Ex Bibliotheca Nicolai de Bomelliis

H. 4. 7

301

12

70

DUKE
UNIVERSITY
LIBRARY

Treasure Room

Digitized by the Internet Archive
in 2013

http://archive.org/details/dedeisgentivmvar01gira

Ex Bibliotheca Ab. de Bonthe...

DE DEIS GENTIVM varia & multiplex Hiſtoria, in qua ſimul de eorum imaginib. & cognominib. agitur, vbi plurima etiã hactenus multis ignota explicantur, & pleraque clarius tractantur.

AD D. HERCVLEM ESTENS. II. FERRARIENS. DVCEM IV.

LILIO GREGORIO GYRALDO Ferrarienſi Auctore.

Syntagmatum decem & ſeptem huius Operis, ac rerum quæ ſingulis tractantur ſeriem, proxima poſt Præfationem pagella indicabit.

Acceſsit quoq; omnium quæ toto Opere continentur, nominum ac rerum locuples Index.

LECTORI.

Si tibi profuerint lector ſtudioſe libelli,
In medium pridem quos mea Muſa dedit:
Gaudeo, non fuerit noſter labor irritus omnis,
Quòd ſic accendit noſtra lucerna tuam.
Sin ſecus acciderit, fructus nec carpſeris ullos,
Gaudeo ſic etiam: nam uoluiſſe ſat eſt.
Hac ratione etiam hæc de Dis Syntagmata prodo,
Ne podagra ingenium, ceu mea membra, ſecet.

Ab. de Bonthe...

Cum Cæſ. Maieſt. gratia & priuilegio ad quinquennium.

BASILEAE, PER IOannem Oporinum.

Tr. R. f G516 V

LILIVS GREGORIVS GYRALDVS D. HERCVLI DVCI FERRARIAE *Felicitatem, & S. P. D.*

Mirum eſt, Dux Maxime, quantum ab interitu Pici & Manardi, uirorũ in omni diſciplinarum genere ſine controuerſia eminentiſs. me ſenſim & indies ſentiam deficere, & paulatim interire. qua ex re fit, ut hac tam imbecilla omnium articulorũ ualetudine oppreſſus, nunquam ne tantulum quidem temporis à meditando, uel aliquid in literarum ſtudijs moliendo quieſcam, ut me poſteritati utcunque uixiſſe oſtendam: atq; adeò omnium quæ habere poſſum, non modò ueterum, ſed noſtrorum etiam temporũ ſcripta auidus & curioſus euoluo. quorum equidem nonnullorum quædam ita perfecta, ac ſummo ſtudio elaborata conſpicio, ut proximè ad antiquitatis elegantiam & doctrinam accedere uideantur: quorum ego non modo aſſequi cultum & elegantiã non confido, ſed neq; æmulari, nedum imitari præſumo. Alios uerò uideo ex eloquentię uiretis frondes ac floſculos adeò ſtudioſe colligere, ut aliud nihil in his offendas, quàm foliorum & florũ uerſicolorũ meram luxuriem: & ſi quãdo ex his fructus decerpere hi uelle uidentur, eorum tantummodo colores, & exteriorem corticem excerpãt, nihil certè ſaporis, aut interioris & maturi ſucci ut guſtaſſe, uix libaſſe uideantur. At pleriq; alij huc illuc uagantes, id agunt, ut monſtroſas quaſdam animalium formas effingant, quæ nuſquam ſint: ut mihi perſimiles uideri poſsint Chimæris & Hippocentauris: uel pictæ illi tabulæ, in qua Hercules Ioue ſatus monſtra uitæ domare ac propellere fingitur. Inter hos & alij ſunt, qui uerſus & poemata pangunt, non theatris, aut illorum tabulis minus uaria & prodigioſa: qualis certè anthropographia, uel Zodiacus illorũ, qui omnem uitam ſuis poematibus complecti uoluerunt. Sed fortaſſe dicas, Princeps doctiſsime, Hui ſenex & æger Lilius delirat: quorſum nunc iſta? Dicã ſanè: Ego quoq; dum uolo hoc quicquid eſt reliqui cadentis ac propè iacentis uitæ producere, nõ ualde horum diſsimile Opus hoc tempore confeci: quo opere ſum omnes omnium penè gentium de Deis ſuperſtitioſas religiones complexus. non genealogias Deorum dico, ſed & nomina & cognomina, effigiesq;, inſigniaq;, & quę patria cuiq; eſt, ſacra quoq; atq; cerimonias. quod Opus (quoniam illud tibi offerimus) ſi ita tibi uiſum fuerit, ut exſcriptũ edatur, & ſub tuo nomine in uulgus appareat, in lucem dabo: uel ſupprimam potius, ut cum lucifu-

550193

gis blattis & tineis conquieſcat. Vtcunq;,neſcio an hoc multi quidem ſtudij,iugis lectionis,& laboris immenſi libro teſtatus ero magis me uixiſſe,an potius eo citius celeriusq; interijſſe. Sed res cedat quomodocunq;:liber tibi dicatus eſt. Igitur Princeps optime, hoc accipe qualecunque tuo nomini munus oblatum, nec ex re illud, ſed ex uoluntate,& animi in te mei propenſione metire, magnum certè & ingens, ſi minus precioſum, ea ratione perpendes. Non illud tamē in hoc libro mireris uolo,Dux eruditiſs. quod non à Demogorgone illo famigerato meam de Deis narrationem ſum ſcribere exorſus,quem uetuſtiſs. Deorū putauit Buccatius, unum (ut puto) ſecutus Lactantium,ſeu Lutatium grammaticum: nam quos cæteros citat,non minus mihi ignoti,quàm ipſe eſt Demogorgon. Ergo Lactantius in commentario libri quarti Statianę Thebaidos ita ſcribit ſuper ea poetæ uerba: Et triplicis,inquit,mūdi ſummum: iuxta picturam illam ueterem,in qua hæc tormenta deſcripta ſunt, & aſcenſio ad Deum: Deum dicit Demogorgona ſummum,cuius nomen ſcire non licet: infiniti autem philoſophorum magnorum per ſe etiam confirmarunt, reuera eſſe pręter hos Deos cognitos qui coluntur in templis, alium principem & maximè dominum, cæterorum numinum ordinatorem, de cuius genere ſunt ſoli Sol atq; Luna: cæteri uerò qui circunferuntur, Aſtra nominantur,quę eius clareſcunt ſpiritu, maximis in hoc auctoribus Pythagora & Platone,& ipſo Tagete conuenientibus. hæc quidem Lactantius. quibus uerbis motus ipſe mecum ſæpe & diu cogitaui, quis hic magnus Deus Demogorgon,quem nuſquam gentium inuenio,præterquam apud hunc unum grammaticum,& illum ſecutum Buccatium,& poſt hos recentes quoſdam & minutos ſcriptores: cum tamen ideo omnes uel latinè uel græcè qui de Deis & Deorum natura ſcripſerūt,euoluerim, & in primis M. Tullium,& Phurnutū,& cum his Platonis Dialogos,& ſimul noſtros ſcriptores,qui contra gentiū Deos ſcripſere, ſi qua forte tam magni Dei ſeſe mihi notitia offerret,nuſquā Demorgon iſte,nuſquam inquam apparuit. Quare mihi potius uiſum eſt Demogorgonis uocē in δημιουργον conuertere,qua uoce Plato cæteriq; uiri magni uſi ſunt,Deum ſummū & opificem cunctorū ſignificantes, cuius etiam Dei nomen & Hebræorum religio occultū,nec uulgatū eſſe uolebat. nam quod Buccatius Gorgon ait terrā ſignificare, & Demon Deum, ſua eſt ipſius Buccatij interpretatio,partim uera,& partim falſa,ſed tota præpoſtera. Quo fit, ut ſæpe miratus ſim, neſcio quos, qui tantā illius Genealogijs auctoritatē impenderint,ut non illas modo in teſtimoniū citent,ſed etiam(ut audio) interpretati ſint. Non tamē equidem inficias ierim,Ioannem Buccatium hominem fuiſſe ſtudioſiſs. & ele-

gantis

gantis ingenij, ut ea ferebant tempora, ingenioſum etiam & eruditum, ſed non in latinis, & eo minus in græcis is fuit, qui in proprio idiomate, hoc eſt in Hetruſcis, patrio ſcilicet, & uernaculo ſermone, in quo ſoluta oratione omnes ante & poſt eum qui ſcripſerunt, magno poſt ſe interuallo reliquit, ut ueras illas eſſe credam ætatū cōuerſiones, & temporū periodos, quas philoſophi quidam prodiderunt, quibus ad ſummum quæq; perueniunt, & dein in præceps paulatim dilabuntur, & corruunt: quod non modò de cæteris rebus omnibus, ſed & in bonis artibus, & literarum, militiæq;, planè contigiſſe uidemus. Sed de his ſatis. Certè Demiurgum, nō Plato ſolum & Triſmegiſtus Hermes, Irenæus, & alij, uerùm etiam Latini uocem illam interpretantes, principem Deum, & opificem & fabricatorem Deum appellarunt, alijsq; huiuſmodi nominibus. Sed de his hactenus, mi Princeps optime, ne te pluribus obtundam. Vale.

RERVM QVAE HOC LIBRO CONtinentur, Catalogus.

Tota hæc hiſtoria XVII Syntagmatibus diſtinguitur, & primo quidem ſummatim hæc continentur:

De Deis in uniuerſum, & qui primi deos colere inſtituerunt, & quàm uariè de deis philoſophi ſenſerunt. Tum de deis Miſcellaneis & Topicis, demum quàm uaria & diuerſa à priſcis pro deis culta ſunt. Syntagma primum.

De Ioue, Belo, Ammone, & cæteris. Syntag. II.

De Iunone, Hymenæo, & Talaßio. Syntag. III.

De Cœlo, Saturno, Rhea, Magna matre, de Bona dea, de Veſta, de Iano & Vertuno deis. Syntag. IV.

De Neptuno, & uxore, & alijs deis aquaticis, itemq́; de Nymphis, deq́; Aeolo, & uentis. Syntag. V.

De Plutone & Proſerpina, cæterisq́; Inferorum deis. Syntagma VI.

De Apolline, & uarijs diuinationum generibus, & de Aeſculapio, & Muſis, & Aurora. Syntag. VII.

De Baccho, & Oſiride, & Priapo. Syntag. IIX.

De Mercurio, & Somno, &c. Syntag. IX.

De Marte, Bellona, Victoria, de Hercule, deq́; Martis & Herculis uxoribus. Syntag. X.

De Minerua. Syntag. XI.

De Diana, & Iſide, & Latona. Syntag. XII.

De Venere, Cupidine, Gratijs, Adonide & Vulcano. Syntagma XIII.

De Cerere, & Triptolemo. Syntag. XIV.

De Dæmonibus, Genijs, Lemuribus, Laribus, Laruis, Pane, Satyris, Themide, Lamijs, cæteris. Syntag. XV.

De Fortuna, multipliciq́; eius numine ac poteſtate, de Nemeſi Rhamnuſia, & Adraſtea. Syntag. XVI.

De Sacrificijs, de templis, ſacerdotibus, & feſtiuitatibus, item de expiationibus, ſupplicationibus, lectiſternijs, alijsq́; eiuſmodi: de mortuorum inferijs: demum particularis Sacrificiorum deſcriptio. Syntagma ultimum.

Hiſtoriæ Deorum Gentilium

SYNTAGMA PRIMVM, LILIO GREG. GY-
RALDO autore.

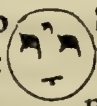
AD D. HERCVLEM ESTENS. II.
FERRARIÆ DVCEM IV.

A INTER multos qui hac tempeſtate ſe Theologos nuncupari uolunt,conſtans ſanè opinio inualuit,ut eorum nullus qui ſe manſuetioribus Muſis, hoc eſt humanitatis ſtudijs addixerit,habeatur uerus ac ſincerus Chriſtianę pietatis & religionis cultor:cum tamē & hoc ipſo tempore & eſſe pleroſq;,& anteactis ſeculis plurimos fuiſſe uideamus, qui huiuſmodi profeſsioni cum addictiſsimi fuerint, in præclaros tum morum,tum ſanctimonię ſplendore uiros euaſerunt. Sed ego cum eius impietatis notam ne ſubirem, à teneris uſq; annis omni niſu conatuq; laborauerim: tum maximè nunc mihi cauendum uideo in hac mea iam ingraueſcente annis, & affecta morbis ætate,& hoc iniquo præſertim tempore,atq; adeò hac ſcriptionis parte,qua gentilium Deorū nomina & cognomina & imagines ſtatasq́; cerimonias rudi admodum & tumultuoſo ſtilo, meo ſcilicet, collectas perſequi inſtitui: quam quidem impietatis calumniam me duobus his argumentis facile euaſurum ſum arbitratus. Et primo, quod tibi,Her-
B cules,omnium quos nouerim principes,Chriſtianæ religionis obſeruantiſsimo, noſtram hanc qualemcunq; lucubrationem dicamus,cuius uel ſolum nomen mihi erit pro Mineruæ clypeo: altero, quod paucioribus quàm per me fieri potuit, in prima libri fronte meam aſcripſi,quam erga unum Deum ſententiam fidemq́; & nunc habeo,& ad ultimū uſq; ſpiritum ſum habiturus: quam etiam (quoniam homo ſum) nihilominus moderandam corrigendamq́; cenſuræ piorum patrum, id eſt Pontificum, ſubiectam eſſe uolo.

Neminem adeò rudem, adeóq; feris moribus, & ab omni cultu tam alienum eſſe puto,qui in hoc omne quod cernitur oculos attollens ac intuens, Deum unum ſempiternum increatumq́; eius totius conditorem & opificem gubernatoremq́; nō eſſe fateatur, ipſumq́; eundem ui ſua ac immenſa poteſtate cuncta & regere & moderari: unumq́; potius ad totius ipſius moderationem & regimen, quàm plures,quem Deum omnes uocauere: Deum inquam, qui mens eſt æterna perfectæ abſolutæq́; uirtutis, cui nihil accedere, nihil decedere poteſt ad perfectionē,proptereaq́; illum optimum maximum, & omnipotentem & eſſe,& quotidie pio inſtituto inuocari uidemus. Et cū unus ſit, nefas eſt exiſtimare,alios apud alios eſſe deos,

ſeu barbaros illos, ſeu Græcos atq; Romanos. Sed uti Sol, Luna, A
Cœlum, Terra, Mare, communia ſunt omnibus, licet alĳs apud alios nominibus appellentur: ita eadem ratione unus eſt Deus, cuius ubiq; uis eſt & prouidentia, omnia alit, ſuſtinet, exornat: alĳ tamen apud alios ſunt ritus legibus inſtituti, aliæ cærimoniæ, alia nomina, alia ſymbola, obſcurè quidem à primis auctoribus condita & conſecrata, uni tamen ſupremo & prępotenti quæ aptari & conuenire debent, quorum omnium interpretationē & explicationem non facile, nec ſine periculo quilibet diſquirere, uel præſumere poteſt: quod non pauci freti ingenio facere uolentes, in uarias ſuperſtitiones inciderunt. & ut huius ætatis ne meminerim, plures antiqui Deos confinxere, ita ut uſq; ad XXX milia haberi prodiderint, & inter hos CCC Ioues. Hinc meritò Dionyſius & Euſebius, alĳq; per modum negandi Deum definiunt, ut nulla dicant mundi opera Deum eſſe, hoc eſt, neq; Cœlum, neq; Æthera, neq; Solem, neq; Lunam, neq; Stellarum fulgores, neq; Elementa, neq; uniuerſum deniq;, & quæ in eo ſunt, mundum deum eſſe, ſed Dei ipſius eſſe opera. Alĳ rurſus πολυθεότητα, id eſt, plurium deorum impietatem fugientes, nimio inquirendi ſtudio in ipſam impietatem, quaſi in uoraginem quandam delapſi ſunt. Hoc certe modo Euhemerus, Meſſenius an Tegeates, nunc non quæro, & Abderites Protagoras, ſimili modo B
& Theodorus Cyrenaicus, & Melius Diagoras peccauere, & alĳ apud antiquos, utinam & non plurimi hoc noſtro quoq; tempore. Hunc igitur ego unum Deum, quem dixi, qui totam molem iſtam cum omni elementorum inſtrumento, corporum, ſpirituum, uerbo quo iuſsit, ratione qua diſpoſuit, uirtute qua potuit de nihilo expreſſit, & colo & ueneror. unum inquam Deum, æternum patrem, poteſtate, ſapientia æternum filium à patre genitum, amore æternum ſpiritum ab utroq; procedentem, illumq; ipſum trinum & unum, uel, ut ἐμφατικωτέρως & expreſsius dicam, ἕνα θεὸν ἐν τριάδι, καὶ τριάδα ἐν μονάδι, pio ac ſanctorū Chriſtianorum conſenſu tota anima & mente, & prędicabo, & continuè adorabo. Huius unius Dei nobis nomen ſufficit ad diuinitatem, eiusq; maieſtatem implorandam & celebrandam: niſi cum diſtinctionis interdum cauſa perſonas ipſas nuncupamus, Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, quod nomen CHRISTVS in ſacra expiationis ablutione diſcipulos inuocare docuit. nec Deo nos noſtro, ut gentes, tot nomina & numina impoſuimus: Vnus inquam, unus Deus eſt: nec quòd nos πατέρα, καὶ λόγον, καὶ ἅγιον πνεῦμα dicimus, plures deos intelligimus, ut aduerſus nos calumniantur Hebræi. Vnum deinde nomen filĳ ueneramur, per cœleſtem nuncium matri Virgini ſignificatū, IESV: à ſacra & cœleſti regia unctione græcè CHRISTVS appellatus, à quo Chri

ſtianum

A ſtianū nomē propagatū eſt:Hebraicè uerò Meſsias, ſeu Meſchias. Sed quoniam Deos gentium ſcripturi ſumus, par uideri poſſet, ut hoc loco ſubſignaremus, qua ratione noſtra religio ſanctiſsimæ Trinitatis, Patris & Filij & Spiritus ſancti nominibus uti conſueuit. Sed quoniam hæc à pleriſq; prodita ſunt, & inter eos Iſidorus lib. Etymolog. VII cōmodè colligit, ea ipſe miſſa faciam: Hebręa tantū, & pauca quidem attingam, id'q; breuiſsimè, ne duris & ſtridētibus uerbis te faſtidio afficiā, & quòd ante me & alij hoc fecere. Primum ergo & ſanctiſsimum Dei nomen apud Hebræos ex quatuor eorum literis conſtat יהוה Iheuhe, quod nomen Hebręis nefas eſt ore pronunciari: ſed pro eo illud ſimiliter quatuor etiā literarum enunciare ſoliti ſunt אדני, id eſt Adonai, quod numero plurium effertur, ab Adon, id eſt Dominus. Verum enimuero ſanctū illud nomē & eſt & uocatur τετραγράμματον, ineffabile & inexplicabile: noſtra uoce, id eſt humana, minus poteſt. quo enim modo Iheuhe in articulatam noſtram loquēdi normam deducere poſſumus? Quidam tamen Ioua pronunciant, unde & Iouis nomen uolunt eſſe deriuatum: quos iurè & meritò ſanioris capitis homines rident. Alij rectius Iehoua enunciant, quod apud antiquos quoſdam Hebræos legimus hac figuratione notatum, tribus uidelicet Iod literis,
B quæ circulo concludebantur, ſuppoſito puncto, ſeu accentu Chamez, hoc modo Sed poſtquam de hoc nomine tetragrammaton aliquid dicere cœpimus, libet hic tibi quędā afferre, quæ etſi neſcio quo modo ſuperſtitioſa uidentur, quoniam tamen nō ſunt à noſtris penitus aliena, non indigna uiſa ſunt relatu. Antoninus urbis Romę Cos. an is poſtea Imperator fuerit ignoro, Rhabbenum quendam Haccados, tūc celebrem Hebræorum doctorem rogaſſe fertur, ut de quatuor literarum Dei nomine, & de XII, ac itē de XLII quid ſentiret exponeret. illi Rhabbenū reſpondiſſe ferunt, ut ſcribit doctor Nehumias Haccanæ filius, in epiſtola Arcanorum ad filiū: Quod Antonine petis de ueritate inſtrui, eius ſcilicet quod ſignificat nomē quatuor literarum, nomen XII, & nomen XLII, tibi ſignifico: hæc ſcias uelim arcana & diuina eſſe, quæ omnibus hominibus clam eſſe debent. Sed quoniam te ex ijs eſſe intelligo, cui tutò arcana creduntur, conſentaneum ratus ſum, tui ſimilibus huiuſcemodi res patefacere (neq; enim talibus hominibus arcana hæc occultanda ſunt.) Quare ſic habeto, Deum nomen non habere, cuius notionem nos mortales habere poſſimus: eius enim ſubſtantia nomen eſt ipſius, atq; etiam è contrario. nam ſicut eius ſubſtantiæ noticiam habere non poſſumus, quoniā ſi eā cognoſceremus, ei ſimiles efficeremur: ita nec eius nominis cognitionem habere poſſumus. Scito tamen, eius nomina attributa eſſe: nomen enim quatuor litera-

rum operationibus eius peculiare eſt, ideóq; oſtendit eius noticiam A
neſcio quo pacto perfectiorem, illi'q; magis accommodatam, prout
noſter intellectus cõcipere facilius poteſt: quare ex hoc ipſo nomine
eius omnia procedunt nomina. Ideóq; etiam Hebræo nomine Semhãmemphoras uocatum eſt, non quòd nomen ſit ex ipſius ſubſtantia, ſed quod nos ita uocamus, prout noſtra facultas comprehendere poteſt, cum altius penetrare non poſſit. Scire igitur debes, XII, & XLII literarum nomina propriè non eſſe nomina, quæ illarum literarum numero conſtent, ſed quodlibet eorum ſunt uerba diuerſa, quę uerũ quidẽ oſtendunt. atq; hactenus Rhabbenus. Moſes uerò Ægyptius in libro More inſcriptus, Omnia (inquit) nomina creatoris & opificis in libris omnibus inuenta, ab effectibus deriuata ſunt, prȩter unum illud Iheuhe, quod eſt nomen peculiare creatori altiſsimo: & propterea uocatur Semhãmophoras, id eſt, nomen expoſitum. Sed hoc planius idem qui ſuprà Rhabbenus in eo qui inſcribitur, Arcanorum reuelator: Attende, inquit, nomen quatuor literarum, prout eius eſt ſcriptio (ſic enim noſtra Hebraica litera ſcribitur יהוה) Iehoua, uel Iheuhe, ipſum Deum generantem ſignificare. & quia non poteſt eſſe generans abſq; eo qui generatur, neceſſariò amor à generante in generatum eſt, & contrà procedere debet: quoniam ſi hoc non eſſet, non generaret: & ſi non procederet amor à generato in ge B
nerantem, & ſi diſtingueretur generatus à generante, duæ ſubſtantię eſſent. propterea nos uolumus generantem & generatum unam eſſe ſubſtantiam: & perinde neceſſe eſt, ex altero in alterum procedere amorẽ. Ea propter ex hoc Semhãmephoras deriuatum eſt nomen XII literarum, eſtq; Pater Filius & Spiritus ſanctus, quod nomen in lingua noſtra Hebraica XII literis ſcribitur. Quoniam uerò non inuenitur aliquid in Deo, quod non ſit Deus, ex nomine XII literarũ emanat nomen XLII literarum, quod eſt, Pater deus, Filius deus, Spiritus ſanctus deus, Trinitas in unitate, & unitas in trinitate, (quę in hebręo, non latino ſermone, ſunt XLII literę.) Notare aũt debebis, hæc nomina eſſe ex diuinis arcanis, quæ à quibuſcunq; occultari debent, quouſq; ueniat Meſsias, iuſtus noſter. Illa tibi patefeci, tu uerò fortiter occule. hæc Rhabbenus. Sed enim apud Hebręos nomen XII literarum hoc modo profertur, Ab ben ueruah haccados. quod ſic interpretatur, Ab pater, Ben filius, Veruah haccados & Spiritus ſanctus: uel ut alij pronunciant, ueruah haccades, hoc eſt ſpiritus ſanctitatis, genere neutro, ut & Græci ἅγιον πνεῦμα. Verùm enimuero, ut nomine XII literarum quatuor literarum nomen exponere conſueuerunt antiqui Hebræi, ita nomen ipſum XII literarum exponebant nomine XLII literarũ: id quod Moſes Ægyptius Maymonis filius pluribus oſtendit. ſed nos paucis contenti erimus, inter
quæ

A quæ & hoc ait: Nouit autem quicunq; intellectu uiget, non poſſe aliquo modo fieri, ut uerbum unum conſtet ex XLII literis. & paulo pòſt idem ſubdit: Dicebantur uerò iſta uerba multarum literarum unum nomen, propter unam rem quam ſignificabant. & mox idem: Erant autem hęc duo nomina magno adiumento homini ad cognoſcendum Creatorem. tum deinde ſubiungit: Quicunq; eius nominis ſcientiam habet, & ſibi in illo cauet, mira ſortitur: quæ non eſt cur ego hic repetam. Porrò nomen XLII literarum quidam ſic interpretati ſunt, Pater Deus, filius Deus, Spiritus ſanctus Deus, tres in uno, & unus in tribus. Sed hanc de ſumma trinitate ſententiam ex his ſacris nominibus Athanaſium in Symbolo expreſsiſſe, uerìſimile uidetur. Habent pręterea Iudæi & alia Dei immortalis nomina quatuor literarum, inter quæ & iſta ſunt: Adonai, ut diximus: Ehie, id eſt, qui fui, ſum, & ero, licet noſtri aliter interpretētur: Agla, & alia quædã, ſed non arabaha othioth, ut ipſi dicunt, id eſt, non tetragrammata. Scribit pręterea Algazelus librum de nominibus Dei, alij'q;.

Eſt & Dei nomē Hebræis El, Eloha: unde eſt Elohim in plurali, id eſt Dei, ut ſæpe in ſacris literis legimus, quo trinitatis myſterium planè confirmatur. nam & cũ ſingulari uerbo coniungitur, ut illud ſtatim in fronte Geneſeos: In principio creauit Elohim, id eſt, Dij.
B ſed & huiuſmodi plura extant exempla, in ſacra Hebræorum ſcriptura. Eſt & *Μακώμ* Dei nomen, & locũ ſignificat: quia Deus immortalis ubiq; locorũ pręſens eſt. Dayyan etiam Deus, id eſt iudex, appellatus eſt: & Czadik, hoc eſt iuſtus: itē Sadai, id eſt, qui ſufficit, & nullo indigeat, omnibus'q; ſuppetat: Hannum, hoc eſt gratioſus & pius, uocatus eſt. Sed huiuſmodi ſylua hebræorum nominum adeò eſt aſpera & ſenticoſa, ut admodum difficilis uideatur noſtris hominibus: quare pauca de multis ſatis erit, hic tibi annotaſſe. Sunt & LXXII Dei nomina, quę ijdem ipſi Hebræi ſe elicuiſſe gloriantur ex tribus Exodi uerſiculis, cap. XIIII. ubi legitur, Et mouit ſe angelus deorum; uel ut alij conuerterunt, Et profectus eſt angelus Dei: uel ut uulgata habet editio, Tollens'q; ſe angelus Domini, qui præcedebat. at uerò LXX interpretes ita, ἐξῆρε δὲ ὁ ἄγγελος τοῦ θεοῦ ὁ προπορευόμενος. Sed enim de LXXII his nominibus nos non loquemur, quoniam eorum magis mihi cōmenta uidentur, qui Cabalę operam nauant, quàm eorum qui piè Deum colunt, ac ſimplici, caſtáq; & pura mente uenerantur. Nam & decem eorum modos & figuras comminiſcuntur, ita ut penè in infinitum procedant, adeò (ſi fari liceat) ut magis inſanire, quàm Deum docere uelle uideantur: quibus etiam LXXII nominibus et Dauidis regis pſalmorum uerſiculos ſingulos ſingulis annectũt. Quo mihi magis mirũ uidetur, nōnulla bene nata ingenia etiam nunc eſſe, & ſuperioribus annis fuiſſe, qui in huiuſcemodi

modi pluſquam labyrintheis Mæandris, ut ſic dicam, deſipere ſtu- A
deant, niſi quatenus Iudæis per ſuamet arma reſpondere poſsint.
Sed iam mittamus has Hebrę orum de Dei nominibus, ut aiunt ipſi,
figurationes: & quanquam uideretur fortè non ab re mihi Chriſtiano,
& ſacris Chriſti, utinam non immeritò, initiato, non alienum eſſe di-
uina nomina recenſere, quibus noſtra Eccleſia uti conſueuit, in præ-
potentem Deum appellando. Sed adeò in eis recenſendis ſudaſſe ui
demus, ut alios nunc mittam, Dionyſium magnum illum Areopagi-
tam, ut omnino mihi abſtinendum duxerim. Te igitur, ſi curioſius
fortaſſe ſcire deſideras, ad ipſius Dionyſij uolumina, & eorū qui illa
tū græcè tum latinè interpretati ſunt, relego. Sed unum illud præci
puum & myſticum eſt nomen apud nos tetragrammaton IESV, in
quo omnis poteſtas & uis diuina ſignificatur, cui omne genu flecti-
tur, ut ait ueritatis præco, cœleſtium, terreſtrium & infernorum.

Porrò nec illud te latêre uelim, nō modo Hebręis, barbaris & Grę
cis, ſed & Latinis & Chriſtianis, & quibuſque fermè nationibus, Dei
nomen τετραγράμματον eſſe. & de Hebræis iam quidem dictum eſt,
& Chriſtianis: nunc pleroſque commemorabo. À Latinis primùm
Deus appellatus eſt, à Græcis Θεὸς, ab Ægyptijs Θωὺθ & Θεὺθ, &
per contractionem nonnunquam trium literarum Θὼθ, ut etiam
apud Hebræos aliquando obſeruatum eſt. Perſæ Σύρη Deum uo-
cant: Tyrrheni, ſeu Hetruſci Εσὰρ, tametſi quidā cum diphthongo B
ſcribant, ut Heſychius & Annius. Magi Ὀρσὴ, Arabes Ἀλλὰ, Aſſy
rij Ἀδὰδ, Mahometes & Turcæ Ἀγδὶ, populi nuper reperti Ζιμι,
& ſi qui alij fortaſſe ſunt; quorum nomina ad meam nondum noti-
ciam peruenerunt. Cæteris ergo miſsis, par eſſe uidetur, noſtram &
græcam uocem, hoc eſt Deus & θεὸς, breuiter interpretari. Deum
ex Latinis nonnulli à dando deductum nomen arbitrantur, quòd ſci
licet Deus omnia det. Alij, quod ei nihil deſit. Sunt qui ἀπὸ τοῦ δέους,
hoc eſt à metu & timore inflexum uelint: id quod Statius Papinius
in Theb. & in Satyrico Petronius Arbiter innuere uidētur, cum ita
canant: Primus in orbe Deos fecit timor, ſeu metus, ut alij legunt.
Alij à græca uoce, id eſt θεὸς, deflexum putant. Sed enim θεὸν Plato in
Cratylo, & eius interpres Proclus, ἀπὸ τοῦ θεῖν, hoc eſt à currēdo de
duci arbitrantur. nam cū homines uiderent Solem, Lunam, Aſtra,
Cœlum ipſum, currendo ſemper circumuolui, Deos eſſe arbitrati
ſunt: hoc eſt, ut Plato ait, ἀπὸ ταύτης τῆς φύσεως τῆς τοῦ θεῖν, θεοὺς
αὐτοὺς ἐπονομάσαι, hoc eſt, ab hac ipſa tali currendi natura Deos
nuncupauere. Moſchopelus ex Ariſtotelis ſententia ab eodem uer-
bo deducit θέω. ſed elementa ait ſemper currere. Alij θεοὺς παρὰ τὸ
θέομαι, quod ſpeculor ſignificat, quoniam in Deo ipſo & diuinitate
tanquam in ſpeculo cuncta cernantur. Cornutus, ſeu Phornutus,

ἀπὸ

A ἀπὸ τῆς θέσεως deriuari ſcribit, hoc eſt, à poſitione. DEVS ergo,ut Seruius etiā notat, generale nomen eſt omnibus: nam,inquit,quod græcè δέος,latinè timor uocatur: unde Deus dictus eſt,quòd omnis religio ſit timori. Nunc cum Dei nomē expoſuerim,addendū tibi, quibus uocabulis diuinitatis cultus appelletur,ut res tota conſtet. A' Latinis primū Religionem uocatam uidemus: quod nomē, ſi M. Tullium ſequamur,à relegendo deducitur,id eſt diligenter retractando: ſi Lactantiū audiamus, à religando,quòd obſtricti & religati Deo ſimus. Si uerò Aur. Auguſtinum audire malumus,à religendo,quaſi probè eligētes. Quod ſi Maſſurio Sabino & Gellio ſtemus,à relinquendo deducitur. nam id religioſum eſſe ſtatuunt, q̃d propter ſanctitatem remotum ac ſepoſitum à nobis ſit. id quod & Macrobius aſſerit,ex Ser. Sulpitij ſentētia: A' relinquēdo, inquit, religio dicta, ut à carendo Ceremonia: tametſi cerimoniæ ab alijs à Ceretanis dicātur. Transfertur hoc religionis uocabulū ad alia quęque,quę ſumma animi integritate peragūtur,ad exceſſum uſq;. Vocatur & Sanctitas,& Pietas,ut eſt in primis apud Ciceronē de Nat. deorū. hęc gręcè & εὐσέβεια et θρησκεία dicta eſt,utpote à Thracibus Orpheo ſcilicet primū in Græciam aduecta: quæ & à furore,notiſſima uoce Orgia dicūtur, ab Orphicis primū & Bacchicis uſurpata.

B Sed & ex noſtris quidam Deorum cultum uocauere,græcam illam uocem referentes θεοσέβειαν. Eſt & uocabulum illud iam ęquè latinis & græcis Chriſtianis uſitatū, λατρεία, quæ Deo ipſi tantummodo debetur: apud gentes uerò & profanos λατρεία & δουλεία eodem ſenſu,pro ſeruitute capiuntur. has Theologi noſtrates diſtinxere,& λατρείαν, ὑπερδουλείαν, & δουλείαν dixerunt, primam Deo attribuētes: alteram,id eſt hyperdulian, Virgini matri: reliquam diuis & ſanctis. Eſt & græcis frequens τελετὴ, qua uoce & Latini nōnunq; uſi ſunt. Eſt & noſtris ueneratio,& adoratio, & ſi quæ alia eiuſmodi ſunt. Sed iam quod inſtat agamus.

Cum Deos gentium, & eorum cognomina hoc libro complecti propoſuerim, quantum imbecilles & animi & corporis uires patientur, uiſum eſt non incongruum, nec ab re fore, ſi quædam altius repetam,quę de Deis antiqui uiri doctiſsimi ſtatuerūt,ut facilior uia præparetur ad ea quæ deinceps tractanda ſunt. Diligentiſsimus ac probatiſſ. omnium Græcorū conſenſu hiſtoriæ ſcriptor Diodorus Siculus: De deis,inquit, & qui eos primi colere docuerint, & quid de illorum immortalitate ſenſerint, paucis propter rei difficultatem exprimi non poteſt. Veriſsimè quidem illi Diodoro & gentili,& in errorum tenebris uerſanti: ſed uerum Deum colentibus non ita difficile,ut ex ijs quæ Chriſtiani noſtri ſcriptores contra gentium religiones pridem docuerunt. Scribit D. Cyprianus in eo, quod idola

dei non ſint: Hoc (inquit) ita eſſe, Alexander magnus inſigni uolumine ad matrem ſuam ſcribit, metu ſuæ poteſtatis, proditum ſibi à pijs hominibus, à ſacerdote ſecretũ: quòd maiorũ Regum memoria ſeruata ſit, inde colendi & ſacrificãdi ritus inoleuerit. Hęc ille. A

Cum igitur Deorum gentilium nomina & cognomina non tam interpretari, quàm ridere uanitatem meditarer, uariæ eorum opiniones ſeſe mihi offerebant: quarum hic nõnullas breuiter afferre placuit, ab eaq́ exordiri, quam in Aſclepio Ægyptius ille Hermes ter maximus attulit, qua alios ait deos à Deo illo maximo & ſummo factos, alios ab hominibus: quæ uerba qui audit, ut à me poſita ſunt, putare poſſet, dici de ſimulachris deorum, quia opera ſunt (ut magnus uates & rex canit) manuum hominum. at ille uiſibilia & contrectabilia ſimulachra, uelut corpora deorum eſſe aſſerit, in quibus ineſſe quoſdam ſpiritus inuitatos, qui aliquid ualeant ſiue ad nocendum, ſiue ad deſideria eorum nonnulla complenda, à quibus eis diuini honores & cultus obſequia deferebantur. Sed hæc ab Aur. Auguſtino in VIII. de Ciuit. Dei redarguta & explicata ſunt. quare nos Ægyptiorum theologia quid hac de re ſentiret, potius afferamus: Ægyptiorum inquam, qui Platone teſte, ſe aliorum antiquiſsimos haberi uolunt. tametſi non deſunt, qui id inficiantur, Græcosq́ in Ægyptum cùm alluuionis & cataclyſmi temporibus, tum aliarum B cladium cauſa tranſmigraſſe prodiderunt. Hi ergo, ut Diodorus & Euſebius tradunt, deorum genus primũ apud ſe extitiſſe uolunt, duosq́ deos in primis affirmabant, Oſirin & Iſin: illum ſolem, hanc lunam interpretantes. dein eorum cæteram turbam commenti, adeò ut non modo homines & rationis expertes animantes, ſed & hortenſia ipſa & holera pro deis habuerint & coluerint. Non diſsimilia à Lactantio in ſecundo, & Herodoto, & Strabone, & Iuuenale, ut alios mittam, traduntur.

Æthiopes, qui & ipſi antiquiſsimi feruntur, ſe primos etiam deos coluiſſe affirmabãt: quod ueriſimile etiã Diodoro uidetur, quòd eorũ ſacra omnibus gẽtibus grata extiterũt: atq́ ideo Homerus quoq́ Iouem & deos cæteros induxit ſuo carmine, tum ad ſacra quę eis de more fiebant, tum ad odorum ſuauitatem cõmigrare ſolitos. Eadem ſacrorum ratione illis à deis conceſſum exiſtimabatur, ut ſemper liberi fuerint, neq́ unquã bello uicti, nec ab exteris regibus ſubacti. Sed quoniam Æthiopum fuit regio ampliſsima, uarij iccirco apud ipſos deorum cultus & ſacra fuere. quidã enim apud eos ſempiternos deos, alij mortalis & corruptibilis naturæ participes eſſe putauere. mitto, qui nullos eſſe deos credidere, ut præſenti noſtro negotio alieni.

Ad hæc Phœnices de deis & rerum principio miranda tradiderunt, quæ in eorum theologia leguntur, quam primum Phœnicum

lingua

A lingua exquiſitiſsimè conſcripſit Sanchuniathon Berytius, uir inter antiquiſsimos connumeratus: quem uel ante tempora Troiana floruiſſe, prodiderunt Porphyrius Tyrius philoſophus, in IIII eorum quos aduerſus Chriſtianos lib. euomuit, et Euſebius Pamphili libro primo Præparat. euang. Eam theologiam Philon Byblius, non ille Hebræus, in Græcam linguam tranſtulit: licet Cyrillus Alexandrinus in VI eorum quos contra Iulianum Cæſarem ſcripſit, non Philonem, ſed Ioſephum Hebræum ſcribere uideatur. uerùm librariorum hoc erratum, non auctoris putauerim. Certè multos Phœnicum deos legimus, Dagona, Chamum, &c.

Atlantides etiam, qui (ut notiſsimum eſt) Africę populi ſunt, tum pietate & religione inſignes habiti ſunt, tum & erga aduenas & peregrinos hoſpitalitate commendati fuerũt. hi ab ſe deorum genus manaſſe aſſerebant, idq́ credi uolebant. Primum uerò deum οὐρανὸν, id eſt Cœlum, apud ſe regnaſſe prædicabant: & plures duxiſſe uxores, ex quibus XLV liberos ſuſtulit, pręcipueq́ ex Titea XVII, qui à matre Titanes uocati ſint. Sed horum Atlantidum reliquã theologiam in IIII à Diodoro, & in II de Præp. Euãg. ab Euſebio leges. nos, ut contigerit toto hoc libro, nomina & cognomina recitabimus.

Augilæ, & ipſi Africæ populi, nullos deos putarunt præter de-B functorum manes, à quibus reſponſa petere ſolebant, ſepulchris incubantes, ut Mela alijq́ prodiderunt.

Phrygum item theologia de Deorum origine, his non ualde abſimilia aſſerebat, eodem Diodoro & Euſebio teſtibus: de qua, cũ Cybelis cognomina interpretabor, plura referam.

Perſarum quæ de Deis fuerit ſententia, afferamus. Perſæ nec ſtatuas, nec aras erigebant: deos uerò, ut Strabo ſcribit, putabant, Cœlum, quem Iouem exiſtimabant: Solem colebant, quem Mithran uocabant: de quo in Apolline, quę multa collegimus, recitabimus. colebant item Lunam & Venerem, & Ignem, & Tellurem, & uentos, & aquam: quibus quomodo rem ſacram facerent, cum de ſacrificijs agemus, pluribus diſſeremus.

Iudæi quoq́, ut Cornelij Taciti uerbis agam, mente ſola, unumq́ numen intelligunt: profanos, qui Deûm imagines mortalibus materijs in ſpecies hominum effingant: ſummum illud & æternum, neq́ mutabile, neq́ interiturum. igitur nulla ſimulachra urbibus ſuis, nedum templis ſunt: non regibus hæc adulatio, non cæſaribus honor. Sed quia ſacerdotes eorum tibia tympaniſq́ concinebant, hedera uinciebantur, uitiſq́ aurea templo reperta, Liberũ patrem coli, domitorem orientis, quidam arbitrati ſunt, nequaquam cõgruentibus inſtitutis: quippe Liber feſtos lætoſq́ ritus poſuit, Iudæorũ mos abſurdus ſordiduſq́. hæc quidem Tacitus, mendaciorum (ut ait Septimius)

mius)loquaciſsimus:cui & Plutarchum in Sympoſiacis paria ſcribẽ A
tem uidemus,rectè nec ne,nunc non eſt diſcutiendi locus.

Cęterum & Germani priſco tempore,ut idem etiam Tacitus ſcri
bit,nec deos cohibere parietibus,neq; in ullã humanioris ſpeciẽ aſsi
milare,ex magnitudine cœleſtiũ fas arbitrabantur. Sed de his hacte
nus.nimis quippe longus ſermo foret,ſi omnium nationum omnes
ſentẽtias hac in re afferre uellemus:& propterea nos incępta noſtra
ſequamur. Scribit Iſidorus,apud Græcos Cecropẽ primum om-
nium Iouem appellaſſe, ſimulachra reperiſſe, aras ſtatuiſſe, uicti-
mas immolaſſe, uiſis (inquit) nequaquam iſtiuſmodi rebus in Græ-
cia. At uerò Didymus in libris ἐξηγήσεως πινδαρικῆς,colendorũ deo
rum auctorem primum fuiſſe Meliſſea Cretẽſium regem ſcribit, qui
& illis primus ſacrificauit,ac ritus nouos ſacrorum ac pompas indu
xit. Hic autẽ Meliſſeus duas filias habuit, Amaltheam & Meliſſam,
quæ Iouem infantem aluerunt: & dein Meliſſam Magnæ matri ſa-
cerdotem à patre conſtitutam,unde & eiuſdem matris antiſtes Me-
liſſea ueteribus nuncupabatur. hæc quidem & Lactantius. de Me-
liſſa tamen,dum Nymphas ſcribemus, plura dicturi ſumus. Alij
Iouem ipſum fuiſſe uolunt,qui rerum potitus in tantam inſolentiam
uenerit,ut ipſe ſibi fana multis in locis conſtitueret:ut eſt in ſacra En-
nij hiſtoria traditum. Nam cum ipſe Iupiter terras circumiret, in B
quamcunq; regionem ueniret, reges & principes, ut eorum popu-
los hoſpitio ſibi & amicitia iungeret,cum ab eis digrederetur, iube-
bat fanum conſtrui hoſpitis ſui nomine, quaſi ita poſſet amicitiæ &
fœderis memoria conſeruari. Sic conſtituta ſunt multa templa, ab
amicis & hoſpitibus cognominata: ut Ioui Athabyrio, Labradæo,
Laprio,Caſio,& alijs,ut mox referemus. atq; ita ille ambitioſus ſibi
diuinos honores cõparauit,quæ copioſius à Lactãtio prodita ſunt.

Hoc quoq; loco id tibi ſignificandum duxi,qui' nam deorum filij
à gentibus uocarentur:nam & in ſacra Moſis hiſtoria deorũ filij di-
cuntur,& Dei filij,uario licet modo,quem nobis ingenioſe & piè ex
plicat Auguſtinus ultimo cap. lib. XI. de Ciuit. Dei. Scribit uerò La-
ctantius,de ijs qui montium fluuiorum'ue dicti ſunt filij, non uideri
conſentaneum,ex rebus ſenſu carentibus poſſe generari:ſed eos po-
tius ſignificari,qui nati ſunt ex his hominibus,qui uel montibus, uel
fluuijs,& locis nomina indiderunt. id enim fuit apud ueteres maxi-
mè uſitatum. Hinc Atlas,Auentinus,Tiberinus, Inachus,& ſimilia.

Fuerunt &,qui hos in dæmonas ſuccubos & incubos retulerunt,
quòd ſcilicet poteſtas ea malis ſpiritib. ante CHRISTI aduẽtum per
miſſa eſſet:ſed & poſt Chriſtũ,ut aliqui aſtruunt,de Merlino,alijsq;
nonnullis. Minutius Felix in eo lib. qui Octauius inſcribitur, eos
ait quorum uirtutes miramur,ac eos qui repẽtinè aduenerint,de cœ
lo ceci-

A lo cecidiſſe dici: terræ autem, quòd ignotis parentibus natos, Terræ filios nominemus. quod & Tertullianus, & Fabius Quintilianus, alijq́ꝫ tradunt, uariè licet, ut Politianus & Merula. Gellius præterea præſtantiſsimos uirtute, prudentia, uiribus, appellatos Iouis filios: ferociſsimos & immanes, & ab omni humanitate alienos, tanquam è mari genitos, Neptuni filios. Sed & Seruius Neptunum prodigiorum omniũ patrem ſcribit: Hinc etiam fit, ait, ut quotieſcũqꝫ deſunt parentes, redeatur in generalitatem. Sic & peregrinos, Neptuni filios dicimus, quorum ignoramus parẽtes. Vnde autem ſinguli deorum extiterint, an cũcti ſemper fuerint, aut qua ſpecie, hactenus (ſcribit Herodotus) ignoratum eſt, niſi nuper atqꝫ heri, ut ſic dicam. nam Heſiodus atqꝫ Homerus, quos CCCC non amplius annis ante me (ait Herodotus) opinor extitiſſe, fuere, qui Græcis deorũ ſobolem introduxerunt, eiſq́ꝫ & cognomina & honores & diuerſa officia & figuras attribuerunt: alij Orpheum exiſtimauerũt, qui hos ætate anteceſſerit. Scribit D. Epiphanius, non modo uir ſanctitate inſignis, ſed & eruditione, cum primum falſa religio per dęmonum maleficia innouata eſt, & deorũ ſimulachra expreſſa, quemqꝫ pro artificij ſui materia deos ſibi effinxiſſe: figulum ex luto & argilla, fabrum lignarium ex ligno, aurificem ex auro, argentarium ex argento, & cęteros B ſimili ratione: amplius uerò unumquemqꝫ proprium affectũ ad formæ oculorum ſimilitudinem deſcripſiſſe. ſanguinarium quẽdam uirum, Martem: adulterum & adulterum, Pandemum Venerem, id eſt communem & uulgarem: tyrannum, Victoriam deam extuliſſe: ſordidum autem, & huiuſmodi rebus inhiãtem, Saturni imaginem præſcripſiſſe: effœminatos & molles, Cybelẽ & Rheã, propter fluxus multiplicis mixturæ à corporibus: guloſum uerò, aut guloſam, Dianam uenatricẽ propoſuiſſe: bibacẽ & ebrioſum, Bacchum: ærumnoſum, Herculem: ſectantes promiſcuos coitus, Iouem & Apollinem, & eiuſmodi reliquos.

Sed cum eos nos qui ſe deos primum coluiſſe exiſtimauerunt, attulerimus, de induſtria ſilui, quæ in ſacra hiſtoria Hebræorum & noſtra pariter traduntur, ne fontanam limpidiſsimam cloacæ immitterem. Noſtræ uerò huic tractationi conuenire uidetur, ut philoſophorũ etiam & eorum qui ſapientes habiti ſunt, ſentẽtias de deis breuiter recenſeamus. Scribit Origenes libro aduerſus Celſum quinto, Mũdum quoſdam uniuerſum, deum eſſe affirmaſſe: & Stoicos quidem primum Deum eſſe mundum, & Platonicos ſecundum, ex cęteris Gręcis aliquos tertiũ mundũ dixiſſe. At nos hic potius ſingulorũ philoſophorũ quas opiniones & ſentẽtias legimus, afferamus.

Inter hos primus habitus Thales Mileſius, qui Deum dixit mentem, qui ex aqua cũcta formauerit, nec principiũ nec finẽ habiturus.

Anaxi-

Anaximãder,& ipſe Mileſius,Praxiadę filius, ſtellas & aſtra deos A eſſe cœleſtes putauit.nihil hic diuinæ menti attribuit, ut ait Auguſtinus.Sed Cicero in primo de Nat. deorũ, eius ait opinionem fuiſſe, natiuos deos eſſe longis interuallis orientes,occidẽtesq́. Vt uerò ait Epiphanius,infinitum uoluit eſſe uniuerſorum principium: ex hoc enim omnia fieri,& in ipſum reſolui.

Anaximenes,Euryſtatæ filius, & ipſe Mileſius, infinitum aera dixit,cui omnes cauſas attribuit,& deos ex aere ortos, ut ait Auguſtinus. At M.Cic. Aera ipſum Deũ ſtatuiſſe ſcribit,alij æthera dixere.

Democritus Abderites Deum exiſtimauit mentem eſſe igneam, & mundi animam. Sed ab his diuerſa Tullius, imagines & earum circuitus in deorũ numero refert, ita ut imagines atomos intelligat. Democritus(inquit Arnobius) quamuis atomorum primus inuentor,nonne plerumq; naturam quæ imagines fundat, & intelligentiam,Deum loquitur?

Pythagoras,Mneſarchi filius,Deum ita definiuit:animus,qui per uniuerſas mundi partes, omnemq́ naturam commeans atq; diffuſus, ex quo omnia quæ naſcuntur animalia uitam capiant. Sunt qui ſcribant,ipſum unum tantum principium,& Deum ipſum eſſe. Plutarch. in Numa: Pythagoras, inquit, primum principium,neq; ſenſui neq; perturbationi ſubiectum,ſed mentem inuiſibilem & increa B tam eſſe cenſuit.Eius quoq; diſcipuli, Lyſis & Philolaus, diuerſa dixere:alter numerum ineffabilẽ, alter (ut ſic dicam) maximi intimiq́ numeri ſummitatem. communis certe omnium opinio tenet, eum in numeris Deũ conſtituiſſe: & ut Origenes ſcribit, monada Deum putauit,& ſine hac nihil factum eſſe.

Archelaus Apollodori, uel ut alij dicunt, Miltonis, Athenienſis phyſicus,ex terra omnia facta dicit,ut ait Epiphanius: eamq́ uoluit uniuerſorum eſſe principium.

Pherecydes quoq;,eodem auctore tradente, terrã dixit ante omnia factam fuiſſe.

Heraclitus Epheſius,deos ex igne credidit,ut Varro & Auguſtinus tradunt.Origenes intelligibilem dixit ignem. Simplicius idem ſenſiſſe Hippaſum Metapontinum tradit.

Anaxagoras,Hegeſibuli filius,Clazomenius,diſcipulus Anaximenis,homœomerias rerum principia putauit,ut Lucret.cecinit,& notant cum Epiphanio alij pleriq;. hic & diuinum animum ſenſit omnium rerum quas uidemus effectorem:ita quidem Auguſtinus. alij uerò infinitam mentem Deum ſtatuiſſe ſcribunt,quæ per ſeipſa moueatur. Hunc tamen,quod Solem lapidem ignitum dixiſſet,morte mulctarunt Athenienſes.

Prodicus Ceus quatuor elementa deos ſtatuit, & Solem & Lu-

nam,

A nam, ut Epiph. ſcribit. ex ijs enim uitalem uirtutẽ exiſtere credebat.

Diogenes Apolloniates, Anaximenis alter auditor, Aerem quidem dixit rerum eſſe materiam, de qua omnia fierent: ſed aerem ipſum compotem diuinæ rationis, ſine qua nihil ex eo fieri poſsit: Auguſtinus, plura Simplicius. At uerò Diogenes Babylonius, exponẽdi curam habuit: ante Iouis partum, & exortum Mineruę: & hoc genus cæterarum rerum uocabula eſſe ait, non deorum, ut auctor eſt Arnobius.

Cleanthes Aſsius, Stoicus, æthera eſſe ſtatuit ſummũ Deum: ut uerò Arnobius ait, mentem modò, animum modò, modò æthera, plerunque rationem Deum eſſe diſſeruit. Straton, Naturam ſtatuit deum, ut idem prodit Arnobius.

Antiſthenes Athenienſis, multos quidẽ eſſe ait populares deos, unum tamen naturalem, ſummæ totius artificem.

Chryſippus Cilix (nam à quibuſdam Solenſis, ab alijs Tarſenſis dictus) Stoicus, nunc naturalem uim diuina ratione præditam, nũc diuinam neceſsitatem Deum prædicabat. Zeno uerò Cittieus, diuinam naturalemque legem deum eſſe putauit, & ſimul (ut Arnobius tradit) æthera: interdumque rationem uult omnium eſſe principium. Idem, interpretando Iunonem aera, Iouem cœlum, Neptunum ma-
B re, ignem eſſe Vulcanum, & cæteros ſimiliter uulgi deos elementa eſſe monſtrando, publicum grauiter arguit & reuincit errorem. Vt uerò ſcribit Origenes ἐν τῷ περὶ φιλοσοφουμένων, hos Deum putaſſe principium omnium, corpus puriſsimum, & per omnia ipſius prouidentiam penetrare.

Xenophanes, Orthomenis filius, Colophonius, omne quod eſſet infinitum, adiuncta mente, Deum eſſe uoluit. Theophraſtus, unũ & uniuerſum, omneque, Deum Xenophanẽ dixiſſe prodidit, ut pluribus oſtendit Simplicius in Phyſicis.

Parmenides, Pyretis filius, Eleates, commentitium quiddam coronę ſimilitudine efficit, quam στεφάνην appellat, continentem ardorem lucis, orbem qui cingit cœlum, quem Deum uocat, in quo neque figuram diuinã, neque ſenſum (ait Cic.) quiſquã ſuſpicari poteſt. nam bellum, diſcordiam, & cupiditatẽ, cæteraque generis eiuſdẽ ad Deum reuocat, quæ uel morbo, uel ſomno, uel obliuione, uel uetuſtate delentur. Sed de Parmenide & Meliſſo ferè conſentanea affert Simplicius in primo Phyſicorum, eorum etiam uerſus & uerba aſcribẽs. Idem & ex Alexandro ait, à Parmenide libros duos conſcriptos, in altero de ente uno intellectibili obſcurè & iuxta ueritatẽ, in altero iuxta uulgi opinionem plura ſtatuit. Epiphanius Parmenidẽ ait ſtatuiſſe, infinitum unum eſſe omnium principiũ. Idem uerò de Meliſſo ita retulit: Meliſſus, inquit, Ithagenis filius, Samius genere, unũ

infinitum eſſe uniuerſum,nihilq́; firmum eſſe natura,ſed omnia cor‑ A
ruptibilia in potentia. Leucippus eadem penè,omniáq́; imaginaria
eſſe,nihilq́; uerè, ſed apparere,ut remus in aqua inflexus.

Empedocles Agrigentinus,quatuor naturas,ex quib. omnia con
ſtare cēſet,diuinas eſſe uoluit,quas & naſci & extingui perſpicuum,
& ſenſu omni carere,ut in primo de Nat. deorum tradit Cicero.
Origenes uerò ait, Empedoclem conſtituiſſe litem & inimicitiā, &
unitatis intelligibilem ignem,uniuerſi principia. Simplicius utra‑
que cōmiſcuit,hoc eſt quatuor elementa,& litem & concordiā:quo
loco & eius uerſus affert Cicero,& Plato in Theæt. Eadem Dioge‑
nes Smyrnęus,uel Cyrenęus,ut ait Epiphanius. Idem & Theodo
rus,qui ἄθεος cognominatus eſt.dicebat enim nugas eſſe, qui de deis
ſermones habentur,nec eos eſſe: quare omnes ad furta, periuria &
rapinas hortabatur. ac ne quidem pro patria mori:unam enim pa‑
triam mundum eſſe.& felicem, bonum dicebat:infelicem fugiēdum
eſſe,etiam ſi ſit ſapiens:& fatuum diuitem præferendum. hæc Theo
dorus,ut ait Epiphanius.

Protagoras Abderita,negabat ſeſe omnino habere de Deis quid
liqueat,ſint,non ſint,qualesúe ſint.

Xenocrates Chalcedonius libros ſcripſit de Nat.deorum,in qui‑
bus nulla ſpecies diuina deſcripta eſt.Deos octo eſſe prodidit,quin‑ B
que in ſtellis uagis, unum qui ex omnibus ſideribus, ſeptimum So‑
lem,octauum Lunam conſtituit. Ex Pyrrhone Elienſi nihil certi ha
beri poteſt,nec ab eius ſectæ philoſophis.

Plato Athenienſis, qui omniū eius ſectæ philoſophorū ſapientiſ‑
ſimus iudicatus eſt, planè monarchiam defendit,nec æthera, nec ra‑
tionem,aut naturam,ſed ut eſt,Deum appellat, ab eoq́; mundū hūc
perfectum,mirabilemq́; eſſe fabricatū. quem noſter eſt ſecutus M.
Cicero,& imitatus,ut alicubi de Nat.deorum, & de Legibus. quin
& in Conſolatione ſua de morte filiæ Tulliæ,Deum ita definit: Nec
uerò Deus ipſe,qui intelligitur à nobis,alio modo intelligi poteſt,ni
ſi mens ſoluta quædam & libera,& ſegregata ab omni concretione
mortali,omnia ſentiens,& omnia mouens. Nihilominus Platonis
quoq; ſententiam uariam fuiſſe cùm aliꝭ, tum in ꝭs quæ Philoſophu
menon inſcripſit,oſtendit Origenes:certe & in Dialogis uarius eſt,
pro uarietate loquentium.

Xenophon Socraticus formam Dei ueri negabat uideri poſſe,&
ideo quæri non oportere,ut prodit Arnobius:qui & Ariſtonē Stoi
cum ſimiliter ait,Deum omnino comprehendi nō poſſe,affirmaſſe.

Ariſtoteles Stagirites, non eſt Platonem doctorem ſecutus.nam
ſecum ipſe diſsidere, & ſibi inuicem repugnantia dicere & ſentire ui
detur.in ſumma tamen,unam mentem mundo præeſſe,& omnium
cauſam

A cauſam ſtatuit. Alia quidẽ Cicero: ſed omnino certi aliquid de Deo, ab Ariſtotele afferre non poſſumus, licet in hoc multi laborauerint, inter quos Fr. Picus meus in libro de Prouidentia.

Speuſippus, ex Platonis ſorore natus, uim naturalem, animalem, qua omnia regantur, Deũ eſſe ſtatuit, ut in octauo ſcribit Arnobius.

Alcmæon Crotoniates, Soli & Lunæ, reliquisq́ ſideribus, animoq́ præterea diuinitatem dedit: qui, ut ait Cicero, non ſenſit, ſeſe mortalibus rebus immortalitatem dare.

Ecphantus Syracuſius, Deum mentem & animum eſſe exiſtimauit, ut Origenes ſcribit.

Epicurus Athenienſis, ex atomis deos ſuos conſtituit, & eos quidem corporeos putauit, ab hominibus tamen diſcretos, hominũ tamen figura. Origenes ex Epicuri ſententia, ſempiternos deos & incorruptos ait, ſed nihil prouidere. M. Tullius libro ſecundo de Nat. deor. de deis ab Epicuro conſtitutis: Nõ ſunt, inquit, dei ijs corporibus, ut aut caſus, aut ictus extimeſcant, aut morbos metuant, ex defatigatione membrorum: quæ uerens Epicurus, monogrammos deos dixit, quod ſemper ijdem ſint, nec ira lætitiá ue mutari. tractũ ab eo picturę genere uidetur, quod monochroma eſt, unius ſemper coloris, de quo Plin. libro XXXIII. & XXXV. Nat. hiſt. uel ut Non. B Marcellus exponit, macie pertenues, ac decolores: tractum ait á pictura, quæ priuſquam coloribus corporetur, lineis ex umbra fingitur. Lucilius, Vix uiuo homini, ac monogrãmo. & idem alibi, Quæ pictas monogrammi. Quaſi id dicat Cicero, Deos qui ſemper ſint eiuſdem tenoris. & de deo Epicuri canit Lucretius: Nec bene pro meritis capitur, nec tangitur ira: & reliqua, quæ ait idem poeta. Arriſit ita hæc monogrammi uox Eraſmo, ut in ſua Prouerbia induxerit.

Brachmanæ, Indiæ ſapientes, Deum lumen dicebant, non ut Solem, uel ignem, ſed rationem, qua occulta myſteria ſapientibus uidẽtur, ut ait Origenes.

Stoici utplurimum Deum diuinam ſubſtantiam, intelligibilem, & igneam eſſe decreuerunt, forma carentem, ſed trãſmutari in quæcunq́ uelit, & aſsimilem fieri. Origenes quidem contra Celſum libro quarto, uidetur Stoicos dicere deos putaſſe corporeos. Iidẽ philoſophi aſtra & cœleſtia omnia quæ mouentur, deos putabant: quod & Lactantius ſcribit. M. Tullius in primo de Nat. deorum, oſtendit quantum inter ſe diſsiderent, nec modo Zenonem ſecum ipſum, ſed & illius ſectatores, Ariſtonem, Cleanthem, Perſeum, Chryſippum, & Diogenem Babylonium.

Ariſtoteles Ponticus, uaria de Deo agens, ut ſcribit Arnobius, nam aliàs mundo, aliàs menti tribuit principatum.

Heraclides Ponticus, Platonicus, ſuos libros fabulis referſit, & tũ

mundum, tum mentem diuinam eſſe putauit, & mutabilem Dei for A mam eſſe uoluit: quin & terram & cœlum in deos retulit. Arceſilaus Deum ſolum dixit aſſequi poſſe ueritatem, minime uerò hominem, ut ait Epiphanius.

M. Varro Terentius, Deum ait ſe arbitrari Animam eſſe mundi, ipſumq́ mũdum Deum eſſe. mox adiungit: mundum diuidi in partes duas, id eſt in cœlum & terram: & cœlum ipſum quoq bifariã, in æthera & aera: terram uerò in aquam & humum, è quibus ſummum eſſe æthera, ſecundum aera, tertium aquam, infimam terram: quas omnes quatuor partes animarum eſſe plenas, in æthere & aere immortalium, à ſummo autem circuitu cœli, uſq ad circulum Lunę æthereas animas eſſe aſtra ac ſtellas, easq́ cœleſtes deos non modo intelligi eſſe, ſed etiam uideri. Inter Lunę uerò gyrum, & nimborum ac uentorum cacumina, aereas eſſe animas: ſed eas animo, non oculis uideri, & uocari Heroas, & Laruas, & Genios. hęc quidem breuiter ex Varrone. Has itaq de deis opiniones philoſophorum, ex multis paucas collegimus. Sed Tertullianus Septimius, uir acutus & eruditus, longè paucioribus in Apologetico recenſuit: Inuentum, inquit, ſolummodo Deum, non ut inuenerant, philoſophi diſputauerunt, ut & de qualitate & de natura eius & de ſede diſceptarent. Alij (ait) incorporalem aſſeuerant, alij corporalẽ, ut tam Platonici, quàm B Stoici. alij ex atomis, alij ex numeris, ſicut Epicurus & Pythagoras. alij ex igne, qualiter Heraclito uiſum eſt. & Platonici quidem curantem rerum, contrà Epicurei ocioſum & inexercitum, &, ut ita dixerim, neminem humanis rebus, poſitum uerò extra mũdum. Stoici, qui figuli modo extrinſecus torqueat molem hanc intra mundum: Platonici, qui gubernatoris exẽplo intra illud maneat quod regat.

Sed gentium deos commemoranti, liceat & Plinij ridiculam penè de deis ſententiam aſcribere. Is igitur libro ſecũdo ita propemodum ſcribit: Effigiem formamq́ quærere, imbecillitatis humanæ reor. Quiſquis eſt Deus, ſi modo eſt alius, quàm ſcilicet Sol, & quacunq in patre, totus eſt ſenſus, totus eſt uiſus, totus auditus, totus animæ, totus animi, totus ſui. Innumeros quidem credere, atq etiam ex uirtutib. uitijsq́ hominum, ut Pudicitiam, Cõcordiam, Mentẽ, Spem, Honorem, Clementiã, Fidem, aut (ut Democrito placuit) duos omnino Pœnam & Beneficium, maiorẽ ad ſocordiam accedit. Fragilis & laborioſa mortalitas in partes iſta digeſsit, infirmitatis ſuæ memor, ut portionibus coleret quiſq quo maximè indigeret. itaq nomina alia alijs gentibus, & numina in ijſdem innumerabilia reperimus: inferis quoq in genera deſcriptis, morbisq́ & multis etiam peſtibus, dum eſſe placata trepido metu cupimus. & cętera non minus impia, quàm ridicula. Sed hic tibi Panegyriſtę uerba de Deo ſub-

ſcribam,

A ſcribam, magis aliquanto pia quàm Plinij: Te, inquit, ſumme rerum ſator, cuius tot nomina ſunt, quot gentiũ linguas eſſe uoluiſti: quem enim te ipſe dici uelis, ſcire nõ poſſumus: ſiue in te quædã uis mẽsq́; diuina eſt, quæ toto infuſa mundo, omnibus miſcearis elementis, & ſine ullo extrinſecus accidente uigoris impulſu, per te ipſe mouearis: ſiue aliqua ſupra omne cœlum poteſtas es, quæ hoc opus totum ex altiore Naturæ arce deſpicias: te inquam oramus, & reliqua.

Pœtarum uerò opiniones hic tibi non aſcripſerim, quoniam nec fixæ nec ratæ ſunt ſententiæ: nunc hanc, nunc illam, pro perſona uel tempore, aliáue occaſione, afferunt, ut ex Homero & Vergilio in primis, cæteris'q́; colligimus. Orpheus tamen & Muſæus, Heſiodusq́;, alij'q́; pauci, ut in Poetarum hiſtoria oſtendimus, nõnihil attuliſſe uidentur, ſed ſubluſtri luce. At his omnibus mihi longè ſapientius Simonides Ceus, poeta lyricus, de Deo Hieroni Siciliæ tyranno reſpondiſſe uidetur. cum enim de ipſo Hiero quęſiuiſſet, quid, aut qualis Deus eſſet, deliberandi ſibi unum diem poſtulauit, cum idem ex eo poſtridie quæreret, biduum petiuit. cum ſæpius duplicaret numerum dierum, admirans'q́; Hiero quæreret, cur ita faceret? Quia quanto, inquit, diutius conſidero, tanto mihi res uidetur obſcurior. atq́; ita tacendo Simonides mihi uidetur ſapientius de Deo ſtatuiſ-
B ſe, quàm cæteri philoſophi. Hanc tamen eandem ſentẽtiam Tertullianus in Apol. Thaleti aſcribit, his uerbis: Quid enim Thales ille princeps phyſicorum, ſciſcitanti Crœſo de diuinitate, certum renũciauit? commeatus deliberandi ſæpe fruſtratus. Hactenus ille.

Sed ut inſtitutum de Deis ſequamur, à me ſuſceptum, multa M. Cicero ex Stoicorum ſentẽtia in ſecũdo de Nat. deorum enumerat: inter quæ ea eſt repoſita ratio, quæ phyſica appellata eſt, ex qua plurima deorum multitudo effluxit, qui ſpecie humana inducti fabulas poetis, ſi non & hiſtoricis, ſuppeditauerunt, & hominum uitam omni ſuperſtitione referſerunt: quæ uetus quidem opinio non modo Græciam, ſed & noſtros, & totum deniq́; orbem oppleuit, ut procedente Opere oſtendemus.

Martianus libro ſecundo Nuptiarum, cum animaduertiſſet M. Tullium in ſecundo de Diuinatione, ex Hetruſcorum diſciplina cœlum in XVI regiones diuiſiſſe, Deos Deas'q́; pleroſq́; ex his XVI regionibus enumerat, quam particulam hic ego aſcribam: aliò enim, q̃ Varro, quam'ue Hierocles, & alij, Deos recenſet. ita ille igitur: In XVI (inquit) diſcernitur cœlum omne regiones, in quarum prima ſedes habere memorantur poſt Iouem dei Conſentes, Penates, Salus ac Lares, Ianus, Fauores, Opertanei, Nocturnusq́;. In ſecunda itidem manſitabant, præter domum Iouis, quæ ibi quoq́; ſublimis eſt, ut eſt in omnibus prædiatus, Quirinus, Mars, Laris militaris: Iuno

quoq; ibi domicilium poſsidebat, Fons,& Nymphæ, deiq; Nouen A ſiles. Sed de tertia regione unum placuit corrogari. nam Iouis ſecundani,& Iouis opulenti, Mineruæq; domus illic ſunt conſtitutæ. Sed omnes circa Iouem fuerant in præſenti. Diſcordiam uerò, ac Seditionem, quis ad ſacras nuptias corrogarit? præſertim cum ipſę Philologiæ ſemper fuerint inimicæ. De eadem igitur regione ſolus Pluton, quòd patruus ſponſi eſt, conuocatur: tunc Lympha ſylueſtris, Mulciber, Lar cœleſtis, nec nō Familiaris, & Fauor, ex quarta regione uenerunt. Corrogantur ex proxima tranſuerſis domibus coniugū regum, Ceres, Tellus, Terręq; pater, Vulcanus, Genius: uos quoq; Iouis filij, Pales & Fauor, cū Celebritate Solis filia, ex ſexta poſcimini: nam Mars Quirinus, & Genius, ſuperius ſunt poſtulati: ſic etiam Liber, ac Secundanus, & Pales, uocantur ex ſeptima. Fraudem quippe ex eadem poſt longam deliberationem placuit adhiberi, quod crebrò ipſi Cyllenio fuerit obſecuta. Octaua uerò tranſcurritur, quòd ex eadem cuncti ſuperius corrogati, ſolusq; ex illa ueris fructus adhibetur. Iunonis uerò Hoſpitæ Genius, accitus ex nona. Neptune aūt, Lar omniū cunctalis, ac Nerita, tuq; Conſe, ex decima conueniſtis. Venit ex altera Fortuna, & Valetudo, Fauorq;, Pauore & Manibus refutatis: quippe hi in conſpectū Iouis non poterāt aduenire. Ex XII Sancus tantummodo aduocatur. Fata uerò ex altera poſtu- B lantur: cæteri quippe illic dei Manium demorati. Ex biſſeptena Saturnus, eiusq; cœleſtis Iuno conſequenter acciti, Veiouis ac Dei publici ter quino ex limite conuocantur. Ex ultima regione, Nocturnus, Ianitoresq; terreſtres ſimiliter aduocati. Atq; hactenus de XVI cœli regionibus, Martiani ipſius uerbis potius, quàm uel noſtris, uel à Crinito interpolatis, ut ab eo deos quoſdam commemoratos uideres, qui minimè ſunt ab alijs. Alij porro Dei qui non eſſent in XVI his regionibus aſcripti, ab eodē Martiano & Seruio ἄζωνοι uocati fuerunt, quaſi non continerētur in his XVI zonis, id eſt circulis: de quibus quidem deis alio loco non multo pòſt diſſeremus.

Fuerunt qui deos breuius hac diuiſione notarent, Cœleſtes, Terreſtres, Infernos, Marinos, Fontanos, Fluuiales. Scęuola uerò, apud Romanos uir doctiſsimus, ut Auguſtinus in IIII de Ciuitate Dei refert, deorum tria genera tradi ait: unum à poetis, alterum à philoſophis, tertium à principibus ciuitatis. Primū genus nugatorium fuiſſe dicit, quod multa de deis fingerentur indigna, &c. His cōmodè afferre poſſumus eam theologiæ diuiſionem, quam M. Varro in libris Antiquitatum diuinarū humanarumq; rerum feciſſe legimus apud Auguſtinum: Mythicon ſcilicet, hoc eſt fabuloſum: Phyſicon, id eſt naturale: & πολιτικὸν, id eſt ciuile. Primum ait mendaciſſimū, & turpiſſimum: ſecundum à populis remotū, parietibus incluſum: tertium

A tertium ciuile & populare, ab antiquis inſtitutum. primum pertinet ad theatra, ſecundum ad mundum, tertium ad urbes & ſacerdotes.

Scribit Dionyſius Alicarn. lib. ſecundo Antiquit. Romanos, uidelicet ueteres, poetarũ cõmenta de deis eieciſſe, quibus Dei inter ſe pugnantes diſſidentesq́, & adulteria perpetrantes, eiuſmodiq́ facere finguntur, quæ non modo de deis ipſis, ſed nec de uiris quoque probis digna eſſent ut dicerentur. Similia his & Euſebius Pamphili ſcribit in Præparatione Euang. Ægrè fert M. Cicero libro ſecundo de Nat. deorum, ſub perſona Q. Lucillij Balbi, cõmenticios deos ita inſtitutos. ita enim ait: Videtis'ne igitur, ut à phyſicis reb. bene atque utiliter inuentis, ratio ſit tracta ad commenticios & fictos deos? quæ res genuit falſas opiniones, erroresq́ turbulentas, & ſuperſtitiones penè aniles. Et formæ enim deorum nobis, & ætates, & ueſtes, & ornatus noti ſunt: & cętera quæ ſubiungit. Quin etiã Varro, Antiquos ait ſimulacra deorum & inſignia ornatusq́ finxiſſe, quæ cum oculis animaduertiſſent hi qui adijſſent doctrinę myſteria, poſſent animam mundi ac partes eius, id eſt deos ueros animo uidere: quorum qui ſimulachra ſpecie hominis fecerũt, hoc uideri ſecutos, quòd mortalium animus, qui eſt in corpore humano, ſimilimus eſt immortalis animi, tanquam ſi uaſa ponerentur cauſa notandorum B deorum, & in Liberi ædem œnophorũ ſiſteretur, quod ſignificaret uinum, per id quod continet id quod cõtinetur: ita per ſimulachrũ, quod formam haberet humanam, ſignificari animam rationalem, eo quòd uelut uaſe natura iſta ſoleat contineri, cuius naturæ Deum uolebant eſſe, uel deos. hæc ex Varrone. Adhæc & ſuos colores deis, & ætates attribuebant, ut in ſecundo Plin. oſtendit: quo loco irriſa deorum multitudine, alios ex eis creditos ſcribit grandęuos, ſemperq́ canos, alios iuuenes atq́ pueros, atri coloris, aligeros, claudos, ouo editos, & reliqua. Porphyrius quoq́ philoſophus, cum Deus (inquit) lux ſit, & ignem æthereum habitet, nulloq́ ſenſu capi poſſit, lucida quidem materia, aut cryſtallo, Parióue lapide ad comprehendendum lumen ipſius excipiunt, auro uerò ignis, illaq́ immaculata natura intelligitur. multi autem nigris lapidibus inuiſibile illius ſubſtantiæ ſignificarunt. Hominis quidem formã deis attribuerunt, quoniam Deus ratio. Pulchros fingunt, propter eminentiſſimam & indeficientem illius pulchritudinem. Diuerſis præterea figuris & ætatibus, & alios ſedẽtes, & alios ſtantes, mares alios, alios fœminas, aut uirgines, aut coniuges: diuerſo quoq́ amictu ſimulachra conſtituebant, ut eorum diuerſitates ſignificarent. Quin & alio loco idem Porphyrius, quæ deis attribuantur, ea allegoricè interpretanda docet: quam rem & Euſebius Pamphili repetit. Sunt etiã qui tradant, gentes effingere ſolere ſuos deos, prout earum erant inſtitu

ta & mores. unde Lacedæmonij pleroſq; deos deaſq; armatos affor A
mabant, quia ipſi armis delectarentur. Phœnices, quia mercimonijs & mercaturæ dediti erant, deos cũ nummarijs loculis effingere ſolebãt, eò quòd ipſi pecunioſum beatũ putabãt: itaq; cæteræ nationes. Atq; adeò hinc eſt factum, ut mihi in Syntagmatibus his nonnihil laborandum ſit, ut hæc de deorum habitu & ornatu, picturaq; antiquorum, figmenta patefacerem, irridendi ſcilicet & exſibilandi cauſa: quanquam & uereor, ne & aliqui mihi (ut hoc nunc tempore per multi ſunt, qui aliò res transferunt, piè inſtitutas) uitio uertant, tot diuorum diuarumq; imagines, tot effigies, non in templis modò & ſacrarum ædium parietibus parũ honeſtè & ſanctè confictas, ſed paſſim etiam locis publicis & profanis, & irreligioſis. At de iſtiuſmodi magis mutire poſſumus, quàm palàm loqui: & idcirco ſatius ea fuerit Harpocrati & Angeronæ conſignare. Illud certè non prætermittam, nos, dico Chriſtianos, ut aliquando Romanos, fuiſſe ſine imaginibus in primitiua, quæ uocatur, eccleſia. Nam Varrone teſte, & Auguſtino referente, Romani pluſquàm centum & LXX annos, Deos ſine ſimulachris coluere: quod & Plutarch. in Numa ait. id quod tamẽ mihi non ſit ueriſimile, ſi uera ſunt quę de Iani ſtatua à ſcriptorib. Plinio, Macrobio & Suida traduntur. Sed & Origenes libro aduerſus Celſum VII ſcribit, Perſas, Scythas & Lybicos, atq; Syros, neq; B
ſtatuas araſq;, ſed nec templa & ſimulachra intueri ſolitos: quo loco multa acutiſſimè diſſerit. At uerò & illud quidam quærunt, quo pacto uana hominib. irrepſerit religio, quæ homines Deos & nominarit & coluerit. & quanquam alibi attigi, paucis tamen & hoc tibi loco aſcribendum duxi, quòd eam Græci & Latini pluribus ſunt executi. Rudes ergo & ſimplices homines cum quoſdam inter ipſos cernerent, qui magna & admiranda uel uirtutũ, uel cæterarum rerũ præclara facinora efficerent, illos ipſos pluſquam homines, hoc eſt Deos putabant: uel ut fieri ſolet, interdum in admirationem præſentis potentiæ ac fortunæ, ſiue ob beneficia etiam quibus erant affecti, ac bene ad humanitatem compoſiti. deinde cum reges ipſi his chari fuiſſent, quibus uitam compoſuiſſent, magnum ſui deſiderium mortui reliquerunt: unde & ſimulachra primum eorum finxerunt ad ſolatium. inde etiam defunctorum memoriam colere cœperunt, ut etiam in Sepulchralibus oſtendimus. hinc M. Cicero de Nat. deorũ. inter alia & hoc: Suſcepit autem uita hominum, conſuetudoq; communis, ut beneficijs excellentes uiros in cœlum fama ac uolũtate tolleret. Hinc (inquit) Hercules, hinc Caſtor & Pollux, hinc Aeſculapius, hinc Liber. hæc Cicero.

Sed illam quoque ethnicorum ſuperſtitionem tibi ſignificandam, antequã cętera aggrediar, duxi, qua exiſtimabant ſingulas in homine

partes

A partes, & membra, ſingulos deos obtinere, ut ait Placiades Fulgentius: Iouem caput, Mineruam oculos, Iunonem brachia, pectus Neptunum, cinctum Martem, renes & inguina Venerem, pedes Mercurium, ſicut Democritus in Phyſiologumenis ſcripſit. unde Homerus ait,

ὄμματα καὶ κεφαλὴν ἴκελος Διὶ τερπικεραύνῳ,
ἄρεϊ δὲ ζώνην, στέρνα δὲ Ποσειδάωνι. hoc eſt,

Oculos & caput ſimilis Ioui terpſicerauno, Marti cingulum, & pectus Neptuno. Nam & Tyberianus poeta in Prometheo fabula ait, deos ſingula ſua homini tribuiſſe. Quin & Seruius in Bucolic. Virgilij etiam illud obſeruat, ideo à poeta dictum, Cynthius aurem uellit, quia auris Memorię conſecrata ſit, quod & Plin. ſcribit: quam auris partem anteſtantes, ſeu atteſtantes (utroq́; enim modo legimus) reo attingere ſolebant, dum in ius uocabant. quod apud Horatium notant grammatici, ſuper eo uerſu, magna Exclamat uoce, &, licet anteſtari? ego uerò Oppono auriculam, rapit in ius. Meminit & Plautus in Perſa & Gurgulione. nos plura in annotatione oſculi chytræ, quo aures attingebantur: quare ad noſtra redeo. Cōſecrata & frons Genio. Hinc Deum uenerantes frōtem tangere, & ad frontem manu indita, numina adire ſolebant. Dextra fidei B conſecrata eſt, ut in Fidei imagine dicam. Digiti Mineruæ, genua Miſericordiæ: unde hęc rogantes tangimus. quæ idem repetit in III. Comment. Aeneidos, ex Phyſicis excerpta. hinc etiam ſupplicantes, ad ea procūbere & amplecti moris fuit. quanquā & Græcos mentū attingere una, et altera manu genua apprehendere aliquādo ſolitos, accepimus. Sed enim alio modo Aſtrologi hominū membra ſignis cœleſtibus aſſignant, ut Firmicus, & Mar. Manilius. Sed & hunc & illum mecum rideas licebit. Verſus hi ſunt Manilij:

Nanq́; Aries capiti, Taurus ceruicibus hæret,
Brachia ſub Geminis cenſentur, pectora Cancro,
Te ſcapulæ Nemeææ uocant, teq́; ilia Virgo,
Libra colit clunes, & Scorpius inguine regnat,
Et femur Arcitenens, genua & Capicornus amauit,
Cruraq́; defendit iuuenis, ueſtigia Piſces.

Sic autem Firmicus attribuit, caput quidem Arieti, & ceruicem Tauro, humeros Geminis, cor Cancro, pectus Leoni, uentrem Virgini, renes Libræ, inguina Scorpio, femur Sagittario, genua Capricorno, tibias Aquario, pedes Piſcibus. Sed de his hactenus, licet etiā uideri poſſint addita: quare iamdudum in uiam redeo. Illudq́; primùm tibi dixerim, Deum Iunoni innominabilem ab antiquis nuncupatum: hoc eſt, ut Plato ait, θεὸς ἀσώματος, καὶ ἄῤῥητος, καὶ ἀνωνύματος,

μάτ☉ʹ.hoc eſt,ut Apuleius interpretatur,incorporeus, indicibilis, A
& innominabilis.Eum etiam literis ſcribi nō poſſe,Martianus oſtendit, qui ἀγράμματον illū appellat. Plato etiā in Parmenide, ait nullū Deo nomen eſſe inditū,non definiri poſſe,nō ſcientia capi, nō in ſenſus noſtros incurrere,nullā de eo haberi opinionē:quocirca neq; nominari,neq; dici,neq; cogitatione comprehendi,neq; cognoſci,neq; ab ullo ente ſentiri.quin & ante Platonē Hermes Triſmegiſtus,& ipſe θεὸν ἀνώνυμον dixit.ita enim ſcribit,ὁ γὰρ θεὸς εἷς,ὁ δὲ εἷς ὀνόματος οὐ προσδέεται. ἔστι γὰρ ὁ ὢν ἀνώνυμ☉ʹ. hoc eſt,Deus unus,hic autem unus nomine non eget,eſt enim ens ſine nomine.Idem Triſmegiſtus alibi,οὗ τὸ ὄνομα οὐ δύναται ἀνθρωπίνῳ στόματι λελαληθῆναι. hoc eſt,Cuius nomē non poteſt humano ore efferri. qua ex re & Apollinis Delphicū oraculum ita cecinit,οὗ τὸ ὄνομα μηδὲ λόγῳ χωρούμενον.hoc eſt,Cuius nomen nec oratione capi poteſt. Lactantius autem Firmianus:Deo, inquit,nomen nō eſt, quia ſolus eſt.& paulo pòſt:Deo autem,quia ſemper unus eſt, proprium nomen Deus eſt. D. Dionyſius uerò, ἄῤῥητόν τε λόγῳ παντὶ τὸ ὑπὲρ λόγου,ἀγαθόν. hoc eſt, omni ſermone ineffabile,ſuper omne uerbum,bonum.& huiuſmodi mille alia. Libet hic rem miram tibi afferre, fides ſit penes auctorem. Lactantius IIII Theb.comment. Hetruſcos confirmare ait, nympham,quæ cū nupta fuiſſet, prædicaſſe, maximi Dei nomen exaudire hominē per B naturæ fragilitatem pollutionemq; fas non eſſe: quod ut documentis aſſereret, conſpectu cæterorum ad aurem tauri Dei nomen nominaſſe,quem illico ut dementia correptum, & nimio turbine coactum exanimaſſe: & reliqua. Sed ut rem noſtram planius patefaciamus,altius aliquanto repetam. Varro in ijs libris quos Rerum diuinarum & humanarum ſcripſit, deos diuiſit in certos & incertos. nam trium extremorum librorum primum de Deis certis abſoluit, alterum uerò de Deis incertis.In ijs igitur ita ſcribit: De deis populi Romani publicis, quib.ędes dedicauerunt,eoſq; plurib.ſignis ornatos notauerunt, in hoc libro ſcribam:ſed ut Xenophanes Colophonius ſcribit,quid putem, non quid contendam,ponam. Hominis enim eſt, opinari: Dei, ſcire. Sic Varro. Patet igitur,deos incertos uocaſſe, quorum certa ratio reddi non poſſit, qui ſint: certos uerò, de quibus nullo modo dubitari poteſt, Solem, Lunam, Cœlum, Terram,& cætera. unde Lucanus in Pharſalia, de Hebræorum deo, Incerti Iudęa dei, dixit.Nec tamen incerti dei,& incogniti dei,ijdem habebantur,qui à Græcis θεοὶ ἄγνωστοι uocati ſunt, quorum Pauſanias in Attica meminit,eorumq; aras celebrat,hoc eſt,θεῶν ἀγνώστων βωμοὺς,quæ aræ Epimenidis uatis Cretenſis ſuaſione erectæ fuerunt. Cum enim terra Attica peſtilentia laboraret,conſultum eſt ab Athenienſibus oraculum, quibus Pythia reſpondit, urbemq; & agros

expiari

A expiari oportere, non expreſſo cui Deo ſacra res eſſet facienda. Epimenides ab Athenienſibus per Niciam Nicerati filium accitus, iuſſit per agros oues nigras dimitti, ſacerdotesq́ eas ſubſequi, & quo quæq́ loco conſtitiſſent, ibi Deo ignoto propitio immolari debere. Itaq́ ex eo tempore, ut ait Diogen. Laertius, frequens per agros Atticæ, aræ ſine nomine Dei uidebantur. id actū eſſe XXVII Olympiade, idem ſcribit Diogenes: Suidas XLII. niſi fortè duæ fuerint expiationes: nam ſenem Epimenidem eo fuiſſe tempore, Suidas ait, & Athenas expiaſſe ab ſcelere Cylonio, de quo ſcelere hiſtoriam recitat Thucydides, & poſt eum Heſychius, alijq́. Meminit & de Deis ignotis Pauſanias in Eliacis. Ait enim, cum de aris magnis & paruis in Olympia, & Ioue Olympio, *πρὸς αὐτῷ δ᾽ ἐστὶν ἀγνώστων θεῶν βωμός*. Apud hunc, inquit, deorum ignotorum ara. Meminit & D. Lucas in Actis apoſtolicis, capite XVII, ita de Paulo loquens: Præteriēs & conſpiciens ueſtros cultus, inueni et aram in qua erat inſcriptum, *ἀγνώστῳ θεῷ*, id eſt, Ignoto Deo. Meminit & de deis ignotis Tertullianus aduerſus Marcionem. Sed nec illud intactum relinquā, deos nullis cognominibus cultos fuiſſe à Pelaſgis, ut Herodotus in ſecundo ſcribit. Nec id præterea te lateat uelim, peregrinos & hoſpites deos, ipſos etiā Athenienſes (adeò erant religionibus addicti) coluiſ-
B ſe, & ijs aras feciſſe, quos & *θεοὺς ξενικοὺς* uocabāt, ut Apollophanes ſcriptis prodidit, & notat Heſichius. Suidas etiam de Xenicis deis cùm alibi, tum in Hye deo, quem ait ab Ariſtophane inter eos deos connumeratū. Meminit & Cic. II de Legibus. Sed iam cætera exequamur. Cœlites dei ij dicti fuere, qui à ſuperiore æthere ad Solem uſq́ demeant, & cauſarū latentiū arcana cōponunt, *ἀπαθεῖς*q́ perhibentur. Dei aūt ſecundi, à Sole ad Lunā uſq́: hi uaticinijs, ſomnijs ac prodigijs, cæterisq́ ſimilib. præeſſe credebantur. Fuerunt & dei reputati Maiorū gentiū, ut eſt apud M. Tull. in Tuſc. & Lactantiū in primo: qui & Maiores dei dicti fuerūt, ut puto, ut eſt apud D. Aug. ſicuti etiam Minuti, qui & Minores, et Minorū gentiū uocabantur: qui et Minuſcularij dicti ſunt, ut eſt apud eundem Auguſtinū legere ex Varrone. tametſi in pleriſq́ exemplarib. non Minuſcularios, ſed Munuſcularios legatur, quaſi à Munuſculis, id eſt paruis munerib. quæ hominibus præſtent, appellentur. Alij ſunt Auguſtini codices, qui neutrā prædictorū habent lectionē, ſed Numuſcularios habent, uocē (ut uidetur) à numo deductā: quę mihi utcunq́ ſuſpecta eſt, do nec apud idoneū aliquem ſcriptorē eam cōprobem. Minorum uerò gentiū quos appellabāt, ex hominibus in deorū numerum tralatos, qui et Aſcripticij dici poſſunt. hos Græci *παρεγγεγραμμένους*, & *μετοίκους*: illos uerò, id eſt maiorū gentiū, *ἐγγεγραμμένους* uocitabant. nam & Lucianus *ἐγγεγραμμένον* Apollinē ait, id eſt ſcriptū in XII deorū albo.

albo. Conſentes & dei fuere, quorum crebra mentio apud aucto- A res: unde & ſacra Cōſentia, quæ tamen Feſtus exiſtimat conſentien tium eſſe. Conſentes quidem deos, eos dicebant ueteres, ut Auguſti nus in quarto de Ciuitate Dei ſcribit, qui in conſilium Iouis adhibe- ri putabantur. Hi & Penates, & Vrbani etiam dicti. XII hi fuerunt, ſex mares, & ſex fœminę: quorum imagines auratæ ſtabant apud fo rum, ut Varro ait libro primo de Re ruſtica. Hos Ennius, ut Apule ius & Martianus ſcribunt, duobus uerſibus complexus eſt:

Iuno, Veſta, Minerua, Ceres, Diana, Venus, Mars,
Mercurius, Iouis, Neptunus, Vulcanus, Apollo.

Dicti Conſentes, quaſi cōſentientes. De XII his deis, quos in con ſiliū habet Iupiter, Anneus Seneca meminit lib. II Quęſt. nat. ex He- truſcorū diſciplina. Quod autem hi XII dei XII menſib. pręſiderent, docuimus in lib. de Annis & mēſibus. Siquidē Ianuarij tutelā, uel (ut aiūt) pontificiū habere Iuno credebatur, Februarij Neptunus, Mar- tij Minerua, Aprilis Venus, Maij Apollo, Iunij Mercurius, Iulij Iupi ter, Auguſti Ceres, Septembris Vulcanus, Octobris Mars, Nouem bris Diana, Decembris Veſta. M. quoq; Manlius mathematicus libro Aſtronomicôn ſecundo, eoſdem XII deos ſignis cœleſtib. eo- rundem menſium his uerſibus aſſignat: B

His animaduerſis rebus, quæ proxima cura
Noſcere tutelas, adiectaq; numina ſignis,
Et quæ cuiq; Deo rerum natura dicauit,
Cum diuina dedit magnis uirtutibus ora,
Condidit & uarias ſacro ſub nomine uires,
Pondus uti rebus perſona imponere poſſit.
Lanigerum Pallas, Taurum Cytheræa tuetur.
Formoſos Phœbus Geminos, Cyllenie Cancrum.
Iuppiter & cum Matre deûm regit ipſe Leonem.
Spiciferæ eſt Virgo Cereris, fabricataq; Libra
Vulcano, pugnax Mauorti Scorpius hæret.
Venantem Diana uirum, ſed partis equinæ
Atq; anguſta fouet Capricorni ſidera Veſta,
Et Iouis aduerſum Iunonis Aquarius aſtrum eſt,
Agnoſcitq; ſuos Neptunus in æquore piſces.

Hæc bis uates cecinit Manlius. Sed & XII deos alios Conſen- teis agricolarum duces, hos Varro enumerat: primò Iouem & Tel- lurem, qui & parentes magni dicuntur, Iupiter ſcilicet pater, & Tel- lus mater: ſecundò Solem & Lunam, quorum tempora obſeruan- tur: tertiò Cererem & Liberum, quòd ab his cibus & potio uenit è fundo:

A fundo: quartò Robigum & Floram, quibus propicijs neq; robigo frumenta, neq; arbores corrumpit, neq; non tempeſtiuè florent, unde Robigalia & Floralia: tum Mineruam & Venerem, quarũ unius procuratio oleti, alterius hortorum, unde & ruſtica Vinalia inſtituta: demum Lympham & Bonum euentum, quoniam ſine aqua & ſucceſſu miſera eſt agricultura, & fruſtratio quædam. XII præterea deorum apud Græcos crebra eſt mentio, Herodotum, Strabonem, Pauſaniam, alios. quin & eis XIII adiectum, Alexandrum Macedonem, refert Diodorus Siculus in Alexandro, hoc eſt XVII lib. Bibliothecæ, quib. lib. (ut ait Plin.) deſijt apud Græcos nugari Diodorus. Quidam hos maiorũ gentium deos crediderũt. Sanè & hos XII deos in Italiã deportatos quidã ſcribunt, & Piſis aram habuiſſe cõmunem, quæ δώδεκα θεῶν βωμὸς, id eſt XII deorũ ara uocaretur.

Semidei etiam fuerunt, quos Græci ἡμιθέους uocabant. hi animas cœleſtes credebantur gerere, ſacrasq; mentes, atq; ſub humana effigie in totius mundi commoda procreatos antiquitas exiſtimauit. Hi quidem ab Heroibus, teſte Labeone apud Aurel. Auguſtinum, diuerſi, & antè poſiti putabantur. Heroes uerò dicti ſunt ἀπὸ τῆς ἥρας, id eſt Iunone, ut communis opinio tenet. Auguſtinus libro X, capite XXI ita ſcribit: Heroum nomẽ ab Iunone dicitur tractum,
B quòd græcè Iuno ἥρα appellatur: & ideo neſcio quis filius eius ſecundum Grẹcorum fabulas Heros fuit nuncupatus. Martianus tamen: Heroes, inquit, nuncupati, quòd Heram ueteres terrã dixerũt. Idẽ et græcus Theophilus, item Iamblichus, & uetus Homeri interpres, ἔρα ἡ γῆ, κατὰ διάλεκτον. ἐκ δὲ τῆς γῆς ἐπλάσθη τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων. Heram inquit terram, ſecundum linguæ proprietatem: ex terra enim humanum genus effictum eſt. Plato tamen in Cratylo, ἀπὸ τοῦ ἔρωτος heroas uocatos ait, id eſt ab amore: quòd uidelicet heroes, uel ex amore eorum erga mulieres humanas, uel amore uirorum erga deas ſunt geniti: uel, ut idem ait, ſi ſecundum priſcam Atticorum linguam hoc conſideremus, reperiemus parum mutatum eſſe nominis gratia ex ἔρωτος, id eſt amore, unde ſunt heroes geniti. uel dicti, inquit, Heroes παρὰ τὸ ἔρειν, quod dicere ſignificat: quòd Heroes facundi fuerunt, & ad interrogandũ dicendumq; paratiſsimi. & reliqua, quæ ſummus philoſophus exequitur, & quæ ex Proclo excerpta, græca dicuntur ſcholia. Fuere demùm qui Heroes ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, hoc eſt, à uirtute nuncupatos dicerent, quòd ſcilicet uirtute Heroes præditi eſſent. Hierocles quidem inſignis philoſophus, & ipſe ἀπὸ τοῦ ἔρωτος, ut Plato, heroas denominatos ait, non quòd amore ſint geniti, ſed quòd ipſi planè amore pleni eſſent. Grammaticus porrò Seruius, poteſtates ſupernas exiſtimauit corporibus ſeſe humanis infundere, unde procrearentur Heroes.

Indigetes dei antiquis uocati: Seruius in XII Aeneidos duplici ra A
tione indigetes dici aſſueuerat: uel ſecundum Lucret. quòd nullius rei egeant, quaſi Nihil indiga curæ: uel certè (ait) indigetes dei ſunt ex hominib. facti &, dicti indigetes. Alij, quaſi in deis agentes, qui ex hominibus ad diuinitatẽ perueniſſent. Fuere qui indigetes putarẽt eos, quos indigitari, hoc eſt, uocari & nuncupari nefas eſſet: atque hos eos deos fuiſſe, in quorũ cuſtodia eſſent urbes, gentesque. Alij dicunt, ſi indigitare inuocare eſt, deos illos indigetes eſſe potuiſſe, qui inuocati faciles ſint, & præſtò adſint. Alij ſunt qui putant indigetes appellari, quaſi in loco uel geniti, uel degentes, & magis propitij patriæ, loco & ciuibus. Vergil. Dij patrij indigetes, &c. Lucanus, Indigetes fleuiſſe deos. Lege Decij deuotionem apud Liuium. Hinc et Æneas Iupiter indiges dictus eſt, ut ait T. Liuius in primo. Ouidius in XIIII Metamorphoſeon, de ipſo eodem Ænea à Venere genitrice expiato, & deo facto, ita cecinit:

Luſtratum genitrix diuino corpus odore,
Vnxit, & ambroſia cum dulci nectare mixta
Contigit os, fecitque deum, quem turba Quirini
Nuncupat indigetem, temploque arisque recepit.

Tibullus libro ſecundo, ad Aeneam loquens: B

Illic ſanctus eris, cum te ueneranda Numici
Vnda deum cœlo miſerit indigetem.

Aeuiterni dei appellantur, quòd æuo ſempiterno permaneant: qualis Iupiter, quem ſic uocauit Ennius. Apuleius: Aeuiternos deos in ſublimi ætheris uertice locatos, ab humana contagione procul diſcretos: & cætera. Seruius uidetur Aeuintegros ab Ennio uocatos dicere. Elogium antiquum legitur, D. POT. ET GEN. AEVIT. D. quod Pet. Crinitus & Cœlius noſter ita interpretati ſunt: Deis potẽtibus & Genio æuiterno dicatum. Sed & Plin. de Aeuiterno deo meminit, in cuius ſacris furuũ bouem immolari mos fuit, quod eſt à Verrio Flacco notatum.

Selectos deos uocabant Romani præcipuos, et ſummates, qui habebant ampliorem poteſtatem, quique celebriores, & in maiori haberentur cultu ac ueneratione. à D. Auguſtino ex Varrone XX numerantur, XII uidelicet mares, & VIII fœminæ: Ianus, Iupiter, Saturnus, Genius, Mercurius, Apollo, Mars, Vulcanus, Neptunus, Sol, Orcus, Liber pater: Tellus, Ceres, Iuno, Luna, Diana, Minerua, Venus, Veſta. Certè ſelecti alij erant à Conſentibus, de quibus iam egimus, quod & Auguſtinus notauit in IIII. ne & tu fortè fallaris, ut pleri que, quos honoris cauſa non eſt cur nominem.

Semones deos dici uoluerunt antiqui, ut ad Chalcidium ſcribit

A Fulgentius, quos nec cœlo dignos putabant, obmeriti uidelicet paupertatem, ſicut Priapus, Hippona, Vertumnus: nec terrenos eos reputare uolebant, propter gratiæ uenerationẽ. ſicut Varro in Myſtagogorum lib. ait: Semonecq́ inferius derelicto, Deum depinnato attollam orationis eloquio. Liuius dixiſſe uidetur, Semoni Iano templũ à Romanis dicatũ fuiſſe: etſi ſunt codices, qui Semoni Lano coniunctim, & per L proferant. uerba Liuij hæc ſunt lib. VIII ab V. C. Vitrubiũ in carcerem aſſeruari iuſsit, quoad Cos. rediſſet, tum uerberatum necari: ædes eius quæ eſſent in Palatio, diruendas, bona Semoni Iano cenſuerunt conſecranda: quodq́ æris ex eis redactũ eſt, ex eo ahenei orbes facti, poſiti in ſacello Semoni Iani aduerſus ædẽ Quirini. Porrò Alexander Semoni Sango, alij Sabino Sango, uel Sancto legunt: de quo plura alibi dicturus. Legi & qui Semones interpretarentur quaſi ſemihomines, quę ſpecioſa quidem interpreatio uidetur. Porro & Macrobius Semoniam inter eas, quæ feſtrias nominatæ facerent, reponit. D. Auguſtinus Semonem Ianum præeſſe ſeminio, innuere uidetur, cum infans concipitur. Sunt qui & hos Patellarios uocent, quorum mentio apud Plautum: Dei me omnes magni minutiq́ & patellarij. Hi etiam dici uidentur parui dei, ab Horatio. lib. III Carm. Patellarios, eruditi dictos exiſtimãt B à pateris, uel patellis, quibus ueteres deis his ſacra faciebant. Ouidius in Faſtis:

Fert miſſos Veſtæ pura patella cibos.

Seruat ad nos uſq́ Patenæ nomen. Quidam & ijs Medioximos conferunt, de quibus nobis agendum eſt copioſius in Genijs. A' Semonibus deis alij ſunt Sumanes, dei inferni, quorum meminit Martianus in ſecundo.

Nouenſiles dei à Sabinis Romam deducti exiſtimantur, atq́ ijs à Tatio rege ex uoto ædes dicatæ fuerunt, quibus indigitamẽta hęc aſcribit Varro: Herculẽ, Veſtã, Salutem, Fortunã, Fortem, Fidem: quę uoces quanquam Sabinorũ linguam ſapere uidentur, ad Romanæ tamen linguæ ſpeciem adornatæ ſunt. Non deſunt qui Nouenſiles hos deos appellatos putent, quòd nouiſſimè in deorum numerũ recepti ſint, quaſi nouiſſimè, id eſt nuper ſalientes: hoc eſt, in deorum numerum aſcendentes. Sunt qui Nouenſides appellent. De his poſt Varronem de Lingua latina, & T. Liuius meminit lib. octauo ab Vrbe condita, in Decij pro legionibus Pop. Rom. deuotione: & Martianus in Nuptijs, eos in ſecunda regione cœli collocat, ut ſuprà meminimus. Sed de his deię libet aliquanto, quàm adhuc ceteri, locupletius diſſerere, ut uideas quàm ingenioſa fuerit antiquitas in falſis ſuis aſſerendis deis. Nouenſiles Piſo deos eſſe credidit nouem, in Sabinis apud Trebiam conſtitutos. Hos Granius Muſas putat, conſen

ſum accommodãs Ælio. Nouenarium numerũ tradit Varro, quòd A
in mouẽdis rebus potentiſſimus ſemper habeatur, & maximus. No
uitatum, ait Cornificius, præſides, quòd curantibus his omnia noui-
tate integrentur & conſtent: deos nouem Manilius, quibus ſolis Iu-
piter poteſtatem iaciendi ſui permiſerit fulminis. Cincius numina
peregrina, nouitate ex ipſa appellata pronunciat. nam ſolere Roma-
nos, deos omnes urbium ſuperatarum partim priuatim per familias
ſpargere, partim publicè conſecrare: ac ne aliquid deorum multitu-
dine aut ignorantia pręteriretur, breuitatis & compendij cauſa uno
pariter nomine cunctos Nouenſiles inuocari. Sunt præterea non-
nulli, qui ex hominibus diuos factos, hac prædicant appellatione ſi-
gnari: ut eſt Hercules, Romulus, Æſculapius, Liber, Æneas. atq; ha-
ctenus inuenio diſſentientes de deis his auctores, contra quos Arno
bius in tertio aduerſus Gentes diſputat.

Diuipotes dei, quos ut Varro ſcribit, Augurum libri ſcriptos
habent, ſunt pro his quos Samothraces uocabant, θεοὶ δυνατοὶ, uel
ut latini codices habent, Theœdynatœ: hęc duo, cœlum & terra, ani
ma & corpus, humidum & frigidum.

Materas deas cultas ab antiquis legimus, quibus haſtæ dicaren-
tur, affigereturq́;. Ægyon quippe, ſiue Aengyon in Sicilia urbs fuit,
non magna, ſed ualde uetuſta & celebris, harum dearum religione: B
quarum templum à Cretenſibus poſitũ fuiſſe ferunt, ubi haſtæ quæ-
dam oſtendebantur, & ex ære caſſides: & hæ quidem Merionis, illę
uerò Vlyſſis inſcriptiones habebant, ut Plut. in Marcello prodidit.
Matteres quoq; Gallorum tela fuere, ut in Annotationib. oſtendi.

Appiades deæ quæ dicantur ab Ouidio lib. de Arte amandi ter-
tio, uideo à multis quæri:

His Venus è templis multo radiantibus auro
Læta uidet lites, Appiadesq́; deæ.

In ſecundo autem de Remed.

Turpe, uir & mulier iuncti modò, protinus hoſtes:
Non iſtas lites Appias ipſa probat.

Quidam deas quæ habebant templa apud aquam Appiam pro-
pè forum Cęſaris, & Venerem in primis intelligunt, Pallada, Pacem,
Concordiã & Veſtã. nec tamen facit, quod affertur ab aliquib. ex e-
piſt. in III Famil. Ciceronis: Nõ ſolũ Pallada, ſed etiã Appiada nomi
nabo. Illud uerò Plin. ex XXXVI, Entochi Appiades et Hermerotes:
Herm. Barbarus ſe neſcire fatetur. Hippiades ſtatuæ mulierũ eque-
ſtres, cuiuſmodi Amazonũ: alij Hippadas. Hippades ſacrificia quędã
Athenis, quę mittebant equites, hoc eſt ἱππεῖς. Ego puto omnino ab
Ouidio Viriplacã deam deſignari: ſed quare Appiades, adhuc N. L.

Ζωγόνοι

A Ζωογόνοι,id eſt,Animales geniti dei exiſtimati, teſte Proclo in Heſiodi commentarijs,uitæ productores, quibus perennes aquę & fluuij ſacrati credebantur.De deis quidem animalibus ego aliàs plura, cum de Dæmonibus agam. quin etiam Iouem ζωογόνον legi apud Heſychium,qui & eundem Phytalmion uocat,ut alibi dicam.

Αζώνους θεοὺς, eoſdem & communes deos Latini uocauerunt,de quibus ex Martiano antè meminimus. Sic uerò de his propemodũ Seruius:Dei,inquit,communes ſunt, ut alij dicunt, Mars, Bellona, Victoria,quòd ij in bello utricꝫ parti poſſunt fauere. Vt aũt altioris ſcientiæ hominibus placet,dei communes ſunt,qui ἄζωνοι dicuntur: id eſt,qui cœli certas non habent partes,ſed generaliter à cunctis coluntur.ubicꝫ enim eos eſſe manifeſtum eſt:ut Mater deûm,cuius poteſtas in omnibus zonis eſt. Alij communes deos uolunt,Solem, Lunam,Plutonem, Martem. hi enim apud omnes inueniuntur, & ſunt in omnibus terris.hæc fermè Seruius. Vergilius:

In mediosq́; focos, & dis communibus aras.

Quare uerò ſit communis deus Mars dictus,ſuo loco copioſe dicemus. Sed & hoc Eraſmus duxit in Prouerbijs.

Potniades deæ dictę fuerunt,furorem faciẽtes, hoc eſt μανιοποιοί. Non procul uerò à Potnijs Bœotiæ urbe,puteum fuiſſe legimus,ex
B quo ſi aqua hauſta fuiſſet ab equis indigenis,furore agitabantur:unde dearum nomen.Sed Heſychius Bacchas & Mænadas hoc uocari nomine ſcribit. A' Potnijs autem, uel Potnia ciuitate, Potniades equæ dictæ ſunt Vergilio in Georg.quem locum tamen uelim conſideres, an rectè ſuccedat, ut Probus & Seruius comminiſcuntur. Verſus Vergilij hi ſunt in tertio Georg.

Scilicet ante omnes furor eſt inſignis equarum,
Et mentem Venus ipſa dedit,quo tempore Glauci
Potniades malis membra abſumpſere quadrigæ.

Pattaicos,ſiue Patæcos,ut ab aliquibus ſcribitur, deos Phœnices uocabant,quos in triremium proris circumferre ſolebant,Pygmæorum quadam(ut ait Herodotus)imagine. Sed Heſychius non duplici tt,ſed ſimplici enunciare uidetur,& item Herodotus in Thalia. Ita uerò ſcribit Heſychius:Pataici dei Phœnices ſunt, quos ij conſtituunt in proris nauium.Pitaici perperam in Vallę codice legitur:unde anſa fuit,ut quidam malè enunciarent.Porrò & χυτρεοῦς θεὸς etiã uſcꝫ in prouerbium deductus eſt,hoc eſt ollaris deus, in contemptibiles & humiles.meminit Ariſtophanes in Nubibus.Sumptum opinor ab antiquorum deis,qui uel Plin.teſte fictiles fuerunt, uel patellarij.Eraſmus imminutos deos,quales Silenos,Priapoſ ue,deflexit. Prouerbij meminit & Zenodotus.

Cabiri dei habiti, uel miniſtri potius deorum, alij dæmonas exi-

ſtimarunt, de quibus tam frequens eſt mentio Græcis, Orpheo, A
Apollonio, Straboni, cæteris. Fuere qui Cabiros eoſdem & Corybantes facerent, ut in decimo docet Strabo. Stemſibrotus Thaſius hos in Samothrace ſacra feciſſe ait, & dictos à Cabero Berecynthiæ monte. Cabirorum in Ægypto templum celebre legimus, quod ingredi quempiam fas non erat, ſacerdote duntaxat excepto: quod Cambyſem ingreſſum, prodit Herodotus, & omnia euertiſſe: quin & illud incendiſſe tradit. Fuit & Cabirorum ædes in agro Thebano, & item Caberiæ Cereris, quorum ea fuit religio, ut qui illi manus intuliſſent, deorum iram euadere non poſſent: id quod plurib. Pauſanias oſtendit, Mardonij Perſæ & Alexandri militum exemplis, quorum & Cereris ſacra ne proderet, religione ſe prohibitum ſcribit. Ad Prometheum tamen, & Etnæum eius filium, Cabirorum gentis Cererem quondam accedentem, quædam illi tradidiſſe & apud illos depoſuiſſe dicit, ſed quæ neſciantur, nec fas ſit ea eloqui: tantum ait, Cabirorum iras ac indignationem hominibus eſſe inexorabiles. Pherecydes uerò monumentis literarum prodidit, ex Cabera Protei filia, & Vulcano, tres Caberos & tres Caberidas nymphas procreatas, & utriſq; fuiſſe templa dicata: in Lemno uerò & Imbro Caberos præcipuo honore habitos. Fuerunt & ſacra & telete Caberorum in Samothracia: nomina Mnaſeas memorat B
quatuor, Axieros, Axiocerſa, Axiocerſos, & Caſmilus. Alij Caberos appellatos putant à Cabiris Phrygiæ montibus, atq; inde traductos. Quidam duos Cabiros tantummodo putauere, Iouem & Dionyſium. Alij filios Electræ & Iouis, Dardanum & Iaſiona: quidã Iouis et Alliopes, ut Strabo. Acuſilaus Argiuus ortum Cabira et Vulcano Camillũ refert, ex quo nati tres Caberi, et tres Caberides nymphę, ut ex Pherecyde recitauimus. Mirandum illud de Cabiris tradit̃, ſi credere dignum eſt, quòd qui eorum ſacris initiati eſſent, omnem maris tempeſtatem euadere crederentur. Plura ex græcis commentarijs congerere poſſem, niſi me Cœlij dialogus Equitatio, quo etiam me loquentem hac de re introduxit, ab hoc labore ſuperſedere moneret: ad quem te legendum hortor, ut inde multam frugem colligas.

Curetes qui fuerint, unde dicti, quæ primùm loca incoluerint, in quæ migrarint, longa narratione & docta Strabo in decimo exequitur. Eos enim quidam Acarnanes, alij Cretenſes, nonnulli Ætolos, aliqui ex Eubœa genus duxiſſe prodiderunt: qua de re idem Strabo Homeri carmen altius & repetit, & exponit. Arthemathus quidem Eubœus Curetas Chalcidem incoluiſſe uoluit, unde et ipſi χαλκιδεῖς uocati, ab armis æreis. Cum uerò Eubœi de Lelanto campo aſſiduè pugnarent, & hoſtes anteriorẽ captarent cæſariem,
eosq;

A eosq́ diſtraherent, ab occipite capillatos extitiſſe, à fronte detonſos, inde ἀπὸ τῆς κούρας, id eſt tonſura, Curetes, hoc eſt detonſi appellati ſunt. Autumant quidam dictos, quòd uelut κόραι, id eſt puellæ, muliebres & longas ſtolas induerent: eo enim habitu cum primis Ætolos uſos fuiſſe legimus. Alij, quod κόροι, id eſt curatores, κουροτροφεῖν, id eſt, educarent Iouem. Sunt qui ab heroe quopiam denominatos putent. Sunt qui à Curio monte Pleuroni adiacēte. Sunt & qui Theſtium Curetum ductorem tradant, qui Pleuroniam tenuerit. Alij Curetas dæmonas quoſdam fuiſſe opinantur, deorumq́ miniſtros: inde & Iouis educatores traditi ſunt. Sunt qui eoſdem fuiſſe credant Curetas, Cabiros, Telchinas, Corybantes, & Idæos dactylos. Sunt & qui cognatos exiſtiment, nonnihilq́ differre, omninoq́ furore quopiam motos: quin & eoſdem non in Creta ſolum, & Phrygia, ſed & in Samothrace fuiſſe, & Lemno, perhibēt. Diodorus ait quoſdam exiſtimaſſe, Curetas progenitos ex Idęis dactylis: alios ex terra, & eos in montibus & conuallibus, tectaq́ ac indumenta quæ natura præberet habuiſſe, nondum repertis domibus. Sanè & Curetas Enopliam, id eſt armatā ſaltationem, & Pyrrhichiam induxiſſe, teſtis eſt Strabo: & ἐνθουσιασμὸν, & cerimoniarum ritū, quæ myſticè figurabantur armiſona ſaltatione, qua fingebant Saturnum filios uo-
B rare ſolitum, & Rheam cum id noſſet partus dolores diſſimulaſſe: & ut in lucem infans editus eſſet, illū per hos Curetas in loca abdita ablegaſſe: hos tympanis armorumq́ inſtrumentis, ne infans agnoſceretur, abſtuliſſe, & in Ida monte nutriſſe ferunt. Fuere qui Curetas luſores & ſaltatores dixerunt, alij tibicines & Phryges: alij terrigenas, & Chalcaſpidas, hoc eſt, qui ſcutis æreis uterentur. Eſt quoq́ in fabulis legere, Rheam in Idam montem ex fuga delatam, cum puerperij tempus inſtaret, primam montis partem manibus apprehendiſſe, atq́ ita partu ſolutam: ex impreſſione uerò palmarum Curetas prodijſſe, qui & Idæi dactyli nominati: ſicut à pupillis oculorū, quas Græci κόρας appellant, uel à galearum cono, Curetas. Sunt qui non à Rhea, ſed ab Anchiale nympha id factum tradunt, ut Varro Attacinus canit:

Quos magno Anchiale partus adducta dolore,
Et geminis capiens tellurem Oaxida palmis, &c.

Porrò Curetas Diodorus ait, cum prudentia eminerent, permulta ad uitam utilia excogitaſſe. nam primi omnium greges coegerūt, reliquaq́ manſuefecere pecora: mellis inſuper uſum, et ſagittandi uenandiq́ modum induxiſſe perhibent, hominumq́ cœtus ad communem uitæ & legum diſciplinam inſtituiſſe, cæteraq́ quæ in Telchinis ſtatim referemus.

Telchines, ut Strabo in XIIII tradit, ex Creta primùm in Cyprum A
uenerunt: poſtmodum Rhodum, unde & Rhodus ipſa Telchinis aliquando uocata eſt. hinc Ouid. VII Metamorph.

Phœbeamq́; Rhodon, & Ialyſios Telechinas.

Telchines uerò faſcinatores fuiſſe ferunt, & maleficos, quòd Stygiam aquam animalibus & ſtirpibus perniciei gratia inſpergerent: qua ex re calamitates, peſtes & fames conſequerentur. Horum nomina fuiſſe perhibentur, Actæus, Megaleſius, Ormenus, Lycus, Nicon, Mimon. quidam & hos Alaſtoras dixere, & Palamnæos. ἄλη enim βλάβη, hoc eſt nocumentũ: & παλάμη palma, quòd palmis & manibus Stygis aquã terris inſpergerent. Nonnulli tamen cõtrarium ſentiunt, & artibus illos excellentes & præſtantes fuiſſe uolũt: atq; ideo ab artificibus, qui ſimilia tentarent, inuidia habiti, qui eis hanc notam inuſſerunt. hi ferrum primi & æs fabricati ſunt, quin & falcem Saturno fecere. Sunt qui in Rhodo Telchines nouem Rheæ comites ſtatuant, ut Strabo refert. Diodorus Telchinas ait primos Rhodum habitaſſe, Maris filios: eoſdem cum Calphurnia Neptunũ nutriuiſſe. Datum illis ab Rhea fuiſſe, ut artium inuentores quarundam eſſent, permultaq́; utilia excogitarent. nam & deorum ſtatuas primi fabricarunt, & ſigna quædam eorum nomine appellata ſunt. Apud Lydios enim ideo Apollo Telchinius, & nymphæ Telchiniæ B
apud Ialyſios, & Iuno Telchinia apud Camirẹos Rhodios appellata fuit. Sunt qui tradant Simonem & Niconen appellatos: & inde prouerbium ductum, Noui Simonem, & Simon me: hoc eſt, *οἶδα σίμωνα, ϗ σίμων μι*: Suidas & Zenobius auctores. ab his Telchines Cretenſes dicti ſunt, & Creta ipſa Telchiona.

Idæi Dactyli, Magnæ matris miniſtri & aſſeſſores dicti fuerũt: ea autem ratione nuncupati, quod ſub Ida habitarent. extremæ enim montium partes infrà pedes, ſuprà uertices dicuntur. omnis quippe mons Ida Matri deûm dicatus credebatur, ut ait Strabo. Idẹos dactylos X Sophocles exiſtimauit: quinq; mares primùm natos, qui ferri fabricam excogitauere, aliáq; permulta: quinq; horum fuere ſorores, ab hoc numero dactyli, id eſt, digiti nuncupati. horum nomina, Hercules, Pæon, Epimedes, Iaſius, Idas. Iulius Pollux de manu loquens, libro ſecundo: Corybantes, inquit, dactylos etiam nuncupari tradunt plerique, propter numerum, quod ſcilicet quinq; ſint: alĳ autem, quòd Rheæ adminiſtrarent omnia. Indéq; manus dactyli, id eſt digiti, artifices, & omniũ rerũ opifices dicti ſunt. Sunt qui Idæos quatuor tantũ numerent, Salaminũ, Damnaneum, Herculẽ, & Acmonem. Legũtur Phoronidis carmina, quẹ ab Apollonĳ enarratoribus afferuntur, in quibus tres tantùm Dactyli Idæi cõmemorantur, Celmis, Damnameneus et Acmon: qui fabricam ferream, &

alia

A alia plura repererũt. Sed Celmis ab alijs reiectus dicitur, quòd Rheã deorũ matrem uiolare uoluiſſet. Scribit Zenob. in Prouer. prouerbium apud antiquos fuiſſe, κέλμις ἐν σιδήρῳ: de ijs qui ſibijpſis nimiũ credunt, ſeq́ fortes & manu agiles eſſe exiſtimant. Celmin in ferrũ mutatum fabulę ferunt, cuius rei Sophocles in Satyris meminit. Ouidius uerò in libris Metamorphoſeon, in adamantem conuerſum cecinit, hoc carmine,

Te quoq; nunc adamas, quondam fidiſsime paruo Celme Ioui.

De hoc plura in Prouerbijs tum gręcis tum latinis legere poteris. Scribit Plutarchus in lib. qui inſcribitur, Quomodo quis ſentiat ſe in uirtutem proficere, hæc fermè uerba: Nonnulli propriorum nomina digitorum ediſcunt, eisq́ contra pauores utuntur, tanquam ad auertenda mala remedium habeant, paulatim ſingulos recenſentes. quo loco Cœlius noſter non proprios digitos interpretabatur, ſed Idæos dactylos. Porrò quidam quinq; & uiginti Dactylos Idæos fuiſſe commemorant. Pherecydes uerò duos et quinquaginta exiſtimauit, & ex ijs duos & triginta læui dicti ſunt faſcinatores: reliqui autem dextri, dicebantur faſcinatoribus contrarij, utpote qui maleficia diſſoluerent. Alij Idæ habitatores & inquilinos, magosq́ & incantatores ac ueneficos fuiſſe: quidam ab his ortos Curetas & Cory-

B bantes prodidere. & in Creta centum fuiſſe Idæos dactylos, Strabo. Diodorus quidem hos primùm circa Idam habitaſſe ſcribit. Ephorus ipſe x fuiſſe ait, ſic appellatos ob parem numerum digitorum manus. Alij cum Mygdono uolunt ex Phrygia in Europam deueniſſe, qui & in Samothrace fuere, ubi miranda fecerũt: à quibus Orpheus edoctus myſteria, et ſacras initiationes. Addit his Diodorus & ignis uſum, & ferri ærisq́ fabricam.

Corybantes, ut diximus, quidam Curetas, & Cabiros, & Telchinas eoſdem putauere: inter quos Sceptius, ut ſcribit Strabo in x. qui in Matris deûm ſacrificijs armati ſaltãtes, caſti & puri ſunt aſſumpti. Pherecydes uerò ex Apolline & Rhetia nouem Corybãtes genitos prodidit. Alij Corybantes dæmonas quoſdam fuiſſe tradiderũt, Mineruæ & Solis filios: alij Saturni, quidam Iouis & Calliopes. Diodorus Corybantum Iaſionis et Cereris filium tradit, qui cum Dardano ſacra Matris deûm in Phrygiã detulit. Corybantes autem ſic appellati, quia inter ſaltandum capita iactarẽt. hoc eſt, κορύβαντες ἀπὸ τοῦ κορύπτοντας βαίνειν. hinc qui capita iactant, & furijs ac numine agitantur, κορυβαντίζειν dicuntur. Aliqui hos dictos arbitrantur à uigilantia: quòd patẽtibus oculis dormirent, dum Iouem cuſtodirẽt infantem, παρὰ τὸ κορυβαντιάω. Sunt qui à galea dictos arbitrentur, quæ græcè κόρυς dicitur. Obſeruat Suidas aliquos, hos x uoluiſſe: alios nouem, ut modò dicebam. Corybantes βητάρμονας ab Homero uocan-

uocantur,ut etiam Strabo notauit. Homerus, A

δεῦτε δ' ἄγε φαιήκων βητάρμονες ὅσοι ἄριστοι. hoc eſt,

Phæacum quicunq; boni Betarmones adſint.

Corybantes, inquit Plato in Euthydemo, in myſterijs ſuis illum quem in ſacris initiaturi erant, in ſolio collocabant, uarijsq́; iocis applaudebant, & choreas ducebant ac ſaltabant, eo modo expiantes, ac ſacris initiantes.

Αποπομπαῖοι θεοὶ, hoc eſt Emiſſarij dei quidã à græcis appellati ſunt, de quibus Apollodorus libro VI de Deis meminit, & Phauorinus. ij & Pompæi, teſte Heſychio, uocati ſunt: unde dies in quibus eis ſacra fiebant, iiſdem ſcriptoribus tradentibus, hoc eſt Heſychio & Phauorino, ἀποπομπαὶ nuncupati ſunt. horum & Iſocrates meminit. Sed enim dei mala auertentes, his etiam nominibus appellabantur, ἀλεξίκακοι, ἀποτροπαῖοι, λύσιοι, φύξιοι: hoc eſt, depulſores malorum, auertentes, ſoluentes, fugantes mala. Iulius Pollux auctor. Sunt quidẽ ἀποτροπαῖοι dei, qui mala auerruncant. nonnulli eos deos exiſtimant, qui à Latinis depellentes & depulſores dicuntur. Perſius in Satyra, Dijs depellẽtibus agnam. quo loco Cornutus grammaticus, ſeu Probus, nihil amplius ait, quàm deos depellentes amorem. Hinc & depulſoria ſacra in XXV Ammiani Marcellini appellantur, quæ deis depellentibus & mala auerruncantibus fiunt. Hos deos & Auerſorios tranſtulit interpres Dionyſij Alicarn. libro X. Apotropæorum uerò deorum crebra mentio. Lyſij uero dæmones & dei dicebantur, mala ſoluentes: unde et Lyſius Bacchus, de quo in Bacchi cognominibus agemus. hinc & λυσιῳδοὶ, mimorum genus, ut in Poetis diximus. Lyſij autem uocati, quòd à Naxijs Thebani uitem redemerunt, quod ait Ariſtophan. ut eſt apud Athenæum. Sanè deos mala inferentes, Polluce auctore, græci his nominibus appellãt, ἀλιτήριοι, ἀλιτηριώδεις, προστροπαῖοι, & παλαμναῖοι: hoc eſt, exitiales, peſtilẽtes, malitioſi, & homicidæ. B

Τεράσιοι θεοὶ, Heſychius ait, dei ſunt ſignorum ac prodigiorum effectores.

Ομοχέτας θεοὺς, antiqui deos homochetas appellabãt, qui in templi eiuſdem ac ſacrorum uenirent participatum. meminit in quarto hiſt. Thucydides.

Δεύας, Deuas deos Magi uocabant, non malos, ut Heſych. ait.

Δριώδονες, Driodones deos quoſdam coluere Lacedæmonij. Heſychius.

Αῷοι dei, ex curſu traijcientes in Samothracen ſtagnum, et Cilices, ab Aoo Cephali præterfluentis fluuij. auctores Heſychius et Phauorinus. mihi uero hi parum comperti ſunt dei.

Anculi & Anculæ, dei deæq́; ancillarum putabantur, ut ait Feſt.

quin &

A quin & ueteres Anculari, pro miniſtrare dixerunt, eodem Feſto auctore. unde fortè etiam ancillarum nomen.

Antithei quidam mali dei, quos à Magis confingi ait Arnobius, hicq; ſpiritus eſſe dicũtur, qui in actionibus humanis ſæpe obrepant, ſécq; deos fingant, & inſcios mendacijs & ſimulationibus deludunt.

DEI EX HVMANIS actionibus.

HIS ita in uniuerſum à me commemoratis, ſingulos iam deos deás ue exiſtimatos ſubiungere par eſſe uidetur: et eos in primis, qui uel à uirtutibus in nos ipſos aliquid efficere, uel extra & circa nos putabantur. atque à Virtute ipſa, & Veritate, exordiemur.

Virtutem deam fecere Romani, ut ſcribit Auguſtinus, cui ædem uouiſſe ſuo primo conſulatu M. Marcellum legimus. eius filius ad portam Capenam dedicauit: Liuius, Val. Max. Plut. & Lactantius, auctores. Alteram C. Marius ſummiſſiorem extruxit, ne publicis auſpicijs fortè officeret, et eam ideo Augures demoliri iuberent. Sed & M. Tullius lib. de Legib. ſecundo, Virtutem coli iubet. Iuuenalis, ut alibi citauimus,

Vt colitur Pax atq; Fides, Concordia, Virtus, &c.

B Plaut. in Amphit. prologo, in quo Mercurius introducitur, Virtutem deam commemorat: Neptunum, (inquit) Virtutem, Victoriam, Martem, Bellonam, &c. Sanè uirtus à uiro dicitur, quod (teſte Cicerone) uirum uirtus maxime honeſtet. Eſt autem uirtus, ut Lactantius ſcribit, perferendorum malorum fortis ac inuicta patientia. Apud quem & illa Lucilij leguntur carmina:

Virtus eſt homini, ſcire id quod quæq; habeat res.
Virtus, ſcire homini rectum, utile, quid ſit honeſtum:
Quæ bona, quæ mala, quid ſit inutile, turpe, inhoneſtum.
Virtus, quærendæ rei finem ſcire, modumq;:
Virtus, diuitijs precium perſoluere poſſe.
Virtus, id dare, quod reipſa debetur honori:
Hoſtem eſſe atq; inimicum hominum, morũq; malorum:
Contrà, defenſorem hominum morumq; bonorum.

Hæc Lucilius. Breuius multo Horatius: Virtus eſt, uitium fugere. Sed dies me deficiat, ſi philoſophos, poetas, uel cæteros ſcriptores memorem, de uirtute loquentes. Illud tantum ex Claudiani Panegyrico quodam, cognitione digniſſimum aſcribam:

Ipſa quidem uirtus precium ſibi, ſolaq; latè
Fortunæ ſecura nitet, nec faſtibus ullis

Erigitur,

Erigitur, plauſu ue petit clareſcere uulgi: A
Nil opis externæ cupiens, nil indiga laudis,
Diuitijs animoſa ſuis, immotaq́ cunctis
Caſibus, ex alta mortalia deſpicit arce.
Attamen inuitam blandè ueſtigat, & ultro
Ambit Honor: docuit toties à rure profectus
Lictor, & in medijs Conſul quæſitus aratris.

Breuius ante Claudianum Silius, hoc uerſu,

Ipſa quidem uirtus ſibimet pulcherrima merces.

Virtutis uerò delubrum antè poſitum fuiſſe, & poſt inde Honoris, ut oſtenderetur, aditum non patêre ad uerum honorem conſequendum, niſi per uirtutem ipſam, cuius illud tantũ et eſt & habetur precium ac pręmium, Honor ſcilicet: unde & uirtutem alatam interdum effinxere ueteres, propter gloriam et honorem, qui ex ea oriuntur. Sed hoc minimè te ignorare uelim, deum non modo Honorem habitum, uerùm illud etiam obſeruatum à Plutarcho in Quęſt. quod Honori cum diuinam rem Romani facerent, aperto fuiſſe capite: & honorem δόξαν, ἢ τιμὴν græcè eſt interpretatus. An, inquit, quod ſplendidum quiddam ſit honos, atq́ ob id etiam honeſtis uiris & illuſtribus caput aperire ſolemus, & perinde ei deo caput aperiendum, cum ſacrificamus. Scribit Plinius de Viris illuſtrib. quod Fab. Rutilianus primus inſtituit, uti equites Rom. Idibus quintilib. ab æde Honoris equis inſidentes in Capitolium tranſirent: id quod & in Kal. noſtro ex alijs auctoribus annotaui. de Honore uerò planius infrà agemus. Sed enim Virtutem uarijs imaginibus conformatam ab antiquis fuiſſe aduertimus: nunc enim matronali habitu honeſto, inaffectatoq́, nunc quadrato ſaxo inſiſtentem. Vidi et ipſe in M. Val. Acilij IIIVIRI peruetuſto nomiſmate, hac forma. Mulier erat columnæ læuo nixa cubito, dextera ſerpentẽ tenebat. Vidi et in alio maſculam Virtutem hoc pacto, in uno quidem Gordiani imperatoris, in cuius altera parte imago erat ſenis barbati ſtantis, nudi, clauæ innitentis, cum leonis pelle brachia aduoluta, cum hac inſcriptione, VIRTVTI AVGVSTI. In altero uerò Numeriani nomiſmate, eadem prorſus fuit imago ſenis, cũ inſcriptione: VIRTVS AVGG. B

Extat porrò Luciani dialogus, ſi modò Luciani, in quo Virtus à Fortuna male habita deſcribitur, lacera & mœrens, ut quæ nec ad Iouis aſpectum admitteretur: quæ profectò uirtutis ſpecies noſtræ ætati conuenire uidetur, ut etiam hi ferendi ſint qui peregrino eam habitu effinxere. Porro cum à noſtris una uoce animi & corporis uirtus dicatur, à Græcis diſtinguuntur, altera ἰσχὺς, altera ἀρετὴ nuncupatur.

Veritas

A Veritas dea exiſtimata à gentibus, ἀλήθεια à græcis uocata. Fingebatur, ut Philoſtratus in Amphiarao ſcribit, uirgo niueis induta ueſtibus: quin et eodem authore in Heroicis, Virtutis mater effingebatur. Hippocrates uerò in quadã ad Philopœmenen epiſtola hoc modo deſcribit: Mulierem pulchram, magnam, ſimpliciter ornatam, illuſtrem ac ſplendidam, cuius oculorum orbes puro lumine nitebãt, ut aſtrorum ac ſtellarum fulgorem imitari uiderentur. Idem ibidem & Opinionem, ſeu Opinationem mauis dicere, deſcribit hoc pacto: Mulierẽ, quę nõ mala uideatur, ſed audacior aſpectu, & concitatior. Veritas Temporis filia, & Virtutis mater dicta. Plutarch. in Quęſt. ait, Veritatis parentem ac deum Romanos Saturnum habuiſſe. Subdit cauſam: An, inquit, quòd ut pleriq; philoſophi putãt, Κρόνον χρόνον, hoc eſt, Saturnum tempus eſſe: ueritas uerò tempore inuenitur. an illud potius, quod Saturnus iuſtiſſimus fuerit, et ueritatem in primis etiã, quod uериſimile eſt, coluerit. Hanc in putei fundo delitere ſcripſit Democritus, & ab eo Lactantius. Gellius uerò ex Plutarcho, ſolum Temporis filiam. nam ut eſt græca ſententia, ἄγει δὲ πρὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος. hoc eſt, In lucem agit ueritatem dies. Pindarus tamen in quodam ad Ageſidamum hymno, in Olymp. Iouis filiã facit. In ſepulchro prętera Simandij inſculptum fuiſſe iudicem legi,
B & primatum conuentum, ſacris indumentis ueſtitos, ex quorũ collo ad pectus pendebat ſuſpenſa Veritas, clauſis ſubnutans oculis, & cætera quæ ex Diodoro Bapt. Leo in VII ſcriptum reliquit. Porro ne ſuperſtitioſa ab hæreticis quibuſdam, uti à Marco conficta, conticeam, Veritatis imago effingebatur ex literis græcis, eius uidelicet caput α & ω, collũ uero β & ψ, & ſic deinceps. Quæ ſuperſtitioſa ſi cui arrideant, legat Epiphanium: mihi hæc oſtendiſſe ſatis ſuperq; fuerit.

Prouidentia, quam Stoici πρόνοιαν, anum fatidicam faciebant, dea putabatur, ut Cic. de Nat. deor. meminit, & Martian. hęc mundũ et mũdi partes adminiſtrare tradebatur, ut optima et frugi materfamilias. Scribit Phurnutus, Prometheũ ideo exiſtimatũ hominem è terra finxiſſe, quod Prometheus prouidentia animæ uniuerſalis appellaretur, quam iuniores uocarint πρόνοιαν.

Mens à Romanis, ut Liuius & Cicero tradunt, cõſecrata, ut mentem ea bonam concederet: quod & D. Auguſtinus non ſemel aſſeruit, & ante eum Lactantius. Ouid. in Faſtis,

Mens quoq; numen habet, Menti delubra uidemus
Vota, metu belli perfide Pœne tui. Propertius:
Mens bona, ſi qua dea es, tua me ſacraria dono,
Exciderant ſurdo tot mea uota Ioui.

Philoſophi quoq; pleriq; νοῦν, hoc eſt, mentẽ, deam fecerũt, ſed nõ

eodem modo. nam Plato animatum eſſe mundũ ſtatuit, animamq́ꝫ A
illam & mundum eſſe deum: ut & Varro, teſte Auguſtino in VII de
Ciuit. Dei credidit. Sed alium deum, quem mentem uocauit, hoc ip-
ſo priorem facit, & animæ mundi parentem. Stoici ferè cum Plato-
ne conueniebant, niſi quòd uaria inter ſe ſentiebant: ut alibi dixi, cum
philoſophorum de deo opiniones recenſebam. Sanè illud hoc loco
admonere par eſt, quod à Lucilio Balbo dictum eſt apud Cic. in ſe-
cundo de Nat. deorum, ut ea ipſa res deus nominetur, in qua uis eſt
maior aliqua, & tanta eſt, ut ſine deo regi non poſsit: ut Mens, ut Fi-
des, quas in Capitolio (ait) dedicatas uidemus proximè à M. Æmi-
lio Scauro, ut idem Balbus ait, & Plutarch. de Fortuna Romanorũ.
T. Liuius: Menti, inquit, uouit Attilius prætor. Porrò mens nomen
eſt tetragrammaton, ut *νοῦς* Græcis.

Iuſtitia, quam Aſtræam Græci à patre nuncupant, iuxta illud,
Vltima cœleſtum terras Aſtræa reliquit, *δίκη* etiam uocatur, teſte
Polluce, qui & deam, & iudicium ea uoce dici affirmat: unde fortè
& Latini dicam dixerunt. Iuſtitiæ duos hymnos Orpheus com-
poſuit, alterum quidem *δίκη*, alterum *δικαιοσύνη*. & utrique adolet
λίβανον, id eſt thus. Sed hac de uirtute nihil hic à me expectes: à phi-
loſophis hanc require, ego inſtitutum meum ſequar. Hanc finxe-
runt aſtrologi ſignum in cœlo, uirginem: et Aratus in primis, quo in B
loco Græcus interpres ſuper ea uerba quibus ait, Spicam in manib.
ferre ſplendentem: Quidam inquiunt, Aſtręum antiquum fuiſſe ma-
thematicum, qui primus aſtrorum inuenerit appellationes, unde &
ſiderum pater dicitur. alij Aſtræam Iouis & Themidis filiam, ut He-
ſiodus. alij Aſtræi & Hemeræ, id eſt, diei filiam putauere: uel *ἡμέρης*,
id eſt, deæ manſuetudinis, quia iuſtitia mortales prima manſuetos
reddiderit. Dea hæc ita deſcribitur à Chryſippo in lib. *περὶ καλοῦ
καὶ ἡδονῆς*, hoc eſt, de honeſto & uoluptate, primò (ut à Gellio libro
XIIII ſcribitur, qui et gręca ipſius uerba ponit: nos ipſius Gellij, quia
breuius ea colligit, hic apponemus) Imaginẽ, inquit, iuſtitiæ fieri ſoli-
tam, forma, ait, atqꝫ filo uirginali, aſpectu uehementi & formidabili,
luminib. oculorũ acribus: neqꝫ humilẽ, neqꝫ atrocem, ſed reuerendę
cuiuſdã triſtitiæ dignitate. Hæc Gellius, quæ pluribus Chryſippus
diſſerit. Iuſtitiam apud Aegyptios ſine capite fuiſſe, Alexander ſcri-
bit. Eam autem effingebant per manum ſiniſtram porrecta palma
diſcapedinatam, propterea quòd ſiniſtra genuina pigritia nulla calli-
ditate prædita uidetur, & ideo æquitati aptior quàm dextra, ut Phi-
lippus ait in Symbolis. Noſtri nunc pictores examine lancis, uel ſta-
teræ, nunc & ſecurium ac uirgarum faſce, nunc his uel illis inſigniũt.
Vidi & qui iuſtitiam hoc modo effingerent, nudam uirginem qua-
dratum ſuper lapidem ſedentem, & ęquatam manu altera bilancem
tenentem,

A tenentem, exertum altera ſub ala enſem quodammodo occulẽtem. quod figmentum cum mihi arriſiſſet, propter eius ſignificationem hic tibi quoq; aſcribendum duxi.

Fides dea à Romanis culta, teſtibus Cicerone, Lactantio, & Auguſt. Fidei ædes in Capitolio fuit, ut Plin. XXXV Nat. hiſt. innuit. Mar. Cicero de Officijs libro tertio, Fidem ait uicinam Ioui in Capitolio. in ſecundo uerò de Nat. deorum, ab Attilio Calatino conſecratam ait. Sextus Pomp. ante etiam Romulum cõſecratam prodit, ab Aenea in Palatio: idq; refert ex Agathocle. Dionyſ. Alicarn. in ſecundo Hiſt. libro, de Numa ſcribens: Primus, inquit, ipſe omnium templum Fidei publicæ erexit, ſacrificiaq; ei ſtatuit ſumptu publico, ſicut de alijs. Idem ferè Plutarch. Eiuſdem Fidei maximũ ſtatutũ iuſiurandum, cuius & Cicero in Officijs meminit. Tit. Liuius in primo, Numam Fidei ſolenne inſtituiſſe ſcribit, ad quod ſacrarium Flamines rem diuinam facerent. ipſum lege. Meminit & Cyrillus Alexandrinus contra Iulianum Imperatorem. unde eſt Plauti illud in Aul. Nunc hoc mihi factu'ſt optumum, ut te auferam aula in Fidei fanũ, ibi abſtrudam probè, &c. Sine cęde uerò & ſanguine ipſi Fidei, uelati Flamines albo panno, ſacra faciebant. quin illuc curru arcuato, manu ad digitos inuoluta deferebantur, ſolenni pompa: quo argumento fidem dextris tutandam, & ſacratam eſſe ſignificabant, quod B et dextra dextrę iuncta denarium numerum efficit, qui ſacratiſſimus ſit, & perfectiſſimus. Sanè Fides fingebatur duabus iunctis manibus interdum, interdum imagunculis duabus dextram dextræ iungentibus, ut in Concordia dicam. Statius primo Thebaid.

Iam pariter coeunt animorum in pignora dextræ.

Sic & Vergil. & T. Liuius: Dextra data fidem futuræ amicitię ſanxerunt. Cor. Tacitus lib. XVII. Miſera ciuitas Lingonum ueteri inſtituto dona dedit legionibus, & dextras hoſpitij inſigne. Deſcribitur fides, & templum eius, à Silio poeta libro Punic. ſecundo ita,

Ad limina ſanctæ
Contendit Fidei, ſacrataq; pectora tentat,
Arcanis dea læta, &c.

Et paulo pòſt ad ipſam Hercules loquens, ait:

Ante Iouem generata, decus diuûmq; hominumq;,
Qua ſine non tellus pacem, non æquora norunt,
Iuſtitiæ conſors, tacitumq; in pectore numen. & reliqua.

Seruius uerò in primo, & item in octauo commentario Æneidos ſcribit, quod Fidei albo panno inuoluta, uel uelata manu ſacrificabatur: per quod oſtendebatur, Fidem debere eſſe tectam & ſecretam. unde & Horatius: & albo Rara Fides colitur uelata panno. Et ideo

cana Fides à Vergil. dicta cana, quòd in canis hominibus eſſe ſoleat: A
uel propter candorem. Acron uerò ait, Albo panno caput uelaſſe eos qui Fidei ſacrificarent. Plura ſcribit Porphyrion, ſed quæ noſtro non ita conueniant inſtituto. Canis item albus ſymbolum eſſe putatur Fidei. unde Picus meus cecinit,

Signa quibus ſubitò uiſum eſt oſtendier albis
Ex uillis animal, dominis domibusq́ fidele.

Sic & Horatius catulos fideles in Odis dixit. Mira de fide canum Aelianus, Plinius, Solinus, cæteri naturæ interpretes prodiderunt. Nec nos pauca, ubi de Sacrificijs in ultimo Syntagmate agemus.

Spes etiam, ut dea à Romanis eſt culta, cuius ædes fuit in foro olitorio. Tit. Liuius in primo III Dec. ædem Spei, quæ in foro olitorio fuit, fulmine ictam fuiſſe. Idem libro IIII, Q. Fabio Cos. fil. & T. Sempronio Graccho Coss. incendio ait conflagratam. M. Cicero, Spem à Collatino conſecratam, in Legibus prodidit. P. quidem Victor, ſeu quicunque tandem eſt, Spei nouum templum in VII Vrbis regione ſtatuit, hoc eſt, in uia lata. Origenes lib. IIII aduerſus Celſ. cum Heſiodi Pandoram rideret: Ridiculum, inquit, quod de dolio dicitur, quod olim uiuerent in terra hominum tribus ſine malis, & ſine graui labore, & grauioribus morbis, quæ Parcæ mortalibus dederant: ſed fœmina manibus magnum dolij operculum auferens, diffudit B
hominibus, et partita eſt curas malas: ſola autē ibi Spes in tutiſſimis domibus intus relicta eſt ſub dolij labris, nec extrà euolauit, prius nanq́ impoſuit operculum dolio. & hæc Origenes. At uerò Spei effigiem in Adriani Imperatoris aureo nomiſmate aliquando conſpexi. Fœmina fuit ſtans, inſtitæ laciniam ſiniſtra manu nonnihil attollens: dextra in cubitum elata pateram proferebat, in qua repoſitum inerat uelut ciborium, id eſt uas in floris ſimilitudine, cum hac inſcriptione, SPES P.R. Quidam etiam Spem deam uiridi inductam palla effinxerunt, & ſedentem ſupra doliū cum cornice: quidam etiā cum Nemeſi, de qua ſuo loco plura dicemus. Spei templum demum etiam incenſum ſcribit Dion, Hiſt. lib. L. ante bellum Actiacum, cū alijs pleriſq́ ædificijs: quod factum quidam crediderunt libertorū opera. Pindarus, ut eſt apud Iuſtinum, philoſophum & martyrem, itemq́ Platonem, Spem γηροτρόφον appellauit, quod etiam nos ſenes alat. Vnde ego meo quodam ad B. Riccium amicum chariſſimū Hendecaſyllabo ita cecini:

Ricci uiuere quo putas tenore
Me, quem deſtituit uirens dea illa,
Quam Dircæus olor canit ſenectæ

Altricem

A *Altricem & comitem, aſſeclamq́; uitæ,*
Et ſemper meliora polliceri?

Theognis quoq; ait, Spem inter homines remanſiſſe, cæteris ſororibus in cœlum fugientibus. unde ex Theognide amicus noſter:

Alma Fides dea magna abijt, Pietasq́; Pudorq́;,
Cum Nemeſi Charites, Pax bona, nudus Amor.
Spes dea, quæ gentes falſa dulcedine ſemper
Paſceret, in terris ſola relicta fuit: &c.

Pietas dea quidem & ipſa culta, qua & cæteros deos colebant antiqui: cuius ſacellum ab Attilio dicatum, in quo mulier habitaſſe dicitur, ea quæ uberibus patrem in carcere aluit: Feſtus. Ibiq́; imago factum hoc indicans oſtendebatur, ut eſt in quinto apud Valer. Max. Plin. tamen libro VII, capite XXXVI, non patrem, ſed matrem à filia nutritã ait. cuius uerba libet afferre, ob pietatis ſingulare exemplũ: Pietatis, inquit, exempla infinita quidem toto orbe extitere, ſed Romæ unum, cui comparari cuncta non poſſint. Humilis in plebe, & ideo ignobilis puerpera, ſupplicij cauſa carcere incluſam matrem, cum impetraſſet aditũ à ianitore, ſemper excuſſa ne quid inferret cibi, deprehenſa eſt uberibus ſuis alens eam: quo miraculo matri ſalus donata filię pietate eſt, ambęq; perpetuis alimentis, & locus ille eidẽ
B conſecratus eſt deæ, C. Quintio, M. Attilio Coſſ. templo Pietatis extructo in illius carceris ſede, ubi nunc Marcelli theatrum eſt. hæc Plinius. Solinus tamẽ, quem uidemus omnia fermè à Plinio ſuppilatũ, patrem (ut Feſtus etiam ait) uberibus à filia nutritum. huius hiſtorię uarietatem ex Valerio prouenire arbitramur, qui duo exempla hac eadem de re libro quinto adducit: latinum quidem alterum, à quo Plinius penè etiam uerba deſumpſit: græcum alterum, ut & nomen oſtendit. Idem prædicatum, inquit, de pietate eius exiſtimetur, quæ patrem ſuum Cymona conſimili fortuna affectum, pariq́; cuſtodiæ traditum, iam ultimę ſenectutis, uelut infantem pectori ſuo admotũ aluit. Et mox ſubdit, tanquã ante oculos picturã: Hærent ſtupentq́; omnium oculi, cum huius facti pictam imaginem uident, caſuſq́; antiqui conditionem præſentis ſpectaculi admiratione renouant, in illis mutis membrorum liniamentis uiua ac ſpirantia corpora intueri credentes. quod neceſſe eſt animo quoq; euenire, aliquanto efficaciore pictura literarum, uetera pro recentibus admonitos recordari. & hæc Val. Max. Iulius item Obſequens in Prodigijs, Pietatis ædem fuiſſe ait in circo Flaminio. Pietas, ait M. Cicer. primo de Nat. deor. iuſtitia aduerſus deos eſt, & cultus erga maiores, aut ſanguine cõiunctos. D. Auguſt. Chriſtiano more loquens ita, in IIII de Ciuit. Dei: Pietas eſt uerax ueri Dei cultus, non cultus tot falſorũ deorũ,

quot dæmoniorum. T. Liuius libro x quartæ Decad. ſcribit: In foro A
olitorio ædem Pietatis dedicauit M. Attilius Glabrio duumuir,
ſtatuamq́ auratam, quę prima omnium in Italia eſt ſtatua aurata, pa
tris Glabrionis poſuit. is erat, qui eam ædem uouerat, quo die cum
rege Antiocho ad Thermopylas pugnaſſet, locaueratq́ idē ex S. C.

Pax, hoc eſt εἰρήνη, culta ab antiquis. Iuuenalis: Vt colitur Pax, atq;
Fides, &c. Scribit Plutarchus in Cimone, Athenis Pacis aram dica-
tam, cum cōditiones pacis Athenis Callias legatus à Perſis attuliſſet.
Templum Pacis Romæ fuit magnificentiſſimum, foro proximum,
quod Veſpaſianus à Claudio inchoatū conſtruxit: ut auctores ſunt
Ioſephus, Plinius, Suetonius, & Dion. In hoc templo ſunt qui tra
dant, D. Hieronymum ſecuti, uaſa & donaria templi Hieroſoly-
mitani à Tito & Veſpaſiano repoſita fuiſſe. Frequentari uerò aſſiduè
ab ægrotis templum illud, uel è Galeno colligimus, ita in lib. de Pul-
ſibus ſcribente, cum de uehementi agit: Quam cenſes pugnam fore?
an ne talem, qualem frequenter in templo Pacis, & inter ipſos ægro
tos conſpicimus, adeò ut etiam ad manū res ueniat: tantum abeſt, ut
turpi dicto abſtineant. Illud hoc loco non mirū uideatur, quòd tem
pla ab ægrotis & mendicis frequentarentur, cum & hodie Romę, et
ubiq; gentium cernatur: ne te uidelicet admiratio ſubeat, ut perito
cuidam medico, ſe plus nimio angenti in his Galeni uerbis exponen-
dis, qui aliàs in re medica & cæteris diſciplinis Lynceo ipſo eſt ocula B
tior. Scribit Herodianus, Commodo imperante Pacis templum in-
cendio conſumptum, illudq́ ſupra cætera maximum fuiſſe ędificiū,
pulcherrimum ac opulentiſſimum. Coluerunt & Pacem Athenien-
ſes, ut cùm alibi Pauſan. oſtendit, tum ubi de Prytaneo agit. Pacis
quoq; ſimulachrum ita effictum legimus, ut puerum Plutum manu
geſtaret: quòd ſymbolum uideri poteſt, non ex bello, ſed ex pace di-
uitias & opes comparari. Effingebatur uerò Pax cum ſpicis. Tibul.

Interea Pax alma ueni, ſpicamq́ teneto,
Profluat & pomis candidus antè ſinus.

Interdum etiam cum oliua, & nonnunquam cum lauro corona-
batur: quin & cum roſa, ut in aliquibus ueteribus nummis uidimus.
Sed & nonnunquam ſolo caduceo ſignificabatur. Ariſtophanes in
fabula Acharn. Pacem pulchram deſcribit aſpectu, ſociam uerò Ve
neris & Charitum. Sed in eius nominis fabula longè plura, atq; inter
cætera ſacrificium, cum ſuis cerimonijs.

Concordia dea, id eſt ὁμόνοια, ab antiquis culta, ſed in primis à Ro
manis, qui & eius diuerſa tēpla habuere, ut planè ex hiſtorijs cogno
ſcimus. Vnum Furius Camillus uouit, ut Plutarchus auctor eſt. me-
minit in Faſtis Ouidius:

Furius antiquum populi ſuperator Hetruſci

Vouerat,

A *Vouerat, & uoti fecerat ille fidem.*

Poſtea uerò Flauius ſcriba Appij Cæci, Annio libertino patre genitus, qui dies faſtos publicauit, æream fecit, in Græcoſtaſi, quę tunc ſupra Comitium erat, inciditq́ in tabula ærea. eam ædem CCCIIII annis poſt Capitolinam, dedicatam tradunt: ex quo apparet, ædem illam Concordiæ Capitolinam fuiſſe eam, quam iuxta templum Iunonis Monetę Camillus uouerat, de qua Ouidius, ut ſuprà memini:

Candida te niueo poſuit lux proxima templo,
Qua fert ſublimes alta Moneta gradus.

T. Liuius prope finem IX libri ab V. C. Flauius, inquit, ciuile ius repoſitum in penetralibus pontificum euulgauit, faſtosq́ circa forũ in albo propoſuit, ut quando agi lege poſſet, ſciretur. Aedem Concordiæ in area Vulcani ſumma inuidia nobilium dedicauit. Alteram priorem idem Liu. lib. ſecundo tertiæ Dec. uotam ait à L. Manlio præt. in Gallia, ob ſeditionem militarem, quam biennio pòſt ſenatus locandam curauit. Certè & D. Auguſtinus in III libro de Ciuit. Dei, ait ædem diuæ Concordiæ poſt Gracchorum tempora cõſtructam fuiſſe. Legimus et templum hoc inſtauratum fuiſſe ab Opimio Cos. ſummo populi dolore: unde noctu inſcriptum fuit, Opus Vecordiæ templum Concordiæ fecit. M. Tullius in oratione pro Domo ſua ad Pontifices: Q. Martius, inquit, cenſor ſignum Concordię B fecerat, idq́ in publico collocarat: hoc ſignum C. Caſſius cum in curiam tranſtuliſſet, collegium ueſtrum conſuluit, nunquid eſſe cauſæ uideretur, quin id ſignum curiamq́ Concordię dedicaret: & cętera. Meminit & huius deæ Val. Max. Sempronium, inquit, Aſellionem pro æde Concordiæ ſacrificium facientem, ab ipſis altaribus fugere extra forum creditores coegiſſe. Collapſam inſuper Concordiam, et à Conſtantino reſtitutam, antiquum epigramma oſtendit, quod & hodie legitur in Lateranenſi baſilica: D. N. Conſtantino Pio felici ac triumphatori ſemper Aug. ob amplificatam toto orbe rempublicã, factis conſilijs S. P. Q. R. ædem Concordiæ uetuſtate collapſam in meliorem faciem, opere & cultu ſplendidiore reſtituit. Sed & aliã Concordiæ ædem Tiberius Cæſar dedicauit, quam eius mater Liuia cõſtituerat, ut ex Ouidio & Suetonio liquidò colligimus. Dion quoque libro LVI. Inſequenti anno Concordiæ deæ templum à Tiberio dedicatum eſt, in quo ſuum & fratris Druſi uita functi nomen inſcripſit. & Ouid. quidem de Tiberio ita:

Templaq́; feciſti, quam colis ipſe, deæ.
Hæc tua conſtituit genitrix, & rebus & ara. Idem:
Te quoq́; magnifica Concordia dedicat æde
Liuia, quam charo præſtitit illa uiro.

 Sed

Sed de ædibus Concordiæ iam nimis. Concordiæ ſacrificium Seneca in Medæa his uerſibus explicat, A

Et aſperi Martis ſanguineas quæ cohibet manus,
Quæ dat belligeris fœdera gentibus,
Et cornu retinet diuite Copiam,
Donetur tenera mitior hoſtia.

De Concordia dea & Iuuenalis ita meminit:

Quæq́ ſalutato crepitat Concordia nido.

Quo in loco grammatici diuerſa ſentiunt. Et Probus quidem uetus interpres: In tutela, inquit, Concordiæ ciconia eſt. Templũ Concordiæ uetus fuit, in quo ciconia multa, &c. Merula de ciconia & ipſe multa affert, ut hoc aſtrueret, & eum ſecutus Britannicus, itẽ Valla Georg. Politianus uerò in Miſcellanijs cornicem, non ciconiã intelligit: idq́ tum Aeliano auctore de Animalibus, tum quibuſdã antiquis nomiſmatibus affirmat, quorum etiam ego nonnulla conſpexi. Sanè & in nuptijs earum auiũ uocem hominis gratia repetitam, idem eſt auctor Aelianus, qui fermè ita ſcribit: In nuptijs olim ueteres audio poſt Hymenæum cornicem inuocare ſolitos fuiſſe, hocq́ Concordiæ ſignum dare ijs, qui liberûm quærendorum gratia conueniſſent. Sed & apud antiquos mala punica Concordiam ſignificabant, ut Hebræorum ſcriptores tradunt, in ueſtibus ſacerdotalibus. B Deam autem Concordiam præterea effingebant, dextra craterem tenentem, & læua nunc Cornucopiæ, nunc ſceptrum, ex quo fructus exire uidentur: ſed & imaginibus duabus, dextram dextræ iungentibus, ut in Aur. Vero. Nunc duabus tantũ dextris, ut in quodam Neronis, id quod Fidei attribuunt alij, ut notant grammatici. Diodorus Siculus in hiſtoria Philippi: Dimiſſo, inquit, Theſſalioni dextram porrexit, quæ res apud Perſas pro firmiſſima fide habetur. Ariſtides in oratione pro Concordia, Rhodienſib. ita hanc effinxit: Decoram, cõpactam, bene coloratam, gratioſam, & undiq́ per omnia ſibi quadrantem, & congruentem, deorumq́ diligentia ac benignitate in terram delapſam. Hanc eandem deam idem orator ait ab Ioue horas confirmare, ſolam obſignare cuncta, agros cultibus exornare, ſuarum cuiuſq́ rerum fructus aliarumq́ poſſeſſionem præſtare, res urbanas gerere pro uoto, perquàm maturè nuptias tum dare tum accipere, in quos, & à quibus libeat, liberos educare atq́ erudire: & reliqua, quæ idem ſcriptor ſubiungit.

Diſcordiam deam exiſtimatam à gentibus, Concordiæ coniungimus, etſi diſiunctiſſimæ ſunt. Hanc in morem furiæ formauit antiquitas. Deſcribitur à Petronio Arbitro in Satyrico, cuius pars libri extat, quo loco bellum ciuile inter Cæſarem & Pompeium eruditè deteſtatur, ita enim de Diſcordia canit:

Intre-

A *Intremuere tubæ, ac ſciſſo Diſcordia crine*
Extulit ad ſuperos Stygium caput. huius in ore
Concretus ſanguis, contuſaq́ꝫ lumina flebant:
Stabant irati ſcabra rubigine dentes,
Tabo lingua fluens, obſeſſa draconibus ora,
Atq́ꝫ inter toto laceratam pectore ueſtem,
Sanguinea tremulam quatiebat lampada dextra.

Atq́ꝫ hæc Petronius. Vergilius uerò in VI ait:

Et Diſcordia demens
Vipereum crinem uittis innexa cruentis.

Idem in octauo:

Et ſciſſa gaudens uadit Diſcordia palla,
Quam conſanguineo ſequitur Bellona flagello.

Ariſtides etiam ita deſcribit, his fermè uerbis: Diſcordia & Seditio, inquit, ſupino eſt capite, labris liuētibus, oculis ſtrabis, putridis, tumefactis, lachrymis ſubinde fluentibus, manibus incōtinentibus, mobilibusq́ꝫ, gladium intus ad pectus ferens, tenuibus & obliquis innixa cruribus: & pedibus eam, ceu rete, caligo & tenebræ circumuoluunt: & reliqua, quę idem ſcripſit. Illud quidem de hac ipſa dea notiſſimum, ut ſcilicet in conuiuio pomum iniecit in nuptijs Pelei &
B Thetidis, cum ad eas nuptias ipſa non uocata fuiſſet: in quo pomo id erat inſcriptum, Pulchra capito: hoc eſt, ἡ καλὴ λαβέτω.

Furorem Diſcordiæ iurè ſubdidimus, quoniam ex diſcordia furentes fieri mortales uidemus. Finxerūt uerò antiqui Furorem, nūc uinctum cathenis, qualem his uerbis P. Maro lib. primo Aeneidos, Iouem inducit loquentem:

Diræ ferro compagibus arctis
Clauduntur Belli portæ, Furor impius intus
Sæua ſedens ſuper arma, & centum uinctus ahenis
Poſt tergum nodis, fremit horridus ore cruento.

Interdum fingebant ſolutis uinculis et cathenis, qualis deſcribitur à Petronio Arbitro in eodem Satyrico, cum ita canit:

Quos inter Furor abruptis ceu liber habenis,
Sanguineum latè tollit caput, oraq́ꝫ mille
Vulneribus confoſſa, cruenta caſſide uelat.
Hæret detritus læuæ Mauortius umbo
Innumerabilibus telis grauis, atq́ꝫ flagranti
Stipite dextra minax terris incendia portat.

Honor etiam deus putatus, ut eſt apud Lactántium & Auguſtinum.

num,tametſi quidam Auguſtini codices Honorinum perperam ha A bent. De hoc deo M. Cicero ſecundo de Nat.deorum: Vides templũ Honoris à M. Marcello renouatũ, quod multis antè annis erat bello Liguſtico à Q. Max. dedicatum. T. Liuius lib. VII Decad. III. Marcellum, ait, aliæ atque aliæ obiectæ animo religiones tenebant, in quibus quòd cum bello Gallico ad Claſtidium ędem Honori & Virtuti uouiſſet, dedicatio eius à pontificibus impediebatur, quòd negabant unam cellam duobus deis rectè dedicari, &c. C. etiam Marius & ipſe ædem conſtruxit Honoris & Virtutis, de qua, ut nunc alios mittã, ita Victru. in VII. C. inquit, Mutius magna ſciẽtia cõfiſus ædes Honoris & Virtutis Marianæ cellæ, columnarúmque & epiſtyliorum ſymmetrias legitimis artis inſtitutis perfecit. id uerò ſi marmoreum fuiſſet, ut haberet quemadmodũ ab arte ſubtilitatem, ſic à magnificentia & impenſis auctoritatẽ, in primis & ſummis operib. nominaretur. Ego aliquando rogatus, quo modo effingerem deũ Honorem, ita reſpondi: quod deam Virtutem ipſe fingerem præcedere, & dein ad eam Honorem à Cupidine duci. idque ex reipſa elicui. Nihil enim aliud eſſe uidetur honor, quàm quem ex uirtute ipſa aſſequimur. nam & uidimus Honoris ædem poſt Virtutis templa poni ſolere. Alciatus tamen in Fidei ſymbolo, Honorẽ purpurea ueſte depingit, laurea coronatum. ita enim cecinit: B

Stet depictus Honor, tyrio uelatus amictu.

Et hactenus quidem de Honore. nam de Virtute iam dictum eſt, cum qua etiam & de Honore nonnulla.

Miſericordiam cultam legimus: unde ἐλαίου βωμὸν, id eſt, Miſericordiæ aram Athenienſes habuere, ut Pauſ. aliíque tradunt. Romani etiam Miſericordiæ templum aſylum uocauere, de quo hic mihi nõ eſt dicendi locus. nam quo uerè loco Romæ fuerit, uideo uariè tradi à ſcriptoribus. Seruius quidem in VIII Æneidos: Poſtquam Hercules migrauit è terris, nepotes eius timentes inſidias eorum quos auus afflixerat, Athenis ſibi primum aſylum, hoc eſt templum Miſericordiæ collocarunt, unde nullus poſſet abduci. quod etiam Statius dicit, Herculeos fama eſt fundaſſe nepotes, &c. à cuius ſimilitudine & Romulus acer aſylum rettulit, ut ait Vergilius.

Clementię etiam numen uenerati ſunt antiqui. unde Plutarchus ſcribit in Cęſare, eius Clementię templũ non ab eius moribus abhorrens decretũ fuiſſe. Cui deę his proximè diebus, inſigne ſacrũ HERCVLES Princeps feciſti, iudicio omnium bonorũ non Ferrarię modo, ſed totius Italię, cum ſumma tua clementia Maphronio ignouiſti, qui toties capiti tuo & tuorum inſidias ſtruxerat, & nonnullorũ etiam neces fecerat, pro fermè tuę urbis mœnibus. De hac dea ita Claudianus cecinit:

A *Principiò magni cuſtos Clementia mundi,*
Quæ Iouis incoluit zonam, quæ temperat æthram
Frigoris & flammæ mediam, quæ maxima natu
Cœlicolum: nam prima chaos Clementia ſoluit,
Congeriem miſerata rudem, uultuq́ue ſereno
Diſcuſſis tenebris in lucem ſæcula fudit.
Hæc dea pro templis, & thure calentibus aris,
Te fruitur, &c. Idem alibi:
Nónne uides ut noſtra ſoror Clementia triſtes
Obtundat gladios? &c.

Pudicitia dea culta eſt ab antiquis, cuius Romæ ædes fuit in foro boario, & hæc quidē patricia uocata: altera fuit plebeia, cuius ædicula in uico longo à Virginia poſita: cuius, quia eſt cognitione digna, hiſtoriam à Liuio deſumptā, hic tibi aſcribam. Inſignem, inquit, ſupplicationem fecit certamen in ſacello Pudicitiæ, quæ in foro boario fuit, ad ædem rotundam Herculis inter matronas ortum. Virginiā Auli filiam, patriciam plebeio nuptam, L. Volumnio Cos. matronæ, quòd è patribus nupſiſſet, ſacris arcuerant. breuis altercatio, inde ex iracundia muliebri in contentionem animorum exarſit: B cum ſe Virginia & patriciam, & pudicam, in patriciæ Pudicitiæ templum ingreſſam, & uni nuptam, ad quem uirgo deducta ſit, nec ſe uiri honorum'ue eius ac rerum geſtarum pœnitere, uerò gloriaretur. Facto deinde egregio magnifica uerba adauxit. In uico longo, ubi habitabat, ex parte ędium, quod ſatis eſſet loci modico ſacello excluſit, aramq́ue ibi poſuit: & cōuocatis plebeijs matronis, conqueſta iniuriam patriciarum; Hanc ego aram, inquit, Pudicitiæ plebeiæ dedico: uosq́ue hortor, ut quod certamen uirtutis uiros in hac ciuitate tenet, hoc pudicitiæ inter matronas ſit: detisq́ue operam, ut hęc ara, quàm illa, ſi quid poteſt, à ſanctioribus & caſtiorib. coli dicatur. Eodem fermè ritu & hęc ara, quo illa antiquior culta eſt, ut nulla niſi ſpectatæ pudicitiæ matrona, & quæ uni uiro nupta fuiſſet, ius ſacrificandi haberet. hæc Liuius. Hinc etiam Val. Maximus de Inſtit. libro II. Quæ uno contentæ matrimonio, corona pudicitiæ honorabantur: & reliqua. Feſtus Pudicitiæ ſimulachrum Fortunæ exiſtimauit. ait enim: Pudicitiæ ſignum in foro boario eſt, ubi familia ediſſet Herculis: eam quidam Fortunam eſſe exiſtimant. Item uia Latina ad miliarium, illic Fortunę muliebris ſimulachrum nefas eſt attingi, niſi ab ea quæ ſemel nupſit. Plebeiæ etiam Pudicitiæ ſacellum Romæ, ut cætera colebatur. hæc Feſtus. Propertius:

Templa Pudicitiæ quid opus ſtatuiſſe puellis,
Si cuiuis nuptæ quidlibet eſſe licet.

Salus

Salus à Romanis dea, ut græcis Hygeia, culta fuit: quin & Macro- A bius ſcribit, ferias antiquitus fuiſſe, quoties quis Salutem deam nominaſſet, cum Semoniam, Segetiam, & cæteras. Inde uocati ſalutigeri dei, ab Apuleio, qui græcè σωτῆρες uocantur: etſi alios aliter ſentire ſcio. Aedes Salutis à C. Iunio Bubulco cenſore locata fuit, ut in IX ab Vrbe cond. prodit Liuius, quam Cos. bello Samnitum uouerat, mox idem dictator eam dicauit: eam ædem à Fabio Pictore depictam legimus. Mirum nõnullos pro Bubulco Bibaculũ literis mandaſſe. Salutis templũ P. Victor in VI Vrbis regione, hoc eſt in Quirinali ſtatuit. Scribit Feſtus, Salutarẽ portam Romę appellatã, quòd prope ædem Salutis eſſet. Salus uerò effingebatur ab antiquis, mulieris forma, in ſolio ſedentis, pateram tenentis, penes quam ara erat: aræ anguis inuolutus, caput attollens. Hygeiæ uerò ſimulachrum apud Sicyonios deſcribit Pauſan. uix uideri potuiſſe, ad quod mulieres capillos dicabãt, & in eius honore eos ſibi reſecabant: uerùm de Hygeia & ſororibus in Aeſculapio agam. Porrò & Salutis auguriũ apud Romanos celebrabatur, quod intermiſſũ, Auguſtũ renouaſſe legimus. De hoc Salutis augurio M. Cicero, Suetonius, Cornelius Tacitus, Feſtus, & Dion lib. Hiſt. XXXVIII, & Liu. Porrò & Antiochus, qui cognominatus eſt Soter, cum aduerſus Galatas pugnaret, nec ſatis pro uoto res ſuccederet, eſſetq́ in diſcrimine, uel uidit, B uel uidiſſe ſimulauit per quietem, ut militũ animos ſpe erigeret, Alexandrum Magnum illum, qui moneret ut Sanitatis ſymbolũ proponeret, idq́ pro teſſara tribunis daret, eorumq́ ueſtibus inſueret: ea re fore, ut uictoria potiretur. Vnde & huius rei ſignum in ueteribus Antiochi nomiſmatib. adhuc cernitur. Eſt autem triangulus triplex, inuicem inſertus, ex lineis quinq́ cõſtans, in quib. ὑγίεια inſcribitur. Huius figuræ & Lucian. meminit in eo libello, ubi agit de eo qui lapſus erat in uerbo inter ſalutandũ. Hæc autem talis eſt figura.

Græcè uerò hæc figura, ſeu ſchema πεντάγωνον dicitur, qua uoce & noſtri utuntur. Sed & Auxiliũ deum etiam legimus, quin ipſum Plautus inducit in Ciſtell. prologo.

Occaſionem Latini deam fecere, ſicut Gręci deũ καιρὸν: qua ex re illi maſculi nomine, ut nos fœminæ utimur. Simili modo noſtri Inuidiam, ut illi τὸν φθόνον. καιρὸν minimum filiorum Iouis ſcripſit Ion Chius poeta, in hymno quem in ipſum condidit, ut Pauſanias in Eliacis tradit. Quare cum Poſidippus καιρὸν pulchrè gręcè deſcripſerit, & ab eo Auſonius Gallus latinè Occaſionem, uiſum eſt mihi utriuſq́ deſcriptionem hac noſtri libri parte apponere, ut qui eorũ imagines habere uoluerint, habeant unde facilè excerpere poſſint.

Intelligo

A Intelligo enim, illuſtres quoſdam Principes his diebus id meditari. Hoc eſt ergo Poſidippi epigramma, quod poſt Th. Morũ, & Eraſmum, uiros ſummè doctos, ideo eſt à me ita conuerſum, uel cõcinnatum potius, quòd Eraſmus quidem quatuor addiderat uerſus, Thomas duos dempſerat. Græcum ſi cupis, in IIII Epigrammatũ leges. quod ita eſt à me refectum:

Vnde hic eſt plaſtes? Sicyonius. Ede age nomen.
Lyſippus. Tu quis? Cærus ego, omne domans.
Cur ſummis inſtas pedibus? Semper rotor. Alas
Cur plantis geſtas? Vt leuis aura feror.
Dextræ cur eſt inſerta nouacula? Signum homini hoc eſt,
Vis conferri acie quod mihi nulla poteſt.
Cur coma fronte iacet? Venientem ut prendere poſſis.
Parte eſt cur caluum poſteriore caput?
Quòd poſtquam leuibus præceps effugero pennis,
Ne ualeat tergo qui reuocare uelit.
Talem uos propter me plaſtes finxerat hoſpes,
Pro foribus poſitus qui documenta darem.

Hoc Poſidippi. nunc Auſonij ſubſcribo: in quo ille, ut ſibi uiſum eſt, ingenioſus eſſe uoluit, ita ut etiam ſibi non in nomine tantũ plaſtæ, B ſed & in ſyllaba quoq; nimis indulſerit. quis enim Phidiam nõ norit, prima intenta diphthongo pronunciandum? Epigramma hoc eſt:

Cuius opus? Phidiæ, qui ſignum Pallados, eius
Quiq; Iouem fecit, tertia palma ego ſum.
Sum dea, quæ rara, & paucis Occaſio nota.
Quid rotulæ inſiſtis? Stare loco nequeo.
Quid talaria habes? Volucris ſum: Mercurius quæ
Fortunare ſolet, trado ego, cum uolui.
Crine tegis faciem? Cognoſci nolo. Sed heus tu,
Occipiti calua es? Ne tenear fugiens.
Quæ tibi iuncta comes? Dicat tibi. Dic rogo quæ ſis?
Sum dea, cui nomen nec Cicero ipſe dedit.
Sum dea, quæ facti non factiq; exigo pœnas,
Nempe ut pœniteat: ſic Metanœa uocor.
Tu modo dic, quid agat tecum? Si quando uolaui,
Hæc manet: hanc retinent, quos ego præterij.
Tu quoq; dum rogitas, dum percunctando moraris,
Elapſam dices me tibi de manibus.

Hoc quidem Auſonij eſt. Porrò & Calliſtrati legimus ecphra-

ſin,qui cum Poſidippo de Cæro deo,& de loco cõuenit, puerumq́ ipſum deum facit florulentæ pubertatis, formoſum crinibus ſparſis Zephyro, cæteraq́ corporis ſpecie, ut Dionyſio maximè ſimilis eſſe uideretur:& cætera deniq́ fermè, quæ Poſidippus.Sed de græco Cæro hactenus,& Occaſione latina ſatis:cum & Eraſmus in Prouerbijs nonnulla,& ante illum Politianus in Miſcellaneis non inſcitè ſcripſerint. A

Fraus ita effingitur à Dante Alligerio, & à Buccatio in Genelo. Faciem illius iuſti hominis aiunt uideri, corpus reliquũ ſerpentinũ, uarijs & maculis & coloribus diſtinctum:eius caudam terminari in ſcorpionis aculeum. Fraudem porrò per Cocyti undas innare, nec eius niſi faciem apparere.

Calumniæ,quam Græci διαβολὴν nominant,& Impudentiæ aras Athenienſes cõſecraſſe, teſtis eſt Theophraſtus apud Diogenianũ. ita uerò Apellem aliquando effinxiſſe Calumniã,teſtis eſt Lucianus in eo qui inſcribitur,De nõ calumniæ temerè credendo. Cum enim Antiphilus Apellis quidam æmulus, apud Ptolemæũ Apellẽ eſſet calumniatus, quòd cum Theodota conſenſiſſet, qui à rege rebellionem fecerat,& à quodam coniurationis conſcio, qui capitis pœna tenebatur,regi innotuiſſet,Apellem omnino facinoris ignarum, & iniquè illum inſimulari: tum Ptolemæus poſito furore, ſententiam mutauit: Apellem talentis centum donauit, eiq́ in ſeruitutem calumniatorem Antiphilum addixit. Tunc Apelles periculi memor, tali pictura Calumniam ultus eſt.In dextra quidem ſedet uir permagnas habens aures,quales fermè Midæ feruntur:manum longè ille protendit accedẽti Calumniæ:circũ ipſum uerò ſunt mulieres duæ, ἄγνοια ſcilicet,& ὑπόληψις:hoc eſt,Ignorãtia & Suſpicio.Ex aduerſo Calũnia, διαβολὴ uidelicet, mulier ornata & pulchra, ſed aſpectu ardens,& in iram & rabiem concita:læua facem accenſam præferẽs, dextra adoleſcentem quendam per capillos trahere uidebatur, qui manus ambas ad cœlum tendebat,ſuperosq́ obteſtabatur. Præcedebat uir pallidus,impurus,acutè intuens,his propemodum ſimilis qui longiori morbo ſunt confecti.hunc φθόνον eſſe,hoc eſt, Inuidiã, uel Liuorem,facilè cognoſcas coniectura. Ponè duæ aliæ erant mulieres, Calumniam dirigentes & adornãtes: altera quidem ἐπιβουλὴ, hoc eſt Inſidia:altera uerò ἀπάτη, id eſt Deceptio, uel Fallacia, ſeu Fraus. à tergo ſequebatur Pœnitentia,hoc eſt μετάνοια, pullas laceras q́ ueſtes induta, quæ retrò caput inflectens, flens ac lugens, pudore uenientem Veritatem excipere uidebatur. Hac igitur pictura Apelles pictor Epheſius,elegãter ſuũ eſt ultus periculũ, ut Lucian. idem eſt pluri b. executus. De Cõtumelia in pudore etiã agemus. B

Felicitas,quam Græci εὐδαιμονίαν uocant,etiam antiquis dea exiſtimata

A ſtimata eſt. Plin lib. XXXV huius deæ ſimulachrũ Archeſilao plaſtę locatũ à L. Lucullo HS LX, cui mors utriuſq; inuidit. meminit huius deę ædis alio loco & his uerbis D. Auguſt. Quid quòd et Felicitas dea eſt, ædem accepit, arã meruit, ſacra ei cõgrua perſoluta ſunt: etc. & alibi: Si Felicitas dea eſt, cur non ipſa una quæ coleretur conſtituta eſt, quæ poſſet uniuerſa conferre, & compendiò facere felicem? & paulo pòſt: Cur deniq; tam ſerò huic tantæ deæ, poſt tot Romanos principes, Lucullus ædem conſtituit? Lucius enim Licinius Lucullus anno ab V.C. DCLXVI Cos. cum M. Cotta, conſtrui curauit. Vidimus & ipſi in nomiſmatibus antiquis Felicitatis effigiem, & præcipuè in Iuliæ Mammææ Aug. in cuius tergo fœmina erat, in ſolio ſedens, dextera caduceũ, ſiniſtra grande cornucopię tenens, cum hac inſcriptione, FELICITAS PVBLICA. Scribit Dion libro Hiſt. XLIIII, C. Cæſari dictatori ſenatum conceſſiſſe, ut ſenatũ nouũ conſtrueret, quamuis curia Hoſtilia inſtaurata fuiſſet, & eius uice Felicitatis templũ, quod etiã Lepidus magiſter equitũ fecit. Cebes uerò Thebanus in Tabula hoc modo deſcripſit: In eminẽti quopiam arcis ueſtibulo Felicitatem in ſolio ſedere, liberali ornatu (ait) comptam, ſed non accuratè, & florentiſſimo ſerto coronatam. Sanè & Macariam Herculis filiam apud Græcos cultam legimus, quę cum oraculũ redditũ fuiſſet, Athenienſes uictoriam habituros, ſi ex B Herculis liberis aliquis ſponte oppeteret, Macaria id intelligẽs, ſeipſam iugulauit, qua ex re uictoria Athenienſib. & diuinitas ipſi Macarię eſt cõparata. Lege Euripidis tragœdiã Heraclides, & Platonem.

Libertas in primis à Romanis dea habita & culta eſt, ut qui maximè ei ſtuderent, ab eo uidelicet tempore, quo in libertatem ſeſe uendicauere. Libertatis templum P. Victor in Auentino conſtituit, & ibidem atriũ Libertatis, cuius crebra apud ſcriptores mentio. Templum Libertatis Liuius ex mulctaticia pecunia cum ęreis columnis, & ſtatuis pulcherrimis à patre Tiberij Gracchi & conditum & dedicatum: cuius atrium ab Ælio Pæto & Corn. Cethego cenſoribus inſtauratum, & auctum, demum & à Pollione reſtitutũ, Suetonius ſcribit. At M. Cicero pro Domo ſua ad Pontifices, ſcribit domũ ſuam à Clodio Libertati conſecratam, immò religionibus religaſſe: quo loco multa diuinitus perorat. Dion Hiſtoriarum libro XLIII, poſt uictoriam, ait, Cæſari ſenatum tribuiſſe inter alia, ut patriæ liberator appellaretur, & publico decreto Libertatis templum conſtruxerunt. Nec minus & Græci Libertatem, & Libertatis deos coluere, ἐλευθερίαν, & θεοὺς ἐλευθέρους, de quibus ſæpe in hoc libro, & præcipuè in Ioue. atq; idem Liber, & Libera, à noſtris. Sanè notatum legimus, libertatis indiciũ pileũ fuiſſe: unde & qui ſerui libertate donabantur, pileum geſtabant capite raſo, ut notum eſt. hinc &

legimus Brutos monetã cudiſſe cũ pileo duob. pugionib. impoſito. A

Pecunia dea. Auguſtinus: Deæ Pecuniæ cõmendabantur, ut pecunioſi eſſent. idem alibi: Pecunia dicta eſt dea, quæ dat pecuniam. Iuuenalis tamen ait in prima ſatyra:

Et ſi funeſta Pecunia templo
Nondum habitas, nullas nummorum ereximus aras, quo modo hoc uerum? ſi nõ modo Pecuniam colebant antiqui, ut ait Auguſtinus, ſed etiã, eodẽ teſte, Æſculanum, & eius filium Argentinũ, deos habebãt, ut ſcilicet haberẽt ipſi æreã argenteamq́ꝫ pecuniã? Nam ideo Argentini patrem Æſculanum poſuerunt, quia prius ærea pecunia in uſu eſſe cepit, pòſt argentea. Subdit irridens Auguſtinus: Miror autem, quòd Argentinus non genuit Aurinum, quia & aurea moneta ſubſecuta eſt: & cætera. Sed quo tempore huiuſmodi pecuniæ apud Romanos primùm excuſæ fuerint, Plin. in primis docet, & ab eo cæteri, ne ab Hebræis & Græcis iſta petamus. Libet tamen hoc loco tibi recitare elegantes quoſdam Menandri ſenarioſlos, quos in quapiam ille fabula protulit, quoquo modo à me conuerſos. ita enim ait:

Epicharmus eſſe dixit hos quidem deos,
Ventos, Solem, Terram, Ignem, Stellas, Aquam.
Ego utiles uerò deos eſſe arbitror B
Noſtros, & Argentum & Aurum maximè:
Iſtos quidem ſi dedices tua in domo,
Quicquid uoles roges, tibi omnia aderunt,
Ager, domus, ſeruiq́ꝫ & argyromata,
Teſtes, amici, iudices, tantum dato:
Ipſos habebis uel miniſtrantes deos. hactenus Menander.

Sed quoniam græcè uenuſtiores ſunt, hos ſi cupis tibi habe ex Stobæi oratione, quæ inſcripta eſt Pluti laus. Cõſonat his Petronij Arbitri pulchrum carmen, cui tale eſt initium:

Quiſquis habet nummos, felici nauiget aura, &c. quod uidetur è Menandro deſumptum. Fuerunt ad hæc Lucrij dei, lucris præpoſiti, ut aduerſus Gentes prodit Arnobius, à lucro denominati: quẽadmodum apud Gręcos κερδῷος Mercurius & Apollo, à lucro, ut ſuo loco dicam, denominati.

Inuidia etiam dea, quæ hominum peſtis acerrima & acerbiſsima eſt. Græci hanc maſculam effingunt, quippe qui hominis effigie male habiti, & ex morbo nondũ planè cõualeſcentis effingant, ut uidemus ex dialogo Luciani διαβολῆς, id eſt Calũnię. Noſtri uerò fœminæ forma formarũt, ut pulcherrimè Ouid. in 11 Metamorph. oſtendit, ubi

A dit,ubi & Inuidiæ domum deſcribit,& Inuidiã ipſam his uerſibus:

Pallor in ore ſedet,macies in corpore toto,
Nuſquam recta acies,liuent rubigine dentes,
Pectora felle uirent,lingua eſt ſuffuſa ueneno:
Riſus abeſt,niſi quem uiſi fecere dolores.
Nec fruitur ſomno,uigilantibus excita curis:
Sed uidet ingratos,intabeſcitq; uidendo,
Succeſſus hominum,carpitq; & carpitur unà,
Suppliciumq; ſuum eſt. Sed & Plutarchus in libello de Inuidia,multa,& elegans Hendecaſyllabum inter poematia Vergilij:Liuor tabificum malis uenenum:&c. Sanè antiqui Inuidiam anguilla deſignabant, quando ea natura eſſe feratur anguilla, ut omnibus piſcibus inuideat:ut Contumeliam perdice,quæ ſit contumelioſa ualde. Illud quoq; notandum, deorum eorundem genus uariari à Græcis, & à noſtris interdum,ut in hoc. Græci enim maſculam Inuidiã pingunt,quoniam græcè ὁ φθονὸς.Itidem & καιρὸν,iuuenem marem:noſtri Occaſionem fœminam faciunt, ut ſuprà diximus. Sic & alios nonnullos non notaui.

Fama ab Athenienſibus,teſte Pauſ.culta:dea uerò deſcribitur ab Heſiodo in ἔργοις καὶ ἡμέραις,Eſt dea Fama quidem,ſunt ipſi numina
B famæ:hoc eſt,θεὸς νύ τις ἐστὶ καὶ αὐτὴ.Scribit & Plut.in Camillo, templum etiam Famę conſtructum fuiſſe.Sed enimuero copioſius Vergilius in IIII Aeneidos Famam ita deſcribit:

Extemplò Lybiæ magnas it fama per urbes,
Fama malum,quo non aliud uelocius ullum,
Mobilitate uiget,uireſq; acquirit eundo,
Parua metu primo, mox ſeſe attollit in auras,
Ingrediturq; ſolo,& caput inter nubila condit.
Illam terra parens,ira irritata deorum,
Extremam (ut perhibent) Cœo Enceladoq; ſororem
Progenuit,pedibus celerem,& pernicibus alis:
Monſtrum horrendum,ingens,cui quot ſunt corpore plumæ,
Tot uigiles oculi ſubter (mirabile dictu)
Tot linguæ,totidem ora ſonant,tot ſurrigit aures.
Nocte uolat cœli medio,terræq; per umbram
Stridens,nec dulci declinat lumina ſomno.
Luce ſedet cuſtos,aut ſummi culmine tecti,
Turribus aut altis,& magnas territat urbes:
Tam ficti prauiq; tenax,quàm nuncia ueri.

Quis pictor quæſo, aut plaſtes expreſſius effinxiſſet? ſi tamen & amplius quæras, quas ædes incolat, & quas mundi partes, lege primam partem XII Metamorph. Ouidij. Fames uerò deſcribitur ab eodem in VIII. Porrò quoniam & mala eſt Fama, & Rumor, ideo eam antiqui aliquando alis nigris effinxerunt, iuxta illud Claudiani contra Alaricum, A

Famaq́; nigrantes ſuccincta pauoribus alas.

Pudor, & Fama, & Miſericordia ab Athenienſibus cultæ, & Impetus. ipſi enim αἰδοῦς, φήμης, ἐλαίου, καὶ ὁρμῆς βωμοὺς habuere, quod Pauſan. in Atticis in primis oſtẽdit. ijdem etiã & ὕβριν καὶ ἀναίδειαν, id eſt, Contumeliam & Impudentiam coluerunt, ut idem Pauſ. docet. M. Tullius libro ſecundo de Legibus: Nam illud, inquit, uitioſum Athenis, quod Cylonio ſcelere expiato, Epimenide Cretẽſi ſuadente, fecerunt Contumeliæ fanum, & Impudentiæ. Idem & Theophraſtus in lib. de Legibus, & Iſter lib. IIII. Quare mirum illud eſt, quod ſcribit Xenophon in Sympoſio, Pudorem ſcilicet eſſe deum, non Impudentiam, cum de adoleſcentum amorib. ageret. quin Zenobius & Diogenianus, quos Eraſmus ſequitur, Impudentiam & ipſi deam faciunt, notiſſimo illo Græcorũ prouerbio, θεὸς ἡ ἀναίδεια: id eſt, dea Impudentia. Sanè perdice deſignabatur, quia impudens admodum ipſa eſt auis. Sed enim Pudorem cum Nemeſi in cœlum euolaſſe canit Heſiodus, æneo ſeculo. Pudoris ara Athenis fuit in B Acropoli, ut ait Heſychius: qui & illud addit, Pudoris & φιλίας arã eſſe. niſi fortè legendum ſit, pro φιλίας, ὕβρεως. Pudorem uir doctiſſ. Alciatus in quodam Emblemate ita deſcribit:

Ergo ſedens uelat uultus, obnubit ocellos,
Iſta uerecundi ſigna Pudoris erant.
Queis ſibi prælatum Icarius cognouit Vlyſſem,
Hocq́; Pudori aram ſchemate conſtituit.

Decenter quidem à Græcis Pudor muliebri effictus eſt forma, uel propter Penelopes fabulam, uel quia apud Græcos generis eſt fœminini. Ego certe pueri forma effinxi, ob rationem quam in Occaſione oſtendi.

Caca dea culta Romæ, quæ Caci ſoror fuit, ut ſcribit Lactantius, quæ de furto boum Herculi fecit indicium. unde etiam ſacellũ meruit, in quo ei per uirgines Veſtales res ſacra fiebat, ut Seru. ſcribit lib. octauo Aeneid. quod & ego in uita Herculis ſcripſi.

Tutullina dea celebrata à Varrone & Auguſtino, ad tutandas & cuſtodiendas ſegetes collectas. Scriptum eſt apud Macrobium in Satur. apud ueteres quiſq; qui nominaſſet Tutullinam, ferias obſeruabat. Non. Marcellus, Tutanum & Tutullenam ex Varrone citat.

Tutanus

A Tutanus in periculoſis & ſubitis rebus inuocabatur, quòd is præſidium atq; opem afferret, à tutando dictus. meminit idem Varro de Lingua lat. Regionem Portius deſignat, cum de Ennio ſcribens dicit, eum coluiſſe Tutullinæ loca. Tutellina, à tuendo quidam, & Tutullinam ſcribũt, ut in pleriſq; exemplaribus obſeruauimus. A' tuendo quoq;, uel tutando, Tutelares dei dicuntur, qui urbium & locorum patrocinium & curam gerere credebantur, quorum eſt crebra mentio: de quibus alibi.

Seia dea fuit, ut ex Varrone tradit Auguſtinus, præpoſita quàm diu ſegetes ſub terra eſſent: cum uerò iam eſſent ſupra terram, & ſegetem facerent, deam Segetiam uocabant. Sed enim Seiam, ait Plin. libro XVIII à ſerendo, Segeſtam à ſegetibus appellabãt, quarũ ſimulachra in circo uidemus. Sed idem lib. XXXVI, cap. XXII. quidam Fortunam Seiam à Nerone appellatam, male interpretantur, ut in Syntagmate de Fortuna dicemus. Segetiam uerò Auguſtinus ait appellatam, cum ſegetes iam natæ ſupra terram eſſent. Hæc eſſe uidetur, quam Segeſtam uocat Plin. meminit & Macrob. lib. primo Sat. Apud ueteres, inquit, quiſque qui nominaſſet Salutem, Semoniam, Seiam, Segetiam, Tutullinã, ferias ſeruabat. Hic addamus quod in primo Georgicorum ſcribit etiam Seruius, ex Varronis ſententia: Nomina numinum in indigitamentis, id eſt, in libris pontificalibus B inueniuntur, qui & nomina deorum & rationes ipſorum numinũ continent: uerbi cauſa, ut Occator deus ab occatione dicatur, à ſarritione deus Sarritor, à ſtercoratione Stercutius, à ſatione Sator. hæc Seruius. Arnobius uerò Putam deam putationibus arborum præfuiſſe ſcribit, ut Petam rebus petendis. De Ope conſiua, in Ope ſuo loco agendum.

Ruſina dea fuit, cui rura committebant antiqui, ut ait D. Auguſtinus. quidam hanc Rurinam potius uocarunt.

Mellona dea mellificationis: idem in IIII Auguſtinus. Mellonia hæc ab Arnobio dicitur, quo loco de ea pluribus agitur.

Fornax dea etiam exiſtimata, quoniam ante triticũ, & eius uſum, farra fornacibus torrebantur. unde eſt dea Fornax conſtituta, ut Feſtus & Lactantius. plura in Faſtis Ouidius:

Facta dea eſt Fornax, læti Fornace coloni
Orant, ut uires temperet illa ſuas:
Curio legitimis tum fornacalia uerbis
Maximus indicit: nec ſtata ſacra facit.

Videtur tamen alibi, hoc eſt lib. VI, Fornacalem appellare, cum ait:

Et Fornacali ſunt ſua ſacra deæ.

Hinc ſacra Fornacalia dicta ſunt, de quibus cùm alij, tum Feſtus,

nec ſemel. ipſe quoqꝫ in ultimo, ubi de Sacrificijs ex celebritatibus plurima collegi. Budæus in lege, Si fornicarius, legit & corrigit Fornacanus, à Fornace: & putat ſignificare ſeruum piſtrinariũ, uel piſtorem. Ego hac de re nil ſtatuo. A

Collina dea fuit, cui colles attribuebant: & Vallonia, cui ualles & conualles, ut eſt apud Auguſtinum. Non ab his abſimiles nymphæ, de quibus omnibus in Neptuni Syntagmate agemus.

Proſerpina dea credita, quæ germinãtibus ſegetibus pręfecta putabatur, ut Varro & Auguſtinus tradunt. Sed plura, cum de Plutone agemus. Sit una, non ſit, nunc non quæro.

Nodotus deus dictus ab Auguſtino, ab alijs Nodinus, qui nodis geniculisqꝫ culmorum pręfectus putabatur.

Lactucinam etiam deam colebant ueteres, quę lacteſcentibus frumentis ac ſegetibus præeſſet. Sunt qui Lacturnum apud Auguſtinum legant. Seruius certe libro primo Georgicorum, Lactentem deum ex Varrone commemorat.

Patalenam, eam deam exiſtimabãt, quæ præeſſet ſegetibus, cum ſpicæ et folliculi pateſcũt, ut ſcilicet ſpicæ exire poſſint. Auguſtinus ex Varrone. Arnobius Patellanam uocare uidetur, & Patellam, ex quibus una eſt patefactis, altera patefaciendis rebus præſtituta.

Hoſtilina dea colebatur, cum ſegetes nouis ariſtis ęquãtur, ut Auguſtinus ait: quia hoſtire ueteres æquare dixerunt. unde & hoſtimentum, & hoſtorium: ut Priſcianus, & alij obſeruant. B

Runcina dea tum placabatur, cum frumenta runcanda eſſent, id eſt, à terra auferenda. Auguſtinus, & Varro de Ling. lat.

Spinẽſis aũt deus, ut ſpinas ex agris eradicaret. idẽ Auguſt. Neſtrinus uerò deus nemorum præpoſitus, ut notat Arnobius.

Flora dea, florentibus frumentis præpoſita, ait Auguſtinus, & Varro. Fabula uariè narratur. quidam in æditũum Herculis & ſcortum referunt: alij in Larentiam. & quanquã in noſtro Hercule hanc recitaui, nihilominus hoc loco afferam, quid Lactantius lib. primo capite XX hac de re ſentiat. Floram et Faulam Lactantius diſtinguit. ita enim, cum de Laurentia Fauſtuli locutus fuiſſet: Nec hanc ſolam Romani meretricem coluerunt, ſed Faulam quoqꝫ, quam Herculis ſcortum fuiſſe, Verrius ſcribit. mox paulo ſubiungit: Flora cum magnas opes ex arte meretricia quæſiuiſſet, Po. Rom. ſcripſit hæredem, certamqꝫ pecuniam reliquit, cuius ex annuo fœnore ſuus natalis dies celebraretur, editione ludorum quos appellabant Floralia: quod quia Senatui flagitioſum uidebatur, ab ipſo nomine argumẽtum ſumi placuit, ut pudendæ rei quædã dignitas adderetur, deam finxerunt eſſe quæ floribus præeſſet, eamqꝫ oportere placari, ut fruges cum arboribus aut uitibus bene proſpereqꝫ floreſcerent. Eum

colorem

A colorē ſecutus in Faſtis poeta, non ignobilē nymphā narrauit, quæ Chloris uocitata: eáq; Zephyro nuptā, quaſi dotis loco id accepiſſe muneris à marito, ut haberet omnium florū poteſtatem. Lactātius ita. Romani igitur Floram deam finxerunt, quæ floribus præeſſet: eámq; placabant, ut fruges cum arborib. & uitib. bene floreſcerent: & ludi ipſi Florales & Floralia nuncupati, in quib. omnes nequitiæ & laſciuiæ nudis mulierib. peragebantur. Notiſsima eſt hiſtoria de Catone, Florales ludos ingreſſo, qui ob ſeueritatem ac grauitatem eſt abire compulſus, à Fauonio monitus, nō à Cotta, ut uir doctus memoria lapſus ſcripſit: Varro, & Martialis in primo,

Noſſes iocoſæ dulce cum ſacrum Floræ,
Feſtosq; luſus, & licentiam uulgi,
Cur in theatrum Cato ſeuere ueniſti?
An ideo tantum ueneras ut exires?

Sed hiſtoriā hanc copioſius in ſecundo lib. recitat Val. Max. Floralia IIII Cal. Maij celebrabantur, & Cal. ipſis. unde inſtitutū adhuc uiget ubiq; ferè gentium, ut eo Cal. die floribus omnes Maiuma celebrent, ut uocant Græci, & iurecōſulti: hæc eſt Maij menſis celebritas, de qua etiā plura Suidas. Quidā eruditi cum Floralib. ἀνθεστήρια Athenienſiū cōiungūt, nō ſanè recte. ſed de his, plurib. ſcripſi in lib. de Annis, menſ. &c. P. Victor Floræ templū & circū, & Floralia B in VI urbis regione collocat, hoc eſt, Quirinali. Fuit, teſte Plutarcho, ſimulachrū Floræ in ęde Caſtoris & Pollucis, à Praxitele ſumma induſtria formatū, multis coloribus, tunica indutum, in cuius deæ dextra flores fabarum & ciceris fuerunt. Scribit Porphyrion, in Floralibus Æediles cicer & fabam populo ſpargere ſolitos. Verſicolor colos ideo Florę attribuebatur, quia nullus color eſt qui in floribus non reperiatur. Sanè Chloris, quam Ouid. Florā ait, meminit & Catullus, & ante hos Homerus in Odyſſ. Sunt item qui Laurētiam & Larentiam diſtinguant, ut altera Acca Fauſtuli fuerit, altera etiā meretrix: ambas tamē Firmianus ſub una recitat Lupa, Romuli & Remi nutrice. Certe Varro ab Acca Laurentia, Laurentalia celebritatem dictam ait. Angeronalia, inquit, ab Angerona, cui ſacrificiū fit in curia, & cuius feriæ publicæ Laurentinæ: is dies, quem diem quidam in ſcribendo Laurentalia appellant, ab Acca Laurentia nominatus, cui ſacerdotes noſtri publicè parent an. VI. die qui Acca dicitur, uel Atra, ut legitur. hæc Varro, & quæ ſequūtur, parū mihi cōperta. Feſtus & ipſe: Laurentalia, ait, Laurentiæ Fauſtuli cōiugis, Romuli Remiq; nutricis feſta fuere. Ouid. uerò in Faſtis,

Non ego te tantæ nutrix Laurentia gentis,
Nec taceam ueſtras Fauſtule pauper opes.

Veſter

Veſter honos ueniet, cum Laurentalia dicam, A
Acceptus Genijs illa December habet.

De Faula porrò Herculis ſcorto, quam ex Verrio, ſeu Ennio, deam nominat Lactantius, in Hercule diximus: licet Fauola ſit ſcriptũ ibi.

Pomona dea, quæ pomis & fructibus præerat, de qua Ouid. in Metamorph. in fabula Vertuni, & item Propertius in eadem fabula. Hanc deam ſumma religione coluerunt gentes, ut poma & fructuum fœcunditas afforet: à qua flamen Pomonalis. Pomonal, ait Feſtus, fuit in agro Solonio, uia Hoſtienſi, ad lapidem XII, diuerticulo à milliario octauo. Sed de Pomona etiam in Vertuno agendum, ea parte qua Ianus deſcribendus. Porrò cum Pomona, Fructeſam deam connumerat D. Auguſt. propter fructus.

Terram, & Tellurem, & Tellumonem, terræ deos, conſecrauere Romani: & Græci γῆν, γαῖαν, & αἶαν appellãtes. hinc & ædes & templa eorum in hiſtorijs, cæteriſq; ſcriptis ſæpe legimus. Hymnũ deæ Terræ Orpheus compoſuit, cui omne genus ſemen pro ſuffimẽto adolet, præter fabam, & aromata. Alterũ hymnum Terræ Statius concinuit: O' hominum diuûmq; æterna creatrix, &c. Terram uerò etiam primam oracula dediſſe, in Hiſtoria poetarũ tradidimus. ſed & Matrẽ deûm eandẽ dixerũt, ut ſeorſum, cum de ea ſuo Syntagmate agemus, dicturi ſumus. Quin & Seruius in X Æn. Terrã, inquit, cõſtat eſſe Matrẽ deûm: unde & ſimulachrũ eius cum claui pingitur. nam aperitur uerno, hyemali clauditur tempore. Ea & Ops dicta, ut Varro ait de Ling. lat. quòd hic omne opus, & hic opus ad uiuendum: ideo dicitur Ops mater, & Terra mater. Hæc enim terris gentes omnes peperit, & reſumit denuò. Tellurem deam Scythæ ſua uoce Apiam appellauêre, ut Herodotus docet in IIII. De æde uerò Telluris Romę, quoniam frequenter à ſcriptorib. fit mentio, hic breuiter agendum. P. Victor eam ſtatuit in quarta Vrbis regione. Seruius, non à Carinis procul. Val. Max. in area ædium Sp. Caſſij, eius qui regnum affectauit. M. Cic. pro Domo ſua: Sp. Caſſij domus ob eandem cauſam euerſa eſt, atq; in eodem loco ædes poſita Telluris. Idem innuit Dionyſ. Alicarn. Porrò & Telluris ædem Semproniũ uouiſſe, his uerbis L. Florus oſtendit: Domiti hinc (ait) Picentes, ſed caput gentis Aſculũ Sempronio duce, qui tremẽte inter prælium campo Tellurem deam promiſſa æde placauit. Sed & Tellurem & Tellumonem, Proſerpinam quidam & Plutonẽ interpretantur. Auguſtinus libro VII: Tellurem, inquit, à ui fœminæ, Tellumonem à ui maſculi dixerunt. Coniungit cum his Altorem & Ruſorem: & Altorẽ quidem, quòd ex terra aluntur omnia quæ nata ſunt: Ruſorem, quòd rurſus cuncta illuc reuoluuntur. & hæc ex Varrone. Noſter uero Cœlius Rurſorem hunc deum nuncupabat,

A bat,præſidemq́ deum putabat rebus reſtituendis,reparandisq́.

Pales,teſte Feſto,& Seruio,dea paſtorum uel pabuli habebatur, cuius feſta dicebantur Palilia:uel ut alij uolunt,dicta Parilia,quoniã pro partu pecorum eidem ſacra fiebant.Lege in Faſtis Ouidiũ. Virgilius,Te quoq; magna Pales,& te memorande canemus Paſtor ab Amphryſo,&c. Tibullus,Et placidam niueo ſpargere lacte Palem. Ouid. Et tepido lacte precare Palem. Palilia, inquit Varro,dicta à Pale, quod & feriæ ei deæ fiunt: ut Cerealia, à Cerere. Scribit Seruius,Palen ab alijs Veſtam, ab alijs Matrẽ deûm exiſtimatã:itemq́ genere fœmineo appellari,ab alijs maſculino,ut Varrone.idem Arnobius,ut in dijs Pœnatib. repetam. huic deæ ſacra ſoluebantur XI Calend.Maias:uel melius ut alij, XII, ut in Faſtis notauimus.

Carna dea,quæ antiquis Romanis culta fuit,quam uitalib.humanis præeſſe putabant, ut ex Macrobio in lib.de Annis, menſib. diebus,&c.ſcripſimus.ab eaq́ petebatur,ut iecinora, & corda, quæq́ ſunt intrinſecus uiſcera, ſalua conſeruaret. cui templum pulſo Tarquinio Iunius Brutus in Cœlio monte conſtruxit, Calendisq́ Iun. ſacrum uoti reus fecit.huic deæ pulte fabacea & larido res ſacra fieri ſolebat.quin & Calendę ipſæ Iunię Fabariæ dicebantur. Cardinũ etiam deam fuiſſe legimus,de qua in Faſtis fabuloſe Ouid.D.Auguſtinus Cardeam hanc appellare uidetur,ut paulo pòſt dicemus.

B Rubigus deus, ut M. Varro de Re. Ruſt. & de Lingua latina & Rubigalia dicta.Huic deo res diuina fiebat,ne rubigo occuparet ſegetes.Meminere Plin.Feſt.Ouid.Seruius et Auguſtinus.Dicimus & Robigo genere fœmineo, & Robigus genere maris. Gellius lib. IIII, cap. VI. Verba S.C. Si quid ſuccidaneis opus eſſet,Robigus accederet. Idem lib.V. cap. XII. In his autem deis, quos placari oportet, uti mala à nobis, uel à frugibus natis amoueantur, Arungus quoq; habetur, & Rubigus. hæc Gellius.Sanè eruditi quidam pro Arũgo hoc loco Auerruncum legunt,de quo deo à me alibi actum eſt.hinc inſtituta ſunt Rubigalia, quæ celebrabãtur ad auertendam rubiginem menſe Aprili, hoc eſt, ut Feſt. ait, VII Cal. Maias, ut diximus de Annis menſib. diebus,etc.Sanè eorum inanis uidetur eſſe obſeruatio, qui rubiginem ferri dicunt, robiginem uero ſegetum: hoc eſt, alterum per o, & alterum per u: ita quoque de utraq; re canente in Faſtis Ouidio,ad ipſam,

Parce precor, ſcabrasq́ manus à meſſibus aufer,
Néue noce cultis, poſſe nocere ſat eſt.
Ne teneras ſegetes, ſed durum amplectere ferrum. utrunq; enim uno uocabulo comprehendit.Rubigo genus etiam uitij, obſcœnæ libidinis dicitur, ut ex Varrone Seruius ait in primo Georgic.

Terminus

Terminus deus: Numa Pompilius ſecundus Romanorum rex, A
cum publicum agrum pop. Rom. & priuatum certis limitibus ter-
minisq́ue definiuiſſet, ſacellum erexiſſe Termino deo traditur in col-
le Tarpeio, cui nihil animatũ ſacrificaretur, ſed liba tantum, pultes,
& frugũ primitiæ, qua de re Dionyſ. Alicarn. lib. II. Statuit, inquit,
Numa, ut ſuo quiſq; cõtentus eſſet, nec aliena appeteret: hinc de de-
finitionib. poſſeſsionũ cõſtitutio. Iuſsit enim unumquenq; fundos
ſuos circumſcribere, ſacrosq́ue finib. lapides apponere, lapides ipſos
ſacrauit Ioui Terminali, ſtatuitq́ue eis ſacra quotannis omnes die ſta-
ta & conſtituta facere, ſuper locum ipſum coeuntes: feſto etiam die
conſtituto ualde honorifico, Terminalium deorum. Feſtum Roma
nè Terminalia, ἀπὸ τέρμῶσι, id eſt terminis uocant: finesq́ue ipſos u-
nius literę mutatione à græca noſtra lingua proferentes, Terminos
appellant. quos ſi quis occuluiſſet, aut tranſtuliſſet, ſacrum eum eſſe
Dei lege ſtatuit, ita ut uolenti eum occidere tanquam ſacrilegum, &
ſecuritas adeſſet, & pollutionis expiatio. Eſtq́ue ius hoc non in priua-
tis modo poſſeſsionibus, ſed in publicis quoq; conſtitutum. et idem
Dionyſius paulo pòſt: Sacrificantq́ue adhuc eis non animatũ aliquid,
(neq; enim pium eſt cruentare lapides) ſed pultes & liba, atq; alias
quaſdam fructuũ primitias. Cauſam Plut. inquirit: An, inquit, Nu
ma Pompil. uir ciuilis ac iuſtus, & ſapiens in primis, agri terminos
cum finitimis conſtituit, & ipſis finibus Terminũ ominis cauſa no- B
minans, quaſi ἐπίσκοπον & inſpectorẽ amicitiæ, & pacis cuſtodem,
ab omni cæde & ſanguine incontaminatũ conſeruari oportere exi-
ſtimauit? Termino, inquit Feſtus, ſacra faciebant, quòd in eius tu-
tela fines agrorum eſſe putabãt. Deniq; Numa Pomp. ſtatuit, eum
qui Terminum exaraſſet, & ipſum & bouem ſacros eſſe. Saxũ ue-
ro fuit hic deus, unde & termini agrorum publicorum & priuato-
rum tales fuerunt: licet et poſtea ſtipes, & arbor, et tegula etiam pro
termino poſita. Sed mox cum Tarquinius Priſcus templũ uouiſſet
in Tarpeia rupe anguſtum Ioui Iunoni & Mineruæ, ac eius iacere
fundamenta uellet, inuenit ibi deos alios dicatos à Numa & à Ta-
tio, & alijs: uſus ipſe conſilio Accij Nauij auguris, reperit reliquos
omnes deos Ioui cedere, præter Terminum & Iuuentam, ut Plut. et
Dionyſ. ſcribunt. Liuius, & Florus, & Seruius, à Tarquinio Super
bo inaugurationem factam tradunt, nõ à Priſco. Exiſtimat Lactan-
tius in primo, Terminum eum fuiſſe lapidem, quem pro Ioue deuo
rauit Saturnus (quem Græci βαίτυλον uocãt, Abadir Latini, ut Pri-
ſcianus & alij ſcribunt. Priſcianus: Abadir, inquit, deus eſſe dicitur,
& lapis, quem Saturnus deuoraſſe dicitur pro Ioue, quẽ Græci βαί-
τυλον dicunt. nam, ut Heſychius ait, βαίτυλος dicitur ſaxum illud fa-
ſcijs reuinctũ, quod pro Ioue deuoraſſe dictus eſt Saturnus. Sacho-

A niachthon in theologia Phœnicum, Bætylon non ſaxum tradit, ſed Cœli & Rheæ filiũ. Betylus poſtea τέρμων, id eſt Terminus dictus eſt.) Subiungit Lactantius eodem loco, Tarquiniũ, cum Capitoliũ facere uellet, & multorum deorum in eo loco ſacella eſſent, conſuluiſſe, utrum Ioui cedere uellent: & cedentibus cæteris, ſolus Terminus manſit, qui noluit cedere. unde illum poeta Maro, Capitoli immobile ſaxũ dixit, & pluribus Seruius. D. Auguſt. in IIII. de Ciuit. Dei, aliter recitat fabulam: quid enim dicam hiſtoriã? Cum rex, inquit, Tarquinius Capitoliũ fabricare uellet, eumq́ locum qui ei dignior aptiorq́ uidebatur, à deis alienis cerneret præoccupatũ, non audens aliquid contra eorum facere arbitrium, & credens eos tanto numini ſuoq́ principi uoluntate ceſſuros, quia multi erant illic, ubi Capitolium conſtitutũ eſt, per augurium quæſiuit, utrum concedere locum uellent Ioui, atq; inde ipſi cedere? omnes uoluerunt, præter Martem, Terminum, & Iuuẽtatem. Atq; ideo Capitolium ita cõſtructum eſt, ut etiam iſti tres intus eſſent, tam obſcuris ſignis, ut hoc uix homines doctiſsimi ſcirent. hęc quidem Auguſtinus, qui eiuſdem lib. cap. XXIX. Nam, inquit, illud quale eſt, quod paulo ante commemoraui, pulcherrimũ auſpicium fuiſſe dixerunt, Martem & Terminum & Iuuentatem nec Ioui regi deorum loco cedere uo-
B luiſſe. ſic enim (inquiunt) ſignificatum eſt, Martiam gentem, id eſt Romanam, nemini locum quem teneret daturã: Romanos quoq; terminos, propter deum terminum, neminem cõmoturum: Iuuentutem etiam Romanam, propter deam Iuuentatẽ nemini eſſe ceſſuram. Sed ex alĳs addamus cætera. Facto Iouis templo, ſupra ipſum Terminum foramen fuit in tecto relictũ, ut libero cœlo Terminus frueretur: quod & Seruius in IX. Æn. commentario, & fabuloſe in Faſtis Ouid. tradiderunt. Ænigma eſt de Termino ex Varrone apud Gellium, quod inenarratũ cum reliquiſſet Gellius, Politianus me iuuene in ſua Cẽturia eſt interpretatus, & ab eo ego in meis Ænigmatibus. Huic porro deo ſacrificabatur publice ac priuatim, quaſi deo cuſtodi finium, ut dictum eſt: qui non tantum ſaxum & lapis fuit, ſed interdum ſtipes, uel tegula. Ouid. in Faſtis:

Termine, ſiue lapis, ſiue es defoſſus in agris
Stipes, ab antiquis tu quoq; nomen habes. Tibullus:
Nam ueneror, ſeu ſtipes habet deſertus in agris,
Seu uetus in triuio florida ſerta lapis. huius dei ſacra Terminalia, quæ menſe Februario agebantur, res eſt nota. Græci quoq; Iouem Horiũ, id eſt Terminalẽ coluerunt. de quo in Ioue plurib. agemus.

Pitho, perſuadendi dea ab antiquis Græciæ ſcriptoribus celebrata: latini quidam Suadam, & Suadelam, quidam & Lepôrẽ dixere.

f huius

huius deæ ſacellum fuit apud Sicyonios, etſi nullum ibi ſimulachrũ A cerneretur, ut autor eſt Pauſan. qui in Corinth. pluribus hiſtoriã recenſet Apollinis & Dianæ: qui poſt interfectum Pythona purgationis gratia Ægialeã cõtenderunt. ſed cum in ijs locis peſtilentia eſſet coorta, conſulti uates quid facto opus eſſet, reſponſum datũ eſt, placandos eſſe Apollinem & Dianã: tum Ægialenſes ſeptenos pueros puellasq́ꝫ ad Sythar. fluuium miſerunt, qui deos placarent. id cum factum eſſet, Pithus deæ ſacellum conſtructum fuit. Sedenim & antiquis ille mos fuit, ut cum Venere & πειθὼ & χάριτας, id eſt Suadã & Gratias effingerent, ut ſignificarent quale eſſe deberet connubium. Sed quod Pythò dea ſeſsitare in Periclis labris à ſcriptoribus dicta ſit, & Cethegus Suadæ medulla ab Ennio uocatus, pluribus in Miſcellanea Politianus. Illud quocꝫ apud Grẹcos uſurpatur, non aliud eſſe Suadelæ ſacrum, præter orationem: quod græcè dicitur, οὐκ ἔστι πειθοῦς ἱερὸν ἄλλο πλὴν λόγος. Legimus porrò apud Pauſan. deam quandam conſolandi cum Pitho factam fuiſſe à Praxitele, quæ παρήγορος, id eſt conſolatrix dicta fuit, & in Attica poſita fuit. Sed & Diana πειθοῦς cognomine dicta eſt, ut alibi prodemus.

Momus deus conuicij & maledicentiæ ac reprehenſionis, Liuorem & Inuidiam latinè dicere poſſumus. Momũ Heſiodus in Theogon. natũ ex Nocte cecinit, unà cũ Morte & Somno & Inſomnijs, B cæterisq́ꝫ. Momum Lucianus inducit, nec ſemel taxantẽ cùm alia, tum deos ipſos: ut minus mirũ ſit, & illum ſandalia & crepidas Veneris uituperaſſe: adeò ut inter prouerbia iam Momo locus ſit. Apologus ille certe in omnium eſt ore, Momũ reprehendiſſe Vulcanum, quod non feneſtratum hominis pectus feciſſet, quo eius cogitatus planè uiderentur. res eſt nota, præcipuè apud Lucianũ in Hermotimo & Deorum concilio. Libet hic Heſiodi uerſus apponere, ut uideas à ſcopo quantum deuij ſint, qui antehac tranſtulere. ita enim Heſiodus:

ὅ τινι κοιμηθεῖσα τέκε νὺξ ἐρεβεννὴ
δεύτερον αὖ μῶμον, καὶ ὀϊζὴν ἀλγινόεσσαν. hoc eſt,
Nox obſcura parit, nulli commixta deorum,
Poſt primos Momum ſimul, Aerumnamq́ꝫ dolentem.

Deſcribitur Momus in IIII Græcorum epigrammatum. meminit & Pindarus in Olymp.

Hipponam deam equorũ & ſtabuli, antiqui uenerati ſunt. de hac dea Plutarchus in Parallelis meminit, & Apuleius lib. III Aſini aurei, & Tertullianus in Apologetico, & Fulgentius ad Chalcidium. eam enim inter deos Semones, qui uocantur, cõmemorat. Item & Hermolaus Barbarus lib. V. Plin. caſtigat. cap. IIII. Iuuenalis quoque eandẽ intellexiſſe à pleriſq́ꝫ putatur, in illo: Iurat Solam Hippo, &

A po,& facies olida ad præſepia pictas: ut ſcilicet Hippò, & Hippona dicatur. Narratur hiſtoria de Fuluio quodam, qui equæ amore captus, cum ea rem habuerit, unde nata ſit puella formoſiſsima, quæ Hippona appellata fuerit: quam tamen quidam, ut puto perperam, Eponam uocitarunt. Porro Ariſtocles lib. Paradoxorum II, conſimilem hiſtoriã ſcribit de Onoſcelia. ait enim, nobilem quempiam iuuenem Epheſium Martis filium, Demoſtrati tamen exiſtimatũ, cum muliebrem ſexũ eſſet exoſus, noctu ad paterna armenta profectum cum aſina concubuiſſe, quæ puellam pulcherrimam peperit, Onoſceliam ex re nuncupatam. Idem Stobæus repetit.

Comus, id eſt κῶμος, deus fuit conuiuiorum & comeſſationum. quidam ex Græcis ſcriptoribus cum Dionyſio cõiungunt. eius imago à Philoſtrato deſcribitur pluribus. eum enim coronatum effingit, quo loca pleraq; ſcitu iucunda ſubiungit.

Zephyrus ab eodem Philoſtrato in Hiacynthi imagine deſcribitur. illi enim humeros ſeu ſcapulas alatas attribuit, facie & aſpectu molli: coronam omnium florum genere ei in capite fuiſſe ait.

Myiagrus deus muſcarum dictus, cuius Pauſanias in Arcad. ita meminit, cũ agit de celebritate quæ Palladi Tritonidi apud Arcadas agebatur: ἐνταῦθα, ait, τῇ πανηγύρει μυιάγρῳ προθύουσιν. hoc eſt, In ea celebritate antè Myiagro ſacrificãt: preces inter ſacra heroi effun-
B dunt, Myiagrum inuocantes: atq; ita facientibus, nihil præterea moleſtiæ muſcæ inferunt. Mentio quoq; eſt Myiagri in caſtigatis Solini exemplaribus, in quibus ita legitur: Sacellum (inquit) Herculis in foro Boario eſt, in quo argumenta conuiuij lætæ maieſtatis ipſius remanent. Nam diuinitus illò neq; canibus, neq; muſcis ingreſſus eſt. etenim cum uiſcerationem ſacricolis daret, Myiagrũ deum dicitur imprecatus: clauam uerò in aditu reliquiſſe, cuius olfactu refugerent canes. hactenus Solinus. Idem ſcribit & Plin. ſed dei nomen nõ apponit, id quod & in pleriſq; Solini codicibus deeſſe uidemus. Plin. libro XXIX, cap. VI, dum de alopecię remedijs agit, non Myiagrũ hunc deum, ſed Myiodem uocauit, ita de muſcis loquens: Nullum, inquit, animal minus docile exiſtimatur, minoris'ue intellectus. quo mirabilius eſt, Olympiæ ſacro certamine nubes earum immolato tauro, deo quem Myioden uocant, extra territorium id abire. hæc ibi Plin. qui tamẽ lib. octauo cap. XXVIII ſcribit quoq;, Cyrenaicos inuocare ſolitos Achorem deum muſcarum, multitudine peſtilentiam afferente, quę protinus intereũt quàm litatũ eſt. Greg. Nazianz. in prima in Iulianum Cæſarem oratione, non Achorem, ſed Acaron uocare uidetur: Non amplius, inquit, muſcæ quærent deum Acaron, aut ſi quid muſca eſt ridiculoſius. hoc tamen planè ipſe non aſſero, quando mihi in præſentia non ſuppetit Græci codi-

f 2 cis ſa-

cis facultas. Alibi tibi retuli, apud Græcos Iouis eſſe cognomen ἀ- A
πόμυιος,quem colebant,à fugandis muſcis appellatũ.Sed et deum
muſcarum Hebræi Beel zebub uocarunt, quod mali dæmonis no-
men Chriſtiani exiſtimant. Porrò Myiagrum,ſeu Myiodem uoci-
tari ab aliquibus uidemus Myiagirum, hoc eſt muſcarum cõgrega-
torem.atq; hactenus quidem hac de re tibi, ut ne quid uanitatis gen
tilium præteriremus. Myiagrus etiam ſcriptor Phoceus fuit, cu-
ius Victruuius in tertio meminit.

Praxidicen dæmona quandam appellabant gentes,ut Heſychius tradit,quæ non modo ijs quæ dicantur,ſed & quæ agantur,finẽ imponat:& propterea capita habebat,& miracula. Suidas uerò huius deæ ſolum caput conſtitui ſolitum tradit. Soteren autem ex ſorore Praxidice filium habuiſſe finxere Cteſium, ac filias Homonœam & Areten,quæ & à matre Praxidicæ dictæ fuerunt.Pauſan. in Bœoticis, Praxidicas ait deas ab Haliartijs uocatas fuiſſe, quarũ templum erat ſub diuo, Tilphuſiũ montem uerſus.Idem Pauſan. in Laconic. Menelaum ſcribit in Græciam reuerſum poſt Troiam captam, Praxidicæ erexiſſe ſimulachrum nõ procul à Veneris Migonitidis templo.Praxidicę meminit & Orpheus in Argonauticis.Idem & in Hymno ad Proſerpinam,eam hoc eodẽ uocat nomine πραξιδίκην. De Venere Praxis cognominata,in Venere dictum. Porrò & Praxier- B
gidæ orgia antiqui menſe Februario peragebãt,arcano ritu,deiecto proſus uniuerſo templi ornatu, & ſimulachro obtecto: quali ſcilicet nos paſsionis Dominicæ tempore facere conſueuimus.

Ogenus præterea deus neſcio quis, priſcus & peruetuſtus fuit, à quo & priſci & peruetuſti homines ὠγυνίδαι & ὠγύνιοι dicuntur. Licet aliqui Ogygidæ & Ogygij libentius legant. mecum tamen facere uidetur Eraſmus in Prouerbijs.

MISCELLANEI DEI.

NVNC ad aliam deorum claſſem me cõuertam, in qua miſcellaneos deos commemorabo, & eos in primis qui ad hominum generationem, aliasq; actiones quaſdam pertinere ab antiquis putabantur.Nam & Varronem à cõceptione hominis eos narrare cœpiſſe legimus, & ad decrepiti uſq; hominis mortem pertinentem perduxiſſe. Nos ergo à Virginenſi dea hanc Syntagmatis partem exordiemur.

Virginenſis dea adhibebatur in nuptijs à Romanis,quæ Virgini zonam ſolueret: ut Græcis Lyſizona Diana. De Virginenſi diuus Auguſtinus in VI. de Ciuit. dei. Ad hanc alluſit Catullus, cum ait: Quod zonam ſoluit diu ligatam. Sanè & Perficam & Pertundam deas etiam ſtatuerunt,ut Arnobius docet:et hanc quidem, quod in cubiculis præſto eſſet, dum uirginalem ſcrobem effoderent mariti:illam,

A ti: illam, quod uoluptates perficeret inoffenſa dulcedine.

Subigus deus pater uocatus, qui adhibebatur, ut uirgo à uiro ſubigeretur. De Hymenæo & Thalaſsio ſimul alio loco agam.

Prema dea mater, culta, ut ſubacta uirgo, ne ſe commoueret, cum premitur.

Partunda dea parientium, Lucinam alio loco leges.

Vitunnus, & Sentinus, dei fuere obſcuriſsimi, ut ait Auguſtinus lib. VII, quorum alter uitam, alter ſenſus à puerperio largiri credebantur. meminit & alibi, cum ſcilicet de deis ſelectis ageret. Sentia etiã dea exiſtimata, quæ ſententias inſpirare dicebat, ut idẽ Auguſt. ſcribit. Sunt qui hanc Sentã fuiſſe autument, quæ Pici filia fuerit.

Vagitanus deus, qui infantum uagitibus præeſſe credebatur, ut ex Varrone Auguſt. refert. Gellius tamen, hũc neſcio an alium, Vaticanũ nominare uidetur, cuius hæc ſunt uerba ex XVI Noct. Att. Et agrum, inquit, Vaticanũ, & eiuſdem agri deum pręſidem appellatũ acceperamus à uaticiniis, quæ ui ac inſtinctu eius dei in eo agro fieri ſolita eſſent. Sed præter hanc cauſam M. Varro in libris Diuinarum, aliam eſſe tradit iſtius nominis rationem. nam ſicut Aius, inquit, deus appellatus, araq́ꝫ ei ſtatuta eſt, quæ eſt intima Noua uia, quod eo in loco diuinitus uox edita: ita Vaticanus deus nominatus, penes quem eſſent uocis humanæ initia: quoniam pueri ſimulatque B parti ſunt, eam primam uocem edunt, quæ prima in Vaticano ſyllaba eſt. iccirco uagire dicitur, exprimente uerbo ſonum uocis recentis. Non me præterit, quoſdam hic Gellium accuſare, quoſdã alios interpolare uoluiſſe. Feſtus, Vaticanum collem dictũ ait, quod pulſis Hetruſcis, eo potitus ſit pop. Rom. uatum reſponſis.

Cunina dea, quæ infantes in cunis tueri credebatur, & faſcinum ſummouere: Lactantius. eadẽ penè Auguſt. ex Varrone, nec ſemel.

Leuana dea, quæ natos de terra leuat infantes: Auguſtinus. Moris uerò fuit, ut natus infans ab obſtetrice in terra ſtatueretur, ut Macrobius ex Varrone docet. Seneca: Omnes infantes terra nudos excipit. Plin. Natura hominem tantum nudũ, & in nuda humo natali die abiicit. Statius in Syluis: Tellure cadentem Excepi, fouiq́ꝫ ſinu. Idem alibi, & à Statio Claudianus:

Quem prima meo de matre cadentem Suſcepi gremio.

Rumina, uel Rumia dea, quæ mamma paruulo, ut ait Auguſtinus, immulgere dicebatur, quia rumam dixere ueteres mammam. Idem Plin. & Feſtus ante Auguſtinum. Varro item de Re ruſtica, & de Liberis educandis apud Non. Marcellũ: Hiſce manibus lacte fit, non uino, Cuninæ propter cunas, Ruminæ propter rumã. Idem quoq́ꝫ Varro de Re ruſtic. II. Non negarim, inquam, ideo apud D. Rumię ſacellum à paſtoribus ſatam ficum. ibi enim ſolent ſacrificare

lacte pro uino,& lactentibus. Plut in Probl. Quid eſt quod Ruminæ rem diuinam facientes, hoſtijs lac ſpargere & libare conſueuerunt, uinum autem non adhibent? an quod Latini rumam, mammam nominant: & ficum Ruminalem ideo dixerunt, quod ſub ea lupa Romulo & Remo lac exhibuit? & cætera, quæ toto Problemate leguntur. Idem repetit in Romulo, niſi quod deam ῥουμιλίαν uocat. de Ruminali uero ficu uaria legito apud Seruium libro octauo Æneidos. A

Eduſa, & Potina, deæ præſides exiſtimatæ edulijs & potionib. infantum, ut Non. ex Varrone legere uidetur. Alij uerò non Eduſam, ſed Edulicam deam hãc appellant, ut Auguſtinus, qui ait Edulicam deam uocatam, quæ eſcam præberet. Ælius uerò Donatus in Terentiana Phormione, Edulicam & Poticam has deas uocauit. ita enim ſcribit: Vbi initiabunt quidã cibo & potu, quidam ſacris: ubi legitur apud Varronem initiari pueros Eduliæ & Poticæ & Cubæ, diuis edendi & potandi & cubandi, ubi primum à lacte & à cunis transferunt. ut Vergilius: Nec deus hunc menſa, dea nec dignata cubili eſt. hoc annotauit Probus. Sed Terentius Apollodorum ſequitur, apud quem legitur, in inſula Samothracũ à certo tempore pueros initiari, more Athenienſium: quod ut in palliata, probandum eſt magis. hæc Donatus. Sed Edulicam potius, & Potinam, legit Auguſt. in quarto & ſexto de Ciuit. dei. Sunt qui apud B Donatum Educam legant, & Poticam. Arnobius tamen libro tertio cõtra Gentes: Victuam & Potuam ſanctiſsimas uictui potuiq; procurant. ô egregia numinum, & ſingularis interpretatio poteſtatum: niſi poſtes uirorum adipali unguine oblinerentur à ſponſis, niſi uirginalia uincula omnia feruentes diſſoluerent, atq; imminentes mariti niſi potarent & manderent, homines dei nomina non haberent. & hæc quidem Arnobius. ut uideas, quantum gentes inſanierint.

Statilinus, uel ut aliqui legunt, Stabilinus, & Statanus, dei præſides & aſsiſtentes: Lactantius. alij educationi aſcribunt, eo uidelicet tempore, cum ſtandi & conſiſtendi poteſtatem habere incipiunt. Statanus, inquit, puerorum deus apud Nonium. Varro libro primo de Pueris educandis.

Fabulinus deus dicebatur, cum fari pueri auſpicabantur.

Naſcio, ſeu ut alij tradunt, Natio, dea quæ naſcentibus præeſſe credebatur, de qua ſic Cicero in tertio de Nat. deor. Naſcio quoq; dea putanda eſt, cui cum fana circumimus in agro Ardeatino, rem diuinam facere ſolemus: quæ quia partus matronarum tueatur, à naſcentibus Naſcio nominata eſt.

Pauentiam deam antiqui conſtituerunt, ut auerteret ab infantibus pa-

A bus pauorem: atque inde etiam appellata, autore Auguſtino.

Timorem quoq; Lacedæmonij coluerũt, ut Plutarch. in Cleom. oſtendit. apud eos enim nõ Timori tantum, ſed Morti etiam & Riſui, alijsq; huiuſmodi affectibus templa dicata fuerunt. Timorẽ uerò non ſicut alios dæmonas uenerabantur, quos tanquam noxios abeſſe procul à ciuitate uolebant. Sed hoc Rempub. maximè contineri arbitrabantur: &c. ubi multa de hoc deo Timore exequitur, quæ omnino diligenter in Repub. adminiſtranda obſeruanda ſunt.

Formido, ſeu Timor, hoc eſt φόβος, pingebatur cum capite leonino, ut in ſcuto Agamẽnonis: Pauſan. Legimus apud Lacedæmonios, Ephoros Timoris ſacellum cõſtruxiſſe prope triclinium, quo ipſi tribunal habebant, ut eſſent cæteris maiori formidini.

Volupia dea exiſtimata, quæ à uoluptate (ut Auguſtinus ait) appellata eſt. de eadem Varro & Macrob. meminere. In Volupiæ ara ſimulachrum fuit Angeroniæ, quæ dea ſilentij apud Romanos habita eſt. Vidi qui Volupiã in throno effingeret, ut reginã, ſed pallidiorem aſpectu, & quæ Virtutes ſubtus pedes habere uideretur. Sed quantum ſcriptori illi, qui hoc literis mandauit, fidei habeam, non eſt ut hoc loco tibi prodam.

Libentina dea fuit, cui nomen factum à libidine, ait Auguſtinus. Varrò tamen de Ling. lat. à libendo deducit, & Venerem eſſe ſigni-
B ficat, quæ & Lubentina dicta eſt: ut in Venere planius oſtendã. Arnobius, Libentinam & Burnum, libidinum præeſſe tutelis ſcribit. ex his melius expones illud in ſecũdo de Nat. deor. Ciceronis, Quo ex genere Cupidinis & Volupiæ & Lubentinæ Veneris uocabula conſecrata ſunt: quàm ab ijs fieri ſoleat, qui illud Ciceronis opus interpretati ſunt. Plautus etiam Lubentiam dixit, ut in Aſinaria: Vt ego illos lubentiores faciã quàm Lubentia eſt. Idem in Sticho: Itaq; occluſum pectus porto læticia, lubentiaq;.

Nixi dei dicti fuere ab enitendo, id eſt pariendo, de quib. Feſtus ita (licet perperam in pleriſq; codicibus legatur, Noxij dei) Nixi dei tria ſigna appellantur in Capitolio, ante cellam Mineruæ genib. nixa, uelut præſidentes parientiũ nixibus: quæ ſigna, ſunt qui memoriæ prodiderint, Antiocho rege Syriæ ſuperato, M. Attilium ſubtracta populo Romano deportaſſe, atq; ibi poſuiſſe.

Proſa, uel Prorſa (ut legi contendebat Cœlius) & Poſtuerta, deę fuere apud Romanos celebratæ, quibus & aræ & ſacra fuerant conſtituta, ob ſcilicet pariendi diſcrimina. Proſa enim præeſſe illis exiſtimabatur, quæ rectum ac legitimum partum ederent: Poſtuerta uerò, ab ægris & infirmis, & cum præpoſterè partus edebatur. Sed & Poſtuerta à Macrobio, & Anteuerta, alia ratione referũtur, quas libentius nõnulli antiquè pronũciant, hoc eſt Anteuortam & Poſt-

uortã. has enim ideo ueteres coluere, quòd ea omnia intelligi opor- A
tere exiſtimarent, quæ præterita ac futura eſſent. qua ex re comites diuinitatis eas appellauerunt, non ſecus ac Conſiliũ & Prouidentiã, quibus humana omnia & diuina expenduntur & præuidentur.

Oſsilago dea ſolidatrix oſsium, ut ait Arnobius libro quarto. qui & hoc addit: Nam quæ durat & ſolidat infantibus paruis oſſa, Oſſilago ipſa memoratur.

Mena dea fuit, quæ fluoribus menſtruis mulierum præeſſe putabatur, ut Auguſtinus docet in ſeptimo. Iouis filia hæc Luna credita, quippe græce μήνη Luna dicitur. Menam idem Auguſtinus priuignam Iunonis dixit.

Neniam deam funerum commemorat Feſtus. & Auguſtinus ex Varrone ita ait: Deniq; & ipſe Varro commemorare et enumerare deos cœpit à conceptione hominis, quorum numeros exorſus eſt à Iano, eam'q; ſeriem perduxit uſq; ad decrepiti hominis mortem, & deos ad ipſum hominem pertinentes clauſit ad deam Næniam, quæ in funeribus ſenum cantatur. Sed & ego in Vario ſepeliendi ritu de hac dea locutus ſum, item'q; & Libitina, & Epitymbia. Porrò Næniæ ſacellũ extra urbem fuiſſe, non longe à Viminali porta, autores tradunt. Sed & Mortem deam ueteres fecere, quam uarijs modis effinxere. Stat. In ſcopulis mors ſæua ſedet. Idem:

Stygijs emiſſa tenebris B
Mors fruitur cœlo, bellatorem'q; uolando
Campum operit, nigro'q; uiros inuitat hiatu,
Nil uulgare legens, ſed quæ digniſſima uita,
Funera præcipuos annis animis'q; cruento Angue notat, &c.
Virgil. in XI. *Multa boum circa mactantur corpora Morti,*
Setigeros'q; ſues, raptas'q; ex omnibus agris
In flammam iugulant pecudes. Lucan. *Ipſam'q; uocate*
Quem petat è uobis Mortem, tibi coge fateri.

Quin & apud Gades templum Morti dicatum, Ælianus in Varia, & ab eo Bandelus, prodidere. Extat Mortis etiam, id eſt θανάτου hymnus apud Orpheum, cui adoletur manna thuris.

Meditrina dea ab antiquis culta, ut Varro & Feſtus teſtantur, à medendo denominata: unde & Meditrinalia, ut de Annis menſib. & dieb. docuimus. Nam ut Varro & Flaccus tradunt, flamen Martialis dicere erat hoc die ſolitus, Vinum nouum & uetus libari & deguſtari medicamenti cauſa: quod, inquit Varro, facere ſolent etiam nunc multi, cum dicant: Nouum uetus uinum bibo, nouo ueteri morbo medeor.

Nundina dea antiquorum, ut ſcribit Macrobius, à nono naſcentium die

A tium die nuncupata, qui dies luſtricus nuncupabatur, quo ſcilicet infantes luſtrabantur,& nomen imponebatur: quod & Feſtus ſcribit,& Plutarch. in Quęſtionibus,& nos ut ſuprà.

Febri etiam,ut deæ,multas aras Romani erexerunt,ut ex M. Tullio, Val.Maximo,Liuio, Plinio, Auguſtino, alijsq́ꝫ obſeruauimus. Tullius quidem in tertio de Nat. deorum, & ſecundo de Legibus. Febrem uerò,ait Val.Maximus,ad minus nocendum templis colebant,quorum unum adhuc in Palatio,alterũ in arce Marianorũ,tertium in ſumma parte uici Lõgi: in eaq́ꝫ,remedia quæ corporibus ægrotorum innexa fuerant, deferebantur. Sanè illud ſciendum eſt, quod apud Lactantium,Seruium,& Porphyrium philoſophum legimus,aliquos deos cultos à ueteribus ut prodeſſent,alios ne nocerent: ut Febris,Robigus, Orbona: quæ dea erat,ne nos orbos faceret. In huius Orbonę tutela fuiſſe ait Arnobius, orbatos liberis parentes: cuius deæ ara fuit,teſte Plin. ad Larum ædem. Et Auerruncus, qui auerruncaret, id eſt auerteret mala. Item Deuerra, & reliqui. Audi quæſo quid de hac etiam re ſuperſtitioſa ſcribat M. Tullius: Illud,inquit, profectò confiteamini, longè aliter rem ſe habere, atqꝫ hominum opinio ſit. eos enim qui Dei appellantur, rerum naturam eſſe,non figuras deorum: qui tantus error fuit,ut pernicioſis etiam rebus non tantum nomen deorum tribueretur, ſed etiam ſa-
B cra cõſtituerentur. Febris enim fanum in Palatio uidemus. hæc quidem Cicero. Sed me pudet pigetq́ꝫ dicere, nos quoqꝫ diuos quoſdam hac ratione colere, quos magis plerique omnes uenerantur quàm Chriſti proceres.

Ægeria dea à mulierib. colebatur,quòd eam opitulari credebant partu egerendo, ut ait Feſtus. Egeriæ nymphæ prægnantes ſacrificabant, quod eam putabant facilem conceptum aluum egerere. Sed de hac plura in Nymphis agemus.

Iuturna etiam nympha culta,& à iuuando appellata,ut Varro et Seruius tradunt: de qua lege noſtras Nymphas.

Quietem deam coluere Romani,ut teſtis eſt Auguſtinus in quarto de Ciuit. dei,quæ dea homines faceret quietos,uel quietem afferret. hæc dea extra portam Collinam ædem habuit Romę. T. Liuius in IIII, Quietis fanũ fuiſſe uia Labicana prodit. Orcus etiam Quietalis dictus, ut alibi dictum.

Murcea,uel Murcia, dea deſidiæ exiſtimata: de qua plura dicturus ſum in Murtia Venere. huic contraria eſt habita,

Strenua dea,quæ & Strenia dici uidetur, ſi codicibus credendum eſt. nam D. Auguſtinus à ſtrenuè faciendo denominatam ait. Varro de Ling. lat. Hinc oritur caput ſacræ uiæ,ab Streniæ ſacello.

Minutius etiã deus apud Romanos legitur: qualis autem fuerit,

quod

quod recorder, non legi. Feſtus quidem, deum ipſum commemo- A rat. idem & alibi: Minutia, inquit, porta Romæ appellata, eò quod proxima eſſet ſacello Minutij. Hinc & Lampridius in uita Commodi imp. Herculis ſignum inquit ſudaſſe in Minutia per plures dies: quo loco uir doctiſsimus hoc parum obſeruauit.

Pellonia dea, ut ſcribit Arnobius, pellendorum hoſtium potens credebatur, quo loco deos gentium irridet.

Agenoriam deam uocauerunt antiqui, quæ ad agendum excitaret, ab agendo dicta: Auguſt. de Angerona alio loco dictum eſt. Inuenio & Agoniũ deum dictũ, qui præeſſet rebus agendis: & Agonalia feſta, de quibus in ſacrificijs plura dicemus.

Horta dea, cum uiueret Herſilia, nũcupata, uxor Romuli, quam ab hortando & incitando dictam, Labeo, ut Plutarch. docet, exiſtimauit. Huius deæ ædem nunquã claudi ſolitam, idem Plut. tradit: ea ſcilicet cauſa, quòd ſemper aliquid præclari fieri hortaretur, nunquamq́ ceſſandũ. Hæc mox uocata Hora, ut quidam putant, prouidentiæ dea, quæ negligentes ſecordéſque eſſe non pateretur: atque ideo ab hortando & incitando Labeo denominatam putauit, ut græca uoce Plutarchus ait *παρορμᾶν*. Quidam hanc Hortam & Stimulam appellatam dixerunt, de qua diuus Auguſtinus, quæ putaretur ultra modum ad agendum ſtimulare. de Hora Quiri- B ni, Ouidius, Gellius, & nos alibi.

Catius deus antiquorum, qui catos, id eſt acutos homines faceret: Auguſtinus in quarto. Sunt qui libentius Cautiũ legant, quòd ſcilicet cautos homines faceret.

Volumnus deus, & Volumna dea, à uolẽdo, ut reor, dicti, quod bona uellent: dei nuptiales, ut bene coniungerentur. ſunt qui coniugales deos exiſtiment. ſunt qui abſq; litera m, Volunus & Voluna legant: quorum ſententiam nõ improbo. Fuit & Voltumna dea Hetruſcorum, ad cuius fanũ frequens Hetruſcorũ cõcilium aliquando factũ, legimus apud T. Liuium. Videndum tamen, an potius Vertuna legendũ ſit, ut Vertunus. eius deæ non ſemel idem Liuius meminit. Fuit & Volutina dea, folliculorũ inuolucris & inuolumentis ſegetum præpoſita: Auguſtinus.

Adeona, & Abeona, deæ cultæ fuerũt ab antiquis, quæ adeũdi & abeundi facultatem præſtarent. meminit Aug. in IIII, & in VII lib.

Vacuna, uacãdi dea ab aliquib. dicta, ab alijs Victoria: et propterea nos de ea in Syntag. Martis, ubi de Victoria, pluribus agemus.

Numeria dea, quę numerare docere credebatur, uel ad numeros pertinere. autor D. Auguſtinus.

Populonia, & Fulgora, nomina dearũ apud Senecam in lib. de Superſtitione. meminit Auguſtinus lib. VI. hæc, ſi coniectari licet, ad-

hibebantur,

A hibebantur, ne populationes & fulgura fierent. nam & Fulgur Iupiter, & Populonia Iuno dicebatur, ut dicturi ſumus.

Lateranus deus focorũ creditus, & Genius: adauctusq; hoc nomine, ut prodit Arnobius, quòd ex laterculis crudis antiquiſs. aut ex quacunq; materia focos fabricarent.

Panda dea dicta, ut idem ſcribit Arnobius, quòd Romulus, id eſt Quirinus, in iaculi miſsione cunctorum præſtiterit uiribus. Pandam quoq; deam, ſeu Panticã apud eundẽ legi, quòd T. Tatio Capitolinũ ut caperet collem, uiã pãdere atq; aperire permiſſum fuerit.

Arculus deus, arcis & capſis præeſſe exiſtimabatur.

Lauerna dea furum, qui (ut Feſtus ait) ob id lauerniones dicuntur. in huius deæ loco obſcuro abditoq; furta prædasq; diuidere ſolebant: hinc & Lauernalis porta uocata eſt. Lauernæ meminit Horatius primo Epiſtolarum ad Quintium: Pulchra Lauerna da mihi fallere. Auſonius Gallus:

Hic eſt ille Theon, poeta falſus,
Bonorum mala carminum Lauerna.

Non. Marcellus: Lauerna dea, cui ſupplicant fures. Plaut. in Aulul. Ita me bene amet Lauerna, te iam, niſi reddi mihi uaſa iubes, Pipulo hic differam ante ædes. Lucilius lib. XVII: Si menſes facis muſas, ſi uendis Lauernę. Meminit & Varro deæ, & portæ in lib. de Ling. B lat. Acron uerò: Lauerna ait, uia Salaria locum habet. eſt autem dea furum, et ſimulachrum eius fures colunt, aut qui conſilia ſua uolunt eſſe tacita: dicta à lauando. nam fures Lauatores dicuntur. cum ſilentio preces eius exercentur. hæc ille. Porphyrion autem: Lauerna, inquit, dea furum, & latêre uolentium. Quare uidendum apud Acronem, ne potius legendum ſit, dictam deam à latendo, quàm à lauando: & Lauerniones, non lauatores.

Furina dea ab antiquis culta, in cuius honorem feriæ Furinalia dicuntur: cui deæ flamen etiam Furinalis attributus fuit. uide Feſtũ, & Varronem, qui ait uix ſuo tempore notam fuiſſe. Furinæ meminit & Martianus in ſecundo, & M. Cicero in tertio de Nat. deorũ, Eumenidas commemorans: Quę, inquit, ſi deæ ſunt, quarum & Athenis fanum eſt, & apud nos, ut ego interpretor, lucus Furinæ, Furiæ deæ ſunt ſpeculatrices (credo) & uindices facinorum & ſceleris. meminit & ad Atticum.

Bonus euentus ab antiquis cultus. Plin. XXXV ſcribit: Euphranoris ſimulachrũ Boni euentus, dextra pateram, ſiniſtra ſpicam ac papauer tenens. Boni euentus meminit Varro in primo de Re ruſtica, inter Cõſentes diuos agricolarum, ut iam antè notaui. Praxitelem ſcribit Plin. huius ſimulachrum in Capitolio feciſſe. Templi Boni euentus quædam etiam nunc ueſtigia Romæ cernũtur, inter Mi-

neruam

neruam & S. Euſtachium, ut à pleriſque creditur. A

Feſſonia dea colebatur, ut feſſos iuuaret. & ut hoſtes depellerentur, Pellonia diua placabatur. utriuſq; Auguſt. in quarto meminit.

Bonus deus, apud Græcos ἀγαθὸς θεὸς, cuius templum Pauſan. in Arcad. commemorat, ad ſiniſtram uiæ quæ in Mænalum montem ducit. eſt & in poculis illud poſt cœnam, quod ἀγαθοῦ δαίμονος dicebatur, quod meracius erat cæteris, quem dęmona uel deum quidam Fortunam interpretantur. alij Liberũ patrem: alij nõ ultimum poculum, ſed primum ſcripſerunt ἀγαθοῦ δαίμονος. ſicuti etiam nonnulli, ultimum poculum non meracius, ſed dilutius. ſed hac de re & ego aliàs in Grypho ternario, & alij plura annotarunt.

Pœna & Beneficiũ, duo numina deorũ, inſtituta à Democrito.

Neceſsitatis & Violentię ſacellũ in Acrocorintho, Pauſan. quod ingredi nefas fuit, ἀνάγκης καὶ βίας ἱερόν.

Riſus ſimulachrum, ut dei, Lycurgum apud Lacedæmonios erexiſſe, teſtis eſt Plutarch. Putabat enim ille, Riſum laboris & modeſti uictus eſſe condimentũ. Apud Apuleium quoq; Riſus, quod etiam interpres notat, mentio eſt. Hypatenſes Theſſali huic deo quotannis rem diuinam in ſumma læticia faciebant. γέλωτος θεοῦ, id eſt dei Riſus Pauſan. meminit. Legitur encomion Riſus Cœlij noſtri Calcagnini: quod cum multa eruditione ac hilaritate refertum ſit, hic dignum duxi ut aſcribatur. B

Mœror abi, ſubeat Riſus, mihi pectora Riſus
Impleat, & læto ſaliant præcordia riſu.
Riſus enim diuûm atq; hominum eſt æterna uoluptas.
Nam ſi quid fidei magno præbemus Homero,
ἄσβεστος δ' ἄρ' ἐνῶρτο γέλως μακάρεσσι θεοῖσιν.
Quin etiam fuerat ſancitum lege Lycurgi,
Vt Lacedæmonij poſt bella exhauſta litarent
Læticiæ, atq; bono facerent ſolennia Riſu:
Illius & lapide è Pario ſubſtruxerat aras,
Hic ubi poſt Mauortis opus gens aſpera bello,
Ponebat uigiles curas, ſuetosq; labores,
Cum faciem attritam galea, cum puluere fœdos
Porrigeret uultus, & frontem nube leuaret,
Ipſa comes Riſus aderat ſine caſside Cypris,
Et largos hilari fundebat pectore Riſus.
Vos quoq; Romulidæ, quondam uos inclyta rerum
Imperio ſoboles, genitabilis aura Fauoni
Cum primùm duro concretas frigore terras

Laxabat,

A *Laxabat, uernis intexens floribus arua,*
Ardua magnarum ſoluiſtis pondera rerum
Riſibus, & grandes mirata eſt Roma cachinnos:
Scilicet hæc populos, hæc magnum continet orbem
Temperies, grauitas ſimul, & laſciuia uitæ,
Et Riſus curis, & nexa Modeſtia luxu.
Hæc quoq; me procul à patria, aſpectuq; meorum
Per maria & terras tot tempeſtatibus actum
Soletur, diriq; leuet diſpendia fati,
Donet & optatos poſt longa incommoda riſus. Hactenus Cœlius.

Amicitiam etiam deam, quam Græci φιλίαν uocant, iure inter ſua numina gentes collocauere. & quamuis eius aras non legamus, nec imagines, nuper tamen cũ Hæbreas quaſdã ſententias interpretatas additis ſcholijs euoluerem, in hęc uerba incidi: Apud Romanos, inquit, Amicitiam pictura antiquitus pulchrè demonſtrabat. Pingebatur enim iuuenis forma, detecto capite, quę erat tunica rudi indu ta, in cuius fimbria ſcriptum erat, Mors & Vita: in fronte, Æſtas & Hyems: habebatq; latus apertum uſq; ad cor, & brachium inclinatum, digito cor oſtendens. ibi ſcriptũ erat, Longè & Propè. Sube-
B rat & picturæ explicatio, quæ ita legitur: Forma iuuenilis indicat, amicitiã ſemper recentem, nullaq; temporis diuturnitate tepeſcentem. nudũ caput, ut omnibus pateat, & amicus nullo unquam tempore amicum publicè ſuum fateri erubeſcat. Rude autem indumentum oſtendit, ut amicus nulla ardua, extremamq; inopiam pro amico ſubire non recuſet. Vita & Mors in ueſtimẽto ſcripta, quòd qui uere diligit, uſq; ad mortẽ amat. Æſtas & Hyems, quia & in proſperis & in aduerſis æquè amicitiam ſeruat. Latus apertum habet uſq; ad cor, quia nihil amico celat. Brachium inclinat, & digito cor oſtendit, ut opus cordi, & cor uerbis reſpõdeat. Lõgè & Propè quòd ſcriptum eſt, quia uera amicitia nullo tempore aboletur, nec locorũ intercapedine diſiũgitur. Hæc fermè totidẽ uerbis aſcripſi, quæ exoticam ſcilicet ſapientiã ac peregrinã redolere uidentur. Porrò & Amicitiam poſt mortem durare, elegans græcum epigramma oſtendit, in quo Vlmus deſcribitur arida, quam uitis opaca uiridi coma complectitur: docetq;, homines debere officij memores eſſe: exemplóque monet, tales nos quærere amicos, Quos neque diſiungat fœdere ſumma dies.

Fauorem deum etiam ab Apelle pulchrè effictũ legi, quam picturam quia à neſcio quo non infœliciter carmine deſcriptam inuenio, hic illam tibi aſcribam:

Pictor Apellea quid pingis ab arte Fauorem? A
Vnde illi generis ſemina nota parum?
Hic genitum Forma, Fortunæ hic iactat alumnum,
Caſu ille, ille animi dotibus eſſe ſatum?
Qui comes aſſiduus lateri? Aſſentatio. & ecquæ
Pone ſubit lentis paſſibus? Inuidia.
Ecqui circumſtant? Opulentia, Faſtus, Honores,
Leges, & ſcelerum ſæpe Libido parens.
Cur facis aligerum? Fortunæ elatus ab aura
Aduolat alta, imo neſcius eſſe gradu.
Quare oculis captum pingis? non nouit amicos,
Improbus ex humili cum petit alta loco.
Quid rotulæ inſiſtit? Fortunam imitatur, & infert
Se ſocium, inſtabiles quà tulit illa pedes.
Cur timet, atq; extra ſeſe ambitioſius effert?
Occæcare animos fata ſecunda ſolent.

Preces etiam, hoc eſt, τὰς λιτὰς, Homerus poeta libro Iliados nono, his fermè uerſibus expreſſit:

Nanq; Litæ, ſoboles magni Iouis, & pede claudo, B
Rugoſæ, obliquoq; oculo medeantur ut illi,
Terga ſequuntur Ates, celeri præuertitur omnes
Illa gradu, & paſſim damnum mortalibus affert.
Hæ uero actutum ſarturæ damna ſequuntur,
Conciliantq; ſuis cultoribus optima ſemper
Commoda, at exercent iram genitoris in hoſtes.

Eaſdem et Quintus Calaber in Paralipomenis commemorat. Sunt qui ita interpretentur: Deas quidem eas claudas, quòd qui precentur, genua flectant: item rugis obſitas, ad imbecillitatem deſignandã. ad hæc & ſtrabis eſſe luminibus, quòd cõniuere uideantur ad aliqua, ſed poſtremò neceſſitate ad ſupplicationes deflecti. demũ idem poeta Preces, ut ait Phurnutus, deas quaſdã claudasq́ uocauit, q̊d tardè & uix accedãt ad eos ſupplicandos, q̊s antè iniuria affecerint. At uerò rugoſas & ſtrabis luminibus, q̊d grauiter & ore parũ hilari intueri queant, quos offenderunt, & à quib. ueniam deprecentur. Iouis porrò filias ait, quòd uenerabiles ſint. & hactenus fermè Phornutus. Cæterũ & Orpheus in Argon. οὐ γὰρ ἄτιμοι ἱκεσίου ζηνὸς κοῦραι λιταὶ. hoc eſt, Nõ etenim ſine honore Iceſij Iouis puellæ Preces: &c.

Pauor, & Pallor, dei à Tullio Hoſtilio figurati & culti, ut Lactantius ſcribit, & Auguſtinus his uerbis: Hoſtilius certè rex deos & ipſe nouos Pauorem atq; Pallorem propiciandos non introduceret, ſi Feli-

A ſi Felicitatē deam noſceret & coleret,& cętera. ita uerò accidit,cum commiſſo inter Romanos & Veientes prælio,nunciatum eſſet Tullio Hoſtilio regi,Albanos deſciſcere, pallereq́ꝫ & pauere Romanos ob eam rem uideret,ipſe in re trepida templum uouit Pauori & Pallori.lege & Liuium in primo.

Viriplaca dea culta à Romanis, quæ nomen à placandis uiris aſſecuta fertur.nam ut Val. Maximus lib. ſecundo ſcribit, quoties inter uirum & uxorem aliquid iurgij interceſſerat,in ſacellum deę Viriplacæ,quod etiã P. Victore teſte in Palatio fuit,ueniebant : qui ibi inuicem locuti quæ uoluerant,contentione animorũ depoſita, concordes reuertebantur. digniſsimum ſacrum inſtitutum. Quis ergo miretur, unde tanta fuerint populo Romano incrementa? nonnihil antè meminimus.

Forculus,uel ut alij,Forulus,& Cardea, & Limentinus,tres fuerunt exiſtimati dei,ianuis ac hoſtijs præfecti:& Forculus quidem foribus datus,ut ait Auguſtinus:Cardea uerò cardini. hanc quidam libentius Carnam uocant, quæ(ut canit in VI Faſt. Ouid.) ab Iano compreſſa, acceperit cardinum poteſtatem, prius Crane nuncupata,dein per antiſtichon Carna. Hanc & Cardineam uiri alioqui eruditi,inter quos Sipontinus,appellarunt. Verùm de Carna, quæ putabatur uitalibus præeſſe, & exta intranea conſeruare, cuiq́ꝫ in mon-
B te Cœlio ſacrum conſtitutum,plura paulo antè attulimus.

Cloacinam deam T. Tatius rex conſecrauit, cuius ſimulachrum (ut Lactantius ſcribit) in cloaca repertum. Cloacinæ meminit Cyprianus,& D. Auguſtinus nec ſemel,T. Liuius libro III ab V.C. Ac nutricem, inquit, propè Cloacinæ ad Tabernas. ſed melius fortaſſe ſi Cluacinæ legeretur, & Venerem intelligamus, de qua ſuo loco, hoc eſt in Venere agemus. Nam quidam alioqui eruditi, Cluacinam & Cloacinam confundunt.

Proteruiam ſunt qui deam, & qui ſacrificiũ potius fuiſſe dicant, cum in conuiuio aliquid ſuperfuiſſet quod cõbureretur. plura Macrobius in Satur. unde iocus ille Catonis, in eum qui bona conſumpſiſſet,eum proteruiam feciſſe. Auſonius in Moſella:

Capripedes agitat cum læta Proteruia Panes. tametſi hoc loco poteſt intelligi pro laſciuia.

Picus Saturni filius, ut poeta in VII Æneid. rex Latij, ab uxore Circe in auem ſui nominis conuerſus,quòd Pomonã amaret: à Romulo inter deos connumeratus,ut Auguſtinus in quarto docet. uide Ouidium in Metamorph. Plutarchum in Quęſt. Seruium grammaticum: qui ait, quod ideo fingitur in picũ Martium conuerſum, quia augur fuerit, & domi picum habuerit,per quem futura noſce-

bat: quòd & pontificales indicant libri. Curinũ & Verrũdum deos A
Varro de Lingua lat. commemorat: ſed nihil ultrà de his ſcribit, niſi quòd à T. Tatio cum cæteris deis Sabinis conſtituti ſint.

Bubona dea nuncupata à bobus, ut ſcilicet boues fortunaret, Auguſtinus meminit.

Auerruncus deus, qui auertere credebatur mala. de quo Varro: Auerrũcare, auertere. Pacuuius: Deus qui meis rebus prçeſt, Auerruncus. itaque ab eo præcari ſolent, ut pericula auertat. hæc fermè Varro de Lingua latina.

Intercido deus, licet quidam Intercidonam legant, apud Auguſtinum lib. VI. ab intercidendo ſecuri.

Pilumnus deus, à pilo, quod far ſine pilo nõ cõficiatur, ait Auguſtin. meminit & D. Cyprianus. Sed de Pilumno Seruius in IX. Æneid. Commentario: Pilumnus, inquit, deus dictus, qui pilendi frumenti inuenit uſum. unde à piſtoribus colitur, & ab ipſo pilum dictum eſt. Martianus lib. II: Cõminuendæ frugis farriſq; fragmenta Pilumno ſignat Italia. Non. Marcellus, Pilumnũ, & Picunum deos uocat præſides auſpicijs coniugalibus. Varro de uita pop. Rom. libro ſecundo: Natus ſi erat uitalis, ac ſublatus ab obſtetrice ſtatuebatur in terra ut auſpicaretur rectus, deiſq; coniugalibus Pilunno & Picumno in ædibus lectus ſternebatur. Pilumni fratrem Picumnum (ſi modo exemplar incorruptum eſt) facit, loco quo ſuprà. Pilumnus, inquit, & Picunnus, fratres fuerunt. horum Picunnus ſtercorandorum agrorum inuenit uſum, unde & Sterquilinus dictus eſt: hunc tamen Lactantius & Tertullianus Sterculium nuncupare uidentur, qui ſtercorandi agri rationem primus induxit. Macrobius Saturnum Sterculium à Romanis uocatum ait, ut in Saturno dicetur, alij etiam Stercutum uocauêre. Plin. quidem lib. XVII. Stercutium: Stercutius, inquit, Fauni filius Italię rex, ſtercorationis agrorum in Italia inuentor, ob id donatus immortalitate. B

Deuerra dea, à ſcopis deuerrendo, quia fruges non coaceruantur ſine ſcopis. uide quæ in Syluano deo ſcribemus, ex Varrone & Auguſtino.

Iugatinus deus, ut in VI de Ciuit. dei ex Varrone ſcribit Auguſtinus, cum mas & fœmina coniungebantur, colebatur: uel ut idem in IIII ait, quòd cõiuges cõiungeret, uel quòd iuga cõmittebantur.

Domiducus deus, eodem teſte, cum domum ducenda erat quæ nubebat, colebatur: quamuis & Domiduca eadem cauſa Iuno uocabatur, ut dicemus.

Domitius quoq; deus apud antiquos celebrabatur, ut eſſet in domo noua nupta. Idem autor Auguſtinus, qui & illud etiam ſcribit:

Manturna

A Manturna dea adhibebatur, ut cum uiro maneret. Matura uerò dea fuit, quæ matureſcentibus frumentis præeſſe dicebatur: quam tamen quidam perperam, ut puto, Matutam exiſtimant, quæ potius Leucothoe eſt, de qua Plutarch. in Camillo, et in Problem. Plura & M. Cicero in tertio de Nat. deorum. legimus præterea Matutæ ædem ancillis Romæ nefas fuiſſe ingredi. una intrò ducebatur, & alapis cædebatur, & impellebatur, & fratrum filios ante ſingulos fratres in ulnis ſub brachio ferebant, & circum ſacrificia currebant, in ſignum eorum quæ in fabulis traduntur de Dionyſio & Ino. ab hac Rom. matronę bona filijs nõ optabant, ſed nepotibus, quòd ipſa in filijs fuerit infœliciſsima. Scribit Plut. Camillum templum uouiſſe matri Matutæ, ſi de Veijs uictoriam retuliſſet. Notabile eſt illud in bello Latino exemplum deæ Matutę. Cum Satricum urbs incenderetur, ut Liuius ſcribit in VI ab V. C, nec aliud tectum eius urbis ſupereſſet, cum faces pariter ſacris profaniſq; inijcerentur, quàm matris Matutę templum, inde eos nec ſua religio, nec uerecũdia deûm arcuiſſe dicitur, ſed uox horrẽda edita templo cum triſtibus minis, ni nefandos ignes procul delubris amouiſſent. Idem Liuius in quinta Dec. Eodem, inquit, anno tabula in ædem matris Matutæ cum indice hoc poſita eſt: Tib. Sempronij Gracchi Cos. imperio auſpicioq; legio exercitusq; P.R. Sardiniam ſubegit, &c. Matutam, ait Feſtus, antiqui ob bonitatem Matrem appellabant. P. Victor in VIII urbis regione Matutæ ædem conſtituit.

B Angeroniã & Tacitam ſilentij deas cum Harpocrate Ægyptio, his deis coniungemus. Angeronam Macrob. in Satur. ubi de tutelari deo urbis Romæ agit, inquit: Sunt qui Angeronã putent, quæ digito ad os admoto ſilentium denunciat. Angeroniæ rem diuinam faciebant Romani XII Cal. Ianuarias, quod Solinus ſcribit. ab Angerona Angeronalia dicũtur, teſte Varrone. Macrobius uero, Pontifices ait in ſacello deæ Volupiæ ſacrum feciſſe. hanc Verrius Flaccus Angeroniam ideo appellari prodidit, quod angores ac animi ſolicitudines propitiata depelleret. Maſſurius adijcit, ſimulachrum huius deæ ore obligato fuiſſe, atq; ſignato: in ara Volupiæ propterea collocatũ fuiſſe, quòd qui ſuos dolores anxietateſq; diſsimulant, perueniant patientiæ beneficio ad maximam uoluptatem. Iul. Modeſtus ideo ſacrificari huic deæ dicit, quòd pop. Rom. morbo & angina dicĩt præmiſſo uoto liberatus fuiſſe. hinc Angeroniã, et Angeronam quidam diuerſas ſtatuunt. Angeronã quidem deam Plin. in tertio, & Solinus, appellare uidentur. ita enim Plin. Nõ alienum uidetur inſerere hoc loco exemplũ religionis antiquæ, ob hoc maxime ſilentiũ inſtitutæ. nanq; diua Angerona, cui ſacrificatur ad diem XII Cal. Ianuarij, ore obligato obſignatoq; ſimulachrũ habet.

Sempronius quoq; in lib. de Italiæ diuiſione, cum de deo egiſſet, in A
cuius tutela Roma eſſet: Quamobrem, inquit, & Angerona ſilen-
tij dea ante Iani feſtos dies colitur præ foribus, ut ne cui liceat illud
palàm efferre, quod ad ſalutem Reipub. ueteres ore obſignato intra
pectoris arcana uoluerunt contineri: cuius uiolatæ religionis pœ-
nas primus luit Soranus. atq; hac de dea, quantum memini: de Age
ronia uerò alibi actum eſt. Nunc addam, & quæ de Tacita ſcribit
in Numa Plutarch. Cum enim Numam Pomp. religioni ſtuduiſſe
ex Pythagoræ fermè inſtituto oſtenderet, ait: Sed Numæ figmentū
deæ, uel montanæ nymphæ amor, ſecretusq; illius congreſſus, &
communia cum Muſis conſortia. Plurima enim ex uaticinijs in eas
referebat, quarum præcipue unam & inſigniter Romanos uenera-
ri docuit, quam Tacitam appellauit, οἷον σιωπηλὴν, καὶ νέαν, hoc eſt ſi-
lentij ſtudioſam & iuuenem: quod eſſe uidetur non abſimile à ſilen-
tij myſterio, quod ἐχεμυθίαν Pythagoras ſuis diſcipulis pręcipiebat.
Sed iam & Harpocraten apud Ægyptios deum ſilentij ſubiunga-
mus, qui digito os obſignare uidebatur. hūc ſcribit Plutarchus in
lib. Iſidis et Oſiridis, genitum fuiſſe poſt interitum Oſiridis, ex Iſide,
unà cum Helitomeno, imbecillumq; natum membris inferioribus.
alibi tamen ait idem autor, non puerū fuiſſe (ut fertur) imperfectū,
neq; aliquod leguminum exiſtimandum, ſed deum iuuenilis adhuc B
imperfectæ & inarticulatæ orationis pręſidem ac moderatorem: ex
quo, digito ori admoto ipſum effingebant, utpote ſilentij & tacitur
nitatis ſymbolum. huic deo menſe Meſori, id eſt Auguſto, legumi-
na afferentes, ita canere ſoliti erant Ægyptij, Γλῶσσα τύχη, γλῶσσα
δαίμων. hoc eſt, Lingua fortuna, lingua dæmon. Hunc uerò deum
natum, idem autor eſt Plutarch. circa ſolſtitium hybernum & bru-
mam, ubi pro Harpocrate Carpocraten habēt exemplaria: quem lo
cum eruditi quidam æmulantes, parum animaduerterunt. Ei igitur
deo & lentes, & primitias leguminum offerri ſolebant. Sed & per-
ſeam arborem huic deo dicauit Ægyptus, quòd eius arboris fron-
des linguæ, fructus autem cordi ſit quàm ſimilimus. Sanè ridet D.
Epiphanius lib. tertio Cōtra hæreſes, ſacra quę huic puero deo ſuis
etiam temporibus fiebant in ciuitate Aegypti Buto. Nam ſacerdo-
tes illum nutrire ſimulabant inſtar nutricū, &c. quæ ſanctus doctor
exequitur. Circūſcribitur Harpocrates ab Ouidio illo uerſu in Me-
tamorph. Quiq; premit uocem, digitóq; ſilentia ſuadet. Sed &
Apuleius, & Martianus lib. primo: Verùm, inquit, redimitus qui-
dam puer ad os compreſſo digito ſalutari, ſilentium commonebat.
Idem in VII. At tunc oborto terrigenis muſſans tibi puer ille piceus,
iuſſus admonere ſilentium. ubi notandum eſt, Piceum puerū Har-
pocratem deum appellatum, ex coloratis Aegyptijs. Scribit Tertul
lianus

A lianus Septimius in Apologet. hunc ipſum Harpocratem eliminatum,& Serapidem & Iſidem,Italia,COSS. L.Piſone & Gabinio.meminit & huius dei Varro in lib.de Ling.lat. & Catullus. Sed & Artemidorus libro Onirocriticon.item Plin.Iam uerò,inquit,Harpocraten, ſtatuasq; Aegyptiorum numinum in digitis uiri quoq; portare incipiunt.Meminit et Caſſiodorus in epiſtolis.Non deſunt inter ſcriptores, qui hunc deum Sigaleona uocari exiſtiment ab Auſonio, illo uerſu:

Aut tua Sigaleon Aegyptius oſcula ſignet.

παρὰ τὸ σιγάω & λεὼς,id eſt à ſilendo & populo, quod ſcilicet populis ſilentium indicat. Illud hoc tibi loco de Silentij deo non ſilendum duxerim,libellum Cœlij noſtri exſtare,feſtiuiſsimum & erudi tiſsimum illum quidem, in quo ille more ſuo, non modo quæ hic ego ipſe ex hiſtorijs collegi, ſed per Apologi etiam figmenta luſit: quem ut legas, non minimum fuerit precium operæ. Viam enim ad eiuſmodi confingenda ſternet.

Aius Locutius deus à Romanis cõſecratus,de quo ſic ait M.Cicero in libro primo de Diuinatione:Non multo,inquit,ante urbẽ captam, exaudita uox eſt à luco Veſtæ, qui à Palatij radice in nouam uiam deuexus eſt, ut muri & portæ reficerentur: futurum eſſe, niſi B prouiſum eſſet,ut Roma caperetur. quod neglectũ,tum caueri poterat:poſt acceptam illam maximam cladem,explicatum eſt. Ara enim Aio loquenti,quam ſeptam uidemus, aduerſus eum locum cõſecrata eſt. hæc Cicero in priore libro de Diuin. T. Liuius uerò lib. V.ab V.C.M. Ceditius, inquit,de plebe nunciauit Tribunis,ſe in noua uia,ubi nunc ſacellum eſt ſupra ædem Veſtæ,uocem noctis ſilentio audiuiſſe,clariorem humana,quæ magiſtratib. dici iuberet,Gallos aduentare.id,ut fit,propter autoris humilitatem ſpretum. Tum mox eodem libro: Camillo, expiandæ etiam uocis nocturnæ, quæ nuncia cladis ante bellum Gallicum audita,neglectaq; eſſet,mentio illata,iuſſumq; et templum in noua uia Aio Locutio fieri. Plutarch. in lib.de Fort.Roma. hanc hiſtoriam recitans, Aium Locutium φήμην & κληδόνα uocauit, atq; ideo eum locũ Budæus ita latinè retulit: Furius porro Camillus cum Celticũ ignem reſtinxit,Romamq; oppenſam auri æquilibrio à librilance decuſsit, nec Pudentiæ nec Fortitudinis ædem, ſed Aij tantũ Locutij in uia noua extruxit: quo loco ante bellum Gallicum uocem à Marco Decio auditam noctu illac tranſeunte inquiunt,bellum illud inſtare denunciante. Quo loco uidemus M.Decium nũcupatum,illum quem T. Liuius M.Ceditiũ uocauit. de hoc eodẽ deo Gellius lib.XVI,ex M.Varronis lib. Diuinarũ:Nã ſicut,inquit,Aius deus appellatus,araq; ei ſtatuta eſt, quæ eſt infima Noua uia, q̃d eo in loco diuinitus uox edita erat,etc.

Paupertas & Ars à Gadareis cultæ, ut Arrianus ſcribit, quòd ui- A
delicet paupertas ad artes comminiſcendas induſtriam & hominũ ingenium acuit. Contrà Plaut. in Trinum. Luxuriam deam inducit in prologo matrem Inopiæ: Sequere, inquit, me mea gnata. & paulo pòſt: Primum mi Plautus nomen Luxuriæ indidit, Tum mihi hanc gnatam eſſe uoluit Inopiam. Ariſtophanes in Pluto πενίαν, id eſt Paupertatem ita deſcribit, ut pallida ſit, & furiæ perſimilis, niſi quod facem non præferat.

Mephitim deam antiqui putauerunt odoris tetri, cuius templum ante Cremoneſiũ mœnia fuit, loco ſeu numine defenſum, quo tempore Cremona Vitellianis Flauianiſque bellis exuſta eſt, anno poſteaquã cõdita fuerat CCLXXXVI, T. Sempronio & Corn. COSS. Annibale in Italia imminente: Cornelius Tacitus lib. XIX. Mephitis, ait Priſcianus lib. VII, nomen proprium eſt, à græco μεσίτης, ut quibuſdã uidetur, mutatione σ in φ. Verg. in ſeptimo: Sæuãq; exhalat opaca mephitim. ubi Seruius incertus fertur, nunc deum cõiunctum Leucothoæ, ut Virbius & Adonis Dianæ & Veneri: nunc Iunonem ait, quia ex aere odores. tandem concludit, deam eſſe odoris grauiſsimi. nam proprie Mephitis eſt terræ putor, qui naſcitur ex aquis ſulphuratis. Perſius in Satyris:

Atq; albo uentre lauatur, B
Gutture ſulphuream lentè exhalante mephitim.

Anna Perenna dea fuit à Romanis culta: quidã fabuloſe Annam ſororem Didonis putant. de qua Vergilius, & in Faſtis Ouid.

Ipſa loqui uiſa eſt, Placidi ſum nympha Numici
Amne perenne latens, Anna perenna uocor.

Sunt qui Lunam putarint, quæ Anna uocaretur, quod annus ex menſibus fiat. Alij unam Atlantidum dixerũt, quæ Ioui ubera præbuerit. Alij Iò, quidam & Themin. Nonnulli hanc hiſtoriã recitant: Cum plebs in Auentinum ſeceſsiſſet, Annam quandam uetulam ferunt quæ Bouillis oriũda erat, placentas quaſdã ruſticas plebi detuliſſe, cui cõmeatus defecerat. mox pace ſecuta, beneficij memores ſtatuerunt, ut perenne nomen eius coleretur: & Anna Perenna nũcupata. utcunq; ſcribit Macrobius, primo menſe, hoc eſt Martio conſueuiſſe Romanos publicè & priuatim ad Annam Perennam ſacrificatum ire, ut annare & perennare commodè liceret.

Æternitatem ut deam coluerunt antiqui, cuius imaginẽ tempus eſſe dixerũt Pythagorici, Plato, & Hermes Triſmegiſtus. eam enim per tempus intelligimus. Deſcribitur uerò copioſe & luculenter à poeta Claudiano in Panegyr. de laudibus Stiliconis:

Eſt ignota procul, noſtræq; imperuia menti, & cætera.

Boccatius

A Boccatius carmen interpretatur in ſuis Genealogijs. legitur & paſſim in hanc eandem M. Marulli hymnus cognitione digniſsimus.

Tempeſtatis etiam ædes à M. Marcello extra portam Capenam cõſtructa fuit. cum enim in Corſicã & Sardiniã nauigaret, & tempeſtatem paſſus eſſet, liberatus ædem hanc cõſtruxit. Meminit Ouid.

Te quoq; Tempeſtas meritam delubra fatentur,
Cum pene eſt Corſis obruta puppis aquis: & reliqua.

Noctem etiam cultã legimus, quam Aratus poeta ἀρχαίην νύκτα, id eſt antiquam noctem appellat, ut interpres ait, ex Heſiodi ſententia, quòd ſit deorum antiquiſsima. illi quoq; ſacra facta. Et ut in præſentia mittam quæ Orpheus & Heſiodus tradunt, quorũ alter Noctem Chaus filiam, matremq; Ætheris & Diei aſſerit: alter illi hymnum cum ſuffimento facum cõcinit, eamq; matrem uocat deorũq; hominumq;, & geneſim omnium. apud Latinos etiam Statius Papinius lib. II. Theb. ad Noctem hymnum & ipſe concinuit:

Nox, quæ terrarum cœliq; amplexa labores,
Ignea multiuago tranſmittis ſidera lapſu,
Indulges reparare animum cum proximus ægris
Infundat Titan agiles animantibus ortus,
Tu mihi perplexis quæſitam erroribus ultro
B *Aduehis alma fidem, ueteriſq; exordia fati*
Detegis, aſsiſtas operi, tuaq; omina firmes:
Semper honoratam dimenſis orbibus anni,
Te domus iſta colet, nigri tibi nigra litabunt
Electa ceruice greges, luſtraliaq; exta
Lacte nouo perfuſus edet Vulcanius ignis. Quo loco Lactantius grammaticus ait: Finitis annis ſingulis anniuerſarium illi ſacrum Adraſtum polliceri, & luſtralia exta, id eſt pinguia. Noctem ueteres mulieris forma effinxere, nigris expanſis alis, quę uolare uideretur. Manilius libro quinto:

Et mentita diem nigras nox contrahit alas. Noſtro uero tempore, ſtellatum cœlum obſcuratum cum Luna effingũt, quæ noctis ſymbolum putatur. Multis uerò cognominibus nuncupata, præcipuè poetis, εὐφροσύνη, μήτηρ ὀνείρων, τερπνή, ἐγκύκλια, ὑπνοδότειρα, εὐάντη. hoc eſt, læticia, mater ſomniorum, iucũda, circulatrix, ſomnidatrix, & bene obuia, ſeu occurrens, appellatur: & multis alijs nominibus, quorum plura collecta leges in hymno Orphei. Phurnutus etiam Noctem ait εὐφρόνην nuncupatam, hoc eſt prudentem, propterea quòd eo tempore melius ſapere uideamur. nam & Epicharmus dixit, εἴ τέ τί φησι ζητεῖς σοφὸν, τῆς νυκτὸς ἐνθυμητέον. & omnia etiam ſtudioſa

dioſa nocte magis ſcrutantur. Plaut. in Amphit. Nocturnum uocat A
noctis deum, cum ait, Credo ego hac noctu Nocturnum obdormiuiſſe ebrium. niſi fortè νύχιον, id eſt Bacchum intelligamus. Porro & Noctis & Diei & Meridiei ſimulachra ab Antiocho Epiphane facta, prodit Athenæus.

Falacer diuus pater, ut ait Varro, unde & eius flamẽ (ait) à diuo patre Falacre. ego ingenuè fateor, me neſcire quis deus fuerit Falacer. Falacrem tamen pomorum deum ſcribit Alexander lib. VI. Sed male Varronis uerba conſiderauit, ex lib. de Ling. lat.

Herem Marteam antiqui accepta hæreditate colebant, quæ à nomine appellabatur hæredum, & eſſe una ex Martis comitibus putabatur. Feſtus.

Stata mater antiquis culta, cuius ſimulachrum in foro colebatur, poſtquam id colluſtrauit ne lapides igne corrumperentur, qui plurimus ibi fiebat nocturno tẽpore. magna pars populi, in ſuos quiſque uicos retulerunt eius deæ cultum. autor Feſtus.

Rediculus deus à Romanis cultus, cuius extra portam Capenã fanum conſtructum fuiſſe accepimus. nam cum ſecundo bello Punico urbem oppugnaturus Annibal acceſſiſſet, à deis iniecto metu rediit, quando & campum Rediculi, & dei fanum Romani appellauerunt, ut ſcribit Feſtus. B

ἄτη, Ate dea, uel dæmon potius, exiſtimata à pleriſque, ex Homeri uerſibus Iliad. XIX, qui ita traducti leguntur:

Protinus abripuit ſpecioſis crinibus Aten,
Iuppiter, adiuratque inſtinctus ſanctius ira,
Haud iterum poſthac ſtellantis culmina cœli
Scanſuram eſſe deam, quoniam eſſet noxia cunctis,
Ilicet hoc dicto ſuperis ibi feruidus Aten
Sedibus exturbat, mortalia lapſa laceßit. Aten noſtræ religionis autores φώσφορον, id eſt Luciferum interpretantur, ut præcipuè Iuſtinus philoſophus ac martyr, Suidas, & alii: ſed & Beſſarion in libris aduerſus Platonis calumniatorem. Solon philoſophus in elegia pulcherrima quæ apud Stobæum legitur, in oratione περὶ δικαιοσύνης, ita canit:

ἄτη δ' ἐξ αὐτῶν ἀναφαίνεται, ἣν ὁπόταν Ζεὺς
πέμψῃ, τισομένην, ἄλλοτε τ' ἄλλος ἔχει. hoc eſt,
Ex illis Ate apparet, quam ubi Iuppiter ipſe
Miſerit, ultricem, tunc aliam alter habet.

Pindarus uerò in hymnis Pyth. αὐάτην ἄταν nũcupauit, more Æolico. dicitur & ἀάτη, παρὰ τὸ ἀάομαι, hoc eſt lædo. ἀάτη igitur per interiectionẽ υ, αὐάτη, ut αὐὴρ pro ἀὴρ. Pindarus ad Hieronẽ, ἀλλά νιν

ὕβρις

A ὕβρις ἐς ἀυάτην ὑπερήφανον ὦρσε. hoc eſt, Sed ipſa Contumelia ad damnum inſigne impulit.

TOPICI DEI.

TOPICI deniq; dei uocabantur nõ à Græcis modo, ſed & à Latinis, qui locorum, regionũ, urbium peculiarem tutelam gerebant: quos & interdum latinè appellatos uidemus Tutelares, Genios, & cuſtodes. Verg. Cuſtos Soractis Apollo. Idem, Genium ne loci. ſcribit Seruius VII Æn. quod dei Topici non transferuntur ad alias regiones: & ideo cauendum, ut de Laurente Marica, quæ Minturnenſiũ erat. ſed aliqui ſunt dei communes, ut dictum eſt. Tertullianus in Apologetico nonnullos commemorat, quos & ego curioſitatis cauſa non præteribo, & pleroſq; addam ex diuerſis autoribus.

Fuit ergo Aſtarte Syriæ dea, Arabiæ Diaſares, uel ut apud Stephanũ legimus, Duſarus. Arrianus, Arabiæ duos deos ait, Cœlum et Dionyſium. apud Noricos colebatur Tibilenus, apud Africanos Cœleſtus, qui à Lactantio dicitur Vranus. Fuere Mauritanis reguli ſui. Cruſtuminenſium deus fuit Deluentinus, Narnienſium Viridianus, Aſculanorum Ancharia, Vulſinenſium Nurſia, Otriculanorum Valentia, Sutrinorum Nortia. Valiſcorum fuit in honore pa-
B ter Curis, unde accepit nomẽ Iuno. Eodem modo Latini Faunũ coluere, Sabini Sancum, uel Sanctum: Romani Quirinũ, qui eſt Romulus. Marica dea fuit Minturnenſium, Fellenus Aquileienſium. Externos aliquos etiam addamus. Orchomeniorum deus Laphyſtius fuit: Molpadia, quæ & ſemidea Cheronnenſium: Tenes Tenediorum, Alabandus Alabandenſium, Minerua Athenienſium, Samiorum & Argiuorum Iuno, Paphiorũ & Cypri Venus, Lemniorum Vulcanus, Naxiorum Dionyſius, Delphorum Apollo, Lagínia dea Carum. Tanfana uerò Germanorum: item Velleda & Aurinia, de quibus eſt facta mentio à Tacito. Tuiſconẽ etiam Germanorum antiquum deum apud Tacitũ & Beroſum legi, quem terra editum ferunt: & Mannum filium, à quibus uulgaria Germanorũ nomina quæ nũc quoq; in uſu habẽtur, Tedeſcus, & Alamannus: tametſi quidam à Lemano lacu & legant, & deriuent. Pſaphon apud Libycos pro deo cultus, cum deſpicatiſsimus eſſet. is uocales aues uerba hæc conari edocuit, Magnus deus Pſaphon, hoc eſt, μέγας θεὸς ψάφων: quibus inter nemora dimiſsis, & à rudibus his uerbis auditis, pro deo Pſaphon cultus eſt, ut Apoſtolius ſcribit. id & in Adagia traxit Eraſmus, meminit & Cœlius.

Carmelus deus, & mons, ita lib. XVII à Cornelio Tacito deſcribitur: Eſt inter Iudæam Syriamq; Carmelus, ita uocant montem,

deumq;

deumq́ꝫ: nec ſimulachrũ deo, aut templum, ſic tradidere maiores: A aram tantum, & reuerentiam, & reliqua de eius ſacerdote Baſilide, qui Fl. Veſpaſiani imperium prædixit.

Amanus, & dei & montis nomen, de quo agemus in Anaitide Venere.

Enenth ſeir, ut Græci & Latini efferunt, Enenthius deus, uel dæmon fuit Phœnicũ. Lampridius in uita Heliogabali: Pallia, inquit, deo Euanthio fudiſſe, uel (ut ego legendum puto) Euenthio. huius dei Sachoniathon in hiſtoria Phœnicum meminit, & Philon Byblius, ut docet Euſebius in Præp. euang. Exiſtimauit uir doctiſsimus apud Lampridium legendum, Pallia uino œnanthio, id eſt Maroneo, ab Oenanthe Maronis patre.

Epies, maximus deorum apud Ægyptios interpres. huic deo attribuebant accipitris caput, aliaq́ꝫ permulta ſuperſtitioſa, ut meminit Zoroaſtres, & pluribus oſtendit Euſebius.

Derceto dea Syrorum fuit, quam in quarto Metamorph. Ouidius ſub forma patronymica Dercetis appellaſſe uiſus eſt. nam δερκετὼ quidem uocabatur, ut διδὼ, & alia. hinc δερκέτις deduxit poeta. ita enim canit,

Illa quid è multis referat (nam plurima norat)
Cogitat, & dubia eſt, de te Babylonia narret B
Derceti, quam uerſa ſquamis uelantibus artus,
Stagna Palæſtini credunt mutaſſe figura.
An magis, ut ſumptis illius filia pennis,
Extremos altis in turribus ægerit annos. quo loco duplicem tangit fabulæ Dercetus opinionẽ. Scribit igitur (ut hinc exordiar) Athenagoras philoſophus in oratione pro Chriſtianis ad M. Antonium & Commodum de Derceto, hæc uerba à me è græco ita expreſſa: Etenim, inquit, Dercetus filia fuit Semiramis, laſciua mulier, & homicida, quæ dea Syria eſt exiſtimata, & propter Dercetò & columbas & Semiramin colunt Syrij. hoc enim fieri non poteſt, ut mulier in columbã mutata ſit. fabula hæc à Cteſia traditur. & hactenus quidem Athenagoras. Dercetus meminit & Plin. V Nat. hiſt. libro, ut beneficio Hermolai didicimus, cap. XXIII. Bambyce, quæ alio nomine Hierapolis uocatur, Syris Magog: ubi prodigioſa Atergatis (Grecis hæc Derceto dicta) colitur. Strabo uerò: Trans Euphratẽ, inquit, eſt Bambyce, quam Edeſſam, & Hierapolin uocant, in qua Atergatin Syriam deam colunt. Illud hoc loco admonendum duxi, antiqua omnia Ouidij exemplaria, non Derceti, ſed Derce habere: quæ lectio non eſt ſpernenda. quippe Theon, ſiue quiſquis alius eſt qui in Aratum græca ſcripſit commentaria, ubi de piſcibus agit, ita ſcribit:

A ita ſcribit: Quidam (ait) δέρκην Veneris filiam dixere, quæ in mare prolapſa, à piſcibus ſeruata eſt, unde in eius honorē deæ Syrij piſcibus abſtinent. Diodorus uerò lib. tertio, iuxta Aſcalonē urbē lacū eſſe ſcribit, ubi templū inſigne fuit deę quam Syri δερκετὼ uocabant, quæ dea muliebri facie fuiſſe perhibetur, reliquum autem corpus figura piſcis: cuius filia Semiramis à columbis fuit educata, quę aues ideo Syris ſacræ. ſcribit & Strabo in XVI lib. parte extrema: Nominum mutationes pleraſq; fuiſſe etiam antiquis, ut inquit Atergaten Atharan dictam, quam Cteſias Dercetò uocauit. Subdit eodem loco idem Diodorus, Venerem aliquando obuiam factam Dercetò, amorem cuiuſdam adoleſcentis ſibi ſacrificātis inieciſſe: ex quo cum filiam dea ſuſcepiſſet, ſui erroris pudore affecta, adoleſcentem ab ſe amouiſſe, & filiam in deſerta & ſaxoſa loca, ubi columbarum erant ingentes turmæ, expoſuiſſe: quæ columbæ puellam enutriuerunt. Derceto pudore ac dolore actam, ſe in ſtagnū abieciſſe, & in piſcem conuerſam: quare, inquit, Syri piſcibus abſtinent, & templum in ſtagni littore conſtituerunt, Dercetò facie quidem formoſæ mulieris, reliqua parte piſcis ſimulachrum coluerunt. Porrò, quod Syros piſcibus abſtinere ſcribant tot autores, in aliam cauſam referunt, Ma-
B nilius in Aſtronomicôn libro quarto, et Hyginus in Aſtronomico: ille his uerſibus,

Scilicet in piſcem ſeſe Cytherea nouauit,
Cum Babyloniacas ſummerſa profugit in undas,
Anguipedem alatos ungues Typhona ferentem,
Inſeruitq; ſuos ſquammoſis piſcibus ignes. & eodem lib. paulo pòſt,
Piſcibus Euphrates datus eſt, ubi piſcis amator,
Cum fugeret Typhona Venus, ſubſedit in undis.

Fabulam etiam Ouid. in Faſtis attigit. Hyginus quoq; bis, ubi de piſcibus agit. priore quidem loco: Diogenetus, inquit, Erythracus ait, quodam tempore Venerem cum Cupidine filio in Syriam ad flumen Euphraten ueniſſe, & eodem loco repentè Typhona giganta apparuiſſe: Venerem autem cum filio in flumen ſe proieciſſe, & ibi figuram piſcium forma mutaſſe: quo facto, periculo eſſe liberatos. Itaq; poſtea Syros, qui in ijs locis ſunt proximi, deſtitiſſe piſces eſitare: quod uereantur eos capere, ne ſimili cauſa deorum præſidia impugnare uideātur, aut eos ipſos captare. Eratoſthenes autem ex eo piſces natos homines dicit. Idem etiam Hyginus in piſce notio: Hic (inquit) piſcis notius appellatur, qui uidetur aquam ore excipere à ſigno aquario, qui laborantem quondam Iſin ſeruaſſe exiſtimatur, pro quo beneficio ſimulachrum piſcis & eius filiorū inter aſtra conſtituit. Itaq; Syri complures piſces non eſitant, & eorum ſimulachra

h aurata

aurata pro deis penatibus colunt. Nigidius etiam aliam in Cōmen- A
tarijs latinis in Arati Phænomena fabulam recitat. Hos, inquit, piſces dicit in flumine Euphrate fuiſſe, & ibi ouum inueniſſe miræ magnitudinis, quod uoluentes eiecerunt in terram, atq; ita columbam inſediſſe, & poſt aliquot dies excluſiſſe eam Syriæ quæ uocatur Venus, maximeq; miſericors ad homines pertinebat, quęq; multa quę ad utilitatem hominibus uerterentur, ea dicitur inueniſſe: quæ quoniam Iupiter ſæpius à Mercurio laudari nominariq; audiret, quòd in deos religioſa, in homines officioſa diligenter fuerit, rogata à Ioue, quid ſibi optanti tribui poſtularet: illa ait, ut piſces qui ſuam originem ſeruaſſent, immortali præmio afficerentur: Iupiter in XII ſignis piſces ſiderum ſplendore decorauit. unde hodie quoque Syri neq; hos piſces edunt, & columbas poteſtate decorant. & hæc quidem ex Nigidio in ipſis cōmentarijs. Demum nec deſunt qui ſcribant, piſcem boreum hirundinis habere caput, ea uidelicet ratione, quod piſcis chelidon nuncupetur, qua uoce græcè hirundo, ut notiſsimum eſt, uocatur. Sunt etiam qui ſcribant, Dagon eandem eſſe cum Derceto. unde & eius templum Bethdagon dicitur. Dagon uero piſcem ſignificat. plura de Atagarte ſuo loco dicemus.

Adad nomen dei apud Aſsyrios ſummi, qui unus interpretatur, quem ſolem eſſe Macrobius oſtendere niſus eſt. Huic deo ſubiūge- B
bant deam nomine Adagartim: quibus duobus deis omnem cunctarū rerū poteſtatem attribuebant, Solem uidelicet & Terram intelligentes. ADAD ſimulachrum tale formantes, radijs inclinatis: quibus mōſtrabatur, uim cœli in radijs eſſe ſolis, qui in terram demittuntur. Adargatis uerò ſimulachrum, ſurſum uerſum reclinatis radijs, monſtrans radiorum ui ſupernè miſſorum enaſci, quæcunq; terra progenerat. ſub eodem ſimulachro ſpecies leonū ſunt, eadem ratione terram mōſtrantes, qua Phryges finxere, Matrem deûm, ut in ea dictum eſt, id eſt terram, leonibus uehi. Hæc quidem fermè ex Macrobio. Non contraria Macrobio Phornutus de deis ſcribit, ubi tamen aduertendum, in impreſſis ἀργαγὰ legi pro ἀταργάτις, & ita eſt in exemplari meo manuſcripto, & caſtigato. Legitur etiam in Commentarijs latinis in Arati Phænomena, à nōnullis exiſtimatam Adagartin, quam Virginem inter ſigna uocamus. Virginem, aiunt, nonnulli eſſe Cererem dixerūt, eo quòd ſpicas teneret. alij Adagartin, quidam uerò Fortunam, quoniam ſine capite aſtris infertur. Sed quam ij Adagartin deam, hanc Græci alij, atq; in primis Atheneus, Atergatin nominãt, de qua Antipater Tarſenſis Stoicus in lib. περὶ δεισιδαιμονίας IIII, dici à quibuſdam ait, quod Gatis Syrorū regina fuerit, quæ per pręconem edixit, ne quis piſcem abſq; Gatide ueſceretur, per ignorantiãq; ideo pleroſq; ipſam Atergatin uocare,

atq;

A atq; à piſcibus abſtinere, quod & in Pythagoræ ſymbolis meminimus. Mnaſeas uerò in ſecundo de Aſia: Mihi, inquit, ita uidetur, Atergatin reginam adeò intolerabilem fuiſſe, & duriter multa populis ſuis imperaſſe, ut etiam lege iuſſerit, ne piſcem aliquem comederent, ſed ad ſe afferrẽt, eò ſcilicet, quòd ipſa libenter ijs ueſceretur: hinc quoq; in ſacrificijs ſolenne hoc permanſit, ut quoties deã præcarentur, piſces illi argenteos atq; aureos offerrent. at ſacerdotes tota die piſces ueros in menſa deę paratos, coctosq́;, tum aſſos, tum elixos apponere, quos ſacerdotes mox ipſi abſumerent. Xanthus aũt Lydus ait, Atergatin à Mopſo quodam Lydo captam, ſimul cum Ichthye filio in lacu Aſcalone contumeliæ cauſa ſummerſam, & à piſcibus deuoratam fuiſſe. Iuſtinus ex Trogo, Arathen quandam Syrorum deam fuiſſe ait, quæ uxor Damaſci regis fuerit: niſi ſi literę uitio (ut putat Hermolaus) permutatæ ſunt, pro Athara, quæ (ut docebimus) Atergatis fuit. Heſychius quoq; uidetur falli, niſi codex ſit mendoſus. nam ἀτλαγάθην legit, pro ἀτόργάτιν. at uerò illud recte ſubdit, quæ ἀθάρη dicitur à Xantho, cuius modò eſt facta mentio. Alij ſunt, ut eſt apud Lucianum de dea Syria, qui rem hanc in Semiramiden & Dercetò referunt, qua de re tota iam actum in Derceto. Strabo etiam Atergaten deam Syriam dixit, lib. opinor XV.

B Aſtarte dea Sidoniorum, uel Syriorum, Venus à multis exiſtimata. de ea ideo in Veneris cognominibus agemus, & ſimul de Aſtroarche. fuit & ζωάνας deus Sidoniorũ neſcio quis, ut Heſychius ait.

Anaitis Venus, uel Diana, apud Perſas, cuius hiſtoria in Venere deſcribetur. Variè enim refertur. cum hac dea, dei à Perſis colebantur, Amanus & Anandatus, ut ſcribit Strabo in XI.

Adramus deus in tota colebatur Siciliæ inſula, cui Adranum ciuitas ſacra fuit, ut in Parallelis autor eſt Plutarch.

Coniſalus deus Athenienſium peculiaris. Strabo his propè uerbis: Priapum, inquit, Heſiodus non nouit, & Orthanæ & Coniſalo & Tychoni, & eiuſmodi Athenienſiũ deis perſimilis eſt. quibus uerbis uidemus & hunc, & Orthonam, & Tychona deorum nomina eſſe, qui obſcœni eſſent.

Cabrus deus Phaſelitarum, quæ urbs Pamphyliæ fuit: Suidas etiam inſulam facit. huic deo Phaſelitæ rem ſacrã faciebant de piſciculis ſale conditis. unde prouerbium emanauit, ſacrificium Phaſelitarum, ut Suidas & Zenobius ſcribunt. quãquam Suidas nomen dei Calabrum pro Cabro legat, & Eraſmus Caprum.

Tanais dea colebatur ab Armenijs, de qua Strabo in libri XI calce: Templa, ait, ferè omnia habent, quæ Perſæ: ſed Tanaidis præcipuè in urbe Acileſina, ubi ſeruos ſeruasq́; dedicãt. quod ideo minus mirũ ipſi Straboni uidetur, quòd nobiliſsimi etiã filias ei dedicarẽt:

quibus lex erat, ut diu apud deam proſtitutæ eſſent, donec nuptui A darentur, nullo renuente talibus coniungi. Eſt & Tanais fluuij notiſsimum nomen.

Σωσίπολις dæmon, ſeu genius, cultus fuit ab Eleis, quòd urbẽ ab Arcadib. ſeruauerit: unde illi nomen. Pauſan. in Eliacis alteris. nam cum bellum eſſet inter Eleos & Arcadas, & Eleos Arcades urgerẽt, forte accidit imminentibus Arcadibus, mulier cum infante ſe Eleis obtulit, ſeq́ monitam ait, ut eis cum infante, quem ſinu gerebat, opem ferret: eisq́ puerulũ exhibuit, quem illi prima campi parte depoſuere. irruentibus uerò Arcadibus, eis uiſus is non puerulus, ſed ſerpens. qui territi, retro cedere ceperunt. Inſequentes uerò Elei Arcadas fuderunt, & uictoria potiti ſunt. hinc pòſt ab Eleis templum excitatum eſt, ubi ſeſe ſerpens uiſus eſt recipere, & deus ab euentu liberatæ urbis Soſipolis deus uocatus eſt. Sed & ibidem Ilithyiæ ara erecta eſt, ceu ab ipſa Soſipolis eſſet productus, quem puerili ſpecie effingebant, chlamyde ſtellata indutum, & manu altera continens Cornucopiæ, quale ſcilicet Fortuna geſtare ſolet. Soſipoli rem diuinam eius templi antiſtes faciebat, caput & faciem albo obtecta uelamine, ſola'q́ ipſa templi adytum ingrediebatur. Huic deniq́ deo maxima omnia ſua negocia deferebant, maximum'q́ eis iuſiurandum erat. Porrò de Ioue Soſipoli nuncupato, Strabo libro decimoquarto, & ipſe in Ioue agam. B

Erechtheus rex cultus ab Athenienſibus, unde & Erechtidæ ipſi uocati. Erechthei etiam filiæ in numero deorum habitæ, ut M. Cicero ſcribit. Fuit uerò Erechtheus Ægyptius genere, qui ſacra myſteria & opertanea Atticos docuit, quæ Eleuſinia dicta ſunt, translata quidẽ ex Ægypto. hic quidẽ Proſerpinæ filias immolaſſe dictus eſt, pro Athenarum ſalute: qua cauſa pro deis & ipſæ habitæ ſunt. Eudanemi ara Athenis etiam fuit in Ceramico, & ut ait Arrianus in tertio Hiſt. quiſq́ initiatus in Eleuſinijs, in Hecatompedo ſita nouit.

Canopus deus cultus ab Ægyptijs, cuius originẽ Suidas, & Ruffinus libro XI Eccleſiaſticæ hiſtoriæ commemorant. Ferunt enim, quod Chaldæi per uarias orbis regiones ignem ſuũ circũferebant, et cum omnium nationum deis contendebant, ut qui deus uiciſſet, ab omnib. crederetur. quare cum dei qui ex ære, auro, argento, ligno, uel alia quauis materia cõſtabant, igne omnino abſumerentur: Chaldæorum deus locis omnibus præſtabat. hæc cum Canopi ſacerdos audiſſet, quiddam contra ignem callidum excogitauit. Solebant in Ægypto fictilia uaſa quædam fieri, quæ hydriæ uulgo appellantur, minimis quibuſdam foraminibus pertuſæ, quibus turbida aqua limpidiſsima & defecatiſsima effluit. harum ille unam cæra foraminib. obturatis cepit, uarijs colorib. undiq́ depictam, aqua repletam, ac

ut deum

A ut deum ſtatuit: & excidens ueteris ſimulachri caput, quod Menelai gubernatoris ferebatur, imponens diligẽter ſimulachro aptauit. adſunt poſthæc Chaldæi, itur in conflictum, circa hydriam ignis accenditur, cæra diſſoluitur, qua foramina erant obturata: diffluente aqua, ignis extinctus eſt. aſtu igitur ſacerdotis Canopus deus uictor dei Chaldæorũ euaſit, & ex eo deus cultus eſt, centumq́ & uno ſtadio diſtat à Canopo. Addit præterea Ruffinus & ipſius Canopi ſimulachrum, quod tale fuit: pedibus exiguis, attracto collo, & quaſi ſugillato, uentre tumido in modũ hydriæ, cum dorſo æqualiter tereti. ex hac perſuaſione, uelut uictor deus omniũ colebatur ab Ægyptijs. Sed de Canabo Menelai gubernatore, qui, & quo pacto perierit, uulgatius eſt, quàm ut nunc plura ſcribam: deq́ Nili hoſtio.

Palmytius etiam Ægyptiorum deus, ut eſt apud Heſychium.

Alabandus deus, quem Alabandij coluerũt. Stephanus: Alabandum, inquit, Callirrhoes filium dicũt, qui ab equeſtri pugna nomen adeptus eſt. Alam quippe Cares equum appellant, Banda uerò uictoriã: ex quo uocatus Alabandus, & Alabanda Cariæ ciuitas. Alabandum, ait M. Cicero, Alabandenſes ſanctius colũt, à quo eſt urbs illa condita, quàm quenquam nobilium deorũ. apud quos nõ inurbanè Stratonicus, ut multa, cum quidam ei moleſtus Alabandũ deũ
B confirmaret, Herculem negaret: Ergo, inquit, mihi Alabandus, tibi Hercules ſit iratus. Hic autem Stratonicus citharœdus fuit perurbanus, cuius & Strabo et Euſtathius in Dionyſij commentarijs meminerunt, cum de Caunijs agitur, peſtilenti aere notatis.

Tenes deus Tenediorũ, Cicerone teſte: qui Verrem ſcribit, Tenem ipſum, qui apud Tenedios ſanctiſsimus deus habebatur, & urbem illam cõdidiſſe dictus eſt, ſurripuiſſe. Tenes uerò, à quo dicta eſt Tenedos, Cycni filius, qui uita functus inter deos relatus eſt. Plutarch. uerò in cauſis Græcorũ aliam hiſtoriam ſcribit: aitq́ Tenem ipſum occiſum ab Achille. atq́ ideo inſtitutum, ut in Tenis templo nomen Achillis non audiretur, nec tibicen intraret: quod copioſius idem Plutarch. recitat. Strabo lib. XIII, putat fabulã: In hac, inquit, de Tene conficta fabula narratur, à quo inſula nominata eſt: & de Cycno, qui genere Thrax fuit, & Tenis pater, ut quidam uolũt. Plura leges inter prouerbia Eraſmi, τενέδιος ἄνθρωπος: ut Seruiũ mittã.

Coronis quæ dea eſſet, non explicuit Pauſan. tantũ illud ſcripſit, deam Coronida in Sicyonia cultam fuiſſe, cuius ſtatua nullum habebat templum: ſed cum eſſet ei ſacrificandi tempus, ipſam in Palladis templum deferre ſoliti erant. Nam de Coronide Æſculapij matre non crediderim, quæ narratur duplex in Metamorph. Ouidij.

Theagenes à Thaſijs, & Cleomedes ab Aſtypalæis, athletæ pro deis culti fuere, de quibus extant oracula apud Plutarchum, & Euſe-

bium, & hiſtoriæ à Pauſania in Eliacis referuntur. A

Damia & Auxeſia deæ fuerunt, quas peculiari religione Epidaurij coluerũt, de quibus legimus in V lib. Herodoti, quòd cum infructuoſa eſſet Epidaurus, in calamitate ciues Delphicum oraculũ conſuluerunt. quibus Pythia reſpondit, eis tum demum bene futurum, ſi Damiæ & Auxeſiæ ſimulachra erigerent. petentibus ciuibus, Vtrum'ne ex ære aut ex lapide facienda? reſpõſum, E' neutro, fuit, ſed ex oleagino ligno. at cum uix uſquã gentiũ ea tempeſtate oleæ, prę terquam Athenis, inuenirentur, Epidaurij rogarunt Athenienſes, ut fas ſibi eſſet oleam ex eorũ agro incidere. ea lege Atheniẽſes permiſere, ſi quotannis illi Mineruæ Poliadi & Erechtheo ſacra dona mitterent: quæ cum perfecta fuiſſent, & Epidauria tellus fructifera, ac ſacra quotannis reddita: & cætera, quæ multa ſcribit Herodotus. Pauſan. tamen in Corinth. ait, λιθοβολίαν appellatum feſtum, quod in earum dearum fieret celebritate. Nam hæ in Trœzeniorũ ſeditione lapidatæ fuerunt. Illud mirum, quod apud Pauſaniã, non Damiam, ſed Lamiam legi: nec id à quoquam annotatum.

Drimachus dux fugitiuorũ, à Chijs ut deus cultus: hic ſenex puero ſe iugulandum dedit: ſepultus à Chijs, ſacello erecto. In ſomnis ſæpe de fugitiuis Chios monuit. herois propitij fanum quidam dixerunt. Athenæus.

Amphiaraus, Argiuus uates, pro deo cultus poſt mortem, qui et B oracula reddebat per ſomnũ. nam poſt purgationem, & perfectis ſacrificijs ijs deis quorum in ara nomina ſculpta fuerant, & mactato ariete cuius pellis ſubſternebatur, ubi incubãtes captabant ſomnia, ex quibus interpretatis futura prænoſcebant. Templum Amphiarao Oropij conſtruxerunt ex marmore candido, in quo nulli Thebano fas erat obdormire, aut uaticinari. Fuit in eo fons, ad quẽ qui accepto oraculo morbo leuati fuerant, ſignatam pecuniam mittere ſolebãt: ut plurib. in Attica Pauſan. docet. Deſcribit & Amphiarai ara apud Oropios, in hũc fermè modũ, ut quinq; partes haberet. prima pars Ioui, Herculi, Apollini Pęoni dicata fuit: altera heroibus, ac heroũ uxorib. tertia Veſtæ, Mercurio, Amphiarao, Amphilochiq; liberis (nam Alcmæoni ob ſcelus in matrem, locus inter eos datus non fuit:) quarta Veneri, Panaceę, Iaſio, Hygię, Mineruæ Pæoniæ: quinta Nymphis, Pani, & amnibus Acheloo & Cephiſo. Plura uerò ſi de Amphiarao cupis, leges apud Statiũ in Thebaide. Et de Celſo philoſopho apud Origenem in III. Exinde non ſecus nos facere, qui comprehenſum & mortuum colimus, pro eius ſententia Celſus exiſtimat, ac Gethæ faciunt, qui Zamolxin adorant & colunt, et Cilices qui Mopſum, & Acharnanes qui Amphilochum, & Amphiaraum Thebani, & Lebadij Trophonium.

Amphilo-

A Amphilochus in Oropo Atticæ pro deo uates cultus, ut T. Liuius in quinto lib. Decad. V ſcribit. Templumq́ uetuſtũ fontib. riuisq́ habuit, ad quod uiſendũ Paulus Æmylius uictor prodijt. meminit & Strabo, & Pauſan. qui & eius aram Athenis deſcribit. Item in Mallo Ciliciæ urbe, cuius oraculum Pauſan. ſua ipſius ætate cætera omnia ait ſuperare. Thucydides lib. ſecũdo Hiſt. Amphilochum ſcribit Amphiarai filium, poſt bellum Troianum cum domũ reuerſus eſſet, Argos exoſum domicilium, condidiſſe in ſinu Ambraciota urbem, quam de nomine primæ urbis & ſuo Argos Amphilochium appellauit.

Ogoas nomen dei apud Caras, qui Milaſan incolebant, in cuius dei templo maris fluctus & procella apparebat, & perinde terrorem incutiebat. Hoc ex collectis ex Pauſan. Leonici. Idem legi fieri in nonnullis Neptuni templis.

Ariſtęus Apollinis & Cyrenes Hypſei filię filius, Autuchi frater, ut in ſecundo cõmentariorũ Apollonij Rhodij legimus. Autuchus quidem in Libya, Ariſtæus uerò in Cea inſula mellificij artificiũ primus inuenit, oleiq́ confectionem. addunt et alij paſtoritiam artem, ut pluribus in Pyth. oſtendit Pindarus, & longè pluribus illius commentatores. nam & Iupiter Ariſtæus uocatus fuit, & Apollo ἀγρεὺς B & νόμιος, id eſt Agreſtis & Paſtoralis. Diodorus uerò Siculus: Cũ Cyrene, inquit, Hypſei filia apud Peleum uirgo educaretur, Apollo eius forma captus, raptam uirginem in Libyam detulit, hic ubi condita pòſt eſt urbs Cyrene, & ex ea natum Ariſtæum nymphis nutriendum tradidit: à quib. triplici nomine uocatus, Nomius, Ariſtęus, Agreus. ab eiſdem nymphis didicit, lactis mellis & olei cõfectionẽ: & quoniam hæc primus in mortalium uſum exhibuit, ut deus cultus fuit. mox in Bœotiam deueniens, Autonoen uxorem duxit, ex quibus natus Actæon: qui laceratus à canibus, miſer interijt. Dein in Ceam Ariſtæus profectus, peſtilentiam ſedauit. deinde in Sardiniam cum iuiſſet, eam inſulam aliquandiu incoluit, & ibi filios Charinum & Callicarpum genuit. in Sicilia quoq́ aliquo tempore moratus, cum multa hominum uitę utilia docuiſſet, pro deo habitus, in Thraciam ad Dionyſium tranſgreſſus eſt: ubi orgia edoctus, diu ibi uerſatus, tandem non comparuit, deorumq́ honores ab omnibus eſt aſſecutus. hæc & plura Diodorus. Sed enim Pindarus in Pyth. Cyrenem puellam, ut antè dixi, ait ex Apolline cõcepiſſe, & Ariſtæum peperiſſe. quo loco Scholiaſtes, & ipſe quoque tradit, Iouem & Apollinem Ariſtæum nominatos, & utrunq́ ἀγρέα et νόμιον. quam rem cum Probus grammaticus in Georg. Vergilij attingat, in uulgatis codicib. eius perperam Ægoros legitur, pro Agreus: id quod etiam in Ioue Icmæo oſtendemus. Iuſtinus ex Trogo lib. XIII, ubi

Cyrenes hiſtoriam explicat, quatuor ex Cyrene filios Apollinem ſuſtuliſſe prodit, Ariſtæum, Nomium, Eutocū, Agreum. Pherecydes uerò & Aræthus tradūt, puellam ipſam Cyrenem cycnis deuectam in Libyam. At uerò Agrætas lib. primo Libycorū, illam in Cretam Apollinē deduxiſſe, & inde in Libyam. Soror quidem Cyrenes Lariſſa, cuius cognominis eſt ciuitas in Theſſalia. Alij produt Cyrenē filiam fuiſſe Penei fluuij: ſed ij male ſentiunt. nam apud ipſum quidē fluuium greges pauit, non autem eius filia. Mnaſeas ex propria ſententia in Libyā profectā eſſe ait, non ab Apolline deuectā. Sed enim Aceſtor, in ijs quos de Cyrene libros ſcripſit, ait Cyrenē in Libyam delatā tempore regis Eurypyli: & cum eam regionem leo uaſtaret, præmium Eurypylū propoſuiſſe interfectori leonis. Cyrenem leonem ſuſtuliſſe, & regnum cepiſſe. Phylarchus aūt ait, ipſam cum plurib. in Libyam ueniſſe, comitesq́ꝫ in uenationem miſiſſe, & unà cum eis iuiſſe, & ibi leonem interfectum, regnumq́ꝫ ea cauſa accepiſſe: duosq́ꝫ filios ex Apolline peperiſſe, Autuchum & Ariſtæum. Sunt porrò qui Ariſtæos quatuor fuiſſe tradant, ut Bacchylides: qui primum quidem Caryſti, alterum autem Cheronis, tertium Terræ & Cœli, & ultimum hunc Cyrenes filium prodidit. De Ariſtæo Vergilius in primo Georg. intellexit, cum cecinit,

Et cultor nemorum, cui pinguia Ceæ
Tercentum niuei tondent dumeta iuuenci: quod & Probus & Seruius notant. Sed & ab hac Ariſtæi hiſtoria, idem poeta ultimam Georgicorum partem commentus eſt.

Zamolxis deus cultus à Getis, quibus & leges tulit, ut in quarto Herodotus prodit: nonnulli opinantur eundem eſſe qui Beleizen. Fuit uerò Zamolxis Pythagoræ diſcipulus, qui in patriam reuerſus, Thraces Ionicos mores docuit, & uitæ inſtituta, religionemq́ꝫ. de quo quoniam plura ſcripſimus in noſtris Sepulchralibus, ideo hic parcius retulimus. Fuit & per tempora Auguſti Ceneus quidam Geta, qui cum magicis artibus deditus eſſet, diuq́ꝫ inter Ægyptios uerſatus, auguriorum peritiam eſt adeptus: hinc deorum oracula enunciabat, ideo breui in deorum numerū relatus, pro deo habitus ut Zamolxis: quod ſcribit Strabo in VII.

Heliogabalus deus peregrinus fuit in primis Phœnicū, cuius Baſſianus Antoninus, cognominatus Heliogabalus Imp. in mōte Palatino Romæ tēplū cōſtruxit, quo loco prius Orci ędes fuerat, in quo non modo Romanorū ſacra, ſed & Iudæorū & Chriſtianorū etiam transferre ſtudioſe curauit, ut autor eſt Lampridius. Plura Herodianus lib. Hiſt. V qui et hoc ſcribit: Et quidem, inquit, Baſſianus annos natus erat circiter XIIII. Alexianus aūt decimum iam annū attigerat: ſacerdotes ambo Solis, quē maxime indigenę colunt, Phœnicū

lingua

A lingua Heliogabalũ uocitantes: templum'que illi maximũ conſtructũ habent, auro argento'que plurimo, ac lapidum eleganti magnificentia exornatum: nec ſolum indigenæ deum illum uenerantur, ſed uicini quoque ſatrapæ, reges'que Barbari certatim quotannis ſplendida offerunt munera. Simulachrum uerò nullum græco aut Romano more manufactũ, ad eius dei ſimilitudinem: ſed lapis eſt maximus, ab imo rotundus, & ſenſim faſtigiatus, propemodum ad coni figuram: niger lapidi color, quem & iactant coelitus decidiſſe. eminent in lapide quędam, formæ'que nonnullæ uiſuntur, ac ſolis imaginẽ eſſe illam affirmant, minime humano artificio fabrefactã. atque hæc quidem de Heliogabalo deo. Cui deo Romæ quoque Baſsianus, qui & Antoninus Heliogabalus, ut dictum eſt, templũ in Palatio conſtruxit, ut paulo pòſt idem ſcriptor Herodianus oſtẽdit. Sanè inter eruditos meritò pridem connumeratus Egnatius, Lunum Heliogabalum hunc deum his uerbis exiſtimauit: De Luno deo, quem Heliogabalum Phœnicum lingua dicerent.

Crephagenetus, κρηφαγένητος, deus Thebæorũ in Ægypto, qui immortalis colebatur. ſoli enim, teſte Plutarcho, nullum deum mortalem uenerabantur.

Tholeſphorus quoque ut deus à Pergamenis cultus fuit, ex oraculo ſic nũcupatus: quem ut Pauſan. ait, Epidaurij Aceſion uocabant, Sicyonij Euameriona. non deſunt qui Teleſphorum uatem interpretentur perfectum, aut engaſtrimython, id eſt uentriloquum. de quo genere uatum alibi plura locuturi ſumus, cum de Pythio Apolline ſcribemus.

Sangus, Sabinorum deus: Dionyſ. Alicar. lib. II ait, Portium Catonem ſcriptum reliquiſſe, Sabinorũ gentem eſſe nominatam à Sabino, filio Sangi dei gentilis, qui etiam dictus eſt Piſtius. Sangi genij ſacellum urbis VII regione ſtatuit P. Victor. Lactãtius uerò: Sabini, ait, colũt Sangum, ut Romani Quirinum. Quędam Lactantij exemplaria Sancum, non Sangum habent. Sanci meminit Feſtus: Propter uiam fit ſacrificium, quod eſt proficiſcendi gratia Herculi, aut Sanco, qui ſcilicet idem eſt deus. quidam non Sangum, nec Sancum legunt, ſed Sanctum, quòd ita Hercules ſit uocatus: ut in Hercule dicam. Ouid. de Fidio deo:

Quærebam nonas Sancto, Fidio'ne referrem,
An tibi ſemipater, tunc mihi Sanctus ait:
Cuicunque ex illis dederis, ego numen habebo,
Nomina terna fero, ſic uoluere Cures. quo fit, ut non omnino illi male ſenſiſſe uideantur, qui Sabinorum deum ſanctum dixerunt. Propertius: *Sancte pater ſalue, cui iam fauet aſpera Iuno.* Idem:

Sic

Sic ſanctum Tatiæ compoſuere Cures. Silius: A
Et læti pars Sanctum uoce canebant, Autorem gentis. Sed de Sancto in Hercule. nunc Sancum proſequamur, cuius Martianus nec ſemel meminit, à quo deo ſancire uerbum, & ſagmina quidam deducunt. Dionyſ. Alicarn. lib. quarto, cũ Tarquinius ſancit pacta cum Sabinis: Huius autem, ait, iuſiurãdi monumentum Romæ poſitum fuit in templo Iouis Piſtij, quem Romani Sanctum uocãt (ſic Lapus interpretatur) Sanctos enim deos ab antiquis uocatos legimus, ut planius in Hercule oſtendemus. Sed ſi multorũ recitandæ ſunt opiniones, & lectiones uariæ, Lactantij ex libro primo uerba quidam ita legunt: Sabini colunt Sabum, ut Romani Quirinum. Sunt & alij peruetuſti codices, qui nec Sabum, nec Sangũ, nec Sancum, nec Sanctum, ſed Xanthum habeant, quo pacto & D. Auguſtinus lib. decimo octauo de Ciuit. dei, cuius uerba ex cap. decimo nono ita paſſim leguntur: Sabini etiam regem ſuum primum Xanthum, ſiue (ut aliqui appellant) Xanthium retulerũt in deos. hæc D. Auguſtinus. quem Lactantij uerba imitatum uidemus, uel Varronis utrunque potius. Ego nihil ſtatuo in tanta uarietate: ſatis feciſſe ratus, aliorũ recitaſſe opiniones. Certè circumfertur M. Portij Catonis Originũ fragmentum, in quo ita legitur: Sabini à Sabo conditi, Sabatio Sangi gentili edito. & paulo pòſt: Sangi gentilem Sabi pronunciant Sabini, Sanctum Romani, Sagam barbari, à quo & ſagi primi Thuſci, B id eſt põtifices, & ſacri expiatores. quæ ſi Catonis legitima hæc ſint, omnis tollitur fermè ambiguitas. His & Silius libro VIII Punicorum conſentit, ita canens,

Et læti pars Sanctum uoce canebant
Autorem gentis, pars laudes ore ferebant
Sabe tuas, qui de patrio cognomine primus,
Dixiſti populos magna ditione Sabinos.

Quirinus Romulus, deus peculiaris Romanorum, unde Romani ipſi Quirites appellati. Sic uerò uocatus, ſiue quod haſta Quiris priſcis Sabinorũ lingua dicebatur: ſiue quòd Romanis iunxerat ille Cures: Siue ſuo regi nomen poſuere Quirites, Multaq; Romulea bella parata manu: ut canit Ouid. Nõ deſunt tamen, qui Quirinum uocatum dicant, quaſi κοίρανον, id eſt dominum. Romulus autem Romus prius, ut ait Seruius, nuncupatus: ut autem pro Romo Romulus diceretur, blandimenti gratia factum eſt, quòd diminutione gaudet. Vt uerò putatur, dictus à ficu Ruminali. Alij, quòd lupæ ruma, id eſt mamma nutritus. quem credibile eſt à uirium magnitudine, item fratrem eius, appellatos. Alij dicunt à uirtute, id eſt robore: Feſtus. Sed de Romulo quid nos plura? cũ plena de eo ſint uolumina

A lumina Dionyſij, Plutarch. Liuij, cæterorum. Romulus item Altellus dictus eſt, quaſi altus in tellure: uel quod tellurem ſuam aleret, ſiue quod aleretur telis: uel quod à Tatio Sabinorum rege poſtulatus ſit in colloquio pacis, et alternis uicibus & audierit et locutus ſit, ita ut ab alterno Altellus dictus ſit. Plura Feſtus. Iubam quoque regem Mauritaniæ in Africa deum factum & exiſtimatum à Mauris legimus. quod cùm alij tradunt, tum ſcribit Tertullianus in Apologet. & Arnobius his uerbis in ultimo: Niſi fortè, inquit, poſt mortē fingitis deos, & peierante Proculo deus Romulus, & Iuba Mauris uolentibus deus eſt, et diui cæteri reges, qui conſecrantur non ad fidem numinis, ſed ad honorem emeritæ poteſtatis.

Tages deus habitus apud Hetruſcos, haruſpicinæ inuentor, ut Lucanus, & Val. Max. ac M. Cicero in libro de Diuinatione oſtendunt. In agro enim Tarquinienſi, cum terra ipſa paulum araretur, ſulcique altiores imprimerentur, Tages quidam repentè extitit, qui aratorem ipſum affatus dicitur. is autem Tages puerili effigie apparuit, et ſi prudentia quidē ſenili fuit. uerùm cū ad eius aſpectū bubulcus obſtupeſceret, uoce territa ut fit maximè inclamauit: quo euenit ut breui tempore magno quidē concurſu permulti ex Hetruria ibidem cōuenerint. tum Tages idem multis audientibus complura lo-
B cutus eſt, quæ diligenti cura excepta ſunt, ac literis cōmendata. neque aliud Tagetis uerba continebant, quàm haruſpicinæ diſciplinam: quæ multis ſubinde obſeruationibus aucta, atque amplior facta eſt, ſic ut in ea fulminum, fulgurumque & oſtentorū ſcientia traderetur. quod & Plutarchus alicubi, & Iſidorus, alijque plures explicant. ſed & Ammianus Marcellinus Tagetis in hiſtorijs libros citat, quibus prodigia quædam ac portenta poſſent interpretari, & expiari. Scribit præterea Fulgentius Placiades, Antiſtium Labeonem, uirum in iure pontificio & ueterum doctrina reliqua eruditiſſimum, libros Tagetis expoſuiſſe quindecim uoluminibus. Ouidius libro decimo quinto Metamorph. de Tagete ita cecinit:

Haud aliter ſtupuit, quàm cum Tyrrhenus arator
Fatalem glebam motis aſpexit in aruis,
Sponte ſua primùm, nulloque agitante moueri,
Sumere mox hominis, terræque amittere formam,
Oraque uenturis aperire recentia fatis:
Indigenæ dixere Tagem, qui primus Hetruſcam
Edocuit gentem, caſusque aperire futuros.

Feſtus: Tages nomine, Genij filius, nepos Iouis, puer dicitur diſciplinam aruſpicij dediſſe duodecim populis Hetruriæ. Meminit & Seruius, libro præſertim octauo Æneid. his uerbis: Sciendū, ſecundum

dum Aruſpicinæ libros & ſacra Aruntia, quæ Tages compoſuiſſe A dicitur, fata differri poſſe. Quare uidendum apud Arnobium libro ſecundo, an Acherontios libros, an Aruncios potius ſit legendum, cum ſcribit: Neq; quod Hetruria libris in Acheronticis pollicetur, certorum animalium ſanguine numinibus certis dato diuinas animas fieri, & à legibus mortalitatis educi.

Albunea dea fuit Tyburtinæ regionis, præſes fontis cognominis: alij nympham faciunt, ut Acron & Porphyrion Horatiani interpretes, in eo uerſiculo ex primo Carminũ: Quam domus Albuneæ reſonantis. Vergilius in ſeptimo: Lucuſq; ſub alta Conſulit Albunea, nemorum quæ maxima. Huius inter Sibyllas memini, libro ſecundo Hiſt. poetarum. Scribit Seruius, Albuneam in altiſsimis montibus cultam Tyburtinis, ſic appellatam à qualitate aquæ, quæ in fonte Albuneæ eſt. unde, inquit, etiam nonnulli ipſam Leucotheam uolunt. Albionarũ uerò lucus trans Tyberim, ubi alba bos mactabat.

Feronia dea, culta pleriſq; in locis Italiæ, ſed in primis propè Terracinam: quę quoniam reputata eſt à multis Iuno, ideo à me inter Iunonis cognomina referetur.

Marica dea Minturnenſium: Aur. Auguſtinus ſecundo de Ciuitate dei, cap. XXIII. meminere Cicero, Lactant. & Plutarch. in Mario. Seruius in VII Æneid. commentario, deam dicit Maricam littoris Minturnenſium, iuxta Lirim fluuium. Horatius: Innantem B Maricæ Littoribus tenuiſſe Lirim. quo loco idem Porphyrion, qui & eius lucum celebrat. Vergilius,

Hunc Fauno & nympha genitum Laurente Marica. Seruius per poeticam licentiam dictum ait Laurente, pro Minturnenſe. Sunt alij, qui per Maricam Venerem intelligant, cuius ſacellum fuit iuxta Maricam, in quo erat ſcriptum νηὸρ ἀφροδίτης. Maricæ meminit & Velleius.

Palicus deus, quem perperam, ut puto, quidam Paliſcum uocant, qui deus eſſet, doctiſsimè Macrobius oſtendit libro quinto Sat. carmina illa Verg. exponens ex lib. nono Æneid. de Arcentis filio:

Genitor quem miſerat Arcens,
Eductum Martis luco Cymethia circum
Flumina, pinguis ubi placabilis ara Palici.

Sed enim hunc numero plurium efferunt. Colebantur uero hi dei in Sicilia, de quibus & Æſchylus Siculus meminit, & Callias, & Polemon, ſed & Xenadoras in ſuis hiſtorijs. Tradunt enim, nympham Thaliam grauidam Ioue, Iunonis metu optaſſe ut ſibi terra dehiſceret: quod & factũ eſt. Statuto uerò partus tempore, ex Thaliæ aluo duo infantes emerſere, dicti Palici, ἀπὸ τοῦ πάλιν ἵκεσθαι, quaſi denuò reuerſi. nec inde longè lacus breues, ſed profundi fuere, ubi ſcaturi-

gines

A gines ebullientes, quos crateres uocabant indigenæ, Dellos nomine. hos Palicorum fratres putabant: ubi fuit iuſiurandũ maximum, & in primis circa furta, quod periurus non euadebat. Ferunt, cum aliquando ſterilis annus Siculis fuiſſet, Palicos conſuluiſſe, ut heroi cuidã ſacrificium facerent: quod ubi feciſſent, ubertas Siculis rediјt. qui beneficiј memores, omne frugum genus in ara Palicorum congeſſere: unde etiã ex re Pinguis ara dicta eſt à Vergilio. Sedenim nõ Thaliã Seruius, & Lactan. in XII. Theb. ſed Æthnam appellarunt, ut etiam Silenus. & hos Seruius ait primò humanis uictimis placari ſolitos: ſed poſtea quibuſdam ſacris mitigati, eorum ſunt immutata ſacrificia. atq; ideo à Verg. Placabilis ara Palici dicta eſt. Sed & Stephanus in lib. de Vrbib. nõ pauca hac de re prodit, quo loco de fonte, iuſiurando, deq; tabellis quæ in aquam deiјciebantur, quæ ſi non falſum fuiſſet iuramentum, emergebant: ſin minus, euaneſcebant. quod miraculum etiam Ariſtot. in Admirandis naturæ recenſuit.

Antinous, ex Bithynia iuuenis formoſiſsimus, ab Adriano Cæſare admodum amatus, cum in Ægypto periјſſet, deus eſt ab Imperatore factus, & oraculum ei cõſtitutũ, & urbs de eius nomine pro ſepulchro cõdita, & ſtella in cœlo uel uiſa, uel per adulationem conficta. De hoc plura Dion hiſtor. & Ælius in hiſtor. Adrian. ex noB ſtris Euſebius, Athanaſius, Hieronymus, Origenes, Prudentius, aliјq; permulta tradidere. Pauſan. hunc Antinum uocare uidetur, quem ſecuti ex Latinis quidam aberrarunt.

Ferentina dea fuit, unde et Ferentini, ab oppido Latiј Ferento. T. Liuius Ferentinæ meminit nec ſemel in prima Decade. Fuere & eiuſmodi dei plurimi, quos omnes collegiſſe, infiniti propemodũ laboris eſſet. Sicuti & dei, qui ab hæreticis inducti ſunt, barbaris & inconditis nominibus: de quibus cùm ab aliјs, tum maxime à uiris ſanctiſsimis Irenæo & Epiphanio facta eſt mentio. ut deus ille Abraxas, ſeu Abraſax, quem ſpiritum ſanctum Baſilides exiſtimauit. item Iadalboth, quem Irenæus deum ſummum ab impiјs hæreticis exiſtimatum ait. tametſi Epiphanius Iadalbaoth, nec ſemel in ſuis de Hæreticis libris ſcriptum reliquit. Fuit etiam Nun, quem ab Iadalbaoth natũ prodiderũt, in figura ſerpentis cõtortũ. Fuit & Hyſtera, quam conditricem cœli & terræ confixerunt, ut iјdem autores tradunt. Inuenio & Demiurgon deum fabricatorem appellatum. Fuit & Barbelo, & Achamoth, & Iao, & Iaioth, aliaq; huiuſcemodi plura portenta potius, quàm nomina: quæ colligere ſuperuacaneum eſt, minuſq; operæprecium. Nam & qui Aſtaroth deam uel deum dixerunt, uariè ſcribunt. Ego id tantum nunc affero, quod & uſus mentio fit in Sacris literis, & ſic Epiphanius in libris De hæreticis prodit. inquit enim, Heraclan ab aliquibus patrem uocatũ eſſe Mel

chiſedec, matrem uero Aſtaroth, quæ & Aſteria grçcè dicta eſt, ſed A de Aſteroth Hebræi plurima confingunt.

Beſſas, ſiue Beſas deus, qui oracula quondam dabat, de quo his fermè uerbis Ammianus libro decimo nono: Oppidum, inquit, eſt Abidum, in Thebaidis parte ſitum extrema, hic Beſſæ dei localiter appellati oraculum quondam futura pandebat, priſcis circumiacentium regionum cærimonijs ſolitum coli, &c.

Libet uerò hanc extremam huius Syntagmatis partem concludere, de ſtulto & prorſus inani priſcorum erga deos cultu, & falſa opinatione. Homines, qui antiquiſsimi fuerunt, haſtas colere cœpiſſe, aut ligna delibrata corticibus pro deis ueneratos accepimus. quin etiã, ut Iuſtinus ſcribit, per tempora Romuli, reges haſtas pro diademate habuiſſe feruntur, quas Grçci ſceptra dixere. Nam & ab origine rerũ pro deis immortalibus, ueteres haſtas coluere: ob cuius religionis memoriam adhuc, ut idem ait, deorum ſimulachris haſtç addi cõſueuere. tametſi antiquiſsimos Romanorũ CLXX annis ſine deorum imaginib. uixiſſe, nonnulli doctiſsimi teſtati ſunt, quod & antè notauimus. Indi quicquid colere cœperunt, præcipuè maximas arbores, deos putauerunt, illasq́ pro numinibus uenerati ſunt, quas ferro uiolaſſe capitale fuit. Ex quibus nõnulli dracone quinq; iugerũ, uelut Liberi patris ſimulachrũ coluerunt. Perſæ & Maſſagetç Cœlum, Iouem: Solem uerò deum maximũ dixerunt, equosq́ B illi ſacrauerũt: quibus interdictũ erat, ne quem præter Solem deum colerent. Quicquid uerò quernis arboribus naſcebatur, è cœlo miſſum putabant. Iidem Soli & Lunæ, Telluri & Igni, aquæ ac uentis ſacrum facere inſtituerũt: quos omnes deos, Ignem uero præcipuũ duxerunt. quæ etiam Magorum opinio fuit, qui ignem tam religioſe coluerunt, ut cremare corpora ducerent nefas, ne contagio cadaueris deorũ maximũ uiolarent. Multos cõperi perſuaſum habuiſſe, Martem peruigilem deum fuiſſe, & præſentiſs. numen: quare Neuri qui iuxta Boryſthenem fuere, enſes pro Martis ſimulachro adorabant: & ut Damis ait apud Lucianũ, Scythæ acinacen, cui & ſacrificabant. Cheronæi uerò ſceptrum Iouis coluerũt, Æthiopes diem, Cyllenij pharetrã, columbam Aſsyrij. fuere qui arbitrarentur uiſco, quod in querna arbore naſcebatur, nullum præſentius numen æſtimari. hi uero fuerunt Druidæ, quorum uana ſuperſtitio inter mortales præcipua fuiſſe traditur. Alij mari porrectũ collem, uelut præſentem deum coluerunt, quod eo occluſa uallis, æſtu Oceani nõ inundaret. Cappadocib. quoq; mons deus habitus eſt, Cilices quoq; Amanum montem coluere, & Phryges Mæandro & Marſyæ fluuijs ſacrificabant. Saxones columnam ligneam ſub dio collocatã colebant, quam Irminſul, uel Irmenſeul dicebant: fuit enim uel Mercurij ſtatua,

A rŋ ſtatua, uel commune profugium, & omnium aſylum. Scythæ illi inhoſpitales, qui in intimas ſolitudines acti ſunt, ſuper ſarmentorum faſcibus uetuſtiſsimo collato acinaci, uelut Martis ſimulachro, annuis hoſtŋs litabant. Apud Æthiopes gens (Nubas quidam uocant) & in Africa Ptoembari fuere, quibus regis uice canis dominabatur, quem mirificè obſeruabant. ex illius enim motu & nutu imperia, & quæ eſſent placita augurabantur. Perſis quoq; (ut autor eſt Ariſtophanes) aliquando gallus præfuit, & imperauit. Sed & illud à Tyrŋs obſeruatum legimus, ut deorum ſimulachris annecterent uincula, ne fortè hoſtili carmine euocari poſſent. Phœnices Solem nigro lapide effingebant, ab imò rotũdo, qui paulatim in cuneũ attenuabatur. ŋdem ſingulis deis ſingulas alas addebant. Pęones diſcum breuem longo ligno appoſitum, pro Sole colebant. quidã humana cum brutis iungebant, & quæ in natura diſsimilia erant, ut ait D. Athanaſius, deos ſuos fecerũt: Cynocephalos, Ophyocephalos, Onocephalos, Criocephalos: hoc eſt, qui canis, ſerpentis, aſini, & arietis eſſent capitibus. alŋ corporis partes uerẽdas. nec Anubin modo canis facie, ſed & canes ipſos in tota Cynopolitana præfectura coluere: uti oxyrrhynchum piſcem, deum habuit Oxyrrhynchitana ciuitas & præfectura, latum piſcem, & lepidotũ, accipitrem, lupum,
B murem, araneum. Fuere præterea, qui uicatim pro deo dextrũ humerum colerent: alŋs è regione habitantibus, ſiniſter humerus deus fuit: alŋs dimidia pars capitis, alŋs poculum fictile, aut tryblion, uel catinus, ut apud Lucianum Damis. ne nunc cõmemorem hortenſia etiam culta, porrum, cepe, aliaq; eiuſmodi. Pœni, Soli & Lunæ uniuerſi ſacrificabant. Syri occæcatis animis, piſces & columbas deos ſibi conſecrarũt. Troglodytæ teſtudines, Heliopolitani bouem, Memphitę uaccam, Leontopolitani leonem, capram & hircũ Mendeſŋ, Thebani aquilã, Lycopolitani lupũ, Babylonŋ uerò cephum, ab his ueluti propicio numine petita accipere arbitrantes. Cyrenaici Acorẽ, magnum deum muſcarum exiſtimarũt. Arabes ad Memnonium, cercopithecum cœlo dicarũt, illius opem in rebus afflictis implorantes. Mitto reliquam Ægyptiorũ ſuperſtitionem, & falſarum opinionũ ineptias, qui Apim præcipuo honore uenerati, ſolũ reſpõſa dare, & proſperos euentus aut futuras calamitates præmõſtrare fabulabantur: modò Iſim, modò Oſiridem, modò Serapin: & quod dicere piget, crocodilos, à quibus hominẽ deuorari, tanquã à deo expetitum, magni muneris habebatur loco: modò ichneumones, ibes, & fœda animalia, aliaq; ludibria religionũ, uelut deorum numina colentes: ita ut gentes aliquas quæ felem auream, & alias quæ ſcarabeos pro deis habuerunt, circa Syenem fuiſſe legamus.

Germani Solem, Vulcanum, & Lunam, ſolos deos quos cernebãt,

opinati ſunt: quæ Anaximandri opinio fuit, ut cœleſtia ſidera deos A eſſe crederet. Quinetiam Ægyptij Solis ſimulachrum diplomatib. conſignatis adorabant, quem Horum nuncupabant, illudq́ꝫ precibus & uotis frequentabant aſsiduè. Arabes Iouem & Bacchũ: Æthiopes ex deis unum mortalem, alterum immortalem putabant: nonnulli Pœnam & Beneficium. Aſſyrij & Perſæ, unum bonorum largitorem, alterum malorum: Callaici gens moribus effera, cultu inhumano & fero, necꝫ more, neque iure uiuentes fuere. Numidæ Ammonem in deſertis harenis, magnis honoribus frequentabant. Celtiberi cuipiam deo, cuius etiam nomen ignorabant, plena luna, nocturnum ſacrum facere, & ante cuiuſque fores ſaltibus indecoris pernoctabant. Addã & hoc loco Arnobij uiri doctiſs. uerba, quæ licet parum caſtigata, cognitione tamen digna uidentur. Ridetis, inquit, priſcis temporibus Perſas fluuios coluiſſe, informem Arabas lapidem, acinacẽ Scythiæ nationes, ramũ Proconneſij * atheſpios, lignum carios pro Diana indolatum, Peſsinuntij ſilicem pro Matre deûm, pro Marte Romanos haſtã, Varronis ut indicãt Muſæ: atqꝫ ut Ethedius memorat ante uſum diſciplinamq́ꝫ fictorum, puteum Samios pro Iunone. hæc quidem Arnobius. At alij fuere, qui nullos crederẽt eſſe deos: cęci illi & excordes, omniaq́ꝫ agi fato, animáſque cum corporib. interire unà. Inter hos Diagoras Melius, Theodorus Cyrenæus, Euhemerus Tegeates, Callimachus, ac Prodicus Ceus, alijq́ꝫ plures, qui ἄθεοι dicti ſunt. hæc ferè collegimus ipſi. B

SYNTAGMATIS PRIMI, DE DEIS IN VNIVERSVM, FINIS.

Hiſtoriæ Deorum Gentilium

SYNTAGMA SECVNDVM, DE IOVE, BELO, AMMONE, &c. AD V. C. PROSPERVM PASETHVM.

LILIVS GREG. GYRALDVS Proſpero Paſetho Iureconſulto S. P. D.

A *CVM te, Proſper Paſethe, V. Cl. aliquo uellem noſtrorum horum de Deis gentium Syntagmatum donare, nullum mihi uidebatur magis tibi conuenire, decentiuſue mitti debere, quàm hoc, quo de Ioue ægimus. nam ſi illum ueteres à iuuandis rebus, latinè Iouē dici uoluere: & græcè ζῆνα, quòd uitæ autorem eſſe putarent: iurè & meritò tibi, qui imbecillam hanc meam ualetudinem (quid enim uitam dicam?) foues, aſſidueq; iuuas, hoc de Ioue Syntagma dicamus. quod ea ſaltem ratione accipias uelim, ut tibi me memorem beneficiorū utcunq; eſſe declarem. Vale.*

IVPITER.

B CVM ſuperiore libro, ſeu, ut magis appellare libuit, Syntagmate, quid de Deo uno præpotenti & immortali ipſe ſentirem, breuiſsimè docuerim, mi Paſethe: deq; ipſius Dei nomine quæ noſtri & Gręci Hebręiq; tradant, & an ſcribi poſsit, nonnulla attulerim: philoſophorum quoq; antiquorum de deis opiniones, ſententiaſq;, deq; uarijs deorum appellationibus multa collegerim: & miſcellaneos præterea deos, & topicos, aliáq; plurima, ut mediocres ingenij uires tulerunt, ne imbecillis corporis dicam, quò cōtinue morbis articularibus ita affligor, ut non modò è cubiculo, ſed nec è cubili exire, aut pedem efferre detur: in hoc ſecundo Syntagmate de Ioue agam, deq; eius imaginib. & cognominibus. Igitur ἐκ Διὸς ἀρχόμεσθα, ut Aratus ait: quem noſter ęmulatus Maro, Ab Ioue principiū, dixit. ita & nos hoc Syntagma exordiemur ab Ioue, ſiquidem Iouē uniuerſitatis rectorē gentes exiſtimabant. Quinimo, ut Cornutus ait, ſicut anima corpus regit, ita Iupiter mundum. atq; ideo cum mundi ſapientes cum unum

quidem putarent, pluribus tamen nominibus cognominibusq́ ap- A
pellabant. Iouem quippe Latini à iuuandis rebus uocabant: Græci ζῆνα, quod uitæ auctorem eſſe putarent. Dictus item alijs penè infinitis cognominibus, quæ tibi hoc noſtro libro pro uiribus & ingenij mediocris facultate explicabimus. Principiò igitur de Ioue ſcripturus, M. Tullij Ciceronis uerbis utar, quæ in tertio de Nat. deorum leguntur: Ioues, inquit, tres numerãt ij qui Theologi nominantur. ex quibus primum & ſecundum, natos in Arcadia, alterum patre Aethere, ex quo etiam Proſerpinã natam ferunt, et Liberum: alterum patre Cœlo, qui genuiſſe Mineruã dicitur, quam principem & inuentricem belli ferũt: tertium Cretenſem, Saturni filium, cuius in illa inſula ſepulchrum oſtenditur. & hęc quidem apud M. Tulliũ pontifex Cotta. Verumenimuero, non tres tantum Ioues, ut Cicero, Varro, & à Varrone alij, ſed trecentos memorant: adeò in cõfingendis deis fœcũda fuit antiqua ſuperſtitio. Scribit enim Euſebius Cæſarienſis lib. Euang. præpar. III, nationes fermè omnes deum ſibi Iouem conſtituiſſe, diuerſis nominibus nuncupatum, eundemq́ apud ſe natum dixiſſe: quod idem Phœnicũ theologi tradunt, idem & Ægyptij, idem & Cretenſes, idem & Atlantes, quod & ante Euſebiũ oſtendit Diodorus Siculus. Sed his in præſentia omiſsis, præ-
ſtat uerſus quoſdam Orphicos aſcribere, quos ex Apuleio, Proclo, B
& alijs collegimus. hos igitur ſic latinè uertit Apuleius, quibus multiplicem Iouis poteſtatem declarat:

Iuppiter omnipotens, eſt primus & ultimus idem,
Iuppiter eſt caput, & medium: Iouis omnia munus,
Iuppiter eſt fundamen humi, ac ſtellantis olympi,
Iuppiter & mas eſt, & neſcia fœmina mortis.
Spiritus eſt cunctis ualidi uis Iuppiter ignis,
Et pelagi radix, Sol, Luna, eſt Iuppiter ipſe.
Omnipotens rex eſt, rei omnis Iuppiter ortus,
Nam ſimul occubuit, rurſum extulit omnia leto,
Corde ſuo è ſacro, conſultor lumine rebus.

Hos uerſus cum græcè apud Apuleium probè legi non poſſe uiderem, necq́ in ijs quæ Orphei nomine in manib. habentur, inuenian- tur, eos ego longo demum ſtudio apud Euſebium Pamphili cõperi. & in græcis quibuſdam commentarijs: quare eos hic tibi aſcripſi.

Ζεὺς πρῶτος γένετο, ζεὺς ὕστατος, ἀργικέραυνος.
ζεὺς κεφαλή, ζεὺς μέσσα, Διὸς δ᾽ ἐκ πάντα τέτυκται.
ζεὺς πυθμὴν γαίης τε καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος.
ζεὺς ἄρσεν γένετο, ζεὺς ἄμβροτος ἔπλετο νύμφη.
ζεὺς πνοὴ πάντων, ζεὺς ἀκαμάτου πυρὸς ὁρμή,

ζεὺς

A Ζεὺς πόντου ῥίζα, Ζεὺς ἥλιος, ἠδὲ σελήνη.
Ζεὺς βασιλεύς, Ζεὺς ἀρχὴ πάντων, ἠδὲ τελευτή.
πάντας γὰρ κρύψας, αὖθις φάος ἐς πολυγηθὲς,
ἐξ ἱερῆς κραδίης ἀνενέγκατο μέρμερα ῥέζων.

Citantur porrò & alij uerſus his conſimiles à Proclo, alijſq; Platonicis, quos curioſitatis gratia aſcribam. nam pleriſq; mecum ſentientibus, quid de huiuſmodi Orphicis ſtatuendũ, parum adhuc liquet: præſertim cũ neq; Ariſtoteli, nec M. Ciceroni ſatis notus fuiſſe Orpheus uideatur, ut qui de eo ambiguè ſtatuant. Verſus uerò hi ſunt:

Οὕνεκα σὺν τῷ παντὶ Διὸς πάλιν ἐντὸς ἐτύχθη,
αἰθέρος εὐρῆς, ἠδ' οὐρανοῦ ἄγλαον ὕψος,
πόντου τ' ἀτρυγέτου, γαίης τε ἐρικύδεος εὖρη,
ὠκεανός τε μέγας, καὶ νείατα τάρταρα γαίης,
καὶ ποταμοὶ, καὶ πόντος ἀπείρατος, ἄλλά τε πάντα,
πάντες τ' ἀθάνατοι μάκαρες θεοὶ, ἠδὲ θέαιναι,
ὅσα τε ἦν γεγαῶτα, καὶ ὕστερον ὅσα ἔμελλεν
γίγνεσθαι, ζηνὸς δ' ἐν γαστέρι σφέα πεφύκει.
Ζεὺς πρῶτος γένετο, Ζεὺς ὕστατος, ἀργικέραυνος,
Ζεὺς κεφαλὴ καὶ μέσσα, Διός τε πάντα τέτυκται.
Ζεὺς πυθμὴν γαίης τε, καὶ οὐρανοῦ ἀστερόεντος.
B Ζεὺς βασιλεὺς, Ζεὺς αὐτὸς ἁπάντων ἀρχιγένεθλος.
ἓν κράτος, εἷς δαίμων γένετο, μέγας ἀρχὸς ἁπάντων,
ἓν δὲ δέμας βασίλειον, ἐν ᾧ τάδε πάντα κυκλεῖται,
πῦρ καὶ ὕδωρ, καὶ γαῖα, καὶ αἰθὴρ, νύξ τε καὶ ἦμαρ.
πάντα γὰρ ἐν ζηνὸς μεγάλου τάτε δώματι κεῖται. Hoc eſt:

Intra nanq; Iouem cum toto conſtitit ipſe
Aether, quàm latus, ſublimi & uertice cælum,
Immenſiq; maris tractus, terræq; iacentis,
Ingensq; Oceanus, depreſſaq; Tartara terræ,
Fluminaq;, & Pontus ſine fine, & cætera cuncta,
Immortales omnes diiq; deæq; beati,
Quæq; fuere exorta, & quæ uentura ſequentur.
Hæc in uentre Iouis rerum compago manebat.
Iuppiter ipſe fuit primus, ſupremus & idem.
Iuppiter eſt caput, & medium. Iouis omnia munus.
Iuppiter eſt fundamen humi, ac ſtellantis Olympi.
Iuppiter idem rex cunctorum, principiumq;,
Vna poteſtas, & deus unus, magnus & autor:
Vnum & regale eſt corpus, quo cuncta tenentur,
Ignis, aqua, & tellus, ac æther, noxq;, diesq;:

Omnia nanq; Iouis ſunt ædibus iſta repoſta. A

Hæc quidem nos utcunq; ex Orpheo uertimus. Nunc quædam de eius pictura ac imagine ſubiungam. Iouem uarijs modis antiqui effingebãt, pro diuerſa illi poteſtate attributa. Sed eius illud in primis ſimulachrum ſedere fingebatur, ut ſtabilis uirtus & incommutabilis oſtenderetur. nuda uerò ſuperiora & aperta habere uidebatur, quoniam ipſum conſpicuum eſſe exiſtimabant, in intelligentijs quæ dicũtur, & cœleſtibus mundi partibus: inferiores autem Iouis partes uelatas, & obtecta τὰ πρόϑια, quia minus apparêre, nec planè uideri putabant, ab ijs ſcilicet qui creati ſunt in partibus inferioribus. Cõtinebat uerò læua ſceptrum, quia in ſiniſtra corporis parte, ut uolũt Phyſici, extum maximè princeps & ſpiritale ſubſiſtit, Cor. Rex enim mũdi, & opifex νοῦς, hoc eſt intellectus, uel mens. Dextra uerò nunc aquilam protendere uidebatur, nunc Victoriam. Et quidem aquilam, quòd Iupiter ita ſuperioribus & cœleſtibus imperet, ut aquila cæteris auibus: Victoriam uerò, quoniam omnia ei ſubiecta atq; deuicta ſint. hæc quidem partim ex Porphyrio & Phornuto philoſophis, partim ex Euſebio, & græco deorum imaginum ſcriptore, itemq; ex Theophilo, & Suida. Sed enim aquilam Ioui attributam fabuloſe Lactantius Firm. & latinus Arati interpres, ſeu hic ſit Baſſus, ſeu Cæſar, ex Aglaoſthene ita tradunt. Cum Iupiter ex in- B
ſula Naxo contra Titanas proficiſceretur, & ſacrificium faceret in litore, aquilam ad eum aduolaſſe ferunt, auſpiciumq; feciſſe. Hinc ergo uictor, bono omine aquilam acceptam tutelæ ſuæ Iupiter ſubiugauit. Quin & ſacra etiam hiſtoria gentium, illi quoq; in capite conſediſſe refert, Iouiq; regnum portendiſſe. Seruius uerò ait, quod dimicanti Ioui contra Gigantes, fulmina miniſtrarit aquila. quod ideo fictum eſt, quoniam ales ipſa calidiſsima ſit, adeò ut & oua quib. incubat, coquere poſsit, niſi lapidẽ admoueat, quem alij Gagaten, alij Aetitẽ uocãt, qui ſit frigidiſsimus: ut teſtatur Lucanus, Fœta tepeſacta ſub alite ſaxa, &c. ne hoc loco tibi fabuloſum catamiti raptum commemorem. Illud certè mirum eſt, quod Ælianus prodit, inter aquilarum genera unum eſſe, quod Iouis aquila appelletur, nec carnes uoret, nec attingat, ſed ei ad uictum herba ſufficiat. Mirum & id quod ſcribit Plutarch. in Iſidis & Oſiridis libro, Cretenſes Iouis ſimulachrum effinxiſſe, quod auribus careret, & ijs mutilum eſſet: id ſignificantes, dominatorem omnium audire debere neminem, ſed æquè omnibus patulas offerre aures. Cõtrà Lacedæmonij, ſummũ Iouem cum quatuor auribus depingere ſolebant, eum undiq; & omnia audire innuentes. Heliopolitæ quoq; Iouem Heliopoliten cognominatum ita formabãt, teſte Macrobio: ſimulachrum aureum effingebant, ſpecie imberbi, dextra inſtans eleuata cum flagro, in au

rigæ

A rigæ modum,lęua tenebat fulmen & ſpicas.ſic Iouem Heliopolitę. Phurnutus uerò ait,Ioue͂ effingi ſolere ætate hominis perfecta, non efflореſcente,nec deficiente:unde & illi τέλεια,id eſt perfecta & adulta ſacrificare ſolebant. ſceptrumq́ue illi attribuit, quod poteſtatis eſt ſymbolum: & aquilam. Anaxarchus ſophiſta apud Arrianum in quarto Hiſt. antiquos ait Ioui aſsiſtente͂ Iuſtitiam feciſſe, ea ratione, quod quęcu͂q; reges facerent,ut iuſta & ęqua putarent:tametſi eam interpretationem Arrianus ipſe non ſatis approbet. eadem ratione Phurnutus,Iouem iuſtitiæ patrem creditu͂ ait,Gratiarumq́ue & Horarum.Martianus libro primo de Nupt. ita in ſenatu deoru͂ Iouem effinxit: in capite flammantem corona͂ habuiſſe ait, & ſuper ea uelamen rutilum Mineruæ manibus confectum, & ueſtem candida͂ habuiſſe, indutum hyalinos amictus crebris quibuſda͂ ſtellis interſtinctos: manu dextera duos orbes porrigente͂,aureu͂ alteru͂,ex electro alteru͂.qua figura, rotunda ſcilicet,uirtutem prouidente͂ atq; uiuificam ſignificari,teſtis eſt Porphyrius.Læua uerò chely enneaphtho͂go inniti uidebatur, calceos in pedibus habere uirides, & calceis fuſcinam premere.hac figuræ imagine Martianus totius naturæ præſidem Iouem ſignificaſſe uidetur.Sedenim & pro uaria illius, quam habere ueteres poteſtate exiſtimabant,uariè formabant.aliter enim

B Fulgens & Fulgurator Iupiter:aliter Tonans,& Fulminator,& Stator,effingebatur:& plerunq; pro arbitrio principum,uatum,& pictorum.Quos ego non inficias ierim,aliquando me,ut uidebis,inter ſcribendum eſſe ſecutum. Coronabatur porro interdum Iupiter quercu,aut olea.unde etiam factum,ut inuicem inter ſe hæ arbores inimicitias exercere dicantur.Phurnutus, oliua tantu͂ Iouem coronari ait, quod ea ſit ſemper uirens, id eſt, ἀειθαλὴς: & pinguis, & multæ utilitatis,id eſt πολύχρηστος, & glauci coloris & cœleſtis ſimilitudine͂ habere uideatur. Audi quęſo antequa͂ cętera ſubiungam, quæ breuiſsimè Arnobius prodidit de Ioue in uarias formas mutato,ut ſua perficeret furta:Modò,inquit,in auru͂ uerſus, modò in ſatyrum ludicrum,in draconem,in alitem, in taurum,& quod omnia genera contumeliarum tranſiliat, in formiculam paruula͂,ut Clytorim uidelicet filia͂ Myrmidonis redderet apud Theſſalos matrem. hęc ille.Sed iam ipſa nomina & cognomina interpretari moliamur.

Pater in primis dictus eſt Iupiter,ob eam quam erga omnia creata & condita beneuolentiam, ac omnium rerum prouidentiam habere exiſtimabatur,ut Diod. ait, quòd ſingulorum ſumma cum beneuolentia cura͂ haberet,& ueluti dux eſſet rectè pieq; uiuendi. Varro:Iupiter ideo,inquit,dictus, quia mortales atq; arbores herbaſq; omnes iuuet. Ennius,Diuûmq; hominumq; pater rex. Pater uerò, quod patefaciat ſemen:& cæt.quæ Varro. Val.Soranus:

Iuppiter omnipotens rerum, regumq́; deûmq́; A
Progenitor, genitrixq́; deûm, deus unus & omnes.

Et non modo à noſtris Pater Iupiter uocatus eſt, ſed & à Græcis, ut
notum ex Orphei, & Homeri, & reliquorum poetarum carminib.
ut in illo, πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε: id eſt, pater hominumq́; deûmq́;.
Quinimo & γενήτωρ quoq; uocatus eſt, ut in commentarijs Arati
Theon obſeruat. Idem & πατρῷος, id eſt patrius appellatus, ut idẽ
Theon, Arpocration, Phurnutus, & alij ſcribunt, ut & in Apolline
Patroo copioſius dicemus. Sed & ideo Pappam, & Pappæum, Io-
uem appellatum legimus. Arrianus in Bithyniacis ait, Bithynos ip-
ſos montium cacumina aſcendere ſolitos, & Iouem Pappam ſaluta-
re. Scythæ uero Iouem Pappæũ, Herodoto & Origene autoribus,
nuncupabant. at Pappam patrem ſignificare, nec Græci, nec Latini
negant. unde & in Romani antiſtitis peculiare apud noſtros cogno
men uulgo deductũ eſt, cũ antea et in cęteros pręſules uſurparetur.
Sedenim & ἀντίπατρος Iupiter cognominatus, quòd Saturno patri
hoſtis fuerit. meminit Theocritus. Iouis aũt nomen à iuuando pri-
mùm factum, iam dictum eſt: quod etiam in recto caſu, non modo
in obliquis, apud idoneos autores legimus. mox cum patre iunctũ,
Iupiter uocatus eſt, quaſi iuuans pater. Scribit D. Auguſt. in quar-
to, Iouem omnes deos in ſe, id eſt in eius nomine continere: ut non B
repetam quæ ex Orpheo iam retuli.

Rex etiã Iupiter dictus, ut Vergilius ex Homero & Ennio, ac itẽ
ex Orpheo uocauit. Iouis etiã regis ſacra in Lebadia celebrabantur,
ut ex Ariſtocliæ formoſiſsimæ puellæ hiſtoria cognoſcimus. quæ ei
rem diuinam factura, nuda eſt à Stratone uiſa, qui in eam exarſit, an-
tè etiam à Calliſthene amatam. hęc uerò nuptiarũ die in amantũ ma
nibus diſcerpta eſt: quorum poſthæc alter ſibi manus conſciuit, al-
ter aufugit, nec unquam amplius uiſus fuit. Xenophon etiam Iouis
regis meminit in tertio & octauo Pędię, ne plura inculcẽ. Ait enim,
Cyrum Sardianã urbem ingreſſum, Veſtæ & Ioui regi ſacrificaſſe.
Vocatus eſt etiam Iupiter omnipotens, à poteſtate ſumma. Vergi-
lius, Iuppiter omnipotens precib. ſi flecteris ullis. Soranus: Iuppiter
omnipotens rèrum, regumq́;, &c. Græci ſimiliter παντοκράτορα uo-
cant, ut Orpheus & Homerus. alij παγκρατὴς ζεύς. etiã ab Athenien
ſibus ideo appellatus eſt, ut ait Heſychius, & Phauoriuus.

Iupiter Optimus Maximus cognominatus, quod uelit & poſsit
omnibus prodeſſe. & optimus quidem, antequã maximus: quia ma
ius eſt certe, gratiusq́; prodeſſe, quàm magnas opes habere. hoc ait
M. Cicero, Pliniusq́;, ac cæteri. Templũ Iouis OPT. MAX. Tarqui-
nius Priſcus uouit, Tarquinius Superbus à fundamentis, deinde
XL argenteis mil. impendit: ſed regno eiectus, anno pòſt ipſum Ho-

ratius

A ratius Cos. dicauit. ut hæc uetus epigraphe oſtendit: M. Horatius Cos. ex lege templum Iouis Opt. Max. dedicauit, anno poſt reges exactos à Coſs. poſtea ad dictatores, quia maius imperiū erat, ſolenne claui figendi translatum eſt. Porro Homerus & Pamphus poetę græci, hoc idem cognomen Maximi, Ioui dederunt, ut notat Philoſtratus. Sanè & Iupiter pro ſtella illa ſalutifera capitur interdū, quæ inter errantes ſecunda eſt, quæ & Phaethon dicitur, ut alibi dicendum. interdū etiam ponitur pro aere. Horat. poeta, Manet ſub Ioue frigido. & quia græcè *Διὸς*, dius etiā & diuus dicitur, pro eodem aere. unde eſt, ſub dio, & ſub diuo, ut notat Varro.

Victor Iupiter cognominatus, quòd omnia uincere putaretur, ut ſcribit T. Liuius lib. X ab V. C. Papyrium in ipſo diſcrimine, quo templa deis immortalib. uoueri mos erat, uouiſſe Ioui Victori, ſi legiones hoſtium fudiſſet, pauxillum mulſi, priuſquam temetum biberet, ſeſe facturū: id uotum deis cordi fuit. Ioui uerò Victori diem feſtum Romani celebrarunt Idib. April. qua de re Ouid. in Faſtis,

Occupat Apriles idus cognomine Victor
Iuppiter, hac illi ſunt data templa die.

Ioui Victori templum uotum à Q. Fabio bello Sabino fuit, in Palatino monte conſtructum. meminit P. Victor in X urbis regione.

B Græci etiam Niceum Iouem uocauêre, neſcio an à Victoria, id eſt *νίκης* dictū, an à loco. meminit T. Liuius in V Decad. de Cetio monte agens, & Epiro: Aliò rex Perſes profectus, altero (inquit) die ad templum Iouis, quem Niceum uocant, poſuit caſtra.

Inuictus Iupiter nuncupatus eſt, & cultus à Romanis, ut diuus Auguſtinus in ſeptimo de Ciuitate Dei teſtatur. Inuicti Iouis idus Iunij dies feſtus agebatur.

Imperator Iupiter apud Præneſtinos celebratus, cuius ſimulachrum apud ipſos cum eſſet, Romam translatum fuit: in VIII uero urbis regione collocatum, ut P. Victor teſtis eſt. Liuius libro ſexto ab V. C. Titus, inquit, Quintius ſemel acie uictor, binis caſtris hoſtium nouem oppidis ui captis, Præneſte in deditionē accepto, Romam reuertit, triumphansq́; ſignum Præneſte deuectum Iouis Imperatoris in Capitoliū tulit: dedicatum eſt inter cellam Iouis & Mineruæ, tabulaq́; ſub eo fixa, monumentū rerum geſtarum. M. Tullius in VI Verrin. Iouem imperatorem, inquit, quāto honori in ſuo templo fuiſſe arbitramini, colligere poteſtis. Iouis imperatoris ſimulachra præter hoc Prę neſtinum, idem M. Tullius eodem loco commemorat, ut illud ex urbe Syracuſana ablatum: Quid? inquit, ex æde Iouis, religioſiſsimum ſimulachrū Iouis imperatoris, quem Græci *Οὔριον* nominant, pulcherrimè factum, nónne abſtuliſti? tum de altero paulo pòſt, quod ex Macedonia captum in Capitolio poſuerat

Flaminius. Etenim tria ferebantur in orbe terrarum ſigna Iouis imperatoris,uno in genere pulcherrime facta:unum,illud Macedonicum,quod in Capitolio uidemus: alterũ,in Ponti ore, & anguſtijs: tertium,quod Syracuſis ante Verrem prætorẽ fuit:& reliqua, quæ ibidem ait Cicero. οὐρίου διὸς meminit & Arrianus ἐν περίπλῳ Ponti Euxini:ait enim,quod inter Boſphorum Thracium, & urbem Trapezontem, templum fuit Iouis Vrij, quod à Byzantio diſtabat centum & uiginti ſtadijs. Stephanus in libro de Vrbibus etiam meminit,his uerbis:Et Menippus,inquit, ἐν περίπλῳ Bithyniæ, à fano ait Iouis οὐρίου,& ab ore Ponti ſiniſtra habenti continentem, & nauiganti Chalcedona urbem,ſunt ſtadia CXX. A

Cuſtos Iupiter quoq; appellatus eſt,& in primis cultus à Romanis. Cuſtodis Iouis Apuleius meminit in libro de Mundo, & Seneca libro ſecundo Quæſt.nat. de Ioue agens: Eundem,inquit, quem nos Iouem,intelligunt cuſtodem rectorem'q; uniuerſi. Sunt qui putent Iouis cuſtodis templum,ex Suet. Tranquillo,à Domitiano imperium adepto in Capitolio cõditum fuiſſe, qua de re Cor. Tacitus lib. XIX, ubi Capitoliũ deſcribit à Vitellianis captum, in initio principatus Veſpaſ. Domitianus,inquit,in prima irruptione apud æditiuum occultatus, ſolertia liberti lineo amictu turbæ ſacricolarũ immixtus,ignoratus'q;,apud Cornelium primum paternum clientem iuxta Velabrum delituit,ac potiente rerũ patre,diſiecto æditui contubernio,modicum ſacellum Ioui conſeruatori, aram'q; poſuit, caſus'q; ſuos in marmore expreſsit: mox imperium adeptus, Ioui cuſtodi templum ingens, ſe'q; in ſinu Dei ſacrauit. hæc Tacitus. Extant præterea nomiſmata quædam Neronis Cæſ. in quibus à tergo ita Iupiter eſt effictus:in ſolio ſedet,dextra fulmen habet,læua haſtã, cum hac inſcriptione, IVPITER CVSTOS. B

Capitolinus Iupiter Romæ in Capitolio ſumma ueneratione cultus,& ſummo honore habitus:de quo non eſt cur ego plura ſcribã, cum non modo Latinis, ſed & Græcis ſcriptoribus ſit celebratiſsimus, ut cui ex toto terrarum orbe donaria precioſiſsima mitterentur,ut Cicero,Plut. Liuius,alij oſtendunt. at ſi breuiſsime uidere uelis,quando conditum Capitolium,quando dicatum,quoties incenſum & inſtauratum,& de eo cætera,Cor. Tacitum lege libro XIX. Sed enimuero Capitolium, ait Arnobius, dictum eſt à capite Toli. Quis, inquit, ignorat Capitolium Toli eſſe ſepulchrum Vulcentani? & paulo poſt: Quod ſi planum fieri teſtimonijs autorum poſtulatis,Sammonicus, Granius, Valerianus, & Fabius uobis indicabũt,cuius Tolus fuerit filius, gentis & nationis cuius, ut à Germani ſeruulo uita fuerit ſpoliatus, & lumine. Et demum ſic cõcludit:Nec erubuit ciuitas maxima, & numinum cũctorum cultrix, cum uocabulum

A bulũ tẽplo daret, ex Toli capite Capitoliũ, potius quàm ex nomine Iouio nũcupare. hæc Arnobius. At uero Capitoliũ (inquit Varro) dictum, quòd hic cum fundamenta foderentur ædis Iouis, caput hominis inuentum dicitur: hic mons ante Tarpeius dictus, à uirgine Veſtali Tarpeia, quæ ibi à Sabinis necata armis, & ſepulta: eius nominis monumentum relictũ, quod etiam nũc eius rupes Tarpeium appellatur ſaxum. hæc Varro. Quòd aũt ibi caput inuentum, eam imperij arcem, rerumq́ꝫ caput fore interpretatum fuit. Saturniũ primum montem Capitoliũ uocatum fuiſſe, mox Tarpeium legimus, à Tarpeia, quæ hoſtibus illum prodiderat. hinc & Tarpeius Iupiter uocatus. Propertius in quarto,

Tarpeiusq́ꝫ pater nuda de rupe tonabat. Ouid. in Faſtis:

Iunctaq́ꝫ Tarpeio ſunt mea templa Ioui. Amm. Marcellinus: Quicquid erat primũ eminere, inter alia cũcta ſpectabat Iouis Tarpeij delubra, quantũ terrenis diuina præcellunt. ut mirandũ illud ſit quod ſcribit Plinius lib. XXXV. Nat. hiſtoriæ: Turrianum à Fregellis accitum, cui locaret Tarquinius Priſcus Iouis effigiem in Capitolio dicandam, fictilem eam fuiſſe, &c. Sanè quidam Capitolinum Iouem, & Opt. max. eundem fuiſſe arbitrantur, propter hæc M. Tullij uerba: Quocirca te Capitoline, quem propter beneficia pop. Rom. O-
B ptimum, propter uim Maximũ nominauit. Vnum hoc tibi quoq́ꝫ addam, non ſolum Capitolinum Iouem Romæ cultum fuiſſe, ſed in alijs etiã urbibus, ut Corinthi, de quo Pauſ. in Corinth. Supra theatrum, inquit, Iouis eſt templum, qui Romana uoce Capitolinus uocatur: lingua uerò græca Coryphęus dici poſſet. hoc quidẽ Pauſan. Legimus & Antiochiæ fuiſſe. Liuius lib. primo quintæ Dec. Et Antiochiæ, ait, Iouis Capitolini magnificum templum, non laqueatum auro tantum, ſed parietibus totis lamina inauratum. Fuit & Toloſæ in Hiſpania Capitolium, ut in ſacris annalibus obſeruaui. fuit & Capuæ Capitolium, arx munitiſsima: item Capitolium aliud Beneuenti, quod notauit Alexander. Pauſan. præterea, & Stephanus, alijq́ꝫ Græci, Capetolinum per e enunciant.

Fulminator Iupiter dictus eſt à Latinis, teſte Apuleio: κεραύνιον Græci appellauêre, licet Heſychius dicat hoc nomine in Seleucia Iouem uocitatum. Sic uerò dictus, ut ait Pauſan. poſt Oenomai domum fulminatam. Orpheus in Fulminatorẽ Iouem hymnũ compoſuit, cum ſuffimẽto ſtyracis. Meminit & Ceraunij Phornutus de Deor. nat. Eadem etiam cauſa cognominatus eſt ἀργικέραυνος, quaſi tu dicas coruſcans fulmine, ut eſt apud Orpheum, & Pindarũ in Olymp. Alicubi etiam ἀρχικέραυνος dictus, id eſt fulminum princeps. Sed & ἐγχεικέραυνος ζεὺς nuncupatus eſt, quòd uidelicet pro haſta fulmine uti diceretur. Τερψικέραυνος præterea Iupiter cognominatus,

tus, quòd fulmine ſcilicet gaudeat: unde eſt Cœlij noſtri carmen, A

Perfringit, penetrat, cremat omnia fulmen adactum,
Iuppiter hinc nomen ἀστεροψικέραυνος habet. in Argonauticis tamẽ Orpheus ἀστεροπικέραυνον uocare uidetur, & item quędam Homeri exemplaria, ſed & Heſychius, alijq́ꝫ. hinc interpretari poſſumus, quod fulgura & fulmina uertat. At Fulminantẽ Horatius lib. tertio Carm. Iouem illo uerſiculo appellat: Nec fulminantis magna Iouis manus. Fulgur Iupiter uidetur etiam appellari apud Feſtum, ut cum ſcribit: Præuerſum fulgur appellatur, quod ignoratur noctu an interdiu ſit factũ. Itaqꝫ Ioui Fulguri & Summano fit, quod diurna Iouis, nocturná Summani fulgura habentur.

Fulguratorem ex noſtris etiam quidam dixere, cum græcum uocabulum ἀστεροπαῖος latinè exprimere uoluerũt, & ἀστεροπητὴς, quo & poetæ, & Lucianus uſus eſt in Timone, quo loco multa Iouis cognomina enunciat: id quod et Ariſtoteles in lib. de Mundo. M. Marullus hymnum in Iouem Fulguratorem cõpoſuit. Illud eſt ab Appiano in Syriaco proditum: cum à Seleuco Seleucia urbs conderetur, quæ ad mare uergeret, fulgure ictam fuiſſe, fulgurq́ꝫ ipſum deũ creditum, ſolitosq́ꝫ mortales choreas ducere, ipſumq́ꝫ Fulgur hymnis & canticis proſequi, quoties cœlum fulgeret. Porrò & στεροπηγερέτης ζεὺς uocatus, quaſi συναγείρων τὰς ἀστραπὰς, hoc eſt fulgura & coruſcationes congregans, ut exponit Heſychius. Fuit & Iupiter Serenator: ſic enim qui græcè eſt αἴθριος, Apuleius in libro de Mundo repoſuit. B

Tonans Iupiter ab auguribus primum appellabatur, & fulgens, ut teſtis eſt M. Cicero lib. ſecũdo de Nat. deorum. ita enim Balbus: Hunc etiam augures noſtri, cum dicunt Iouem Fulgentem, Tonantem. dicunt enim, Cœlo fulgente & tonante. Deinde, Tonantem Iouem Auguſtus Cæſ. poſt Cantabricum bellum in Capitolium conſtituit: unde & aliquando Capitolinus Tonans uocatus eſt, qui tamẽ alius eſt ab Ioue Capitolino, de quo iam ſuprà actum eſt. qua in re grammatici quidã decepti ſunt. Vidi ego nomiſmata uetera Auguſti, cũ Iouis Tonantis inſcriptione. De hoc templo Iouis Tonantis ab Auguſto facto, ſic fermè Dion lib. hiſt. LIIII. Dedicauit, inquit, & templum Iouis Tonantis, de quo hæc quidem duo ferũtur: alterũ, quod in eius dedicatione ingentia facta fuere tonitrua: alterum, fuit ipſius Auguſti ſomnium. nam tum ingens multitudo ad dedicationem conuenerat, tum propter nominis & rei nouitatem, tum quod ab Auguſto templum poſitum eſſet, tum maxime quòd in Capitolium aſcendentibus primum offerebatur. Viſus uerò fuerat uidere Iouem Capitolinum ſibi in templo iratũ, qui illi diceret, eum Tonantem Iouem habiturum defenſorem: & reliqua, quæ hac

de re

A de re Dion prodit. Porro Auguſtus, cum dies exorta eſſet, Ioui ſtatuæ tintinabulum appendit, quo Romani uti ſolebant, cum cuſtodias gererēt. huius uero templi & ſomnij meminit ſubobſcurè Suetonius Tranquillus. Verumenimuero à Græcis hac tonitrus ratione ἐρίγδουπος, & ἐρίγδουπος ζεὺς appellabatur. poſt poetas meminere Lucianus & Phurnutus. Sed & βρονταῖος ab Orpheo, & itē Phurnuto dictus: quem Tonitrualē Apuleius, ut ſolet, licenter interpretatus eſt, ſed & in Homerum grammatici, & in Aratum. Eademq́ue ratione βροντηκέραυνος, & αἰολοβρόντης ζεὺς nuncupatus eſt. & quod ab alto ſtrepat, ὀρσοκτύπος ζεὺς: & βαρύγδουπος, quòd grauiter ſonet. hinc & ὑψιβρεμέτης ζεὺς, hoc eſt Altitonans, qua uoce & Latini uſi ſunt. Næuius:

Panditur interea domus altitonantis Olympi, ut Minutianus citat: quem uerſum & æmulatus eſt Maro. hinc eadem penè ratione εὐρυόπης, & poetis frequētius, hoc eſt latè ſonans: ut eſt illud Orphei, ἐκ δὲ κρόνου γένετ' αὐτὸς ἄναξ εὐρυόπα ζεὺς, id eſt, ex Saturno genitus rex ipſe altiſonans Iupiter. Similiter & Homerus & Heſiodus. Idē & βαρυόπης cognominatus, alijsq́ue, ne nimius ſim. Porrò & Tonantis Iouis ædem in cliuo Capitolino P. Victor ſtatuit: in Capitolio Plinius, ubi & ſtatuam collocat à Leocrate factam, ante (ut ait) cun-

B ctas laudabilem.

Feretrius Iupiter à Romanis cultus, & appellatus. alij quidem à ferendo cognominatum putant, alij à feriendo: id quod Propertius in quarto oſtendit, ubi de Ioue Feretrio eruditam elegiam ſcripſit, cuius hoc initium,

Nunc Iouis incipiam cauſas aperire Feretrij,
Armaq́ue de ducibus trina recepta tribus. Quæ & ſpolia opima dicebantur, & ut Varro ſcribit, ab opib. appellata: uel ut Plut. ab opere rei geſtæ: uel ab ope Saturni uxore, id eſt terra. Propert. in Eleg.

Nunc ſpolia in templo tria condita, cauſa Feretrij,
Omine quod certo dux ferit ante ducem:
Seu quia uicta ſuis humeris hæc arma ferebant,
Hinc Feretri dicta eſt ara ſuperba Iouis.

Plutarch. à feriēdo hoſtē ait. Feſtus: Feretrium dictum putat, quòd pacem ferre putaretur, cum ex eius templo ſumerent ſceptrum, per quod iurarēt, & lapidem ſilicem quo fœdus ferirent. Prima autem ſpolia opima Romulus Ioui ſtatuit, Acrone Ceninenſium duce interempto, & Feretrij nomen & templum: ut Liuius, Plutarch. Dionyſ. Alicarn. in ſecundo, & alij tradūt. altera ſpolia opima Cor. Coſſus de Tolumnio rege Hetruſco tulit. tertia M. Marcellus ex Viridomaro Gallorum rege Ioui ſuſpendit. de his Vergilius in VI. Æn.

Tertiaq́ue

Tertiaq́ arma patri ſuſpendet capta Quirino. Vbi Seruius poſt A
prædicta & hoc ſubiunxit: Poſſumus &, quod eſt melius, ſecũdum legem Numæ hunc locum accipere, qui præcepit prima opima ſpolia Ioui Feretrio debere ſuſpendi, quod iam Romulus fecerat: ſecunda Marti, quod Coſſus fecit: tertia Quirino, quod fecit Marcellus. Quirinus autem eſt Mars, qui præeſt paci, & intra ciuitatem colitur. Nam belli Mars extra ciuitatem templum habuit. Ergo aut ſuſpendet patri, id eſt Ioui: aut patri, id eſt Quirino. Variè de hoc loco tractant commentatores, Numæ legis immemores, cuius facit mentionem Liuius. Libet hoc loco particulam Alicarnaſſei tibi ex ſecundo Hiſt. recitare, ut uideas quàm exiguis initijs res Romana creuit. Poſt pompam (inquit) triumphi, & ſacrificium, Romulus extructo templo in uertice Capitolini collis, Ioui, quem Feretrium Romani uocant, nec magno ipſo (ibi enim ſeruatur adhuc ueſtigium uetus, cum minora quinum pedum latera habeat, maiora denum) Ceninenſium in eo regis ſua manu interfecti ſpolia cònſecrauit: hunc autem Iouem Feretrium, cui arma Romulus conſecrauit, ſiue quis uelit τροπαιοῦχον, ſiue ut quidam cenſent, σκυλοφόρον: ſiue quia omnes excellit, omnemq́ in circuitu comprehendit naturam rerum, & motum, ὑπερφερέτην, non aberrabit à uero. & hęc quidẽ ille. Sedenim & Perſæ cœli circulũ, hoc eſt τὸν κύκλον τοῦ οὐρανοῦ, Iouem uoca- B
bant, ut Herodotus ſcribit in primo, & Origenes in quinto contra Celſum. alij, cœli ambitum: Valla, cœli gyrum interpretatus eſt. Origenes: Putant, inquit, Perſæ Ioui ſacrificia facere, ubi celſiſsimam montis ſpeculam cõſcenderint, cœli circulum Iouem nuncupando. Idem paulo poſt: Perſæ igitur cœli ambitũ omnem uocitant Iouem.

Latialis Iupiter cognominatus, cuius crebra apud ſcriptores mentio. Lucanus in primo,

Et reſidens celſa Latialis Iuppiter Alba.

Lactantius uidetur dicere, Latialem Iouem cultum fuiſſe humano ſanguine: quod et Athanaſius. ita enim: Veteres, inquit, Romani Iouem, quem Latialem uocant, humanis hoſtijs colebant. Sedenim à Latialis Iouis ſacro Latinæ feriæ dictæ ſunt. Libet hac de re totam Dionyſij Alicarn. particulam ex libro quarto aſcribere, ut eſt à Lapo interpretata. Tarquinius, inquit, deſignare templum ſtatuit Romanis Latiniſq́ commune, atq́ Hernicis et Volſcis, eis quidem qui in ſocietatem ſcripti erant, ut cõuenientes quotannis in deſignatum locum nundinarẽtur, unaq́ ueſcerentur, ac de communibus extis partem quiq́ eorum caperent: gratè autem ſuſcipientibus rem omnibus, locum deſignauit, ubi cõuentum facerent, in medio maximè gentium earum poſitum, mõtem celſum, qui Albanorum ſuperſtat urbi, in quo nundinas quotannis agi, & inducias eſſe omnibus erga

omnes

A omnes lege ſtatuit, ſacrificiaq́ perfici communia Latiali Ioui: epulas idē quoq́ ſtatuēs, quas exhibere oporteret ad ſacrificia unamquāq́ urbem, & quam partē unamquanq́ accipere. quę uero participes erant huius ſolennitatis & ſacrificij, urbes fuere tribus demptis quinquaginta. Has aūt ſolennitates & ſacrificia Romani uſq́ ad hæc noſtra tēpora perficiunt, Latinas ferias eas uocantes: ferūtq́ in eas hæ quæ participes ſunt ſacrorū urbes, aliæ agnas, aliæ caſeos, aliæ lactis menſurā quandam, aliæ his ſimile aliquod molæ genus: uno aūt tauro cōmuniter ab omnib. immolato, ſtatutā partem urbs quæq́ accipit. Sacrificant enim pro omnibus, principatumq́ ſacrorū Romani habent. hactenus Dionyſ. qui & alibi de Latinis ferijs meminit. Varro de Ling. lat. Similiter Latinæ ferię dies conceptiuus, dictus à Latinis populis, quibus ex Albano monte ex ſacris carnē petere fuit ius cum Romanis, à quibus Latinis Latinæ dictæ. Fuit & Latiar, ut Macrobius ſcribit, Latinarum ſolenne. Latiarem præterea Iouem alicubi legi. Feſtus in Oſcillo: Latinus rex, inquit, prælio quod ei fuit aduerſus Mezentiū, Ceritum regem, nuſquam apparuit, iudicatusq́ eſt Iupiter factus Latiaris. Porrò Propertius libro ſecundo Latium Iouem Capitolinum uocat, eo uerſu:

Aſſueſcent Latio parta trophæa Ioui.

B Stator Iupiter, quem Gręci tum ςήσιον dixere, tum ἐπιςήσιον. M. Cicero in oratione Priuſquā in exilium iret: Teq́, inquit, Iupiter Stator, quem uerè huius imperij ſtatorem maiores noſtri nominauerunt, cuius in templo hoſtilem impetum Catilinæ repuli à muris, cuius templum à Romulo uictis Sabinis in Palatij radice cū Victoria eſt collocatū, oro atq́ obſecro, ferte opem pariter Reipub. cunctæq́ ciuitati, meisq́ fortunis. At uerò Liuius in primo ab V. C. ex uerbis Romuli, ſuis fugientibus: At tu Pater deûm hominūq́, hinc ſaltem arce hoſtes, deme terrorem Romanis, fugamq́ fœdam ſiſte: hic ego tibi templum Statori Ioui, quod monumentum ſit poſteris, tua pręſenti ope ſeruatam urbem eſſe, uoueo. quibus uerbis Liuius innuit, à ſiſtendo Statorē uocatum. D. tamen Hieronymus, Iouem Statorem ſtare dixit, non quòd ideo Statorem dictum putet, quòd rectus ſtet, ſed quòd Iupiter Tonās, ut annotauit Hermolaus Barb. ſic fingatur in antiquis ſignis: Stator uerò, ſtans, tanquā erectus ad ferendū. D. Auguſtinus in tertio de Ciuit. dei, à ſtando ſimiliter deriuauit. Hic enim, inquit, Romulus de ſuorū iam uirtute deſperans, Iouem rogauit, ut ſtarent: atq́ ille hac occaſione nomen Statoris inuenit. Seneca in quarto de Beneficijs, cur Stator appellaretur, altiorem cauſam attulit. ita enim ſcribit: Non quemadmodum hiſtorici tradiderunt, ex eo quòd poſt uotum ſuſceptum acies Romanorum fugientium ſtetit: ſed quòd ſtant beneficio eius omnia, Stator, Stabi

litorq́ꝫ eſt. Non attinet hoc tibi loco referre, quantas turbas grammatici cum Valla faciant. Vidi ego aliquot nomiſmata uetuſta tum Antonini Pij, tum Gordiani, aliorúmque ueterum, à tergo quorum erat imago nuda ſtans, dextrâ haſta nitens, ſiniſtra fulmen habens, cum hac inſcriptione, IOVI STATORI. Illud præterea in x, ab V. C. apud Liuium legimus: M. Attilium Cos. cum aduerſus Samnites atrox bellum eſſet, manus ad cœlum tuliſſe, uoce clara, ita ut exaudiretur, templũ Ioui Statori uouiſſe, ſi conſtitiſſet à fuga Romana acies. Porrò quinto Cal. Quintilis feſtus dies Iouis Statoris à Romanis celebrabatur. Ouid. VI Faſtorum: A

Tempus idem Statoris erit, quod Romulus olim
Ante Palatini condidit ora iugi.
Tot reſtant de menſe dies, quot nomina Parcis.

Victruuius in tertio, cũ de Periptero æde agit, Statoris Iouis ædem eiuſmodi fuiſſe ſcribit in porticu Metelli. Varro libro octauo Rerũ diuinarum, ut Macrob. in tertio Sat. citat, delubrum ait alios exiſtimare, in quo præter ædem ſit area, aſſumpta deûm cauſa, ut eſt in circo Flaminio Iouis Statoris.

Piſtor Iupiter à Romanis cultus, cuius ara in Capitolio fuit, ut in VI Faſtorum ſcribit Ouidius. Lactantius Firmianus libro primo: Quo tempore Galli Capitolium obſidebant, Ioui Piſtori ara poſita fuit, quod Romanos deus in quiete monuiſſet, ut ex omni frumẽto quod haberẽt, panem facerent, & in hoſtium caſtra iactarent: eóq́ꝫ facto, ſoluta eſt obſidio, deſperantib. Gallis inopia ſubigi poſſe Romanos. Meminit & Liuius, & Frontinus. Nõ cõfutanda futilis eorum opinio, qui Marforium Romæ appellatũ ſignum, Piſtoris Iouis eſſe putant: ne hac parua temporis uſura abutar, cũ & alij id iam fecerint. Verſus Ouidij de Ioue Piſtore hi ſunt: B

Nomine quàm precio celebratior arce Tonantis,
Diſcant Piſtoris quid uelit ara Iouis. Idem:
Poſſe fame uinci ſpes excidit, hoſte repulſo,
Candida Piſtori ponitur ara Ioui.

De Piſtio uerò Ioue mox agemus.

Lapis, qui & ab aliquibus Lapideus Iupiter, apud Romanos ſanctiſsimum iuſiurandum: Gellius. M. Cicero in Fam. ad Trebatium in ſeptimo, Iouẽ Lapidem iurare. Apuleius de Deo Socr. Quid igitur iurabo, per Iouem Lapidem? Romano uetuſtiſsimo ritu. dictus uerò uidetur, ut nõnulli exiſtimant, ab ipſo lapide Ioue uocato, qui Saturno oblatus fuit ab Ope. nam & Euſebius in Chron. ait, In Creta regnauit Lapis. Lapidem Iouem interpretantur quidam, qui per tempora fuerit raptæ Proſerpinæ. uel certè dicitur à lapide ſilice,

quem

A quem in ſanciendis fœderibus iuraturi tenebant, ut Feſtus docet, ea uerba dicẽtes: Si ſciens fallam, me Dieſpiter ſalua urbe arceq́ bonis eijciat, ut ego hunc lapidem. Quidam antiquitatũ ſtudioſi, hæc concepta uerba ita caſtigant & efferunt: Si ſciens fallo, qui me deſpicit, ſalua urbe, arceq́, is me eijciat, ubi ego hunc lapidem. De hoc uerò iuramento multa ſcribit Eraſmus in Prouerbijs. Iouem Lapidem iurare: uideor operæprecium facturus, ſi iuſiurandum illud aſcripſero, quod primo fœdere inter Romanos & Carthaginenſes factum ſcribit Polybius in III Hiſt. quod in tabulis æneis inſcriptũ ædiles in Iouis Capitolini templo diligentiſsimè aſſeruandũ poſuerũt. hoc ipſum eſt: Si rectè ac ſine dolo malo hoc fœdus atq́ hoc iuſiurãdum facio, dei mihi cũcta felicia præſtent: ſin aliter aut ago, aut cogito, ceteris omnibus ſaluis, in proprijs patrijs legibus, in proprijs laribus, in proprijs templis, in proprijs ſepulchris, ſolus ego peream, ut hic lapis è manibus meis decidet. Nec plura locutus, manu lapidem deiecit. hæc Polybius. Scribit T. Liuius libro primo tertię Dec. hunc iurandi modum Carthaginenſibus fuiſſe. inducitur enim Hannibal agnum læua manu, dextra ſilicem lapidẽ retinens: Si falleret, Iouem cæterosq́ precatus deos, ita ſe mactarent, quemadmodum ipſe agnum mactaſſet. & ſecundum precationem, caput pecudis ſaxo eliB ſit. Conſueuerunt quoq́ Athenienſes, ut Ariſtoteles in Repub. Athen. & Philochorus prodiderunt, ad lapidem quendam iuramenta facere. Demoſthenes in oratione in Cononem, ἐπὶ πρὸς λίθον ἄγοντες, ἐπὶ ἐξορκοῦντες, id eſt, ad lapidem agentes, & eiurantes: quod idem obſeruat Harpocration. Colebatur & in fœderib. ſanciendis apud Græcos ἐνόρκιος ζεὺς, à iuramẽto uidelicet appellatus. Scribit Laertius in Pythagora, ὅρκιον εἶναι τὸ δίκαιον, id eſt iuſiurandum iuſtum eſſe, & propterea Iouem ὅρκιον nuncupari, idq́ aſpiratè pronũciat, contrà alij. Pauſanias in Eliacis autor eſt, in Olympię βουλευτηρίῳ, id eſt ſenatu, Iouis ſimulachrũ fuiſſe, cognominati ὅρκιος, quod utraq́ manu fulmen cõtinebat, quaſi ulturus omnino fulmine, qui falleret iuramentum, & uiolaret. iuxta hoc ſimulachrũ, qui ad certamen deſcendebant, eorumq́ parentes & fratres, ſuper immolati exta porci cõceptis iurare ſolebant uerbis, nihil ſe fraudis, nihil deceptionis ad certamen attuliſſe, aut ſecus quàm leges paterentur Olympiæ commiſiſſe. Heſychius ἐφόρκιον δία, id eſt Ephorciũ Iouem, in Titanum ordine fuiſſe ſcribit. Porrò & hoc moris fuiſſe Græcis legimus in ſanciendis fœderibus, ut ferrum candens tenerent, & ut fœdus tam diu perduraret, deos precabantur, quamdiu mydrus latuiſſet (id enim ferro ignito ac candenti nomen) ſtatimq́ in mare mydrum præcipitabant. moris huius mentio apud Sophoclem, & Callimachum, & grammaticos.

Piſtius Iupiter dictus, ut docet Dion. Alicarn. lib. quarto. quem A (ut ait) Romani Sanctum dicebant: ad quem Tarquinium Romanorum regem iuramentum feciſſe poſt deuictos Gabios, idem autor eſt Dionyſ. qui & in ſecũdo de Curibus Sabinorum urbe agens, Sangum ait à quibuſdam Piſtiũ uocari, ut in Sanco & Sango dictũ. Hunc eundem ferè crederim, quem in IX, idem autor Fidei ſponſorem appellauit. Latinum codicem citaui, cum græci copia non ſit. Ita enim Lapus interpretatus eſt: In urbe autem templum Iouis Fidei ſponſoris Sp. Poſthumius Cos. alter nonis Iuniis in Capitolino colle dedicauit, extructum ab ipſo rege ultimo Tarquinio, nec per illum legitima apud Romanos potitum conſecratione. hæc Dionyſius, quæ nos etiam in Faſtis retulimus. Sanè ego aliquando exiſtimaui, Piſtium græcè dictũ pro deo Fidio latinè, cum Sanctus & Fidius, Ouidio teſte, ſint iidem. nam ut πίστις græcè fides, ita πίστιος ἢ πιστὸς Fidius latinè interpretari commodè poſſumus, præſertim id etiam ſyllaba comprobante. ſi enim Fidius pro filio diceretur, contumax ſyllaba repugnaret, quæ longa eſſet: & tamen in Fidio, ut in Fide corripitur. ut in illo Naſonis in Faſtis:

Quærebam nonas Sancto, Fidióne referrem.

Hæc quidem noſtra coniectura eſt, quam tibi, non ut rata ſit, contulerim, multis præcipuè reclamantibus. Adhæc & in antiquitatibus Romanis Fidii ſimulachrum ita effictum aliquando conſpeximus: marmor erat in feneſtræ modum formatum, in quo tres imagines effictæ fuerant. Dextra quidem uirilis, habitu pacifico: ſiniſtra uerò muliebris erat, eodem habitu, coronam in capite ex lauro geſtans. quæ dextram dextræ iungebat, cum priore imagine. in medio harum duarum, ingenui puerulí effigies cernebatur, cuius ſupra caput hæc duo uerba legebantur, FIDII SIMVLACHRVM. apud imaginem dextram uirilem, HONOR. in ſiniſtra imagine muliebri, VERITAS legebatur. Sed & Græci Epheſtion Iouẽ coluere, cuius mentio eſt apud Sophoclẽ in Aiace Maſtigophoro, id eſt flagellifero: quem cohabitantem & domeſticũ interpretantur, qui Scholia in ipſum poetam ſcripſerunt: & item apud Lucianum in Timone. ἐφέστιος enim inter multa ſignificata & eum deſignat, qui domi deos rogat, hoc eſt, ἐφ' ἑστίας. Citat Stephanus Demoſthenem in IX Bithyniacôn, ναίουσαν δ' ἀρτακίοισιν ἐφέστιος αἰγιαλοῖσιν. Sic enim ibi, inquit, Venus uocatur in Artace. ex eadẽ fermè origine ἑστιᾶχος ζεὺς ab Ionibus cultus fuit, ut Heſychius eſt teſtis, quaſi procurator & domus dominus & familiæ. Coluerunt & Græci Philium, φίλιον Iouem, cuius frequentiſſima mentio ſcriptoribus, Platoni, Apuleio, Luciano, aliis. quidam amicitiæ præſidem, alii amicabilem interpretati ſunt. hunc Diodorus Sinopæus, paraſiticam artem inueniſſe ridens

B

A dens dixit. Sodalitatis quoque deum Iouem uenerati ſunt antiqui, quem ἑτόρειον, uel ut alij & melius ſcribunt, ἑταιρεῖον appellabant: de quo & Athenæus, & Heſychius, qui ipſum ait in Creta in primis cultum fuiſſe. Theophilus uerò Hetærium Iouem ideo appellatum ſcribit, quòd mortalibus iuuans pater ſit, uel propter utilitatem quę ex ipſo prouenire putabatur: eius etiam meminit Arati interpres. Ioui præterea Hetærio Iaſonem legimus Hetæridia, uel Hetæria celebritatē inſtituiſſe in Magneſia, quam etiam poſtea Macedonū reges diu conſeruarunt: hinc patet eos falli, qui & Iouem Hetæridion nuncuparunt. Sanè Herodotus in primo Hiſtoriarum, Iouem ἐπίστιον, & ἑταιρήιον ſimul commemorat, cum Crœſus intellexit Adraſtum hoſpitem filium ſuum interemiſſe incautè uenando. quo loco ἐπίστιον Valla interpretatur hoſpitalem, & ἑτόρηιον familiarem.

Aliterius etiā Iupiter uocatus fuit, & Ceres Aliteria, quòd in publica fame ſeruaſſent molitores, ne farina diriperetur: quod in Ariſtophane notant grammatici. Sed qui propriè dicantˉ Aliterij (nam uaria legimus ſignificata) lege Plutarch. de Curioſitate, id eſt περὶ πραγμοσύνης, & item eiuſdem Problemata, Iulium Pollucem, ſed et Eraſmi prouerbia.

Dieſpiter Iupiter: Varro de Ling. lat. Nam olim Diouis & Die-
B ſpiter dictus, id eſt diei pater: à quo dei dicti, qui inde dius, & diuus: unde ſub dio, diuo, Dius Fidius. Macrob. uerò Sat. primo: Cretenſes, inquit, δία τὴν ἡμέραν, id eſt Iouem diem uocant. Ipſi quoq; Romani Dieſpitrem appellant, ut diei patrem. Gellius quoq;, quòd diei & lucis pater ſit. alij Διὸς, ἢ Δίος pater dictum putant. D. autem Auguſtinus in quarto: Dieſpiter, ait, qui partum perducit ad diem. Horatius lib. Carm. Namq; Dieſpiter, Igni coruſco nubila diuidēs. Idem alibi, Sæpe Dieſpiter neglectus inceſto addidit integrum. meminit & Feſtus, ut modò in Lapide Ioue diximus. Neſcio unde in mentem Lactantio uenerit, lib. primo ut ſcriberet: Pluton latinè eſt Dieſpiter, alij Orcum dicunt. niſi fortè ſecutus hęc Varronis uerba: Idem, inquit, hic Dieſpiter infimus, qui eſt coniunctus terræ, ubi omnia oriuntur, ubi oboriuntur, quorum quod finis ortus, &c. Lactantium in hoc Iſidorus ſecutus eſt.

Lucetius Iupiter. Seruius Honoratus in nono in Verg. cōment. Lucetius, inquit, lingua Oſca Iupiter dictus à luce, quā præſtare hominibus dicitur. ipſe eſt enim noſtra lingua Dieſpiter. Gellius uerò libro quinto: Lucetius, inquit, dictus Iupiter, quòd nos die & luce, quaſi uita ipſa afficeret, & iuuaret. Lucetium autem Iouem Cn. Neuius in libris belli Punici appellat. Macrob. lib. primo Sat. Nam cū Iouem accipiamus lucis autorem, unde & Lucetium Salij in carminibus canunt, & Cretenſes δία τὴν ἡμέραν, id eſt Iouem diem, (ſic

enim legendum potius,quàm διὰ τὸν ἥμερον, id eſt Iouem manſue- A
tum:uel φώσφορον, ut alij,id eſt luciferum: nihil enim conuenit cum Lucetio & Dieſpitre)Lucetium,inquit Feſtus,Iouem appellabant, quod eum lucis eſſe cauſam credebant. Lepreatæ etiam Iouem Leucæum coluere,&apud ſe eius templum,ut Pauſ.in Eliac.tradit.hoc eſt, γενέσθαι δὲ οἱ λεπρεάται σφίσιν ἔλεγον ἐν τῇ πόλει λευκαίου διὸς ναόν. Sed & Heraclitus philoſophus Aethrion Iouem appellauit,à ſplendore & luce,ut Strabo notat in primo:ubi Guarinus,eius hæc uerba, ἐστι τῆς ἄρκτου ὅρος αἰθρίου διός,ita interpretatus eſt:Et pro urſa ſereni Iouis terminus. Dictus ab æthra æthrius, ut ab æthere ætherius, & æthereus.

Pluuius Iupiter à noſtris uocatur. Tibullus: Arida nec pluuio ſupplicat herba Ioui. à Græcis ὄμβριος ζεὺς dictus, cuius in primis meminit Pauſanias,& Phornutus,& Pindari comment. Iouis Pluuij ſimulachrum Athenienſes uenerabantur,& aram,quæ in monte Hymettio poſita fuerat: unde cum opus fuerat,ab Ioue pluuiam comprecabantur. & propterea Iupiter ipſe Hymettius cognominatus, ut alibi oſtendam. Sed in monte Parnete Iupiter Ombrius cultus fuit,qui & ἀπήμιος, id eſt innoxius:item ὕετιος, id eſt pluuius,uel pluuialis, ab eadem cauſa cognominatus fuit. meminit & Phornutus. Et ὕης quoqꝫ, ut Heſychius notat, dictus eſt. Tertullianus hæc B
ſacra Aquilicia uocat,in Apolog. Aquilicia,inquit,Ioui immolatis. & in III aduerſus Marcionem,Aquilicem uocat,qui aquam ipſam elicit. Indi quoqꝫ & ipſi eadem cauſa Iouem Pluuium colebant, ut Strab.libro XV docet.

Elicius Iupiter, ab eliciendo dictus, ut Varro ait:cuius ara in Auentino fuit.Ouid.III Faſt.

Eliciunt cœlo te Iuppiter,unde minores,

Nunc quoqꝫ te celebrant,Eliciumqꝫ uocant. & Plin. lib.ſecundo,ubi de fulminibus euocandis agit:Eliciũ quoqꝫ, inquit, Iouẽ accepimus. Ridenda certè legitur ex ſecundo hiſtoriarum Antiatis fabula, quo pacto artem Iouis eliciendi edoctus Numa fuerit, quæ lectione digna uidetur:Numam,inquit, illum regem,cum procurandi fulminis ſcientiam non haberet, eſſetqꝫ illi cupido noſcendi, Ægeriæ monitu caſtos XII iuuenes apud aquam celaſſe cum uinculis,ut cum Faunus & Martius Picus ad id locorum ueniſſent hauſtum (nam illis aquandi ſolenne iter huc fuit) inuaderent, conſtringerent,colligarent. Sed quo res fieri expeditius poſſet,regem pocula non parui numeri uino mulſoqꝫ compleſſe, circaqꝫ acceſſus fontis inſidioſam uenturis oppoſuiſſe fallaciam: illos more de ſolito bibendi appetitione correptos, ad hoſpitia nota ueniſſe. Sed cum liquoribus odoratis offendiſſent fragrãtia pocula, uetuſtioribus antepo-

A tepoſuiſſe res nouas, inuaſiſſe auiditer, dulcedine potionis captos hauſiſſe plus nimio, obdormiuiſſe, factos graues: tum bis ſenos incubuiſſe ſopitis, inieciſſe madidatis uincla: expergitosq; illos ſtatim perdocuiſſe regem, quibus ad terras modis Iupiter poſſet ſacrificijs elici. & accepta regem ſcientia, rem in Auentino feciſſe diuinam, elexiſſe ad terras Iouem, ab eoq; quæſiſſe ritum procurationis. Iouem diu cunctatum: Expiabis, dixiſſe, capite fulgurita. regem reſpondiſſe, Cæpitio? Iouem rurſus, Humano: rettuliſſe regem, Sed capillo? Deum cōtrà, animali. ſubieciſſe Pompilium, piſcis. Tunc ambiguis Iouem propoſitionibus captum, extuliſſe hanc uocē: Decepiſti me Numa: nam ego humanis capitibus procurari conſtitueram fulgurita; Numa capillo cæpitio. quoniā me tamen tua circumuenit aſtutia, quē uoluiſti habeto morem, & his rebus quas pactus es, procurationem ſemper ſuſcipies fulguritorum. Hactenus Arnobius in V, ex Antiate. T. Liuius lib. ab V.C. primo, cum pontificem à Numa Martium, M.F. lectum ſcripſiſſet, ut ipſe edoceret ſacra & cerimonias, tum ſubdit: Quęq; prodigia fulminibus alioue quouis modo miſſa ſuſciperentur atq; curarentur, ad ea elicienda ex mentibus diuinis, Ioui Elicio aram in Auentino dicauit. Sanè quoniā Liuius prodigia ſcribit à pontifice curari, ut expiarentur, & prodigialem B Iouem legimus apud Plautum: Sed mulier, inquit, poſtquam experrecta eſt, Prodigiali Ioui mola ſalſa aut thure comprecatam oportuit: quidam καταϐάσιον interpretati ſunt, ut etiā Apollo, eadem ratione. alibi uero de Catabate Ioue actum eſt. Sanè Plutarchus Elicium Iouem uidetur à Græca uoce ἰλίω, id eſt propitio, deducere. ipſum in Numæ uita legito. Legimus & apud Heſychiū, in Cypro ἰλήτιον Iouem cultum.

Vimineus Iupiter, M. Varro: à quo Viminalis collis Romę nuncupatus, inter Exquilias. Sic autem Vimineus Iupiter appellatus, quod eius aræ in colle eſſent, ubi uimina multa nata eſſent. in hoc colle Fagutal ſacrum fieri ab antiquis, alicubi me legiſſe recordor. Fagutal uerò à fago nuncupatū: unde etiam Iouis Fagutalis, quòd ibi eius ſacellum eſſet. Idem Varro. Plin. lib. XVI, cap. X. Fagutali, inquit, Ioui etiam nunc eſt, ubi lucus Fageus fuit. Feſtus: Fagutal, inquit, ſacellum Iouis, in quo fuit fagus arbor, quæ Ioui ſacra habebatur. P. quoq; Victor in hac eadem regione, hoc eſt quinta, Iouis Viminei aram commemorat, propè Mineruam Medicam.

Veiouis, qui & Veiupiter dicebatur, & Vedius à Gellio, & Martiano, à ue particula, quæ in compoſitione nunc minuit, aliàs auget: ut uehemens, ueſtibulum: quaſi paruus Iupiter nuncupatus. uel quòd nocendi uim habere crederetur, ut Gellius libro quinto docet. quidam Veiouem Apollinem eſſe crediderunt: Martianus Plu

tonem putauit. Ouid. in Faſt. Iouem paruum, ſine fulmine. Veiouis A ſimulachrum in æde fuit, quæ ſita erat inter arcem & Capitolium. Sagittas tenebat, quę uidelicet paratæ uiderentur ad nocendũ: quapropter, ut dixi, plerique Apollinem eſſe tradiderunt, illicque immolabatur ritu humano capra, eiusque animalis figmentum iuxta ſimulachrum ſtabat, ut Gellius teſtatur. Caput Veioui cornutum ſcribit Alexander.

Maius Iupiter à Thuſculanis cultus, ut Macrobius ſcribit, à magnitudine & maieſtate ſic appellatus.

Inuentor Iupiter cognominatus & cultus à Romanis, cuius ara fuiſſe dicitur prope portam trigeminam: ab Hercule uerò inſtituta, inuentis bobus. in hac iuuēcus immolabatur adultus. Eidem & in nuptijs ſacra fiebant: auctores, Dionyſ. in primo hiſt. Plut. Liuius, Suet. Lactantius.

Arbitrator Iupiter etiam Romæ cultus: cuius pentapylon, hoc eſt quinque columnarum porticum in Palatina regione fuiſſe ait P. Victor, in libello quē de Vrbis Romæ regionibus ſcriptum reliquit. niſi mentitur inſcriptio, ut nonnulli aſſerunt.

Prædator Iupiter cognominatus, nõ quòd præeſſet prædatoribus, ſed quòd ei è præda aliquid deberetur. huius ſic Seruius grammaticus meminit in tertio Æn. comment. Romanis, inquit, moris B fuit, ut bella geſturi, de parte prædę aliquid numinibus pollicerentur: adeò ut Romæ fuerit unum templum Iouis prædatoris, non quod prædæ præeſt, ſed quod ei aliquid ex præda debeatur. Ad quod reſpexiſſe uidetur Vergilius, cum ait, Ipſumque uocamus In prædam, partemque, Iouem.

Adultus Iupiter cognominatus, ut etiã Iuno adulta. Nam præcipuè in connubijs deos quinque inuocabant, Venerem, Suadelam, Dianam, & hos duos, Iouem Adultũ & Adultam Iunonem. Plut. in Probl. ſed græcè, τέλειος ζεὺς, καὶ ἡ ἥρα legitur, de quibus ſuis locis locupletius agemus. Hos quidam, Perfectorem & Perfectricem interpretati ſunt.

Opitulus Iupiter, & Opitulator dictus, ait Feſtus, quaſi opis lator, uel (ut ait Auguſtinus) quod opem indigētibus ferret. Appellatus præterea Impulſor, Stabilitor, Centumpeda, Supinalis, Tigillus, Alumnus, uel potius Almus, & Ruminus: quod haberet impellendi, ſtabiliendi, reſupinandi poteſtatem: & ut D. ſcribit Auguſtinus lib. ſeptimo, Centumpeda cognominatus à ſtabilitate. nam eo firmius res conſiſtere dicuntur, quo pluribus nituntur pedibus. Tigillus autem dictus, quod mundum continere exiſtimaretur, & ſuſtinere. Almus, uel Alumnus, quod aleret omnia. Ruminus, quòd ruma, id eſt mamma aleret animalia: & cætera, quæ eodem lib. exe-

cutus

A cutus eſt idem Auguſtinus, irridens gentilium ineptias. Sanè quod Tigillum Iouem uocatum tradunt, fulcrum ac ſuſtentaculum totius machinæ ſignificare uidentur: ut illud eſt Orphei, quod ex Orpheo Apuleius conuertit, à principio à me recitatum, Iuppiter eſt fundamen humi, & reliqua.

Dapalis Iupiter, à Latinis uocatus. dictus uerò uidetur, quod ei ſacra dapali epulo fierent. Sicuti enim dicimus cœnã dapalem, Marcello teſte, quæ amplis dapibus plena eſt: ita & Iouem dapalẽ appellatũ exiſtimamus. M. Cato in lib. de Re ruſtic. Dapem, inquit, hoc modo fieri oportet, Ioui Dapali culignã uini quantamuis polluceto: eo die feriæ bubus & bubulcis, & qui dapẽ facient. cũ pollucere oportebit, ſic facies: Iupiter Dapalis, quod tibi fieri oportet in domo familiaq́; mea, culignã uini dapi eius rei ergo. Idem paulo pòſt, Iupiter Dapalis macte iſtace dape. εἰλαπιναςὴς etiam ζεὺς colebatur à Græcis, hoc eſt, ut arbitratu meo interpreter, cõuiualis, uel dapalis Iupiter. εἰλαπίνη enim magnificum & ſplendidum conuiuij apparatum ſignificat, ut eſt apud Athenęum, Euſtathium, alios.

Vltor Iupiter à Romanis cultus, ut etiam Mars ultor, quod ſceleratorum impia facta ulciſcerentur. Plin. libro XXXVI, cap. XV. Pantheon, inquit, Ioui Vltori ab Agrippa factum. Hoc idem & no-
B miſmata quędam, ſi recte remetior, ſignificant: quorum in præſens nulla eſt mihi copia.

Iam pleraq; Iouis nomina & cognomina, Latina & Romana, pro uirili mea ſum executus. nunc ad penè innumerabilẽ Græcorũ ſyluam, & barbarorum nonnullorum me conuertam, meum interim ſeruans inſtitutum, ut quandocũq; cõtigerit, latinis peregrina conferam: ut ſi qui noſtra fortè legerint, ſaltem id ferãt utilitatis, ne longus ſit eis quærendi labor, omniaq́; ut expoſita & collecta in manibus habere uideantur. Nomen igitur Iouis, ut ab hoc ſuperſtitioſe exordiar, à Græcis pluſquã decem monoſyllabis efferri obſeruamus, ζεὺς, ζὴν, δεὺς, βδεὺς, ζὰν, ζὴς, ζὰς, δὶς, δὴν, δὰν, & δζεὺς Aeolicè. Et ζεὺς quidẽ, ut Phurnutus ait, propterea dictus, quòd cauſa ſit τοῖς ζῶσι τοῦ ζῆν, id eſt, uiuendi uiuentibus. alij παρὰ τὸ ζεῖν, hoc eſt feruere, quod Iouem ſupremum æthera putarẽt. ſcribit Lactantius: ζεὺς ſiue ζὴν Iupiter appellatus eſt, non (ut iſti putant) à feruore cœleſtis ignis, uel quod uitæ ſit dator, uel quod animantibus inſpiret animas, & cætera: ſed quod primus ex liberis Saturni maribus uixerit. Δεὺς uero, ἀπὸ τοῦ δεύειν, hoc eſt ab irrigando deducitur, quod ſcilicet (ut ait Phurnutus) terram irriget, aut uitalem humorem mortalibus contribuat. unde Verg. ait, Coniugis in lætæ gremium deſcendere: pro pluuia uidelicet.

Dictæus Iupiter uocatus à Dicto, uel Dicte mõte Cretæ, utroq; enim

enim modò dicitur,& promontoriũ eſt quod uergit in Libycũ pe- A
lagus. Fuit & Dictæũ ſpelæum dicti montis, quod genere neutro
etiã prolatũ legimus. Aratus, δίκτῳ ἐν εὐώδει: id eſt, In Dicto odori-
fero. ſuper quæ uerba Theon, ſi Theon eſt: Dicton, ait, promonto
rium eſt Cretæ, Idæ monti proximũ, ubi lucus erat Iouis Alyſij, cu-
ius & alibi memini. Sanè Zenodotus, δίκτῳ apud Aratum pro di-
ctamo intelligit: & ideo εὐώδει, id eſt odorifero. Dicton uerò qui-
dam dictum interpretantur, à δία καὶ τίκτω, quòd ibi natus eſt Iupi-
ter. Agathocles uerò genere fœminæ Dictæum montem putauit.
Alij δίκτην inſulam eſſe aiunt, à piſcatoribus deriuatam δικτύων.
ubi imberbe Iouis ſimulachrum fuit, quod Dictæum dicebatur.
Strabò quidem in x, de Creta agens: In hoc, inquit, tractu Dictæi Io
uis templum. nam Dictæ proxima eſt, non montis Idæi uicina, ut
ait Aratus: nam Dictæ ab Ida ad orientem ſolem ſtadijs mille abeſt.
Seruius autem libro tertio Æn. Dictæus, inquit, mons Cretę eſt, di
ctus à Dicte nympha, quæ ibi colebatur, in quo monte dicitur altus
Iupiter: ut, Dictæo cœli regem pauere ſub antro. & in Georg. ſe-
cundo: Ante etiam ſceptrum Dictæi regis. quo etiam loco idem
Seruius replicat.

Idæum Iouẽ quidam ab Ida Phrygiæ, alij ab Ida Cretæ cognomi-
natũ credidere, ubi Iouis incunabula & ſepulchrũ: de quo Martial. B
Iuppiter Idæi riſit mendacia buſti. Et Statius, *Mentitaq́; ma-
nes Creta tuos.* & Callimachus in hymno ad Iouem:
Ζεῦ, σὲ μὲν ἰδαίοισιν ἐν οὔρεσί φασι γενέσθαι. hoc eſt,
Iuppiter, Idæis genitum te in montibus aiunt. Sed quę de ara ip
ſius Iouis Idæi, apud Celænen Phrygiæ oppidum à Mida rege con
ſtructa, ut ex Calliſthene lib. ſecũdo Metamorph. Plut. recitat, pau-
cis ut potero adſcribam: Cum, inquit, χάσμα, id eſt uorago apud
Celænen plures tum domos tum mortales abſorpſiſſet, Midas ora
culo monitus, precioſa quæq; in eo nihil proficiẽs coniecit. Anchu-
rus uerò eius regis filius, patre & uxore Timothea ſalutatis, nihil
precioſius anima cognoſcens, cũ equo in eam uoraginẽ ſe coniecit:
quo facto, in priorem faciem terra reuerſa eſt. Tum rex Midas eo-
dem loco Iouis Idæi aram conſtruxit: quo loco lapis gignitur, qui
ad præſtitutam diem aureus uidetur. Hæc uerò meis uerbis potius,
quàm interpretis, tibi expoſui. hanc eandem hiſtoriam poſt Plut.
repetit Ioan. Stobæus in oratione περὶ φρονήσεως, id eſt de pruden-
tia: niſi quòd non Anchurũ, ſed Ægiſteum Midæ filium uocat, nec
lapidis mentionem facit.

Ægiuchus, græce αἰγίοχος ζεύς, ἢ αἰγιοῦχος, freq́uẽs apud Græ
cos cognomen Iouis, de quo ita Lactantius lib. primo: Cretici, in-
quit, Iouis quid aliud, quàm quo modo ſit aut ſubtractus patri, aut
nutri-

A nutritus, oſtendunt: Capella enim Amaltheæ nymphæ, quæ uberibus ſuis aluit infantem, de qua Germanicus Cæſar in Arateo carmine ſic ait, *Illa putatur*

Nutrix eſſe Iouis, ſi uere Iuppiter infans,
Vbera Creteæ mulſit fidiſſima capræ,
Sidere quæ claro gratum teſtatur alumnum. Huius capellæ corio uſum eſſe pro ſcuto Iouem, contra Titanas dimicantem, Muſæus auctor eſt: unde à poetis Ægiochus nominatur. Hactenus ex Lactantio. Hyginius uerò: Euhemerus inquit, Ægam quandam fuiſſe Panos uxorem, eam compreſſam à Ioue peperiſſe, quem uiri ſui Panos diceret filium. Itaque puerum Ægipana, Iouem uerò Ægiochũ dictũ, &c. Pindarus in Nem. νῦν δὲ παρ᾽ αἰγιόχῳ Διὶ κάλλιστον ὄλβον. Scribunt Græci grammatici, quòd poſt Iouis natiuitatem, ipſe ſit in Creta à capra inuentus, quæ illi τὴν ὀχὴν, id eſt nutrimentum exhibuit, poſtquã occultatus fuiſſet, ne eum Saturnus pater uoraret, cuius capræ cornu ſit Amaltheæ datum. Vel Iupiter Ægiochus appellatus eſt, quod ægida haberet, hoc eſt capellæ pellem, quæ illum ablactaſſet. eoque modo Ægiochus dictus eſt, quaſi αἰγίδοχος, id eſt ægida habẽs, δ litera ablata. Ægis uerò quæ ſit, cùm Græcis tum Latinis notius eſt, quàm quod ut hic pluribus recitemus, neceſſe ſit.

B Effingebatur uerò ex materia precioſa, ad capræ uel ouinæ pellis ſimilitudinem. Sunt qui à Vulcano in Iouis gratiam factã dicant. Alij, inter quos Arpocration, ægidas eſſe uolunt nexus & plicaturas è coronis, & retia coronis implicata. atque hinc ſunt qui nomen deductum eſſe opinentur. Sed coniecturis his miſſis, unum illud addam, quod magis ueriſimile uidetur: non à capra uidelicet, neque à coronæ nexu, Iouem Ægiuchum nuncupatum, ſed à uentorum & turbinum conuerſionibus, quas ipſe Iupiter cõmoueat, græcè αἰγίδας, & καταιγίδας appellatas: ut ex ijs patet qui Meteora ſcribunt, & interpretantur. Sed enim Phornutus ἀπὸ τοῦ ἀΐσσειν Ægiuchum dictum ait, quod ſcilicet impetu feratur. Meminit & Ægiochij Iouis Orpheus, & Nicander in Theriacis,

Μοῦσαι ὀλυμπιάδες κοῦραι Διὸς αἰγιόχοιο. id eſt, Muſæ cœleſtes natæ Iouis Ægiochij. Sed ſatis ſuperque de hoc.

Milichius, μειλίχιος ζεὺς, id eſt iucundus Iupiter, ut Domitius interpretatur, alij mitem Iouem dicunt, cùm apud cæteras Græciæ ciuitates, tum apud Athenienſes colebatur, in cuius celebritate extra urbem in totius populi conuentu uictimas non ueras Athenienſes immolabant, ſed commodè & pro tempore aſſimilatas & fictas, ut in primo Hiſt. Thucydides ſcribit. Vidi tamen uetuſtũ codicem qui ſic habet, ἐν ᾗ πανδημεὶ θύουσι πολλοὶ οὐχ ἱερεῖα μόνον, ἀλλὰ καὶ θύματα ἐπιχώρια. hoc eſt, in quo totius populi celebritate multi ſacrificãt

non

non uictimas modo, ſed & ſacrificia, uel ludibria indigena. quod cũ A Cylon olympionica Athenienſis male ex oraculo intellexiſſet, uoto fruſtratus eſt. Eſt & apud Pauſ. in Corinth. Iouem Milichium & Dianam Patroam nulla fabrefactos arte fuiſſe. nam Milichius Iupiter pyramide, Diana columna efficta fuerat. Fuit & apud Argiuos Διὸς μειλιχίου ſimulachrum, Polycleti, ut idem tradit Pauſ. opus: qui & alibi Milichij Iouis templum cõmemorat, ubi Theſeus à morte latronum Scinis & aliorum, à Phytali nepotibus luſtratus ac expiatus fuit. De Milichio Ioue & Leon philoſophus libro primo Epigram. μὴ δὲ νοήσω,

Ζηνὸς μειλιχίοιο λαχὼν θρόνον ἀνέρος οἶδμ. id eſt: Ne quidem intelligam Iouis Milichij ſortitus ſolium, hominis perniciem. meminit & Phornutus, & interpretatur. Porrò etiã legimus apud Myoneam urbem, non procul à Naupacto ſitam; lucum & aram fuiſſe in montis uertice θεῶν μειλιχίων, quibus nocturna ſacra fiebant, & antequam ſol exoriretur, omnes ſacrificij carnes abſumebantur.

Sthenius, σθένιος ζεὺς, hoc eſt, potens & robuſtus Iupiter apud Argiuos cognominatus eſt, ut in Muſica Plut. ſcribit. nam cum apud Argiuos Sthenia celebritas tibijs celebraretur, & certamẽ perageretur, quod in Danaum priſcum illum referebatur, mox in Διὸς σθενίου honorem mutatum fuit. meminit & Pauſ. in ſecundo, hoc B eſt, in Corinthiacis.

Φράτριος ζεὺς, hoc eſt, tribulis, uel contribulis Iupiter. huius dies celebris erat ſecunda Apaturiorum, quæ ab effluxu cruoris hoſtiarum ἀνάῤῥυσις uocabatur, qua de re in Apaturijs rem totam explicabimus. φράτριον καὶ πάτριον Δία eundem facit Phauorinus. Plato diuerſum in Euthyphrone: Iupiter, inquit, Patrous nobis non uocatur. Herceus tamen & Phratrius dictus eſt, & Minerua Phratria.

Alyſius Iupiter cultus in dicto promontorio Cretæ, ubi lucus & templum habuit celebre: græcus Arati commentator. dictus παρὰ τὸ παρακείμενον ἐκεῖ ὄρος ἄλυσις. Sed & Dictæus Iupiter cognominatus ab eodem monte, ut alibi docui. dictus eſt etiam Iupiter ἀλεξήτωρ, hoc eſt malorum depulſor. Sophocles in Oedipo Epicolono, Ζεῦ ἀλεξήτωρ τίς ποθ' ὁ πρέσβυς. id eſt, Iupiter malorum depulſor, quis nam hic ſenex?

Μοιραγέτης ζεὺς, hoc eſt, Iupiter Parcarum dux: colebatur enim unà cum Parcis, uel ideo dictus, quòd mortalium Parcas & fata regat. Cultus uerò in primis in Olympia, & apud Arcades, & Phocenſes. Meminit Pauſ. in Arcad. & Phocaic. ubi duas tantũ Parcas fuiſſe tradit, tertiũq; Iouem ipſum earũ ducẽ, hoc eſt Mœrageten.

Ægyptius, & Nilus Iupiter uocatus fuit, ut in Græcis commentarijs legimus. Parmenes citatur his uerbis, αἰγύπτιε ζεῦ νεῖλε. & Pinda-

A Pindarus, νειλοῖο πρὸς πίον τέμενος κρονίδα. id eſt, Nili ad templum Saturnij. Sed quare Nilus dictus, & alijs etiã pluribus nominibus, Zezes Iſaacius apud Lycophronem oſtendit, & Diod. Siculus, & apud Pindarum interpretes: ne plura hoc loco congeram, quæ à Pico referuntur in Hymnorum ſuorum commentarijs.

Tarſos Iupiter appellatus apud antiquos, ut eſt apud Euſtathiũ in commentarijs Dionyſij Afri: qui tamen & in hoc citat Eratoſthenem, à quo urbi Ciliciæ celebri nomẽ Terſos, & mox Tarſus impoſitũ. eo enim loci in primis colebatur. Duorũ hæc inter alios patria inſignium, Pauli ſcilicet apoſtoli, & Hermogenis rhetoris. Multa de Tarſo traduntur, quæ ut referam, noſtri non eſt inſtituti.

Πλούσιος ζεὺς, id eſt Pluſius & diues Iupiter, hoc cognomine colebatur à Græcis, cuius templum legimus fuiſſe apud Lacedæmonios, ut auctor eſt Pauſanias.

Ὑπερδέξιος ζεὺς, Hyperdexius Iupiter, & Hyperdexia Minerua: dicti ſunt, ut Stephanus tradit, à regiuncula Lesbi: & ita Hyperdexion dicimus, ut Byzantion.

Hecatombæus Iupiter in Gortyna, ut Heſychius ait, appellatus & à Caribus & Cretenſibus. Sunt qui putent primũ Græcorũ menſem Hecatombeona uocatum ab Ioue, ut docuimus in lib. de Annis

B & menſibus, &c. Sed & hoc nomine Apollo nuncupatus ab Athenienſibus. quin Arpocration, alijq́ libentius menſem ipſum Apollini attribuunt.

Ηλεῖος ζεὺς, hoc eſt Eleus Iupiter, teſte Stephano, licet in uulgatis codicibus ſcribatur ἀλεῖος, ubi de Eli ciuitate agit. nam Doricè η in α uertitur. Sic & Pindarus in quodam Iſthm. ζηνὸς ἀλείου, pro ἠλείου, ut etiam notat græcus interpres. Dicitur & ἦλις interdum, & cum afflatu ἧλις, in eiſdem cõmentarijs Pindaricis. Latini ferè omnes Elæus cum diphthongo ſcribere cõſueuerunt: quàm rectè, neſcio. Propertius in tertio, Nec Iouis Elęi cœlũ imitata domus. Statius: Atticus Elæi ſenior Iouis. Elæus ergo Iupiter, qui & Olympius uocabatur, oraculo prius, mox ludis publicis celebratiſſimus fuit in agro Piſano apud Elin: unde illi nomen. cuius templum refertiſſimum donarijs fuit. ibi enim ſolidum ex auro ipſius Iouis ſimulachrum, & Phidiæ eburnea ſtatua, incredibilis magnitudinis. Plin. Strabo, alij. Colebatur & in Cypro Elæus Iupiter, ut auctor eſt Heſychius: qui & illud tradit, quod etiam à Thebanis ἐλιεὺς ζεὺς, id eſt Elieus Iupiter colebatur. nunc uerò de Olympio agendum.

Olympius Iupiter, ut Stephanus ſcribit, celebrabatur in Olympia, quæ prius dicebatur Piſa, unde & certamen Olympicum uocatum eſt. Olympiorum uerò quis inſtitutor fuerit, uarię ſunt ſententiæ. quæ magis recepta, in Herculem refertur: qua de re in commen

tarijs in Pindari Olympia copioſe agitur,& ab Iſaacio in Lycophro A
nem. Sed de Olympio Ioue Pauſ. in Attica, & in Eliacis. Pōponius
uerò Mela lib. ſecundo: In Achaia, inquit, quondā Piſæ Oenomai,
Elis, & numen delubrumq́ Olympij Iouis, certamine gymnico, &
ſingulari ſanctitate, ipſo quidem tamen ſimulachro, quod Phidiæ
opus eſt, maximè nobile. Plin. de Ioue Phidiæ Olympio, quem ne-
mo (inquit) æmulatur, propter ſcilicet excellentiam. & alibi, hoc eſt
lib. XXXVI: Phidiam, inquit, clariſsimū eſſe per omnes gentes, quæ
Iouis Olympij famam intelligunt, nemo dubitat. Fuerūt qui Olym
pium Iouem à monte dictum putarunt. Diod. Siculus in quarto,
eum cognominatum prodit, ab Olympo præfecto, qui Iouem eru-
diuit. Hinc & Latini Olympū aliquando pro Ioue cæperunt. Ver-
gilius: Panditur interea domus omnipotentis Olympi. Et Neuius,
à quo deſumpſit Vergilius: Panditur interea domus altitonantis
Olympi: quod Cæcilius Minutianus obſeruauit. Sed enim de Io-
ue Olympio omnia plena. nam non modò poetæ, ſed & cæteri ſcri-
ptores, ut Victruuius, ut Strabo, ut Val. Max. Sed illud hoc loco
te ignorare nolo, & alibi locorum Olympium Iouem cultum fuiſſe,
& templa habuiſſe. nam T. Liuius lib. quarto Dec. III. ſcribit, apud
Syracuſanos Olympij Iouis templum celebre fuiſſe. & idem Deca-
dis quintæ lib. primo: Magnificentiæ uerò, inquit, in deos, uel Iouis B
Olympij templum Athenis in terris unum inchoatum pro magni-
tudine Dei poteſt teſtis eſſe. Sanè & in conuiuijs primum pocu-
lum, ſeu primus crater Ioui Olympio, & deis Olympijs, ut Pollux
ſcribit, libabatur. Sed hac de re non eſt cur plura ſcribam, ne de
uia exeam. Olympius igitur Iupiter, Piſæus etiam dicebatur, id
quod Theocriti interpres in quarto Eidyllio teſtatur: qui & Piſam
ait appellatam à Piſo Apharei, uel à Piſa Endymionis. Piſæi Iouis &
Pindarus, & Pindari commentatores in Olymp. meminere.

Phyſicus Iupiter etiam ab antiquis appellatus eſt, ut Theon teſta
tur, & pro aere tum interpretabantur.

Panomphæus Iupiter cognominatus, quòd omnium uoce ac lin
gua coleretur, παρὰ τὸ πᾶν καὶ ὀμφὴ, hoc eſt, ab omni uoce: quòd ſci
licet omnes uoces exaudiat, & omnium uoce colatur: quod ſcribit
Euſtathius apud Homerum in Iliade. Phauorinus Iouem Panom
phæum ideo ſecundum allegoriam uocari ait, quòd in eum omnis
uox feratur. Omnis enim uocis cauſa eſt aër. eſt enim uox aër per-
cuſſus. At uerò iuxta fabulā Panomphęus dicitur, quòd omnis uati
cinij cauſa ſit. cæteri enim alij omnes ὑποφῆται, id eſt ſubuates Iouis
ſunt, ſiue dei illi ſint, ſiue homines. Panomphæū ait Heſychius, &
item Suidas, ᾧ πᾶσα ὀμφὴ καὶ μαντεῖα ἀναφαίνεται: hoc eſt, quo uox
omnis & uaticiniū mōſtretur, uel appareat. Ouid. in Metamorph.

Ara

A *Ara Panomphæo uetus eſt ſacrata tonanti.* Orpheus in Argonaut. ζηνὶ πανομφαίῳ ἠδ' ἱπποκτίῳ ἀπόλλωνι. meminit & Homerus.

Caræus Iupiter, ut ſcribit Heſychius, à Bœotijs nuncupabatur, quod altus ac celſus ſit, παρὰ τὸ κάρα, καραιὸς, id eſt, à capite Carẹus. Inuenitur & κάριος ζεὺς, ut ſcribit Stephanus, qui à Mylaſenſibus colebatur. dictus uero à Caria regione. meminit & Carij Iouis Herodotus lib. primo, qui ait, eius delubrũ uetuſtiſsimũ fuiſſe, quo cõmuniter & Lydi utebant̃, ut qui inter ſe germani haberẽtur, & fratres.

Hoploſmius Iupiter ab antiquis cultus, ubi'nam gentium, non ſuccurrit legiſſe. Hoploſmij Iouis ſacerdos cum occiſus fuiſſet, nec à quo ſciretur: quidam dixerunt ſe de ipſo audiuiſſe, cui caput fuerat pręciſum: ſępius dicente, Virum ſuper uirum Cercidas occidit. per eam prouinciã diu ſatis quæſitus hoc nomine homo, & inuentus, & in iudicium adductus. Fuit & apud Elidem in honore Hoploſmia Iuno.

Aſcręum etiam Iouem cognominatum legimus apud Plut. in eo lib. qui inſcribitur, Vtrum animæ an corporis affectus ſint peiores: hoc eſt, πότερον τὰ τῆς ψυχῆς ἢ τὰ τοῦ σώματος πάθη χείρονα. Non Aſcræo, inquit, Ioui Lydiorum fructuum primitias afferentes. Ab Aſcra uerò, ut coniectura ducimur, nuncupatus eſſe uidetur.

B Στράτιος ζεὺς, hoc eſt, Militaris Iupiter: uarijs uerò in locis hoc nomine colebatur Iupiter. In Caria quidem, meminit Herodotus. à Caribus enim eum cultũ prodidit. Ait enim, Cares uictos à Perſis ad Labrandam in Iouis Stratij templum (militaris Valla interpretatur) ſe recepiſſe. Item Strabo lib. XIIII, ubi totã eam regionẽ deſcribit. Plin. lib. XVI, cap. nouiſſimo: In Ponto, inquit, circa Heracleam arę ſunt Iouis, Stratij cognomine. ſic caſtigat Hermolaus ex Iul. Pol luce, cum antea Statiui legeretur: ibiq; quercus duæ ab Hercule ſatæ. Iouis Stratij etiã meminit Appianus in Mithridatico: quo loco & deſcribit, poſt recuperatam Cappadociam quomodo Mithridates Muræna eiecto, in montis uertice ei ſacrificium fecerit.

Morius Iupiter cognominatus ea cauſa, quòd cum ſatæ fuiſſent Athenis in Academia oliuæ ſacræ, quæ ab illis Moriæ appellabantur, & diris ac deuotionibus eos inſecuti eſſent, ſi quis læſiſſet, quòd ſcientes Lacedæmonij, in agrum Atticũ irruentes illis pepercerũt: quà ex re Iupiter cognomen inuenit Morius, cui & ara erecta fuit in Academia. Moria autẽ ea de cauſa olea dicta eſt, quòd ex ea oleum daretur Panathenæa uincentibus. eſt enim nomen illi à cæde, quæ grecè μόρος dicitur: cum Halirrhothium Neptuni filium Mars interfeciſſet, ut eſt apud Pauſ. meminit Plin. in VII. itẽ Hellanicus, & in declamationibus Libanius rhetor.

Expiator, ſeu Expiatorius Iupiter, hoc eſt, qui à græcis καθάρ-

σιος ζεὺς dictus eſt: huius meminit in primis Herodotus in primo, A ubi filiũ Crœſi in uenatione interfectũ ab Adraſto ſcribit, qui Sardis eo tempore iuerat, ut ſe à cæde expiaret, cui rex ignouit: ille nihilominus ſe ſuper buſtum necati transfodit. ipſum lege. Catharſij etiam Iouis ara fuit in Olympia, ut Pauſ. ſcribit. Pollux uerò Solonem permiſiſſe ait, in Plynterijs & eiuſmodi diebus, deos treis iurare: καθάρσιον ſcilicet, hoc eſt expiatorem: ἱκέσιον, id eſt ſupplicem: & ἐξακεστῆρα, id eſt depulſorem.

Ἀπόμυιος ζεὺς, id eſt Muſcarius Iupiter, ſic cognominatus à fugandis pellendisq́ muſcis. Ferunt, cum Hercules in Olympia rem diuinam faceret, & multitudine muſcarum infeſtaretur, Ioui Apomyio ſacrificaſſe: qua re illico ultra Alpheum fluuium muſcæ omnes facto agmine euolarunt. quin et Elei ibidem rem ſacram Apomyio Ioui facere cõſueuere, ut in noſtro Hercule ſcripſimus. Repete & in hoc, quæ alibi de Myiagro deo prodidimus.

Κτήσιος ζεὺς, id eſt locuples, uel ut Domitius apud Pauſ. interpretat̃, opulentus Iupiter, quẽ potuiſſemus coniungere cõmodè cũ πλουσίῳ. colebat̃ uerò Cteſius Iupiter ſummo cultu ab Athenienſib. cui & ambroſiã in dedicatione afferebãt, non herbã illam quidẽ: ſed ut docet Athenęus, omnigenas fruges cũ oleo & latice. Cteſij Iouis meminit & Phurnutus, & Hyperides in oratiõe ad Apellęũ, qui ait B ἐν ταμιείοις, id eſt in cubiculis ſtatui. meminit & Menãder in falſo Hercule, & Suidas, & Harpocration. Quidã quæſtuariũ tranſtulerũt.

Νικηφόριος ζεὺς nuncupatus ab urbe Meſopotamiæ Nicephorio: ex cuius reſponſo, ut Ælius Spartianus auctor eſt, Adrianus imperator imperium ſibi futurum intellexit. Sed & in nomiſmatibus uetuſtis ſæpe Iouẽ Nicephorion cõſpeximus, id eſt uictoriã geſtantem. quin & ita fingi, ab huius Syntagmatis principio diximus. Nicephorij etiam mentio ſit apud T. Liuiũ de bello Macedonico, ubi lib. ſecundo de cõditionibus agit Attali regis legatus: Naues captiuosq́, quæ ad Chium nauali prælio capta eſſent, & Nicephoriũ, Venerisq́ templũ quę ſpoliaſſet, uaſtaſſetq́. & deinde paulo pòſt: Nam, inquit, quod ad Nicephorium Venerisq́ templi reſtitutionem attinet, &c. quidam hoc loco intelligunt de Nicephorio luco, ad Pergamum in Aſia ab Eumene rege ſato, cuius in XIII Strabo meminit. nam aliud eſt Nicephoriũ, quod Plin. ait ex uico in urbis formam ab Alexandro Macedone conditum, ex argumento uictoriæ inſignis ibi partæ. uidendũ uerò an νικατόριον Strabonis idem ſit: et an Conſtantia, quę ſic etiam à Stephano traditur. ego nihil ſtatuo, ut cuiq́ integrũ ſit: cũ plerunq́ nec loca, nec tẽpora cõgruant.

Ἄλτιος ζεὺς, Altius Iupiter cognominatus eſt, ut Pindarici expoſitores interpretant̃, q̃d Altis lucus ſit ſacer Ioui. Ariſtodemus uerò locum

A locum circa Olympiam hoc nomine uocari prodidit, unde ſit Iupiter uocatus Altius. Sunt qui Altin adytum exponāt apud Poetam, aliqui templum. Alia uero plura de templo & ſimulachro Iouis Altij traduntur, quæ libens ipſe prætereo.

Ἀρεῖος ζεὺς, hoc eſt, Martius Iupiter, uel pugnax, ut exponit interpres apud Plut. Sic à Sophocle in Philoctete uocatur, quem omnes inuocāt, ac ei ſupplicant: ut ſcribit Plut. in uita Pyrrhi. Huic deo Epirotarū reges peracta re ſacra in Paſſarone Theſprotidis, Epirotis iurare ſolebāt, iurè ſe regnaturos: Epirotæ uerò, illud ſe iurè ſeruaturos. Sed & ἀρείαν Mineruam, id eſt Martiam, uel pugnacem, legimus, cuius ſuo loco à nobis fiet mentio.

Palæſten Iouem uocauit Lycophron, quaſi tu dicas palæſtritam. cum enim, ut ferūt, Olympicū certamen Hercules inſtituiſſet, quod quinquageſimo quoq; menſe celebrabatur, paucíq; in palæſtram deſcendere uiderentur, Iupiter mutata forma luctatorem ſimulans, cum Hercule certauit: dumq; anceps uideretur uictoria, ſe filio Iupiter manifeſtauit, atq; ex ea lucta illi cognomē Luctatoris inditū eſt.

Μελισσαῖος ζεὺς, Meliſſæus Iupiter, à nympha nominatus, quæ ipſum Iouem aluiſſe dicta eſt, ut copioſius alibi meminimus. alij ab apibus nuncupatum uolunt, quę μέλισσαι uocantur. nam Amalthea B & Meliſſa ſorores, Iouem puerum caprino lacte & melle nutriuerunt: qua ex re confictum de apibus. Sed Meliſſam Matri deûm ſacerdotē primùm fuiſſe accepimus, à qua deinceps reliquæ ſacerdotes eodē nomine fuere nuncupatæ. Sed & ad alios deos tralatæ, ut Pindarus oſtendit. Nam & Cereris ſacerdotes eodem nomine fuere. Nymphæ item quædam Meliſſæ appellatæ, quas & Melias quidam dixerūt. Sed de his omnibus inter Nymphas abunde agemus.

Μαιμάκτης, Mæmactes Iupiter dictus, à quo Mæmacterion quintus Athenienſium menſis, qui eſt hyemis initium, cum iam aër turbatur. nam μαιμάκτης furentem, confuſum ac perturbatum ſignificat, ut eſt apud Arpocrationem. Non repeto quæ ſcripſimus in libro de Annis menſibus, &c. nam ſecutus Gazam, ibi nō quintum, ſed quartum prodidi, allatis ſimul & aliorum ſententijs.

Herceus Iupiter, ἑρκεῖος ζεὺς cognominatus, quod aræ eius intus in ſepto ædium, præſertim optimatū, erigerentur. περίβολον enim, id eſt circuitū & ſeptū, ἑρκὸν uocāt Græci, ut Arpocration ſcribit ſuper ea Dinarchi oratoris uerba, ex oratione aduerſus Moſchionē: Si tribulis, inquit, illi & aræ Iouis Hercei & Apollinis patrij ſunt. Nam cum de ingenuitate ſuorū Athenienſes agerēt, inter cætera & hoc interrogabāt, an ipſis eſſet Iupiter Hercæus, & Apollo patrius, & quædam quæ ad rem noſtrā non faciunt. hoc idem ſcribit & Pollux lib. VIII, de nouē principibus urbis agēs. Dionyſius Alicarnaſ.

in primo Hiſt. exiſtimari ait ab aliquibus Hercæos deos eſſe, qui & A Patrij & Genethlij uocantur. Sed de deis Hercæis, quos nos Penetrales & Penates dicimus, plura aliàs. De Hercęo Ioue meminit in Ibin Ouidius, Priamum ſignificans, Cui nihil Hercæi profuit ara Iouis. Scribit Arrianus, Alexandrum magnum Priami manibus ad aram Iouis Hercæi parentaſſe, ut illos placaret. Lucanus in x, Hercæas monſtrator (ait) non reſpicis aras. Meminit & Seruius ſecundo Æn. & Vergil. cum canit, Ingens ara fuit, iuxtaq́ue ueterrima laurus, Incumbens aræ, &c. Scribit Porphyrius, ſeu quicunque ille eſt in Homerum, quod antiqui ædium partes deis conſecrabant, interiorem partem Ioui Hercæo attribuebant, in cuius medio & aram erigebant, atque ideo ἀπὸ τοῦ ἕρκειν, id eſt à ſepiendo & circundando Herceus dicebatur. inde & ἕρκος, hoc eſt ſeptum. Plato in Euthydemo: Iupiter, inquit, Patrius à nobis non uocatur: Herceus autē, & Phratrius, & Phratria Minerua, &c. Quare neſcio unde illi in mentē uenerit, ut protectorē urbis, & curatorē tribus apud Platonē tranſtulerit. Sunt etiam qui Erceum Iouem ſine afflatu ſcribendum putēt, quo pacto & in pleriſque Græcorum codicibus inuenitur: ab arcendoq́ue deductum noſtri quidam arbitrantur, quòd ſcilicet mala arcere crederetur. Sed græca uocabula etymologiam latinam non habent, ut noſti. Ab Herceo Meſerceos deducitur, quod & Heſy- B chius, & idem Porphyrius Iouis epitheton eſſe tradiderūt. Proditum eſt à Pherecyde lib. Hiſtoriarum XII, cum Danaes & Perſei hiſtoriam enarrat: Acriſium, cum animaduertiſſet Danaen filiam peperiſſe, & puerum iam trium annorum eſſe, uel quatuor, Danaæ nutricem interfeciſſe: Danaen cum puero, ad Iouis Hercei aram adduxiſſe, ipſamq́ue interrogaſſe, Cuius'nam puer filius eſſet? Danaen reſpondiſſe, Iouis. Hoc idem & in commentarijs in Argon. Apollonij Rhodij legitur. Sanè & ἐργαῖος ζεὺς, ab Heſychio appellatur, Iupiter ſcilicet aereus.

Xenius Iupiter, id eſt hoſpitalis, colebatur apud antiquos ſumma religione. Vergilius,

Iupiter, hoſpitibus nam te dare iura loquuntur: ut notat etiam Seruius in primo Æn. Ouidius in x Metamorph.

Ante fores horum ſtabat Iouis hoſpitis ara. Scribunt Apollonij interpretes in ſecundo Argon. quod in Genetæo promontorio apud Tibarenos Scythię populos, Xenius Iupiter colebatur, quem & ab ipſo promontorio Apollonius alio loco Genetæum appellauit. Val. Flaccus Apollonium æmulatus, ita canit in quinto:

Inde Genetæi rupem Iouis, hinc Tibarenum
Dant uirides poſt terga lacus. Hoc loco poſſem multos Apollonij uer-

A nij uerſus ex lib. ſecundo afferre, quos conſultò omiſi. hos tantum afferam, incultè meis uerbis expreſſos:

Hicq; Genetæi Iouis alta cacumina flectunt. Idem & paulo ſuprà.

Hic prope uerſantur dites pecorum Tibareni,

Vnde Genetæam Iouis hoſpitis aſpicis arcem. Sanè Hoſpitalis Iupiter tanta religione & cultu ab antiquis colebatur, ut piaculum maximũ eſſe duceret, hoſpitiũ uiolare: ut nõ modo apud poetas, uerũetiam hiſtoriæ ſcriptores & philoſophos facile uidemus. Plato in VIII de Legibus, eam de terminis & finibus legem ſtatuit, ut ſi quis paruũ lapidẽ iureiurando à deis firmatũ, quo amicitiæ & inimiciæ terminant, mouerit. alterius enim Iupiter ὁμόφυλος, id eſt contribulis: alterius Xenios, id eſt hoſpitalis, eſt teſtis. apud Herodotũ ἐπίστιον Iouẽ hoſpitalem, ut alibi oſtendimus, Valla interpretatus eſt. Is præterea mos antiquis fuit, ut dimidiatã teſſeram hoſpitibus darent, quo hoſpites inuicem agnoſcerentur: quod ius etiam ad poſteros tranſiſſe legimus. De hoſpitali teſſera apud ueteres mentionem factam, in Plauti comœdijs uidemus: hinc & xenia, munera quę hoſpitibus dabantur, dicta fuere, quorum etiam iureconſulti meminere, ut Politianus docet in Miſcellaneis, & eum ſecutus Budæus: quos, ſi fortè hac de re plura quæris, legito. Porrò & il
B lud notandum quoq;, Lautia, quæ à Romanis munera legatis dabantur, quorum eſt hiſtoricis frequens mentio, ſed in primis Liuio, & à Plutarcho in Quæſtionib. Romanis ſunt interpretata, à Græcis xenia etiã appellabãtur, ut fit à Demoſthene in oratione De legatione. Xenia enim Philippi regis legatis Athenienſium data ſic uocauit, id quod & alicubi Plutarchus. quin & eodem modo uſus eſt Appianus, cum ſcribit, Phameam, qui cum Scipione nauigauerat, à Senatu ſuſceptum, xenijsq; plurimis donatum, purpureaq; ueſte, & fibula aurea, & equo phaleris aureis ornato. Sed & eiuſdẽ uocis uſum in Pandectis reperimus, ſi modo recte legantur: quo tamen loco uiri doctiſſimi genuinam & legitimã uocem reſtituerunt, reiecta adulterina ac ſuppoſiticia.

Dodonæus Iupiter celebris, à Dodona Epiri. Pomponius Mela lib. ſecundo: In Epiro, inquit, Dodonęi Iouis templũ, & fons ideo ſacer, quòd cum ſit frigidus, & immerſas faces, ſicut cæteri, extinguat, ubi ſine igne procul admouentur, accendit. meminit & Solinus: Tertius, inquit, Europæ ſinus incipit à Ceraunijs montibus, deſinit in Helleſpontum: in eo apud Moloſſos, ubi Dodonæi Iouis templum eſt, Tomarus mons eſt, &c. Idem & Plinius in principio quarti lib. Dodonæi Iouis & Strabo lib. quinto meminit, & Stephanus in Dodona, T. Liuius, Aſc. Pædianus, Hyginus, alij. in Priap.

Dodona eſt tibi Iuppiter ſacrata.

Moloſſus Iupiter, à Moloſſis Epiri populis & Chaonię cognomi A natus, apud quos oracula quercus reddebant. Stat. in tertio Theb. *Non Cirrha deum promiſerit antro Certius, aut frondes, lucis quos fama Moloßis Chaonias ſonuiſſe tibi.* unde & Moloſſum quoq; pedem dictum quidam uolunt, quod in templo Iouis Moloſſi odæ hoc metro & pede canerentur, in honorem Moloſſi Andromaches filij: unde etiamnum dicta ſunt Moloſſia feſta. tametſi Diomedes grãmaticus pedem hunc ipſum exiſtimauit, quod eo in bello Moloſſi populi uterentur.

Ἰθωμήτης, uel Doricè *ἰθωμάτης* cognominatus Iupiter, ut ſcribit Stephanus, ab Ithome urbe Theſſaliæ Pelaſgica. eſt & Meſſenæ, ubi nutritum, à quibuſdam proditum eſt, Iouem fuiſſe, ab Ithome & Neda, quarum altera monti & urbi nomẽ dedit, altera fluuio, quod in Meſſen. à Pauſ. ſcribitur. Fuerunt & *ἰθωμαῖα* feſta ibidem celebrata. Stephanus tamen ab Ithomo rege, non à nympha, Ithomen uocatum ſcribit. Clemens Alexandrinus in lib. quo ad ueritatem gentes adhortatur: Ariſtomenes, inquit, Meſſenius Ioui, quẽ illi appellant Ithometẽ, trecentos homines ſacrificauit. hoc idem ſcribit Euſebius in Pręparatione euang. & Cyrillus in lib. cõtra Iulianũ Cæſarem. Longa eſt apud Pauſ. mẽtio de bello ipſo Meſſeniaco, & de oraculo à Pythia reddito, deq; tripodibus qui circa arã Iouis Ithomatæ fuerũt, & de Ithome Haloſi, & excidio, deq; Ithomatę Iouis ſimulachro, quod Ageladæ opus fuit: &c. B

Τροπαιοῦχος ζεὺς, Tropæuchus Iupiter cognominatus, quòd trophæis præeſſet, unde & illi nomen: cuius Græci frequenter meminerunt, ut eſt apud Dionyſ. Alicarn. & Plut. in hiſtoria Othryadis & Poſthumi Albini, & Phurnutũ de Nat. deorum. nos quoq; nonnihil in Ioue Feretrio ſuprà retulimus. Quinetiam Pauſ. in Lacon. Tropæi Iouis templum commemorat, quod factum ait quodam bello à Dorienſibus. Simili fermè ratione & Trophæa Iuno, quàm Græci libentius *τροπαίαν ἥραν* nuncupant.

Ἀταβύριος ζεὺς, Atabyrius Iupiter uocatus à monte Rhodi inſulę Atabyro, ut ait Stephanus: uel Atabyri, ut Strabo, qui montẽ eius inſulæ altiſsimum affirmat. mons uerò ſic appellatus eſt ab Atabyro quopiam Telchine. De Ioue Atabyrio Pindarus meminit in Olymp. Diagoram Rhodium uictorem celebrans: quo loco Scholiaſtes ex Timæi ſententia, Atabyrion etiam in Sicilia montem ait. Quin illud etiam, in Atabyrio oues æneas fuiſſe inquit, quæ mugirent, quoties iniqui ibi quippiã fieret. Lactantius Firmianus lib. primo, non à monte Iouem Atabyrium nuncupatũ prodit, ſed ab Atabyrio hoſpite, & adiutore bellorum: ſicut & Labradæus. Iouem enim ſcribit rerum potitum, in tantam ueniſſe inſolentiã, ut ipſe ſibi

fana

A fana multis in locis cōſtitueret: & quamcunque in regionē ueniret, reges ac populorum principes ſibi hoſpitio & amicitia copulabat. & cum ab eis digrederetur, fana ſibi, ſui & hoſpitis nomine iubebat erigi, ratus id amicitiam & fœderis memoriam diutius conſeruare. ſic, inquit, Atabyrius appellatus, Labradæus, Laprius, Caſsius, Molion, & eiuſmodi alia, ab hoſpitum uocabulis. Hinc manifeſtè deprehendas, perperam legi in Appiani hiſtoria Mithridatica, Tabyrium Iouem, pro Atabyrio: idque nec ſemel. Sed & in V Diodori Siculi, quem ſextum fecit in tralatione Poggius, Achamarium uocauit pro Atabyrio: Athamenes, inquit, in eam Rhodi orā abiīt, quæ Camiros dicitur, ſupráque Atabyrum montem Ioui templum conſtruxit, Atabyrium appellatum.

Ἀπεσάντιος ζεὺς, Apeſantius Iupiter, quem Callimachus in Iambis ἀπέσας uocauit, ut Stephanus notauit. κ' οὐχ ὡδ' ἀρείων τῷ ἀπέσαντι παρ Διὶ ἔθυσαν ἀρκάδας ἵππους. dictus uerò Apeſas, ſiue Apeſantius Iupiter, à monte Nemæes: ut Pindarus & Callimachus, ab Apeſante quopiam heroe, qui ei regioni imperauit: uel propter miſſionem curuum, hoc eſt, διὰ τὴν ἄφεσιν τῶν ἁρμάτων. uel leonis: illic enim ex luna leo cecidit, ut Stephanus. Achilles uerò in Arati commentariis, cum de luna agit, in qua habitationes eſſe, & flumina, & quæcunque alia ſunt in terra: tum illud ſubdit, καὶ τὸν λέοντα, τὸν
B νεμιαῖον ἐκεῖθεν πεσεῖν μυθολογοῦσιν. hoc eſt, Et leonē Nemiæū inde cecidiſſe fabulātur. Pauſ. uerò in Argolicis, de Nemea agēs, ita ſubiunxit: & mons Apeſas eſt ſuper Nemeam, ubi tradunt Perſea Ioui Apeſantio primū ſacrificaſſe. quod & Statius Papinius in tertio Theb. ita canens teſtatur:

Mons erat audaci ſeductus in æthera dorſo,
Nomine Lernæi memorant Apeſanta coloni,
Gentibus Argolicis olim ſacer, inde ferebant,
Nubila ſuſpenſo celerem temeraſſe uolatu Perſea. mox addit, in oratione quam ibi Amphiaraus ad Iouem habet:

Iuppiter omnipotens, nam te pernicibus alis
Addere conſilium, uolucresque implere futuri,
Ominaque & cauſas cœlo deferre latentes Accipimus, &c. quo in loco nō æquè eſt audiendus Lactantius grammaticus. parum enim probata affert. Quidam libentius cum afflatu ſcribunt, Apheſas, & Apheſantius.

Ἀφλύσιος ζεὺς, ſi quidem græcum Herodoti codicem legimus: in latinum uerò à Valla cōuerſum, Laphyſtius, quem ex noſtris plerique ſecuti ſunt. in commentariis autem in ſecundo libro Argon. Apollonii ita legimus: Dipſacus Phyllidis filius Bithyniæ & indigenæ cuiuſ-

cuiuſdam nymphæ filij, Phrixum Athamantis filium fugientẽ cum A ariete hoſpitio ſuſcepit. aiunt uerò, in Colchos cum ueniſſet, Ioui Laphyſtio ibi arietem iugulaſſe. & diu legem extitiſſe Phrixi poſteris, eidem Ioui ſacra facere. Herodotus aũt lib. VII, qui Polymnia inſcribitur, hiſtoriam ipſam copioſius executus eſt. ait enim, de templo Iouis Laphyſtij, ab indigenis hęc narrari: Athamantẽ Æoli filium inito cum Ino conſilio, necem Phrixo machinatum: deinde Achęos ex oraculo tale certamẽ illius poſteris propoſuiſſe, quod et ſubſcribit. tu cętera lege. Pauſ. quoq; Laphyſtiũ collẽ in Bœotia deſcribit, in quo Iouis Laphyſtij lucus fuit, à Coronia X diſtãs ſtadijs, ubi cum Athamas Phrixũ & Hellen eſſet immolaturus, arietẽ aurei uelleris ab Ioue miſſum fabulant̃, cui arieti inſidentes ambo aufugerunt. Sunt & qui Laphyſtium Bacchum nuncupẽt, ut alibi dicetur.

Trophonij Iouis oraculum in Lebadia Bœotiæ, in IX deſcribit Strabo. ait enim, conſtructum ibi eius oraculum, quod hiatus ſubterranei deſcenſum haberet. deſcendebat autẽ, qui ſuſcepturus eſſet oraculum. T. Liuius quinto quintę Decad. libro, de Paulo Æmylio loquens: Lebadiæ quoq;, inquit, templũ Iouis Trophonij adijt. ibi cum uidiſſet os ſpecus, per quod oraculo utentes ſciſcitatũ deos deſcendunt, ſacrificio Ioui Hercynnę́q; facto, quorũ ibi templũ eſt: & reliqua, licet parũ probè ſcripta. Sedenim Trophonij oraculi cele- B bris & frequens apud ſcriptores mentio, M. Tulliũ in Tuſculanis, Herodotũ in Clio: Philoſtratũ in Apollonij Tyanei uita, Pauſaniã, Lucianũ, & cõtra Celſum Origenẽ. ſed & Homerus meminit in Apollinis hymno. Horũq; nullus Iouis Trophonij, præter unũ Strabonẽ, & alterũ T. Liuiũ, nomine nuncupauit. quin & alibi quoq; Strabo, nõ Iouis, ſed ſimplici Trophonij nomine protulit. Si tamẽ de Trophonio plura cõcupiſcis, præter ſupra citatos lege Suidam, Phauorinũ, commentarios in Ariſtophanẽ: & his longe plura qui collegit, Eraſmum in Prouerbijs, qui Trophonij oraculum (Deus bone) D. Patricij Scoti puteo contulit.

Labradeus, uel Labrãdenus Iupiter cognominatus, ſiquidẽ Strabonem ſequamur, & Stephanum: ſi Plut. & Lactantiũ, Labradeus. de hoc igitur ſic Plut. in Quæſtionib. Quid eſt, inquit, quod in Caria Labradei Iouis ſimulachrũ ſecurim, nõ ſceptrũ aut fulmẽ tenet? quia, ait, Hercules interfecta Hippolyte, cum præter alia ſecurim quoq; illi eripuiſſet, Omphalæ dono dedit, quã Lydorũ poſtea reges per manus tradentes, ſicut alia ſacra, ferre cõſueuerunt: donec Candaules indignũ cenſens, uni ex ſocijs ferendã tradidit. ſed poſtquã Gyges ab eo deſciſcẽs bellũ Cãdauli intulit, Arſelis ex Myleis auxilia Gygi adduxit, & Candaulẽ ſociũq; eius occidit, & unà cum reliquis ſpolijs ſecurim in Cariam detulit, ibíq; extructo Iouis ſimulachro

A lachro,ſecurim in illius manu dedit,et Labradeũ Iouem appellauit. nam Lydi ſecurim uel bipennem λάβρυν uocant.Plut.hactenus.Lactantius tamen Firmianus libro primo,cap. XXII, Labradeum Iouem ab hominis nomine proprio deduci, his uerbis ait:Sic ſunt cōſtituta tēpla Ioui Atabyrio,Ioui Labradeo. Atabyrius enim, & Labradeus,hoſpites atq; adiutores Iouis in bello fuerunt.Ælianus uerò: Labradeus,inquit,Iupiter nominatus eſt,quòd permultũ pluiſſet.ab eodem & hoc proditum eſt,quòd in Iouis Labradei fons fuit limpidus, in quo eſſent piſces mãſueti, qui monilibus & inauribus auratis forent ornati, quod quidem templum LXX ſtadia ab urbe Mylaſia diſtabat. Ex huius Iouis Labradei ſtatua gladius nomine Carius appenſus fuit, qui ideo uenerationē habuiſſe dictus eſt, quòd Cares primi belli officinas inſtituerunt, pecunia & mercede militarunt, loris clypeos appenderunt, & criſtas galeis accommodarunt. Cares autem appellati à Care Ioue Cretenſi.hæc ferè Ælianus. Strabo lib. XIIII ab his diuerſa ſcribit: Mylaſij,inquit, duo Iouis templa habent:eius qui ὠσογὼ,& eius qui Labrandenus uocatur. hoc quidem in urbe, Labranda uerò uicus eſt in monte. Idem tradit & Stephanus.

Κάσιος ζεὺς, Caſius Iupiter, nuncupatus à Caſio monte,& urbe B Ægypti, de quibus ſic Stephanus: Caſion mons & urbs Ægypti, ante Peluſium. dicitur autem à Caſo, una Cycladum inſula:uel à Caſo Cleomachi filio,à quo & Caſij Iouis fanum.Strabo uerò lib.XVI: Caſius, inquit, eſt mons quidem accumulatus in promontorij modum,aquarum inops.in eo magni Pompeij corpus iacet,& Caſij Iouis templum:& nō procul inde Magnus iugulatus fuit,& ab Ægyptijs dolo interemptus. Hinc Lucanus de Pōpeij ſepulchro: Et Caſio præferre Ioui. meminit & Procopius hiſtoriarũ lib.quarto. Lactantius Firmianus,Caſium Iouem denominatum ait,à Caſio Iouis hoſpite & adiutore,ut de alijs pauloantè ſcripſimus.

Triphylius Iupiter, hoc eſt, τριφύλιος ζεὺς, dictus eſt à Triphylia,de qua Strabo lib.VIII. Triphylij, inquit, ideo uocati ſunt, quia illis cōtigit,ut tria φῦλα, id eſt tres tribus ſeu nationes in unum congregatæ conderent:principiò quidem, Apeorum: deinde Minyarum,qui accolæ ſuperacceſſerunt:& poſtremò Eleorum,qui uictores,loci cōpotes extiterunt. Sunt qui pro Minyis Arcades dicant. Stephanus tamē Triphylian Elin eſſe ait, qui & τρίφυλοι uocantur. dicti uerò ἀπὸ τῶν τριῶν φυλῶν, id eſt à tribus tribubus,quot condita urbs eſt.uel ἀπὸ τῶν πύλων, tribus pylis urbis, ſeu portis:uel potius à Triphyle Clytij matre. De Ioue uerò Triphylio Lactantius lib.primo:Antiquus,inquit,auctor Euhemerus,qui fuit ex ciuitate Meſſana, res geſtas Iouis & cæterorum qui dei putantur, collegit, hiſto-

hiſtoriamq́; contexuit ex titulis & inſcriptionibus ſacris, quæ in antiquiſsimis templis habebantur, maximeq́; in fano Iouis Triphylij, ubi auream columnã poſitam eſſe ab ipſo Ioue, titulus indicabat: in qua columna geſta ſua perſcripſit, ut monumenta eſſent poſteris rerum ſuarum. Hæc & plura Lactantius, quæ & retulimus in tertio dialogo de Hiſtoria poetarũ, cum Euhemeri uitã explicaremus. Triphylij Iouis meminit & Diod. Siculus in quinto, quem VI Poggius fecit. aitq́;, non in Græcia, ſed in Arabia Felice inſulam fuiſſe, in qua & mons & templum Iouis Triphylij in campo, item urbs Panara, regio Panchæa dicta. Sed & Euſebius lib. ſecundo Præparationis euang. licet in latino exemplari Trapezuntij Georgij hoc loco, ut alijs penè innumerabilibus, multa deſiderentur. A

Arboreus Iupiter, hoc eſt (ut Græci dicunt) ἐνδενδρ@- ζεὺς, & cultus & nuncupatus à Rhodijs, Heſychio & Phauorino teſtibus. eodem nomine & uocatus Dionyſius, à Bœotijs.

Sardeſſius Iupiter, hoc eſt, græcè σαρδήσσι@- ζεὺς, ut Stephanus ſcribit, colebatur in Sardeſſo Lyciæ urbe, quæ à Lyrneſſo non multum diſtabat.

Chryſaoreus Iupiter, græcè dictus χρυσαορεὺς ζεὺς, cognominatus, ut Strabo in XIIII notat, in Caria. in agro Stratonicenſium duo fuerunt templa: alterum Hecatæ apud Laginos, ut in Hecate dicemus: alterũ prope urbem Iouis Chryſaorei, Caribus omnibus commune, quò illi ſacrificaturi & de cõmunibus rebus deliberaturi conueniebant, qui cõuentus Chryſaoreus uocabatur, ex uicis conſtans: in quo qui plures uicos attuliſſent, ij in ſuffragijs antecellebant. quemadmodum Ceramietæ, id eſt, ex Ceramo Cariæ urbe: & Stratonicenſes, quanquã propriè non eſſent Carici generis, de conuentu tamen Chryſaorei participabant. Porrò ut rem planius teneas, Stephanus Chryſaorida urbẽ ait fuiſſe Cariæ, quę mox Adrias nuncupata ſit. Apollonius urbem hanc primum à Lycijs conditam ſcribit, unde fiat gentile nomen Chryſaoreus. Epaphroditus uerò totã Cariam Chryſaorida uocitatam prodidit. B

Chthonium etiam Iouem legimus. nam & deos Chthonios uocamus, ut ſuo loco exponemus. Chthonius tamẽ ζεὺς ab Heſychio, Pluto ſcribitur. At Pauſ. in Eliacis, inter cæteras aras quæ in Olympia fuerant, & διὸς χθονίου aram reponit.

Ταραντᾶιος ζεὺς, Tarantæus Iupiter, non à Taranto Italiæ, ſed à Taranto urbe Bithyniæ, quæ maſculo genere enunciatur, ut apud Stephanũ in lib. de Vrbibus, uel potius in eius Epitome ab Hermolao Conſtantinopolitano confecta, legimus: quæ urbs & per δ, id eſt Darandos, etiam profertur. Taranti, uel Tarantæi Iouis Demoſthenes lib. ſecundo Bithyniacôn meminit.

Λευσκᾶιος

A Ἀρισταῖος ζεὺς, Ariſtęus Iupiter uocatus, & Apollo ἀγρεὺς καὶ νόμιος. ſic notāt Apollonij Rhodij interpretes, in ſecundo Argon. qui cum non aliud tradant, niſi quæ pertinent ad Ariſtęi hiſtoriam, quam ipſi multiplicem narrant, & Probus & Seruius apud Verg. item Pindari expoſitores, nō uiſum eſt mihi de Ariſtæo hoc loco plura congerere. ipſum enim ſeorſum deſcripſi.

Ἰκμαῖος ζεὺς, hoc eſt, Icmæus & humidus Iupiter, in Ceo inſula cultus, ut pluribus in ſecundo Argon. canit Apollonius, de Ariſtęo agens, ubi hoc carmē legitur: Atq; aram fecit magnam Iouis Icmęi: hoc eſt, καὶ βωμὸν ποίησε μέγαν Διὸς ἰκμαίοιο. quo loco multa quidem commentatores. Sed ea præſtat latina audire ex Probo grammatico, qui eadē fermè in uerſu hoc Vergilij ex primo Georg. recitat, Et cultor nemorum, cui pinguia Ceæ, etc. Inſula eſt, inquit, Cea in Ægæo mari, in qua ſunt urbes quatuor, Iulis, Carthea, Phoceſſa, Coreſſa. ibi exiſtimatur fuiſſe peſtilentia pecorum & armentorum grauis, propter interitum Actæonis. Ariſtæus, monſtrante Apolline patre, profectus eſt in eam inſulam, & ibi ſacrificio facto, aram Ioui Icmæo conſtituit: qui placatis flatibus & æſtu, qui necabant & armenta & pecora, liberauit eam. ipſe autē poſt exceſſum uitæ, imperante oraculo, ab immorantibus eam inſulam relatus in numerum
B deorum, appellatus eſt Nomius & Ægoros: quòd & agreſti ſtudio, & cura pecorum armentorumq;, nō mediocriter profuerit hominibus. Traditur hæc hiſtoria de Ariſtæo, in corpore Argonautarum à Varrone Atacino. hæc Probus. Sanè non Ægoros legit Apollonius, ſed ἀγρεὺς: & expoſitores cauſam afferunt, quam & in Pindari commentarijs legimus.

Φύξιος ζεὺς, hoc eſt, Fugitiuus Iupiter, ut in quarto Argon. ſcribunt Apollonij interpretes. Phyxius uerò nuncupatus, quòd fugientibus auxilietur, & ad quem confugiant ij quibus eo loci mors immineat. ijdem tamen interpretes lib. ſecundo, ſuper ea uerba,

Τὸν μὲν ἔπειτ' ἔῤῥεξεν ἑῆς ὑποθημοσύνῃσι,
Φυξίῳ ἐκ πάντων κρονίδῃ Διὶ, id eſt, quem utiq; poſtea ſacrificauit ſuis monitis, Phyxio ex omnibus Saturnio Ioui, ſic tradunt: Phyxius Iupiter à Theſſalis, ſiue quòd tempore Deucalionis effugerūt diluuium, ſiue quòd Phryxus in ipſum confugit. addunt ijdem alibi: quòd fugiens Phryxus in terram Colchicam, ſeruatus eſt, ubi arietem aureum Ioui Phyxio ſacrificauit, quoniā effugiſſet inſidias nouercæ. Idem & Iſaacius in Lycophronem ſcribit. Pauſ. tamen in Attica: Cui deo (ait) Phryxus arietem dicauerit, nō liquêre. ſed ut coniectare licet, is eſt, quem apud Orchomenios Laphyſtiū nuncupāt, de quo paulo pòſt plùra. Porrò & Philoſtratus in heroicis ait, Phyxium etiam Apollinem cultum, id eſt fugæ præſidem, ut in Apolline dice-

ne dicemus commodè. Quidam mihi inſulſè uidentur Phryxium, à Phryxo nuncupare.

Ὑψιστος ζεὺς, id eſt, altiſſimus Iupiter, & excelſus. Thebis uerò colebatur. ſic autem appellatus ab Hypſiſta porta, quæ inter Thebanas portas quinta fuit. & quoniam ſuper ipſam Iouis templum erat, ideo ita cognominatum Iouem ferunt. Legi & eodem cognomine in Olympo monte Iouem cultum fuiſſe: tametſi perpetuum etiã ſit Iouis hoc cognomen.

Ὁμολοιος ζὰς, Homoloius Iupiter dictus eſt, & ὁμόλοος: in Bœotia colebatur, ut Stephanus in libro de Vrbibus ſcribit, ubi de Homole agit. Heſychius & Suidas, eum Iouem cultũ fuiſſe Thebis, ſed & in aliis Bœotiæ urbibus. alij Homoloian uatem Ennyus filiam dixerunt, quam Ariſtophanes in Thebaicis II, ait miſſam fuiſſe Delphos: & ab eo Iupiter cognominatus. Iſter autem, apud Æoles ait ὅμολον concordem ac pacificum ſignificare, unde factum ſit Ioui cognomen Homoloius. Culta fuit etiam Thebis Ceres Homoloia. Sanè ſeptima Thebarum porta Homoloia, teſte Pauſ. dicta fuit: unde & Homoloides portę, teſte Statio, nuncupatę fuere. Statius lib. ſeptimo Theb. *Quàm celſus abena*

Sphinge per ingentes Homoloidas exeat Hemon. id etiam atteſtatur Lactantius grammaticus, qui eas portas ſeptem fuiſſe ait: unde & Thebana ciuitas Heptapylos dicta eſt.

Hymettius Iupiter, & Parnethius, á montibus Atticis cognominatus fuit, ut Pauſ. ſcribit, & Heſychius: qui & Apollinẽ ait Hymettium, quòd ibi coleretur. Parnethius uerò Iupiter in eodem monte æneus fuit. Itemq́ꝫ ara Iouis Semalei, id eſt σημαλέου, quaſi qui ſigna demonſtret. Heliconius quoqꝫ Iupiter, ut Heſiodi in Theogonia expoſitores tradunt, dictus eſt, ſuper ea Heſiodi uerba, ϗ βῶμον ἐριθενέος κρονίωνος: id eſt, & arã potentis Iouis in Helicone. ubi eius ſedes erat, unde eſt Heliconius. Cronion uerò, id eſt Saturnius, ut latini: & Cronia, Saturnalia. Fuit & Heliconius Neptunus, ut alio loco dicam, à Peloponneſi urbe Helice.

Σαώτης ζεὺς, Saotas Iupiter Theſpiis cultus, cuius ſimulachrum apud Theſpios uiſebatur. hac autem de cauſa hoc illi cognomẽ fuit. Cum draco urbem uaſtaret, Iupiter mandauit, ut adoleſcentem ſorte eductũ ſingulis annis ſerpenti immolarent. Sors Cleoſtrato obtigit. quare Meneſtratus eius amator machinatus eſt thoracem æneum, ſingulisq́ꝫ thoracis ſquammis hamum ſurſum uerſus connexuit, & eo ſe thorace induit, ſeq́ꝫ ultrò feræ obtulit, ut unà & ipſe & draco interirent: quare Theſpienſes Saotæ Ioui ſimulachrum erexere. Legimus porrò, & Dionyſium hoc cognomine apud Trœzenios aram habuiſſe. Pauſ. auctor.

Hypa-

A Hypatus; id eſt ſupremus Iupiter. Orpheus, χαῖρε ἄνα προπάτωρ
ζεὺς ἄφθιτε, χαῖρ' ὕπατε ζεῦ. Deorũ enim ſupremus Iupiter. Pauſ.
tamen ait, Hypaton montem fuiſſe in Bœotia, ſupra Gliſſantem, ue
tuſtam eius loci urbem: quo in monte Iouis Hypati templum fuit.
idem auctor in Attica ſcribit, Iouis Hypati aram fuiſſe in εἰσόδῳ, id
eſt ueſtibulo delubri, quod Erechthion appellabãt, ad quã aram ni
hil animatũ immolabant. Sed id ibi inſtituti fuerat, ut uarij generis
πέμματα, id eſt bellaria uel libamenta apponerent, abſq; uino. In
Arcadicis uero, Cecropẽ ait omniũ primũ Iouem ὕπατον, id eſt ſu-
premum uocaſſe. Pelani autem placentę genus, ex flore farinæ cõfe-
cti, item guttæ ſeu lachrymæ thuris & gumi: item obolus offereba-
tur, qui mercedis gratia uati dabatur.

Τριόφθαλμος ζεύς, hoc eſt, Trioculus Iupiter, ſic ideo appellatus,
quod ſcilicet cœleſtis, terreſtris, & marinus ſit. nam δία uocant poe
tæ Iouẽ, Neptunũ, & Plutonẽ. Huiuſmodi Iouis ex ligno ſtatuam
habuiſſe Priamũ, ſcribit Pauſ. quæ tres oculos haberet: quorũ unus
eſſet in fronte, reliqui uerò ea parte qua cæteri. Erat aũt ſtatua hæc
ſub diuo poſita, in aulæ medio, ad quam confugit Priamus in urbis
Troiæ direptione. Cum uerò ſpolia inter ſe Græci diuiderent, Sthe
nelus ſimulachrũ illud Argos abſtulit. Sed & idem, quod omnia ui
B dere & inſpectare crederetur, ἐπόπτης, id eſt ſpectator, teſte Heſy-
chio, uocabat. Hinc & Phurnutus ait, quod Iouis oculus πάντ' ἐφο-
ρᾷ, καὶ πάντ' ἐπακούει: id eſt, omnia cernat, omniaq; audiat. quod & de
ſole Homerus canit, & ab eo poetę cæteri. quod ait & Plin. in ſecun
do. Quin eadẽ item ratione ἐπόψιος Apollo nuncupatus. Sed & ab
Athenienſib. ἐπόπτης etiã cognominatus, quod proſpiciat & præſit.

Ancheſmius Iupiter, uel ut legit Domitius, Antheſmius, dictus
à monte Atticæ Ancheſmo, non ſatis magno.

Epidotas Iupiter apud Lacedæmonios cultus, ut eſt apud Heſy-
chium. Pauſ. uerò Mantinenſibus Epidotæ Iouis templum fuiſſe
prodidit, ea ratione nuncupati, quòd mortalibus bona daret. alio
quoq; loco idem Pauſ. ἐπιδότας numero plurium cõmemorat, cũ
ait: Antonium uirum ſenatorium Æſculapij balnea conſtruxiſſe, &
deorum templum quos Epidotas uocabant.

Πολιεὺς ζεύς, Polieus Iupiter, id eſt ciuilis, uel urbis præſes, aut
cuſtos, ab Athenienſibus cultus fuit, cuius ſimulachrũ Leochares
fecit, ut eſt à Pauſ. proditum. Huic deo hæc ſacra impendebant.
Hordeũ tritico mixtũ in eius ara, nulla cuſtodia, appoſitũ ſeruabat.
Bos autem, quæ ad ſacrificium illuc accedebat, quoad ſacrificiũ fru-
gesq; pertractabat, ex ſacerdotibus unũ βουφόνον, id eſt bouicidã uo
cabãt: hic ſecurim inijciebat, extemploq; fugiebat. ita enim mos fuit
ſacri peragẽdi. Alij eius facti auctorẽ ſe ignorare ſimulãtes, ſecurim

ipſam ad iudicium agebant. qua de re alibi ita comperio, quod in fo- A
ro ad Prytaneum ferro rebusq́ omnibus ἀψύχοις, id eſt inanimatis
iudicia exerceret. quod ex ea cauſa manaſſe exiſtimatur, quòd Erich
thone Athenienſibus imperãte, tunc primum bouem ad huius dei
aram Buphonus mactauit, ſecuriq́ ibi relicta, ex finibus Atticis au-
fugit. Securis ipſa fuit à iudicibus abſoluta: quod genus iudicij uſ-
que ad Pauſaniæ, hoc eſt Adriani tempora, quotannis celebraba-
tur. Poliei Iouis meminit & Phurnutus de Nat. deorum, item Ste-
phanus de Vrbibus, quo loco agit de Poli Ægypti urbe. Πολιέα Io-
uem, ait, ideo ſic uocari, quòd à genitiuo πόλιος formetur, uertendo
ου in έως. Colebatur & Polias Minerua, ut idẽ ſcribit in Alalcome
nio. Illud præterea notat Heſychius, quod Διϊπολιεία celebritas ea
fuit, quę Athenis agebatur, ab Ioue Polieo deducta, cui Atheniẽſes
rem ſacram faciebant in memoriam molę & bouis. Sic quidem græ
cus codex habet, εἰς μνήμην τοῦ πελάνου καὶ τοῦ βοῦς. ego, τῆς πελέκυος,
id eſt ſecuris, emendo: propter ea quæ ſuprà ex Pauſ. retulimus.

Panhellenius Iupiter cognominatus ea de cauſa, quòd eius tem-
plum Græcis omnibus eſſet commune. meminit Pauſ. in primo &
ſecundo. Adrianus imperator Athenienſibus Διὸς, id eſt Iouis παν-
ελληνίου, & item Iunonis templum cõdidit, C & XX marmoris Phry-
gij colũnis inſigne. Dictus eſt & Hellenius Iupiter, ut eſt apud Pin- B
darũ, quo in loco multa græcus interpres recitat: quòd ſcilicet Æa-
cus à ſuis rogatus, ab Ioue patre pluuiã in magna ſiccitate impetra-
rit. Idem & Pauſ. refert his uerbis: In Moluridis montis uertice Io-
uis Apheſij, id eſt, ut Domitius interpretatur, Dimiſſorij, templũ
fuit. Ferunt enim, cum ſiccitas Græciam inuaſiſſet, poſt peractum
ab Æaco ſacrificium Ioui Panhellenio in Ægina, Iouem quæ obla-
ta acceperat dimiſiſſe, atq́ ita dimiſſorium appellatum Iouem. Hæc
fermè Pauſanias. Fuit & in Ægina Panhellenij mons. Legimus
& Liberum uocatum Panhellinon, cõceſſumq́ Athenienſibus, ut
eius nominis templum conſtruerent, ut tradit Dion.

Scotinas Iupiter, ut Stephanus ſcribit, uel ut Pauſ. Scotitas, niſi
prauè legatur: ſic cognominatus à loco, qui fuit in Laconia, ab Her-
mis uico uenientibus, arboribus conſitus, cui non arborũ denſitas
tenebras faciebat, attamẽ ipſe Iupiter ſic uocatus dicitur ἀπὸ τοῦ σκότου.

Ambulius Iupiter, cultus apud Laconas in quodam loco, in quo
porticus fuere quadrangulares. ibidẽ & Ambuliæ Mineruæ ara, &
Caſtorum, eodem cognomine. Pauſ.

Euanemi Iouis ſimiliter apud Laconas fuiſſe legimus ſimulachrũ,
à bono uidelicet ferendo uento, ut uox ipſa declarat. Pauſ. auctor.

Cappotas Iupiter nũcupatus hac ratione. ſcribit Pauſ. tribus for
taſſe ſtadijs à Gytheo urbe Laconica ſaxũ fuiſſe, in quo ſedens Ore-
ſtes,

A ſtes,furore ac inſania liberatus ſit.quare,inquit,lapis ipſe lingua Dorica Iupiter Cappotas dictus eſt.

Homogynus Iupiter in Ægio uerſus mare templum habuit,quo loco Agamemnonem ferunt Græciæ principes collegiſſe, unde nomen eſt deductũ:inibiq́ eũ deliberaſſe de bello Priamo inferẽdo,ut ulciſceretur Helenæ rapinã. Ὁμόγυιος,Homognius uerò Iupiter, id eſt gentilis,uel cognatus,quẽ fratres, quiq́ eiuſdẽ generis fuerãt, colebant. Meminit Phurnutus,& Arati græcus interpres,alijq́.

Εἰλαπιναστὴς ζεὺς,hoc eſt,ut arbitratu meo interpreter,conuiualis Iupiter (εἰλαπίνη quippe,magnificum & ſplendidum cõuiuij apparatum,apud Athenæum,& Euſtathium,& alios ſignificat) fortè cum Dapali Ioue latinorũ conuenit,de quo iam ægimus.

Splãchnotomos etiã Iupiter in inſula Cypri cultus fuit,appellatus ab inciſione interaneorũ & uiſcerũ. meminit in quarto Athenæus.

Γαμήλιος ζεὺς,hoc eſt,nuptialis Iupiter,quòd nuptiarum & matrimonij curã habere putaretur. Huius meminit & Chryſippus, & D.Hieronymus in Iouinianũ: Ridiculè,inquit,Chryſippus ducendam uxorẽ ſapienti præcipit, ne Iouem Gamelium & Genethlium uiolet.iſto enim modo apud Latinos ducenda uxor nõ erit,quia Iouem non habent nuptialem. Gameliã quoq; Iunonem cultam legi-

B mus,qua de re in Iunone ſatis,ut ſpero,diſſeremus. Porrò Genethlium Iouẽ græci uocarunt, quòd ei cura foret liberûm gignendorũ.

Τέλειος ζεὺς,hoc eſt perfectus,uel adultus Iupiter:ſic & Iuno τελεία. crebra eſt & frequens horum memoria Græcis ſcriptoribus. Scribit Diodorus, Teleo Ioui omnes ſacrificaſſe, & Teleæ Iunoni, quoniam hos primos nuptiarum duces,ac inuentores omnium exiſtimarunt antiqui. At uerò Tegeatę,ut Pauſ.tradit,Διὸς τελείου arã in foro habuere,ſtatuãq́ quadrangularẽ illi ſtatuere,qua figura ipſi gaudẽt.τέλειος,inquit Heſychius,τελεσιουργος,καὶ ὁλόκληρος:hoc eſt, perfector & integer Iupiter. hic & in nuptijs colebatur, & ἱερὰ τέλεια:unde & nubentes τέλειοι uocati ſunt. De Iunone τελεία ſuo loco agemus. Sciendum uerò illud quoq;,προτέλεια dici,& προγάμεια,non modo ſacra quæ ante nuptias fiebant, ſed & munera quæ antè offerebantur. Porrò & illud attendendum, de poculorum lege,quæ religioſe antiquis fuit obſeruata, & de ea multa à græcis ſcriptoribus in primis traduntur. Poculum illud quod Ioui Seruatori propinabatur,id eſt Soteri,& τέλειον appellabatur.

Αρώτριος ζεὺς,Aratrius Iupiter apud Phœnices cultus,Cœli filius ab eis exiſtimatus, & Saturni frater: cui Dagoni nomen fuit, cuius in ſacra hiſtoria Hebræorum crebra mentio eſt. Aratri uerò inuentor ab illis exiſtimatus,unde & ἀρώτριος cognominatus: de quo Philon Byblius in ijs quæ ex Sachoniathone tranſtulit,teſte Porphyrio

philoſopho,& Euſebio in primo Præparationis euang. Porrò de Dagone in primo Regum, cap. quinto, multa leguntur: cum in eius templo captã arcam Domini Palæſtini,id eſt Philiſtæi,repoſuerunt,magno ſuo periculo,& maiore miraculo. meminit & Suidas. hunc Phœnices frumenti & aratri inuentorem putabant. A

Hecaleſius Iupiter à Theſeo conſtitutus in terra Attica,à nomine anus Hecales,de qua in Priapeis:

Aequalis tibi,quam domum reuertens,
Theſeus repperit in rogo iacentem. cui & ſacra inſtituit. Plut. alij. Stephanus,ἑκάλην ait populum fuiſſe Leontidis tribus Atticæ, unde ſit dictus Iupiter Hecalius.Heſychius uerò,ἑκάλειος (inquit) ζὰς, quẽ Hecale erexit.ſed hac de re multi multa: quorũ tamẽ Politianũ inter eos primum fuiſſe uidemus, qui de Hecale permulta ſcripſit.

Enæſimus Iupiter in Coronea cultus, ait Heſychius. ἐναίσιμος uerò,mitis,ſuauis,officioſus & bonus eſt.nam αἴσιον bonum, uerũ & honeſtum ſignificat:αἴσιμον autẽ,decens & fatale.Sanè Æneſius etiã Iupiter colebatur in monte Cephaleniæ inſulæ, teſte Strabone in x.de quo & cõment.Apollonij in ſecundo Argon.quo loco ſcribunt: Ænus mons eſt Cephaleniæ, in quo Æneſij Iouis templum eſt, cuius & Leon meminit in περίπλῳ,& Demoſth.ἐν λιμέσι.item Heſiodus hoc carmine,ἔνθ᾽ οἵγε εὐχέσθην αἰνηΐῳ ὑψιμέδοντι. hoc eſt: B
Fundebantq́; preces Aeneio altitonanti. ab Æno enim Æneius deflexit. Demum & Enæmium Iouem etiam cognominatum innuit Heſychius,quaſi dicas conſanguineum & cognatũ.ſed & hoc alibi.

Athous Iupiter etiã appellatus, & cultus in ſummitate & uertice montis Atho, ubi celebre eius fuit templum. Fuit & Hynnareus Iupiter, uocatus ab Hynnario monte,ut ſcribit Heſychius.

Lycæus Iupiter à Lycaone dictus, ut Pauſ. in Arcad.tradit, cui deo & Lycæa certamen inſtituit. dictus etiã Lycaon in lupum à Ioue conuerſus,quòd infantem immolaſſet.alia tamen apud Ouid.legitur fabula in Metamorph. alia item apud Suidam: quæ cum cognitione digna ſit, hic ſubſcribere non grauabor. Lycaon, inquit, Pelaſgi filius, Arcadum rex, patris inſtituta ſumma æquitate ſeruabat: ſed ut ſubditos ad iuſtitiam ſeruandam quoq; pelliceret, Iouem boni maliq́; inſpectorem in hoſpitis forma ad ſe ſæpe uenire ſimulabat.quare cum ſe ſacra facere uelle, ut deum accepturus, dixiſſet, eius diuerſis ex uxoribus procreati liberi noſſe uolentes, an deus necne uenturus eſſet, pueri clàm cæſi carnes carnibus ſacrificij miſcuere, cogitantes deum id minus cogniturum. mirum diuina prouidentia factum,ut coorta repentè tempeſtate,fulminibus ij omnes interirẽt,qui puerũ interfecerant.unde mox Lycea inſtituta, quorũ cùm alibi Pindarus meminit,tum in Olymp. ad Diagorã Rhodium.

A Rhodiũ. In Arcadia, inquit, Lycæa ludi in honorẽ Iouis Lycæi age-
bantur, in quibus prẹmia arma ærea fuere. Sunt qui Lycæum mon
tem Olympum in Arcadia tradant, quẽ & pleriq; ſacrum uerticem,
hoc eſt, ἱερὰν κορυφὴν appellant: unde & Iouem Coryphæum, ſunt
qui nuncupatũ putant. in eo autem uertice Iupiter educatus, ab Ar
cadibus traditus eſt. Nympharũ nomina, quæ illum educarũt, fue-
re, Thiſoa, Neda, & Agno. Fuit & fons prope Iouis Lycæi tem-
plũ, à nomine nymphæ, cuius aqua à ſacerdote ſacris peractis quer-
na uirga permota, neſcio qua ſuperſtitioſa illuſione, hymbrem lar-
gum cœlo educebat. Quin & ibidem miracula alia fieri, græca pro
dit hiſtoria. ut uerũ illud ſit quod ſcribit Plin. lib. VIII. Nullum, in-
quit, tam impudens mendacium eſt, ut teſte careat. Itaq; Copas, qui
Olympionica ſcripſit, narrat, Demarchum Parrhaſium in ſacrificio
quod Arcades Ioui Lycæo humana etiam cum hoſtia faciebant, im
molati pueri exta deguſtaſſe, & in lupum ſe conuertiſſe: eundem
decimo anno reſtitutum athleticẹ, reſtitiſſe in pugilatu, uictorem'q;
uictoria Olympia reuerſum. de Lycæo Ioue & Strabo, item Calli-
machus, & in eum Scholia, & Hyginus in Vrſæ deſcriptione: In Io-
uis, inquit, Lycæi templum qui acceſſiſſet, mors pœna erat, Arca-
dum lege. meminit idem alibi, nec ſemel. Sed mirũ eſt, quod ex Tro
B go ſcribit Iuſtinus lib. XLIII. In Palatini, inquit, montis radicibus
templum Lycæo, quẽ Græci Pana, Romani Lupercum appellant,
conſtituit: ipſum dei ſimulachrum nudum, caprina pelle amictum
eſt, quo habitu Romæ (ait) Lupercalibus decurritur. hæc ille. Sed
de Lupercalibus, in eo quod eſt de Sacrificijs ultimo Syntagmate
plura dicemus.

Ammon Iupiter, à noſtris, & Græcis in primis, ab arena deduci-
tur: ἄμμος quippe arena uocatur. quod & Plin. libro XII innuit,
cum de Ammoniaco ita ſcribat: Ergo Æthiopiæ ſubiecta Afri-
ca, ammoniaci lachrymam ſtillat in harenis ſuis, inde etiam nomi-
nẹ Ammonis oraculo, iuxta quod gignitur arbor. Sanè ex no-
ſtris plerique cum afflatu ſcribunt, inter quos Sex. Pomp. qui libro
VIII, hoc eſt, in aſpiratis, ita ſcribit: Hammo cognominatus, quia
in harena putatur inuentus, quæ græcè hoc nomine ἄμμος appel-
latur. cui cornua affiguntur arietis, à genere pecoris, inter quod in-
uentus eſt. Sed quoniam certiora dicere uidentur Ægyptij, quẹ ipſi
tradunt, etiam afferamus. Amun, aiunt, Iouis eſt nomen, quod eti-
am Plut. notat in libro Iſidis & Oſiridis: notat & Iamblichus. Hinc
grẹci & latini parum mutantes, Hammonem uocamus. Manethus
quidem Ægyptius, eo nomine arcanum occultum'q; ſignificare tra
dit. Hecatæus uerò uocẽ fuiſſe ait, cum deum inuocabant: eaq; uti
ſolebant, cum præcipuè incognitũ arcanum'q; uocabant: qua factũ

ratione,ut Deum illum ſummum rerum cõditorem,ut abditum ar A
canũq́ꝫ, ea uoce appellarent. Diodorus Siculus, Ammonẽ regem Libyæ prodidit, qui Rheam Cœli filiã duxerit uxorẽ, & Amaltheã adamarit, filiumq́ꝫ ex ea Dionyſiũ ſuſtulerit: & quę apud ipſum cætera leguntur. Herodotus de Ammone lib. quarto multa, & Origenes contra Celſum, quæ & Arrianus in tertio. Idem uerò Herodotus libro ſecundo ait, quòd Iupiter cum nollet ab Hercule cerni, ab eo tandem exoratus, id commentus eſt, ut amputato arietis capite, pelleq́ꝫ uilloſa quam illi detraxerat induta, ſeſe ita Herculi oſtenderet. atq; inde factum, ut Ægyptij Iouis ſimulachrũ arietina facie cõfingerent, et ab Ægyptijs Ammonios aiũt accepiſſe. Ab alijs Ammon tradĩ, quod in bellis uſus ſit galea, cuius inſigne caput fuerit arietis: unde orta ſit fabula. Sunt qui ipſum tradant cornua in utroque tempore paruula habuiſſe, ac propterea Dionyſiũ ipſius Ammonis filium eodem fuiſſe aſpectu. Cognominatus eſt & eadẽ ratione κεραϛφόρος, hoc eſt corniger. unde Pheſtus poeta græcus, ζὰς λιβύης ἄμμων κόρατηφόρε κλυθὶ μάντι. hoc eſt, O Libyæ uates exaudi corniger Ammon, Iuppiter. Sic & Lucanus, id eſt cornigerum uocauit: & Statius. Fuere qui Ammonem arietem Phrixi & Helles putarent, ut Pherecydes prodidit. Euſtathius in Dionyſium de Situ orbis, conſimilia Herodoto ſcribit. Seruius grammaticus ideo arietino capite ait confingi, quod eius eſſent inuoluta reſponſa. quin ea nutu & renutu alijsq́ꝫ ſignis dabantur, quod & Strabo & Euſtathius prodidere. Arati interpres latinus, qui ab aliquibus Baſſus, ab alijs Cæſar fuiſſe exiſtimatur, quod alibi diximus, arietem cœleſte ſignum Iouem eſſe ſcribit, qui Liberum ducentem exercitum per Africam, ſitientem ad aquam duxerit. itaq; ibi à Libero templum conſtructum, & oraculum: & cætera, penè eadem quæ Seruius & Lactantius grammaticus in tertio Theb. ſuper ea uerba, Licet aridus Ammon Inuideat. Hinc etiam Catullus cecinit, Oraculum Iouis inter æſtuoſi. Porrò & multa Hyginus in Aſtronom. poetico. At uerò alij nonnulli in Theoean quampiam mulierem oraculum retulere. Martianus: Ammon, inquit, apparuit cum cornibus arietinis, & ueſtimento lanicio, ac ſitientibus undam fontis exhibuit. Sed ſi plura de Ammone cupis, lege Q. Curtiũ in quarto, & Diodorum Siculum libro XVII. & Arrianum in tertio, qui Alexandri Maced. de Ammone hiſtoriam copioſe executi ſunt.

Aſſabinus Iupiter ab Arabibus dictus, auctore Plinio. nam ubi de cynnamo & cynnamomo lib. XII, ita propemodum ſcribit: Gignĩ quidẽ in planis, ſed denſiſſimis in ueprib. rubisq́ꝫ, difficilis collectu. metiĩ nõ niſi permiſerit deus. Iouem hunc intelligunt aliqui. Aſſabinũ illi uocãt. XLIIII boũ, caprarũq́ꝫ & arietũ extis impetrãt
uenia

A uenia metendi,non tamen aut ante ortum ſolis, aut poſt occaſum licet. Sarmenta haſta diuidit ſacerdos, deoq́ partem ponit. atq́ de Aſſabino hucuſq́. Fuit & Sabis deus apud Arabas, de quo Plin. eodem libro de thure agens: Thus, inquit, collectum Sabotam camelis cõuehitur,porta ad id patente,digredi uia capitale leges fecere:ibi decimas deo, quem uocant Sabin, menſura, non pondere ſacerdotes accipiũt.Ruellius hæc uerba deſumẽs Theophraſto aſcribit,& Sabin ſolem interpretatur.& quidem Solis delubrum Theophraſtus,ſed non Sabin uocauit.

Anxyrus, uel Anxurus Iupiter cognominatus in Italia, in tractu Campanię,habitu pueri imberbis,cuius eſt mentio in VIII. Vergil. *Circeumq́; iugum,quis Iuppiter Anxurus aruis Præſidet.* quo loco Seruius:Circa tractum,ait,Campanię colebatur puer Iupiter, qui Anxurus dicebatur, quaſi ἄνευ ξυρῦ, id eſt ſine nouacula, quia barbam nunquam raſiſſet.

Ἐλευθέριος ζεὺς, quem apud Latinos tum Liberatorem, tum Liberalem, & libertatis auctorem interpretatum legimus. Plerique græca libentius uoce dixerũt, Iouem Eleutherium uocantes. de eo ſic tradit Heſychius: quòd Medis effugientibus, Eleutherius Iupiter erectus eſt,quem & aliqui σωτῆρα uocauerũt,id eſt ſeruatorem. B Hic & Syracuſis cultus fuit,& à Tarentinis,& à Platæenſibus, & in Caria. Hyperides orator:O uiri (inquit) iudices,hæc quidem Iouis appellatio facta eſt, ut Eleutherius uocetur, propterea quod ἐξελεύθεροι, id eſt liberti porticum conſtruxere propinquam. Didymus tamen & Arpocration grammatici falli Hyperidem aſſerunt,quod ideo uocatus ſit Eleutherius: ſed quod contrà à Medis deus Athenienſes liberauit, & quod inſcriptio quidem σωτήρ, id eſt ſeruator fuit:Eleutherius autem, id eſt liberator nuncupatus ſit, id quod & Menander manifeſtè oſtendit. Et certè Plato in Theage, Athenis Eleutherij Iouis porticũ fuiſſe oſtendit, cum ibi Socratẽ & Demodocum colloquẽtes inducit. Templi uerò, immo etiã porticus mentio eſt in Oeconomico Xenophontis. Sed & illud non te fugiat, duas in primis porticus Athenis fuiſſe,alterã Iouis Eleutherij, hanc ſcilicet:alteram, quæ βασίλειος,id eſt regia uocabatur,ut Arpocration eſt auctor. porrò & tertiam porticum legimus, quæ ἀνάκτιος quidem dicta,cognominata uerò ab imaginũ uarietate ποικίλη,Pœcile. Verùm ne à propoſito recedã,Thucydides lib. ſecũdo Hiſt. in oratione legatorũ Platæenſiũ, de Ioue Eleutherio apud Platæas ita meminit:cum Pauſaniam ait,Cleombroti filiũ,poſt Græcię liberationẽ à Medis ἐν ἀγορᾷ Διὶ ἐλευθερίῳ θύσαντα ἱερὰ, id eſt in foro ſacra facientẽ Ioui Eleutherio, conuocatis omnibus ſocijs, & agrũ & urbem Platæenſibus reddidiſſe. Et Strabo lib. IX ſcribit, apud Platæas

tæas eo loci, quo Græci Mardonium cum CCC Perſarum milibus A
occidione deleuerunt, Eleutherio Ioui templũ conſtructũ fuiſſe,&
certamen gymnicum cum coronis inſtitutum : ludoſq; ipſos Eleu-
theria,id eſt liberatoria appellata. Pauſ. quoq; in Bœoticis, Eleuthe
rij Iouis aram non longe à communi Græcorũ ſepulchro deſcribit,
quod ad Platææ ingreſſum fuit, quo loco quinto quoq; anno certa-
men celebrabatur. Idem Pauſ. in Attica, Eleutherio Ioui cum Adria
no ſtatuas erectas fuiſſe meritas ait. quin & poſt Macedonũ uicto-
riam, in qua præclarè cũ ſe geſſiſſet, Leocritus Protarchi filius occu
buit, Eleutherio Ioui ſtatuam erexere. Longior omnino ſim, ſi ti-
bi multa, quæ collegi, afferre hoc loco uoluero. Vnum illud non
mittam, quod apud Dionem hiſtoricum legitur. Cum Thraſceas
philoſophus iuſſu Neronis, abſciſis uenis ſenſim extingueretur,
manu extenſa exclamauit, Iupiter liberator hunc tibi ſanguinem li-
bo. hoc eſt græcè, ζεῦς ἐλευθέριε, σοὶ τοῦτο τὸ αἷμα σπένδω. Sunt qui hoc
Senecæ attribuãt. Nam Cor. Tacitus lib. XV, Senecã ſcribit, cũ ui ue
neni perire nõ poſſet, ſtagnũ calidæ aquæ introijſſe, & reſperſiſſe pro
ximos ſeruorũ, addita uoce, libare ſe liquorẽ illum Ioui Liberatori.
Σωτὴρ, hoc eſt, Seruator Iupiter, ut diximus, à Græcis cognomi-
natus, quod à Medis eos liberauit. Iouis Seruatoris tamẽ aram mul
to antè erectam fuiſſe ab Hercule, Amphitryon ait apud Euripidẽ B
in Hercule Furente, ex deuictis Minyis. Sed nos quãto hoc rectius
cognomine IESVM CHRISTVM dominũ nuncupamus, qui nos
ſuo benignus cruore in ueram æternæ uitæ libertatem aſſeruit?
Strabo lib. IX. ait, in Piræeo templum Seruatoris fuiſſe, in cuius por
ticu mirabiles fuere tabulæ celeberrimorum artificum. Arrianus
lib. VIII. de geſtis Alexandri, tradit ipſum Alexandrum, ubi intelle
xit Nearchum & claſſem totam ſuam ſeruatam, Ioui σωτῆρι, cæte-
riſq; deis malorum depulſoribus, & marinis, ludos gymnicos &
muſicos edidiſſe, celebremq; pompam induxiſſe. Sed & σωτῆρος
Iouis meminit Phornutus, & Heſychius. Illud certè tibi ut reci-
tem, par uiſum eſt: Ariſtotelem philoſophum legaſſe ſuo teſtamen
to in Stagira Ioui Soteri, & Mineruæ Soteræ, animalia lapidea IIII
cubitorum, quod Laertius ſcribit ex uoto nuncupato pro Nicano
ris ſalute. Vnde eſt mirum, neſcio quos ſcripſiſſe pro Minerua So-
tera, id eſt Seruatrice, Iunonem Soſpitam repoſuiſſe. Sed enim
præter Iouem, & alios quoq; deos Soteres nuncupatos, hoc toto
Opere offendes. quin & M. Cicero hanc uocem interpretatus eſt,
Seruatorem dicendo. Quare etiam non mirum tibi uideri debet, ſi
Cõſeruator etiã Iupiter cognominatus eſt, ut memini me legere in
uetuſtis nomiſmatibus : ut in Diocletiani quidẽ uno, in cuius prio-
re facie ipſius effigies, in poſteriore uerò Iouis imago ſtans, dexte-
ra duas

A ra duas ſagittas, uel potius duo fulmina, ſiniſtra haſtam habet erectam, cum his literis, IOVI CONSERVATORI. In altero quoq; eiuſdem C. Val. Diocletiani, à tergo cuius idem erat Iupiter, dextra Victoriolam porrigens, ſiniſtra uerò haſtam erectam habet: Inſcriptio, IOVI CONSERVATORI ORBIS.

Σωσίπολις etiam Iupiter cognominatus, hoc eſt urbis ſeruator. ſcribit Strabo libro XIIII, de Anaxenore citharœdo Magneſio agens, qui propter eam artē in theatris erat celebratus: ſed multo magis, quòd ei quatuor urbium tributa ut acciperet conceſſit M. Antonius, & milites. quin etiam illum patria auxit ſatis, quæ illum ſacra purpura Soſipolidis Iouis induit, ut eius imago & inſcriptio teſtatur in foro poſita. quo loco mihi uidetur Strabo, ciues, & Anaxenora, M. quoq; ſimul Antonium irridere.

Κόνιος ζεὺς, id eſt, ut Domitius apud Pauſaniam interpretatur, puluereus Iupiter, cuius templum Athenis fuit ſine tecto.

Λαρισσεὺς ζεὺς, Lariſſeus Iupiter, ut Strabo & Stephanus ſcribunt, à Lariſſa dictus: cuius nominis multæ ſunt, quas ambo colligunt. quidam tamen λαρίσιον δία, alij λαρισσαῖον uocant. Sed tamen ſupra oppidum ad Cayſtri campum Lariſſam unam eſſe, ſcribit Strabo, aquarum & uinetorum rerumq; cæterarum præſtantia inſignem, unde Ioui nomē. Sed & Lariſſenus Apollo dictus, ut

B Steph. notat, à pago Epheſi, ut alibi dicemus.

Κηναῖος ζεὺς, Iupiter Cenæus. Æſchylus in Glauco Pontio, ut eſt apud Strabonem in X,

Εὐβοΐδα καμπτὴν ἀμφὶ κηναίου διὸς
Ἀκτὴν, κατ' αὐτὸν τύμβον ἀθλίου λίχα. hoc eſt:

Qua flexus Euboicus, ad Cenæi Iouis
Actā, penes ſepulchrū infelicis Lichæ. Ouid. in IX, de Hercule: *Victor ab Oechalia Cenæo ſacra parabat, Vota Ioui.* Seneca in Tragœd. Qua templa tollens ara Cenæi Iouis. apud Sophoclem in Trachinijs notat interpres, Herculē poſt captā Oechaliā, ducta Iole perueniſſe ad Euboeæ promontorium Cenæum, ibiq; ædificaſſe Iouis Cenæi templum. Stephanus uerò Canæum appellare uidetur, à Canis: quod oppidum fuit nō ſolum Euboicum, ſed & aliarum regionū. Quin & duplici n interdum ait ſcribi, hoc eſt Cannę. aduocat & Strabonem in XIII Geogr. qui Cannas deſcribit, unde Cannæus Iupiter eſt nuncupatus. In codice tamen Aldi, κιναῖος per iota proferri uidetur.

Æneſius Iupiter, hoc eſt græcè, αἰνήσιος ζεὺς, dictus eſt ab Æno mōte Cephalenię, in quo ipſius Iouis fuit fanū, cuius meminit Leon in περίπλῳ, hoc eſt in libro Nauigationis, & Demoſthenes ἐν τοῖς λιμέσιν, id eſt in portibus. Strabo quoq; in X huius meminit, cum de

Cephale-

Cephalenia agit. Sed & grammatici apud Apollonium Rhodium in ſecundo Argon. ubi de Strophadibus & Plotis inſulis loquitur, de Æneſio Ioue multa: inter quę & Antimachum in Lyde poemate aduocant, & Heſiodi iſtud, A

Ἔνθ' οἵγ' εὐχέσθην αἰνηΐῳ ὑψιμέδοντι. hoc eſt,

Hicq́ preces fundunt Aeneio altiregenti. ubi uides Æneium uocatum, pro Æneſio. Legimus inſuper apud Heſychiū, ἱναίσιμον Iouem in Coronea nuncupatū: quaſi dicas, mitē, decentē, officioſum, utilem, & ueracem. Eſt & apud eundem ἔναιμος ζὰς, id eſt ſanguineus, niſi codex nos fallat. ſignificat autem ἔναιμος & uiuum hominem, & cognatum, & ſanguine plenum: id quod tamen & Phauorinus notat. de his etiam ſuprà diximus.

Ἀγοραῖος ζεὺς, id eſt (ut interpretatur & Valla, & Domitius, hic apud Pauſ. ille apud Herodotum) Iupiter forenſis, pluribus uerò in locis cultus: ſed in primis, Pauſ. & Heſychio teſtibus, apud Athenienſes. hunc Euripides in Heraclidarū tragœdia copioſē deſcribit. Legimus & Mercurium, Mineruam & Dianam hoc cognomine nuncupatos, ut ſuo loco dicemus.

Αἰγιφάγος ζὰς, hoc eſt, Capriuorus Iupiter, ait Phauorinus, eſt cognominatus. citat Nicandrum in Theriacis: mihi tamen non ſuccurrit, apud eum id nomen legiſſe. Iunonem certè Capriuoram legi apud Pauſ. ut in Iunone dicemus. B

Meſſapeeus, hoc eſt μεσσαπεεὺς ζὰς, cognominatus eſt, ut Steph. ſcribit, à Laconiæ regiuncula μεσσαπίαι, unde gentile nomen eſt Meſſapeeus, & Iupiter ipſe Meſſapeeus, ut Theopompus ait libro LVII. Pauſanias quoq; in Lacon. ſcribit, lucum fuiſſe Iouis Meſſapeei in uia, quæ ducebat ad montem Taygetum.

Καταιβάτης ζὰς, Catæbates Iupiter, id eſt deſcenſor, ſic cognominatus, ut meminit Pauſ. in Eliacis, cuius ara erat in Olympia, ubi & Themidis fuit, & primū Terræ oraculū. Videtur uerò Catæbates appellari παρὰ τὸ καταβαίνω, deſcendo, in quo interdū iota interponitur: unde & καταίβατος pro κατάβατος dicitur. aliquando & καταιβασίαι, quę ſigna ſunt cœlitus ad terram demiſſa, & prodigia. Vnde & Apollo καταβάσιος, quaſi prodigialem dicas: ſic & Iupiter Prodigialis, ut ex Plauto antè dixi. Sunt qui ſic ideo appellatum tradant, uel propter fulmina, uel quod è cœlo ſæpe deſcendiſſe putaretur, ad amores potiendos. Illud ridiculum ſcribit Ariſtophanes in fabula εἰρήνης, ſcarabeum eſſe huic deo in tutela datum. καταβάτου διὸς meminit & Phornutus, ubi Iouis cognomina colligit. Meminit & Pollux in nono, item Orpheus.

Cithæronius Iupiter, teſte Pauſania in Bœoticis, cognominatus à monte Bœotię Cithærone, qui Ioui Cithæronio ſacer erat: ipſum

uerò

A uerò montem à Platæenſium rege Cithærone denominatum, idem ſcribit Pauſ. ait enim, Iunonem Ioui iratam in Eubœam ſeceſſiſſe: Iouem uerò, quoniam Iunoni perſuadere non poſſet, ferunt ad Cithæronem profectũ, qui tum imperabat Platæenſibus, nulli ſapientia ſecundus. Hic ergo Iouem iubet, ut ſtatuam ligneam ueſtibus obtectam bobus plauſtro ueheret, diceretq; ſe Platæam Aſopi filiam uxorem ducere. id quod cum ex admonitione Cithæronis feciſſet Iupiter, & confeſtim id Iuno credidiſſet, illuc ſtatim acceſſit: & appropians plauſtro, ſtatuæq; ueſtes diſcindens, ſenſit dolum: ſimulachrumq; pro ſponſa puella cõperiens, placata & Ioui reconciliata eſt. Hinc ob eam rem feſta Dædala inſtituta, quæ inde nominata, quoniam priſci Zoana, id eſt ſtatuas Dædala nuncupabant, etiã longè prius quàm Dædalus Palamaonis Athenis huiuſcemodi ſtatuas faceret. & huius quidem rei gratia in templo Iunonis percelebri, quod apud Platæenſes fuit, duæ in primis Iunonis ſtatuæ fuerunt: alterius quidem rectæ, & ſtantis, τελείας ἥρας, id eſt Iunonis adultæ, ſeu perfectæ: alterius uerò ſedentis, νυμφευομένης, id eſt nubentis, de quibus in Iunone latius agemus. Recitat hanc fabulam quoq; Euſebius III Præparationis euang. quam commodius in Iunone referemus. Cæterum Iunonem Cithæroniam etiam legimus
B apud Plut. in uita Ariſtidæ: Vota enim Ioui & Iunoni Cithæroniæ, Paniq;, &c. nuncupauit ex oraculo, contra barbaros pugnaturus.

Croceates, κροκεάτης Iupiter dictus, ut Pauſ. ſcribit, cuius & ſimulachrum celebrat. dictus ab urbe Laconica, quæ ut Stephanus prodit, una fuit ex centum eius regionis urbibus. Pauſanias tamen uicum facere uidetur, ubi marmora effoderentur, & ante uicum ipſius Iouis ſignum conſtituit.

Ἀρβιος ζεὺς, Arbius Iupiter, teſte Stephano, dictus eſt ab Arbio monte Cretæ, ubi colebatur. Arbius uerò tam pro monte capitur, quàm pro incola. fuit & Arbis Indiæ fluuius: unde gentile nomen Arbius, & Arbitæ.

Ἄσιος ζεὺς, Aſius Iupiter, cuius uetuſtiſſimum phanum in Creta fuit, ut Stephanus prodit. dictus uerò ab Aſo oppido Cretæ, quo in loco cultus fuit Iupiter.

Temilius, qui & Biennius Iupiter, dictus, ut Stephanus tradit, à Bienno urbe Cretæ, quam aliqui denominatam putant à Benno, uno ex Curetis: uel ab eo, quòd uis facta fuerit Marti, hoc eſt, ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν ἄρη γενομένης βίας, inibi (ut ferũt) ab Otho & Ephialte Neptuni filijs. unde uſq; ad tẽpora Stephani, hoc prodentis, ſacra Hecatomphonia, quæ dicebantur, Marti peragebantur.

Δολιχαῖος ζεὺς, Dolichæus Iupiter, ſcribit Stephanus, à Doliche ne urbe Commagenes, unde fit Dolichæus gentile nomẽ, & inqui-

lini Dolicheni dicuntur. nam Doliche inſula fuit Lyciæ adiacens, ut Callimachus de inſulis canit. Alexãder uerò in περίπλῳ, id eſt in nauigatione Lyciæ, Dolichiſten ipſam uocat. unde Dolicheſteus deducitur, gentile nomen. A

Χάρμωνος Διὸς, Iouis cognomine Charmonis tẽplum cõmemorat Pauſ. in Arcadicis, nõ lõge ab Epaminondę tumulo, uno ſtadio.

Ταμυναῖος ζᾶς, Tamynæus Iupiter, cognominatus ab urbe Tamyna Eretriæ, ut Stephanus ſcribit. citat Strab. in x. Dicitur & numero pluriũ Tamynæ, ubi colebatur Iupiter. citat Stephanus Pauſ. in XI, περὶ κτίσεως, qui liber à nobis non habetur. decem enim tantum in manibus habemus græcos, opera Aldi & Muſuri editos. audio tamen uirũ eloquentiſſimũ, Romulum noſtrum Amaſæũ, olim & hos uertiſſe latinè, & ante illũ Calphurniũ Brix. Sed neutrius mihi copia nec uiſa, nec facta, & propterea uix creditum. Atticam quidem antea Domitius Veronenſis, alijq́ nõnulli conciſe deflorarũt.

Ætnęus Iupiter. Pind. in Neme. ζηνὸς αἰτναίου, Iouis Ætnęi, ubi interpretes multa afferũt, cur cognominatus ſit Ætnæus, & in eo templum Iouis fuiſſe produnt.

Σκύλλιος ζεὺς, hoc eſt, Scyllius Iupiter cognominatus. in Creta enim in monte Scylletio colebatur, quo in loco ferunt Curetas Iouem infantem occultaſſe, Stephanus auctor. Scilletia Minerua dicetur ſuo loco. B

Hermõthites, id eſt ἑρμωνθίτης ζᾶς, colebatur in Ægypto, ſic nuncupatus ab urbe Hermonthi: quæ ita appellabatur, ut Momemphis, Menuthis, Terenuthis. In eadem & Apollo eodem nomine colebatur, ut ex Strabone Stephanus ſcribit. Ibidem & Iſidis templum fuit. Quin & νόμος, id eſt præfectura quæpiam ab ipſa urbe Hermonthite uocata fuit.

Lycoræus Iupiter cognominatus à Lycorea uico in Delphis, cuius meminit Callimachus. dicta quidem Lycorea, ab eius rege Lycoreo: quanquã Pauſ. in Phocicis aliter ſentiat. ait enim, Lycoreã urbẽ cõditã in Parnaſſi ſummitate ab ijs, qui in Deucaliõis alluuiõe luporũ ululatib. hoc eſt, λύκων ὠρυγαῖς ſeruati ſunt. Subdit tamẽ, & aliũ eſſe ſermonẽ hac de re. & ait, ex nympha Corycia Apollinẽ genuiſſe Lycoron, à quo ſit urbs denominata, & Lycoreus ipſe Apollo.

Maleæus Iupiter, à Malea promontorio ad Peloponneſum, cuius non modo poetis, ſed & hiſtoricis, alijsq́ ſcriptoribus frequens mentio. cuius deriuata nunc μαλεείτης, nunc μαλιᾶτις, nunc μαλεαῖος eſſe collegimus. unde μαλεαῖος ζᾶς, ut Stephanus notat. Sanè in primitiuo interdum μαλία, hoc eſt penultima breui, & μάλεια, dicitur eadem producta: quod Latinorum quidam parum obſeruantes, inſcitiam ſuam in poetis noſtris faſſi ſunt.

Οἰα-

A Ὀριος ζὰς, quem latini Terminalem quidam ex græco cõuerterunt, alij terminorum pręſidem, alij conterminũ deum, religioſe ab antiquis colebatur, in terminis ipſis cõſeruandis, adeò ut in octauo legum Plato primã in uictus ratione & agriculturæ legẽ, διὸς ὁρίου, id eſt Iouis pręſidis terminorum, eſſe ſtatuerit. Meminit & Iul. Pollux lib. nono Iouis Hororij, & στήλης ἐφορίας, hoc eſt, colũnæ Terminalis. Dionyſ. item Alicarn. lib. ſecundo, ubi de Termino agit, ait Numam Ioui Terminali terminos ſacraſſe, ut plenius in Termino dictum eſt. de ὁρίῳ uerò, in Ioue Imperatore actum eſt.

Tomarios, & Tmarios (utroq; enim modo apud Heſychiũ legi) Iupiter cognominatus in Dodona. meminit Claudianus Tomari Iouis. ſcribit Stephanus, montẽ Tomarũ Dodonę, quẽ & aliqui Tomurũ uocant: unde gentile nomẽ Tmarius. quidam etiã montis incolas τομούρους, & τμάρας nuncupant. Phauorinus uerò & ipſe τόμουρος legit, aitq; ſub ipſum eſſe templum in Dodona apud Theſprotian, qua ex re Tomuri ſunt à poeta nuncupati hypophetæ, id eſt, uates Iouis ἀνιπτόποδας, ἢ χαμεῦναι, hoc eſt, qui illotis eſſent pedibus, & humi dormirent. Item τόμουραι, mulieres uates.

BELVS Iupiter exiſtimatus eſt à Babylonijs & Aſſyrijs, cuius nõ modo in gentiũ hiſtorijs mẽtio, ſed & in ſacris. quare uiſum eſt, ali-
B quãto altius ex uarijs ſcriptorib. quæ de eo cõperi, repetere. Scribit in primis Seruius, Beli nomen ratione nõ carere. El quippe Aſſyriorum lingua Solem ſignificat, unde aſpiratione adiecta græcè ἥλιος eſt uocatus. alij non Aſſyriorum lingua, ſed Phœnicum putãt Hel ſolem uocari, unde Helius deducatur, qui mox & Belus dictus ſit. Quin & Seruius tradit, quod Hal Punica lingua deus dicitur. apud Aſſyrios uerò Hel dicebatur, quadam ſacrorum ratione Saturnus & Sol. Sanè non unus fuit Belus, nam ſuper ea Vergilij uerba ex primo Æneid. *Cælataq; in auro*
Fortia facta patrum, ſeries longiſſima rerum,
Per tot ducta uiros, antiqua ab origine gentis: Per tot, inquit, ducta uiros, à Belo primo Aſſyriorũ: ut, Ab antiquo durantia cinnama Belo. Ab eo uſq; ad Belum patrem Didonis, qui & ipſe Aſſyrius fuit. hinc eſt, Quã Belus & omnes A' Belo ſoliti. Ergo hæc eſt, generis ſeries: Iupiter, Epaphus, Belus priſcus, Agenor, Phœnix, Belus minor, qui & Metres, mox Dido & Pygmalion. Sachoniaton autem in Phœnicum theologia, Belum inter Saturni filios connumerat, & Iouem fuiſſe aſſerit: id quod & Euſebius. Legimus & alterum Belum Iouis nepotem, Epaphi regis Ægyptij filium, qui & alium Belum genuit. Porrò & Belus prior, Iupiter Babylonius poſt conſecrationem dictus eſt. Hunc puto Belum, ſcribit Plin. ſideralis ſcientiæ inuentorem fuiſſe, eiq; Aſſyrios gemmam dicaſſe,

quæ Beli oculus uocetur. Cyrillus uerò lib. tertio contra Iulianum A
Cæſ. Belum etiã Arbelum nuncupatũ prodit, & primum à ſubditis
hominẽ dei nomẽ accepiſſe, eiq; Aſſyrias gentes & finitimas ſacrifi
cia impẽdiſſe, coluiſſeq;: quod & Euſebius ſcribit in Chronicis. M.
Cic. in lib. de Nat. deorũ, Herculẽ, qui quintus ab eo cõnumeratur,
in India Belum uocatũ affirmat. Vt hoc loco mittã, quæ à Beroſo,
Metaſthene, & Archilocho tradũtur, auctoribus mihi ſuſpectis: ab
aliquibus tamen ita cultis, ut eorũ quoſdam uideam ita in eorum le
ctione inſenuiſſe, ut etiam cõmentarios in eos plerũq; monſtrificos
cõpoſuerint. Sed ad Belum redeo. Scribit Diodorus Siculus in
hiſt. Oſirim multas colonias deduxiſſe, Belumq; colonũ in Babylo-
niam traduxiſſe, Neptuni & Libyes filium, qui propter Euphratẽ
ſedẽ poſuerit, & ſacerdotes Chaldæós inſtituerit. Heſychius quoq;
Belum Neptuni filiũ cum circumflexo accẽtu aſſerit, cũ graui uerò
limen & uiam domus. Templũ aũt Beli ampliſſimũ ac magnificen-
tiſſimũ alio loco deſcribit Diodorus, & Herodotus in primo: quod
tamen nõ legi in Vallæ codice, ſed in Græco, quod in medio urbis
Babylonis cõſtructũ fuit. eius meminit & Arrianus lib. hiſt. III. Sed
locupletius multo lib. VII. quo loco deſcribit à Xerſe dirutũ, ab Ale
xandro inſtaurari demandatũ fuiſſe. Legimus apud Dionẽ in hiſt.
in Apamea Syriæ Iouem etiã Belum cultum fuiſſe, qui Seuero im- B
peratori, cum adhuc priuatus eſſet, reſponſum dederit ex Homeri-
co uerſu, eum imperaturum. quin & imperium iam adepto, ex eo-
dem poeta etiã reſpondiſſe, quę apud ipſum Dionem leguntur. Phi
lo Byblius, nõ ille hebræus, & Euſebius, ſcribunt Iouem à Phœni-
cibus nuncupatum Beelſamẽ, quod nomen in noſtrã linguã inter-
pretatum ſignificat cœli dominum. Hieronymus libro primo in O-
ſeam, Semiramin ait, cum Zoroaſtrẽ magum Bactrianorum regem
prælio ſuperaſſet, in tantã perueniſſe gloriã, ut patrem ſuum Belum
referret in deum, qui hebraicè dicĩt Bel, & in multis prophetis, maxi
meq; in Daniele. Hunc Sidonij & Phœnices, inquit, appellãt Baal,
qui idẽ ſit qui Belus. unde et Didonẽ Sidoniã regij generis, cũ Æneã
ſuſcepiſſet hoſpitio, hac patera uina libaſſe apud poetã legimus, qua
Belus & omnes A' Belo ſoliti. Baal autẽ græce ἔχων, latine habẽs
interpretatur: unde Baalim, me habens. Ad hæc & Beelphegor ha
bemus in ſacris literis Moabitarũ deum, quẽ quidã Priapum deum
interpretati ſunt, ut Iſidorus lib. VIII. quo loco multa de Belo ſcri-
bit. Sed & Theophyl. in Oſea, de Beelphegor multa effert, & ipſe
Priapũ fuiſſe exiſtimat. alij Saturnũ & Beel quidẽ dei ipſius nomẽ,
phegor uerò loci, ubi coleretur. Belem etiã deũ Aquileienſiũ, cultũ
ſumma religione, qui Apollo crederet, auctor eſt Herodian. in hiſt.

Νεμεήτης ζεὺς, Nemeetes Iupiter, ut ſcribit Steph. uocatus à Ne-
mea

A mea regione Elidis, ubi habitarunt Dryopes. Suidas quoq; in dictione νιμέος: Nemeos, inquit, qui in Nemea Locridis eſt, ſignificat. Nam qui apud Elin Nemeę ciuis, Nemeus ſcribitur, & Nemeæus: quin & νεμεήτης, ut manifeſtum eſt ex Ioue Nemeete. Hunc eundem crediderim eſſe, quem Nemeæū Pauſ. nominat in Argolicis. ita enim ſcribit, de Cleone poſtquam locutus eſſet: In his, inquit, montibus leonis adhuc ſpecus oſtenditur, & Nemea regiuncula abeſt fermè inde ſtadijs XV. in ea uerò Nemei Iouis templum ſpectaculo dignum, præterquam quantum diſciſſum eſt. tectum & ſimulachrū nullū relictum: lucus eſt circa templū ex cupreſſis: & ibidem Ophelten in herba à nutrice poſitū, & à ſerpente interfectū ferunt. Subiungit & alia quædā, de ſacrificio & celebritate, quæ ibi ab Argiuis celebrabantur, & de Opheltæ ſepulchro, quæ lucē afferunt ijs quæ à Statio in Theb. & Strab. in octauo ſcribuntur. Scribit Thucydides in tertio, & cum ſtatiua in templo Nemeæi Iouis habuiſſet, quo in tēplo fertur Heſiodus poeta ab incolis interemptus, cum oraculum accepiſſet ſe in Nemea hoc eſſe paſſurum.

Elacatæus Iupiter, qui & ἐλακατεὺς, teſte Stephano, uocatus eſt. à monte uerò Theſſaliæ Elecatæo denominatus fuit.

Mechanei etiam Iouis ſtatuā legimus apud Pauſ. ſed eius mentionem habitam alibi nō ſuccurrit, niſi in Corinth.

B Βαγαῖος ζεὺς, Bageus Iupiter Phrygius, uti Heſychius & Phauorinus ſcribūt. Bagæus ſignificat tum magnū, tum multū ac uelocē.

Κώμυρος ζὰς, Comyrus Iupiter, ait Phauor. in Alicarnaſſo colebat.

Στάμνιος ζὰς, Iupiter Stamnius uidetur appellari ab Ariſtophane, ut à Phauorino notatur, cum inquit, σταμνίου υἱὸς, id eſt Stamnij filius, Iouis ſcilicet. ſub his enim uerbis intelligimus uinum in uaſe. Dionyſius enim, Iouis filius. Stamnos quippe uas eſt, hoc eſt ὑδρία, κάλπη, κάλαθος. quin etiam ſtamnia, uaſa uinaria.

Asbameus Iupiter dictus, cuius Ammianus Marcell. lib. XXIII hiſt. his uerbis meminit: Apud Asbamei Iouis templum in Cappadocia, ubi ampliſſimus ille philoſophus Apollonius traditur natus, apud oppidum Tyanam, ſtagno effluens fons cernitur, qui magnitudine aquarum inflatus ſeſe reſorbens, nunquam extra margines intumeſcit. Sanè pro Asbameo Ioue, quidam Apameum legunt. de hoc aliud mihi non ſuccurrit.

Marnas Iupiter dictus apud Gazæos in Phœnicia, & cultus, ut D. Hieronymus ſcribit in Eſaiam. ſignificat autem Marnas Cretenſibus uirginem.

Cynetheus Iupiter ſic cognominatus, quoniā uenationem Arcades, utpote rudes, antiquitus exercebāt. uenandi uerò ars κυνηθία & κυνηγετική græcè uocatur, & κυνηγέτης & κυνηγὸς uenator. quare

Cynegetes Iouis potius cognomen ipſe putarim, quam Cynetheũ: A
licet id libentius docti quidam ſcriptis ſuis aſſerant.

Hiceteſius Iupiter, hoc eſt, ἱκετήσιος ζεὺς, deprecabilis uidelicet, & qui ſupplicũ preces audit, & familiaribus miſeretur: Heſychius. hinc ἱκετήρια dicuntur, quæ ipſæ ſunt ſupplicationes, & ſupplicandi modus: & ramus inſuper oleæ, lana obuolutus, quo in his ſupplicationibus utebantur antiqui, qualis fermè εἰρεσιώνη. Sanè idem Iupiter & ἱκέσιος etiam appellabatur, ut eſt apud Euripidem in Hecuba, ubi ei à Polyxena ſupplicatur. De Ioue Iceſio etiã mentio fit apud Phornutum, & græca in Aratum Commentaria, & Lucianum, ſi recte memini. Orpheus in Argon. ἱκεσίου ζηνὸς κοῦραι λιταί. id eſt, Hiceſijq; Preces natæ Iouis. Apollonius in ſecũdo, ἱκεσίου πρὸς ζηνὸς. id eſt, Hiceſium ante Iouem. Iulius Pollux in VIII, Solonem ſcribit tres iurare deos in Plynterijs permiſiſſe, ἱκέσιον, καθάρσιον, & ἐξακεστήριον: hoc eſt, ſupplicem, expiatorium, & depulſorium.

Coſmetas, κοσμητᾶς ζεὺς, quẽ Imperatorem & Principem Iouem interpretari poſſumus, à Lacedæmonijs cultus, cuius templũ (ut Pauſ. ſcribit) non longe à porticu fuit, quæ ad meridiem uergebat.

Salaminius Iupiter colebat̃ in Salamina Cypri, cuius templũ, ut Cor. Tacitus ſcribit, Teucer Telamonis, patris ira profugus poſuit.

Επάκριος ζεὺς, Iupiter qui in ſummitatibus montium coleretur: B
Heſychius. In montibus enim Ioui, & alijs pleriſq; deis aras utplurimum ueteres ſtatuebãt. quin & legimus in ſacra Hebræorũ hiſtoria id ſæpe reprehendi. ab ἐπὶ & ἄκρου dictus, hoc eſt, in uertice.

Επικάρπιος ζεὺς, id eſt fructifer, ſeu frugifer Iupiter: colebatur uerò in Eubœa, ut Heſychius ſcribit. unde ἐπικαρπία, fructuum copia. Epicarpij Iouis & Phurnutus meminit.

Taramis Iupiter dictus à Barbaris, qui ut grãmatici obſeruant, humano ſanguine placabatur. Lucanus in primo,

Et Taramis Scythicæ non mitior ara Dianæ. Alij legunt, Taranis, & cum th aſpirato ab alijs ſcribitur, & in Cypro coli aiunt: ego certe comperti nihil habeo.

Mandragoras Iupiter, teſte Heſychio, dictus. eſt & herbæ genus, quod uinum & ſomnum inferat, hoc eſt, οἰνικὸν & ὑπνωτὸν. Inde etiam Mandragoritis Venus appellata.

Abretani Iouis templum in Myſia fuiſſe legitur, in quo ſuem comeſſe, aut mactaſſe, piaculum fuit. meminit Strabo.

Phaethon Iouis ſtella appellatur, Ciceroni, Apuleio, Martiano, alijs: μολοβοβὰρ à Chaldæis dicta, teſte Heſychio.

Laprius Iupiter etiam cognominatus, ut Lactantius in primo docet, à Laprio Iouis comite. Elaphrum tamẽ in Creta cultum fuiſſe, apud Heſychium legimus.

Velſurus

A Velſurus Iupiter: Velſuri Iouis fanum antiquiſſimum barbarorum, ut puto, Thraciæ, ſanctiſſimumq́; M. Cicero à L. Piſone direptum ſcribit, in ea oratione quæ in L. Piſonem dicta eſt. De eo præterea nihil aliud comperi.

Sunt & plura alia græca Iouis cognomina, quæ ſparſim inter legendũ apud ſcriptores offendes. nos tibi hic penè nuda ſubſignabimus, etiam utcunq; à me latinè relata, ne tibi uel lectori detur interpretandi labor, niſi ubi ego fortaſſe (ὁ μὲν ἀεὶ γρηγόρι@) dormitauero. Quis enim tam oculatus Lynceus, qui longe interdum à ſigno & ſcopo non aberret, nedũ collimet?

Νεφεληγερέτης ζεὺς, hoc eſt nubium coactor, uel nubes congregans Iupiter, παρὰ ἀγείρω καὶ νεφέλη, quod uidelicet nubes cogat: & ut quidam tranſtulere, Nubicoga: huius mentio frequens eſt apud Homerum, Heſiodum, & poetas cæteros. idem exponit Phornutus. Sunt qui non ab ἀγείρω, ſed ab ἐγείρω potius deducant, hoc eſt, quod nubes excitet. meminit & Lucianus in Timone.

Μητιέτης ζεὺς frequenter à poetis appellatus, hoc eſt conſultor, uel conſiliator Iupiter, quia rebus conſulere creditus: unde & prouidus quoq; à Cretenſibus cognominatus, id eſt παροχεὺς, ut Diodorus notat, & conſultor. hinc & à Phornuto & Pauſ. in Attica βουλαῖ@ dictus.

B Οὔρι@ ζεὺς, Vrios Iupiter appellatur, qui à Latinis imperator dicitur, de quo ſupra diximus. tu, quæ illic ſcripſimus, repete.

Ὑψιμέδων ζεὺς etiam cognominatus, quod ſuperiora regat, & curet. nam cùm μεδέω, τῦ μέδω, imperare, regere, curareq́; ſignificat.

Gragus Iupiter in Lycia, Drymnius apud Pamphylios dicebat, Promantheus apud Tyrios, Æthiops & Gyrapſius: ut eſt apud Lycophonẽ, ὁ δρύμνι@ δαίμων, προμανθεὺς, αἰθίοψ, γυράψι@. id q̊d & Iſaacius interpres obſeruauit. ſed Strabo & Euſtath. Crangũ montem faciũt, qui tauri partũ ſignificet, unde potuit Iupiter appellari.

Ἐξακεςήρι@ Iupiter, et itẽ Iuno, ab Heſychio cognominati, quaſi qui ſanandi ſeu curandi uim gerant, παρὰ τὸ ἐξακέω.

Εὔπνος ζεὺς in Delphis dictus, ἔϋπνι@ in Chio, & utrunq; uidetur à facili inſpiratione. utriuſq; & Heſychius meminit, quem ſi audiamus, hunc ἐμπνον dicemus, illum εὔϋπνον, hoc eſt bonum ſomnum inducentẽ. nam & ipſum ſomnia immitere, alibi oſtendimus. Porrò & in Chio quoq; eodem auctore παλιγκαῖ@ ζεὺς colebatur.

Ἐπιρνύτι@ ζεὺς in Creta cognominatus, Heſychio: ubi & ἐπιςατήρι@ etiam colebatur, hoc eſt qui magiſtratibus præeſſet. & ἐπιςάρι@ ibidem, teſte Phauorino, niſi corruptè legatur. & ταλαῖ@ ζεὺς, qui in miſerijs ſuccurrit.

Μηδινεὺς ζὰς, Medineus Iupiter à Lydis cultus. Idem, ait Heſychius,

chius, & παλλαίτιος ζεὺς in Pontica Trapezonte: & πανόπτης, hoc eſt cuncta uidens, & oculatus Iupiter, in Achaia: & ἐπικοίνιος ζεὺς, hoc eſt promiſcuus, in Salamine. A

Ἐπιβήμιος ζὰς, id eſt, qui in ſublimi altari uel tribunali eſſet: cultus uerò in Siphno inſula. μαζεὺς uerò & cultus & nuncupatus à Phrygibus. Itẽ ab Athenienſibus ἐπόψιος, & ἐπωπετὴς, παγκρατὴς & πάγχαρος, & ἐξακεστήριος ζεὺς, id eſt depulſorius: Pollux.

Ἐκελίδης ζεὺς, item & ζητὴρ Iupiter, in Cypro dictus.

ἔρξος ζεὺς, quaſi dicas liberator, & ſeruator Iupiter. item ἔρυμος.

Εὔφημος ζεὺς, idem & εὐφήμιος, Iupiter boni nominis & famæ: quaſi dicas, inculpatus. ἐρειδήμιος ζεὺς in Rhodo, θαλάσσιος uerò in Sidone cultus, in Co ἐπικηχράδης. atq; hæc ferè ex Heſychio: uti etiam ἐπικλόπιος Iupiter, quaſi tu dicas fur & doloſus. Item μαρταῖος, & ἐπικυκλίδιος ζεὺς, quæ cognomina ut plurimũ apud Heſychium, & Phauorinũ, & Suidam etiam leges aliqua. Sed &, quanquam plerunq; in malum, Alaſtora etiam illum nuncupatum legimus, ut apud Phornutum & Heſychium: & item παλαμναῖον, ut alibi notauimus.

Alaſtor etiã, & Palamnæus Iupiter, teſte Phornuto dictus, quòd uidelicet delinquentes puniret. unde & Palamnæi & Alaſtores, παρὰ ἀλαστεῖν, de quibus alibi etiam ſcripſimus, ex Polluce. B

Si uerò tibi fortè PROSPER V. C. uiſus ero leuiſſima quæq; ſectari in his deis interpretandis, ne mirum uideatur. Renunciatum enim mihi eſt, neſcio quem uirũ, illum quidem eruditum, editionẽ hanc meam ſuo quodã libro anteuertiſſe. Ego autem omnibus, nedum illi, ut audio, etiam legum perito, facile concedo facundiam, & eruditionẽ etiam: cura uerò & ſtudio haud ita multis herbam, ut dicitur, dederim. Legitur ille quidem, diu'q; legatur, uix à me per amici noſtri B. Barbulei diligentiã uiſus. Noſter etiam, ut ſpero, rerum ſaltem copia, ſi minus eruditione & eloquentia, tibi in primis, & per te etiam ſtudioſis, fortaſſe non erit ingratus. Quare me ad cæteros deos deſcribendos conuerto, Iunonem'q; Ioui iurè coniungam, fratri'q; tuo Paulo Paſetho dono mittã, ut ſicuti uos & ſanguine & amore fratres, ita deos fratres iunctos ſub nomine ueſtro in lucem dare conſtitui.

SYNTAGMATIS SECVNDI FINIS.

Hiſtoriæ Deorum Gentilium

SYNTAGMA TERTIVM, DE IVNONE, HYMENAEO, ET TALASSIO: AD D. PAVLVM PASETHVM C.

LILIVS GREG. GYRALDVS

Paulo Paſetho C. S. P. D.

A CV M *ſuperiore Syntagmate de Ioue, eiusq́ imaginibus nonnullis permulta collegerim, illudq́ fratri tuo Proſpero, V. Clariſs. ob illius erga me merita, beneuolentiamq́ ſingularẽ dicauerim: nunc cum de Iunone Iouis ſorore ſim acturus, quantum ingenij mei mediocris facultas tulerit, tibi hoc Paule Paſethe, qualecunq́ ſit munus, dare cõſtitui, ut omnibus teſtatam facerem mutuam noſtram inter nos, nec uulgarem beneuolentiam, qua uinculo etiam bonarum diſciplinarum iungimur, & ſacrarum in primis literarum: in quibus tu ita inuigilas, & tales progreſſus facis, ut paucos in hac tua iuuenili ætate ſenes & prouectos, pares in eis interpretandis habere uideâris: nimirum, ut qui ex ipſis fontibus haurias, hoc eſt, ex Hebræis literis, quas multo ſtudio & ſudore es aſſecutus, nullos prætermittens labores, nullis etiam ſumptibus parcens. Sed iſthæc miſſa nunc faciam, tuo pudori ac* B *modeſtiæ conſulens, cum & longè re ipſa præſtes. Atq́ adeò Iunonem ipſam aggrediar. Ne te tamen hæc ipſa ludicra & leuia à ſerijs tuis ſtudijs auocent, niſi tantiſper, dum aliquando animum recreare ac remittere libuerit. Vale: uotisq́ tuis aſpiret, qui hodie corda diſcipulorum ſuo numine afflauit.*

IVNO.

IVNO, Græce ἥρα uocatur: Iouis, ut inquit Varro, coniunx. & is Cœlum, hæc Terra, quæ eadem Tellus: & ea dicta, quod unà cum Ioue iuuat. At Cicero in ſecundo de Nat. deorum ait: Aer, ut Stoici diſputant, interiectus inter cœlum & mare, Iunonis nomine conſecratus. Quin & Græci ἥραμ ipſum aera interpretãtur, unde & Iunonis templum ἡραῖομ uocatur. & Macrobius, Iunonem aeriam dictam

ſcribit, quòd ipſa aer putaretur: uel quod in eo regnaret, ut ait Mar A
tianus. Iuno Iouis ideo coniunx, ut Placiades interpretatur, quòd aer igne ferueſcat. nam & Theopompus in Cypriaco carmine, & Hellanicus in διὸς φιλολογία, quam deſcripſit, ait Iunonem ab Ioue uinctam catenis aureis, & degrauatam incudibus ferreis: illud nihilominus dicere uolentes, quòd aer igne cœleſti coniunctior, duobus deorſum elementis miſceatur: id eſt, aquæ & terræ, quæ elementa duobus ſuperioribus grauiora ſunt. Idem interpretatur & Phurnutus. id uerò ex Homero ſumptum, cuius hi ſunt uerſus ex XV, Iliad. rhapſodia, utcunque à me expreſsi,

An memor es, cum de ſublimi pendula, iunxi
Incudes geminas pedibus, manibusque catenas
Ex auro ſolido, tibi ſic per nubila cœli
Suſpenſæ potuere dei haud ſuccurrere quicquam: & reliqua, ut ad propoſitum redeam. Finxerunt præterea ipſius Iunonis idolon, ut æream forficem præferret, ſumpta tralatione ac metaphora ab incidente capillos forfice: & purum corpus oſtendens. Memini etiam me uidere aureum pulcherrimum Neruæ imp. nomiſma, in cuius tergo matrona erat, cum radiata corona, in throno ſedens, læua ſceptrum, dextra forficem præferebat. ego Iunonem iudicabam. literæ tamen quę in eo legebantur, hæ fuerunt: FORTVNAE P. R. Tu uideris, quare id factum. Dicta uero ἥρα, ut in Cra- B
tylo Plato ſcribit, quaſi ἐρατή, id eſt amabilis, propter amorem quo ab Ioue afficitur. Fortè etiam ad ſublimia ſpectans, qui hoc nomen primùm inſtituit, ἀέρα ἥραν nuncupauit, & obſcurè locutus eſt, ponens in fine principium: quod tibi quidem patebit, ſi nomen illud frequenter pronunciaueris. ita enim apud Platonem Socrates eſt locutus. Sed ut facile tibi Platonis ſcrupus eximatur, ἀὴρ ſi primam literã in fine poſueris, ἥρα fiet. hinc Arnobius in III, doctè ſcribit: Nam ſi Iuno aer eſt, quẽadmodum uos ludere ac dictitare conſueſtis, Græci nominis poſteritate repetita, nulla ſoror & coniunx Iouis reperietur. Alij porrò ἥραν dictam ſcripſere, quaſi ἱεράν, id eſt ſacram, quod ſacris præſit nuptijs. Iunonẽ, Apuleius in X ita effinxit: Mulierem honeſta forma, habentem in capite candidum diadema, & ſceptrum manu geſtantem. Coronabatur interdum lilio: Iunonis enim flos lilium. & roſa Iunonia uocabatur: id quod à fabula infantis Herculis, ab Iunone ablactati deductũ, in noſtro Hercule ſcripſimus. Ad hæc & pyleones ſerta legimus apud Spartanos, quibus Iuno coronabatur. Calceos in pedes Iunonis aureos, cum Heſiodo cæteri poetæ inducunt. Pulchrè etiam Iuno Argis effıcta legitur. uite enim, ut Callimachus ait, ornata. qua de re ita in li. de Corona Tertullianus: Argis, inquit, Iunonis ſignũ palmite redimi-

A dimitum, ſubiecto pedibus eius corio leonino, inſultantem oſten-
tans nouercam de exuuijs utriuſque priuigni, Bacchi ſcilicet, & Her
culis. Sed iam præſtat huius deæ cognomina interpretari. Et quo-
niam in primis Iuno, ut dixi, nuptijs præeſſe putabatur, quæ illi ea
de re cognomina atributa ſunt, afferemus: & ea primum, quæ qua-
piam imprecatione in nuptijs Mercurij Martianus commemorat.
Iuno pulchra, inquit, licet aliud tibi nomen conſortium cœleſte tri-
buerit, & nos à iuuando Iunonem, unde & Iouem dicimus, nomi-
nemus: ſiue te Lucinam, quod lucem naſcẽtibus tribuas, ac Lucetiã
conuenit nuncupari. nam Fluoniam, Februalemque, ac Februã, mihi
poſcere nõ neceſſe eſt, cum nihil cõtagionis corporeæ ſexu inteme
rata pertulerim: Iterducam, & Domiducam, Vnxiam, Cinxiam,
mortales puellę debent in nuptias conuocare, ut & earum itinera
protegas, & in optatas domos ducas: quæ cum poſtes ungent, fau-
ſtum omen affigas: & cingulum ponentes in thalamis non relin-
quas: Socigenã te, quas uel in partus diſcrimine, uel in bello prote
xeris, precabuntur: Populonam plebes, Curitim debent memora
re bellantes. Hic te Aeriam potius, ab aeris regno nuncupatam uo
co. Hęc quidem Martianus. hęc etiam de Iunone Arnobius cogno
mina: Nulla, inquit, ſoror & coniunx omnipotentis reperietur Io-
B uis, nulla Fluuionia, nulla Pomona, nulla Oſsipagina, nulla Februa
lis, Populonia, Cinxia, Caprotina, & cætera. Heſychius porrò Iu-
nonem à Babylonijs uocari tradit *ἀδὰ*, à Tyrijs uero *ἰτία*, ab alijs
quibuſdã *βηλέθης*, licet hoc nomine alij Venerem interpretentur.

Lucina igitur Iuno dicebatur, quanquam & Diana, ut dice-
mus, quod lucem naſcentibus dare crederetur: unde etiam Luce-
tia. Varro de Ling. lat. cum de Proſerpina ageret, quæ & ipſa Iu-
no inferna dicta eſt: Ideo uerò uidetur, inquit, à latinis Iuno Luci-
na dici, uel quòd eſt è terra, ut phyſici dicunt, & lucet: uel quòd ab
luce eius qua quis conceptus, uſque ad eam qua partus quis in lu-
cem unà uiuat, donec menſibus actis produxit in lucem: facta à iu-
uando & luce Iuno Lucina, à quo parentes eam inuocant. Lucina
enim naſcentium dux, quod menſes huius hoc uidiſſe antiquas ap-
paret, quòd mulieres potiſsimum ſupercilia ſua attribuerunt ei
deæ. Hic enim maximè debuit collocari Iuno Lucina, ubi à deis
lux datur oculis. Hæc Varro. Feſtus quoque: Supercilia, inquit,
in Iunonis tutela eſſe putabant, quòd ijs protegantur oculi, per
quos luce fruimur, quam tribuere putabant Iunonem, unde & Lu
cina dicta eſt. Plin. tamen in XVI Nat. hiſt. dictam ait à luco, ubi
eius ædes condita fuit, ubi lotos fuit miræ uetuſtatis. Ouid. in Fa-
ſtis utranque opinionem his carminibus attigit:

Gratia Lucinæ dedit hæc tibi nomina lucus,

Vel quia principium tu dea lucis habes. Lucina Iuno fingebatur, ſi antiquis nomiſmatibus credendũ, hoc modo, ut eſt in Fauſtinę Aug. Pij. Aug. Fil. In cuius tergo matronę ſtolatæ imago ſtans cernitur, quæ dextera pateram, ſiniſtra haſtam tenet, his literis aſcriptis, IVNONI LVCINAE. Opigena Iuno, teſte Sex. Pomp. quod in partu opem ferat, etiam appellata fuit. Natalis etiam Iuno uidetur à Tibullo dici, quod natali die coleretur. Ita enim canit,

Natalis Iuno ſanctos cape thuris aceruos,

Quos tibi dat tenera docta puella manu. Idem quocꝫ poeta Genium Natalem cognominauit, dum ad eum ita cecinit,

At tu Natalis quoniam deus omnia ſentis. Ita uero dixiſſe uidetur, ut Græci γενέθλιον, quo nomine non Iouem modo, ſed & Lucinam & Genium cognominant.

Egeria quocꝫ à mulieribus colebatur, quod eam partui egerẽdo opitulari credebãt: auctor Feſtus. id quod alio loco etiã retulimus.

Iuga Iuno appellata, uel quod Iuges, ut ait Pompeius, ſunt eiuſdem iugi pares, unde & coniuges. uel ut ſcribit Seruius in quarto Aen. ſuper ea Didonis uerba, Ne cui me uinclo uellẽ ſociare iugali: Iugali, inquit, propter iugũ quod imponebatur matrimonio coniungendis, unde etiam Iuno Iugalis dicitur. Iugæ Iunonis ara fuit Romæ in uico, qui ideo Iugarius dictus erat, ut Feſtus ait. ſcribũt alij, quod ad hanc aram ueteri ritu nubentes uinculis iungebantur, in omen futuræ concordiæ. Exiſtimauerim Iunonem hanc Iugam, illam eſſe quam Græci ζυγίαν appellant, cuius in VI ſuæ Metamorphoſ. meminit Apuleius, in Pſyches apprecatione ad Iunonem. ita enim ait: Quam cunctus oriens Zygiam ueneratur. quo loco interpres, uir doctiſsimus, ariolatur quidem neſcio quo pacto cognomen hoc Iunonis eſſe, ſed nihil pręterea. nos id apud Dionyſium Alicarnaſ. ubi artem ſcribit nuptialis orationis, deprehendimus. cuius uerba, non ut amicus meus interpretatus eſt, elegantiſsimè quidem, ſed parum ad propoſitum noſtrũ. Sic ergo Alicarnaſ. Enimuero Iupiter & Iuno primi coniungentes dei ſunt, & copulantes: atcꝫ hic quidem Pater omniũ uocatur, hæc uero Zygia, quòd fœminam mari coniungeret. hoc eſt, ἀπὸ τοῦ ζευγνῦναι τὸ θῆλυ τῷ ἄῤῥενι. Hæc quidem Alicarnaſ. Nam recte quidem amicus meus Iugam trãſtulit, uerùm in re pręſenti nõ cõgruebat. Interpres quocꝫ Pindari in Neme. ubi fit mentio de τελεία Iunone, ita ſcribit: Iuno enim ipſa eſt γαμηλία, καὶ ζυγία. atcꝫ hac de re ſatis.

γαμηλία ἥρα, hoc eſt Nuptialis Iuno, in nuptijs colebatur. Plutarchus in pręceptis connubialibus ait, Iunoni Gameliæ rem ſacram facientes, cum reliquis ſacris fel non cõſecrant, ſed eximentes poſt aram proijciunt, id ſcilicet ſignificante legislatore, neque quid bilis,

A lis, necꝫ iracundię in nuptijs eſſe oportere. meminit & Euſebius in tertio Pręparat. euãg. Scribit Phauorinus, Cecropẽ (qui Diphyes ideo dictus eſt, id eſt, naturæ duplicis, quòd Athenis primus nuptias inſtituit) Gameliam etiam Iunonem ſtatuiſſe, & Gameliona menſem: quod & Charax ſcribit. Gameliæ quocꝫ Iunonis, ut paulo antè meminimus, græcus Pindari interpres mentionem facit. Gamelium præterea Iouem inter Iouis cognomina retulimus. Nec tibi illud hoc loco pręteribo, γαμηλίους θεοὺς, καὶ γενεθλίους θεοὺς, hoc eſt Nuptiales & Natales deos coluiſſe ueteres, quod uel in primis oſtendit Dionyſ. Alicarnaſ. ubi de nuptiali oratione præcepta perſcribit.

Τελεία ἥρα, hoc eſt perfecta Iuno, uel ut Poggius uertit apud Diodorum, Perfectrix, uel potius Nuptialis: nam Iul. Pollux in tertio ait, & matrimonium uocari τέλεος, & τέλεοι qui matrimonium ineunt. quin & ipſa coniunctionis actio ἡρατέλεια, ab Iunone pręſide nuptiarum, quam in primis uirgines ante nuptias ſacrificijs placabant. Pindarus in Nem. in hymno ad Thiæum Vliæ filium Argiuum, de Hebe Herculis uxore loquens, τελείαν, id eſt Iunonem Hebes matrem uocat. ubi græcus enarrator inter cętera & hoc ponit: τέλεος δὲ ὁ γάμος, διὰ τὸ τελειότητα βίου κατασκευάζειν. hoc eſt, τέ-
B λεος autem nuptiæ, propterea quòd perfectionem uitæ pręparãt. Citat & hoc Æſchyli, ἥρα τελεία ζηνὸς εὐναία δάμαρ. id eſt: Iuno Telea Iouis uxor cubiculi. Narratur in Commentarijs Theocriti hęc fabula, deſumpta ex cuiuſdam Ariſtotelis libro, qui ſcriptus fuit de templo Hermiones. Iupiter cum inſidiaretur Iunoni, ut cum ea iaceret, eam conſpexit procul à cæteris deis (adeò parum tutæ ſolæ uagantur uirgines) mutatus in coccyga, id eſt in cuculum, in monte conſedit, qui prius Thronax dicebatur, poſtea ex re Coccyx dictus eſt. quin & κόκκυξ, id eſt cuculus Iupiter, ipſe & cultus & nuncupatus fuit Argis. Cuculus ergo Iupiter tempeſtatem ſimul commouit: ubi cum ſola in monte Iuno eſſet, ea parte qua poſtea conſtructa eſt Teliæ Iunonis ædes, cuculus Iupiter ob tempeſtatis horrorem in uirginis Iunonis gremium deuolauit: quem Iuno miſerata ueſte contexit. tum uero Iupiter ſuam indutus formam, Iunonem eſt amplexatus. illa matris metu abnuebat, donec pollicitus connubiũ obtinuit. pòſt uero ab Argiuis Iuno maximè culta, in cuius templo ibidem conſtructo ſimulachrum hac ſpecie poſitum fuit. Ipſa Iuno in ſolio ſedens, manu ſceptrum tenebat, in cuius ſummitate cuculus fuit. hæc fermè in commentarijs. Homerus in Iliade huius concubitus meminit: quare à Socrate apud Platonem culpatur. nam ſtatim humi cum dea Iupiter concubuit. ac ne in cubiculum quidem ingredi ſuſtinuit, in terram eſt collapſus,

ea locutus quæ mortales amore capti ſolent. Super quem Home- A
ri locum in eius defenſionem aduerſus Socratem Proclus,& Procli magiſter Syrianus,ut putatur,multa ſcripſere,quæ ego miſſa facio. Sanè & de Telia Iunone aliàs fabulam legimus. Temenum ferunt Pelaſgi filium in Arcadia apud Stymphalum habitaſſe, quo in loco Iunonem educauit, atque triplex inde dea, & ſacrum cognomen adepta eſt. Nam παρθένος, id eſt uirgo primùm uocata eſt: dein cum Ioui nupta fuiſſet, τίλεια, id eſt adulta & perfecta. cumq; demũ cum Ioue diſsideret, χήρα, id eſt uidua appellata eſt. Stephanus quidem, apud Hermionem Iunonis παρθένου celebre fuiſſe templum affirmat. Pauſan. apud Platæenſes templum fuiſſe ſcribit cùm magnitudine,tum ſtatuarum ornatu inſigne.ingredientibus ſiquidem Rhea in ſaxo cernebatur, enixa Iunonem faſcijs inuoluere, quam ex Saturno conceptiſſet. Iunonis uero ſtatuam τίλειαν uocabant,recta magnitudine.& conſpicua erat ſtatua ex lapide penteleſio.inibi etiam inerant Praxitelis opera. Alterum porrò erat ſimulachrum Iunonis ſedẽtis, quod Callimachũ feciſſe aiunt: ea νυμφευομένη ἥρα dicebatur,id eſt,Iuno nubens:cuius hiſtoriã plenius in Ioue Cithęrone retuli:unde,ſi libet,repete.& in Cithęronia Iunone nõnulla dicenda. Sanè & ſororiam Iunonem nuncupatam lego, ut apud Feſtum in Sororio tigillo, ubi de eius ara agit, & Iani Curiatij. B

Interduca,& Domiduca Iuno, uocabatur à Romanis, quòd ad ſponſi ædes ſponſa comitabatur,uel earũ iter protegeret. meminit Martianus,ut oſtendimus.D. etiam Auguſtinus libro ſeptimo de Ciuit.dei. Hæc tamen eſt, inquit, Interduca pueris, & opus facit cum deabus ignobiliſsimis, Abeona & Adeona. tum etiam paulo pòſt ſubiungit: Ponitur autem Iuno, quia interduca eſt, & domiduca,quaſi proſit quicquam iter capere,& domum duci.

Vnxia Iuno cognominata, teſte Martiano. ea uerò cauſa uidetur,quòd uetus Romanorum mos fuit, ut nouæ nuptæ mariti domum intrantes, axungia poſtes ungerent. ea enim religione tenebãtur,ut axungia putarent pleraque mala arceri. Seruius grammaticus libro quarto Aeneid.morem fuiſſe ait, ut nubentes puellæ ſimul cum ueniſſet ad mariti limen, poſtes antequàm ingrederentur,ornarent laneis uittis,& oleo ungerent.& inde ſunt uxores dictæ. Sed Plin.& Maſſurius,non oleo, aut axungia, ſed lupino adipe poſtes inungere moris fuiſſe, prodiderunt:ne ſcilicet malum aliquod medicamentum inferretur.

Cinxia Iuno, ut idem ſcribit Martianus, quod cingulum puellæ ponentes in thalamis, à Iunone protegantur. At Feſtus: Cinxiæ, inquit, Iunonis nomen ſanctum habebatur in nuptijs, quod
initio

A initio cõiugíj ſolutio erat cinguli, quo noua nupta erat cincta. Vnctionibus, inquit Arnobius in tertio, ſupereſt Vnxia, cingulorum Cinxia replicationi. Porrò de cinguli ſeu zonę ſolutione, in Lyſizona Diana copioſius agemus.

Socigena item Iuno, ut idẽ tradit Martianus, cognominata, quòd nubentes aſſociet ac copulet.

Populona, ſeu Populonea Iuno etiam cognominata; quam populus ſeu plebs precabatur, ut innuit Martianus. In Papyriano etiam iure relatum eſt: Aræ uicem præſtare poſſe menſam dicatam, ut in templo Iunonis Populoneæ auguſta menſa eſt. meminit & Macrobius in tertio Sat. Quidam Populoniã uocant, quod ex nuptíjs populi procreentur. Populoniæ pręterea & Fulguræ mentio eſt apud Auguſt. libro ſexto de Ciuit. dei, ex Seneca, quod alibi etiam retulimus.

Magna Iuno, id eſt. μεγάλη ἥρα cognominata; ut obſeruat Macrobius libr. Sat. tertio, ex Caſsio Hemina: Samothracas deos ait eoſdem eſſe Romanorum penates, & propriè dici θεοὺς μεγάλους, & θεοὺς χρηστοὺς, & θεοὺς δυνατοὺς. Secundum quam doctrinam ait Vergilium locutum, cum cecinit: Iunoni magnæ primùm prece numen adora. τὴν μεγάλην nominaſſe uidetur Ouid. in Faſt.

B *Monte ſub exquilio multis incæduus annis*

Iunonis magnæ nomine lucus erat. Sanè & Maxima Iuno dicta eſt. Vergilius in octauo: Tibi enim tibi maxima Iuno, Mactat ſacra ferẽs. quo loco Seruius uarias eius poteſtates fuiſſe ait, ut Curetis, Lucina, Matrona, Regina, dicatur. & dicũt theologi ipſam eſſe Matrem deûm, quę terra dicitur, unde ei etiã porca ſacrificatur. Porrò & Bona uocata fuit Iuno. Vergilius, Adſit lætitiæ Bacchus dator, & bona Iuno. τὴν χρηστὴν uocaſſe uidetur, & τὴν δυνατὴν, cum ait, Dominamq́ꝫ potentem, ut Macrob. etiam obſeruat.

Regina Iuno à Latinis cognominata, quòd ſoror & coniunx Iouis, deorum atque hominum regis: quæ, ut Camillus dictator in oratione ſcripſit, quam ad Po. Ro. habuit, tranſuecta à Veíjs fuit in Auentinum, & celebri die ſummo matronarum ſtudio dedicata. Scribit etiam P. Victor, templum Iunonis Reginæ à Camillo D. D. Veíjs captis in Auentino, hoc eſt, in XIII regione urbis. Hanc hiſtoriam his uerbis Liuius in V ab V. C. narrat: Cum iam humanæ opes egeſtæ à Veíjs eſſent, amoliri tũ deûm dona, ipſosq́ꝫ deos, ſed colentiũ magis, quàm rapientiũ modo, cepere. nanq́ꝫ delecti ex omni exercitu iuuenes, purè lautis corporibus, candida ueſte, quibus deportanda Romam regina Iuno aſsignata erat, uenerabundi templum iniere, primò religioſe admouentes manus, quod id ſignum more uetuſto, niſi certæ gentis ſacerdos attrectare non eſſet ſoli-

tus: deinde cum quidam ſeu ſpiritu diuino tactus, ſeu iuuenili io- A
co, uiſ ne Romam ire Iuno? dixiſſet, annuiſſe: cæteri, Romam con-
clamarunt. inde fabulæ adiectum eſt, uocem quoque dicentis, Vel-
le, auditam. motum certe ſede ſua, parui molimenti adminiculis, ſe-
quentis modo accepimus, leuem ac facilem translatu fuiſſe, inte-
gramq́; in Auentinum, æternã ſedem ſuam, quò uota Romani di-
ctatoris uocauerant, perlatam, ubi templum ei poſtea idem qui
uouerat Camillus, dedicauit. Frequens uerò Reginæ Iunonis
apud ſcriptores mentio. uide & Plutarchũ in uita Camilli, qui rem
copioſe deſcribit. Libet hoc loco eiuſdem Liuij uerbis referre ſa-
crum illi Deæ peractum: Ab æde, inquit, Apollinis boues fœmi-
næ duæ albæ porta Carmentali in urbem ductæ: poſt eas duo ſi-
gna cupreſſea Iunonis reginæ portabantur: tum ſeptem & uiginti
uirgines longam indutæ ueſtem, carmen in Iunonem Reginam ca-
nentes ibant, illa tempeſtate forſitan laudabile rudibus ingenijs,
nunc abhorrens & inconditum. ſi referatur. Virginum ordinem
ſequebant̃ Decẽuiri, coronati laurea, prętextatiq́;: à porta iugario
uico in forum uenere, in foro pompa conſtitit, per manus ueſte
data uirgines ſonum uocis pulſu pedum modulantes inceſſerunt.
inde uico Thuſco, Velabroq́;, per boarium forum in uicum pu-
blicum atque ædem Iunonis Reginæ perrectum: ibi duæ hoſtiæ à B
Decẽuiris immolatæ, & ſimulachra cupreſſea in ædẽ illata. adhuc
Liuius. Templum etiam Reginæ Iunonis habuiſſe Capitolium,
teſtis eſt idem ipſe Liuius, quod à Cn. Flaminio bello aduer-
ſus Ligures uouerat. meminit & M. Cicero ad Equites Rom. in
oratione antequàm in exilium iret. Decet etiam non ſileri, ut Pli-
nij uerbis agam, Et Ardeæ templi Iunonis Reginæ pictorem, pre-
ſertim ciuitate donatum, ibiq́; carmine, quod eſt in ipſa pictura,
his uerſibus:

Dignis digna loco picturis condecorauit
Reginæ Iunonis ſupremæ coniugis templum,
Marcus Ludius Elotas Aetolia oriundus,
Quem nunc & poſt, ſemper ob artem hanc Ardea laudat.

Quos uerſus ego eo libentius aſcripſi, quo & ipſe agnoſcas
antiquitatem, quàm ſimplici & incondita uteretur dicendi figura.
Addit & Plin. eos uerſus ſcriptos fuiſſe antiquis literis latinis: quas
quæ eſſent, aliàs oſtendi. Reginę Iunonis etiam Virgilius in illo
meminit:

Aſt ego quæ diuûm incedo regina, Iouiſq́;
Et ſoror & coniunx. quo loco notandũ, uſum poetam uerbo Ince-
do, quod ei deæ propriè conuenit. Quin & ab hoc prouerbiũ gre-
cum

A cum factum eſt, *βαδίζειν ἥραιον ἐμπεπλεγμένον.* hoc eſt, incedere Iunonium cõplicatum, ſcilicet gradũ. meminit Athæneus lib. XII. Horatius in Sermonibus, Vt ſi Iunonis ſacra ferret.

Moneta Iuno, à Romanis cognominata. nam cum nõ multo ante urbẽ captã à Gallis, terręmotus factus eſſet, ferunt uocẽ extitiſſe è Iunonis templo, quod erat in arce, ut de ſue plena fieret procuratio. quocirca ait Cicero, Iunonem illam appellatam Monetam, à moneo uidelicet uerbo denominatam. Monetę Iunonis crebra eſt ſcriptoribus mentio. Lucanus,

Numina miſcebat caſtrenſis templa Monetæ. Ouidius Monetam à Camillo factam cecinit:

Arce quoq; in ſumma Iunoni templa Monetæ
Ex uoto memorant facta Camille tuo. Scribit Macrob. cal. Iunij ædem Iunonis Monetæ dicatã fuiſſe. T. Liuius in VII ab V. C. ait, L. Furiũ creatum dictatorẽ contra Auruncos, quòd bellum ab repentina populatione ereptũ erat, inter ipſam dimicationem ædem Iunoni Monetę uouiſſe, cuius dãnatus uoti uictor fuit. Senatus ædẽ faciendã iuſsit, locus in arce deſtinatus, quę area ędiũ M. Manlij Capitolini fuerat: anno pòſt quàm ædes uota erat, Monetę dedicata fuit. Lactantius uerò lib. ſecundo Inſtit. ait, Iunonis Monetæ ſi-
B mulachrũ, cum captis Veijs unus ex militibus ad eam trãsferendã miſſus, iocabundus ac ludens interrogaret, utrũ'ne Romã migrare uellet? reſpondit, uelle. addit Val. Max. eam deuectã Romam. Sunt qui in Auẽtino monte collocatã, ſunt qui in Capitolio memorẽt. Eſt & ab alijs traditũ, repoſitã in tertia urbis regione, ut apud P. Victorẽ eſt uidere. Nec deſunt, qui, quæ de dea Moneta tradun tur, in deum Aium Allocutiũ referãt: qui redarguũtur ex ijs quę in Aio deo ſcripſimus, & ante me à Crinito. atq; ideo hic parcius. At mihi hoc tibi nequaq; pręteteundũ duco, T. Liuiũ lib. quinto ab V. C. referre, nõ Monetã è Veijs aduectã, ſed reginã Iunonẽ: id quod planius oſtẽdemus. Seruabãtur uerò in æde Monetæ libri lintei, qui dicebantur, in quibus imperij Rom. fata continebantur. Vidi & in quibuſdã nomiſmatibus antiquis, ipſam à tergo eorũ effictã, cum hac inſcriptione, DIVAE MONETAE. Suidas de Moneta aliam recitat hiſtoriã, quam ut à Græco ſcriptore acceptã refero. ait enim: Cum Romani pecunia indigerẽt in bello cõtra Pyrrhũ & Tarentinos, Iunonẽ oraſſe: quę illos monuit, ſi iuſtitię armis uterẽtur, pecuniam eis non defuturam. quod cum Romanis recte contigiſſet, Monetam Iunonem ueneratos eſſe. eius rei ſignum fuiſſe, quod nomiſma, id eſt moneta inſcripta in eius templo aſſeruabatur.

Soſpita Iuno Lanuuij in primis colebatur, magno cultu, ut docet Liuius: cuius ſimulachrum fingebatur cum pelle caprina,

& ha-

& haſta & ſcutulo, & cum calceolis repandis, ut de Nat. deor. ſcribit Cicero. Liuius quidem lib. VIII. ab V. C. Lanuuinis, inquit, ciuitas data, ſacráq; ſua reddita cum eo, ut ædes lucusq; Soſpitæ Iunonis communis Lanuuinis municipibus cum po. Ro. eſſet. Idem in IX. Decad. III. In æde, ait, Iunonis Soſpitæ Lanuuij, cum horrendo fragore ſtrepitum editum. P. uero Victor in X urbis regione, hoc eſt in Palatio, ædem Matris deûm cõmemorat, cui fuerit conterminum delubrũ Soſpitę Iunonis. Meminit & M. Cicero in oratione pro Muræna, cui ait Coſs. ſacrificare ſolitos. Sil. lib. XIII, A

Lanuuio generate, inquit, quem Soſpita Iuno
Dat nobis Milo, Gradiui cape uictor honorem
Tempora murali uinctus turrita corona.

Soſpitæ autem Iunonis delubrum dicatũ libr. II. Faſt. cecinit Ouid. ut alibi notaui, cal. Feb. Siſpitem Iunonem, inquit Feſtus, quam uulgo Soſpitem appellant, antiqui uſurpabant, cum ea uox ex Græco uideatur ſumpta, quod eſt σώζω. Illud pręterea par eſt ut te moneam, cum de Soſpita agunt ſcriptores, pro Lanuuio, Lauinium plerunq; perperam ſcribi, repugnante ſyllaba: ut apud Ouid. in Faſt. & Silium lib. XIII, non multo antè notaui. Offendi etiam modò qui Soſpitam Iunonem, pro Sotera Minerua in Ariſtotelis teſtamento repoſuerit, quod eſt apud Laertium. B

Matutam Iunonem etiam cognominatam uidemus. T. Liuius lib. quarto de bello Maced. Ædes, inquit, eo anno aliquot dedicatæ ſunt: una Iunonis Matutæ in foro olitorio uota, locatáq; quadriẽnio ante à Cn. Cornelio Cos. Gallico bello, Cenſor idem dedicauit. Quidam arbitrantur Romæ fuiſſe ad Capitolij radicem, ubi hoc tempore diui Andreę eſt templum in Mentuza, pro Matuta. Sed hæc coniectamus. Certe P. Victor in XI regione urbis ædem Iunonis Matutæ conſtituit in foro olitorio, ubi & Pietatis ædes. Fuit cum ego uererer, ne mendum eſſet in T. Liuio, & fortaſſe pro Matuta Soſpitam ſcribendum, præſertim quod eadem Decad. lib. II, uotam ædem Iunoni Soſpitæ ab ipſo Cornelio legamus bello Gallico, quo ex uoto uictoriam reportauit.

Nouella Iuno calabatur à pontificibus, id eſt uocabatur in menſium calendis, ut ex Varrone & alijs oſtenſum in noſtro de Annis menſibus, &c. Hinc & Calendaris etiam dicta.

Calendaris Iuno uocabatur ab antiquis, quoniam omnes calendas ipſi attributas exiſtimabant: in primisq; Laurentes patrijs religionibus ſuis ſeruabant, qui & hoc cognomẽ Calendaris Iunonis cerimonijs, ut Macrobius ſcribit, addiderunt, & omnibus calendis huic deæ ſupplicabant. Sed & Romæ quoq; pontifex minor in curia Calabra Iunoni rem ſacram faciebat, & regis uxor, id eſt

ſacro

A ſacrorum regina porcam,uel agnam in regia Iunoni immolabat.

Februalis Iuno,quæ & Februata,& Februla,ſeu Februa nuncupabatur,ut ex Sex. Pomp. in lib. de Annis & menſibus, &c. diximus,quòd ipſi eo menſe ſacra fiebant:eiusq́ feriæ erant Lupercalia, qua die mulieres februabantur à lupercis amiculo Iunonis, id eſt,pelle caprina. Martianus preterea ita ad Iunonem: Februalem ac Februam mihi poſcere nō eſt neceſſe,cum nihil contagionis corporeæ ſexu intemerata pertulerim.

Caprotina Iuno à Romanis culta.huius dies feſtus nonæ ſcilicet Iuliæ ancillarum erat,quo die liberæ pariter & ancillæ ſacrificabant ſub arbore caprifico, in memoriam Benignæ Virtutis, quæ ancillarum animis pro conſeruatione publicæ dignitatis apparuit. Nam poſt urbē captam cum ſedatus eſſet Gallicus motus, res uerò publica eſſet ad tenue deducta, finitimi opportunitatem inuadendi Romani nominis aucupati,præfecerunt ſibi Poſthumiū Liuium Fidenatium dictatorem,qui mandatis ad Senatum miſsis poſtulauit,ut ſi uellent reliquias ſuæ ciuitatis manere, matresfamiliæ ſibi & uirgines dederentur. cumq́ patres eſſent in ancipiti deliberatione ſuſpenſi,ancilla nomine Tutela,uel Titula,ſeu Philotis (ſic enim uariè legimus) pollicita eſt, ſe cum cæteris ancillis ſub nomi-
B ne dominarum ad hoſtes ituram.habituq́ matrumfamilias & uirginum ſumpto,hoſtibus cum proſequentium lachrymis ad fidem doloris ingeſtę ſunt.quæ cum à Liuio in caſtris diſtributę fuiſſent, uiros plurimo uino prouocauerūt,diem feſtum apud ſe eſſe ſimulantes.quibus ſoporatis, ex arbore caprifico, quæ caſtris erat proxima, ſignum Romanis dederunt.qui cum repētina incurſione ſuperaſſent, memor beneficij ſenatus, omnes ancillas manu iuſsit emitti,dotemq́ eis ex publico fecit, & ornatum quo tunc erant uſæ geſtare conceſsit,diemq́ ipſum nonas Caprotinas nuncupauit,ab illa caprifico ex qua ſignū uictorię ceperunt:& Caprotina culta Iuno,ſacrificiūq́ ſtatuit annua ſolēnitate celebrandū,in quo lac quod ex caprifico manat, propter memoriam facti adhibebatur. hiſtoriæ meminit Plut. diem Ouid. in arte deſignat:

Porrige & ancillæ,qua pœnas luce pependit
Luſa maritali Gallica ueſte manus. Varro de Ling. lat. Nonæ, inquit,Caprotinę,quod eo die in Latio Iunoni Caprotinæ mulieres ſacrificant, & ſub caprifico faciunt, & è caprifico adhibēt uirgam.

Curis Iuno à Sabinis nuncupata, & deinde à Romanis.nam haſtam curin Sabini appellabant. Cato in Originibus (ſi quæ leguntur fragmenta,legitima ſunt) Quirinalis,inquit, collis à Iunone Sabinorum dea, quam illi Curitim,id eſt haſtatam Iunonem uocant. etenim haſtam curim & curinā proferunt,quia his ſimul & Hetru-

ſcis

ſcis non eſt litera q, ſicut Romanis. Idẽ & Feſtus ſcribit. Hinc etiam A
à priſcis inſtitutum legimus, ut nubentiũ caput haſta comeretur,
quam Cœlibarem uocabant, quòd eſſent in Iunonis tutela nuben-
tes conſtitutæ. Meminit etiam his uerbis Arnobius, uir antiquita-
tis doctiſs. lib. cõtra Gentes II. Cum, inquit, in matrimonia conue-
nitis, toga ſternitis lectulos, & maritorum Genios aduocatis, nu-
bẽtium crinem cœlibari haſta mulcetis, puellarum togulas Fortu-
nam defertis ad uirginalem. De cœlibari etiã Plut. in quęſtionibus
Romanis, & in Faſt. Ouid. Feſtus: Cœlibari, inquit, haſta caput
nubentis comebatur, quæ in corpore gladiatoris ſtetiſſet abiecti,
occiſiq́ꝫ, ut quemadmodum illa coniuncta fuerit cum corpore gla-
diatoris, ſic ipſa cum uiro ſit: uel quia Matronæ Iunonis Curetis in
tutela ſit, quæ ita appellabatur à ferenda haſta, quæ lingua Sabino-
rum curis dicitur: uel quòd fortes uiros genituras ominetur: uel
quod nuptiali iure imperio uiri ſubijcitur nubens, quia haſta ſum-
ma armorum & imperij eſt: quam ob cauſam uiri fortes ea donan
tur. & captiui ſub eadem ueniunt, quos Græci δορυαλώτους, καὶ δο
ρυκλίτους. Sanè Græci κυριτίαν ἥραν uocant. Nam Stephanus, κύ-
ρις, ait, metropolis Sabinorũ, unde gentile Cyrites, & poſſeſsiuum
Cyretius, & Cyretia Iuno. Ineptè Seruius in primo Æñ. ſcribit Iu-
nonẽ Curetim dictam, quod curru uteretur & haſta: ut eſt, inquit, B
Hic illius arma, Hic currus fuit. Sed iam de Curiti Iunone ſatis: cęte
ra quæ reſtant de Iunone, ſequamur.

Zeuxidia Iuno Argis culta. nam cum Argis in Ægyptum Apis
rex migraſſet, boues illuc tranſmiſit, & ſeminandi rationem: quam
rem cum iunctis bobus rex effeciſſet, Iunoni Zeuxidiæ templum
ex re conſtruxit, & ſpicas flores Iunonis uocauit.

Tropæa Iuno à Lycophrone eſt appellata, quod illi trophæa
dicarentur, ut notant grammatici: uti etiam Ioui Trophæo, & Tro
pæucho. ut iam notatum eſt, in Ioue.

Lacinia Iuno, ſic cognominata ab Italię promontorio. Verg. At-
tollit ſe diua Lacinia cõtrà. Quo loco Seruius ita ſcribit: Lacinium
templum à rege conditore dictum, ſecundum quoſdam à latro-
ne Lacinio, quem illic Hercules occidit, & hoc loco expiato iuueni
templum cõſtituit. Strabo lib. VI. Poſt Iapygiũ promontoria tria,
deinde Lacinium Iunonis templum, ſuperiore ætate locupletiſs.
donarijs frequentiſs. refertum, cuius deprædati templi hiſtoriam
legimus apud T. Liuium, Val. Max. Lactantium, & alios. Liuius
lib. quarto tertiæ Decad. Vrbs, inquit, Croto murũ in circuitu pa-
tentem XII. mil. paſſ. habuit, ante Pyrrhi aduentum in Italiam. Poſt
uaſtitatem eo bello factam, uix pars dimidia habitabatur. Flumen,
quod medio oppido fluxerat, extra frequentia tectis loca præter-
fluebat

A fluebat muros, procul ijs qui inhabitabantur. ſex milia aberat ab urbe nobile templum, ipſa urbe nobilius, Laciniæ Iunonis, ſanctum omnibus circà populis. lucus ibi frequenti ſylua, & proceris abietis arboribus ſeptus, læta in medio paſcua habuit, ubi omnis generis ſacrum Deæ paſcebatur pecus ſine ullo paſtore, ſeparatimq́ egreſſi cuiuſq; generis greges nocte remeabant ad ſtabula, nunquam inſidijs ferarum, non fraude uiolati hominum. magni ergo fructus ex eo pecore capti, columnaq́ inde aurea ſolida facta & ſacrata fuit: inclitumq́ templum diuitijs etiam, non tantum ſanctitate fuit. Hactenus Liuius. Ex hoc templo Fuluius cenſor tegulas marmoreas cum ſuſtuliſſet, quibus ædem Fortunæ equeſtris, quam Romæ fecerat, tegeret, mente captus eſt, & amiſſis duobus filijs in bello conſumptus eſt. hoc ſcribit in primis Lactantius in II. & T. Liuius lib. ſecundo quintæ Decad. plenius totam hiſtoriam exequitur duobus in locis. Idem T. Liuius III Decad. ſcribit, ad Hannibalis receſſum ex Italia, delubrũ Iunonis Laciniæ uiolatum à cæde fuiſſe. nam Italici generis milites, qui eum ſequi in Africam abnuerant, qui in id confugerãt, in ipſo fœdẽ trucidauit. Scribit Plin. in ſecũdo, apud auctores reperiri, in Laciniæ Iunonis ara ſub diuo ſita cinerem immobilem eſſe, præflantibus undiq; procellis.

B Feronia Iuno à pleriſq; credita. Seruius enim grammaticus ait: Apud Circeios & Rutulos Iuno uirgo colebatur, quæ Feronia dicta fuit. Feroniæ uerò templum ſummo cultu fuiſſe, teſtis eſt hiſtoria. Scribit T. Liuius, Hannibalem diuitijs & donarijs illud ſpoliaſſe, intactum ob religionem ad id tempus. Idem quoq; auctor ait, cum prodigia procurarent, ſtatutum fuiſſe, ut libertinæ mulieres, unde Feroniæ donum daretur, pecuniam pro facultatibus ſuis conferrent. Dionyſ. Alicarn. in ſecundo ſcribit, cum Lacedæmonij quidam ob duras Lycurgi leges Lacedæmone exceſſiſſent, ubi multum mari agitati fuiſſent, quod deis uouerunt, in quamcunq; primùm terram incidiſſent, ſedes in ea ſe poſituros: cum circa Pomentinos primum conſtitiſſent, Feroniam ab æquorea latione locum nominauerunt. fanumq́ Feroniæ deæ conſtruxere, cui uota nuncuparunt: quam quidem, inquit, unius nunc literæ detractione Feronam uocant. hęc fermè Alicarnaſſ. qui & lib. tertio, cum de bello agit, quod aduerſus Sabinos Tullus rex geſſit, ita ſcribit: Poſt hoc, inquit, bellum aliud Romanis aſtitit ex Sabinorum gente. Principium autem & cauſa eius fuit huiuſmodi. Fanum eſt communiter à Sabinis & Latinis honoratum, ſanctum maximè inter cætera, eius deæ quæ Feronia uocatur, quam uertentes in græcam linguam alij quidem ἀνθοφόρον, alij φιλοστέφανον, alij etiam φερσεφόνην

uocant: & cætera quæ ſubdit. Sed enimuero ſcribit in VIII Æn. A
cõment. Seruius, Feroniam deam libertorum fuiſſe, cuius in templo raſo capite pileum accipiebant, cuius rei meminit & Plautus in Amphitryone. Hinc clarius tibi conſtare poteſt, cur Romani, quod modò dixi, iuſſerint libertinas pecuniam pro facultatibus conferre, unde Feroniæ deæ daretur. Feroniæ meminit & Verg. in VII, Et uiridi gaudens Feronia luco. quo loco idem Seruius, Feroniam ait Iunonem uirginem exiſtimatam, ueluti Iouem Anxurum, id eſt ſine nouacula, & perinde nondum abraſum: qui colerentur Terracinæ, quæ etiam aliquando Anxur dicta fuit. Strabo uerò lib. V, de Feronia urbe agens, quæ altera uidetur, eam ſub montem Soractis collocat, quo (inquit) Feroniæ nomine & dea quædam nuncupatur, quam finitimi miro dignantur honore: quo in loco ipſius templum eſt, mirificũ ſacri genus habens. nam qui eius numine afflantur, nudis pedibus prunas, & copioſum inambulant ſub hac dea nulla læſione cinerem. eò ingens mortalium multitudo cõfluere ſolebat ad celebritatẽ, quę quotannis ibi agebatur. atq; hæc de Feronia. Extat Iani Pannonij elegia de Feroniæ fonte, in qua tamen non uidetur rem ſatis intellexiſſe:

Sacri fontis aue mater Feronia, cuius
Felix Pæonius Narnia potat aquas. non enim apud Narniam, B
ſed Terracinam potius, ut liquidò oſtenſum eſt. & Horatius Sermonum lib. ſecundo:

Ora manusq; tua lauimus Feronia lympha,
Millia tum pranſi tria repſimus, atq; ſubimus
Impoſitum ſaxis latè candentibus Anxur. & Silius libro XIII Punicorum: *Itur in agros*
Diues ubi ante omnes colitur Feronia luco,
Et ſacer humectat fluuialia rura Capenas.
Fama eſt intactas longæui ab origine Fauni
Creuiſſe in medium congeſtis undiq; donis,
Immẽſum per tempus opes. Demum & in regis Deſiderij decreto, quod Viterbi habetur, hæc uerba legũtur: Et Petram Sanctam Olim Fanum Feroniæ. ex quibus omnibus planè uidemus, diuerſis in locis Italiæ huius deæ fuiſſe fana. qua de re noſter F. Leander Bononienſ. non patriæ ſuæ tantũ illuſtrator, ut qui de ea iam alteram Decada perſcribat, ſed & totius Italiæ, cuius exactæ deſcriptioni extremam iam manum impoſuit, propediem eam editurus.

Αἰγοφάγος ἥρη, Crapriuora Iuno, à ſolis (ait Pauſ.) Lacedæmonijs & cognominata eſt, & culta: cui & capras ſacrificabant. id quod
Herculem

A Herculem tradunt conſtituiſſe, ipſumq́ꝫ capras primũ immolaſſe,
cum aduerſus Hippocoonta & eius filios pugnaret: cum aliam nul
lam in promptu uictimã haberet, & inter cæteros deos Iunonem
propitiam ſibi cognouiſſet. Pauſ. in Laconicis.

Samia Iuno nuncupata à Samo, inſula notiſſima: quę Carię appo
ſita, Parthenia, aliísq́ꝫ nominib. eſt appellata, teſte Stephano. Verg.
Quam Iuno fertur terris magis omnibus unam,
Poſthabita coluiſſe Samo. Scribit Pauſ. in Achaicis, Iunonis tem
plum in Samo ab Argonautis conditum. Dicũt autem Samij, Iu
nonem apud ſe natam, penes Imbraſum fluuium: unde & Imbraſia
uocata, ut diximus. ſub λύγῳ uerò planta edita, id eſt uitice, quæ diu
in eius templo permanſit. Templum à Smilace coætaneo Dædali
factũ fuit. Samum ſcribit Varro prius Partheneam nuncupatam,
quòd ibi Iuno adoleuerit, ibiq́ꝫ etiam Ioui nupſerit: itaqꝫ nobiliſſi-
mum & antiquiſſimum templum eius fuit Sami, & ſimulachrum
in habitu nubentis figuratum, & ſacra eius anniuerſaria nuptiarum
ritu celebrabantur. Hæc fermè ex Varrone Lactantius in primo
Diuin. inſt. meminit & Diodorus.

Imbraſia Iuno, id eſt ἥρη ἰμβρασίη, apud Nicandrũ in fine Alexi-
pharm. eadem uidetur eſſe quę & Samia, ab Imbro inſula Sami: ſed
B mea quidem ſententia, ab Imbraſo fluuio Sami, cuius meminit Stra
bo libro X, qui antea Parthenius dicebatur. Perperam uerò legitur
apud Stephanum ἰάμβρασος, cum Imbraſos legendum ſit. ἴμβρασος,
inquit, Samos à flumine dicta: gentile, Imbraſius & Imbraſia. de Sa-
mia porro Iunone iam copioſius actum eſt.

Argiua Iuno ab Argis denominata, quo loco ἡραῖα & Iunonis
ſacra celebrabantur, in quibus Hecatombe, id eſt ex centum bobus
ſacrificium fiebat. huius quidem celebritatis præmium fuit æreum
ſcutum, & ex myrto corona: id quod in comment. in Pindarũ legi-
mus. Annotat Strabo lib. IX, Homerum hoc uerſu Iunonem & Mi
neruam iunxiſſe,
ἥρη τ' ἀργείη, καὶ ἀλαλκομενηὶς ἀθήνη. id eſt,
Iunoq́ꝫ Argiua, & Alalcomeneis Athena. propterea quod
Iuno Argis nata feratur, & Minerua Alalcomenis: & per utriuſqꝫ
patriam cõiunxiſſe. Verùm mox, ut eſt apud Pauſan. Eurydice La
cedæmonis filia, uxor Acriſij Abantis filij, Iunonis Argiuæ tem-
plum in colle cõdidit. à quo non multo longè fuit & ſacellum ὑπερ-
χειρίας Iunonis, eodem Pauſ. auctore. Heſychius ſacrificium ab
Argiuis Iunoni factum λεχέρνα ait uocari. Homerus etiam Argi-
uam Iunonem facit. Quidam putauere Argiuam eandem eſſe cum
Pelaſga, apud Propertium libro ſecundo:

An contempta tibi Iunonis templa Pelaſgæ. Pelaſgos enim aiunt Argos tenuit, unde Argiui Pelaſgi. Ego tamen ſecutus Euſtathium, Samiam Iunonem intelligo. nam de ea agens inquit: Samus Pelaſgia dicta eſt, à Pelaſgis quibuſdam, ex quibus & Iuno Pelaſgia culta: quæ inſula adeò eſt ferax, ut Lac gallinæ, inde prouerbium factum ſit: eodem Euſtathio & Strabone auctoribus. Porrò & apud Argiuos templum fuiſſe legimus Iunonis Anthiæ, id eſt floridæ, id quod ſcribit in ſecundo Pauſanias. Porrò & Iunonis Argiuæ celebritatē Palæphatus in Incredibilium hiſtoria commemorat: quo loco & de duobus fratribus hiſtoriam legimus, qui currum ſubierint, quo mater de more ad ſacra perficienda pergeret. Idem ſcribit Herodotus, & Valerius Maximus, alij. Horum nomina, Cleobis & Biton. A

Proſymna Iuno, ab urbe Argolica uocata, ut Strabo ſcribit. Papinius Statius in Theb. Hinc celſę Iunonia templa Proſymnę. Pauſ. in Corinth. cum ἡραῖον, id eſt Iunonis templum deſcribit apud Mycenas, tres ait fuiſſe nutrices Iunonis, Eubœam, Proſymnam, & Aſcræąm: à quibus ſunt nomina indita locis proximis, ipſi Herææ, tresq́ue has Aſterionis fluuij filias ait. Porrò & templum deſcribit, & in eo hanc Iunonis ſtatuam, Polycleti opus. ea ingens erat: capiti corona fuit impoſita, ita efficta, ut Horas & Gratias haberet: in altera manu punici mali pomum, altera ſceptrum ferebat. ſceptro cuculus inſidebat: quippe Iunonis deſiderio Iouem ferunt in hanc auem conuerſum, quod in τίλφα planius retulimus. Sanè Olen uetuſtorum hymnorum poeta apud Pauſaniam cecinit, ab Horis Iunonem educatam, quæ Martem atq́ue Heben liberos ſuſcepit. B

Alea Iuno, ἀλέα ἥρα. Menęchmus Sicyonius in Græcis commentarijs in Pindari Nemea, ſcribit, quod Adraſtus frater Pronactis, fugiens iuit Sicyonem, & Polybi aui materni, id eſt μητροπάτορος regnum adeptus eſt, & Iunonis Aleæ nuncupatæ templum erexit: quod ita appellatum tradunt, quòd à fugiente Adraſto erectum ſit. quidā enim φυγεῖν, id eſt fugere, ἀλᾶσθαι dicunt.

Hoploſmia Iuno apud Elidem culta fuit, quin etiam unà Iupiter Hoploſmius: quorum cum ſacerdos eſſet occiſus, nec à quo id factum ſciretur, fuerunt qui aſſererent, ſe audiuiſſe ab ipſo capite ſacerdotis occiſi, fuiſſe quempiā Cercidam. qua de re in præſentia plura quæ afferam, non habeo.

Fluonia Iuno appellata fuit, quod fluoribus menſtruis adeſſet: & proinde ei fœminæ ſacra faciebant. Fluoniam, ſcribit Feſtus, mulieres colebant, quòd eam ſanguinis fluorem in conceptu retinere putabant.

λευκώ-

A Λευκώλενος ἥρα, Iuno cognominata à poeta, quod albas ulnas & albos haberet lacertos. ſed non poetæ modò hoc epitheto uſi ſunt, ut etiam Heſiodus in Theogonia, ſed & Lucianus in Charidemo, ubi de pulchritudine agit: ſi modo legitimus ſit Luciani liber.

Acrea Iuno uocata, cuius uetuſtum admodum oraculum (ait in octauo Strabo) fuiſſe inter Lecheum & Pagus in Iſthmo. ſcribit lib. ſecũdo, IIII. Decad. T. Liuius: Promontoriũ eſt aduerſus Sicyonem Iunonis, quam uocant Acream, in altum excurrẽs, &c. Acreæ Iunonis & Pauſ. in ſecundo meminit. & Euripides quoqꝫ in fabula Medea eam inducit filios cæſos ad ædẽ Iunonis Acreæ deferre, ne quis eos uiolaret. Tertullianus in lib. ad uxorem: Acreæ, inquit, Iunoni apud Ægium oppidum uirgo ſortitur. Legimus etiam Acream Fortunam, id & apud Plin. notat Herm. Barb.

Bunæa Iuno, teſte Pauſ. in Corinth. nominata fuit à Buneo filio Mercurij, qui ei deæ Corinthi fanum conſtruxit.

Pharygæa Iuno cognominata, ut Strabo & Stephanus oſtendunt, ab urbe Pharygis, quæ fuit in Locride: quę prius, ſi Straboni ſtamus, Scarphe dicebatur: ſi Stephano, hanc Homerus Tarphen uocauit. Iunonis uerò Pharygææ fanum à Pharygis conſtructum, in Argiua terra. nam et Argiuorum colonia dicitur.

B Dirphya Iuno, denominata (ut Stephanus ſcribit) à Dirphy monte in Eubœa, ut Euphorion meminit: à quo gentile nomen Dirphyus.

Parthenos, id eſt uirgo Iuno nuncupata fuit, ut in Telea, id eſt connubiali & perfecta Iunone expoſuimus. Sed quia tunc non ſuccurrebat, etiam cognominatam παρθενίαν, id eſt Virginalem, à Pindaro in hymnis Olymp. ad Ageſiam Syracuſanum, uel Stymphaliũ Olympionicam, in hoc loco retuli: tametſi expoſitores potius à Parthenio monte Arcadiæ Iunonem Partheniam declinent. quamuis & Parthenie Samos inſula appellata eſt, ut in Samia Iunone dictum eſt.

Ιπνȣ̃ντις, ἢ ἰπνȣ̃σία ἥρα, id eſt Ipnuntis uel Ipnuſia Iuno, ſimiliter à Sami regiuncula denominata eſt, ut Stephanus prodit. In ea quippe regiuncula templum fuit Iunonis celebre.

Κανδρηνὴ ἥρα, Candrena Iuno, nomen ſumpſit (ut Stephanus ſcribit) à Candara urbe Paphlagoniæ.

Cithæronia Iuno, celebri memoria apud Plut. legitur in uita Ariſtidæ, nec ſemel: de qua in Ioue Cithæronio ægimus, & hiſtoriam ex Pauſania recitauimus. quam cum aliqua ex parte aliter Euſebius in tertio Præparationis euang. recitet, hic referre non grauabor. Dicitur, inquit, Iunone irata, diſſidenteqꝫ ab Ioue, mœſtus ipſe ea

ſe ea de cauſa nimium fuiſſe. quem Alalcomenes indigena docuit, A ut alteram ducere ſimularet. ita conſilio eius, ex quercu ſimulachro mulieris confecto, quod Dædalon appellarunt, nuptias præparare fingebant. Nymphæ igitur Cithæronides, & uniuerſa Bœotia confluebat. quibus rebus Iunonem commotam, à Cithærone deſcendiſſe, & Platæenſium multitudine mulierum ſequente, ad Iouem perueniſſe, ſimulationeq́ patefacta ſumma cum lætitia reconciliatam fuiſſe. Honorem autem ſimulachro tantum feciſſe, ut Dædala nomine ipſius diem feſtum inſtituerit: quod tamen ex zelotypia, quamuis omni anima expers eſſet, cremauit. Hæc quidem fabula, quam (ut dixi) Pauſanias diuerſè recitat: non enim dicit Alalcomenem ſimulare nuptias Iouem docuiſſe, ſed Cithæronem regem: qui etiam à monte & Ioui & Iunoni nomen dedit. Hoc præterea addit Euſebius ex Plutarchi ſententia, quod & allegoriam affert. ait enim: Huius fabulæ talis ratio eſt. Iunonis ac Iouis bella & diſſidia nihil aliud quàm elementorum intemperiem ſignificant, quæ niſi certis proportionibus contemperentur, natura rerum ſoluta magnam perniciem afferunt. Si ergo Iupiter, id eſt calida uirtus ac ignea nimium exceſſerit, ſiccitate omnia pereunt: ſin uerò Iuno, humida ſcilicet & uentoſa natura, Iouem aſpernata ſuperauerit, magna uis pluuiæ delata diluuio cuncta uaſtabit, quod illis tem- B poribus factum Bœotiam maximè regionem proluit, quæ multitudine aquarum tecta fuiſſe dicitur. quia quamprimum tempeſtate tranſacta terræ apparuerũt, deorum reconciliatio facta fingitur. prima uerò arborum omnium quercus effloruit, quæ non modò pijs hominibus, (ut Heſiodus ait) uerùm etiam diluuij reliquijs opitulata eſt, cum glandes ramalia ferant, & apes cum tegat truncus. Hactenus uel Plut. uel Euſebius.

Ammonia Iuno, id eſt arenaria, culta in Græcia ab Eleis, de qua Pauſanias.

Βοῶπις ἥρα, cognominata in primis ab Eupoli, quod pulchros & magnos haberet oculos. Heſychius, alijq́. aliqui & Mineruæ attribuunt.

Tetthlæ Iunonis templum apud Platæenſes.

Europia, id eſt, εὐρωπία etiam Iuno cognominata: Heſychius.

Telchinia Iuno, à Telchinis dicta. nam ut pluribus à Diod. traditur, Telchines inter cætera quæ multa reperere, etiam deorum ſtatuas fecerunt, quæ & ab illis nonnullæ nuncupatæ ſunt: ut à Camireis Iuno Telchinia, & Telchinius Apollo à Lydis. Cætera, ubi de ipſis agemus, tractabimus.

Cypra Iuno nuncupata. Catellum ſcribit Strabo in V, Piceni emporium

A porium fuiſſe, ponè quod templum fuit Cypræ Iunonis, à Tyrrhenis conditum & conſecratum: illi quippe Iunonem Cypram nuncupabant: hinc apud Silium Italicum in VIII quidam ita legunt,
Et quis littoreæ fumant altaria Cypræ. propter ſcilicet ſacrificia Iunonis Cypræ: etſi alij Cupræ libentius per u pronunciant, quod antiqui in uſu habebant.

Gabinam præterea Iunonem uocat poeta lib. Æneid. VII, quòd ſummo cultu à Gabinis coleretur. *Quiq́ʒ*, inquit, *arua Gabinæ Iunonis, gelidumq́ʒ Anienem, & roſcida riuis Hernica ſaxa colunt.* Apud Gabios igitur colebatur religioſiſſimè Iuno, quod etiā ibidem Seruius notat; & Silius lib. XII, cum ait,

Nec amœna retentant
Algida, nec iuxta Iunonis tecta Gabinæ.

Ῥησκυνθὶς ἥρα, Rheſcynthis Iuno cognominata eſt, à monte Thraciæ. Nicander in Theriacis, ἑκὰς ῥησκυνθίδος ἥρης: id eſt, procul à Rheſcynthide Iunone. montē eſſe Thraciæ aiunt, & ipſius deæ templum, unde dea Rheſcynthis eſt appellata. quo eodē loco Cytimus Apollo colebatur.

Anthiæ Iunonis mentio fit à Pauſ. in Corinth. quæ Florida latinè dici poteſt, cuius templum celebrat, ante quod earum mulierum
B ſepulchrū fuit, quę cum Dionyſo aduerſus Argiuos depugnarunt.

HYMENAEVS. THALASSVS.

QVoniam, ut à principio huius Syntagmatis docui, Iunonem non modò Gręci, ſed & Latini nuptijs præeſſe putarunt: ideo congruū eſſe exiſtimaui, Hymenæum & Thalaſſum, & ipſos deos nuptiales, tibi poſt Iunonem aſcribere, ut diſpoſitè atque ordinatè procedamus. Hymenæus igitur, qui & Hymen dictus eſt, nuptiarum deus à Græcis habitus eſt, ut à Romanis Thalaſſus, quibus tamē nominibus & noſtri uſi ſunt. Hymenæi uerò numero multitudinis, pro nuptijs ipſis, tam à noſtris quàm à Græcis dicuntur, quod notiſſimum eſt. at Hymenæa eodem plurium numero, ſed neutro genere, ſacra nuptialia dicta ſunt, ut Suidas notat: unde illud eſt Ouidij, Pars Hymenæa canunt. & Martiani in Muſica,
Inſtaurare iubet tunc Hymenæa Venus. Quare eorum manifeſtum errorem noſſe potes, qui Hymenæa accuſatiuum ſingularem & interpretati ſunt, & ſuis etiam uerſibus uſurparunt. Pingebatur Hymenæus, ut ex Catullo facile colligimus, coronatus floribus &

amaraco, dextera facem tenens, ſiniſtra flammeum, (lutei uelaminis A
id genus) in pedibus croceos ſoccos habens. Seneca uerò in Medea ſic effinxit his uerſibus: Aſclep.

Et tu, qui facibus legitimis ades,
Noctem diſcutiens auſpice dextera,
Huc incede gradu marcidus ebrio
Præcingens roſeo tempora uinculo.

Claudianus uerò in quodam Epithalamio ita de Hymenæo canit:

Hunc muſa genitum legit Cytheræa, ducemq;
Præfecit thalamis: nullum iunxiſſe cubile
Hoc ſine, nec primas fas eſt attollere tedas.

Et pòſt illum idem poeta deſcribit:

Dulce micant oculi, niueas infecerat igni
Solq; Pudorq; genas. dubiam lanuginis umbram
Cæſaries intonſa tegit, &c.

Dictus autẽ eſt Hymenæus, uel Hymen, ἀπὸ τοῦ ὑμένος, id eſt à membrana, quæ & Eugion dicitur, quę cum ſit clauſtrum uirginitatis, in nuptijs rumpitur. Alij dictum putant ἀπὸ τοῦ ὁμοῦ ναίειν, hoc eſt à ſimul habitando, quia uir & uxor cohabitant. Alij Hymenæum iuuenem fuiſſe uolunt, qui nuptiarum die ruina oppreſſus interierit. inde ad expiationem inſtitu- B
tum, ut eius nomen in nuptijs frequentaretur. Sunt quibus magis placet, ut ab hac hiſtoria quã Lactantius grãmaticus libro Thebaid. tertio commemorat, deducta res uideatur. Hymenæus, inquit, puer Athenienſis fuit. is cum annos puerilis ætatis excederet, necq; adhuc uirum poſſet implere, ea pulchritudine præditus fuiſſe dicitur, ut fœminam mentiretur. Hunc cum una ex ciuibus ſuis uirgo nobilis adamaſſet, ipſe mediocribus ortus parentibus, quia nuptias deſperabat, quod poterat tamen, puellam extrema amoris linea diligens, animum ſolo ſatiabat aſpectu. cumq; nobiles fœminę cum uirginibus ſacra Cereris Eleuſiniæ celebrarent, ſubito piratarum aduentu raptæ ſunt: inter quas etiam Hymenæus, qui illò & amatam fuerat ſubſecutus, & ipſe puella creditus. Cum igitur per longinqua maria prædam piratæ uexiſſent, ad quandam regionem tandem delati perueniunt, ibiq; ſomno oppreſſi, ab inſequentibus ſunt interempti: Hymenæus relictis ibi uirginibus reuerſus Athenas, pactus eſt à ciuibus dilectæ nuptias, ſi eis filias ſuas reſtituiſſet. quas ubi pro uoto reſtituit, exoptatam accepit uxorem. quod coniugium quia felix fuerat, placuit Athenienſibus, nomen Hymenæi nuptijs miſcere. Hæc quidem Lactantius, ſeu Lutatius grammaticus. Donatus uerò in Adelphis fabula Terentij, & Seruius in primo

A primo Æneid. commentario nonnihil ab hac hiſtoria euariant. ipſum enim Hymenæum tradunt puellas liberaſſe, cum piratas ſomno fatigatos interfeciſſet. Hymenæum Catullus noſter Vraniæ filiũ dicit. Alij, ut in Muſis retulimus, Clius tradidere. Aſclepiades uerò, ex Calliope & Apolline tres filios ſuſceptos prodidit, Ialemum, Orpheum, & Hymenæum. Hinc Claudianus & Martianus, Muſa genitum cecinerunt. Hoc Martiani carmen eſt,

Tu quem pſallentem thalamis, quem matre Camœna
Progenitum perhibent copula ſacra deum, & cætera. Sunt qui non Apollinis, ſed Magnetis filium putent, ipſumq́ à Thamyra amatum, ut in ſecundo de Poetarum hiſtoria ſcripſimus. Seneca in Medeæ tragœdia, Bacchi filium Hymenæum, alij Bacchi & Veneris prodiderunt.

Thalaſſum, & Thalaſſium, & Thalaſſionẽ latinè rectè dicimus, deum nuptiarum. Martialis,

Nec tua deſuerint uerba Thalaſſe tibi. Idem: Quid, ſi me iubeas Thalaſſionem. Catullus: Lubet iam ſeruire Thalaſſio. Feſtus ex Varrone, hanc dictionem ſine aſpiratione in prima ſyllaba enunciare uidetur. Hæc Feſti uerba: Thalaſſionem in nuptijs, Varro ait, ſignum eſſe lanificij. Talaſſionem enim uocabant quaſillum, qui B alio modo appellatur calathus, uas utiq; lanificijs aptum. Hanc eandem ſententiam & Plutarchus affert: quin & hodie græci ταλασιουργίαν lanificium uocant, & ταλασίαν. Scribit Titus Liuius, Romæ in raptu Sabinarum, uirginem unam longè ante alias ſpecie & pulchritudine inſignem, à globo Talaſſij cuiuſdam raptam fuiſſe, multisq́ ſciſcitantibus cui'nam eam ducerent, identidem, ne quis eam uiolaret, Talaſſio ferri clamitatum: propter quod nuptialem hanc uocem factam. Plutarchus & alij non abſimilem hiſtoriam afferunt. Seruius in primo Æneid. Apud Romanos, inquit, Talaſſio inuocatur. cum enim in raptu Sabinarum plebeius quidam raptam pulcherrimam duceret, ne ei auferretur ab alijs, Talaſſionis eam ducis eſſe ſimulauit, cuius nomine fuit puellæ tuta uirginitas. plura ſi cupis, Plutarchum lege in Romuli uita. Sanè & in connubijs Romani ex ritu quinq; deos inuocabant: τέλειον ſcilicet Iouem, hoc eſt adultum: τελείαν Iunonem, id eſt adultam: Venerem: πειθὼ, id eſt Suadelam: & Dianam, ut Plutarchus docet. Hos deos intelligere uidetur Lucanus in ſecundo, cum Martia Catoni loquitur, poſt Hortenſij obitum ad ipſum priorem uirum rediens. ait enim,

Fœdera ſola tamen, uanaq; carentia pompa
Iura placent, ſacrisq; deos admittere teſtes.

Et quo-

Et quoniam hi dei quinque fuerant, ideo etiam quinq; tantum cæreos, nec plures nec pauciores in nuptijs accendi mos fuit, ut in cauſis Romanis Plutarchus teſtatur. Hos deos D. Auguſtinus lib. tertio de Ciuit. dei, Nuptiales uocauit, uel ut eius alia habent exemplaria, Coniugales: Deis, inquit, cõiugalibus quid opus erat commendare nubentes, ut bene coniugarentur?

SYNTAGMATIS TERTII FINIS.

Hiſtoriæ Deorum Gentilium

SYNTAGMA QVARTVM, DE SATVRNO, RHEA, VESTA, IANO, VERTVNO: AD CL. V. BERNARD. BARBVLAEVM.

Hos tibi mitto deos, coluit quos priſca uetuſtas,
Qui teſtes noſtri & pignus amoris erunt.
Non hic inuenies pictæ tectoria linguæ,
Nec phaleras, cum ſit ſermo didaſcalicus.
Si tamen hos quiſquam uiroſo dente laceſſet,
Dic, aliena premat, qui meliora facit.

LILIVS GREG. GYRALDVS
Bern. Barbulæo S. P. D.

A *AMAVI ego te, mi frater Bern. Barbulæe, à pri-*
mis uſq; noſtræ adoleſcentiæ annis, cum ambo nos ope-
ram daremus bonis literis & moribus, ſub doctiſs. &
integerrimo uiro Bap. Guarino. ex cuius ludo tot ex
omni fermè Europa uiri excellentes in omni literarum
& optimarum diſciplinarum genere, tanquã ex equo (quod dicitur)
Troiano effluxerunt. At noſtrûm uterq; in humanitatis ſtudijs tan-
tum profecit, quantum uel natura noſtra, & ingenij uires patiebantur:
uel quantum tenues admodum facultates permiſere, & anguſta domi
res: quibus quidem difficultatibus haud facile homines (ut ait poeta)
emergunt, & uirtutibus inſignes ac illuſtres euadunt. Hinc eſt, quod
nos noſtra gloriola contenti, quã in Muſtaceo (ut ait Cicero) quæſi-
B *uimus: donec tu quidem hic Ferrariæ ſubſiſtens, iuuentutem cum Cœ-*
lio noſtro inſtituiſti, adeò ut tu dignus iudicarere qui ſacerdotio diui
Petri præficereris. Ego uerò procul à patria peregrè profectus, e-
am de me expectationem concitaram, ut omnes me crederent in ali-
quem procerum ſacrorũ ordinem cooptandum: & præſertim ſub Leo-
ne, Adriano, & Clemente, pontificibus: apud quos mea ita domeſti-
ca familiaritas accepta uiſa fuit, ut à me nihil unquam ab eis fruſtra pe-
titum ſit, quinimmo & pleraq; ultro oblata: præcipuè meo in humanis
adhuc agente alumno & diſcipulo Hercule Rangonio, Romæ di-
uæ Agathæ Diacono. Poſt cuius immaturum obitum, & urbis di-
reptionem, ita reflantem habui fortunam, ut ab eo tempore non tantum

res meæ deteriore loco eſſe cœperint, ſed & corporis uires ita debili A
tari, ut in eam articulorum omnium aduerſam ualetudinem inciderim, ut non modò ambulare (ut tu quidem frater optime noſti) ſed nec etiã in latus decumbere poſſim, niſi ſim à ualente aliquo miniſtro adiutus. Nec tamen cum ita morbis affligar, ceſſo, quin aliquid indies per amanuenſem puerũ uel ſcribam, uel dictem. Sicut ſuperioribus his diebus faciebam, cum de Deis gentium magnum Opus confeci: cuius tibi duo Syntagmata mittere conſtitui, in quorũ altero Saturnũ, & Magnam deûm matrem, & Veſtam, tum etiam Ianum & Vertunũ, ſum complexus: in altero Neptunũ, & deos cæteros marinos, nymphasq́ uarij generis: ad hæc & Aeolum & uentos. Accipe igitur amantiſſ. frater ab ægroto tuo Lilio, & penè cõclamato, qualecunq; munus: nõ quod ex me aliquid tibi ignotum & reconditum habere poſſis, uel quod ex tua illa refertiſſima de omni librorum genere Bibliotheca non facile haurire queas: ſed ea duntaxat ratione, omnibus ut conſtet, mutuam inter nos amicitiam ex multo fuiſſe tempore conſtitutam. Di faxint, ut & per ſcripta noſtrum utriuſq; nomẽ poſteritati notum eſſe contingat. Vale.

B

SATVRNVS, RHEA, VESTA, *IANVS, VERTVNVS.*

SATVRNVS itaq; Cœli filius, ut de Nat. deo. ſcribit M. Cic. Ennius: Quem Cęlus genuit. idem tradit & Lactantius, & Seruius in illo poetæ Vergilij: Vnde genus ducis. Arnobius Cœli quidem filiũ ait, & Hecates. Cœlus uerò græcè οὐρανὸς uocatus eſt, à quo frequens grecorum patronymicum οὐρανίων, id eſt Vrani filius, aut nepos. Vranus ergo, ſeu Cœlus, ut Phurnutus ſcribit, dictus eſt, quaſi οὖρος, hoc eſt conſeruator omnium quæ ſuprà ſunt: & ὁρίζων, hoc eſt finitor, uel terminus naturæ. Sunt qui tradant ἀπὸ τοῦ ὁρᾶν, uel ὀρέγειν deduci, hoc eſt, quod & cuncta uideat, & conſeruet. Alij porro ἀπὸ τοῦ ὁρᾶσθαι ἄνω deriuant, hoc eſt, quod ſuprà cernatur. Ex poetis etiam quidam ἄκμωνος filium dixere, id obſcurè ſignificantes, τὸ ἄκμητον τῆς περιφορᾶς: id eſt, quòd dum circumfertur, ſit indefeſſus: ſeu quòd ſit incorruptibilis. dicimus quippe κεκμηκέναι, id eſt opus abſoluiſſe, qui iam fato functi ſunt. Theocritus in Alarum poematio ualde ingenioſo,

A nioſo, Vranum,ſeu Cœlum uidetur ſignificare, cum obſcurè ait, ἄνακτ᾽ ἀκμωνάδαν, regem ſcilicet Acmonis filium Vranum. nam, ut interpretes aiunt, terra peperit Acmonem, ex Acmone natus Vranus,id eſt Cœlus,qui Terminus, &c. Porrò & Acmona inter Idæos Dactylos ab aliquibus repoſitum, iam in primo libro dictũ eſt. Cultus uerò fuit Vranus multis in locis, humanis etiã uictimis, & prẹcipuè in tota Africa,& Libya. Sed nos de Saturno,quod cœpimus,proſequamur. Saturnus,ut ex Trogo Iuſtinus ſcribit,Aboriginum rex, tantæ iuſtitiæ fuiſſe dicitur, ut neq; ſeruierit ſub illo quiſquam,neq; quicquam priuatæ rei habuerit,ſed omnia communia & indiuiſa omnibus fuerint,ueluti unum cunctis patrimonium eſſet.ob cuius exempli memoriam cautum eſt,ut Saturnalibus exæquato omnium iure paſsim in conuiuijs ſerui cum dominis recubarent.Itaq; Italia regis nomine Saturnia appellata fuit, & mõs quem inhabitabat Saturnius:in quo ueluti à Ioue pulſo ſedibus ſuis Saturno,Capitoliũ eſt. Et hæc quidã fermè uel Trogus, uel Iuſtinus. D. uerò Cyprianus:Ab Ioue,inquit,Saturnũ fugatum eſſe, manifeſtũ eſt: inde Latiũ de latebra eius nomẽ accepit. hic literas imprimere, hic ſignare nummos in Italia primus inſtituit, unde ærariũ Saturni uocitat̃. nam & ruſticitatis hic cultor fuit, unde ferẽs falcẽ pingitur.

B Saturnum tamen ſic Saxones effingebant,cui nomẽ κρόνῳ.ſenem in piſce ſtantem,qui rotam urnamq; tenebat:quod ſymbolum erat apud ipſos arcanum, ut in eorum hiſtorijs legimus. Saturnus aũt à Latinis dictus eſt:à Græcis uerò κρόνος, quaſi temporũ pater. χρόνος enim tempus.M.Cicero lib.ſecundo de Nat.deor.Saturnum, inquit, eſſe uoluerunt, qui curſum & conuerſionem ſpaciorum ac temporum contineret, qui deus græcè id ipſum nomen habet: κρόνος enim dicitur, qui eſt idem ſpacium temporis.ita Cicero. Idipſum & Macrobius primo Sat. Saturnus, inquit, ipſe qui auctor eſt temporum. & ideo à græcis immutata litera κρόνος, quaſi χρόνος uocatur. Plato: κρόνος quaſi κόρος ὢν τοῦ νοῦ, hoc eſt, mentis ſatietas, dici putauit. Hinc teſte Plutarcho κρονολῆροι dicti ſenes, garruli & ætate decipientes, quaſi Saturni modò delirantes. Phurnutus tamen κρόνον dictum ait ἀπὸ τοῦ κραίνειν, id eſt à commiſcendo. At uerò Saturnus dictus, uel à ſatu, quod ſtercorationi agrorum & agriculturẹ præeſſe putabatur:unde & cum falce pingebatur. Alij Saturnũ dictum uolunt,παρὰ τὴν σάθην,qua uoce membrum uirile ſignificabant antiqui, propter ſcilicet generationem: hinc & Satyri appellati. Macrobius auctor. M. Cicero & Lactantius dictum Saturnum tradunt, quòd annis ſaturetur, quippe qui tempus ſit. Fulgentius uero:Propter annonæ,inquit,erogationem ad ſe populos attrahẽs,à ſaturando dictus eſt Saturnus.Ops quoq;

eius uxor, eo quòd opem eſurientibus ferret, dicta eſt. Citat idẽ Apollophanẽ in epico carmine ſcribentem, Saturnum quaſi ſacrum νοῦν, aut ſatorẽ νοῦ, quaſi creantem ſenſum & mentẽ. Varro de Ling. lat. Saturnum Cœlum facit his uerbis: Quare quòd cœlum principium, à ſatu dictus eſt Saturnus: & quòd ignis, Saturnalibus cærei ſuperioribus mittuntur. Verùm de cæreis cur in Saturnalibus mitterentur, Macrob. & alia, & hoc ſcribit: Alij, inquit, cæreos non ob aliud mitti putant, quàm quod hoc principe ab incomi & tenebroſa uita, quaſi ad lucem & bonarum artium ſcientiam editi ſimus. Saturnum aiunt abſcidiſſe Cœli patris pudenda, quibus in mare deiectis Venerem procreatam, quæ à ſpuma, id eſt ἀφρῷ, unde coaluit, Aphrodite nomẽ accepit. Iſidorus patris abſcidiſſe genitalia dicit, quia nihil in cœlo de ſeminibus naſcitur. Cæterùm & apud Orpheum Iupiter Saturno patri inſidias mellẽ ſtruxit. Leguntur Orphei uerſus hac de re, A

Vt primùm ſpectabis eum ſub quercubus altis,
Dulci quod comportat apum grex melle madentem,
Conſtringas ipſum uinclis. Ebrius igitur melle Saturnus ab Ioue ligatus caſtratur, ut Cœlus. quare, ut Porphyrius ſcribit in ſpelunca Homerica, theologus (inquit) Orpheus innuit, diuinas eſſentias uoluptate captas quodammodo ligari, & in generationem detrahi. Fulgentius autem: Saturnus, inquit, Pollucis filius dicitur, Opis maritus, ſenior, uelato capite, falcem gerens, cuius uirilia abſciſſa & in mare proiecta Venerem genuere. Phornutus tamen, Saturnum ait de Cœlo deſcendiſſe, Terræq́ commixtum, donec Iupiter illum caſtrauit, & in Tartarum præcipitauit. Alij dicunt, Saturnum ab ipſo Ioue in compedibus poſitũ. Verrius Flaccus cauſam ſe ignorare dicit, ſed Macrobius ex Apollodoro hanc recitat. Saturnum, inquit, alligari per annum laneo uinculo, & ſolui ad diem ſibi feſtum, id eſt menſe decembri. atq́ inde prouerbium ductum, Deos laneos pedes habere. Significari uerò, decimo menſe ſemen in utero animatum, in uitam grandeſcere: quod donec erumpat in lucem, mollibus naturæ uinculis detinetur. Sacrum ſuo etiam tẽpore D. Epiphanius, quod ab Ægyptijs fieret, irridet. quoſdam ait ſe uinculis ferreis includere, comam prolixam nutrire, ueſtitum ſordidum detritumq́ geſtare, annuloq́ naſum includere, ac perforare, in Saturni honorem: & reliqua, non minus ridicula, quæ uir ſanctus colligit. Plutarch. etiam Saturnum ait in inſula quadam fortunata in ſpecu dormire, ſaxa complexum aurea, ſomnumq́ ex uinculis Iouis contingere, & cætera quæ in libello leges De facie in orbe lunæ apparente. Redeo ad noſtra. Falcem quidam Saturno B

putant

A putant attributam, quod tempus omnia metat, execet, & incidat: uel propter agriculturæ rationem, cuius ipſe repertor fuit, & proinde Falcifer cognominatus à poetis. Ouidius,

Cauſa ratis ſupereſt, Thuſcum rate uenit ad amnem,
Ante pererrato Falcifer orbe deus.

Ab eadem falce, quæ græcè δρέπανον dicitur, Pauſ. promontorium dictum ait. alij urbem, quam uariè tamen ſcriptores recenſent, quidam Siciliæ, quidam Bithyniæ, alij alibi: Strabo, Stephanus, Seruius. quin etiam Zancle eanem ratione appellata. Nicander,

καί δὲ ζάγκλης ἰδάη δρεπανηίδος ἄςυ. hoc eſt,

Nec non & Zancles didicit Drepaneidos urbem.

Saturnum præterea aiunt filios ſuos ſolitũ deuorare, eoſdẽq; rurſus euomere: per quod ſimiliter ſignificatur, eum, ut diximus, tẽpus exiſtimatũ fuiſſe, à quo per uices cuncta gignantur, abſumanturq;, & ex eo denuò renaſcantur. Hinc & in urbibus quibuſdã homines illi liberos ſuos immolabant, ut alibi dictum, & à noſtris pluribus irriſum eſt. Sed Rheam uxorem ferunt eum fefelliſſe, lapidemq; pro Ioue marito porrexiſſe, ipſumq; Iouem Corybantibus clàm nutriendũ dediſſe: qua de re alibi plenius locuti ſumus. Saturnum demùm ab Ioue pulſum filio, quid aliud ſignificat, quàm tempora ſeneſcentia ab ijs B quæ pòſt nata ſunt depelli? Vinctum autẽ, quòd certa lege naturæ connexa ſunt tempora: uel quòd omnes fruges quibuſdam uinculis nodiſq; alternentur. Nam & falcẽ uolunt fabulæ in Siciliã decidiſſe, quod ſit inſulę illius terra uel maximè fertilis. Huic etiam deo inſitiones ſurculorũ, pomorumq; educationes, & omniũ eiuſmodi fertilium rerum tribuebãt diſciplinas. Cyrenenſes etiam cum rem diuinam ei faciebant, ficis recentibus ſe coronabãt, placentasq; mutuò miſſitabant. Mellis inſuper & fructuum repertorem Saturnũ ueteres putauere. Hunc Romani etiam Sterculium uocabãt, quòd primus ſtercore fœcunditatem agris cõparauerit. Sed de Sterculio & Stercutio, alibi diximus, in Pilumno uidelicet. Huic deo ex inſtituto antiquo & peregrino, ſacrũ aperto capite faciebãt. hoc ait Macrob. primo Sat. cap. x. Idem tamẽ cap. VIII: Illic, inquit, græco ritu capite operto res diuina fit, quia primò à Pelaſgis, pòſt, ab Hercule ita factitatum putant. Sed plenius hoc in Syntagmate de Sacrificijs tractandũ. Scribit Theopompus, & repetit Plut. in lib. Iſidis & Oſiridis, quoſdã qui occidentẽ habitãt, hyemem Saturnum appellaſſe, æſtatę Venerẽ, uer Proſerpinam. ex Saturno aũt & Venere cuncta eſſe generata. Sed Phryges, exiſtimantes deũ per hyemẽ ſomno uacare æſtate euigilare: & hyeme quidẽ dormitationes, id eſt κατευνασμοὺς, æſtate uerò ἀνεγέρσεις, hoc eſt uigilias, bacchãtes diſcurrẽtesq; deo peragebãt. At uerò Paphlagones, Saturnũ deum coerceri uin-

culis per brumam, uere autem moueri atq; reſolui aſſerebāt. &c. A
Nunc, etſi quo pacto fingeretur Saturnus ab antiquis, ex his quæ ſupra narrata ſunt, elicere poſſumus: nihilominus et quo modo à Martiano eſt deſcriptus, hic tibi etiā apponā. Verum, inquit, Sator (Satoris enim nomine Saturnus quoq; eſt appellatus) greſſibus tardus ac remorator incedit, glaucoq; amictu tectus caput, prętēdebat dextera flammiuomū quendam draconē caudæ ſuæ ultima deuorantem, quē credebant anni numerū nomine perdocere: ipſius aūt canicies pruinoſis niuibus candicabat, licet etiā ille puer poſſe fieri crederetur. hæc ille, ſuis uerbis. Macrobius uerò ſcribit, Ianum, cum Saturnus ſubitò nō comparuiſſet, ſimulachrū illi cōſtituiſſe cum falce, meſſis inſigne. Porrò & illud legimus, Saturnū podagroſum ab antiquis effictum, & oculis lemis lippientibus. unde & græcis prouerbium, κρονικαὶ λῆμαι, hoc eſt Saturniæ lemæ. Lema quippe pituita eſt in oculis, uel humor quidā concretus, ut medici docēt. Pythagorici uerò ſymbolo quodā Saturni lacrimā mare dicebāt, quod Plut. ſcribit in Iſi & Oſiri. Maris enim aqua non ſalſa ſolū & amara, ſed & craſſa & impura eſt. Saturnalia huic deo ſacra fiebant, de quibus in primis Macrob. Lucianus, & nos nōnihil de Annis & menſibus. Hæc, κρόνια à Græcis dicebantur. Et primò uno die tantum, id eſt XIIII Kal. celebrari ſolita: ſed pòſt in triduum propagata, primum B ex adiectis à Cæſare huic menſi diebus, deinde ex edicto Auguſti, quo trium dierum ferias Saturnalibus addixit. à XVI igitur cœpta, in XIIII deſinebant, quo ſolo fieri antè conſueuerant. ſed Sigillariorum adiecta celebritas, in VII dies diſcurſum publicum & lætitiam religionis extendit. Sed plura hoc loco de Saturnalium celebritate commentari ſuperuacaneum uidetur, & præter inſtitutum. Verſus tantum L. Accij, antiquiſſimi poetæ, ex ſuis Annalibus afferam:

Maxima pars Graium Saturno, & maximè Athenæ,
Conficiunt ſacra, quæ Cronia eſſe iterantur ab illis,
Cumq; diem celebrant per agros, urbesq; ferè omnes
Exercent epulis læti, famulosq; procurant
Quiſq; ſuos, noſtriq; itidem: & mos traditus illinc,
Iſte, ut cum dominis famuli tum epulentur ibidem.

Saturnalibus bellum ſumere nefas, pœnas à nocente exigere piaculare fuit. Templa huic deo Romæ uariè referuntur extructa. Macrobius ait ſe inueniſſe, Tullum Hoſtilium fanum ex uoto Saturno conſecrauiſſe, & Saturnalia tum primum Romæ inſtituta. Varro in libro de ſacris ædibus VI, L. Tarquinium regem dixit ædem locaſſe ad forum faciendum: T. uerò Largium dictatorem conſecraſſe. Gellius ait, ſenatū decreſſe ei rei L. Furium Trib. Mil. præfectum.

A ctum. Ædem uerò Saturni ærarium Romani eſſe uoluerunt, quòd nullum ſit furtum in eius finibus commiſſum, aut quia ſub illo nihil erat cuiuſquam priuatum:

Nec ſignare quidem, aut partiri limite campum
Fas erat, in medium quærebant. Plut. in cauſis Rom. ideo ait, quòd eo regnante non fuit auaritia, nec improbitas, ſed iuſtitia. D. Cyprianus ait ea cauſa, quòd primus in Italia nummos inſtituit ſignare, & propterea Saturni ærarium uocari. Ianum ait Macrobius ſic æra ſignaſſe: in una parte ſui capitis effigies, in altera Saturni nauis expreſſa eſt. qua de re plenius in meis Nauigijs. Feſtus ærarium prope Saturni ædem fuiſſe ſcribit. Seruabantur porrò in ærario, præter pecuniam, etiam tabulæ, & libri elephantini, in quibus continebantur XXXV tribus urbis. Item libri rationum, aliaq́.

Saturno hymnum concinuit Orpheus, cum ſtyracis ſuffimento, cuius hoc initium eſt,

Αἰθαλὴς μακάρων τε θεῶν πάτερ, ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν.

in quo hymno Saturnus diuerſis cognominibus inuocatur, & his præcipuè: ἀμίαντος, id eſt impollutus, incõtaminatus: μεγασθενὴς, id eſt magni roboris ac uirium: γενάρχης, id eſt generationis princeps: in illo,

B Ὃς ναίεις κατὰ πάντα μέρη κόσμοιο γενάρχα. hoc eſt,
Omnes qui partes habitas, mundiq́; genarcha. Et idem,
Ὃς δαπανᾷς μὲν ἅπαντα, καὶ αὔξεις ἔμπαλιν αὐτὸς. id eſt,
Abſumis qui cuncta, idem qui rurſus adauges. ἀγκυλομήτης ab eodem, id eſt uerſutus cognominatur, quem Homerus & Heſiodus ſecuti ſunt: quin & Proclus in ἔργοις interpretatur, eadem in re Plutarch. aduocans. meminit & Phurnutus, & exponit: licet quidam hallucinati, Ioui hoc epitheton attribuant. Inuocat & illum Orpheus alijs nominibus, quæ ego conſultò prætereo, quòd latino ſermoni, niſi circumſcripta comprehendi non poſſunt.

Vitiſator Saturnus à Vergilio in VII Æn. cognominatur. nam & ſuprà diximus, eundẽ & Satorẽ appellatũ. Vergilij uerſus hi ſunt,

Vitiſator curuam ſeruans ſub imagine falcem,
Saturnusq́; ſenex, Ianiq́; bifrontis imago,
Veſtibulo aſtabant. Vbi Seruius: Vitiſator, inquit, non inuentor uitis, ſed qui genus uitis Italis demonſtrauit populis. ſanè ex Critolao, qui Phænomenon lib. ſcripſit, Plut. ſcribit Saturnum hoſpitio ſuſceptum ab agricola quopiam, cuius filiam Oenotriã uitiauit, quo partu nati ſunt filij quatuor, quibus Saturnus pater ſerendæ uitis & conficiendi uini rationem demonſtrauit, & ut alios hoc idem edocerent permiſit. hinc igitur Vitiſator.

OPS. RHEA.

REA,(quę Ops latinè uocatur,& Cybele,& deûm mater, & ut Strabo colligit, dea Phrygia, magna mater, Veſta, Idæa, Dindymene, Pylena, Peſinuntia, Cybele, aliiſq; nominibus: quæ nos ſeorſum, prout cõmodius ſe obtulerint, interpretabimur) filia fuit, ut in hymnis canit Orpheus, Protogoni. Scribit uerò Cornutus, ideo Rheæ tympana & cymbala adhibita fuiſſe, item faces & lampades, propter tonitrua & fulgura, quę pluuiis præuia eſſe ſolent. ipſam enim Rheam pluuiarum cauſam tradit. Sed de his plura in Magna matre dicemus. Huic etiam deæ cor ſacrificabant, ſignificantes, hanc cauſam eſſe uiuificæ generationis. Propter quod circa eius pectus alii quidam typi apponi conſueuere, omnium rerum & colorum. quæ tamen obſcurè Phurnutus explicat, propter quæ uidetur naturæ, uel Iſidis imaginem ſignificare, cuius etiam in Iſide meminerimus. Cybele, quæ & duplici ll ſcribitur, id eſt Cybelle, apud poetas (ut Claudianum in primo de Rap. Turrigeramq; petit Cybelem. & paulo poſt, Adytis gauiſa Cybelle Exilit) res eſt notiſſima. Nam & Seruius idem in x Æneid. annotat in eo, Quas alma Cybelle Numen habere maris, &c. ait enim, Bacchium eſſe pedem, qui conſtat prima breui & duabus longis. Cybele ergo Saturni uxor à gentibus exiſtimata (de qua tamen uariæ traduntur opiniones, quæ ſuis locis hoc toto capite referentur) dicta eſt Cybele, à monte Phrygiæ, ut Stephanus ſcribit: ut Strabo, à loco: ut Suidas, à montibus: ut uerò Feſtus & Seruius, ἀπὸ τοῦ κύβεσθαι τὴν κεφαλὴν, id eſt à capitis rotatione, quod propriũ fuerat eius deæ ſacerdotũ, qui per furorem motu capitis comam rotantes, ululatu futura prænunciabant. Hinc Lucanus: *Crinemq; rotantes*

Sanguinei populis ulularunt triſtia Galli. tametſi in uulgatis Feſti codicibus, dictam legamus ἀπὸ τοῦ κύβου, quam lectionem & ex doctis pleriq; ſecuti ſunt. quin & eadem ratione κύβος, id eſt cubus, ei ab antiquis dicabatur. Addit Seruius in tertio, Alios dicere Cybelum ſacerdotem eius deę primum fuiſſe, & ab eo Cybelẽ dictam. Soſides Atticus in lib. Theologumenon, ubi ait, Atym florem ſignificare, ſcribit, Matrem deûm in modum potentiæ poni: unde, inquit, Cybele dicitur, quaſi κῦδος βαλιὸν, id eſt gloriæ firmitas, ut recitat Placiades Fulgentius. Κύβελα, ſcribit Heſychius, montes Phrygiæ, ubi antra & thalami Cybeles matris deorum. Hæc quidem dea curru uehi dicebatur, quia ipſa credebatur terra, ut ait Seruius, quæ pendet in aere. Ideo rotis ſuſtineri dicebatur, quia mundus rotatur, & uolubilis eſt. & eidem ſubiugabantur leones: ut oſtenderetur, maternam pietatem omnia poſſe ſuperare. Inde Coryban-

A Corybantes eius miniſtri cum ſuis gladijs eſſe fingebantur, ut ſignificaretur, omnes pro terra ſua debere pugnare. quod autem turritam geſtaret coronam, oſtendebat, ſuperpoſitas terræ eſſe ciuitates, quas inſignitas turribus eſſe uidemus. Sane quoniam de Cybele agimus, rideamus & nos cum Origene contra Celſum philoſophum Epicureum, eam fabulam, quam ille recitat lib. ſecundo: Aegyptius præterea (inquit) quiſpiam, qui Moſi rebus mirabiliter geſtis nihil fidei præbeat, credi poteſt & Rhapſimythum illum mox producturus, ita ut eum affirmet ad inferos deſcendiſſe, & aleam luſiſſe cum Cybele, & aureum uelum retuliſſe, in ſignum, ad inferos ſe perueniſſe, & inde remeaſſe ad ſuperos. Et hæc quidem Origenes, qui & eandem fabulam alibi recitat. Sed iam ſatis hac de re.

Dindymene etiam Cybele dicta fuit. Catullus: Simul ite Dindymenæ dominæ uaga pecora. Strabo & Heſychius putant, à montibus Phrygiæ, uel Troadis (ut Stephanus) Dindymis nuncupari. Idem Catullus: Dea Dindymi domina procul à mea Tuus ſit furor omnis hera domo: Alios age incitatos, alios age rabidos. Horatius lib. primo Carm. Non Dindymene, non adytis quatit Mentem ſacerdotum incola Pythius. Apollon. primo Argon. μητέρα δινδυ-
B μίην πολυπότνιαν ἐγκαλέοντες. id eſt, matrem Dindymiam ualde uenerabilem inuocantes. Dindymen etiam, & Dindymenem Heſychius uocare uidetur. Diodorus Siculus, à nomine matris dictam innuere uidetur, quæ Dindymene uocaretur. ita enim ſcribit: Aſſerunt (inquit) incolæ Phrygiæ Libyæque, antiquum regem fuiſſe Meonem, qui uxorem Dindymenem duxit. (caue ne fallaris, latinis factis codicibus. Hæc enim inuerſa leguntur non modò apud Diodorū, ſed Euſebium etiam de Præparatione euang.) Ex ijs nata eſt fœmina, quam mater educare nolens, expoſuit in monte Cybello, ubi ferarum uberibus nutrita fuit. puellam hanc mulier quædam pecora paſcens cum uidiſſet, facto ſtupens abſtulit, atque à loco Cybelem nominauit. aucta ætate forma, ingenioque ac prudentia excelluit. fiſtulam enim calamis compactam, & cymbalum, tympanumque prima adinuenit, puerorū inſuper & pecorū morbis remedia excogitauit. qua ex re factum eſt, ut Mater ab omnibus appellaretur. Cætera quæ de Marſyæ & Apollinis amore erga illam, deque eorū certamine, & Atyos caſtratione & nece, in Phrygū theologia ex Diodoro et Euſebio leges. Nunc ea prodamus quę Pauſanias in Achaicis, ubi de Mineruæ tēplo agit in Dymæis, & de ſimulachro uetuſtiſſimo. Et aliud eſt, inquit, templū in Dymæis Dindymenæ matri et Attę cōfectū. qui uerò hic eſſet Attes, cū id arcanū foret, cōperire nequiui: uerū ex Hermeſianacte elegiarū ſcriptore ita traditum eſt

tum eſt, quòd uidelicet Attes Calai Phrygis filius fuit impotens ge- A
nerandi (ſi rectè uertimus, οὐ τεκνοποιὸς) à matre genitus. qui cum a-
doleuiſſet, in Lydiẽ demigrauit, & Matris deûm orgia apud Lydos
peregit. quare cũ ab ea eo in honore eſſet, Iupiter inuidit, ſuẽq; im-
miſit, qui Lydorũ labores & opera diripiebat. & cũ alios pluresq;
interemiſſet, tum & ipſum Atten. unde &, quod ijs conſentaneum
eſt, Galatæ Peſinunta habitantes, ſues non attingunt. neq; enim exi
ſtimant ita de Atte, ſed de eo alius eſt apud eos ſermo indigena. Io-
uem ferunt in ſomnis ſemen in terrã effudiſſe, quæ in tempore dæ-
mona edidit duplici pudendo, hoc eſt uirili & muliebri, nomenq;
illi impoſuit ἄγδιστιν. uerùm dei hunc ἄγδιστιν metuentes, illi uirile
pudendũ abſciderunt. atq; exinde nata amygdala: quæ matura cum
facta eſſet, Sangarij fluuij filiam aiunt cepiſſe, & in ſinũ poſuiſſe, tum
ſtatim fructus euanuit: ipſa autem puella prægnans facta, cum pepe
riſſet, hircus puerum expoſitum curauit. Sed ſuprà hominem cum
formoſus adoleuiſſet, pueri amor Agdiſtin cepit. adultum autem
iam Atten propinqui Peſinunta miſerunt, ad regis filiam. caneba-
tur Hymenæus, inſtat Agdiſtis: Attes uerò furore correptus, ſibi ui
rilia amputauit. amputauit & rex, qui filiam illi dabat. Porrò pœni-
tentia Agdiſtin cepit ob ea quæ fecerat, & ab Ioue impetrauit ne-
quid corporis Attes putreſceret, neúe liqueſceret. hæc fermè quidẽ B
Pauſanias. Sed enim totam hanc fabulam longè copioſius cùm ex
alijs ſcriptoribus, tum maximè ex Timotheo, antiquo theologo,
Arnobius in V aduerſus gentes explicat. ait enim: In Phrygiæ fini-
bus, inauditę per omnia uaſtitatis petra eſt quædam, cui nomen eſt
Agdus: ex ea lapides ſumptos, ut Themis mandauerat, in orbẽ mor
talibus uacuum Deucalion iactauit, & Pyrrha. ex quibus cum cæte
ris & hæc Magna quæ dicitur informata eſt mater, atq; animata di-
uinitus. Hanc in uertice ipſo petræ datã quieti & ſomno, inceſtis Iu
piter cupiditatibus appetiuit. Sed quũ obluctatus diu, id quod ſibi
promiſerat, obtinere nequiuiſſet, uoluptatẽ in lapidẽ fudit uictus.
Hanc petra concepit, & mugitibus editis multis prius, menſe naſci-
tur decimo, materno ab nomine cognominatus Agdeſtis. Huic ro-
bur inuictum, & ferocitas animi intractabilis, inſana & furialis libi-
do, & ex utraq; ſexus ui rapta deuaſtare, diſperdere, immanitas ani-
mi quò duxerat, non deos curare, non homines, nec præter ſe quic-
quam potentius credere, terras, cœlum & ſidera contemnere. Lon
ga eſt hiſtoria. ait enim: Ex eius ſanguine humi fuſo, natum malum
Punicum, cuius Nana regis filia mali in ſinu poſiti attactu præ-
gnans facta. pater puellam claudit, ut inedia intereat. Pomis ſuſten-
tatur à matre. ipſa paruulum enititur, quẽ rex exponi iubet. à quo-
dam inuẽtus, hircino lacte nutritur. Hinc Atys dictus, quoniã Phry
ges hir-

A ges hircos Atagos nuncupant. Reliquam huius Agdeſtis fabulam ex Arnobio collige, ex cuius & Pauſaniæ uerbis, rectius ea percipies quæ à Strabone ſcribuntur libro XII, uel græca, uel latinè expoſita. ita enim ego illa meis uerbis: Peſinus uerò eſt emporium eorum qui ſunt in ea regione, templum maximum habens Matris deorum, magnæ religionis: uocant autem illam Angidiſtin. Crediderim ego Agdiſtin legendum. Lucianus quoq; de dea Syria uarias recenſens opiniones: Alius, inquit, ſermo fertur, quem ego à uiro ſapiente audiui, quod Rhea ipſa ſit, & templum Attes opus. Attes quidem Lydus fuit, primus qui ſacrorum ritus, quibus Rhea coleretur, prodidit: & quibus Phryges, Lydi, & Samothraces in ſacris uterent̃, ea ab Atte omnia accepiſſe. nam ubi Rhea ipſum caſtrauit, uirilem uitam agere deſijt, & muliebrem formam aſſumpſit, & ueſtes. itaq; per orbem terrarum obambulans, ubiq; ſacra faciebat, & quæ ipſe paſſus fuerat narrabat: & cætera, quæ ille multa narrat. Sanè Attis, non Attes, apud Suidam & Lucianum legimus. Diodorus Pappan etiam Atyn dictum ait. noſtrorum pleriq; Atyn, ut Catullus & Perſius, alijq; ferè omnes. Macrobius Attinem uocat, ita enim ſcribit: Similiter Phrygiæ fabulis circa Matrem deûm & Attinem eadem intelligunt. quis enim negat, Matrem deûm terram haberi? hæc dea leonibus uehi-
B tur ualidis impetu atq; feruore animalibus. & paulo pòſt: Attinem uerò ornant & fiſtula, & uirga. Sed de hac fabula, præter iam dicta alia poetæ, ut Catullus, & Ouidius in Faſtis: alia quoq; Diodorus, qui & hoc ait, Cybelen clàm cum Aty concubuiſſe: parentes id cum intellexiſſent, Atym & nutrices interfecere, & inſepultos abiecere: Cybelem inſanam factam, ſparſis capillis urbem ſolam pſallendo circuiſſe, & eam ſequi ſolitum Marſyam. hæc fermè Diodorus. qui non multo pòſt ſubdit: Phrygas à morbo occupatos, adeò ut nec terra fructus redderet, ſcitatos eſſe propterea oraculum, quibus illud reſponſum, ut Atys corpus ſepelirent, & Cybelem deam uenerarentur. uerùm Atys corpore non inuento, eius ſimulachrum Phryges effecere, & Cybelis aram, ad quam rem diuinam facerent. Quare uerò Atys ſe caſtrauerit, lege allegoriam apud D. Auguſtinum libro VII de Ciuit. dei, ex Porphyrij ſententia. Euſebius autem in tertio de Præparatione euang. Atys, inquit, maximè flores ſignificat, qui antequam ad fructum ueniant, defluunt, quapropter pudenda ei fuiſſe inciſa feruntur: quoniam flores defluxi, ſemina producunt. Fulgentius etiam in Mythologico, Atym florem ſignificare interpretatur: & ſuper id citat Soſidem Atticum. Sanè quæ de Atti myſtica & arcana celebrabantur, ea ſcriptis Anthes manifeſtauit, ut eſt apud Arpocrationem. Ini-

tia &

tia & myſteria deæ Cybelis Catullus crotalum & tympanum fuiſſe A
oſtendit, ita canens, Niueis citata capit manibus breue crotalũ, Leue tympanum Cybelle tua mater initia. Lucretius quoq; tympana & cymbala adhibet, idq́; pluribus uerſibus. Sed & Ouidius in quarto: atq; id à Corybantibus & Curetibus per imitationē acceptum. Varro tamen & Auguſtinus lib. VII. de Ciuit. dei, per tympanum ſignificari orbem terræ, per cymbalorum ſonitus ferramentorum ictus: quæ in Magnæ matris interpretatione dicenda. Vergilius de his ſacris mollibus: *Ite* (ait) *per alta*
Dindyma, ubi aſſuetis biforem dat tibia cantum,
Tympana uos buxusq́; uocat Berecynthia matris
Idææ, ſinite arma uiris, & cedite ferro. Hinc noſter Picus hæc ridens in hymno ad Virginem:
Semiuiri iam non ululata ad Dindyma Galli,
Nec Cybeles gemini coeunt ad frena leones,
Vt dominam Matremq́; deûm cum turribus altis
Excipiant, fictoq́; uehant per inania curru.
Romæ uetuſtum epigramma legitur, cuius hi duo primi uerſus:
Qui colitis Cybelem, & qui phryga plangitis Atyn,
Dum uacat, & tacita Dindyma nocte ſilent, B
Flete meos cineres, &c. De eiſdem item Lactantius: Ab hoc, inquit, genere ſacrorum non minoris inſaniæ iudicanda ſunt publica illa ſacra, quorum alia ſunt Matris deûm, in quibus homines ſuis ipſi uirilibus litant. amputato enim ſexu, nō uiros ſe, nec fœminas faciunt. Tibullus ad hæc ſacra reſpicit, cum canit:
Idææ currus ille ſequatur Opis.
Et tercentenas erroribus impleat urbes,
Et ſecet ad Phrygios uilia membra modos. Ouidius:
Mollesq́; miniſtri Cedunt iactatis uilia membra comis. Hinc & ipſa dea à furore uocata eſt interdum Enthea. Martialis:
Cum ſectus ululat matris Entheæ Gallus. Orpheus etiam φιλοιστρόμανῆ, id eſt œſtro furentē cognominauit in hymnis, & τυμπανόδουπον, id eſt tympanicrepam. His quidem inſanis ac furentibus miniſtris & ſacerdotibus ſtipes & æra petere moris fuit, ut manifeſtè monſtrat Lucretius, eodem quo ſuprà loco, in quo de Magna matre agit:
Ergo cum primum magnas inuecta per urbes,
Munificat tacita mortales muta ſalute,
Aere atq; argento ſternunt iter, omnia mirum
Largifica ſtipe ditantes, &c. Ouid. in Faſt.

Dic

A *Dic inquam parua cur ſtipe quærat opes?*
Contulit æs populis, de quo delubra Metellus
Fecit, ait, dandæ mos ſtipis inde manet. M. Cic. in libris de Legibus, Præter Idææ matris famulos, eosq́ iuſtis diebus, ne quis ſtipem cogito. ſubdit quare: Stipem ſuſtulimus, niſi eam quam ad paucos dies propriam Idææ matris excepimus. Implet enim ſuperſtitione animos, & exhaurit domos. Auguſtinus etiam libro VII. De mollibus, inquit, eidem matri Magnæ contra omnem uirorum mulierumq́ uerecundiam conſecratis, qui uſque in heſternum diem madidis capillis, facie dealbata, fluentibus membris, inceſſu fœmineo per plateas, uicosq́ Carthaginis, etiam à populis unde turpiter uiuerent, exigebant: & reliqua, quæ multa eo loco D. Aurelius. Vide de his etiam apud Apuleium plura, libro VIII Metamorph. Hos porro ſacerdotes Gallos uocatos fuiſſe, notiſſimum eſt: qui & Semiuiri dicti, quia caſtrati & execti. & Galli quidē à flumine Phrygiæ, auctore Feſto: quia qui ex eo bibiſſent, in eo furere incipiebant, adeò ut ſe uirilitatis parte priuarent. Alij id feciſſe dixerunt, ne fieri poſſent parentes, uiolato patris matriſ ue nomine. quidam tamen Gallum puerum ipſum putauere, qui contracta offenſa deæ ſe execuerit, & ſimul fluuio nomen dederit. Horum uerò ſacerdo-
B tum antiſtites Archigalli nominabantur, ut in antiquis elogijs aduertimus. Epitaphium eſt Romæ in S. Martina in montibus, dignum ut hic aſcribatur: D. M. C. Camerius Creſcens Archigallus Matris Deûm Magnæ Idææ & Attis Po. Ro. Viuus Sibi Fecit & Cametio Eucratino Lib. Suo. Cæteris autem Libertis Vtriuſque Sexus Loca Singula Sepulturæ Cauſa. H. M. H. N. S. Plinius libro XXXV, de picturis Parrhaſij: Pinxit, inquit, & Archigallum, quam picturam amauit Tiberius princeps, atque, ut auctor eſt Decius, Eculeo LX—HS æſtimatam cubiculo ſuo incluſit. Eſt item Archigalli mentio apud Villium, ſeu ut uulgo dicitur, Iul. Firmicum. Ridet Tertullianus his uerbis eum qui pro Cæſare precabatur, qui iam defunctus erat: M. Aurelio, inquit, apud Sirmium reipublicæ exempto, die XVI Kalend. April. Archigallus ille ſanctiſſ. die nono Kalend. earundem, quo ſanguinem impurum lacertosq́ caſtrando libabat, pro ſalute Imp. Marci iam intercepti. D. uerò Auguſt. libro ſecundo de Dei ciuit. cum ridet quæ in ſacris turpia agerentur à gentibus: Adoleſcentes, inquit, ſpectabamus arreptitios, Gallos puto: audiebamus ſymphoniacos ludis turpiſſ. qui deis deabusq́ exhibebantur: oblectabamur, cœleſtiq́ uirgini Berecynthiæ matri deorum omnium, &c. Cur uirginem appellet, neſcio. Subdit ipſe Auguſtinus: Ante cuius lecticam die ſolenni lauationis eius talia per publicum cantitabantur à nequiſſimis ſcenicis, qualia non

dico matrem deorum, ſed matrem qualemcunq; ſenatorū, uel quorumlibet honeſtorum uirorum, immo uerò qualia nec matrem ipſorum ſcenicorum deceret audire, &c. his uerbis Auguſtinus attingit pompam ſacrorum, quæ à Gallis ſacerdotibus ad Almonem fluuium quotannis agebatur, qui fluuius non procul ab urbe Tiberino miſcetur, cuius Vibius Sequeſter ad Vergilianū filiū meminit his uerbis: Almon, ait, ubi Mater deûm, VI. Kalend. Aprilis lauatur. Ammianus libro XXIII. Diem, inquit, ſextum Kal. quo Romæ matri deorum pompæ celebrantur annales, & carpentum quo uehitur ſimulachrum Almonis undis ablui perhibetur. Abluebatur uerò Magnæ matris ſimulachrum, quod è Peſinunte allatum fuerat. hinc Lucanus in primo, A

Et lotam paruo reuocant Almone Cybellem. Ouid. in Faſtis:

Eſt locus in Tiberim quo lubricus influit Almon,
Et nomen magno perdit in amne minor.
Illic purpurea canus cum ueſte ſacerdos
Almonis dominam ſacraq; lauit aquis. Val. Flaccus VIII Argon.
Sic ubi Mygdonios planctus ſacer abluit Almo,
Lætaq; iam Cybele. Et Claudianus:
Prælatoq; lauas Phrygios Almone leones. Quod autem turpia B ac obſcœna paſſim iactarentur, etiam Herodianus in hiſt. Cōmodi teſtatur. ita enim ſcribit: Veris initio ſolenniq; die pompam Matri deûm Romani celebrant, in ea quæ apud quemq; ſunt diuitiarum præcipua, ſupellexq; pleraq; imperatoria materię aut artis ſpectandę, præferri ante deā ſolent, paſſimq; omnibus ludendi licentia permiſſa, ſic ut perſonas induant, quas cuiq; libitū: nullamq; nō magiſtratuum quoq; imaginem, prout cuiuſq; ſtudium, repręſentent, ſicut nō temerè à falſis ueros dinoſcas. Hactenus Herodianus. Sed par eſt, ut hoc etiā loco tibi exponam uarias de Gallis ſacerdotibus ſententias, quæ leguntur. Feſtus: Galli, inquit, qui uocantur Matris magnæ comites, dicti ſunt à flumine, cui nomen eſt Gallo: quia eo qui biberent, in hoc furere incipiunt, ut ſe priuent uirilitatis parte. Ouidius in IIII,

Inter, ait, uiridem Cybelen, altaſq; Celænas
Amnis it, inſana nomine Gallus aqua.
Qui bibit inde, furit: procul hinc diſcedite, queis eſt
Cura bonæ mentis: qui bibit inde, furit.

Attribuuntur autem Galli, ut Lucretius canit in ſecundo:

Gallos attribuunt, quia numen qui uiolarint
Matris, & ingrati genitoribus inuenti ſunt,

Signifi-

A *Significare uolunt indignos eſſe putandos,*
Viuam progeniem qui in oras luminis edant. Aliam inſuper ex Varrone Auguſtinus recitat opinionem, quam in Magnæ matris interpretatione referam: aliam quoq; huius deæ & Atys allegoriam Fulgentius Placiades in tertio Mythologicôn confingit, quam, ut iam modum faciam, nunc ipſe miſſam facio.

Magna mater, & Mater deûm, græcè μεγάλη μήτηρ, καὶ θεῶν μήτηρ, καὶ μητρῷα. Orpheus, μήτηρ μέν τε θεῶν, ἠδὲ θνητῶν ἀνθρώπων. id eſt, Hæc una eſt hominum mater, materq; deorum. Orpheus quidem ſeorſum tres hymnos concinuit, quorum primum Rheæ dixit, cum aromatibus: alterum Telluri, cum omni genere ſeminum, præter fabas & aromata: tertium Matri deûm, cum uariarum rerum ſuffitu. Idem tamen Orpheus, teſte Diodoro, Terram omnium matrem dixit, diuitias & opes largientem: uel, ut diximus, quòd remedia multis non modum pecorum, ſed & hominum, in primis puerorum morbis excogitarit: quod idem Diodorus prodit. Seruius grammaticus Matrem deûm appellari putat, quòd ipſa ſit ex ijs deis, qui ἄζωνοι dicuntur: id eſt, qui cœli certas non habent partes, ſed ubique generatim ab omnibus coluntur, ut Mater (inquit) deûm, cuius poteſtas in omnibus zonis eſt, & com-
B munis eius eſt poteſtas. hæc ille, & alia præterea. Magna mater ſic à Martiano confingitur: Grandæua, corpulentaq; Mater, quamuis fœcunda circumfuſaq; partubus, tamen floridam diſcoloramq; ueſtem herbida palla contexuerat, in qua totus gemmarum metallorumq; cenſus, atq; omnium prouentus, frugumq; & ſationum, larga admodum ubertate ferebantur. hæc quidem Martianus. Qui alliũ guſtaſſent, arcebantur procul ab huius deæ templo, ut Athenæus ſcribit. De Magnę matris tẽplo legimus, quod nõ manibus, ſed precibus aperiebatur. unde uult Seruius illud à Sibylla dictum in VI, Ceſſas in uota preceſq;, &c. Sic uerò de Magna matre Varro apud Auguſtinum, in VII de Ciuit. dei: Tellurẽ eandem dictam eſſe Magnam matrem ait: quòd tympanum habeat, ſignificari eſſe orbẽ terræ: quòd turres in capite, oppida: quòd ſedes figatur circa eam, cũ omnia moueant, ipſam nõ moueri: quòd Gallos huic deæ ut ſeruirent fecerũt, ſignificat eos qui ſemine indigeãt, terram ſequi oportere, in ea quippe omnia reperiri: quòd ſedes apud eam iaceant, præcipitur (inquit) qui terram colant, ne ſedeant, ſemper enim eſſe quod agant. Cymbalorum ſonitus, ferramentorum ictus iactatorum, ac manuum, & eius rei crepitus in colendo qui fit, ſignificat, quòd ferramenta illa erant ideo ex ære, quòd eam antiqui colebant ære, antequam ferrum eſſet inuentum. quin teſte Heſychio, ab eo æris ſonitu, dea ipſa χαλκόκροτος à Græcis nun-

cupata eſt. Sequitur Auguſtinus: Leonem, inquit, adiungunt ſolu- A
tum ac manſuetum, ut oſtendant, nullum eſſe genus terræ tam remotum, ac uehementer ferum, quod non ſubijci cuiq; conueniat. deinde adiungit, & dicit Tellurem, & Matrem, & nominibus plurimis & cognominibus nominatam, & reliqua quæ Varro, immò Auguſtinus ipſe ſcribit. Addit Iſidorus libro VIII, quòd ſimulachrum eius cum claui fingebatur, quia hyeme tellus clauditur, uere aperitur, ut fruges naſcantur. Sed & de Magna matre extat Lucretij præclarum carmen libro ſecundo de Rerum natura, quod & antè citaui, ad quod examinandum uel hoc te principium inuitat,

Quare magna deûm mater, materq́; ferarum,
Et noſtri genitrix hæc dicta eſt corporis una:
Hanc ueteres Graiûm docti cecinere poetæ,
Sedibus in curru bijugos agitare leones, &c. ne nimius ſim. Plus enim quàm ſex & XL uerſus eà de re expoſuit doctiſſ. poeta. Sed iam ad reliqua redeo, quæ inſtitueram de BONA DEA dicere. Cornel. Labeo et ipſe hanc Magnam matrem, & terram, & Maiam eſſe exiſtimabat, ut oſtendere Macrobius laborat: quod ſus prægnans ei mactaretur, quæ propriè terræ hoſtia fuerat. Idem Labeo, & hanc Maiam Bonę deæ nomine nuncupatam aſſerit, & ei Kalen. B
Maij ædem fuiſſe dicatam. ait inſuper, Bonam deam & terram ex ipſo ritu occultiore ſacrorum eandem eſſe doceri poſſe. quin & eandem, Bonã, Faunamq;, & Opem, & Fatuam, pontificum libris indigitari ſolitam fuiſſe. Bonam, quòd omnium nobis ad uictum bonorum cauſa eſt: Faunam, quòd omni uſui animantium fauere putaretur: Opem, quòd ipſius auxilio uita conſtare crederetur: Fatuam uerò à fando, quod infantes partu editi non prius uocem edere crederentur, quàm terram ipſam attingerent. Putabat Varro hanc Dryadem fuiſſe, Fauni filiã: uel ut Plutarch. refert, uxorẽ. nonnulli græcorum ex Liberi nutricibus fuiſſe, quam ne fari liceat exiſtimabant. unde & mulieres cum ei feſtos dies peragebant, tabernacula uitiligineis intexebant ramis, ſacrumq; draconem deæ ſecundum fabulam erigere ſolebant, ut ait Plutarch. Sunt qui deam hanc affirment Iunonis potentiam habuiſſe, ideóq; regale ſceptrum in ſiniſtra manu ei additum. Eandem alij Proſerpinam crediderunt, porcaq; ei rem diuinam fieri ſolitam: quia ſegetes, quas Ceres mortalibus tribuiſſe ferebatur, porca depaſceret. Alij Hecaten Chthoniam, Bœotij Semelem credebant. Pleriq; Fauni filiam dixerunt, quę obſtiterit in amore patris uoluntati lapſi, ita ut uirga myrtea ab eo uerberaretur, cũ deſiderio patris nec uino preſſa ceſſiſſet. demũ tamen pater in ſerpentem ſe transfiguraſſe, & cum filia coijſſe creditur.

A tur. Horum hoc tale proferunt indicium, quòd uirgam myrteam in eius templo haberi nefas fuerit, & quod ſuper caput eius extēderetur uitis, qua maximè cauſa eam pater decipere tentauerit: quòd uinum in templum eius nō ſuo nomine ſoleret inferri, ſed uas in quo uinum inditum eſſet, mellariū nominaretur, & uinū lac: quodq́ ſerpentes in eius templo nec terrentes, nec timentes apparerent. Sex. Clodius, qui græcè ſcripſit, ut recitat Lactantius, prodit, hanc uxorem Fauni fuiſſe: quæ quia contra morem decusq́ regium clam uini ollam ebibiſſet, & ebria facta eſſet, uirgis myrteis à uiro uſque ad mortē cæſa eſt. poſtea cum regem facti ſui pœniteret, & uxoris deſiderium ferre non noſſet, diuinum illi nomen detuliſſe fertur, iccircoq́ in ſacris eius obuolutam uini amphoram poni ſolitam. hæc Clodius, uel potius Lactantius. Plutarchus in Probl. ita hanc hiſtoriam recitat: Flauij diuinatoris uxorem fuiſſe, quæ clam cum uinum largius biberet, à marito deprehenſa, flagris cæſa eſt. atque inde factum, ut myrtus in eius deæ ædem non inferretur: uinumq́ cum mulieres ebiberent, non uinum, ſed lac appellarent. Conſiderandum in Plutarchi Problem. id eſt, Romanis capitibus male latinè ſcribi: Quid eſt, inquit, quod Floræ, quam Bonam deam nominant, omni florum genere templum exornantes, &c. cum pro B Flora, Gyneceæ deæ ſcribendum ſit, quam Bonam uocant: quod alia probatione non indiget, cū ita certè græcè, ut nos expoſuimus, legatur. Tum etiam ibidem paulo pòſt, cum Floram Flauij uatis uxorem latinus interpres dicat, perperam factum eſt. nam Floræ nomen utique additum eſt: id quod pleriſque uiris etiam eruditis errandi cauſam præſtitit, ut Bonam deam eandem cum Flora fecerint, cum ſecus ſit omnino, & eius nihil omnino Plutarchus tradiderit. Quidam præterea deam hanc Medeam putauere, quod in eius æde omne genus herbarum eſſet, ex quibus antiſtites plerunque medicinas exhiberent: & quod templum eius uirum introire non licebat, propter iniuriam, quam ab ingrato uiro Iaſone ipſa perpeſſa fuiſſet. Hæc θεὸς γυναικεῖα, ut Plutarchus & Macrobius oſtendunt, dicebatur, κυρζάνας nomine, ut ait Heſychius. Gynæcea uerò, quam quidam ineptè Geneſiam uocant, dea exiſtimata fuit, quæ ex corruptibilibus generationem facere putaretur. Cui cum res diuina fiebat, optabant nemini bonū euenire, qui domi naſceretur. ſtulta & uana precatio. Sed hæc Geneta, id eſt γενείτα, in græco Plutarchi exemplari dicitur. ait enim: Cur Genetę nuncupatæ ſoli canem immolāt? quod ſacrū alienum mihi eſſe uidetur à Bona dea. Fuit & Cynetia dea, de qua in Neruene actū eſt: ſed ſequar de Bona dea. quam Varro Fauni filiam dixit, adeò pudicam, ut extra gynæconitin nunquam tradatur egreſſa, neq́ nomē eius in pub

 lico

lico fuerit auditum, nec uirum unquã uiderit, uel à uiro uiſa fuerit, A propter quod nec uir templũ eius ingrediebatur. Hanc hiſtoriã, ſi non potius ſuperſtitioſam cerimoniã, cum aliter recitet Lactantius ex eiuſdẽ Varronis ſententia, me exiſtimare facit, in Macrobij codicibus erratum eſſe: quod ut quiuis ex ſe percipere poſſit, Lactantij uerba appoſui: Eandem, inquit, Faunam Varro ſcribit tantæ pudicitiæ fuiſſe, ut nemo eam quoad uixerit (præter uirum ſuum) mas uiderit, nec nomen eius audierit. Iccirco ubi mulieres in operto ſacrificabant, Bonam deam nominabant. hinc dictũ eſt ab Iuuenale,

Nota Bonæ ſecreta deæ. & à Tibullo:

Sacra Bonæ maribus non adeunda deæ. quæ tamen à P. Clodio uiolata fuerunt, ut in primis de Aruſpicum reſponſis M. Cicero, & Plut. & alij prodiderunt. qua de re & Seneca in Epiſtolis ita: Credat, ait, aliquis pecuniam eſſe uerſatam in eo iudicio, quo reus erat Clodius, ob id adulterium, quod cum Cæſaris uxore in operto cõmiſerat, uiolatis religionibus eius ſacrificij, quod pro populo fieri dicebatur: ſic ſemotis extra conſpectum omnibus uiris, ut picturæ quoq; maſculorum animalium contegerentur. ita inquam uiri his ſacris arcebantur, ut cum in Italia cum bobus Geryonis Hercules ſitiens tranſiret, & ei petenti aquam, mulier reſpondiſſet, ſe ei præſtare non poſſe, quod fœminarum deæ dies celebraretur, nec ex B eo apparatu uiris guſtare liceret: execratus hoc ſacrum, & ipſe à ſuis ſacris mulieres arcendas Pinario & Potitio ſacrorum ſuorum cuſtodibus præcepit. Macrob. auctor, & ex parte Athenæus, Plutarchus: ſed copioſiſſimè & elegantiſſimè Propertius lib. quarto eleg. ad Herculem.

Idæa mater etiã Cybele dicta fuit, uel ab Ida Cretæ, uel potius ab Ida Phrygiæ: utrobiq; enim culta fuit, ut oſtenſum eſt. Lucretius libro ſecundo,

Hanc uariæ gentes antiquo more ſacrorum,
Idæam uocitant matrem. Vergil.
Alma parens Idæa uirum, &c. Ouidius in Faſtis:
Protinus inflexo Berecynthia tibia cornu
Flabit, & Idææ feſta parentis erunt. Item alio loco Vergilius:
Buxusq; uocat Berecynthia matris Idææ Illi uero hic mons Ida cõſecratus, à quo & ipſa uocata eſt: quoniam à longe & procul ἐστὶν ἰδεῖν, id eſt, uidere eſt, cum tempeſtates & pluuiæ fiunt. quin etiam Mõtana ipſa cognominata, id eſt ὀρεία, eſt, ut Phornutus oſtendit. Ædes deæ Cybeles in Ida pulchrè deſcribitur à Claudiano poeta, de Cerere loquente, in primo de Raptu Proſerpinæ:
Sic ait, & fuluis ſerpentibus attigit Idam.

Hic

A *Hic ædes auguſta deæ, templiq́; colendi*
Religioſa ſilex, denſis quam pinus obumbrat
Frondibus, & nulla lucos agitante procella,
Stridula coniferis modulantur carmina ramis.
Terribiles intus thyaſi, ueſanaq́; mixto
Concentu delubra gemunt, ululatibus Idæ
Bacchatur, timidas inclinant Gargara ſyluas.
Poſtquam uiſa Ceres, mugitum tympana frenant,
Conticuere chori, Corybas non impulit enſem,
Non buxus, non æra ſonant, blandiq́; leones
Summiſere iubas: adytis gauiſa Cybelle
Exilit, & pronas intendit ad oſcula turres. Et hæc Claudianus.

Notiſſima uerò eſt hiſtoria apud Lactantium, Liuium, Valerium, Auguſtinum, & alios, Claudiæ uirginis ueſtalis: cum ex libris Sibyllinis Idæa mater eſſet Romam accita, & nauis qua uehebatur uado hæſiſſet, Claudia, quæ ex nimio cultu impudica habebatur, ſuo cingulo eam nauē facillimè traxit: quod miraculum conſimile accidiſſe ferunt de Herculis ſtatua, quæ è Tyro rate Erythras aduecta eſt, ut in Hercule dicetur. Scribit diligentiſſ. antiquitatum Romanarū
B auctor Dionyſius Alicarnaſ. libro ſecundo Hiſt. ſacrificia Idæę deæ quotānis, & certamina prætores Romanos agere ſolitos fuiſſe, Romanis legibus. ſacra tamen ea non Romani peragebant, ſed uir & mulier Phryges, qui illa per urbem circunducebant, congregantes matronas (qui mos fuit illis) imagines pectoribus annectentes, decantanteſq́; ipſi à ſequentibus matronalibus carminibus, tympana tenentes. Romanorum autem indigenarum nec matronas ullus congregans, neq; cantibus tibiarum ſeptus per urbem incedebat, uariam indutus ſtolam, neque colens deam Phrygijs cerimonijs. Hæc fermè Dionyſius: oſtendens, Romanos peregrinis externiſq́; religionibus minus ſtuduiſſe. id quod tamen Satyrici poetæ identidem illis obijciunt. Libet ex libro IX. Decad. III, Liuij particulam aſcribere, de ipſius deæ aduentu in urbem. Nam cum pauloante ex Sibyllinis uerſibus legatos quinque oſtendiſſet in Aſiam miſſos ad Attalum, ut ex Peſinunte Romam deferrent, & id Rex ipſe procuraſſet, ita ſubinfert: Eò, inquit, acceſſit conſultatio de matre Idæa accipienda, quam præterquam quod M. Valerius unus ex legatis regreſſus, actutum in Italia fore nunciauerat, recens nuncius aderat, Terracinæ iam eſſe. tunc haud paruæ rei iudicium ſenatum tenebat, qui uir optimus in ciuitate eſſet. ueram certe uictoriam eius rei ſibi quiſq; mallet, quàm ulla imperia, honorésue ſuffragio ſeu patrum, ſeu plebis delatos. P. C. P. Scipionem Cn.

filiũ, eius qui in Hiſpania occiderat, adoleſcentem nondum quæ- A
ſtorium, iudicauerunt in tota ciuitate uirum optimum eſſe. id quibus uirtutibus inducti ita iudicauerint, ſicut traditum à proximis memoriæ temporum illorum ſcriptoribus, libens poſteris tradiderim: ita meas opiniones, cõiectando rem uetuſtate obrutam, nõ interponã. P. Cor. cum omnibus matronis Oſtiam ire iuſſus obuiam deæ, isq; eam de naue acciperet, & in terram elatam traderet ferendam matronis. poſtquã nauis ad oſtium amnis Tyberini acceſſit, ſicut erat iuſſus, in ſalum naue euectus, à ſacerdotibus eam accepit, extulitq; in terram. Matronæ primores ciuitatis, inter quas unius Claudiæ Quintiæ inſigne eſt nomen, accepere: cui dubia, ut traditur, antea fama, clariorem ad poſteros tam religioſo miniſterio pudicitiam fecit. eæ per manus ſuccedentes deinde aliæ alijs, omni effuſa ciuitate obuiam, thurribulis ante ianuas poſitis, quà perferebatur, atq; accenſo thure, precantibus, ut uolens propitiaq; urbem Romam iniret, in ædem Victoriæ, quæ eſt in Palatio, pertulere deam pridie idus Aprilis, isq; dies feſtus fuit. populus frequens dona deæ in Palatio tulit, lectiſterniumq; & ludi fuere, Megaleſia appellata. Hactenus quidem de aduentu in urbem, deæ. Libro uerò de bello Macedon. VI. Per idem, inquit, tempus ferè ædes matris magnæ Idææ dedicata eſt, quam deam is P. Cornelius aduectam ex Aſia, P. Cornelio Scipione, cui pòſt Africano fuit cognomen, P. Licinio Coss. in Palatium à mari detulerat. locauerant ædem faciendam M. Liuius, C. Claudius, cenſores, M. Cornelio, T. Sempronio Coss. XIII anno poſtea quàm locata erat, dedicauit eam M. Iunius Brutus. ludiq; ob dedicationem eius facti: quos primos ſcenicos fuiſſe, Valerius Antias eſt auctor, Megaleſia appellatos. B

Berecynthia mater deorum dicitur, & Phrygia, ut in primis docet Strabo. Vergilius in ſexto,

Qualis Berecynthia mater
Inuehitur curru Phrygias turrita per urbes,
Læta deûm partu, centum complexa nepotes.

Berecynthus, inquit Seruius, caſtellũ eſt Phrygiæ iuxta Sangarium fluuium, ubi mater deûm colebatur. Fulgentius uerò in tertio ait, quod ea Berecynthis montibus præeſſet. Cynthos enim, ut idem ſcribit, Attica lingua flos nuncupatur: unde & hiacynthus dicitur, non ut ipſe interpretatur Fulgentius, quaſi ſolus flos, ſed uiolæ flos, ut ego arbitror. Agatharchides in lib. Phrygiacon, ait Berecynthum primum fuiſſe Matris deûm ſacerdotem, qui monti nomen dederit. Putat Heſychius, Phrygiam prius uocatam Berecynthiam, & abſque afflatu ſcribit: tum etiam genus quoddam Phrygum Berecynthas

fuiſſe

A tas fuiſſet ait: id quod & Strabo teſtatur in x, quo loco de Rhea
& Berecynthia agit. Subiungit Heſychius, & tibia Berecyntia: a-
liaq́ʒ inſuper addit, quæ ad rem non faciunt. Idem tamen alibi Bere
cyndas per d. ſcribit, & eo nomine ait Phrygas dæmones nuncu-
pari. & βρύγες etiã Phryges, uel barbaros, uel ſolœciſtas, hoc eſt in
condite loquẽtes. Iuba uerò, à Lydis dicere uidetur Briga Liberum
ſignificare. Phrygia quoqʒ hęc dea uocata, ut cùm alij, tum etiã Phur
nutus ſcribit, quod celebri cultu apud Phryges celebraretur.

Δαμία, Damia, ut Feſtus ſcribit, Bona dea cognominata eſt, & e-
ius ſacerdos δαμίας. unde & Damiũ, eodem auctore, ſacrificium,
quod in operto fiebat in ipſius Bonæ deæ honorem. dictũ uidetur
à contratrio, quòd minime eſſet δημόσιον, id eſt publicum. η enim li-
tera nõnunquam apud nos in a conuertitur. Sanè Bonæ deæ ædes
Subſaxanæ, in XII regione urbis fuit: P. Victor.

Metragyrtes, μητραγύρτης, Magna mater à Gręcis uocata, eius' ue
ſacerdos, ut in tertio ſcribit Iulius Pollux: & μητραγυρτεῖν, feſtum hu-
ius deæ celebrare. hinc Plut. in Cleomenis uita (quanquam lati-
nus interpres male expoſuerit) quo loco Ptolemæũ irridens Plut.
Metragyrtem nuncupat, quaſi mollem & effœminatum: ad Cy-
belis, uel ſacerdotum eius ſimilitudinem ille mitratum interpre-
B tatus eſt. Legimus Metragyrtæ ſtatuam Athenis fuiſſe, qui cum
mulieres Matri deûm initiaret, ab Athenienſibus necatus eſt. Bu-
dæus μητραγύρτας & ipſe interpretatur, Matris deûm ſacerdotes
ſtipem cogentes, tympanaq́ʒ geſtantes. Origenes quoqʒ libro pri-
mo contra Celſum, de Metragyrte meminit, licet perperam in per-
uulgatis codicibus legatur. quare mirũ eſt, uirum doctiſſimũ Eraſ-
mum allucinatum in hoc uocabulo. nam à Mithra Perſarum deo
uocabulum deduxit, in prouerbio, Mitragyrtes non daduchus.

Cybeca, κυβήκη etiam mater deûm uocata fuit, teſte Heſychio.
Sed & Venus hoc nomine fuit: & ut alij dicunt, Diana etiam, &
βινδης, ut in Dianæ cognominibus oſtenſum. Idem ſcribit & Pha-
uorinus. Strabo etiam Cyben uocatam hanc deam ſcribit, ut ſu-
prà retuli.

Paſitheam etiam Cybelen nuncupari quidam exiſtimant, quòd
deorum omniũ mater uocaretur. illudq́ʒ afferũt Catulli: Trepidan
tem eũ recepit dea Paſithea ſinu. quaſi πᾶσι θεοῖς μήτηρ, id eſt, omni
bus deis mater. Porrò Paſitheã Homerus inter Gratias, id eſt Cha
rites commemorat. Itemq́ʒ inter Leonis tres filias, ut in Gratijs
oſtendimus.

Iſodroma mater à nonnullis uocatur. Strabo lib. x. de Lariſſæ
nomine: Vrbibus ſupra oppidum ad Cayſtri campũ, qua per me-
diterraneũ itur ad Iſodemees matris templum, ſitum habens ſimi-
lem, lo-

lem,lociq; uirtutem ipſi quam diximus penſili Lariſſæ,&c. A

Πυργοφόρος, hoc eſt Turrigera & Turrita à græcis uocata Magna mater, ut in græco libello legimus, in quo deorũ antiquorũ imagines conſcribuntur, ubi de ſimulachro agit turrim ferente, ubi ita meis uerbis legitur: Priſci terram uocabant Cererem, quoniã ἕδρα,id eſt ſedes eſt totius ciuitatis terra. & quoniã etiã contineat ciuitates,πυργοφόρος uocatur: ſed & latini Turritã & Turrigerã appellant. quin & eius adhuc marmoreæ ſtatuę tales cernunt̃, hoc eſt turritas coronas in capite gerentes. Propertius,

Claudia turritæ rara miniſtra deæ. Papinius:

Ille Phryges lucos matri penetralia cædit Turrigeræ. Vergil.

Inuehitur curru Phrygias turrita per urbes. Tradit Phornutus, quòd πύργωτος στέφανος, id eſt turrita corona adhiberi ſolita ſit huic deæ, propter urbes & arces, quæ in ſummitate montium fiebant antiquitus: & quæ cætera dicit. Porrò & hanc eandem legimus querna coronari corona, quod Apollodorus prodidit, & in Apollonij cõmentarijs referũt. quin etiam pinu aliquãdo,quę illi dicata exiſtimabat̃,coronabant. unde apud Martialẽ pinus loquitur,

Poma ſumus Cybeles,procul hinc diſcede uiator,

Ne cadat in miſerum noſtra ruina caput. Tametſi Conſtantinus B
Cæſ. in in libro Geoponon aliter ſcribit,ut in Pane deo referam.

Mygdonia mater etiã Cybele uocata fuit, uel à Mygdonia Phrygiæ,ubi colebat̃:uel à Mygdono,de quo ſic ferè Diod. Nonnuli,inquit,uolũt Idęos dactylos ex Ida,quę eſt in Phrygia,extitiſſe,indeq; cum Mygdono tranſcendiſſe in Europã,diuinandi arte peritos cantum docuiſſe, initiationes & myſteria. Val. Flaccus,

Mygdoniæ Pan iuſſa ferens ſæuiſſima Matris. Idem lib. VIII,

Sic ubi Mygdonios planctus ſacer abluit Almo.

Lætaq; iam Cybele,feſtæq; per oppida tedæ. Eadẽ ratione et Phrygia dicit̃, ut ex poetis & Strabone, & Cornuto uidemus in primis.

Antæa, ἀνταίαν Rheam uocat Apollonius Rhodius in primo Argon. ut interpretes ſcribunt, propterea quòd Telchinibus facta ſit contraria. Orpheus quoq; in hymnis, ei hymnũ matri Antęę dedicat, cum thymiamate aromaton,

ἀνταία βασίλεια, θεὰ πολυώνυμε μῆτερ,

ἀθανάτων τε θεῶν, ἠδὲ θνητῶν ἀνθρώπων. hoc eſt: Antæa regina, dea multinomia mater, immortaliumq; deûm, mortaliumq; hominũ, &c. Opis, uel potius Ops,dicta eſt coniunx Saturni,ait Feſtus: per quã uoluerunt terram ſignificare, quia omnes opes humano generi terra tribuit. unde & opulenti, terreſtribus rebus copioſi:& hoſtiæ opimæ, præcipuè pingues; & opima, magnifica & ampla ſpolia. Hinc

A lia. Hinc etiã Opalia dies feſti dicebantur,quibus Opi ſupplicabatur,eodem Feſto auctore. Opalia quidem Macrobius cõmemorat inter Saturnalia menſe decembri. Et quoniã uxor Saturni credebatur,agrorum cultoris,à ſatu nominati,& cum falce fingebatur, inſigne agricolæ,ita & illa quoq; cognominata Conſiua eſt,& terra exiſtimabatur:ideoq́; in regia colebatur. De Ope uerò Cõſiua Varro de Ling.lat.his uerbis:Ope Cõſiua dies,inquit,ab dea Ope Cõſiua, cuius in regia ſacrarium: quod ideo actum, ut eò præter uirgines ueſtales & ſacerdotem publicũ introeat nemo:is cum eat,ſuffibulũ haud habeat.ſcriptum id dicitur,ut à ſuffiendo ſubligaculum. Sanè quidã libentius pro Saturni uxore Ops legũt. Opis enim Diana eſt, ut dicemus. Auſonius in monoſyllabis,

Prima deum Fas, Quæ Themis eſt Graijs:poſt hanc Rhea,quæ Latijs Ops. & Varro: Terra,inquit,Ops, quod hic omne opus, & hic opus ad uiuendum.Ideò dicitur Ops mater, quòd terra mater: quæ Ops in obliquis primam corripit. Tibullus,

Idææ currus ille ſequatur Opis. Idem Varro apud Auguſt. VII. de Ciuit. dei: Tellurem, inquit, putant eſſe Opem, quòd ope fiat melior:Matrem,quòd plurima pariat:Magnã, quòd cibum paret: Proſerpinã,quòd ex ea proſerpant fruges: Veſtam,quòd ueſtiatur
B herbis. Huic deæ ſedentes uota cõcipiebant, terramq́; de induſtria tangebant,demonſtrantes ipſam matrem terram.Philochorus,Saturno & Opi primum in Attica aram ſtatuiſſe Cecropem ſcribit.

Titea inter Cœli, id eſt οὐρανοῦ uxores fuit, ex qua XVII filios ſuſtulit,qui Titanes à matre dicti ſunt,ut in Atlantidum theologia legitur. Titea, cum prudentia plurimũ mortalibus profuiſſet,poſt obitum in deorum numerũ relata, & terra cognominata eſt, filias etiam duas habuit, βασιλείαν, id eſt reginã,ut Diodorus ſcribit: & Rheam,quam Pandorã uocabant. βασιλεία annis,prudentia & uirtute prȩſtantior, fratres in matris gratiam educauit,ideoq́; Magna mater eſt appellata.hæc patre defuncto, & facto deo,de fratrũ conſenſu regnũ adminiſtrauit,nulli adhuc nupta: ſed cũ liberos ſuſcipere cuperet,Hyperionẽ fratrem uirũ accepit,ex quo duos filios peperit,Solẽ & Lunã:quorũ formã prudentiamq́; admirãtibus omnib. tradũt,reliquos fratres prolis inuidia actos, ueritosq́; ne aliquãdo imperiũ ad Hyperiona ueniret, ſceleſto excogitato facinore fratrẽ cõmuni conſilio obtruncaſſe:Solẽ adhuc puerũ in flumen Eridanũ proiectum,ſuffocatumq́; fuiſſe. qua re uulgata, Luna præter modũ fratrẽ diligẽs,ex tecto ſe præcipitẽ dedit.Matri quęrẽti iuxta flumen corpus, cũ in ſomnũ incidiſſet, uiſum ei per ſomniũ eſt, à Sole ſe cõſolari,ne lugeret:homicidas pœnas daturos. dicente ſe cœleſtẽ ignẽ,id eſt ἥλιον futurũ:ſororẽ uerò μῆνα, Lunã, id eſt σελήνην uocandam

candam eſſe. ſomno experrecta, rem uulgaſſe dicitur, & filios deos A conſecraſſe, & innupta poſthac uixiſſe: & facta inſana, tympana cymbalaq́ꝫ quatiens, per urbem ſparſis paſſim crinibus erraſſe. Tandem coorto hymbre & iactis fulminibus reginam euanuiſſe, nec uiſam amplius fuiſſe ferunt. quam rem populus cernens, ἡλίου & σελήνης nomina ad aſtra tranſtulit, Reginâq́ꝫ deam & Matrem uocitauit, & ſacra illi cymbalis & tympanis celebrata peregit. Sanè & idem Diod. alio loco de Titea nonnihil euariat, ex Cretenſium uidelicet hiſtoria. Porrò Aramæi Titheam & ipſi aiunt, quoniam mater erat Aretia, id eſt terra dicta, poſt mortem Veſtam uocauerũt. Sed hęc nimis ſuperſtitioſa, curioſis mittamus, qui Titheam uolunt eſſe Iani uxorem: & Ianum ipſum Nochũ, id eſt Noac arbitrãtur. Commentatores etiam Apollonij in primo Argon. ſcribunt ex Menandri ſententia, Mileſios, cum Rheæ ſacrificarent, prius Titiæ rem ſacram facere ſolitos fuiſſe: ſubiungitq́ꝫ & de heroe Titio, qui Iouis filius fuerit: uel ut alij, inter Mariandyni Cimmerij liberos ſeniorem.

Peſinuntia dea, quæ à pleriſq́ꝫ corruptè Peſimontia dicta eſt, Magna deûm mater uocata eſt, de qua breuiſſimè referam, quæ pluribus ab Herodiano lib. primo Hiſt. traduntur. Simulachrũ, inquit, è cœlo cecidiſſe ferunt in quendam Phrygiæ agrum, qui ab eo caſu Peſinus appellatus eſt: alij licet aliter referant. In hoc igitur loco Pe- B ſinunte Phryges orgia ipſi deæ agitabant, apud Gallum fluuium, à quo & ſacerdotes appellati. ſed cum Romani rerum potirentur, oraculum acceperunt, res ſuas in dies magis auctũ iri, ſi Peſinuntiam deam ad ſe tranſtuliſſent. Proinde legatos petitum miſerunt: ac facile id impetrarunt. deuectum ſimulachrum ex Phrygia, & magnificè ac religioſe collocatũ eſt, ut ex Liuio alibi locupletius recitaui. Ammianus Marcellinus lib. hiſt. XXI, quo loco de Iuliano Cæſ. agit, alia quædam recenſet, inter quæ & hoc: Quamobrẽ hoc nomine oppidum ſit appellatum, uariant rerum ſcriptores. Quidam enim figmento deę cœlitus lapſo πεσεῖν, quod cadere nos dicimus, urbem aſſeruere cognominatam. alij memorant, Ilum Trois filium Dardaniæ regem, locum ſic appellaſſe. Theopompus non Ilum, ſed Midam affirmat Phrygiæ quondam potentiſſ. regẽ. & hæc fermè Ammianus, quæ & cõfirmantur ab Arnobio in ſecundo aduerſus Gentes ita ſcribente: Quid, inquit, Phrygiam matrem, cuius eſſe conditor iudicatur uel Midas, uel Dardanus, &c.

Phaſiane, hoc eſt φασιάνη θεὸς, deſcribitur ab Arriano in Periplo Ponti Euxini. ait enim, quod ingredientibus Phaſin fluuium, in dextra eſt erecta dea Phaſiane, quam ille ſubueretur ex eius figura an dea Rhea ſit. Nam in manu (inquit) cymbalum tenet, & leones ſunt ſub eius throno: & ita ſedet, ut in μητρῴῳ, id eſt, in templo Matris

A Matris deûm Athenis,quæ à Phidia fabrefacta fuit.necꝫ de Phaſia ne dea plura memini me legere.

Lemnus mater deorũ antiquitus nuncupata, ut Stephanus ſcribit, cui & uirgines ſacrificare ſoliti fuerant,& ab ipſius deæ nomine Lemnus inſula nuncupata fuit. hanc uerò primùm Thraces incoluere,qui Sinties uocabantur,qui & Sapæi: de quibus uaria traduntur à ſcriptoribus,Strabone,Hellanico,& grãmaticis, L. Tarrhæo & Theone.Sed hæc non noſtri ſunt inſtituti.

Andirina mater deûm cognominata à loco, de quo Strabo lib. XIII. Sub Andira, inquit, templũ eſt Matri deûm Andirinę ſacrũ, & ſubterraneum antrũ Palean uſqꝫ. eſt uerò Palea habitatio quædam, ſic appellata,quæ ab Andiris diſtat ſtadijs CXXX. ſubterraneum hunc meatum torrens quidã, os eius incidens, aperuit, qui poſtera die à paſtore quodam ad ſacrificium eunte apud Andira fortuitò repertus fuit.

Aſporina etiam mater deûm nuncupata, eodem Strabone teſte, eodẽ libro,ab Aſporino monte urbi Pergamo proximo,aſpero & ſterili,à quo & dea Aſporina,& templũ Aſporinũ nuncupatũ fuit.

Ma Rhea uocabatur à Caribus ,ut ſcribit Stephanus: unde & Maſtaura urbs Lydiæ nuncupata fuit.huic Ma Iupiter dedit Dio-
B nyſium alendum. quare Ma ab Iunone rogata, cuius ille eſſet infans? ea, ἄρεος, id eſt Martis reſpondit.unde & apud Cares Dionyſius Maſares nuncupatus eſt, ut in Bacchi nominibus retulimus: & Rhea ipſa,Má.& illi taurus ſacrificatur à Lydis:unde Maſtauræ nomen urbis, quam urbem interfluit Chryſaorus fluuius.Sanè & Má Bellonæ nomen fuiſſe inuenimus,ut alibi dicemus.

VESTA.

VEſtam, quam ἑστίαν Græci uocãt,cum Rhea cõnumeramus,quoniã cum ea à Strabone cõiungitur, ut in huius Syntagmatis exordio retulimus.hanc tamen cum Cerere deſcribit Phurnutus, & utranqꝫ ait non uideri aliam à Terra. Veſta uerò ab antiquis fuit multa ueneratione culta,nunc eam ignem, nunc terram exiſtimantibus,ut docet D. Auguſtinus lib. quarto de Ciuit. dei. Ouid. in Faſtis,

Veſta eadem eſt, & Terra: ſubeſt uigil ignis utriqꝫ:
Significant ſedem terra focusqꝫ ſuam. Idem paulo pòſt:
Stat ui terra ſua, ui ſtando Veſta uocatur. Alij nõ à ui ſtãdo,ſed à ueſtiẽdo, quod terra uarijs tum herbis, tum plantis, cæterisqꝫ ueſtiatur. nam & Plato pro terra ſumere ἑστίαν uidetur, cũ ita ſcribit, μένει δὲ ἑστία ἐν θεῶν οἴκῳ μόνη. hoc eſt,manet autẽ Veſta in deorũ domo ſola: quòd ſcilicet terra immobilis, ut Macrobius exponit, in-

tra domum deorum, id eſt, intra mundũ. Sic & Euripides, καὶ γαῖα μήτηρ, ἑστίαν δέ σ᾽ οἱ σοφοὶ βροτῶν καλοῦσιν, ἡμένην ἐν αἰθέρι. id eſt, Et terra mater, Veſtam quam ſapientes homines uocant, quæ ſedet ſub æthere. Orpheus quoq; in hymno, ἣ μέσον οἶκον ἔχεις πυρὸς ἀενάοιο μεγίστου. hoc eſt, quæ mediã domũ habitas ignis perpetui maximi. Veſtã autẽ, ait Phurnutus, διὰ τὸ ἑστάναι διὰ πάντων, uocarunt antiqui: hoc eſt, quòd per omnia conſtet, uel quòd in ipſa tanquam in fundamento totus ſtet orbis. Alij alia dicunt. Quod uerò pro igne ponatur, Ouidius idem in Faſtis:

Nec tu aliud Veſtam, quàm uiuam intellige flammam,
Nataq; de flamma corpora nulla uides.
Iure igitur uirgo eſt, quæ ſemina nulla remittit,
Nec capit, & comites uirginitatis amat.

Phurnutus: Ignis, inquit, ſemper uiuens Veſtę attribuitur, quòd & ipſa uideatur exiſtens eſſe. Fortè uerò, quod inde ignes nutriantur, qui ſunt in mundo, & per ipſam ſubſiſtant. aut quod ζείδωρος ἄρουρα eſt, id eſt fœcunda tellus, & animalium mater, quibus uis ignea uiuendi in cauſa ſit. Virgo porrò Veſta inducitur, quòd continua motio nihil gignat. & iccirco hæc dea à uirgine cuſtodiebatur, ut Phurnutus ait. M. Tullius ſecundo de Nat. deorum: Veſtæ, inquit, nomen à Græcis. ea enim eſt, quæ ab illis ἑστία dicitur. uis autem eius ad aras B & focos pertinet. Idem in lib. de Legibus: Veſtã, ait, quaſi focum urbis, ut græco nomine eſt appellata, quod nos propè idem græcum interpretatum nomẽ tenemus. Quare mihi mirum ualde eſt, Philelphum octauo Pędiæ Xenophontis illud uertiſſe latinè, Lari Cyrũ ſacrificaſſe, &c. quod eſt gręcè, πρῶτον μὲν ἑστίᾳ ἔθυσε. id eſt, primũ quidẽ Veſtę ſacrificauit. Diſputat longo orationis ductu Dionyſ. Alicarnaſ. lib. ſecũdo Hiſtoriarum, de Veſta Romanorũ dea, à quo primum inſtituta, Romulóne an Numa: deq; Veſtalibus. Sex Veſtæ ſacerdotes, ſcribit Feſtus, conſtitutæ erant, ut populus pro ſua quiſq; parte haberet miniſtrum ſacrorum, quia ciuitas Romana prius in ſex erat diſtributa partes: ſed pòſt tamẽ plures fuiſſe legimus. Scribit Gellius, quòd uirgo dum à pontifice caperetur, Amata appellabatũ: ea ratione, quòd quæ prima capta fuit, hoc nomine fuerit. Plut. tamen in Numa, primò Geganiam, & deinde Beremiam & Camillam & Tarpeiam captas, dicere uidetur. Sed tu ſi ſcire cupis, uirgo Veſtæ quid ętatis, ex quali familia, & quo ritu, quibusq; cerimonijs & religionibus, quo cognomine à Pont. Maximo caperetur, & quo ſtatim iure eſſe inciperet, ſimulatque capta eſſet: quodq; nec inteſtato cuiquam, nec eius inteſtatæ quiſquam iure hæres eſſet, lege Gelliũ lib. primo, qui ex Antiſtio Labeone & ex alijs pleraq; omnia retulit. Veſtam de numero penatũ deorum,

Macrob.

A Macrob.in tertio eſſe ait,aut certe eorum comitē,adeò ut & Conſules & Prętores & Dictatores cùm inirent magiſtratum,Lauinij rem diuinam faciebant Penatibus pariter & Veſtæ. hinc Verg. ex perſona Hectoris dixit, Sacra ſuosq; tibi cōmendat Troia Penates.mox adiecit: Sic ait, & manibus uittas, Veſtamq; potentem, Æternūq; adytis effert penetralibus ignem. Sed cum Veſta ignis putaretur, Virgo etiam dicebatur: unde & uirgines eius iure miniſterio adhibebantur,quæ ſacrum ignem cuſtodirent, Veſtales(ut diximus) appellatæ:quas detonderi ſolitas,ut nunc quas Moniales appellat uulgus, ex eo pleriq; arbitrati ſunt, quòd XVI Nat.hiſt.Plin.ſcribit.Antiquior,inquit,lotos eſt,quæ capillata dicitur, quoniā uirginum Veſtaliū ad eam capillus defertur.quibus uerbis id aſtruere conantur, nec ego reclamo: præſertim etiam cum Gellius de Diali flamine illud citet, Vnguium Dialis & capilli ſegmina ſubter arborem felicem terra integunto. Sex.etiam Pomp. Feſtus, Capillarem arborem ea ratione dictā exiſtimauit, quòd in ea attōſus capillus ſuſpēderetur. Veſtam,ut Alexand.ait, uirginis ore tympanum geſtantis, quòd ſcilicet uentos terra contineat, quidam effinxere. at alij templum cum ara in eius medio,& igne accenſo. Sed hæc à me parum probantur. Inter Veſtales uero,quæ leuiter deliquiſſet, uerberibus à Pont. Maximo cædebatur. Sin parum caſta fuiſſet, & conuicta, uiua defodiebatur, nec igne abſumebatur,ut pluribus Plut.in Quęſt.oſtēdit. Nam ſanda pila ad portam Collinam, ceu mortua efferebatur, cum propinquorum ſuorum luctu,ſequentibus mœſto cum ſilentio pontificibus & ſacerdotibus. Prope portam locus fuit ſubterraneus, in quem ſcalis quibuſdam deſcendebatur.in eum locum ſolam uirginem demittebant, & ſcalæ auferebantur, locusq; ipſe occludebatur, in quo ne fame necari uideretur, panis,lactis,& olei nonnihil apponebatur,unaq; ardens lucerna: quibus peractis, ſacerdotes alijq; diſcedebant. eo die iuſtitiū erat in urbe, & mœror pauorq; non exiguus: magnum enim aliquod malum ciuitati portendere putabant, Veſtalium ſupplicium.Scribit Seruius lib. undecimo Æneid. Imperatores & uirgines Veſtæ in ciuitate ſepultos fuiſſe, quòd legibus non teneretur. Idem & Plut. in Cauſis. quinetiā, ait Seruius,nocētes uirgines licet uiuæ,tamē intra urbē in campo Sceleratο obruebantur. Illud etiam apud ſcriptores proditum obſeruaui, extincto igne Veſtales à pontifice uerberari ſolitas. quibus mos erat,tabulam felicis materiæ tam diu uerberare, donec ignis cōciperetur, qui cribro aheneo in ædē à uirgine deferebatur:quotannis tamē & nouus ignis excitabatur à Veſtalibus, ſicut & à noſtris in cerei Paſchalis(qui dicitur)cōſecratione.Ouidius in Faſtis,

B

Adde quod arcana fieri nouus ignis in æde A
Dicitur, & uiris flamma refecta capit. Sed ad Veſtam ipſam reuertamur. Scribit Diod. in Bibliothecæ lib. quinto, ubi Cretica explicat, ex Saturno & Rhea ſex natos filios, Veſtam, Cererem, Iunonem: mares, Iouem, Neptunum, & Plutonem. Idem in Faſt. Ouid.
Ex Ope Iunonem memorant, Cereremq́ꝫ creatam,
Semine Saturni, tertia Veſta fuit. &c. Orpheus quoq́ꝫ in hymno ipſius, cui adolet aromata, Veſtam filiam canit potentis Saturni. harum utiq́ꝫ Veſta fertur ſtructuram domus inueniſſe. Martianus, Veſtam ait Magnæ matri adhæſiſſe, quòd Iouis nutrix fuerit, ſuoq́ꝫ illum ſuſtentaſſe gremio, cum à matre occultatus nutriretur. Sed Lactantius ait Veſtam Vrani, id eſt Cœli uxorem, his uerbis: Legi in Sacra hiſtoria, Vranum potentem uirum Veſtam habuiſſe coniugem, &c. quibus uerbis quidam duas Veſtę nomine fuiſſe credunt. At uerò Fabius Pictor (ſi legitimus, ut alibi dixi, liber eſt, qui legitur) Veſtam tradit Iani uxorem fuiſſe, quę prima ſacrorum regina, ſempiternum ſacrificiorũ ignem uirginibus credidit. Myrſilus uerò Lesbius, Veſtam ait Labith horchiam dictam, Tyrrhenorum lingua. Labiti quoq́ꝫ, ait Herodotus, à Scythis uocata eſt. Quo magis mihi mirum uiſum eſt, in Commentarijs in poeticam Horatij, qui Parrhaſij nomine editi ſunt, ita ſcriptum eſſe: Scythæ B Gongoſiron Apollinem uocãt, Neptunũ Thageſmana, Venerem Argenpaſam, Veſtam Tamuti. cum legendũ ſit: Scythę Oetoſyrin Apollinem uocant, Neptunum Thagymaſa, Venerem Arginpaſa, Veſtam Labiti. atq́ꝫ ita recte græco & latino legi codice. Sed huiuſmodi errata ſunt in editorem, quàm in auctorem, referenda potius: tametſi & apud Origenem lib. ſexto, ſimili modo corrupta legantur. Scribit Phurnutus in fabulis traditum, Veſtam è ſe primam genitam, & poſtremam, quoniam ex terra cuncta nata, & in terram reſoluuntur. & propterea Græci ab ipſa ſacra incipiebant, & in eam deſinebant. Sed enim non Romanos modò, ſed aliquot alias nationes ſacrum ignem publicè cuſtodiſſe legimus. Nam Athenis in Prytaneo ignis ſempiternus aſſeruabatur, non à uirginibus, ſed (ut ait Plut.) à mulieribus iam matrimonio ſolutis. Strabo libro nono, Poliadis Mineruæ templum in ſaxo uetuſtum ſcribit, in quo lychnus inextinguibilis, & uirginũ domus, id eſt παρθενών, quam Ictinus condidit, ubi Minerua Phidiæ opus eburneum fuit. Ægyptij quoque ignem ſeruabant, ut teſtatur Diod. Quin etiam Delphis. Perſæ quoq́ꝫ ſumma religione, ut notũ eſt, ignem cuſtodiebant, & uenerabantur. qua de re contentus ero uerbis Procopij hiſtorici, ex ſecundo libro belli Perſici, cum Coſdroe in Romanorum agrum inuadere conſtituiſſet per Perſarmenios, ita ſubdit:

Hic

A Hic magnum Pyreum eſt, quod Perſæ deorum maximè uenerantur, ubi ignem perpetuum cuſtodiunt magi: ac alia quidem diligenter ſacrificantes, cum uaticinio in rebus maximis utuntur. Hic eſt ignis, quem Veſtam olim Romani uocabant. hæc quidem Procopius. Strabo uerò lib. decimoquinto, de Cappadocia agens, ſcribit, apud eos magos fuiſſe multos, quos Pyrethos uocabant. tum illud ſubiungit: Suntq́ Pyrethia ſepta ingentia, in quorum medio ara eſt: in ea magi & cinerem multum, & ignem inextinguibilem ſeruant, quò quotidie ingreſsi imprecationes faciunt. Illud in commentarijs Græcorum legitur, ignem cœlitus in agrum Argiuum primùm decidiſſe, qui in Apollinis templo ſeruabatur, quod Argis fuerat in foro conſtructum: in quo ſi quando extingueretur, ut Athenis accidit Ariſtone tyranno, & Delphis templo à Medis incenſo, & Romæ Mithridatico & ciuili bello: tum uerò fas nõ erat ex altero igne ſuccendere, ſed nouum elicere oportebat. ex ſole accendebatur flamma pura: certaq́ ratione uaſa ſcaphia parabant, cauata, in quæ ſolis radij excepti, in fomite arido ignem inijciebant. Sed & aliàs elicitur ignis ex ſole & ſpeculo, uel ex uitrea phiala, aqua gelida plena. & de his ſatis.

Βουλαῖα ἑστία, hoc eſt, cõſiliatrix Veſta cognominata eſt, cuius ita B Dinarchus orator meminit: μαρτύρομαι τὴν ἑστίαν τὴν βουλαίαν. id eſt, teſtor deam Veſtam conſultricem. Dicta uerò, quòd in ſenatu, hoc eſt, ἐν τῇ βουλῇ eſſet conſtituta. Val. Arpocration. Thræcia, id eſt, θρᾳκικὰ Veſta etiam, teſte Heſychio, eſt appellata.

Pingebatur uerò Veſta mulieris forma ſedentis, & geſtantis tympanum, quòd terra uentos intra ſe contineat. Et Romani eius ædem rotundam conſtruxere, in cuius medio ſeruaretur ignis, qui & à pleriſq; in terræ medio eſſe traditur. Phurnutus & ipſam Veſtam rotundè effingi ſolitam prodit, atq; ita per medios humeros conſtitui, quod & ipſa taliter ſtatuatur cõſtricta, uel coagulata. unde & χθὼν, terra uocatur: fortè quod terra capiat omnia, hoc eſt, ἀπὸ τοῦ χεῖσθαι, ſiue ἀπὸ τοῦ χωρεῖν. Porrò & albis & candidis ſertis coronari dicebatur, eadem ratione, quòd terra undiq; ab albiſsimo elemento ambiatur, aere ſcilicet. Sunt qui deam ſupra pinnaculum templi ſtatuant, ut ſcribit Albricus, qui auctor mihi proletarius eſt, nec fidus ſatis. Porrò duas Veſtæ nomine quidã ſtatuunt, alteram Saturni uxorẽ, alterã filiam: hanc ignis, illam terræ ſymbolum gerere, ut antè meminimus. Libet in fine huius capitis de Veſta & Veſtalibus, quod nunc ſuccurrit, tibi aſcribere de Caſſandræ templo, quod in Italia fuit prope Salpem paludẽ, & oppidũ Dardaniũ dictũ, ut ait Lycophron: in quo templo ſi quæpiã uirgo accola, uirginitatis amore nuptias ſpreuiſſet, ſiue ob deformitatẽ, ſiue aliã

t 3 ob cau-

ob cauſam uirum peroſa confugiſſet, ſui poſthac iuris erat, & in- A
de inuitam abducere ſummum fuit nefas. Hæc poſtmodũ comas
detondebat,atraſq; ueſtes induebatur,faciemq; coloribus quibuſ
dam deturpabat,ut deformior eſſe uideretur, atq; ita in uirginita-
te perſeuerabat.Hoc ea cauſa aſcripſi, ut nos noſtrarum ſacrarum
uirginum pudeat,quę plerunq; inuitæ in clauſtra & ſepta coercen
tur,nedum ſponte ipſæ illuc confugiant.

IANVS. VERTVNVS.

IAnus antiquiſsimus Italiæ deus habitus, & Latij rex:
unde Ianiculum collem & oppidum dictum,notius eſt
quàm ut hic pluribus referamus.Hinc Vergilius,

Hanc Ianus pater, hanc Saturnus condidit urbem:
Ianiculum huic, illi fuerat Saturnia nomen.

Dictus uerò Ianus,
ut Cicero & Macrobius tradunt, ab eundo, quòd cœlum & tem-
pus ſemper eat: uel quòd ianuis præſit, ut Ouidius docet. Feſtus,
ubi Chaos ex Heſiodo deſcribit;Chaos,inquit, ex eo quod χαίνειν
Græci, id nos hiare dicimus: unde Ianus detracta aſpiratione no-
minatur,id quod fuerit omnium primum,cui primo ſupplicabant
uelut parenti,à quo rerum omnium factum putabant initium.Ar- B
nobius quoque inter multa: Incipiamus, inquit,& nos ab Iano pa-
tre,quem quidam ex uobis mundum, annum alij,ſolem etiam pro
didere nõnulli.& paulopòſt:Quẽ ferunt Cœlo & Hecate procrea
tum, in Italia regnaſſe primum, Ianiculi oppidi conditorẽ, patrem
Fonti, Vulturni generum, Iuturnæ maritũ, quemq; in cũctis ante-
ponitis precibus.Martianus tamen Argionam uxorem Iani dixit,
Græci uero Cameſen ſororem & uxorem ſcribunt, quos ſecutus
Leon.ex ea prodit Cliſthenen filiam ſuſtuliſſe: tametſi Cato & F.
Pictor Cameſen principem cum Saturno commemorent. Sed au-
ctor hic uterq; non modo ſuſpectus,ſed & apocryphus.Effingeba
tur Ianus ab antiquis uariè.nam & biceps,& quadriceps, ut oſten-
dam,formabatur:unde & eius quędam deducta cognomina.Plin.
libro trigeſimoquarto,Ianum à Numa rege dicatum ait, digitis ita
figuratis,ut CCCLXV nota per ſignificationem anni, temporis &
æui ſe deum indicaret.Plinij quædam exemplaria CCCLV tantum
lectionem habent.Sed cum Macrobius de hac eadem, ut opinor,
ſtatua agat in primo,& idem CCCLXV legat, plura hic non com-
miniſcar, cum multa poſſem. Macrobij hæc ſunt uerba: Inde,in-
quit, plerunque Iani ſimulachrum fingitur manu dextra trecento-
rum, & ſiniſtra ſexaginta & quinque numerum tenens, ad de-
mon-

A monſtrandum anni dimenſionem, &c. ex Plin. uerbis, & Macrobij, planè percipimus, ita figuratum Ianum fuiſſe, ut manibus & digitis, hoc eſt, eo numerandi ordine qui per articulos manus fit, ab unitate uſque ad nonageſimum nonum, manu ſiniſtra numeratur: à centenario uerò numero dextra computatur, ut planius ex Beda & Iſidoro, alijsq́ cognoſcimus, ſed & noſtro nos Annotationum dialogo primo oſtendimus. non igitur Ianum ipſe intelligas in manu habuiſſe has græcas numerorum literas, τ' dextra, & ſiniſtra ξε, ſed ita compoſitis & complicatis manuum articulis, ut id ſignificaretur. qua in re uiri alioqui eruditi quidam decepti, qui ea cauſa ideo fortaſſe hallucinati, quod Ianuarij ſimulachrum cum Suidas deſcribat, perperam ab eis exponitur. Ita ergo Suidas, meis uerbis: Ianuarius ſimulachrum quadriforme, propter quatuor τροπὰς, id eſt anni conuerſiones, ſeu partes. Alij autem effingunt ipſum, in dextra manu tenentem clauem, ut temporis principium, ac anni recluſorem, ianitoremq́: alij uero in dextra CCC, ſiniſtra quinque & LX continentem, ut annum ſignificet. hæc Suidas. quibus quidem uerbis non ſubinfertur, quod illi putant, quod has numerorum notas manu contineret: ſed eum numerum, quem nos oſtendimus, per manuum articulos exprime-
B bat. quandoquidem & Macrobius planè oſtendit, tribus his modis, & pluribus etiam, Ianum ab antiquis effingi ſolere. Obſeruamus & apud F. Pictorem, Ianum etiam ſic formatum, ut in manu uirgam & clauem, & ſub pedibus biſſenas aras haberet. idq́ ideo factum, quòd primus ualuas ſeras & claues excogitarit: & ab eo propterea dictas ianuas. Duodenas etiam colonias dederit, & totidem pomœria, aras que ſacrarit. Macrobius etiam cum claui & uirga effictum ait, quaſi portarum eſſet cuſtos, & rector uiarum. Porrò deſcribitur Iani templum à Procopio in hiſtorijs ad ſua uſque tempora, hoc eſt Iuſtiniani Cæſ. Imp. Vnde & Ianum quidam in throno ſedentem ſtatuunt, & ante ipſum templum nunc clauſum, nunc apertum. Ianum quoque coronarum inuentorem ueteres exiſtimauere, id quod Dracon Corcyræus apud Athenæum pluribus docet, & nos ab eo in noſtris Nauigijs. Porro & ab Iano, Ianualis porta Romæ dicta fuit: de qua poſt Feſtum Valturius libro nono.

Bifrons, & quadrifrons, Ianus & fictus & nuncupatus. Vergilius in XII Æneid. *Mare, ſidera, iuro,*
Latonæq́ genus duplex, Ianumq́ bifrontem. Et quidem bifronti Iano, Seruius ait, Romulum & T. Tatiū, cum in fœdera cōuenirent, ſimulachrum duplicis frontis effeciſſe, quaſi ad duorum populo-

rum imaginem. Dictus eſt etiam Ianus Geminus, quòd præterita A
& futura reſpicere exiſtimaretur. Ouid.

Iane biceps, anni tacitè labentis imago,

Solus de ſuperis qui tua terga uides. Quin & in uetuſtis quibuſdam nomiſmatibus adhuc biceps cernitur. Sed & Plut. cur biceps effingeretur, in cauſis Romanorum capitum pluribus ediſſerit. ait enim, cum ipſe Ianus Perrhębus eſſet, pòſt cum in Italiam ueniſſet, linguã & uiuendi rationem immutaſſe: uel quod Italos, cum agreſtes ac barbari eſſent, eos ad manſuetiorẽ uitam, & rempub. adminiſtrandam pellexiſſe. Seruius item in illo poetæ Vergil. lib. ſeptimo, Sunt geminæ belli portæ, &c. Sacrarium, inquit, hoc Iani Numa Pompilius fecerat circa imum Argiletum, iuxta theatrum Marcelli, quod fuit in duobus breuiſsimis templis. duobus autem, propter Ianum bifrontem. poſtea captis Faliſcis, ciuitate Thuſciæ, inuentum eſt ſimulachrum Iani cum frontibus quatuor. unde, quod Numa inſtituerat, translatum eſt ad forum tranſitorium, & quatuor portarum unum templum eſt inſtitutum.

Quadrifrons ergo, & Quadriceps Ianus uocatur, id quod & Mart. innuit illo hendecaſyll.

Et lingua pariter locutus omni. nam omnes de duobus, ait Seruius, non dicimus. Scribunt, Plut. & Critolaus, qui Phænomenon B
lib. compoſuit, Saturnum à Latino quopiam agricola hoſpitio ſuſceptum, eius filiam Oenotriam uitiaſſe: quo partu natos ferunt, Ianum, Hymnum, Feſtum, & Felicem, quibus Saturnus pater ſerendę uitis & uini conficiendi rationem oſtendit, eiusq́ue muneris ut alijs auctores eſſent, permiſit. hinc ergo finitimi agricolæ, cum uinũ guſtaſſent, inconſuetæ potionis ui diu graui ſomno preſsi iacuere. mox expergefacti, & ſibi uenenum propinatũ ſuſpicantes, Ianum eius inuentorem ſaxis & lapidibus obruerunt. cuius filiæ puellę patris interitu mœrore percitę, laqueo uitã finiuere: quas in cœlũ omnes ſuſtuliſſe Saturnum tradũt, appellatasq́ue προτρυγητῆρες, quòd earum ortus uindemiam præcedat. uerùm multo pòſt tempore laborantibus peſtilentia Romanis, Apollinis oraculum reſpondit: Non antea peſtilentiam ſedandam, quàm Saturni ira expiaretur, quam ex filij nece conceperat. hinc Lutatius Catulus ædem Saturno in rupe Tarpeia conſtruxit, Ianumq́ue ſacrauit quadrifrontẽ: ſeu à puellarum numero, quæ patri laqueo & ſpiritu parentauerant: uel à quatuor anni temporibus. Alij ideo Ianum quadriformem dictum prodiderunt, quòd uniuerſas orbis partes ſua maieſtate complexus ſit, ipſas'que conſpiciat. plura Macrobius in Saturnalibus, & D. Auguſtinus in ſeptimo de Ciuitate dei. Seruius, captis Faliſcis, ut diximus antè, tale ſimulachrum inuentum tradit.

Sed

A Sed audi uanitatem longè etiam Iano Romano uaniorem. Iudæorum rex Manaſſes ſtatuam ſibi quinqueformem, hoc eſt, ut Græci ſcribunt, πεντεπρόσωπον poni curauit. Sanè quadrifrontem Ianum Romæ in Velabro eſſe, exiſtimant antiquitatum eruditi, non quidem à Numa erectum, ſed poſtea reformatum. fermè enim integrum hoc tempore cernitur, cuius teſtudo quatuor columnis pilatis ſuſtentatur, quatuor perurijs ianuis. in ſingulis uero loculamenta XII, tanquam feneſtellæ, in quibus ſtatuæ reponerentur. has quidam exiſtimant XII menſium habere ſignificationem, quòd & Ianum annum ipſum ſignificare iam ſuprà dictum eſt. Varro quoq; in lib. Humanarum ſcribit, XII aras antiquos poſuiſſe Iano, pro totidem menſibus. Quin & Ianus itē Iunonius dictus fuit, quod omnium menſium ingreſſum teneret, ut etiam Iuno. Libet hic tibi annotatiunculam meā aſcribere, ut ſcriptorum aliquot loca, quàm hactenus expoſita, melius intelligantur. Verba hæc Suetonij ſunt in Domitiano: Ianos, inquit, arcusq; cum quadrigis & inſignibus triumphorū, per regiones urbis extruxit. hæc Suet. T. Liuius libro primo quintæ Decados: Et forū, inquit, porticibus tabernisq; claudendum, & Ianos tres faciendos. quibus ſcriptorum uerbis id ſignificari uidetur, quod & hoc tempore in celebritatibus & pompis à regibus & principibus, Rebusq; publicis fieri conſpicimus. B ut his ipſis, quibus hæc ſcribimus, diebus Hercules II. Ateſt. Dux noſtræ urbis IIII. egit in lætitiam, dum PAVLVM III. P.M. hoſpitio ſuſcepit. Qua de re ego, eo ſpectaculo priuatus ob articularis morbi infirmam ualetudinem, quodam ad Barth. Riccium Hendecaſyllabo inter cætera ita luſi:

Non urbis mihi templa, non theatra,
Non prætoria celſa ſpes uidendi,
Non arcus, tibi, peruiosq; Ianos,
Qui nunc Maxime PAVLE conſtruuntur,
Non pompam, reliquum nec apparatum,
Vt hac magnificè hoſpiteris urbe. & reliqua.

Vocantur igitur Iani numero plurium, huiuſmodi ædificia quadriformia & peruia, ſeu ſtata illa & lapidea, ſeu ex materia pro tempore excitata, ut ex ſuprà recitatis Liuij & Suetonij uerbis audiuiſti. Sed & M. Ciceronem attende libro de Nat. deorum ſecundo: Cumq;, inquit, in omnibus rebus uim haberent maximam prima & extrema, principem in ſacrificādo Ianum eſſe uoluerunt, quod ab eundo nomē eſt deductū: ex quo trāſitiones peruiæ Iani, foresq; in liminibus profanarū ædiū Ianuę nominant. hæc Cicero. P. Victor in VIII urbis Romæ regione, hoc eſt in foro Romano: Iani,

Iani,inquit,duo celebris mercatorum locus.nam argentarij ac numularij, cæteriq́; eiuſmodi in Ianis nuncupatis, qui & ab aliquibus Vertuni dicti ſunt, ſuam artem exercere ſolebant, ut ex diuerſis auctoribus colligi poteſt. Horatius: Poſtquàm res mea Ianum Ad mediũ fracta eſt. Idem: Ianus ſummus ab imo Perdocet. Ouid. Cum tot ſint Iani. & illud, Ad medium Ianum ſedentibus. M. Cic. Philippica ſexta, ſtatuã ridens poſitã L. Antonio cũ hac inſcriptione, L. ANTONIO, IANO MEDIO, PATRONO PO. RO. XXXV Trib. Poſ. Nõ poſſem, inquit, ſine riſu dicere, L. Antonio Iano medio patrono. Ita'ne? Ianus medius in L. Antonij clientela ſit? quis unquam in illo fano inuentus eſt, qui L. Antonio M. nummûm ferret expenſum? Aliqui tamen fœneratorum locum ſignificare autumant: ſed omnino ad uerſuram faciendam, & res contrahendas ſpectabant. ideo P. Victor, mercatorũ celebrẽ locum appellauit. A

Clauiger Ianus appellatus eſt, ut ſuprà oſtenſum eſt, quòd cum claue & uirga formaretur. Cluſius prẹterea Ianus, & Patulcius, & Conſuuius cognominatus eſt. Ouid. in Faſtis:

Nomina ridebis, modò namq; Patulcius idem:

Et modò ſacrifico Cluſius ore uocor. à claudendis uidelicet, & patefaciendis Iani portis, de quibus poeta in ſeptimo Æn.

Sunt geminæ belli portæ (ſic nomine dicunt) B
Relligione ſacræ, & ſæui formidine Martis.
Centum ærei claudunt uectes, æternaq́; ferri
Robora, nec cuſtos abſiſtit limine Ianus.
Has, ubi certa ſedet patribus ſententia pugnæ,
Ipſe Quirinali trabea, cinctuq́; Gabino
Inſignis reſerat ſtridentia limina conſul.
Ipſe uocat pugnas, ſequitur tum cætera pubes. Idem lib. primo:
Diræ ferro & compagibus arctis
Claudentur belli portæ, Furor impius intus
Sæua ſedens ſuper arma, & centum uinctus ahenis
Poſt tergum nodis, fremet horridus ore cruento. Hinc audio, hoc anno, quo omnia bello feruent inter Cęſarem & Gallorum regem, Romæ Paſchillum, templum hoc Iani recluſum effinxiſſe, & catenis ſolutum Furorem præcipitem exire, hinc inde poetis de more uaticinantibus. Porrò hoc Iani templum ter conſtat fuiſſe clauſum, uſq; ad tempora aduẽtus Chriſti ſeruatoris: primùm regnante Numa Pompilio, deinde poſt bellum Punicum ſecundum, tertiùm poſt bella Actiaca, quæ confecit Auguſtus. Huius autem aperiendi uel claudendi ratio uaria refertur. Alij dicunt, Romulo contra Sabinos pugnãte, cum in eo eſſet ut uinceret, calidã aquam

A ex eo loco erupiſſe, quæ fugauit exercitum Sabinorum. hinc ergo tractum morem, ut pugnaturi aperirent templum, quod in eo loco fuerat cõſtitutum, quaſi ad ſpem auxilij priſtini. Alij dicunt, Tacium & Romulum facto fœdere hoc templum ædificaſſe. unde & Ianus ipſe duas facies habuiſſe dictus, quaſi oſtenderet duorum regum coitionem: uel quòd ad bellum ituri, debeant de pace cogitare. Aliam meliorem affert Seruius rationem, quòd ad prælium euntes, optant reuerſionem.

Conſuuius Ianus dictus eſt, ut Macrobius tradit, à cõſerenda ſcilicet propagine generis humani, quæ Iano auctore conſeritur.

Quirinus etiam pater Ianus uocatus eſt, quaſi bellorum potens, ab haſta quam Sabini curin uocabant. hinc & Curitis Iuno, ut pluribus ſuo loco dicemus. Quin etiam & Iunonius Ianus dictus eſt, teſte Macrobio: quòd ita huic deo Iano omnis ingreſſus eſt dicatus, ut Calendæ omnes menſis Iunoni. Sed & Varro lib. quinto Rerum humanarum, Iano ait XII aras pro totidem menſibus dicatas: quas aliter tamẽ, ut paulo pòſt diximus, F. Pictor interpretatũ. Scribit Macrobius, quòd Iano primus anni menſis à Numa rege attributus ſit, quòd proſpiciat & reſpiciat præterita & futura.

Matutinus deus etiam Ianus dictus eſt ab Horatio, in hoc,

B *Matutine pater, ſeu Iane libentius audis,*
Vnde homines operum primos, uitæq; labores Inſtituunt.

Sic uerò dictus, quòd ſit diei dominus, ut ait Seruius, in quo ortus & occaſus. Pater autem eſt appellatus, ut etiã Macrobius notat, quaſi deorum, ut ait, deus. A' Græcis etiam dictus προπάτωρ, ut in illo hymno qui κοινός, id eſt cõmunis dicitur, χαῖρ' ἰανὲ προπάτωρ ζεῦ ἄφθιτε, &c. Nolo tibi nunc receſere, quæ Ioannes Annius cõmentus eſt, de Vadimone, & alijs nõnullis, quoniam eius hominis ſcripta mihi neſcio quo pacto doctrinam exoticam, ne ſuperſtitioſam dicam, redolere uidẽtur. quis enim Nochũ, ſeu Noa, Ianum fuiſſe exiſtimet? & Ianum quis uitiferũ, uel uiniferũ, ſignificare putet? At Ianuam Heſychius nunc græcã, nunc Helenã eſt interpretatus.

Vertunus etiã Ianus dictus eſt, ſi F. Pictori credimus: ſi quidẽ, qui eius nomine circunfertur liber, legitimus eſt. ſic enim ſcribit: Imus Argiletus eſt, ubi Ianus quadrifrons, qui & Vertunus, in fine uici Thuſci, &c. Idẽ fermè & Varro, & P. Victor, Aſc. Pæd. in ultimo thurario tradit. Ouid. in primo Faſt. ita canit:

Quicquid ubiq; uides, mare, cœlum, nubila, terras,
Omnia ſunt noſtra clauſa, patentq; manu.
Me penes eſt unum uaſti cuſtodia mundi,
Et ius uertendi cardinis omne meum eſt. licet de Iano dictum ſit.

Tibullus in ultimo: *Talis in extremo felix Vertunus olympo,*

Mille

Mille habeat formas. uel ut alij legunt, A
Mille habet ornatus, mille decenter habet. Non conſtitutum habeo, an apud Feſtum legẽdum ſit pro Portunno, Vortunnũ, cum cætera Iano uel Vertunno conueniant, ut clarius in Portunno dicam. Vide integram de Vertunno elegiam Propertij lib. quarto, in qua poeta recenſet doctè, quis deus eſſet Vertunnus, & qualis, & unde nuncupatus. quo in loco interpretes, Beroal. & Volſen. ex uarijs auctoribus plura attulerunt, quæ hic ego conſultò prętereo. Meminit pręterea Varro, & Horatius, qui à Iano diuerſum facere uidetur in primo Epiſtolarum,
Vertunnum, Ianumq́; liber ſpectare uideris. Putauit Acron, Vertunnum deum fuiſſe, qui pręeſſet ſenſibus. ſcribit uerò Donatus in Terẽtij cõmentarrijs, emanaſſe ab hoc deo illud quod dicimus, uel bene, uel male uertat. Vertunnus, inquit, deus dicitur, qui rebus ad opinata reuertentibus præeſt. Sæpe autem male cedit quod bonum putatur, & hoc eſt male uertiſſe: ut ille gladius qui muneri datus, adminiculum fuit reginæ pereunti. de quo Vergilius,
Enſemq́; recludit Dardanium, non hos quæſitum munus in uſus.
Hæc quidem ille in Adelphis, qui nec procul, nec abſimilia repetit. Huius dei uxorem fuiſſe Pomonam, de qua alibi ſum locutus, fabulati ſunt poetæ. Non defuerunt qui Vertunnum Hetruriæ regem prodiderint. ille ſe Volſinium uocat apud Propertium: B
Thuſcus ego, Thuſcis orior, nec pœnitet, inter
Prælia Volſinios deſeruiſſe focos. Fuit & Voltunna, uel Vulturna, celebris Hetruſcorum dea, ad cuius fanum frequens Hetruſcorum concilium haberi ſolebat. eius nõ ſemel meminit T. Liuius in prima Decad. cuius tamen exẽplaria uariant. Huius deæ fanum prope Volſcinios non procul à Ciminio monte & lacu fuiſſe, uiri antiquitatum periti exiſtimant, quo facilior eſſet aditus toti Hetruriæ. A' Vertunno quidem Vertunnalia dies feſtus, qui menſe Octobri celebrabatur, Vertunni feriæ, ut ait M. Varro.

SYNTAGMATIS QVARTI FINIS.

Hiſtoriæ Deorum Gentilium

AD EVNDEM D. BERNARD. BAR- BVLAEVM, SYNTAGMA QVINTVM.

NEPTVNVS. ALII DEI MARINI. *NYMPHAE. AEOLVS.*

A NEPTVNVM à nubendo dictũ putauit Varro, quòd nubat, id eſt operiat terras: quod idem ſcribit Arnobius. At M. Cicero à nando uocatũ exiſtimauit. à Græcis ποσειδῶν dictus, quòd pedibus terram quatiat: à ποὺς uidelicet, id eſt pes: & σείω, quatio: & δῆ, pro γῆ, doricè, id eſt terra. Socrates uerò apud Platonẽ in Cratylo, nunc dictũ ait quaſi ποσὶ δεσμὸν, hoc eſt, pedibus uinculum: quia pedibus eunti, maris natura ne procedat, impedit: nunc quaſi πολλὰ εἰδὼν, id eſt multa uidẽs. uel, inquit, fortaſſis ab eo quod dicitur σείειν, id eſt quatere. σείων enim, id eſt quatiens eſt nominatus, cui π ac δ fuit adiectum. Alij dictum putant à πόσις, id eſt à potione, quod Neptunus ſymbolũ gerat aquæ, quę mortalibus prima potio fuit. Sed & Fulgentiũ audiamus (quamuis hic auctor non omnino mihi, uel fide rerum, uel lo-
B quendi proprietate ſatis probatus, utcunq; tamen audiendus:) Neptunum, inquit, tertium aquarum eſſe uoluerunt elementũ, quem ideo Græci & ποσειδῶνα nuncupant, quaſi ποιὸν εἰδῶ, quod nos latinè facientem imaginem dicimus: illa uidelicet ratione, quod hoc ſolum elementum imagines in ſe formet ſpectantium, quod nulli alij ex quatuor competat elementis: quamuis ſpecula & ſpecularia imagines repræſentent, alia (ut creditur) ratione. Tridentem uerò ob hanc rem ei fortè appingunt, quod aquarum natura triplici uirtute fungatur: id eſt, liquida, fœcunda, potabili. Hinc & Neptuno Amphitriten in coniugium deputant. ἀμφὶ enim græcè circumcirca dicimus, eo quòd omnibus tribus elementis aqua concluſa ſit: id eſt, ſit in cœlo, ſit in aere, item in nubibus et in terra, ut fontes, putei. & hęc fermè Placiades. Scribit Herodotus in ſecundo, Neptuni nomen, id eſt Poſidonos, ab initio non fuiſſe apud Ægyptios: idq; nomen ab Africanis eos audiuiſſe, deumq; putaſſe, uerùm nullo honore cultum. Fuit autem Neptunus maris deus creditus: unde illum poeticè Liquidum deum Propertius illo uerſu uocauit:

Quæ uoluit liquido tota ſubire deo. Vidi & qui Poſidona eſt interpre A
tatus, terræ maritũ. Sanè et Neptuni amores fabuloſi quidã referũt, ut quos Ero cõmemorat apud Ouidij Heroidas: *At tibi flammarum memori Neptune tuarũ, Nullus erat uentis impediendus amor. Si neq; Amymone, nec laudatiſsima forma*

Criminis eſt Tyro fabula uana tui.

Lucidaq; Alcyone, Ceyceq;, & Alymone nata,

Et nondum nexis angue Meduſa comis.

Flauaq; Laodice, cœloq; recepta Celeno,

Et quarum memini nomina lecta mihi:

Has certè pluresq; canunt Neptune, poetæ,

Molle latus lateri conſeruiſſe tuo. Sed & alios huius dei amores quos legimus, miſſos facimus: ut quos ridet Arnobius, Amphitrites, Hippocoontis, Menalippes, aliarum. Scribit Gellius, antiquos uocaſſe Neptuni filios, immanes ac feroces homines, ab omniq; humanitate alienos, tanquã è mari genitos: cui & Seruius in tertio Aeneid. ſubſcribit, ait enim, de Harpyis agens, Neptunum prodigiorum omnium patrem: & perinde etiam factum, ut quotieſcunq; deſunt parentes, redeamus ad generalitatem. Sic & peregrinos, Neptuni filios dicimus: quorum ignoramus parentes, ut e- B
tiam antè retulimus, Iouis & terræ filios. Sed enim & Phurnutus ait, propter maris uiolentiam omnes uiolenti & audacioris animi homines Neptuni filij uocati ſunt: ut Cyclopes, Leſtrygones, & Aloidæ. Donatus Neptunum ſcribit, quia medius eſſe putaretur inter cœlum & inferos, utriuſq; regni participem fuiſſe, habuiſſeq; elementorum potiorem partem, ideoq; tridentem habere, pro numero elementorum: unde & τριαινοῦχος, hoc eſt Tridentifer. quod & Proclus refert in Cratylum Platonis, ubi de fratrum trinitate agit. Phurnutus tamen in maris impetum retulit: ipſum lege. Pingebatur Neptunus & ipſe uarijs modis, nunc pacatus & tranquillus, nunc commotus, ut in primis in Homero & Vergilio poetis uidemus: nunc nudus etiam cum tridente & concha, quo modo ipſe conſpexi: nunc in ueſte cærulea, id eſt cyanea, ut Phurnutus ait. Lucianus in Sacrificijs, cyaneis capillis & nigris effingit. Sic tamen à Philoſtrato in Imaginibus, cum equis ſcilicet & cetis in mari tranquillo incedere. Sed & cum buccino & fuſcina, qualem marmoreum uidi. Scribit in Delphino Hyginus: Qui Neptuno, inquit, ſimulachrum faciunt, delphinum aut in manu, aut ſub pede eius conſtituere uidemus, quòd Neptuno gratiſſimum eſſe arbitrantur. Scribit Plato in Critia, uel Atlantico, templum amplitudinis eximiæ, & ſtructuræ admodum mirandæ: deumq; ipſum Neptunum

A ptunum curru inſiſtentem, & tenentem equorum alatorum habenas, laquearia alta ceruice tangentem. Hunc circa Nereidas delphinis inſidentes centum: tot enim eſſe putabantur. Martianus uerò ita expreſſit: Maritima, inquit, inundatione uiridior, coronā albidi ſalis inſtar candidam, atque ſpumarum caniciei concolorem habens. Nomiſmata ipſe duo conſpexi, alterum Veſpaſiani, alterum Adriani, quæ ambo habebāt à tergo has literas, NEPT. RED. hoc eſt, Neptuno reduci. pulchra uerò erat imago nudi ſtantis, in læui humeri tergo propendebat amictus, dextera trilorem ſcuticam, læua elatum tridentem tenebat. A' Neptuno porrò Neptunalia dicta. huius enim dei VI feriæ, ait M. Varro. Græci uerò octauum cuiuſq; menſis diem Neptuno ſacrū eſſe uoluerunt, ut Plut. in Theſeo, & nos in Faſtis retulimus. Sed iam ipſius dei nomina interpretemur. Secundus Iupiter aliquando Neptunus uocatus eſt. Statius: Dextramq; ſecundi, Quod ſupereſt, complexa Iouis. ut Iupiter tertius, Pluto dictus eſt.

Βασιλεὺς ποσειδῶν, id eſt Neptunns rex cognominatus eſt apud Trœzenios. nam cum inter Neptunum & Pallada certamen ortum eſſet de Trœzeniorum regione, Iupiter ſtatuit, ut amborum communis eſſet ditio: qua ex re Neptunus rex, & Vrbana Miner-
B ua, id eſt πολιὰς ἀθήνα, item fortis, id eſt Sthenias, dicti ibi fuere. hiſtoriam in ſecundo Pauſ. pluribus exponit.

Tridentifer, & Tridentiger deus Neptunus dictus eſt. Ouid. in XI. Metamorph.

Cumq; tridentigero tumidi genitore profundi. Hinc τριαινοῦχον Græci nuncupant, id quod & in Scholijs Procli in Cratylum Platonis ſcribitur. Sed & εὐτριαίνης interdum dictus eſt, hoc eſt, tridente & fuſcina bonus. Quare uerò fuſcina Neptuno attribuatur, præter quæ iam ex Fulgentio aſcripſi, pluribus etiam oſtenditur. uel quòd ea piſcatores utantur, uel quod aptum ſit inſtrumentum ad mouendam terram. Iidem præterea Græci Neptunum ὀρσοτρίαιναν, id eſt Tridente furentem uocant. Pindarus, & ἀγλαοτρίαιναν, hoc eſt illuſtrem fuſcina. Legi & his diebus græcum elegans epigramma, quod Corinthi in Iſthmo poſitum fuit, quo & τριαινοκράτορα appellatum obſeruauimus.

Μυκίταν Neptunum appellatum apud poetas, & Phurnutum, & grammaticos legimus, à mugitu, & maris (ut ſic dicam) boatu. quin & mare ipſum ſonorum uocant, & perſtrepens, ἀγάστονον, & πολύφλοισβον, ab ipſo ſtrepitu, quē non abſimilem à boum mugitu ipſum mare edere uidetur. Sed & huic deo ταύρους παμμέλανας, id eſt tauros ualde furuos nigros'ue immolabāt, ut etiā in De ſacrificijs Syntagmate dicemus. Hoc quidem loco Phurnutus ait,

propter maris colorem. unde etiã, ait, & illum κυανοχαίτην appellabant, quod cyaneas & cæruleas iubas haberet. Sed & fluuios ταυρώπους ϗ κερασφόρους, id eſt cornigeros & tauriformes interdum, eadem ratione appellatos uidemus: tametſi aliter in Baccho relaturi. Quin & ſi Heſychio ſtamus, Neptunus ipſe ταῦρος & ταύρειος nuncupatus eſt, & ταυρεία ipſius dei celebritas, quod & Phauorinus probat. At uerò in Scholijs ſcuti Herculis Heſiodi, ſuper eo uerſu, ὃ ταύρειος ἐννοσίγαιος, ſcribitur: ταύρειος epitheton Neptuni, Bœoticè, quòd ei deo tauri mactabantur in Helicone: uel ut alij dicunt, in Oncheſto: idq́ue uel propter undarum fluctuumq́ue ſonitũ, ex quo etiam ταυρόκρανος, id eſt Tauriceps dictus eſt. Porrò & ab eadem Oncheſti urbe, idem Oncheſtius, ut Pauſ. docet, cognominabatur. Homerus: A

Ὀγχηστόν τ᾽ ἱερὸν, ποσιδήϊον ἀγλαὸν ἄλσος. hoc eſt,
Oncheſtumq́ue ſacrum, Neptuni ſplendida templa.

Proſclyſtius Neptunus hac de cauſa cognominatus eſt. Cum enim Iuno & Neptunus de agro Argiuo contenderent, Inachus & alij electi iudices ipſum Iunoni adiudicarunt. at Neptunus grauiter cõmotus, agrum ipſum inundauit: qua ex re Iuno Neptunum rogauit, ut alluuionem reduceret. quod cum ſororis precibus Neptunus delinitus feciſſet, Argiui in huius rei memoriam templum B Neptuno conſecrarunt, quem ex re προσκλύστιον appellarunt. hiſtoria pluribus à Pauſ. recitatur.

Tænarius Neptunus dictus, ut Suidas & alij tradunt. Tænarus Laconiæ eſt promontorium, ubi ad inferos aditum eſſe putarunt ueteres: in quo etiam fuit Aſphalij Neptuni templum, ad quod cum Hillotes, id eſt ſerui Lacedæmoniorum ſupplices confugiſſent, eos Lacedæmonij nihil uerentes, interemerunt: qua ex re impij habiti ſunt, & ſceleſti, quòd templi religionem uiolaſſent. Hiſtoriæ meminit in primo Thucydides. unde prouerbium, Tænarium malum, factum eſt, cum maximum malum ſignificatur: quoniam atrociſſimè Lacedæmonij ſe geſſerunt aduerſus Hillotas ſupplices. A' Tænaro etiam, ut Heſychius ſcribit, celebritas Tænarias: & Tænariſtæ, qui in ea exercebantur. Hinc igitur Tænarius deus Neptunus dictus. Poeta in Priapeis:

Vnde Tænarus, æquoriſq́ue regi. Propertius:
Non ſic Aemonia Salmonida mixtus Enipeo
Tænarius facili preſsit amore deus.

Ποντομέδων, id eſt Ponti rex, Neptunus cognominatus frequenter à Græcis, à noſtro uerò poeta Ouidio rector pelagi ideo uocatus. ita enim canit: Mulcet aquas rector pelagi. Neptunus uerò iratus Aeolo

A tus Aeolo & uentis libro primo Æneidos apud Vergilium,

Non illi imperium pelagi, ſæuumq́ tridentem,
Sed mihi ſorte datum, &c.

Tenedius Neptunus. Strabo lib. decimo: Tenus quoq́, inquit, urbem non ſanè magnam habet, uerùm Neptuni fanum ingens in luco extra muros, ſpectatu dignũ, in eo capaciſſima diſcumbentiũ conuiuarum ædificata triclinia: illud ſignum eſt, abundantem finiti morum multitudinem eò conuenire ſolitam, qui unà Neptuni ſacrificia celebrantes epularentur.

Elytius Neptunus, & item Elymnius cognominatus, in Leſbo & in Eubœa inſulis, ut Heſychius teſtis eſt. Stephanus uerò: Meſopontius, inquit, Neptunus, qui & Ereſius. Sic enim in Ereſo urbe Lesbi colebatur, ut Callimachus in primo αἰτίων ſcriptum reliquit.

Conſus Neptunus à Romanis, qui & equeſtris, uocatus eſt, ut Liuius ſcribit. unde dicta Conſualia, quæ primum dicebantur, mox Circenſes, & ludi magni, & Romani, quorum apud ſcriptores crebra mentio habita. Conſum quidam conſilij deum ſcribunt, à quo Romulus conſilium de rapiendis Sabinis acceperit. & ideo etiam Auguſtinus in quarto de Ciuit. dei, Conſum à cõſilio dando de-
B nominatum ait. Et D. Cyprianus: Conſus, inquit, quem deum fraudis, uelut conſiliorum deum coli Romulus uoluit, poſtquam in raptum Sabinarum perfidia peruenit. Arnobius in III, Conſum dictum putat, quòd ſalutaria & fida conſilia noſtris ſuggerat cogitationibus: & in contrarios exitus cur aſſiduè uertitur placitorum inopinata mutatio? Sed quòd Conſus Neptunus ſit, Auſonius oſtendit in Monoſyll.

Tum Iouis, & Conſi germanus, tartareus Dis. Idem alibi:
Cænea mutauit proles Saturnia Conſus. Cuius Cænei fabulam habemus in Ouidij Metamoph. Sed de Conſo cætera proſequamur. Plutarchus cùm alibi, tum maximè in Romulo, Romulum ait cuiuſdam dei aram conditam ſub terram in Circo inueniſſe, eiq́ deo indidiſſe nomen Conſo, ſiue à conſilio, quòd conſiliarius foret: ſiue Neptuni equeſtris, aramq́ ipſam reliquum tempus latêre, in equeſtribus uerò certaminibus aperiri. Sic uerò & Dionyſius Alicarn. in primo Hiſtor. Dedicarunt, inquit, & Romani Neptuno equeſtri templum, atque diem illum ſolennem, quem Arcades Hippocratia, Conſualia Romani uocant, ijdem conſtituere. quo in die apud Romanos ex conſuetudine ceſſant ab operibus equi, & muli redimiti floribus capita. Varro, Conſualia dicta ait à Conſo, quod tum feriæ publicæ ei deo, & in Circo ad aram eius à ſacerdotibus fiũt ludi illi, quibus uirgines Sabinæ raptæ. Con-

ſuales ludos ait Feſtus celebrari mulis ſolitos eſſe in Circo maximo, A
quod id genus quadrupedum primò currui uehiculiſq; adiun-
ctum putetur. Idem tamen alibi, mulos Lunæ aſcribit. Sed enim de
Conſo & Neptuno idẽ Alicarn. Dionyſius lib. ſecũdo clarius locu-
tus eſt, cum de Sabinarum raptu ageret. Sacratam aũt, inquit, illam
ſolennitatem nunc etiam Romani celebrant, & Conſualia uocant,
in qua etiam ara ſubterranea conſtructa iuxta Circum maximum
circunfoſſa terra, ſacrificijſq;, & igneis ſolennitatibus colitur, cur-
ſuſq; equorum iunctorum agitur, & non iunctorum. uocatur au-
tem is deus, cui hæc ſacra peraguntur, Conſus à Romanis, quem
quidam interpretantes in linguam græcam, ποσειδῶνα & σεισίχθω-
να eſſe dicũt, hoc eſt Neptunum & Terriquaſſorem: ac propterea
ſubterranea coli ara eum tradunt, quod hic deus terram habeat.
Ego uerò, ſubdit idem Alicarn. alterum quoq; ſermonem audiui,
quòd hi quidem dies feſti Neptuno agantur, quodq; curſus & e-
quites etiam huic deo fiant; ara uerò poſtea Genio cuidam arca-
no conſtructa fuerit, occultorum conſiliorum duci atq; cuſtodi.
Neptuno enim incerto, non domitori deo terræ, neque à græcis
neq; à Barbaris ara uſquam erigitur. hæc Dionyſius. Quidam i-
deo Conſum à Neptuno diſtinguunt, ex his Dionyſij uerbis, quòd
ara quidem Conſo dicata fuerit, Neptuno uerò templum. Ego ni- B
hil ſtatuo. memini tamen, cum ego ingratis Romæ ætatem tere-
rem, ad Palatij radices ponè Anaſtaſiæ templum, ſacellum effoſ-
ſum fuiſſe, quod tum pleriq; Conſi putarunt, id eſt Neptuni, pro-
pter frequentes conchas marinas ibi repertas. ubi & effigies albæ
aquilæ cum criſta rubra in ſacelli fornice ſeu teſtudine, quod tum
pleriq; conſilij ſymbolum interpretabantur. & certe P. Victor in
hac urbis regione undecima, id eſt in Circo maximo, ædem Con-
ſi ſubterraneam ſtatuit. Sed & de hoc deo Seruius in octauo Æn.
Conſus, inquit, deus cõſiliorum, qui ideo templum ſub tecto in Cir
co habet, ut oſtendatur, tectum debere eſſe cõſilium. hinc eſt quod
Fidei panno uelata manu ſacrificabatur, quia fides tecta eſſe debet,
& uelata. Ideo autem dicato Conſi ſimulachro rapuerunt Sabinas,
ut tegeretur initum de rapto conſilium: unde etiam in eius hono-
rem Circenſes celebrantur. Conſualia hoc loco Seruius Martio
menſe ſtatuit, Plut. Auguſto, ut in Faſtis noſtris notaui.

Ἵππειος, ἢ ἵππιος ποσειδῶν, Hippius Neptunus, id eſt equeſtris:
cum alias cauſas ab alijs fuiſſe exiſtimatas, in Achaicis dicat Pauſa-
nias. Ego, inquit, ſic puto cognominatum, quod τῆς ἱππικῆς, id eſt
equitationis inuentor fuerit. nam & Homerus in equorum certa-
mine Menelao ab dei huius appellatione adhibuit iuramentum,
quod equis conueniret, Γαιήοχον ἐννοσίγαιον

Ομνυθι,

A Ομνυθι, μηδ' ἱππικῶν τὸ ἐμὸν δόλῳ ἅρμα πεδῆσαι. Pampho uerò, qui Athenienſibus antiquiſſimos hymnos fecit, eſſe dixit Neptunum ἵππων τε δωτῆρα νεῶν τ' ἰθυκρηδέμνων, nō aliunde niſi ab equeſtri appellationem deflectens. In Arcadicis autem idem Pauſ. ex Neptuno ait in equum mutato Cererem peperiſſe filiam, cuius nomē non eſt profanis enunciandum, & Arionem equum. quare ſubdit: Neptunus primùm apud Arcadas Hippios cognominatus eſt. Fuit quoque templum huic deo apud Haleſum montem Mantineæ, quod qui ingredi auſus fuiſſet, undarum aſperſione occæcabatur, nec multo pòſt moriebatur, ſi rupto filo, quod Agamedes & Trophonius in aditu templi addiderant, qui eius templi fuerāt conſtructores: filum enim tranſilire aut ſubire oportebat. quam rem contemnens Ægyptus, & filum confringens, periſſe dictus eſt. Adrianus Cæſ. Imp. & his amplius addidit, ne intus introſpiceretur, neu quid auferretur. Hactenus fermè ex Pauſ. Poſſumus hic conferre quæ pauloantè ſcripſimus de Conſi ara ſubterranea, cum & Conſus & Hippius equeſtris ijdem ſint, quod facile ex T. Liuio & Feſto cognoſcimus. Hippius Neptunus & Damæus uocatus eſt, at alibi dicendum. Legimus & Hippium Martem, & Hippiam Iunonem & Mineruam. Sed & aliorum quorundam ſcriptorum opi-

B niones hic ſubſcribā. Diod. Siculus de Cretenſibus agens: Addunt, inquit, etiam Neptunum equos primū domuiſſe, artemq́ue equitandi ab illo traditā, ex quo Hippius ſit appellatus. Val. Probus in comment. Verg. ſuper ea in Georg. uerba:

Tuq́ue ô cui prima frementem Fudit equum tellus, &c. Campi, inquit, in Theſſalia ſunt Petræi, in quibus locus Petra nomine, percuſſus tridente Neptuni equū, qui Scyphius uocatus eſt, edidit. Romani autem Neptunum equeſtrem uocāt, Græci ἵππιον ποσειδῶνα, quòd exiſtimetur princeps originis equorum: & cætera. Feſtus quoq́ue ita: Hippius, id eſt equeſter Neptunus dictus eſt, uel quòd Pegaſus ex eo & Pegaſide natus ſit: uel quòd equuleus, ut putāt, loco eius ſuppoſitus Saturno fuerit, quē pro Neptuno deuorauit: uel quòd tridentis ictu terra equum excierit, cui ob hoc in Illyrico quaternos equos iaciebant nono quoq́ue anno in mare. hæc Feſtus. At uerò Iſidorus de Circenſibus ludis agēs: Itaq́ue, inquit, Caſtori & Polluci deputantur hæ ſpecies, quib. equos à Mercurio diſtributos hiſtoriæ docent: ſed & Neptunus equeſtris ludis præeſt, quē græci ἵππιον appellant: ſed & Marti et Ioui in ludis equeſtres ſunt cōſecrati, & ipſi quadrigis præſunt. Porrò & Phurnutus inter cætera & hoc ait, quod ideo Hippius dictus eſt Neptunus à uelocitate nauigationis maritimæ, quodq́ue naues in mari quaſi equi eſſe uidentur. Hippij Neptuni meminit & Artemidorus in primo Onirocriticon.

Hippocronius Neptunus cognominatus fuit, cuius & Thebis ſa- A
crũ celebrabatur, ut Pindarus in Iſthm. itemq́ in Nem. manifeſtat. legi & Hippocurium Neptunum alicubi nuncupatum.

Aſphalius, qui & Aſphalion aliquando dictus, id eſt Tutelaris, Neptuni cognomen fuit, cui (ut ait Phurnutus) ubiq; ſacra antiqui faciebant: ſed in primis Lacedæmonij, ut Pauſ. docet. Suidas quoq; Tænarum promotoriũ ait Laconiæ, ubi aditus eſſet ad inferos, & Neptuni ſacellum Aſphalij cognomine, ad quod Hillotes confugientes, nihilominus à Lacedæmonijs, ut ſuprà dictum eſt, trucidati fuere. Scribit Strabo lib. primo, Rhodios mari imperantes, capta fiducia ad loca circa Theram & Theraſiam nauigãtes, templum Tutelari, id eſt Aſphalio Neptuno in inſula ædificaſſe. Porro & apud Patrẽſes in Achaia Neptuni hæc fuiſſe cognomina legimus, Aſphaliæus, Pelagæus, & Hippius. Sed & Macrob. Sat. lib. primo, non mirum eſſe debere ait, ſi deorum gemini effectus uarijs nominibus celebrantur, cum alios quoq; deos ex contrario in eadem re duplici cenſeri & poteſtate accipiamus, & nomine: ut Neptunũ, quem aliàs Ennoſichthona, id eſt terram mouentem: aliàs Aſphaliona, id eſt ſtabilientem uocant. hæc Macrob. Sanè ridiculus eorum eſt error, qui ubi Phurnutus ait Aſphalio Neptuno ſacrificari, ipſi neſcio quid repoſuerunt, & talpas interpretati ſunt. Sed hæc codici B
bus parum ſynceris, ut alibi diximus, imputanda ſunt.

Iſthmius Neptunus dictus ab Iſthmo Corinthi, ubi nauigia trãſuectabantur. ibi fuit Neptuni fanum, ut Strabo lib. octauo ſcribit: In Iſthmo, inquit, Neptuni, quem Iſthmium uocant, templum eminet, picearum arborum luco circunclusum, ubi ludos Iſthmios decertatos Corinthij celebrare ſoliti erant. Stephanus uerò, Alicarnaſum urbem Cariæ Iſthmum uocatam ait, & mox ſubdit: Eſt & Corinthi Iſthmus, in qua eſt Iſthmius Neptunus, & uictoria Iſthmia, &c. Sed de Iſthmijs ludis, qui ibi celebrabantur, & Syracuſis, lege in Pindarum commentaria: ne te in re nota ſermonis prolixitate demorer.

Samius Neptunus dictus, ut Strabo teſtatur. huius templum fuit apud Lepræum, in quo (ut eſt apud Homerum) Telemachus Pylios offendit, dum rem ſacram facerent. Sic enim Homerus, interprete noſtro Guarino:

Deuenere Pylum Nelei turribus altam,
Hic maris ad littus ſolennia ſacra fiebant,
Mactabãtq́; nigros Neptuno in littore tauros. Heſychius quoq; cultum ait à Samijs ἐπακταῖον ποσειδῶνα, quem interpretari poſſumus littoralem, quod in acta templum haberet: à Bœotijs ἐπακμόνιος, eodem Heſychio auctore, dictus eſt.

Petræus

A Petræus Neptunus, hoc eſt πετραῖος ποσειδῶν. huius meminit Pind. in Pyth. in hymno ad Arceſilaum Cyrenæũ. ubi interpres: Petræus, inquit, colitur Neptunus à Theſſalis, quoniam is deus diſſcidit montes Theſſalicos, dico Tempe, & per ipſos fluuium deduxit, qui prius per urbem fluebat, & maximam eius regionem corrumpebat. unde Callimachus, φεῦγε δὲ καὶ πηνειὸς ἑλισσόμενος διὰ τεμπέων. hoc eſt, Fugit Peneius per Tempea Theſſala flexus. Quin & hanc rem aſſerere uidetur Herodotus in ſeptimo, cũ ad hunc locum, eius uiſurus ſitum, Xeryes Perſarum rex acceſſit. Meminit & de Petræis campis Probus grammaticus in primo Georg. ut antè dixi. Sunt & qui tradant hunc in modum hanc fabulam, quòd Neptunus aliquando dormiens in petra quapiam, per ſomnum Venere pollutus ſit: quod effuſum ſemen terra ſuſcipiens, equum primum exhibuit uocatum Scyphion. Alij diſpoſitum fuiſſe certamẽ ſcribunt Petræo Neptuno, in eo loco ubi primus equus ἐξαπήδησεν, egreſſus eſt: propter quod & Hippius Neptunus eſt dictus. de quo alia, & diuerſa ex alijs, ſuprà retuli.

Heliconius Neptunus uocatus eſt ab urbe Helice, quæ ab Ægio XL ſtadijs diſtabat uerſus mare: & hæc quidem Helice irato Neptuno, ut ait Pauſ. quòd ſupplices Iones de templo abegiſſent, & B interfeciſſent, terræmotu conſciſſa corruit. Meminit etiam Strabo lib. octauo. Heliconio Neptuno feſta celebrabantur, quę Paniónia uocitata fuerunt, ut idem Strabo & Herodotus in primo prodiderunt. Sed enim & Heliconius Iupiter ab antiquis cultus fuit, de quo in Ioue iam dictum eſt.

Niſyreus Neptunus cognominatus ab inſula Carpathij & Cretici maris, cuius & Homerus meminit: Quíq; colũt Niſyron celſam, &c. hæc Telo confinis eſt ab aquilone, ab ea uerò ſtadia circiter LX diſtans, rotunda, celſa, ſaxoſa, molaribus abundans lapidibus. finitimis igitur urbibus ex ea molarum ſuppetit copia. Sui etiam nominis habet oppidum, & portum, calidarum aquarum & thermarum ſcaturigines, fanúmq; Neptuni Niſyrei, cuius ambitus eſt ſtadiorum LXXX. Fama eſt, Niſyrum fragmentum Coæ inſulæ fuiſſe: additur rei fabula: Neptunum gigantem quempiam Polyboten perſequentem, ab inſula Co tridente ſuo fruſtum auulſiſſe, inq; illum iaculantem fragmentum, ipſum proiectum inſulam manſiſſe, appellatámq; Niſyrum, ibiq; gigantem ſepultum. hæc ex Strabonis libro decimo.

Phythalmius Neptunus nuncupatus fuit, quòd Trœzeniorum precib. deus motus, nõ amplius aquã ſalſam fructib. eorũ et plantis inſpergeret. cuius dei templũ propter eorũ mœnia celebre fuit, ut Pauſ. docet in Corinth. Phurnutus uerò & Phytalion, ſeu φυτάλιον

cogno-

cognominatum ſcribit, ſi peruetuſto codici credimus. Phythalmius igitur, ſeu Phytalmius, ſeu Phytalios legere malumus, ea humoris uis eſt, quæ cauſa antiquis putabatur, ut quæcunque è terra producuntur, germinarent. A

Σωτὴρ ποσειδῶν, hoc eſt Seruator Neptunus, Valla & liberatorem in ſeptimo Herodoti interpretatus eſt. nam Græci cum audiuere claſſem Xerxis naufragio periiſſe, factis Ioui Seruatori primùm libationibus, ad Artemiſium profecti, iterum ſtationē habuere ad templum Neptuni Seruatoris: quod nomē ab illis inditum, ad hoc uſque tempus (ait Herodotus) perdurat.

Δωματίτης ποσειδῶν, Domatites, uel cubicularis Neptunus, teſte Pauſ. cognominatus, quòd eius templum eſſet inter platanos arbores ferè obtectum: unde etiam illi nomen datum putatur.

Portunum etiam Neptunū appellatum uidemus à Latinis, interdum à Palæmone ſeorſum. Martianus in quinto, eo carmine:

Portuni trifidam ſuſpirans flagitat haſtam.

Idem in primo, cum Mercurius de ducenda uxore cogitat: Nec ſolum ſuperûm regem atteſtabatur uxorium, idque etiam Diti propoſitum, idque Portuno. M. quoque Cicero in libro de Nat. deorū, cum ait Neptunum à nando, Portunum à portando dictum: de Neptuno agens. Arnobius quoque in III: Per maria, ait, tutiſs. præſtat Portunus commeantibus nauigationes, ſed cur inſanum mare tam frequentes expoſuit crudelium naufragiorum ruinas? Apuleius etiam in quarto de Aſino aureo, parum licet animaduerſum ab interprete in fabula Pſyches: Et Portunus, inquit, cærulis barbis hiſpidus, & grauis piſcoſo ſinu Salacia, auriga paruulus delphini Palæmon, iam paſſim maria perſulcantes. Tritonum cateruæ, hic concha ſonaci leniter buccinat, ille ſerico tegmine flagrantiæ Solis obſiſtit, inimici, aliàs ſub oculis dominæ ſpeculum prægerit. Vide ut hoc loco Portunum à Palæmone diuerſum facit, eique Salaciam adiungit, quæ Neptuni uxor fuiſſe dicitur, ut Varro, Gellius, Auguſtinus, Seruius & Martianus oſtendunt. Sed de Palæmone, qui à noſtris Portunus dictus eſt, alibi etiam nonnihil agam, à quo Portunalia dicta, ut ait Varro, & feriæ inſtitutæ, cum eius ædes in portu Tiberino facta fuit. Feſtus: Claudere, ait, & clauis, ex græco κλείω καὶ κλεὶς deſcendit: cuius rei tutelam penes Portunum eſſe putabant, qui clauem manu tenere fingebatur, qui deus putabatur eſſe portarum. hæc Feſtus: quibus uerbis parum mihi conſtat, an pro Portuno Vortunum legendum ſit, cum plerique Ianum & Vortunum eundem fecerint, & ei deo ſit clauis attributa, ut alibi etiam dixi. B

Epoptes Neptunus etiam cognominatus, cuius templum apud Mega-

A Megalopolin in Arcadia, ut teſtis eſt Pauſ. Dictus uerò quaſi ἐπόπτης, id eſt inſpector, & urbis tutelaris.

Ἀλικλύων, hoc eſt mari inclytus Neptunus, à Sophrone in Mimis cognominatus. meminit Heſychius.

Ægæus Neptunus cognominatus eſt ab Ægis Eubœæ inſulæ, ut notat Strabo in nono. In his uerò fuit Neptuni templum Ægæi. meminit & Pherecydes, & Phauorinus.

Cenchreus, id eſt κέγχρεος ὁ ποσειδῶν dictus, ut Stephanus ait, à filio Herois Cenchreo. Fuere autem Cenchreæ diuerſis in locis urbes: una Troadis, ubi diuerſatum Homerum fuiſſe legimus, ut diſceret quæ ad Troiam pertinerent: altera fuit ciuitas & nauale non longe à Corintho, unde Cenchreus uocatus eſt deus: tertia fuit Italiæ urbs.

Canobus Neptunus nuncupatus eſt, teſte Stephano. eſt uerò Canobus, uel Canopus, ciuitas C & XX ſtadijs diſtans ab Alexandria, pedeſtri uia. dicta uerò à Canobo Menelai gubernatore, qui ibi perijſſe fertur, & templũ Poſidonis Canobi, & inſula. Sed enim de Canobo deo iam actũ eſt plurib. in deis localib. in primo libro.

Erechtheus inſuper Neptunus ab Athenienſibus & cultus & dictus, teſte Heſychio: & à Cyrenęis Pellanius nuncupatus. Delubrũ
B Erechthei Neptuni nũcupati, in Achaia hoc memorabile habuiſſe traditur, ut aqua in eius puteo auſtro flante fluctuaret, cæteris autẽ uentis perflantibus immota manebat.

Damęus Neptunus, idẽ & Hippius uocatus, ut ſuprà proditũ, quòd uidelicet equos domuerit, παρὰ τὸ δομάζω. Sed hac de re in Hippio & Petræo Neptuno iam dictum eſt.

Κυανοχαίτης ποσειδῶν, hoc eſt cyaneis, ſeu cæruleis iubis ſiue capillis Neptunus. frequens uerò hoc epitheton eſt græcis, Orpheo, Homero, Heſiodo, alijs: ipſumq́ue Phurnutus & grammatici interpretantur de aquæ maris colore.

Ἐνοσίχθων, ἐνοσίγαιος, σεισίχθων, et τινακτοραγαῖος, eadem penè ratione Neptunus nuncupatus eſt, ut Phurnutus notat, qui & eorum cauſas exponit: hoc eſt, Terriquaſſor, & Tellurimotor, ut apud Gellium in ſecundo Theod. Gaza expreſſit. Ammianus Marcellinus lib. decimo ſeptimo hiſtor. Ideò, inquit, humentis ſubſtantię poteſtate Enoſigæum & Siſichthona poetæ ueteres & theologi nuncupauerunt: de terræ motibus diſſerens, qua ratione fierent. meminit & Macrobius Saturn. lib. primo. Sanè Ennoſigęus dupli ci nn aliquando ſcriptũ inuenimus, apud poetas in primis, propter ſyllabæ morã. nam cum ἔνοσις prima breui enuncietur, ad carminis normam aliquando litera duplicatur: quod non modo à Gręcis fit, ſed & apud Latinos. Iuuenalis,

Ipſum

Ipſum compedibus qui uinxerat Ennoſigæum. res eſt notiſſima. A

Γαιήοχος, & θεμελιοῦχος etiam Neptunus ſæpius nuncupatur, teſte Phurnuto, quod terram quatiat, eiusque fundamenta cõtineat. hinc poeta Vergilius:

Neptunus muros, magnoque emota tridenti
Fundamenta quatit. quo loco Seruius ait, Neptuno fundamenta conſecrata eſſe. Variè tamen hæc cognomina expoſita legimus: ſed ut mihi magis quadrare uiſa ſunt, retuli.

Νυμφαγέτης Neptunus ab aliquibus cognominatus eſt, ut ſcribit Phurnutus, quaſi dicas Nympharũ & aquarũ actor. unde etiã κρηνοῦχος appellatus, quod fontibus & aquis præeſſe crederetur.

Pelagæus etiam in Achaia dictus eſt Neptunus, ut Pauſ. & Heſychius docent.

Εὐρυβίας ποσειδῶν à Pindaro alijsque poetis Neptunus cognominatus eſt, hoc eſt, qui latæ amplæque uiolentiæ ſit, & potentiæ. ut illud eſt, καλέων εὐρυβίαν: id eſt, inuocans Neptunum. tametſi quidam εὐρυβόας potius uelint legere, hoc eſt latè reboans. Sed de boatu & mugitu maris antè ſum locutus: nunc de uiolentia agendum, quæ quanta ſit, maris præſertim, non eſt cur multis commemorem, cum non hinc multum Ferraria diſtantes Adria, Cymachium, & Clodia, inſignes olim urbes, hoc tempore maris uiolentia ac æſtu ſub aquis obrutæ cernantur. Quare etiam Neptunus ideo εὐρυμέδων, & εὐρυμεδόντης à poetis ſępe uocatus eſt, hoc eſt latè regnãs, ſeu imperans: & interdum etiam εὐρυσθενὴς dictus, quod latè robuſtus ſit, & ualens. εὐρύστερνος etiam ποσειδῶν cognominatus, ut Phurnutus notat, quòd latum, & perinde robuſtum pectus haberet, & latum ſit æquor pelagi. unde etiã illud frequens apud Homerum, ἐπ' εὐρέα νῶτα θαλάσσης: hoc eſt, per latos humeros maris. Vocatus etiam ab Heſiodo in Theogon. ἐρίκτυπος, à ſonitu, & ἐννοσίδης. θαγυμάσα uerò à Scythis, ut in quarto hiſt. Herodotus ſcribit, licet Tageſmana perperam ex latinis ſcribant. Heſychius etiam Neptunum appellat ἐνέπιον. B

Salacia Neptuni uxor. Auguſt. in quarto de Ciuit. dei: Salaciã inferiorem maris partem uocatam ait. in ſeptimo uerò: Iam utique, inquit, habeat Salaciam uxorem Neptunus, quam inferiorem aquam maris eſſe dixerunt. Feſtus quidem: Salaciam, inquit, dicebant deam aquæ, quam putabant ſalum ciere, hoc eſt mare mouere. unde Ouidius, Nymphæque ſalaces, dixit: quo uocabulo poetæ pro aqua uſi ſunt. Pacuuius: Hinc ſæuitiam Salaciæ fugimus. Varro quoque à ſalo Salaciam deduxit. Seruius ab aqua ſalſa Salaciam dictam ait, uxorẽque ipſe Neptuni facit. Meminit præterea Gellius & Martianus. Salaciam tamen alteram puellam ex Ophionide lego,

quæ

A quæ ut Alexander apud Stephanum ait, ferre ſolebat ſacra deo Apollini in Pataris. Priorem quidem Salaciam nonnulli eandem eſſe putant, quæ Amphitrite græcè dicitur. Amphitriten porrò Heſychius pro toto mari interpretatur, à timore & formidine dictam, qua ij undiq; circundantur, qui per mare nauigant. Scribit Oppiani interpres, Amphitriten dictam ἀπὸ τοῦ ἀμφοτέρωθεν τρίτην τάξιν ἔχειν, quòd uidelicet utrinq; tertium obtineat ordinem. æther enim, aer, aqua: & rurſus infrà erebus, terra, aqua. alij dictam uolunt ἀπὸ τοῦ ἀμφιτρίβειν, hoc eſt à circumterendo, quod mare terram undiq; terat. alij ἀπὸ τοῦ ἀμφιτρεῖν, quod ſignificat circumterrere, quod mare undiq; terrore nauigantes afficiat. Sunt qui dicant ἀπὸ τοῦ τρεῖν, id eſt à terendo, quod nauigantes mare ἀμφοτέρωθεν terat. Fabulantur Græci, hanc perpetuam deis uirginitatem uouiſſe: ſed cum à Neptuno ſolicitaretur, ad Atlantem confugiſſe, ubi à delphino perſuaſa, Neptuno aſſenſit. Vnde eſt illud poetæ,

Neptunum gremio complectitur Amphitrite: Claudianus. Ouid.
Margine terrarum porrexerat Amphitrite: pro, mare. hoc nomine duas fuiſſe, inter Nymphas annotabimus.

MARINI DEI.

B CVM de Neptuno, eiusq; uxore iam dixerim, ſupereſt ut de Marinis reliquis deis dicam. Marini igitur dei à Græcis uocantur θαλάσσιοι θεοί, uel ἐνάλιοι, ut à Luciano. Ingens horum turba fuit: quorum princeps Neptunus, & eo antiquiores Nereus & Oceanus. Fingebantur uerò dei marini cani & ſenes, propter maris ſpumas: ipſiq; colore cæruleo, qui color eſt pelagi. eorum nonnulli in piſcem deſinebant, ut Glaucus, & Triton, aliiq;. Alij fuere in hoc numero littorales dei, qui à Græcis αἰγιάλιοι nuncupantur. Catullus: Neq; ulla uota littoralibus deis ſibi eſſe facta.

Nereus ergo ex Mari & Terra natus, grãdæuus & ſenior dictus, Græci ἅλιον γέροντα uocant, Nereidum nympharum pater, mirificè laudatus ab Heſiodo in Theogonia. Huic hymnũ Orpheus concinuit, cum myrrhæ thymiamate. Vxorẽ Dorida habuit, dictus ἀπὸ τοῦ νεῖσθαι, ut ait Phurnutus: hoc eſt, à natando.

Oceanus, deus & ipſe maris, dictus græcè ὠκεανός, ab ὠκύς, id eſt à uelocitate: Cœli & Terræ filius ab Heſiodo dictus. uir uerò Tethyos, pro toto mari à poetis capitur: totũ qui circuit orbem, ut ait Catullus. Oceanus, inquit Phurnutus, ἀκαλαῤῥείτης nuncupatur, quòd lenis & tranquillus eius ſit fluxus, ut ſolis motum imitari ui-

deatur. Vocatur idem & βαθυδίνης, quod citò & à profundo mo- A
ueatur. Tauriceps etiam dictus eſt, hoc eſt ταυρόκρανος, ut etiam Neptunus. meminit in Oreſte Euripides. Tethys autem uxor eius appellata, quod pura omnia & ſplendida efficiat, resq; contrarias concordi ac mutuo nexu decenter copulet.

Proteus deus marinus & ipſe à gentibus exiſtimatus, CERES ab Ægyptijs, ut Diod. ait, dictus: hic ſeſe in uarias figuras mutare ſolitus erat, ut Homerus & Vergilius poetæ cecinere, & hiſtorici inſignes, Herodotus & Diod. ut alios mittam. hic in inſula Pharo apud Ægyptum, ſi Homero credimus, regnauit: unde eſt aliquãdo Pharius cognominatus.

Ponticus Heraclides ait, Proteum informem rerum materiam à poetis ſymbolicè nuncupari, ſub figmento. & declarat, quare ita uocaretur, & in uarias formas mutari diceretur. Idotheamq; illius filiam, eius prouidentiam eſſe arbitratus eſt: & cætera, quæ idem exequitur in lib. Homericarũ allegoriarũ. Proclus quoq; in his quę pro Homero aduerſus Socratẽ ſcribit in Platonis legibus, Proteũ mentem ait angelicam ordinis Neptuni habentem, & in ſe complectentem omnes rerum formas in mundo genitarum: ſubijciturq; illi Idotheo anima, ſcilicet dæmonia quædam diuinæ Protei menti iuncta conuenienter, & cogitationes ſuas eius intelligibilibus for- B
mis connectens. hæc & alia ſubtilius Proclus. Alij Proteum ſophiſtam interpretati ſunt, qui apparentibus argumẽtis hominibus illuderet. Alij eum ueritatem dixere, ſeſe haud omnibus paſſim oſtentantẽ, ſed paucis duntaxat, his qui probè eam arripere norint. Alij Protei hiſtoriam ad regum Ægyptiorum inſignia retulerunt, quæ diuerſa & uaria fuerint: quibus etiam moris fuerit, ea ſubinde immutare, nunc leonis ſpecie, nunc tauri, nunc & cæterorum, quæ docet hiſtoria. Quid dicã, & aliquos fuiſſe qui ſaltatorę Protea interpretati ſunt? quid, & alios fuiſſe qui hanc ſubeſſe Phyſicam rationẽ putarunt? dicentes, hominem in libidinem habere ſtultitiam, ferocitatem, dolum, quæ dum inuicem in uno homine uigent, pars illa quæ uicina eſt diuinitati, id eſt prudentia, nõ apparet: quæ tunc poteſt ſuas uires tenere, cum fuerint illa religata. id eſt, cum quis omnibus uitijs caruerit. Sed hæc non noſtri ſunt inſtituti, niſi cum ſe ſponte offerunt. Scribit Iſaacius in cõmentarijs in Lycophronem, Proteum genere Ægyptium fuiſſe, ſed ex Aegypto migraſſe Phalagram Pallenes, uxoremq; duxiſſe Toronen, ex qua Tmolum & Telegonum filios ſuſtulerit, qui hoſpites occiderent. ab eis Proteus aufugit, Neptuni ope, qui ſubterraneam ei cauernam præparauit, ex qua ſubtus mare in Ægyptum uſq; penetrauit. pòſt uerò Hercules in Thraciam perueniens, Tmolum & Telegonum intere-
mit:

A mit: quorum interitu pater neq; lætatus, neq; fleuit. hinc Pallenius Proteus cognominatus eſt, & Phalagræus, ex iam recitata fabula. dictus item Pharius, ſed & Carpathius. Seruius: Carpathos, inquit, inſula eſt contra Ægyptũ, à qua uicinum pelagus Carpathiũ appellatum eſt. hic aliquando regnauit Proteus, relicta Pallene ciuitate Theſſaliæ: ad quam tamen reuerſus eſt poſtea, quod oſtendit etiam Vergilius cum ait, Patriaq; reuiſit Pallenen. Statius ideo Carpathium appellauit, eundem & Neptuni paſtorem, in Achilleide. Vergilius uerò de Proteo ſic, ut ſemper, diuinè:

Eſt in Carpathio Neptuni gurgite uates,
Cæruleus Proteus, magnum qui piſcibus equor,
Et iuncto bipedum curru metitur equorum.
Hic nunc Aemathiæ portus, patriamq; reuiſit
Pallenem, hunc & nymphæ uenerantur, & ipſe
Grandæuus Nereus: nouit namq; omnia uates,
Quæ ſunt, quæ fuerunt, quæ mox uentura trahuntur:
Quippe ita Neptuno uiſa eſt, immania cuius
Armenta, & turpes paſcit ſub gurgite Phocas. hæc Poeta.

Sed & Orpheus hymnum compoſuit, cui & ſtyraca adoleuit,
B eundemq; Ponti claues tenere, & totius naturæ exordia, & multiformibus ſpeciebus materiam mutare. Poſſem & plura de Proteo afferre: nam & eius uſque nomen in prouerbia deductum eſt. Cognominatns præterea Cæruleus à Vergilio. Ambiguus ab Ouid. Horat. uerò ait, Quo teneam uultus mutantem Protea, nodo.

Triton Neptuni filius, & Amphitrites, ut canit Heſiodus: Seruius tamen, Salaciæ. ut putare poſſimus, quod iam ſcripſimus in Salacia, eandem eſſe Amphitriten & Salaciam. Iſaacius in cõmentarijs in Lycophronem, Ttritonem & ipſe Neptuni & Amphitrites filiũ ſcribit, à ſuperiori parte ad umbilicum hominis effigie, ab umbilico ad caudam delphini: tanquam, ait, ſi dicas ex piſce cẽtaurus: hoc eſt, ἰχθυοκένταυρος. Phurnutus tamen Tritonẽ ita deſcribit: Biformis (inquit) fuit hominis partẽ habens, partem ceti, propter duplicem liquoris uim, alteram quidem utilem, alteram uerò noxiam. dictus τοῦ τρεῖν, Triton uel ἀπὸ τῆς ῥύσεως, id eſt fluxu, τ litera ſuperiuncta: uel ἀπὸ ut in Amphitrite dictum eſt, per antiphraſin, quòd non timeat. Triton elegãtiſſimè ita in Metamorph. ab Ouidio deſcribitũ,

Cæruleum Tritona uocat, conchaq; ſonanti.
Inſpirare iubet, fluctusq; & flumina ſigno
Iam reuocare dato, &c. & ab huius forma Vergilius in x nauem effinxit,
Hunc uehit immanis Triton, & cærula concha

Exterrens freta cui laterum tenus hiſpida nanti, A
Frons hominem præfert, in priſtin deſinit aluus.
Spumea ſemifero ſub pectore murmurat unda. Tubicen Triton à poetis Neptuni fingitur. huius Hyginus in Cancro meminit, & poeta Claudianus. Macrobius hunc in Saturni templorum faſtigijs poni ſolitum tradit. Dicimus & Tritones, numero plurium. Vergilius: Tritonesq́ꝫ citi, Phorciq́ꝫ exercitus omnis. Sanè ſciendum, quod Nilus Ægypti fluuius Triton quoqꝫ dictus eſt, Lycophrone teſte. quo loco interpres ideo Tritonē illum appellatum obſeruat, propter eius tria in primis nomina. Primo enim Oceanus dictus eſt: deinde Aetos, id eſt aquila, ab eius curſus uelocitate: demum Nilus, ἀπὸ τ̃ νέαν ἄγειν ἰλὺν, quod ſcilicet nouū limū agat. Sed de Nili nominibus aliàs memini à me XII eſſe collecta. Fuit & Triton fluuius alius Libyæ, ſeu palus, unde Tritonia & Tritogenia, ut in Pallade abundè dicturi ſumus. Scribit Plinius in Nat. hiſtoria, Tritonem ſuo tēpore uiſum fuiſſe. Idem ſcribit & Pauſ. qui ait, à ſe uiſum apud Tanagræos in Bœotia: & item alterū Romæ inter miracula habitū, Tanagræo minorē: eosq́ꝫ cōmixtā habuiſſe hominis ſpeciē cū piſce. caput enim capillis cōtectū fuiſſe, neqꝫ facile diſcerni potuiſſe: colore eo fuiſſe, quo eſſe uident̄ ranæ paluſtres in dorſo: nares humanas habuiſſe, brāchias ſub aures, os reſciſſum, latūq́ꝫ, ferinos dentes, glaucos oculos, manus cum articulis ad humanā effigiē, ungues B
oſtreorū conchis perſimiles, reliquū porro corpus paruulis ſquammis contectū, & in piſcē deſinere nō diſſimilē extremis delphinorū partibus. Tanagræū uino captū prodit Pauſ. poſitū in templo Bacchi cōſpiciendū. Demoſtratus in lib. de Piſcatione, cōditū Tritonē, in oppido Tanagra ad ſpectaculū ait, cætera (inquit) fictis & pictis ſimilē. Scribit uerò Alex. Neapolitanus, ſuo quoqꝫ tempore uiſum hominem marinum, & melle ſeruatum, ex Mauritania in Hiſpaniā delatū. Notiſſima etiā hiſtoria, noſtra ętate in Epiro unū eiuſmodi laqueis captū, qui puellis inſidiaretur, dum ad fontē aquatum proficiſcerentur. de hac eadem re plura in Æliani additamētis P. Gilius.

Phorcus, qui & Phorcys, Ponti & Terrę filius, ut canit Heſiodus in Theog. ex quo et Cetone Grææ natæ dicunt̄, quæ natæ ſtatim canæ factæ ſunt: quia unda colliſa breuib. canētes ſpumas faciat. Grææ aūt, quaſi γραῦς, id eſt anus appellatę. Sed de Grǽis aliàs. Illud ſanè te ſcire uelim, Phorcū dici, & Phorcyn, & Phorcynū, Homero & Heſiodo in primis, ut eſt in XIII Odyſſ. de Phorcyni antro, quod Porphyrius philoſophus eſt doctiſſimè interpretatus. Seruius uerò: Phorcus, inquit, Thooſæ nymphæ et Neptuni filius: ut autem Varro dicit, rex fuit Corſicæ & Sardiniæ, qui cum ab Atlante rege nauali certamine cum magna exercitus parte fuiſſet uictus & obrutus, finxerunt ſocij eius, eum in deum marinum eſſe conuerſum.

Saron

A Saron deus marinus, qui nauticæ arti præeſſe exiſtimabatur, à quo datum eſt mari nomen, ut Græci ſcriptores meminere, & qui de Situ orbis ſcripſerunt, ut Strabo. Ariſtides rhetor hæc fermè in Themiſtocle ſcribit: Nec uti per omne tempus in mari habitent, quemadmodum aiunt Glaucum Anthedonium, & Saronem mari cognominem eius. & Pauſ. in Corinth. meminit, qui Althepiæ regioni imperauit. hinc et prouerbiũ apud Græcos, σάρωνος ναυτικώτερος.

Glaucus deus marinus, de quo Seruius: Glaucus, inquit, piſcator fuit de Anthedone ciuitate, qui cũ captos piſces ſuper herbam poſuiſſet in littore, & illi recepto ſpiritu rurſus mare petiſſent, ſenſit quandam herbarum potentiam, quibus eſis conuerſus eſt in numen, & deum marinũ. Fabulã copioſe Ouidius eſt in Metamorph. executus: & Auſonius in Moſella,

Sic Anthedonius Bœotia per freta Glaucus,
Gramina guſtatu poſtquam exitialia Circæ
Expertus, captas moribundis piſcibus herbas
Sumpſit, Carpathium ſubijt nouus accola pontum.
Ille hamis & rete potens ſcrutator operti
Nereos, æquoream ſolitus conuertere Tethyn,
Inter captiuas fluitauit præda cateruas.

Sed & Oppianus in Halieutico, Strabo præterea, & Athenæus in ſeptimo copioſius. B Palæphatus in libro Incredibiliũ, fabulæ huius allegoriam explicat, Glaucumq́ Anthedonium urinatorẽ fuiſſe ait: qui aliquando natãs per aliquot dies delituerit, & propterea ab hominib. deus factus exiſtimatus: & cætera, quæ ille de eius etiã morte interpretatur: deq́ altero, iteq́ altero Glauco, hoc eſt Siſyphi & Minois filijs. Porro Nicanor Glaucum Melicertã fuiſſe credidit. Nicãder uerò in primo Aetolicorum, Apollinẽ à Glauco diuinandi ſcientiã accepiſſe uoluit. Glaucus à Philoſtrato ita in Imaginibus effingitur: Liquidi ſunt Glauco barbæ cirri, cæruleo aſpectu, comarum cincinni graues, in humeros diffluentes, denſa et arcuata ſupercilia, inuicẽ ſe contingentia, ita ut unum eſſe uideantur: brachia habet natantia, pectora habet inſperſa herbis marinis, fuco ſcilicet, & alga: uenter reſtrictus, reliquo corpore piſcis, cauda ad lumbos reflexa. illũ circumuolãt alcyones, &c.

Portunus deus & ipſe marinus, ut ait Seruius, qui portubus præeſt. Plautus in Rudent. Sed ô Palæmon ſancte Neptuni comes. huius nota eſt fabula: Athamas poſt furorẽ à Iunone immiſſum, cũ occiſo Learcho, qui etiam Clearchus dictus, Melicertam alterum filium cũ Ino uxore ſua perſequeretur, & illi ſe in mare præcipitaſſent, uoluntate numinũ in deos uerſi ſunt. Melicerta in Portunũ, qui græcè Palæmon dicitur, Ino in matrẽ Matutã, quæ græcè dicitur Leucothea. ſi copioſius fabulã quæris, Ouid. in quarto Metam. legito, &

Lactantiũ grãmaticũ in Theb. Statiana: ſed & græca & latina pro-uerbia, Inus dolores, hoc eſt ἰνȣ̃ς ἄχη. Leguntur ad hæc & duo Or-phei hymni, alter Leucotheæ cum thymiamate aromatũ, alter Palæmoni cum mãna thuris: ex quibus hymnis eos aduertimus, hoc eſt matrẽ & filiũ, Dionyſij educatores, id quod & in Dionyſio repetã. In XI urbis Romæ regione, id eſt in Circo maximo, qui Conſo, hoc eſt Neptuno equeſtri dicatus fuerat, duæ ædes fuere Portuni, ut P. Victor ſcribit: altera ad pontẽ Æmilij, olim ſublicij appellati: altera inter Apollinem cœliſpicem, & Herculẽ oliuariũ. Palæmon uerò cognominatus eſt à Verg. in quinto. Leucotheæ imago deſcribitur in ſecundo Iconũ lib. à Philoſtrato. Leucotheã Orpheus ait ſuccur-rere nauibus, & perinde etiam earum eſſe ſeruatricem, id eſt σωτεί-ραν. hinc Propertius in ſecundo, A

Ino etiam prima terras ætate uagata eſt,

Hanc miſer implorat nauita Leucotheã. Sanè Portunum pro Neptuno à Latinis interdum deſumi, ſuprà à nobis iam oſtenſum eſt.

Ægæon etiã deus fuit marinus, ſi græco Eumelo & noſtro Ouidio ſtamus. nam alij gigantem faciunt, ut Homerus. Ouid.

Cæruleos habet unda deos, Tritona canorum,

Proteaq́ ambiguum, balenarumq́ prementem

Aegæona ſuis immania terga lacertis. Heſiodus, Cœli & Terræ filium Aegæona ait. Eumelus, & ipſe poeta uetuſtiſsimus, Ægæonem in Titanomachia Terræ & Ponti filium fuiſſe ait, & in mari habitaſſe, indeq́ Titanibus opem tuliſſe. Lucillus Tarrhæus Ægæonem gigantem fuiſſe prodidit, atq́ ex Eubœa in Phrygiam perueniſſe, ibiq́ deceſſiſſe. Conon autem in Herculea ſcribit, Neptunum hunc ipſum Ægæonem deuiciſſe, & in mari demerſiſſe. B

Scyllam & Charybdin hic breuiſſimè aſcribã, quamuis notiſſimę ſint, potius ut inſtitutũ proſequar, quàm ut opus eſſe exiſtimem. ſequar igitur eos Græcos, qui interpretati ſunt phyſicè fabulas Homeri: quæq́ à noſtris poetis traduntur, & grãmaticis, in præſentia mittã. plurima enim conculcarẽ. Scylla in antro obſcuro & horrendo deſcribitur. terribili illa eſt latratu, canũ uidelicet ſimili, pedes habere dicĩt XII, colla ſex longa, capita totidẽ, & dentiũ triplicẽ ordinem, ex quibus uirus ſtillare uidẽt. Capita uerò aſſiduè in mare porrigit, ac circunſpicit è ſcopulo, an inde nauis aliqua circũnauiget, ut ex ea ſaltem tot deprædetur, quot ipſius ſunt Scyllæ capita, ac totidem ex Vlyſſis ſocijs abſtuliſſe ac diripuiſſe, poeta dixit.

Charybdis uerò tantum à Scylla diſtat, quantũ eſt ſagittę iactus. Hæc ter in die ſub caprificum deliteſcens, aquas abſorbet, terq́ inde reuomit. Hinc euaſit Vlyſſes, ut Homerus canit.

Nymphæ.

NYMPHAE.

A NYMPHARVM uocabulũ apud Græcos uaria & diuerſa ſignificare uidemus. nam & alatæ formicæ Nymphæ uocantur: & item uermes quidã alati, qui in apũ aluearijs, quiq; circum calyces roſarũ ſtrepunt. Hinc Plin. lib. XI. Apes aliæ in uermiculo, aliæ in nympha eſſe perhibent. Idem paulo pòſt: Nymphæ, inquit, nominant. Sed & nouę ſponſæ hoc nomine dicunt, unde eſt παράνυμφος, & νυμφεύτρια, & νυμφοκόμος: hoc eſt apud nos, pronubus & ꝓnuba. Eſt & nympha inter aſtra, capra Amalthea, de qua mox agemus. Ea præterea particula quæ eſt à mento & inferiori labro concaua media, nympha dicit. Nymphæ quoq; Muſæ nũcupatæ, ut in Muſis dictũ. Nympha itẽ pudendi pars, quę ad uirilis interdum membri ſimilitudinẽ excreſcit, & arrigit, ut Iul. Pollux ſcribit. Nymphas deniq; ueteres, animas uocabãt. Porphyrius: Fõtes, ait, & flumina cũ nymphis aquarũ numinib. propria ſunt, tum multo magis nymphis animis, (animas enim ueteres nymphas uocabant) quas olim peculiari uocabulo Meliſſas appellabãt, uidelicet quòd ſint uoluptatis auctores in nobis. Hinc Sophocles nõ impropriè de animis dixit, Bombos edit examen defunctorũ. quin & mulieres Cereris ſacerdotes tanq̃ inferorũ antiſtites, olim Meliſſæ
B ſunt uocatæ: & Cereris filia μέλιττα, hoc eſt Proſerpina. hæc quidẽ Porphyrius, Tyrius philoſophus. Interpretes etiã Pindari in Pyth. Meliſſas nymphas interpretantur, quæ ſacris & myſterijs præſunt. Hinc Pindarus, Meliſſæ oraculum Pythiæ intellexit. Mnaſeas uerò Patarenſis Meliſſas nymphas ait mellis uſum reperiſſe in Peloponneſo, ex fauo. Quidã & Melias putauere, de quibus paulo pòſt agemus. Sed his miſſis, nos de toto Nympharũ genere hac parte tractabimus. Nam ſi Mneſimachũ Phaſelitem in διακόσμοις audire uolumus, Nympharum ſunt genera multa. aliæ enim ſunt cœleſtes, id eſt οὐρανίαι: aliæ terreſtres, hoc eſt ἐπίγειοι: aliæ fluuiatiles, id eſt ποτάμιοι: aliæ lacuſtres, uel ſtagnorũ, hoc eſt λιμναῖαι, quæ & λιμνάδες dictæ ſunt: aliæ demũ θαλάσσιαι, id eſt marinæ. Seruius uerò grammaticus in Verg. commentarijs ita cõmemorat: Nymphæ, inquit, montiũ Oreades dicuntur, ſyluarũ Dryades, quę cum ſyluis naſcuntur Hamadryades, fontiũ Napęæ uel Naiades, maris Nereides, de quibus ſeorſum agemus: tametſi Phurnutus Nymphas dicat fuiſſe fontes aquarũ dulcium, ſeu potabiliũ, quas dictas ait ἀπὸ τοῦ ἀεὶ νέας φαίνεσθαι, id eſt, ab eo quòd ſemper iuuenes appareãt: aut ἀπὸ τοῦ φαίνειν, quòd ſplendeãt. quare ideo & ſponſas, nymphas uocant, quòd tunc primum appareant, ad illud uſq; tempus occultatę. Sed nobis plura de Nymphis philoſophari haud cõuenit, cum Porphyrius in cõmentario antri Homerici ex Odyſſ. plurima afferat, & exquiſitè interpretetur. Noſtri certè Nymphas putãt appellatas, unius literæ

mutatione,quaſi Lymphas,unde & Nymphæa lauacra dicta fuere. A

Vraniæ igitur,id eſt cœleſtes nymphæ, appellatæ à gentibus animæ,& cœleſtes mentes, quæ ſphæris coeli præſunt, quas & Muſas & Sirenas etiam uocauere,ut Plato,Macrobius,alij dixere, & Proclus in primis. Nec hic illud cõgruit,quod aliqui ex ſacris literis afferunt: Aquæ quæ ſupra coelum ſunt.

Επίγειοι nymphæ,quæ in terris uerſantur,nuncupatę ſunt. Harũ aliquæ in montibus degebãt,quę Oreades dicebant̃,& Oreſtiades. Homerus,νύμφαι ὀρεστιάδες κοῦραι διός,id eſt nymphę Oreſtiades natæ Iouis. hæ & Orodemniades,& Agroſtinæ, ab Heſychio uocatæ ſunt,qui ait: ὀροδεμνιάδες nymphæ & Meliſſæ dicunt̃, ἀπὸ τοῦ ὄρους τοῦ δεμνίων, quòd in cubilibus montiũ quieſcerẽt. uel dictæ ἀπὸ τῶν ὀροδάμνων,qui rami ſunt & germina ſtirpiũ. Idẽ ſcribit & Phauorinus.

Λειμωνιάδες,Lemoniades nymphę frequẽter à Græcis appellatę, quę in pratis uerſarent̃ &campis,unde illis nomẽ.Sophocles in Philoctete,νύμφαι τ' ἔνυδροι λειμωνιάδες:id eſt,Nymphęq́; liquẽtes Lemoniades.hoc eſt,cãpeſtres,ſeu pratenſes.hoc idẽ affirmat Heſychius, qui inquit,quoniã hæ Nymphę ἐν λειμῶσι,hoc eſt in cãpis uerſantur. Orpheus in Hym. Horas Limoniades appellauit. Decipit̃ Buccatius,qui has Hymniades dixit,cum ſuo neſcio quo Theodotione.

Limnades uerò nymphæ dictæ,quę in ſtagnis & lacub.uerſarent̃, B ut modò dicebã.per has iurat Theocritus in Edyllio V. οὐ μὰν, οὔτ' αὐτὰς τὰς λιμνάδας ὦ 'γαθὲ νύμφας.id eſt,Non per nõ per ipſas Limnadas ô bone nymphas. hæ et Limnææ à græcis dicũtur.unde manifeſtus eſt ſcripturæ error in cõmentarijs Apollonij & Phauorini, qui pro λιμναῖαι ſcriptum habẽt ληιμναῖαι. Hæ & λιμνακίδες interdum dictæ ſunt.Hinc Ouid. lib. quinto Met.nymphæ nomen deduxit:

Edita Limniace uitreis peperiſſe ſub undis Creditur.

Nymphæ faciles plerunq; appellatæ ſunt. Vergilius:

Et quo,ſed faciles Nymphæ riſere,ſacello: in Bucol.Idẽ in Georg.

Faciles uenerare Napæas. Sic & D. Auguſtinus lib. VI. de Ciuit. dei.Sic & Theocritus ſtatim poſt citatum carmen,

αἵ τέ μοι ἵλαοί τε καὶ εὐμενέες τελέθοιεν. hoc eſt,

Hæq́; mihi facilesq́; et mites,ſic rogo,fiãt. Sed de Nymphis illud hoc loco in uniuerſum dixerim,Nymphas apud poetas appellatas , non eas tantũ quas ſuprà dixi,ſed à fluminũ nominib.ut apud Ouid.à Tiberi Tiberiades,et à Pactolo Pactolides.Sic noſter Vida Seriades à Serio, & A.Naugerius Naucelides à Naucelo : id quod nec ſibi denegatũ putarũt Pontanus & Sanazarus, ne nũc plures cõmemorẽ.

Napæę nymphæ conuallium,ſeu ſaltuum,quãuis Seruius fontiũ dicat ἀπὸ τῆς νάπης denominatæ. Harum apud auctores crebra eſt mentio: ut,Faciles uenerare Napæas. Napæus etiam Apollo cogn-

gnomi-

A gnominatus,& in Lesbo cultus fuit,ut in Sat.ſcribit Macrobius.

Dryades & Hamadryades nymphæ ſylueſtres, ἀπὸ τῆς δρυὸς nuncupatę,quod generale nomen arborũ eſt,& ſpeciale quercus. unde & Querquetulanæ nymphæ,ait Feſtus,præſidentes querceto uireſcẽti,quod genus ſyluę indicat fuiſſe intra portã Romę,quę ab eo dicta fuit Querquetularia. Hamadryades uerò nymphas ſcribit Mneſimachus dictas,quod ἅμα ταῖς δρυσὶ, hoc eſt ſimul cum arboribus naſcantur, uel ſimul interire uiderentur. Pherenicus Hamadryada nymphã fuiſſe ſcribit,quæ cum Oxylo cõcubuerit. & inde natę ſunt filiæ,Carye,Balanus,Craneũ,Orea,Ægirus,Ptelea,Ampelus,et Syce,quę à nomine matris Hamadryades dictæ fuere.Idẽ recitat Athenæus in tertio Dipnoſoph. Charon Lampſacenus de Rhœco & eiuſmodi Hamadryada,fabulã narrat: cui cũ Parœbij pater parcere noluiſſet,dicẽti μὴ τεμεῖν,hoc eſt ne incideret,id quod mox illi mortis cauſa extitit:quam fabulã pluribus uerſibus eſt executus Apollonius Rhodius in ſecundo Argon. ex uerbis Phinei & Iaſonis. Alterum tamen Rhœcũ apud Pauſ. legi,qui Samius fuit,& cum Theodoro primi fuderunt formaruntq́ ſtatuas.Porrò & fabulam ſimilẽ aliam recitat elegantiſſimè in octauo Met.Ouid.de Eriſichthone.

B Ephydrides nymphæ appellatæ ſunt,quæ in aquis uerſantur, ut & nomen oſtendit.de his Artemidorus lib.ſecundo ὀνειροκριτικῶν. item Alexander Ætolus,αὐτὸς δ' ἐν νύμφαις ᾤχετ' ἐφυδριάδις: hoc eſt,Hic inter nymphas degit Ephydriadas.meminit & Parthenius.

Nereides nymphę,quę & Nerinę dicũt,ex Nereo deo marino & Doride natę,à qua & Dorides nõnunq̃ dictę ſunt.Ouid.Doridaq́ & natas,quarũ pars nare uidet̃.Nereides uerò quinquaginta ab Orpheo in hymnis,& à Pindaro in Iſthm. dicunt̃.cõnumerant̃ uerò ab Heſiodo in Theogonia, cuius uerſus à me expreſſos utcũq; hic ſubſcribã, ne corrupta nomina earũ in alijs fortè offẽdas. uerſus hi ſunt:

Protoq́;,Eucrateq́;,Saoq́;,Amphitriteq́;,
Eudoreq́;,Thetisq́;,Galeneq́;, Glauceq́;,
Cymothoe,Speoq́; uelox, Thalieq́; benigna,
Et Melite ſpecioſa,atq; Eulimene,hinc & Agaue,
Paſithee q́;,Eratoq́;,Eunece,& pulchra lacertos
Dotoq́;,Plotoq́;,Pheruſaq́;,Dynameneq́;,
Neſeeq́;,atq; Actæe,cum Protomedea,
Dorisq́; & Panope,ſpectabilis & Galatea,
Hippothoeq́; cupita,atq; Hipponoe alba lacertos,
Cymodoce:hæc eſt quæ fluctus per cærula Ponti,
Ventorum & celeres flatus,cum Cymatolege,
Mitigat,& talis ſpectabilis Amphitrite.
Cymoq́;,Eioneq́;, & ſerto ornata Halimede,

Glauco-

Glauconomeq́ hilaris riſu, quæq́ æquora tranat, A
Leagoreq́, atq́ Euagore, & tu Laomedea,
Pulynomeq́, atq́ Autonome, & tu Lyſianaſſa,
Forma Euarne & natura inculpabilis una,
Et Pſamathe grata aſpectu, & tu dia Menippe,
Nyſoq́, Eupompeq́, Themiſtoq́, Pronoeq́,
Nemertesq́: hæc patris mentẽ habet immortalis. Ne uerò mireris, quod bis inter has Amphitrite cõmemorari uideat̃: diuerſæ enim ſunt, id quod & ſyllabarũ ratione ac tẽpore dignoſcimus. prior enim penultimã et antepenultimã corripit: altera uerò producit, quo nomine Neptuni uxor uocat̃, de qua cum Neptuno actũ eſt. Ouid.
Margine terrarum porrexerat Amphitrite. Claudianus,
Neptunum gremio complectitur Amphitrite.

Oceanitides, quę & Oceaninę appellatæ ſunt, nymphę Oceani & Thetyos filię, in quas & hymnus Orphei legit̃, cũ ſuffimento aromatum. harũ nomina ex Heſiodo qualiacũq; carmine expreſſimus, ſic:
Pithoq́, Adhmeteq́, Iantheq́, Electraq́,
Dorisq́, Prymnoq́, atq́ Vranie cœleſtis,
Hippoq́, Clymeneq́, Rhodeaq́, Callirhoeq́,
Zeuxoq́, Clytieq́, Idyiaq́, Paſithoeq́, B
Plexaureq́, Galaxaureq́, & amica Dione,
Meloboſisq́, Thoeq́, & pulchra nimis Polydore,
Et Cerceis amabilis, & bona lumine Pluto,
Perſeisq́, Ianera, & Acaſte, flauaq́ Xanthe,
Petræe dilecta, Meneſthoq́, Europeq́,
Metis, & Eurynomoq́, Teleſtho, & lutea Peplo,
Chryſioq́, Aſiæq́ ſimul, ſuauisq́ Calipſo,
Eudoreq́, Ticheq́, atq́ Amphiro, Ocyroeq́.
Et Styx, eſt quæ cunctarum præſtantior una.
Hæ nymphæ, Oceanum Tethynq́ habuere parentes,
Antiquæ mage: porrò alia eſt, ſed plurima turba,
Sunt ter mille quidem pedibus fuſcæ Oceaninæ. has etiam Vergilius & alibi, & in quarto Georgicorum commemorat:
Drymoq́, Xanthoq́, Ligeaq́, Phyllodoceq́,
Cæſariem effuſæ nitidam per candida colla,
Neſæeq́, Spioq́, Thaliaq́, Cymodoceq́,
Cydippe, & flaua Lycorias, altera uirgo,
Altera tum primùm Lucinæ experta labores,
Clioq́, & Beroe ſoror, Oceanitides ambæ,

Ambæ

A *Ambæ auro, pictis incinctæ pellibus ambæ,*
Atq; Ephyre, atq; Opis, atq; Aſia Deiopeia,
Et tandem poſitis uelox Arethuſa ſagittis:
Inter quas curam Clymene narrabat inanem, &c. Idem poeta:
Oceanumq; patrem rerum, nymphasq; ſorores,
Centum quæ ſyluas, centum quæ flumina ſeruant. ubi Seruius ait, aut ducentas nymphas aſſerit, aut finitus eſt numerus pro infinito. nam & ipſe paulo antè ex Heſiodo ter mille attuli. Sanè Cymothoe Neptuno à Vergilio aſcribitur, ut in primo Æneidos,
Cymothoe ſimul & Triton adnixus acuto,
Detrudunt naues ſcopulo. Dicta ἀπὸ τοῦ θέειν τὸ κῦμα, ut ait Seruius. alij ab undarum uelocitate, hoc eſt, θοῇ τοῦ κύματος.

Naiades, quę & Naides, fontium nymphæ uocabantur, παρὰ τὸ νάω, quod fluo ſignificat. hæ & πηγαῖαι & κρηναῖαι dicuntur. Homerus, νύμφαι κρηναῖαι κοῦραι Διὸς. hoc eſt, Fontanæ nymphæ natæ Iouis. Naiades uerò Porphyrius in commentatione in Homeri antrum, dictas ait ἀπὸ τῶν ναμάτων, id eſt, ab aquis & fontibus. His etenim appellari exiſtimat potentias aquis præſidentes: olim autem, & animas communiter omnes, quæ ad generationem deſcendere pu-
B tabantur. Exiſtimabāt enim animas aſſidere aquæ diuinitus afflatæ, ut inquit Nummenius. Hac de cauſa uolunt & Prophetam dixiſſe, Spiritum dei ferri ſupra aquam. Sed ab his ego libenter abſtineo.

Potamides nymphæ etiam appellatæ, id eſt fluuiales, quas & fluminibus præeſſe tantummodo putauit antiquitas. meminit Lactantius in tertio Theb. Dictæ, quia ποταμὸς, fluuius dicitur.

Meliæ inter nymphas numerabantur, ut eſt apud Heſiodum, & Apollonij interpretes. Dictæ uerò à Melia Oceani, ut Callimachus cecinit in hymno Deli: tametſi eius ſcholiaſtes id parum percepiſſe uideatur, ſuper hæc poetæ uerba,
ἡδ᾽ ἀποδινηθεῖσα χοροῦ ἀπεπαύσατο νύμφη, αὐτόχθων μελίη. id eſt,
Ipſa autem Melie indigena acta dolore quieuit, Nympha choro.
Sed enim ex Melijs nymphis homines natos fabulati ſunt, quòd uel ſub arboribus naſci contigerit: uel quòd ibi exponerentur, ut Proclus in Heſiodum notat. Palæphatus ἐν ἀπίστοις, eos ridet qui dicunt genus hominum ex fraxino, hoc eſt, ἐκ τῆς μελίας progenitum. nam à Melo, inquit, potius dicti, ut ab Ione Iones. Fuit & Melia nymphę nomē, Iſmeni ſoror, Temeni mater, cuius Pindarus meminit, & eius interpretes. Heſiodus in Theog. Melias nymphas natas ex amputatis teſticulis Cœli à Saturno, unà cum Erinnyis & Gigantibus ait,
Νύμφας θ᾽ ἃς μελίας καλέουσ᾽ ἐπ᾽ ἀπείρονα γαῖαν. hoc eſt,
Nymphas quas Melias uocitāt telluris in oras. quo loco Proclus

ait, ani-

ait, animalia rationis expertia ex arboribus eſſe. Ioan. Zezes grammaticus nomina Meliarum in Comment. Heſiodi hæc eſſe ait: Helice, Cynoſura, Arethuſa, Ide, Crime, Britho, Celæno, Adraſtea, & Glauce. Idẽ alibi uidetur Melias cũ Oreſtiadibus & Hamadryadibus coniungere. Porrò hæ nymphę etiam ἐπιμηλιάδες eadem ratione uocatæ fuere, item μηλιάδες, ut Heſychius notat: & ut Phauorinus ſcribit, μαλίδες dorice, & μαλιάδες. A

Caberides nymphæ à Cabiris nominatæ, ut Argiuus Acuſilaus prodit, & Pherecydes. hic ex Cabera Protei filia & Vulcano tres Cabiros, totidemq́ nymphas Caberidas ortas ſcribit: ille ex eodẽ Vulcano & Cabera Camillũ natũ ait, ex quo Caberi nati ſunt, & è quibus Caberides nymphæ. Idẽ & Strabo ſcriptũ reliquit, & nonnihil ipſe in Caberis attigi. Parum mihi liquet, an eædem ſint quæ Telchimiæ nymphę dicebantur, quarũ apud antiquos mentio inuenit.

Dodonides nymphæ à Dodona Epiri nuncupatæ ſunt, ubi oracula notiſſima reddebantur. Sacerdotes hæ ibi fuerũt, & miniſtræ, quas ita effingit Philoſtratus in Imaginibus, ut rigida ac ſacra quadam ſpecie eſſe uiderentur. nam & ſuffitus & libamina exhibere, & miniſtrare propè uidebant. ipſum lege Philoſtratũ. Ab Hygino proditũ eſt, ex Pherecydis ſententia ſeptem Hyadas, de quibus paulo pòſt agemus, Dodonidas nymphas appellatas. B

Cithæroniades nymphę, à Cithærone mõte Bœotię nũcupatę, in quo oracula dabant. hę & Sphragitides dicebant, ab antro quod in eo mõte fuerat, ut Pauſ. in Bœot. ſcribit, in quo hæ nymphę reſponſa reddebant. Quidam huius montis ſummitatem Sphragitin nuncupant. Harum quoq́ nympharum Plut. in uita Ariſtidę meminit. quin eis etiã ſtata ſacra ex Æantide tribules quotannis peragere ſolebant. hæ, ut puto, & Sphragiæ ab Orpheo in hymnis dicuntur.

Corycides, quę & Corycię nymphę, à Corycio antro montis Parnaſſi uocatę, ut idem docet Pauſ. de his & poeta Ouid. cùm in ſexto lib. Metamorph. tum etiã in epiſtolis mentionẽ facit. Memoratur & celebre alterum Corycium antrum in Cilicia, à Mela, & aliȷs.

Anigrides nymphæ ab Anigro flumine nuncupatę, teſte Strabone & Pauſ. in Ele. Anigridum nympharum in Samico ſpecus fuit, haud procul à flumine Anigro, in quẽ ingreſſi uitiliginib. laborantes, huiuſcemodiq́ cæteris morbis, ſi nymphis his ſacra ſpopondiſſent, Anigrumq́ fluuiũ innataſſent, ſanabantur: ſi credere dignum eſt. Fuerũt et Agriades nymphę, quarũ mentio apud Heſychiũ: niſi ſit mendum in codice, ut ſunt in eo plurima, ut pro Anigrides Agriades ſcriptum ſit.

Iſmenides nymphæ dictæ ſunt ab Iſmeno Bœotiæ celebri flumine, quarum templum, ut Pauſ. docet in Attica, fuit apud Myrrhinuſios

A nuſios Atticæ populum. Ouidius Metamorph. libro tertio, *Thuraq́ꝫ dant, ſanctaſq́ꝫ colunt Iſmenides aras.* de Iſmenio uerò Apolline, agemus in Apolline.

Sithnides nymphę Megarẽſes, ut idem Pauſ. ſcribit. Erat, inquit, in urbe Athenarũ fons, quem ædificijs Theagenes cõſtruxit, cuius filiam Cyloni Athenienſi nupſiſſe ferunt: Cylo rerum potitus fontem ædificio ornauit, egregij ſanè ſpectaculi amplitudine, columnarumq́ꝫ multitudine. in eum fontem aqua illabebatur, quam σιθνίδων νυμφῶν nuncupabant, quas Megarenſes populares ſuas eſſe affirmabant: & cum unius earum filia Iouem concubuiſſe, & inde Megaram natam Deucalionis tempore, qui diluuium euaſiſſe dictus eſt in montem Geraniam, cum eo tempore nondum ſic eo nomine uocaretur: ſed quòd ad γεράνων, id eſt grũ ſuperuolantium clangorem ille enatarit, inde Gerania eſt monti nomen inditum.

Amniſiades, & Amniſides nymphæ, nuncupatæ ſunt à Cretenſi ciuitate Amniſo, ut Stephanus auctor eſt.

Ionides nymphæ, teſte Pauſ. ab Ione Gargetti filio denominatæ, quarum nomina fuere Calliphæa, Synallaxis, Pigæa, & Iaſis. harum fons & tẽplum fuit apud amnẽ Cythæron, in agro Eliorum. Huius fontis uirtus, ut ſi ægroti in eũ deſcenderent, ſanarentũ à langoribus.

B Luſiades nymphæ appellatæ ab aquis, apud quas homines frigoris captandi gratia diuerſari ſoliti eſſent.

Pteridas nymphas quaſdam Heſychius commemorat, ab herba quapiam quæ πτέρις dicitur græcè, latine filix.

Heliades nymphæ, quæ & Phaethontiades appellatæ ſunt, quòd Phaethontis ſorores eſſent, & in arbores populos cõuerſæ. Ouid. fabulã explicat in Metamorph. à ſole dictæ, qui ἥλιος dicitur. Vergilius in Bucolicis,

Tum Phaethontiadas muſco circundat amaræ Corticis. Fabula eſt notiſſima græcis & latinis ſcriptoribus: & has in Imaginibus graphicè effinxit Philoſtratus: uti etiã Centauridas nymphas, Centaurorum filias uario equorum colore aſſimilatas, lib. ſecundo.

Hereſides nymphæ quædam, dictæ ἀπὸ τῆς ἥρας, id eſt à Iunone: quę Iunoni lauacra miniſtrabant, ut ſcribit Heſychius.

Themiſtiadæ nymphæ, à Themide nuncupatæ, eodẽ Heſychio auctore, leguntur.

Gorgones tres fuere ſorores, Phorcynis filiæ: Euryale, Stheno, & Meduſa. quarum capita draconum ſquamis obſita fuiſſe dicuntur, dentes maximi ſuum inſtar, item manus & alæ quibus per aera ferri dicebãtur, & in ſe intuentes in ſaxa uertere. ex tribus uero Meduſa mortalis fertur fuiſſe, ideóq́ꝫ à Perſeo decollata: reliquæ duę ſorores immortales Perſeum nequiuere conſequi, quod Orci galea

 obtectus,

obtectus, ut ait Hyginus, non cernebatur: hinc illę tandem eum perſequi deſiuere. Gorgonas Seruius, in extrema Africæ circa Atlantem montē fuiſſe ſcribit, unumq́ꝫ omnes oculum habuiſſe, quo inuicem uterentur. Serenus tamen ait, puellas eas fuiſſe unius pulchritudinis: quas cum uidiſſent adoleſcentes, ſtupore torpebant. unde fingitur, quod ſi quis eas uidiſſet, uertebatur in lapidem. Harum allegoriā in primo explicat Fulgentius, & eo ſubtilius Io. Zezes grammaticus in commentario in Heſiodum. Sanè & Gorgona Cyrenaici Pallada uocabant. A

Grææ quoqꝫ Phorci filiæ in nympharum numero habitæ fuere, tres, Pephredo, Enyo, & Dinon: ſic nuncupatæ, quòd ſtatim ut natæ ſunt, anus fuiſſe ferunt: & unicum tribus oculum, unicumq́ꝫ dentem, quibus uiciſſim inter ſe uterentur.

Sirenes ab aliquibus etiam inter nymphas connumerantur, quæ & à patre Acheloides uocatę fuerūt, de quibus Homerus in Odyſſ. XII. & Orpheus in Arg. itemq́ꝫ Apollonius in quarto (ne Latinos commemorem) in commentarijs Zezes in Heſiodum, quod & ipſe in Muſis retuli. Sirenes filiæ dicuntur Terpſichores, ſeu Melpomenes, & Acheloi. Seruius tamen Calliopes ait. quidam tres commemorant, Parthenopen, Leucoſiam, & Ligiam. alij duas tantum, & ſine nomine, ut Euſtathius notat. alij quatuor: nec qui quinqꝫ ſcripſerint defuere. Græci tradunt grammatici, Sirenas à pectore habuiſſe ad ſuperiora ϛρουθῶν, id eſt paſſerum ſpeciem, inferiora uerò mulierum. De his ita propemodum Seruius: Sirenes ſecundum fabulā tres in parte uirgines fuerunt, & in parte uolucres, Acheloi fluminis & Calliopes Muſæ filiæ. harum una uoce, altera tibijs, alia lyra canebat. & primò iuxta Pelorum, pòſt in Capræis inſula habitauerunt: quæ illectos ſuo cantu in naufragia deducebant. Secundum ueritatem, meretrices fuerunt, quæ tranſeuntes quoniam ducebant ad egeſtatem, his fictæ ſunt inferre naufragia. has Vlyſſes contemnendo deduxit ad mortem. Buccatius ex Albrico ignobili ſcriptore, eis uirgineum corpus umbilicotenus attribuit, & gallinaceos pedes. quidam eas in pratis, ubi multa eſſent mortuorum corpora, ſtatuerunt: uel, ut Vergilius cecinit, B

Iamq́ꝫ adeò ſcopulos Sirenum aduecta ſubibat,
Difficiles quondam, multorumq́ꝫ oßibus albos. In Bœot. eſt à Pauſ. proditum, Sirenas ab Iunone impulſas, ut cum Muſis canendo certarent: quas cum cantu facilè Muſæ uiciſſent, eis pennas euulſerūt, ſertaq́ꝫ ſibi ex ijs effecere. Stephanus & Apteram urbem in Creta ex re appellatam ſcribit, quo loco certamen fuit. Strabo de Sirenis lib. primo agit, deq́ꝫ earum ſacello, & Sirenuſis inſulis, quæ'ue loca ipſæ incoluerint. Prætermitto quæ traduntur à Palæphato, & à

Fulgen-

A Fulgentio, ne nimius ſim: ſi uacat, eos legito.

Hyades quoque, quę & Pleiades dicuntur, à noſtris uerò Vergiliæ & Suculæ, ſunt à Pherecyde Athenienſe nymphæ Dodonides dictæ, quarum hæc nomina prodidit: Ambroſia, Eudora, Pedile, Coronis, Polyxo, Phyleto, Thyene. Aratus uerò his duobus uerſibus earum nomina protulit, quem & noſtri ſecuti ſunt:

Alcyone, Meropeque, Celænoque, Electraque,

Taygete, Steropeque ſimul, ueneranda que Maia. Muſæus Hyadas ex Atlãte & Electra Oceani filia genitas ait: unde & Atlantides cognominatæ ſunt. quarũ frater fuit Hyas, à quo illis nomẽ eſt inditum. hoc licet perperam apud Hyginũ legatur. Scribit Zezes grammaticus in Heſiodi commentarijs, Atlantis filias fuiſſe VII, (licet corruptè duodecim, codices habeant) & filium unum Hyanta, qui ſerpentum uenationem exercebat, à quo Hyades dictæ. Alios idem dicit ab Y elemento, hoc nomen deriuare. Sed & alij ab ὕω, pluo deducunt. Pleiades uerò nuncupatæ, uel à Pleione, uel quòd plures fuerint. uide Hyginum. In Commentarijs uerò in Theocritum, harum nomina ita legimus, Coccimò, Glaucia, Protis, Parthenia, Maia, Stonychia, & Lampado. Alij has dicunt: Electram, ex qua Dardanum: Maiam, ex qua Mercurium: Taygetam, ex qua Lacedæmona
B Iupiter procreauit: Alcyonem, ex qua Neptunus Irea: & Celænò, ex qua Lycũ & Nyctea idem Neptunus ſuſtulit: Steropen, ex qua Mars Oenomaum: & ultimã Meropen, quæ Siſypho nupſit. Conſimilia ferè traduntur ab Ouid. in Faſt. Hæ autem poſt uer exoriuntur, occidunt hyemis initio. plura Hyginus in Tauro, alijque.

Thyſiades nymphæ quædam ab Heſychio ſcribuntur, furentes & bacchantes. ſed & hoc eodem nomine ſacratæ quædam Proſerpinæ mulieres dicebãtur. quin & idem auctor ait, bacchantium uocem Thyſiada dici. Thyadas uerò bacchas uocari, notiſſimũ eſt, & Thyas numero unius.

Nyſeides, & Nyſiades nymphæ, à Nyſa monte, in quo nutritus, & unde appellatus Dionyſius. quę tamen uarijs in locis fuiſſe traditur. nã & in Bœotia, & India, & Arabia à ſcriptorib. reponit. Ouid.

Inde datum nymphæ Niſeides antris

Occuluere ſuis, lactisque alimenta dedere. Cætera in Baccho dicta.

Proſelenides nymphæ Arcadicæ nuncupatæ, quo modo Arcades ipſi προσέληνοι dicti, ut auctor eſt Heſychius.

Mycaleſides nymphę Samię dictę. Callimachus in Deli hymno, γείτονες ἀγκαίω μυκαλησίδες ἐξείνισσαν. hoc eſt, Vicinæ Ancęi Mycaleſides exceperunt. Denominatę uerò à monte Mycaleſò, qui Samo è regione poſitus eſt, ut Stephanus ſcribit: qui prӕterea & Mycalen Cariæ deſcribit, & Mycaleſſum urbem mediterraneam

y 2 Bœotiæ,

Bœotiæ, cuius & Thucydides in ſeptimo meminit. dicta quidem, quod ibi bos Cadmi ἐμυκήσατο, id eſt emugiuerit. Fuit & alia in Caria, teſte Ephoro in III. A

Lelegeides nymphæ, in primis à populis nuncupatæ. Ouid. in Metamorph.

Libyſſatides quædam nymphę connumerantur ab Heſychio: ex loco nomen.

Glyphiæ nymphæ, à Glyphio antro & monte dictæ.

Calliſtephani nymphæ, denominatæ à Calliſtephano olea, teſte Pauſania.

Ἀβαρβαλαῖαι nymphæ quædam nuncupatæ. nam & ἀβαρβαραίη nomen fuit nymphæ.

Thurides & Muſæ & Nymphæ, à Macedonibus. Idem hoc ſcribit Heſychius.

Goniades nymphæ, quarum templum fuit apud Cytherium fluuiũ, ut ſcribit Strabo in octauo, quod nõ multũ aberat ab Heraclea.

Ευνηστιάδες nymphæ à Lesbijs nuncupatæ: & ἐνδηΐδες nymphæ quędam in Cypro, ut Heſychius teſtatur.

Pyrſanides quoq; nymphæ, ut idẽ ſcriptor cõmemorat, quę à facibus uel igne, hoc eſt ἀπὸ τοῦ πυρσοῦ nominãt, qui dari ſolet in ſignũ.

Phruxonides etiã nymphæ à Columella quædã appellãtur, quæ B Meliſſas, id eſt apes educaſſe dicuntur.

Commitiæ nymphæ, teſte Varrone, uocatæ fuerunt ad lacum Cutilienſem, à Commatu ſcilicet dictæ, quòd ibi inſula in aqua commoueretur. ſic etiam à lacu Velino, dea uel nympha Velina.

Nunc de pleriſq; alijs nymphis ſingularibus agendum, ſeorſum ab his quas antè ex Heſiodo recitaui.

Amalthea & Themis nymphæ fuerunt, ut ex Muſæo refert Hyginus, quibus à matre Ope Iupiter alendus eſt traditus. Amaltheam autem ferunt habuiſſe capram in delicijs, quæ Iouem aluiſſe dicitur. Parmeniſcus uerò Amaltheã caprã dixit regis Meliſſei, cuius lacte, cũ aliud nõ haberent ad puerũ alendũ, nutriuere: qua de re tot ſunt fabulæ græcis & latinis confictæ ſcriptoribus, adeò ut eam in cœlo uſq; collocarint. Lege Diod. Siculum, & Strabonẽ, qui hac de re nõ pauca ſcripſerũt. Palæphatus etiã fabulã expoſuit. Quidã has nymphas Adraſtiam & Idam dixere, Meliſſei filias. aliter tamen recitat Ouid. lib. quinto Faſt.

Nais Amalthea, Cretæa nobilis Ida,

Dicitur in ſyluis occuluiſſe Iouẽ. lege cętera. Sed & cornu Amalthęę in prouerbiũ deductũ eſt, de quo Eraſ. inter cęteros. ſed Amalthęę etiã pellẽ, quę diphthera dicta eſt, Iupiter accepit, in qua res humanas perſcriberet. Plut. eandẽ & Adraſtiam Iouis nutrices ait: Iu-

A nonis uerò unam, Eubœam: Apollinis duas, Alethiam & Corythalan: Bacchi plures. quod non abſq; myſterio factum ait, quia ſcilicet multa aqua ad uini mixtionem conueniat.

Æga & Helice, nympharum nomina, quę ex Oleno natæ, & ipſę Iouis nutrices feruntur, ut Hyginus, alij'q; prodiderunt. quidam Ægam Panos uxorem dixere, ut alibi docuimus, à qua & Ægis dicta. Plura Hyginus. alij Helicem & Cynoſuram dixere. Hyginus in ſecundo, alij.

Ægle etiam nymphæ nomen: Maro in Bucol. Ægle Naiadū pulcherrima, &c. Solis & Neærę filia. αἴγλη latinè ſplendor dicitur. eſt & lunæ nomen: item ludi genus, & placentæ, ut apud Græcos obſeruamus. Ægles prætereа uiri proprium, qui mutus cum eſſet, repentè uocalis factus eſt: ut Val. Max. & Gellius ſcribunt.

Acamarchis nymphæ nomen, filiæ Oceani, apud Diodorum.

Amphithoe quoq; nymphę nomē, à circumcurrēdo appellata, & uelocitate: quemadmodū à circumfluēdo Amphirrhoe, & Amphinome à circumpaſcendo. plura interpretes Heſiodi.

Eunica, Malis, & Nychia, nympharū nomina in XIII. edyll. Theocriti, quæ Hylam Herculis puerum rapuerunt.

Thetis nympha ex Nereidū numero, mater Achillis: de qua cùm B cæteri poetæ adeò fabulati ſunt, tū maximè Homerus, qui in primo Iliados eam ait Iouē defendiſſe, cū dei cæteri cōtra illū cōſpiraſſent:

Illum cum uellent alij conſtringere uinclis

Diui, Iuno, Neptunusq́;, & Pallas Athena: quam fabulam interpretat̄ Phurnutus, quo loco agit de Briareo, qui & Ægæon dictus eſt. hanc præterea nympham Iouem optaſſe, & poetæ narrant: ſed oraculo deterritum abſtinuiſſe. Ouid. alij.

Calliſthò nymphæ nomē, Lycaonis filiæ, quę cum Dianę comes eſſet, ab Ioue cōpreſſa filium Arcada genuit: ambo'q;, hoc eſt mater & filius, in cœlum relati: ipſa Arctos, id eſt urſa: Arcas uerò, Arctophylax, dicti ſunt. lege Ouidium, & quę multa in ſecundo lib. Aſtronomici poetici ab Hygino ſcripta ſunt, & quæ ab Arato, & quæ in Aratum tam græcè quàm latinè ſcripta ſunt commentaria.

Argyra nomen nymphæ fuit, cuius amore cum Selemnus adoleſcens torqueret̄, obijt eius nimio deſiderio. qui à Venere in cognominem fluuium mutatus fuit: cuius aquam amantibus prodeſſe ad amoris remedia, fuit opinio. in ipſo enim amantes flumine abluti, deſiderij obliuionem concipere putabātur. At uerò Argyram ipſam & fonti & urbi Argyræ nomen dediſſe, Pauſ. tradit.

Daulis nymphæ nomen, Cephiſi filiæ, quæ urbi nomen dedit: quæ uel Terei & Philomelæ ac Prognes fabula notiſſima eſt. uide Pauſ. in Phocaicis.

Crenis, Crenidis nymphæ nomẽ, teſte Priſciano grammatico in ſeptimo, & Ouid. in Metamorph. A

Echidnã etiam nymphã Heſiodus facit in Theog. dimidia ſui parte puellam ſpecioſam, quæ in quaſcunque partes oculos flecteret: dimidia uerò altera parte, qua ſerpens inmanis erat, in cauerna diuerſans, & cruda mandẽs. hæc cum Typhone mixta, peperit Orthum canem, Cerberum, & Hydram. cætera notiora ſunt, & ex noſtris lege. Echenais quoque nympha, uel Daphnidis amore cognita: de qua, fabula legitur apud Parthenium.

Salmacis nympha, Cœli & Terrę filia molliſſima, fertur fuiſſe cauſa fontis Alicarnaſſi aquæ appellandæ Salmacidis: quam qui bibiſſet, uitio impudicitię molleſceret. ob eam rem, quòd eius aditus anguſtatus parietibus, occaſionem largiebatur iuuenibus petulantibus puerorum puellarumque uiolandarum, quia non patebat effugium. inde Ennius: Salmacidas ſpolia ſanguine & ſudore. Hæc Feſtus. meminit M. Cicero. uide Vitruuium lib. ſecundo, cap. octauo. Ouidius quarto Metamorph.

Vnde ſit infamis, quare maleſortibus undis,
Salmacis eneruet, tactosque remolliat artus,
Diſcite: cauſa latet, uis eſt notiſſima fontis. Idem lib. XV.
Cui non audita eſt obſcœnæ Salmacis unda? B

Thiſoa, ſeu Theſoa, Neda, & Agno, nympharum nomina apud Arcades, quæ & ipſæ Iouem aluiſſe dicuntur, ut Pauſanias in Arcad. Theſoa quidem urbi nomen dedit apud Parrhaſios, Neda fluuio, Agno fonti in monte Lycæo. meminit harum & Marullus in hymnis, & Nedæ Callimachus in Iouis hymno.

Aſia nympha, quam inter Oceanitides cõmemoraui, de ea etiam Varro de Ling. lat. Aſia, inquit, dicta à nympha, à qua & Iapeto trahitur Prometheus. Legimus & ab hac tertiam orbis partem appellatam, ut ab Europa Agenoris alteram, tertiã à Lybia: de quibus plura in Annotationibus.

Acacalis nymphæ nomen, quę ab Apolline compreſſa in Creta, filios edidit Phylaciden & Philandrum. Pauſ. meminit, & Apollonius in Argon.

Lotus nympha, quæ in plantam ſui nominis conuerſa dicitur, cum eam fugientem Priapus comprimere uellet: Ouidius.

Orphne nympha Auernalis, de qua Ouid. quinto Metamorph.

Solusque ex omnibus illud
Aſcalaphus uidit, quem quondam dicitur Orphne,
Inter Auernales haud ignotiſſima nymphas,
Ex Acheronte ſuo furuis peperiſſe ſub antris.

Mintham nympham in mentham herbam mutatã à Proſerpina, pluri-

A pluribus oſtendi in Iunonis Syntagmate, quare illinc repete.

Cyane nymphæ nomẽ, quæ Proſerpinæ comes fuit, quam, ea rapta, nimio eius deſiderio in fontem delicuiſſe, teſtis eſt Ouid. in Metamorph. meminit eius & Claudianus. Lactãtius grãmaticus in V. Theb. cõment. hanc ab Anapo amatã tradit, & aliam recitat fabulã.

Melinoe ab Orpheo nympha Chthonia, id eſt terreſtris dicta eſt. ita enim ad hanc hymnũ cum thymiamate aromatũ exorditur: Μηλινόην καλέω νύμφην χθονίαν, κροκόπεπλον. hoc eſt,

Melinoem uocito crocea quæ ueſte niteſcit,
Nympha inter Chthonias.

Sagaritis nomen nymphæ, à Phrygiæ fluuio denominatæ. Ouidius in quarto Faſt.

Fallit, & in nympha Sagaritide deſinit eſſe,
Quod fuit: hinc pœnas exigit ira deæ. Sanè fluuius σαγγάριος in Græcis ſæpe legitur, ut in eo Heſiodi in Theogon. Σαγγάριόν τε μέγαν: & Apollonium in ſecundo. Sangarius uerò fluuius, ut dixi, Phrygię eſt, quem Marlianus Sangarum uocat. Hermogenes uerò in eo quem de Phrygia ſcripſit, Sangan quendam fuiſſe ait, impium erga Rheam, quem illa in hanc aquã immutarit: unde eſt hic fluuius Sangarius, propè quem Oreæ Cereris templum fuit, ut in Cerere

B etiam repetam.

Bolina nomẽ nymphę uirginis, quã Apollo amauit: illa aũt amantem deũ auerſata, ſe in mare proieciſſe fert: uerũ Apollinis beneficio immortalis eſt reddita. ab hac ergo & urbs, & fluuius, nomina ſortiti ſunt in Achaia. hæc ex Pauſ. & Stephano, ac Rhiano deſumpta.

Iuturna nympha, ut Varro ſcribit in lib. de Lingua lat. quæ iuuaret: itaq; multi ægroti propter id nomen hanc aquam petere à fontibus ſoliti. Iuno uerò apud Vergilium in duodecimo ait, Nympha decus fluuiorum. & paulo ſuprà:

Extemplò Turni ſic eſt affata ſororem
Diua deam, ſtagnis quæ fluminibusq; ſonoris
Præſidet: hunc illi rex ætheris altus honorem
Iuppiter, erepta pro uirginitate ſacrauit. quo loco inter cætera Seruius: Iuturna, inquit, fons eſt in Italia ſaluberrimus, iuxta Numicum fluuium, cui nomen à iuuando inditum eſt. de hoc autem fonte Romam ad omnia ſacrificia aqua afferri conſueuerat. hæc quidem adhuc Seruius. Porrò tradunt alij, Iuturnam in lacu fuiſſe ſummerſam, cui ipſa nomen indiderit. Colebatur quidem à Romanis. Ouidius in Faſtis:

Te quoq; lux eadem Turni ſoror æde recepit,
Hic ubi uirginea campus obitur aqua. quibus poetæ uerbis oſten-

 ditur,

ditur, Iuturnā in campo Martio prope Virgineam aquam cultam A fuiſſe. Variè tamen ab antiquarĳs hoc tēpore de Iuturnę aqua traditur. quidam enim eam ſtatuunt in eo loco, qui nunc uulgo Treglio appellatur, qui non infirmis rationibus aguntur: alĳ alio loco, prope forū ſcilicet, non procul à Circo, quo loco memini me ſæpe cum Sanga & Iul. Sadol. & alĳs deſcendiſſe, ut fontē cōſpicaremur.

Ægeriam etiam nympham Numæ Pompilĳ regis, ut aiunt, uxorem Romani coluere, eiq́ꝫ ædē conſtruxere. cum hac cōgreſſus Numam habere ſolitum, græci ac latini hiſtorici prodiderunt. quin & Ægerię lucus illi dicatus fuit, quē (ut ait Liuius) mediū ex opaco ſpecu fons perenni rigabat aqua: quē lucum Camœnis ſacrū, in noſtris Muſis retulimus. Dionyſius Alicarn. lib. ſecundo Hiſt. nympham ſcribit Ægeriam Numam Pompil. adĳſſe aſſiduè, docentē regiam ſapientiā. alĳ non nympham ipſam, ſed Muſarum unam: atqꝫ hoc dicunt omnibus manifeſtum fuiſſe, & cætera quæ ſubdit: quibus in utramqꝫ partē diſputat, dea'ne an non fuerit. Plut. quoqꝫ in Numa, multa de Ægeria ſcribit, quę & ab alĳs traduntur. Sed illud præterea addit, quomodo huiuſmodi dearum congreſſus fieri cum hominibus exiſtimarentur à gentibus. Feſtus uerò, Ægerię lucum iuxta portam Capenam conſtituit. Ouid. in tertio Faſtorum:

Aegeria eſt quæ præbet aquas, dea grata Camœnis, B
Illa Numæ coniunx, conſiliumq́ꝫ fuit. Idem poeta libro quintodecimo Metamorph. eam mutari inducit in fontem à Diana:

Donec, inquit, *pietate dolentis*
Mota ſoror Phœbi, gelidum de corpore fontem
Fecit, & æternas artus tenuauit in undas. Fuerit porrò ne hæc, an altera, Egeria, nō ſatis liquet, quæ à mulieribus coleretur, quòd eam opitulari credebant partu egerendo: unde & illi nomen, de qua & in primo Syntagmate meminimus. Huic etenim prægnantes ſacrificabant, quòd eam putarent facilem conceptum egerere.

Egnatia nympha in Apulia celebrabatur, à qua & loci nomē, ubi deam cultā fuiſſe proditum eſt: in cuius ara lignis ſuperpoſitis, extructiſq́ꝫ, ignis ſua ſpōte excitari accendiq́ꝫ ab antiquis exiſtimabatur. Plin. lib. ſecundo miraculi meminit, non autem nymphę.

Legimus & alia propè innumerabilia nympharū nomina apud utriuſqꝫ linguę auctores, quę infiniti ſit laboris omnia collegiſſe: ut non modò uerum ſit quod Seruius ſcribit, CC fuiſſe nymphas: ſed quod etiam ſcripſit Heſiodus in Theogonia,

Τρεῖς γὰρ χίλιαι εἰσὶ τανύσφυροι ὠκεανῖναι. hoc eſt,
Nam nymphæ tribus extant millibus Oceaninæ. Quare ideo ad alia me conuertam.

Caſtores,

CASTORES, uel DIOSCVRI.

A Caſtor & Pollux, Caſtores dicti, & græcè Dioſcuri,
Iouis filij, de quibus ita M. Cicero de Nat. deorum: Dio
ſcuri, inquit, apud Graios multis modis nominãtur. Pri
mi tres qui appellãtur ἄνακες, Athenis ex rege Ioue anti
quiſſimo & Proſerpina nati, Tritopatres, Eubuleus, Dionyſius. ſe-
cundi, Ioue tertio nati, ex Leda, Caſtor & Pollux. tertij dicuntur à
nonnullis, Aleo, Melampus, & Eumelus, Atrei filij, qui Pelope na-
tus fuit. hæc quidem M. Cicero. Sed communis opinio Dioſcuros
Caſtorem et Pollucem, ut diximus, uocauit, qui & Caſtores & Tyn
daridæ dicuntur. Caſtoris, inquit Varro, græcum & Pollucis à græ
cis in latinis literis ueteribus nomẽ quod eſt inſcribitur, ut πολυδεύ
κης, Polluces, nõ ut nunc Pollux. Sanè Caſtor & Pollux, ut idem te-
ſtatur Varro, ab aliquibus Samothraces dei exiſtimati. Caſtorum
igitur alter pugil, alter equûm domitor, ut eſt apud Homerum, cer
tè & Theocritus eos ἀθλητῆρας nuncupauit, in edyllio peculiari. Itẽ
Pollucem ἀθλοφόρον, & Caſtora ἱππόδαμον cõgnominatos inueni-
mus. Iſidorus lib. x. agens de ludis Circenſibus: Itaq;, inquit, Caſtori
& Polluci deputãtur hæ ludorũ ſpecies, quibus à Mercurio equos
B diſtributos hiſtoriæ docent. Et Pollux quidem pugil fuit: nam &
eum legimus, cum in Caſtorem fratrẽ quendam obloquentẽ audi-
uiſſet, eum pugnis interemiſſe, ut tradit Iſidorus. Sedenim amicus
meus Thil. gloriari ſolebat, ſe primum cõperiſſe & prodidiſſe, ideo
amphitheatra ouali forma conſtructa, quòd Polluci deo pugili ea
dicata eſſent, qui deus ex ouo editus fuiſſet. Etenim in amphithea-
tris ludi gladiatorij, & cætera athletarum certamina fieri ſolebant.
ſpecioſa interpretatio Thil. Alij tamẽ, quòd facilius ea forma multi-
tudo ſpectantiũ contineretur, & quòd ex duplici theatro cõſtare ui
deantur. Circũ tamen Soli, alij Neptuno, alij alij dicatũ prodiderũt.
Caſtores igitur ſub forma duorũ fratrum effingebãtur, robuſti, for
moſi, in capite pilea habentes: unde & Pileati fratres uocati, ut infrà
dicam. auctores, Catullus & Feſtus. Supra caput flammam igneam
etiam habere uidentur, qualem eis apparuiſſe canit Orpheus. Apu-
leius in x. caſſides in capite geſtare ſcribit, ſtellarũ apicibus inſignes.
quales & ſuperiores, et hos etiã poſteriores in ueteribus numiſmati
bus aliquãdo cõſpexi. Scribit Plut. in eo qui περὶ φιλαδελφίας, id eſt
de amore fraterno inſcribitur: quòd Spartiatæ antiqua Dioſcurorũ
ἀφιδρύματα, hoc eſt ſimulachra dedicata, δόκανα uocabãt. erant ue-
rò duo ligna parallela duobus obliquis cõiugata, id quod putabant
fraterno deorum amori oblationis proprium eſſe, id eſt ἀναθήματος
cõmune & indiuiſibile, ſic, . Fuerunt Caſtores etiã interdũ
in equis albis ſedentes effi- cti, quales apud Sagrã Locrenſiũ
in notiſſi-

in notiſſimo prouerbio celebrati:& quales P. Vacieno,cũ è prætu- A
ra Reatina Romã ueniret, noctu apparuerunt, dicẽtes Perſen regẽ
illo die captũ,quod ille Senatui nunciauit,qua de re Cic.in tertio de
Nat.deorum plura. Scribit enim,apud Regillum in ſilice apparere
tanquam ueſtigium ungulæ Caſtoris equi:& in foro ab A. Poſthu-
mio ædem Caſtori & Polluci dedicatam.Hiſtoria à pluribus eſt re-
citata. Quæritur hoc tempore à pleriſque, qua fori parte eſſet hæc
Caſtorum ædes.Quidam D.P.Coſmi et Damiani templum Caſto
rum exiſtimarunt: alij,iuxta Iuturnę fontem.quod innuere uidetur
Ouidius in Faſtis,ita canens:

Fratribus illa dies,fratres de gente deorum,

Iuxta Iuturnæ compoſuere lacus. Qui de urbis Romæ antiquita
tibus & regionibus ſcripſere, & ipſi inter ſe diſſentiunt, cum tamen
frequẽs ſit eius templi mentio Ciceroni, Liuio,Plut.Horatio,Catul
lo, Varroni,Dionyſio,Plinio,alijs:ita tamen,ut mihi nõ unum, ſed
plura fuiſſe uideantur. Feruntur & aliquãdo apparuiſſe peregrino
habitu,ut Simonidẽ ex conuiuio cum uocarunt.Hiſtoria eſt notiſſi
ma Ciceroni, Val.Maximo,F.Quintiliano.Sed et Phormioni Lace
dæmonio eorum ædes poſſidenti,à quo cum partẽ ædium nõ acce-
piſſent,in qua eius filia uirgo cuſtodiebať,abijſſe ferunt,ac poſtridie
nec puellam inuentã, nec comites. Sed iam nomina interpretemur. B

Caſtores igitur interdũ dicti,ut ex iam ſcriptis oſtenſum eſt,et in-
terdum etiam Polydeuces. Quin etiam Decaſtores uocati ſunt, ni
Arnobij impreſſus codex mentitur. Hæc eius ſunt uerba ex primo
aduerſus gentes: Tunc clari Decaſtores,equos unus domitare con
ſuetus,alter pugillator bonus,& crudo inexpugnabilis cœſtu.

Dioſcuri quidem à Græcis,Iouis pueri,uel filij,à noſtris dici poſ-
ſunt. Sed præter ea quæ ex Cicerone citaui, Theocritus poeta edyl-
lium reliquit,Dioſcurorũ titulo inſcriptum, cuius hoc eſt initium,

Υμνέομεν λήδας τε καὶ αἰγιόχω διὸς υἱὼ,
Κάστορα, καὶ φοβερὸν πολυδεύκεα,&c. hoc eſt,

Cantamus Ledæ natos,Iouis Aegiochiq́;,
Caſtora, Pollucemq́; trucem. Sed tamẽ Philo & Euſebius ex Phœ
nicum theologia ita ſcribunt: E Saturno & Selech natos Dioſcu-
ros,& deinde Dioſcurorum poſteros nauigia fabricantes nauigaſſe
aiunt. At nos hæc exotica,& à noſtris & græcis aliena, mittamus.
Pauſ.in Attica,Nemeſin Helenes matrem græcos tradere ait,Ledã
uero nutricem, patrẽ Iouem, non Tyndarum. Iſaacius quoq; ita fe
rè: Iupiter in cygnum cõuerſus, cum Nemeſi Oceani filia in anſerẽ
mutata cõcubuit:quæ cum ouum peperiſſet, id in palude reliquit.
quod cum paſtor neſcio quis inueniſſet, Ledæ attulit:ea uerò in ar-
ca ſeruauit, quouſq; ex eo nata eſt Helena, quam ut propriã educa-
uit,

A uit. Hyginus autem in Aſtron. poetico, hanc fabulam aliter recitat, in Olore. ait enim, Iouẽ, cum Nemeſim, ut ſecũ cubaret, flectere non poſſet, iuſſiſſe Venerem, aquilam ſimularet ſe in olorem uerſum inſequi: quo facto, ipſe fugiens aquilam Venerem, in Nemeſeos gremium confugit: quem non auerſata, & conſopita, ab Ioue cõpreſſa eſt: ſtatutoq; tempore ouũ peperit, quod Mercurius in gremium Ledę proiecit, ex quo nata Helena. Sunt etiam qui tradant, Iouem in formã ſtellæ mutatum, Ledam uitiaſſe, & Caſtorẽ atq; Pollucem genuiſſe: deinde Helenã, ut ſuprà dictum eſt. Tradunt alij, Iouẽ in cygnum cõuerſum, Ledæ congreſſum, & nocte eadẽ Tyndarum: ex Ioue Pollucẽ & Helenam natos, ex Tyndaro Caſtorem: mortalem hunc, illos autẽ immortales. Sed mendoſe, ut puto, Heſychius: Dioſcuros ait Helenæ fratres, Zethum & Amphiona, λδυκοπώλους nuncupatos, & ſtellas quæ nauigantibus apparerent, & ſignum ἀνθυτικόν. Porrò & Dioſcuria feſtum fuit Caſtorum.

Tyndaridæ etiã frequenti cognomine uocati ſunt Caſtor & Pollux, quo modo Amphitryoniades Hercules: hoc eſt à marito matris, non à parente Tyndaro. Ouidius:

Vos quoq; Tyndaridæ, quos hæc colit inſula, fratres,

Mite precor duplici numen adeſte rati. Illud hoc loco tantum, B quod de ouo fabulantur, cæteris miſſis, afferam. Quidam enim unum id tantum tradunt, alij duo, quidam & triplex, ut Auſonius:

Triplex Helenæ cum fratribus ouum. Idem:

Iſtos tergemino quos naſci cernis ab ouo. Sanè quidam exponunt, quod ὠόν non modò ouum aliquando, ſed ſuperiorem etiam domus partem, id eſt ὑπερῷον, hoc eſt cubiculum & thalamum, ut Homerus primo Odyſſ. ait, Penelopes ὑπερῷον. hinc facta fabula, cuius rei & Athenæus meminit.

Therapnæi fratres dicti Caſtor et Pollux, à Therapne uico Laconiæ, ut Pindari interpretes in Pyth. tradunt, itẽ Iſocrates in Helena. Stephanus tamẽ Theramnen, alijq; nõnulli libentius legunt. Theramnæi etiã fratres uocati ſunt. Iſocrates, et Statius noſter in Theb.

Cum iam damnata ſororis

Igne Therapnæi fugerunt carbaſa fratres.

Oebalij fratres interdum etiã dicti ſunt eadem ratione, qua Therapnæi & Amyclæi: hoc eſt, ab Oebali parte Laconiæ. Statius idẽ:

Proferte benigna

Sidera, & antennæ gemino conſidite cornu,

Oebalij fratres, longe nymboſa ſororis

Aſtra fugate precor, totoq; excludite cœlo. Hoc eſt, Helenã fugate. nam, ut Soſibius monumentis prodidit, Helenam mali, Caſtorem

rem uerò & Pollucem boni cauſa apparere exiſtimarunt antiqui. A qua de re pluribus capite nono in Re nautica ægi.

Anachæ, qui & Anaces, Caſtores appellati ſunt, quòd tempeſtates depellãt. idẽ & ἄνακοι dicti ſunt, παρὰ τὸ ἀνάσσω ἀνακὸς, ut φυλάσσω φυλακὸς, μαλάσσω μαλακὸς. uel dicti quaſi ἀκακῶς, quòd benignè & humanitus Athenienſibus affuerunt: uel quòd nauigantes ſeruare crederentur ſtellæ ipſæ apparentes ſuprà & longè, hoc eſt, ἄνω καὶ ἑκὰς. unde Attici componentes, ἀνακῶς dixerunt. Euſtathius ἀπὸ τοῦ ἀναχῶς ἔχειν dictos exiſtimat. Sed de his plura in eodem cap. nono diſſerui amplius, & Theocritus in edyllio Dioſcuris inſcripto, & Horatius lib. primo Carminum:

Dicam & Alciden, pueroſq́; Ledæ,
Hunc equis, illum ſuperare pugnis
Nobilem: quorum ſimul alba nautis
Stella refulſit,
Defluit ſaxis agitatus humor,
Concidunt uenti, fugiuntq́; nubes, B
Et minax (quod ſic uoluere) ponto
Vnda recumbit. Idem alibi Horatius:

Tyndaridæ ſidus ab infimis
Quaſſas eripiunt æquoribus rates. Hinc & Seruatores, hoc eſt σωτῆρες nuncupati ſunt: teſte Artemidoro lib. ſecundo Onirocriticôn: & Orpheo ad Muſæum, cum ait,

Καὶ μεγάλους σωτῆρας ὁμοῦ Διὸς ἄφθιτα τέκνα. hoc eſt,
Et magni Seruatores Iouis optima proles. & Theocritus in ſuprà citato poemate eos Soteres, Equites, Cithariſtas, ac Athletas nuncupat. Σωτῆρας nonnulli ſeruatores, alij ſalutares interpretati ſunt. Scribit Diod. Siculus, Orpheum, cum tempeſtate unà cum cæteris Argonautis agitaretur, deis Samothracibus uota feciſſe pro ſalute ac incolumitate: & extemplò ſedatam tempeſtatem, cum duo aſtra ſupra Pollucis & Caſtoris capitibus cecidiſſent, deorumq́; ſe prouidentia ſeruatos credidere. Vnde, inquit, factum eſt, ut qui tempeſtate deprehenſi forent, Samothracibus deis uota facerent, aſtraq́; apparentia Caſtori & Polluci attribuerentur. Hæc fermè Diodorus. Scribit Orpheus ipſe in Argon. quod cum eſſent Argonautæ tempeſtate & procellis agitati, arrepta lyra tum cantare cœpiſſe: quo cantu mare pacatum, igneumq́; ſplendorem ſupra Caſtoris & Pollucis capita affulſiſſe: quod & Val. Flaccus repetit. Iouem enim ita in primo inducit:

Dixit, & ingenti flammantem nubila ſulco
Direxit per inane facem, quæ puppe propinqua

In biſi-

A *In bifidum diſceßit iter, fratresq́ petiuit*
Tyndareos, placida & medijs in frontibus hæſit
Protinus amborum, lumenq́ innoxia fudit
Purpureum, miſeris olim implorabile nautis.

ἑτερημέρους Caſtorē & Pollucem Homerus uocauit, hoc eſt, qui alternis diebus fata ſubirent: & ut canit Vergilius in ſexto,
Si fratrem Pollux alterna morte redemit,
Itq́ reditq́ uiā toties. quo loco Seruius: Helena & Pollux de Ioue nati, immortales fuerūt. nam Caſtor Tyndari filius fuit, cuius mortem ſuo interitu fraterna pietas redemit. quod ideo fingit, quia horum ſtellæ ita ſe habent, ut occidente una, oriatur altera. hæc Seruius. Alij Geminorum ſignum adeò amplum eſſe dixerunt, ut altero oriente, alter latêre uideatur. Sed quos Homerus Heteremeros uocauit, hos Pindarus παρ᾽ ἆμαρ, hoc eſt per diem, uel interdiu prope Therapnes domos, nunc in Iouis aula uiuere in Pyth. dixit. Porphyrius tamen in Homerum, ſi modo Porphyrius ea ſcripſit, in III. Iliad. Idam & Lynceum ſcribit Apharei filios, Leucippidum amatores, ad nuptias Tyndaridas aduocaſſe Caſtorē & Pollucem, qui ſponſas Phœben & Ilairam rapere conati ſunt. hinc orto certa-
B mine, Ida Caſtorem occidit: ſed hac re iratus Iupiter, Idam fulminauit: Pollucíq; optionē dedit, utrū immortalitate ſolus uti uellet, an cum fratre uitam communicare. ille cum fratre maluit alternis uiuere. Proinde apud ſuperos nunc Caſtor, nunc Pollux, & contrà, apparere uidentur. hinc Homerus ἑτερημέρους ait eos uiuere, & mori. Pauſanias tamen in Lacon. eos ſcribit, XL anno poſtquam pugnaſſent aduerſus Idam & Lynceum, in deorum numerum fuiſſe relatos. Illud quoque annotatione dignum eſt, quod in Quæſtionibus ſcribit Plutarchus, Mixarchageuam Caſtorem uocatū ab Argiuis, quem apud ſe humatum affirmabant. ijdem Pollucem ut cœleſtem colebant.

Gemini quoq; latinè dicti ſunt, & græcè δίδυμοι, ut notiſſimum eſt ex iam recitatis uel fabulis, uel hiſtorijs: immò etiā gemelli nuncupati. Catullus: Seq; dedicat tibi gemelle Caſtor, et gemelle Caſtoris.

Ambulij etiam cognominati à Laconicis, ut Pauſ. prodit, quorū etiam ara fuit eo in loco, ubi & Iupiter & Pallas eodem cognomine colebantur, ut in Ioue ſcripſimus.

Laperſę Caſtores cognominati, à λᾶ ciuitate Laconica, cuius Stephanus & Lycophron meminere, & copioſius Pauſ. Heſychius dictos ait à Laperſe urbe, quam Homerus Laan dixit, οἵτε λάαν ἔχον: id eſt, Quíq; Laan habitant. Sic uerò appellata, quod in petra excel

ſa ſita eſſet. Lan Strabo ſcribit à Caſtore & Polluce per obſidionem expugnatam: monumentis relatum eſſe, inde illos Laperſas appellatos. Sophocles, A

Νὴ τὼ λαπέρσα, νὴ τὸν εὐρώταν. τρίτον,
Νὴ τοὺς ἐν ἄργει, καὶ κατὰ σπάρτην θεούς. Senarij ſunt, quos ego ita pro tempore,

Per & Laperſas, & per Eurotam, per &
Iam tertium Argis, & prope Spartam deos.

Apheterij Caſtores etiã appellati ſunt, ut Pauſ. ait in Lacon. Aduerſus, inquit, principiũ ſunt Dioſcuri ἀφετήριοι, quaſi quòd in carceribus templum haberent.

Amyclæi præterea fratres nuncupati ſunt, ab Amyclis notiſſimo Laconiæ oppido, ubi nutriti dicuntur. hinc poeta in tertio Georg. *Talis Amyclæi domitus Pollucis habenis Cyllarus.* Atqui, inquit Seruius, Caſtor domitor equorum fuit: ſed fratrem pro fratre poſuit, poetica licẽtia. ut, Quas illi Philomela dapes: pro Progne. item, Reuocato à ſanguine Teucri: pro Dardani. aut certè ideo Pollucem pro Caſtore poſuit, quia ambo licenter & Caſtores & Polluces uocantur. nam & ludi & templum & ſtellæ Caſtorũ uocantur. Amyclæ uerò dicuntur, ut Pauſ. & Stephanus tradunt, ab Amycla Lacedæmonis filio. B

Pileati poſtremò fratres dici uidentur à Catullo in hoc Scazonte: *A' Pileatis nona fratribus pila.* nam pilea Caſtori & Polluci antiqui dedere. Quin Lacones fuerunt, quibus pileatis pugnare mos fuit, ut Feſtus ſcribit. Sunt qui pileum ſcribant uinctum fuiſſe folijs harundineis, atq; hactenus de Dioſcuris.

AEOLVS. VENTI.

AEOLVS deus uentorum, Iouis filius, ex Aceſta filia Hippotæ Troiani, à quo, ut ab auò, Hippotades eſt appellatus: non quòd Hippotæ filius fuerit, ut pleriſq; placuit, inter quos Ioan. Zezes grammaticus in Heſiodũ. nam & ipſum mathematicum ſuiſſe ſcribit: Homerus in Odyſſ. *Αἴολος ἱπποτάδης φίλος ἀθανάτοισι θεοῖσι.* id eſt,
Aeolus Hippotades dis cœli charus amicus. Ouid. XI. Metam.
Aeolon Hippotaden cohibentem carcere uentos. Vt uerò Seruius ſcribit, ex Varronis ſententia, Aeolus cum apud inſulas Siciliæ & Italiæ propinquas temporibus Iliacis regnaret, ex conſurgentibus nebulis futuras tempeſtates prædicebat, ita ut à rudibus hominibus

A minibus crederetur eas in ſua poteſtate tenere. quod & Strabo etiam notauit. Plinius hunc ait uentorum rationem inueniſſe. de hoc ita poeta in primo Æneid. de Iunone agens:

Nimborum in patriam, loca fœta furentibus auſtris,
Aeoliam uenit. hic uaſto rex Aeolus antro
Luctantes uentos, tempeſtatesque ſonoras,
Imperio premit, ac uinclis & carcere frenat.
Illi indignantes magno cum murmure montis,
Circum clauſtra fremunt. celſa ſedet Aeolus arce,
Sceptra tenens, mollitque animos, & temperat iras.
Ni faciat, maria ac terras, cœlumque profundum
Quippe ferant rapidi ſe ſecum, uerrantque per auras: & reliqua.

Item paulo póſt, *Tenet ille immania ſaxa,*
Veſtras Eure domos: illa iactet in aula
Aeolus, & clauſo uentorum carcere regnet. Quæ tamen omnia ferè deſumpta ſunt ex x. Odyſſ. lib. & uterque poeta phyſica ratione uſus. nam motus aeris, id eſt Iunonis, uentos creat, quib. Æolus præeſt. Diod. Siculus ſcribit, Æolum ſeneſcente Liparo, cum ſocijs qui
B buſdam ad eum deueniſſe, eiuſque filiam uxorem duxiſſe, & poſt Liparum ſocerũ Vulcanijs inſulis, quę ab Æoli nomine poſtea Æolię nuncupatę fuerũt, imperaſſe, piumque fuiſſe ac iuſtũ regẽ: quin & erga hoſpites perhumanũ, & uelis nautas uti docuiſſe: ex ignis etiã diligenti obſeruatione, qui uenti futuri eſſent, prædicere ſolitũ. unde & illum fabulæ uentorũ potentem ac regẽ finxere, & ob eius pietatem & iuſtitiã deorum amicũ exiſtimatũ. Hæc quidẽ ex Diod. Hinc ab Homero in Odyſſ. & à Vergilio uentorum deus cõfictus eſt. Palæphatus in lib. Incredibilium, rem ita explicat: Æolum ait aſtrologum fuiſſe, qui tẽpora noſſet, quibus uenti flare deberent: atque ideo deum uentorum exiſtimatum. Ciuitatiſque ſuæ mœnia ex ære conſtruxiſſe dictus, quòd ſcilicet armatos haberet homines in eius præſidio. Homeri interpretes quidam Æolum allegoricè annum interpretati ſunt: & eius XII filios, XII menſes. Strabo uerò ex Polybij ſententia: Æolus, inquit, in ipſius freti locis, in quibus eſt maris reciprocatio, & nauigationis difficultas, per fluxus atque refluxus aggrediendi ſigna præmonſtrauit. itaque uentorum cuſtodem atque regem creditum fuiſſe tradit. Legimus uerò in Græcis commentarijs, Æolum uxorem habuiſſe Teleporam Læſtrygionem, quam quidã Leopatrã uocant: ex qua liberos XII, ſex mares, & totidem fœminas ſuſtulit. mares ſunt hi, Iocaſtus, Phalacrus, Chryſippus, Pheremon, Androcles, & Xuthus. Diod. uerò hos ita enumerat:

Aſtyochus, Xuthus, Androcleus, Pheremon, Iocaſtes, Agathyrſus. & quibus in regionibus imperarunt, & nomina dederunt, exequitur. fœminæ autem hæ feruntur, Iphthe, Æole, Periboea, Dia, Hepheſtia, & Aſtycrate. Sanè duos Æoli nomine fuiſſe legimus, qui & interdum confunduntur. nam ut eſt apud Diodorum, & Direchiden, itemq́ Seruium, prior Æolus Hellenis filius fuit, poſterior Hippotæ. Alij aliter, ut à principio dicebam. nam ex Ioue natũ tradunt, & ex Aceſta, uel Segeſta, filia Hippotæ Troiani: unde eſt Hippotades, ut dictum eſt, cognominatus. Plut. etiam in Parallelis, Æolum Tyrrhenorum regem facit, qui ex Amphithea filias ſex, & totidem mares ſuſceperit. eorum Macareus natu minimus, unius amore, quam Canacem noſter uocauit Ouid. incenſus, eam uitiauit: unde ex nato infante res eſt cognita. pater iratus enſem filiæ miſit, quo ſe infelix puella occidit. id mox Macareus intelligens, ſibi quoque ipſi manus cõſciuit, ut Soſtratus lib. ſecundo rerũ Tyrrhenicarum prodidit. In hoc loco illud tibi ſignificandum duco, Æolum Tyrrhenorum regem appellatum à Plutarcho & Soſtrato: quia antiqui totum illud mare Tyrrhenum dixere, quod Italiam & Siciliam alluit. Hinc qui Plutarchum eſt interpretatus, rectius feciſſet, ſi Tyrrhenorum, ut græcè habet, non Thuſcorum uertiſſet: quod anſam præſtitit aliquibus, ut allucinarentur. Audio & hac de re compoſitas Tragœdias. Sed nos de Ventis ſequamur. Quidam & Ventos ipſos deos fecerunt, ut in primis oſtendit Orpheus, qui hymnos eis adolet, cum libano, id eſt thure, Boreæ ſcilicet & Zephyro ac Noto. ſed & Herodotus in Polymnia, ait inter cętera quæ ex oraculo Græci fecere ad arcendam & expiandam deorum iram in Perſarum deſcenſu in Græciam, eos Ventis aram in Thyia ſtatuiſſe, eo loco ubi Thyiæ Cephiſi filiæ fanum fuit. Sed & uentos antiqui coluerunt. Vnde legimus Phœnicem Vſonem uentis templa poſuiſſe, & illis ſacra feciſſe: id quod & Euſebius ex eorum theologia repetit in Præparatione euangelica. Vergilius etiam Æneam inducit, pecudem Zephyris felicibus albam immolaſſe. Legimus & Auguſtũ uota Circio feciſſe uento, ne Galliam infeſtaret: & uotum ſacrumq́ exoluiſſe. cuius uenti plerunq́ tanta uis erat, ut tecta auferret. Calabri quoq́ in Iapygia, & Apuli, Atabulo uento: Athenienſes Scironi, Pamphylij Gagnæo uota facere conſueuerunt, ne incolas tabe afficerent, ne'ue arua depopularentur. Thurij quoq́ magno affecti beneficio, ſacra Boreæ fecerunt, quod Dionyſij claſſem, quam in eorum perniciem parauerat, funditus euertiſſet ac diſieciſſet. Hac eadem uentorum ratione & Anemotis Minerua cognominata fuit, à uẽtis, ut in Minerua planius oſtendã.

Scribit

A Scribit in Corinth. Pauſanias, in Titanes colle apud Sicyonios, uentorum aram poſitam fuiſſe, in qua quotannis ſacerdos nocte una uentis ſacrificabat, & ad quatuor ſcrobes alia multa peragere ſolebat arcana myſteria, ad placandam & mulcendam uentorum uim ac feritatem: Medeæ etiam ſimul carmina concinuiſſe. Alia pleraq; hic ex Homero & Apollonio, & aliīs græcis latinisq́; poetis afferre poſſem: ſed eorum quædam in ſacrificiorum Syntagmate comprehendam. Nunc uentos ipſos commemorabo. Venti igitur, Aſtræi filiī dicti fuere, qui unus fuit de Titanibus, qui contra deos arma ſumpſerūt. Hic cum Aurora concubuiſſe dicitur, unde nati ſunt uenti, ut ſcribit Heſiodus: quem ſecutus eſt Seruius. Ex quo exit illud Vergiliī,

Tantáne uos generis tenuit fiducia ueſtri?

Sanè & hoc annotatione dignum uidetur, tres, non quatuor uentos feciſſe antiquiores, ut Orpheū in hymnis, Boream, Zephyrum & Noton: Acuſilaus quoque, ut eſt apud Ioan. Grammaticum, tres tantum ab Heſiodo poſitos ait, ut etiam ab Orpheo: nam Argeſten dicit epitheton eſſe Zephyri. Sed Homerus Argeſten Leuconoton uocauit, & Apelioten Eurum. Sed enim iam uentorum ipſorum
B rum nomina tibi breuiſſimè, & regiones ſubſignabo. In primisq́; quatuor primores ſtatuam, ut uidemus ingenioſe in primo Metamorph. Ouidium feciſſe: quos & alatos finxere Gentes, nedum Hebræi, quorum rex & poeta in Lyricis carminibus cecinit, ἐπετάσθη ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων. Idem & alibi, περιπατῶν ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων. hoc eſt, uolauit ſuper alas, uel ut aliī reponunt, ſuper pennas uentorum. Nec alatos modo finxere, ſed & tumentibus buccis, inflatis ac ſpirantibus. Certè notus ſic graphicè deſcribitur ab eodem Ouid. *Madidis,* inquit, *Notus euolat alis,*

Terribilem picea tectus caligine uultum,

Barba grauis nymbis, canis fluit unda capillis.

Fronte ſedent nebulæ, rorant pennæq́;, ſinusq́;, & reliqua. Sunt autem hi. Ab oriente brumali, Eurus, Vulturnus, Syrochus uulgò. Ab oriente æquinoctiali, Apeliotes, Subſolanus, uulgò Leuantes dictus. Ab oriente ſolſtitiali, uel æſtiuo, Cecias, Iapyx, uulgò Græcus appellatus. Contrà, ab occidente brumali, Libs, Africus, Garbinus nautis uulgò uocitatus. Ab occidente æquinoctiali, Zephyrus, Fauonius, Ponentes uulgari ſermone dictus. Ab occidente ſolſtitiali, uel æſtiuo, Argeſtes, Olympias, Chorus, Sciron, uulgò dictus Maeſtro. A' ſeptentrione, Aparctias, Septētrio, à nautico uulgo Tramontana nuncupatus. A' dextro latere uerſus occi-

dentē,Thraſceas,Circius,nunc populari ſermone Prouentialis ap- A pellatus. A' ſiniſtro uerſus orientē Boreas,Aquilo,Meſes. A' meridie,Notus,Auſter,uulgò dictus Oſtro. A' latere dextero uerſus occidentem,Libonotus. A' latere ſiniſtro uerſus orientē, Phœnicias, Euronotus,& Phœnix. Sunt inter eruditos,qui in XXIIII nomina & regiones diſtinguūt. Sunt & qui in plura, ſed non aptis uocibus. Ad cognitionem igitur & ipſe XXIIII commemorabo,& quadripartito ſenario diuidam,exordiarq; à Septentrione,ut à cœli uertice nobis ſublimi. Primus eſt Septentrio, qui & ἀπαρκτίας: ſecundus,Gallicus:tertius,Supernas:quartus,Boreas,uel Aquilo:quintus, καικίας: ſextus, χάρβας. Secundus deinde ſenarius eſt ab ortu æquinoctiali, cuius primus eſt ἀπηλιώτης, Subſolanus: ſecundus, ὀρνιθίας:tertius, χερχίας: quartus,εὖρος:quintus, Vulturnus:ſextus,Leuconotus. Tertius porrò ſenarius,meridies: primus,νότος, id eſt Auſter:ſecundus, Altanus: tertius,Libonotus:quartus,λίψ, uel Africus:quintus,Subueſperus:ſextus,ἀργέστης. Quartus poſtremò ſenarius, ab occaſu: primus, ζέφυρος, qui & Fauonius: ſecundus, quæ ἐτησίαι uocantur: tertius, κίρκιος: quartus, ὀλυμπίας, uel Chaurus: quintus, ἰάπυξ, & Chorus: ſextus & ultimus, θρασκίας. Sunt demum, qui ita de uentis ſtatuant, uocabulis etiam Opicis ac Barbaris, à meridie exordientes, Auſter, Notus, Alta- B nus, Libycus: ab auſtro, Libonotus, Libyci, Garbinus, Africus, Libs,Subueſperus,Libycius,Occiduus,Fauonius,Zephyrus,Chelidonias, Chaurus, Magiſter, Chorus, Argeſtes, Sciron, Olympias, Circius, Helleſpontias, Gallicus, Thraſceas, Meſe græcus, Septentrio, Aparctias, Tramontanus, Charbas, Græcus. ab occidente, Aquilo, Boreas, Prodromus, Eteſiæ, Supernas,Ornithiæ, Syrochus:ab oriente,Cæcias,Subſolanus,Apeliotes, Oriens Syrochus, Vulturnus, Eurus,Phœnix, Euronotus, Euroauſter, Syrochus,ab auſtro Leuconothus. Hæc ſunt quæ breuiſſimè collegi. Si uerò quæ amplius traduntur ab auctoribus, Ariſtotele, Theophraſto, Victruuio, Strabone, Plinio, Vegetio, Iſidoro, alijſq; requiris, omnia fermè collecta leges apud Valturiū in libris de Re militari. Nos ideo hæc pauca attigimus,ne deorum gentium partē ullam præteriſſe uideremur. Hunc uerò laborem omnem exegi XVII Kalend. Nouembris, M. D. XLIII. Quam diem ſemper acerbam,ſemper honoratā (ſic Dei uoluiſtis) habebo, ut de patris Anchiſæ interitu Æneas ait apud poetam.

Summus honos tibi ſancta τριάς, quæ numine trino
Vna uiges, & cuncta foues, tua gloria tota eſt,
Quæ mihi defœto morbis annisq;, benignè

Qualeſ-

A *Qualeſcunq; animi uires roburq; miniſtras,*
Ne uiuens iaceam elingue & ſine uoce cadauer.
Salue æternùm, ſalue, & quaſſam dirige cymbam:
Dirige, ne diſiecta uagis ſit flatibus auſtri.

SYNTAGMATIS QVINTI FINIS.

Hiſtoriæ Deorum Gentilium

DE PLVTONE, PROSERPINA, ET CAETERIS DEIS INFERIS, SYNTAGMA SEXTVM, AD NICOLAVM VICENTIVM.

Pluto, & Perſephone, dei ſilentum,
Et Parcæ, & Furiæ, deiq; Manes,
Omnis deniq; cœtus inferorum,
Hoc Syntagmate ſunt breui notati.
Quod munus tibi Nicolae mitto,
Hoc fratri tamen antè deſtinaram:
Sed poſtquàm irremeabiles tenebras
Hunc Orci Libitina adire iuſsit,
Tu qui hæres ſuus es, tibi hoc habeto:
Nexum ſic quoq; nominum duorum
Vno hoc munere, Nicolae, ſoluam.

LIL. GREGORIVS GYRALDVS Nicolao Vicentio, S. P. D.

A *MAgna fuit Benedicti Vicentij fratris tui indoles, magnumq; optimarũ artium ſtudium, tum omnis liberalis & digna homine ingenuò ab eo perquiſita doctrina. ſed, prò inuida fata, quo tempore in hac florentiſſ. urbe, ſub hoc Illuſtriſſ. & prudentiſſ. Principe, inter nos florere maximè poterat, caruit omninò rebus humanis. Vt enim de eo mittam illud, πρῶτον μὲν εἶδος ἄξιον τυραννίδος, compactamq; totius corporis ad commenſum compagem, quibus rebus omnibus fermè urbanis adoleſcẽtibus antecellebat. Sed quid dicam? quo ſtudio eloquentiam cæterasq; diſciplinas, qua deniq; animi propenſione doctiſsimos quoſque & eruditiſsimos proſequebatur, Varinum, Alex. Cœlium Calcagninũ, aliosq;? quo deniq; animo me poſt longiſs. meam peregrinationem, uelut alterum pelago eiectum Vlyſſem, naufragumq;, non deſpexit, ſed unà cum iam dictis (ut tu, omnium eius conſiliorum actionumq; conſcius, probè noſti) cõnumerabat, & liberalitate ſua, quantum iuueni licebat, alebat, ſuſtentabat? Quin audio, cum extremus illi dies inſtaret (præſens ego propter aduerſam articulorum & totius corporis imbecillitatem adeſſe nequiui) me ita tibi Nicolae cõmendaſſe, ut tu poſt eius immaturum,*

& mihi ſemper acerbum interitum, à te ſim aſsiduè aliquo indies ſub- A *ſidio & ope perbenignè adiutus, licet ea tibi cum fratribus tempora contigerint, quibus fortunæ iniquitate, iactura eſſet facultatum maxima facienda, quæ tamē clementiſs. benigniſsimiq; Principis manſuetudine, & in ſuos ciues beneuolētia, & emēdata eſt, & mitigata. Quantum igitur Benedictus, dum in uiuis ageret, mihi detulerit, ipſe mihi ſum optimè cōſcius, & tute, ut dixi, probè noſti. Quare cum hoc Syntagma de Plutone & Proſerpina, cæteriſq; deis Manibus in lucem apertumq; daturus eſſem, putaui me non paruam apud optimos quoſq; gratiam initurum, hac ipſa grati animi mei ſignificatione, ſi eius nomini & tuo, idipſum, qualecunq; eſt, darem. Accipe igitur, Nicolae, exiguum hoc, licet, munus: nō uoluntatis tamen exiguæ, at beneuolæ, & penè dixerim immenſæ. cui ſi ita corporis uires manuſq; ſuppeterent, ut merita ueſtra expoſcunt, hic non iam libellus eſſet, ſed magna potius Ilias, ne dicam magnum illud Opus Antimachi, uobis mitteretur. Fraternorum manium, meiq; memor,*

Vale: Ferrariæ.

PLVTO, ET CAETERI INFERORVM DEI.

PLutonem, & deos inferorū cęteros Manes, hoc Syntagmate tibi Nicolae Vicēti dum ſcribere meditor, B chariſs. & amantiſs. fratris tui Benedicti, & diſcipuli mei ſtudioſiſs. memoria non animo tantū, quo mihi ſemper inſidet, ſed ipſos etiam ob oculos eius imago obuerſari uidetur. nam quo ille maximè uita dignus erat, eo citius illum mors importuna intercepit, & in ipſo adoleſcentiæ curſu rapuit, noſq; adeò certiſs. ſpe, non iam indole fruſtrata eſt. Sed eius lugēdi modum facere, uel illud in primis nos monere poteſt, quòd ea tempora poſt eius obitum nobis ſucceſſere, ut potius illi æternam quietem inuidere, quàm eum lugere uideremur. Quare ne præterita refricem, & obductæ penè cicatrici ungues inijcere uidear, iam deos ipſos Inferos interpretandi inſtitutum aggrediar.

Igitur quem nos Latini Ditem patrem, & ſi Lactantiū audiamus, & Iſidorum, Dieſpitrem uocamus, Græci Plutonem & Haden: & qui eius imperio ſubeſſe putabantur, deos, hoc Syntagmate commentabimur. Ditis uero nomine, ut ait M. Cicero, nuncupatus, quod terrena uis omnis ac natura ipſi dicata putaretur. nam & omnia in terras recidunt, & ex ijs oriuntur. Alij tamen, ut eſt apud F. Quintil. ideo Ditem uocatū uolunt, quod minimè diues ſit, mortui

A tui enim omnibus exuti bonis ſunt crediti. Tertius uerò Saturni filius ex Ope, id eſt Rhea fuit, cui inferorum regna obuenere: unde & Infernus Iupiter à poetis ſæpe cognominatus eſt, ut etiam Proſerpina Iuno inferna, ut paulo mox planius oſtendam. Plutonem ſcribit Diod. & ab eo ipſe in Sepulchralibus retuli, fuiſſe funerum, ſepulchrorum, & cæterorum quæ defunctis impenduntur inuentorem, & propterea exiſtimatum inferis præeſſe. hinc & ſilentum, id eſt, mortuorum rex dictus eſt. Claudianus:

Rex ille ſilentum Lethæo uehitur curru. quem currum quadriiugum idem poeta his uerſibus oſtendit:

Orphneus crudelè micans, Aethonq́; ſagitta
Ocyor, & Stygij crudelis gloria Nycteus
Armenti, Ditisq́; nota ſignatus Alaſtor. hi ergo Plutonis equi.

Non ignoro, alios quoſdam tres tantummodo cõmemorare, non inſcitè ſolum, ſed barbaris etiam nominibus. Homerus quidẽ Clytopolon Plutonem cognominauit, à pullis, id eſt equis generoſis. Sanè à phyſicis & gentium antiquis theologis, omnis aeris à luna diffuſio, ſub Plutonis poteſtate conſiſtere putabatur: & luna, quæ huic æri propior eſt, Proſerpina, quæ & ipſius coniunx credebatur. quod & Martianus ſcribit, à quo & ita (ut eius uerbis agã) B deſcribitur: Pluto lucifuga inumbratione palleſcens, in capite coronã ex hebeno tartareæ noctis obſcuritate furueſcens. Alij tamen cupreſſo arbore illum delectari ſcribunt, quòd ipſa ſit arbor funeſta. nam & cupreſſus funeribus adhibebatur, uel quòd cæſa non repullulat: uel quòd per eam funeſtatæ oſtendebantur domus, ſicut lætas etiam hoc tempore feſtæ indicant frondes. M. Varro tamen pyras ait ideo cupreſſo circundari ſolitas, propter grauem uſtrinæ odorem, ne eo offenderetur populi circunſtantis corona: & cætera, quæ in Sepulchralibus diximus. Phurnutus tamen, Ditem coronari ait phaſganijs, ſic appellatis, hoc eſt enſiculis: niſi fortè pro phaſganijs σπαργανοῖς, uel σπαργανιοῖς legendum ſit, id eſt faſcijs. Nam & ita effictum me uidiſſe, ni fallor, aliquando remetior. Aliqui & adianto herba coronabant. quin & Alibanta fabulantur, διὰ τὴν τῆς λιβάδος ἀμηθεξίαν νεκρῶν, hoc eſt, quòd minus amœnitatis uita functi participes ſint. Sed & narciſſus propriè defunctis cõuenire exiſtimabatur, & eo Erinnys coronababatur, ut idẽ ait Phurnutus: quæ, & alia pleraq́; deſiderantur in editis Aldinis & Germanis codicibus. Pindarus pręterea Plutoni uirgam attribuit, quã mortuos deducat ad inferos. Nunc etiam curru uehi, nunc ſolio ſedere, finxit antiquitas. Sic uero à Claudiano poeta ex Parcæ uerbis lepidè deſcribitur: *O maxime noctis*
Arbiter, umbrarumq́; potens, cui noſtra laborant

Stamina, qui finem cunctis & ſemina præbes, A
Naſcendiq́ue uices aliena morte rependis,
Qui uitam letumq́ue regis. nam quicquid ubiq́ue
Gignit materies, hoc te donante creatur,
Debeturq́ue tibi certis ambagibus æui: & quę ſequuntur. Sed enim Placiades Fulgentius ita deſcribit. Plutonem enim ait ideo terrarum præſidem exiſtimatum, quòd πλοῦτος græcè diuitiæ dicuntur, & ſolis terris credebant ueteres diuitias deputari. Hunc etiam, inquit, tenebris addictum dixere, quòd ſola terræ materia ſit cunctis elementis obſcurior. Sceptrum quoque manu geſtare putabant, quod regna ſolis cõpetant terris. Tricerberum uerò canem eius ſubijciebant pedibus, quòd mortalium iurgiorum inuidię ternario conflentur ſtatu, id eſt, naturali, caſuali, & accidentali, ut Fulgentij ipſius uerbis utar. Alij uerò ſic tradunt: Sceptrum breue, quod geſtare fingebatur, inferioris regni ſymbolum fuiſſe: canis autem, frugum à terra partium tripartito, in proiectionem, arationem, & germinationem diuidi, notabat. Fuere qui clauem illi tradidere, quod qui apud inferos cõcluderentur, haud ab eo redire poſſent amplius, id quod in Eliac. oſtẽdit Pauſanias. nam ut ait Maro,

Facilis deſcenſus Auerni: B
Sed reuocare gradum, ſuperasq́ue euadere ad auras,
Hoc opus, hic labor eſt. Plutoni etiam galeam dedere, de qua & Homerus libro quinto Iliad. ſed & Hyginus in Aſtron. poetico, de Perſeo agens. Præterea galeam, qua indutus, ex aduerſo nõ poterat uideri. Itaque Græci ἄϊδος κυνέην, id eſt Orci galeam dixerunt eſſe, non ut quidam inſcientiſſimè interpretantur, eum Orci galea uſum, quæ res nemini docto poteſt probari. ſic quidem Hyginus. Euſebius uerò tertio Prępar. euãg. Plutonis, inquit, raptoris galea caput tegitur, quod occulti uerticis ſymbolum eſt. Alij galeam Plutonis, nubem ſeu nebulam interpretantur, qua Dei obuoluerentur, quoties uideri nollent. hoc pluribus ait Phauorinus. meminit & Plato libro decimo de Repub. & Origenes primo contra Celſum lib. & alij, inter quos pręcipuè Eraſmus in Prouerbijs.

Hades uerò, hoc eſt ἄδης, plerique, ut Socrates ait apud Platonẽ, mihi uidentur interpretari, quaſi ἀειδὲς, id eſt triſte, uel tenebroſum. & proinde timentes hoc nomen, Plutonem uocarunt, quam tamen ſententiam idem mox impugnat: ſiquidem, ait, plurimi quotidie illum ſubterfugerent, niſi fortiſſ. uinculo eos qui illuc deſcendunt, ligaret. tum ſubinfert, cupiditate ualidiſſ. eos Haden illigare, qui illuc deſcendunt, quòd nullus reuertatur. & propterea illum tanquam doctiſſ. ſophiſtam Euergeten, id eſt beneficum eſſe dicit,

A cit, qui ingentia, his qui penes ipſum habitant, conferat beneficia:
utpote qui uſqueadeò diuitijs abundet, ut inde Pluto ſit nuncu-
patus. Atque ita etiam paulo pòſt ſubdit: ᾅδης igitur minimè, qua-
ſi ἀειδὴς, id eſt triſte uel tenebroſum, ſed potius ἀπὸ τοῦ πάντα τὰ
καλὰ εἰδέναι, quòd noſcat omnia pulchra. At uerò Phurnutus ait
Haden appellari, quòd uideri minime poſsit, quaſi ἀόρατον. Hinc
& per diæreſin ἄϊδα uocarunt. uel per contrarium, ceu ἀνδάνων
ἡμῖν τοῦ θανάτου, hoc eſt, morte nobis placens. Alij ab ἀ & εἰδεῖν,
id eſt, non uidendo deriuant, quod & Gaza notat, licet denſo
ſpiritu proferatur. unde & Vergilius dicit, Sine ſole domos. hinc
& ἀΐδης dictus eſt.

Aidoneus etiam Pluto cognominatus eſt, ab ἀΐδης, quæ uox ſcri-
pta per propriam diphthongũ, ſine afflatu apud Græcos legitur,
per impropriam uero diphthongum, hoc eſt ᾅδης, afflatur. Sic &
Aidoneus, de quo ſic Philochorus in Atthidis libro ſecundo, &
Euſebius in Chronicis: Fabula Proſerpinæ, quam rapuit Aido-
neus, id eſt Orcus, rex Moloſſorum, cuius canis ingentis magnitu-
dinis, Cerberus nomine, Perithoum deuorauit, qui ad raptum u-
xoris cum Theſeo uenerat: quem & ipſum iam in mortis pericu-
lo conſtitutum, adueniens Hercules liberauit. & ob id quaſi ab
B inferis receptus dicitur. Eandem fabulam Plutarchus in Theſeo
recitat: ſed Cererem Aidonei uxorem, & Proſerpinam filiam di-
cit. cætera penè eodem modo. Sanè & Plutoni pallacem, id eſt con-
cubinam Minthen, aſcribit in primis Iulius Pollux in ſexto, & an-
te Pollucem Strabo in octauo, ſed & utroque antiquior Nican-
der poeta in Alexipharmacis.
καὶ χλοεραὶ ἀπὸ μίνθης φυλλάδες, ἢ μελίσσης. id eſt, Viridia minthę
folia, ſiue meliſſæ: quo loco & Scholiaſtes fabulam recitat. Quin &
poeta noſter Ouid. in Metamorphoſi eam in plantã mutatam in-
nuit, cum ita in decimo canit: *An tibi quondam*
Fœmineos artus in olentes uertere minthas
Perſephone licuit. Vide & Oppianum poſt Ouidiũ, libro tertio
Halieuticon, qui copioſius hanc fabulam eſt executus. plura Cœ-
lius, & Ruellius de mentha.

Ageſilaus Pluto cognominatus, παρὰ τὸ ἄγειν τοὺς λαοὺς, quod
ſcilicet populos agat. eſt enim inferorum & mortuorum deus exi-
ſtimatus à gentibus. huius meminit in primo Lactantius Firmia-
nus: & Callimachus, qui ait, φοιτῶσι μεγάλῳ ἀγεσίλεῳ. hoc eſt, Ad
magnum pergunt Ageſilaum. de Ageſilao Plutone, ex Methodio
& Æſchylo plura Athenæus. Sunt tamen qui apud Lactantium,
pro Ageſilao Agelaſtum legant, quod ſine riſu deus ſit, ſed luctuo-

ſus. Legimus quippe Agelaſtum Plutonẽ uocari: & Agathalyum, A
quod mortalium bona ſoluat.

Λάγέτας quoque Pluto cognominatus eſt Pindaro, quòd (ut exponunt eius interpretes) πάντας ἄγει λαοὺς, id eſt, omnes agat populos.

Axiocerſes Pluto cognominatus eſt in Cabirorum & Samothracum ſacris, ſicut legimus in Comment. in Apoll. Rhodium, & à me alibi pluribus relatum eſt.

ἀρειμάνης uerò ἀίδης apud Perſas, teſte Heſychio, dictus. Arimanes quidem, & Plutarchus, alijq́ meminere, ſed non Plutonem expreſsè dixerunt.

Eubulus, & Eubulius, & εὐβουλεὺς Pluto cognominatus, quòd mortalibus conſulere crederetur, finemq́ curis ac laboribus cæteriſq́ morbis afferre, ut in Alexiphar. Nicandri interpretes exponunt. Præter Nicandrum, & Orpheus in hymnis hoc cognomine eſt uſus, & Phurnutus interpretatur. alium tamen Eubulium uidetur Cicero facere in Nat. deorum.

Clymenon etiã Plutonem cognominari, ſunt qui ſcribant: quia ſit cauſa τοῦ κλύειν. ictus enim aer, uox eſt. Aer autem qui animas excipit, ἅδης, διὰ τὸ ἀειδὲς, ex obſcuritatis ratione ab aliquibus dictus, ut ſuperius ex Platone dictũ. Idẽ ſcribit & Phurnutus. Laſus Hermionenſis poeta in principio hymni quem in Cererẽ cõpoſuit, B
Δήμητραν μέλπω, κόραν τε κλυμένοιο ἄλοχον. hoc eſt, Cererem cano Proſerpinamq́ Plutonis coniugem. Legi etiam alicubi κλύμενος ἅδης: quod an recte ſcriptum, haud definio.

Leptynis Pluto, ſi non potius Proſerpina: dicta eſt, quòd mors ac interitus corpora mortalium attenuet.

Chthonius Iupiter Pluto uocatus ab Orpheo, in hymno Eumenidum. eas enim magni Ioui Chthonij filias, & Proſerpinæ, cecinit. Vocatur idem à Triſmegiſto Hermete in Aſclepio, Plutonius Iupiter.

ἰσοδέτης, Iſodetes (inquit Heſychius, & Phauorinus) ab aliquibus Pluto. alij putãt nomen dæmonis, ut in Dæmonibus dicẽt. Ab alijs Plutonis filius uocatus eſt. πυλάρτην etiã cognominatũ ab Homero ait Phurnutus, quod portas habeat, quas nullus non ingrediatur. Iam nunc ad eius latina nomina tranſeamus.

Orcus frequenter pro Plutone ipſo, & inferis capitur, ab urgendo: tametſi quidam ex noſtris Græcum potius putauere, ab iuramento deductum, & cum afflatu ſcribunt Horcum. alij, aſpirationem additam in poſteriore ſyllaba uolunt, unde ſit deductum nomen proprium Orchius, & lex Orchia apud Macrobium. Nos Feſtum potius audiamus, ita ſcribentem: Orcum quem dicimus,

ait

A ait Verrius, ab antiquis Vragum, quod etiam u literæ ſonum pro o efferebant, & pro C, G literæ formam uſurpabant. Sed nihil affert exemplorum, ut ita eſſe credamus, niſi quod is deus nos maximè urgeat. tantum ait Feſtus. Catullus:

At uobis male ſit, malæ tenebræ,

Orci, quæ omnia bella deuoratis. Vergil.

Veſtibulum ante ipſum, primisq́ in faucibus Orci. Ab Orco, Orcinius libertus ab Iurecoſ. dictus, is qui ſit ipſius teſtatoris defuncti, & in Orci familiam aſcripti. Vlpianus: Qui directam, inquit, libertatem acceperunt, Orcinij erunt liberti. Non me fugit aliter alios, & quidem eruditos, ſentire. Legimus & apud Martialem, illo ſcazonte, Orciniana qui feruntur in ſponda: dici pro feretro, & ſandapila. de Orci uerò galea iam actum eſt.

Summanus Pluto uocatus, quaſi ſummus manium, cui (ut Plinius ſcribit) attribuebantur nocturna fulmina. In templi Iouis opt. max. faſtigio Summanus fuit, ut M. Cicero in libro de Diuin. ſcribit: Nónne, inquit, cùm multa alia mirabilia, tum illud in primis, cum Summanus in faſtigio Iouis opt. max. qui tum erat fictilis, cœlo ictus eſſet, nec uſquam eius ſimulachri caput inueniretur,
B haruſpices in Tiberim id depulſum eſſe dixerunt: idq́ inuentum eſt eo loco, qui eſt ab haruſpicibus demonſtratus. De Summano & in quarto D. Auguſt. Sic enim, inquit, apud ipſos Ro. legitur. Romani ueteres neſcio quem Summanum, cui nocturna fulmina tribuebant, coluerunt magis quàm Iouem, ad quem diurna fulmina pertinebãt. Sed poſtquam Ioui templum inſigne ac ſublime conſtructum eſt, propter ædis dignitatem ſic ad eum multitudo cõfluxit, ut uix inueniatur, qui Summani nomen, quod audire iam non poteſt, ſe ſaltem legiſſe meminerit: & reliqua. Quod ignobilis iam factus eſſet, innuit & Ouid. ſexto Faſtorum,

Reddita, quiſquis is eſt, Summano templa feruntur,

Tunc, cum Romanis Pyrrhe timendus eras. Varrò de Ling. lat. ait, à Tito Tatio inter cæteros deos Summanũ repoſitum. Summani & Martianus meminit, & Feſtus. Sed & Plautus in Bacchid. ita inquit: Me Iupiter, Iuno, Ceres, Minerua, Latona, Spes, Ops, Virtus, Venus, Caſtor, Polluces, Mars, Mercurius, Hercules, Summanus, Sol, Saturnus, deiq́ omnes ament. Fuit prope Circum maximum Summani ædes, ait Plinius, prope fanum Iuuentatis, ſacellum uerò in Capitolio. Summanes demum apud Martianum deos legimus, qui alij ſunt quàm qui Semones dicebantur, de quibus ſuo loco diſſeruimus.

Soranus Pluto à Sabinis nuncupatus, ex quo & Hirpini Sorani A dicti, quaſi Plutonij lupi: uel quòd is deus ibi coleretur, uel quòd rapto ex reſponſo uiuerent. Quo de nomine talem legimus fabulam in undecimo Æneidos, ſuper illo, Summe deûm ſancti cuſtos Soractis Apollo: Soractes, inquit Seruius, mons eſt Hirpinorum, in uia Flaminia collocatus. In hoc autem monte cum aliquando Diti patri ſacrum perſolueretur (nam Manibus conſecratus eſt) ſubitò uenientes lupi exta rapuerunt: quos cum diu ſequerentur, delati ſunt ad quandam ſpeluncam, halitum ex ſe peſtiferum emittentẽ, adeò ut iuxtà ſtantes necaret. & inde orta peſtilentia eſt, quia fuerant lupos ſecuti. de qua reſponſum fuit, poſſe ſedari, ſi lupos imitarentur: hoc eſt, ſi rapto uiuerent. quod poſteaquam factum eſt, dicti ſunt populi Hirpini Sorani. nam lupi Sabinorum lingua hirpi uocati. Sorani uero, à Dite. nam Ditis pater eadem lingua Soranus dicitur.

Poſtulio etiam Pluto uocatus, ut Varro docet de Ling. lat. de Curtio lacu loquens: A Porcilio, inquit, delatum in eo loco dehiſſe terram, & id ex S. C. haruſpicis relatum eſſe reſponſum, deum manium Poſtulionem poſtulare. Non deſunt qui redarguant, ſi dis placet, hoc loco Varronem, uel magis mendoſum codicem putent, Poſtulationem'que legant, qua uoce ſignificari tradunt B ſacrum ad prodigium, uel deûm iram auertendam, & amoliendam, ut quadã oratione innuit M. Cicero. Sed & Græcis, ut Phurnutus ſcribit, Pluto πολυδέκτης, καὶ πολυδέγμων, καὶ πολύαρχος cognominatus eſt, quòd multis dominetur.

Februus deus Pluto appellatus ab antiquis, à purgationibus & luſtrationibus funerum. Multa Ouid. in Faſtis, & nos plura in libro de Annis & menſibus.

Quietalis etiam Pluto dictus eſt, quia omnibus pauſam afferat. Quietalis, inquit Feſtus, dicebatur ab antiquis Orcus. Vocatus inſuper & Stygius Iupiter. Ouid.

Sæpe tibi eſt Stygij regia uiſa Iouis.

Verg. *Sacra Ioui Stygio.* Eadem ratione & ſæpe Infernus Iupiter. Claudianus: Inferni raptoris equos. Dictus idem Niger Iupiter. Silius libro octauo:

Nigro forte Ioui, cui tertia regna laborant.

Vedius præterea, & Veiouis etiam appellatus, ut alio loco notauimus. Dux erebi etiam dictus eſt à poetis, et Rector profundi, & Elyſij, & huiuſmodi alijs pleriſque, ut ab alijs colligitur, qui hac parte ſtudioſis literarum conſuluerunt.

Beelzebub ab Hebræis & Chaldæis Pluto dicitur, eadem penè qua Latini ratione Iouem Stygium, & Infernum Iouem appellant:

A pellant: quippe Beel, ut diximus, Belus, fuit illis, qui Iupiter eſt. quidam Bahalzebub muſcarum deum interpretantur. Sed ipſe de hoc deo plura iam tibi collegi. Mammona alij appellant, ut nos Ditem, & græci à diuitijs Plutonem.

Serapin iurè cum Plutonis nominibus coniungimus. nam idem cum Plutone exiſtimatus eſt, ut Plutarchus in libro de Iſi & Oſiride docet, & Archematus Eubœus, qui non alium Serapin quàm Plutonem, nec aliam Iſin quàm Proſerpinam eſſe ſcribit. Quin & Ponticus Heraclides oraculum, quod celebre Serapidis fuit, Plutonis fuiſſe aſſerit. quod conſulenti cuidam Ægypti regi, quis'nam ſe eſſet beatior, ita reſpondiſſe fertur:

Principiò Deus eſt, tum uerbum, his ſpiritus unà eſt,
Congenita hæc tria ſunt, cuncta hæc tendentia in unũ. hoc eſt grecè:
πρῶτα θεὸς, μετέπειτα λόγος, καὶ πνεῦμα σὺν αὐτοῖς,
σύμφυτα δ᾽ ἦν τρία πάντα καὶ εἰς ἓν ἰόντα. Quod ideo tibi retuli, ut uideas, à Plutone Trinitatis myſterium aſſertum eſſe. Cæterum & Porphyrius in libro Reſponſorum, Serapin affirmat apud Ægyptios deum eſſe, qui apud Græcos Pluto nuncupetur: unde etiam reponitur inter ea nomina, quæ græcè ἑπταγράμματα dicta ſunt, id eſt ſeptem literarum, & ideo abominanda ait: ὀργίλον, & σκληρόν.

B Cuius etiam ſymbolum canis eſt, triceps ille ſcilicet, qui in aqua terra & aere, tribus his elementis uerſatur, pernicioſiſsimus dæmon, ut ait Porphyrius. Sed Serapis quamuis proprius & peculiaris eſſet Ægyptiorum deus, nihilominus & in Græcia multis in locis cultus fuit, & in primis Athenis, ut Pauſanias ſcribit: & Romæ, in circo Flaminio, nona urbis regione, ut Pet. Victor docet, cuius & adhuc nonnulla extant ueſtigia. Catullus de Varri amica, quæ ad Serapidis templum deferri uolebat octophoro, Nam uolo, inquit, ad Serapin deferri: lepidiſsimũ eſt epigramma. Serapidis autem originem Corn. Tacitus Hiſtor. libro uigeſimo, planè deſcribit: ait enim, Ptolemæum Lagi à deo monitum per quietem fuiſſe, ut in Pontum mitteret, eamq́ dei effigiem acciret: futuram inclytam ſedem, quam ſimulachrum illud accepiſſet. poſt multa tandem regem illuc miſiſſe, & demum à Sinopenſium rege impetraſſe, templumq́ Alexandriæ magnificum conſtruxiſſe. Plutarchus in prȩcitato Iſidis & Oſiridis libro in hac hiſtoria recenſenda nonnihil euariat: non enim Ptolemæum Lagi id feciſſe, ſed Sotera ſcribit, & à Soſibio regem admonitum. Euſtathius tamen cum Tacito congruit: regem'que non ſomnio, ſed ex dæmonis apparitione monitum tradit. Alij tamen, ut idem Tacitus prodit, à Seleucia urbe Syriæ, non à Sinope deuectum deum putant, & à Ptolemæo tertio: quod, inquit, parum conſtat.

Alij

Aliῆ non Alexandriam aduectum, ſed Memphim: utcunq;, idem A
ſubdit Tacitus, deum ipſum à multis Æſculapium exiſtimatum,
quòd ægris corporibus mederetur. Ab aliῆs Oſirin, antiquiſsimũ
illis gentibus numen. A' pleriſq; Iouem, ut rerum omnium poten
tem: à plurimis Ditem patrem, ex inſignibus ipſius dei, quę in ipſo
manifeſta, aut per ambages coniectabant. hæc quidem ex Tacito.
Diodorus quoq; Serapin tum dici aſſerit Oſirin, tum Dionyſium,
tum Ammonem, tum Iouem, & Plutonẽ demùm. Euſebius item
libro quarto Præpar. euang. ex Porphyrio de Serapide pleraq; re-
citat. principem enim malignorum dæmonum ſcribit. & ex eiuſ-
dem Euſebiῆ ſententia Bapt. Leo. libro ſexto, Serapin ait ſymbola
edidiſſe, quibus dæmones expellerentur, docuiſſeq; quo pacto dæ
mones aſſumpta brutorum figura inſultarent. Ita porro hic deus
effingebatur à Macrobio: Calathum, inquit, eius capiti affingunt,
& ſimulachro ſignum tricipitis animantis adiungunt, quod expri
mit medio, eodemq; maximo capite leonis effigiem. in dextra par-
te caput canis exoritur, manſueta ſpecie blandientis: pars uerò læ-
ua ceruicis rapacis lupi capite finitur, eaſq; formas animalium dra-
co connectit, uolumine ſuo capite redeunte ad dei dextram, qua
compeſcitur monſtrum. Quidam tria tempora interpretantur,
præſens leoni, præteritum lupo, futurum cane blandiente. & hæc B
fermè Macrobius. Sanè longè aliter hiſtoriam de Serapide, Eu-
ſebius, Auguſtinus, Suidas, & Ruffinus recitant. Sic propemo-
dum Euſeb. in x Præparat. Apis, inquit, Argiuorum rex, ut Ari-
ſtippus in primo Arcadicæ hiſtoriæ ſcribit, Memphin in Ægypto
condidit, quem Ariſtæus Argiuus Serapidem appellatum tradit.
hunc ab Ægyptῆs diuinos honores conſecutum, non ignoramus.
Nymphodorus autem Amphipolitanus in tertio de Aſiaticis legi-
bus, Apim taurum mortuum, in ſoro græcè, quod latinè arcam
dicimus, poſitum, Sorapin primò, ac deinde Serapin appellatum
fuiſſe contendit. Hæc Euſebius. Auguſtinus uerò XVIII de Ciuit.
dei: His temporibus, inquit, rex Argiuorum Apis nauibus tranſ-
uectus in Ægyptũ, cum ibi mortuus fuiſſet, factus eſt Serapis, om-
nium maximus Ægyptiorũ deus. Nominis autem huius, cur non
Apis etiam poſt mortem, ſed Serapis appellatus ſit, facillimã ratio-
nẽ Varro reddidit. quia enim arca, in qua mortuus ponitur, quod
omnes iam σαρκοφάγον uocant, σορὸς dicitur græcè, & ibi eum ue-
nerari ſepultum cœperunt, priuſquam templum eius eſſet extru-
ctum, uelut σόραπις primò, deinde una litera (ut fieri ſolet) com-
mutata, Serapis dictus eſt. Conſtitutum eſt etiam de illo, ut quiſ-
quis eum hominem fuiſſe dixiſſet, capitalem penderet pœnam. Et
quoniam ferè in omnibus templis ubi coleretur Iſis & Serapis, erat
etiam

A etiam ſimulachrum quod digito labijs impreſſo admonere uideretur, ut ſilentium fieret (is erat Harpocrates, de quo ſepoſito loco iam actum eſt) hoc ſignificare idem Varro exiſtimat, ut taceretur, homines eos fuiſſe. Ille autem bos, quem mirabili uanitate decepta Ægyptus in honorem eius delicijs affluentibus alebat, quoniam eum ſine ſarcophago uiuum uenerabantur, Apis, non Serapis uocabatur: quo boue mortuo, quoniam quærebatur, & reperiebatur uitulus coloris eiuſdem, hoc eſt, albis quibuſdam maculis ſimiliter inſignitus, mirum quiddam diuinitus ſibi procuratum eſſe credebant. tantum Auguſtinus. Nunc Suidam meis uerbis audias: Sarapis, inquit, cuius ſimulachrum in Alexandria Theophilus archiepiſcopus ſuſtulit, Theodoſij magni tempore: hunc aliqui Iouem eſſe dicebant, alij Nilum, propterea quòd modium haberet in capite, & πῆχυν, id eſt cubitum, hoc eſt aquæ menſurã. Alij autem Ioſeph: alij uero Apin quendam hominem fuiſſe beatum & regem in Memphide, ciuitate Ægypti, qui facta fame Alexandrinis ex proprijs facultatibus nutrimenta præbuerit. eo uerò defuncto, templum conſtituerunt, in quo bos nutriebatur, ſymbolum gerens agricolæ, & quaſdam habens coloris notas: qui ex appellatione ipſius, & ipſe Apis uocabatur. & σορὸν, id eſt arcam ipſius Apidis, in qua eius corpus iacebat, Alexandriam tranſtulerunt, & ἀπὸ

B τῆς σοροῦ καὶ ἄπιδος compoſitum nomen fecerunt, & uocarunt Sorapin, & poſtea Sarapin. huius templum ab Alexandro ualde magnificum conditum fuit, & ualde clarum. & adhuc Suidas. De hoc eodem deo Ruffinus nõ abſimilia, & plura in Eccleſiaſtica Euſebij hiſtoria, quo loco deſcribitur, & ſimul preſtigia eius ſacerdotum, & ipſius templi demolitio, quæ fermè eadem etiam in Tripartita hiſtoria referuntur. Porrò Serapeum inuenio templum hoc nuncupatũ, de quo Strabo, & poſt eum Ammianus in hiſt. ita ait, ubi mirabilia Ægypti connumerat: His accedunt altis ſuffulta faſtigijs templa, inter quæ eminet Serapeum, quod licet minuatur exilitate uerborum, atrijs tamen columnaribus ampliſsimis, & ſpirantibus ſignorum figmentis, & reliqua operum multitudine ita eſt exornatum, ut poſt Capitolium, quo ſe uenerabilis Roma in æternùm attollit, nihil orbis terrarum ambitioſius cernat. & hæc Marcellini uerba ſunt. Sedenim de hac ſubuerſione templi librum compoſuit Sophronius, ut ait Hieronymus. Libet inſuper Ruffini uerba ſubtexere, quæ de Serapidis origine leguntur in hiſtoria: Alij, inquit, Iouẽ putant, cuius capiti modius ſuperpoſitus, uel quia cum menſura modoq́ꝫ cuncta indicet moderari, uel uitam mortalibus frugum largitate præberi. Alij uirtutẽ Nili fluminis, cuius Ægyptus opibus & fœcunditate paſcatur. Quidam in honorem noſtri Ioſeph

ſeph formatum perhibent ſimulachrum,ob dimenſionem frumen A
ti,qua famis tempore ſubuenit Ægyptijs. Alij repertum in hiſto-
rijs Græcorum ueteribus ferunt, Apin quendam patremfamilias
ſeu regem in Ægypto Memphi poſitum, cum famis tempore fru-
menta apud Alexandriam defeciſſent, ex proprio affatim ciuibus
alimẽta prębuiſſe:& cętera,quæ recitauimus ex Suida.Plutarchus
tamen hanc de σορῷ,id eſt arca Apidis opinionem damnat, & cum
ea Philarchum: eamq́ potius ipſe comprobat, quæ talis eſt, quòd
Deus ipſe ſit uniuerſi motus auctor.ita enim ait, κυριώτερομ δὲ παρὰ
τὸ σίνεσθαι, καὶ τὸ σοῦσθαι τὴμ τοῦ παντὸς ἅμα κίνησιμ. Subiũgit idẽ,
fuiſſe ſacerdotum Ægyptiorum, qui Apin & Oſirin eundem aſſe-
rerent:nos,inquit,docentes Apin animam eſſe Oſiridis,& cætera.
Tum & illud adiungit: At ego,cum Sarapidis Ægyptiũ nomẽ ſit,
lætitiam & hilaritatem ſignificare autumo, inde coniecturam du-
cens, quod τὰ χαρμόσυνα, id eſt Hilaria feſta Ægyptij appellant
σαίρει,& reliqua quæ ſubdit.ſed nos pro re ſatis. Illud quoq́ an-
notarim, Serapin, & Sarapin, hoc eſt, per e & per a in prima pro-
ferri,illud à Latinis,hoc à Græcis ſæpius. Sanè mirandum ſuccur-
rit,cum pro deo Apis primam ſemper intendat, cur Martianus in
Serapi primam & alteram corripuerit,in illo,

Te Serapin Nilus, Memphis ueneratur Oſirim. Sed in eo aucto-
re ut linguæ nitorem,ita etiam maiorem ſyllabarum cognitionem B
deſidero.Sed par eſt,quoniam de Apide nonnihil antè retulimus,
ut cætera quæ reſtant de eodem ſubiungamus,& pręſertim uerbis
Plinij,qui lib.octauo de Api boue Ægyptiorũ ita ait:Bos in Ægy-
pto etiam numinis uice colitur,Apin uocant:inſigne ei in dextro la
tere candicans macula, cornibus lunæ creſcere incipientis: nodus
ſub lingua,quem cantharum appellant.non eſt fas eum certos uitę
excedere annos:merſumq́ in ſacerdotum fonte enecant, quęſituri
luctu alium,quem ſubſtituãt: donec inueniant,mœrent,deraſis è-
tiam capitibus,nec tamen diu uſquam quæritur, inuentus deduci-
tur à ſacerdotibus Memphim.Sunt delubra ei gemina, quæ uocãt
thalamos,auguria populorum:alterum intraſſe lætum eſt, in alte-
ro dira portendit. Reſponſa priuatis dat, è manu conſulentium
cibum capiendo. Germanici Cæſaris manum auerſatus eſt, haud
multo pòſt extincti:cæterò ſecretus,cum ſe proripit in cœtus,ince
dit,ſummoto ſtrepitu lictorum, grexq́ puerorum comitatur,car-
men honori eius canẽtium. Intelligere uidetur, & adorari uelle.hi
greges repentè lymphati, futura præcinunt. fœmina bos ſemel ei
anno oſtenditur,ſuis & ipſa inſignibus, quanquam alijs:ſemperq́
eodem die & inueniri eam,extinguiq́ tradũt.Memphi eſt locus in
Nilo, quem à figura uocãt Phialam:omnibus annis ibi auream pa-

teram

A teram argenteamq́ꝫ mergentes diebus,quos habent natales Apis.
Septem hi ſunt:mirumq́ꝫ,neminem per eos à crocodilis attingi: o-
ctauo,poſt horam diei ſextam,redire belluæ feritatem. hæc ex Pli-
nio. Quæ ſubiungam,ſunt ex uerbis propè Diodori Siculi:Ad-
damus,inquit,quæ circa ſacri tauri,quem Apin uocant, curam fie-
ri percepimus.mortuo Api,magnificéq́ꝫ ſepulto,quęrunt ad id de-
lecti ſacerdotes uitulum priori perſimilem: inuento,populus lu-
ctum finit. ſacerdotes quibus ea imminet cura, primum in ciuita-
te Nili uitulum perducunt, in qua eum nutriunt dieb. XL. deinde
in nauim contectam,habitaculum aureum habentem, introducen
tes,& ad Memphin, ut deum ducētes, in Vulcani fano locant. his
diebus ſolæ mulieres taurum uident,quando eius faciem aſtantes,
ueſtibus ſublatis ei abraſum femen oſtendunt, reliquo tempore
prohibentur in conſpectum ipſius dei accedere. Honoris boui im
penſi cauſam nonnulli eam tradunt,quòd defuncti Oſiridis anima
in bouem tranſmigraſſet, quæ deinceps ad poſteros fuerit tranfu-
ſa. Alij, Oſiride à Typhone interfecto, Apim ferunt eius mem-
bra collegiſſe, collecta in bouem ligneum corio bouis albo circum
tectum conieciſſe, ideo'que ciuitatem Buſiriden appellatam. hæc
ex Diodoro. Tibullus: *Pubes*
B *Barbara Memphiten plangere docta bouem* Ouidius:
Et comes in pompa corniger Apis erat. Statius:
Aut quo ſe gurgite Nili
Mergat adoratus trepidis paſtoribus Apis. Porrò Apis, inquit
Herodotus,ab Ægyptijs, à græcis Epaphus appellatus. quod his
propè uerbis negat Ælianus: Apis,inquit,apud Ægyptios, deus
magnus & pollens credebatur, ex uacca quæ fulgure afflata conce
piſſet. Epaphum græci uocant,& ipſius antiquam ſtirpem repe-
tunt.Iò Argiuam Inachi filiam eius matrem fuiſſe:ſed hunc ſermo-
nem Ægyptij ut mendacem reijciunt,& uetuſtatem teſtem citant.
Epaphum quidem multis pòſt ſeculis extitiſſe tradunt: & reliqua.
Habet uero Apis hęc ſigna.toto corpore eſt niger,in frōte habens
candorem figuræ quadratæ, in tergo effigiem aquilæ, cantharum
in palato,duplices in cauda pilos.ita Herodotus in tertio.Ælianus
uerò ait, Inſignes eius notas Herodotus atque Ariſtagoras expli-
cant,quibus Ægyptij non aſſentiuntur:nouem enim & uiginti eas
huic ſacro boui aptas aiunt,& conſentaneas. Cætera quæ Ælia-
nus ipſe ex Ægyptiorum ſententia exequitur,miſſa facio, ne nimi-
us ſim: pompas,celebritates, tripudia, pueros diuino afflatu con-
citatos,futura ſaltātes prędixiſſe.At noſter Mela Pōponius:Apis,
inquit,populorum omnium (Ægyptiorum uidelicet) numen eſt.

bos niger, certis maculis inſignis, & cauda linguaq́ue diſſimilis alio- A
rum: rarò naſcitur, nec coitu pecudis (ut aiũt) ſed diuinitùs & cœleſti igne conceptus: diesq́ue quo gignitur, genti maximè feſtus eſt. Illud etiam eſt in hiſtorijs annotatum, Cambyſen regem Apidis ſacra uiolaſſe. Quin & ſcribit Epiphanius, à Cambyſe Aſſyriorum rege gladio in femur Apin percuſſum fuiſſe, ut ſcilicet ſi flueret ſanguis, deprehenderetur ipſum non eſſe deum. Ælianus quoque ſcribit, à Serapidis ſacerdotibus aſinũ odio haberi, atq́ue deteſtari, quòd Ochus Perſa Apim bouem ſacrum interfeciſſe dicitur, & aſinum conſecraſſe, & Ægyptios iuſſiſſe ut illum colerent ſummo cultu. Sed & Ochus pœnas dedit, ut etiã Cambyſes. Scribit ad hæc Strabo libro decimo ſeptimo, ſicuti Memphitæ Apim bouem ſacrum habuere, ita & Heliopolitanos poſt Solis templum Mneuin bouem pro deo habuiſſe, qui in ſepto quodã nutriretur. Ammianus quoq́ue Marcellinus inter multa quę de Apide ſcribit lib. XXII. hiſt. & hoc ferè ait: Inter animalia ab antiquis conſecrata Neumis & Apis reponuntur. Neumis quidem ſoli, Apis uerò lunæ dedicatus: qui diuerſis notarum figuris expreſſus, & cæt. quare conſiderandum, an Mneuis, pro Neumis, legẽdum apud Marcellinum, apud quem & longe plura inuenies. Eſt enim, inquit, Apis bos diuerſis genitaliũ notarum figuris expreſſus, maximeq́ue omniũ cornicula- B
ris lunæ ſpecie, latere dextro inſignis, &c. quin, ut Ælianus ſcribit, & Veneri Vraniæ uaccam ſacram cuſtodiebant in Hermopoli præfectura, in loco Scuſſa nuncupato, ut alibi relatum eſt.

PLVTVS.

DE Plutone quidem, Inferorum deo credito à gentibus, ſatis puto à me perſcriptum. nunc ſubiũgere uiſum eſt de Pluto, ipſo diuitiarum deo, quem et pleriq́ue cum Plutone eundem crediderunt, cum diuerſiſsimus ſit. Extat quidem particula apud Gręcos elegans & erudita ex anonymo auctore de Pluti comparatione, & Virtutis, in qua hic deus Plutus ſe gloriatur & iactat, mortalium neceſſitates dirigere ac emendare, & eorum deſideria perficere: ſeorſumq́ue ſingula commemorat, quæ homini ſuppetit. quam particulam ſi fortaſſe deſideras, apud Stobæum legere poteris, in eo Sermone qui inſcribitur ἔπαινος πλούτου, id eſt Pluti laus. Sed & Theognis poeta de hoc eodem ita canit, οὔ σε μάτην ὦ πλοῦτε θεῶν τιμῶσι μάλιστα: hoc eſt, Non fruſtra te Plute colunt ô maxime diuûm. De hoc ergo deo ſic fabulantur, & in primis Heſiodus, circa finem Theogoniæ: Iaſium, ait, heroem amatum à dea Cerere, quæ illi coniuncta genuit

Plu-

A Plutum, in Tripoli Cretæ inſulæ: qui fortunatiſſimus fuit terra mariq́;, ut & alios fortunare ſoleret. hoc in allegoriam Scholiaſtes refert. ait enim decenter fieri, ut Cereris & Iaſij Plutus filius dicatur. quoniam, inquit, terra Ceres eſt, Iaſion uero agricola: qui conuenientes in agro Tripoli, hoc eſt propter cultum terræ decentem, naſcitur Plutus. Sed enim Hermippus, qui de ſideribus ſcripſit, ut eſt apud Hyginum in Aſtronomico, Cererem ait cum Iaſione Leous filio concubuiſſe: quamobrem fulmine percuſſum, complures cum Homero dixerunt. meminit & Alicarnaſ. Dionyſ. in primo hiſt. Ex his, ut Petellides Gnoſſius hiſtoriarum ſcriptor demonſtrat, naſcuntur filij duo, Philomelus & Plutus, quos negant inter ſe conueniſſe. nam Plutum, qui ditior fuerit, nihil fratri ſuo de bonis conceſsiſſe: Philomelum autem neceſſariò adductum, ut quodcunque haberet, ex eo boues duos emeret. & inde primum plauſtrum fabricatum eſſe. Itaq́; arando et colendo agros, ex eo ſe aluiſſe. cuius matrem iratam, inuentum ut arantē eum inter ſidera conſtituiſſe, & Booten nominaſſe. hæc fermè Hyginus. Philoſtratus autē in Imaginibus, in ortu Mineruæ Plutū hūc deum ita effingit: Dæmō, inquit, uolucris ut è nubibus, aureus autē à materia in qua apparet: pictus autem et oculatus, ijs ſcilicet quib. ex prouidentia B acceſſit, ut Rhodijs, quibus aurum depluit. Pacem uerò manu tenentem Plutum effinxit Cephiſiodotus, ut in Bœot. Pauſ. ſcribit. Plutum etiam puerū in Fortunæ manibus, alio loco diximus. Sed planè Plutus hic deus in cognomine eius fabula deſcribitur ab Ariſtophane. Cæcus enim & claudus, interdum contrà oculatus & celer. cum enim ad malos mittitur, celerrimus eſt, & cęcus: cum uero ad bonos, ſanè claudus. Acrem quidem uidendi uim Plutum habere exiſtimauit antiquitas, cum bonis diuitiæ conferuntur, qui probè eis uterentur. nam diuitiæ ſi affluant, non illis eſſe cor apponendū, rex Pſaltes cecinit: quin ita illis uti decet, ut de Herode Attico ſophiſta legimus, qui cum ditiſſimus eſſet, opibus bene ac magnificè utebatur. hinc illi non cęcus, ſed oculatus erat Plutus deus. Prò Deus, quotus nunc quiſque eſt, qui hac uirtute polleat? quæ, quo uitæ degendæ magis eſt opportuna, eo inter mortales rarior habetur. Sed mittamus quæ conclamata, & reliquum noſtræ fabulæ potius exequamur. Sanè & hic deus δειλὸς, id eſt timidus dictus. primum quidem ab Euripide, δειλὸν δ' ὁ πλοῦτος καὶ φιλόψυχον κακόν. hoc eſt, res timida Plutus, & amicum uitæ malū. & Ariſtophanes, ἀλλὰ λέγουσι πάντες, ὡς δειλότατόν ἐσθ' ὁ πλοῦτος. hoc eſt, Sed dicunt omnes, quàm timidiſſimus eſt Plutus. Idem ferè & in Timone Lucianus. Hinc adagium commentus eſt Eraſmus, non inſulſe. Theocriti expoſitores in decimo Edyllio referunt, cur

Amor & Plutus cæci fingantur: ſed nõ pauciora Eraſmus in illo, A ἄζηλος πλοῦτος, quod finitimũ putat illi, ὁ τυφλὸς πλοῦτος. In una omnium urbiũ, ait Plutarchus, quæ ſub ſole ſunt, Sparta, diuitiarum deum ſeruari & cæcum, & iacentem, ut picturam inanimatam ac immobilem. Porro de Pluto etiam Diodorus ex Cretenſium hiſtorijs: Plutum, inquit, natum tradunt in Tripoli Cretæ, ex Cerere & Iaſione, ut etiam paulo ſuprà ex Heſiodo recitaui. eius genus tamen bifariam explicat. Nam quidam (inquit) uolunt, cum Iaſion terram ſereret, adhibita culturæ diligentia adeò hube rem percepiſſe fructum, ut qui id conſpexerunt, à meſsium fertilitate Plutum illum nominarint. unde & à poſteris is cui cenſus ſupereſſet, Plutum habere exiſtimatus ſit. Alij Cererem ac Iaſionem puerum genuiſſe Plutum uolunt, qui cultum uitæ pecuniasq; coaceruare, ac in uſus cuſtodire primus monſtraſſe exiſtimatus eſt. Pluti Cereris & Phurnutus meminit: Quoniam, inquit, frumentum & hordeum Plutus optimus, id eſt diuitiæ, id quod græcè bel lè hoc uerſu dicitur,

σίτου καὶ κριθῆς ὦ νήπιε, πλοῦτος ἄριστος. id eſt,

Hordea frumentumq;, puer, ſunt munera Pluti. Sanè & noſtris & Græcis obſeruatum eſt, ut Iaſius & Iaſion appelletur. Quidam demum ex noſtris, Mammona, Chaldęam ſeu Syram uocem, B uolunt Plutum hunc deum ſignificare, de qua multa Hieronymus, cæteriq; ſacri ſcriptores, qui diuitias uel lucrũ interpretantur. Sed enim & Irenæus, uir doctiſs. libro quarto, cap. ſeptimo, iuxta iudaicum ſermonem, inquit, quo & Samaritas uti ait, cupidum, & pluſquam oportet habere uolentem ſignificare: iuxta uerò hebraicam proprietatem adiũctiuè dicitur. Mam, uel guloſum, id eſt qui non poſsit à gula contineri. ſanè & Mathmon aliquando legimus pro theſauris poni, ut in Iob & Geneſi inuenitur: quibus omnibus facile illud Dominicũ notiſsimum. unde neſcio quo modo in mentem uenerit amico, uiro eruditiſsimo, in quadã ſua epiſtola ita ſcribere: Nam Mamon, ſeu Mamona apud Hebræos, non proprium, ſed generale eſt uerbum, ſignificatq; præfectum & præſidem, &c. ne cabaliſtica hic tibi afferam.

PROSERPINA.

Proſerpinæ fabula notiſsima eſt ex Claudiani carmine, & Ouidij Metamorph. Faſtisq;, atq; ideo ab eius ego narratione ſuperſedi: allegoriam tantũ, quam ex Varrone D. Auguſtinus in ſeptimo de Ciuitate dei affert, breuiter recitabo. In Cereris, inquit, ſacris prædicantur illa Eleuſinia,

A ſinia,quæ apud Athenienſes nobiliſsima fuerunt: de quibus Varro nihil interpretatur, niſi quod attinet ad frumentum, quod Ceres inuenit:& ad Proſerpinam, quam rapiente Orco prodidit. & hanc ipſam dicit ſignificare,fœcunditatem ſeminum:quæ cum defuiſſet quodam tempore, eademq́ ſterilitate terra mœreret, exortam eſſe opinionem, quod filiam Cereris, id eſt ipſam fœcunditatem,quæ à proſerpendo Proſerpina dicta eſſet, Orcus abſtulerat, & apud inferos detinuerat: quæ res cum fuiſſet luctu publico celebrata, quia rurſus eadem fœcunditas rediјt, Proſerpina reddita, exortam eſſe lætitiam, & ex hoc ei ſolemnia inſtituta. dicit deinde multa in myſterijs ei us tradi, quæ niſi ad frugum inuentionem non pertineant. hæc Auguſtinus. Hinc apud Phurnutum legimus, quòd ſementis tempore Proſerpinæ feſta celebrabantur. Cùm uerò meſsis eſſet Cereri ſacra, ferebant herbam uirentem, cum ludo & lætitia: in illa raptam, in hac repertam ſignificantes Proſerpinam. Euſebius item in tertio Præpar. euang. Proſerpina, inquit, ſeminum uirtus eſt: Pluto uerò ſol, qui tempore hyemis remotiorem mundi partem perluſtrat. idcirco raptam ab eo Proſerpinam dicunt, quam Ceres ſub terra latentem quæritat. Sed huiuſmodi cætera ſuis locis. Nunc eius nomina & cognomina explicare conabor, ſi eius tamen de ſe ipſa reſponſum prius aſcripſero,
B quod Porphyrius philoſophus & Euſebius attulere:

Naturæ triplicis dicor, Lucina, puella,
Taurica: itemq́ triceps, miſſa è cœlo aurea Phœbe,
Quam multæ uariant formæ, quàm trinaq́ ſigna,
Quæ terna & ſimulachra fero, terræ, aeris, ignis.
Quippe meis atris terrarum eſt cura moloſsis.

Proſerpina igitur à Latinis dicta, ut ſcribit Varro, quod hæc ut ſerpens, modò in dextram, modò in ſiniſtram partem latè mouetur. Serpere & proſerpere idem dicebant, ut Plautus, qui ſcribit, Quaſi proſerpens beſtia. A' græcis uerò περσεφόνη, & περσεφονεία dicitur, quibus & latini interdum utuntur. Tibullus,

At mihi Perſephone nigram denunciat horam.

Cicero de Nat. deor. ſecūdo: Proſerpina ea eſt, inquit, quæ περσεφόνη græcè nominatur, quam frugum ſemen eſſe, abſconditamq́ quæri à matre uolunt. Varro, Proſerpinā lunam eſſe uoluit, ex Epicharmi & Ennij ſententia. D. Auguſtinus ait. Proſerpinam deam exiſtimatam frumentis germinātibus. alibi tamē, eam ait terrę inferiorem partem.
C Proſerpina dicitur & πηρεφονεία à Lacedæmonijs, ut notat Heſychius. Legi & Perſephaſan ab aliquib. appellari. Sed & φορεφάττα, ut cum Platone Proclus notat in Cratylo. φερρέφατταν & Apolli-

nem (inquit Plato) nominare nonnulli uerentur, propterea quod A illis ignota eſt nominum rectitudo. Etenim permutantes Pherſephonem ipſam conſiderant, graue'que id illis apparet. hoc autem deæ ipſius ſapientiam indicat. ſapientia utique eſt, quæ res fluentes attingit, & aſſequi poteſt. Quamobrem Pherepapha meritò dea hæc nominaretur, propter ſapientiam & ἐπαφὴν. id eſt contactum φερομένου, id eſt eius quod fertur, uel tale aliquid. quocirca adhæret illi ſapiens ipſe Pluto, quia ipſa talis eſt. Nunc autem nomen hoc declinant, pluris facientes prolationis gratiam, quàm ueritatem, ut Pherephattam nominent. hactenus quidem Plato. Arnobius lib. quinto, de Cerere à Ioue deluſa in tauri forma: Parit, inquit, menſem poſt VII, luculenti filiam corporis, quam ætas mortalium conſequens modò Liberam, modò Proſerpinam nuncupauit. quam cum uerueceus Iupiter bene ualidã, floridam, & ſucci eſſe conſpiceret plenioris: &c. mox ſubdit: In draconis terribilem formam migrat, ingentibus ſpiris pauefactam colligat uirginem, & ſub obtentu fero moliſs. ludit atq; adulatur amplexibus. fit, ut & ipſa de ſemine fortiſs. cõpleatur Iouis: ſed nõ eadẽ conditione, qua mater. nam illa filiam reddidit lineamẽtis deſcriptã ſuis, at ex partu uirginis, tauri ſpecie fuſa Iouialis monumenta pellaciæ. auctorẽ aliquis deſiderabit rei, tum illum citabimus Tarentinũ, notumq; ſenariũ, quẽ antiquitas canit dicẽs: Taurus draconẽ genuit, & taurũ B draco. ipſa nouiſsimè ſacra, & ritus initiationis ipſius, quibus Sebadijs nomen eſt, teſtimonio eſſe poterũt ueritati. In quibus aureus coluber in ſinũ dimittitur conſecratis, & eximitũ rurſus ab inferioribus partibus, atq; imis. hæc quidem eruditè Arnobius. Porro & Euſebium audiamus, de eadem loquentem: Ceres, inquit, Perſephonen peperit, educatur puella, κόρη ſcilicet. Pherephattem nonnulli appellant: cui Iupiter, qui genuit, draco factus coniungitur. unde in Sabaziorum myſterijs draco in ſpiram inuolutus, in ſacrificijs, ad factorum memoriam, immò uerò in teſtimonium tantæ turpitudinis, ut ſic dixerim, adhibetur. Peperit & Pherephatte tauriformem filium, unde poetæ quoq; nõnulli taurum laudant draconis patrẽ, & draconem rurſus tauri patrem. & in montem arcana hæc facta ducentes, paſtoralem ſtimulũ celebrant: paſtoralem (ut puto) ſtimulum, ferulam, quod ligni genus bacchantes ferunt, appellantes. Sed nequeo latius huius Pherephattæ ſacra enarrare, quaſsillum, rapinam Edoneæ, terræ hiatum, ſues Eubolei, quas eodem hiatu ſimul & duas deas abſorptas fuiſſe aiunt. unde Megarenſes in Theſmophorijs ſues immittunt. Quæ ſacra uarijs modis mulieres, quoniam hæc fabula uariè narratur,

per

A per ciuitates Græciæ celebrant, Theſmophoria, σκιροφόρια, & ἀποῤῥητοφόρια uocantes, & multis modis Pherephattæ rapinã complorantes. Hæc uerò Euſebius. hinc & ſacra Pherephattia Proſerpinæ dicta inuenimus, quæ & Theogamia, & Antheſphoria uocata, ut in Luculli uita Plutarchus innuit. Sed & Heſychius Pherſephoneam ait appellari, quaſi φόρουσαν τὸ ἄφενος, hoc eſt ferentem diuitias, propterea quod fructus afferat utilitatem. Vocatur etiam eodem auctore χειρογονία, quòd ſcilicet manuum opera fructus terræ gignantur. κόρη etiam, id eſt puella, Proſerpina dicta eſt frequenter à Græcis, etſi alicubi Artemidorus diuerſam facere uidetur, de Interpretatione ſomniorum. Ita tamen in ſecundo ſcribit: Bona eſt, inquit, Ceres ad nuptias, & alias omnes res aggrediendas, per ſe conſpecta: non autem pari modo κόρη, propter hiſtoriam quæ de ipſa fertur. hæc enim ſæpe etiam oculis ſomniantis periculum adduxit, propter nomen κόρη. etenim etiam in oculo pupillam ſignificat. Phurnutus uerò, ubi de Cerere agit: Nõ uirgo, inquit, Ceres, quæ κόρην perperit, tanquã τὸν κόρον, id eſt ſatietatem. Nam dea Ceres ipſa materia putabatur, quæ ad ſatietatem uſq; nutriret. Sed & in Cratyli ſcholijs, quę Proclo aſcribuntur, de Core multa habentur. hęc & ἄῤῥητος κόρη, teſte Heſychio & Euripide in Alexandra, dicta eſt.

B Azeſia Proſerpina, pręcipuè à Trœzenijs culta & cognominata fuit, ut in Amęa Cerere ſcripſimus. Vnde prouerb. Amęa ad Azeſiam. Chthonia pręterea dea cognominatur, & Hecate, ut pluribus oſtendimus in Hecate Diana. Sed noſtri poetę Iunonis nomine frequentius nuncupant: nunc Stygiam appellantes. Papinius, Stygięq; ſeueros Iunonis thalamos. nunc Auernam: Silius: Comites Iunonis Auernę. nunc profundam: Claudianus, Caligantesq; profundę Iunonis thalamos. Interdum infernam & inferam: Verg. Iunoni infernę dictus ſacer. Et Statius, Iam complexa manu crinem tenet infera Iuno.

Deois Proſerpina cognominata eſt à Δηώ, id eſt Cerere, forma patronymica. Ouid. in libro Metam. VI.

Mnemoſynē paſtor, uarius Deoida ſerpēs. Auſonius in Cupidine:

Virgineas inter choreas Deoida raptam. Libera etiam uocatur, ut in Libero dictum eſt. Sed M. T. Ciceronis uerba hoc ſaltem loco afferam, ex ſexta in Verrem act. Vetus eſt, inquit, opinio (iudices) quę conſtat ex antiquiſſ. Gręcorum literis atq; monumentis, inſulã Siciliã totã eſſe Cereri & Liberę conſecratã. hoc enim cęterę gẽtes ſic arbitrãtur: tũ ipſis Siculis tã perſuaſum eſt, ut animis eorũ inſitũ atq; innatũ eſſe uideat. nã & natas eſſe in his terris deas, et fruges in ea terra primũ repetas arbitrãtur, & raptã eſſe Liberã, quam

eandem Proſerpinam uocant, ex Ennenſium nemore. qui locus quòd in media eſt inſula ſitus, umbilicus Siciliæ nominatur. & hęc totidem uerbis Cicero. A

Cyzicorū dea dicta eſt Proſerpina, teſte Stephano. hoc clarius multo etiam Plut. in Luculli uita oſtendit. ait enim, ipſum Lucullū Cyzico appuliſſe, quo tempore Proſerpinæ ſacra inſtabant, ubi & miraculum nigræ bouis, quæ quotannis illi mactabatur, commemorat. hinc ergo Poeta in Priapeis,

Raptam Cyzicos oſtreoſa diuam. Sanè rapta etiam Proſerpina cognominata eſt. Variè uerò de loco legitur, in quo rapta ſit. Plures ex Sicilia. Bacchylides ex Creta, Orpheus ex locis propriè Oceanum, Damias in cōuallibus, hoc eſt ἐν νάπαις, ut Scholijs in Heſiodum legi. Pauſanias uerò in Corinthijs ait, à Lerna non longè, ubi fluuius Chimarus labitur, ſeptum eſſe lapideum, in quo Proſerpinam ferūt à Plutone raptam, ad inferos deſcēdiſſe. alij ſeptum hoc ſupra Megaram tradunt, quo in ſepto lucus, in quo arbores quidem aliæ permultæ, ſed & olea & πρῖνος, quam ilicem plures interpretantur. quæ ex eadem radice coortæ credebantur.

Locrenſis Proſerpina, à Locris Italiæ cognominata, de qua & Val. Max. & Lactantius, ſed copioſius T. Liuius libro nono III. Dec. in nobili illa Locrenſium oratione: Fanum eſt apud nos (inquit) Proſerpinę, de cuius ſanctitate templi credo aliquam famam ad uos perueniſſe, Pyrrhi bello, qui cum ex Sicilia rediens Locros claſſe præterueheretur, inter alia fœda, quæ propter fidē noſtram erga uos in ciuitatem noſtrā facinora edidit, theſauros quoq; Proſerpinę intactos ad eam diem ſpoliauit, atq; ita pecunia in naues impoſita, ipſe terra eſt profectus. Quid ergo euenit, P. C.? Claſſis poſtero die fœdiſſima tēpeſtate lacerata, omnesq; naues, quę ſacrā pecuniā habebāt, in littora noſtra eiectæ ſunt: qua tāta clade edoctus tādē deos eſſe ſuperbiſsimus agnouit Rex, pecuniāq; omnē cōquiſitā in theſauros Proſerpinæ referri iuſſit. meminere & alij ſcriptores. B

Axiocerſa Proſerpina dicta putabatur in Cabirorum ſacris, & Samothracum, ut copioſius alibi oſtendimus.

Δέσποινα, id eſt domina, Proſerpina cognominata fuit, licet confundere uideatur Pauſ. in Arcad. tamē mox manifeſtè oſtēdit Proſerpinam ſignificare, & præcipuè cum duas ſtatuas ſeorſum deſcribit, Cereris & Deſpœnæ. Sed & Verg. in ſexto, Dominam eadem ratione illo uerſu intelligit:

Hi dominam, Ditis thalamo deducere adorti. Sed enim Δέσποιναν Arcades non Iouis, ſed Neptuni filiā aſſerunt, & in huius deæ templo de omnibus arborum fructib. primitias offerre cōſueuerant, exceptis malis punicis, id ſcilicet innuentes, quod ideo matri non

reſti-

A reſtituta fuiſſet Deſpœna, id eſt Proſerpina, quia grana punica guſtaſſet, Aſcalapho deferente: qui in bubonem ideo deformatus, ut eſt in primis in Met. Ouid.

θῆρα, id eſt Fera, cognominata Proſerpina, ut Pauſanias in Bœoticis notat.

πρωτογόνη, id eſt Primogenita eadem dicta eſt, teſte eodē in Attica. quin & Arcades Soteram, id eſt Seruatricē Proſerpinam uocabant. Pauſ. *ἰτώδρη* etiam uocata: Heſychius. Et *μελιτώδη*, quod etiam repetit Cœlius Rhod.

Δαεῖρα, quę & *δαῖρα* propter metrum, & per ſyncopen legitur, Proſerpinæ nomen fuit, ut Apollonij Rhodij interpretes in tertio Argonauticôn obſeruant, ſuper carmen illud,

δαῖραν μουνογένειαν ἑὸν δέμας ἱκμαίνοιο. quo loco & Timoſthenes & Aeſchylus pariter citantur. Quin etiam uidemus eandem & Vnigenam, hoc eſt *μουνογενῆ* uocatam: de qua repete quæ in Hecate ſcripſimus. A' *δαεῖρα* uerò *δαδείτης* deducitur, id eſt Proſerpinæ ſacerdos, ut Pollux innuit. Eadem & *νυχία*, hoc eſt nocturna uocabatur.

Cotytto Proſerpinam dictam, quadam coniectura ducti putauere nonnulli, ſic canente Iuuenale:

B *Talia ſecreta coluerunt orgia tæda,*
Cæcropiam ſoliti Baptæ laſſare Cotytto. Sacra enim hæc uidentur conuenire myſterijs ſecretis Cereris & Proſerpinæ, celebratis ab Athenienſibus, quæ Cotyttia à dea dicerentur. unde in poematijs Vergilianis illud,

Non me uocabis pulchra ad Cotyttia,
Ad feriatos faſcinos, &c. & Horatius in Canidiam:
Inultus ut tu riſeris Cotyttia. quo loco Porphyrion ait, ſacra eſſe inferorum. Sed ridiculè ait, forſan deduci à Cocyto fluuio inferorum. Quin & Merula Cocyton in Iuuenale Proſerpinam interpretatus eſt, illud perperam citans, Raptam Cocytos oſtreoſa diuam. quare etiam Domitium meritò & illum ridet Politianus, qui Baptas ait ſacerdotes eius deæ nuncupatos, unde nomen fabulæ factū, & cætera quę cap. x Miſcellaneorū doctiſſimè eſt executus. Sed miror illū Heſychiū nō allegaſſe, qui de Cotytto ita ſcribit: Cotytto, inquit Eupolis, propter odiū quod aduerſus Corinthios habebat, dęmonē hūc odioſum & inimicū induxit. hinc Cotyttia celebritas, quæ & *κοτυττίς*. de quibus ſic apud Plutarchum, ſi modo Plutarchi liber ille Prouerbiorum, *ἁρπαγὰ κοτυττίοις*, Rapta Cotyttijs. *κοτυττὶς*, inquit, *ἑορτή τίς ἐστι σικελική, ἐν ᾗ περί τινας κλάδους ἐξάπτοντες, πόπανα καὶ ἀκρόδρυα ἐπέτρεπον ἁρπάζειν.* hoc eſt, Cotyttis feſtum erat quoddam apud Siculos, in quo

placentas

placentæ & arborum fœtus ramis alligabantur, eaq́ diripienda A
proponebantur. putauerim ego id inſtitutũ propter Proſerpinæ
raptum in Sicilia. Porrò Suidas Cotyn dæmonem fuiſſe ſcribit
Corinthiorum: alij Thracum, in rebus turpibus. Strabo libro de-
cimo, Bendidia & Cotyttia ſimul enumerat, item deam Cotyn.
item & Syneſius in Epiſtolis.

PARCAE.

MOῖρα, ϗ αἶσα uocata græcè, & κὴρ interdum. Parcæ ue-
ro à noſtris dicuntur κατὰ τὴν ἀντίφρασιν, hoc eſt, per
contrarium. ut ait Seruius, quod nemini parcant. Par-
cas tres exiſtimabant ueteres: unam loqui, alteram ſcri
bere, tertiam fila deducere. et propterea Parcas, ſcribas ac librarias
ſuperûm uocat Martianus: Clotho, inquit, Lacheſis, Atroposq́,
quoniam ſententias Iouis orthographę ſtudio ueritatis excipiunt,
utpotè librariæ ſuperûm, archiuiq́ cuſtodes. Sic & eas Ioui Phur
nutus tribuit, Plutoni uerò Fulgentius: Tria, inquit, ipſi Plutoni de
ſtinant Fata, quarum prima Clotho, ſecũda Lacheſis, tertia Atro-
pos. Clotho enim græcè euocatio dicitur, Lacheſis uerò ſors nun-
cupatur, Atropos quoque ſine ordine dicitur: hoc uidelicet ſenti- B
re uolentes, quòd prima ſit natiuitatis euocatio: ſecunda uitæ ſors,
quemadmodum quis uiuere poſſit: tertia mortis conditio, quæ ſi-
ne lege uenit. Sed enim hæc Fulgentij theoria cum his quæ à Græ
cis traduntur, parum conſona uidetur. Illi enim μοίρας, id eſt Par-
cas, à diuidendo & diſtribuendo unicuique ſua, dictas arbitran-
tur. et Clotho quidem, παρὰ τὸ συνεκλῶσθαι καὶ ξυνείρεσθαι, quod ſcili-
cet reuoluat & contrahat omnia. Lacheſis uero, παρὰ τὸ λαγχάνειν
τὸ πεπρωμένον, id eſt, quod fatum ſortiatur. Atropon autem, quo
niam ἄτρεπτον, quaſi inuertibilis ſit, & incommutabilis. Sunt uerò
qui Parcas ita interpretentur. per Clothon ſeptem planetas, per
Lacheſin res ſublimares: per Atropon autem Aplanen, id eſt in-
errantem ſphæram. Alij Clotho præſenti tempori, Lacheſin fu-
turo, Atropon præterito, ut ait Ariſtoteles. Porrò ne à noſtris
recedamus, ſunt qui eas ita ſtatuant, ut una colum teneat, altera fu
ſum, tertia filum rumpat: uitę curſum ſtatumq́ deſignantes. et hoc
uerſu id innuunt:

Clotho colum retinet, Lacheſis net, & Atropos occat. He-
ſiodus poeta Parcas Nocte & Herebo natas cecinit, propter
occultam & abditam fatorum uim. Lycophron, Maris puel-
las dixit, ob feram & immitem fatorum legem. Illud certè
mirum uideri poteſt, cur ab Heſiodo in Theogonia bis Par-

carum

A carum generationem factam legamus. Nam non longè à principio, *μοίρας καὶ κῆρας ἐγείνατο νηλεοποίνους*, ait, de Noctis & Herebi filijs loquens. non longè uerò à poematis calce, Iouem dicit ſtabilito regno poſt Titanum bellum, Themidem duxiſſe uxorem, ex qua inter cæteros filios genuit,

μοίρας θ᾽ αἷς πλείστην τιμὴν πόρε μητίετα ζεύς,
κλωθώ τε, λάχεσίν τε, καὶ ἄτροπον. hoc eſt,
Parcas, Iuppiter his dederat rex plurimum honoris,
Clothoq́; & Lacheſin, ſimul Atropon. Sed quoniam Parcas diximus ex eruditorum ſententia appellatas, quò d minime parcant: Varro tamen apud Gellium libro tertio, nomina Parcis antiquos ait feciſſe à pariendo, & à nono atque decimo menſe. nam Parca, inquit, immutata litera una, à partu nominata. itē Nona & Decima, à partus tempeſtiui tempore. Ceſellius autem Vindex in lectionib. ſuis antiquis: Tria, inquit, nomina Parcarum ſunt, Nona, Decima, Morta. Et uerſum hunc Liuij antiquiſſimi poetę ponit ex Odyſſea, *Quādo dies aduenict quem profata Morta eſt.* Sed homo minimè malus Ceſellius, Mortam quaſi nomen accepit, cum accipere quaſi *μοίραν* deberet. atq; hæc quidem ille. Alij Parcarum hæc nomina eſſe uoluerunt, ut recitant Marſil. Ficinus in Platonem, & Soci-
B nus Bentius medicus et philoſophus, in eo qui eſt de Felicitate: Veſtam, Mineruam, & Martiam, uel Martem. Effingebant eas antiqui tanquam anus, niueis uelleribus redimitas, quibus & narciſſum attribuebant florem. Sed elegantiſſimè à Catullo finguntur his uerſibus, in Pelei & Thetidis epithalamio:

Cum interea infirmo quatientes corpora motu,
Veridicos Parcæ cœperunt edere cantus.
His corpus tremulum complectens undiq; ueſtis,
Candida purpurea talos incinxerat ora,
Et roſeo niueæ reſidebant uertice uittæ,
Aeternumq́; manus carpebant ritè laborem.
Læua colum molli lana retinebat amictam.
Dextera tum leuiter deducens fila, ſupinis
Formabat digitis, tum prona in pollice torquens
Libratum tereti uerſabat turbine fuſum: & cætera, quæ apud ipſum poetam doctiſſ. leges. neq; enim eas quiſquam pictura magis graphicè formare potuiſſet. Parcarum uerò numerus, ut Euſebius ait, & nomina ipſarum, & fuſus, & glomeratum in eo filum, cæteraq; huiuſmodi, ineuitabilē determinationem cauſarū oſtendere arbitrabantur. hinc Plato in x de Repub. Alias autē, inquit,

tres Neceſſitatis filias æquali inuicem interuallo in throno ſedere, A Parcas ueſtibus albis, capite coronato, Lacheſin, Clotho, Atropō. quæ ad Sirenum harmoniam canant, Lacheſis quidem præterita, præſentia Clotho, Atropos uerò futura: & cætera, quæ multa eo loco de Parcis, & earum matre diuus philoſophus diſſerit: quæ ſi quando otium ſuppetit, legere poteris. De Parcis plura itidem leges in libris de Legib. apud eundem Platonem. item Chryſippus multa ſcripſiſſe dicitur, ut à Diogeniano reprehenditur apud Euſebium. Fatum dicit, dictum quoddam, determinatumq; diuinitus eſſe: Parcas autem è contrario, quoniam nemini parcant: Sortes, quia ita ſortitum unicuiq; ſit. Atque ideo tres eſſe Parcas arbitrabantur, quia tria ſunt tempora, quibus omnia inuoluuntur: Lacheſinq; dictam eſſe, quia λαγχάνειν grecè, euenire per ſortē deſignat: Atropon, quia uerti non poſſit: Clothon, quoniam contorta et coordinata omnia teneat: & cætera, quæ contra fatum diſputat Euſebius in ſexto Præpar. euangelicæ.

Æſan etiam, hoc eſt αἶσαν, diximus Parcam uocari: hoc eſt, latentem & minus notam eorum quæ fiunt cauſam. αἶσα uerò nuncupata eſt, ut Phurnutus innuit, quaſi ἀεὶ οὖσα, id eſt ſemper exiſtens.

εἱμαρμένη etiam Parca, & Fatum dicitur. ſed cuius uerbis potius eam deſcribemus, quàm M. Tullij? qui Velleium inducit ita B loquentem: Hic, inquit, nobis exiſtit primum illa fatalis neceſſitas, quam εἱμαρμένην dicitis, ut quicquid accidat, id ex æterna ueritate, cauſarumq; continuatione fluxiſſe dicatis. Sed de Imarmene etiam plura Phurnutus de Deorum natura, item Ariſtoteles, & Apuleius de mundo. Proclus in Comment. Heſiodi in ἔργοις, Stoicos ait appellare Imarmenen Διὸς νοῦν, ſuper ea Heſiodi uerba, ὅτι πῃ ἐστὶ Διὸς νόον ἐξαλέασθαι. id eſt, nuſquā eſt Iouis mentē aufugere. Chryſippus: Imarmene, inquit, ſempiterna quædam & indeclinabilis rerum ſeries, & catena, ſeſe uoluens & implicans per æternos conſequentiæ ordines, è quibus connexa eſt. His conformia ſcribunt & Phurnutus, et Boetius in Topicis. εἱμαρμένη uerò dicta, διὰ τὸ εἴρειν τε καὶ χωρεῖν ἀκολούθως, id eſt quoniam trahat & cedat conſequenter. Heſychius ait, Imarmenen à Cretēſibus uocari ἀμεργόν. Plurimi etiam ἀνάγκην, id eſt neceſsitatem, cum Imarmene deſcribunt, inter quos Phurnutus, qui ait: Anance eſt, quā cogere aut uincere non poſſumus, ſiquidem ei omnia ut ad cauſam referuntur. Varro, Fatum à fando dictum ait, quod pueris Parcæ conſtituant fando dictum Fatum, & res fatales: quidā & Parcarum manes dicunt.

ὄπις quoq; Parca dicta, dicta eſt ἀπὸ τοῦ λανθάνειν ὄπισθεν, id eſt à retro occultando, & obſeruando noſtra facta, & quæ punienda ſunt, puniendo.

A πεπρωμένη uerò dicta, διὰ τὸ πεπερατῶσθαι πάντα, id eſt, quòd omnia terminata ſunt, & nihil ſit in ijs quæ ſunt in infinitum.

Lanificæ Parcæ à noſtris cognominatæ ſunt, quòd penſa & ſtamina uitæ humanæ trahant candida, uel argentea, id eſt felicia, uel ferrea & pulla: uel nigra, id eſt infelicia. Martialis:

Si mihi lanificæ ducunt non pulla ſorores Stamina.

Tetricæ Parcæ, & Sorores etiam uocantur, quod nemini parcant. Idem Martialis,

Ruperunt tetricæ cum mala penſa deæ. Hinc & à Græcis ἀμετάτρεπτοι dicuntur, id eſt inconuertibiles.

Adraſtiã & Nemeſin cũ his cõiungit Phurnutus. Sed ipſe in eo, in quo de Fortuna ægi, eas copioſe ſum executus. Tu inde petas.

FVRIAE.

QVas latini Furias appellauere, græci Erinnyies, & Eumenides in primis dixere. has & Plutoni deſeruire, prodidit antiquitas. hinc Vergilius,

Hæ Iouis ad ſolium, ſæuiq́; in limine regis
Apparent, acuuntq́; metum mortalibus ægris,
Si quando lethum horr ificum, morbosq́; deûm rex
Molitur meritis, aut bello territat urbes. & cætera. Hiſdem etiam

B ueteres commotæ mentis affectus adumbrabant, proptereáq; furoris deas exiſtimabant. Semper uerò uirgines etiam prouerbio dictæ, quod cum malefactorum ultrices ſint, facilè corrumpi non poſsint, quin etiam pœnas de delinquentibus ſumunt: Suidas autor. Cicero pro Roſcio Amerino: Nolite putarę, quẽadmodum in fabulis ſæpenumero uidetis, eos qui aliquid impiè ſceleratéq; commiſerint, agitari & perterreri Furiarum tædis ardentibus: ſua quemq; fraus, & ſuus terror maximè uexat. & paulo pòſt: Hæ ſunt impijs aſsiduæ domeſticæq; Furiæ, quæ dies noctesq; parentum pœnas à conſceleratiſs. filijs repetant. Idem Cicero in primo de Legibus: Agitant & inſectantur impios Furiæ, non ardentibus tædis, ſicut in fabulis, ſed angore conſcientiæ. Suet. de Nerone: Sæpe confeſſus exagitari ſe materna ſpecie, uerberibus Furiarum, ac tædis ardentibus. Sed omnis hac de re plena eſt Tragœdia. Erinnyies quidem ideo ſunt uocatæ, quaſi ἔρις νοῦς, hoc eſt mẽtis lis. Eumenides uerò per contrarium εὖ μένος, quaſi non bona mens. Erinnyias Heſiodus natas fabulat̃ ex ſanguinis guttis pudendorũ Cœli, in terram cadentibus. quidã Noctis & Herebi filias dixere, ut Lactantius ait in Theb. Alij Acherontis. Orpheus in Hymno,

Ἁγναὶ θυγατέρες μεγάλοιο Διὸς χθονίοιο,

περσεφόνης τε. id eſt, Caſtæ filiæ magni Iouis terreſtris,& Perſe- A
phones. Furiæ uerò frequentiſsimè in tragœdijs introducuntur. unde Ariſtophanes in Pluto, de Paupertatis dea, πτωχία ἴσως ἐρινὺς ἐστὶν ἐκ τραγωδίας. hoc eſt, Fortaſsis eſt erinnys ex tragœdia Paupertas. Propertius, Tum me uel tragicæ uexetis Erinnyes. ſcribit Strabo libro Geogr. quarto, apud Caſsiteridas inſulas homines eſſe colore fuſco, tunicis ad talos demiſsis, cingulo pectus incinctis, baculosq; manu geſtare, Furijs perſimiles. quibus ex uerbis Furiarũ habitũ colligimus. Horrendum aſpectum furijs Phurnutus aſcribit, & igne ac flagello impios & noxios inſequi. Furijs primus Æſchylus dicitur crines anguibus implicitos affinxiſſe, quas Ceraſtas poetæ appellant. Claudianus de Alecto:

Mollia lambentes finxerunt membra Ceraſtæ. Idem:

Alecto ſtetit in medio, uulgusq; tacere
Iuſsit, & obſtantes in tergum reppulit angues,
Perq; humeros errare dedit. Hinc etiam ab Orpheo ὀφιοπλόκαμοι dicuntur, quaſi dicas ſerpenticomæ. Idem ſcribit & Phurnutus. ſic à Vergilio Alecto deſcribitur,

Luctificam Alecto dirarum à ſede ſororum,
Infernisq; ciet tenebris, cui triſtia bella,
Iræq;, inſidiæq;, & crimina noxia cordi. B
Odit & ipſe pater Pluton, odere ſorores
Tartareæ monſtrum, tot ſeſe uertit in ora: & cætera, quæ ſequuntur. De Tiſiphone uerò Ouid.

Nec mora, Tiſiphone madefactam ſanguine ſumit
Importuna facem, fluidoq; cruore rubentem
Induitur pallam, tortoq; incingitur angue. Mox comites illi adiungit, Terrorem, Pauorem, & Inſaniã. plures addit Claudianus in Ruffinum, & item Statius in Theb. quorũ uerſus, ne nimius ſim, miſſos facio. Hæ uero Furiæ tres ſorores dicuntur, Alecto, Tiſiphone, & Megæra. quidam & quartam addunt, Lyſſam, id eſt, Rabiem. unde Euripides in Hercule furente, Irin inducit Iunonis iuſſu Lyſſam adducere, quæ Herculi furorem ac rabiem inijceret. Eſt autem Lyſſa dea, ut idem ait, Noctis filia, ex Cœli ſanguine. hæc rabiem immittere fingebatur, & centum ſerpentum capitibus ſibilantibus caput incinctum, manu uerò ſtimulum geſtare. Sic uero de Furijs ſcribit Iſidorus: Aiunt & tres Furias antiqui, fœminas crinitas ſerpentibus, propter tres effectus, qui in animis hominum multas perturbationes gignunt, & interdum cogunt ita delinquere, ut nec ad famam, nec ad periculum ſui reſpectum habere permittant:

A mittant. Ira, quæ uindictam cupit. Cupiditas, quæ deſiderat opes. Libido, quæ appetit uoluptates. quæ ideo Furiæ appellãtur, quod ſtimulis ſuis mentem feriant, & quietam eſſe non ſinant. De Furijs uero Fulgentius ita: Prima, inquit, eſt Alecto. Alecto enim græcè impauſibilis dicitur, παρὰ τὸ α, καὶ λήγομαι, quod non deſinat. altera, Tiſiphone. Tiſiphone autem, quaſi τούτων φωνὴ, id eſt, iſtarum uox, (inconcinna mihi quidem uidetur etymologia. nam potius à τίσις καὶ φόν@ deducitur, hoc eſt, uindicta & cæde. quod & Vergilius oſtendere uidetur, cum ait,

Continuò ſontes ultrix accincta flagello
Tiſiphone quatit inſultans, toruosq́; ſiniſtra
Intentans angues) Sequitur Fulgentius: Primum eſt ergo, non pauſando Furiam concipere: ſecundum eſt, in uocem erumpere: tertium, iurgium protelare. quę interpretatio, licet mihi parum arrideat, aſcribere tamen eam placuit. eſt enim uulgarem ſecutus humanæ naturæ rationem. Megæra uerò dicta ab odio & inuidia, quæ mortalibus inijcit. μεγαίρω quippe id ſignificat. Orpheus duos hymnos his deis concinuit, quorũ tamen prior in uetuſtis & manuſcriptis codicib. hanc habet ἐπιγραφὴν, ἐριννύων θυμίαμα στύρακα καὶ μάνναν. licet in impreſſis aliter. alter uero habet, εὐμενίδων θυ-
B μίαμα ἀρώματα. In priore, earum triũ nomina uno uerſu explicat, τισιφόνη τε, καὶ ἀληκτὼ, καὶ δῖα μέγαιρα. id eſt,

Tiſiphone, nec non Alecto, & dia Megæra. Ideo uerò Furię apud inferos eſſe dicuntur, quoniam cauſæ parum notæ plerunq́;, ut ait Phurnutus, in occulto ſunt, nec uidentur, & ijs in primis qui meriti ſunt. Porrò ut eſt apud Ælianum, turtures aues Furijs ab antiquis dicatæ putabantur, ſed & Parcis, ac Veneri, & Cereri.

Eumenides Furiæ nuncupatæ, ut dictum eſt, per contrarium, quod minimè beneuolæ ſint, & mites. in has Orpheus hymnum compoſuit, ut antè meminimus: ultricesq́; uocat hominum impiorum & iniuſtorum, hoc eſt, ἀσεβούντων, τῶν τ' ἀδίκων τιμωροὶ. Seneca: Adeſte ſceleris ultrices deę. Cognominantur & κυανόχρωτες, quòd obſcuro corpore fingãtur, & βλοσυρονύχιαι, & φοβερώπιδες, quòd & unguibus & aſpectu terribiles ſint. Scribit M. Cicero, Athenis Eumenidum fanum fuiſſe, ut planius dicam ἐν σεμναῖς θεοῖς. Has quidam & μανίας uocant, id eſt furentes, ut ait Pauſ. Legimus Maniarum templum fuiſſe apud Meſſenios. Eumenides plerunq́; cum facibus finguntur, ut apud Tragicos uidemus. hinc Vergilius, Eumenides tenuere faces. Idem: Ferreiq́; Eumenidum thalami. quo loco Seruius ſcribit: Furiæ nunquam nupſerunt, unde igitur thalamos accipimus? Sed accipiendum, in quibus natæ ſunt,

& cætera. Eumenidum ſacerdotes λήτειραι dictæ ſunt, ut Heſychius notat. A

σεμναὶ θεαὶ dicuntur Erinnyes. Arpocration ſcribit, Athenienſes ſic uocare, quaſi dicas deas caſtas, & incorruptas. Pauſ. in Corinth. ait, Semnas à Sicyonijs, Eumenidas dici ab Atticis. in Attica tamen etiam ait: Iuxta dearum, inquit, templum quas σεμνὰς uocant. Sophocles de his multa, præcipuè in fabula Oedipi Epicolono. has uocat Heſiodus in Theogonia Erinnyes. de Semnis deis, & Phornutus, & Apollonij interpretes. Semnis his deis oues prægnantes immolabant, & melicratum. Philemon poeta comicus diuerſas Eumenidas & Semnas fecit in fabulis.

Palæſtinas deas Furias cognominatas ab Ouidio, docti quidam arbitrantur. ita enim ille canit in quarto Faſt. de Aty furente:

Et modò tolle faces, remoue modò uerbera, clamat,

Sæpe Palæſtinas iurat adeſſe deas. Palæſtę quidem locus Epiri apud Oricum, ut Lucanus in quinto Pharſaliæ innuit:

Inde rapi accepere rates, atq; æquora claßem
Curua ſequi, quæ iam uento, fluctuq; ſecundo
Lapſa, Palæſtinas uncis confixit arenas, &c. Cæſar in Cōment. ciuilibus: Ad eum locum qui appellatur Paleſtæ, omnibus nauibus ad unam incolumibus milites expoſuit. etſi exemplaria pleraque pro Paleſtæ, Pharſalia legunt. Eum uero locum Paleſte dictum aliqui putant, quoniam geminæ columbæ fatidicæ è Syria Dodonam euolauerunt, quæ Palæſtinæ ſunt appellatæ. in illis quoq; fuiſſe inferorum oſtium ferunt, item Acheruſiam: item de Aidoneo, id eſt Plutone quæ traduntur, & Proſerpina. Sed & quidam Herculē ea parte Cerberum traxiſſe prodiderunt. hinc eruditi coniectura ducti, Palæſtinas deas Furias interpretati ſunt. Sed et Marſus ait, ſe à græco accepiſſe, in commentarijs peruetuſtis legiſſe, Furiarum templum in Epiro fuiſſe: itemq; in altero græco codice uetuſtiſſimo. Ego uerò nihil ultra, niſi quod lego apud T. Liuium in quintæ Dec. lib. tertio, Peneſtiam regionem ac terram eſſe Illyrici. Tertio, inquit, die ad Vſcana Peneſtianæ terræ, ea maxima urbs eſt. tum paulo infrà: Vſcanenſibus Illyrijsq; uenditis in Peneſtiam exercitum Perſeus reducit. Item alibi, Peneſtas. Vide uero tu an Peneſtinas deas legendum ſit, potius quàm Palæſtinas. Nō me pręterit, et Ph. Beroaldū de his ſuā potius opinionē q̄ ſententiam attuliſſe. Palæſtinas enim deas ait, deam Syriam, & Phrygiā Cybelem: nec abſurdum eſſe, ex D. Auguſtini ſententia multas deas ad unam reuocare, ut non tam ſint deæ multę, quàm multa unius nomina. hinc putauit Beroaldus, Ouidiū deas appellaſſe Palęſtinas, perinde ac Furias, quòd ſcilicet in Syria Palæſtini ſint.

Harpyiæ,

A Harpyiæ,ſeu Furiæ,ſeu fabuloſæ deę quædam dicuntur: Verg.
Virgineus quibus eſt uultus,fœdiſſima uentris
Proluuies,uncæq́; manus, & pallida ſemper
Ora fame. Tres fuerunt, Aello, Ocypete,& Celeno: licet quidam quartam addiderint, Thyellã. Apollonij tamen interpretes, Thyellas,procellas & procelloſos flatus interpretantur. Heſiodus & Apollonius duas tantum nominant Harpyias,quas Iridis ſorores fabulati ſunt antiqui, Thaumantis filias,& Electræ Oceani. Sic enim canit Heſiodus in Theogon.
θαῦμας δ᾽ ὠκεανοῖο βαθυῤῥείταο θύγατρα,
ἤγαγετ᾽ ἠλέκτρην,ἡ δ᾽ ὠκεῖαν τέκεν ἶριν,
ἠϋκόμους δ᾽ ἅρπυιας,ἀελλώ τ᾽,ὠκυπέτην τε. hoc eſt, Thaumas filiam Oceani profundi Electram duxit, quæ grauida peperit Irin,& pulchricomas Harpyias,Aello & Ocypeten.&c. Idẽ apud Lycophronem Iſaacius refert. harum ſuo more Fulgentius allegoriam comminiſcitur: ex illo eam repete, ne plura inculcem. Hæ & rapaces aues dicuntur, ait Phauorinus, Phinei filię,Geraſia & Harpyria, cibaria rapientes ex ore ſenis. Alij Harpyias uentorum conuerſiones interpretantur,& uentos ipſos: alij Neptuni filias & Terrę ſcribunt. Seruius grammaticus, Ponti & Terræ: & ideo ait eas inſulas
B habitare, partem terræ, partem maris tenentes. quidam eas aues & uolucres dixere, unde illis Vergilius & Apollonius plumas addunt: ut illud,
Sed neq́; uim plumis ullam, nec uulnera tergo Accipiunt. quod tamen dictum Donatus interpretatur, quod Stygię eſſent,& propterea inuulnerabiles. quàm interpretationem non recipit Seruius. Alij Harpyias Iouis canes dictas uolũt, quos ſequitur idem Seruius in tertio Æneidos comment. inquit enim, cum Zetus & Calais Boreæ filij eas inſequerentur ad Plotas uſq; inſulas, Irin eis apparuiſſe, quæ illos moneret, ut canes Iouis inſequi deſiſterent. hoc eſt, ut his uerbis canit in ſecundo Apollonius:
Non fas, ô nati Boreæ, uos enſibus alti
Harpyias urgere canes Iouis. Sed neſcio quo pacto longè dulcius græcè ſonat:
οὐ θέμις ὦ υἱεῖς βορέου ξιφέεσιν ἐλάσαι
ἁρπυίας, μεγάλοιο διὸς κύνας. Illud tamen hoc loco notandum, quod Apolionij cõmentatores ſcribunt, decẽtius Irin miſſam nunciam filijs Boreæ, ut deſiſterent: uel quòd ipſa nuncia ſit, uel potius quòd ipſarũ Harpyiarũ ſoror eſſet. nã alij Mercuriũ miſſum aiunt, inter quos eſt Heſiodus. ab ea uero conuerſione, Zeti ſcilicet et Calais, inſulæ Plotę, Strophades appellatę ſunt: quod ijdẽ poetæ Appollonius et Vergilius, et ante eos Antimachus in poemate Lydes

cc 3 cecinit.

cecinit. Sanè & Furię exiſtimatę ſunt, unde Celęno apud Vergiliũ: A
Vobis furiarum ego maxima pando. Quare palàm eſt, et canes ap pellatas eſſe Furias. Lucanus:
Stygiasq́; canes in luce ſuperna Reſtituunt. Vergil.
Viſæq́; canes ululare per umbram,
Aduentante dea. Horat. in Sermonibus: Viderit infernas errare canes. Illud inſuper addit Seruius, apud inferos Furias dici, et canes: apud ſuperos diras, & aues: ut ipſe idem Vergilius in duodecimo. In mundo uero Harpyiæ dicuntur. eas item ait καμψόνυχας, hoc eſt uncungues. & ut Vergilius ait, uncæq́ manus: æmulatus Apolloniũ, qui in ſecũdo cecinit χειρῶν τ' ἄπο γαμψῇσι συνεχέως ἥρπαζον. id eſt, manuũ curuitatibus cõtinenter rapiebant. Canit & hoc idem Poeta, fugatas Harpyias à Zeto & Calai, & ſe in ſpecum abdidiſſe in inſula Creta ſub Arginunte, ut etiam Neoptolemus et Pherecydes prodiderũt. Porrò Harpyiarũ nomẽ in prouerbiũ tractũ eſt, de rapacibus, & ijs q plus iuſto opes per fas et nefas exigũt.

Diræ quidem apud ſuperos dicuntur. Vergilius:
At procul ut diræ ſtridorem agnouit, & alas,
Infelix crines ſcindit Iuturna ſolutos. Idem:
Dicuntur geminæ peſtes, cognomine Diræ,
Quas, & tartaream Nox intempeſta Megæram, B
Vno eodemq́; tulit partu. Plutarchus in uita M. Craſſi, Acteium ſcribit his uerbis diras imprecatum eſſe: Acteius, inquit, in urbem citato gradu accurrens, in uia per quam Craſſus iter facturus erat, ſuccenſam cratem cõſtituit. cumq́ in eum locum Craſſus perueniſſet, aſſiſtens Acteius, et ſacra quædam ac libationes faciens, diras admodũ atq́ horrendas execrationes obnũciauit, deos quoſdã inauditos antea et horrẽdos nomine cõpellans. has imprecationes Romani diras appellãt, quas nũc quaſi uetuſtate obſoletas, eã uim obtinere dicebãt, ut q illis obnoxius fuiſſet, grauiſſ. pœnas dare cogeret, & maximo infortunio affici: & cętera, quę idẽ Plut. exequit.

Obſcœnæ etiã uolucres Furiæ dicũtur à poetis. Idẽ Vergilius:
Iam iam linquo acies, ne me terrete timentem,
Obſcœnæ uolucres, alarum uerbera noſco. Appellantur & Luctificæ, & Importunæ, alijs'que huiuſmodi epithetis, quæ diligentius ab alijs collecta habentur.

Furor, Furiarum ſi non frater, conſanguineus certe à poetis con fingebatur: quem graphicè effingit Petronius Arbiter in carmine de Bello ciuili, ut pictor nemo melius.

Furina etiam colebatur à Romanis, teſte Cicerone lib. tertio de Nat. deorũ, ubi Eumenidas cõmemorans: Quę, inquit, ſi deę ſunt,

quarum

A quarum & Athenis fanum eſt,& apud nos,ut ego interpretor, lucus Furinæ. meminit idem ad Atticum. ſed & ego in primo Syntagmate aliquanto plura, de Furore & Furina recenſui.

Sed iam reliquam infernorũ deorũ, hoc eſt, θεῶν νεκρικῶν & Manium turbam explicabo, Vergilianumq́ illud interpretabor,

Dei quibus imperium eſt animarum, umbræq́ ſilentes,
Et Chaos, & Phlegethon, loca nocte ſilentia late,
Sit mihi fas audita loqui. Variè philoſophi de deis inferis dixere. nam per alios exiſtimabant animas ad inferos deduci: ut,

Hac animas ille euocat Orco
Pallentes, alias ſub tartara triſtia mittit. itẽ per alios trãsferri: ut,
Nauita ſed triſtis nunc hos, nunc accipit illos. per alios purgari: ut,
Aliæ panduntur inanes Suſpenſæ ad uentos. per alios uerò ad ſumma reuocari: ut,
Lethæum ad fluuium Deus euocat agmine magno. Sed nos his miſsis, ſeorſum diſcutiamus, primumq́ qui propriè Manes dicerentur à gentibus oſtendamus. Manes, ut Aelius Stilo ait, dei inferi, quaſi boni dicuntur à ſuppliciter eos uenerantibus, propter metum mortis: ut Immanes quoq́, pro ualde non bonis dicuntur.
B Manes uerò ab auguribus inuocabantur, quòd per eos omnia manare credebant, eosq́ deos ſuperos atq́ inferos dicebant. Feſtus: Manalem, inquit, etiam lapidem putabant eſſe hoſtium Orci, per quod animæ inferorum ad ſuperos manarẽt, qui dicuntur manes. alij Manalem lapidem uocabant petrã quandã, quæ erat extra portam Capenam, iuxta ædem Martis: quã cum propter nimiã ſiccitatem in urbem pertraherẽt, ſequebatur ſtatim pluuia, eumq́ quòd aquas manaret, Manalẽ lapidẽ dixerunt. idem feſtus auctor. Manias quoq́ idẽ Ælius Stilo dici ait, ficta quędã ex farina in hominũ figuras, quia turpes fiãt, quas alij Maniolas appellabãt. Manias autem, quas nutrices minitẽtur pueris, eſſe Laruas, id eſt Manes deos deasq́ putabant, quosq́ ab inferis ad ſuperos emanare credebant: aut Mania eſt eorum auia, mater ue. Sunt enim utriuſq́ opinionis auctores. hinc etiã putarim ipſe hodie, dum terrere uolunt infantes, Orcũ nutrices uocare. Sed ridicula iſta ſunt, quin & nocumenta plerũq́ infantibus & puellulis terriculamenta iſta afferunt. Deorum etiam Manium mundum Cereris eſſe putabant, qui mundus quid ita diceretur, retulit Cato in Commentarijs Iuris ciuilis: Mundo, inquit, nomen impoſitũ eſt, ab eo mũdo, qui ſupra nos eſt. forma enim eius ex ijs qui intrauere, cognoſci potuit aſsimilis illi. atq́ eius inferiorem partẽ, ueluti cõſecratam deis Manibus. hunc autem Cereris mundum ter in anno patêre putabant his die-

bus, poſtridie Vulcanalia, & ante diem tertium Non. octobris, A & ante diem ſextum Id. nouembr. Inferiorem enim eius partẽ conſecratam deis manibus, arbitrantes clauſam omni tempore præter ſupradictos dies: quos dies etiam religioſos iudicauerunt eam ob cauſam, quod ijs diebus ea quæ occulta & abdita religionis deorũ Manium eſſent, in lucem adducerentur, & patefierent: nihilq́ eo tempore in Re. pub. geri uoluerunt. Itaq; per hos dies non cum hoſte manu conſerebatur, non exercitus ſcribebatur, non comitia habebantur, non aliud quicquam in Rep. niſi quod ultima exegiſſet neceſsitas, adminiſtrabatur. hæc ex Sex. Pomp. cõmentarijs. Vergilius cum cecinit, Quiſq; ſuos patimur manes: Seruius exponere uidetur pro Genijs, ut in Genijs pluribus oſtendimus. Martianus uero: Manes, inquit, corpori humano præſules attributi ſunt, qui parentum ſeminibus manauerũt, qui ſub Plutonis poteſtate ſunt: qui ideo Summanus dicitur, quaſi Summus manium. idem auctor paulo pòſt, Verùm manes quoniã corporibus illo tempore tribuuntur, quo fit prima conceptio, etiam poſt uitam ijſdem corporibus delectantur, atq; cum ijs manentes appellantur Lemures: qui ſi uitę prioris adiuti fuerint honeſtate, in Lares domorũ, urbiumq́ uertuntur: ſin autem deprauantur ex corpore, Laruæ perhibentur, ac Maniæ. Manes igitur tam boni quàm truces cõſtituti, quos B ἀγαθοὺς καὶ κακοὺς δαίμονας memorat Graia diſcretio. In his autẽ ſunt Manes, eorumq́ præſtites Mana & Mantuona dei etiã cum his quos Aquilos dicunt, item Fura, Furinaq́, & mater Mania: & cętera, quæ Martianus eſt executus. Sed pręſtat etiam audire, quæ de his Apuleius ſcribit de deo Socratis, cum de Dæmone & Genio locutus fuiſſet, ita enim ſubiũgit ſuis uerbis: Animus humanus exutus & liber, ſtipendijs uitæ corpori ſuo obiuratis, hunc uetere latina lingua reperio Lemurem dictum. ex hiſce ergo Lemuribus, qui poſteriorum ſuorum curam ſortitu pacato, & quieto numine domum poſsidet, Lar dicitur familiaris: qui uerò propter aduerſa uitæ merita, nullis bonis ſedibus, interuagatione, ſeu quodam exilio punitur, inane terriculamentum bonis hominibus, cæterũ noxium malis, hunc pleriq; Laruam perhibent: cum uerò incertũ eſt quæ cuiq; eorũ ſortitio euenerit, utrum'ne Lar ſit, an Larua, nomine Manem deum nuncupant, & honoris gratia Dei uocabulũ additum eſt. hæc Apuleius. Lemures, quos iam dixi, inter inferorũ umbras & manes, Porphyrion Horatij interpres recẽſet in eo uerſu, Nocturnos Lemures: Lemures, inquit, putãt hominũ eſſe poſt mortẽ uagantes umbras, dictos quaſi Remores, à Remo, cuius occiſi umbras frater Romulus placare cum uellet, Lemuria inſtituit. Vnde Ouid. in Faſt. de Romulo loquens,

Lucemq;

A *Lucemq; Lemuria dixit,*
Illam, qua poſitis iuſta feruntur auis.
Aſpera mutata eſt in leuem tempore longo
Littera, quæ toto nomine prima fuit.
Mox etiam lemures animas dixere ſilentum. Idem,
Ritus erit ueteris nocturna Lemuria ſacri,
Inferias tacitis manibus illa dabunt. Sed de his plura in noſtro de Annis & menſibus, &c. Varro de Vita pop. Ro. apud Nonium: Quibus temporibus in ſacris fabam iactant noctu, & dicunt ſe Lemures domo extra ianuam eijcere. Auguſtinus libro nono de Ciuit. dei, dicit quidem animas hominum dæmones eſſe, & ex hominibus fieri Lares, Laruas, & Manes. Lares, ſi meriti boni ſunt: Lemures, ſeu Laruas, ſi mali. Porro Tauri ludi dicebantur, qui deis inferis fiebant. Feſt.

Charon deus infernus, dictus per antiphraſin, quaſi Acheron. alias tamen Phurnutus etymologias adducit, quas non ſatis probo. Deſcribitur probè à Vergilio in ſexto,
Portitor has horrendus aquas & flumina ſeruat,
Terribili ſqualore Charon, cui plurima mento
B *Canicies inculta iacet, ſtant lumina flamma,*
Sordidus ex humeris nodo dependet amictus,
Ipſe ratem conto ſubigit, uelisq; miniſtrat,
Et ferruginea ſubuectat corpora cymba,
Iam ſenior, ſed cruda deo uiridisq; ſenectus. De hoc lectum eſt in Orpheo, quod quando Hercules ad inferos deſcendit, Charon territus eum ſtatim ſuſcepit, ob quam rem anno integro in compedibus fuit. Atq; ideo ipſe apud Verg.
Nec uero Alciden me ſum lætatus euntem Accepiſſe lacu.
Portitor Charon dictus à græcis Porthmeus, ut in noſtris Nauigijs oſtendimus. Iuuenalis:
Tetrumq; nouitius horret Porthmea. Nauita etiã nuncupatus: ut,
Nauita quos iam inde ut Stygia proſpexit ab unda. Item:
Nauita ſed triſtis nunc hos, nunc accipit illos.

Cerberus Plutonis canis, qui triceps fingebatur, & propterea Tergeminus dictus, & Trifaux: ut,
Cerberus hæc ingens latratu regna trifauci Perſonat. Natus traditur ex Geryone et Echidna. hic fertur tractus ab inferis, ut in Herculis uita ſcripſimus, ab Hercule. Hinc Vergilius de Hercule in VI.
Tartareum ille manu cuſtodem in uincla petiuit,
Ipſius à ſolio regis traxitq; trementem. Cuius fabulæ hæc

ratio

ratio traditur, quia Hercules omnes cupiditates & cuncta uitia terrena contempſit & domuit. nam Cerberus dictus quaſi κρεόβορος, hoc eſt carnē uorans. unde & lectū de eo eſt, *Oſſa ſuper recubans.* A

Cerberus Meduſæum monſtrum appellatus ideo eſt, quòd uillos ac pilos ſerpentinos habere diceretur. Ouid.

Terna Meduſæi uincirem guttura monſtri. Deſcribitū ſic à Tibullo:

Nec canis anguinea redimitus terga caterua,

Cui tres ſunt linguæ, tergeminumq́; caput. Sed & à Seneca in tragœdijs. Ianitor Cerberus etiam uocatus. Vergilius,

Ingens ianitor antro

Aeternum latrans exangues terreat umbras.

Minos præterea, Æacus, & Rhadamanthus, tres inferorum iudices, Iouis & Europæ filij, ut Diod. ſcribit. alij tamen Æacum ex Ægina natum prodiderunt, ut pluribus à Pindaro eſt proditum. Plato uerò ait, Europæos ab Æaco iudicari, à Rhadamantho Aſianos, à Minoe porrò dijudicari ſi quid ambiguum occurriſſet. Minos Cretenſis quæſitor cognominatus, iuſtiſsimus fuiſſe proditur. Quæſitor Minos urnam mouet, ait poeta. Plato uerò, ut puto, in Gorgia: Hæc peccata Æacus baculum tenens, ſicut & Rhadamanthus, iudicat: Minos autem aureum ſceptrum geſtans, ſolus ſedet, utriuſq; iudicium conſiderans, cenſenſq;: &c.

Rhadamanthus Gnoſsius uocatus eſt, ut Vergilius: B

Gnoſsius hæc Rhadamanthus habet duriſsima regna,

Caſtigatq́; auditq́; dolos, ſubigitq́; fateri. Scribit Heſychius, Rhadamāthia iuramēta dici, ueluti per anſerē & canē, ut iurare ſolebat Socrates: & per caparin, ut Zeno, & eiuſmodi. Rhadamantheum uero iudicium, de incorrupto & ſeuero dici, ait Eraſmus. Alciatus ex Platone, de iudicio quod iuramento finitur, uel quod incorruptè & abſq; mora terminetur, quod (prò Dei) hoc tempore minus ſeruatur.

Styx palus inferorum. Vergilius, *Stygiamq́; paludem,*

Dei cuius iurare timent, & fallere numen. Idem ſcribit & Heſiodus in Theogon. & Auſonius:

Quæq́; piat diuûm periuria nocticolor Styx. Et hoc propter Victoriæ fauorem, Stygis filiæ, quæ bello Gigantum aſtitit: pro cuius rei remuneratione, ſtatuit Iupiter, ut ſi quis fefelliſſet eius numen, uno anno & nouem diebus ab ambroſia & nectare prohiberetur. ratio, quia triſticia cōtraria æternitati, & lætitia mœrori. plura Seruius. Sanè Seneca de ſitu & ſacris Ægyptiorum, paludem tradit apud illos fuiſſe, locum tutiſsimum, ubi Iſis Oſiridis mēbra occiſi ſepeliuit. & ibi breuis inſula ἄβατος, id eſt inacceſſa erat. Lucanus:

Hinc

A *Hinc Abatos, quam noſtra uocat ueneranda uetuſtas.* Palus uerò Styx uocabatur, ubi ſacra quæpiam fieri cõſueuerant, quorum Seruius, & nos in Sepulchralibus meminimus.

Acheron inferorum fluuius, quaſi ſine gaudio interpretatus. Vergilius in Sexto,

Dicitur & tenebroſa palus Acheronte refuſo. Legimus tamen Acheronta pluribus in locis fuiſſe, ut in Tænaro, ubi ab Hercule Cerberus eſt ab inferis detractus. Alij in Epiro. Sed conſtat, inquit Seruius, locum eſſe haud longe à Baijs, undiq; montibus ſeptum. Idem Vergilius,

Hinc uia, Tartarei quæ fert Acherontis ad undas,
Turbidus hic cœno, uaſtaq; uoragine gurges
Aeſtuat, atq; omnem Cocyto eructat arenam. Idem,
Cocytusq; ſinu labens circumfluit atro. dictus uero Cocytus παρὰ τὸ κωκύω, lugeo. Fuit & Acheruſia palus, cuius crebra mentio ſcriptoribus, Diodoro, Seruio, & Phurnuto, alijsq;.

Auernus lacus, de quo idem Vergilius:

Spelunca alta fuit, uaſtoq; immanis hiatu
Scrupea, tuta lacu nigro, nemorumq; tenebris,
Quam ſuper haud ullæ poterant impunè uolantes
B *Tendere iter pennis: talis ſeſe halitus atris*
Faucibus effundens, ſupera ad conuexa ferebat:
Vnde locum Graij dixerunt nomine Auernum. Sanè plerique apud Vergilium legunt Aornon. ſed & in græcis ἄορνος λίμνη dicitur: hinc & poetæ pro inferis ſæpe Auernum poſuere. Lacum ipſi aliquando uidimus, tetrum & horridum. Seruius ſuper ea uerba, Tuta lacu nigro: Tuta, inquit, quia hinc lacu, hinc cingitur ſyluis. dicit autem locum, quem nunc Doliola uocant, apud Cumas.

Lethe fluuius, qui & Lethæus amnis, ab obliuione dictus eſt. Sanè Plato libro decimo de Repub. Campum Letheum dicit, & fluuium ἀμέλητα per eum labi. Quare decipiũtur, qui hunc fluuium Amelitam appellant, cum Ameles dicendũ ſit. in quarto enim caſu Ameleta apud Plat. eſt. παρὰ, inquit, ἀμέλητα ποταμὸν. huius uerò & Ficinus meminit, & Socinus meus in ſua de Felicitate ἀναγνώσει.

Phlegethon, & Pyrphlegethon, quòd igne ardeat, appellatus.

De Tantalo, Siſypho, Tityo, Ixyone, Phlegya, Salmoneo, cæteriſq; qui dant pœnas apud inferos, nihil dicemus: quia non ſunt inter deos connumerati, & noſtri ideo non ſunt negotij.

SYNTAGMATIS SEXTI FINIS.

Hiſtoriæ Deorum Gentilium

DE APOLLINE, AESCVLAPIO, MVSIS, AVRORA, AD CYNTHIVM IOAN. BAPT. GYRALDVM, SYNTAGMA SEPTIMVM.

LILIVS GREG. GYRALDVS Cynthio Ioan. Bapt. Gyraldo S. P. D.

A *TVRE tibi, chariſs. Cynthi, noſtrum de Apolline Syntagma mittimus, ut ſub tuo nomine in uulgus prodeat, nõ tantũ ut dem tibi cognominem deum Cynthium: uerùm, quòd eius etiã dei partes omnes, cũ ſumma tua, & urbis huius laude, impleas. Nam primùm quantus ſis in omni poetica, poemata tua iam edita facilè declarant: tum uerò in philoſophia, & medicinæ facultate, in primis tuæ adoleſcentiæ annis & florenti ætate tale præbueras ſpecimen, ut inter noſtræ urbis, atq; adeò tota Italia, eius ſcientiæ profeſſores eſſes nõ poſtremum locũ habiturus. Memini ſenes doctiſſ. ac ſapientiſſ. Io. Manardum, & Lud. Bonacciolum de te ita prædicare ſolitos, unum ſcilicet te medicam facultatem maximè illuſtraturũ, ſi in ea colenda perſtitiſſes. Sed Cœlij noſtri Calcagnini, uiri eruditiſſ. interitus, minimè hoc tẽpore patriæ opportunus, te ab hac excellentis expectationis ſpecula deduxit, nec ea permiſit te perficere, quæ in ea fueras nauiter* B *aggreſſus. Nam cum in Cœlij locũ unus aliquis eſſet ſurrogandus, in publicè prælegẽdis & interpretãdis Latinæ linguæ auctoribus doctor, te nullum aptiorem idoneumq; magis, ciuium ſuorum, totiusq; ditionis amantiſſ. prudentiſſimusq; Princeps noſter* HERCVLES *Secundus cenſuit: id quod gratiſſ. fuiſſe nonnullis medicæ artis profeſſoribus intellexi, qui tuæ ſurgenti, & iam propè uolitanti ubiq; gloriæ inuidebant. Verùm hæc miſſa facio, noſtrumq; potius incœptum proſequor. Auguror enim, & præuideo, nõ falſus (opinor) uates, te nõ minus in hac palæſtra lauream cõſecuturum, inuidiamq; ſuperaturum, atq; in illa iam fueras: tantùm, quod ſaxum indies uoluere cœpiſti, ne te ab eo ſudor & labor deterreat, ſed magis ac magis enitere, ut ego, quem uides & ætate & morbis propè cadentẽ, in tua uirtute floreſcente conquieſcam. Interea hanc noſtram qualemcunq; lucubrationem, cupio ut aliquando ea perlegas ratione, non quidem ut aliquid addiſcas ex ea, ſed uel ut emendes: uel certè ut uideas, quantum ſeni & languenti*

ſtudia hæc noſtra, qualia qualia ſint, moleſtias, & uitæ tædia leuent. A
Vale: & liberos quæſo tuos, per eam quam tu mi ſuauiſs. Cynthi ſtrenuè teris ſemitam, ducas, ut ex noſtra familia nouum aliquod patriæ decus ſubinde exoriri uideatur.

APOLLO. AESCVLAPIVS, *ET MVSAE.*

APOLLINEM, quem deum gentes exiſtimabant, quatuor in primis artibus præfuiſſe legimus, idq́; etiã ex Homeri & Orphei hymnis colligimus. Nam citharœdum primùm, ac citharœdorum deum putauit antiquitas: deinde medicinæ inuentorem, ac ipſum etiam medicum conſtituit: tum iaculatorem, & ſagittarium: poſtremò uatem, & uaticinij deum exiſtimauit. ex quibus quidẽ quatuor rebus, multiplicia ei ſunt attributa cognomina. qua ex re & Cotta apud Ciceronem in III de Nat. deorum, Apollines quatuor celebrat: quorũ antiquiſſimus, is qui ex Vulcano natus, Athenarũ cuſtos dictus eſt: alter, Corybantis filius, natus in Creta, cuius de illa inſula cum Ioue ipſo certamen fuiſſe traditur: tertius Ioue tertio natus, & Latona, quẽ ex Hyperboreis Delphos ferũt adueniſſe: quartus, in Arcadia, quẽ Arcades Nomionẽ appellant, quòd ab eo ſe ferunt leges accepiſſe. Hæc uel Cotta, uel potius Cicero. Sed enimuerò Arnobius, quinq́; Solis nomine commemorat in quarto aduerſus Gentes, hoc ordine: Sol, inquit, primus Iouis filius dicitur, et Ætheris habetur nepos: ſecũdus, Regina & Hyperione proditus genitore: tertius, Vulcano, nõ Lemnio, ſed Nili qui fuerit filius: quartus, Ialyſi pater, quẽ Rhodi peperit Heroicis tẽporibus Achanto: quintus, Scythici regis, & uerſipellis habetur Circes. Quę tamen uerba parũ caſtigata uidentur, & ſumpta ex M. Cic. ſecundo de Nat. deorũ, ut paulo pòſt oſtendã. Diuerſos quoq́; & uarios idem Arnobius, Apollinis amores recẽſet: Arſinoas, Chryſas, Hypſipylas, Marpeſſas, Zeuſippas, et Prothoas, Daphnas, & Steropas: ne Branchos dicam, & Hyacinthos. Sed enim his miſſis, Apollinis nomen pro diuerſis ponitur ſignificatibus: nunc pro ſole, nunc pro deo, nunc pro uate diuino, nunc pro mundo, nunc pro ſignificatione humanæ uocis: cui ideo & nouem Muſæ iunguntur, ut in Muſis, pluribus docebo. Porrò iuxta Porphyrij librum, quem Solem appellauit, triplicem cõſtat uerè eſſe Apollinis poteſtatem: & eundem eſſe Solem apud ſuperos,

Liberum

A Liberum patrem in terris, Apollinem apud inferos. unde etiam tria inſignia circa eius ſimulachrũ effingebant: lyram, quæ cœleſtis Harmoniæ imaginem monſtrabat: gryphon æneum, uel clypeum, ut in quinto legit Buccatius, quod terrenum numen oſtendebat: & ſagittas, quibus infernus deus & noxius indicabatur. unde & Apollo ἀπὸ τοῦ ἀποβάλλειν dictus, ab iaciendo. Hinc eſt etiã quod Homerus eundem tam peſtilentię dicit, quàm ſalutis auctorẽ. & Horatius ait,

Condito mitis placidusq́; telo
Supplices audi pueros Apollo.

Sanè quoniam de gryphe Apollini dicato eſt modò facta mentio, id uidetur in Fulgentio caſtigandum, quod eſt in calce primi libri Mythologicôn: His, inquit, Tryphum quoq; Apollini adijciunt, &c. Ego aliquando legendum Tripodem putaui: nunc uerò Gryphen lego. quod cum parũ animaduertiſſet Polymathes interpres, Typhonem ipſe caſtigauit. Sed enim non modo gryphes huic deo aſcripſit antiquitas, ſed et coruũ, ut docet Ælianus in Hiſtorijs animalium. unde ab Auſonio, Phœbeius oſcen, coruus dicitur: cuius fabulam et Ouidius exequitur, & Hyginus. Phurnutus tamen hoc abnuere uidetur. Coruum enim ait à Phœbo alienũ eſſe, quòd uel ipſo colore profanus ac impurus ſit habitus, id eſt *μιαρὸς*: illiq́; potius cycnum auẽ attribuit, *μουσικώ-*
B *τατον καὶ λευκώτατον ὀρνέων*, quòd ſcilicet auium ſit maximè muſicus, & candidiſſimus. Sanè & Apollini quidam erudítiſſimi attribuunt accipitris genus, quod perdicoteros dicitur, ut miniſtret illi: ut oſſifragam & harpan Mineruæ, columbarium uerò Mercurio ſacrum eſſe tradunt, Iunoni autem tanyſipteron, buteonem Dianæ, Matri deûm morphnon, itemq́; alias alijs deis: ut Lunæ ibim. Porrò & huic deo Ægyptij accipitrem dicabant, ut Ælianus ait, quem ſua lingua thauſtum appellabant, & deum ipſum Horon, ut planius alibi oſtendam. Quin etiam huic eidem deo Græci laurum attribuerunt, non tam ob Daphnes fabulam, quàm ob ipſius plantæ uirtutem, de qua nonnulla Phurnutus dixit, & Parthenius. Sed & ego plura, quadam mea Annotatione. Tripus etiam huic deo dicatus fuit, propter numeri ternarij perfectionem: uel propter tres cœli circulos, quorum unum ſecat Sol, annuum curſum perficiens. Qua uerò forma tripus eſſet, uariè proditur. Quidam menſam, uas alij, plerique perforatũ ſedile tradidere. Quid ſi aliqua ex parte omnes uera prodidere? Sed & tripus certantibus præmium dari ſolitus, id quod Pindarus & Horatius oſtendunt. Buccatius inſulſe tripodem putauit lauri ſpeciem. Legimus & ſaltationis genus fuiſſe, quod à mulieribus in Apollinis & Dianæ honorem perageretur, *βαρύλλικα* nuncupatum. Nec illud tibi reticuerim, quod eſt annotatione dignum: Lacedæmonios aliquando

Apollinis ſimulachrum τετράωτον effinxiſſe, hoc eſt, cum quatuor A auribus, quod grammaticus Ariſtoteles annotauit: & ſimul ut quatuor haberet manus, quòd (ut Soſibius ſcripſit) ea ſpecie uiſus fuiſſet, cum apud Amyclas pugnarent. unde etiam prouerbium emanauit, τετράωτον ἄκουε. hoc eſt, quadriaurem audi: hoc eſt, prudentem & induſtrium. Sed iam inſtitutum inchoemus. Scribit Arnobius libro ſecundo, quod Apollinis nomen apud Romanos, indigitamenta Pompiliana neſciuerunt. Macrobius Apollinis omnia cognomina à ſolis ferè uirtute deducta, demonſtrare nititur. Ego autem non modò quæ ille perſcripſit, breuiter afferam, ſed & quæ ipſe ex uaria ſcriptorum lectione collegi: atque ab ipſo primùm exordiar Apollinis nomine. Apollo igitur, ut Plato ſcribit, dictus eſt, ἀπὸ τοῦ πάλλειν τὰς ἀκτῖνας, hoc eſt, à iaculando radios. quin & idem Theſſalos ait non Apollinem dixiſſe, ſed ἁπλοῦν, propter uaticinia, in quibus τὸ ἀληθές τε καὶ ἁπλοῦν, ταὐτὸν γάρ ἐστι: quòd ſcilicet uerum & ſimplex idem ſit. Id quod & Phurnutus cum aliјs multis recitat. At uerò Chryſippus Apollinem dictum ait ab α, τὸ οὐδὲν, id eſt, non, particula priuatiua, καὶ πολλοί: quòd non multi, ſed ſolus claritatem obtineat. quo modo & latini Solem dixere, quòd ſolus luceat. Nam & Varro ait in libro de Ling. lat. Sol, uel quòd ita Sabini, uel ſolus ita lucet. Speuſippus autem exiſtimat, quod ex multis ignibus eius uis conſtet, ὡς ἀπὸ πολλῶν οὐσιῶν πυρὸς αὐτοῦ συνεστῶτος. Sed Cleanthes, quòd ab aliјs atque aliјs locorum declinationibus faciat ortum: hoc eſt græcè, ὡς ἀπ' ἄλλων καὶ ἄλλων τόπων τὰς ἀνατολὰς ποιουμένου. Cornificius uerò Apollinem nominatum arbitratur, ἀπὸ τοῦ ἀναπολεῖν: quia intra circuitum mundi, quem græci πόλον appellant, impetu latus, ad ortus refertur. Sunt qui dictum putēt, ὅτι μὴ μετὰ πολλῶν συναριθμούμενος: id eſt, quòd non cum multis connumeratur. Hinc etiam Sol dictus eſt, ut ait M. Cicero ſecundo de Natura deorum: uel quia ſolus ex omnibus ſideribus eſt tantus: uel quia cum eſt exortus, obſcuratis omnibus ſolus appareat. Iam uerò Cotta Balbo reſpondēs, ait: Cumque tu Solem, quia ſolus eſſet, appellatum eſſe dicas, Soles ipſi quàm multi à theologis proferuntur? unus eorum Ioue natus, nepos Ætheris: alter, Hyperione: tertius, Vulcano, Nili filio, cuius urbem Ægyptiј uolunt eſſe eam quæ ἡλίου πόλις appellatur: quartus, is quem Heroicis temporibus Achanto Rhodi peperiſſe dicitur, auum Lalyſi, Cameri, & Lindi: quintus, is qui Colchis fertur Æetan & Circem procreauiſſe. hæc Cicero, & Arnobius. Sanè Heſiodus in Theogonia, Solis & Lunæ matrem Theian nominat. quem ſecutus eſt Pindarus in cuiuſpiam hymni principio, μᾶτερ ἀελίου πολυώνυμε θεία. hoc eſt, mater ſolis multinomia Theia. Aliј Apollinem nominatum

A natum putant, quod exanimet & perimat animantes, ὡς ἀπολύοντα τὰ ζῶα, cum ſcilicet caloris intemperie peſtem immittit: ut in Phaethonte ait Euripides, & innuit Archilochus apud Macrobium. Deniq; & inuſtos morbo ἀπολλωνοβλήτους ἢ ἡλιοβλήτους, quaſi inſolatos dicas, appellant. & quia ſunt Solis effectibus effectus Lunæ in iuuando nocendoq; ſimiles, ideo fœminas certis afflictas morbis σεληνοβλήτους ἢ ἀρτεμιδοβλήτους, quaſi Luna ac Diana percuſſas uocant. Fuit cum putarem, quæ ſuprà dicta ſunt nomina, ita enunciari debere, ut μουσολήπτους, & νυμφολήπτους. Hinc etiam factum, ut arcu & ſagittis Apollinis ſimulachra prædita ſint: per ſagittas ut intelligatur uis emiſſa radiorum. Porrò & ipſe idem Apollo auctor eſt publicæ ſoſpitatis, quam creditur Sol animantibus præſtare temperie: ſed quia perpetuam præſtat ſalubritatem, & peſtilens ab ipſo caſus rarior eſt, ideo Apollinis ſimulachra manu dextera Gratias geſtant, arcum cum ſagittis ſiniſtra: quod ad noxam ſit pigrior, & ſalutem dextera manus promptior largiatur. Hinc eſt quod eidem attribuebatur medendi poteſtas: quia temperatus ſolis calor morborū omnium fuga eſt. unde Apollinem quidam, quaſi ἀπελλῶντα, hoc eſt propellentem & auertentem mor-
B bos, cognominatum putarunt: quæ ſententia congruit cum ijs, qui latinè ab appellendo deducunt, id eſt procul pellendo. nam & Apellinem pro Apolline ueteres dixiſſe, teſtis eſt Feſtus. Hinc & Athenienſes ἀλεξίκακον appellabant, de quo Pauſanias in Attica: Duo, inquit, Apollines pro templo, ex quibus alterum Leochares, alterum Alexicacum nomine Chalamis effinxit. id deo nomen inditum aiunt, quòd peſtilentiæ morbus cum bello Peloponneſiaco in Attica graſſabatur, oraculo Delphis reddito populum liberauit, unde eſt illi nomen factum. Quidam malorum depulſorem interpretati ſunt, ut apud Arrianum in VIII geſtorum Alexandri. Pauſanias in Eliacis, Alexicacum uocatum ab Athenienſibus, apud Eleos Aceſium nuncupari, eundemq; eſſe. Aceſius autem παρὰ τὸ ἀκέσασθαι, ἢ ἀκέζει denominari, uideri poteſt, quæ uerba mederi & curare ſignificant. Sed & Lindij colebant λοίμιον Apollinem, hoc cognomine finita peſtilentia nuncupatum. Eadem opinio Soſpitalis & medici dei in Romanorum quoq; ſacris habebatur. namque uirgines Veſtales ita indigitabant: Apollo ἰκιε, id eſt medice, Apollo Pæan. Cum ergo ſolis ſint duo maximi effectus: alter, quo calore temperato mortalium uitam iuuat: alter, quo iactu radiorum nonnunquam peſtiferum mortalibus immittit uirus: duo eademq; cognomina utriq; effectui apta eſſe uidentur, ut ſit ἴηιος, id eſt medicabilis, qua uoce & Orpheus in hymnis inuocat, & Sophocles,

ἀπὸ τοῦ ἰᾶσθαι, id eſt à ſanando: & Pæan, ἀπὸ τοῦ παύειν τὰς ἀνίας, A hoc eſt à ſedando moleſtias. & in malo rurſus ἴηιος, ἀπὸ τοῦ ἱέναι, id eſt ab immittendo βέλους, id eſt ſagittas: & Pæan, ἀπὸ τοῦ παίειν, hoc eſt à feriendo, ut ait Feſtus, quod ſagittarum ictu eum nocere putabant. eſt enim, ut dixi, παίειν, ferire. Alij, quòd remedium afferens morbis, finem faceret telis grauatus. Phurnutus quoque, Pæana ait ideo uocari, ſiue κατὰ ἀντίφρασιν ἱλαστικῶς, id eſt deprecatiuè, ne morbos immittat, néue immiſſum ab eo aera inficiat. ſiue quòd ſit ipſe ſanitatis corporis cauſa, ob bonam temperiem ipſius ambeuntis aeris. Obtinuit tamen apud gentes uſus, ut cum ſibi dari ſanitatem precarentur, ἰὴ παιὰν, per η græcam literam enunciarent: ac ſi dicerent, medere Pæan. cum autem ἵε Pæan, per epſilon literam dicerent, cum aſpiratione prioris literæ, ſignificabant hoc dici in aliqua aduerſa precatione, quaſi dicerent, immitte Pæan, uel iace Pæan: qua uoce ferunt Latonam uſam, cum Apollinem hortaretur impetum in Pythona ſerpentem facere, ipſumq́ ſagittis inceſſere, qua de re in noſtris Poetis nõ adeò diuerſa ex Athenæo & Terentiano attulimus. hinc Claudianus,

Implorat Pæana ſuum conterrita Delos. Sed hoc loco præſtat afferre, quæ Macrobius de eiſdem dei cognominibus perſecutus eſt. hanc uocem, hoc eſt ἰὴ παιὰν, confirmaſſe fertur oraculum Delphicum, Athenienſibus petentibus opem dei aduerſus Amazonas, Theſeo adhuc regnante. namq; inituros bellum, his ipſis uerbis ſemetipſum auxiliatorem inuocari, hortariq́; dixit. Apollodorus uerò libro XIIII, de deis, ἰήιον Solem ſcribit appellari, quod per orbem Sol feratur, & eat: hoc eſt, ἀπὸ τοῦ κατὰ κόσμον ἵεσθαι καὶ ἰέναι. ἰήιος, ait Heſychius, cum afflatu, Apollo dictus, ἀπὸ τῆς ἀφέσεως, id eſt miſſione ſagittæ: cũ tenui uerò, ἀπὸ τῆς ἰάσεως, id eſt à medela. medicus enim deus eſt. Orpheus ad Muſæũ, καὶ ἰήιε φοῖβε. Sophocles quoq; in Oedipo tyrãno, chorum inducit ita exclamantẽ, ἰήιε Delie Pæan. Sed & Bacchus hoc nomine dictus apud Atheneum libro octauo.

Οὔλιον etiam Apollinem, ait Macrobius, deum præſtantem ſalubribus cauſis appellabant, id eſt, ſanitatis auctorẽ. Menãder ſcribit, Mileſios οὐλίῳ Apollini pro ſalute ſua immolaſſe. Pherecydes Theſeum ait, cũ in Cretã ad Minotaurũ duceret, uouiſſe pro ſalute & reditu ſuo Apollini Vlio, et Dianę Vlię. Scribit uerò Strabo in XIIII, οὔλιον Apollinẽ uocatũ à Delijs & Mileſijs ſalutiferũ, & Pæonium. Nam οὔλω idem eſt quod ualeo. Hinc & οὐλή, cicatrix. Homerus in Odyſſ. ω. οὖλέ τε καὶ μάλα χαῖρε. hoc eſt, uale, atq; ualde ſalue. Sanè cõtrario ſenſu Mars Vlios etiã dici uidetur in Herculis ſcuto, ἐν δὲ καὶ αὐτὸς ἐναρφόρος οὔλιος ἄρης. id eſt, ibi et ipſe ſpolia ferẽs Vlius Mars.

Libyſtinus,

A Libyſtinus, ſeu Libyſſinus Apollo, apud Pachynum Siciliæ promontorium ſumma religione cultus. nam cum Libyci eſſent Siciliam inuaſuri, ad id promontoriũ appulerunt: Apollo qui ibi colebatur, inuocatus ab incolis, immiſſa hoſtibus peſte, cunctis penè ſubita morte interceptis, Libyſtinus Apollo cognominatus eſt. Romanorũ quoque continetur annalibus, ſimilis eiuſdẽ dei præſentię maieſtas. nam cum ludi primo Romę Apollini celebrarẽtur ex uaticinio Martij uatis, carmineque Sibyllino, repẽtino hoſtis aduẽtu plebs ad arma excitata hoſti occurrit, eoque tempore nubes ſagittarum in aduerſos uiſa ferri, quæ hoſtes fugauit, & uictores Romanos ad ſpectacula dei Soſpitalis reduxit. hinc exiſtimat Macrobius uictoriæ, non peſtilentiæ cauſa, ludos inſtitutos Apollinares: oblitus, quòd dixerat prius, ludos inchoatos, cum ab hoſtibus aggrederentur.

Loxias etiam cognominatus eſt Apollo, tradente Macrobio ex Ænopidis ſententia, quòd per obliquũ circulũ ab occaſu ad orientem pergit: hoc eſt, *ὅτι ἐκπορεύεται τὸν λόξον κύκλον ἀπὸ δυσμῶν εἰς ἀνατολὰς κινούμενος*: quod etiam Phurnutus copioſius ſcribit. aut ut Cleanthes ait, quòd flexuoſum pergit iter: uel quòd tranſuerſos in nos à meridie immittit radios, cum ad ipſum nos ſimus ſeptentrionales. Scribit uerò Iſaacius in Lycophronis fermè calce, quod *λόξαν*
B *φωνὴν*, id eſt obliquam uocem & oracula nobis edat. eandemque ſimul, quam primo loco Ænopidis tradidimus, ſententiã affert. Sedenim alij fermè omnes in oraculorum obliquitatem & perplexitatem referunt, inter quos Seruius, item Syneſius de Somnijs, & Pindari interpretes in Pyth. & Phurnutus.

Delius quoque Apollo cognominatus eſt, ut ait Macrobius, quòd Sol luce ſua cuncta *τὰ δῆλα*, id eſt clara & manifeſta faciat. uel dictus à Delo inſula notiſſima, in qua & natus & cultus, & oracula habita certiſſima reddebat. Tibullus in eleg.

Fulſerit hic niueis Delius alitibus. Sanè in limine Apollinis Delij inſcriptos fuiſſe uerſus legimus, quibus edocerentur homines, qua herbarum compoſitione aduerſus omnia uenena uterentur. Delos autem inſula inter Cyclades celeberrima eſt, ut apud Apollonium Rhodium notant interpretes, ſacra in primis Apollini, quæ & Aſterie nuncupata à figura, item Ortygie à ſorore Latonæ: tametſi in hoc uariant ſcriptores. Delos & Cynthus uocata fuit, teſte Stephano, unde & Cynthius Apollo. dicta uerò à Cyntho, Oceani filio. Quidam & montem Cynthum ſcribunt, ut Feſtus & Seruius, à quo & Cynthia Diana. Legitur præterea Callimachi poetæ hymnus in Delum, ubi de Delio Apolline multa, inter quæ & hoc:

Delius ex me, ſed poſthac dicetur Apollo. Fuit & Epidelius Apol

lo, à uico propè Maleã nuncupatus, ubi Epidelij fuit templum, de A quo hanc hiſtoriã legimus: Cum Menophanes Mithridaticæ claſſis præfectus Delum euertiſſet, expilatis donarijs, & Delijs in ſeruitutem abductis, barbarus inter eos quidam ſimulachrum dei in pelagus abiecit, quod ad Peloponneſi littora peruenit, & à Lacedæmonijs ſuſceptum honorificè, nuncupatum eſt Apollinis Epidelij, quaſi ex Delo uenientis. Phanæum etiam Apollinem nuncupatum uidemus, uel ab apparitione, uel quòd eo nomine coleretur à Chijs: cuius Achæus meminit in Omphale, & Heſychius. Stephanus quidem φάναι promontorium Chij ſcribit, unde Phanæus dicatur: ſic uerò dictum ab ἀναφανῆναι, hoc eſt, quòd illic apparuerit Delos Latonæ. Macrobius ἀπὸ τοῦ φαίνειν deducit, quòd quotidie Sol nouus appareat. Seruius grammaticus in ſecundo Georg. Phanæum montem ait uitibus cõſitum in promontorio Chij, dictum à Phanæo rege, cuius & Lucilius meminit. Sanè Phurnutus Apollinem ſcribit Delium & Phanæum denominatum, ἀπὸ τοῦ δηλοῦσθαι, id eſt à manifeſtando, quòd uidelicet omnia illuſtret quæ ſunt in mundo: ſicut & Phanæi Apollinis fanum constructum, ἀναφαίνοντος, id eſt illuſtrantis omnia. huic uerò id ſubſequitur, & Delon & Anaphen ſacratas eſſe ipſi deo. Sanè in manuſcripto Phurnuti codice Anaphæus Apollo ſcribitur, id quod conuenire perbellè uidetur. B

Phœbus appellatur, ut ait Cornificius, ἀπὸ τοῦ φοιτᾶν βίᾳ, quòd ſcilicet ui feratur. pleriq; autem à ſpecie et nitore dictum putant: alij, quòd à ſordibus corpora purget. φοιβέω enim eſt purgo, unde φοιβὸν τὸ καθαρὸν, à quo Phœbus Apollo, ut Phurnutus, & in II Argon. Apollonij ſcribunt interpretes. Alij Phœbum quaſi φώβιον dictum arbitrantur, à φῶς & βίος, id eſt à luce & uita. Sunt qui à Phœbe matre Latonæ deriuant, id quod in allegorijs Homeri redarguit Heraclides Ponticus. Quod uerò quidam tradunt, huic deo (quòd ipſe imberbis eſſet) primam barbam & capillum conſecrari ſolitũ, non eo inficias id aliquibus contigiſſe, non omnibus. nam Achilles apud Homerum Sperchio fluuij deo uouerat. Sanè κουροτρόφος Apollo dicebatur, cui adoleſcentes capillos primùm attondebant.

Αἰγενέτῃ Apollini Camarinẽſes, qui ſacram Soli inſulam incolebant, rem ſacrã faciebãt, uti deo, qui ſemper exoriens gignit, quiq; ipſe generat uniuerſa ſeminãdo, fouendo, producendo, alendo, augendoq;. Quidam non Aigeneten, ſed Argeneten uocarũt, uel Archegeneten potius. Thucydides lib. ſexto, ubi de Sicilia agit: Græcorum autem primi Chalcidenſes ex Eubœa tranſeuntes, cum Theocle illius deductore coloniæ Naxum incoluerunt, & aram Apollinis

A linis Archegetæ, quæ nunc extra urbem uiſitur, extruxerunt: ubi quoties è Sicilia ſoluunt, oracula petituri, primùm ſacrificant. Hæc ex Thucydide.

Lycij Apollinis plures accepimus cognominis cauſas. Antipater Stoicus Lycium Apollinem nuncupatum ſcribit ἀπὸ τοῦ λευκαίνεσθαι πάντα φωτίζοντος ἡλίου: id eſt, quòd omnia albeſcant illuceſcente ſole. Cleanthes Lyciū Apollinē appellatū notat, quòd ueluti lupi pecora rapiūt, ita ipſe quoq; humorē radijs rapit. Philoſtratus inducit in primo de Imaginibus, Palameden loquētem contra Vlyſſem, qui iuſſerat lupos occidi: ille negabat, quòd ipſos ut prǽludiū peſtis Apollo immitteret. quare, inquit, Lycio ac Phyxio luporū & fugæ præſidi Apollini preces afferamus, ut feras ſuis tollat ſagittis. Priſci quoq; Græcorum primam lucem, quæ præcedit ſolis exortum, λύκην appellauere, ἀπὸ τοῦ λύκου, id eſt à lupo. hodie quoq; Lycophos dicitur: eandem & λύκην Homerus nec ſemel appellauit. quin & latini uidentur lucem à λύκη deriuaſſe. Quin idem ipſe Homerus eam lucē, cū iam tum cernēs lupus ſe in uiam dare ſolet, ἀμφιλύκην νύκτα appellare uidetur. Theon uerò Amphylicen Solis exortum interpretatur. Sed & ſolem uocari hoc nomine λύκου, Lycopolitana Thebaidos Ægypti ciuitas teſtimonium eſſe poteſt, quæ pa-
B ri religione Apollinem, itemq; lupum, hoc eſt λύκον colebat: in utroq; Solem uenerans, quia hoc animal rapit & conſumit omnia in modum ſolis: ac plurimum oculorum acie uidens tenebras nocturnas euincit. ipſos quoq; λύκους ὰ λύκη, id eſt luce appellatos, aliqui putant. Pauſanias uarius eſt in Lycio Apolline interpretando. nam in Attica dictum ait à Lycio Pandionis filio, cui & Lycium ſacrum Athenis fuit. In Corinth. uerò. Cum Danaus (inquit) cum Gelanore de Argorum imperio cōtenderet, Argiui eum lupo compararunt, & lupus taurum occidit: ideo Danaum ſortitum fuiſſe Argiuorum dominatum, & exiſtimaſſe Apollinem lupum ſibi miſiſſe, & propterea Lycij Apollinis templum conſtruxiſſe. quam rem ille pluribus explicat. Idem tamen Pauſan. ubi de Lyceo Athenarum agit: Lycius, inquit, deus appellatus eſt primū in Telmiſſes, ad quos Lycus cum Ægeum fugeret, primùm uenit, unde Lycij appellati dicuntur. Scribit Diod. Siculus, Lycum cum in Lyciā ueniſſet, tēplum Lycij Apollinis penes Xanthum fluuium erexiſſe. Porrò hic Lycius Apollo, Atticus. λύκειον cum diphthongo in penultima à Stephano et Pauſ. ſcribitur. Fuit & Lycei Apollinis tēplum apud Sicyonios, hac cauſa conſtructum. Cum lupi eorum greges infeſtarent, ita ut nullum inde fructum perciperent, deus ubi lignū aridū fuerat, prædixit, ut eius ligni cortex cum carne lupis præponeret: quod ubi feciſſent, feræ guſtātes interiere. & propterea Lyceo Apollini

Apollini templum cõſtructum fuiſſe, Pauſ. in Corinth. tradit. Lycij A Apollinis, ait Feſtus, oraculum in Lycia maximæ claritatis fuit, ob luporum interfectionem. Lycij meminit Vergilius,

Lyciæ iuſſere capeſſere ſortes. Idem,

Qualis ubi hybernam Lyciam, Xanthiq́ue fluenta, &c. Propertius,

Lycio uota probante deo. Quidam Pataræum etiam uocant.

Λυκοκτόνος, Lycoctonos Apollo appellatus, hoc eſt Lupicida, ex lege quapiam ab Athenieñſibus lata, qua cauebatur, ut qui in Attica lupi catulum occideret, talento donaretur: qui lupum ipſum, duobus. quod Ariſtophanis interpres ſcribit. Meminit Sophocles in Electra, & Heſychius. Ariſtarchus exiſtimabat, quẽ etiam ſequitur Phurnutus, hunc deum ſic nuncupatum, quia Nomius ſit, id eſt paſtoralis, & paſcuorum cuſtodiam ipſe deus gerat, dum ſcilicet lupos interimit. Eſt enim lupus Apollini ſacer: id quod obſeruandum eſt, cum lupum alij Marti attribuant, unde & Martius à Vergilio eſt dictus.

Λυκηγενέτην, Lycegeneten Apollinẽ uocat Homerus, nõ quod in Lycia generatus ſit, (nam recens admodum eſt fabula, ut ait Heraclides Ponticus in Allegorijs Homeri, neq́ue temporibus Homeri adhuc innotuerat) ſed uti diem ἠριγένειαν uocãt, propterea quòd τὸ ἦρ, hoc eſt diluculum generet: ita ſolem λυκηγενῆ dixit Homerus, B quòd matutinæ lucis ac ſplendoris auctor ipſe ſit. uel quòd λυκάβαντα progeneret, hoc eſt annum, quem conficit Sol ſuo per XII. ſigna Zodiaci curſu. Sed & aliam de anno Lycabãte, ſeu Lycobante ſententiam ex Æliano & Macrobio in Annis & mẽſibus, &c. docuimus: quę ut hic repetatur, id monet, quod ibi parùm emẽdatè legatur. Annũ græci λυκόβαντα uocant, idq́ue ea ratione, ut ſcribit Ælianus, quòd erga lupũ Sol amorẽ habere dicatur: eoq́ue animali Apollinem delectari ferunt, quod ipſe in lucem editus feratur ex Latona in lupæ ſpeciẽ imaginemq́ue cõuerſa. cuius ſanè rei et Homerus meminit, cũ Apollinẽ uocat λυκηγενέτην: ob eamq́ue rem lupi ſimulachrũ in Delphico tẽplo ex ære poſitum fuiſſe legimus. Alij non id propterea ibi poſitũ aiunt, ſed cum donaria ac oblata ex templo direpta fuiſſent, ea demũ à ſacrilegis defoſſa lupus indicauit: qui intra templũ ingreſſus, unum ex ſacerdotibus, mordicus ueſtem eius trahens, ad locum deduxit, ubi theſauri defoſſi fuerãt, atq́ue ita pedibus ſcalpens effodit. Porrò, uerſus Homeri, cuius meminimus, hic eſt,

εὔχου δ᾽ ἀπόλλωνι λυκηγενέτῃ κλυτοτόξῳ. id eſt, Precare Apollinem Lycegenetem, arcu inclytum. λυκωρεὺς etiam Apollo uocatus, ut Diodorus ſcribit, & meminit Apollonius. Sed & Orpheus in hymno ad Apollinem,

ἐλθὲ μάκαρ παιὰν τιτυοκτόνε φοῖβε λυκωρεῦ. hoc eſt,

Sancte

A *Sanƈte ueni Pæan Tityoƈtone Phœbe Lycoreu.* Legimus & Lycoreum Iouem, apud Stephanum.

Cœliſpicē Apollinē à Latinis inuenio nūcupatū, uel quod Cœlū, uel Cœliū cōſpiceret. nam à P. Victore in urbis deſcriptione ad ædē Portuni Apollo Cœliſpex conſtitutus eſt, in undecima regione.

Latous Apollo à matre uocatus, et Latoius, & Latonigena, et Latonius: ſicut etiam Diana. Horat. primo Carminum,

Frui paratis & ualido mihi Latoe dones. Catullus,

O *Latonia maximi Magna progenies Iouis.* Vocatus & Latoides. Statius:

Tenuit reuerentia cædis Latoiden. Sunt exempla horum apud poetas, & in primis apud Ouid. in Metamorph.

Opſophagus Apollo, cultus ab Elæis: ac ſi dicas obſonatorem, & manduconem. Huius facta eſt mentio à Polemone in epiſtola ad Attalum.

Epicurius Apollo, id eſt auxiliator, apud Phygaliam in Arcadia cultus, cui nomen inditum, quòd in peſtilentia tuliſſet opem. ſed & alibi cultus, qua de re copioſius in Parrhaſio.

Spodius Apollo Thebis cultus, cuius ara ex cineribus ſacrificiorum conſtructa fuit, ſupra lapidem Sophroneſtera nuncupatum,

B unde nomen illi: ibidem & oracula reddebantur. Pauſ. in Bœot.

Delphinius Apollo cognominatus, cui Theſeus, ut Plut. ſcribit, Marathonium taurū imolauit. Delphinius uerò appellatus, quod Caſtalio Cretenſi coloniam deducenti ſe obtulit ducem, delphini ſub imagine. quin & nauem ei uſq; ad Cryſſæum Phocidis ſinū præceſſit: unde Delphi etiā dicti, qui locū ab eo munitū tenuere. uel dictus, quod Pythona Delphina appellatū interemit. Sed & Delphinia Diana appellata fuit, & culta, ut apud Iul. Pollucem legimus. ait enim lib. octauo, Delphinū cōſtitutū ab Ægeo fuiſſe Apollini Delphinio, & Dianæ Delphiniæ, in eoq; primum Theſeum iudicatum fuiſſe, &c. Quare miror quoſdam doctos non Dianam Delphiniā, ſed Bellonā, ſcriptis prodidiſſe. Pauſ. in Attica de templo Delphinij Apollonis, cum conderetur, & Theſeo, hiſtoriam recitat. nec multo pòſt idem Pauſ. In Delphinio, inquit, iudicium fuit de ijs qui ſe iure interfeciſſe contendebant, in quod Theſeus deſcendit, & abſolutus eſt, cum Pallantem filiosq; res nouas molientes interfeciſſet. nam ante Theſei abſolutionem, aut fugiendum, aut talionem ſubeundum fuit. Plutarchus in eo quo agit, terreſtria'ne an aquatica prudentiora: Delphinium ait Apollinē uocatum, quoniam delphinem tum emiſerit, quem ſecuti ſunt Cretenſes Cirrham uſque. Fuit & apud Æginetas Delphinius menſis, Apollini Delphinio ſacer, quo etiā menſe ei ſacrificiū & rem diuinā faciebant. quis'nam uerò

menſis

menſis is fuerit, non memini me legere: & propterea de eo ſcribere A ſuperſedi in noſtro de Annis mẽſibus, &c. Sed fortaſſis Thargelion erat, qui cadit in noſtrum aprilem. Porrò quidam Delphion & Delphinion eundem faciunt. Delphion autem Apollinem ita deſcribit Macrob. ideóq; Delphion uocatum ait, quòd quę obſcura ſunt, claritudine lucis oſtendit, ἐκ τοῦ δηλοῦν ἀφανῆ. aut, ut placuiſſe ſcribit Numenio, quaſi unum & ſolum. ait enim, priſca Græcorum lingua δέλφον, unum uocitari. unde & frater, inquit, ἄδελφος dicitur, quaſi iam non unus. Quam ob rem tamen eum nonnulli reprehendunt. nam fratres dictos aiunt, quoniam ex eadem ſint uulua & matrice nati: eſt enim δελφὺς ἡ μήτρα, id eſt uulua, ut Heſychius, Suidas, alij tradunt: nec Pollux tacuit. Ariſtotel. de Animalibus, interprete Gaza: Pars uuluæ interior, loci, & uterus appellatur, unde uterinos dici fratres ſcimus. ſic græcè, καλεῖται δὲ τούτων τὰ μὲν ὑστέρα καὶ δελφύς, ὅθεν καὶ ἀδελφοὺς προσαγορεύουσι. Arpocration Delphij, ſeu Delphinij potius Apollinis templum & iudicium conſtituit ex Demoſthenis auctoritate. Pollux lib. octauo Delphinium legit, quem pleriq; omnes ſecuti ſunt. In eo iudicium primum Theſei habitum eſt, dum ille fateretur ab ſe quidem latrones interfectos, ſed iurè cæſos, &c. Tertium enim tribunal legimus fuiſſe ex Demoſthenis ſententia, Athenis in Delphinio, ubi ius dicebatur ijs qui cædem cõmi- B ſiſſe non negarent, ſed iurè eam feciſſe contenderent.

Delphicus etiam Apollo eſt cognominatus. Ouid. Placuit tibi Delphice certè. Orpheus in hymno,

Γρύνιε καὶ σμινθεῦ, πυθοκτόνε δελφικὲ μάντι.

Dictus uerò à Delphis eſt, qui Pythius, orbis umbilicus, ut legitur in Priapeis. Hinc apud Varronẽ antiquus poeta: O ſancte Apollo, qui umbilicũ certũ terrarũ obtines. quod tamen impugnat & exponit Varro pluribus in lib. de Ling. lat. & Phurnutus: ſed & Strabo, quare dictus ſit orbis umbilicus, & Pindarus, & Lactantius grammaticus in Theb. & Claudianus, quod pluribus in noſtris Annotationum dialogis ſumus executi. Delphicus igitur Apollo, à Delphorũ oraculo notiſſimo: quod quomodo cœperit, primũ ſcilicet à capra oſtenſum, tum à paſtoribus, demum à Pythia uirgine tandiu oracula reddita, quoad ab Echecrate una uiolata, ſtatutum eſt, ut à uetere muliere, in habitu tamen puellæ, redderentur, in tripode ſedente, lege XVI Diodori Siculi Bibliotheces librum, qui hanc omnẽ hiſtoriam copioſe deſcribit. Delphicũ uerò hoc oraculũ multis theſauris donarijsq; refertiſſ. legimus, adeò ut à Barbaris, & Gallis in primis deprędatũ fuerit. & ſępe etiã arſiſſe, & ter quidẽ à Thracibus cõcrematũ, prodit Euſebius. Herodotus etiam ab Amaſi rege reſtitutũ ait Delphici Apollinis templũ, toto orbe terrarũ celeberrimũ, quinquies

extru-

A extructum, ac reſtauratum ad ſua tempora, ſcribit Pauſanias: & primum quidem ex lauri ramis è Theſſalia deuectis, in ſpecus modum exædificatum. Secundò ab apibus, ex cæra & alarum membranulis, ex quo πτέρινον nuncupatum: alij, à uiri nomine πτέρα. Tertiò æneum conditum aiunt: quod mirum non uideri debere ſcribit, cum & eiuſmodi alia legantur, & Chalciœcus Pallas. quo conſumpto, quartum ex quadrato lapide Trophonius & Agamedes LI. Olympiade extruxere. Quintò ab Amphictyonibus inſtauratũ, ex ſacra pecunia, architecto Spintharo Corinthio, quod ſuo tẽpore Pauſ. durare ſcripſit. Libet hic Statij uerſus afferre, ubi de Amphiarai interitu agit, libro octauo Theb.

Quicquid es, æternus Phœbo dolor, & noua clades
Semper eris, mutisq́ diu plorabere Delphis,
Hæc Tenedon Cirrhamq́ dies, partuq́ ligatam
Delon, & intonſi claudet penetralia Branchi:
Nec Clarias hac luce fores, Didymæaq́ quiſquam
Limina, nec Lyciam ſupplex conſultor adibit. quos uerſus libentius attuli: nam de Apolline plura continent.

Triopius Apollo appellatus etiã, à Triopio (ut ait Stephanus) urbe Cariæ, quæ à Triopo patre Eriſychthonis denominata fuit. dicitur & Triopia. Hellanicus etiã Triopa dixit, à Triops, unde poſſet aliquis cõmodè nomẽ deflectere, à uoce uel aſpectu triplici. Scribit tamen Diod. Siculus, Triopum Solis filium in Cariã ex Creta profectum, & ab eo promontoriũ Triopium nuncupatũ. Ad Triopij quidẽ templum & celebritas & certamen celebrabatur, teſte Herodoto in primo, ad quod è finitimis Dorienſibus nemo admittebatur: quin etiã & populares, ſi quando ſacri legẽ tranſgrederentur, à cõmunicatione ludorum excludebantur. In certamine quidẽ Triopij Apollinis uictoribus ærei tripodes donabãtur: quos tamẽ haud licebat uictores aſportare, ſed deo ipſi in loco dono dare. Quare Agaſicles Alicarn. uictor ſpreta lege, cum tripodem extuliſſet, eius patria Alicarnaſſus ex Hexapolis participatu amota fuit, & ex Hexapoli Pentapolis conſtituta.

Iſmenius Apollo dictus, teſte Pauſ. in Bœot. ab Iſmeno colle ad dextram portam Thebarum, ad cuius ingreſſum Minerua & Mercurius erant, qui πρόναοι appellabantur, id eſt, pro templo poſiti. horum alterum Phidias, alterum Scopas feciſſe dicuntur. Eſt & fluuius Iſmenus, ab Iſmeno Apollinis & Meliæ filio dictus. Ad Apollinis Iſmenij ingreſſum lapis fuit, δίφρος μαντοῦς, id eſt Currus Mantus dictus, ſuper quo Manto Tireſiæ filiam ſediſſe tradũt, ut eſt apud Pauſan. Stephanus Apollinem Iſmenium uult appellatum fuiſ-

tum fuiſſe à fluuio, nõ à colle. meminit & Heſychius. Scribit lib. pri- A
mo Herodotus, ad ſuam ætatem in templo Apollinis Iſmenij fuiſſe Crœſi regis donaria ex auro ſolido. Idem libro quinto, ait ſe in eodem templo uidiſſe Cadmeas ueteres literas, in tripodibus quibuſdam inciſas. eius uerò templi ſacerdos, ut Pauſanias ſcribit, Daphnephorus, hoc eſt laurifer cognominabatur, quem forma & genere inſignem quotannis ſacrabant.

Ptous Apollo cognominatus, à Ptois Thebanis montibus, qui à Ptoo Athamantis & Themiſtus filio dicti ſunt, ut Aſius poeta cecinit apud Pauſ. dabantur uerò ibi reſpõſa certiſſima. Ptoi Apollinis meminit Herodotus in ſeptimo: Ad fanum, inquit, Apollinis Ptoi, quod Thebanorum eſt, ſitum ſupra paludem Copaiden ante montem, propè urbem Acrephiam. Meminimus & nos in tertio de Poetis dialogo. Ptoon quoq; Lycophron Apollinem appellauit, cuius filium dixit Hectorem. Idem Steſichorus, & Alexander Ætolus. Quidam non à monte nomẽ inditum Ptoo putãt, ſed ex formidine à fero ſue Latonę iniecta, cum Dianam & Apollinem peperiſſet: unde Ptous Apollo, & Ptoa Diana uocati ſunt, unà cum matre, ὅτι ἐπτοήθη, id eſt, quòd pertimuit. De Ptoo uerò mõte tricipite, ſcribit Strabo lib. IX. Homerumq́; aduocat ita dicentem,

καί ποτε τὴν τρικάρανον πτώου κευθμῶνα κατεῖχε. B

Κερδῶον quoq;, id eſt Lucrionem Apollinem ſeorſum à Mercurio cognominatũ lego, quod oracula ad lucrũ daret. Certè legimus etiã Pythiã pecunia corruptã, oracula reddiſſe & Philippo, & alijs.

Πατρῶον, id eſt Patrium Apollinẽ cognominauerũt antiqui, non propria gentis unius aut ciuitatis regione, ſed ut auctorem, quòd progenerandis omnibus prębuerit cauſam, ut apud Macrobium canit Orpheus, πατρὸς ἔχοντα νοὸν, καὶ ἐπίφρονα βουλήν. hoc eſt, *Conſilium prudens & mentem patris habentem.* Scribit in Attica Pauſanias ædem huius Dei Athenis fuiſſe, iuxta quam multæ erant picturæ hiſtoriarum ab Euphranore pictæ. Eſt & apud Arpocrationem huius dei mentio. ait enim, Athenienſes hunc uenerari cõmuniter ab Ione, qui Atticam incoluit, ut dicit Ariſtoteles, & ab eo Athenienſes Iones appellatos: & Apollinẽ patroum apud ipſos cognominatum. Plato in Euthyphrone: Cæteris, inquit, Anthenienſibus eſt patrous Iupiter. Non eſt, inquam, apud Ionas talis cognominatus, neq; apud eos qui ex hac urbe manarũt, neq; apud nos, ſed Apollo patrous propter Ionis generationẽ, &c. Ariſtophanis uerò interpres Patriũ Iouem, Patriumq́; Apollinẽ ideo Atheniẽſes cognominaſſe ait, quòd omniũ primi eos deos & ea regione exceperint, illiſq́; per ſingulas tam curias q̃ populos & cognationes ſacra fecerint: & Apollinẽ quidẽ ut patrẽ cultũ, quòd Creuſam Ere

chthei

A chthei filiam uxorem duxiſſet, ex qua natus eſt Ion, à quo ipſi Iones appellati. Patroi Apollinis & Apollonius meminit. Et huc quoq; Vergilium reſpexiſſe uolũt, cum cecinit, Patriasq; obtruncat ad aras. alij tamen potius Iouis Hercei deſignari à poeta aram putant, ut ibi dictum eſt.

Nomiũ Apollinẽ cognominarũt antiqui, ait Phurnutus & Macrobius, non ex officio paſtorali, ut habet fabula, per quam fingitur Admeti regis pecora pauiſſe: ſed quia ſol paſcit omnia quæ terra progenerat. unde non unius generis, ſed omnium pecorũ paſtor canitur: ut apud Homerum nõ modo boum paſtor, ſed & equorũ fingitur. Eius pręterea ædes, ut omnium paſtoris, fuerunt: apud Camirenſes ἐπιμηλίου, id eſt opilionis: apud Naxios ποιμνίου, id eſt paſtoralis: itemq; deus ἀρνοκόμης, id eſt agnorum cuſtos colebatur, & apud Lesbios ναπαῖος. & pleraq; eius cognomina fuerunt per diuerſas ciuitates & gentes, ad paſtoris officia pertinentia: quapropter uniuerſi pecoris antiſtes, & uerè paſtor ab antiquis putabatur. Sed enim magis poetæ, & poetarum interpretes ei adhæſere opinioni, ut Nomius appellaretur Apollo, quòd Admeti regis, diuinitate priuatus, armenta pauerit: παρὰ τὸ νέμω (unde et Vergilius, Paſtor ab Amphryſo) eſt nuncupatus, quam opinionem

B Callimachus in hymno etiam eſt executus. Phurnutus etiam à paſtorali cura Nomium nuncupatum tradit. interpretes uerò Pindari à cantu, id eſt à νόμῳ, dictum putauerunt. Sunt qui ideo Nomium uocatum tradant, ob legum nimiam ſeueritatem, quam Arcadiæ rex illis populis intulerit, ut Cic. in tertio de Nat. deorum: & Nomionem, non Nomium dicere uidetur. Sanè & Agræum, ἀγραῖον, id eſt agreſtem Apollinem uocatum, etiam legimus in commentarijs Pindari, & item apud Pauſ. & in comment. in Apolloniũ ἀγρία, quod & in Ariſtæo ſcripſimus.

Pythius Apollo nuncupatus, ut notiſſimum eſt. Propertius: *Pythius in longa carmina ueſte ſonat.* Dictus à Pythone ſerpente, Apollinis ſagittis confecto, cuius fabula ab Ouidio in Metam. planè deſcripta eſt. Sed à Pythio quidem Apolline, Pythia uates Phœbas dicta, quæ oracula & reſponſa dabat. de qua pręter alios, Diod. Siculus lib. decimoſexto Biblioth. copioſe diſſerit. Si uerò quo pacto numen conciperet, uis ſcire, lege Iamblichum, & Origenem in ſeptimo aduerſus Celſum Epicureum, id maximè ridentem, mulierem numen concipere per eas partes, quas cõſpicere nefas pudens uir ducat. Ioan. autem Chryſoſtomus: Traditur, inquit, hæc Pythia fœmina fuiſſe, quæ in tripode ſedens, expanſa malignum ſpiritum per inferna emiſſum, & per genitales partes ſubeuntem excipiens,

furore repleretur, ipſaq́ resolutis crinibus debaccharetur, ex ore A ſpumas emittens, & ſic furoris uerba loquebatur. Libet tamē hoc tibi loco altius repetere, quæ de Pythia aliàs notaui. Scribit igitur Plutarchus, ſtultum eſſe, & admodum puerile, putare deum ipſum, ſicut ἐγγαστριμύθους, id eſt uentriloquos ſpiritus, Eurycleas quondam, nunc Pythones appellatos, ſubire corpora uatum & diuinantium, & ore ipſorum & uocibus, ut organis, id eſt inſtrumentis utentes reſpōdere: qui ſi ſeſe miſceret uſibus humanis, grauitati parceret, neq́ ſeruaret dignitatem, & uirtutis ſuę magnitudinem. Hæc fermè Plut. De Eurycliа etiā Ariſtophanes in Veſpis, μιμουσάμενος τὴν Εὐρυκλέους μαντείαν καὶ διάνοιαν: Imitans, inquit, Eurycliæ uaticinium & ſententiā, in alienos uentres immittēs comœdias multas fundi. meminit & Eurycliæ Plato in Sophiſta. Heſychius ita fermè ſcribit: ἐγγαστρίμυθος, hunc (inquit) aliqui ἐγγαστρίμαντιν, ſeu στερνομάντιν uocant, quòd uentre ſcilicet & pectore uaticinetur, qualis fuit Euryclea. unde & uatū genus Eurycleis dicuntur, & ἐγγαστρῖται. Eraſmus in ſuis prouerbiis uidetur Eurycleæ ἐναστριμύθου legiſſe, ab aſtris uidelicet futura & uera prædixiſſe, cum ἐγγαστρίμυθον potius legendum ſit. Sed incidiſſe ipſum puto in deprauatos codices, pòſt tamen ſe ex Suida uidetur corrigere. Hermolaus peius errare uiſus eſt in ſuis in Plinium Caſtigationibus, qui γαστέρα pro uaſe acci- B pit: & de ea diuinatione intelligit, quæ per uaſculum etiam hodie à ſuperſtitioſis fiat, qualis Lecanomantia, & Coſcinomantia. Sed præter ea quæ de Engaſtromythis ex Plutarcho & aliis dicta ſunt, ſacra quoque Hebræorum hiſt. libro Regum primo, ubi LXX interpretes nec ſemel, quod latinè ſcriptum eſt, mulier quæ ſpiritum Pythonis haberet, γυνὴ ἐγγαστρίμυθος habent. D. Auguſtinus, & alii, Ventriloquos uocant. Sed quid uetat, poſtquam in hæc incidimus, in ſtudioſorum adoleſcentum gratiam, hic nuda nomina breuiſſimè aſcribere, quæ de eiuſmodi ſuperſtitioſis uaticinantium generibus aliàs collegi? Poſt hos inquam uentriloquos, legimus & Thymomantes, qui & Pſychomantes uocantur ab Heſychio, qui animi furore uaticinantur: item Thyoſcopos, qui per ſacra quædam diuinant. Sunt & qui per ignem, qui Pyromantes uocantur: & Pyromantia, Igniſpicina dicta, cuius auctor Amphiaraus, ſi non potius malus dæmon. Fuerunt & qui per ignes incederent, ut uates Eueclus: qui ideo ἐμπυροβάται cognominati ſunt, ut & in Italia Hirpini. Diuinatio uerò quæ per aquam fiebat, ſi non & hoc tempore fiat, Hydromantia nūcupata eſt: quæ ex fontibus, πηγομαντία, & ex his uates πηγομάντεις & νυμφόληπτοι dicuntur. eſt & quę per farinā & eiuſmodi alia fiat, Aleuromantia & Alphitomātia dicta:

A dicta: & quæ punctis & lineis quibuſdam, quæ Geomantia: itemq́ quæ ex ſpeculis, Catoptromantia. addunt & nonnulli Aſtragolomantiam, quæ ex aſtragolorum iactu exercetur: & quæ ex caſeo, eiusq́ diſpoſitione fit, Tyromantiam. & quę ex fumo fiebat, καπνομαντίαν. ex auibus, hoc eſt Auguria & Auſpicia, οἰωνοσκοπίαν, & Alectryomantiã. & ex extis, qua maxime Hetruſci in Italia ualuerũt, Haruſpicinã, & Extiſpicium. Item per cribra diuinationes, quę græcè Coſcinomantia: & ex ſecuribus, quę dicta eſt Axinomantia: & ex pelui, quæ Lecanomantia: & ex herbis, quæ βοτανομαντία, & in primis hæc ſagarum & ueneficarum mulierum eſt: item ex mortuis & cadaueribus, umbrisq́, Necromãtia & Necyomantia & Sciomantia: ex aſtris quoq́ et ſtellis, Aſtronomia, & Aſteroſcopia, in quibus Chaldęi peritiſſimi fuiſſe tradunt: ex aëre, Aeromãtia. ex Nubibus, Nephelomãtia: id eſt, ex imaginibus quæ in nubibus plerũq́ uidentur, qua re aliquos uſos, in ſecundo de Poetarum hiſtoria prodidi. Fuit ex aſpectu pręterea, et frõte, totoq́ corporis filo & natura, Metopoſcopia, & Metopomãtia, Phyſiognomia, Proſopoſcopiaq́. ex manuũ lineis, ſignisq́, Chiromãtia. item ex numeris, quæ Arithmãtia uocatur: de qua in Poetis, in Nicomachi uita, pleraq́. pręterea ex piſcibus, Ichthyomantia: quæ & Apuleio obiecta fuit, ut ex Apolo-
B giis eius uidemus, et ex Æliano. Ex palpitatione quoq́ membrorũ, & particularũ, cum ſcilicet ſaliunt, quod palmicũ auguriũ uocatur. Fit & diuinatio ex inſomniis, & ſomniorum coniectura ac iudicio, quæ Oniromantia, & Onirocriſis, in qua Telmiſſei excelluere: unde Onirocritici libelli, Artemidori & Syneſii. & cętera diuinationũ genera, quæ pertinent ad uiſa, portenta, oſtenta, omina, prodigia, fulgura, fulgetras, & fulmina: item quæ ad ſternutamenta. de quibus omnibus ad hæc uſq́ tempora, in tanta fidei noſtræ luce, ſi Deo placet, reperiuntur qui operam & dent aſſiduam, & in his etiam libros edant. Sed iam de his plus etiam quàm ſatis. Ad Pythium Apollinem redeo, à quo & ludi dicti Pythia, in uictoriæ memoriam inſtituti, ita Ouidio canente: *Hunc deus Arcitenens,* &c.

Perdidit effuſo per uulnera nigra ueneno.
Néue operis famam poſſit delere uetuſtas,
Inſtituit ſacros celebri certamine ludos,
Pythia perdomiti ſerpentis nomine dictos: & reliqua. His uerò ludis præmium pecunia primùm, deinde corona fuit. Sed & non uno in loco Pythia agitata fuiſſe comperi. nam & apud Megarenſes, & Sicyonios inſtituta legimus, in commentariis Pindaricis. Sanè nec te lateat, Pythonẽ hunc ſerpentẽ etiam Delphinum uocatũ, ut Ælius prodit. Alii, inter quos Callimachus poeta eſt, ſerpentem aiunt

oraculum cuſtodiuiſſe: unde & Apollo ipſe Delphinius dictus eſt, A ut alibi oſtenſum. Illud præterea addo, Pytho & Delphos eandē urbem ſignificare: unde & Pythius deus, & Delphicus. Sed cum plurima de Pythone phyſicè tradantur, ego hic breuiter ex Macrobio deſumpta nonnulla referam. Latonæ igitur pariturae Iuno dicitur obſtitiſſe. ſed ubi tandem partus effuſus eſt, draconem ferunt, qui Python uocitabatur, infantium cunas inuaſiſſe, Apollinemq́ in prima infantia ſagittis belluā cōfeciſſe. quod ita intelligēdum eſt. Poſt Chaos, cum primū cœpit confuſa deformitas in rerū formas & elementa niteſcere, terraq́ adhuc humida ſubſtantia in molli atque inſtabili ſede nutaret, conualeſcente paulatim æthereo calore, atq; inde ſeminibus in eam igneis defluentibus, hæc ſidera eſſe edita antiqui illi gentium philoſophi credidere: & Solem maxima caloris ui in ſuperna raptum, Lunam uerò humidiore et uelut fœmineo ſexu, naturali quodam preſſam tepore, inferiora tenuiſſe, tanquam ille magis ſubſtantia patris conſtet, hæc matris. Siquidem phyſici Latonam uolunt terram uideri, cui diu interuenit Iuno, ne numina quæ dicta ſunt, ederentur: hoc eſt aer, qui tunc humidus adhuc, grauisq́ obſtabat ætheri, ne fulgor luminum per humoris aerei denſitatem, tanquā ex cuiuſdam partus progeſſione fulgeret. Sed diuinæ prouidentię uicit inſtantia, quę creditur iuuiſſe partum. Ideo in inſula Delo, ad confirmandā fidem fabulæ, ædes B Prouidentiæ, quam *ναὸν προνοίας* appellabant, adhibita religione celebrabatur: & propterea ea inſula Delos uocata, quia ortus & quaſi partus luminū omnia facit *δῆλα*, id eſt aperta & clara. hinc Plut. in Probl. apud Delphos, ait, tres Enneateridas celebratas fuiſſe, quarum unā *ϛηπτήριον* uocabant, quæ in imitatione pugnæ uidebatur, quam Apollo aduerſus Pythonem habuiſſe dicitur. alteram Heroidem, tertiam Charilam uocabant: de quibus omnibus ipſum lege Plutarch. qui eas tres celebritates exponit. Sed enim ut rem noſtrā ſequamur, ratio quæ de nece Pythonis eſt, qui *ἀπὸ τοῦ πύθεσθαι*, id eſt à putreſcendo dictus eſt, naturalis exiſtimatur, ut ſcribit Antipater Stoicus. nam terrę adhuc humidę exhalatio, in ſuperna meando uolubili impetu, atq; inde ſeſe, poſtquam calefacta eſt inſtar ſerpentis mortiferi in inferiora reuoluendo, corrumpebat omnia ui putredinis, quæ non niſi ex calore & humore generatur: ipſumq́ Solem denſitate caliginis obtegendo, nebula uidebatur quodammodo lumē eius eximere. Sed diuino radiorum feruore tandem uelut ſagittis incidentibus extenuata, exiccata, enecta, interempti Pythonis ab Apolline fabulam fecit, quam Ouidius luculenter in Met. exequitur, & Claudianus in præfatione his uerſibus in Ruffinum,

Phœbæo

A *Phœbæo domitus Python cum decidit arcu,*
Membraq́; Cyrrhæo fudit anhela iugo,
Qui ſpiris tegeret montes, hauriret hiatu
Flumina, ſanguineis tingeret aſtra iubis, &c.

Hinc ab Orpheo in hymnis Apollo eſt cognominatus πυθόκτονος, id eſt Pythonicida. Sunt & aliæ aliorum rationes, quas ego ne prolixior ſim, miſſas faciam: ſed te ut uarietate detineam, ex diuerſis etiam etymologiam recenſebo. Pythium igitur, quidam, quos inter Phurnutus eſt, dictum autumant, ἀπὸ τοῦ πυνθάνεσθαι, hoc eſt, ab interrogando & perſcrutando, quòd uidelicet ad Pythium deum ſcitandi oraculi gratia mortales proficiſcerentur. Quam opinionem Macrobius impugnat: Non, inquit, Apollo Pythius ἀπὸ τοῦ πυνθάνεσθαι, id eſt, à cõſultatione oraculorum dictus à phyſicis exiſtimatur, ſed ἀπὸ τοῦ πύθειν, id eſt à putreſcẽdo, quod nunquã ſine ui caloris efficitur. Alij dictum putant à loco ſeu urbe πύθοι, apud Delphos, uel Delphis ipſis, quę primo Nape, dein Petroeſſa, poſtea Criſſa, deniq; Pytho appellata eſt: qui locus, ait Phurnutus, dictus eſt ὀμφαλὸς τῆς γῆς, id eſt terræ umbilicus, iuxta illud in Priapeijs,

Delphi Pythius orbis umbilicus.

quod tamen Varro & ſimul
B Phurnutus impugnant, quod ὀμφὴ, id eſt diuina uox ibi funderetur, à qua uoce & Panomphæus Iupiter dictus, ut in Ioue & Delphico plenius oſtenſum eſt. Porrò Phytius, id eſt φύτιος, Sol ac Iupiter dicti, teſte Heſychio, niſi corruptè legatur. ſanè & Pythæum Apollinem etiam cognominatum apud Hermionenſes legimus, ut Pauſanias auctor eſt, qui ait Pythæi nomẽ ab Argiuis acceptum. nam ad hos Apollinis filiũ perueniſſe memorant, id quod eſt à Teleſilla poetria proditum. Sed demum quoniam hæc Pythica Apollinis ſentẽtia habetur, Cognoſce te ipſum: hoc eſt, γνῶθι σ' αὐτόν: libet etiam hic in ſtudioſorum gratiam afferre, quæ ex Stobæo didici, ex Porphyrij philoſophi excerptis. ait enim, illud ſacrum fuiſſe præceptum in Pytho, quod ſiue (inquit) Phemonoe hoc ad omnes res humanas utiliſſimum deprompſerit, ſiue Panathea Delphi filia, ſiue Biantis, uel Thaletis, uel Chilonis, ſeu anathema quodpiam ex inſpiratione diuina effuſum: ſiue, ut Clearchus tradit, Pythius ipſe deus Chiloni ita reſponderit, interroganti quid'nam tandem hominibus optimum eſſet: ſiue etiam ante Chilonem in templo illud ipſum inſcriptum fuerit, ut Ariſtoteles alijq; plures exiſtimant. unde ſubdit, certiſſimum eſſe, hanc ipſam ſententiam à Deo quidem uel ortam eſſe, uel non ſine Deo. & hæc quidem breuiter ex Stobæo, meis uerbis.

Cynthius Apollo uocatus, ut notiſſimum eſt, à monte Deli, ut Feſtus ſcribit. dicta eſt & Cynthia Diana: ut illud eſt poetæ, A

Cynthius impoſitis temperat articulis. atq; ideo hæc paucis expli cui, quoniam poetis cantatiſſima.

Didymæus quoq; Apollo dictus, multaq; ueneratione cultus. idem & Mileſius, quod eius celebre fuerit fanum apud Miletum. Orpheus in hymno,

βακχιε, καὶ διδυμεῦ ἑκαεργὲ, λοξία, ἁγνέ. Scribit Macrobius Didymæum appellatũ, quod geminam ſpeciem ſui numinis præferre putaretur, illuminando formandoq; Lunam. nam *δίδυμοι* gemini dicuntur. etenim ex uno fonte lucis, gemino ſidere, ſpacia diei & noctis illuſtrantur. unde & Romani Solem ſub nomine & ſpecie anni, Didymæi Apollinis appellatione uenerabantur, ut ait Macrobius. Pomponius Mela de Ionia agens: Primum, ait, à Poſſideo promontorio inflexum inchoans, cingit oraculum Apollinis, dictum olim Branchidæ, nunc Didymi. Strabo item libro decimoquarto: Poſt Poſſideum, inquit, in Aſia fuiſſe Mileſium oraculum, Apollini Didymæo ſacrum, apud Branchidas, ad XVIII ſtadia aſcendenti: idq; à Xerſe incenſum fuiſſe, uti etiã reliqua templa omnia, Epheſio excepto. & paulo poſt ſubdit: Hoc loco de Brancho & Apollinis amore conficta eſt fabula. unde mirum eſt, uirum doctum & polyhiſtora, Dindymæum hunc Apollinem appellaſſe. B Sozomenus in hiſtoria, ubi de Licinij interitu agit, huius oraculi ita meminit: Deniq; etiam Græci dicunt, tunc eum expertum diuinationem Mileſij Didymæi Apollinis, eiq; conſulenti de bello, reſpondiſſe deum per hos Homeri uerſus:

O ſenior, ſeruat iuuenis te miles in armis,
Te durè excipiet ſenium, & tua uita ſoluta eſt.

In uulgatis Sozomeni excerptis pro Mileſij & Didymæi, latinus interpres parum hoc tenens, Miletij & Gemini interpretatus eſt. Mileſij quoq; oraculi Apuleius meminit in quarto de Aſino, in Pſychæ fabula. Apulei uerba appoſui, parum aptè ab interpretibus expoſita. hæc autem ſunt: Sed infortunatiſſimæ filiæ miſerrimus pater, ſuſpectatis cœleſtibus odijs, & iræ ſuperũm metuens, dei Mileſij uetuſtiſſimũ percunctat̃ oraculũ, & tanto numine precibus & uictimis ingratæ uirgini petit nuptias & maritũ. Sed Apollo quanquã græcus & Ionicus, propter Mileſię conditorẽ ſic latina ſorte reſpondit. Hęc ille. Non refello interpretes, ſed ego ita expono: propter Mileſiæ conditorem; non dictum de urbe intelligo, nam cur ideo latinè reſpondiſſet: ſed ad fabulam Mileſiam refero, quam ſcribebat Apuleius, ut ille ſtatim à principio Operis propoſuit: & ad Apulei perſonam refero,

A fero, qui latinè Mileſiam fabulam ſcribebat. Citatur uerò & hoc oraculum cùm ab alijs, tum etiam à Lactantio Firmiano libro quarto, ſuper Chriſto.

Hecatombęus Apollo ab Athenienſibus dictus, à quo Hecatombæa celebritas, & certamẽ, ut Heſychius ſcribit. de Hecatombæone uerò, primo Athenienſium menſe, abunde in lib. de Menſibus annis & reliquis actum eſt, item & in Iouis cognominibus.

Μίτρας καὶ μίτριος apud Perſas Sol, & eorum primus deus, ut ait Heſychius. Mithras, ut Oſthanes, & ab eo Lactantius grammaticus, in antro colebatur, cuius ſimulachrum fingebatur leonis uultu, habitu Perſico cum tiara, ambabus manibus reluctantis bouis cornua retentare: quo ſignificabatur, Lunam ab eo lumen accipere, cum incipit ab eius radijs ſegregari. ipſa enim indignata ſequi fratrem, occurrit illi, & lumen ſubtexit, obſcuratq́. ideóq; in antro eſſe dicitur, quia eclipſin patitur. Sol igitur, id eſt Mithras, ideo leonis uultu, quia Sol leonem ſignum principale habet: uel quòd, ut leo inter animalia, ita Sol inter ſidera excellit. Luna uerò, quòd tauro propius adhæreat, uacca, id eſt boue figurabatur. Sed hæc confuſè licet & implicitè, pluribus tamen explicare uiſus eſt La-
B ctantius, in eius hymni extremis uerſibus ad Apollinem, qui legitur in primo Statianæ Thebaidos:

Adſis ô memor hoſpitij, Iunoniaq́; arua
Dexter ames, ſeu te roſeum Titana uocari,
Gentis Achemeniæ ritu, ſeu præſtat Oſirin
Frugiferum, ſeu Perſæi ſub rupibus antri
Indignata ſequi torquentem cornua Mithran. Claudianus ita quoque cecinit:

Defixæq́; hoſpite pulchro
Perſides, arcanum ſuſpirauere calorem,
Thuris odoratæ cumulis, & meſſe Sabæa
Pacem conciliant aræ, penetralibus ignem
Sacratum rapuere adytis, rituq́; iuuencos
Chaldæo ſtrauere magi. rex ipſe micantem
Inclinat dextra pateram, ſecretaq́; pelli,
Et uaga teſtatur uoluentem ſidera Mithram. Mithræ meminit Strabo & Suidas. item Martianus ad Solem: Memphis, inquit, ueneratur Oſirin, Diſſona ſacra Mithran. In Perſidis montibus Zoroaſter primus antrum floridum Mithræ dicaſſe fertur, prope fontes: ex quo poſtea manſit religio, ut ubicunq; coleretur, antrum

uel ſpe-

uel ſpecus ſimiliter eius templi loco ſtatueretur. Scribit D. Hie- A
ronymus ad Athletam: Ante paucos annos propinquus ueſter Gracchus nobilitatem patriciam ſonans nomine, cum præfecturam gereret urbanam, nónne ſpecum Mithræ & omnia portentoſa ſimulachra ſubuertit? Porphyrius quoq; in commentario antri Nympharum ex XIII. Odyſſ. Primũ, inquit, Zoroaſtres apud Perſas, ut narrat qui Mithræ hiſtoriam multis uoluminibus ſcripſiſſe traditur Eubulus, naturalem ſpeluncam & fontibus ſcatentem in proximis Perſidis montibus conſecrauit in honorem rerúm omnium auctoris, parentiſq; Mithræ, ut per ſpeluncam quidem mundum ſignificaret fabricatum à Mithra: per alia uerò quædam intus congruis interuallis diſpoſita, elementa & plagas mundi deliniaret. & paulo pòſt ſubiungit: Mithrę uerò congruuum aſſignare locum ad æquinoctia: quapropter gladium fert arietis, qui Martium animal eſt: inuehiturq; tauro Venereo, quòd ſcilicet ut taurus, ſic & Mithras generationis dominus ſit. hæc ibi Porphyrius philoſophus. Scribit Origenes Adamantius libro VI. aduerſus Celſum, de Mithræ ſacris, ipſius Celſi uerba afferens in hunc modum: Hæc quidẽ Perſarũ diſciplina oſtendit & Mithræ ſacra, quæ apud hos ſunt, & in his duplex circumactio ſtellarum prætenditur, fixarum, errantiumq;, & per has animæ tranſitus. cuius in rei argumentum B
ſcala erigĩt altior, in ea ſeptenæ ſunt portæ: ex plumbo prima, ſecunda ex ſtanno, tertia ex ære, ex ferro quarta, quinta ex nomiſmatis corio, ex argento ſexta, ſeptima ex auro conſtat. Primam Saturni eſſe ſtatuunt, plumbo aſtri tarditatem ſignificante: Veneris ſecundam, cui & ſtanni cùm ſplendorem, tum molliciem comparant: tertiam Iouis, ut æreis gradibus ſolidiſſimam: Mercurij quartam, operum enim omnium & negotiorum tolerantiſſimum, lucraq; factitantem, callidum inſuper & eloquentem, Mercurium dicunt: Martis quintam, ob inæqualem admixtionem, & uariam: ſextam Lunæ, argenteam: Solis ſeptimam, quæ aurea ſit, perinde atque aſtrorum hæc imitetur colorem & cœli. Hæc uel Celſus, uel Origenes, qui & alibi huius dei Mithræ meminit. Porrò à Mithra, Mithriaca ſacra dicuntur apud Lampridium in uita Cõmodi: quæ qualia eſſent, dum explicare Crinitus ſatagit, mihi cauſa fuit, ut hiſtoriam altius multo repeterem. Suidas: Mithram, inquit, exiſtimant Perſæ ſolem eſſe, cui & multas conſecrant hoſtias, neq; quiſquam eius ſacris initiari poteſt, niſi per quoſdam gradus conuicij: quibus oſtendat ſe & ſanctũ, nec perturbationibus affici. Conſona Tertullianus in lib. de Corona ſcribit. ait enim: Mithræ miles cũ initiatr in ſpelæo, in caſtris uere tenebrarũ coronã interpoſito gladio ſibi oblatam, quaſi

munus

A munus martyrij, &c. D. quoq; Gregorius Nazianzenus in priore in Iulianum Cæſarem oratione Mithræ meminit, quo loco qui græce eius collegit hiſtorias: Mithra, inquit, id eſt Sol, cui celebritates fiunt, & in primis à Chaldæis: cui deo qui uolunt initiari, XII contumelijs afficiuntur, & per uerbera, calorem, frigus, & alia huiuſmodi. unde à Theologo, inquit, hæc contumelia uocatur ἔνδικος κόλασις, quòd ſcilicet iuſtè ea pœna afficiantur. uerba hæc ſunt: Neque Mithræ apud nos cruciatus, & iuſta ſupplicia, his quibus talibus ſacris perſuadētur. Mithræ meminit & Procopius. Hæc igitur ipſe ſacra Mithriaca puto, quæ homicidio Commodus polluit, ut eſt apud Lampridium. Zoroaſter, ut eſt apud Plutarchum in Iſidis & Oſiridis libro, tres in primis deos conſtituit: primum Oromazon, bonum: alterū Aramanum, malum: illum luci, hunc obſcuritati ſimilem: tertium uerò, id eſt μεσίτην, quem Mithran appellauit. Agathius lib. II hiſt. de Perſarū moribus & religione agens, inter multa quæ recenſet, eos ait duos deos, ut Manichæos, cōſtituere, quibus & barbara nomina pro ſua lingua impoſita ſunt. Bonū nanq; deū, ſiue creatorē, Ormiſdatin dicunt: Arimanes, pernicioſo ac malo dæmoni eſt apud hos nomen. Sed enim apud Stobæū lego nomen huius dei non Oromazen, ſed ὠρομάγδαν. Maximum enim deorū B Magos ait uocare Oromagdan, cuius aiunt corpus luci ſimile, animam uerò ueritati. Sed ut ad Mithram redeam, ſcribit Duris in ſeptimo hiſt. apud Athenæum, Perſarum regibus uno tantum die permitti, ut ebrij fiant, quo die Mithræ deo ſacra fierēt. Eſt & apud Dionem in hiſt. Tiridaten regem Neroni dixiſſe, ſe perinde ac Mithran eum adoraturum. Xenophon in Oeconomico ita Cyrum iurantē inducit: Iuro, inquit, tibi ô Lyſander per Mithran, quem nos omnium deorum maximū habemus. D. etiā Epiphanius in lib. contra hæreſes III. de Marcione agens, qui ſacram ſcripturam corrumpebat: Dixit, inquit, quidam proprius ipſorum poeta, Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, uentres pigri: per quæ uerba Epimenidem indicat, ueterem philoſophum, & templi Mithræ, ſiue Solis apud Cretenſes ſacerdotem. hoc quidem Epiphanius. quibus ex uerbis colligimus, non apud Perſas ſolum, & Chaldæos, ſed alibi etiam Mithram cultum fuiſſe. quin & Mithræ quoq; templum fuiſſe Alexandriæ, & ſacra ſummo cultu exhibita: id quod notauimus in Tripartitæ hiſt. libris.

Phileſius Apollo etiam nuncupatus, ut ſcribit Lactantius in commentario lib. octaui Theb. cui templa conſecrata fuere, quæ ab oſculo dicta ſunt Branchi pueri Apollinis dilecti: ſiue, ut alij dicunt, filij. nam prægnantem matrem per quietē uidiſſe, Solem ſe inſerentem ei per fauces ferunt, qui pòſt per uentrē exierit, unde puero fa-

ctum

ctum fuit nomen: ſiue à certamine baſiorum puerorum, Phileſia A nuncupato, Phyleſius dictus eſt. Meminit & his uerbis Macrobius: Apollo Phileſius à Phyſicis dictus, lumẽ eius exoriens amabile, amiciſſima ueneratione oſculorum conſalutamus. Plinius uerò Nat.hiſt.XXXIIII. Canachus, inquit, Apollinem nudum, qui Phileſius cognominatur, in Didymæo Æginetici æris temperatum fecit. Sed ſi plura de Brancho, & Branchiadon oraculo, & Phileſio legere cupis ex Varronis lib. diuinarum, Lactantium eodem libro legito, itemq́ꝫ tertio. meminit & Terentianus, & Strabo: ſed & Buccatius, qui nactus Lactantij codicem minus lacunoſum, fabulam in quinto ſuarum Geneal. explicat.

Smintheus Apollo dixit. Ouid. in Faſt.

Conſulitur Smintheus, lucoq́ꝫ operatus opaco,

Hos non mentito reddidit ore ſonos. Frequẽter & in poetis græcis, Homero, Orpheo, alijs. cognominatus uerò à murib. Cauſa uarie proditur. Crinis Apollinis fuit ſacerdos. is cum dei ſacra neglexiſſet, à terreſtribus muribus agrorum fructibus eſt priuatus. cuius detrimento damnoq́ꝫ commotus Apollo, bubulco cuidam Hordæ nuncupato iuſſit, ut Crinin ſacerdotem moneret, illum debere conſueta ſacra peragere. quod ſacerdos cum feciſſet, Apollo mures ſagittis confecit: hinc Apollo Smintheus cognominatus eſt. Sminthas enim Cretenſes mures uocant. Ælianus de Animalibus id tradit, mures adorari ab his qui Troadis Amaxitum incolunt: unde Apollinem qui apud eos maxima religione fuit, Sminthium appellabant. mures enim, Æoles & Troiani Sminthes nuncupant: ſicut Æſchylus in Siſypho teſtatur, cum ait, Sed agreſtis quis eſt Sminthius. tum uerò apud eos ſminthas cicures alunt, eisq́ꝫ uictus publicè præbetur, atque infra altare, ubi degunt, latebras habent. Apud etiam tripodem Apollinis mus fuit, de quo etiam fabulam idem Ælianus recitat. Strabo uerò libro XIII, aliam hiſtoriam ſeu fabulam, ut ipſe ait, recenſet: In urbe, inquit, Chryſa eſt Apollinis Sminthei delubrum & ſimulachrum, quod nominis ueritatem ſeruat. nam mus quidem pedi ſtatuæ ſubiacet. hanc ſtatuam Scopas Parius fecit. Hiſtoria ſiue fabula, quæ de muribus narratur, huic loco congruit. nam Teucris è Creta profectis (de quibus primò Callinus elegiæ poeta tradidit, pòſt multi ſecuti ſunt) datum erat oraculum, ibi eos ſedem poſituros, ubi terrigenæ eos adorirentur. id circa Amaxitum dicunt contigiſſe, maximamq́ꝫ agreſtium multitudinem murium noctu exortam, quicquid armorum & utenſilium ex corio inueniſſet, corroſiſſe, & Teucros ibi manſiſſe, atq́ꝫ Idam ab Ida quæ in Creta eſt, appellaſſe. Heraclides Ponticus autor eſt, mures ibi circa templum abundare, & ſacros exiſtimari: ſimulachrum

A mulachrum aūt ita inſtructū eſſe, ut murem pedibus premat. Quidam tamen Smintheum, quaſi ζιῶν θεῖν, hoc eſt, quòd feruens currat, ad Solem reſpicientes, appellatum uolunt. Sanè in locis pluribus Smintheus Apollo cultus fuit, nec templa ſolum illi poſita, ſed & loca aliquot Sminthia ait appellata, ille idem Strabo. Porrò antiquos uidemus à paruis rebus plerūq; deis cognomina impoſuiſſe, uti à muribus Apollo Sminthius dictus: à culicib. Hercules, quos Oetæi conopas uocant, Conopeus: & Ipoctonus, à uermiculo ipe, uineis infeſto, ut in Hercule diximus. Rhodij quoq; à rubigine, quam ἐρυθίβην uocant, Apollinem Erithybium appellauere: & Bœotij Pornopionem itidem Apollinem coluere, quoniam illi πάρνοπας culices uocant: exploſa pridē eorū ſentētia, qui Murinū interpretati ſunt pro Smintheo, apud Martialem illo uerſiculo,

Campis diues Apollo ſic Murinis. Sunt & qui putant de Apolline illud Plinij intelligi: Fecit Praxiteles & Apollinem puberem, ſubrepenti lacertæ cōminus ſagitta inſidiantē, quem Sauroctonon uocant, hoc eſt lacerticidam. Sed iam ad alia tranſeamus.

Παμπάριος Apollo, quaſi totus Parius, teſte Phauorino, cognominatus à Parijs & Pergamenis.

Horus etiā Apollo dictus eſt ab Ægyptijs, quod pluribus oſten-
B dit Plut. in Iſi & Oſiri. unde & eo nomine Sol etiā ab ijſdē uocatus, teſte Macrobio, & Cēſorino in lib. de Die natali: à quo Horę dictæ diei partes, & anni tempora, ut plenius in noſtro ſcripſimus de Annis menſibus, &c. Videtur tamen Plutarchus Horos duos conſtituere: primū quidē antiquiorē, ob tenebras cæcū, qui Arueris dictus, natus ſecundo die, cum necdum mundus eſſet perfectus, ſed mundi ſimulachrū erat, & effigies quędā: alterū autē Horū perfectū & abſolutum, cuius ſimulachrū in Copto urbe tradunt fuiſſe, altera manu Typhonis pudēda cōtinere. Hori ſacerdotes, ſcribit Epiphanius in quarto de Hæreſibus lib. & Harpocratis, capite raſos, ferre impudenter ſeruile ac deteſtabile puerile ſignum: & cætera quæ ridet idem D. ſcriptor. ſed & alia plura de hoc Horo Apolline produntur, quæ ad occultam rerum interpretationem & naturæ pertinere credebant, quæ noſtri non uidentur eſſe inſtituti. Diodorus Siculus Ægyptiorū deos cōmemorans, Horum ait Iſidis filiū per inſidias à Titanibus interfectum, inter aquas inuentum, à matre ad uitam reuocatū, factum'q; immortalem. Hunc Apollinē interpretāt, medendi'q; & uaticinādi peritiſſimū fuiſſe. Sanè & ab Hermionenſibus Horius, hoc eſt ὅριος Apollo, id eſt Terminalis & dictus & cultus fuit. Vt enim cōiectatur Pauſ. cū aliquādo Hermionenſes de finibus uel bello uel iudicio cōtenderent, & uictores facti eſſent, ἀπόλλωνι ὁρίῳ rem ſacrā fecere, & templū aram'q; cōſtruxerūt. Sunt

ff nonnulli,

nonnulli, qui quòd deus ſit διαλεκτικώτατος, id eſt maximè dialecti- A
cus, ideo Horium appellatum arbitrati ſunt. Porrò & græcorũ & latinorum quidam Orum Apollinem, ſine afflatus nota ſcribunt.

Plataniſtius Apollo cognominatus, teſte Pauſ. cuius templũ fuit uia Trœzenia, quę ad Hermionem ducebat, ſecus petrã, quæ prius Sthlenij Iouis ara dicebatur, mox uerò Theſti dicta fuit.

Thearius Apollo colebatur apud Trœzenios, cuius templum Pauſaniæ ætate uetuſtiſſimum habuit ſimulachrum, ab Auliſco dedicatũ. Legimus & θεώριον, apud Heſychiũ, Apollinẽ nuncupatũ.

Tortorẽ etiam Apollinẽ à Latinis nominatũ uidemus, ut apud Suet. notatur. quin & in urbe colebatur, ut Domitius teſtatur.

Hyperionides, & Hyperion etiã cognominatus eſt Sol, & id quidem frequẽter, nõ modò græcis, ſed & latinis poetis. nam Hyperionis Titanis filius fuiſſe fingit̃, ut in Titea meminimus. quin etiã Titan ideo appellat̃. Sed & Heſiodus eius genus recenſet in Theogonia. Vel ſi ad rem phyſicã referas, unde dictus tradit̃ ab eruditis, παρὰ τὸ ὑπὲρ ἡμᾶς ἰέναι, quòd uidelicet ſuper nos eat. Diodorus tamẽ ſcribit: Hyperion reuera ſolis, lunæ, & cæterorũ aſtrorum motus horasq; primum ſumma cura obſeruauit, & à ſe percepta cæteris quoq; popularibus noſcẽda prodidit: ideo horũ parens dictus eſt.

φαεσίμβροτος Apollo ab Homero cæterisq; poetis cognomina- B
tus, à φαὸς lumen, & βροτὸς mortalis, quod ſua luce mortalia iuuet. quidam & φαυσίβροτος apud Pindarum eadem ratione legunt.

ἐπιτρόπιος Apollo, teſte Dionyſio Alicarn. in IIII. hiſt. à Doribus cultus, cui templũ eo apparatu ſtruxerant, ut in eo conuenirent ad conſilia, cæteraq; negotia obeunda. Sed & Epiſcopon aliquando legimus cùm apud alios, tũ apud Phurnutũ: μουσαγέτης, inquit, Apollo uocatus eſt, et ἐπίσκοπος, & cũ Muſis ludere exiſtimatus eſt.

Μαλλόεις Apollinis cognomen, ait Heſychius. Malloentis Apollinis feſtũ celebraſſe Mitylenæos extra urbẽ accepimus, cum totius ciuitatis frequentia: ut in tertio teſtatur Thucydides.

Maleaticus Apollo, uel Maleates, ut Pauſ. ait, à Maleo nuncupatus eſt, qui Tyrrhenorũ rex, ut in quarto Theb. ſcribit Lactantius, primus tubam inuenit, cum piraticã exerceret. Sed cum mare tempeſtatibus agitaretur, mõtem inſedit, quem de ſuo nomine Maleã, & Maleaten, ſeu Maleaticum Apollinem in eo nominauit.

ἡμεροδρόμος, id eſt Curſor diurnus Sol & Phœbus cognominati, quòd uidelicet diurno curſu ſol mundum omnẽ peragrat, unde & illi nomen. meminit uerò & Pollux in primo.

Bel, ſeu Beles Apollo dictus eſt ab Aquileienſibus Italiæ, de quo Herodianus lib. octauo hiſt. Cæterũ, inquit, nonnulla quoq; oracula ferebant, patrij cuiuſdã numinis, uictoriã promittẽtia: Belẽ uocãt

indige-

A indigenæ, magnaq́ cum religione colunt, Apollinem interpre-
tantes, cuius etiam ſpeciem pro urbe ipſa pugnantem quidam è mi
litibus Maximini uiſam ſibi in cœlo affirmabant.

ἑκατηβελέτης, & ἑκατηβόλος, & ἑκαβόλος Apollo cognomina-
tus, quibus nominibus & græci & latini uſi ſunt, à longè iaciendo
uel radios, uel ſagittas, deduci uidentur. Certe Homerus in primis,
& Orpheus, cæteriq́ poetæ ita nuncupãt, ut eſt uidere, & ut etiam
grammatici obſeruant. notiſſimus eſt uerſiculus apud Suetonium,
Noſter erit Pæan ille Hecatebeletes. Macrobius in primo Sat.
Sagittarum, inquit, nomine non niſi radiorum iactus oſtenditur:
qui tunc longiſſimi intelliguntur, quo tempore altiſſimus Sol die-
bus longiſſimis, ſolſtitio æſtiuo, conficit annuum curſum, unde
ἑκηβόλος dictus Apollo, & ἑκατηβόλος, id eſt longè iaciens, & è
longiſſimo altiſſimoq́ radios in terram uſq́ demittens. Phurnu-
tus ἑκατηβόλους Solem & Lunam appellatos prodit, quòd uterq́
radios longè iaculetur. Proclus in Cratylum Platonis: Hecatebe-
letes, inquit, ideo dictus, ὅτι χορηγὸς ὢν, καὶ ἐξηρόμενος ἐπὶ πάντας
ποιεῖ τὰς ἐνεργείας. id eſt, cum ſit choragus, & eximius, in omnes effi-
cit energias & efficacias.

ἑκάεργος, Hecaergus Apollo à poetis, & in primis Homero co
B gnominatus, teſte Heraclide Pontico in Allegorijs, nõ ab Hecaer
ge, quæ ab Hyperboreis in Delũ uenit, ut fabulãtur: ſed quod à lon
ge operetur: hoc eſt, ὅτι τὰ ἕκαθεν ἐργαζόμενος. uel, ut ait Heſychi-
us, ὅτι μακρόθεν εἴργων τοῖς βέλεσιν. uel ut in Pyth. Pindari notat inter
pres, quòd procul ſpargat radios, & eminus operet̃. quo loco Pin-
darus inducit Cyrenen nympham, admirantem Apollinem, quòd
ſagittis leones conficeret: & eum etiam εὐρυφαρέτραν appellat, à la-
ta ſcilicet pharetra, qua ceu uenator per iuga Cynthi feras trãsfigat,
uel morborum iacula iaciat. Sed & Hecaerges Diana cognomi-
nata eſt, ut ſuo loco dicemus. Scribit Phurnutus Hecaton ſolem,
& Hecaten lunam appellari, παρὰ τὸ ἕκαθεν δεῦρο ἐφιέναι τὰς ἀκτῖνας αὐτῶν
τὸ φῶς, à longa ſcilicet miſſione lucis. Sunt qui his aliã afferant etymo
logiam, quòd ſcilicet Hecato & Hecatæ nomina impoſita ſint, cum
preces effunderent: hos deos rogabant, ut mala auerterent. Nam
interdum aera inficere putabant, ac peſtilentias inducere, ut eſt a-
pud Homerum in primo Iliados. Adhæc in quarto ſcribit Strabo,
quod ἑκατὸς Apollo eſt: unde Hecatonnenſi, quaſi Apollinenſi,
quod per totam eam regionem Apollo coleretur, circa Lesbum &
Troiam. quo loco illud docet, ex inſtituto antiquorum literam n n
geminari in his nominibus, Hecatonneſus, Peloponneſus, Procon
neſus, Cherſonneſus, & cæteris.

Pagaſæus Apollo etiã cognominatus eſt. Heſiodus in Aſpide,

πᾶν δ' ἄλσος ἐς βωμὸς ἀπόλλωνος παγασαίου. id eſt, Totum uerò nemus Pagaſæi & Apollinis ara. dictus autē, ut Apollonij Rhodij cōmentatores ſcribūt, quod Pagaſis templū haberet in promontorio Magneſiæ, quo loco compacta fuit nauis Argo. Eadem fermè Phauorinus, & Callimachus apud Hyginum. Scepſius tamen à πηγαῖς, id eſt fontibus, quòd multi in illis locis fluere dicuntur, dictū exiſtimauit. Hunc παγασίτην Apollinem ab Achæis & Theſſalis appellari, ait Heſychius. A

ἄναξ, id eſt rex Apollo nuncupatus fuit. Ariſtophanes in Pluto, ἄναξ ἀπόλλων καὶ θεοί, Rex Apollo & dei. Sic & frequēter Homerus. Solon quoq; in ea pulcherrima elegia, quæ apud Stobæum legitur de iuſtitia, ita canit,

ἄλλον μάντιν ἔθηκεν ἄναξ ἑκάεργος ἀπόλλων. hoc eſt,

Rex alium uatem ſtatuit iaculator Apollo.

Dicimus & ὦναξ, pro ὦ ἄναξ. Orpheus,

ὦναξ πυθῶνος μεδέων ἑκατηβόλε μάντι. hoc eſt,

O rex *Pythonis dominans Hecateuole uates.* Item, ὦναξ παιάν, ὦ βασιλεῦ, ὁ κακὰ παύων ἄπολλον, ut exponit Heſychius. id eſt,

O rex *Apollo, qui mala quieſcere facis.* Notant grāmatici, quod ἄναξ dicitur ab ἄκος, quod medelam curamq; ſignificat: et Anaces, quòd cūram habeant, ut Plut. & Euſtathius teſtantur. primi autem hoc nomine Caſtor & Pollux dicti ſunt, quod nauigantiū curā gererēt. Sed & cæteri dei Anaces dicti, prēter Ioue qui βασιλεὺς uocat. B

Clarius Apollo dictus à Claro urbe Aſię, ut Mela Pomp. ait, ubi Clarij, inquit, Apollinis fanum, quod Manto Tireſiæ filia fugiens uictores Thebanorū Epigonos ſtatuit. Plin. uerò lib. ſecundo: Colophone, ait, in Apollinis Clarij ſpecu lacuna eſt, cuius potu mira redduntur oracula, bibentium breuiori uita. Nam, ut Iamblichus etiā ſcribit, ibi epota aqua oracula reddebantur: quod etiā noſter Picus. Illud ibi traditur, non fœminā, ut Delphis, ſed certis è familijs ſacerdotes, aut ex Mileto accitos, & plerunq; literarum ignaros, hauſta fontis aqua uaticinia referre. Sedenim in Claro regnauit Rhacius, ut Pauſ. in Achaicis ſcribit, ex quo & Manto natus eſt Mopſus. Clarus uerò, ut ſcribit Euſtathius, Colophonis nauale fuit, ἀπὸ τοῦ κλήρου, id eſt à ſorte, quòd per ſortem Apollini obtigerit: ubi ipſius dei oraculum fuit. Sed enim Iſaacius Lycophronis interpres, Clarum montem & urbem, non longe à Colophone ponit, ubi fuerit Clarius Apollo. Apollonij item interpretes Claron ciuitatē propinquā Colophoni ſcribunt, Apollini ſacram, ubi oraculum ipſius dei à Manto Tireſiæ filia cōſtructum fuit. Alij ferunt ab heroe quopiam Claro, ut Theopompus prodidit. Nearchus uerò ait, à ſorte, id eſt ἀπὸ τοῦ κλήρου. Sed ſi plura hac de re fortè ſcire cupis, eoſdem legito interpretes, qui

A tes,qui ex ijs qui Thebaida ſcripſerũt, plura collegere. Rhacij enim hiſtoriam,& Mantus,omnem perſcribunt,quo ſcilicet pacto in Aſiam peruenerunt.

ἐπιβατήριος,id eſt cõſcenſor Apollo cognominatus apud Trœzenios, in quo loco fuit cõſeptũ Hippolyti. Inibi quoq; templũ quod à Diomede dicatũ fuit, ἐπιβατηρίου Apollinis,id eſt adiuuantis aſcenſum,poſt eam tẽpeſtatem,qua poſt Troianũ excidium Græci quaſſati ſunt. auctor eſt Pauſ. in Corinth. de Embaſio poſt agendũ eſt.

Thyrxeus Apollo etiã cultus: cuius oraculum, hoc eſt, ut ſcribit Pauſ. χρηστήριον ἀπόλλωνος θυρξέως, fuit apud Cyanæos, qui ad Lyciam fuere. ex quo aqua habebatur Cyaneis: in cuius fonte ſi quis intueretur,quæcunq; uolebat intuebatur. Mouet me uocis ſimilitudo, ut hic ſubiungã & Thyreum Apollinem nuncupatum græcis, ut Nigidius & Macrobius ſcribunt:eiuſq; dei aras ante fores ſtatuebant,eum deum ſignificantes introitus & exitus potentẽ, ἀπὸ τῆς θύρας, id eſt ab ianua nuncupatũ. Eiuſmodi & Anthelij dei habebantur,qui pro foribus ædium ſtatuebantur: ſic enim antiqui ſubdiales ſtatuas, quæ ſoli eſſent expoſitæ, uocabant, ut ſcribit Heſychius,ab ἀντὶ καὶ ἥλιος. Septimius Florens Tertullianus in lib. de Coronis: At enim, inquit, Chriſtianus nec ianuam ſuam laureis infamabit, ſi
B norit quantos deos etiã hoſtis diabolus finxerit,Ianum à ianua, Limentinum à limine,Forculum & Carnam à foribus & cardinibus, & apud græcos Thyræum Apollinẽ, & Anthelios dæmonas. hæc quidem Tertullianus doctè & eruditè.

προστατήριος Apollo cognominatus,quòd ante ianuas ſtatueretur,quod in Electra Sophocles innuit. quidã Proſtatium interpretati ſunt. Pauſ. uerò in Attica, ait ex deſcẽſu è foro per uiam εὐθεῖαν, id eſt rectam, ad dextrã templum fuiſſe Apollinis Proſtaterij. Proſtaterij etiam Heſychius Apollinis expoſitionem attulit.

Δειραδιώτης,Deradiotes Apollo cognominatus fuit. quidã Δειρὰς quendam eſſe locũ tradunt. Val. Arpocrat. Δειραδεῖς populum eſſe Leontidis,à quo popularis Δειραδιώτης formetur. alij Δειρὰς Argiuam regionem eſſe prodidere. Pauſanias uerò,Diradioten ait Apollinem à loco dici, cuius uaticinium etiam ſua tempeſtate durare aſſeruit: eóq; ritu fieri, ut à uiro mulier ſecubaret, & ſingulis menſibus noctu,ut de agno rem ſacram faceret, cuius agni ſanguine epoto,numinis Apollinei inſtinctu reſponſa daret.

Dicæum etiam,ſi non Dircæum, Apollinem Plin. lib. uigeſimoquarto,cap. octauo uocaſſe uidemus,ubi de Leontio ſtatuario agit: Fecit, inquit, item Apollinem citharœdum, ſerpentem'q; eius conſici ſagittis, qui Dicæus appellatus eſt: quoniam cum Thebe ab Alexandro caperentur, aurum à fugiente conditum, ſinu eius celatum eſſet,

tum eſſet,&c. Dicæum tamen, id eſt iuſtum, Hermol. Barbarus in- A terpretatur: quoniam & Menander γῆδον δίκαιον dixerit, id eſt iuſta terra, quæ reddat quod accepit.

Palatinus Apollo à Romanis appellatus, qui in Palatio ab Auguſto dicatus fuit, cum porticu & bibliotheca, poſt Actiacã pugnam, deuictis prælio nauali M. Antonio & Cleopatra: qua de re erudita extat Propertij elegia, cuius initium eſt,

Muſa Palatini referamus Apollinis ædem. Suetonius meminit cùm alibi, tum in eo: Templum, inquit, Apollinis in Palatio ſtruxit. Plura Dion lib. hiſt. LIII. Horatius item in Epiſtolis:

Scripta Palatinus quæcunque recepit Apollo. Item in Odis lib. I.

Quid dedicatum poſcit Apollinem Vates. & ibidem Porphyrion. hic idem Palatinus & Naualis dictus, à Propertio:

Hic ubi Nauali ſtant ſacra Palatia Phœbo,
Euandri profugæ procubuere boues. Plinius à Scopa Palatinum Apollinem factum ſcribit. Idem & Palatinam Venerem memorat, lib. XXXVI. Ammianus autem Marcellinus lib. XXIII, Comæum Apollinem ex Seleucia Romam delatum ſcribit, collocatumque in æde Apollinis Palatini. qua de re alibi.

Actius, & Actiacus, & Actæus Apollo uocatus uarijs de cauſis: in primis tamẽ ab Actio promontorio, & ciuitate Arcananũ, ut Stephanus ſcribit, qui & à Magneſiæ urbe Acte Actiũ & Epactiũ eundem deum cognominatum tradit. Callimachus apud Hyginum, de Argo, in finibus Magneſiæ ad Actij Apollinis tẽplum, quod Argonautæ proficiſcẽtes ſtatuiſſe exiſtimant, Argon conſtructã fuiſſe dixit. Legimus, cum Apollini Actio celebritas ageret, id miraculi contingere ſolitũ, ut cum Leucadij bouẽ immolaſſent, muſcæ eo ſanguine diſtentæ omnes euanuerũt. Tum ſine muſcis deinde feſtũ peragebatur. Sunt qui Actiũ & Epactiũ littoralẽ interpretent, ab acta, id eſt littore, ut apud Orpheum & Apollon. in Argonauticis: ut in eo, ξείνῳ πανομφαίῳ καὶ ἐπακτίῳ ἀπόλλωνι. Sed ab Actio denominatio celebris, ob uictoriam Auguſti contra M. Antonium, & Cleopatram reginam. Vergilius,

Actius hæc cernens arcum tendebat Apollo. Propertius:

Actius hinc traxit Phœbus monumenta, quod eius
Vna decem uicit miſſa ſagitta rates. qua Elegia totam hiſtoriam complexus eſt, quæ apud ſcriptores eſt celebratiſſima. Idem & Leucadius deus dictus eſt. Idem Propertius:

Leucadius uerſas acies memorabat Apollo. Ouid.

An quæ Leucadio ſemper amata deo. à Leucate ſcilicet promontorio, Leucadius deriuatus eſt. Dion libro L. & Strabo libro

ſeptimo

A ſeptimo de Actio Apolline, de ludis, deq; cæteris copioſe agũt. ſed & lib. x. deq; Leucadio Apolline. Ex his, ut puto, uerſus in tertio-decimo Metamorph. Ouidij intelliges, qui exiſtimant difficilimi.

Præter erant uecti certatam lite deorum
Ambraciam, uerſiq; uident ſub imagine ſaxi,
Iudicis, Actiaco quæ nunc ab Apolline nota eſt.

per ἀντίληψιν enim hanc hiſtoriã poeta exprimit: Lite deorũ, inquã, quoniã ex parte Auguſti dei Romani, & Apollo in primis: Antonij uerò & Cleopatrę, dei Ægyptij, Anubis, Oſiris, Iſis. Sed quod Æneas in Ambraciã & ea loca peruenerit, copioſe deſcribit Dionyſ. Alicarn. Iudicis uerò, quia iuſtã Apollo Auguſto cauſã iudicauit. atq; ideo nota ab Actiaco Apolline. uel Indicis, nam & ſic legitur, totũq; hoc ſcriptũ à poeta ingenioſiſſimo in Aug. gratiam, quomodo & à Verg. ſæpe.

Theoxenius Apollo uocatus, hoc eſt hoſpitalis deus, à Pellenenſibus in Achaia, apud quos eius dei templum fuit, ad quod certamẽ nomine Theoxenia celebrabatur, uictoriæ cuius præmium argentum fuit, ut Pauſanias docet. Pindari tamen interpretes in Olymp. nõ argentũ, ſed χλαῖναν ſcribũt (genus id ueſtis, παρὰ τὸ χλαίνειν, id eſt calefacere, teſte Polluce) Inſtituta Theoxenia à Caſtore & Polluce, ijdem interpretes alibi aſſerunt, à deorum hoſpitio & commer-
B cio uocata. de Theoxenio & Strabo meminit.

Hyſius Apollo dictus ab Hyſia Bœotiæ ciuitate. in huius templo puteus fuiſſe fertur, ex quo aqua epota ſacerdos ueriſſima reſponſa reddebat: ut de Clario iam dictum eſt.

Phaethon etiam aliquando, non modò pro Eridano, id eſt Solis filio capitur, ſed etiã pro ipſo Sole: ut, ἥλιος φαέθων apud Homerũ, aliosq; poetas. unde & Phaethontiades filiæ, uel ſorores Phaethontis. Quod nomen etſi triſſyllabum eſt per regulam, nonnunquã tamẽ & biſſyllabum inuenimus: id quod & antè alij annotauere, atq; ideo nunc ab exemplis ſuperſedeo.

Parrhaſius Apollo, qui & Epicurius, in Arcadia & cultus & cognominatus fuit, cuius templum in monte Lycęo ad orientem poſitum fuiſſe legimus, qui & Pythias dicebatur: cui quidem deo quotannis aprum in foro mactabant, feſtum diem celebrantes, appellabantq; propterea deum auxiliarem ac propicium, hoc eſt græcè ἐπικούριον. cumq; uictimam mactaſſent, actutum cum pompa in templum deferebant Apollinis Parrhaſij, ſacri miſſionem facientes. Plura Pauſanius in Arcadicis. Epicurij uerò fanum in Baſſe uilla fuit Arcadica: ſic cognominati, quòd populis illis auxiliatus fuiſſet in auertenda peſte, quemadmodum apud Athenienſes in bello Peloponneſiaco Alexicacus: Pauſanias.

Agyieus Apollo, qui & Agyiates uocatus eſt, teſte Stephano. à A
uījs cognomentū deductum eſt: quippe ἀγυιὰ, à qua uoce ἀγυιεὺς
deflectitur, uiam & uicum ſignificat, ut græci ſcribunt grammatici,
& apud noſtros Macrobius. Idem etiam Phurnutus, qui ait, quòd
uias illuminet, ubi ille erigebatur. Hinc per contrariū illud dicitur:
Sol ceciditq́; umbratæ omnes ſunt undiq́; agyiæ. Sophocles in Her
mione, ἀγυιεὺς pro locali nomine accipit, non pro deo. Sunt item
loca in urbibus, deambulationibus apta, quæ agyiea dicuntur, ut
Stephanus obſeruat. Scribit Pauſ. in Arcad. Agyieo Apollini Te-
geæates ſimulachra erexiſſe, cum Apollo & Diana orbem circumi-
rent, ut eos ulciſcerentur, qui matrem Latonam uterum ferentem
non recepiſſent: & reliqua, quæ multa ſcribit. Apud Latinos memi
nit Agyiei Horatius lib. quarto Carminum:

Phœbe, qui Xantho lauis amne crines,
Dauniæ defende decus camœnæ,
Læuis Agyieu. & unà Acron & Porphyrion exponunt, licet
admodū ambo ſine deprauati. meminit & Pollux in IX. & Suidas,
et Arpocration, ex quibus plura poteris excerpere. Fuerunt & ſeor
ſum dei Agyiei uocati, ut in Commentarijs Ariſtophanis legimus.
Agyieis deis, quos ineptè quidam ſanè docti ueſtibularios interpre
tātur, ſi quid monſtri apud Athenienſes nunciatū fuiſſet, ſacra facie B
bant, ad ea amoliēda. Eſt & alicubi apud Pauſ. legere Agyleus, niſi
mendoſus ſit codex. Sunt ex qui columnā erectam in eius dei ho-
norē, Agyiea uocent: aras quoq; Agyiatidas.

Pataræus Apollo. Horatius libro tertio Carminum,

Qui rore puro Caſtaliæ lauit
Crines ſolutos, qui Lyciæ tenet
Dumeta, natalemq́; ſyluam,
Delius & Patareus Apollo. Vbi notādum, ab Horatio πατα-
ρεὺς triſyllabū proferri, nō quadriſyllabū. De hoc ſic Mela Pomp.
in primo, de Lycia agens: Atq;, inquit, ut multa oppida, ſic præter
Pataram nō illuſtria. illam nobilē facit delubrum Apollinis, quon
dam opibus & oraculi fide Delphico ſimile. Salaciam puellam ex
Ophionide ferre ſacra Apollini Pataræo, ſcribit apud Stephanum
Alexander: quæ & qualia, apud ipſum lege. Scribit Seruius quar-
to Æn. lib. cōſtare, Apollinem ſex menſibus hyemalibus apud Pa-
taram Lyciæ dare reſponſa, unde Pataræus Apollo dicitur: & ſex
æſtiuis apud Delum. hinc illud Vergilij: Qualis ubi hybernam Ly-
ciam, Xanthiq́; fluenta Deſerit, ac Delum maternā inuiſit Apollo.

Myricæus Apollo cognominatus. fuit uerò in Lesbo Apollo, ra
mos tenēs myricę: unde deductū deo cognomē, qui et Myricinus di
ctus eſt.

A ctus eſt. Scribit Archæus, uiſum fuiſſe in ſomnis deum Apollinem cum myricæ ramo. Myricam uerò uetuſtiſſimam eſſe plantam, illud ſatis declarat, quod in Ægyptij Iouis pompa corona myricea coronabantur. plura quidem hac de re leges, deq; oraculis per myricæ ramos, in commentarijs in Theriaca Nicandri, & apud Picum noſtrũ in hymnorũ cõmentarijs. de Myrino Apolline in Grynæo dictum. In Myrenſi quoq; ſinu Lyciæ Apollinis templũ fuiſſe, prodit Ælianus, ad cuius ſacerdotẽ uitulinas carnes diſtrahentem, orphi piſces adnatare ſolebant, tanquam conuiuæ ad epulas inuitati.

Amiclęus Apollo dictus eſt, ut Polybius & Strabo ſcribunt. Polybius quidem lib. quinto hiſt. Amyclę, hic (inquit) locus eſt in agrò Spartano, omni arborũ ac frugũ genere refertiſſimus, diſtatq; à Lacedæmone ad XX ſtadia, ubi eſt Apollinis templũ, inter cætera eius regionis tẽpla opere diuitijsq; præcipuũ, ſitũ in ea urbis parte, quæ mare aſpicit. & hæc quidẽ Polybius. Meminit uerò in octauo Strabo, & Thucydides lib. quinto, ubi ſocietas inter Athenięſes & Lacedæmonios initur, Lacedæmonijs Athenas euntibus ſub Dionyſia, Athenięſibus Lacedæmona ſub Hyacinthia: erecto apud utroſq; ſaxeo titulo, uno quidem Lacedæmone iuxta Apollinẽ in Amyclæo. ſed & Athenæus id ſcribit, quòd cũ Lacedæmonij Apollinis Amy-

B clęi ſimulachrũ inaurare uellent, nec per ea tẽpora aurum in Gręcia inueniret, oraculũ Apollinis cõſuluere, quid facto opus foret: reſpõdiſſe ferũt, ut ad Crœſum in Lydiã proficiſcerẽtur. & quòd Hieron Syracuſarum tyrannus, nec ex Sicilia & Italia & Gręcia potuerit habere, ut tripodem Delphico Apollini conſecraret. fuit adeò per ea tẽpora auri penuria, ut & Romani ægrè ex mulierũ ornamentis aliquando uota perſoluere poſſent, ut Val. & Plut. alijq; teſtantur.

Κύτινος, Cytinus etiam cognominatus eſt Apollo, ut legimus in commentarijs in Theriaca Nicandri. cuius templum fuit in monte Rheſcyntho Thracię: à quo Iuno Rheſcynthia, ut ſuo loco meminimus. Quoniam uerò κύτινοι, ut notũ eſt, primi ſunt flores qui decidunt ex malo punica, inde uidetur dei nomen eſſe deductum.

Cynnius quoq; uocatus Apollo apud Heſychium, unde & Cynnidæ genus Athenis, ex quo ſacerdos Apollinis Cynnij creabatur.

Daphnæus Apollo cognominatus, quaſi tu Laureus latinè dicas: uel ut alicubi apud noſtros legas, Lauriger. Daphnæi Apollinis templum Antiochus, Epiphanes dictus, rex ſtruxit, ut Marcellinus libro hiſtoriæ XXII tradit. Arſit uerò Iuliani Cæſaris tempore. Apollinis item Daphnæi mentio eſt in primo Græcorum epigrammaton, ubi Thetis Telephum alloquitur. Eius etiam mentio eſt, ſi recte recordor, in Tripartitæ hiſtoriæ ſcriptoribus. Fuit & Daphnites Apollo, à Syracuſanis ſic appellatus, ut ſcribit Heſychius.

Heſychius. Ariſtophanes uerò δαφνοπώλεα uocauit. A

Corypæus, id eſt κορυπαῖος Apollo, ſic à Nicandro cognominatus in Theriacis. de myrica enim agens, ait:

ἢ αἰὴν ἀπόλλων μαντείας κορυπαῖος ἐθήκατο καὶ θέμιν ἀνδρῶν.

Quo loco Græci expoſitores multa de myrica, deq́ꝫ eius uaticinijs, oraculisq́ꝫ, quorum nonnulla in Myricæo Apolline paulo ſuprà recitauimus. tum & hoc ſubinferunt: Corype uerò Theſſaliæ ciuitas, unde Corypæus Theſſalicus. Sed & hoc loco Nicandri, alij legunt ὀρόπαιος. nam Oropea ciuitas eſt Bœotiæ, quo in loco notabiliſſimum fuit Apollinis ſacrarium, ut ibidem notant expoſitores. Stephanus uerò (ſi nõ potius Hermolaus grammaticus Conſtatinopolitanus, qui Stephani Epitomen confecit) locum hunc Nicandri nonnihil euarians, citat & interpretatur ex Theone, Plutarcho, & Phalereo Demetrio, expoſitoribus: Nicander, inquit, Oropæon Apollinem, ignorat autem quod Amphiarai templum eſt Apollinis: Oropæon uerò, ab Orope legit. Orope, inquit, Eubœæ ciuitas, ubi Apollinis notabiliſſimum ſacrarium. Prius tamen idem ſcripſerat, Coropen urbem eſſe Theſſaliæ, unde eſſet Coropæus ciuis, & Apollo Coropæus. Sanè & κάρεινος Apollo legitur, ut in Pauſ. Attica, quem Verticoſum interpretatus eſt Domitius.

Hylata Apollo, ab urbe Cypri Hyla cognomen accepit, cuius Lycophron & interpres meminere: à qua ciues Hylatæ, & inde Apollo: qui & Tembrius quoq́ꝫ dicitur, quod coleretur in eiuſdem inſulæ oppido Tembro. quod & Hermolaus in Plin. Nat. hiſt. lib. V. annotauit. hi ſunt uerſus Dionyſij ex III Baſſaricon, ut apud Stephanum lego in ἐρυθεία, quæ eſt urbs Cypri, B

οἵ τ' ἔχον ὑλάταο θεοῦ ἕδος ἀπόλλωνος

τέμβρον, ἐρυθείαν τὲ, καὶ ἐναλίην ἀμαμασσόν. hoc eſt, Quiq́ꝫ tenent Hylatę dei ſedem Apollinis Tembron, Eryſtheanq́ꝫ, & maritimam Amamaſſon. Meminit Hylatæ Apollinis in eiſdem nominibus locorum idem Stephanus.

Tegyreius Apollo etiam cognominatus. Stephanus, Tegyran ait Bœotiæ ciuitatem, in qua aiunt Apollinem natum fuiſſe. nam & Semus Delius de Apollinis natiuitate inquit: Alij quidem in Lycia fuiſſe, alij in Delo, alij in Soſtere Atticæ, alij porrò in Tegyra Bœotiæ, unde Tegyreius Apollo cognominatus. Meminit & Calliſthenes in III Hellanicôn. Sanè à Tegyra Tegyræus deriuatur, & Tegyrius, & Ionicè Tegyreius. Plut. uerò in uita Pelopidę de Apolline Tegyræo, deq́ꝫ eius templo miranda ſcribit, & de Delo monte ibidem propinquo, ac de oliua & palma: qua de re tota in iuuenili quadam annotatione aliàs memini plura collegiſſe.

Βοηδρόμιος, Boedromius Apollo ab Atheniẽſibus cultus fuit, ut Græci

A Græci grammatici tradunt. nam cum bellum inter Athenienſes comparatum eſſet, Ion Eleuſinius eis opem tulit, ob cognationem. inde uictores facti Athenieſes, de uoce currentis exercitus ad urbem, Apollinem βοηδρόμιον dixerūt, & ſolennitatem βοηδρόμια, & menſem βοηδρομιῶνα, qua de re & in libro de Annis menſibus & cæteris plura ſcripſimus. Suidas βοηδρόμια Athenienſium feſtum ſcribit, quo die Xuthus ſumma feſtinatione Athenienſibus opem tulit, cum ab Eumolpo Neptuni urgerētur, Athenis regnante Erechtheo. Plut. in Theſeum retulit, cum uictoriam de Amazonibus reportaſſet. Sed enim Apollinis Boedromij. & Callimachus meminit in hymno,

Phœbe Boedromion multi te nomine dicunt,
Complures Clarium, tibi multum eſt undiq; nomen:
Aſt ego Carneum patrio te more uocabo. hoc eſt, ſi græcè mauis,
ὦ πολλων, πολλοί σε βοηδρόμιον καλέουσι,
πολλοὶ δὲ κλάριον. πάντη δέ τοι οὔνομα πουλύ,
αὐτὰρ ἐγὼ καρνεῖον, ἐμοὶ πατρώιον, &c. quæ de Carneis ſubdit.

Μεταγειτνίων, & μεταγείτνιος Apollo, itidem cultus & nuncupatus ab Athenienſibus, cuius & celebritas μεταγείτνια uocitata celebrabatur, & ſecundus ab eis menſis dictus Metagetnion, qua de B re Hyperides in oratione quæ pro Xenippo dicta eſt. idem ſcripſit & Lyſimachides, in libro de Athenienſiū menſibus: item Plut. in libello de exilio. Sed & Val. Arpocration, & Suidas, & nos ab eis de Annis & menſibus, &c.

Abæus Apollo cognominatus ab urbe Phocidis Abæ, ubi templum fuit Apollinis, in quo dabantur oracula, priuſquam in Delphis darentur, ut Stephanus ſcribit. Huius templi meminit & Pauſanias in Phocaicis: Abæ, inquit, urbs dicta, ab Abante Lyncei & Hypermeſtræ filio nuncupata, quæ Apollini dicata fuit. erat in ea uetuſtiſſimum Apollinis oraculum, quod ab exercitu Xerſis conflagratum eſt.

Litheſius, λιθήσιος Apollo, in Litho Maleæ conſtitutus, ut Rhianus in tertio Iliacôn. meminere Suidas & Stephanus.

Geruntius Apollo apud Thracas, de quo T. Liuius libro octauo quartæ Dec. Eo die, inquit, ad Hebrum fluuium peruentum, inde Æniorum fines, præter Apollinis, Geruntium quem uocant incolæ, templum ſuperant.

Telchinius Apollo cognominatus, teſte Diodoro, à Telchinijs Rhodi habitatoribus, qui cum Calphurnia Oceani filia nutriuiſſe feruntur Neptunum, à Rhea illis alendum datum, clàm Saturno. Fuerunt autē Telchines, licet de ipſis alibi copioſius, artiū nonnullarū artifices, & inuentores peritiſſimi. nam et ipſi deorū ſtatuas excogi-

excogitarũt, quæ & ab eorũ nomine Telchines uocabantur: uti fuit A apud Lindios Apollo Telchinius, apud Ialyſios Iuno & nymphæ Telchiniæ, item apud Camiræos Iuno Telchinia. Pauſ. in Bœot.

Καρνεῖος, Carneus Apollo, cuius crebra mentio apud auctores. Huic deo Carnea celebritas, non modò apud Lacedæmonios pera gebatur, ſed tota fermè Græcia, & alibi quoq; gentiũ, ut Pindarus in Pyth. oſtendit, & elegantiſſimè in hymno ad Apollinem Callimachus. De Carnijs ſacris Athenæus in quarto ex Demetrio Sceptio plura perſcribit, moremq; in eis ſeruatum. Ab hac celebritate, uel à deo potius, modos Carneos nuncupatos exiſtimo: quibus delectatum Timotheum Mileſium, in hiſtoria Lyricorum poetarum ſcripſimus: quod & in Laconicis Apophth. Plutarchus. Pauſanias etiam Terpandrum ſcribit, ex Hellanici ſententia, primum omnium Carnea uiciſſe. Sanè Carneum Apollinem quidam à Carno genere ex Acarnania, uocatum exiſtimant: alij à Carno Iouis & Europes filio, quod Praxilla poetria ſcripſit, & Heſychius recitat, qui ab Apolline & Latona fuerit educatus. quidam à Carno uate denominatum putant, qui unus ex Heraclidis fuerit: ex cuius nece peſtilentia concepta ſedari non potuit, niſi Carnea Apollini inſtituerentur. Plura Pauſanias. Sunt qui ideo Carneum Apollinem uocitatum autument, quòd cum in Ida Græci cornum arborem B ſuccidiſſent, quam κρανείαν illi uocant, ex luco Apollinis, ad equum fabricandum, deum ea re iratum, & nominatum Carneum, literæ unius iniuerſione. lege Pauſaniam in Laconicis, & quem dixi Callimachi hymnum, & in eum Scholia. Hinc etiam Carneatæ deducti, qui tenera ætate per ſortem eligebantur, ad hęc ipſa ſacra miniſtranda. auctor eſt Heſychius. Porrò Carnia, ſeu Carnea, nouem diebus celebrabantur: & militaris cuiuſdam conuictus ſpeciem præ ſe ferebant. ſub tentorijs enim, quę σκιάδια, id eſt umbracula dicebantur, nouem in ſingulo quoq; umbraculo deſcribebant à trinis delecti tribubus, ibiq; facilis ac ſine lauticia militaris in modũ conuictus fuit, atq; omnia ſub quodam modo imperio, ut in caſtris mos fieri, erat.

Myſtes Apollo cognominatus à populis Lydiæ, de quo hæc fermè Artemidorus Epheſius, qui ſe Daldianum uocari maluit, in lib. ſecundi calce Onirocriticon: Nequid ergo mirum ſit, Apollinem in Daldia, quem ipſi patria uoce Myſten nuncupamus. Sanè hoc nomine Græci ſacerdotem uocant.

Genitoris, id eſt γενήτορος Apollinis ara Deli fuit, de qua Cloatius Verus Ordinatorũ libro ſecundo, & Cenſorinus in lib. de Die natali, ſcribunt, quod apud eam hoſtia nulla cæderetur, ſed tantum ſolenni die prece eum uenerabantur. idem tradit & Timæus. Verba uerò Cloatij hæc ſunt: Deli ara eſt Apollinis γενήτορος, in qua

A qua nullum animal ſacrificatur: quam Pythagoram uelut inuiolatam adoraſſe produnt. id pluribus Laertius atteſtatur. De hac ara Vergilium intellexiſſe exiſtimat Macrobius, cum cecinit, Da pater augurium. Meminit & huius aræ M. Cato de Liberis educandis, in hæc uerba: Nutrix hæc omnia faciebat in uerbenis ac tubis, ſine hoſtijs, ut Deli ad Apollinis Genitiui aram. ubi Genitiui uocabulum notandum eſt.

Ἀκερσεκόμης, id eſt intõſus Apollo dictus fuit, ut Pollux in ſecundo de tonſoribus, & Philoſtratus in Heroicis. At Heſychius, ἀκερσεκόμης, inquit, ὁ ἄκαρτος (nõ ut paſſim in uulgatis exẽplaribus legit̃, ἄκαρτους) id eſt, intonſus comas. ex quo indicatur τὸ ἄπενθες, quòd minimè lugubris ſit: & propterea Phœbus Apollo dicitur, quòd ab omni πάθους & affectu purus ſit. Hæc Heſychius. hoc uerò cognomine Homerus, & Orpheus, alijq; poetæ appellant Apollinem. Pindarus etiam ἀκερσοκόμης, παρὰ τὸ ἀ καὶ κείρω κόμης, quod non tondeat comas: noſtri ideo Intonſum uocant. Propertius in tertio: *Dum petit intonſi Pythia regna dei.* ἀκερσοκόμαν etiam Phurnutus appellat. Latinorum quidam interpretũ exiſtimant, illud apud Iuuenalem in octauo,

Si nemo tribunal Vendit Acerſecomes: accipi pro puero inton-

B ſo & comato, qui in delicijs haberetur.

Eutreſites, εὐτρησίτης Apollo cognominatus fuit, cuius fanum & oraculum ualde illuſtre Stephanus cõmemorat: dictus uerò à pago Eutreſi, cuius & Homerus meminit. erat autẽ propter uiã quæ ducebat ex Theſpijs Platæas, quam conſtruxerat Zethus & Amphion. uocata uerò Eutreſis, propterea quòd multis ῥύμαις ante eam uterentur. meminit & Strabo in nono.

Acræphius Apollo nominatus, ut Stephanus teſtatur, ab Acræphia Bœotiæ urbe, quæ & Acræphion neutro genere à Strabone & Pauſania effertur, quam Athamas condidit: uel ut alij tradunt, Acræpheus, filius Apollinis, & mons, uocatus à Ptoo, filio ipſius & Euxippes: uel dictus, quoniam Latona ibi dum uellet parere, ἐπτόησε, id eſt pertimuit, ut ſuprà copioſius relatum eſt ex Iſaacio, in Ptoo Apolline.

Halei Apollinis templum in Italia, iuxta Crotonam, conſtruxit Philoctetes, erroribus ſuis finem ſtatuens. in eo arcum & ſagittas depoſuit.

Ἐμβάσιος, & ἐκβάσιος, Apollinis cognomina: hoc eſt, Inſcendens & deſcendens nauim. Apollinem docuimus in noſtro de Nauigijs, diuerſis cognominibus ex re nautica à ueteribus nuncupatum fuiſſe. Nam ἐμβάσιος dictus eſt, ab ingreſſu nauis: cui Iaſon cum Argò nauẽ eſſet conſcenſurus, rem ſacram fecit, ut pluribus in

gg primo

primo docet Apollonius. Eidem quoque cum è naui exirent, ſacrificabant: qua ex re ἐκβάσιος, hoc eſt egrediens eſt nuncupatus, ut idem docet Apollonius. Deilochus tamen nõ Ecbaſiũ, ſed Iaſoniũ uocauit. Socrates uerò his cognominibus Cyzicenum Apollinem uocatum ſcribit. De littorali quidem, id eſt Actio & Epactio, antè iam ſcripſimus. uocabatur & Epibaterius, ut antè docuimus. A

Comæus Apollo, uel ut alij ſcribũt, Cumæus, colebatur in urbe Seleucia, de quo ſic Ammianus Marcellinus libro XXIII. hiſtoriæ ſuæ: Poſt hanc (inquit) Seleucia, ambitioſum opus Nicanoris Seleuci, quę per duces Veri Cæſaris, ut antè retulimus, expulſa, auulſum ſedibus ſimulachrum Comęi Apollinis, perlatumque Romã in æde Apollinis Palatini deorum antiſtites collocarũt. Fertur autẽ, quòd poſt direptum hoc idem figmentum incenſa ciuitate, milites fanum ſcrutantes, inuenere foramẽ anguſtum, quo reſerato ut precioſum aliquid inuenirent, ex adyto quodam concluſo à Chaldæorum arcanis labes primordialis exiluit, quæ inſanabilium ui concepta morborum eiuſdem Seueri Marci Ant. temporibus, ab ipſis Perſarum finibus ad uſque Rhenum, per Gallias, cuncta contagijs polluebat, & mortibus. hæc ille: cuius uerba, ut res ipſa, monſtroſa mihi uidentur. Comæi Apollinis meminit Athenæus in libro Dipnoſophiſton. Sed enim quoque ſcribit Bapt. Leo Albertus, ex Iulij Capitolini hiſtorici ſententia, apud Babyloniam in Apollinis templo arculam inuentam auream peruetuſtam, ex qua aer corruptus incluſus, cum ea infringeretur, ſeſe effudit: qui non ſolũ præſentes interemit, ſed etiã finitimas regiones contagio infecit. Porrò & Cumæus, uel Cumanus Apollo commemoratur à D. Auguſtino, libro tertio de Ciuitate dei: Neque enim, inquit, Apollo ille Cumanus, cum aduerſus Achæos, regemque Ariſtonicum à Romanis bellaretur, quatriduò fleuiſſe nunciatus eſt. reliquum hiſtoriæ ipſe Auguſtinus proſequitur. Iul. Obſequens in libro de Prodigijs, huius Apollinis flentis meminit, ſed non cognominis: Apollinis, inquit, ſimulachrũ lachrymauit per quatriduum. de horum utro intellexerit T. Liuius libro octauo quartæ Dec. non ſatis adhuc decreui. ſic enim ſcribit: Tranſgreſſi Mæandrum, ad Hieran Comen peruenerunt. Fanum ibi auguſtum Apollinis, & oraculum, ſortes autẽ uerſibus haud inconditis dare uates dicuntur, &c. B

Themenites Apollo etiam cognominatus. Sueton. Tranquillus de ſignis mortis Tiberij Cæſ. Supremo natali ſuo Apollinem Themeniten, & amplitudinis & artis eximiæ aduectum Syracuſis, ut in bibliotheca noui templi poneretur, uiderat per quietem, affirmantem ſibi, non poſſe ſe ab ipſo dedicari. quo in loco interpretes, uiri doctiſsimi, alter Temenitem ſine afflatu, à τέμενος, id eſt luco

deriuat,

A deriuat, uel à loco: alter amplius, à fonte agri Syracuſani Temenite, cuius meminit Plin. Mox idem, quoniam M. Cicero in Verrem, in oratione pro ſignis, Apollinis Themitis meminit, ſententiam mutare uidetur, & Temenitem in Themiten mutat, atq; à Themi deflectit. Ego aliud nihil habeo. Illud tantum dixerim, Thucydidem libro ſeptimo montis uerticem Temeniten uocare Syracuſis, in quem Gylippus copias abduxit. Porrò Cic. exemplaria VI in Verrem actione uariant. quædã Theſmoten habent, alia Tenniten Apollinem. ego in tanta uarietate, Temeniten potius lego. Sed enim Apollinem præterea cõperi cognominatũ Teneaten, à uico Corinthio, ut eſt apud Strabonem. Sed & Themaniten dicimus, à loco Chaldęæ in ſacra hiſtoria.

Gergithius Apollo appellatus eſt, teſte Stephano, à Gergitho Troiæ urbe, quæ & Gergis Gergithos in genitiuo dicitur, & hæc Gergithos, ti. Ex hac fuit Sibylla, quæ oracula reddebat: quam & Gergithij in ſuis nomiſmatibus imprimebant unà cum ſphinge, ut Phlegon in primo Olympiadon. In templo uerò Apollinis Gergithij, huius Sibyllæ tradunt fuiſſe ſepulchrum. huius etiam in Sibyllis memini.

Hyacinthides, Apollinis cognomentum, ab Hyacintho, cuius B eſt fabula notiſſima: unde & Hyacinthia feſta, cùm apud alias gentes, tum præcipuè apud Lacedæmonios: ut Ouid. Heſychius, Phauorinus, alij ſunt auctores.

Cous Apollo, cuius templum & lucum celebrat Dion lib. hiſt. LI. ait enim, Turulium, cum arbores Apollinis Coi incidere feciſſet, ut naues fabricaret, ab Auguſto iuſſum necari.

Thymbræus Apollo, ut Strabo libro XIII. ſcribit, dictus eſt à Thymbra campo, qui Troiæ proximus fuit: & Thymbræus fluuius, qui per eum fluit, in Scamandrum immittens, prope Apollinis Thymbræi templum, L ſtadijs diſtabat. Vergilius: Da propriam Thymbræe domum. Statius ad Apollinem, Seu Troiam Thymbræus habes. quibus in locis grammatici, Seruius & Lactantius, hic in primo Theb. ille in tertio Æn. tradunt, Thymbræus Apollo dicitur ab agro Troiæ uicino, pleno thymbræ herbæ, in quo eius eſt nemus & templum, ubi à Paride Achilles occiſus eſt, unde fingitur manu Apollinis uulneratus. Ergo Thymbræus, ut Delius, dicitur. Nam numina à locis frequenter nomen accipiunt. Sanè quia græcè θύμβρη facit, in deriuatione η in diphthongum ſæpius mutat: ut Ætne Ætnæus, Dirce Dircæus. hæc Seruius. Sed & quidam Thymbræum dictum arbitrantur, quaſi θεὶς τὰ ὄμβρα, hoc eſt ponens pluuias. Sed enim Heſychius etiam Thym-

bracum appellare uidetur. ait enim: Thymbra locus eſt Ilij, propter Thymbram fluuium, ſic nuncupatum, ab antiqua urbe diſtantem ſtadijs x, ubi & Apollinis Thymbraci templum: niſi mendoſe potius, ut ſexcenta in eo auctore, legat Thymbraci pro Thymbræi. Apud Feſtum etiam male montem Thymbræum pro campo legitur. Sanè & in eadem Troiæ regione, hoc eſt in Pergamo, Apollo colebatur: ubi & templum ipſius, quod uel celebre fuiſſe innuit poeta Homerus lib. Iliad. quinto, in quod (inquit) uulneratus à Diomede Æneas ab Apolline delatus, ſanitati reſtitutus à Latona & Diana. A

Τυρβηνὸς etiam Apollinis cognomen apud Heſychium. putauerim ego, quòd Elei τύρβησιν aera uocant: utcunque, certi nihil præterea habeo.

Aphetor, hoc eſt ἀφήτωρ Apollo nuncupatus, quaſi emiſſor, ut Heſychius teſtatur: ab emittendis & edendis oraculis, uel ſagittis & radijs. utrique enim conuenit. Strabo quoque in nono meminit, etiam Homeri uerſus afferens. Porrò etiam ἀφετοὶ dicuntur deo dicati, ut γυναῖκες ἀφετοί: & ἀφετὶ κόραι, quæ ſacratæ deis, ut noſtræ moniales. ſic & Athenæus uocare uidetur animalia ſacra, quæ paſſim uagantur, ut hodie Antonianæ ſues.

Enholmos Apollo cùm ab alijs, tum à Sophocle appellatus eſt: unde & uates Enholmides uocantur. Holmos inter multa quæ ſignificat apud Græcos, tripus eſt, & locus ubi Pythia uaticinabatur. plura in prouerb. ἐν ὅλμῳ. B

Grynæus Apollo celebratiſſimus, de quo ſic Strabo libro tertio decimo: Grynæum, inquit, Myrineorum oppidum, & Apollinis fanum, & peruetuſtum oraculum & templum, candido lapide ſumptuoſum. Hinc uidetur Myrinus, uel Murinus appellari Apollo à Martiale, qui eſt Grynæus:

Campis diues Apollo ſit Murinis. Etſi alij de Smintheo intelligunt. nam y uerti in u apud antiquos, notiſſimum eſt. Plinius libro trigeſimo ſecundo: Nam in Lyciæ Myris fonte Apollinis, quem Dium appellant; ter fiſtula euocati ueniunt ad augurium. quin Ethicus noſter Murinos populos in ſexto ultra Taurum mõtem commemorat. de Grynęo uerò Vergilius,

His tibi Grynæo nemorum dicatur origo. item in Æn. quarto:

Sed nunc Italiam magnam Grynæus Apollo. ubi Seruius, non oppidum, ſed nemus Grynæum uocat. ait enim: Iuxta Clazomenas nemus eſt Grynæum, ubi Apollo colebatur. Stephanus uerò: γρῦνοι, ait, oppidum Myrenæorum, ubi & fanum Apollinis, & uetuſtum oraculum, ſumptuoſum albo lapide, in quo colitur. Hecatæus

A catæus uerò urbem Grynæã uocat, unde gentile Grynæus. Dicitur & γρύνειος, & γρύνειος ἀπόλλων, ut Parthenius ait in Delo. Dicimus etiam Ionicè γρυνήιος, &c. Orpheus in hymno, quem illi cum ſuffimento mannæ thuris concinuit, Grynium ait:

Grynie te Smintheu, Pythoctone, Delphice uates. Pauſ. etiam in Attica, ubi de thoracibus linteis, quibus in uenationibus leonũ & pardorum dentes franguntur, multa diceret: Huius generis, inquit, cùm alibi θωράκων τῶν λινῶν multos uideas, tum in Gryneo, ubi Apollinis nemus pulcherrimum arboribus ſylueſtribus & ſatiuis, & earum omnium, cum fructiferæ non ſint, aut odore delectant, aut aſpectu. Grynæi meminit & Athenæus.

παρνόπιος, id eſt culiciarius Apollo, ut Domitius exponit, colebatur: cuius ſimulacrum ad Phidiæ opera refertur. Ideo uerò appellatus, quoniam infeſtos olim agro πάρνοπας, id eſt culices propulſauerit. quo autem pacto abegerit, non eſt quod ſciam literis proditum. auctor in Attica Pauſanias. Sunt qui πάρνοπας locuſtas interpretentur.

Philalexander Apollo, ab Alexandro cognominatus. Nam ut Diodorus Siculus ſcribit, cum Apollini catenas aureas & compedes à Tyrijs iniectas Alexander detraxiſſet, Philalexandrum uocari uoluit, poſt Tyri direptionem. Pluribus idem Diodorus hiſto-
B riam explicat.

Argyrotoxus Apollo uocatus ab argenteo & ſplendido arcu, quo Pythonem ſerpentem confecit. uel à ſagittis, quippe τόξος utrunque ſignificat, ut alibi docui. uel ſic dictus, quòd Sol cum ſit, per ſummum orbis ambitum diſcurrens, uelut arcus quidam, qui græcè τόξος dicitur, figuratur alba & argenti ſpecie. Sed & ἄργυρον aliquando pro pulchro Græci capiunt, ut alibi notauimus. Quin & Pindarus ἀργυρόπεζαν ἀφροδίτην ideo in Pythijs uocauit, & Pollux Thetin, ut ſuo loco eſt oſtenſum. Argyrotoxi Apollinis & Macrobius meminit. Heſychius etiam ait, τὸν μὲν ἄκουρον ἐόντα ἔτ' ἀργυρότοξος ἀπόλλων. Dicitur idem & χρυσότοξος, hoc eſt aureum ferens arcum: & κλυτότοξος, hoc eſt inclitus arcu, quo crebro uſus eſt Homerus, & alij.

Arcitenens à latinis aliquando dictus. Ouidius,

Hunc deus Arcitenens, & nunquam talibus armis, &c.

in primo Metamorph. de Pythone. hunc Græci dicunt τοξοφόρον.

Auricomum Apollinem latini uocãt, χρυσοκόμην græci, propter Solis radios, ut ait Phurnutus: utque legimus apud Orpheum & Homerum, & alios. Vocatur & eadem ratione χρυσοχαίτης. Dicitur & à noſtris crinitus, ut Cicero in Academ. Intendit crinitus Apollo arcum. Pindarus in Pyth. χαίτηος, quaſi iubatus & comoſus. Re-

ſus. Repete ea quæ dicta ſunt in Acerſecome. A

χρυσάωρ Apollo dictus, quòd enſem ferat aureum, ut ego inter pretor, propter radios aureos Solis. Orph. in Argon. de Bute, ἴκελος χρυσάορι φοίβῳ. id eſt, ſimilis Chryſaori Phœbo. Heſiodus, φοῖβον ἀπόλλωνα χρυσάορον, ὃν τίκε λητώ. hoc eſt,

Latona hunc Phœbum Chryſaoron edidit alma. Vtitur & Homerus.

Leſchecorius, λεσχηνόριος Apollo. λέσχη, nugæ & ſermones dicuntur: hinc Apollo cognominatus, cum in coronas uiri ad fabulas eunt. Vide Suidam.

λεσχηνάριον ἀπόλλωνα etiam uocatum ait Phurnutus, propterea quòd interdiu nugæ fiant, & inuicem homines ſermocinentur, noctu uerò quieſcant. λέσχη enim nugas ſignificant.

Orcheſtes Apollo à ſaltatione nuncupatus, à Pindaro. Idem etiã innuitur in hymnis Homeri. Quin etiam eadẽ ratione ab Orpheo in hymno χοροποιὸς uocatur.

Phyxius Apollo cognominatus, de quo Philoſtratus in Palamedis imagine: quem fugæ præſidem exiſtimabãt ueteres, eiq́ rem ſacram faciebant. Commentatores tamẽ Theocriti in Edyllio VII, ſuper ea uerba, πὰρ τὸ πύξας. πύξα aiunt populum eſſe Coi, uel locum ſic nominatum, ab Herculis fuga de Cois, in quo tradunt Apollinis templum fuiſſe, qui à re Phyxius. Paulo pòſt ijdem ſubinferunt, à πύξα etiam πύξιον Apollinem appellari, & Pana. de Phyxio uerò Ioue plura diximus ſuo loco. B

Napæus Apollo dictus, ut Stephanus ſcribit, cuius hæc ſunt uerba: νάπη, inquit, urbs Lesbi. Hellanicus in ſecundo Lesbicôn. ciuis Napæus, & Apollo Napæus. Sunt & Napæi continentis. eſt & pars montis νάπη. & Napæus, qui ex eo eſt. Napæi porrò Apollinis, grammatici latini quidam meminere, ut Macrobius.

Telmiſſius Apollo, ut idem ſcribit Stephanus, appellatus fuit à Telmiſſo, qui ex Hyberboreis uenit, & in Caria conſtitit, ubi Telmiſſi fanum Apollinis conſtruxit. Telmiſſum aliqui Apollinis filium ſcribunt, ex Themiſto Zabij Hyperboreorum regis filia: & fratrem Galeotę, qui in Sicilia oracula obtinuit: unde Galeotæ dicti in Sicilia, eius ſucceſſores.

ἴνθρυπτος Apollo, id eſt Intritus, uel delicioſe paratus, ab Athenienſibus nuncupatus, ut ait Heſychius, & Arpocration. ἴνθρυπτα enim bellaria dicuntur, delicioſe parata, quæ in ſacris inferebantur: unde fortè Apollini nomen inditum. Vtrunq́ lege, qui plura docent.

Thornax Apollo dictus, & eodem nomine ipſius dei templum, ut He-

A ut Heſychius ſcribit. eſt autem θόρναξ mons Laconiæ, ut in quarto Nicolaus prodidit, et Stephanus. eadem uox, teſte Heſychio, ſcabellum, ſeu ſuppedaneum denotat.

προόψιος Apollo, id eſt præuidens, uel præſagus, ut in Attica Pauſ. interpretatur Domitius.

δεκατηφόρος Apollo, ut idem interpretat̃ Domitius, Decumanus Apollo, qui cognominatur, Ægyptiorum ſimulachris perſimilis fuit: ut is quem Archogeneten uocitabant, & in Ægineticis operibus uidetur, ex ebeno confectis. lege Pauſ. in Attica.

λαρισσηνὸς ἀπόλλων, Lariſſenus Apollo denominatus fuit à uico Epheſi, ubi colebatur, nõ procul à Tmolo, in campis Cayſtri: ſicut Strabo & Stephanus tradunt. dicitur & Lariſſæus.

Polio Apollini nuncupato priſcis tẽporibus, ait Pauſ. in Bœot. tauros Thebani immolabãt. πολιὸς uerò dictus eſt canus, nõ quòd imberbis hoc loco fingeretur, ſed canus & capillatus.

Amazonius Apollo, ſic dictus apud Lacedæmonios, quoniam in agro Pyrrhichio Amazones contra Græcos pugnare deſierant. unde ibi Aſtrateæ Dianæ ſacellum conſtructũ fuit. Amazonij Apollinis & Pauſ. in Laconicis meminit.

Stobæus Apollo, cuius oraculum fuit apud Abas, locum Phoci
B dis: Heſychius.

Tilphoſſius Apollo, ſic appellatus à monte & fonte, ut Strabo docet in nono. Pauſanias tamẽ Tilphuſam uocat, cuius aqua epota Tireſias expiraſſe proditur. Sunt & qui Telphuſium uocant. meminit & Homerus in hymnis.

Phylleus Apollo, nuncupatus à Phyllo, in terra Phthiotica: cuius fanum celebrat Strabo eodem libro nono. Stephanus legit Phyllus Phylluntis, eam urbem in Theſſalia reponens: & locum hunc ex hoc Strabonis libro aduocat, ſed dei non meminit. Citat Rhianum, qui Phyllum fœminino genere dixerit, libro nono Theſſalicorum, οἵ δ᾽ ἄφαρ ὁπλισθέντες ἴσαν κρανάην περὶ φύλλον.

Tarrhæus Apollo cognominatus eſt, teſte Stephano, ab urbe Tarrha in Creta. nam & aliæ fuerunt hoc nomine: altera in Lydia, & alia colonia Cretenſium apud Caucaſum montem. à Cretenſi ergo urbe & Apollo Tarrhæus dictus, & Lucius (quem & Lucillum legimus) Tarrhæus grammaticus, qui libros tres de prouerbijs optimos reliquit, & de literis, & quę ad artem pertinent, λαφυρώτατα. Leguntur & eius quædam in Apollonium Rhodium ſcholia erudita, & ualde utilia.

Selinũtius Apollo celebratur à Strabone lib. x, illiusq́; oraculũ.

Salganeus Apollo, teſte Stephano, nuncupatus à ciuitate Bœotica, quæ poſt Chalcidem eſt, attingens Euripum, quæ Sal-

ganeus uocata fuit: cuius habitator Salganius, & Salganites, unde A
Salganeus Apollo.

Muſagetes Apollo, cognominatus (ait Phurnutus) quòd Muſarum ductor coleretur, ut in Muſis diximus, & in Hercule. Orpheus in hymnis. Sed & Proclus in Plat. Muſagetes, inquit, Apollo colitur, & eſt unitas ad harmoniã in uniuerſo. Hic autem eſt chorus Muſarũ totius numeri nouenarij, ex quibus duobus mundus totus indiſſolubilibus uinculis colligatur: & reliqua, quæ ibi multa ſcribuntur, & in Muſis retulimus.

Marmarinus Apollo, denominatus à Marmario, quod uicinum Caryſto fuiſſe, oſtendit Strabo libro decimo. Inſigne uerò ibi templum habuit Apollo.

ἀλδυρομάντις Apollo etiam dictus, teſte Heſychio, propterea quòd & farinis, id eſt ἀλδύροις fiebant uaticinia. nam ἄλδυρα frumentacea & triticea, ἄλφιτα uerò hordeacea dicitur, ut eſt apud eundẽ. tametſi apud Galenum & Paulum confundantur.

Tragius Apollo nuncupatus, ut ait Stephanus, à Tragæa urbe in inſula Naxo. Eupolis ſcribebat per epſilon, ſine diphthõgo, Tragea. Fuit & alia Tragea prope Cycladas, ex qua fuit Theogeton Peripateticus philoſophus, Ariſtotelis familiaris.

Ixius Apollo Rhodi cultus fuit: appellatus uerò, ut ex Artemidoro ſcribit Stephanus, ab Ixis Rhodi regiuncula, quæ ab Ixo portu denominata fuit. B

Lathręus Apollo cognominatus, ut in decimo Strabo teſtis eſt, qui eius prope Calydonem templum celebrat.

Styracites Apollo cultus & nominatus: Styracion enim mons Cretæ fuit. inde qui eum incolunt, Styracitæ appellati ſunt: Stephanus.

Illeus Apollo in Troia dicitur, ab eodem Stephano.

Ægletus Apollo cultus ab Anaphe, quæ non multum à Creta diſtat, ut Strabo auctor eſt. In ea fuit Ægleti Apollinis templum. meminit Callimachus hoc carmine,

αἰγλήτην ἀνάφην τε λακωνίδι γείτονα θήρα.

Inuenio & Egretum alicubi nuncupatum. Phurnutus quidem Anaphæum Apollinem nominat, ſed neſcio an Ægletum intelligat, qua de re ſuprà in Delio & Phanęo diſſerui.

Mantous etiam à uaticinijs Apollo nominari uidetur, ſi rectè Plutarchi uerba de animi tranquillitate, id eſt ἀθυμία cõſideremus.

Δυνάσαν, Apollinem Theopompus & Heſychius uocarunt: qua uoce & Latini uſi ſunt, pro præfecto regionis alicuius. hinc & Dynaſtia, ipſa præfectura.

Cataonis Apollinis Strabo ita meminit, de Melitena & Cataonum cam

A num campis. Habet, ait, etiam Apollinis Cataonis delubrū, quod in tota colitur Cappadocia. Porrò Cataoniam ad extremam Tauri montis partem conſtituit Stephanus.

Ἐνθρυπτος ab Athenienſibus Apollo dictus, teſte Suida. eſt uerò ἔνθρυπτον cibi genus, aut placentæ, aut intriti.

Cillæus Apollo, cuius Strabo nec ſemel meminit in XIII. In agro, inquit, Adramitteno eſt Chryſa & Cilla: nunc quoque prope Thebam eſt locus quidam Cilla appellatus, in quo Cillæi Apollinis templum eſt. Hunc locum Cillæus amnis præterlabitur, ex Ida monte delatus. Idem non multo pòſt: Eſt etiam Cillæus mons inter Gargara & Antandrum. teſtis eſt Daes Colonæus, apud Colonas Cillæi Apollinis templum ab Æolibus è Græcia nauigantibus ædificatum eſſe. dicunt etiam Chryſæum Apollinem Cillæum eſſe. Non longe porrò à Cillæi Apollinis templo Cilli monumentum fuit, ingens quidam tumulus: Cillum uerò Pelopis aurigam, & ducem Locrorum dicunt. Cirrhæus etiam nuncupatus Apollo ab urbe Cirrha, ut Strabo ait, ſub Cyrphi rupe Delphica. Non ignoro ſecus à grammaticis tradi. Statius in octauo Theb. de Amphiarao rapto,

Hæc Tenedon Cirrhamq; dies, partuq; ligatam
B *Delon, & intonſi claudet penetralia Branchi.*

ἥλιος, Helius, ut notiſſimum eſt, græcis Sol uocatur, ab ἵημι, quod eat. unde Heliades dictæ, quę & Phaetontiades, Apollinis ſorores nymphæ. Vocatur & interdum ἠέλιος, ſed & doricè ἀέλιος. quin & Cretenſes, ut ſcribit Heſychius, ἀβέλιον nuncupabant. Perſæ uerò κῦρον Solem nuncupabant: unde quidam Cyrum, qui à cane nutritus eſt, dictum putauere, eodem Heſychio auctore. τάλος item Sol dictus, & Samaſa, ab Arabibus. Stephanus. σαῶς uerò Sol à Babyloniis: Heſychius. Scythæ autem Oetoſyron uocant: Herodotus & Heſychius.

Eriſatheus Apollo dictus: idem Heſychius, in Attica.

Ἔναυρος Apollo, ab aura (ut uidetur) deductus: Heſychius.

Caſſius Apollo à Menandro uocatus, cuius ara in comœdiæ ſcena ſtatuta fuit. Cœlius Rhod.

Aſtypalæus Apollo ab inſula, & Odryſſeus à fluuio. Strabo lib. XI. & XII.

σείριος, Sol ab Archilocho, alii caniculam. Ibycus uerò eo nomine aſtra omnia appellauit, ut Heſychius notat.

εὐρύαλος, Apollo etiam dictus, quòd latè & ubiq; luceat, emicetq;: idem auctor Heſychius.

Ζωτειάτας Apollo in Argo, à loco dictus, idem qui ſuprà: in Co

rintho

rintho uerò nuncupatus fuit Apollo ζωτελησής. Legimus inſuper A θόρελίμιον cognomentum fuiſſe Apollinis, ſed & Iouis apud Heſychium, & ἱρέσιος ἀπόλλων. Item in Mileto, θύιος ἀπόλλων. item θόαξος. Appellatus eſt etiam interdum ab artificibus, ut apud Pauſaniã in Attica, Dionyſiodoti. unde mirũ eſt Domitium, alioqui uirum doctum, ita uertiſſe: Phlyenſes autem Myrinuſij habent aras Apollinis ductoris, Bacchi & Dianæ luciferæ. Cum Apollinis Dionyſiodoti legendum ſit, & Dianæ Selaphoræ.

Thecmius etiam Apollo cognominatus, & in Olympia cultus, ut in Eliacis idem Pauſ. eſt auctor.

Oetoſyrus Apollo uocatus à Scythis, ut Herodotus & Heſychius cõſentiunt. quo magis mirum mihi uiſum, Parrhaſium in poetica Horatij ſcripſiſſe, Scythas Gongoſiron Apollinem uocaſſe.

Sciallius Apollo: uide Macrobium. Soſianus, uel Suſianus, Romam aduectus: Plinius.

Aperca Apollo, quòd patẽte cortina reſponſa præberet: Feſtus.

Sed age, Heliopolitani Apollinis ſimulachrum noſtris his nugis ex Macrobio aſcribamus: Aureum ſimulachrum, inquit, ſpecie imberbi, inſtat dextra eleuata cum flagro in aurigæ modum, læua tenet fulmen & ſpicas. Vehebatur ſimulachrum hoc ferculo, ueluti deuehebantur in pompa ludorum Circenſium, deorum B imagines, & ſubibant plerique prouinciæ proceres raſo capite, longi temporis caſtimonia puri: ferebantq; diuino ſpiritu, non ſuo arbitrio, ſed quò deus propellebat. conſulebant autem hunc non ſolum præſentes, ſed & abſentes, miſſis diplomatibus conſignatis: qua de re hiſtoriam de Traiano conſulente, idem affert Macrobius. Sed nos ad alios recenſendos deos properamus. Duo tamen, antequam finiam, prius exponam: & ſolis equos uidelicet, & Apollinis cognomina miro artificio per capita literarum & Acroſtichida græci alphabeti carmine, ut Bacchi etiam, conſignata. Nunc igitur equos Solis, quos illi poetæ cæteriq; ſcriptores aſcribunt, tibi affero, ut pictoribus & ſtatuarijs nonnullam opem, his noſtris Syntagmatibus afferamus. Ouidius in primis, ut ab hoc exordiar, hos nominat in ſecundo Metamorph.

Interea uolucres, Pyrois, Eous, & Aethon,
Solis equi, quartusq; Phlegon, hinnitibus auras
Flammiferis implent. Eoſdem & commemorat Lactantius in III commentario Theb. Dicti illi quidem, Pyrois, (qui inflectitur, ut Simois. hinc Valerius Flaccus,

Et formidantem patrios Pyroenta dolores) ἀπὸ τοῦ πυρὸς, ab igne ſcilicet: Eous, ab ἠῶος, id eſt ab aurora: Æthon, ab αἴθω, ardeo, uel curro:

A uel curro: ab utroq; enim declinari poteſt. Phlegon uerò, à φλογὸς, id eſt flamma, quod naribus flammas efflare fingatur. Martialis tamen duos ſolum commemorat, his uerſibus:

Quid cupidũ Titana tenes? iam Xanthus et Aethon Frena uolũt.

Et Xanthus dicitur quaſi flauus, à flammæ uidelicet colore. Fulgentius & ipſe Solis equos his uerbis conſcribit in primo Mythologicon: Vnde, inquit, & ipſius Solis equis condigna ſic nomina poſuerunt, id eſt, Erythræus, Actæon, Lampos, Philogeus. Erythræus græcè rubens dicitur, quòd à matutino Sol lumine rubicundus exurgat. Actæon, ſplendidus dicitur, quòd tertiæ horæ momentis uehemens inſiſtat, & lucidior fulgeat. Lampos uerò, dum ad umbilicum diei & contra arcticum conſcenderit circulum. Philogeus græcè terram amans dicitur, quod hora nona procliuior uergens, occaſibus pronus incumbat. Porrò & commentator Arati latinus, quiſquis is fuit, eoſdem cum Fulgentio commemorat, & ſimul etiam nominum cauſas afferre niſus eſt, quas ideo apud ipſum leges: conueniunt enim, adeò, ut unus ab altero manifeſtè accepiſſe uideatur.

Acroſtichis icoſipentaſticha, ut græci dicunt, ingenioſiſſima, quæ latinè uerti non poteſt, cuius hoc primum carmen eſt,

B Ingentem Pæana cano, tua nomina, Apollo:

Ὑμνείω παιᾶνα μέγαν θεὸν ἀπόλλωνα,
ἅβρον, ἀγλαόμορφον, ἀκερσεκόμην, ἁβροχαίτην,
βριτυώοον, βασιλῆα, βελεσιχαρῆ, βιοδώτην,
γηθόσυνον, γελόοντα, γιγαντολέτην, γλυκύθυμον,
δηογενῆ, δηόπαιδα, δρακοντολέτην, δαφνογηθῆ,
εὔλαλον, εὐρυβίην, ἑκατηβόλον, ἐλπιδοδώτην,
ζωογόνον, ζάθεον, ζηνόφρονα, ζηνοδοτῆρα,
ἤπιον, ἡδυεπῆ, ἡδύθροον, ἠπιόχειρα,
θηροφόνον, θαλερὸν, θελξίφρονα, θελγεσίμυθον,
ἰαφέτην, ἱμερτὸν, ἰήιον, ἱπποκορυστὴν,
κοσμοπλόκον, κλάριον, κρατερόφρονα, καρπογενέθλον,
λητογενῆ, λαιρον, λυρογηθέα, λαμπετόωντα,
μυστοπόλον, μάντιν, μεγαλήτορα, μυριόμορφον,
νεβροχαρῆ, νοερὸν, νηπενθέα, νηφαλέοντα,
ξεινοχαρῆ, ξεινὸν, ξεινόφρονα, ξεινοδοτῆρα,
ὄλβιον, ὀλβιοεργὸν, ὀλύμπιον, οὐρεσιφοίτην,
πρηὺν, πανδερκῆ, παναπήμονα, πλουτοδοτῆρα,
ῥυσίπορον, ῥοδόχρουν, ῥηξήνορα, ῥηξικέλευθον,
σιγαλόεντα, σοφὸν, σελαηγενέτην, σωτῆρα,
τερψίχορον, τιτᾶνα, τελέσορα, τιμήεντα,
ὑμναγόρην, ὕπατον, ὑψαύχενα, ὑετόεντα,

φοῖβον,

Φοῖβον, φοιβάζοντα, φιλοστέφανον, φρενογηθῆ,
χρησμαγόρην, χρύσεον, χρυσόχροα, χρυσοβέλεμνον,
ψαλμοχαρῆ, ψάλτην, ψευσίζυγα, ψυχοδοτῆρα,
ὤνυπον, ὠκυετῆ, ὠκύστροφον, ὠρεσιδώτην. A

AESCVLAPIVS.

AESCVLAPIVS medicinam primus, ab Apolline patre inſtitutus, mortalibus inuexiſſe, ſeu inueniſſe dicit. ipſe ſiquidem perfectam, & numeris ſuis omnibus abſolutã adinuenit: mox illius ſucceſſores ab eo Aſclepiadæ nuncupati, uelut hæreditariam acceptam, per manus traditam excolue-re, poſteriſq; ſubinde inuulgarunt, uſq; ad Hippocratem, qui eam conſummauit. Sed iſta Medicis mittamus: nos noſtrum inſtitutum proſequamur. Æſculapius à græcis ἀσκληπιὸς dictus eſt, Apollinis & Coronidis, ut Diod. ſcribit, filius, medicinæ præſes, plurima ualetudini mortalium utilia adinuenit. adeò autem excelluiſſe in ægrotorum curatione dictus, ut mortuos ab inferis excitare crederetur: quare apud Iouem accuſatus, fulmine ictus eſt. quamobrem iratus Apollo, Cyclopas fulminis fabricatores interemiſſe dicitur. Ideoq; Iupiter Apollinem homini ſeruire iuſſit. hæc Diod. Cicero B uerò Æſculapij nomine tres fuiſſe commemorat. primum Apollinis filium, quem Arcades colebant: qui ſpeculum inueniſſe, primusq; uulnus dicitur alligauiſſe. ſecundum, ſecundi Mercurij, Valentis & Pheronidis filij fratrem: is fulmine percuſſus dicitur, humatusq; eſſe Cynoſuris. tertium, Arſippi & Arſinoæ, qui primus purgationem alui, dentisq; euulſionem, ut ferunt, inueniſſe dictus eſt: cuius in Arcadia non longe à Luſio flumine ſepulchrum & lucus oſtendebatur. hæc fermè Cicero. Dictus uerò Æſculapius, teſte Phornuto, ἀπὸ τοῦ ἐκκλῄεσθαι καὶ ἀναβάλλεσθαι τὴν κατὰ τὸν θάνατον γινομένην ἀπόκλησιν. hoc eſt, ab excludendo & reijciendo factum per mortem interitum. Codices Phurnuti impreſſi non ἐκκλῄεσθαι, ſed ἐτῶσθαι habent, quaſi quod caſſet mortis acceſſum. Sed parum conſona uidetur deriuatio. quare alij dictum putant παρὰ τὸ τὰ ἀσκελῆ τῶν νοσημάτων ἤπια ποιεῖν. hoc eſt, ab eo quòd quæ morborum aſpera ſunt, mitia faciat. quidam etiam ab ἄσκλην καὶ ἤπιος deducunt. Phurnutus & alij ſcribunt, Æſculapium nutritum à Chirone centauro, medicinam uerò edoctum ab Hepio: quod nomen non ocioſe poſitum eſſe uidetur, ſiquidem ſedet turbationes, διὰ τὸ τοῦ ἠπίου φαρμακείας, id eſt propter medicamẽti mitigationem. Sed uide quæſo ne decipiare mendoſo Phurnuti codice. Quippe Naſo poeta noſter libro ſecundo Metamorph. nõ Hepion, ſed Ocyroen

uocat

A uocat Chironis filiam, quę in ἵππον, id eſt equam conuerſa ſit. Xenophon in lib. de Venatione, de Chirone & Æſculapio multa eleganter prodidit, ſed nos cætera ſequamur. Tarquitius de uiris illuſtribus, ut Lactantius Firmianus refert, Æſculapium incertis parentibus natum ait, & expoſitum, à uenatoribusq́ inuentum, canino lacte nutritum, Chironi traditum didiciſſe medicinam: fuiſſe autem Meſſenium, ſed Epidauri habitaſſe. Pauſanias uerò Phlegiam ait, cum Peloponneſum peragraret, Coronide filia grauida ex Apolline comitatus, perueniſſe in Epidauri montem, cui à re nomen mox inditum Titheum, à papilla ſcilicet. ibi enim expoſitus infans, capræ papillis eſt nutritus, cuius cuſtos gregis canis comes erat. Areſthanes autem paſtor, dum capram canemq́ perquireret, cum eis infantem reperit, è cuius facie fulgor reſplenduit. hic uelut numen eum adorauit: atq; ex eo Epidaurus tota Æſculapio eſt conſecrata, quo loco Pauſ. & templum eius & ſimulachrum deſcribit. Iulianus Cæſar παραστάτης cognominatus, Æſculapium ait ex Ioue natum ex νοητοῖς, id eſt, ſi recte interpretamur, mentalibus: quia ex diuina mente ſuper terram apparuiſſet, per fœcundi ſolis uitam: & Epidauri, Pergami, Tarenti, & Romæ uerſatus. Contra Iulianum diſputat in primis Cyrillus Alexandreus, & eius fabulas confutat.

B Hermes Triſmegiſtus in Aſclepij dialogo, Æſculapium oſtendit Ægyptium fuiſſe, quod etiam ſcribunt Diod. & Euſebius. Triſmegiſti uerba in Aſclepio hæc ſunt: Auus, inquit, tuus ô Aſclepi, medicinæ primus inuentor, cui templum conſecratum eſt in monte Libyæ, circa Crocodilorum littus, in quo eius iacet mundanus homo: & quæ alia ſubiungit. Theodoretus Cyri urbis epiſcopus ſcribit, quod Homeri tempore nondum eſſet Æſculapius in deorum numero habitus. Nam ipſe Homerus uulnerum Martis curatorem non Æſculapium facit, ſed Peæona. cumq́ de Machaone Æſculapij filio loquitur, hominem eum uocat, Æſculapij abſoluti medici filium. Apollodorus in libris quos de Deis ſcripſit, Æſculapium prodit diuinationibus & augurijs præfuiſſe: nec mirum, cum & medicum oporteat de ægroto ea dicere quæ ſunt, quæ fuerint, quæ mox uentura ſequantur, ut ait Hippocratres. Sed Æſculapij quoque mortis cauſa uariè traditur. Pindarus in Pythijs, quopiam hymno ad Hieronem, quem & Tertullianus & Cyrillus, alijq́ ſequuntur, ab Ioue fulminatum cecinit: quòd auro uictus, Hippolytum in uitam reuocauerit. Alij non Hippolytum, ſed Tyndareum: alij Capanea. alij Glaucum, Minois filium. qua de re in Ophiucho plura Hyginus in Aſtronomico poetico, & his uerſibus poeta Claudianus in uictoria Stiliconis contra Alaricum. ita enim canit:

A

Cretaq́;, ſi uera narratur fabula, uidit,
Minoum rupto puerum prodire ſepulchro,
Quem ſenior uates auium clangore repertum,
Gramine reſtituit. miræ nam munere ſortis,
Dulcia mella necem, uitam dedit horridus anguis.

Qui uerò Orpheum ſecuti ſunt, Hymenæum dixerunt: alij Androgeum. Steſichorus, propter Capaneum & Lycurgum dixit. Alij, inter quos Polyanthus, quod Prœti filias ſanitati reſtituerit, quas Phylarchus Phinidas, id eſt Phinei filias dixit. Teleſarchus quidem Fulminatum Æſculapium ait, quòd Oriona uoluerit in uitam reuocare. Pherecydes porrò id tradit, quòd qui Delphis interirent, uitæ redderet. D. Epiphanius in Ancorato: Euclees, inquit, ab Æſculapio reſuſcitatus. Quidam legunt, Euricleas. nam ſic Pythia prius dicebatur, ut in Pythio Apolline dictum. Staphylus tamen nullum ab inferis ab Æſculapio excitatum ſcripſit, ſed tantum ſanatum Hippolytum, ex Trœzene fugientem. Adeò Græcis fabulari placuit. Variè quoque eius ſimulachra effinxit antiquitas. Pauſanias, Æſculapij ſimulachrum ex auro & ebore à Thraſymede Pario elaboratum deſcribit. Is in throno ſedebat, uirgam tenens in manu: ſupra uerò draconis caput manum alteram habebat, cui etiam canis aſſiſtere uidebatur. Hæc Pauſanias: qui & alibi, hoc eſt apud Sicyonios, Aſclepieum fuiſſe ait, hoc eſt, Æſculapij templum, in cuius ueſtibulo imberbis erat Æſculapius, ex auro atq; ebore confectus, Calamidis opus, ſceptrum una, altera uerò manu domeſticæ pinus pomum tenebat. Dicebant ipſum in draconis ſpeciem ad ſe ex Epidauro mulorum bigis uectum, idq́; factum fuiſſe à Nicanora, fœmina Sicyonia, matre Agaſiclei, Echetimi uxore. Adeò non Romanis tantum ſerpens Epidaurius eſt impertitus. Euſebius etiam ſimulachris Æſculapij in manu baculum attribuit, quaſi (ut ait) ægrotantium ſuſtentaculum. Serpentem uerò inuolutum, animæ & corporis ſalutare ſignum: quo loco multa Euſebius de ſerpentibus tradit, ut ſpiritualibus, ex recondita diſciplina. Hinc & Macrobius, Æſculapij ſimulachrum ait draconem ſalutis ſymbolum ſubiungi. idem & Phurnutus, qui & cur baculum gerat, exponit. Sed & Hyginus in Aſtronomico, de baculo & angue, ſeu dracone, ita in Ophiucho ſcribit: Cum Æſculapius Glaucum cogeretur ſanare, incluſus quodam loco ſecreto, bacillum tenens manu, cum quid ageret, cogitaret, dicitur anguis ad bacillum eius arrepſiſſe: quem Æſculapius mente commotus interfecit, bacillo fugientem feriens ſæpius. Poſtea fertur alter anguis eódem ueniſſe, ore ferens herbam, & in caput eius B

A put eius impoſuiſſe: quo facto, loco fugiſſe. quare Æſculapiũ uſum
eſſe herba eadem, Glaucum reuixiſſe: itaq; anguis in tutela Æſcu-
lapij eſſe dicitur. Apud Ælianum hoc etiam notaui, Parian ſerpen-
tem, quam Apollodorus paruan uocabat, igneo eſſe colore, & a-
cerrimo oculorum uiſu, ore largo: ex quo fit, ut nihil mordendo no
ceat. Quin etiam mitis eſſe dicitur, & propterea (inquit) deorum
humaniſſimo Æſculapio ipſum conſecrarunt, eiuſq; miniſterio
dedicarunt. hæc fermè ille. Sed de draconum natura cùm alij mul-
ta, tum Philoſtratus in Imaginibus. Vnde etiam theſauros cuſto-
dire poetæ dixere, ut Heſperidum hortos, & uellus aureum apud
Colchos. Plinius, alijq;, dracones ad ſalubritatem referunt. Ma-
crobius, eos etiam annuas exuuias ponere ac renouare ait. Quod
uerò acutiſſimè cernant ac intueantur, & ad medicum pertinet, &
ad cuſtodiam. Nam & eius nominis etymologia argumentum eſ-
ſe poteſt. Dracones enim dicuntur ἀπὸ τοῦ δέρκειν, hoc eſt, ab acu-
tè uidendo. At cum dracone etiam gallum Æſculapio attributum
legimus, propter uigilantiã: de quo ipſi res ſacra fiebat. Quin & So
crates apud Platonem moriturus, ſuo teſtamento ei deo gallum
reliquit. Plinius in Natural. hiſtor. libro trigeſimoquinto, Æſcu-
lapio quatuor filias aſſignat: Cum Æſculapio (inquit) filiæ, Hy-
B geia, Ægle, Panacea, Iaſo: de Socratis picturis agens. Ariſtophanes
etiam has quatuor Æſculapij filias nominat, ut Hermolaus notat.
Hippocrates in Iuramento duas tantum commemorat. Hermip-
pus in Trimetris ſenarijs, hos Æſculapij filios ex Lampetia Solis fi-
lia tradit, Machaonem, Podaliriũ: & quas modò nominaui, Hygei-
am, Panaceam, Æglen, Iaſo. His ab aliquibus adduntur, Ianiſcus
& Alexenor. Particulam hoc loco tibi libet aſcribere, qua Cyril-
lus Iulianum Cæſarem apoſtatam redarguit, antequam huius co-
gnomina interpreter. Arroganter (inquit) dixit Iulianus, ex Ioue in
mentalibus natum eſſe Æſculapium, apparuiſſe autem in homi-
nis forma. Omnium ſiquidem ſermone dicitur ex Coronide & A-
polline natus, quæ à ſacerdotibus (ut ueriſimile) in Apollinis tem-
plo uitiata fuit. Sed Iulianus de illo honeſtum & ſublime quiddam
& ſentit & loquitur, ſemper nimium mendax: quamuis apud Græ
corum ſapientes plurima & abſurda de illo ſcripta ſint. Etenim
cum Apis Ægyptius, non obſcurus inter eos qui illic erant tem-
pli miniſtros, & naturalis philoſophiæ ſcientiam adeptus eſſet:
hunc ferunt primum artem medicam exquiſiuiſſe, & tradidiſſe fe-
licius, quàm eos qui ipſum præceſſerant, communicaſſeq; Æſcula-
pio. hic ubi in ea diſciplina profecit, noluit ulterius in Ægyptiorum
urbibus morari, ſed lucri cupidus, & conſilijs turpibus obnoxius,
omnem (ut ita dicam) circuiuit orbis regionẽ, ab omnibus lucra pe

tens, & uenale ſtudium ſuum languentibus exhibens. Inflatusq́ A ob ſcientiam, & ſuperbiens, ſe etiam deum nominabat, & mortuos ſe ab inferis excitare poſſe delirans aſſerebat. ueniensq́ ad Epidaurios, & ibi ſummam ſibi gloriam arrogans, quendam ſe eſſe deum, fulmine ictus eſt, pœnam illi digniſſimam Deo inferente: qua ex re per id quod paſſus eſt, declarauit, ſe nihil aliud eſſe quàm terram ac puluerem. Sed & quæ de illo odarum conditor Pindarus cecinit, uidere eſt operæprecium: Vicit & illum ſuperbi animi aurum in manibus apparens, manibus autem Saturnius per utraq; præcordia traiectum deiecit ocyus: flagrans uerò fulmine, mortem intentauit. Quinetiam tragicus Euripides dixiſſe Apollinem contendit: Iupiter auctor mortis filij mei Æſculapij, pectoribus eſt iniecta flamma. Hactenus ex Cyrillo. Porrò pluribus in locis cultus Æſculapius, non modo in ſuprà nominatis, ſed & Romæ, præcipuè in inſula Tiberina, quæ & ab aliquibus Lycaonia dicta eſt: quæ biremis formam habere uidetur, & formam accepiſſe eius nauis qua Æſculapius Romam eſt aduectus. Hiſtoria eſt nota. Ouid. in Faſtis:

Accepit Phœbo nymphaq; Coronide natum,

Inſula, diuidua quam premit amnis aqua. Nunc quoq; in D. Bartholomæi hortis nauis marmorea cernitur, in cuius nauis ſponda ſerpentis reptantis imago efficta eſt, in rei memoriam. Quare B autem in inſula Æſculapius & extra urbem templa habuerit, cùm alij, tum Plutarchus oſtendit in cauſis Romanis. ſcribit & in hunc modum Sex. Pompeius: Æſculapio ædes facta fuit in inſula, quod ægroti à medicis aqua maximè ſuſtentantur. Eiuſdem eſſe tutelæ draconem, quòd uigilantiſſimum ſit animal, quæ res ad tuendam ualetudinem ægroti maxima eſt. Canes adhibebantur eius templo, quòd is uberibus canis ſit nutritus. Bacillum habet nodoſum, quod difficultatē ſignificat artis. Laurea coronatur, quod ea arbor plurimorum ſit remediorū. Huic & gallinæ immolabantur. adhuc Feſtus. Sed iam nimius in his uideri poſſum, quare ad interpretãda cognomina me accingā: hoc prius addito, quod Hippocrates tradit, Æſculapium etiam ſcripſiſſe libellum in re medica, cui Nauiculæ nomen fecit. Legi in antiquitatibus marmoreis, in primisq́ in Auximi oppido Italiæ, Æſculapij ſignū marmoreum hac forma: indutus eſſe uidebatur ſubucula græcanica, & amiculo ſuccinctus, dextra quidem duos gallos continebat, ſiniſtra uerò in amiculi lacinia fructus neſcio quos tenere uidebatur.

Phœbigena igitur in primis cognominatus eſt Æſculapius, à patre Phœbo. Vergilius:

Fulmine Phœbigenam Stygias detruſit ad undas. Lactantius tamen gram-

A men grammaticus in tertio Thebaid. Pœnigenam legere uidetur, id eſt per pœnam matris natum. Nam eius matrem Coronidem Apollo ſagittis peremit, quia cum Iſchy cõcubuerat: quem fulminatum quidam ſcribunt, alĳ ab Apolline occiſum.

Coronides etiam cognominatus à matre, qua de re lege fabulam apud Ouidium lib. ſecundo Metamorph. quæ ita incipit:

Pulchrior in tota, quàm Lariſſea Coronis,
Non fuit Aemonia, placuit tibi Delphice certè, &c. quo loco Coronis Lariſſea ab omnibus legitur, ab urbe Lariſſa. Ego uerò ex tertio hymno Pyth. Pindari, Lacerea legendum puto, ab urbe, cuius poſt Pindarum Hellanicus etiam & Stephanus meminere. Sanè pulchrè hanc fabulam totam in eodem modò citato hymno Pindarus ad Hieronem explicat, Æſculapĳq́ꝫ matrem Arſinoen ait, Phlegyæ filiam, & paulo pòſt etiam Coronida: quo loco græci Pindari interpretes ex Aſclepiadis & Ariſtidis ſententia ſcribunt, Arſinoen quidam uocant, ſed Leucipi filiam. & quidem Ariſtides in eo quem ſcripſit de Gnido condita: Arſinoe, inquit, cum adhuc uirgo eſſet, Coronis dicta, Leucippi filia, Amycli filĳ, qui fuit Lacedæmonis. Aſclepiades uerò & ipſe Leucippi filiam dixit, ex qua Aeſculapius & Eriopis nati, ut in hoc,

B ἣδ' ἔτεκεν μεγάροις ἀσκλήπιον ὄρχαμον ἀνδρῶν
φοίβῳ ὑποδμηθεῖσα, ἐϋπλόκαμόν τ' ἐριώπιν. Homerus in hymnis, & Heſiodus in Theog. χορωνὶν uocant, & Phlegiæ filiam, ut etiam Pindarus. Oraculum legitur apud Pauſ. quo id Apollo negat Apollophani, id ab eo ſcitanti.

Triccæus Æſculapius, cognominatus ab urbe, ut Strabo ſcribit. unde & ipſe de ſe ipſo:

Natus ego ex ſacra Tricca, cui tota medendi
Ars debet, ſimul atq́ꝫ omnis ſapientia debet. hoc apud Porphyrium legimus in lib. de Reſponſis. Sed & Heliodorus poeta & medicus meminit apud Cl. Galenum: huius uerſus in III. de Poetarum hiſtoria attulimus. Triccam uerò urbem Theſſaliæ, Stephanus ſcribit denominatam à Tricca Penei fluuĳ filia, cuius & Homerus in quarto Iliad. meminit.

Epidaurius etiam Æſculapius uocatus eſt, ab urbe notiſſima Peloponneſi, in ſinu Saronico, ex qua & Romam adductus in ſerpentis imagine. hiſtoria eſt notiſſima, Ouid. in Faſtis, & in Metamorph. Propertius in Eleg. lib. ĳ.

Et deus extinctum Creſſis Epidaurius herbis
Reſtituit patrĳs Androgeona focis. Epidaurum uerò urbem

uarijs nominibus appellatã, tradit Stephanus, inter quæ Hæmerã A cõmemorat, dictam uidelicet à ſanguine, id eſt ἅιματ⊙, ob ea quæ frequentiſſimè Æſculapio fierent ſacrificia ex uictimis. T. Liuius libro quinto, V. Decad. de Paulo Æmylio agens: Sicyonem, inquit, inde & Argos, nobiles urbes adit: inde haud parem opibus Epidaurum, ſed inclytam Æſculapij nobili templo, quod quinq; milibus paſſuum ab urbe diſtans, nunc ueſtigijs reuulſorum donorum, tum donis diues erat, quæ remediorum ſalutarium ægri mercedem ſacrauerant deo. hæc Liuius. Pauſanias Epidaurum appellatam ſcribit ab Epidauro Pelopis filio, ut Elij tradunt: ut uerò Argiui, ab Argo Iouis filio: quod & Stephanus ait. Subiungit Pauſanias de Phlegyæ filia, quæ patrem ſecuta cum eſſet, ibi Æſculapium peperit, et ab auo infans eſt expoſitus in monte Tittheo, à capra nutritus, à cane cuſtoditus, demum ab Areſthane paſtore repertus, & ſeruatus ob radios, & uultus ſplendorem.

Archagetes Æſculapius & dictus & cultus fuit, cuius templum apud Tithoream Pauſanias ſcribit in Phocaicis. Sed & idem cognominatus Philolaus, hoc eſt populi amicus, cuius templum celebre fuit apud Aſopum in Laconia, ut idem eſt autor Pauſanias.

Pergamenus, & Pergameus, nuncupatus à Pergamo celebri urbe Aſiç, Galeni medicorum principis patria, ubi ſummo cultu uenerabatur. Martialis: B

Pergameo poſuit dona ſacrata deo. id eſt, Æſculapio. Papinius Statius de Pergamo:

Pergameas intraſſe domos, ubi maximus ægris
Auxiliator adeſt, & feſtinantia ſiſtens
Fata, ſalutifero mitis deus incubat angui.

Q. Serenus poeta & medicus, ſic etiam in libri ſui inuocatione:

Tuq; potens artis, reduces qui tradere uitas
Noſti, atq; in cœlum manes reuocare ſepultos,
Qui colis Aegeas, qui Pergama, quiq; Epidaurum,
Qui quondam placida tectus ſub pelle draconis,
Tarpeias arces, atq; inclyta templa petiſti,
Depellens tetros præſenti numine morbos,
Huc ades, & quicquid cupido mihi ſæpe rogatus
Firmaſti, cunctum teneris expone papyris.

Καούσι⊙ Æſculapius uocatus, à pago in Arcadia, terræ Telphuſiæ, qui dictus eſt καοῦς: unde gentile nomen Cauſius, quo nomine appellatus eſt Æſculapius, qui ibi colebatur: auctores Pauſ. in VIII. & Stephan. de Vrbibus.

Demæ-

A Demænetus Æſculapius cognominatus, à Demæneto eius templi conditore.

Gortynius etiam ab urbe, ut Pauſanias in Corinth. Item dictus Cotyleas.

παίων quoque nuncupatus ab Artemidoro Daldiano, in ſecundo Onirocriticon. Idem & Pææon. Pææona alium Homerus facit, ut paulo antè dictum eſt, ab Æſculapio.

ἠπιοδώτης Æſculapius ab Orpheo uocatus, in poemate ad Muſæum: quaſi tu dicas, mitis dator. alij ἠπιόδωρος potius exiſtimant, quod blandè dona ſua impartiatur.

ἀγλαώπης uerò Æſculapius à Lacedæmonijs eſt appellatus, teſte Heſychio: quaſi tu dicas, aſpectus ſplendidi. A' medendi quoque peritia ἰατρὸς, hoc eſt medicus, uocitatus eſt.

Colatos inſuper Æſculapius cognominatus. Euſtathius Mercurium, ni fallimur, ait: cuius ſimulachrum in Cyllene uico poſitum fuiſſe tradit.

Hagnitas cognomen eſt Æſculapij, cuius templum fuit apud Laconas, ad curriculi ſeu ſtadij dexteram. Hagnitas uerò appellatus ab ἄγνῳ, id eſt à ſalice amerina, quod ex eius materia illic delubrum conſtabat. quare mirum eſt, quoſdam ſine afflatu hoc no-
B men ſcribere.

Cotylæus Æſculapius apud Eurotam Laconiæ fluuiū cultus fuit, cuius templum ab Hercule poſitum legimus, cum is ex uulnere in cotile, id eſt manus cōcauitate ſanatus fuiſſet, quod in prælio contra Hippocoonta & filios acceperat. Pauſan.

αἰγλαὴρ Æſculapius etiam dictus, Heſychio et Phauorino teſtib.

Salutifer etiam Æſculapius ab Ouidio dictus, lib. Metamorph. ſecundo. item Opifer, lib. x v.

Cum deus in ſomnis Opifer conſiſtere uiſus.

quanquam & Apollo eodem cognomine dictus, ab eodem poeta.

Alia etiam eius ſunt præter hæc cognomina, quorum nonnulla habes in hymno Orphei, quem cum manna thuris illi adoleuit. ut αὐξιθαλὴς, id eſt augens ſemina: & ἀπαλεξίκακος, id eſt propulſor malorum.

Hygeia, & cum patre, & cum ſororibus culta: interdum & ſeorſum, ut apud Græcos obſeruamus, cum ſorore Panacea. Hippocrates in Iuſiurando. Hygeiæ ſimulachrum Pauſanias apud Sicyonios fuiſſe ait, quod uix apparere uidebatur: cui mulieres capillos dicabant, & in eius honore ſibi tondere ac reſecare ſolebant. De Hygia ſuprà in hoc Syntagmate meminimus, ubi Æſculapij filios, filiasque recenſui. Huius peculiaris hymnus Orphei legitur,

cum thymiamate mannę thuris, cui pulcherrima cognomina etiam A aſcribit. Sed de Hygeia Pallade ſuo loco actum eſt. In primo quoque Syntagmate de hac Hygeia actum eſt, ubi Salus Romanorum eſt deſcripta.

AVRORA.

AVRORA à noſtris, ab aura uocatur dea, unde & aurea cognominata eſt, ut illud:

Aurea fulgebat roſeis Aurora capillis.

quæ ſolem præcedere putabatur. immo & nuncia, hoc eſt, ut ad eam canit in hymno Orpheus, ἀγγελίδα θεοῦ Τιτᾶνος. græcè ἠὼς & ἑὼς uocata, unde Eous & Heous deducitur, nunc breui, nunc producta ſyllaba. & cum afflatu in prima, ſi ab ἑὼς deducitur: & ſine eo, ſi ab ἠὼς. Græcorum tamen quidam ſunt, qui ita tradant, ἠὼς communi lingua dici, ionicè uerò ἑὼς, doricè autem ἀὼς: & æolicè ab hoc ipſo, Dorico uidelicet, αὔωρ. licet Seruius hæc parum obſeruarit. Sanè antiqui cuiq; parti temporis ac diei ſuum Genium & deum proponere ſolebant, quod apud Homerũ grammatici notant. Ergo Aurora dea primæ partis diei, qua gaudet mor B tale genus, ut canit Orpheus:

Nec cernere quiſquam eſt, Qui uultus fugiat ue tuos, &c.

Fuit Aurora Hyperionis filia, & Thię, ut Heſiodus ait in Theogon. Alij Pallantis dicunt. unde à patre Pallantias nuncupata. Ouidius:

Tradendum Phœbo Pallantias inficit orbem. Idem:

Sextæ Pallantidos ortu Italiam tenuit. & illud ex Vergilij poematibus,

Roſcida puniceo Pallantias exit amictu.

Alij Titani & Terræ filiam tradidere. At uerò hæc curru per cœlum uehi putabatur, qui Pegaſo alato equo trahebatur: & manu lampada ferre. Quare λαμπαδηφόρος etiam uocata eſt. Tradunt enim, poſt excuſſum ex Pegaſo Bellerophontem, ipſum equum ab Ioue Auroram impetraſſe. Homerus illi tamen equos aſcribit, Lampum & Phaethonta, in XXIII. Odyſſeæ. Poetæ prætere a finxere, Auroram Tithonum Laomedontis filium, formoſum in primis adoleſcentem, amaſſe, eundemq; rapuiſſe, unde natus ſit Memnon. demum tandem Tithonum ob nimiam eius ſenectutem, in cicadam mutatum ferunt, adeò ut uſque in prouerbium eius nomen deductum ſit, ut apud Lucianum & Suidam legimus.

A gimus. M. quoque Cicero in Catone de Senectute, ait Ariſtonem Chium Tithonum ideo, quia ſenex fuiſſet, introduxiſſe de ſenectute loquentem: quem tamen, ut fabuloſum, Cicero ipſe in Catonis perſonam mutauit. Hinc & Aurora ipſa Tithonia nuncupata eſt. Vergilius:

Te potuit lachrymis Tithonia flectere coniunx. Idem:
Tithoni croceum linquens Aurora cubile. Statius:
Trepidas ſubitò Titonia nubes Diſcutit.

Auroram & Cephalum amaſſe fabulantur, de quo Ouid. VII. Metamorph. item in Arte:
Nec Cephalus roſeæ præda pudenda deæ. Sed & Plutarchus alijq; meminere.

Memnonis mater Aurora uocata eſt à poetis, à filio Memnone. fabula notiſſima: ut illud,
Memnonis ut genitrix infecerat humida cœlum. & Ouidius:
Memnona ſi mater, mater plorauit Achillem, &c.

Lutea etiam Aurora cognominata eſt: ut illud,
Aurora in roſeis fulgebat lutea bigis. Et illud,
Inficit & cœlum lutea ſidereum.

B Roſcida, & Roſea Aurora, diuerſa ratione cognominata: hæc quidem à colore, illa à rore. ut in illo,
Roſcida puniceo Pallantias exit amictu. Item:
Et roſeis manibus ſidera diſpulerat.

Crocea quoq; aurora uocatur, & in ueſte crocea deſcribitur, unde à Græcis κροκόπεπλος uocata eſt. hinc noſter Maro, dum experimenta facit ingenij,
Aurora Oceanum croceo uelamine fulgens. Et illud,
Titoni croceum linquens Aurora cubile. Quin etiam legimus ἰανηφόρος ἠὼς, ut ab Antimacho appellatur, ab Eano ueſte lucida & tenui, quia ἑανὸς dicitur ab Homero peplos, quod & Heſychius notauit.

χρυσόθρονος ἠὼς, ita Homerus in hymno Veneris, & alibi appellauit: hoc eſt, auream ſedem habens Aurora.

ἀγγελίδα, id eſt nuncia dei Titanis, dicitur ab Orpheo in hymnis. Pręuia uerò, in experimentis Vergilianis:
Præuia flammiferi currus Aurora rubebat.

Rhododactylos Aurora, ab Homero & alijs cognominata eſt, quaſi roſeos digitos & manus habere uideatur. ut Vergilius:
Et roſeis manibus ſidera diſpulerat. ut antè dictum.

Pudoricolor Aurora à Neuio poeta uetuſtiſſimo, in fabula Alce-
ſtidis

ſtidis nuncupata eſt, teſte Gellio, pro rubente. Sic enim ſæpe uocata eſt, unde illud, A

Vix Aurora ſuo rubefecerat æthera curru. Item,
Et bijugis uecta rubebat equis. Putarim epithetum illud Orphei exprimi, ἐρυθαινομένη.

ἡμέρα etiam interdum à græcis appellari uidetur, ut eſt in Attica Pauſanię, ubi de Cephali fabula mentio. Nam præter Tithonũ, ſcimus & deam hanc Cephalum amaſſe, ut notiſſima eſt fabula, uel in primis ab Ouidio, ut paulo ſuprà oſtenſum eſt.

Aurorę præterea hymnus ab Orpheo concinitur, cum thymiamate mãnæ libani, id eſt thuris: quo loco λαμπροφανής, id eſt ſplendida, inter cætera Aurora uocatur.

MVSAE.

MVSARVM Syntagma, Cynthi ſuauiſſime, ut noſti, multo antè iuuenis compoſui, in quo de Muſis ex uaria lectione pleraq; collegi, quæ præſenti inſtituto cõuenire poſſunt. Nunc ea tantum, quæ ad earum cognomina pertinent, tibi afferam, uel quæ omiſſa in priore fuerunt. Muſarum igitur in primis duo genera fuerunt: antiquarum, quas Cœli & B Terræ filias dixere: & iuniorum, de quibus paulo pòſt agendum. Mnaſeas quidem & ipſe auctor eſt apud Arnobium, Muſas eſſe filias Telluris & Cœli, Iouis cæteri prædicant, ex Memoria uxore, uel Mente. Has quidam uirgines, alij matres fuiſſe conſcribunt. Libet uerò hic paucis tibi referre, quæ idem ſcribit Arnobius: Ephorus, inquit, has numero eſſe treis effert, Mnaſeas (quem diximus) quatuor. Myrtilus inducit ſeptem, octo aſſeuerat Crates. ad extremum Heſiodus nouem, cum omnibus prodit deis, cœlum & ſidera locupletans, &c. Cæterũ & Granius apud ueteres homo doctiſſ. Nouenſiles, qui dei dicebantur Sabinorũ, Muſas exiſtimauit, à numero uidelicet nouẽ denominatos: ut alibi, hoc eſt in primo Syntagmate, planius oſtendi. Porrò Myrtilus Macari filias Muſas dixit, ita tradente Arnobio: Nunquid ex nobis eſt, inquit, Myrtilus auctor, qui Macari filias, Megalconis ancillulas, profitetur fuiſſe Muſas? Sed ut paradoxa hæc mittamus, inſuper & alia afferemus. Eumelus Corinthius poeta, ut Ioan. Zezes grammaticus ſcribit in Heſiodum, tres eſſe dixit Muſas, filias Apollinis, Cephiſon, Apollonida, & Boriſthenida. Sed Aratus in V ἀστρικῶν, quatuor Muſas putauit, Iouis Ætheris filij & Pluſiæ nymphæ, ἀρχήν, μελέτην, θελξινόην, & ἀοιδήν. Quidam & quinque Muſas fuiſſe tradiderunt, & nomina quinque ſenſuum habuiſſe. Epicharmus autem in nuptijs

A ptijs Hebes, ſeptem Muſas commemorauit, Pieri filias, & Pimpleidos nymphæ, Nilum, Tritonem, Aſopum, Heptapolen, Acheloida, Tipoplun, & Rhodian. Ab Heſiodo uerò nouem in Theogonia dicuntur, & ſimiliter ab Homero & Orpheo. Et tres quidem, ut idem Zezes ait, propter tres tonos, tres accentus, tria tempora, tres perſonas, & tres denique græcorum numeros, & pleraque alia. Quatuor autem dicuntur, propter quatuor dialectos, id eſt linguas Græcorum, Ionicam, Atticam, Doricam, Æolicam: & propter alia multa. Quinque uerò Muſæ dictæ ſunt, propter quinque ſenſus, & cætera eiuſmodi. At ſeptem, propter ſeptichordem lyram, & propter ſeptem zonas, ſeptemq́ue ſtellas, & inter hæc ob ſeptem uocales, & quædam alia. Nouem poſtremò dictæ, propter nouem ipſarum inuenta. Clio enim hiſtoriam inuenit: Thalia φυτουργίαν, hoc eſt plantarum artem: Euterpe tibias: Melpomene oden, id eſt cantilenam; Terpſichore χορείαν, id eſt tripudium: Erato nuptialia, & ſaltationem: Polymnia agriculturam: Vrania aſtrologiam: Calliope poeſin. atque ob hæc inuenta deas Muſas fuiſſe, fabulati ſunt antiqui. Alij aliter dicunt, inter quos Phurnutus, in his rebus perſcrutandis diligens & accuratus. Duæ, inquit, Muſæ dicũtur, propter theoricen & practicen.

B nam & diſciplinæ in ſpeculatione & actione conſiſtunt. tres uerò, propter ternarij numeri perfectionẽ, ſeu quod tribus ſpeculationũ generibus philoſophiæ ratio perficitur. Tot certè Muſas, Sicyonios conformandas locaſſe tribus artificibus legimus. At uerò quatuor aut ſeptem exiſtimatæ, quod apud antiquos tot uoces muſica inſtrumenta habuiſſe feruntur. Porrò quod nouem creditæ fuerunt, idem ait Phurnutus, quòd tetragonos, id eſt quadratos ac perfectos, ut quidam dixit, eos faciant, qui cum eis uerſantur. Talis enim eſt numerus, qui nouem dicitur, ut qui ex ſeipſo conſiſtat, & primi propter perfectionem participare à nonnullis exiſtimatur. Alij quidam, ait Zezes, has primas nouem fuiſſe Muſas prodiderunt, Callichorem, Helicen, Eunicen, Thelxinoen, Terpſichoren, Euterpen, Enceladen, Dian, & Enopen. M. quidem Tullius in tertio de Nat. deorum, tria Muſarum genera recenſet: Iam, inquit, Muſæ quatuor, natæ Ioue altero, Thelxiope, Mneme, Aœde, & Melete: ſecundæ, Ioue tertio, Pierio natæ, & Antiopa, quas Pieridas & Pierias ſolent poetæ appellare, iiſdem nominibus, eodemq́ue numero quo proximæ ſuperiores. Muſæ uerò dictæ ab inquiſitione, hoc eſt, ἀπὸ τῆς μώσεως. ſicut illud eſt uetus: Mollia ne inquiras, ne aſpera habeas. hoc eſt græcè, μὴ τὰ μαλακὰ μῶσο, μὴ τὰ σκληρὰ ἴσχης. Vel dictæ παρὰ τὸ μυέω, quod initio & inſtituo ſignificat. Muſæ puellari & nympharum habitu indutæ finguntur,

cum uarijs

cum uarijs & diuerſis muſicis inſtrumentis. nam ex marmore qui- A
dem peruetuſtas Romæ in ſepulchro effictas, diuerſas ab his quas in ſubſcriptis carminibus leges. Coronabantur uerò uariè & florum & frondiũ coronis: ſed & interdum palma, ut Phurnutus ait, propter nominis ſimilitudinem, quia Phœnices literas inueniſſe feruntur. Quin & literæ Phœniceæ appellatæ ſunt, ut in Poetis diximus. Sed & coronas interdum geſtare Muſæ finguntur, ex pennis uerſicoloribus, non modo propter Pieri filias ab his ſuperatas, & in picas conuerſas, ſed etiam ob Sirenas deuictas, ut alibi dictum eſt. Certe harum ſigna hodie quoq; peruetuſta Romæ uiſuntur, quæ pennam habent in uertice affixam, ut ipſe ſæpe conſpexi, quæ Sirenum eſſe creduntur. Muſæ igitur plurimorum conſenſu Iouis & Mnemoſynes, id eſt memoriæ filiæ dictę ſunt: quod Orpheus duobus hymnis oſtendit, altero ad Muſas ipſas, altero ad Mnemoſynen, cui & thymiama adolet libani, id eſt thuris. Solonis quoq; pulcherrimæ principium hoc eſt elegiæ, quam apud Stobæũ legimus:

μνημοσύνης καὶ ζηνὸς ὀλυμπίου ἀγλαὰ τέκνα,
μοῦσαι πιερίδες κλῦτέ μοι εὐχομένῳ: Mnemoſynes & Iouis Olympij ſplendida proles, Muſæ Pierides, audite me precante: uel ut carmine ludamus,

Mnemoſynæ & Iouis ætherei inclyta proles,
Muſæ Perides, uota tenete mea. B

Sanè nec hoc loco præterierim, Mnemoſynen & Iouẽ parẽtes Muſarum propterea exiſtimatos, quòd qui operam nauant in re literaria, oportet intelligendi & memoriæ poteſtate præditos eſſe. Iupiter quippe ab antiquis τὸ νοητικὸν putabatur afferre, & Mnemoſyne τὸ μνημονικόν. Ad hæc & fons Mnemoſyne fuit non longe à Trophonij antro: qui ita appellabatur, quòd aqua ex illo uidebatur afferre memoriam omnium quæ in ipſo antro uidiſſent. Comites uerò Muſæ Apollinis dicuntur, ut denarius numerus compleatur: quia humana uox ut perfecta ſit, nouem fulcitur adiumentis. primò quatuor dentibus, & duobus labris, linguáq;, & palati concauitate, & gutturis fiſtula, ac pulmone, ut folle aerio. Si enim ex his aliquid defuerit, uox perfecta non erit. Sed & Phyſica naturæ ratione Muſæ Apollini iunguntur. Sicuti enim terreſtris muſicæ μέση, id eſt media principatum in omni tropo tenet: ita Sol harmoniæ cœleſtis, quæ nouem ordines habere dinoſcitur, propter ſcilicet planetas, octauamq; ſphæram cœleſtem, atq; ipſam terram, quæ totius conſonantię informitas, uocumq; materię proportionẽ poſſidet. Vnde iuxta allegoriæ leges quidam hoc Muſarum utuntur ordine. primo loco Vraniam poſuere, id eſt humanæ intelligentiæ ſublimitatem, deinde Polymneiam, id eſt capacitatem memoriæ. tertiam

A tertiam numerauere Euterpen, id eſt uoluntatis delectationem: nam intelligentia memoriæ iungitur, & uoluntati. Inde Erato ponitur, hoc eſt amabilis: nulla enim re plus uoluntas delectatur, quàm ſimilium collatione: hoc autem ſine profunda cogitatione fieri non poteſt. ideo ſubſequitur Melpomene. huic Terpſichore, quaſi artium delectatio aſſociatur: cogitationum etenim perfectio ſine diſciplinarum exercitatione fieri non poteſt. His omnibus omnis humanæ locutionis uenuſtas gignitur, quæ Calliope deſignatur. Inde Clio, hoc eſt bona fama & gloria naſcitur. Sub qua Thalia, quæ in ultimo loco poſita eſt, hoc eſt germinatio uirtutum: omnis enim uirtus per pulchram appetitur famam & gloriam. Ideóque albo alite, id eſt, cygno ſubſtollitur, ſtagniſque mox deponitur: quia gloriæ & bonæ famæ ſemina in altum & ſublime elata, dein per humum, hoc eſt inter mortales & per ora hominum diſſeminantur, atque diffunduntur. Alij porrò ad ipſius Muſices referunt conſonantias. Thaliam enim Muſam dicunt concentum non habere, ſilentio & terræ eam aſcribentes. Clio uerò cum Luna, hypodorium modum & chordam proslambanomenon mouent. Calliope & Mercurius, hypophrygium modum, & chordam hypatehypaton poſſident. Terpſichore cum Venere, hypolydian parhy-
B patehypaton continent. Melpomene cum Sole, dorium & lichano hypaton coaptant. Erato cum Marte phrygium cum hypate meſe cuſtodiunt. Euterpæ & Ioui Lydius & parhypate meſe conueniũt: Polymneia & Saturnus Mixolydium & lichanon meſon ſeruant. Vraniæ & Cœlo ſtellato hypermixolydius modus, & meſes chorda aſcribuntur. Et hactenus hæc quidem de Muſis dicta, quoniam in peculiari altero Syntagmate noſtro de Muſis notata non fuere: cætera in eo require. Quoniã uerò in græcis Epigrãmatibus carmen legitur, in quo ſingularum Muſarum officia à noſtris & ſupra ſcriptis nonnihil uaria ac diuerſa continentur, hic tibi illud meis utcunque uerbis referam. Nec te admiratio capiat, quod græcum decaſtichon cum ſit, ipſe nouem uerſibus concluſerim. Duos enim de Polymneia uerſus in unum ſum complexus, ut uerſuum numerus Muſarum numero reſponderet.

EPIGRAMMA.

Calliope heroi monſtrauit carminis artem,
Clio dulciſonæ citharæ modulamina prompſit,
Euterpea chori tragici reſonabile carmen,
Melpomene dulci concentu barbita mouit,
Grataque Terpſichore calamos inflare parauit,
Aſt Erato diuûm iucundos repperit hymnos,

Harmoniam numeris, ſaltusq; Polymnia iunxit, A
Vraniæ aſtrorumq; chorum, cœliq; rotatus,
Comica uita Thalia tibi eſt, moresq; reperti.

Nunc attende, quantum meis præſtent græca, & elegantia & uenuſtate: ſed græcè neſcientibus, opem qualicunq; modo ferre iuſtum fuit.

καλλιόπη σοφίην ἡρωΐδος εὗρεν ἀοιδῆς,
κλειὼ καλλιχόρου καθάρης μελιηδέα μολπήν,
εὐτέρπη τραγικοῖο χοροῦ πολυηχέα φωνήν,
μελπομένη θνητοῖσι μελίφρονα βάρβιτον εὗρε,
τερψιχόρη χαρίεσσα πόρεν τεχνήμονας αὐλούς,
ὕμνους ἀθανάτων ἐρατὼ πολυτερπέας εὗρε,
τέρψιας ὀρχηθμοῖο πολύμνια πάνσοφος εὗρεν,
ἁρμονίην πάσαισι πολύμνια δῶκεν ἀοιδαῖς.
οὐρανίη πόλον εὗρε καὶ οὐρανίων χορὸν ἄστρων.
κωμικὸν εὗρε θάλεια βίον τε καὶ ἤθεα κεδνά.

Sed & Latinum hoc quoq; eſt epigramma, quod inter Vergilij poematia legitur:

Carmina Calliope libris heroica mandat.
Clio geſta canens, tranſactis tempora reddit. B
Dulciloquis calamos Euterpe flatibus urget.
Melpomene tragico proclamat mœſta boatu.
Terpſichore affectus citharis mouet, imperat, auget.
Plectra gerens Erato ſaltat pede, carmine, uultu.
Signat cuncta manu, loquitur Polyhymnia geſtu.
Vranie cœli motus ſcrutatur, & aſtra.
Comica laſciuo gaudet ſermone Thalia.
Mentis Apollineæ uis has mouet undiq; Muſas.
In medio reſidens complectitur omnia Phœbus.

Sed iam Muſarum cognomina, quorum frequens apud auctores mentio, paucis recenſeamus. Sunt igitur in primis Muſæ nymphæ nuncupatæ, quòd Acron notat illo Horatij uerſiculo:

Vidi docentem, credite poſteri,
Nymphasq; diſcentes. Item Vergilius, Nymphæ noſter amor Libethrides. Huc adde, quæ de nymphis Lydorum traduntur, quæ & Lydiæ Muſæ dictæ ſunt. Cum enim Carius Iouis & Torrebiæ filius, errabundus uagaretur, ad paludem quandam, quam ipſe ex matris nomine Torrebiã appellauit, peruenit, ibiq; Nympharũ quas indigenæ Muſas uocabant, auditos cantus edidicit, Lydiosq; modos edidit, ut Nicolaus prodidit, & Stephanus.

Virgines

A Virgines etiam, id eſt παρθένοι Muſæ dictæ ſunt, quoniam diſciplinæ, uti uirgines, abditæ, & nõ fuco comptę eſſe uidentur, natiuo ſcilicet decore contentę: id quod & de bonis literis dicere conſueuimus, quæ ideo interiores, abditæ & reconditę à Cicerone in primis appellantur. ſed & Lucianus quodam Dialogo eas Virgines, id eſt παρθένυς uocat: id quod & Zezes in cõmentarijs in Heſiodum. Sed quo modo uirgines, ſi Clius et Magnetis Ialemus & Hymenęus filij fuere? Euterpes autem & Aſtrymonos Rheſus, uel ſecundum alios Terpſichores? Apollinis uerò Carbãtis & Thalię Palęphatus? Vraniæ & Apollinis, uel Pieri terrigenæ Linus? Melpomenes quidem, uel iuxta alios Terpſichores & Acheloi Sirenes? Terpſichores uerò, uel Melpomenes & Lini Apollinis, uel ſecũdum alios Lari, Melpus? Erato & Æthlij Endymionis, uel Philamonis, Thamyris? Polymniæ uerò, & Celei, ſiue Chimarrhi Martis, Triptolemus? Calliopes & Oeagri, Orpheus? quibus & allegorias ſubiungit perbreues, idem qui ſuprà, Ioannes Zezes.

Camenæ uocãtur & Muſæ, quaſi Canienæ, à cano, ut plures exiſtimant. Varro tamen Caſmenas primum dictas ait, inde Carmenas, poſtremò ablata r litera Camenas.

Heliconiades, ab Helicone Bœotiæ monte, in quo primi Otus B & Ephialtes Muſis ſacra fecere, eumq́ montẽ Muſis ſacrũ eſſe uoluere. ſed & Heliconẽ fluuium quidam eſſe uoluerũt, qui per LXX ſtadia lapſus ſub terram fluit, inde erumpit, & pro Helicone Baphyras dictus. Quidam rem in Orphei necem retulerunt, ne homicidæ mulieres Cicones ſe abluerent. Nicandri interpretes Heliconem etiã Meliſſum appellant. Sed enim ſunt inter ſcriptores, qui Heliconiadas Muſas ab inſtrumento muſico deriuãt, cuius inſtrumenti mentio eſt apud Ptolemæum in muſica. Fuit & Helicon ſtatuarius artifex, cuius eſt in Græcis prouerbijs hiſtoria.

Parnaſſides Muſæ appellãtur à Parnaſſo Phocidis regionis monte, qui & Larnaſſus uocatus, Stephano & Tarrhæo Lucil. teſtibus, à larnace, id eſt ab arca Deucalionis, quę eò delata fuit. poſt diluuium uerò longe à Parnaſſo heroe montis incola Parnaſſus uocatus eſt, ut Hellanicus ſcripſit. Alij à Parnaſſo Cleodorę nymphæ & Neptuni, ſiue Cleopompi filio. In Parnaſſo alternis annis Bacchanalia, id eſt Trieterica agebantur, ubi Satyrorũ frequẽs cernebatur cœtus, & frequẽtius uoces exaudiebantur, & cymbalorũ crepitus, id quod & Macrob. poſt Pauſ. annotauit.

Aonides Muſæ, ab Aonijs montibus frequentiſſimè dictæ, qui montes & Aones dicti: ut illud,

Aonas in montes ut duxerit una ſororum. Bœotia quoq́ regio & ipſa Aonia denominata eſt, à cuius etiã populis Hyantijs, Hyan-

tiæ ſorores Muſæ dictæ ſunt. Vnde magis mirũ, uiros alioqui eru A
ditos illud adhuc apud Statium malè enunciare, Et Pæan & Euan tiæ ſorores: cum Hyantiæ legendum ſit, ſyllaba id etiã manifeſtante, quæ in hoc breuis, in illo producta eſt.

Citheriades quoq; nuncupatæ à Cythærone monte, qui à rege antiquo Cythærone, teſte Pauſ. dictus fuit: uel ut alij, à Cithara.

Pierides, uel Pieriæ Muſæ, cognominatæ à Piero mõte, ut Feſtus ait, & Cicero. Stephanus tamẽ Pieriam ciuitatem & regiunculã nominat. ſed Apollonij Rhodij interpretes, Pieriam montẽ Thraciæ aſſerunt, in quo uerſatus ſit Orpheus. Græci Heſiodi expoſitores Pieriam Macedoniæ montem eſſe tradunt, in quo genitæ ſint Muſæ, qui mons Thraciam uſq; attingere dictus eſt. quod ea ratione fictum arbitramur, quoniam primus apud Græcos & ſapiens & poeta & theologus Orpheus in hæc loca diuerſatus eſt. uel ſi Ouidio poetæ credimus, Pieriæ Muſæ dictæ ſunt à Pieri & Anippes filiab. quæ cum ueris Muſis auſæ ſunt decertare, unde uictæ in picas mutatæ fuerunt. Pierum etiam uetuſtiſſimum poetam legimus, à quo Græcorum nonnulli Muſas aiunt lepidis adeò carminibus celebratas, ut ab eo etiam Pieriæ nuncupatæ ſint. Alij uerò, quòd Pierus Macedo, à quo mons cognominatus eſt, cum Theſpias profectus eſſet, primus Muſas nouem ſtatuerit, id quod in Bœoticis ſcribit B
Pauſanias, & ipſe in Poetarum hiſtoria retuli.

Pegaſides inſuper Muſæ nuncupatæ, ut Feſtus docet, à fonte quem Pegaſus ictu ungulæ fingitur aperuiſſe. ob quam cauſam & fons Hippocrene, & Muſæ ipſæ Hippocrenæ dictæ: cuius fontis aquas uocales fuiſſe, plurimi poetarum cecinere. Sidonius,

Texerunt uitreæ uado Hippocrenes,
Tunc hac merſus aqua loquacis undæ: & reliqua. Statius Papinius in epithalamio Stellæ poetæ:
Et de Pierijs uocalem fontibus undam. Pindari commentator fabulam in allegoriam refert, quòd ſcilicet poetæ ſoliti eſſent canere carmina: uel propter muſicam quæ fit ex aqua, cuius & nos alibi meminimus, in Muſis ſcilicet. hinc & Hydraulica muſica, & Silani.

Aganippides etiam Muſæ ab eodem fonte appellatæ ſunt, qui fons etiam Aganippe uocatus eſt. alij in Helicone fontem ſtatuũt, ſic ab Aganippe Termeſſi fluminis filia. fuit autem Termeſſus, ut Pauſ. ait, fluuius circum Heliconem. Multa hic conſultò prætereo, quæ de Pegaſi equi fabula afferre poſſem.

Iliſſides, quæ et Iliſſiades, Muſæ nuncupatæ ſunt ab Atticæ flumine Iliſſio, ut in Attica Pauſ. docet. Stephanus tamen ab urbe Iliſſo dictas exiſtimauit, teſtemq; uocat Apollodorum.

Theſpiades uerò Muſæ uocantur, nõ ut quidã putant, à Theſpia

matre

A matre,uel nutrice,quod nuſquã apud idoneos auctores compertũ: ſed á Theſpia,uel Theſpijs(utroq; enim modo dicitur,ut ait Stephanus)ciuitate Bœotiæ,ubi præcipuè Muſæ colebãtur. Si quis tamẽ ſcire deſiderat,quo nomine uocata fuerit Muſarum nutrix, is in primis Hyginũ legat in Aſtronomico poetico,& in Aratũ latina Commentaria,quæ in Baſſum à quibuſdã referunt. utriq; enim eam Euphemen uocant,quæ Crotonem filium habuit:qui Muſarum precibus,quod inter eas eſt uerſatus,et ab eis muſicã edoctus,ab Ioue eſt inter ſidera collocatus, & ſagittarij nomen habet.Huius quidẽ Euphemes ſtatuã Pauſ.in Helicone poſitã fuiſſe ait ad Muſarũ lucum.

Libethrides à Magneſiæ fonte Muſis ipſis cõſecrato, Muſæ nuncupatæ ſunt, cuius Plin. & Solinus meminere. Strabo in IX, Libethri etiam meminit:Hoc in loco,inquit, conſecrata eſt Muſis ædes, fonsq; Caballinus,& Libethridum ſpelunca nympharum. Vergil. Muſæ noſter amor Libethrides. Sedenim Libethriũ montẽ XXX ab urbe Corona ſtadijs Pauſ.diſtare ſcribit,in quo & fons,& Muſarum Libethriadũ ſimulachra fuiſſe traduntur.Fuit & Libethra ciuitas in monte Olympo,uel Dionyſij oraculo memorabilis,de non eruendis à ſue oſſibus Orphei.qua de re multa in Poetarum hiſtoria retulimus.Hinc emanaſſe quidam uolunt illud, ἀμουσότερος λιβη-
B θρίων: hoc eſt, Libethrijs inelegantior.

Pimplię Muſę dictæ ſunt in Macedonico Olympo,à fonte Pimplia,ut Heſychius tradit.uel ut ait Porphyrion, à monte uel fonte eiuſdem regionis ; ut uerò Apollonij Rhodij interpretes ſcribunt, à Pimplia regione, quæ fuerit prope Pieriã.Literarũ tamen quidã,ut uidetur,parum gnari,Pipleades potius quàm Pimpleades uocitãt. Græci certè,quorum hoc eſt uocabulum, tum πίμπλειαν, tum πίμπλεια, hoc eſt, cum ει diphthongo in penultima,& fine, enunciant, non πίπλια. Videtur tamen Varro de Lingua lat.Pipleades nuncupare,ſicuti etiam Acron: qui eas ab aliquibus à peplo ueſtis genere dictas ait,uel ab Orchomeniorum monte Pimpleo.Non deſunt inter grammaticos, qui hic meras nugas confingant,quæ præteruolandę à nobis potius quàm adſcribendæ ſunt.

Caſtalides Muſæ nominatæ ſunt à Parnaſſi fonte Caſtalia, cuius aqua potu ſuauis fuiſſe traditur: quanquam apud Stephanum,Caſtalia ſit Ciliciæ ciuitas. Nicephorus in interpretatione Syneſij, fontem eſſe propè Antiochiam Syriæ, ubi oracula redderentur, teſtatum reliquit. Idem multo ante Nicephorum ſcripſere Clemens Alexãdreus,& Euſebius Pamphili. Mythologi quidem Caſtaliam ferunt uirginem quampiam fuiſſe, quam cum ardentius Apollo deperiret, eiq; uim inferre ſtuderet, ſeſe in fontem ipſum præcipitaſſe, à cuius nomine fons Caſtalius cognominatus eſt. Idem Cœ-

lius Lactantius, uel Lutatius grammaticus. At uerò Probus: Caſtalius, inquit, fons eſt Delphis in Apollinis oraculo, qui abluit ipſam aram dei, dictus à Caſtalio Delphici Apollinis filio. alij à Caſtalio patre Thyiæ, unde Thyiades Bacchæ nymphæ uocatæ ſunt. Panyaſis uetus poeta græcus, Caſtaliã hoc uerſu Acheloida uocat, A

Caſtaliam aduenit, diuinam Acheloidos undam.

(ſic enim ego ex tempore luſi) quò fit, ut nonnulli Acheloi filiam Caſtaliam exiſtimarint.

Corycides adhæc Muſæ appellatæ ſunt à colle, uel antro potius Corycio, in Parnaſſo, Delphis proximo, cuius meminit & Laertius in uita Pherecydis, & Apollonij Rhodij cõmentatores: qui nũcupatum illud aiunt à nympha Corycia, cuius & Apollinis Lycoreus filius fuit, à quo Delphici incolæ Lycores nuncupati ſunt. aliæ ſint licet de ijs populis opiniones, quæ noſtri nunc non ſunt inſtituti. Alterum præterea antrum Corycium memorabile in Cilicia fuit, de quo Mela et Solinus. Fuit & eo nomine urbs, ut Herodotus et Strabo prodiderunt. quin & Stephanus multis in locis urbes eius nominis commemorat.

Mnemoſynides Muſæ quoq; uocatæ fuere, à matre Mnemoſynæ, quæ eſt memoria.

Pateidas, ait Feſtus Pompeius, Muſas appellatas, à fonte Macedoniæ, propter liquoris eius unicam ſubtilitatem. B

Ligiæ etiã Muſæ dicuntur, ut in Phædro ſcribit Plato: ſiue propter ſpeciem cantus, ſiue propter muſicum genus canorum quod Ligium nuncupatur.

Olympiades & Varro Muſas nominat, ab Olympo monte, carmen illud afferens,

Muſæ, quæ pedibus magnum pulſatis Olympum. quod quidem carmen ab Homero deductum uidetur, qui Muſas aliquoties inuocat Olympia tecta habitantes, hoc carmine,

ἔσπετε νῦν μοι μοῦσαι, ὀλύμπια δώματ᾽ ἔχοντες. cuius etiamnum hemiſtichum cùm apud alios, tum apud Heſiodum legitur. Sed & Olympiadas Terentianus Muſas hoc uerſu uocat,

Carmen ſummè dediſtis Olympiades *mihi Muſæ.* Item Heſiodus in Theogonia,

μοῦσαι ὀλυμπιάδες κοῦραι διὸς αἰγιόχοιο.

χρυσάμπυκες Muſæ etiã à Pindaro in Iſthm. uocatæ ſunt, quòd uidelicet ornamentum aureum in capite geſtarent. παρὰ τὸ χρυσίον & ἄμπυξ, qui ornatus eſt capitis muliebris.

Ardalides adhæc Muſæ cognominatę, ab Ardalo Vulcani filio, qui cum ad Trœzenios tibias & Muſas detuliſſet, eas ita à nomine ſuo appellauit, auctor Plut. in Sympoſio, & Stephanus, qui ita ſcribit: Ar-

A bit: Ardalides & Ardaliotides in Trœzene coluntur Muſæ: ſic ab Ardalo dictæ quopiam, uel à loco. Addit amplius Pauſ. fuiſſe apud Trœzenios aram ueterẽ, ſuper quam Muſis & Somno diuinã rem faciebant, quòd ſcilicet Muſis ſomnum conuenire arbitrabantur.

Mæonidas demũ Muſas interdũ uocat Ouid. à Mæonia, ut putatur, regione: uel ab Homero, qui Mæonius dictus eſt, à Mæone magno patruo & tutore: uel à Mæone Lydorũ rege, qui Homerũ aluit, ut in eius uita legitur apud Plutarchum. Sunt tamen qui apud Ouidium in Metamorph. Myonias legant, ut quædam habent exemplaria, à Myonia Phocidis urbe, de qua Pauſan. & Stephanus.

Hæc ſunt Muſarum cognomina, quæ collegi. Si de Muſis forſan noſſe plura deſideras, noſtrum lege, ſi uacat, de Muſis Syntagma.

SYNTAGMATIS SEPTIMI FINIS.

Hiſtoriæ Deorum Gentilium

DE BACCHO, PRIAPO, ALIIS, AD ILLVST. HERCVLEM BENTIVOLVM, SYNTAGMA OCTAVVM.

Cui dono damus hos duos libellos,
Incultos licet, & parùm politos,
Hercules tibi? qui columna ſolus
Nunc es Bentiuolæ domus relicta.
Et quidem tibi iure, qui Gyraldi,
Soles nonnihil æſtimare nugas.
Dianam & Bromium hic deos habebis:
Hunc ſcenæ patrem, & Enthei furoris:
Venatrix alia eſt dea, & remota.
Hos legas, rogo, poſt tuas Camœnas,
Vel quæ Lydia, uel Latina cantant,
Culto (Iupiter) aureoq; plectro.
Quare hoc, quicquid id eſt, tibi dicatum,
Di faxint maneat, precor, perenne,
Noſtra nota fides ſit ut perennis.

LILIVS GREG. GYRALDVS
Illuſtr. D. Herculi Bentiuolo, S. P. D.

A *PErmulti ſunt Illuſt. Hercules Bentiuole, qui modo bene comptam & ornatam habeant familiam, & equos bene curatos, & ſtratos pulchris ephippijs, & canum omnis generis turmas, itemq; ædes magnificas, aulæis & periſtromatis ornatas, nihil præterea curant, ac optant, etiamſi ipſi indocti ac imperiti & ſint & habeantur. quibus id iurè dici poteſt, O uiri qui præſtãtes eſſe uultis, ueſtræ quidem domus & familiæ & iumenta rectè ſe habent, cæteraq; domeſtica: uos autem, ſi per uoſmetipſos quàm deformes ſitis, & ſordidati, uidere poſſetis, iurè ac rectè illud de uobis dici poſſe uideretis, quod de huiuſmodi hominibus, prudentiſſimus & eloquentiſſimus Demoſthenes, & philoſophus Diogenes dicere ſolebant: quorum alter uos oues aureo uellere opertas uocabat, quæ diuites quidem eſſent operimento, cæterùm ipſæ ſine ratione: ſic eiuſmodi homines ipſi rudes ſunt, & ignari. alter uerò, caprificis in præcipitijs & altiſſimis ruinis ortis, ſimiles hos ipſos arbitrabatur, quorum ficus non homines, ſed corui & graculi decerpant & paſcantur. Sic hoc tempore plurimos, mi*

doctiſsime Hercules, uideas, qui diuites & nobili loco nati, nihil aliud curant, nihil ſatagant, quàm uideri tales. Tu uerò nec illa ſpreuiſti, ſed te intus longe magis ornare ſtuduiſti: nõ ueſtibus dico (id quãquàm nec negligis pro dignitate, & domus ſplendore) ſed uirtutibus, ſed literarum ſtudijs, & his artibus omnibus quæ ſunt libero homine digniſsimæ. quod ueriſsimum eſſe iudicabit, qui te in omni muſices genere canentem audierit, & qui literarum tuarum elegantiſsimas notas conſpexerit. At quid hæc ipſe commemoro? quæ nec tu libenter audis? ut qui potius laudanda facere uelis, quàm coràm laudari. Nam & iſta iam pleriſq; omnibus nota ſunt, quæ tu uel Latino, uel Italico uernaculo, id eſt Hetruſco ſermone ſcribis: quorum etiam pleraq; in lucem data apparent, ut ſunt Comœdiæ, Satyræ, Epigrammata, & permulta alia. Quibus de rebus omnibus duo hæc mea Syntagmata tibi dono dare conſtitui, ut ſub tuo nomine in uulgus prodeant: in quibus Syntagmatibus Dionyſij & Dianæ fabulas recenſui, & eorum cognomina: quorum hæc uenationi, ille furori poetico, & toti ſcenæ apud gentes præfuere. Qua utraq; re tu delectaris: & uenatione quidem, ut corpus exerceas, ad eius tuendam ualetudinem: & poetica, ut animum exornes, & quamplurimis prodeſſe poſsis. Accipe igitur Illuſtr. ac doctiſsime Hercules, hæc noſtra, ita ut in tua tutela ſuſcipias: neue maledicorum uenenis pateant, tuæ correctionis antidotum eis adhibere uelis. Vale: & me, quod facis, tuo amore foue. Ex grabatulo noſtro.

BACCHVS. DIONYSIVS. ALII.

BAcchi, ſeu Dionyſij cognomina antequam explicemus, prius diſquirendum uidetur, quot hoc nomine fuerint. nam quamuis de omnibus ſimul agendum, nonnihil tamen lucis ipſa tibi diſtinctio afferre poterit. Philoſtratus ergo in Apollonij Tyanei uita, Dionyſios tres fuiſſe ait, Thebanum, Indicum, & Aſſyrium. Diod. itidẽ Siculus proditum ait, tres diuerſo tempore fuiſſe. primum Indum, ex Ammone & Amalthea genitum, qui barbatus Dionyſius dictus eſt, quòd Indorum more barbam nutriret: & Lenæus, quòd uinum ex racemis in torculari exprimere docuerit. alterum Dionyſium Ioue natum & Proſerpina, uel Cerere, quem primum ferunt boues ad aratra iun-

xiſſe.

A xiſſe.tertium Thebanum,Ioue item & Semele natum. At uerò noſter M.Cicero lib.de Nat.deorum tertio,quinq; cõnumerat:Multos,inquit,Dionyſios habemus: primum, Ioue & Proſerpina natum:ſecundum Nilo,qui Nyſam dicitur condidiſſe (ſunt tamẽ qui Nyſum,nõ Nilum hoc Ciceronis loco legant:)tertium Caprio patre,eumq; Aſiæ regẽ præfuiſſe dicunt,cuius Sabazia ſunt inſtituta: quartũ Ioue & Luna,cui ſacra orphica putantur confici:quintũ Nilo natum,& Thyone,à quo Trieterides conſtitutæ putantur.hæc ferè Cicero. Quod autẽ Dionyſium primum ait ex Proſerpina & Ioue natum, idipſum & Orpheus in hymno teſtatur canens, *διὸς καὶ περσεφονείης ἀῤῥήτοις λέκτροισι τεκνωθείς*. hoc eſt,Iouis & Proſerpinæ ineffabilibus lectis genitus. Communis tamen poetarum opinio,Bacchum Iouis & Semeles filiũ facit.hinc Bacchus ipſe in priore in Dionyſium hymno,ut aliquando è græco conuerti:

Ipſe ego ſum Dionyſus Eribromus,edidit ipſa
Me mater Semele,ſummo commixta Tonanti.

Qua de re conſentiunt Diod.& Euſeb.& quidem pluribus, quæ nos ita breuiſsimè repetimus. Cadmum ij tradunt Agenoris filium, ex Phœnicia ad quærendã Europam,quæ fuerat ab Ioue rapta, à rege miſſum fuiſſe:& cum non inueniret, tandem in Bœotiã deueniſſe, ibiq; Thebas condidiſſe. cumq; Harmoniam Veneris filiã duxiſſet uxorem, B Semelem & ſorores eius genuiſſe.Ioue autẽ Semelis amore capto, & ea multis artibus potito,Iunonis fraude, Semele Iouem tandem exorat,ut ad ſe,uti ſolitus eſſet ad Iunonem,accederet:illam non tuliſſe fulgura & tonitrua,exanimatamq; conflagraſſe. edito abortu infante,Iouem femori ſuo puerum aſſuiſſe,perfecto partus tempore fœtum edidiſſe, in Dracano nubiloſo, ut canit Theocritus. ita enim ſcribit in Bacchis, ſeu Lenis poemate:

Quem Dracano in nebuloſo
Iuppiter,exoluens ingens femur, edidit altus.

Hoc quidem de Iouis femore Tireſias aliter interpretatur apud Euripidem in Bacchid. multis uerſibus. Addunt prſterea fabulæ, Parcas ipſum anguibus cinxiſſe,illis quidem immanibus,innoxiè tamen pueri ora lambentibus. Vnde eſt illud poetæ Catulli de Bacchi comitibus:

Pars ſeſe tortis ſerpentibus incingebant.

Beatus etiã Epiphanius libro tertio cõtra Hæreſes, hos Bacchi ſerpentes ridet, ut in Euandicam. Poſt hæc Mercurius ab Ioue traditum puerum ad Nyſæ ſpecum detulit,nymphis Nyſæius educandũ, quo in loco Dionyſium nuncupatum ferunt, de patris & Nympharũ nomine. In eodem loco ferunt uitis & uini uſum,& plantãdi rationem docuiſſe: potionem prſterea ex hordeo decocto confectam, quam zython Græci, noſtri ceruiſiam, alijsq; nominibus appellant. Ipſum dein

cum exercitu non uirorum ſolum, ſed & mulierum terrarum orbem luſtraſſe aiunt, impijs ac iniuſtis hominibus, atrociſsimè pœnis & ſupplicijs affectis. hactenus meis uerbis, quę illi pluribus diſſeruere. Sed enim & illud notamus, noctuam auem inuiſam fuiſſe huic deo, utpote cui uitem denegarit, ſolamq́ à ſuis racemis abegerit, quòd mortalibus uinum criminata ſit. Quin & illud proditum eſt, ſi infantes noctuę oua aſſumpſerint, perpetuò uinum odiſſe, & id non modo nõ bibere, ſed & temulentos formidare, ut Philoſtratus auctor eſt. Bacchus igĩt uocatus ἀπὸ τοῦ βαχίειν, hoc eſt, ab incompoſitè uociferando. quidam à coronæ genere, quæ Bacche dicebatur, deriuant. Baccha, inquit Varro, uinum in Hiſpania. Euſtathius dici uoluit ἀπὸ τοῦ βαχεῖν, quod ſignificat ululare, & inconditè clamare, ut bacchæ facere ſolebant. mox κ litera addita fuit, ut maior ac ſonantior fieret, terribiliorq́ uocis expreſsio: quo modo & nonnulli etiã in Iaccho contigiſſe putant. Græci aliquot Bacchum non dei nomen eſſe tradunt, ſed ſacerdotis Dionyſij nomen, & rami cuiuſdam, quo in eius dei ſacris uterentur, in quibus & βακχίβακχος acclamabatur, ut Heſychius prodidit: & perinde etiam βακχίνω, fureo & inſanio: & βακχεία Dionyſij celebritas, quæ à noſtris Bacchanal, & Dionyſia Bacchanalia dicuntur. Sed ex rixis quidem & contentionibus, quæ uino ſupra menſuram hauſto ſeminantur, & clamoribus ex ebrietate fuſis, facta ſunt etiam illa huic deo cognomina: ἐραφιώτης, ἐρίβρομος, & ἐριβρεμέτης, de quibus ſeorſum agemus. ἔρις enim, ut noſti, rixã & litem ſignificat. Sed & Enyalius, id eſt Martius, hic deus cognominatus eſt, teſte Macrobio. Colebatur etiã apud Lacedæmonios Liberi patris ſimulachrũ haſta inſigne, nõ thyrſo. Sanè thyrſus haſta fuit, cuius mucro hedera lambente protegebatur: quod ſignificabat, inquit Macrobius, uinculo quodã patientiæ obligandos impetus furoris. habet enim hedera uinciendi obligandiq́ naturã: uini uero calor ad furorẽ ſæpe hominem propellit. Phurnutus quidẽ thyrſum ideo Baccho ait attribui, quòd ebriorum pedes ſuum officiũ haud planè peragant. Alij putant, quòd rarò compotationes ſine rixa & lite finiantur, ut Lapitharum & Centaurorum fabulæ declarant. Notiſsima eſt fabula de Lycurgo, qui Baccho inſidiabatur, apud Homerũ, ab Ouidio alijsq́ repetita. Phurnutus hanc ita interpretatur. Bacchũ, ait, fugientẽ Lycurgi inſidias ad mare perueniſſe, eumq́ à Thetide ſeruatum. uites interpretatur Bacchi nutrices, Lycurgũ uindemiatorem, uinum autem marina aqua mixtum conſeruari. Nunc quęſo rem ridiculam audi, quam cõuiua Vlpianus, ut puto, narrat in cœnis apud Athenæum, de Bacchi origine. Ignorare, inquit, mihi uidemini cõuiuæ, auum Dionyſij Cadmum cocum fuiſſe. illis autẽ tacentibus, Euhemerus (ait) Cous in tertio ſacræ hiſtoriæ libro ita

prodi-

A prodidit, auctoritate Sidoniorũ, Cadmũ regis cocũ fuiſſe, qui ſumpta Harmonia tibicine regis aufugit. hęc ille. ex quibus pręter rei nouitatẽ, Coum etiã uidemus appellatũ Euhemerũ, cum Meſſenium, uel Tegeatẽ aliàs: id quòd in eius uita, in Poetarũ hiſtoria oſtẽdimus. Puderet me hoc loco fabulã referre, niſi eam uir ſanctus Arnobius recitaret lib. V aduerſus Gẽtes: Cum, inquit, inter homines eſſet adhuc Nyſius & Semeleius Liber, noſſe inferos expetiuit, & ſub Tartari ſedibus quid nam rerũ ageretur inquirere. Sed cupiditas hęc eius nõnullis difficultatib. impediebatur, quòd quà iret ac pergeret, inſcitia itineris neſciebat. Proſumnus quidã exoritur, ignominioſus amator dei, atq; in nepharias libidines ſatis pronus, qui ſe ianuã Ditis atq; Acheruſios aditus pollicetur indicaturũ, ſi ſibi gereret morẽ deus, atq; uxorias uoluptates pateretur ex ſe carpi. Deus facilis, iurat poteſtatis futurum ac uoluntatis ſe eius, ſed cum primùm ab inferis cõpos uoti atq; expeditionis rediſſet. uiam comiter Proſumnus ediſſerit, atq; in limine ipſo proſtituit inferorum. Interea dum Liber Stygẽ, Cerberũ, Furias, atq; alias res omni curioſa inquiſitione collustrat, ex uiuentiũ numero index inde decidit, atq; ex more ſepelitur humano. emergit ab inferis Euhyius, & recognoſcit extinctũ ducẽ: qui ut fidem cõpleret pacti, & iurãdi ſolueret religione ſe iuris, locũ B pergit ad funeris, & ficorũ ex arbore ramũ ualidiſsimũ pręſecãs, dolat, runcinat, læuigat, & humani ſpeciẽ fabricatur in penis. Figit ſuper aggerem tumuli, & poſtica ex parte nudatus accedit: ſubdit, inſidit. laſciuia deinde luxuriãtis aſſumpta, huc atq; illuc clunes torquet, & meditatur ab ligno pati, quod iamdudum in ueritate promiſerat. hactenus Arnobius. qui & ideo Ithyphallos erigi inſtitutum aſſerit, & in hoc nõ Heraclitum ſolum, ſed totã cõteſtatur Gręciã. Fabulam hanc eandẽ cõperio in græco libello, qui inſcribit̃ *ἱςόριαι τῶμ φώτωμ*. Item apud Hyginum, dum coronã Ariadnæ deſcribit, ex his qui Argolica ſcripſerunt: ſed hominis uiam oſtendentis nomen non Proſumnus uocatur, ſed Hypolinnius, uel ut alia exemplaria habent, Hypelipnus. in græco uero libello *πρόσυμνος* etiã, & cum Arnobio cõuenit, *υ* gręca litera in u noſtrũ conuerſa, ut frequẽtiſsimè antiqui faciebãt. & hoc etiã addit Hyginus, quod Bacchus ab Ioue patre impetrauit ad inferos deſcendere, ut inde Semelen matrẽ reduceret. & de hac fabula ſatis. Iam ad reliqua uenio. Effingebatur item uarijs modis Bacchus, aliquos ego attingã. Simulachra, inquit Phurnutus, nuda fiebãt, ut uini naturã oſtẽderẽt, q̃ ſecreta reuelat. unde illud eſt q̃d dici ſolet, In uino ueritas. Effingebat̃ & puer imberbis. hinc Tibul.

Solis æterna eſt Phœbo Bacchoq; iuuenta,

Nam decet intonſus crinis utrumq; deum. Ouid. in Metamorph.

Tibi enim incõſumpta iuuẽta, Tu puer æternus, tu formoſiſsimus, &c.

Item cum corniculis in fronte. Ouid. in Sappho,

Accedant capiti cornua, Bacchus eris. Sed de cornib. Bacchi dicã in Bugene plura. Interdũ puer, & lætus, quòd uinũ modicè ſumptũ hilares & lætos homines faciat. Senex etiã aliquandò, & caluus, propter ſcilicet immodicã bibẽdi intẽperiem, & quòd ex ebrietate arcana plerunq; retegant. Indi etiã ſenẽ & barbatũ, ut dixi, Dionyſiũ coluere: hinc Macrob. in I. Sat. Liberi, inquit, patris ſimulachra partim puerili ætate, partim iuuenili fingebant, prẹterea barbata, ſpecie ſenili quoq;, & reliqua. Coronabat pãpinis, hedera, & ficulneis frondibus: pampino quidẽ, & ficu, ex memoria nympharũ Staphylæ & Sycæ: hedera uerò, Ciſsi pueri, qui fuerãt in has plantas cõuerſi. Effictus eſt aliquãdo in curru pampineo, & triumphans, qui pantheris modo, modo tigribus ac lyncibus trahebatur. Silenus pando aſello propter aſtans, bacchis & Satyris thyrſos & ferulas uibrãtibus, cęteroq; bacchantiũ comitatu tum præeunte, tum ſubſequẽte. Nam ut ſcribit Strabo lib. x. miniſtri & aſſeclę Dionyſij putabant, Sileni, Satyri, Bacchę, Lenæ, Thyię, Mimallones, Naiades, & Nymphæ, & Tityri. Porro addit & Phurnutus, σκιρτοῦς, Scirtus, & σκινίδας, tum Panes, & Syluanos, & Baſſarides: & nos Mænades addamus, & ſi quę alia huiuſcemodi ſunt fabulamenta potius quàm numina. Atq; hic Ariadnę chorus dictus, ut puto, quem Dędalum ſtatuariũ effinxiſſe ferunt in Cnoſo, ex albo marmore: cuius in Iliade meminiſſe uidetur Homerus, in illo, ἐν δὲ χορὸν ποίκιλλον. Quem chorum etiam deſignaſſe uideri poteſt Propertius in ſecundo Elegiarum: B

Egit ut euantes dux Ariadna choros. Philoſtratus Bacchi etiam imaginẽ in naui, elegãtiſsimè deſcripſit, qua Tyrrhenis nautis furorẽ immiſit, eoſq; demũ in delphinos cõuertit. Memini me has effictas nugas ſpectaſſe pulcherrimis ex muſino opere figuris in tẽplo olim Bacchi Romæ, nunc diuę Agnæ dicato. Fabulam Homerus in hymnis, & Ouid. copioſe, ante alios retulere. atq; de his hactenus. Porrò ab Indis Bacchus deus Saron nominabatur, qui uini confector interpretatus dicit, ut Chares Mitylenæus ait. Sed iã inſtitutũ ſequamur.

Dionyſus, et Dionyſius, Bacchus appellatus, à patre Ioue, & Nyſa urbe Arabiæ. nam poſt fulminatam Semelen, ait Diodorus, Iupiter ipſum infantẽ abſconditũ in femur cum cõtinuiſſet, partus tẽpore in Nyſam Arabiæ urbẽ nymphis Nyſeis educandum dimiſit: atq; inde ex Ioue & Nyſa, id eſt à Διὸς καὶ νύσα, uocatus Dionyſius. Pauſ. tamen in Laconicis, Inò Dionyſij nutricẽ tradit, quod & Ouid. Quin etiã antrum oſtendi ait, in quo fuerit nutritus, ut alibi eſt copioſius relatum. Heſiodi interpres dictum ait, quaſi διδοίνυσον, à διδόναι uidelicet τὸν οἶνον, quia ſit dator uini: quòd ante ipſum & Plato prodiderat. Phurnutus tamẽ: Dionyſus, inquit, ἤτοι διόνυξος ὤν, quaſi nos adaperiens, ἤτοι διάνυσός τις, παρὰ τὸ διαίνειν ἡμᾶς ἡδέως, quia nos iucũdè ac ſuauiter irriget, uel dictus quaſi διάλυσος, inuerſione a in o, & l in n,

A in n; quòd curas ſoluat modicus, ut nimius animũ. unde et Alyſius dictus, et Lyęus. Sedenim Macrob. Dionyſius, inquit, à Phyſicis dictus, quaſi Διὸς νοῦς, hoc eſt Iouis mẽs. Orpheus dictũ innuit ἀπὸ τοῦ δινεῖσθαι, καὶ περιφέρεσθαι, id eſt, quòd circũferat in ambitũ, cum ait;

πρῶτος δ᾽ ἐς φάος ἦλθε, Διόνυσος δ᾽ ἐπεκλήθη,
οὕνεκα δινεῖται κατ᾽ ἀπείρονα μακρὸν ὄλυμπον. hoc eſt:

Prodijt in lucem primus dictus Dionyſus,
Quod ſuper immenſum & latum uerſetur olympum. Cleanthes uerò dictum ait ἀπὸ τοῦ διανύσαι, hoc eſt à perficiendo. Dionyſiũ enim ſolem Phyſici interpretati ſunt, qua in re et Macrobius multum laborat. Artemidorus lib. II. Onirocriticôn, & Suidas, etiam ipſi ἀπὸ τοῦ διανύειν deducũt. Sanè & Nyſæum, & Nyſium Dionyſium dictum pleriq; arbitrantᷓ, à Nyſa Cythęronis, ſeu Heliconis mõte: alij à Nyſa Arabię. Arrian. uerò, et Q. Curtius, et Philoſtratus, à Nyſa Indię tradunt. quib. & Põp. Mela his uerbis ſubſcribit, de India agẽs: Vrbiũ, inquit, quas incolũt (ſunt aũt plurimæ) Nyſa eſt clariſſima & maxima, montiũ Meros Ioui ſacer: famã hinc pręcipuã habẽt, quod in illa genitũ, in huius ſpecu Liberum arbitrãtur eſſe nutritũ. unde Gręcis auctoribus, ut femori Iouis inſutũ dicerent, aut materia ingeſſit, aut error. hęc Mela. At Stephanus, huius Nyſæ nomine urbes decẽ col legit, inter quas in Eubœa decimã retulit, ubi ait una eademq; die ui
B tem florere, & racemos maturos producere. Porrò à Nyſio Baccho Nyſeides, et Nyſiades nymphas legimus apud Ouid. aliosq; poetas.

Liber pater Bacchus dictus eſt. Tibullus:

Candide Liber ades, ſic ſit tibi myſtica uitis,
Sic hedera ſemper tempora uincta feras.

Vocatus aũt Liber eſt, uel à linguæ licentia, ut pleriq; putãt: nam uini potu magis liberi mortales fiunt. uel potius, quòd animum curis liberet, & pellat triſtitiam. Ouid in Arte:

Cura fugit multo, diluiturq; mero:
Tunc ueniunt riſus, tunc pauper cornua ſumit,
Tũc dolor & curæ, rugaq; frontis abit. &c. nec hac de re pauciora Horatius. Liber, inqͭ Seneca, nõ ob licentiã linguæ dictus eſt inuentor uini: ſed quia liberat ſeruitio curarũ animũ, aſſerit, uegetatq;, & audaciorẽ in omnes conatus facit. Sunt q̃ dicãt, quòd in liberis ciuitatibus colerecᷓ: quin & earũ ſymbolũ eſſet. unde & Marſyas, eius miniſter, in ciuitatibus libertatis fuit indiciũ. Scribit Diod. Dionyſium in Bœotia iuſſiſſe, in patriæ ſuæ gratiam omnes urbes liberas eſſe, condita de ſuo nomine ciuitate quã ideo Eleutheras nũcupauit. Plut. in Probl. ait, Cur Bacchum liberum uocant? An quod bibentib. libertatis cauſa ſit? fiunt enim plerique potu licentiores? An quod libationem inuenit? An uerò, ſicut Alexander ait, quod pro Bœotię libertate pugnauit, & ipſe etiam ἐλευθέριος, id eſt, Liber & Liberator cog

nominatus eſt. Pauſ. etiã in Attica, cõmemorat templũ non magnũ A
Bacchi ἐλευθερίου, id eſt, ut exponit Domitius, Liberatoris. Heſychius etiã eodẽ nomine cultũ ſcribit. D. Auguſtinus Liberũ appellatũ ſcribit, quod mares in coeũdo per eius beneficiũ emiſſis ſeminib. liberentur: quod etiam agere in fœminis Liberam dicunt. Ob hoc Libero uirilem corporis partẽ in templo poni, fœmineã Liberę. libro uero VI. cap. IX idem ſcribit Auguſtinus: Liberũ, inquit, à libramento appellari uolũt, quòd mares in coeundo per eius beneficiũ emiſſis ſeminib. liberent. hoc idem dicunt in fœminis agere Liberã, quã etiam Venerem putant, quod & ipſam perhibeant ſemina emittere; & ob hoc, Libero eandẽ uirilem corporis partem in templo poni, fœmineam Liberę: et ob hoc addũt, mulieres attributas Libero, et uinum propter libidinem cõcitandã. atq; hæc Auguſtinus. M. uerò Cicero lib. II de Nat. deorũ, his ſuperius dictis, q; exponat, melius intelligetur. Cum enim alium eſſe dixiſſet Liberum Bacchum Semele & Ioue natum, à Libero quẽ Romani cum Libera & Cerere auguſtè ſanctèq; conſecraſſent, ait, quod quale ſit ex myſterijs intelligi poteſt. Sed quod ex nobis natos liberos appellamus, icc irco Cerere nati nominati ſunt Liber & Libera, quorum triũ deorum tẽplum Cor. Tacitus in ſecũdo Annal. Romæ apud Circũ max. conſtructum ait, ab B
A. Poſthumio dictatore uotũ, à Tib. Cęſ. inſtauratum. T. Liuius lib. I. Decad. V. Supplicatio, inquit, ad Cereris Liberi Liberęq; fuit, q̊d ex Sabinis terræmotus ingens cum multis ædificiorũ ruinis nunciatus erat. Meminit Liberę & Cereris, ſed & Liberi, ſed nõ ſimul, Cicero in VI. Verr. Sanè D. Auguſt. Liberam modò Venerem, modò Cererem dictã innuit. hæc eius uerba in VII: Cõfert hoc idẽ quę Ceres, ſeu Venus ut etiam in Cerere meminimus. Idẽ alibi: Ridet porrò ſacra Liberi, quę cùm alibi, tum Lauinij fierent impudẽtiſſimè, pudendorum uiriliũ: lib. ſeptimo, cap. XXI. Porrò qui Liberũ à uerbo labi dictum putarunt, ut Liber quaſi Laber dicatur, ualde labi uidentur.

Thyoneus etiam appellatus. Hor. lib. I. Carm. Nec Semeleius cum Marte cõfundet Thyoneus. à Thyone uerò matre dictus, ut Diod. et Heſych. docent, et Cœl. Lutatius grãmaticus in eo Stat. Theb. lib. V. *Tunc primũ ſeſe trepidis ſub nocte Thyoneus Detexit.* Idem ſcribit & Porphyrion in Horat. Ouid. Indetonſumq; Thyoneum, dixit. Sunt qui Thyonẽ non matrem Bacchi, ſed nutricẽ faciant, ut poeta Panyaſis lib. Heracleiæ tertio. Sed hac de re plura Iſaacius in comment. in Lycophronem. Alij Thyoneum à θύω, hoc eſt ſacrifico deducunt, propter orgia & myſtica ſacra: uel impeto, propter Bacchas & mænades. A' Thyoneo Thyonianus, Catullus dixit, in illo: *Migrate, hic meus eſt Thyonianus.* Acron tamen cõtra aliorũ opinionem ita ſcribit: Thyoneus filius Liberi fuit, qui in Chio inſula regnauit,

A gnauit, pater Thoantis regis, cuius filia fuit Hypſipyle, quæ coniuratione facta aduerſus uiros, ſola parentē ſeruauit. quam fabulam Statius narrauit ſuo carmine. Videtur tamē hic erratū eſſe, & pro Chio, Lesbo legendum. Thyonem quidam terram, ut eſt apud Diodor. in quarto: alij Semelem etiam Thyonem uocatā tradunt. Sanè & græci *θέοινον*, ut ait Heſychius, Dionyſium uocauere, unde uideri poteſt Thyoneus dictus, quaſi Theœnius. Porrò & Thyonidas à Rhodijs dictus Bacchus.

Dithyrambus Dionyſius cognominatus, quod bis natus eſſe crederetur, ex matre ſcilicet Semele, & mox ex patris femore: quaſi, ut aiūt, duab. ianuis egreſſus. uel quòd in ſpecu ſit nutritus, quod *διθύραμβον* eſſet, quod plenius in primo de Poetica dialogo declaratum eſt. Sed in antro nutritum quidem Dionyſium, ait Pauſ. in Lacon. ab Ino etiam campum ante ipſum uocari *Διονύσου κῆπον*, id eſt Bacchi hortum. Vel fortè Dithyrambus dictus, ut eſt apud Diod. Origenē, & Euſebiū: quòd Dionyſius ipſe ex Ioue & Cerere natus, diſcerptus à Titanibus, & decoctus, à matre ſecūdò cōpoſitus & refectus, reuixiſſe dicitur, *ἀπὸ τοῦ δὶς εἰς θύραν ἀναβαίνειν*, hoc eſt, à bis in ianuā ingrediendo. qua de re et Auſonius in epiſtola ad Paulum de Centone: Ne, inquit, in ſacris & fabulis aut Thyonianum mi-

B reris, aut uirbium, illum de Dionyſio, hunc de Hippolyto reformatum. Quin & ab eodem, de Libero patre agente, græcè uocatur *τιτανολύτης Διόνυσος*, hoc eſt à Titanibus diſcerptus Dionyſius. de hoc & Arnobius contra gentes: Et tamē, inquit, iſti qui hominem nos colere morte functū ignominioſa ridetis, nōne & Liberū uos patrem membratim à Titanibus diſſipatum, fanorū conſecrationi aptatis? Idē item in V. ſic inquit: Sed et illa deſiſtimus Bacchanalia altera prędicare, in quib. arcana et tacenda res proditur, inſinuatq; ſacratis, ut occupatus puerilib. ludicris, diſtractus ab Titanib. Liber ſit: ut ab ijſdē membratim ſectus, atq; in ollulas coniectus ut coqueret, queadmodū Iupiter ſuauitate odoris illectus, inuocatus aduolarit ad prandium, compertaq; re graui graſſatores obruerit fulmine, atq; in imas tartari pręcipitauerit ſedes: huius rei teſtimoniū, argumentūq; fortunę ſuis prodidit carminib. Thracius Orpheus. et adhuc Arnobius. Libet hic tibi referre, quid hac de re tradat Macrob. ex Orphica theologia, de Libero, ſeu Dionyſio agēs: Ideo, inquit, in illorū ſacris tradit, Titaneo furore in membra diſcerptus, et fruſtis ſepultis rurſus uiuus & integer emerſiſſe, quia *νοῦς*, quē diximus mentē uocari, ex indiuiduo præbendo ſe diuidendū, et rurſus ex diuiſo ad indiuiduū reuertēdo, & mūdi implet officia, & naturę ſuæ arcana nō deſerit. hæc quidē Macrobius. Phurnutus eandem fabulam ad uuas uindemiatas, & in uinum conuerſas transfert, & quidem ſubtiliter, quod & Diod. in quarto. Planiora nunc afferamus.

mus. Sunt qui tradant, ideo Dithyrambō appellatum, quòd ebrij ac temulenti minimè arcana conſeruent, quodq́ſecreta & credita ex pectoris penetrali primum, & deinde ex oris ſermone depromant: quoniam, ut ait Phurnutus, uinū τὸ ςόμα διθυρον facit, quod et in primo de Hiſt. poetarum dixi. Phyſici quoq; ita interpretanẽ, ut in uitium naturam referant, quæ ex Ioue & Cerere, id eſt cœleſti hymbre & ex terra racemos proferat, ex quib. uinum exprimatur. alia ab alijs tradūtur, & quædam in quarto à Diod. Hinc ergo & à Græcis διμάτωρ,, & in primis in hymnis ab Orpheo, & à noſtris Bimater uocatus eſt. Ouidius quarto Metamorph. et hoc, & alia multa Bacchi nomina commemorat, quæ tibi hic adſcribam, ne ea ſæpius repetere ſit neceſſe. ait igitur:

Thuraq; dant, Bacchumq; uocant, Bromiumq;, Lyæumq;,
Ignigenamq;, ſatumq; iterum, ſolumq; Bimatrem.
Additur his Nyſeus, indetonſusq; Thyoneus:
Et cum Lenæo, genialis conſitor uuæ:
Nyctheliusq;, Eleleusq; parens, & Iacchus, & Euan.
Et quæ præterea per Graias plurima gentes
Nomina Liber habes. Dictus et θρίαμβος, id eſt triumphus. Varro de Lingua lat. ſic triumphare appellatum, quod cum Imperatore milites redeuntes clamitabant per urbẽ in Capitolium eunti, Io triumphe. id à θριάμβῳ græco Liberi patris cognomento poteſt dictum eſſe. dictus aūt θρίαμβος, ἀπὸ τοῦ θροεῖν, id eſt ab accinere, καὶ ἰαμβίζειν, id eſt maledicere, unde & in bellicis triumphis multis anapæſtis conuiciantes uti conſueuerunt: & κίτταν, id eſt picam auem nugacem huic deo cōſecrarunt, ut Phurnutus prodit. quin et primus Liber triumphum bellicum duxit.

Meliaſtes Dionyſius nuncupatus, teſte Pauſ. in Arcad. à fonte Meliaſtarum, qui prope Mantineam fuit ſpacio ſtadiorum VII. in cuius dei atrio orgia & ſacra ab indigenis celebrabantur.

Mæonius etiā Bacchus uocatus, à regione ubi coleretur, & uites fœcundiſſimę eſſent. Vergil. Cape Męonij carcheſia Bacchi. Mæonia uerò, Lydia: unde Bacchus Mæonius, Lydius, teſte Seruio.

Ligyreus Dionyſius nuncupatus, quod coleret à Ligyreis Thraciæ populis, apud quos adytum fuit Libero patri conſecratum, ex quo oracula reddebanẽ, mero copioſe epoto. Macrob. auctor, qui ſuper hoc citat Ariſtotelis Theologumena.

Bacchepęā Dionyſius, de q̊ ſic Macrob. Præterea, inquit, barbata ſpecie, ſeniliq́; Dionyſius, uti Græcis eius quē Bacchapæan, itē quē Briſſea appellāt, et ut in Cāpania Neapolitani celebrāt, Hebona cognominātes. Citatẽ hac in re illud Euripidis δέσποτα φιλόδαφνε βάκχε παιὰν. Scribit et Phurnutus uocatū ἰόβακχον, ut ſuprà memini.

Lyſius

A Lyſius Bacchus in primis à Thebanis cultus fuit, templũ habens prope theatrum, ut eſt apud Pauſ. in Bœot. ſpectabatq́; ad portas Prœtidas. ideo uerò Lyſius nũcupatus, quòd Thebanos à Thracibus uinctos ſoluerit, hoc eſt ἔλυσεν, παρὰ τὸ λύω. nam deus Thracib. ſopore immiſit, quo illi ſunt à Thebanis occiſi. λυσίας Bacchi hymnus eſt apud Orpheum. Lyſij item mentio apud Pauſ. in Corinth. ubi de Dianæ Epheſiæ foro agit. Scribit & Plut. in ſeptẽ ſapientũ conuiuio, quòd & Diocles inſcribitur, Lyſium Bacchũ cognominatũ ex Biãtis philoſophi uerbis. hunc et Alyſiõ appellare uidetur Phurnutus in Baccho. Sanè & Lyſiphobõ Iouem antiqui coluere, quod metũ ſolueret. meminit Alicarnaſ. in VI hiſt. Sed & Lyęus quoq́; Bacchus uocabatur, q̃d curis ſcilicet hominũ mentes ſoluat. Ouid. *Cura fugit multo, diluiturq́; mero.* Quin & eadem ratione Lyſius etiam appellabatur, ut eſt apud Orpheum & Pauſaniã: & utrunq́; παρὰ τὸ λύω, ſoluo, denominatum uidemus. Illud etiam addit Heſychius, quòd & ſacerdotes eius Lyſij nuncupabantur. Sunt qui tradant, Lyęum uel Lyſium ideo dictum, quòd nõ ſolum membra ſoluat, ſed quod etiam ex intemperanti potu ſæpe rixæ atq́; diſcordię oriantur, hominũq́; communitas ſoluat. Nõnulli & Alyſiũ uocãt, ſi modò ſani ſunt codices: ut eſt apud Phurnutum. Sanè Cœlius noB ſter ad me de ludis ſcribens, Lydos nationem olim fortẽ atq́; inuictam, ludos ait inueniſſe, et hinc deum Lydium religioſe cultum à ueterib. quẽ (inquit) alij Lyſium à ſoluẽdis curis appellare malunt.

Cephalena Dionyſium Methymnæi colebant, oraculo moniti. cum enim aliquando piſcatores iactu retis oleaginum caput cæpiſſent, Apollinẽ cõſuluerunt, cuius uel herois uel dei eſſet capitis imago: reſponſum à Pythia acceperunt, Dionyſij Cephalen: & exinde ipſum coluere. Pauſ. in Phocaic.

Lenæus Bacchus cognominatus, quòd leniat mentẽ, ut putauit Donatus. quẽ ideo Seruius damnat in Georg. nam, ut inquit, uerbum græcũ nõ poteſt latinã etymologiã recipere. Euſebius & Diodorus, alijq́; ἀπὸ τοῦ ληνοῦ, id eſt torculari deductũ affirmãt. Verg. Huc ades, ô Lenæe pater, &c. Tibullus,

Odit Lenæus triſtia uerba pater. Orpheus in hymnis, ἐπιλήνιον uocat, eadẽ ratione, quòd uindemijs & torcularib. præſit. Scribit Heſychius, Lenæum ambitum ſeu circuitũ, id eſt περίβολον magnum in urbe, id eſt Athenis habuiſſe, & in ipſo fuiſſe Lenæi templum, in quo Athenieſes certamina ſua peragebant, anteq́; eſſet theatrũ conſtructum. Cõſiderandũ, an in Limnęis legendum. nam ſic ferè ſemper ſcriptum cõperi in gręcis, ut infrà dicemus. A Lenęo, Lenęon mẽſis denominatus. Videndum, an lenę Bacchæ à Lenæo, an contrà dictæ ſint. Extat Theocriti Edylliũ inſcriptum λῆναι, ἢ βάκχαι.

Creſſius

Creſſius Bacchus dictus uidetur, quod defunctam Ariadnam A Cretenſem ſepeliuerit apud templum ipſi deo dicatum. uide Pauſ. in Corinth.

Melanægis Dionyſius ex hiſtoria cognominatus eſt. nam cum bellum eſſet inter Athenienſes & Bœotios, de Celænis uico in confinijs poſito, Xanthius Bœotius Chimœten Athenienſium regem prouocauit: quo recuſante, Melanthus Meſſenius à Periclymeno Nelei filio originem ducens, imperij cauſa pugnaturum ſe recepit. quare cum pugnarent ſingulari certamine, quidam nigra hircina pelle indutus, poſt Xanthij terga Melantho apparuit, ipſumq; inique facere dixit, quòd ſecundus ueniret: quo dicto, reſpicientem Xanthium interemit. qua ex re & feſtum Apaturia, à deceptione cognominatum fuit, de quo alibi diximus: & Dionyſij Melanægidos, hoc eſt nigricaprini templum conſtructum fuit, in rei memoriam. Melanægidi ergo Dionyſio, Muſarum, natandi, & nauiũ annua fiebant certamina, quod Pauſ. ſcribit, & Suidas in Apaturijs.

Æſymnetes cognomentum Dionyſij fuit, qua de re ſic legimus: quod Eurypylus Euæmouis filius in Troiana direptione ſit ſortitus arcam, Vulcani (ut ferebatur) opus, donum ab Ioue datũ Dardano. alij Æneam hanc arcam aiunt reliquiſſe, dum fugeret. alij Caſſandram tradũt, capſam ipſam abieciſſe, futuram perniciem in- B uenienti. Vnde eam cum Eurypylus recluſiſſet, inſanire cœpit per temporis interualla. conſultus Apollo pro remedio, reſpondit, Eurypylum ire debere ad Tricliniam Dianam, ubi uirgo mactaretur. quod cum feciſſet, & ipſe furore, & populus ille liberatus eſt ab humana hoſtia: & is qui præterlabebatur fluuius, pro ἀμείλιχίω μείλιχιος, id eſt fauſto nomine pro infauſto nuncupatus. hiſtoriam pluribus in Achaicis Pauſ. eſt executus. Sunt qui ſcribant hoc cõtigiſſe, quo tempore Hercules Ilium cepit: nec Theſſalo Eurypylo Eu ę monis, ſed Dexameni regis Olenio cõtigiſſe. Deus autem qui in arca, Æſymnetes, id eſt rex uel præfectus Dionyſius eſt dictus: cui noũe è populo ſelecti, totidemq; mulieres ſacra quotannis faciebant.

Hygiates Dionyſius, id eſt Salutaris colebatur: quid enim uino modico & temperato ſalubrius? Lege Galenum, Pliniũ, & Athenæum. eo uero nomine Pythia coli præcepit, ut notum eſt.

Σωτήρ, id eſt Seruator Bacchus cognominatus à Græcis, quoniam eos ſeruarit in Myſia, cum ibi graſſaretur Telephus, cum uitem obieciſſent: quę res ex dolo eius generis Sphaltes eſt appellata. Eſt & Soteris Bacchi mentio apud Plinium, ſed ob aliud.

Enorchus Bacchus etiam appellatus, quòd eius ſacra cum tripudijs & ſaltationib. agerentur: hoc eſt, παρὰ τῆς ὀρχήσεως. uel quòd quum Thyeſtes cum ſorore concubuiſſet, natus ex eo coitu filius

A eo nomine, unde deo inditum cognomen. Enorchon uerò Dionyſium ait Heſychius in Samo appellari. Sanè & ἔνορχα, quæcunq; non caſtrata, & cum teſticulis, ſignificant: unde fortè etiam Baccho nomen, quippe qui & Taurus dicitur, ut alibi diligentius eſt à nobis notatum.

Morychus Bacchus cognomento dictus eſt à Siculis, παρὰ τὸ μορύξαι, quod inquinare et polluere et fœdare ſignificat, de quo in noſtris Poetis ſcenicis etiam ſcripſimus. Sumptum uerò inde uidet̃, quoniam in uindemijs plerunq; muſto faciem deturpabant non modo antiqui, ſed & noſtro hoc ipſo tempore.

Problaſtum etiam eundem uocatum legimus, quoniam ex germinantibus uitium palmitibus, qui βλαστοὶ dicuntur, illi ſacra fierent: uel quando primùm putabant.

Erebinthius uerò Dionyſius in contumeliam et deriſum dicebatur. quin & in prouerbium tranſijt, à cicere uidelicet legumine, uel à pudendo, quando id utrunq; ἐρέβινθος indicat. Heſychius, ἐρεβίνθινος Διόνυσος uſurpat pro eo, qui nullius rei homo ſit, nec dignus: iuxta (inquit) prouerbium, Cicerinum ius, hoc eſt, ἐρεβίνθινος ζωμός, cum tamen ad multa medici utantur. Sunt qui Erebinthion Dionyſon ideo dictum putent, quod ex leguminibus, ab antiquis conficeretur, ſicut zithus Aegyptiorum, celia Hiſpanorũ, ceruiſia Gal-
B lorum. qui potus inopia uini repertus fuit in his regionibus, quæ minus uitem ferunt.

Syciten Dionyſium ſcribit Soſibius cultũ à Lacedęmonijs, quaſi tu dicas ficulneum. Heſychius tamen Syceaten legere uidet̃. ideo uerò ſic appellatum: nam & ab eo ficum repertã tradũt. quo etiam argumento Milichius aliquando dictus eſt, quod & milicha ficus appellata ſit. Nam & Naxij, Dionyſij ſimulachra ita effingebant, ut ora nunc ex uite, nunc ex ficu conformarent. Quin & Baccho Ægyptij diem quendam feſtum agebãt, ut Herodotus in ſecũdo ſcribit, ſine porcis: ſed eius loco phallorum ficulneorum à collo pendentium ſtatuæ cubitales è neruis compactæ, quas fœminæ circumferebant: & reliqua, quæ Herodotus exequitur. Sed & interdum legimus præter hederam, & pampinis & ficulneis ramis latè frondentibus, Bacchum coronatum, atq; ita deuictis hoſtib. triumphaſſe. Hedera uero ideo ſacra Baccho, quia contra ebrietatem facere putat̃: uel quia Ciſſus puer fuiſſe in eius comitatu dicitur, qui cum ſaltaret cum Satyro, humi lethaliter afflictus, ab eo deo eſt in hederam transformatus, quæ & κισσὸς græcè uocatur, ut Conſtantinus in Geoponicis ſcribit. Sed quod hedera coronaretur, illud etiam palàm facit, quod Corymbifer dictus eſt. hinc illud Ouid.

Feſta corymbiferi celebrabat Græcia Bacchi. hinc & Dionyſion uocata eſt ſpecies hederę quędam. Ouid. uero lib. Faſt. ſexto, Bac-

cho hederam ideo attributam ait, quòd Nyſiades nymphæ puerũ A
quærente nouerca, hanc frondem cunis circumpoſuiſſe ferantur.

Sabaziõ Bacchum etiã uocitatum inuenimus, à tripudijs & ſaltationibus, quæ à bacchantib. & furentibus fieri in eius dei ſacris cõſueuere. nam & εὐάζειν etiam barbari σαβάζειν dicunt, teſte Suida: unde ſauazare iuxta Italicum idioma uir doctus deflexum putauit, cum alij à uaſare & conuaſare deducant, quæ latina ſunt, et uſitata uocabula. Sunt qui Sabas uetuſtos Thracię populos fuiſſe ſcribãt, unde Sabazius ſit appellatus: quod uidet̃ ſenſiſſe Euſtathius. Porrò & Phryges à Thracibus coloniam & ſacra traxiſſe, ut plurib. teſtis eſt Strabo. quare non mirum, eadem ſacra apud eoſdem fuiſſe. Heſychius de hoc deo ſic propemodum: Sabazius cognomen, ait, eſt Dionyſij. Sed aliqui filium putant, & nonnunquam etiam uocatum Sabõ legimus. Fuit uero Phryx Sabazius, qui & alibi Hyeum ipſum uocat, unde & Semele Hye eſt appellata: id quod & Suidas & Phauorinus. De Sabazio præterea, ut deo peregrino, deq; eius ſacris Sabazijs, Strabo in x. & Diodorus libro quarto, qui in Latinis eſt quintus. ita enim ſcribit: Traditur quoq; & alter multa prior ętate fuiſſe Dionyſius, quẽ ferunt ex Ioue & Proſerpina natum, à nonnulliſq; appellatum Sebazium, cuius genus, ſacra, honores, propter pudorem nocturna occultaq; agunt. hic dicitur propter B
ingenij acumen, primus boues ad iugum iunxiſſe, eorumq; opera iacta ſemina frugem reddidiſſe, qua ex re illum cum cornibus finxerunt. de hoc hucuſq; Diod. Sabazio quidem hymnũ cecinit Orpheus, cui aromata in ſuffimentum addidit. ita enim ait:

κλῦθι πάτερ κρόνου υἱὲ σαβάζιε, κύδιμε δαῖμον.

In Sabazijs quidem cur ſerpens præferebatur, dicemus in Pherephatte, id eſt Proſerpina. Val. autem Arpocration: σαβοὶ, inquit, Demoſthenes pro Cteſiphonte. Quidã aiunt σαβοὺς dici, ſacra Sabazio agentes, hoc eſt Dionyſo: uti Bacchos. Eundem uerò eſſe Sabazion & Dionyſion, cùm alij, tum Amphitheus in ſecundo Heracleæ. ſic enim quoſdã aiunt gręcos, Bacchos σαβοὺς uocare. Mnaſeas uerò Pataræus, Sabaziõ filiũ eſſe ait Dionyſij. Atq; hæc quidem Arpocrat. Phauorinus uero ait, Sabaziũ Thraces Dionyſium uocant, & σαβοὺς eius ſacerdotes: & cætera, quæ plura ſcribit. Sed et hoc loco illud addamus de Sabis, quæ eſſe uolunt huic deo conſecrata loca. quin & Bacchos ipſos, hoc eſt ſacerdotes, ſic uocabant, quos & duplici ββ Plut. in Sympoſiacis ſcribere uidetur, ſi exemplaribus credendum. Quin & illud ridiculum affert, Sabbatũ Hebræorum inde deflecti. Theophilus ab εὐοὶ, σαβοὶ. & Strabo in x. Hucuſq; diſtuli M. Tullium, Apuleiumq; & Macrobiũ citare, qui de hoc deo meminere: Cicero quidẽ in ſecundo de Legibus, Apuleius in octauo Metam. Macrob. in primo Sat. ea ratione, quod nõ

Saba-

A Sabaziū, ſed Sabadium per d, nō per z proferunt: etſi antiqui eas literas interdum cōmutabant, ut Medentius Mezentius. Macrobius igitur de Libero agens, quē & Solem intelligi uult, ita ſcribit: Item in Thracia eundem haberi Solem atq; Liberum accepimus, quē Sabadiū nuncupantes, magnifica religione celebrant, ut Alexander ſcribit: eiq; deo in colle Cilmiſſo ædes dicata eſt, ſpecie rotunda, cuius medium interpatet tectum. rotunditas ędis monſtrat huiuſce ſideris ſpeciē, ſummoq; tecto lumen admittitur, ut appareat Solem cuncta uertice ſummo luſtrare lucis immiſſu, & quia oriente eo uniuerſa patefiūt. tantū Macrobius. Apuleius quoq; in Aſino, hoc eodem Sabadij nomine uocauit. Porrò libro ſecūdo de Legib. Cic. Nouos uero deos, et in his colēdis nocturnas peruigilationes, ſic Ariſtophanes facetiſſimus poeta ueteris comœdiæ uexat. ut apud eum Sabeius, & qdā alij dei de Peregrinis iudicati, è ciuitatib. eijciātur. Sabeius quidem paſſim legitur, ſed doctiores Sabadium legunt, Politianus, Beroaldus, alij: & ita Ciceronis locum caſtigant. ego aliquādo ex ſupraſcripis, etiā Sabū legi poſſe putaui. Lōgior fui in huius dei cognomine, ne tibi, ut mihi, diutius in perquirendo laborandū foret. Videt Iupiter Sabazius dici, ſi Val. Probo ſtamus in lib. de Notis antiquorum, ubi Ioui Sabazio legimus.

B Hyes quoq; uocatus eſt Dionyſius, ut in lib. de Iſide & Oſiride notauit Plut. quòd uidelicet dominus ſit humidæ naturæ. Suidas, ὕης ὕου, hoc eſt Hyes Hyæ, Dionyſij eſt epitheton, ſicuti Clidemus ait: quoniam, inquit, illi ſacra perficimus per id tempus, quo deus pluit. Pherecydes uerò ait, quoniam Hyen ſit appellata Semele, & Dionyſij nutrices Hyades. Ariſtophanes uerò Hyen inter peregrinos deos connumerauit. Strabo quoq; lib. x. de Sabazijs agens, à Phrygibus in Thraciam tralatis, inter cætera quæ in ijs cōcinebāt, et ὕη reponit, qd nomen eſt Bacchi, ut ἐυοῖ, σαβοῖ, ἰὼ, ὕη, & ἄττυς. Cęterum & Gnoſtici hæretici Iao principem cōfinxere in primo cœlo, ut docet & irridet Epiphanius: cuius Iao nominis rationē, & idem contra Valentinum & Gnoſticos, qui eum Terminum dicunt, exſibilat. at uero Heſychius & Phauorinus, Hyeus, id eſt ὑεὺς, Sabazius interpretantur. quibus ex uerbis lux nonnulla infertur uerbis illis Macrobij in Sat. I. nam cum illud Orphei carmen citaſſet, in quo unum ait eſſe Iouem, unum Plutonem, unum Solem, unumq; Dionyſium, hoc eſt,

εἷς ζεὺς, εἷς ἀιδ῾ης, ὗς ἥλιος, εἷς διόνυσος.

Ita ſubinfert: Huius uerſus auctoritas fundatur oraculo Apollinis Clarij, in quo aliud quoq; numen Soli adijcitur, qui in ijſdem ſacris uerſib. inter cætera uocat ὕαος. Sed cum in ὑάῳ, ego Hyeus, id eſt ὑεὺς, uel ὕης legerem, repetitiq; idē nomen et paulo infra ἴαος, & in quarto caſu ἰάῳ, bis compoſitum uideamus, uidetur ὑαεὺς in recto pronunciandum, ſecundum Atticos.

Phauſterium Bacchum cognominatũ legimus, quia cum lampadibus, & cum luminibus nocturna eius ſacra agerentur: ut etiam infrà in Lamptere dicetur. A

Choopotes Dionyſius cognominatus, cui Choes ſacrũ inſtituit Themiſtocles: à menſura, ſeu uaſe & potu uocabulũ deflexũ uidet.

Methymnæum deum etiam Bacchum uocari, teſtis eſt Athenæus lib. octauo Dipnoſoph. hæc enim eius ſunt uerba, ubi de conuiuijs agit: *εὐωχίας*, inquit, uocabant nõ *ἀπὸ τῆς ὀχῆς*, quod eſt nutrimentum: ſed ab eo quod eſt *εὖ ἔχειν*, id eſt à bene habẽdo. in has enim coeuntes, diuinitatẽ uenerantes, & ad lætitiam & *ἄνεσιν* ipſos adducentes, *μεθίεντες*, potum quidem *μέθην*, id eſt ebrietatem, deum uerò hæc ipſa largientem Methymnæum, & Lyæum, & Euion, & *ἰήϊον* appellabant. Hæc à me quidem durè expoſita, quò loco non modò Methymnæum uides Bacchum cognominatum, à *μέθη*, id eſt ebrietate, non autem à Methymna Lesbi: quanquam & nõ incongruè ab ea urbe, ubi optima uina prouenirent, diceretur: ſed etiam *ἰήϊον*, quo nomine Bacchũ cum non appellatũ adhuc legerim, libentius ego *ληναῖον* uel *εὔιον* eo loco ſuppoſuerim, donec certius aliquid inueniamus. Sanè *ἰήϊος* Apollo quidem cognominatus eſt, ut planè ſuo loco docuimus: qui dei tamen, Macrobio B docente, ijdem credebantur.

Maronæus eſt Bacchus cognominatus à Tibullo, illo heroico ad Meſſalam:

Victa Maronæo fœdatus tẽpora Baccho. Videt & Cratinus, ut eſt apud Pollucẽ, *μάρωνα* ꝓ Baccho & uino poſuiſſe, illo ſenariolo,

Nec curaui tantum Marona, nec bibi. De Marone uerò & uino Homerus in primis in Odyſſ. & Philoſtrat. in Imaginib. & Plinius, Athenæus etiam, ut alios mittam.

Iacchus myſticus, Bacchi & nomen & cognomen, qua uoce frequentiſsimè & Græci & Latini uſi ſunt. Vergilius, Et myſtica uannus Iacchi. & Claudianus libro primo de Raptu:

Ecce procul ternis Hecate uariata figuris
Exoritur, lætusq; ſimul procedit Iacchus,
Crinali florens hedera, quem Parthica tigris
Velat, & auratos in nodum colligit ungues,
Ebria Mæonijs figit ueſtigia thyrſis.

Herodotus lib. octauo ſcribit, Theocidẽ uirum Athenienſem, unà cum Demareto Lacedæmonio apud cãpum Thryaſium Atticæ, ingentẽ uidiſſe puluerem ab Eleuſine, & cum puluere audiuiſſe uocem quæ uideretur Iacchus myſticus: &c. Arrianus Nicomedenſis lib. ſecundo, de geſtis Alexãdri: Sed tradit, inquit, Herodotus apud Ægyptios Herculẽ unum ex duodecim deis haberi, ſicuti ab Athenienſibus Bacchum Iouis & Proſerpinę filium coli, alium ab hoc Dionyſio, & Iacchum myſti-

A myſticũ huic Dionyſio,non Thebano cantari. Quare qui myſticũ
nomen Bacchi putant, falluntur. Eſt etiam epithetum Iacchi, nec
Galenus aliter intelligitur. Catullus:

At pater ex alia florens uolitabat Iacchus.

Legimus epitaphium uetus: Dis Manibus Fabiæ Aconiæ Pauli-
næ Ce. filiæ, Aconis Catullini, V. C. ex pręfec. etiam conſ. ord. uxo
ri Vettij prætextati V. C. pręf. & coſ. deſignati. ſacratæ apud Eleu-
ſinam deo Iaccho, Cereri, & Coræ: ſacratæ apud Lernam deo Li-
bero & Cereri & Coræ: ſacratæ apud Æginã deab. Tauro, Polæ,
Sicæ, hierophantæ deæ Cereris. Heſychius non ſolum ait Iacchi
nomine Bacchum uocari, ſed & myſteriorum diem unam, in qua
in myſterijs Iacchũ ferebant, & canticum inſuper quod concineba-
tur. Herodotus uero Iacchi & ipſe nomen fuiſſe ait, Eleuſinijs dea-
bus ita familiare, ut Dianæ Virbius, Adonis Veneri, Atys Cybeli.
Meminit & huius Artemidorus de Inſomnijs. Dictus autẽ à uer-
bo *ἰακχίνω*, quod eſt clamo & uociferor. ab Iaccho *ἰακχαγωγὸς*,
id eſt Iacchi ſacerdos, & qui initiatus ijs myſterijs, ut Pollux ſcribit
in primo. Alij tamen Iacchum uiri nomen ebrij & potatoris eſſe
exiſtimarunt, apud Athenæũ, ex Athani auctoritate: animal etiam,
quod uino delectatur.

B *οἶνος* græcè, ut noſti, uinum ſignificat. eſt & nomen proprium, &
Dionyſium ſignificat. obſeruat id Proclus in Platonis Cratylum. ci
tat illud Orphei, *οἴνῳ ἀπτζομένη κούρῳ Διός.* Idem, & qui theologi grę
ci dicuntur, tradunt. hinc etiam *θεοίνιος* Bacchus uocatus, & *θεοίνια*
Bacchanalia ab Athenienſibus dicta, ut eſt apud Heſychiũ. *θέοινος*,
ipſe Dionyſius, ait Arpocration: Æſchylumq́ in hoc & Iſtrum ci-
tat. unde *θεοίνια*, apud Lycurgum oratorem.

Mænoles Bacchus nominatus, ut Euſebius de Præp. euang. ob-
ſeruat, quaſi totus furens. unde & illi Orgia ſacra, quæ etiã idẽ uult
à furore deducta eſſe, hoc eſt *παρὰ τῆς ὀργῆς*. Phornutus quoq; ea-
dem ſentit: quin & Mænades eadem ratione appellatas ait. Mæna
lan & Origenes in tertio contra Celſum, Dionyſium uocat, & mu-
liebri habitu amictum ait. ſed & eadem cauſa deus ipſe Bacchus
μανικὸς, ab Orpheo in hymnis dictus eſt.

Eraphiotes Dionyſius dictus, ut Theophilus & Heſychius tra-
dunt. *εἰραφιώτης* autem dictus eſt, *παρὰ τὸ ἐῤῥάφθαι*, quòd ſcilicet aſ-
ſutus Iouis femori fuerit. uel *παρὰ τὸ ἐρίφεσθαι*, quod ſignificat co-
ronari. uel dictus, quòd à lacte caprino nutritus, hoc eſt *ἀπὸ τοῦ ἐρί-
φου*, id eſt hœdo. alij *ἀπὸ τῆς ἐρίδος*, id eſt à lite & contentione, quæ
in uino & potu fieri ſolet, ut alibi diximus. hinc & *ἐρίβρομος*, & *ἐρι-
βρεμίτης*. Sunt qui aſſerant hęc Bacchi extrema duo nomina deriua
uari ab *ἐρι* particula intentiua, & quæ augmentum in cõpoſitione
afferat. ergo Eribromus, id eſt perſtrepens & multiſonus: & Eri-

bremetes, id eſt intonans, Baccho cognomina optimè conueniunt. A
Orpheus in hymno Bacchi Sabazij,

ὃς βάκχον, διόνυσον, ἐρίβρομον, εἰραφιώτην,
μηρῷ ἐγκατέῤῥαψας, &c. & Bacchus ipſe in Homerici hymni calce,
εἰμὶ δ᾽ ἐγὼ διόνυσος ἐρίβρομος, ὃν τέκε μήτηρ
καδμηὶς σεμέλη, διὸς ἐν φιλότητι μιγεῖσα. hoc eſt,
Ipſe ego ſum Dionyſos Eribromus, edidit ipſum
Me mater Semele, ſummo commixta tonanti.

Bugenes, *βουγενὴς διόνυσος*, id eſt boue genitus, Bacchus ab Argiuis colebat. hinc & Græcorũ pleriq; *ταυρόμορφον*, id eſt tauri formẽ Bacchũ, & *ταυροκέφαλον*, id eſt Tauricipitẽ, itẽ *ταυρῶπον* ab Orpheo effingebant, & appellabant: natũq; ex Perſephone, ut Clemẽs in Strom. & Euſebius in II Præp. euãg. tradunt, ut alios mittã. Quinimmo etiam Taurus dictus eſt, & illi cornua attributa, & cognomẽ etiam factũ *ταυροκέρως*, id eſt Tauricornis, ut eſt apud Nicandri cõment. in Alexipharm. Idẽ & ab Orpheo in hymnis *βουκέρως* & *δικέρως* uocatus, id eſt Bucerus & Bicornis. Hinc Ouidius,
Accedant capiti cornua, Bacchus eris. Ideo autem cornua Baccho ſunt attributa, ut Diodorus in quinto tradit, quia primus boues iugo iunxerit, & Bacchus idem ſit & Oſiris, ut mox dicemus. Idem tamen in quarto iccirco cornutũ Dionyſium prodidit, quòd B Ammonis filius fuerit, qui arietino capite cum cornibus fuiſſe dicatur. Sunt qui cornua pro audacia ſumant, ut Phurnutus, quòd audaces uinum faciat: & ideo cornutus & corniger format. quod in Arte Ouidius etiam innuere uidetur, Tunc pauper cornua ſumit. Scribit Porphyrio in II Carm. Horatij, ſuper ea uerba, Aureo cornu decorum: Cornua, inquit, Libero patri & nõnullis alijs aſſignãtur, quoniam ſcilicet uinolentia proteruitatem & cõtumaciam addere ſolet, quæ per cornua ſignificaretur. Cornua, inquit Feſtus, Liberi patris ſimulachro adijciuntur, quem inuentorem uini dicunt, eo quod homines nimio uino truces fiunt. Sunt qui & ſcribant cornua criſtas uocari, ut in illo Verg. XII. Æn. Et rubræ cornua criſtę: hoc eſt, comæ, quas gręci *κέρατα* nominãt, unde & *κείρειν* tondere dicunt. & cornua hi uolunt cincinnos eſſe, ac ideo Moſen cornutum Hebręis uiſum putãt, ut etiã Lyſimachũ regẽ in eius nomiſmatibus uidemus. ſed Armenios adhuc & Lydos ſacerdotes cum huiuſmodi cincinnis & capillis Romæ cõſpeximus. Porro & illud itẽ apud Athenæũ & Nicãdri in Alexiphar. interpretẽ legimus, ueteres cornu bouis pro poculo uſos fuiſſe: & inde factũ eſſe, ut nõ ſolũ cornua Dionyſio finxerit antiquitas, ſed etiã Taurus ipſe diceret, & Tauriformis, id eſt *ταυρόμορφος* in Cyzico coleret, & *κερασίος*, id eſt cornutus dicat à Nicãdro. Verùm quòd cornibus antiqui biberent, illud etiamnũ indicio eſſe poteſt, quod Græci *κεράσαι* dicunt

miſcere,

A miſcere, uidelicet à cornu uocabulum deflexum: & κρατὴρ, quaſi κεράτηρ, à κέρας, quod cornu ſignificat. Illud inſuper annotandum duxi, quòd flumina etiam plerunque non modo apud pictores, ſed & ſcriptores, cornigera & tauriformia ſint ſolita effingi, ut Padus, & Aufidus, Vergilio, Horatio, Ouidio, alijs. Quin & hiſtoria idem comprobare uidetur. Scribit Suet. Tranquillus, Epidiũ Rhetorem prædicare ſolitum, ſe à C. Epidio ortum fuiſſe, quem ferunt olim præcipitatum in fontem fluminis ſecuri. paulo pòſt cum cornibus extitiſſe, ac ſtatim nõ cõparuiſſe, in numeroq; deorũ habitũ. Δουσάρκην, Duſarcẽ uocabant Nabathei Bacchũ, ut ex Iſid. ſcribit Heſychius, & à Pœonibus Δύαλος Dyalus dictus fuit. idẽ eſt autor.

Oſirin pleriq; omnes Ægyptium Dionyſium eſſe uoluerunt, ut pluribus Plut. & Diodorus oſtendunt. Tibullus quoq; cum Baccho cõiunxit. Sed quid uetat, quin eius tibi lepidiſsimum carmen ex primo libro recitem? ita enim ille de Meſſala:

Te canit, atq; ſuum pubes miratur Oſirim,
Barbara Memphitem plangere docta bouem.
Primus aratra manu ſolerti fecit Oſiris,
Et teneram ferro ſollicitauit humum.
B *Primus inexpertæ commiſit ſemina terræ,*
Pomaq; non notis legit ab arboribus.
Hic docuit teneram palis adiungere uitem,
Hic uiridem dura cædere falce comam.
Illi iucundos primùm matura ſapores,
Expreſſa incultis uua dedit pedibus.
Ille liquor docuit uoces inflectere cantu,
Mouit & ad certos neſcia membra modos.
Bacchus & agricolæ magno confecta labore
Pectora, triſtitiæ diſſoluenda dedit.
Bacchus & afflictis requiem mortalibus affert,
Crura licet dura compede preſſa ſonent.
Non tibi ſunt triſtes curæ, nec luctus Oſiri,
Sed chorus & cantus, ſed leuis aptus amor.
Sed uarij flores, & frons redimita corymbis,
Fuſa ſed ad teneros lutea palla pedes.
Et tyriæ ueſtes, & dulcis tibia cantu,
Et leuis occultis conſcia ciſta ſacris.
Huc ades, &c. Idem ergo Dionyſius & Oſiris eſt. hinc & Chenoſiris hedera dicta eſt, hoc eſt Oſiridis planta. Ab alijs tamen Sol exiſtimatur, & propterea Euſebio & Diodoro tradentibus, πολυόφθαλμος, id eſt multioculus græcè interpretari poteſt. nam ut

Plut. ſcribit, os apud Ægyptios multum ſignificat, & ἶρις oculũ. A
Obſeruat Macrobius, Ægyptios, quoties ſolẽ exprimere uolebãt,
ſceptrũ, & in ſceptro ipſo oculi effigiẽ inſculpſiſſe, per ſceptrũ pote
ſtatem ſignificãtes: per oculũ uerò, quod cũcta perluſtret. tum etiã
Solem ipſum, Iouis oculũ exiſtimatũ. lege Macrobiũ, & Plutarchi
librũ Iſidis & Oſiridis. ex quo libro etiã colligimus, Oſirin Nilum
quoq; uocatum, & nigro fuiſſe corporis colore: & Hellanico teſte,
ὕσιριν à ſacerdotibus appellatũ. proprio uerò nomine Arſaphen di
ctũ, quòd parũ probat Plutarchus. qui & eum dictũ ait, ἐκ τοῦ ὁσίου
ἱεροῦ, id eſt, ex ſacroſancto. Fuit autẽ Oſiris frater & uir Iſidis, ut pla
nè oſtẽdit Diod. in I. ait enim, gigãtes in eũ inſurrexiſſe, ut & in Io-
uem. unde cũ ipſos deuiciſſet Ægyptios, lege ſanxiſſe, prẹter cõmu
nem cæterorũ omniũ morẽ, fas eſſe ſororẽ à fratre uxorẽ duci: exẽ-
plo Iſidis motos, quæ fratri Oſiridi nupſiſſet. Quare neſcio quo pa
cto deceptus Lactãtius ſit in primo, cum Iſidis ſacra deſcriberet, ut
Oſirin Iſidis filiũ dixerit: quẹ locũ parũ caſtigatũ crediderim. nã &
ibidẽ hemiſtichiũ Ouidij Lucano aſcripſit, Nũquãq; ſatis quæſitus
Oſiris. Sed memoriæ hoc ſit erratũ. Porrò quod ꝑ fraudẽ ſit Oſiris
à fratre Typhone occiſus, & in partes plures diſſectus, deq; uirili
mẽbro, cẹtera plura ex Diodoro, Luciano, & Plut. Nã quod Satur
ni filius fuerit, ijdẽ oſtendũt: alij Pamilan quãpiã ferũt, quẹ Thebis
è Iouis tẽplo aquatũ egreſſa audiuerit uocem iubentẽ, ut proclama B
ret, magnũ regem & benefactorem Oſirin natum eſſe, & ea hac ſpe
acta Oſirin educauit, ex cuius rei memoria celebritas Pamiliorum
inſtituta fuit, Phallophorijs ualde ſimilis, in qua ſimulachrũ propo
nebatur, ac circũferebatur, cui tres teſticuli inerãt, propterea quòd
is deus generationis principiũ eſſe putabãt omniũ quæ à generatio
ne proueniũt: quin & Priapo deus ſimilis, Pãmeles, teſte Heſychio,
dicebãt, ut paulo mox oſtendã. cẹtera de Oſiri notiora ſunt, quàm
ut pluribus hic ego explicẽ. Illud ex Plut. nõ reticuerim, Oſirin hu
mana forma effictũ cum genitali arrecto, ob uidelicet generationẽ,
educationẽq;. amictus uerò eius φλογοειδὴς, id eſt flammeus. Si his
prẹterea plura cupis de Oſiride, bella, peregrinationes, inuẽta, ul-
tionem, ſacra, lege in primis Diodorũ, qui & hãc eius colũnæ inſcri
ptionẽ adſcribit: Mihi pater Saturnus deorũ omniũ iunior: ſum ue
ro Oſiris rex, q̃ uniuerſum peragraui orbẽ, uſq; ad deſertos Indorũ
fines: ad eos quoq; profectus ſum, qui Septẽtrioni ſubiacẽt, uſq; ad
Iſtri fontes: item alias orbis partes adiui, uſq; ad mare Oceanũ: ſum
Saturni filius antiquior, germine ex pulchro & generoſo ortũ, cui
nõ ſemẽ genus fuit, neq; ullus eſt in orbe, ad quẽ nõ acceſſerim, lo-
cus: omnes docens, quorũ ipſe inuentor fui. Oſiridis demũ hæc no
mina. Hyſiris, Arſaphen, Nilus, Ammon, Dionyſius, Serapis, Plu-
to, Iupiter, Pan, Sol multioculus. Porrò ſcribit Heſychius, apud Æ
gyptios mulieres ſubuẽtanea párere, quẹ Oſiris nomine appellẽt.
Tauro-

A Taurophagus Dionyſius appellatus eſt à Sophocle ea ratione, ut ait Scholiaſtes, quòd bos daretur dithyrambicis poetis in uictoriæ præmium. Alij crudelem & immanem interpretantur, animalis tauri naturam reſpicientes. Alij ad uinolentiam referũt, ut paulo antè notaui. Meminit & Taurophagi Bacchi Heſychius, et Suidas: ſed & taurus membrũ uirile ſignificat. unde Laſtaurus dictus, qui mentulatior eſt, ut in Hercule docui.

Hebona, Bacchũ ſignificantes, Neapolitani in Campania, ut Macrob. ſcribit, celebrabant. Legimus & in elogijs antiquitatum ueterem Epigraphen huic deo ab Iunio Aquila poſitam, quę talis eſt:

ΗΒΩΝΙ ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΑΤΩ ΘΕΩ ΙΟΥΝΙΟΣ ΑΚΥΛΑΣ ΝΕΩΤΕΡΟΣ ΣΤΡΑΤΕΥΣΑΜΕΝΟΣ ΕΠΙΤΡΟΠΕΥΣΑΣ ΔΗΜΑΡΧΗΣΑΣ.

Hoc eſt, Heboni illuſtriſsimo deo Iunius Aquila iunior, miles, procurator, tribunus. Pontanus Iouianus libro primo ſuæ Vraniæ, certè hæc cecinit, de Neapoli agens:

Hæc annis florentem, oculisq́; & crine decentem
Hebonem uenerata, ſuos ritus, patriumq́;
Inſtituit morem, & ſacris iam ritè peractis,
Vrbs Hebona ſalutat, agriq́; Hebona frequentant,
Hebona & referunt ſimul antra, & littora & amnes:
B *Hic etenim florem ætatis, roburq́; iuuentæ*
Et ſpeciem deus, & formæ dat habere decorem,
Oraq́;, luminaq́;, & moderantes corpora ſenſus.

Videtur uerò Hebo uocari, ſicut Hebe, hoc eſt ἀπὸ τῆς ἥβης, id eſt à lanugine, & tenera molliq́; ætate, ut etiã hi Pontani uerſus innuere uidentur. Sanè & Ægyptij Bebonem Typhonem appellarunt, ut Manethus & Plut. ſcribunt, quę uox κάθεξιν, ἢ κώλυσιν ſignificat.

λαμπτῆρος Dionyſij cognomen fuit, cuius templũ fuit apud Pallenenſes, in quo celebritas agebatur, quã ab eo deo λαμπτηρίαν uocabant, à facibus & ſplendore ſcilicet, hoc eſt, ἀπὸ τοῦ λαμπτῆρος, id eſt à face & lumine. Noctu enim ea ſolennitas celebrabatur, faceſq́; ad templum ferebant, atq́; ita bene poti, crateres per totam urbem ſtatuebant, quo melius quiſq́; deum coleret. Pauſ. auctor.

Acratophorus Dionyſius, ἀκρατοφόρος dictus & celebratus in primis Phigalię, ab inferẽdo uidelicet ἄκρατον, id eſt purũ ac merũ uinũ. nã pugnis ludebãt, cũ nondũ haberẽt brachiale lorũ, ſed milichis certabãt. Sũt aũt μίλιχαι tenuiſsima ex crudo coria, inuicẽ innexa, implicitaq́;, ut in Arcad. docet Pauſ. Sanè Varro acratophoron uinũ in primo de Re ruſtica uocat: Ea, inquit, minus ſumptuoſa uinea, quæ ſine iugo miniſtrat ἀκρατοφόρον οἶνον, id eſt uinũ purũ.

Μιτρηφόρος, Mitrephorus, hoc eſt mitratus Dionyſius uocatus eſt, ea ratione, ut putãt, quod ſi quãdo ex nimio potu ipſius bibẽtis caput agitaretur, uel (ut fit) nutaret, mitra caput ligabatur. ex qua

re, ut

re, ut putat Diod. fuit uocatus μιξηφόρος. repetit idem & Euſeb. in A ſecundo Prępa. euang. Orpheus in hymnis, νυκτίλι εὐβουλεῦ μιξηφόρε θυρσοτίνακτα. Hinc apparet, & Thyrſianacta Bacchũ etiã appellatum, hoc eſt, qui thyrſo regnet.

Biformis, hoc eſt δίμορφος, uocitatus eſt Dionyſius, ut docet Diod. quoniã duo Dionyſij fuerunt. prior barba promiſſa fuit, qui antiquo more barbã nutriuit: poſterior alter ſpecioſus iuuenis, & delicatus. quidam duplicem illi formã tributam uolunt, quoniam uinum & hilares homines reddat, & iracundos. hinc illum in hymno δίμορφον nomine ſalutat Orpheus: alio loco, διφυῆ λυσεῖον ἴακχον nuncupat, hoc eſt, duplicis naturę Lyſium Iacchum, in hymno uidelicet ad μίσην διόνυσον.

αἰθιοπαῖδα Dionyſium uocauit Anacreon poeta, ut notat Heſychius. alij uinum interpretantur, ſed utrũq; à colore nigro & igne. alij Dianam etiam hoc nomine uocant, Æthiopiam.

Polites, & Axites, Dionyſij cognomina ſcribit in Arcad. Pauſ. Heræus enim Lycaonis filius, urbẽ de ſuo nomine Heræenſem in Arcadia cõdidit, ad Alphei fluminis dexteram ripam, ubi duo fuere Dionyſij templa, alterius Polites nominati, alterius Axites.

Phleona etiã Dionyſiũ appellatũ uidemus, παρὰ τὸ φλύειν, τὸ πολυκαρπεῖν: ſeu φλεύειν, ut etiã Ælianus ſcribit, hoc eſt à multo ferendo fructu. eſt enim Dionyſius fructuũ deus. quin & ab uua & uindemijs appellatus eſt Protryges, Staphilites, et Omphacites: alijsq; B ab ijs rebus, nominibus. Sed & Corẽ, id eſt Proſerpinã uel Cererẽ, matrẽ uidelicet Liberi, Phlęan uocabãt Lacones. ſcribit Clemens, Iouem in ſerpentẽ cõuerſum Pherepattæ, hoc eſt Proſerpinæ uim intuliſſe, & inde natũ Dionyſiũ, qua de re etiã in myſticis Sabaſiorum ſerpens pręferebatur, in orbem cõplicatus. & perinde poetæ ſerpentẽ tauri parentem dixere, ſymbolicè hoc ipſum ſignificãtes.

Phlyus Dionyſius appellatus fuit, ut in primo Apollonij Rhodij interpretes notãt, ἀπὸ τοῦ φλύειν τὸν οἶνον, ὅ ἐστιν εὐθηνεῖν. hoc eſt, quòd uinũ lætũ faciat. Quãuis ſint qui ab Aræthyræa Peloponneſi ciuitate, poſita in mõtibus Sicyonijs, quæ mox Phlyuſa à Phlyunte dicta eſt, Dionyſij & Chthenophyles filio appellatũ uelint. Pauſ. à Phliãte deriuari exiſtimauit, id quod etiã teſtatur Steph. Lacedæmonij Phliaſium menſem eum numerant, in quo fructus uigent. Sed de Phliaſijs in Corinthiacis Pauſ. longe plura.

Rectus, id eſt ὄρθος, Dionyſius cultus Athenis. Amphyctiõ enim Atheniẽſiũ rex, ut ſcribit Philochorus, omniũ primus à Dionyſio edoctus, merum diluit: quo factum eſt, ut homines prius mero incurui, mox recti facti ſunt. quare factum eſt, ut in Horarum æde recto, id eſt ὀρθῷ Dionyſio ara erigeretur. Quin & Pauſ. in Bœot. Scyllã, ait, ſimulachrum Dionyſij recti, Myronis opus, conſecraſſe.

Eubu-

A Eubulus etiã Dionyſius dictus. εὐβουλῆα Orpheus uocauit, quē Macrobius eſt interpretatus, boni cõſilij deũ pręſtitē. Idē Orpheus in hymno ad Proſerpinam, μῆτερ ἐριβρεμέτου πολυμόρφου εὐβουλῆος: Mater intonãtis multiformis Eubuli, id eſt Bacchi. quo eodē tamen nomine & Plutonē uocatum, iam oſtendimus. Sed & idem Orpheus in hymno ad Dionyſium, εὔβουλον inuocat.

Calydonius Dionyſius cognominatus, cuius ſimulachrum poſt Calydonis direptionē delatũ Patras fuiſſe fertur. huius dei Coreſus ſacerdos, antequam Calydon euerteretur, Callirrhoes uirginis amore captus, cum eam nullo pacto flectere poſſet, deũ precatus eſt, ut ſibi adeſſet. Sacerdoti deus annuit, & Calydonijs furorē immiſit: quibus conſulentibus Dodonęum oraculum, reſponſum dedit, Coreſum debere Callirrhoen Dionyſio immolare, aut offerentē ſe aliã pro ea: nulla uerò ſe offerente, Calirrhoen ad aram ſtatuerũt. Tunc Coreſus ſe pro ea interfecit. paulo pòſt, & illa ſibi manus cõſciuit, ut longo ſermonis ductu Pauſ. prodit. Adeò pro Anterotis numine pœnas uindex Nemeſis repoſcit.

εὔιον Bacchi cognomen. Orpheus in hymno ad Dionyſum, cum ſuffimēto ſtyracis, εὔιον ἁγνόν. & in Lyſio Lenæo hymno, εὔιε βάκχε. & Euripides in Bacchis, Euion Baccheua dixit. Perſius,
Euion ingeminat, reparabilis aſſonat Echo. quo loco Probus, ſeu
B Cornutus grammaticus: Euius, inquit, Liber pater dictus eſt, eo quòd in bello gigãteo cum non apparuiſſet, eum pater credidit diſcerptũ à gigãtibus: & dixit, heu, quę uox gemētis eſt: deinde adiecit, υἱὸν, id eſt filius. Acron tamen in Horat. ait, Bacchũ mutatũ in leonē, gigantem interfeciſſe, & tũc Iouē, ô bone fili dixiſſe, id eſt, εὖ υἱέ. hinc & Euhyias baccha ab Horatio III. Carm. E ſomnis ſtupet Euhyias. ſanè Euhyiõ, uel Euhyius, impropria eſt diphthõgus, quę ſyllabã producit: breuiter tamē effert. Horatius, Monet Sithonijs nõ leuis Euhyius. Idē, Diſsipat Euhyius curas edaces. Statius lib. I. *Et tunc fortè dies noto ſignata tonãtis, Fulmine prærepti cũ te tener Euhyie partus Tranſmiſere patri.* Vtitur Lucretius & Columella. Sũt tamē qui εὔχιον libētius legãt, & ab εὐχὴ deriuãt. Phurnutus certè manuſcriptus, dum Dionyſij nomina recenſet, cum de Alyſio & Lyęo prius dixiſſet, βρόμιος δὲ, καὶ βάκχος, καὶ ἴακχος, καὶ εὔιος, καὶ βαβακτὴς, καὶ ἰοβάκχος καλεῖται. ubi Babactes & Iobacchus etiã uocatur: quę uerba uolui recenſere, ne codex impreſſus gręcus, & qui eum interpretati ſunt, ţe fallant, ubi Bromium tantũ referunt, ſatis confuſe & inconditè, & nullo penè ſenſu. Sed in hoc auctore huiuſmodi errata penè infinita, ſi cum antiquis conferas, inuenies.

Euan etiã pro Baccho accipit apud Ouidiũ in quarto, illo uerſu, *Nycteliuśq́, Eleleuśq́ parēs, & Iacchus, & Euan.* Statius in Syl. Baſſaridũ rotator Euã. Idē Theb. V. Et à ſũmis auditus mõtib. Euã.

quod

quod nomē factum à uoce bacchantium, unde etiam Bacchæ ipſæ Euantes dictæ. Vergilius: A

Illa chorum ſimulans, euantes orgia circum Ducebat Phrygias.

quo loco Seruius, Euantes, inquit, bacchantes, à Libero, qui Euan dicitur. Propertius,

Egit ut euantes dux Aridana choros. Silius in primo:

Non ille euantis Maſſylla palluit iras. Sed hoc loco non reticuerim, quod à uiro cùm ſanctiſsimo, tum doctiſsimo, Epiphanio ſcribitur libro contra hæreſes tertio, in ſacris Dionyſij, qui ſerpētibus coronati clamantes ac euantes Væ uæ, illā adhuc Euam à ſerpente deceptā inuocantes: Aut, inquit, per aſpiratā uocē ex Hebręorū lingua, ſerpentem ad ſuum errorem acclamantes. Eua enim abſq; aſflatu, Hebræis mulierem ſignificat: cum aſpiratione uerò, ſerpentē. hæc quidem ille, quæ in deriſum potius afferri puto à uiro ſancto, quàm conſentanea Græcis. Sanè Priſcianus Euan Euantis declinat: cum & alij Euan indeclinabilem uelint eſſe uocē bacchantiū. Heſychius tamen ait, Euan hederam ab Indis appellari. alibi uero Euas Dionyſium uocari prodidit. hinc Orpheus, ut puto, uocauit in hymno ad Hippā Bacchi nutricē εὐάδα, quaſi dicat Dionyſiacā:

Inuoco nutricem Bacchi Hippan, Euada nympham, neſcio quàm rectè uerti: græce ſic, B

ἵππαν κικλήσκω βάκχου τροφὸν, εὐάδα κούρην. Hippam uocat Heſychius Iunonē. uetus certe Orphei codex Hiptā, nō Hippam habet.

Baſſareus, Dionyſius cognominatus eſt. Orpheus in hymno βασσαρὸν uocat. Ita enim ad illum, hymnum exorditur,

ἐλθὲ μάκαρ διόνυσε πυρίσπορε, ταυρομέτωπος βάσσαρε. Id eſt,

Huc fœlix Dionyſſe ueni, ſate fulminis igne, Baſſare tauriformis.

Horatius. *Non ego te candide Baſſareu Inuitum quatiam.*

quo loco Acron & Porphyrion conſentiunt, quod Baſſaris ſit ueſtis genus. hoc amplius addit Acron, uſq; ad pedes demiſſa. dicta à Baſſara loco Lydiæ, ubi fit. unde & Bacchæ Baſſarides dictæ. Cornutus quoq; grammaticus in eo Perſij uerſu,

Baſſaris & lyncem Mænas flexura corymbis: Baſſarides, inquit, omnes Bacchæ dictæ ſunt: ſed & ipſe Liber pater Baſſareus. ut Horatius, Non ego te candide Baſſareu Inuitum quatiam. Quibuſdam uidetur à genere ueſtis, qua Liber pater utitur, demiſſa ad talos, quam Thraces baſſaram uocant. Quidam à uulpibus, quarū pellibus Bacchę ſuccingebantur, ut & lyncum pantherarumq; pellibus. Vulpes inde Thraces, baſſares dicunt. Sanè Pollux & Heſychius baſſaram ueſtem eſſe affirmant. Phurnutus tamen ἀπὸ τοῦ βάζειν, id eſt à dicendo, uel clamando deriuat, & ſimplici ſ ſcribit. Fuit & Maſaris Bacchi nomen, ut infrà dicam.

Nar-

A Narthecophorus Dionyſius à ferula dictus, quæ νάρθηξ græcè dicitur, & illi attribuitur, & eum ſectantibus, ut Sileni ſunt, Bacchæ, Satyri, alij. Vtitur Orpheus in hymnis hoc Dionyſij epitheto. Sanè quoniam ad fulciendos & ſuſtinendos uacillantes greſſus ferula idonea eſt, ideo Baccho Silenoq; ac cęteris attribuitur, utpote uino titubantib. hinc & illud apud Plat. in Phœdone, εἰσὶ γὰρ δὴ φασιν οἱ περὶ τὰς τελετὰς, ναρθηκοφόροι πολλοὶ, βάκχοι δέ γε παῦροι. hoc eſt: Sunt enim, quod aiunt qui de religionibus tractant, narthecophori, id eſt feruligeri multi, pauci uerò Bacchi. quod miror in ſua prouerbia non tranſtuliſſe Eraſmum, cum tamen elegantiſsimè de ijs dicatur, quæ admodũ rara ſunt inter multos: ut ſi unum Homerum dicas, inter poetas penè innumerabiles. Porrò ναρθηκοφόρον Bacchum Euſebius in ſecundo Præp. euang. ideo uocatum his uerbis ait: Ferulam Baccho in manu tradunt, quia cum nõ permixtum aqua uinum homines biberent, & in furorem uerterentur, alter alterum baculis ferirent, indeq; pleriq; morerentur, pro lignis his baculis, ferulis uti perſuaſit: & ex eo nomẽ factũ uidetur. De ferulis etiam Phurnutus, & quare, nõnulla his ſimilia protulit.

Bromius Bacchus cognominatus eſt, & hoc Orpheus uſus eſt in hymnis. Diodorus Siculus à ſonitu tonitrus ac fulminis in ortu B Bacchi uocatum ſignificat. βρομέω quippe reſono, & βρόμος ſonitus, & ignis crepitus. Meminit & Teleclides apud Heſychium. Euſebius, Bromium ait uocatum ἀπὸ τοῦ βρόμου, id eſt ignis ſonitu: qui cum abortu ederetur, inſonuit. Magis mirum illud eſt, quod Proclus, alijq; in Heſiodi commentarijs de Re ruſt. ſcribũt, ubi de Lenæone menſe agitur. βροῦμος, ut tradunt, Dionyſius eſt: unde brumalia, quæ celebritas fuit, quæ in bruma, atq; adeò menſe Lenæone agebatur, quæ tum in noſtro decembre, tum ianuario peragebatur: qua de re in noſtro de Annis menſibus, &c. Sed enim & Dianã βρομίαν Orpheus in hymnis nominat. de Bromio & Phurnutus, qui à uoce calcantium uinum in torculari, cum alijs deducit nominibus.

Ægobolus, αἰγόβολος Dionyſius, apud Potniã colebatur, de cuius rei nomine hiſtoria hæc prodita eſt. Cum ibi Dionyſia celebrãrent, ita in contumelias acti ſunt, & furorem, ob ebrietatem, ut Bacchi ſacerdotem interemerint: quare dei ira graui peſtilentia affecti ſunt. Ciues hac de re Apollinem cõſuluere: à quo reſponſum acceperunt, ut deo formoſiſsimum puerum immolarent. quod cum Potnienſes per multos annos feciſſent, capram demum à deo edocti pro puero ſuppoſuerunt. unde deo cognomen, à capra uidelicet ſuppoſita, factum uidetur.

Eleleus apud Ouid. Bacchi nomen exiſtimat, cũ canit in IIII. met.

Nyctelius'que, Eleleus'que parens, & Iacchus, & Euan. Sed ἐλελεῦ A aduerbium eſt, & exclamatio bellica, ut notat Heſychius: uel ut alij putant, quædam ante pæana exclamatio, hoc eſt ut græcè dicitur, προαναφώνησις παιανισμοῦ. Vſus eſt Æſchylus in Prometheo in uinculis. Etiã in miſeratiõe putat Ouidij interpres ἐλελεῦ aduerbium hortãtis eſſe, quo procedentes ad orgia celebranda, & ad cõſerendam pugnam uterentur. Sanè Ouidij uerſum quidã ita legunt, Nyctelyus, Liberq́ parens, &c. quod parũ placet. alij Eleus legũt, & à miſericordia, id eſt ἐλέου, uel ἔλεον deriuare contendunt. nam ab Eleleo & Eleleides denominatę apud Ouid. bacchę, & Eleides.

Ignigena Bacchus etiã ab Ouidio cognominatus, ſecundũ fabulam quidẽ à fulminata Semele: aliqui à uini natura ignea, unde & à Græcis πυριγενὴς uocatus. Strabo lib. tertiodecimo, loca cõmemorat in Lydia, ſeu Myſia, exuſta, quæ tamen optima uina proferant. Idẽ & tradi ait apud Catinã: unde (inquit) perurbanè atq́ elegãter Bacchũ ignigenã dicũt. Pyrigenes Bacchus in Semele, effingit elegãtiſsimè à Philoſtrato in Imaginib. πυρισπόρος etiã Bacchus nec ſemel ab Orpheo in hymnis cognominatus eſt, hoc eſt, igne ſatus.

Zagreus, ζαγρεὺς Dionyſius cognominatus, is qui ex Proſerpina natus eſt, qui et aliter Iacchus uocabat, ut græci in Pindarũ cõmentat. exponunt: qui quoniã in myſterijs cum Cerere & Proſer- B pina colebat, ideo πάρεδρος, id eſt aſſeſſor Cereris à Pindaro dicit in hymno Iſthm. ad Strepſiadem Thebanũ. quod cũ parũ latinus enarrator, immo Germanus, animaduertiſſet in ſuis ſcholijs, hoc cõticuit. Sed Zagrei Dionyſij pręter Pindaricos expoſitores & Plut. meminit, in eo qui περὶ τοῦ εἶ τοῦ ἐν δελφοῖς, hoc eſt, de εἶ quod erat in Delphis. nam cum nõ ſolũ quæ in Delphis ſacra eſſent Apollinis, ſed & occulto quodã ſermone ſignificari ait, διόνυσον δὲ καὶ ζαγρέα, καὶ νυκτέλιον, καὶ ἰσοδαίτην αὐτὸν ὀνομάζουσι. Heſychius quoq́: Zagreus, inquit, Dionyſius. uidet uero Iupiter mixtus fuiſſe Proſerpinæ, ex quo Cthonius, id eſt terreſtris Dionyſius: quod idem manifeſtius etiam Suidas.

Iſodætes Bacchus dictus eſt, ut ex modò allegato Plutarchi loco colligimus. Heſychius tamẽ, Iſodæten ait ab aliquibus Plutonẽ dici, ab alijs Plutonis filiũ. Iſodætæ & Hyperides meminit, in ea quã de Phryne oratione cõpoſuit: quo in loco Val. Arpocration interpretat, hoſpitalem quempiã geniũ, quo popularia feſta muliebria, & nõ ſatis modeſta peragant. De Iſodęte & in Dæmonib. agemus.

Iyngies, ἰυγγιὴς Dionyſius cognominatus, ut Heſychius notat. Hinc ego putarim Pindarũ quodã hymno Pyth. ad Arceſilaũ Cyrenæum iynga auem ideo Bacchi nũcupaſſe, quo loco de aue multa gręcus interpres, ſed de Baccho nihil. De hac uerò aue & Theocritus

A tus in Pharmaceutria, & eius itē interpretes, Suidas & Heſych. aliiq́ꝫ. aiunt autem, Iynga filiam fuiſſe Echus, alij Pithûs, quæ ſuis carminibus Iouem in Iûs amorem pellexerit: quare à Iunone in hanc auem conuerſa fuit, quæ Siſopygis etiam, à noſtris autem Motacilla nuncupatur. Addit Heſychius, Cinædion etiam appellatam.

Limnæus Bacchus cognominatus à Limnis Atticæ uico, ut cōment. Ariſtophanis teſtat̄ in Ranis, & Phauorinus. Callimachus, λιμναίῳ δὲ χοροστάδας ἦγον ἑορτάς, hoc eſt, Limnæo peragebant ſolennia ſacra. Arpocration: Limnę, inquit, locus eſt Athenis, in quo Dionyſius colitur. Meminit & Iſæus orator, & Heſychius.

Edonius Bacchus ab Ouidio nūcupatus, à populis Thraciæ Edonis, qui ab Edono fratre Mygdonis dicti ſunt, teſte Stephano. Vnde & Edonides, & Edonæ, bacchæ. Horatius ſecūdo Carm. Non ego ſanius bacchabor Edonis. Laphyſtius Bacchus, à mōte Bœotię, unde & bacchę Laphyſtiæ. Sed de Ioue Laphyſtio, ſuo loco egimus. Cœl. Rhod. lib. XXVII. Euergetes, εὐεργέτης etiam Bacchi cognomē, à benefaciendo: ut etiā Eleutherus, ut notat Heſych.

Gorgyieus, hoc eſt γοργυιεὺς Dionyſius, cultus & appellatus eſt à Gorgyia loco in Samo, ut ex Duride Stephanus obſeruat. In eadem Samo & Elygeus Dionyſius cultus, ut Heſychius ſcribit.

B Maſares à Caribus uocatus fuit Dionyſius, neſcio an à Ma quapiā, quæ Rheā ſectabat̄, cui Iupiter Dionyſum, ut ſcribit Steph. nutriendū dederit. Sed cū à Iunone interrogata eſſet, cuius infans ille eſſet: illa, ἄρεος, id eſt Martis reſpōdit. quin & Rhea ipſa μά nūcupata eſt. unde ego cōiector, μάσαρις Baccho nomē fuiſſe, quaſi μάς καὶ ἄρεος. Scribit quoq́ꝫ Pauſ. in Achaicis, Dionyſij ſimulachra fuiſſe apud Patrēſes, quorū fuere cognomina hæc: Antheus, id eſt floridus: & Areus, id eſt Martius, & Meſadeus. Melpomenos Dionyſius, Pauſ. in Attica. Domitius uertit latinè, Bacchus canens. colebatur uerò ea parte, qua Hederaceus, id eſt Ciſſeus Dionyſius etiā, & Apollo Agyieus. Colonatas Dionyſius, nuncupatus à loco Spartanæ regionis, teſte Pauſ. in Lacon. Hyalicus Dionyſius, uocatus deus Comus, id eſt comeſſationū, ut notat Heſychius.

Nyctelius Bacchus, meminit Plutarchus in eo qui inſcribit̄ de εἰ quod erat in Delphis. & Ouid. quarto Metam. itē in Attica Pauſ. Nyctelius uerò dictus à uerbo νυκτελέω, quod ſignificat in nocte perficio: quoniā Bacchi ſacra nocte agebantur, de quib. Vergilius:

Vbi audito ſtimulant Trieterica Baccho
Orgia, nocturnusq́ꝫ uocat clamore Cithæron.

Pſila Dionyſius, ſic uocatus, ait Pauſ. quòd Dores Pſila pennas nūcupant: ſiquidē uinū nō minus homines effert, ac tollere uidet̄, quàm penna aues. Anthias, ἄνθιος, id eſt floridus Bacchus Athe-

mm 2 nis cul-

nis cultus fuit. Patrenſes quoq; Anthei Dionyſij ſimulachrum habuere:ut Pauſ.docet. Catullus: A

At pater ex alia florens uolitabat Iacchus. unde & illi anthinæ ueſtes;ut Phurnutus & Diod.notāt, aſcribūtur. Sedenim quidam anthinas ueſtes uariè interpretant.quidā mulieres:unde & Herculem aliquādo anthina ueſte indutū, ex Plut.ſcripſimus. quidā purpureas,à colore florū:unde & Ianthinæ,& hyacinthinæ appellant. alij barbaricas,& Damaſcenas,quæ nūc uocant,quod floribus herbarum impictæ intextæq; ſint. Oreos,Liber pater,ait Feſtus,& Oreades nymphæ appellātur,quòd in montib. frequenter apparerent.à mōte uerò nomen utrūq; deducit.hinc Phurnutus ait,quoſdam dicere, in monte Nyſio Iouem primū uitem produxiſſe, unde nomen Dionyſius.Caue ne te impreſsi codices hoc loco fallant, ut alioqui alios nōnullos. Conſitor uuæ etiā dictus ab Ouid.in quarto Met.Genialis Cōſitor uuæ. Vitiſator Bacchus,qui uitē ſeuerit.Actius, O Dionyſe pater optime uiſitator Semele genitus Euchia.hac uoce Vergilius pro deo Saturno utit in VII.Æn.ut nōnulli putāt. περικιόνιος διόνυσος, Pericionius Bacchus cognominatus, cuius cum alij meminere,tum ei in primis Orpheus hymnū concinuit,adolens aromata.Pericionij Bacchi & in noſtris Muſis ex Platonicorū ſententia meminimus.Pericionij uerò nomē deductū eſt à περὶ τῷ κιονίδα, id eſt ςαφηλὴν, hoc eſt ab uua. ἀμφιετὴς διόνυσος. & huic hymnus ab Orpheo cōcinitur,præter thus, cæteris adhibitis ſuffimentis, & in altero eius etiā eſt facta mētio. Exiſtimauerim uero ipſe,anni tēpora ſignificare,quæ circū annum euoluantur, ab ἀμφὶ & ἔτος. Nam ut etiā Macrobius ſcribit, Liberi patris ſimulachra partim puerili ætate,partim iuuenili fingebātur. præterea & barbata ſpecie, & ſenili quoq;, quæ ætatū diuerſitates anno & ſoli conueniunt, ita ut paruulus uideatur hyemali brumaliq; ſolſtitio, qualē Ægyptij proferebāt ex adyto die certa,quod tūc breuiſsimo die ueluti paruus & infans uideretur.Exinde autē procedentib.augmentis æquinoctio uernali, ſimulatq; adipiſcitur uires, figura iuuenis ornabatur. poſtea eius ætatis ſtatuebatur pleniſsima effigiē barbæ.ſolſtitio æſtiuo,quo tēpore annus & ſol ſummū ſui cōſequitur augmentū:tum demū per diminutiones,ueluti ſeneſcēti quarta forma deo figurabatur.Idem ſanè Orpheus ἀμφιετῆρον etiā nuncupauit, in Trieterico Baccho. Briſæus Dionyſius dictus, ut Stephanus ſcribit,à Briſa promōtorio Lesbi, ubi colebatur. Sunt qui βρισέα ſcribant, παρὰ τὸ βρίθω, τὸ βαρῶ, id eſt grauo. βρισεὺς à βρίσω, futuro uidelicet eius uerbi,quòd uini potus aggrauet caput.nōnulli παρὰ τὸ βρίζω, quod prę potu & cibo dormio ſignificat.Alij ἀπὸ βρύειν, id eſt à madefaciēdo & irrigādo. Alij ab urbe Laconiæ Bryſeum

A ſeum deduci exiſtimāt.alij etiã à byrſa,id eſt corio uel pelle,Byrſeũ. Sed pręſtat audire quę Cornut.in Perſiũ:Eſt,inquit,Briſeus Liber pater cognominatus,ſiue(ut quibuſdã uidet̃)à mellis uſu, eo quòd ipſe inueniſſe dicit̃ mel,& ex fauis exprimere.Bris enim iucundũ dicimus:unde etiã quidã Briſeida exiſtimāt dictã,quòd Achilli iucunda fuerit.uel certè, ut alijs uidet̃,ab uua, quòd uuã inuenerit,& expreſſerit pedibus.briſare enim dicimus exprimere.uel certè Briſeũ dictũ ex nomine nymphæ,q̃ eũ nutriſſe dicit̃.Idē paulo pòſt:In Gręcia,inquit,duæ fuerũt Liberi patris ſtatuę:una hirſuta,quę dicebat̃ Briſei:altera læuis, id eſt ſine pilis, quę dicebat̃ Lenęi. hactenus ille. Perſius. *Eſt nũc Briſæi quẽ uenoſus liber Acti.* Briſæus ideo,quia barbatus colitur Liber pater,eo cognomine. meminit & Macrob.

Hedereus,hoc eſt κισσὸς Διονύσιος, teſte in Attica Pauſ. cognominatus,quòd in ea Atticę regionis parte,Acharnis uidelicet, primùm hederã uiſam tradũt.unde ab Antipatro poeta ἀχαρνίτης hedera cognominat̃.Inibiq; μελπομένου, id eſt canẽtis & hederei erãt ſimulachra. κισσόβρυος ab Orpheo Dionyſius cognominatus,& κισσεὺς dicit̃ Apollo,qui & Bacchus ab Æſchylo apud Macrobiũ.Homerus in altero ad Dionyſiũ hymno, ipſum κισσοκόμην Διόνυσον ἐρίβρομον uocat, id eſt hedericomã. πατρῷος, id eſt Patrius Diony-

B ſius cultus, cuius templũ Polyidus Cœrani filius cõſtruxit in Attica,in quo ſimulachrũ Patrij Bacchi poſitũ fuit, cui Satyrus aſsiſtebat,opus Praxitelis è Pario marmore:altera ſtatua Daſyllij Bacchi, quam ferunt poſitã fuiſſe ab Euchenore filio Polyidi Cœrani.

Omadius, ὠμάδιος Dionyſius,cuius nec ſemel mentio eſt apud Orpheum. Euſebius uerò Pamphili libro Præp. euang. quarto: Dionyſio, inquit, Omadio apud Chios appellato, homo crudeliter diſcerptus ſacrificabatur. Bactes Bacchi nomen, ἀπὸ τοῦ βάζω, hoc eſt clamo & uociferor.quidam & Bruntinum etiam appellant,fortè à tonitru,id eſt à βρόντης. μίσης Dionyſius.Orpheus in hymno ad ipſum cum thymiamate ſtyracis,

Inuoco legiferum Narthecophorũ Dionyſum, Laudatum Eubuli ſemen,cui nomina multa, Sacratũ caſtumq; Miſen,dominũq; uerendum. Qui mas & mulier,duplex Lyſæus,Iacchus, Seu te ſacratæ templum delectet Eleuſis, Seu Phrygia cum matre deûm myſteria tractas, Seu Cypri Cytherea tenet te compta capillos, Seu de frugiferis campis lætaris honeſtè, Matre dea tecum nigrifera Iſide caſta, Aegypti propè flumen. Aſalaminius Bacchus cognominatus eſt ab Ariſtophane,quaſi dicas imbellem, à naue illa Atheniẽſium Salaminia, qua in difficillib. rebus utebant̃,de qua in noſtro de re Nautica pluribus egimus. Licnites, λικνίτης Dionyſij eſt epitheton, ductũ ἀπὸ τῶν λίκνων, id eſt à cunis, in quibus

infantes recubãt, ut ait Heſychius. Licet Licniten quidã ciſtã inter-pretent apud Plut. in Iſide & Oſiride. In Licnitẽ eſt hymnus apud Orpheum, cum ſuffimẽto mannæ thuris, cuius hoc initium, A

Licniten Dionyſſum nunc in uota uocamus:

Λικνίτην διόνυσον ἐπ' εὐχαῖς ταῖσδε κικλήσκω. λειβῆνος, Lebenus quoq; dictus eſt Dionyſius, ut notat Heſychius: nec de hoc amplius cõperi. οὐροτάλτ, Vrotalt Dionyſius ab Arabibus nuncupatus, ut ſcribit Herodotus in tertio. Valla Oratal trãſtulit: Quòd fœdus, inquit, & ipſi qui amicitiã contraxerunt, ſeruare iuſtũ cenſent, Dionyſum, quẽ Oratal, & Vraniã, quam Alilat appellãt, ſolos deorum eſſe arbitrant, &c. quibus ex Herodoti uerbis uidemus male expoſitũ Arrianũ in ſeptimo de geſtis Alexãdri: Acceperat, inquit, Arabas duos tantũ deos colere, Cœlũ ſcilicet ac Dionyſiũ. nõ Cœlũ uidet legendũ, ſed οὐρανίαν. nam Venus eo nomine dicta, ut docui. Sunt etiã apud Heſychiũ hæc Dionyſij nomina, ἠρικέπαιος, αὐαλὸς, θεοδαίσιος, & ἰωβάκχων: apud Orpheũ uerò, τρίγονος, ἐναστὴρ, & alia pleraq;. Legitur epigrãma iambico dimetro cõſtans, quod Auſonij Galli poetæ eſt, quod ita inſcribit uulgò, Miohobarbũ Liberi patris ſigno marmoreo in uilla noſtra omniũ deorũ argumẽta habenti. Sed cũ Miohobarbũ uox ſit parũ nota, & quid ſignificet nullus explicet, & (ut audiui) uetuſtus admodũ codex Mixobarbũ retineat, uideamq; id etiã ita à uiro docto & æquè elegãti citari Mixobarbarũ: nec minus ipſe quoq;, antiqua dum euoluerẽ Græciæ elogia, à Cyriaco Anconitano collecta, epigraphen reperi in Iſthmo Corinthiaco poſitã, in qua inter cetera hec uerba legunt, μιξοβαρβάρων θ' ἑώων τ' ἐθνῶν ἀρχηγὸς, hoc eſt, Mixobarbarorũq; orientaliũq; gentiũ ductor: inde facile colligere poſſumus, μιξοβάρβαρον ſignificare, quod ex barbaris & nõ barbaris mixtũ eſt: ſicut & hoc Auſonij epigrãma, in quo & greca & latina, ac etiã barbara ſunt ipſius dei nomina. Sunt præterea qui mixobarbaros ſtatuas dicãt fuiſſe. citant Pauſ. in Bœot. Cælius Rhod. exiſtimat Medeę filios Mixobarbaros appellatos. Hæc uero tibi omnia cõfuſe retuli. nam omnino mihi hac in re non ſatis placeo. Epigramma igitur Auſonij Dimetrum iambicum tale eſt: B

Ogygia me Bacchum uocat, *Oſirin Aegyptus putat,*
Myſi Phanacen nominant, *Dionyſon Indi exiſtimant.*
Romana ſacra Liberum, *Arabica gens Adoneum,*
Lucaniacus ſed Pantheum. In quo Mixobarbaro illud mihi indulſi propter hos tres eiuſdem poetæ uerſus, qui ſic leguntur alibi:

αἰγύπτοις μὲν ὄσιρις ἐγὼ, μυσῶν δὲ φανάκης, βάκχος ἐνὶ ζώοισιν, ἐνὶ φθιμένοις ἀΐδωνεὺς, πυρογενὴς, δικέρως, τιτανολύτης διόνυσος.

Aegypti quidem Oſiris ego, Myſônq; Phanaces:
Inter uiuentes, mortales, Bacchus, Adoneus,

igne

A *Igne ſatus, Diceros, Titanolytes, Dionyſſus.* Sanè Adoneus ſic ſcribi uidetur ab Origene lib. quarto aduerſus Celſum, ſed cum Io ue nominatur, nec quidem ſemel. quin & ab Adonai alicubi idem deflectere uideri poteſt, cum aliàs ego ab Adoni deduci dixerim.

Extat item in Græcorũ epigrãmatum uolumine heroicum poema, quinq; et uiginti uerſuũ, cuius (primo duntaxat excepto) Acroſtichis, id eſt primorũ uerſuũ apex, omne græcũ cõficit Alphabetũ, hoc eſt ipſas græcorũ quatuor & uiginti literas, ſingulorũq; uerſuũ uerba ab eiuſdem uerſus primo incipiũt elemento: qua ex re factum eſt, ut è græco latinè commodè uerti ne poſsit. Atq; ideo ita græcè ut legitur, hic tibi aſcribendum duxi. Primum igitur hoc eſt, *Cantemus regem, Philenion, Eraphioten:* hoc eſt,

μέλπωμεν βασιλῆα, φιλεύιον, εἰραφιώτην,
ἀβροκόμην, ἀγροῖκον, ἀοίδιμον, ἀγλαόμορφον,
βοιωτὸν, βρόμιον, βακχευτῆρα, βοτριοχαίτην,
γηθόσυνον, γονόεντα, γιγαντολέτην, γελόωντα,
διογενῆ, δίγονον, διθυραμβογενῆ, διόνυσον,
εὔιον, εὐχαίτην, εὐάμπελον, ἐγρεσίκωμον,
ζηλαῖον, ζάχολον, ζηλήμονα, ζηλοδοτῆρα,
ἤπιον, ἡδυπότην, ἡδύθροον, ἠπεροπῆα,
B θυρσοφόρον, θρήϊκα, θιασώτην, θυμολέοντα,
ἰνδολέτην, ἱμερτὸν, ἰοπλόκον, εἰραφιώτην,
κωμαστὴν, κεραὸν, κισσοστέφανον, κελαδεινὸν,
λυδὸν, ληναῖον, λαθικηδέα, λυσιμέριμνον,
μύστην, μαινόλιον, μεθυδώτην, μυριόμορφον,
νυκτέλιον, νόμιον, νεβρώδεα, νεβριδόπεπλον,
ξυστοβόλον, ξεινὸν, ξενοδώτην, ξανθοκάρηνον,
ὀργίλον, ὀβριμόθυμον, ὀρέσκιον, οὐρεσιφοίτην,
πρυλυπέρτην, πλαγκτῆρα, πολυστέφανον, πολύκωμον,
ῥηξίνοον, ῥαδινὸν, ῥικνώδεα, ῥηνοχορῆα,
σκιρτητὴν, σάτυρον, σεμεληγενέτην, σεμελῆα,
τερπνὸν, ταυρωγὸν, τυῤῥηνολέτην, ταχύμηνιν,
ὑπνοφόβην, ὑγρὸν, ὑμενήϊον, ὑλήεντα,
φηρομανῆ, φρικτὸν, φιλομειδέα, φοιταλιώτην,
χρυσόκερων, χαρίεντα, χαλίφρονα, χρυσομίτρην,
ψυχοπλανῆ, ψεύστην, ψοφομηδέα, ψυχοδαΐκτην,
ὤριον, ὠμηστὴν, ὠρεσίτροφον, ὠρεσίλοιγον.

PRIAPVS.

PRiapus deus naturalis mẽbri, & ſobolis ac prolis. ſcribit Diodor. Priapũ græci, hircũ Ægyptij, propter eã corporis partẽ, à qua ſit omniũ ortus, inter deos retuliſſe traditur. unde & Orpheus in hymno Protogoni, hoc eſt primigenij hymno, Priapi etiã nomine Protogonõ ipſum inuocat.

Phurnutus Priapũ deũ deſcribit, & quid mẽbri pudendi magnitu‑ A do ſignificet, & cur ſinũ habeat omni genere fructuũ refertum, cur horti & uineę cuſtos, quid falx in dextera, quę omnia naturę totius conuenire oſtendit: & alia addit de bono dæmone, de quo alibi agendũ erit. Fabulã Apollonij interpretes de Priapi natiuitate recitant, in primo Argõ. quo loco de Abarni urbe Pariana poeta agit. Cũ Dionyſi, aiũt, amore Venus capta eſſet, illi eſt cõmixta. eo uero in Indicã profecto expeditionẽ, cũ Adonide mixta eſt. Sed ubi Dionyſius redijt, coronã ſibi faciens, ei obuiã proceſsit: & coronatã illi miniſtrare ſuaue erat, ꝓpterea quòd iam illi nupta fuerat. Verùm ad Lampſacũ ſecedẽs, eũ quẽ utero gerebat edere infantẽ uolebat. Iuno uero zelotypia acta, maleficijs uſa, eius uentrem manu attigit, effecitq́ ut puerũ pareret cùm cętera informẽ, tum maximè ob uirilis mẽbri immanitatẽ, quẽ Priapũ appellauit: quẽ uidẽs Venus, indignũ rata eſt ut tolleret, cùm propter alia inuiſum illum habens, tum maximè propter mẽbri ſuprà ꝙ par erat, indecentiã. quapropter Venus ipſum ſuũ eſſe abnegauit. atq́ hoc eſt ἀπαρνηθῆναι, & inde Aparnis urbs uocata, quę poſtea literę immutatione dicta eſt Abarnis. hæc illi. eadẽ & Stephanus, ſed pauciorib. explicat. Hanc etiã fermè fabulã Suidas recitat: illudq́ amplius adiũgit, quod puerũ informẽ expoſuerit Venus, atq́ abiecerit in montẽ, in quo à pa‑ B ſtore nutritus ſit. et cũ membrũ haberet ad nates erectũ, uocatus ſit Italorũ lingua Priapus, atq́ à paſtorib. cultus. cuius imago pueruli fuit, qui arrectã mentulã teneret. hæc Suidas. At uerò Seruius: Priapus, inquit, fuit de Lãpſaco ciuitate Helleſponti, de qua pulſus propter uirilis membri magnitudinem, pòſt in numerum deorum receptus, meruit numen eſſe hortorum. Hinc Verg. in IIII. Georg.

Et cuſtos furum atq́ auium, cum falce ſaligna,

Helleſpontiaci ſeruet tutela Priapi. de hoc etiam Horatius:

Nã fures dextra coercet, Obſcenoq́ ruber porrectus ab inguine palus. Sed de hac re plura in Ithyphallo & Phallo, paulo mox agemus. nũc cætera de eius genere. Scribit Strabo: Priapus & portus & urbs in Helleſpõto, cõdita uel à Mileſijs, uel à Cyzicenis, (uariè enim tradit) nomẽ habuit à Priapo, qui apud eos colit, ſiue ex Orneis, qui apud Corinthũ fuere, unde Orneates ipſe deus, ut pòſt dicemus, nũcupatus. Priapus ergo, Liberi patris filius, quia ea regio, & Lãpſacus, uineis abũdat. hinc & Xerxes rex Themiſtocli in uinum Lampſacum dedit. res nota ex Strabone, & Stephano, qui etiã ait ex Demoſthenis ſentẽtia, ob ſcilicet uini bonitatẽ, Priapi opus, ſeu poſſeſsionem eam urbẽ eſſe: qui Priapus Veneris & Dionyſij filius exiſtimatus eſt. Pauſ. idẽ ait. At Diodorus: Priapus, inquit, ut fabulant antiqui, Dionyſij ac Veneris filius fuit, ꝗd qui uino indulgeãt, ſint natura ad uenerẽ prodiuiores. Addit & hoc quoq́ Pauſ. Priapus,

A pus,inquit,& alibi,& ubi ſunt caprarũ ouiũcꝙ paſcua,apũcꝙ examina colitur.noſtri etiã & hortos & pomaria,ut ex Priapeijs poematib.facile colligimus. Exiſtimauit Strabo, uir doctiſsimus,à iunioribus deũ habitũ eſſe, nõ à uetuſtiorib.nã Heſiodus,inquit,Priapũ non nouit:& Orthanę & Coniſalo & Thyconi,& eiuſmodi Athenienſiũ deis perſimilẽ fuiſſe prodidit. Atqui ô Strabo, ſi Heſiodus Priapum non nouit, ut ais, at nouit Orpheus Heſiodo antiquior, qui in πρωτογόνου hymno cum myrrha,inter alia ita cecinit,
ἀφ᾽ οὗ σε φάνητα κικλήσκω,ἠδὲ πρίηπον ἄνακτα. id eſt, Ex quo tecꝙ Phaneta uocabo,atcꝙ Priapũ regẽ. Euſtathius Priapũ ac Silenum Bacchi ideo comites eſſe ſcribit, quòd ebrij ac ſalaces eſſent.quòd tamẽ ita ego intelligendũ reor,nõ reipſa uino oppreſſos: tũc enim ebrij,ut ſæpe uidimus,nõ ueneri,ſed ſomno rẽ ſacrã facere cõſueuere,utpote parũ ſui cõpotes.Lucianus in eo qui περὶ ὀρχήσεως inſcribitur,Priapũ unũ ex Titanibus,uel Idæis dactylis ſcribit, quẽ Iuno Marti dederit,puerũ adhuc rudẽ,ſed multa pręditũ uirilitate:eũcꝙ nõ prius à Marte armorũ diſciplina peritũ,quàm ſaltatorẽ bonũ factum. unde & illi merces ab Iunone cõſtituta fuit,ut ab eo decimã ſpoliorũ partem in bello reciperet.Rem planius Lucianus prodit.
B Ab Ægyptijs Priapi ſimulachrũ, quẽ illi Horũ & Typhonẽ appellabãt, humana effingebatur forma.dextera manu ſceptrũ tenebat, quod ab ipſo terrã & mare in lucẽ edita exiſtimarẽt:Lęua ſuã ipſius mentulã arrectã,quòd ſemina humo tecta in apertũ emittat.Pennę autẽ,motus indicabãt celeritatẽ:& diſci,orbis circũferentiã ſignificabãt.eundẽ enim eſſe,qui & Sol,opinabãtur.Suidas auctor. Noſtri Priapũ effingebãt in agricolæ arrecti ſpeciẽ.Tibullus: Agricolam ponimus ante deũ. Idẽ:Libatũ agricolã ponit ante deũ.Falx illi dabat, Terreat ut ſæuas falce Priapus aues:uel ut Phurnutus ſcribit,quòd ea ad putãdas uites utamur:uel quia cuſtodientem fas eſt habere arma,quib.eas tueatur:uel quia qui inducit ac profert quę ſunt,eius debet eſſe uirtutis quæ incidere ac perdere ea poſsit. Lego apud uirũ doctũ,hũc deũ cognominatũ ideo Auiſtuporẽ. ita enim lib. VII. Architecturæ ſcribit:Nõ enim ſtatuas ponemus,quales in hortis ridiculas illius Auiſtuporis dei, &c. Nos uulgo Spantachium,quaſi pauorem auium appellamus, ad earum ſcilicet terrorem.Coronabatur uero Priapus ex ijs quæ hortenſia eſſent.Lac & liba pręterea Priapo offerebantur. Scribit Seruius, cum conſideratione à Vergilio illud dictum eſſe,

Sinum lactis, & hæc tibi liba Priape quotannis
Expectare ſat eſt, cuſtos es pauperis horti.

Suprà inquit Dianæ cum ueneratione locutum eſſe, apud numen ſeuerũ:contrà hic,inquit,iocatur,quia loquitur numini quod

iocis

iocis gaudere manifeſtum eſt, quia deus eſt, qui hortos tuetur. A

Bonus dæmon, ſeu Genius, uocatur etiã Priapus, ut Phurnutus teſtatur, quòd omnia omnibus diſtribuat ac diuidat: unde & τεχνίτης, & σωτὴρ domeſticarũ rerũ appellat̃. hinc etiam illi cornu Copiæ, id eſt Amaltheę attribuebãt. qua de re plura idem Phurnutus.

Phallus Priapus uocat̃, & ueretrũ ſignificat. quare cum Herodotus ait, in ſacris Dionyſij fuiſſe phallos, Priapos intelligimus: hoc eſt ueretra, quæ è collo propendebant. Diod. in ſacris Ægyptiacis pudendũ Oſiridis phallũ uocauit, & in eius rei memoriã cubitales ſtatuę factę eodẽ nomine dicebant̃, quę pręcinẽte tibia circũferebãtur. Herodotus in II, huius ſacri ritũ exponit: Melãpumq́ oſtendit gręcis id ex Ægypto mõſtraſſe. Lucian. Phallos pro forib. deæ Syrię fuiſſe ſcribit, quos ait poſitos ab ipſo Dionyſio nouercę Iunoni. Alij phallos eſſe dicũt ligna lõga, quę in ſummo pudẽda haberẽt. A' phallo περιφαλλία, celebritas & põpa quæ Dionyſio agebatur ex phallis, dicta eſt, teſte Heſychio: quæ & φαλλαγωγία, ut Theodoretus & Phornutus aiunt, dicebatur, id eſt dies & feriæ Priapo dicatę. unde & Phallouitroboli nuncupati, ex uitro Priapi, quãuis & ex alia materia fierent: ex ebore, auro, & (ſi Dis placet) ex ſerico, & panno lineo, quibus mulieres utebant̃, & fortè nunc etiã utuntur, ad explendã Veneris pruriginem. ab hoc Ithyphallus etiã deus B ipſe Priapus uocatus, cui eſt carmen Phallicũ, & Ithyphallicũ dicatum: de quibus & Græci & Latini, & nos pręterea in Poetis egimus. ἰθύφαλλος uero eſt interpretatus, arrectus Priapus, qui & ab Ægyptijs quotannis ſumma inquiſitione & cultu celebrabat̃. lege Diodorũ, Lucianũ, et Herodotũ in ſecũdo: ut alios mittã. Ponebatur porrò Ithyphallus in hortis, propter generationẽ ubertatemq́ eorum. ijs enim pręeſſe dicitur, propter fœcunditatem, cuius ipſe ſymbolũ putabat̃. Nam, ut ait Seruius, cum alia terra ſemel creet aliquid, horti nunquam ſine fructu ſunt. hinc ergo Columella in carmine de Hortis ait, *Sed truncum fortè dolatum*

Arboris antiquæ, numen uenerare Ithyphalli. & Vergilius, ut antè dictum, *Helleſpontiaci ſeruet tutela Priapi.*

Horat. in Sermone de Priapo,

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum,
Cum faber incertus, ſcamnum faceret'ne Priapum,
Maluit eſſe deum: deus inde ego furum, auiumq́
Maxima formido: nam fures dextra coercet,
Obſcænoq́ ruber porrectus ab inguine palus.
Aſt importunas uolucres in uertice arundo
Terret fixa, uetatq́ nouis conſidere in hortis. Quod Horatius ex

ficulneo

A ficulneo trunco dixit confectum Priapum. idem & Theocritus in epigrammate de eodem deo,

σύκινον εὑρήσεις ἀρτιγλυφὲς ζόανον. hoc eſt, Ficulnã inuenies, quæ modo ſculpta, ſtatuã. Poſſet & referri ad fabulã, quã ex Arnobio in Baccho retuli, unde & origo putatur Ithyphalli: id quod eo loco planius oſtendi. Dicebatur & cuſtos ruber. Vergil. in Priap.

Sed ruber hortorum cuſtos membroſior æquo. Tibullus:

Pomoſisq́ ruber cuſtos ponatur in hortis,

Terreat ut ſæua falce Priapus aues. Ouidius in Faſtis,

Et ruber hortorum cuſtos. Sed hac de re, id eſt, de Ithyphallo, & deo & carmine, plura ſcripſimus in Mecœnatis uita, cum de Priapeijs poematibus ageremus, quæ nõ ſunt hic repetenda. eos enim Dialogos iampridẽ edendos M. Iſingrinio, accurato ac diligẽti typographo, tradidimus. Vnũ illud de Ithyphallis ex XIIII Athenęi hoc loco, quod ibi nõ aſcripſerã, tantũ afferã: Ithyphalli, inquit, ebriorũ perſonã geſtabãt, & coronabantur, χειρίδας, id eſt manicas habentes ἀνθινὰς, id eſt floridas, ſiue purpureas, ſemialbisq́ tunicis utebantur, & ſubtili ad talos uſq́ tegebantur amiculo. cum ſilẽtio autẽ per porticũ ingreſsi, ubi in mediã peruenere ſaltationẽ, ad theatrũ ſe cõuertebant, dicentes, Recedite, deo locũ date: uult e-

B nim deus rectus ſublimisq́ per mediũ incedere. hęc fermè Athen.

Typhonem Priapũ ab aliquibus cognominatũ, ſcribit Diodor. Siculus. Priapũ, inquit, quidã Ithyphallũ, alij Typhonẽ nominant. nõ ſolũ autẽ in urbiũ templis, ſed in agreſtib. quoq́ locis, tanquã uinearũ atq́ hortorũ cuſtos colebãt, fructuũ fures caſtigãs: id quod etiã ex Priapeijs, & Columella, & paulo antè noſtris citatis poetis facile intelligimus. Sanè nõ ſolum in Dionyſij cerimonijs & orgijs adhibebãt, ſed & alijs pleriſq́ ſacris cum riſu ludoq́. immò & matronæ eum circũferebant, & alia inhoneſta facere ſolebant, ut in ſequẽtibus oſtendemus. Porrò nunc etiã hymnus Orphei in Typhonem legitur, quẽ in ſubterraneis ædibus habitare, aliaq́ canit, quę Plutoni cõuenire uidentur. plura de Typhone Plut. in Iſide & Oſiri prodit, cui & Nephthyn adiungit, de qua in Venere dictum.

Faſcinũ pro Priapo poſitũ, apud auctores ſæpe uidimus, & D. Auguſtinus in lib. de Ciuit. dei, nec ſemel. ut cum in ſexto ait: Quid hoc dicã? cum ibi ſit & Priapus, nimiũ maſculus, ſuper cuius immaniſsimũ & turpiſsimũ faſcinũ ſedere noua nupta iubebatur, more honeſtiſsimo & religioſiſsimo matronarũ. Vergil. Pædicabere faſcino pedali. Idem, Priape quod tẽto grauis ſis faſcino. Item, Ruber ſedere cum rubente faſcino. Vtitur & Horat. Minus'ue languet faſcinũ. quo loco ait Porphyrion, quod faſcinandis reb. hæc membri deformitas adderetur. Sunt qui putent, ad auertendũ faſcinũ. nam

& Au-

& Auguſtinus in VII. ait à matrona honeſtiſsima imponi illi co- A
ronã ad auertendũ faſcinũ frugib. Acron, faſcinũ eſſe ait, uirilẽ penem. lingua uero deterſa fronte, mulieres amputare ſe infantibus putãt faſcinũ. Plin. lib. XXVIII. cap. quarto: Religione mutat̃ & faſcinus. Imperatorũ quoq;, nõ ſolũ infantiũ cuſtos: qui deus inter ſacra Romana à Veſtalibus colitur, & currus triumphantiũ ſub his pendens defendit, medicus inuidiæ, iubetq; eoſdem recipere. hæc cõciſe Plinius. Sed de faſcino, qui uel oculis, uel lingua fieri dicitur, non eſt cur hic ſcribam. aliàs ex philoſophis & medicis ſeorſum annotationem conſcripſi.

Muto Priapus etiã dictus à Latinis: unde mutoniatus, mentulatus. res notior eſt, quàm ut pluribus interpretemur. Idem dicit̃ & mutinus, ut habetur in Priapeis, Rubricato minare mutino. Tertullianus in Apolog. legere uidet̃ Mutunus. ita enim ridens Romanorũ religionẽ: Sterculus, inquit, & Mutunus, & Laurentina prouexit imperiũ, &c. Arnobius item in quarto: Etiam' ne, inquit, Mutunus, cuius immanib. pudendis, horrentiq; faſcino ueſtras inequitare matronas & auſpicabile ducitis, & optatis. At uerò Lactantius Firmianus in primo: Sterculius, qui ſtercorãdi agri rationẽ induxit: & Mutinus, in cuius ſinu pudendo nubentes prꝍſident, ut illarum puditiciã prior deus delibaſſe uideatur. Auguſtinus etiam B
in quarto, Mutunũ & Tutunũ legere uidetur. tametſi in codicibus Lactantij quibuſdã, nunc Tutinus, nũc Futinus legat̃, & Tutunus.

Orneates Priapus deus cognominatus eſt, ab Orneis prope Corinthũ populis, ut Strabo auctor eſt, cuius dei res Euphronius poeta carmine perſcripſit, ut in tertio de Poetarum hiſtoria ſcripſimus. Ornea quoq; ſacra, ſunt qui ſcribant, appellari Priapi ſacra, quæ à nymphis iuxta Colophonem celebrarentur.

Lampſacus quoq;, & Lampſacenus deus, Priapus uocatus eſt, ut Val. Flaccus docet. Scribit Seruius, quod Priapus ex eo oppido fuerit. unde in Priapeijs poeta,

Mortales tibi Lampſa cum dicarunt. Item,
Ille tuus ciuis Lampſace Gallus ero. De Priapo uerò oppido iam locuti ſumus.

Pammyles deus apud Ægyptios, teſte Heſychio, nõ quidẽ Priapus, ſed Priapo ſimilis, cuius Cratinus iunior in Gigantibus fabula meminit: ὡς σφοδρῶς ἡ αἰγυπτιώδης σόχαρις παμμύλης. licet in peruulgatis Heſychij codicibus, παμύλης paſsim legi à doctis etiã quibuſdam uideamus. Sed nos de Pammylijs ſacris, quæ & qualia eſſent, in Oſiri plura prodidimus.

SYNTAGMATIS OCTAVI FINIS.

Hiſtoriæ

Hiſtoriæ Deorum Gentilium

DE MERCVRIO, IRIDE, SOMNO, INSOMNIIS; AD ALBERTVM, LOLLIVM, SYNTAGMA NONVM.

Lolli, Lollia quo domus ſuperbit,
Hunc noſtrum tibi dedico libellum,
Eſt quo Mercurius deus repoſtus.
Hunc tu ſuſcipias, legas, & ornes,
Qua polles nitida elocutione,
Cultus prodeat ut uirûm per ora.

LILIVS GREG. GYRALDVS Alberto Lollio ſuo, S. P. D.

A *INuitaſti tu me ſæpe, Lolli chariſſime, tuis literis, & muneribus illis quidem mihi gratiſſimis, ut meorum aliquid ſcriptorum tuo nomini darem, quod noſtræ inter nos amicitiæ omnibus teſtimonio eſſet. Ego uerò cùm alijs plurimis de cauſis, tum hac huc uſq; diſtuli, quod mea ſcripta non talia ſunt, ut aliquid tibi uel dignitatis, uel nominis ad poſteritatē addere poßint: cum ſatis id tibi utrunque, uel generis nobilitate, uel ſtudio optimarum artium comparatum ſit. Quis enim Lolliorum familiam ignorat, à priſcis uſq; temporibus illuſtrem extitiſſe? & ad noſtram uſq; ætatem uiros ſubinde præclaros cùm domi foriſq;, hoc eſt, & literarum ſtudijs, & negotijs gerendis, tum armis etiam & militia protuliſſe? Commemorarem ex diuer*
B *ſis temporibus aliquos, atq; etiam qui hoc ipſo tecum florent, niſi tu hanc partem eſſes præclarè executus, qui à Cæſaris & Auguſti uſq; ætate, & ſuprà etiam, ſeorſum permultos hiſtoria eleganti ſtilo à te perſcripta (ut audiui) complexus es. Tu uerò à teneris uſq; pueritiæ unguiculis ita literis & moribus, præcipuè ſub* M. ANTONIO ANTIMACHO, *uiro in utraq; lingua eminentiß. profeciſti, ut inter ciues noſtros tibi & eloquentia & eruditione honeſtum locum compararis. Sed quando uideo te indies id à me efflagitare, ſtatui te tuo deſiderio diutius nō fruſtrari, & me hoc ipſo nexu abſoluere. Compoſui his diebus multi ſtudij & lectionis de Deis & eorum cognominibus pleraq; Syntagmata, quorum quod de Mer*

curio confeci, tuo nomini dare conſtitui, his præcipue de cauſis. Nam A
cum is deus exiſtimatus ſit à gentibus, non literarum modò, & ſtudiorum ac eloquentiæ, ſed & opum & theſaurorum præſes, & tu in his omnibus non parum, bonorum iudicio emineas, ſic ut quantum literis & eloquentia uales, tantundem etiam in adminiſtranda familia, & in facultatibus uel tibi à maioribus traditis, uel abs te auctis, diligens ac ſplendidus in iſta adhuc iuuenili & florenti ætate paterfamilias exiſtimeris. Accipe igitur hoc ipſum, quod diu optaſti, noſtrum qualecunque Syntagma: in quo uidebis, qualis à gentibus fuerit exiſtimatus deus Mercurius. Sed magis, quod uereor, audaciam meam ridebis, qui homo cum ſim tam imbecillium uirium, & penè conclamatæ ualetudinis, & mediocris (ſi non etiam multo infrà) literaturæ, auſus ſim tantum onus ſubire. nam omnem penè antiquitatem euoluere neceſſe fuit, in tanta explicāda materia. Sed in tam longo articulorum morbo, & podagræ otio, quid agendum fuit? Sinerem ne me penitus confici doloribus? Volebam in his etiam uideri me uixiſſe, nec penitus interijſſe. An aſſecutus id fuerim, tu cum Ferino, & cæteris Academiæ tuæ eruditis, & candidè cenſentibus, iudicatote. Ego certè, quan- B
tum potui, effeci: & indies etiam plura efficiam, ne totum me dolores & infortunia abſtuliſſe uideantur. Vale.

MERCVRIVS.

MErcurius à Latinis dictus, à Græcis ἑρμῆς uocatur, ſermonisque deus ab antiquis credebatur. Mercurius enim dictus medicurrius quidā, ut ait Arnobius, hoc eſt, quaſi medius currens: quòd ſermo medius inter homines ſit. & ideo ἑρμῆς græcè, id eſt interpres nuncupatus: unde & interpretatio, ἑρμηνεία, quæ propriè ad ſermonem pertinet. Quam ob rem fuerunt qui Mercurium ſcripſerint, uel maximè ob hanc cauſam diuinum habitum, quòd nullo manus aut pedum officio indiguerit: ſed ſolis uerbis, quæ uellet, ita diceret, ut ab omnibus planè intelligeretur. Et propterea etiam mercibus præeſſe putabatur, quia inter uendentes & ementes ſermo ſit medius. Ideo & Feſtus ait: Mercurius à mercibus eſt dictus. hūc etenim negotiorum omnium exiſtimabant eſſe deū. hac ratione alas ei in capite & pedibus antiqui

A antiqui aſsignauere,id ſcilicet ſignificare uolẽtes, uolucrẽ per aera
ferri ſermonem. Ideoq; & Nuncius dictus; quoniam per ſermo-
nem omnia cogitata enunciantur:auctor Auguſt.in ſeptimo de Ci
uit.dei. Ammianus uerò ſcribit,Iulianum Cæſarem nocte dimidia
ta ſemper exurgentem ex tapete & xyſira, quam uulgaris ſimplici-
tas Suſurnã appellat,occultè Mercurio ſupplicaſſe,quem in mun-
do ulociorem ſenſum eſſe,motum mentium ſuſcitantem, theolo-
gicæ prodidere doctrinæ. Mercurios quinq; M. Cicero in tertio
de Nat.deorum enumerat,quem & Arnobius eſt ſecutus: Vnus,
inquit, Cœlo patre, Die matre natus eſt, cuius obſcenius excitata
natura traditur,quod aſpectu Proſerpinæ commotus ſit.alter Va-
lentis & Phoronidis filius,is qui ſub terris habetur:idem Tropho-
nius.tertius Ioue tertio genitus, & Maia, ex quo & Penelope Pa-
na natum ferunt.quartus Nilo patre, quem Ægyptij nefas habent
nominare.quintus,quem colunt Pheneatæ,qui argentum inueniſ-
ſe, & Argũ dicitur interemiſſe,ob eamq; cauſam Ægypto præ fuiſ
ſe,atq; Ægyptijs leges ac literas tradidiſſe.hunc Ægyptij θὼθ appel
lant:eodemq; nomine primus anni menſis apud eos uocatur.hæc
quidem Cicero.Lactãtius tamen grãmaticus in Theb. libro quar-
to,ex Carbilij ſententia quatuor tantum Mercurij nomine nume-
B rat,unum Iouis & Maiæ filium,alterum Cœli & Diei, tertium Li-
beri & Proſerpinæ,quartum Iouis & Cyllenes, à quo ſit Argus oc
ciſus:quem ob hanc ipſam cauſam græci profugum dicunt, Ægy-
ptijs uerò literas demonſtraſſe. Non hic refero Hermeten, id eſt
Mercuriũ Triſmegiſton, quia eius uitam inter Poetas retuli. Scri-
bit Fulgentius: Mercuriũ ueteres dici uoluere, quaſi merciũ curã.
Plato uero in Cratylo,& eum exponẽs Proclus, ἑρμῆν ab eo quod
eſt ἔρειν καὶ μήσασθαι, quòd loqui excogitauerit & machinatus ſit,in-
terpretati ſunt,quaſi εἰρέμην. Nunc uerò nos,ait Proclus,ut eſt ui-
dere,nomen adornantes, ἑρμῆν uocamus. nam & Iris ipſa uidetur
nuncupata,quod nuncia ſit. hæc illi pluribus, quos & Phurnutus
ſecutus,& hoc amplius:uel dictus, inquit, ἀπὸ τοῦ ἔρυμα ἡμῖν εἶναι,
καὶ οἷον ὀχύρωμα. hoc eſt,ab eo quòd ſit nobis propugnaculum,ſeu
munimentum. Phauorinus ἑρμῆν dictum ait, ἀπὸ τοῦ εἴρω, quod
eſt annũcio,ex quo ἱρεὰς nomen,ut αἰνίας: & adiectione μ, ἑρμίας,
ex quo ἑρμῆς. nam plerunq; græci μ aſſumũt literã, in informatio
nibus uocabulorũ,ut ille pluribus exemplis oſtendit. Ideo uerò
Maię & Iouis filius dictus eſt,hoc eſt, τοῦ νοῦ καὶ τῆς φρονήσεως, quòd
uidelicet ex utroq;,mente ſcilicet & prudentia,oratio ducatur: uel
ut Phurnutus ait,ideo Maia natum, id eſt ex ſpeculatione inquiſi-
tione'ue.nanq; μαῖα, hoc eſt obſtetrix, quæ obſtetricãdi officium
parturientibus gerit, ea ratione appellata eſt, quòd ſcrutãdo & in-

quirendo fœtus in lucem producat. Iuniorem quoq; effingebant antiqui Mercurium, quoniam non ſeneſcit oratio: & quadratum, propter firmitatem, & ueri ſermonis robur. Galenus etiam Pergamenus in Suaſoria (ſi libellus eſt legitimus) Mercurium, inquit, ut orationis parentem, & artium omnium auctorem, in aliã effigiem quàm fortunæ effinxerunt, tum pictores, tum plaſtæ. effingunt enim iuuenẽ formoſum, nõ tamen fucatum, aut cõptum, ſed natiua quadam uirtutis ſpecie, uultu hilari, acribus oculis, in baſi quadrata, quæ ſtabilitatis & firmitatis figura eſt: tum cætera, quæ in eius dei cõmendationem, & aſſeclarũ comitumq; ſubiungit. Sanè Plutarchus in Iſi & Oſiri, Mercuriũ ſcribit corpore eſſe γαλιάγκωνα, quam uocẽ Galenus apud Hipp. in lib. de Artic. ſic interpretatur: Galeancones, inquit, dicuntur, qui à primo natali die humeros habent breuiores. dictos uideri ait, à γάλης, id eſt felis ſeu muſtelæ ſimilitudine. quãquam non laborandũ putat in uocabulis, dummodo eorum ſenſa teneamus. Miror Cœlium noſtrũ quodã ſuo opuſculo de rebus Ægyptiacis inſcripto, γαλιαγκῶνα ἑρμῆν expoſuiſſe albicubitũ. grãmatici quoq; nõnulli galiancona interpretãtur, qui iuſto breuiorem habeat cubitũ. Sed cur hic nõ addam, uariè me de hac uoce notaſſe? nã & Galeãchena quidã, alij Gylianchena legũt, ut in Gylio Hercule attingam, & copioſius in Carcini poetæ uita mõſtraui. Vidi in libro Antiquitatũ, Mercurij imaginem hoc modo effictã: filo quidem corporis iuuenili, facie imberbi, cum alis ſupra aures. nudus uerò totus, prẹterquam quod in dorſo palliolum habere uidebatur. dextera marſupium continebat, quod ſupra caput hirci iacebat: ſiniſtra uerò caduceum præferebat, ad pedes illius gallus & hircus ſuberant. Lucro inſuper & mercimonijs Mercuriũ prẹfecerunt antiqui. unde illi cognomina, ἐμπολαῖος, & (ut etiam aliqui) ἐμποραῖος, & κερδῷος. quin etiam ἑρμαῖα, καὶ ἑρμαῖα, lucra uocantur & theſauri, qui prẹter expectationem contingunt, quomodo in Sophiſtis Philoſtratus, & Phurnutus in Mercurio accipere uidentur. Quin & de inuentis theſauris participem Mercurium facere ueteres ſoliti fuere. Huic deo Romani menſe maio rem diuinam faciebant, eiusq; ſtatuæ pleriq; marſupium ſuſpenſum adhibebant, ut Macrobius & Suidas notant. Literas etiam Mercurius inueniſſe dictus eſt, ut M. Cicero & Ariſtides tradunt. Tertullianus Septimus quoq; in libro de Coronis: Mercurius, inquit, literas enarrauit, neceſſarias (confitebor) & commercij rebus, & noſtris erga deũ ſtudijs: ſed & ſi neruos idem in ſonũ ſtrinxit, non negabo, & cætera. Addit & Diodorus, pondera & menſuras, & quæſtum ex mercatura facere inſtituiſſe: id quod & ipſe apud Plautum oſtendit. Ad hæc Homeri quidam expoſitores in penulti-

A penultimo Odyſſ. nõ modo literas Mercurium inueniſſe tradunt, ſed & muſicam, & palæſtram, & geometriam. Ideoq; τετράγωνον in gymnaſijs ueteres effinxiſſe, qua de re infrà nonnihil dicemus. Palæſtram inſuper ipſius filiam fuiſſe legimus, de qua ſic apud Lactantium: Cum aliquando, inquit, Mercurius ſomnum caperet, quidam dormienti tetendit inſidias: qui conata peregiſſet, niſi eum filia Palæſtra excitaſſet. qui cum odio terræ migraſſet ad cœlum, creditus eſt obijſſe, quo facto iniurioſam meruit ſepulturam: unde Statius libro ſecundo Theb.

Pollutamq; ſuo deſpectat Phocida buſto. Porrò hanc Mercurij filiam Palæſtram, Philoſtratus in Arcadia luctam inueniſſe ſcribit. Sed & in palæſtris Mercurius, ut ait Phornutus, cum Hercule colebatur: quòd cum ratione fortitudo moderanda ſit. Qui enim ui corporis ſola nituntur, rationemq;, quæ artes in uita inuexit, negligunt, his admodum illud quiſpiam decenter dixerit, δαιμόνιε, φθίσει σε τὸ σὸν μένος: hoc eſt, Dæmonie, perdet te robur tuum. Sed & ipſum deum furandi artis, & furti inuentorem legimus. unde & illi cognomentum κλέπτης, ut docet Phurnutus. κλῶπα etiã ideo nuncupatũ ait Suidas. Idem & δόλιος dictus, id eſt, doli & fraudis artifex. Prudentius,

B *Expertes furandi homines hac imbuit arte*
Mercurius Maia genitus. Hoc idem & Fulgentius. Horatius in eo hymno quem ex Alcæo extuliſſe ferunt, in quo de Mercurio agit elegantiſsimè,

Mercuri facunde nepos Atlantis. quem totum non modò legere, ſed etiam ediſcere, ualde eſt precium operæ. Sunt & qui addunt, eundem præſtigiatorum artem excogitaſſe: ſed & rebus nomina impoſuiſſe, & uerba in ordinem redegiſſe, & deorũ cultum & ſacra inſtituiſſe, aſtrorum & ſiderum curſus obſeruaſſe, numerosq; excogitaſſe, & medicinam, teſtudinem, id eſt chelym: ſed & fidium tres uoces, acutam, grauem, & mediam, à tribus anni Ægyptiorum partibus, æſtate, hyeme, & uere. Quare cum in uita tot & tanta inuenerit, Græci κοινὸν ἑρμῆν, id eſt, cõmunem Mercurium uocauere. Hinc Lucianus in Votis: Ergo, inquit, quod maximè in promptu ſit, communem Mercurium dicunt. Sed & eodem nomine illum appellarunt Ariſtides orator, & Plut. item Phurnutus & Heſychius. In prouerbiũ enim exijt κοινὸς ἑρμῆς, de ijs qui aliquid in commune inueniunt: quod & Eraſmus notauit. Sed & in ducendis ſortibus, primam ait Heſychius huius dei nomine duci. Quin & in carnibus etiam diſtribuendis ac diuidendis, prima pars Mercurij ſors, id eſt, ἑρμοῦ κλῆρος appellabatur, ut Iul. Pollux lib. ſexto

ſcriptum reliquit. Sed qui dei communes, quíue deus communis A dicerentur, referemus in Martis cognominibus. Addamus & hoc loco de pictura aliquid. Iuuenis effingebatur hic deus. hinc Lucianus in libello de Sacrificijs, eum pubeſcentem deſcribit, & primam ducẽtem lanuginem: quod & paulo antè ex Galeno dixi. Ad hæc ei & talaria & alas in pedibus, id eſt πίδιλα adhibuere, ea cauſa (ut Phurnutus ait) quòd ſermo aera tranat. unde & Homerus τὰ ἔπη πτερόεντα, hoc eſt, alata uerba dixit. & Orpheus in eius hymno, πτηνοπίδιλον uocauit: hoc eſt, qui alata talaria haberet. Sed Fulgentius: Pennata, inquit, talaria habet, quòd negotiantium pedes ubique pergendo quaſi pennati ſunt. Pingitur præterea cum galero alato, & cum talaribus, & petaſo in pedibus. caduceumq́ in manibus interdum fingitur, nunc uirgam, nunc falcatum gladium habens, id eſt Harpen, & (ut dixi) marſupium plerunq; attribuere. L. Apuleius de Aſino aureo, Mercurium ita lib. decimo effingit. Puer, ait, luculentus, nudus, niſi quòd ephebi chlamyde ſiniſtrum tegebat humerum, flauis crinibus conſpicuus: inter comas eius aureæ pinnulæ ſimul coniunctæ prominebant, cum caduceo & uirgula. Vergilius planè & ipſe in quarto Æneid. ita effingit,

Ille patris, inquit, *magni parēre parabat* B
Imperio, & primum pedibus talaria nectit
Aurea, quæ ſublimem alis, ſiue æquora ſupra
Seu terram rapido pariter cum flamine portant.
Tum uirgam capit, hac animas ille euocat Orco
Pallenteſq́, alias ſubtriſtia tartara mittit.
Dat ſomnos, adimitq́, & lumina morte reſignat:
Illa fretus agit uentos, & turbida tranat
Nubila. His non diſsimilia Stat. Papinius primo libro Theb. ſed uterq; ab Homero deſumpſit. Huic deo porrò gallum attribuere, quod literati & negotiatores uigilare habent neceſſe, nec totam ſomno fas eſt cõſumere noctem. Mercurij inſuper ſtatuis uiatores ſolebant lapidum aceruos accumulare, ut ſinguli ſingulos adijcerent: id innuentes, ut ait Phurnutus, uel ita deum honorare, re ſcilicet ea quæ ad pręſens ſit in prõptu & obuia: uel quòd ita uiam uideantur repurgare, ne ad lapides cæteri uiatores offendant: uel quod eo lapidum cumulo ſtatua dei notior prætereuntibus fieret. Alij in orationem ipſam referunt, quæ ex minimis particulis conſiſtat. Sedenim & paſtores Mercurium curare, teſtis in Corinth. Pauſ. qui illius ſtatuam ait æneam fuiſſe apud Lecheum ſedentem, & iuxta eum arietem: nam, inquit, Mercurius pręter reliquos deos curare, & opibus augere uidetur paſtores: ſicuti & Homerus

in Iliad.

A in Iliad. teſtatur, & Heſiodus, ut in Nomio Mercurio pluribus dicam. Sed & illud hoc tibi loco cur non ſignificem? quod chemicę artis profeſſores ſibi perſuaſere, Mercuriumq́ue uocauere uiuum argentum, quod Græci hydrargyron, id eſt liquidum argentum appellant, propter eius mobilitatem. notiſsimum quippe eſt, metalla omnia ab ipſis chemiæ artificibus planetarum uocabulis uocitari. Verùm non modo ab his, ſed & à Platonicis: id quod in Timæo obſeruant, nonnihil tamen euariantes. Quare cum ex ipſo Mercurio, id eſt hydrargyro, maximos ſibi auri et argẽti theſauros ſpondeant, ego in epiſtola ad Ant. Thebaldeum, qua amicos meos poſt Vrbis direptionem mihi nõ adeſſe poſſe ſum conqueſtus, de Ant. Viſdomino, uiro erudito, eius artis ſtudioſo, ita cecini:

Nec mihi Viſdominus, Muſis qui ſæpe relictis
Demere Mercurio talaria, ne uagus erret,
Nititur, & croceo corpus perfundere luto. Sed hac de re ſatis.

Quinarium porrò numerum ſcribit Bapt. Leo, diuinum hac re potiſsimum eſſe, & Mercurio artiumq́ue deis attribui: cum tamen antiquiores ſcriptores tetrada, id eſt quaternarium huic deo adſcri-
B pſerint, ut cum aliis docet Martianus.

Cyllenius in primis Mercurius dictus eſt, à Cyllene monte Arcadiæ, quod in ultimo Odyſſ. grammatici notant, in quo monte & nutritus & diuerſatus eſt: à Philoſtrato tamen in Olympi uertice natus deſcribitur, & eius ibidem furta, boum in primis: qua de re & Horatius apud nos, & Ouidius. Vel ideo Cyllenius eſt appellatus, quod ſomnum animantibus conciliet, ut qui poteſtatem κυλλάδων habeat. κυλλάδες enim particulæ ſunt, quæ ſub oculis ſunt. unde & Attici κυλλοιδιᾶν dicunt, cum palpebræ ſeu oculorum genæ intumeſcunt, id quod prouenire ſolet ex nimio, uel item ex minimo ſomno. Sed hac de re Græci plura. A' Vergilio Cyllenius ales, in quarto appellatus eſt:

Hic primùm paribus nitens Cyllenius alis.

Item Cyllenia proles: ut,

Materno ueniens ab auo Cyllenia proles.

Cyllius etiam uocatus Mercurius, per ſyncopen, pro Cyllenio, ut qui de gentibus ſcribunt apud græcos teſtantur, & Stephanus in primis. Cyllenius, inquit Feſtus, Mercurius dictus eſt, quod omnem rem ſermo ſine manibus conficiat: quibus partibus corporis qui carent, κύλλοι uocantur. Ideoq́ue quadratum eum fingebant. alii uolunt ſic appellatum, quod in Cyllenia uia ſit nutritus. alii, quod in monte Arcadiæ Cyllene. alii, quòd à Cyllene ſit nympha educatus. Sed & à regione Arcas à noſtris dictus eſt. Statius,

Vocalis citharæ repertor Arcas. Martialis: A
Cum quibus Alcides, & puer Arcas erat.

Caducifer etiam Mercurius cognominatus eſt. Ouidius,
His ſe ſuſtulerat paribus Caducifer alis. Idem in Faſtis,
Tartara iuſſus adit ſumptis Caducifer alis. De quo & Arnobius ait: Caduceator ille Cyllenius, in Algido fuſus monte, uerborum excogitator, & nominum, & nundinarũ, mercium & commerciorum mutator, &c. A caduceo uerò, quo uti fingebatur, dictus, cuius formam aptè Macrob. eſt executus.

Quin & κῆρυξ θεῶν, id eſt præco deorum, teſte Phurnuto, dictus eſt: eaq; annunciare aiunt mortalibus, quæ ab ipſis ſunt deis. Et quidem κῆρυξ, id eſt præco, uel caduceator, quoniam per uocem editam ea auditui aſsiſtant, quæ per orationem ſignificantur. κήρυκες uerò appellari, Pollux ait libro octauo, à Ceryce Mercurij filio, & Pandroſæ, Cecropis filiæ. Hinc fit κηρυκεῖον, id eſt caduceus. hinc & caduceatores dicti legati, qui de pace mittuntur: & caduceus interdum inuenitur pro pacis ſymbolo, in antiquis præſertim nomiſmatibus. Plura de caduceo Phurnutus, & Hyginus in Lyra, quam (ait) Mercurius cum boues abegiſſe deprehenſus eſ- B ſet, Apollini dedit, & ab eo (inquit) uirgulam quandam muneri accepit: quam manu tenens Mercurius, cum proficiſceretur in Arcadiam, & uidiſſet duos dracones inter ſe coniuncto corpore alium alium appetere, ut qui dimicare inter ſe uiderentur, uirgulam inter utrunq; ſubiecit, itaq; diſceſſerunt. quo facto, eam uirgulam pacis cauſa dixit eſſe conſtitutam. Nonnulli etiam cum faciunt caduceum, duos dracones implicatos uirgula faciunt, quod initium fuerat Mercurio pacis. unde Martialis,

Cyllenes cœliq; decus, facunde miniſter,
Aurea cui torto uirga dracone nitet.

Hinc & Mercurij exemplo athletas, & in reliquis eiuſmodi certaminibus uirgula uſos fuiſſe antiquos legimus. Sanè de Mercurij uirga nos alibi plura. Iſidorus certè & ipſe ita ſcribit: Mercurius uirgam tenet, quæ ſerpentes diuidit, id eſt uenena. nam bellantes & diſsidentes interpretum oratione ſedantur: unde legati pacis Caduceatores dicti. Iamblichus quoq; in epiſtola ad Deuxippum: Reuera, inquit, deus quiſpiam fuit, qui hominibus dialecticam oſtendit, & è cœlo demiſit: uel ut quidam dicunt, eloquens Mercurius, qui in manibus dialecticæ ſymbolum geſtat, ſerpentes ſcilicet ſe inuicem inſpicientes, &c. Idem repetit & Stobæus in ſermone de Literis, id eſt περὶ γραμμάτων.

ἄγγελος θεῶν ἑρμῆς, id eſt deorum nuncius, Mercurius appellatus eſt,

A tus eſt, teſte Phurnuto, quoniam deorum conſilia cognoſcimus ex ijs affectibus & energijs, quæ per orationem nobis inferũtur. hinc Orpheus ad Muſæum, ἠδ' ἄγγελον οὐρανιώνον ἑρμείαν κήρυκα. Huic deo hymnum etiam Orpheus concinuit, cum thuris ſuffimento, cuius hoc eſt initium, κλῦθί μου ἑρμεία Διὸς ἄγγελε. hoc eſt, Audi me Mercuri Iouis angele. Idem & εὐάγγελος dictus eſt, ut obſeruat Heſychius. idem & διάκονος, id eſt miniſter, quo modo & Latini quoque appellant. Sanè apud Pindarum in quopiam Olymp. hymno Mercurij etiam filiam ἀγγελίαν legimus, quod & interpretes notant.

Χρυσόῤῥαπις ἑρμῆς, hoc eſt, auream uirgã geſtans Mercurius cognominatus eſt, teſte Phurnuto. ut enim in huius libri initio diximus, uirga Mercurio attribuitur. de qua ſic in Odis Horatius:

Tu pias lætis animas reponis
Sedibus, uirgaq; leuem coerces
Aurea turbam, ſuperis deorum
Gratus, & imis. & Virgilius in quarto Æneid. ex Homero:

Tum uirgam capit, hac animas ille euocat Orco, & cætera, ut ſuprà meminimus. Hæc uerò uirga pulcherrimè fabrefacta dicebatur, quòd χρυσὸς plerunq; nõ modo aurum ſignificat, ſed ut Athe- B næus & Heſychius tradunt, pulchrum denotat: ut Chryſes, id eſt aurea Venus: & χρυσήνιος Apollo, qui pulchras haberet habenas, à precio & pulchritudine ipſius metalli, cuius metalli & dæmõ χρυσῶν (teſte Heſychio) uocabat. Addit & Athenæus alia ex Pindaro, cum ait: Iuſtitiæ facies & oculus aurei. Sanè ſunt qui Chryſorrhapin interpretentur, ab alapa & flagello, propter ea Phurnuti uerba: ὅτι πολύτιμός ἐστι, καὶ ὁ ἐξ αὐτοῦ ῥαπισμός. hoc eſt, quoniam honorificus eſt, & ex ipſo flagellatio, ſeu correctio.

Acaceſius Mercurius etiam cognominatus. Homerum tradunt in ſermone de Arcadibus ſcripſiſſe, Acacũ fuiſſe Lycaonis filium, à quo Acaceſium Arcadiæ urbs, ut ait Pauſ. & Stephanus. Fuit uero Acaceſij Mercurij templum ſpectabile in urbe Megalopoli, iuxta Philippi porticum. Sed & Acaceſius collis, ſub quo urbs ipſa Acaceſium, & Mercurij Acaceſij ſimulachrũ ex lapide. Arcades enim conſtanter affirmant, ab Acaco Mercuriũ educatum. Sanè & ἀκάκητον inde uocatum puto, de quo ſic Phurnutus. Et hoc nomine Acaceton ipſum dicunt, cuius quidẽ hoc ſit ſignũ, quod non ad male faciendũ & nocendũ, ſed ad ſeruandũ potius factus eſt ſermo. unde & Hygiea, id eſt Salus illi cohabitare dicitur. quibus ex uerbis patet eos hallucinatos eſſe, qui ſecuti Aldinũ Phurnuti codicẽ, legerunt ac ſcripſerunt ἀκώνητον, & cuſpidatũ & mucronatũ interpretati

tati ſunt. Cum uerò mihi occurrit interdum, ut tales errores caſtigem, ne tunc à me quæras illorum nomina, quos accuſo. libenter enim, homo cum ſim, magnis uiris parco. Ingenui quippe hominis eſſe duco, parcere perſonis, dicere de uitijs. A

Stilbon Mercurij ſtella à ſplēdore cognominata, ut M. Cicero, Martianus, Apuleius, cæteri aſſerunt. στίλβω enim ſplendeo eſt, & niteo. hanc ſtellam indicat Vergilius in illo,

Quos ignis cœli Cyllenius erret in orbes. Sanè Stilbontis & Stilbonis caſu patrio rectè dicimus: hinc etiam Stilba lucernæ ſpecies, quæ ſupra candelabrum poni ſolet, ut ex Phœniſsis Ariſtophanis Iul. Pollux in decimo declarat. Hoc lucernarū genere ex orichalco hoc tempore ferè ſtudioſi literarum uti conſueuere.

Maleuoli Mercurij ſignum, id eſt ſtatuam, appellabant ideo, quòd in nullius taberna ſpectabatur: quod Feſtus ſcribit.

τετράγωνος ὁ ἑρμῆς dictus ab antiquis, id eſt quadratus, ut paulo antè meminimus, quòd quatuor eius inuenta putabantur: uel, ut Phurnutus ſcribit, ea forma fingeretur ab antiquis, quòd ſine manibus & pedibus quadratus facilius conſiſtat. & per hoc ſtabilitatem orationis, & conſtantem, non fluxam & mutabilem eſſe debere, oſtendit. Macrobius uerò de his: Pleraq;, ait, ſimulachra Mercurij quadrato ſtatu figurantur, ſolo capite inſignita, & uirilibus arrectis. quam etiam ſpeciem in ſolem transfert ipſe Macrobius: illuc enim omnia numina deflectit. Sanè quòd uirilibus arrectis, ait, id etiam in Artemidori lib. Onirocriticon primo legimus: Cum, inquit, aliquando in Cyllene eſſem, Mercurij ſimulachrum uidi, nihil aliud quàm pudendum naturali quadam ratione confectum: & reliqua. Sed & Phurnutus de hac eadem re ita: Priſci, inquit, ſeniores & barbatos Hermas, habentes recta pudenda, faciebant: iuniores uerò, & nondum barbatos, deiecta. quin etiā Herodotus in ſecundo hiſtoriarum: Primi è Græcis (ait) Athenienſes, à Pelaſgis edocti, ſtatuas Mercurij erecta tenere pudenda factitauerunt. Porrò hæ ſtatuæ ἄποδες καὶ ἄχειρες, id eſt ſine pedibus & manibus, Hermæ uocantur: quarum & adhuc multæ conſpiciuntur in antiquitatibus, quas una nocte deiectas Thucydides in ſexto, & Plutarchus in Alcibiade, ac item in Nicia, & Æmylius Probus in Alcibiade, prodiderunt. quæ res Alcibiadi negotiū non paruum factitauit: in eum enim id crimen cōiectum fuit. Hermocopidas uocatos tradit Pauſanias grammaticus, qui caput, ſeu collum & pudenda Hermis ſtatuis prçcidiſſent. Ad has mutilas ſtatuas ſatyricè certè alluſit Iuuenalis in octauo, cum quoſdam Athenienſes taxans, ſola nobilitatis inani ambitione nixos, & nulla uirtute præditos, his comparat: B

At tu, inquit, *Nil niſi Cecropides, truncoq; ſimillimus Hermæ.*

Sed

A Sed ut rem planius agnoſcas, de Hermis & illud attende, quòd antiqui Athenienſes uirtutis ergo huiuſmodi largiebantur, quæ publicè per urbem totam, & priuatim ponebantur: cuius poſt iam citatos, Demoſthenes meminit in oratione κατὰ μειδίου. & ibi pluribus Vlpianus rhetor. Sanè & apud Ciceronem nec ſemel obſeruamus, ex Mercurio & Minerua ſtatuas confectas, quæ ad bibliothecarum ornamenta ponerentur: uocat ille ἑρμαθηνὰς. Illud demum & Græci prodiderunt, à Piſiſtrato & Hipparcho Hermas tota urbe erectas eſſe, unde ἱππάρχειοι ἑρμαῖ dicti. Sed & ἀνδοκίδου ἑρμῆς ad hoc conuenire uidetur. Porro & ἑρμέρωτας etiam legimus, de ſtatuis ex Mercurio & Cupidine confectis, quorum mentio apud ſcriptores. hinc & Hermæ Penteliciani à Cicerone dicti, è marmore Attico, cuius meminerunt Strabo, Plutarchus, & Theophraſtus, ſed & Plinius.

τρικέφαλος ἑρμῆς, idem qui & τρικάρηνος, id eſt Triceps Mercurius, ab antiquis uocitatus, cuius meminit Lycophron in Alexãdra: Nonacriates tricephalus lætus deus. Sic uerò dictus, ut interpretes ſcribunt, quòd cœleſtis ſit deus, & maritimus, & terrenus. Sed & Seruius tres Mercurios poſuit, terrenum, ſuperũ, & infernum, Ciceronis auctoritate nixus. Sunt qui Tricephalum putent, quo-
B niam nonnunquam Hermæ ita tricipites fiebant, ad uias oſtendendas. in his enim ſuberant ſubſcriptiones, quò ſcilicet uia illa ferret, & quò alia, & alia. Memini & me tales uidere ex marmore peruetuſtas: nam capita ad eam uiam uerſa erant. Philochorus & Iſæus orator de his meminit, & grammaticus Harpocration. Exiſtimant etiam nonnulli, inter quos Heſychius, & Phauorinus, comicè luſiſſe Ariſtophanem, cùm ait ἐν τριφάλητι, παρόσον τετρακέφαλος ἑρμῆς ἐν τῇ τριόδῳ. hoc eſt, quãtum quadriceps Mercurius in triuio. Traxit & hoc in ſua prouerbia Eraſmus. ait enim, τρικέφαλον ἑρμῆν dictum uideri in ambiguos & ancipites, aut uehementer aſtutos.

ἀμύητος ἑρμῆς, hoc eſt, nõ initiatus, uel profanus Mercurius. hoc nomine, teſte Phauorino, Athenienſes in acropoli, hoc eſt in arce ſtatuerunt. Eraſmus in Prouerbijs protulit hoc modo, ἑρμῆς ἀμύθητος, id eſt indoctus, uel infans: ipſumq́ꝫ prouerbiũ exiſtimat, ubi quis fingit ſe rudẽ eius artis, cuius eſt doctiſsimus, propterea quòd Mercurius eloquentiæ & diſciplinarum parens: uel quòd myſtagogus, & myſteriorum præfectus fuerit.

ἀργειφόντης ἑρμῆς, hoc eſt, Argicida Mercurius cognominatus eſt, cùm ab alijs poetis, tum in primis ab Orpheo & Homero: non quòd Argum, Ius Inachidis cuſtodem interemerit, ut fabulis eſt proditum: ſed à ſermonis potius, cui præeſſe exiſtimatur, pernicitate. ἀργὸν enim ſignificat tum uelocem, tum tardum, ut grammatici obſe-

obſeruāt, oratione uerò ac ſermone nihil uelocius. nam & ideo Homerus ἔπεα πτερόεντα, hoc eſt, alata uerba dixit, atq; ideo huic deo talaria & petaſum antiqui attribuerunt. At Macrobius in Satur. Argiphontes, inquit, cognominatus eſt, non quòd Argum peremerit, quem ferunt per ambitū capitis multorū oculorum luminibus ornatum, cuſtodiſſe Iunonis imperio Io Inachi filiam, eius deæ pellicem, cōuerſam in bouis formā, quam fabulam in primis Ouidius eſt executus: ſed ſub huiuſmodi fabula Argus eſt cœlum, luce ſtellarum diſtinctum, quibus ineſſe uidetur uis quædā cęleſtiū oculorum, & cætera. Fulgentius exiſtimat Argū hominem quempiā fuiſſe, à multis alijs hominibus cuſtoditum: aſtutis uidelicet, & uigilantibus. Pauſanias Argicidam dictum ait, qui & ὀφιοκτόνος fuerit, id eſt, ſerpenticida, quod ἄργης ſerpens ſit: uel quaſi ἀργὴς ἀπὸ τοῦ φονεύειν, id eſt purus ab occidendo. nam & deus eſt pacificus. Phurnutus autem, ſeu Cornutus, ad Georgium puerulum in lib. de Nat. deorū: Argiphontes, ait, dictus eſt, quaſi ἀργειφάντης, ab eo quòd alba omnia faciat apparere, & perſpicua. Albū enim, ἀργεινὸν uocabant antiqui. Vel à uelocitate dictus, per antiphraſin etenim & ταχὺ ἀργὸν dicitur. Proclus apud Heſiodum in Ergis, ἀργειφόντης, inquit, ἤτοι ὁ ἐν ἀργῷ φωνῶν. pacificus enim deus eſt, & ἀψευδής. Recentiores uerò, ὅτι ἄργον ἐφόνευσεν, τὸν πανόπτην, quòd ſcilicet Argum occiderit, totum oculeum. Niſus uero Chius, ἀπὸ τοῦ διάγειν τὰς τῶν τελευτώντων ψυχὰς, quòd deducat animas defunctorū. Alias Heſychius opiniones recitat: quòd ſcilicet uel in Argo primùm apparuit, uel quòd abſoluit neces, uel citò & manifeſtè apparuit. hæc enim utraq; ad deum ipſum pertinent. propter enim nominū facultatem τὸ ταχέως, id eſt citò: propter uerò diuinitatem, hoc σαφῶς, id eſt perſpicuè & manifeſtè interpretata eſt. ἑρμῆς enim nūcupatus eſt, propterea quòd pacificator quidam ſit, quia paci imperet, quod eſt dicere. Mercurius enim ſermo eſt, & ratio. Illud item Pauſanias in Lexico ait, Argiphontem cognominatum, quod ſerpentem occiderit, qui ἀργῆς appellaretur. Sed cum non aſcribat quomodo, & quando, hoc mihi nugatorium uidetur. Sed de Argiphonte, quàm putarā, plura dixi. Harpedophorum Mercurium etiam appellatū legimus, ab Harpe falce, qua Argum mactaſſe ferunt. de Harpe Ouidius, Hyginus, alij.

Strophæus, στροφαῖος Mercurius cognominatus, quòd negotia bene uertat, & uerſuræ pręſit & mercimonijs: uel quòd ſubdolus ſit, & uerſipellis, quomodo illum Plautus inducit. Heſychius & Phauorinus aiunt, quòd ante ianuas ſtatueretur, propter ſcilicet ianuę cardines: quod & in Pluto Ariſtophanis annotauimus, παρὰ τὴν θύραν στροφαῖον ἱδρύσασθαί με: Ponè ianuam Strophęū me ſtatuat, ea

A tuat,ea uidelicet ratione ut fures fur deus abigat.quo loco & alia ſunt Mercurij cognomina. Pollux etiam Strophæū in carcere con ſtituere uidetur,ſi modò recte eius uerba expendimus.

Thoth Mercurius dictus eſt ab Alexandrinis, ait Euſebius de Præp.euang.ab Ægyptijs uerò Thoyth, quod & Plato & Cicero affirmant.à quo & primus menſis, id eſt ſeptember appellatur, ut planius diximus in libro de Annis & menſibus, &c. Plato in Phædro,quo loco Socrates loquitur:Audiui equidē,inquit,circa Naucratem Ægypti priſcorū quendā fuiſſe deorum, cui dicata ſit auis, quam Ibim uocant, deo autem ipſi nomen Theuth.hunc primum numerum & computationem inueniſſe, geometriam & aſtronomiam,talorum inſuper alearumq́ ludos,literas:& cætera quæ ſub dit,ne nos nimij ſimus. Quin & idem Plato de eodem in Philebo agit.Sedenim & Thaautus,ſeu Thautus uocatur à Phœnicibus,ut copioſius in Lactantij quapiam annotatione oſtendimus. Cæterum Theutates etiam à Gallis & Barbaris dictus eſt.Lucanus,

Et quibus immitis placatur ſanguine diro
Theutates,horrensq́ feris altaribus Eſus.

Heſus quidam apud Lucanum cum afflatu ſcribunt,& Martem B interpretantur,ut alibi dicemus. Lactantius in primo: Galli Eſum atq; Theutatem humano cruore placabant. Hinc ego putarim, id quod ſcribit Cornelius Tacitus de Germanis,Deorū maximè Mercurium colunt, cui certis diebus, humanis quoq; hoſtijs litare fas habēt:de Theutate intelligi,quia priſcis temporibus ex parte Galli fuerant Germani. Porro quod ſcribit Cic.in tertio de Nat.deorum:Qui ſi deus eſt,&Orpheus & Eſus dei ſunt,matre Muſa nati. Et quanquàm docti eam lectionem probent, ego tamen emendarim,& legerim libētius pro Eſo, Rheſum.nam ut in Muſis noſtris retulimus, Rheſum quidam Euterpes, quidā Terpſichoræ filium ſcripſerunt.Theutatem & Eſum ſuppreſsis nominibus Tertullianus in Apolog.deſcribit. ita enim ait, de humanis uictimis agens: Maior ætas apud Gallos Mercurio proſecatur. Cæſar libro ſexto de bello Gallico,mores eorum populorum deſcribens, cum de humanis uictimis ægiſſet,ita ſubinfert:Demum maximè Mercurium colunt,huius ſunt plurima ſimulachra,hunc omnium inuentorem artium ferunt,hunc uiarum atque itinerum ducem,hunc ad quæſtus pecuniæ mercaturasq́ habere uim maximam arbitrantur. T. etiam Liuius libro ſexto,tertiæ Decad.in oppugnatione nouę Carthaginis, ita ſcribit:Quod ubi Scipio in tumulum obuerſus,quem Mercuriū Theutatē appellant,aduertit multis partibus nudata de fenſoribus mœnia eſſe, &c. Porrò de Mercurio Ægyptio, & quæ ab eo reperta ſint, leges apud Diod. Siculum lib. primo Biblioth.

ἀγοραῖος ἑρμῆς, id eſt forenſis Mercurius, multis in locis coleba- A
tur, ut paſsim apud auctores legimus, atq; in primis in Attica, ut Pauſ. docet, & Philochorus apud Heſychium. Idem Thebis à Pindaro conſecratus, unà cum Apolline Boedromio: de quo aliàs locuti ſumus. De Agoręo Mercurio & Phurnutus de Nat. deorum. ait enim: Mercurius primus decenter dicitur ἀγοραῖος, ἐπίσκοπος γὰρ ἀγοραζόντων ἐστίν. Lucianus in Ioue comœdo, ait eius templũ fuiſſe apud uariam, id eſt ποικίλην porticũ. Fuit Pharis Achaiæ urbe in medio foro Mercurij barbati ſimulachrum, quod fuit à Simulo Meſſenio, ut inſcriptio indicat, dicatum. Vocatur uerò à foro ἀγοραῖος, iuxta quem fuit oraculum tale. Ante ſimulachrum ἑστία, id eſt focus ſitus erat ex lapide, cui adhærebant plumbo detentæ æneæ lucernę. qui autem oraculum petebat, ueſperi illud adibat, & thure ſuffibat, & lucernæ oleo complebantur, ſimulachriq; ad dexteram chalcũ (denarij id nomen) in ara ponebat: tum ad dei aurem quicquid uolebat, inſuſurrabat, & ſimul manibus, ambabus obturatis auribus, diſcedebat. hinc foro dilapſus, ab auribus manus amouebat: & quamcunq; ille uocem audiuiſſet, id ſibi oraculum fuiſſe arbitrabatur. Fuit & apud Ægyptios eiuſmodi Apidis oraculum, apud eius dei templum. Agoræum ideo in foro Mercurium poſitum putat Euſtathius, quòd ibi diuinum quiddam ſit, B
& conſultationi ſacrum deſtinatum. Sanè & Suidas notat, non modo Mercurium forenſem ἀγοραῖον ſignificare, ſed & hominem qui in foro uerſetur. & cum acuto accentu in antepenultima, diem ſignat, in qua concio habetur. Porrò & νοῦς ἀγοραῖος, mentem exilem denotat, inconſideratam, minuſq; ſecretam ac tectam. Fuit & Agoræus Iupiter, ut dictum eſt, item Agoræa Diana.

ἀγώνιος ἑρμῆς, Mercurius præſes certaminum, hoc nomine appellabatur, ut in Iſthmijs Pindarus, quo loco græci expoſitores id obſeruant, & Heſychius. Idem & ἐναγώνιος cognominatus eſt, ut eſt apud Orpheũ in hymnis. & in Pythijs Pindari id tradunt grammatici, quòd nõ ſolum gymnaſijs & ludis præſit, ſed etiã lucri deus ſit. unde utraq; ratione illi Enagonij cognomentum conuenit.

ταμίαν τῶν ψυχῶν, id eſt quæſtorem animarum Mercurium, teſte Laertio, Pythagoras dicere ſolebat: atq; ideo etiã uocari πομπαῖα, & πυλαῖον, & χθόνιον, hoc eſt (ut interpretatur Ambroſius) emiſſarium, ianitorem, & terrenum: quòd ipſe ex corporibus, & ex terra & mari animas immitteret, & puras quidem & purgatas in excelſum: & cætera. lege Laertiũ. Phurnutus quoq; ideo ψυχοπομπὸν nuncupatum ſcribit. At uerò Theophilus Pompea uocatum ſcribit, παρὰ τὸ πέμπω, id eſt mitto, eadem ratione,

Chthonius Hermes, à pleriſq; infernus Mercurius, ab alijs terrenus

A nus interpretatus, uel terreſtris. Vnde medicis quibuſdam iniectus eſt ſcrupulus in libello Hippocratis de Somnijs, cum ſacrificãdum ait deis Chthonijs, quos deos ſignificet. Plut. in Quæſtionibus Argiuis, morem fuiſſe tradit, ut ſtatim poſt luctum Apollini ſacrificent, XXX uerò Mercurio terreno. nam ut à terra mortuorum corpora, ſic animas à Mercurio ſuſcipi, putabant antiqui. Mercurium quidem cùm alij, tum Homerus in Odyſſea, & Lucianus, apud inferos ſtatuerunt. Notiſsimum quippe eſt, Mercurium & in cœlo & apud inferos poteſtatẽ habere. Hinc eſt illud Claudiani:

Atlantis Tegeæe nepos, commune profundis
Et ſuperis numen, qui fas per limen utrunq;
Solus habes, geminoq; facis commercia mundo.

Chthonij præterea & Suidas in χύτροι meminit. de deis Chthonijs plenius alibi, hoc eſt in Dæmonibus, locuti ſumus. Mercurij Chthonij hymnus apud Orpheũ extat, cum thymiamate ſtyracis, cui omnia attribuit quæ Mercurio inferno. Vnde fortè uerba illa M. Ciceronis in tertio de Nat. deor. cum de ſecũdo Mercurio agit, quem ait ſub terris haberi, & Trophonium eum eſſe: de Chthonio intelligemus, tametſi quidam Triphonium legant.

B κριοφόρος ἑρμῆς, hoc eſt arietẽ ferens Mercurius, à Tanagræis hoc nomine cultus fuit. huius cognominis ratio iſta. Mercurij ſimulachrum erat, arietem in humeris ferens, quod Chalamis antiquus artifex effecerat. Tradunt enim, quòd circa urbis muros Mercurius arietem geſtãs, Tanagræos peſtilentia liberarit: quæ geſtandi arietis conſuetudo in eius celebritate ſeruabatur. Nam formoſiſsimus iuuenis circùm urbis mœnia agnum humeris ferebat, ut Pauſ. auctor eſt. Fuit & deus quiſpiam κριοφάγος nominatus, ut tradit Heſychius, cui de ariete res ſacra fiebat. Nihil de hoc præterea cõperi.

πρόμαχος ἑρμῆς, id eſt propugnator Mercurius, ab iiſdem Tanagræis & cultus, & cognominatus fuit, cuius & ſacellum habuerunt. Cum enim aliquando aduerſus Eubœos belligerarent Tanagræi, is deus uiſus eſt pro eis pugnare, ut idem auctor Pauſ. tradit.

Propylæus Mercurius cognominatus, quod eum Socrates philoſophus cum Gratijs confecit, ut idem ſcribit Pauſanias. poſuit & in Propylæo Athenis, in arcis ingreſſu.

Pronaus etiam Mercurius, id eſt Protemplaris dictus eſt, quòd ante templum Apollinis Iſmenij poſitus eſſet, ſimul cum Pallade.

Nonacriates etiã Mercurius uocatus eſt, ab Arcadiæ urbe Nonacria. Lycophron in Alexandra, νωνακριάτης τρικέφαλος φαιδρὸς θεός. hoc eſt, Nonacriata triceps hilaris deus. Meminit & Stephanus in libro de Vrbibus.

Διάκτορος ἑρμῆς, id eſt internuncius Mercurius, quòd per oratio-

nem ſermonemq́ noſtros ſenſus alijs ediſſeramus. Dictus autem, A
ait Phurnutus, ἀπὸ τοῦ διάτονος εἶναι καὶ ξάνος, id eſt, uocalis & diſertus. ſiue ἀπὸ τοῦ διαλέγειν τὰ νοήματα ἡμῶν εἰς τὰς τῶν πλησίον ψυχάς: id eſt, quod ſenſa noſtra referat in eorum animos qui propè ſunt. & ut Io. Grammaticus in commẽt. in Heſiodum ait, quòd explicet animæ mentisq́ cogitationes, hoc eſt, τὰ τῆς ψυχῆς, καὶ τοῦ νοῦ ἐνθυμήματα. Propter quod illi linguas ſacrificabant. διάκτορον etiam nonnunquam à poetis uocatum legimus, & ab Homero in primis.

Poſygius Mercurius, cui deo Herculem clauam ſuam dicaſſe perhibent, quæ ex oleaſtro confecta fuit, & poſtea etiam pullulaſſe fertur. Sed & alia tamen de Herculis claua traduntur, quorum quædam in Hercule retulimus. Sunt uerò qui eam aheneam ſcribant, & ὁλόχαλκον, & χαλκοβαρὲς ῥόπαλον uocitent.

Camillus Mercurius ab Hetruſcis uocatus, id eſt miniſter, ut Seruius apud Vergilium docet, & Plut. in Numa. Pindari tamen & Lycophronis commentarij καδμῖλον Mercurium uocatum aiunt, à Bœotijs. Sed in cõmentarijs ſanè eruditis in Apollonij Argonautica, Caſmilus appellari uidetur. idem Varro de Lingua latina, Hinc Caſmilus nominatur in Samothracum myſterijs, deus B
quidam adminiſter deis magnis. Verbum græcum arbitror, quod apud Callimachum in poematis eius inueni. hæc Varro, & alia. Feſtus tamen ait, uocari nunc ſacrorum miniſtrum Camillum, nunc puerum ingenuum, nunc etiam uas nuptiale. Ita enim ſcribit in tertio: Cumeram uocabant antiqui, uas quoddam, quod opertum in nuptijs ferebant, in quo erant nubentis utenſilia: quod & Camillum dicebant, eo quòd ſacrorum miniſtrum κάμιλλον appellabãt. Idem in VI. Flaminius, inquit, Camillus puer dicebatur ingenuus patrimus & matrimus, qui flamini Diali ad ſacrificia præminiſtrabat. antiqui enim miniſtros Camillos dicebant. Alij dicunt, omnes pueros ab antiquis Camillos appellatos, ſicut habetur in antiquo carmine, cum pater filio de agricultura præciperet: Hyberno puluere, uerno luto, grandia farra Camille metes. Nec illud reticuerim, Iſaacium manifeſtè dicere, Mercurium Cadmũ appellatum à Bœotijs: quod & Lycophronis uerſus innuit. Statius Tullianus de Vocabulis rerum libro primo, ait dixiſſe Callimachũ, Thuſcos Camillum appellare Mercurium, quo uocabulo ſignificant pręminiſtrum deorũ. unde ait Macrobius tertio Sat. Vergil. Metabum Camillam appellaſſe filiam, Dianæ ſcilicet præminiſtram, &c.

μηλοσσόος ἑρμῆς, hoc eſt, ouium cuſtos & ſeruator Mercurius, quòd deorum greges cuſtodire & augere credatur: id quod & in Iliad. Homerus innuit.

ἐριούνιος

A ἐριούνιος ἑρμῆς cognominatus, quòd ualde proſit hominibus ad lucra. ἐριούνιος enim, ualde utilis interpretatur. Ariſtophanes in Ranis inducit Euripidem & Æſchylum de tragœdia certantes, ubi & Eriunij Mercurij mentionem fecit. hinc Phurnutus ait eum ſic appellatum, ab eo quòd μεγαλοφελὴς quidam ſit, hoc eſt, magnus auxiliator: & per hyperbolen, ἀπὸ τοῦ ὀνεῖν, id eſt ab iuuando τοὺς χρωμένους αὐτῷ. hinc & σῶκος cognominatus, id eſt, ut idem interpretatus eſt Phurnutus, quòd ſeruator exiſtat domorum: uel ut quidam aiunt, ut robuſtus & potens. & ἀκάκητος, quia ſermo nõ ad malum, nec ad nocendum, ſed ad ſeruandũ potius inuentus eſt. unde & illi Hygeia coniuncta dicebatur, ut dictum eſt.

Hodius Mercurius cognominatus à uijs & ſemitis, hoc eſt, ἀπὸ τοῦ ὁδοῦ, teſte Stephano, & Heſychio, quòd in eis ſtatueretur, ad ſemitas monſtrãdas. unde & Enhodius etiam nuncupatus, ijſdem & Phurnuto teſtibus. quin etiam eodẽ nomine in Paro inſula nuncupatus erat, ut notat Heſychius. apud Phurnutum tamen, in Aldi codicibus, non Enhodium, ſed Euhodium legimus. quod ſi ſic eſt, qui uiam bonam paret, interpretabimur. Porrò & Enhodia Diana gentibus culta eſt, ut ſuo loco oſtenſum eſt.

ἡγεμόνιος ἑρμῆς, quòd ducatum præſtet, ut Priamo eunti ad A-
B chillem, ut eſt apud Homerum. uel ut Phurnutus ait, ὡς αὐτῷ δέον εἰς πᾶσαν πρᾶξιν ἡγεμόνι χρῆσθαι, quòd eo deo duce opus ſit in omni actione uti: & cætera quæ idem ſubiungit.

ἐμπολαῖος, & κερδῷος, & κλέπτης, & δόλιος ἑρμῆς. Et Empolæus quidẽ, quòd in auctionibus & mercimonijs præſit: ἔμπολος enim mercator, & ἐμπολαῖος mercatorius & negotiator uocatur. cauponatorem ſunt qui uertãt, ut apud Plut. in eo qui inſcribitur, An principem oporteat maximè philoſophum diſſerere. Ita enim ait meis uerbis: Sed inelegantia & inexperientia communem Mercurium, & Empolæum & mercenarium factum eſſe. Empolæi præterea meminit Phurnutus, & Heſychius. κερδῷος autem, id eſt Lucrio dictus, alij quæſtuoſum interpretantur, quòd lucro præſit, ut iam oſtenſum eſt. eius meminit Plut. lib. de Tranquillitate, & Phurnutus. unde & Orpheus eum κερδέμπορον nuncupat. κλέπτης, id eſt fur, eſt etiam cognominatus, quòd oratio quaſi furari uideatur: adeò tacitè in animos hominum ſurrepit, & influit, ut eos quocunq; uelit trahat, & ab eis quod uelit extorqueat. Mitto fabulam de gregibus ſublatis Apollini, & ſagittis. Porrò δόλιος uocatur, quòd impoſturæ & præſtigiorum repertor exiſtimatus eſt, quod & ſuprà eſt dictum.

Nomius Mercurius, teſte Phurnuto, uocatus eſt, à νόμῳ, id eſt lege, quòd ſicut imperat quæ in hominum ſocietate facienda ſunt,

ita etiam interdicit quæ non facienda ſunt: atq; ita per quandam ho A
monymian tranſiuit & in orationum diligentiã, uel Nomius, quoniam & paſtorum deus. Quin & ei bucolicum carmen conſecratum à quibuſdam eſt, quòd Donatus in commentarijs ait, ut Daphnidis patri paſtorum principi. Sed & Heſiodus in Theogonia, Mercurium cum Hecate ſtabulis præficit,

ἐσθλὴ δ' ἐν σταθμοῖσι σὺν ἑρμῇ ληΐδ' ἀέξειν,
βουκολίας τ' ἀγέλας τὲ, καὶ αἰπόλια πλατέ' αἰγῶν,
ποίμνας τ' εἰροπόκων γ' ὀΐων, θυμῷ γε θέλουσα,
ἐξ ὀλίγων βριάει, κ' ἐκ πολλῶν μείονα θῆκεν.

Hoc eſt, ut Mombricius Mediolanenſis reddidit,

Quid quod Mercurio comes it, ſtabulisq; capellas,
Armentumq; ferax, & oues augere putantur,
Ex modico multum, ex multo facit ille puſillum.

παράμμων ἑρμῆς, Parammon Mercurius, nomen uidetur deductum eſſe ex harenis: cultus quidem in Libya, ſed tamen & ei rem ſacram Elei in Peloponneſo faciebant, ut Pauſanias etiam tradit. Quidam ſecuti exemplaria parum caſtigata, Paramnon uocant: atq; hi ex noſtris.

σφηνοπώγων ἑρμῆς Mercurius appellatus eſt, ut eſt apud Artemidorum Daldianum libro ſecundo Onirocriticon, quòd ſcilicet B
cuneatam habere barbam fingeretur. quem imitari pleroſq; hoc tempore uidemus, in nutriendo barbitio promiſſo & cuneato.

Ales, & Alipes etiam à noſtris, propter talaria uocatus eſt: ut illud in Priapeis,

Sub tunica uirgam num deus ales habet?

Ouid. Alipedis de ſtirpe dei. Eadem quoq; ratione uolucer appellatur, ut in illo Statij, Tegeaticus ales. &, Volucer Tegeæus. Claudianus, Atlantis Tegeææ nepos. Hinc & Arcas. Statius quarto Thebaicos,

Virgaq; patenti Nubilus Arcas agat.

& Atlantiades uocatus, ab auo: & à matre Maia, Maijugena. & hęc in poetis notiſsima.

χαριδότης ἑρμῆς, hoc eſt gratiæ dator. Plutarchus in Quæſtionibus græcis: Quid eſt, inquit, quod Samij Mercurio Charidotæ rem diuinam cum faciunt, furari & latrocinari uolenti permittunt? Quia oraculo relicta inſula Mycalen cum migraſſent, præda ac rapina decem annis uitam duxerunt: deinde in inſulam reuerſi Samij, hoſtes ſuperauerunt. Atq; inde Mercurio Charidotæ nomen impoſitum.

ψιθυριστὴς ἑρμῆς, id eſt ſuſurro, ſeu nugax Mercurius, ſic Athenis

&

A & uocatus & cultus, cuius Demoſthenes meminit in oratione Neæræ: ſi ea legitima ſit, ut Harpocration ſcribit. Colebatur & Athenis etiam ψιθυρὸς, id eſt loquax Venus, & eodem nomine Cupido, ut idem ait Harpocration.

γαλιάγκωμ ἑρμῆς ab Ægyptijs nuncupatus eſt, ut Plutarchus ſcribit, quem noſter Cœlius eſt interpretatus Albicubitum. Sed ego in prima huius tractatus parte, ex Galeno, qui Galiancones di cantur, expoſui.

φαιδρὸς καὶ λευκὸς ἑρμῆς, id eſt hilaris & albus, à Bœotijs eſt cultus Mercurius, ut teſtis eſt Pauſ. qui & à Megalopolitis coli ipſum tradit, nomine ἀγήτορα, quaſi ἀγητὸμ, ut puto, id eſt admirabilem. Vnde ἀγητόρδομ celebritas denominata eſt.

Cynoſurium qui Mercurium appellauere, decepti eſſe uidentur ex uerbis, quæ citant, Stephani. ipſe enim Cynoſura uocari ait uerticem ſeu arcem Arcadiæ, à Cynoſuro Mercurij filio. Notiſsima enim ea loquendi figura non modo Græcis, ſed Latinis etiam, ut appoſito patris nomine filius ſubintelligatur.

Alychmius Mercurius dictus eſt ab Alychme, ubi colitur, ut Stephanus prodit. ab Alychme uero gentile nomen deflectitur, ut ἀκτὴ ἄκτιος, ſic & Alychmius. Fuerunt & hæc Mercurij cognomi-
B na, de quibus aliud nihil accepimus, niſi quæ ex ſcriptoribus græcis noſtra lectione collegimus, & præcipuè Heſychij.

ἔννιος ἑρμῆς, Ennius Mercurius, in Chio cultus & nuncupatus.

ἐπιθαλαμίτης ἑρμῆς, id eſt Nuptialis, in Eubœa cultus.

ἐπάκτιος ἑρμῆς, à Samijs cultus. tu littoralem poſsis dicere.

ἐπιτέρμιος ἑρμῆς, quaſi Terminalem dicas.

εὔκολος Mercurij etiam cognomen, Dyſcolo contrarium.

λόγιος etiam nuncupatus, quòd eloquentiæ præeſſe putaretur.

παιδοκόρος ἑρμῆς, à Metapõtinis cultus. Eſt & Mercurij & mẽſis cuiuſdã nomen φλυήσιος. Et item Candaulas Mercurij quidam, alij Herculis cognomentum putauere. Legimus & Langobardos proprio & peculiari cognomine Mercuriũ uocaſſe Vuoda, ut eſt apud P. Diaconum. Qui uerò ex noſtris Cynoſurium Mercurium uocauere, & ab eo Cynoſuras Arcadiæ denominatas, mihi falli uidentur, cum ſe Stephano niti ſcribãt. ille enim Cynoſurũ Mercurij filium, à quo Cynoſura ſummitas uel arx Arcadiæ dicta ſit.

Perſeus Mercurius cognominari uidetur à Papinio in quarto Theb. cum ait Tireſias:

Tu ſepare cœtu Elyſios Perſee pios, uirgaq́ potenti
Nubilus Arcas agat.

quo loco grammaticus Placidus Lactantius: Quare autem Perſee, inquit, eſt ratio. Quidam autem uolunt non Iouis filium Mercu-

rium,ſed Pyræ:in qua opinione etiam Heſiodus uerſatur, in his libris quos de Theogonia ſcripſit:quidã Perſei.hæc ille. Quæ uerba mihi ualde obſcura,uel mendoſa uidentur.non enim quæ ex Heſiodo ait ipſe, comperio: nec Perſeum dictum crediderim, quia Perſea caſu uocandi potius puto, & Hecaten ſignificari, quæ (ut alibi oſtendimus) Perſea uocatur. A

Anubis quoque ab Ægyptijs Mercurius uocatus eſt, atq; hoc ideo loco de eo nõnihil agendum. Inter multa & uaria quæ de illo legimus, Plutarchus in libro de Iſi & Oſiri:Iſin,ait, cum Oſirin occiſum intellexiſſet,caput totondiſſe, & lugubrem ſtolam induiſſe, & eius corpus ubiq; gentium quæſiuiſſe: omnesq; non modò maiores natu interrogaſſe,ſed & pueros,ſi quid de Oſiri cõperiſſent. Ab ijs ferunt rem cognouiſſe, unde & pueris eſſe aiunt diuinationem.mox & ea uerba ſubdit:Sunt, inquit,qui puerum, ex quo Iſis Oſiridis necem cõperit,ſub Anubis nomine coli putent,quem natum Nephthe tradunt.& ipſam quidem Naphthe timore Typhonis perculſam,ante maturi tempora partus puerum eieciſſe,potius quàm peperiſſe:atq; eum ita deis cuſtodem additum, ceu canes ad mortaliũ cuſtodiam adhibentur. hæc fermè ille. qui & alio loco eiuſdem libri, Anubin & Hermanubin ſic diſtinguere uidetur, ὁ δὲ ἀναφαίνων τὰ οὐράνια, καὶ τῶν ἄνω φερομένων ἄνουβις, λόγος. ἔστι δὲ ὅτε καὶ B ἑρμάνουβις ὀνομάζεται. hoc eſt, Ratio cœleſtia, & quæ ſuperius feruntur oſtendit Anubis, eſt & quando Hermanubis uocetur. quibus ex uerbis uidetur corrigendũ apud Euſebiũ in tertio Prep. euang. græcum & latinum exemplar, ubi legitur, Vis Mercurij in uniuerſo, quam appellant Hermanubin: non autem Hermopin. Subdit & Plut. Et illud quidem ijs quæ ſuperius, hoc uerò ut ijs quæ inferius feruntur, conuenit: propter quod & ſacrificant illi quidem album gallum, huic uerò croceũ. alba enim ſincera & lucida, crocea autem uaria & mixta exiſtimant. Apuleius Anubin ita deſcribit: Ille ſuperûm cõmentor & inferûm, nunc atra, nunc aurea facie ſublimis, attollens canis ceruices arduas Anubis, læua caduceũ gerens, dextra palmam uirentem quatiens. hæc ille. At Verg. in octauo:

Omnigenumq; deûm monſtra, & latrator Anubis.

quo loco Seruius: Hunc uolunt, inquit, eſſe Mercurium. ideo capite canino pingitur, quia nihil eſt cane ſagacius. Tertullianus, & diuus Auguſtinus, uidentur Cynocephalum pro Anubi deo ponere, quòd ſcilicet capite ſit canino. nõ enim pro cynocephalo, fero animali & indomito, ab ipſis deſumitur, ab hoc in ſecũdo de Ciuit. dei, ab illo in Apologetico. Lucanus de hoc deo intellexit, ſic locutus:

Nos in templa tuam Romana accepimus Iſin,
Semicanesq; deos, & ſiſtra mouentia luctum.

& Sedulius poeta Chri-

A Chriſtianus, in heroicis Paſchalis operis:

Quis furor eſt, quæ tanta animos dementia ludit,
Vt uolucrem turpemq; Iouem, toruumq; draconem,
Semihominemq; canem ſupplex homo pronus adoret? Sunt qui tradant, Anubin ſecutũ eſſe in expeditione bellica patrẽ Oſirin, & canem pro inſigni geſtaſſe, qua ex re canina facie illũ Ægyptij coluere. Meminit & Euſebius libro ſecundo Præp. euangelicæ. Diodorus Siculus: Canis, inquit, & in uenatione, & ad cuſtodiã prodeſt, propterea deus qui Anubis uocatur, capite canino figuratur, quare ſignificatur Anubin fuiſſe cuſtodem corporis Oſiridis & Iſidis. Tradunt quidam, Iſidis canes, quo tempore Oſiris quæſitus erat, & feras & obuios omnes amouiſſe, unaq; Oſiridis corpus inueſtigaſſe: ideoq; in ſolennitatibus Iſidis pompã præiſſe, uetuſto more.

Trophonium Cic. Mercuriũ uocatum dicere uidetur, quem ſecundo loco commemorauit. Sed de Trophonio uate in Ioue ſcripſimus. In hoc loco ingenuè fateor, me Trophoniũ alibi uocatum Mercurium nõ legiſſe: etſi neſcio quid de Triphono cõminiſcitur Boccatius, ut ſuus eſt mos, & conuertibilem interpretatur, παρὰ τὸ τρέπω uidelicet, id eſt à uertendo: quod, inquit, aptiſsimè mercatorum eſt, ſeſe ad mores quarũcunq; nationum, ad quas pergunt,
B uertere. paulo pòſt tamen Tryphon uocat.

ἑρμῆς τρισμέγιστος, hoc eſt Mercurius ter maximus, quãuis non is deus fuit, ſed ſapiens, & de quo inter noſtros Poetas in ſecundo Dialogo plura attuli. ne tamen eum penitus hoc loco prætercam, tantummodo quæ Suidas ſcribit, afferam. Floruit hic in Ægypto, ante Pharaonis tempora. Ideo uerò Ter maximus appellatus, quoniam de trinitate ediderit oracula, Dominũ in trinitate unum eſſe diuinitate, his uerbis: Erat, inquit, lumen intellectile ante lumen intellectile, & erat ſemper mens mentis illuminans, & nihil aliud erat quàm horũ unitas, & ſpiritus omnia continens. extra hunc non deus, non angelus, neq; ulla alia ſubſtantia: omniũ enim Dominus, & Pater, & Deus: & omnia ſub ipſo, & in ipſo. nam uerbum eius perfectũ exiſtens, & fœcundũ, & opifex, lapſum in fœcũda natura, & aqua fœcunda prolifica, fecit aquam. hæc ille. ſubdit tamen: Et hæc locutus orauit, dicens, Adiuro te cœlum Dei magni ſapiens opus, adiuro te uocem patris quam protulit ipſe primam cum omnem mundum ſtabiliuit, obteſtor te per unigenitum Verbum, & Patrem qui continet omnia, eſto propitius. hæc tamen uerba apud Iuſtinum philoſophum & martyrem Orpheo aſcripta legi.

IRIS.

MErcurio Irin ea ratione ſubiunximus, quòd & ipſa, ut Mercurius, deorum nuncia ſit habita: quod omnes propè poetæ docent, ſed in primis in Theogonia Heſiodus. Sed ad pacem ut plurimum Mercurius, unde & εἰρηνοποιὸς & pacificator ideo dictus: Iris uerò ad lites & diſſenſiones, ut aiunt: quamuis nec hoc perpetuum ſit. atque Irin ideo dictam arbitratur Seruius, quaſi ἔρις, id eſt contentio & lis. Plato tamen in Cratylo, & eum ſecutus Proclus, dictam uideri uolunt à uerbo εἴρειν, quod loqui ſignificat, quia ipſa ſit etiam ἄγγελος, id eſt nuncia, ut Mercurius, deorum: & in primis, cum ſermone nũciare ſoleamus. Eam fingebant antiqui habitu muliebri, uerſicolore ueſte, in obſequium expeditam. nonnunquam & croceo, ut apud poetas eſt legere. Vergilius, Ergo Iris croceis. Fuiſſe uerò filia dicitur Electræ & Thaumantis, ut Heſiodus ſcribit. hinc à patre Thaumantias uocata. Ouidius: A

Roratis illuſtrat aquis Thaumantias Iris.

Idem & Thaumanteam uocat cùm alibi, tum libro Metamorphoſeon decimoquarto, B

Nec mora, Romuleos cum uirgine Thaumantea
Ingreditur colles: &c.

Quare autem ſit Thaumantis dicta filia, Cicero docet de Natura deorum tertio: Cur non, inquit, arcus ſpecies in deorum numero reponatur? Eſt enim pulcher: & ob eam cauſam, quia ſpeciem habeat admirabilem, Thaumante dicitur eſſe nata, &c. παρὰ τὸ θαυμάζω, quod miror ſignificat. Sed de arcu, id eſt Iri, quomodò fiat, Philoſophi, in primis uerò Ariſtoteles, nec uno in loco, & ab eo alij pluribus tradiderunt. Sed hoc noſtrum non eſt: neq; enim nunc phyſica excutimus. Porrò & Iris in oculo dicitur, ut apud Galenum, Paulum Aetium, & alios.

Aerea uerò Iris cognominatur, à colore. nam & crocea uocata eſt. Vergilius,

Aeream cœlo nam Iupiter Irin Demiſit.

Imbrifer arcus Iris à Tibullo dicta, illo uerſiculo,

Venturam admittat hymbrifer arcus aquam.

ἠδὼ Iris cognominatur à Græcis, teſte Heſychio.

Διδύμη Iris cognominata eſt ab Arato, in illo,

ἡ διδύμη ἔζωστε διὰ μέγαν οὐρανὸν ἶρις.

Quo loco Theon interpres, de Iride multa diſſerit, quando ſcilicet

A cet ſola apparet, & quando gemina: unde eſt appellata διδύμη. Item & quando nocturna, & quare non unicolor: atque hæc omnia quidem phyſice.

ἀελλόπους Iris etiam à Græcis cognominata eſt, quòd uelox ſit, & pernix. Vnde etiam ποδήνεμος ἄγγελος, hoc eſt latinè, Ventipes nuncia, Heſychio & Phurnuto teſtibus.

Somnus.

SOMNVS. INSOMNIA.

SOmnum deum habuerunt antiqui, cui & preſidem ſta- A
tuebant Mercuriū, ut qui uirga pro arbitrio ſomnum mortalibus inferre & auferre putaretur, ut paulo antè in Mercurio oſtendi. Hinc & mihi congruè uiſum eſt hunc cum Mercurio cōiungere, cum eoq; ſimul tibi mittere, ut & hoc ipſo munuſculo amoris ac beneuolentiæ meæ erga te locupletius extaret monumentū. Accipe igitur, mi Alb. Lolli ornatiſsime, & hoc qualecūq; eſt, eo uultu, læto ac hilari, quo me hac infirma ualetudine affectum ſæpe inuiſere ſoles, & munus ex animo metire.

Somnus ergo à noſtris, à Græcis ὕπνος. Hunc deum exiſtimatum ab antiquis uidemus. nam & illi Orpheus hymnum compoſuit, cui cum papauere thymiama adoleuit. Hymni hoc eſt initium,

Somne deûm rex cunctorumq;, hominumq; cadentum,
Cunctorum & tellus quæcunq; animalia nutrit. hoc eſt græcè:
ὕπνε ἄναξ μακάρων, πάντων θνητῶν τ' ἀνθρώπων,
καὶ πάντων ζώων, ὁπόσα τρέφει εὔρεια χθών, &c. quæ toto hymno exequitur. hinc amicus noſter ad eundem tranſtulit in elegia:
Somne potens ſuperûm, cunctorum rex animantum.

Somnus Noctis filius fuit, ut in Theogonia Heſiodus canit. nam B
de Noctis filijs agens, ita ait, νὺξ τίκτε δ' ὕπνον, ἔτικτε δὲ φῦλον ὀνείρων.
Nox peperit Somnum, genuitq; Inſomnia uulgò.

Ab eodem & Mortis frater dicitur, quod & ab Homero in decimoquarto Iliad. ita enim ait:
Occurrit Somno, qui Mortis frater habetur. hoc eſt,
ἔνθ' ὕπνῳ ξύμβλητο, κασιγνήτῳ θανάτοιο. Hinc & Spartani, ut Pauſ. tradit, ſimulachra eorum ſimul poſuerunt, quos & ipſi ex Homeri ſententia fratres arbitrabantur. Plura Pauſ. Ouid. uerò noſter, Somnum Mortis imaginem ibi ait,
Stulte quid eſt ſomnus, gelidæ niſi mortis imago?
Idem ita ad Somnum:
Somne quies rerum, placidiſsime Somne deorum. & Seneca in choro furentis Herculis:
Tuq; ô domitor Somne malorum,
Requies animi, pars humanæ melior uitæ,
Veris miſcens falſa, futuri
Certus, & idem peſsimus auctor. & reliqua, quæ ſi uacat legas.
Iuuenis à Statio illo poemate fingitur:
Crimine quo merui iuuenis placidiſsime diuûm,
Quo'ue errore, miſer donis ut ſolus egerem

Somne

A *Somne tuis.* Idem uirgam illi attribuit:
Lætior extremo me tange cacumine uirgæ. Eidem & cornu attri-
buitur. Silius lib. decimo, *Curuoq́; uolucris*
Per tenebras portat medicata papauera cornu. & paulò poſt:
Quatit inde ſoporas Deuexo capiti pennas, oculisq́; quietem
Irrorat, tangens Lethæa tempora uirga. Statius idem VI. Theb.
Et cornu fugiebat Somnus inani. Quo loco Lactantius grãmati
cus ait: Inani cornu dixit, quia illud noctis tẽpore totũ diffuderat.
quod idem poeta ſuperius manifeſtius aſſeruit, dicens: Cornu per-
fuderat omni. nam & ſic à pictorib. ſimilatur, ut liquidũ ſomnium
ę cornu ſuper dormientes uideatur effundere. ſic Ennius:
Cum ſomno ſeſe exiccet Romana iuuentus. Vnde irrigare dici-
mus ſomnum, quod frequens eſt poetis: ut, Feſſos ſopor irrigat ar-
tus. Sunt qui dicãt ideo cum cornu pingi Somnũ, quòd cornu atte
nuatũ translucidũ ſit, propter raritatem. nam & ſomnia quæ uera
ſunt, cornea dicũtur. Deſcribit̃ Somnus à Philoſtrato ita in imagi-
ne Amphiarai: Facie, inquit, reſoluta eſſe uidebat̃, candidã ueſtem
habeat ſupra nigrã, quaſi diem & noctẽ indicaret. Cornu in manu
B tenere uidebatur, cum uera ſomnia immittit. Illud & ego hoc lo
co addiderim, cum uana denunciat, ebur, & elephantis dentẽ. un-
de & geminæ Somni portæ fingũtur, de quibus in VI. Æne. & Ma
crobius plura. Sed Tibullus lib. II. illi alas fuſcas attribuit, cum ait,
Poſtq́; uenit tacitus fuſcis circundatus alis,
Somnus, & incerto Somnia nigra pede. Sic autem Ouid. in Met.
In medio torus eſt, ebeno ſublimis in antro
Plumeus, unicolor, pullo uelamine tectus,
Quo cubat ipſe deus membris langore ſolutis.
Hunc circum paſſim uarias imitantia formas
Somnia uana iacent. Sed & Orpheus ὀνείρῳ, id eſt Somnio deo
hymnum compoſuit cum aromatibus, cui & fuſcas alas attribuit,
τανυσίπτερον q́; cognominat. Tres deinde Ouidius inter plurimos
filios aſcribit. primũ Morphea, artificẽ ſimulatorẽq́; figuræ: μόρφη
quippe formam & figuram ſignificat. alterum uerò Icelon uocat, à
forma & imagine dictum. At alter, inquit,
Fit fera, fit uolucris, fit longo corpore ſerpens.
Hunc Icelon ſuperi, mortale Phobetora uulgus Nominat. nam φο-
βήτωρ, terrificus, uel terrefactor dici poteſt.
Eſt etiam diuerſæ tertius artis,
Phantaſos: ille in humum, ſaxumq́;, undamq́;, trabemq́;,

Quæq́;

Quæq; uacant anima fallaciter omnia tranſit. Sic autem dictus, A quòd imaginatio, phantaſia, & phantaſma, & phaſma quoquomodo dici poteſt: & φαντάζομαι uerbũ, imaginor. Sanè Artemidorus Daldianus, qui de Somniorum interpretatione libros, qui in manibus habentur, reliquit, ſomnia & inſomnia tantũ attulit: itaq; differre ait, ut illa quidẽ futura ſignificẽt, hæc uerò pręſentia. alia item Syneſius in ſuo de Inſomnijs. Sed enim apud Latinos Macrobius in quinq; genera diſpeſcit. Aut enim eſt, inquit, ὄνειρος, quod Latini ſomnium uocãt: aut ὅραμα, quod uiſio rectè appellatur: aut χρηματισμὸς, quod oraculum nuncupatur: aut ἐνύπνιον, quod inſomnium dicitur: aut eſt φάντασμα, quod Cicero uiſum uocauit. Sed hæc ſubtilius indagare, noſtri non eſt inſtituti. Si quis tamen de geminis Somni portis, pręter ea quæ Seruius in ſexto Æneid. deſiderat, legat Macrobium, & Porphyriũ philoſophum, qui in cõmentarijs ſuis hæc in eundem locum dicit, ab Homero ſub eadẽ diuiſione deſcripta. Quin ſomnia, inquit, à deo immitti exiſtimantur. καὶ γάρ τ' ὄναρ ἐκ Διός ἐστι, ut ait Homerus. quin & inſomnia Διόπεμπτα dicta ſunt, hoc eſt à Ioue miſſa: & θεῖαι ὀμφαὶ, hoc eſt diuinæ uoces, & Διὸς ἄγγελοι, id eſt Iouis nũcij, ut ait Homerus. & ut Phurnutus ait, θεῶν δ' ἄγγελοι καὶ οἱ ὄνειροι. Eſt & apud Theocritũ poema, quod Piſcatores inſcribit, id eſt ἁλιεῖς, in quo multa de inſomnijs: inter quę B illud, Mentem optimã eſſe ſomniorũ interpretem ac magiſtrã. Et ibidem paulo pòſt idem, pares ait mendacijs uiſiones: hoc eſt, ἴσαι ψευδίσιν ὄψις. Ibidem & illud exprimit, quod moralis noſter (quicunq; tandem ille fuit) poeta:

Somnia ne cures, nam mens humana quod optat,
Dum uigilat, ſperat, &c. quod etiã Claudianus illa elegãte elegia,
Omnia quæ ſenſu uoluuntur uota diurno,
Tempore nocturno reddit amica quies: & cætera, ne omnia hic colligam. Somniũ Homerus in Iliade in Lemno ſedẽ habere oſtendit. Iunonẽ enim inducit, in Lemnũ inſulã profectã, Somno occurriſſe. Porro ut in Lemno Somnũ habitare finxit Homerus, ita Ouid. lib. Met. XI. apud Cimmerios Italiæ, uel Scythiæ populos, Somni domum luculentiſsimè deſcribit. Cimmerij quippe à ſcriptoribus utrobiq; tradũtur obſcuri atq; umbroſi, utpote ad quos penè ſolis radij nõ penetrẽt, ita ut uſq; in prouerbiũ peruenerint Cimmeriæ tenebrę. Somnum Pauſ. in Corinthiacis, apud Sicyonios fuiſſe ſcribit, ſopientẽ leonem. dictus uerò Epidotes nomine. Fuit & apud Trœzenios Ardali uetus ara, ſuper qua Muſis & Somno deo rem diuinam faciebant, Somnum affirmantes eſſe Muſis deum ualde amicum. Sed de Ardalo in Muſis, ex Pauſania & alijs ęgimus.

Brizo

A Brizo dea apud Græcos exiſtimata, quæ uaticinijs per ſomnia prⅇeſſe credebatur. in primis uerò Deli culta, cui ſcaphas offerre conſueuerant, omniũ rerum refertas, piſcibus duntaxat exceptis. Quidam eam dictam exiſtimant παρὰ τὸ βρίζω, dormio. Brimo uerò alia fuit, ut in Hecate oſtendimus. Vergilius in ſexto Æneid. de ulmo Somniorum ſcribit:

In medio ramos, annoſaq́ brachia pandit,
Vlmus opaca, ingens, quam ſedem Somnia uulgo
Vana tenere ferunt, folijsq́ ſub omnibus hærent.

Vbi Seruius: Qui de ſomnijs, inquit, ſcripſerunt, dicunt, quo tempore folia de arboribus cadunt, uana eſſe ſomnia: quod per tranſitum tetigiſſe ait Vergilium. Somnus prⅇterea irriguus dicitur a poetis: ſumptũ à cornu, quo mortales irrigare Somnus dicitur, ut ſuperius dictũ. Ferreus ſomnus dictus à Vergilio. lib. XII. Æne. *Olli dura quies oculos, & ferreus urget Somnus.* quod de morte dici uidetur. unde & ſubdit,

In æternam clauduntur lumina noctem. Notat eodem loco Seruius, quòd ab Homero cognominatus ſit etiã ſomnus deus λυσιμέριμνος, quòd curas & labores mortalibus ſoluat. Vtitur & Orphe-

B us in hymno. Somnum quocq́ æreum dictum, hoc eſt χάλκεον ὕπνον, notant eruditi: & Homerum æs potius quàm ferrum nominaſſe, & perinde æris uſum ante ferrum fuiſſe. Sed hæc nihil ad Somnum, uel Somnia.

SYNTAGMATIS NONI FINIS.

Hiſtoriæ Deorum Gentilium

DE MARTE, HERCVLE, BELLONA, VICTORIA, HEBE, AD ILLVST. COMITEM, HERCVLEM CONTRARIVM, SYNTAGMA X.

Quos belli coluit deos uetuſtas,
Hoc Syntagmate ſunt breui repoſti.
Quod munus licet HERCVLES *puſillum,*
Eſt tamen tibi iure nuncupatum,
Quod uirtute tua hos refers peræquè:
Nec paruum eſt, bona quod dedit uoluntas,
Ingens quæ precium ſolet mereri.
Nec quidem puto liberalitati
Tuæ me paria his referre nugis:
Præ te cenſeo quas eo minoris,
Quo tu es ſtemmate uiribusq; maior.
Quare quod tibi, quicquid eſt, dicamus,
In partem accipias bonam rogamus.

LILIVS GREG. GYRALDVS
Herculi Contrario, uiro illuſt. S. P. D.

A *QVotieſcunq;, illuſtriſſ. HERCVLES Contrari, mecum cogito (cogito autem ſæpiſſimè) tua erga me beneficia, totus pudore ſuffundor, quòd tot tuis tantisq; meritis nihil adhuc gratiæ retulerim. Nam etſi gratiam habere, & eius debitionē fateri, penè eſt referre: nihilominus, quoniam tu promerendi nunquam finem facis, eo ego magis ut ingratus pudore afficior. Cum enim mecum reputo, in hoc meo diutino articulorum morbo, te quotidie non familiares ſolum tuos, ac domeſticos mittere ſolitum, ut me inuiſant, tuoq; nomine ſalutent: ſed tu quoq; ipſe plerunq; benignè adire ſoles, & ſi quibus me rebus indigere uideas, ultro nullo petente ac rogante, afferre iubes. Quamobrem cum cuperem aliquo ſaltem exili munere (ne leuidenſe potius dicam) tibi gratiam referre, aliqua'ue ratione hoc tantum tecum nomen expedire, ne perpetua ingrati nota inurerer: cœpi ſcripta mea, & ſchedas euoluere, ſi fortè inter eas aliqua adeſpota, hoc eſt ſine domino, & nulli nuncupata forent. ac fortè incidi in Syntagma, id eſt tractatũ, in quo de Marte, Bellona, et Victoria, deq; Hercule, deis gentiũ, hiſtoriam conſcripſeram: qui dei non incongruè tibi natu*

ræq́ tuæ conuenire uiſi ſunt. Nam quis, quæſo, te fortior, ac animo- A ſior in bello? qui à primis annis tuæ adoleſcentiæ in omni omnium armorum genere ac diſciplina uerſatus es? Quis concitatior in prælijs, tanquam Bellonæ flagello perculſus, in aciem prodiuit? Quis plures uictorias (ut audiui) eſt aſſecutus? Quis demum tot ferarum & monſtrorũ, id eſt uitiorũ, domitor ac expulſor fuit? Sunt certè HERCVLES, hæc tuæ uirtutis inſignia. Vnde iurè meritoq́ hoc Herculis nomen tibi conuenire uidetur, quod cum Principe noſtro tibi conſanguinitate propinquo, commune eſt. Porrò quoniam etiam antiquũ illum Herculem & literas edoctum fuiſſe legimus, & à Romanis unà cum Muſis et cultum fuiſſe, & templa habuiſſe, in eius uita oſtendimus: hinc tu quoq́, ne ab illo degener eſſe uiderere, Muſas, id eſt literas ac diſciplinas ita excolis, ita amplecteris, ut nullam diem ſine linea, id eſt lectione, tibi præterire permittas. Quod ut melius commodiusq́ efficias, domi habes συμβιώτην Phalethũ, hoc eſt, cõuictus participem, Hieronymum Muſarum alumnum, & ſacrarum legum ſtudioſum. Macte igitur uirtute ac nobilitate HERCVLES ornatiſſime, ſic itur ad aſtra, & uiuentis poſteritati nomen cõmendamus. Interea hoc noſtrum qualecunq́ munuſculum, eò grato animo ac- B cipe, quò & ego exhibeo, & æqui boniq́ conſulas. Nam etſi tibi æqua referre non poſſum, præ me tamen fero grati animi ſignificationem.

Vale: & quo uitæ tenore ad gloriam & immortalitatem ire cœpiſti, perge.

MARS. BELLONA. *HERCVLES. ALII.*

MARS dictus, ut Varro ſcribit, ab eo, quòd maribus in bello præeſt: aut quòd à Sabinis acceptus fuerit, ibi Mamers dictus. Mauors uerò, ut ait Cicero, quòd magna uertat: uel, ut Seruius notat, figuratè dicitur, ut indupe rator pro imperator, ita Mauors pro eo qui eſt Mars. A' græcis uerò ἄρης uocatus eſt, ut Phornutus prodidit, ἀπὸ τοῦ αἴρειν, ἢ ἀναιρεῖν, hoc eſt à tollendo, uel interficiẽdo. Sunt qui ab ἀρᾶς, id eſt damno & nocumento, ἄρης denominatum uelint. Plato tamen, ut noſtri quoq́ putant, ἀπὸ τοῦ ἄῤῥενος, id eſt à mare deriuauit, in Cratylo. alij, quod nec Phornutus tacet, ἀπὸ τοῦ ἄρσαι, ὅ ἐστιν ἁρμόσαι, id eſt, conuenire:

A ueníre: unde etiam Harmonie eius filia. Sedenim & ex noſtris quidam Martem ipſum ab ἄρης, M literam addendo, dictum putauere. Certè ab ἄρης ſummũ Athenienſes de capite iudicium Areopagum, id eſt Martis pagũ uocauere: & in eo iudices Areopagitæ, quòd in eo iudicio primus Mars ipſe fuerit iudicatus: ut Demoſthenes in ea Oratione pluribus oſtendit, quę κατ' ἀριστοκράτους inſcribitur. ait enim: In Areopago dei ipſi ſenſerũt, illic potiſſimũ cædis iudicia peragi debere. ita fama eſt, ibíq; iudices fuere, Neptunus pro filio Halirrhotio aduerſus Martẽ. id teſtantur XII dei iudices, qui inter Oreſtem & Furias illic ſententiã dixere. hæc Demoſthenes. nec adeò diuerſa Pauſ. in Attica, Arpocration, Plut. alij. Varia de Martis patria ſcriptores tradidere, déq; illius ſacrificijs, quibus de rebus nõ alijs quàm Arnobij uerbis recẽſebo, qui in quarto cõtra Gentes ita ſcribit: Quis Spartanũ inquit fuiſſe Martem? nónne Epicharmus, auctor ueſter? Quis in Thraciæ finibus procreatũ? non Sophocles Atticus, cunctis cõſentientibus theatris? Quis mẽſibus in Arcadia tribus & decẽ uinctũ? nõ Melæ fluminis filius? Quis ei canes à Caribus, quis à Scythis aſinos immolari? non principaliter cũ cæteris Apollodorus? Quis dum genitalibus inſultat alienis, hęſiſſe in laqueis inuolutũ? nõ cõmentarij ueſtri, nõ ſcenæ? tantũ Arnobius. Exiſti-
B marunt præterea ueteres Martẽ Iunonis filiũ ſolius, quæ cum per uireta uagaretur, ex cõtactu & olfactu florũ Martem cõceperit: (ſi credere dignũ eſt.) Alij ex Ioue et Enyo natũ tradiderũt, id quod & Phornutus tradit, & interpretatur. Homerus certè Iouẽ inducit lib. V. Iliad. dicentẽ, Martem ipſum ex ſe & Iunone natum, cum à Diomede in uentre Mars uulneratus eſſet, & apud Iouẽ de Minerua & Diomede quereret, & ab Hebe ſorore lauaretur. Hoc aũt uulnere exclamaſſe adeò Martẽ ait Homerus, quantũ nouem aut decẽ milia hominum in bello proclamarent. Quin etiã idem Homerus ipſum Martẽ ab Otho & Ephialte, Aloei filijs, ualido ligatũ nexu ex ære canit, XIII mẽſes in uinculis fuiſſe: in quibus etiã fortè perijſſet, niſi Euryboea Mercuriũ monuiſſet, qui illum penè conſumptũ furto abſtulit. Sed nos his miſſis, noſtrum proſequamur inſtitutũ. Romani ſummo cultu Martem uenerabantur, quòd exiſtimarent parentem ipſum fuiſſe Romuli. ſacerdotésq; Salios illi attribuerũt, & carmina ſaliaria. ardentẽ uerò eum effingebãt, nunc in curru, nunc in equo, armatũ cũ haſta & flagello. tum illi etiã interdũ gallũ appingebant, ob militum uidelicet uigilantiã: uel propter Alectryonis fabulam, Martis ſatellitis, in eam auem conuerſi, ut in eius nominis feſtiuo libello Lucianus ſcribit, & Auſonius poeta uno penè uerſu attigit:

Ter clara inſtantis Eoi,
Signa canit ſerus deprenſo Marte ſatelles. Iſidorus Martem

ſcribit nudo pectore effingi ſolere, quod quiſq; in bello ſine cordis A formidine obijcere ſe debet. Acitani quoq; gens Hiſpana, ut Macrobius tradit, Martis ſimulachrũ radijs ornatum maxima religione celebrabãt, Necyn uocantes: uel ut alij legunt, Neton, uel Nicon. Sanè & νεῖκον Martẽ uocatum legimus, idq; ex Empedocle docti quidam notãt. Porrò & illi antiquitas lupum dicauit, unde à Vergilio & poetis Martius eſt lupus cognominatus. Hinc iocus eſt Plauti in Truculento, de ouibus patris diuenditis: Fuit, inquit, ædepol Mars meo iratus patri, nam oues illius haud longe abſunt à lupis. Thraces præterea & Scythę Martem colebant, apud quos præcipua bellorum eſt exercitatio. Statius Papinius lib. VII. Theb. Palatium ædesq; Martis apud Thracas finxit, ad quas Mercurium mittit Iupiter, ut bellum excitet. hi Statij ſunt uerſus:

Hic ſteriles delubra notat Mauortia ſyluas,
Horreſcitq; tuens, ubi mille furoribus illi
Cingitur aduerſo domus immanſueta ſub Aemo,
Ferrea compago laterum, ferro arcta teruntur
Limina, ferratis incumbunt tecta columnis.
Læditur aduerſum Phœbi iubar, ipſaq; ſedem
Lux timet, & durus contriſtat ſidera fulgor, B
Digna loco ſtatio, primis ſalit impetus amens,
E foribus, cæcumq; nephas, iræq; rubentes,
Exanguesq; metus, occultisq; enſibus aſtant
Inſidiæ, geminumq; tenens Diſcordia ferrum:
Innumeris ſtrepit aula minis, triſtiſſima uirtus
Stat medio, lætusq; Furor, uultuq; cruento
Mors armata ſedet: bellorum ſolus in arcis
Sanguis, & incenſis qui raptus ab urbibus ignis,
Terrarum exuuiæ circum, & faſtigia templi
Captæ inſignibant gentes, cælataq; ferro
Fragmina portarum, bellatricesq; carinæ,
Et uacui currus, protritaq; curribus ora.
Pœnæ etiam, Gemitusq; adeò, uis omnis, & omne
Vulnus ubiq; ipſum, ſed non uſquam ore remiſſo
Cernere erat, talem diuina Mulcifer arte
Ediderat, nondum radijs monſtratus adulter
Fœda catenato luerat connubia lecto. hucuſq; Statius. Sed enim

Homerus duos Marti equos attribuit δεῖμον, & φόβον, id quod & teſtantur grãmatici. dicti uerò ab eorũ timore ac pauore. Quintus tamẽ Calaber in Paralipom. ab Homero in lib. VIII, quatuor nominat, na-

A nat,natos ex Borea & Erinny,qui naribus ignem efflarent.nomina hæc ſunt, Æthon, Phlogius, Combos, & Phobos. Porro & deo Marti ueterũ quidam canes immolabant, propter eius animalis audaciã. alíj aſinos, propter bellicũ clamorem, uociferationẽq́;:quod Phornutus ſcribit.quinimo & uultur auis huic deo dicata putabatẽ, quod cadauera ſectetur,et belli prenuncia ſit.Illud certè ridiculum, quod Herodotus ſcribit in quarto, Scythas Martis ſimulachrũ ſtatuiſſe Acinacẽ, hoc eſt enſem, qua de re in calce primi Syntagmatis ægi.Libet uerò & Ammiani Marcell. uerba ex XXXI.lib.Hiſt.hic aſcribere,de Scythis agentis:Nec templũ,inquit,apud eos uiſiẽ,aut delubrum, ne tuguriũ quidem culmo tectum cerni uſquã poteſt, ſed gladius barbarico ritu humi figiẽ nudus,eumq́; ut Martẽ regionum quas circumeũt preſulẽ uerecundius colunt. Sanè Mars pro bello ſæpe ſumitur nõ modo à poetis,ſed & cæteris ſcriptoribus:ut cum ſcriptũ legimus,incerto dubióue Marte pugnatum eſſe.Quin imo et pro ingenio, & naturæ ui capitur : ut cum dicitur, ſuo Marte, & noſtro Marte.M.Cicero:Hanc igitur partem relictã explebimus,nullis adminiculis,ſed ut dicitur,Marte noſtro.Idem:Rex ipſe ſua ſponte, nullis commentarijs Cæſaris, ſimulatq́; audiuit eius in-
B teritum,ſuo Marte res ſuas recuperauit.Caius Iurecõſ.Ne liceat potentioribus,iudiciariæ lites potius ſuo Marte decurrerent. Item de iudicijs,Quo minus lis ſuo Marte decurrat. Pyrois Martis ſtella nuncupata eſt,ut oſtendit M.Cicero de Nat.deor. Hyginus, Apuleius,Martianus,alij, quòd ignita ſit & ardens.

Cõmunis deus Mars appellatus eſt nõ modò latinis, ſed & græcis,qui dicunt ἄρης κοινὸς.& Homerus,ξυνὸς ἐνυάλιος.M.Cic.quoq́; ſepe Martẽ cõmunem,nõnunq́; & deum cõmunem uocauit,ut Philip.XI.Sed ut concedã incertos exitus eſſe belli,Martẽ communẽ,tamen pro libertate uitæ periculo decernendũ.Liuius quoq́; cum inquit:Tum tuas uires,tum uerò fortunę,Martẽq́; belli cõmunẽ pro pone animo.Idẽ nec ſemel alibi, cæteriq́; ſcriptores in panegyricis. Sanè Seruius in octauo Æn. à Vergilio dictũ ait Herculẽ cõmunẽ deum,quia Argiuus eſſet,& Grecos & Troianos de uno ſanguinis fonte deſcendere:aut cõmunis deus diciẽ, utriuſq́; naturæ medius, id eſt inter mortalitatẽ & diuinitatẽ.Sunt enim numina quedã tantũ cœleſtia, aliqua tantũ terreſtria, aliqua media, quos Apuleius deos medioximos uocat. alij cõmunem deum ideo dictum uolunt, quia ſecundum pontificalem ritum idem eſt Hercules,qui & Mars.nam & ſtellam unam habere dicuntur, & nouimus Martem cõmunem dici.Sic Cicero,Martem deum cõmunem : & Vergilius dat Salios Herculi, quos Martis eſſe dubium non eſt, quod & notat Macrobius. Porrò idem etiam Seruius lib.undecimo Æn.ſuper ea uerba,

In medioſq; focos, & dis communibus aras. Dei, inquit, cõmunes ſunt, ut alij dicunt, Mars, Bellona, Victoria, quòd ij in bello utrinq; parti poſſunt fauere. Vt autẽ altioris ſcientiæ hominibus placet, dei cõmunes ſunt, qui ἄζωνοι dicuntur, id eſt, qui cœli certas nõ habent partes, ſed generaliter à cunctis coluntur: ubiq; enim eos eſſe manifeſtum eſt. ut Mater deûm dicitur, quòd cum omnibus eius cõmunis eſt poteſtas. Alij cõmunes deos uolunt, Solem, Lunã, Plutonẽ, Martem: hi enim apud omnes inueniuntur, & ſunt in omnibus terris. Hæc ferè Seruius. hinc non mirum tibi uideri debet, ſi & Euripides Plutonem uocauit cõmunem deum, cum agit de ſepultura Argiuorum apud Thebas, in tragœdia Supplicum.

Pater etiã Mars in primis à Latinis & Romanis uocatus eſt, præter id quod Romuli pater fuerit, ſed etiã quod dei ipſi hoc patris nomine uocarentur, ut in Iupitre, id eſt Ioue patre uidimus. nam ut ait Gellius, quod eſt in eliſis, aut immutatis quibuſdã literis Iupiter, id plenũ atq; integrũ eſt Iouis pater: ſic & Neptunus pater cõiunctè dictus, & Saturnus pater, & Ianus pater, & Mars pater: hoc enim eſt Marſpiter. nam ita Marſpiter dicimus, ut Dieſpiter, ſic & Iupiter.

Gradiuus & Quirinus apud Latinos duo præcipua Martis nomina fuerunt: hoc quidẽ, dum trãquillus mitiſq; eſſet: illud, dum in armis ſęuus. hinc etiã Romanos Martis duo pręcipuè tẽpla habuiſſe legimus, alterũ quidẽ, hoc eſt Quirini, intra urbẽ, ad tranquillitatẽ cuſtodiendã, et urbis cuſtodiã: alterũ uerò in uia Appia, extra urbẽ, prope portã, quaſi bellatoris, id eſt Gradiui, ad arcendos hoſtes. ergo Gradiuus, ut Feſtus ſcribit, Mars appellatus fuit, à gradiendo in bella ultro citroq;: ſiue à uibratione haſtæ, quòd Græci dicunt κραδαίνειν, ἢ κραδάειν. uel ut alij dicunt, quia gramine ſit ortus: quod interpretantũ, quia corona graminea in re militari maximæ eſt honorationis. hęc Feſtus. Sanè quod Pompeius ait, quia gramine ſit ortus: eruditi quidã in fabulã referunt, quã breuiter antè attigimus, quod Mars ex Iunone natus ſit ex florũ cõtactu. Sunt alij qui Gradiuum nõ latinũ, nec græcũ eſſe putant, ſed Geticũ uel Thraciũ uocabulũ, quo bellicoſus & fortis ſignificetur. Gradiuus primam habet indifferentem, longam Vergilius, breuem Auſonius protulit. Vt,
Gradiuumq; patrem Geticis qui præſidet aruis, &c.

Quirinus autem Mars à Sabinis nuncupatus, à Quiri haſta, qua hic deus uti exiſtimabatur.

Mamers Mars lingua Oſcorũ dictus eſt, ut Feſtus ſcribit: à Sabinis, ait Varro. à Mamerte, Mamerci, uel ut alij legunt, Mamerti, potius prænomẽ, quaſi Martius, & Mamertini in Sicilia. lege Feſtum. Heſychius μάμορσον uocat Martem.

Syluestrẽ deũ Martẽ uocatũ legimus, cui M. Cato de Re ruſt. aliquando

A quando rem ſacrã facit, ut cũ ager luſtrandus eſt, & ſolitaurilia celebrat, ita precat: Mars pater te precor quæſo'q; uti ſies uolẽs ꝓpitius mihi domo familiæ'q; meæ: cuius rei ergò agrũ, terrã, fundũ'q; meũ ſolitaurilia circũagi iuſſi. & paulo pòſt: Mars pater, eiuſdẽ rei ergò macte hiſce ſoli lactentibus taurilib. eſto. & item mox etiã, ijſdẽ uerbis. Sed & idẽ ſcriptor, cum uotũ pro bobus facit, ita ſcribit: Marti Syluano in ſylua interdius in capita ſingula boum uotum facito.

Saliſubſulus Mars ab antiquis latinis dictus eſt à ſaliendo, ſubſultando'q;, in bello ſcilicet: unde & Salij. meminit Pacuuius apud Non. Marcell. Hinc illud Catulli à doctis aliquibus ſic legitur:

In quo uel Saliſubſuli ſacra ſuſcipiantur. Videt uerò cognomen deſumptũ ab Homero, qui eundẽ deũ ἀλλοπρόσαλλον uocauit, quẽ quidam interpretãtur inconſtantem, ut qui modò ad hunc, modò ad illum uertatur, deus'q; & ſit & habeatur cõmunis, ut dictum eſt.

Cęcus Mars uocatus eſt Verg. ſecundo Æn. Et cæco Marte reſiſtunt: uel, inquit Seruius, epitheton eſt Martis, uel quoniam cæca nocte prælium gerebatur.

θοῦρος ἄρης, Thurius Mars ab Homero appellatus, ab aſſultu citato. θορεῖν enim eſt, cum impetu inſilire. unde hippothoros cantus, ad incitandos equos ad initum, quod in Poetis docuimus. Videtur & Suidas ex Ariſtophane θοῦρον Martem appellare, eadem ratione.

B Marmeſſus Mars apud Lycophronẽ legimus, de quo interpres: Romana, inquit, lingua Barbaris ait, non contentus, alijs etiam Romanè ſcribit. Cœlius Rhod. Romani, inquit, Bellaces Marmeſſos dicunt, ſicuti memorat uel Diodorus, uel Dion: nec enim ſuccurrit nunc ad fidem (ait ille) auctoritas.

Enyalius deus Mars dictus, ab Enyo deriuatum, id eſt à Bellona uel ſorore uel matre, nomen, quo græci latini'q; utuntur. Enyalium quidẽ, ait Macrob. inter Martis propria nomina. Item Plut. de Trãquillitate. Enyalium, inquit Dionyſ. Alicarn. Sabini, & ab eis deſcendentes Romani, Quirinum uocant, nequaq̃ certum habẽtes, Marsne ſit ille, an alius quidã, ſimiles cum Marte honores habens. alij enim de uno deo bellicorum certaminum duce, utraq; putãt dici nomina: alij autem duobus ea diuis bellicis impoſita, &c. Enyaliũ ſcribit Pauſ. Lacedæmonij uinctum pedicis ea ratione ſtatuebant, ne quò ab eis recederet: uti ἄπτερον νίκην, hoc eſt ſine alis uictoriã, Athenienſes, ne poſſet euolare. De Enyo, in Bellona locuti ſumus. At uerò ἐνυάλιος dæmon marinus à Græcis dicit, ut uel Suidas teſtatur.

Vltor Mars Romæ cultus, cuius templũ Cæſ. Aug. bello Philippenſi pro paterna ultione ſuſcepto uouerat, auct. Suet. alij. Martial.

Vltoris prima Martis in æde ſedet. Ouid in Faſt.

Templa feres, & me uictore uocaberis Vltor:

Vouerat, & fuſo lætus ab hoſte redit. hinc & cum recepiſſet à Parthis ſigna. Biſultor uocatus, à duplici uictoria, quod ibidem idem poeta oſtendit: A

Rite deo templumq́; datum, nomenq́; Biſultor,

Emeritus uoti debita ſoluit honor. Dion in hiſt. lib. LIIII. ſcribit, Auguſtum Martis Vltoris cõſtruxiſſe in Capitolio templũ, in quo ſigna & uexilla reponerentur, ut opima ſpolia Ioui Feretrio.

Tyrãnus Mars prouerbio dicebatur antiquitus, ut Heſychius & Suidas tradunt, de ijs qui impotentes ſunt, & ſupra modum elati atq; indomiti. unde etiam rex Mauors, hoc eſt ἄρης βασιλεὺς, uel ut Orpheus in eius hymno, ἄρες ἄναξ: ſumptũ, ut Zenobius putat, à Timotheo Athenienſium imperatore, qui Rempub. contra Perſas & Aſianos tutatus eſt. Vide Eraſmũ. Sed & Homerus in hymno illũ ita inuocat, ἀντιβίοισι τύραννε, id eſt Violentis tyranne.

Aphneus Mars, hoc eſt ἀφνειὸς ἄρης cognominatus eſt in Arcadię mõte Creſio: inde uerò denominationẽ ſortitus, ut Tegeatę memorãt, quód cum Aëropen Cephei filiã Mars cõpreſſiſſet, ipſa ex partu interijt: nihilo tamen minus infans defunctæ matri inhærebat, & copioſe manans ex maternis mãmis lac utcũq; exugebat, quod ex Martis cultu fiebat. qua ex re Mars Aphneus, id eſt diues cognominatus fuit: et puer Æropus à matre nũcupatus. auct. Pauſ. in Arcad. B

Theritas Mars, hoc eſt θηρίτας ἐνυάλιος, cognominatus à Thero, quę Martis nutrix fuiſſe dicit. Ex Colchis autẽ Caſtor & Pollux huius dei ſimulachrum deuexere. hæc uetuſtior opinio, quam nõ ſecutus eſt Pauſ. ipſe enim exiſtimare uidetur, ita denominatum, ſicuti hominẽ militarẽ ac bellacẽ dicimus, nõ mitem ac clementẽ magis q̃ θὴρ, id eſt fera ſit. quo pacto & Homerus Achillẽ leoni cõfert, & itẽ alios feris alijs. Theritan Enyaliũ ait Heſychius à Laconib. uocari.

Gynæcothœan, hoc eſt γυναικόθοιαν Tegeatæ Martẽ in Arcadia erexerũt foro in medio: ea cauſa, q́d Marpeſſa mulier uidua Tegeatis, cũ mulieribus reliquis cõtra Lacedæmonios duce Charillo proceſſere, & inſidijs ſtructis, opẽ uiris ferentibus, Lacedęmonios uicerunt, eorũq; ducẽ cœpere. hinc ob uictoriã Marti deo rem ſacram ſeorſum à uiris fecerunt, & deo Epinicia obtulere: quinimo nec de ſacrificatis carnibus uiros impertiuere, ſtatuãq; deo in fori medio erexerunt, quẽ ideo γυναικόθοιαν uocarunt. auctor Pauſ. in Arcad.

Heſus Mars putatur à pleriſq;. Lucanus in primo,

Horrensq́; feris altaribus Heſus. Lactãtius in primo: Galli Heſum atq; Theutatem humano cruore placabãt. M. Cicero in III. de Nat. deor. Qui ſi deus eſt, & Orpheus & Heſus dei ſunt. hunc tamẽ ego locum emendaui, ut in Mercurio ſcripſimus, Rheſum.

Odryſius etiã, et Geticus, & Thracius Mars, à populis notiſſimis,

feris &

A feris & bellicoſis, cognominatus eſt. ut illud eſt,

Bella horrida Martis Odryſij. & Illud,

Geticum moderatur Apolline Martem. Bellipotens quoque à noſtris Mars dictus eſt, quòd bello polleat: & Belliger, quod gerat bella: & Armiger, quòd ferat arma. quin & Orph. ὁπλοχαρής, hoc eſt qui armis lætetur. Armipotens etiam dictus: Auſonius,

Quique truces belli motus ciet armipotens Mars.

Corythaix Mars ab Homero dicitur, hoc eſt galeam quatiens: ſicut & galeam ornatam habens, κορυθαιόλος appellatus eſt.

οὖλος Mars etiam dictus, quaſi pernicioſus, & ὀλετὴρ, & grauis, conturbatorque, quod notat Heſychius: licet hæc uox interdum contraria ſignificet, hoc eſt mollem, & ſanum, & integrum.

Sunt uerò & alia permulta huius dei cognomina, ſeu epitheta, tum græca tum latina, apud poetas: quorum nonnulla breuiter hic collecta ſubſcribã, ex Homero in primis, & Orphei hymno, alijsque. ὀμβριμόθυμος ἄρης, qui & ὀβριμόθυμος. nam & ὄβριμος, & ὄμβριμος uocatur, hoc eſt magnanimus & potens.

αἱμοχαρὴς, hoc eſt ſanguinarius, qui ſanguine gaudet. Homerus, & ut canit Orpheus in hymno, αἵματι ἀνδροφόνῳ χαίρων, id eſt, ſanguine uiricida gaudens. hinc & Vergilius lib. XII Æn.

B *Qualis apud gelidi cum flumina concitus Hebri*

Sanguineus Mauors clypeo increpat, &c.

χαλκάσπις ἄρης à Pindaro dictus, quod æreum ſcutum gerat: ab Homero uerò in hymno φέρασπις, quaſi nos ſcutiferũ dicamus. Idem & χαλκοκορυστὴν dixit, id eſt ære armatum.

βρὶ particula eſt intẽtiua, & auget plerunque in malam partem: unde βριήπυος, latè ſonans, Mars dictus, ut in Apollonium Rhod. grãmatici notant. hinc & βρισάρματος ἄρης ab Homero, quòd curru perſtrepat, uidelicet in bello. notiſſimũ enim, ueteres in bellis curribus eſſe uſos etiam falcatis. unde & Pindarus χρυσάρματον dixit, id eſt aureum currum habentem Martem, in Pyth. quopiam hymno.

χρυσοπήληξ ἄρης, Homero Mars uocatur, aureum flagellum habens: ſed rectius uidetur, auream galeam. πήληξ enim galea eſt.

βροτολοιγὸς, καὶ μιαιφόνος ἄρης cognominatus, hoc eſt, mortalium interemptor & homicida, &, ut interpretatur Macrob. hominũ necator. Cyrillus in quarto contra Iulianũ Cæſ. & Phurnutus, qui & hæc etiã addit, ἀλαλάξιος καὶ βριήπυος, uel ut aliqui legunt, μυώπιος à uoce & ſtrepitu, quo pugnãtes in prælio utuntur. unde & Marti quidam aſinũ iugulant, eadẽ ratione uociferandi. Orpheus etiã in hymno βροτοκτόνον, id eſt homicidã eadem ratione dixit, ſicuti duo priora. Homerus in Iliad. quo loco Mineruam inducit, quæ manu

Martem

Martē apprehendens, θοῦρον ἄρηα, id eſt impetuoſum Martē inquit: A
ἄρες ἄρες βροτολοιγὲ, μιαιφόνε, τειχεσιπλῆτα, quod & alibi repetit. & ab utroq; τειχεσιπλήτης, hoc eſt murorum quaſſor, & impulſor cognominatus. item quòd nec uinci nec domari poſſit, ἀδάμαστος: à manuum uiribus, καρτερόχειρ: & magno robore, μεγασθενής, & ὑπερμεγέθης: quòd haſta polleat, δορυσθενής.

ῥινότηρος ἄρης ab Heſiodo in Theog. uocatus, hoc eſt pellibus indutus, uel pellitus. ῥινότηρον grammatici ſcribunt βύρσαν φορῶν.

Poſtquam de Marte & Martis cognominibus pleraq; diximus, nec eius uxorem ſilentio prætermittemus. Nerio, ſeu Neriene, Martis cõiunx dicta eſt. Plautus in Truculento: Mars peregrè adueniens ſalutat Neriené uxorem ſuam. Meminit & Martianus. Dictam Nerienem opinãtur eruditi, quòd lingua Sabina uirtus ac fortitudo ea uoce ſignificat. unde & Claudia familia Neronis nomen deſumpſit. In cõprecationibus deorum immortaliũ, quę ritu Romano fiebant, & Nerio & Neriene inuocabatur. Huius etiã deæ Licinius Imbrex mentionem fecit, in Neæra fabula, hoc uerſu:

Nolo ego Neæram te uocent, ſed Nerienem. Item Ennius libro primo Annaliũ. Gellius lib. XIII. noct. Atticarum, diſputat an Nerio, an Neriene dicẽdum. Citat illud Varronis ex ſatyra Menippea σκιαμαχία, uel κριομαχία, id eſt ex umbratili, uel arietum pugna: B
Neriene, Minerua, Fortuna, ac Ceres. Item ex III. Cn. Gellij Annal. illud, Herſiliam, cum apud T. Tatiũ uerba faceret, pacem'q; oraret, ita precatam eſſe: Neria Martis te obſecro pacem dare, ut liceat nuptijs proprijs & proſperis uti, quod de tui coniugis conſilio contigit: & cætera, quæ multa diſputat, de ſyllaba & deriuatione. Martianus uerò ita in primo: Certum'q; eſſe Gradiuum Nerienis Nerinæ coniugis amore torreri. Porphyrion quoq; Põpo. in Commẽt. in Horatium: Maio, inquit, menſe & item Martio religio eſt nubere, quòd in hoc menſe de nuptijs habitũ fuit certamẽ, & à Minerua Mars uictus eſt, & obtenta uirginitate Minerua Nerine, uel Neriene potius eſt appellata. hæc ferè ille.

BELLONA. ENYO.

BELLONA, quę & ab antiquis Duellona, ut duellũ bellũ, dicebat, ſoror fuit & uxor Martis, ut ait Auguſtinus in Ciuit. dei. Suidas uxorem, & Placidus Lactantius: Claudianus poeta, ſororẽ. Alij ex Enyo & Ioue Martem natum tradunt, ut in Marte traditum eſt. Dea hæc fuiſſe dicitur belli, quæ Marti in bella eunti currum & equos pararet, ut à Statio in Theb. canitur. Enyio uerò à Græcis dicta eſt. Idem Statius:

Tu Mar-

A *Tu Martia teſtis Enyo.* & Martial.in ſecũdo de Othonis morte:
Cum dubitaret adhuc belli ciuilis Enyo. Idem poeta alibi,
Nec te decipiat ratibus naualis Enyo. Scribit Phurnutus de Enyo, quod eam aliqui matrem, alij ut filiam, plerique ut Martis nutricem dixere: in nullo differentes tamen. nam, inquit, Enyo quaſi immittens, uel addens animum & uirtutem pugnãtibus, id eſt ἐνιεῖσα: uel κατ᾽ εὐφημισμὸν, quòd neutiquã ἐνηὴς καὶ προσφυὴς, id eſt æqua & mitis ſit. Lycophronis interpres putat Enyo epitheton fuiſſe Iunonis: alibi tamen Gorgonũ ſororẽ. Heſiodus etiam in Theog. Phorcynos & Cetò filiam prodidit, Grææarum ſororem, cæterarumque Phorcynidum: quod & interpres notat. Pauſ. ex carmine Homeri putat, Enyo unà cum Pallade dea bellis præeſſe, & bella ipſa curare. dicta quaſi ἐνιεῖσα, ab inmittendo uidelicet furorem, roburque pugnantibus: uel quòd parum clemens ſit. hinc & Enyalius Mars dictus eſt. & ut quidam interpretati ſunt, ἐνιοῦς υἱὸν, id eſt Enyus filium. de Bellona uerò Statius in Achillide,
Ecce nouam Priamo facibus de puppe leuatis, Fert Bellona nurum. Idem in ſecundo Thebaid.
Nec magis ardentes Mauors, haſtataque pugnæ
B *Impulerit Bellona tubas.* Huius deæ ſacerdotes, Acron in Horatij comment. appellat Bellonarios. hi ſe ipſi cultris feriebant, & proprio ſanguine numen placabant, furentesque uaticinabantur: qua de re Tertullianus Septimius in Apologet. Longius, inquit, excurro, hodie iſtic Bellonæ ſacratus ſanguis de femore proſciſſo in palmulam exceptus, & ſuis datus ſignatis. Lactantius in primo Diuin. inſt. Alia, ait, ſacra Virtutis, quam eandem Bellonam uocant, in quibus ipſi ſacerdotes nõ alieno, ſed ſuo cruore ſacrificant. ſectis nanque humeris, & utraque manu diſtrictos tenentes gladios currũt, & efferuntur, & inſaniunt. Tibullus ſacra hæc ita deſcribit,

Hæc ubi Bellonæ motu eſt agitata, nec acrem
Flammam, non amens uerbera torta timet.
Ipſa bipenne ſuos cædit uiolenta lacertos,
Sanguineque effuſo ſpargit inepta deam.
Statque latus præfixa ueru, ſtat ſaucia pectus,
Et canit euentus, quos dea magna mouet. Scribit & alia pleraque Apuleius de his fanaticis. Iuuenalis:
Sed ut fanaticus, œſtro
Percuſſus Bellona tuo diuinat, & ingens
Omen habet. Horat. in primo Sermon.
Hunc circumtonuit gaudens Bellona cruentis. Lucanus in primo:
Tum quos

Tum quos ſectis Bellona lacertis A
Sæua mouet, cecinere deos, &c. Fingebatur furens dea flagello pugnas concire, eodem ita canente Lucano in ſeptimo,
Sanguineum ueluti quatiens Bellona flagellum. Nunc cũ face, nũc tuba bellicũ canere. Romę uicus Bellonę fuit in alta ſemita, hoc eſt in ſexta urbis regione, ut P. Victor ſcribit. Bellonæ uerò templũ in nona regione ante portam Carmentalem fuiſſe, idem eſt auctor: & ante templum columella fuit, quæ bellica dicebatur, ſuper quam haſtam iaciebant bellum indicturi, ut ſcribit Feſtus. Non procul uerò fuit à Circo maximo. Ouid. in Faſtis:

Hinc ſolet haſta manu belli prænuncia mitti,
In regem & gentes cum placet arma capi. Appius Claudius auctor fuiſſe dicit̃ huiuſce ędis cõdendę, quod et Ouid. oſtẽdit, canẽs:

Hac ſacrata die Thuſco Bellona duello
Dicitur, & Latio proſpera ſemper adeſt:
Appius eſt auctor, Pyrrho qui pace negata
Multum animo uidit, lumine cæcus erat. Bellonæ ædem inter Martis & Apollinis quidam ſtatuunt. nam & extra urbem Victruuius huius deæ ædem conſtruendam præcipit: quod alibi latius dicam. Dabatur etiam ſenatus apud ædem Bellonę, plerunq; è bello B redeuntibus ducibus, & legatis exterarum gentium: quod ex hiſtorijs facilè colligitur, & in primis Liuianis, ut in V. Dec. M. inquit, Pomp. Cos. Romam redijt, ſenatuſq; extemplò ad ædem Bellonæ uocatus. Ma quidem Bellona à Carmanis uocabatur, in Antilibano, ut Strabo in XII. lib. ſcribit: ut uerò Stephanus, à Lydis hoc nomine Ma Rhea nuncupabatur, ut in Rhea clarius prodidimus.

Threſſa uirago ab Auſonio appellata eſt Enyo, ubi de Gratiano Imperatore agitur:

Bella, inquit, *horrida Martis*
Odryſij, Threſſæq; uiraginis arma retractat. Quare his cognominibus Mars & Enyo dicti ſint, in Marte prodidi, quòd ſcilicet Thraciæ populi ſemper bellaces fuerint.

VICTORIA.

VICTORIAM nos in Martis Syntagmate adiunximus ea ratione, quòd Martem Victoria, ut ait Seruius in XII Æneid. comitatur, eo loci, quo per hypallagen uult à Vergilio dictum,
Sin noſtrum annuerit nobis uictoria Martem, id eſt: Mars uictoriam annuerit.

Victoria

A Victoria latinè, *νικη* græcè, pro dea culta fuit, quam Heſiodus in Theog. Stygis & Pallantis filiam cecinit. Vnde mirum eſt, aliquos Acherontis illam potius, quàm Pallantis filiam dixiſſe. Scribit Phurnutus, Victoriam *πάρεδρον*, id eſt aſſiſtricem Mineruæ datam, quæ & in bello cõtra Gigantes opem tulit. Sunt qui tradant, paruulam adhuc Mineruam ab Ioue nutriendam traditam Pallanti Lycaonis filio, qui eam cum filia educauit: filiam adultam Minerua in deorum numerum retulit, & *νίκην*, id eſt Victoriam appellauit: ſe uerò ab educatore Pallada dici uoluit, ut Dionyſius primo Hiſtor. lib. ſcribit: licet diuerſa alibi tradiderim. Colebatur hæc ab antiquis dea, ut pluribus in locis Pauſanias oſtendit, & in primis in Attica. Romæ quoque ædicula fuit Virginis Victoriæ, prope ædem Victoriæ, ut Liuius ſcribit. P. Victor in octaua regione: Fori Romani ædes, inquit, Victoriæ, cum alia ædicula Victoriæ Virginis, D. D. à Portio Catone ſeniore fuit. & ædes prope ædiculam, quã L. Poſthumius ædilis curulis ex mulctaticia pecunia faciendam curauit. Cos. uerò cum M. Attilio Regulo bello Samnitico dedicauit, ut in x. ab Vrb. con. ait T. Liuius: qui & in octauo lib. de ſecundo bello Pun. Victoriæ templum etiam in Palatio fuiſſe oſtendit. In Victoriæ templum Matrẽ deûm ex Peſinunte Phrygiæ oppido aduectã,
B delatam fuiſſe legimus, donec ædes illi precioſis ſtatuis & columnis, cæteriſque ornamentis Romani conſtruxere, in cuius dedicatione ædis Megaleſia celebrata: Liuius, Cicero, alij ſunt auctores. Dionyſius autem Alicarn. Victoriæ templum ab ipſis conſtructum fuiſſe Arcadibus in colle Auentino lib. Antiq. primo prodidit. L. Sylla bellis ciuilibus uictor, deæ Victoriæ ludos inſtituit, quod M. Cicero & Aſcon. Pædian. in Verrem ſcribunt. Ita uerò ab antiquis Victoria effingebatur, ut in nummis antiquis & marmoribus cernere datur: alata, uolans, coronam uel palmam proferẽs. Sic eam ſuo carmine pingit Prudentius, irridens:

Vincendi quæris dominam? ſua dextera cuique eſt,
Et Deus omnipotens, non pexo crine uirago,
Non nudo ſuſpenſa pede, ſtrophioque recincta,
Nec tumidas fluitante ſinu ueſtita papillas. Claudianus quoque de laudibus Stiliconis:

Ipſa duci ſacras Victoria panderet alas,
Et palma uiridi gaudens, & amicta trophæis,
Cuſtos imperij uirgo, quæ ſola mederis
Vulneribus, nullumque doces ſentire laborem: & reliqua. Victoriæ ſtatuam in Germania ſcribit Dion lib. LVI. quæ uergebat ad hoſtes, ſubitò uerſam eſſe uerſus Italiam. Talem & in Iunonis templo in Olympia poſitam deſcribit Pauſanias. Sed cum ſuis ſacris

literis Ægyptij Victoriam pingerent, aquilam formabant, quoniam ea auis cæteras aues ſuperare ſolet. Porrò & eadem à Romanis in primis interdum cum lauro fingebatur: immò & laurus ipſa, ut palma, interdum Victoriam apud ſcriptores ſignificat. unde & literæ laureatæ dictæ, quæ uictoriam ſignificant: ita & faſces laureati. id quod colligimus cùm ex hiſtorijs, tum etiam ex Plinio. hinc & laureola corolla, uel etiam Chriſtianis ſcriptoribus dicta. M. Cicero in ſecundo Epiſt. ad Cœlium: Velles enim, ait, tantum modo ut haberem negotij, quod eſſet ad laureolam ſatis. Idem ad Atticum lib. quinto: Bibulus in Amano cœpit Laureolam in muſtaceo quærere. quæ dicendi figura uidetur prouerbij uice prolata. id quod, ut rectè obſeruauit Eraſmus, ſic meo iudicio non rectè expoſuit. non enim de re parua dixiſſet Cicero, quoniam & ſe cum Bibulo taxaſſet, qui in Amano monte caſtra duxiſſet. Quin illud potius intelligi uolebat, quòd gloriam quæreret ex re iam confecta. Nam muſtaceum ita à Catone in re ruſtica paratur, ut lauri folia confecto muſtaceo ſupponantur: & ideo qui laurum quærit in muſtaceo, quærit ex eo quod ei ſubtus eſt. quaſi dicat, ex reliquijs belli à Cicerone in Amano monte confecti, Bibulum triumphum quęrere. Hiſtoria eſt notiſſima ex Familiaribus epiſtolis, ad Senatũ & Catonẽ. Cum eſſem hæc noſtra editurus, allatæ mi B hi ſunt Epiſtolicæ Cœlij quæſtiones, quas ille Thomę Calcagnino ſcripſit, in quib. de hoc Ciceronis loco eadẽ fermè quę ego prodidi, annotauerat. Sed nos iam ad Victoriæ cognomina traſeamus.

Victoriam Orpheus ad Muſæum ἡδυέπειαν uocauit, quod ſcilicet ſuauis ſit ſermo, qui de uictoria affertur.

ἑτεραλκέα νίκην Homerus nuncupauit, hoc eſt, utroq; inclinantẽ. eſt enim dubia uictoria. Meminit & Heſychius poſt alios. Lucianus in dialogo Philopatris, plura. hinc Homerus idem alibi, ἀμφήριστον νίκην etiam uocat, id eſt dubiam & incertam uictoriam. Dicitur & eadem ratione ἑτερόκλινη & ἑτερόρρεπη. Trimatius, antiquus poeta latinus, & Auſonius Gallus, prępetem Victoriam dixerunt.

Dum dat uincenti præpes Victoria palmã: Trimatius. Auſonius:

Tu quoq; ab aerio præpes Victoria lapſu.

ita etiam Drepanus, in panegyrico ad Theodoſium. Alij eadem ratione Volucrem dixere.

Palmaris Victoria uidetur cognominari ab Apuleio, lib. ſecũdo de Aſino: Atria, inquit, longè pulcherrima, columnis quadrifariam per ſingulos angulos ſtantibus, attollebant ſtatuas Palmaris deæ. Cic. primo de Nat. deorum: Sed illa palmaris quidẽ, quod qui non modò natum mundũ introduxerit, ſed etiam manu penè factum.

Vitulam deam, Victoriam dici Piſo putauit. cuius rei hoc argumentum protulit, quòd poſtridie nonas Iulias re bene geſta,

A cum pridie populus à Thuſcis in fugam uerſus eſſet, unde Populifugia dicta ſunt, poſt Victoriam certis ſacrificijs fiebat uitulatio. quidam interpretati ſunt, quòd potens eſſet uitæ tolerãdæ. hinc illi pro frugibus ſacra fiebant: quod obſeruat Macrobius. Hyllus in lib. de Deis, Vitulã deam ait, quæ lætitiæ præeſſet: unde etiã Vitulatio, & Vitulari. Varro in lib. Rerum diuinarum ait, quòd pont. in ſacris quibuſdam uitulari ſoleat, quod græci παιανίζειν uocãt. Titius uerò uitulari interpretatus eſt, uoce lætari. quidam de hac dea Vergil. intellexiſſe uolunt, cũ cecinit, *Cum faciam uitula pro frugibus, ipſe uenito.*

Vacuna quoque Victoria à Sabinis appellata, ut Varro in primo Rerum diuinarum ait: & ea maximè eos gaudere, qui ſapientia uincunt. Hinc puto illud eſt Auſonij: *Quas ſi ſolueris ô poeta nugas, Totam trado tibi ſimul Vacunam.* Variæ ſunt de hac dea apud ſcriptores ſententiæ, quas licet in noſtro de Annis menſibus & cæteris attulerim, hic tamen etiam repetendas duxi. Vacuna dea credita fuit, quæ uacantibus & otioſis præeſſe putabatur: cui, à laboribus cũ uacarent agricolæ, poſt perceptos fructus et agrorũ cultus, per hyemẽ ſacra faciebãt. Ouid. ſexto Faſt. *Nã quoque cũ fiunt antiquæ ſacra Vacunæ, Ante Vacunales ſtantque ſedentque focos.* Sacra hæc Vacunalia dice

B bantur, quæ decembri menſe agebant. meminit & Horatius huius, ut uetuſtæ deæ, in Epiſtolis: *Hæc ego dictabã poſt tẽplũ putre Vacunæ.* quo loco Porphyrion ait: Vacuna apud Sabinos plurimum colitur dea, quæ eſt ſub incerta ſpecie formata. quidam Mineruam, alij Dianã putauerunt: nonnulli & Cererem eſſe dixerũt, ſed Varro Victoriam. hæc fermè ille. Virgo Victoria à Romanis culta, à Portio Catone poſita, ut ſuprà dixi.

Cœligena Victoria etiã dicta, teſte Varrone de Ling. lat. his uerbis: Victoria ab eo, quòd ſuperati uincuntur. utrique teſtis poeſis, quòd & Victoria et Venus dicitur Cœligena. Tellus enim, quòd prima uincta cœlo, Victoria ex eo: & ideo hæc cum corona & palma, quòd corona uinculum capitis, & ipſa à uinctura dicitur. hæc Varro. Idem primo Rerum diuinarum, Vacunam deam Victoriam exiſtimauit: & ea maximè eos gaudere, qui ſapientia uincunt. idem & Porphyrion, ut modò eſt dictum.

ἄπτερος νίκη etiam, id eſt ſine alis, & implumis ab Athenienſibus formabatur, ut eſt apud Pauſ. in Attica, cuius & ſtatuam aſcribit. Idem in Lacon. ait, Victoriam ideo ἄπτερον, id eſt implumem eos ſtatuiſſe, ne uidelicet ex Athenis euolaret. Ita & Lacedæmonij Martem catenatum habebãt, ne à ſe ſcilicet abſcederet. ſcribit Heliodorus, ἄπτερον νίκην dextera malum punicum, ſiniſtra galeam tenere. Conſiderandum tamen, ἄπτερον apud Græcos non implumem modò ſignificare, ſed etiam præpetem, & celerẽ, quod apud Homerum & Æſchylum notamus. Nec

hoc Heſychium latuit. uidetur tamen prior ſententia hoc loco Victo- A
riæ conuenire. Appellata etiam fuit Victoria, id eſt νίκη, Minerua, ut di
ctum eſt ſuprà.

Naphthe demum ab Ægyptijs Victoria dicebatur, ut Plutarchus docet. repete quæ in Venere diximus.

Incruenta etiam Victoria cognominata, cùm ab alijs ſcriptoribus, tum à Liuio, in ſecundo ab Vr. con. Item alibi, nec ſemel. ſic etiam non incruenta, & cruenta dicta.

HERCVLES.

HERCVLIS uitam iuuenis admodum compoſueram, quã adultus non editurus eram. Tunc enim, quę me ad ſcribendum cauſæ impulerant, eæ duorum chariſſimorum & illuſtrium amicorum acerbo & immaturo interitu ceſſauerãt: in quorum gratiam, id quicquid eſt, laboris ſubiueram. Verùm inter tot meas, non dico exantlatas ærumnas, ſed in ipſo earum euripo naufragus, & cõpulſus, cum me Ferrariã quaſi in portũ recepiſſem, à Cœlio Calcagnino, uiro doctiſſ. & mihi ſingulari beneuolentia à primis uſq; pueritię annis iunctiſſimo, itemq; à Muſtio Auguſt. à quibus multis ſum beneficijs affectus, perſuaſus, ut ſcilicet HERCVLI II. noſtro Principi aliquo me argumento inſinuarent, hanc illi Herculis uitam ut mitterem, effecere: ex qua eius dei cognomina, ut plurimum eduxi, quibuſdam duntaxat additis. Quare ſi partior ero in eis recenſendis, te ad eam legendam prouoco. Principiò igitur, uariæ fuerunt de Hercule opiniones. Quidam plures hoc nomine fuiſſe uolunt, duos aliqui, tres nõnulli, alij duodecim: Varro quatuor & quadraginta collegit. Cicero ſex tantũ enumerat: Ex Ioue, inquit, & Licyto eſt is Hercules, quẽ cõcertauiſſe cum Apolline de tripode accepimus: alter tradit̃ Nilo natus, Ægyptius, quem aiunt Phrygias literas cõſcripſiſſe. Tertius, unus ex Idæis dactylis, cui inferias Cretes afferũt. Quartus, Iouis & Aſterię, Latonæ ſororis, quem Tyrij maximè colunt, cuius & Carthaginem filiam ferunt. Quintus in India, qui Belus dicitur. Sextus ex Alcmena, quem Iupiter tertius genuit. hactenus M. Cicero. Sed enim priſci uiros omnes fortes, ac monſtrorum domitores, Herculis nomine nuncupauere. Atq; ea de cauſa factum eſt, ut multorum geſta uni Iouis & Alcmenę filio adſcripta ſint. Theologorum uetus fuit opinio, per Herculem ſolẽ ſignificari: unde & illi duodecim certamina attributa ſunt, quòd uidelicet duodecim ſigna Sol toto anno permeat. Alij philoſophum Herculem putauere, & idcirco illi clauam aſſignant, per quam philoſophia ſignificatur: & leonis pellem, per quam prudentia. quibus rebus Hercules animi monſtra edomuit, & cogitationes uanas: quib. de certaminibus ſcripſiſſe Cleanthẽ, ait Phurnutus, nec ideo ubiq; ſenẽ delirum ac nugacem fuiſſe. Sed libet Dionyſij Alicarnaſſei uerba aſcribere: Verior, inquit, de Hercule ſermo talis eſt. Herculẽ ducem fuiſſe

omnium

A omnium ſuæ ætatis optimũ,ualidumq́; exercitum habuiſſe,terras omnes inter Oceanum peragraſſe:eos dominatus amouiſſe,ſi qui ſubditis populis grauiter ac tyrannicè imperarẽt,aut urbs finitimos iniuria atq; impotentia lædens:aut ſi qui eſſent homines immanes,& hóſpitum cædibus nefarijs gaudentes, in eos regna legitima conſtituiſſe, gubernationesq́; moderatas & humanitatis mores, ius deniq; æquabile omnibus inferens, tam græcis quàm barbaris, maritimis & mediteraneis. quin & in deſertis locis urbes cõdens,atq; diuertens flumina quæ campos inundarent, in montibus excidens, ſemitas in uijs, & cætera quæ mortalium eſſe uſui arbitratus eſt. Hæc Alicarnaſſeus.

Alcides igitur, ut ab hoc incipiam, Hercules cognominatus eſt, ab auo Alceo:ſiue ἀπὸ τῆς ἀλκῆς, id eſt à fortitudine. Pindarus initiò Alcidem nominatum, poſtea Herculem dicit, ab ἥρα,quam Iunonem dicimus: quod eius imperijs opinionem famamq́; uirtutis ſit conſecutus. Proclus in Plat. Cratylo,Herculem ait Alcidem prius appellatũ,à mortalibus parentibus. Pythia uerò ἡρακλέα uocauit, propter gloriam quã adeptus eſſet,& diuinitatem ex Iunonis affinitate,& cognatione. Phornutus uerò,ſeu Cornutus,Herculem innuit uocatum,quòd τοὺς ἥρωας κλεΐζεται, id eſt quòd heroas gloria afficiat. ſiquidẽ Herculem, rationem eſſe ait,quę in uniuerſis exiſtat,per quam natura fortis ac robuſta B ſit. Inuictus & ἀπεριγίνητος, id eſt inſuperabilis, tribuens robur, & per partes fortitudinem. Antiqui enim heroas uocabant, & corpore & animo fortes ac uiriles, & propterea diuini generis participes:& cætera,quæ ille ſcribit. Sed hunc tantum deum, & tam celebrem, audi quo pacto irriſus ſit à Diagora,illo(ut puto)Melio. Is enim,cum Herculem ligneum in penuria lignorum exuſturus eſſet,ad illum per ludibrium dicebat: Age ô Hercules, tertiumdecimum laborem ſubiturus tibi adeſto, obſonium nobis cocturus. & ſanè acceptum illum in ſcandulas diffidit, deum irridens atheus, & cibaria excoxit. hoc quidem cùm alij, tum Epiphanius, uir & ſanctus & doctus. In huius dei tutela eſt populus arbor. Phyſici enim Herculem tempus dicunt interpretantes: ideo populum ei aſſignari ἀλληγορικῶς, quia bicolor ſit. & ſic partes temporis accipere poſſumus, id eſt diei & noctis. Hæc Probus in comment. Vergilianis. Rerum tamen ſacrarum periti tradunt, in ſacro quod Herculi fiebat,ad aram max. in foro Boario,laurea coronatos id perficere:cum tamen ita canat in octauo poeta,

Herculea cum populus umbra,
Velauitq́; comas,folijsq́; innexa pependit. & paulo pòſt:
Tum Salij ad cantus,incenſa altaria circum
Populeis adſunt euincti tempora ramis. id quod Macrobius in III. Saturnal. declarat.

Tirynthius Hercules nuncupatus,quod in Tiryntha urbe ſit enutritus. τίρυνς Peloponneſi urbs, dicta à Tirynthe filia Alò:quę etiam Am

 phitrij,

phitryonis ſoror dicta fuit, ut ſcribit Stephanus. Thebanus etiã Hercules dictus, ut Arnobius ſcribit, & in Oetæo dictum eſt. A

Amphitryoniades Hercules dictus, quòd exiſtimatus ſit Amphitryonis filius. Propertius:

Amphytrioniades qua tempeſtate iuuencos
Aegerat à ſtabulis ô Erithyia tuis. & propterea Catullus, Falſiparens dixit,
Auſus Falſiparens Amphitryoniades.

Cynoſarges Hercules cognominatus, ut meminit Herodotus, & Plut. quo de nomine licet in Hercule ſcripſerim, hoc tamen loco plura congeremus. Scribit in primis Suidas, quod Cynoſarges locus fuit Athenis, hac de cauſa Herculi cõſecratus. Didymus Athenięſis, uel Diomus, ut Stephanus & Heſychius uocant, ad focum immolabat: cuius abreptã hoſtiã canis albus, qui fortè ibi aderat, in quẽdam locũ attulit. cuius rei cauſa cum ingẽti eſſet terrore affectus, deus illi reſponſum dedit, oportere ut Herculi ibi aram erigeret, ubi canis uictimam depoſuerat. qua re factum eſt, ut à cane alba, uel ueloce, ut ait Heſychius, locus Cynoſarges appellaretur. quo loco nothi, quiq; tam ex patre, quàm ex matre ciues non eſſent, ſe propterea exercebant, quòd Hercules & ipſe nothus extiterit. Plato non à cane alba, ſed à Cynoſargo quopiam, Cynoſargen dictam ait. & inde quoq; adagium deductum eſt, ἴϑι εἰς κυνοσάργυς, in infames atq; ignobiles. plura de prouerbio Eraſmus. De Cynoſarges templo, & Pauſ. in Attica, & Heſychius. B

Buraicus Hercules cognominatus ab Achaiæ urbe Bura, ubi & ſpecus, & fluuius eodem nomine extitere. quo in loco tabella, & talis ſeu taxillis uaticinia dabantur. Nam qui deum conſulebant, primum ante ſimulachrum dei preces effundebant: deinde quatuor talos, qui multi erant apud deum, ſuper menſam iaciebant. in ſingulis autem talis, figuræ notatæ inerant. in tabella uerò figurarum interpretationes inueniebantur, itaq; uaticinium habebatur.

Thaſius Hercules etiam dictus, ut Herodotus ſcribit, eumq; multa ueneratione coluerunt. Legimus etiam eundem ab ipſis appellatum Seruatorẽ, hoc eſt σωτῆρα ἡλακλέα. quin & eius nomine publicam monetam inſcribebant, ἡρακλέυς σωτῆρος ϑασίων, cuiuſmodi ſe uidiſſe teſtatur Rheuclinus.

Chon Hercules Ægyptiorum lingua nuncupatus, qui cum Oſiride Italiam liberauit à tyrannide, & ab hoc Chone Hercule Ægyptio Italiam antiquitus uocatam prodidit Antiochus Xenophanis, & Chones Italiæ populos. & Chonem urbem, cuius & Strabo meminit, & Stephanus.

Tyrius Hercules appellatus à Tyro Phœnicię urbe illuſtri. huius ſcriptores multa tradidere, et præcipuè qui Alexandri geſta perſcripſere, Q. Curtius, Arrianus: qui & in ſecundo notatu digna multa de Tyrio, Ægyptio,

A Ægyptio,& Argiuo Hercule notauit.

Herculis ex Tyro ſimulachrum ſua ſponte rate delatum ferunt ad promontoriũ quoddã,inter Chios & Erethrios,& utriq; ad ſe illud trahere certabant.id fruſtra tentatũ. nam dimoueri inde nõ poterat, donec Phormio ſenex piſcator cæcus factus eſt morbo: qui nocturno uiſo monitus,iuſſit mulieres comas incidere,& exinde funẽ conficere: ſic fore,ut nauis ſequeretur.nobiles mulieres id facere abnuerunt. Threſſæ quædam libertæ paruerunt,& ex capillis contorta reſte, nauis ad Erethrienſiũ uſq; urbem ſecuta eſt, & uiſus etiam Phormioni reſtitutus. quare deinceps ſimulachrum ſumma ueneratione totius Græciȩ & Ioniæ cultum eſt:& ei templum, quod ſolis Threſſis ingredi fas fuit,conditum eſt, & conſecratum.

Dorſanes Hercules ab Indis,& Gigantis nomine appellatus,ut Megaſthenes tradit,& Arrianus,item Heſychius.eoſdem & Belum appellaſſe,teſtis eſt Cic. Verùm de Belo in Ioue plura diximus.

Ogmion Hercules à Celtis dictus, ut Lucianus lepidiſſimo libello oſtendit.eum enim eloquentiæ ac prudentiȩ deũ exiſtimabãt, itaq; effingebãt:ſenẽ penè decrepitũ, caluũ,paucis capillis, coloratũ, fuſcũ'ue & rugoſum,quales uidelicet ſeniores nautȩ marini:leonina pelle indu-

B tum,cum rhopalo,id eſt claua dextera, ſiniſtra arcum tenentem, pharetra ex humeris dependẽte:catenulis uerò ex auro & electro admodũ tenuibus,linguȩ ſuȩ extremitate perforata inſertis,maximã hominum multitudinẽ, non inuitam, ſed ſponte ſequentem,auribus alligatis trahentem. hac Galli effigie,& hoc nomine ſuum Herculem coluere.

Prodicius Hercules in Officijs cognominatus à M. Tullio,ea ſcilicet ratione, quòd Prodicus Ceus ſophiſta antiquus, primus induxit ſuis ſcriptis,Voluptatem,uel(ut alijs placet)Vitium, & Virtutem, in ſolitudine Herculi adhuc puero apparuiſſe, ut utram uellet ſibi comitem uitæ aſſumeret.hæc turpi & deformi erat habitu, ſed genuino ac natiuo decore pulchra:illa ornatiſſimis ueſtibus ac calceis induta.nihilominus ille Herculẽ dixit Voluptati Virtutẽ antepoſuiſſe. hinc ergo Prodicius Hercules: tametſi & pòſt idem plures ſcripſere, inter quos Xenophon, apis illa Attica,& Lemnius Philoſtratus.

Gylius Hercules cognominatus,quod Gylion pleriq; grȩcorum interpretantur leonem,uel ſuem. alij chœrogryllum, id eſt porcum ſpinum:alij ueſtis genus. Sunt & qui γρ γύλιον peræ genus ſcribant militare,& uaſculum oblongum, in acutum deſinẽs, aptum militiæ,ad ſeruandos cibos.unde γυλιαύχην is dicit̃,qui collo eſt gracili & prælõgo. Sed de Gyliauchene alibi dixi copioſius, & de Galeancone ex Hippocrate et Galeno et Plut. in Mercurio dictũ.Porrò de Gylio,in Poetarũ hiſtoria plura attulimus, in Carcini uita, ex Suida & Heſychio, alijſq;.

Idȩus Hercules cognominatus,ab Idæis dactylis,inter quos primus fuit. quinq; uerò fuere,quorũ hæc ſunt nomina: Hercules,Pæon,Epi-

medes, Iaſius, & Idas, fratres. Hic ergo Hercules, longe Amphitryoni- A
de antiquior: hic Olympij certaminis auctor. nam ex Ida in montem
Olympum aufugiſſe traduntur, qua de re Pindari expoſitores multa.

παραστάτης, id eſt adiutor, & præpoſitus Hercules nũcupatus, qui &
προστάτης dicit̃. huic Clymenus Cardis filius ab Hercule oriundus, ex
Creta ueniẽs, certamẽ inſtaurauit Olympicũ, quinquageſimo poſt ca-
taclyſmũ Deucalionis anno: arãq; ſtatuit, & Paraſtatę nomine appella
uit, quod poſt Pelopẽ Amphitryoni aſtitiſſet. Vide in Eliacis apud Pauſ.

Melius Hercules cognominatus, cuius uariæ feruntur opiniones.
quidam à pomis exiſtimant. alij ab ouibus, cum μῆλον utrunq; ſignifi
cet. alij longe diuerſa prodidere. Sunt qui bouem tradant, cum Her-
culi eſſet immolandus, aufugiſſe: cum uerò nihil eſſet quo res ſacra deo
fieret, malum, quatuor ſuppoſitis ramis pro pedibus, & duobus pro
cornibus, in bouis formam, Herculi in ſacrificium oblatum eſt. Vnde
in tenues & frugales, qui nomen quidem magnificum gerunt, ſed nul-
lis pollent opibus, adagium factum eſt, Melius Hercules. Dicitur &
Malum Herculis, ut ex Apollodoro Zenobius prodidit. Iulius au-
tem Pollux, rem ita enarrat. ait enim in Bœotia de mali fructibus diui
nam rem fieri, idq; ea cauſa contigiſſe, quòd cum forte fortuna aries
deo ſacrandus adduceretur, Aſopus fluuius adeò excreuit, ut adduci
non poſſet. tum qui ſacra procurabãt, malum maturum & pulchrum B
pro ariete accipientes, cui pro pedibus quatuor feſtucas, & pro corni-
bus duas affixerũt: atq; eo modo rem ſacram perfeciſſe. proinde apud
Thebanos & Bœotios moris id permanſit: unde eſt μῆλον, ἢ μήλιος
ἡρακλῆς. Sed & μήλων dicitur apud Heſychium, id eſt Pomarius.

Victor Hercules cognominatus. Vergilius,

Hæc limina, inquit, *uictor Alcides ſubijt.* quod nomen licet ab
eius crebris uictorijs deduci poſſit, et (ut ait Varro) quòd omne anima
lium genus uicerit: nihilominus tamen in ſomniũ refertur. Cum enim
M. Octauius Herennius mercaturam exerceret, idq; illi pro animi ſen
tentia ſuccederet, decimam Herculi non dedit. Accidit autem, cum na
uigaret, ut à prędonibus circumueniretur. ille, ut erat animo intrepido
& forti, ſtrenuè ac animoſe pugnauit, atq; ita piratarum manus euaſit.
inſequenti uerò nocte, ei uiſus eſt adeſſe Hercules, in ſomnis, qui illum
moneret, eum ſeruatum fuiſſe ſua ope: quamobrem Octauius tanti be
neficij haud immemor, area impetrata à magiſtratibus, Herculi Victo
ri ædem poſuit, appoſita in rei teſtimonium & monumentum ſtatua,
cum inſcriptione. Quidam Victorem Herculẽ poſitum ab Euandro
tradunt in foro Boario, qui & triumphalis diceretur, cuius & infrà me
minimus. P. uerò Victor: Aedes, inquit, Herculis Victoris duæ, altera
ad portã trigeminã, altera in foro Boario, cognomine rotũda et parua.

Inuictus etiam Hercules dictus, & pollens, ut antiquorum pleræq;
habent inſcriptiones. Varro ſic dictum putat, quòd animalium omne

A genus uicerit,ut modò dicebā.Lucretius,quòd omnia monſtra animi.

Index Hercules etiam cognominatus eſt, cuius fanum ab Areopagitis conſtructum fuit hac ratione,quæ & ipſa in ſomnium refertur. Ferunt enim Sophoclē poetam ſomniaſſe, ſe uidere Herculē, ſibi prodentem, qui nam grauem auream pateram ex æde ſurripuiſſet. quod ubi compertum, Indicis Herculis & nomē & templum eſt conſtitutū.

καλλίνικος θεὸς Hercules nuncupatus, hoc eſt, honeſtus & pulcher uictor,de quo Artemidorus libro ſecūdo Onirocriticon.Nam,inquit, Hercules cum inter mortales eſſet,affectis iniuria defenſor fuit, ac uindex:ijs uerò qui præter leges uiuerēt,alijſq; iniurias inferrēt, & iniqua agerent,iniquus fuit deus,ac malus. atq; adeò hac ratione bonus eſt ijs qui certamē ineunt,uel iudiciū, uel pugnā. hinc & καλλίνικος θεὸς uocatus eſt, apud Pindarū quoq; in Olymp. celebratū eſt illud Archilochi carmē,χαῖρε καλλίνικε τήνελλα ἄναξ ἡρακλῆς. cuius uerſus in hiſtoria Archilochi in Poetis lyricis meminimus. lege & Pindari cōmentaria. Eſt uerò & Callinici mentio apud Diog. Laertium,in uita Diogenis.

Ipoctoni nomine Hercules colitur ab Erythræis,à beſtiola uineis infeſtiſſima denominatus,quam illi Ipon uocant:quòd eos ab hoc beſtiolæ genere liberarit.

Conopionis item nomine Hercules uocitatus, quod Oetæos à culi-
B cibus, quos illi Conopas appellant, tutatus eſt. Reperias aliquos, qui Cornopiona,non Conopiona legant: quod ſcilicet Cornopas fugarit, hoc eſt locuſtas,quas illi etiam πάρνοπας, uel ἀκρίδας uocant.

Canopius Hercules, & Aegyptius cognominatus, ad differentiam Thebani.Nota eſt hiſtoria Xenocleæ, quæ cum apud Delphos uates reſponſa daret, Herculi noluerit uaticinari, Iphiti cæde polluto. quare iratus Hercules, è fano tripodem aſportauit. Xenocleam dixiſſe ferūt: Alius utiq; Hercules Tirynthins,quàm Canopius. nam & Ægyptium alium,quàm Thebanum,ferunt:de quo Pomp.Mela lib.tertio, de Gadium promontorijs duobus agens. In altero, inquit, templū Ægyptij Herculis,conditoribus,religione,uetuſtate,opibus illuſtre. Tyrij condidere.Cur ſanctum ſit,oſſa eius ibi ſita efficiunt.Annorū,queis manet numerus,ab Iliaca tempeſtate principia ſunt:opes tempus aluit. Herculem Ægyptium unum fuiſſe ex VIII deis Ægyptij aſſerunt,qui priores fuerunt XII deis. Vide Herod.in ſecundo. Ægyptij etiam Herculis mentio eſt apud Arrianum lib. de hiſt. Alexandri ſecundo.

Polyphagus,& Addephagus,item Buphagus, & Buthinas Hercules cognominatus eſt,quòd multi cibi eſſet.item Philopotis,quòd multum biberet. Orpheus quoq; inter reliqua in eius hymno cognomina, Pamphagum uocat. de Addephago in noſtris Nauigijs diximus. quin etiā legimus Herculē integrū Thiodamantis bouē comediſſe: hinc Buthinas,παρὰ τὸ βοῦς καὶ θλώφιν,quod boues comederet. Sed rectius βουθοίνης ſcribit: quippe θοίνη cōuiuiū,& θοινάω cōuiuor ſignificat. Sed & illi fuli-

cam, ſeu gauiã attribuit antiquitas, propter uoracitatem: & ſcyphũ ei- A
dem dicarunt, propter potũ. Sed hac de re in Hercule plura diximus.

Lacertoſus etiam Hercules cognominatus, à robore uidelicet, & lacertorum toris, ut in noſtro Hercule docuimus. hinc in poematis Priapeiorum: *Phœbus comoſus, Hercules lacertoſus.*

Lindius Hercules, uel βού ζυγος cognominatus ea ratione, quòd Hercules aliquando boues Lindio Thiodamanti ſurripuit, quorũ unũ tantum iugulaſſe ſcribit Philoſtratus: eumq́ adeò integrè uoraſſe, ut ne quidem oſſa ſuperfuerint. Interea Thiodamas Herculi conuiciabatur. uerùm mox cognito Hercule, Lindij ei aram ſtatuerunt: qua ex re βούζυγον appellauere, ſacraq́ Lindia, quæ conuicijs ac maledictis celebrabantur. unde prouerbium emanauit.

Muſagetes Hercules, ſeorſum ab Apolline etiã appellatus, quo de nomine in oratione incerti auctoris de inſtaurandis ſcholis (quæ tamẽ Eumenij oratoris fuiſſe, ex ipſa oratione colligitur) hanc hiſtoriam legimus. Ædẽ, inquit, Herculis Muſarũ in circo Flaminio Fuluius ille Nobilior ex pecunia cenſoria fecit, nõ id modò ſecutus, quòd ipſe literis & ſumma poetæ amicitia duceretur: ſed in Græcia cũ eſſet imperator, acceperat Herculẽ Muſageten eſſe: hoc eſt, comitẽ ducemq́ Muſarum. Ideóq́ primus nouẽ ſigna, id eſt omniũ Camœnarũ, quæ ex Ambracienſi oppido translata ſunt, ſub tutela fortiſſimi numinis cõſecrauit, ut res B
quę à mutuis operib. & pręmijs iuuari ornariq́ deberẽt, Muſarũ quies defenſione Herculis, & uirtus Herculis uoce Muſarum. & hucuſq́ ille.

Melampygos Hercules cognominatus, hoc eſt, ut quibuſdã arridere uideo, Cluniater. id uerò ei cognomen inditũ, ex tali fabula. Paſſalus et Alcmon, ſeu Alcimon, fratres fuere, Memnonis filij, omni ſcelere inquinati. quibus olim mater prædixerat, ut à Nigrinate cauerẽt. illi nil magis ab inſtituto deſtiterunt. accidit cũ fortè Hercules ſub arbore feſſus recubaret, ut hi fratres Herculi inſidias tenderẽt. quòd præſentiens Hercules, uiuos ambos cepit, per pedeſq́ ligatos, à tergo ſuſpenſos claua geſtabat. qui demiſſis capitibus, cum Herculis nigras nates uiderẽt, maternæ monitionis memores, inter ſe tacitè ſubmurmurabant. quos audiẽs Hercules, re intellecta, eo fertur cognomine uſque adeò delectatus, ut ſtatim uinculis ſolutos impunè abire permiſerit. locus etiã ubi id contigit, Melampygos uocatus. Cætera in noſtro uidenda Hercule: nam de his fratribus uariæ leguntur opiniones.

Monœcus Hercules ipſe, & portus etiã nuncupatus, in ora Liguſtica. Sic μόνοικος uerò dictus, ut Seruius ait, quòd ibi fugatis cæteris omnibus, ſolus habitauerit: uel quòd ſolus ipſe in Herculis templo coleretur, nec aliquis deorum ſimul. meminit Strabo. Vergilius:

Aggeribus ſocer Alpinis atq́ arce Monœci.

Triumphalis Hercules etiam cognominatus, qui in foro Boario poſitus, ut creditur, ab Euandro, qui per triumphos triumphali habitu

A bitu induebatur,quibus Romæ triumphus agebatur.

Aſtrologus Hercules eſt dictus, ait Feſtus, quòd eo die ſe flammis iniecit,quo futura erat ſolis obſcuratio.

Cuſtos Hercules nuncupatus. Ouidius in Faſtis,

Altera pars circi cuſtode ſub Hercule tuta eſt,

Quod deus Euboico carmine munus habet. Nam Syllam ferũt eam po ſuiſſe ex carmine Sibyllino. Meminit P. Victor in nona urbis regione, quæ erat circus Flaminius: Ædes, inquit, Herculi magno cuſtodi circi Flaminij.

Sanctus Hercules dictus à Sabinis. Ælius apud Varronẽ hunc eſſe Sanctum ait à Sabina lingua,Herculem à græca. hinc Propertius,

Sancte pater ſalue,cui iam fauet aſpera Iuno,
Sancte uelis libro dexter ineſſe meo.
Huncquoniam manibus purgatum ſanxerat orbem,
Sic ſanctum Taciæ compoſuere Cures. Silius de eodem:

Et læti pars Sanctum uoce canebant,
Auctorem gentis. Ouidius in Faſt.

Quærebam,nonas Sancto, Fidióne referrem,
An tibi Semipater. tunc mihi Sanctus ait:
B *Cuicunq; ex illis dederis,ego munus habebo:*
Nomina terna fero,ſic uoluere Cures.
Hunc igitur ueteres donarunt æde Sabini,
Inq; Quirinali cõſtituere iugo. Plut.in cauſis: Quid eſt,inquit,quod ſponſam Romani introducentes,iubẽt dicere, Vbi tu Caius,ego Ca a. poſt priorem expoſitionem, An magis(inquit)propter Caiam Cecilã, honeſtam ſanè mulierem, ac bonam, uni ex Tarquinij liberis collocatam,cuius in Sancti,id eſt σάγκτου templo,ſtatua ex ære poſita eſt. Inerant iampridem & ſandalia, & colus, pudicitiæ & induſtriæ ſuæ certa monumenta. Scribit etiam Feſt.Pomp. Mediusfidius eſſe compoſitũ, & ſignificare Iouis filium Herculẽ,quia Iouem græci Δία dicunt, nos Fidium pro filio. nam priſci ſæpe d litera pro l utebant. Varronis uerba hęc ſunt: Vnde,inquit,ſub dio, Dius fidius, itaq; inde eius tectũ perforatũ, ut uideatur diuũ,id eſt cœlum. Quidã negant ſub tecto per hunc deierare oportere. Ælius Dium fidiũ dicebat, Dijouis filiũ,ut gręci δυό σκουρον Caſtorẽ: & putabat hunc eſſe Sanctũ à Sabina lingua, Herculẽ à græca. Sanè Sanctũ pro ꝓpitio,antiquos poſuiſſe uidemus. Tibullus de Iunone: At tu ſancta faue. Catullus de Cupidine: *Sancte puer,curis hominũ qui gaudia miſces.* Idẽ de Venere: *Quẽ neq; ſancta Venus.* Tibul. itẽ de Genio: *Tunc precor infidos Sancte relinque focos.* Porrò Sanctũ quidã Piſtiũ apud Alicarnaſ. Dionyſ. putauere,qua de re ego in Sango plura, & in Piſtio Ioue: ubi etiã de Fidio opinionẽ meã recenſui.

Briarei etiam nomine quidã Herculem appellauere, quod Pindari inter

inter alios interpretes obſeruāt: unde & Herculis columnæ, Briarei ab A aliquibus dictæ ſunt, ut in Herculis uita ſcripſimus.

Hippodotes Hercules cognominatus, ut ſcribit Pauſ. cui templum Bœotij cōſtruxere, ea ſcilicet ratione, quod cū Orchomenij aliquando uſqꝫ ad eum locū ueniſſent, Hercules noctu equos, qui ad eorū currus erant iuncti, colligauit: unde & cognomentū deductū. Heſychius: Hippodites, inquit, Hercules in Oncheſto cultus: uel ut alij putāt, Thebis.

Rhinocoluſtes Hercules à Thebanis dictus hac cauſa. Cum ab Orchomenijs pręcones ueniſſent ad exactionem quampiam, ijs Hercules nares abſcidit, à qua re illi nomen inditum eſt.

Manticlus Hercules uocatus, de quo ſic in Meſſen. apud Pauſ. legimus: μάντικλος, inquit, templum Meſſenijs fecit Herculis, quod extra muros fuit, nuncupatum ἡρακλῆς μάντικλος, quemadmodum Hammon in Libya, & in Babylone Belus. hic enim ab homine Ægyptio Belo, Libyæ filio, nomen habuit: Hammon uerò, à paſtore.

πρόμαχος, id eſt propugnator Hercules, à Thebanis cultus, ut Pauſ. docet, cuius ſimulachrum effecere Xenocritus & Eubius, Thebani artifices, ex candidiſſimo marmore. Poſitum uerò fuit in Amphitryonis ædibus. hoc eodem cognomine à Tanagræis Mercurius cultus, ut in eo dictum eſt.

Alexicacos uerò Hercules, hoc eſt expellens mala, ut interpretatur B Macrobius, poſt Apollinem etiam dictus. de hoc ita Lactantius lib. V. Diuin. inſtit. contra Hieroclem, ut puto, de Apollonio loquens: Stultū eſt igitur, id putare Apollonium noluiſſe, quod optaret uticꝫ, ſi poſſet: quia nemo eſt qui immortalitatem recuſet, & maximè cum eum dicas & adoratum eſſe à quibuſdam, ſicut deum, & ſimulachrū eius ſub Herculis Alexicaci nomine cōſtitutum, ab Epheſijs etiam nunc honorari. Sed & Herculis Alexicaci Heſychius meminit, qui in Melita coleretur, unde etiam μελίτης uocabatur. Hic plura attuli, quoniam eius tantum in Herculis uita memineram.

Ceramynthes etiam Hercules cognominatus, quaſi fata reijciens, ut idem ſit fermè cum Alexicaco.

Palæmon quoqꝫ, Heſychio autore, Hercules appellatus, quia in Olympijs cum Ioue obluctatus eſt.

μηνυτὴς ἡρακλῆς eodem auctore Athenis dictus fuit, Menytes.

Sandes Hercules uocatus eſt à Perſis, ut ſcribit Agathius ſecundo hiſtoriarum libro: ex Athenoclis & Beroſi ſententia.

Oliuarius etiam Hercules cognominatus Romæ, cuius P. Victor in undecima urbis regione meminit. eum enim non longe ab ara maxima & Portuni æde commemorat.

Charops, & Charopos (utrūqꝫ enim dicimus) Hercules cognominatus fuit, quòd truci ac minaci horrendoqꝫ fuerit aſpectu, quaſi dicas iracundè intuens. nam χάρα aliquando iram ſignificat: unde & leonem

A Ariſtoteles Charopon appellauit. id pluribus in editione noſtri Herculis ſecunda diximus.

χαλκεοκάρδιος ἡρακλῆς à Theocrito uocatus, XIII Edyll. quaſi præcordia haberet & cor æreũ. ab eodem poeta ταυροφόνος, hoc eſt Tauricida cognominatus eſt, Edyll. XVII.

μάλικα Herculem appellaſſe Amathuſios, teſtis eſt Heſychius.

τριέσπερος λέων, id eſt Triueſper leo cognominatus eſt Hercules, à Lycophrone in Alex. ſi Iſaacio credimus. Nota eſt fabula trinoctÿ cõcubitus Iouis & Alcmenæ, uel ex Plauto. Lucianus, ut ſolet facetè, ſi nõ potius ridens ſuos deos, eodem cognomine uocauit. Triſueſperum etiam dicitur à Greg. Nazian. in libro contra Iulianum.

ἐριδανάτας ἡρακλῆς à Tarentinis celebrabatur, ut notat Heſychius. putauerim ipſe, à contentionibus & rixis compeſcendis dictum.

Clauiger Hercules à noſtris dictus, à claua gerenda, Ouidio & alÿs: quo eodem nomine à claue nuncupatus eſt Ianus, ut in Iano dictũ. Rhopalos à Græcis, ut in eius uita oſtendimus, claua dicitur. Orpheus uerò in hymno, κλάδον ἐν χερὶ πάλλων, id eſt ramũ in manibus uibrans, dixit.

Melchratus Hercules nominatus à Phœnicib. proprio nomine. nã ut Philo et Euſebius ex Sachoniathone Byblio ꝓdiderũt, Demaroõ ac-B cepta uxore à Saturno genuit Melchratũ, qui & Hercules uocatus eſt.

Oetæus quoq; deus Hercules cognominatus, ab Oeta mõte, ubi ſe hominẽ incendio exuit, qua de re leguntur tragœdiæ. unde eſt illud, *Troia bis Oetæi numine capta dei:* quod eſt à Propertio dictũ. Arnobius lib. primo aduerſus Gentes: Thebanus, inquit, aut Tyrius Hercules, hic in finibus ſepultus Hiſpaniæ, flammis alter concrematus Oetæis. Idem in quarto: Cheronæus inquit Plut. qui in Oetæis uerticibus Herculẽ poſt morborũ comitialium ruinas diſſolutum in cinerẽ prodidit. Sunt & illa quæ in noſtro Hercule legas: Choſmidetes, Phyllites, & Olympius: item Maciſtus Hercules, cuius templũ cõmemorat Strabo lib. octauo, inter Alpheum et Chelonatan. Stephanus Maciſtũ urbem eſſe Triphylię ſcribit, à Maciſto fratre Phryxi denominatam.

Polyphron præterea Hercules à Theocrito cognominatus, id eſt ualde prudẽs, in eo Edyllio quod Hercules leonicida, id eſt λεοντοφόνος inſcribitur, quod ſine principio legitur, σὺν δ᾽ υἱός τε, βίη τε πολύφρονος ἡρακλῆος: *Filius huic unà atq; Polyphronis Alcidæ uis.*

Gaditanus Hercules cognominatus, cuius non inerudita deſcriptio et templi & ſacri legitur apud Silium Italicum libro Punicorum tertio, quò deuicta Sagunto Annibalem ſcitatum oracula iuiſſe deſcribit, & munera attuliſſe. ita enim canit:

Vulgatum, nec caſſa fides, ab origine fani
Impoſitas durare trabes, ſolasq; per æuum
Condentum nouiſſe manus, hinc credere gaudent

Conſediſſe

Conſediſſe deum, ſeniumq́ repellere templis: A
Tum queis fas & honos adyti penetralia noſſe,
Fœmineos prohibent greſſus, ac limine curant
Setigeros arcere ſues, nec diſcolor ulli
Ante aras cultus, uelantur corpora lino,
Et Peluſiaco præfulget ſtamine uertex
Diſcinctus, mos thura dare, atq́ è lege parentum
Sacrificam lato ueſtem diſtinguere clauo:
Pes nudus, tonſæq́ comæ, caſtumq́ cubile
Irreſtincta focis ſeruant altaria flammæ,
Sed nulla effigies, ſimulachra'ue nota deorũ. atq́ hactenus poeta Silius, qui & ęrumnas & labores Herculis ibidẽ pauciſſ. uerbis deſcribit.

Nemeæus etiã Hercules nuncupatus. Sed ne te in re notiſſima detineam, Tertulliani tantummodo ex lib. de Coronis uerba afferã: Hoc enim, inquit, ſupereſt, ut Olympius Iupiter, & Nemeęus Hercules coronentur: & cætera, quæ de aliorum deorum coronis ridet Chriſtianus eruditus ſcriptor.

Sunt & alia Herculis nomina, et cognomina, in hymno Orphei, quę latinã interpretationẽ difficillimè admittant, & ſoli conueniant. ut illa:
ὃς περὶ κρατὶ φορεῖς ἠῶ καὶ νύκτα μέλαιναν, B
δώδεκ᾽ ἀπ᾽ ἀντολίων ἄχρι δυσμῶν ἆθλα διέρπων. hoc eſt:
Qui circumfers auroram, noctemq́ nigrantem,
Ortus in occaſum biſſex certamina ſerpens. Item καρτερόχειρ, id eſt manu potẽs: ἀδάμαστος, id eſt indomitus: αἰολόμορφος, uariformis: παντοδυνάστης, omnipotens: παγγενέτωρ, cunctiparens, &c. Heſychius notat illum etiam ἐδεσσαῖον ἡρακλῆ appellatum, ab Edeſſa urbe nota: ſed quam ob cauſam, nõ affert. Item ἄρρητον, id quod & Orpheus, quaſi dicas indictum & ineffabilem: quod epithetum & alijs quibuſdam deis attribuit, ut Protogono. Apuleius luſtratorem orbis appellauit, & purgatorem ferarum, & gentium domitorem.

H E B E.

HEBEN iurè Herculi ſubiunximus, quòd ea Herculi nuptui ſit tradita, cum poſt Oetę incendium in deorum numerum receptus eſt. Catullus,
Pluribus ut cœli tereretur ianua diuis,
Hebe nec longa uirginitate foret. Martialis:
Nunc tibi Iuno fauet, nunc te tua diligit Hebe. Seneca, Deus Alcides poſſidet Heben. De Hebe ita fabulantur. Cum grande conuiuiũ Apollo in domo patris Iouis Iunoni nouercæ paraſſet, & ipſa auidè lactucas agreſtes ediſſet, factũ eſt, ut inde grauida fieret, cum eò uſq́ ſterilis fuiſſet. peperit uerò Heben: quæ quia formoſa erat, pocillatrix ab Ioue ſuſcepta

A ſcepta eſt,& dea iuuentutis dicta. Hæc deinde cũ in deorũ cõuiuio pocula miniſtraret,& fortè cecidiſſet, ueſtibus ſublatis deis pudenda oſtendit. quare indignatus Iupiter, eam ab officio amouit, & Ganymedẽ eius loco ſubſtituit. Poſtremò Herculi in deos relato, uxor data eſt. hoc ex Seruio. Scribit Phurnutus, Coos iurè prodidiſſe, Herculẽ cum Hebe cohabitaſſe, hoc eſt cũ iuuentutis dea, quòd ſcilicet integerrimus eſſet mente. nam ut manus iuuenum fortiores ad labores, ita ſenum ad conſulendũ animi meliores. Hebe quidem inde appellata, quod ἥβη pubertas ſit, & lanugo, & eius ætatis dea exiſtimata unius Iunonis filia. Heſiodus de Iunone agens, eius tres filios hoc carmine commemorat, ſic à me conuerſo:

Hæc Heben peperit, Martemq́, atq́ Ilithyiam. Vnde & Iunonia interdum à poetis dicta. Ouidius:

Hoc illi dederat Iunonia muneris Hebe. Homerus tamen in fine XI Odyſſ. Iouis & Iunonis filiam ſcribit. Idem & apertè docet in Attica Pauſanias. Cynoſarges enim templum deſcribens, ſubiungit: Aræ Herculis & Hebes, quam Iouis & Iunonis filiam Herculi nupſiſſe arbitrantur. Scribit in quinto Iliad. Homerus, Heben, ut ſororem, Martem abluiſſe, uulneratum à Diomede, & curatum à Pæeone medico. Ioui uerò ante Ganymedem, Heben pocula mini-
B ſtraſſe ferunt, ut græcis latinisq́ receptum eſt. Ridiculum eſt quod afferũt aliqui, cur Hebæ Ganymedem ſurrogauerit Iupiter. Cognominata eſt Hebe Iouis priuigna, & nurus. Ouidius:

Iupiter his monitis priuignæ dona, nurusq́ Præcipit. Eſt aũt Hebe pubertatis & adoleſcentiæ dea, & eius qui flos ætatis dicitur. unde & Ephebus dictus, eius ætatis adoleſcens. Sicuti Hora Romanis dea, quæ Quirini uxor dicta fuit. Hinc uetus illud Ennij:

Teq́ Quirine pater ueneror, Horãq́ Quirini. De qua & Ouid. in Metam. ſyllabã corripiẽs, *Et priſcũ pariter cum corpore nomen Mutat, Horamq́ uocat, dea quæ nunc iuncta Quirino eſt.* de hac in Horta actum eſt. Agretius grammaticus eandem uidetur facere Heben & Iuuentã: Ab Iuuenta, ait, dea quę Hebe gręcè dicitur, Herculis uxore, Iunium menſem appellatum, in libris priſcorum ſe ait inueniſſe. Idem & in Faſtis Ouid. quod & in Annis & menſibus noſtris, &c. commodius retulimus. Cic. quoq́ de Nat. deor. Iuuentas pro Hebe poſuit. Pulchra & formoſa Hebe cognominata eſt: apud uerò Sicyonios dea dicta fuit, ut Strabo auctor eſt. Cœleſtis etiam, à Propertio: *Nec ſic cœleſtem flagrans amor Herculis Heben, Senſit in Oetæis gaudia prima iugis.* Heben ſcribit Philoſtratus, deorũ natu minimam ac maximam, quod uidelicet per ipſam deam & dei ipſi iuuenes ſint. D. Aur. Auguſtinus in quarto: Iuuentas dea, inquit, quæ poſt prætextam excipiat iuuenilis ætatis exordia. Idem alibi: Iuuentas dea cum Termino deo Ioui noluit

concedere

concedere in Capitolio condendo. quam rem planius retulimus in A
deo Termino. M. Tull. primo de Nat. deor. Vt poetę quidē nectar & ambroſiā epulis apparāt, et aut Iuuentatē, aut Ganymedē pocula miniſtrantes. Sanè hæc dea Iuuentas effingebat̄ ab antiquis, mulier formoſa, ętate iuuenili, ueſtibus uerſicoloribus, & florib. ornata, nō abſimilis deę Florę. Sed uir doctus Alciatus, hanc deā in ſuis Emblematibus, duob. his deis Apolline et Baccho effinxit, hoc hexaſticho:

Natus uterq; Iouis, tener atq; imberbis uterq;,
Quem Latona tulit, quem tulit & Semele:
Saluete, æterna ſimul & florete Iuuenta,
Numine ſit ueſtro quæ diuturna mihi.
Tu uino curas, tu uictu dilue morbos,
Vt lento accedat ſera ſenecta pede. Digladiātur grammatici, Iuuentus'ne, an Iuuenta, uel Iuuentas dea ſit: quę hac in re ipſi ſtatuūt, nos longe aliter poſtea apud auctores inuenimus. nam & Iuuētus, & Iuuenta, pro dea capitur. Ouid. lib. primo de Triſt. ad Flaccum,

Nectar & ambroſiam, latices, epulasq; deorum
Det mihi formoſa gnaua Iuuenta manu. Sed & Iuuentus interdū pro dea accipitur. T. Liuius: Iuuentutis ædem in circo maximo Licinius Lucullus duumuir dedicauit: uouerat eam XVI annis antè M. B
Liuius Cos. quo die Aſdrubalē exercitum'q; eius ceci dit: idē cenſor faciendam eam locauit, M. Cornelio & Sempronio Coss. Huius quoq; dedicandę cauſa ludi facti, & omnia cum maiore religione facta, quòd nouū cum Antiocho inſtabat bellum. De Hebone uerò Neapolitanorum deo floris ætatis, in Bacchi nominibus actum eſt.

χρυσοστέφανος Hebe, id eſt auream coronā habens, Hebe interdū cognominata eſt. Heſiod. in Theogonia, ἥβην τε χρυσοστέφανον. quo loco Scholiaſtes exponit εὔμορφον, id eſt formoſam, à corona ſcilicet muliebri ornamēto, quæ compacta ſit ex auro & precioſis lapillis.

καλλίσφυρος Hebe cognominata, hoc eſt quæ honeſtos habet talos, id eſt pedes, à parte totum. Homerus XI Odyſſ.

καὶ ἔχει καλλίσφυρον ἥβην παῖδα Διὸς μεγάλοιο, καὶ ἥρης χρυσοπεδίλου.

de Hercule loquitur: Et habet pulchros talos habentem Heben, filiam magni Iouis, & Iunonis aureos calceos habentis. Eadē ratione λευκόσφυρος ἥβη ab Theocrito etiam cognominata, hoc eſt, albos talos habens Hebe: & perinde à parte totum, id eſt pedes.

πολυήρατος ἥβη à poetis etiam uocatur: hoc eſt, à multis, uel multùm amata, propter eam ætatē quę amabilis eſt. Adoleſcentiæ quippe ætas omnibus grata. Homerus in hymno Veneris, quo loco Tithonum iuueneſcere facit, Auroræ rem gratam faciens.

SYNTAGMATIS DECI-
MI FINIS.

Hiſtoriæ Deorum Gentilium

DE MINERVA, AD D. BARTHOLOMAEVM FERRINVM, SYNTAGMA XI.

Dum Ferrine meam hanc tibi pararem,
Dono mittere neſcius Mineruam,
Munus conueniens ratus futurum
Hoc noſtrum tibi, qui tuo hoc iuuentæ
Flore, æqualibus omnibus peræquè,
Virtute ac ſapientia præires:
Sed proh ſors fera, dura lex Anances,
Nondum impoſta libello erat coronis,
Nec ſinopide frons notata rubra:
Ferrino improba Parca cum recîdit
Fila argentea. Læta, quo recepto,
Gratis Perſephone ſuum Dionæ
Adonin ſine lachrymis remiſit.

LILIVS GREG. GYRALDVS Barth. Ferrino S. P. D.

A *SI, cum de nobis optimè meritis eſt gratia referēda, Ferrine ſuauiſſ. ea potiſſ. referre debemus (ſi modò poſſumus) quæ illis cõuenire uideantur: quis non iurè ac optimè à me factum iudicet, quòd, cum te omnium officioſiſſimum eſſe cognouerim, & (ut de alijs nunc ſileam) nulla mihi tempora, etſi grauiſſ. illa quidem, contigêre, quo minus quæ tua ſemper fuit cum prudentia ſumma humanitas, ſtudium erga me tuum propenſamq; uoluntatem omnibus officijs declarares, nullamq; rem neq; tam magnam, neq; tam paruam putaſti, quæ tibi aut difficilis, aut parum te digna uiderētur: omniaq; quæ in rebus non modo meis, ſed cæterorum etiam amicorum agis, neq; laborioſa tibi, ſed etiam honeſta uidentur: id quod nunquam ego prædicare deſiſtam, nedum præ me ferre. Quare cum pro tot tuis tantisq; beneficijs gratiam nunc demum aliquam tibi referre ſtatuiſſem, qui in hac florenti ætate prudentia ac ingenio ita præditus es, ut inter primarios eos connumereris, quibus prudentiſſ. ac ſapientiſſimus Princeps noſter HERCVLES Eſtens. ſua arcana committat: putaui ſimul noſtræ neceſſitudinis eſſe, meæq; in te beneuolentiæ, Mineruam prudentiæ ac uirtutis deam creditam, & à me cum cæteris Gentium deis deſcriptam, in*

uulgus dare, ut ſub tuo nomine appareat. Et quanquam ſcripta mea non ea ſunt, quæ ad ſpem aliquam immortalitatis, uel poſteritatis memoriam, quenquam rapere poßint: non tamen committam, ut à quoquã ipſe ingrati nomine accuſer. Abs te enim (quæ tua eſt in omnes manſuetudo, et ſingularis modeſtia) nihil metuo. Accipe igitur hoc qualecunq; eſt, quod tibi pro tot beneficijs munus rependo. Ex hoc quidem uideas licet, non referendi uoluntatẽ mihi, ſed uires defuiße. Vtcunq; tamen, tu eo animo hoc noſtrũ munus ſuſcipe, ut ex tua Minerua, id eſt ingenio tuo ac prudentia, aliquid in hoc ſplendoris ac lucis lector accipiat. Vale: & quarum rerum ſpe ad laudem uocaris, earum fructum indies opto ampliorem conſequare. A

MINERVA.

MINERVAM noſtri, Græci ἀθηνᾶν, diuerſo etymo nuncuparunt. hi enim, quòd nõ indiguerit mammarum ablactatione, hoc eſt, αὐτὸν θηλάζειν. θηλάζω quippe lac ſugo ſignificat. nam ex patris capite adulta prodijt, à qua re etiam κορυφαγενὴ dicta eſt, ut pluribus ſuo loco docebimus: & quod ſine matre edita, ἀμητρος uocata eſt, teſte Polluce: & ἀμήτωρ, teſte Phornuto. Alij quaſi ἀθρῶναν dictam autumant, à præuidendi ſcilicet poteſtate, quòd ſit prudentiæ præſes. Plato deriuationem aliam attulit. Athenam ait quaſi θεονόην, & inde ἠθεονόην, id eſt quæ diuina cognoſceret. plura idem in Cratylo. Alij ἀπὸ τοῦ θηλύεσθαι, id eſt ſeruire, & α particula priuatiua, quòd ſola prudentia liberum hominem faciat: ut eſt illud M. Tullij ex Stoicorum ſententia, Liberum eſſe neminem, niſi ſapientem. Alij dictam uolunt quaſi Ætheroniam, ab æthere, quod Phornutus ſcribit: hinc Panathenæa, huius deæ maxima Athenienſium celebritas, de qua Iſocrates, Plutarch. Pauſ. alij. Fuit & ἄθηνα tibiæ genus, ut Iul. Pollux ſcribit, quo Nicophelen Thebanum in Mineruæ hymnis uſum ferunt. Phurnutus & alias affert ἀθηνᾶς deriuationes, adeò ut dicat difficile eſſe, eius etymologiã afferre: hoc eſt, δυσετυμολόγον eius nomẽ, propter antiquitatem. nam & quidam ἀπὸ τοῦ ἀθρεῖν deducunt, quòd omnia colligat. Noſtri uerò, quos inter M. Tullius, Mineruam dictam uolunt à minuendo, uel minando, quia prudentiæ dea ſit, & belli. Feſtus Mineruã dictã ait, quod bene moneat. Hanc etenim & antiqui B

etiam

A etiã pro ſapientia ponebãt. Cornificius uerò dici ait, quòd fingatur pingaturq́ minitans armis. De Minerua uerò ita Arnobius lib. III. Ariſtoteles, inquit, ut Granius memorat, uir ingenio præpotẽs atq; in doctrina præcipuus, Mineruam eſſe Lunam probabilibus argumentis explicat, & literata auctoritate demonſtrat. eandẽ hanc alij ætherium uerticem, & ſummitatis ipſius eſſe ſummã dixerunt. Memoriam nonnulli: unde ipſum nomen Minerua, quaſi quædã Meminerua formatum eſt. Iſidorus uerò in decimo: Mineruã, inquit, gentiles multis ingenijs prædicant. hanc enim primã lanificij uſum monſtraſſe, hanc etiã telam ordiſſe, & coloraſſe lanas perhibent: oliuæ quoq; dicunt inuentricẽ, & fabricæ, & multarũ aliarum artium repertricẽ, ideoq́ illi uulgò opifices ſupplicãt. Sed hoc poeticè fingitur. non enim Minerua iſtarũ artium princeps: ſed quia ſapientia in capite dicit̃ eſſe hominis, & Minerua de capite Iouis nata fingitur, hoc eſt ingenium: ideo ſenſus ſapientis, qui inuenit omnia, in capite eſt. Ideo & dea artiũ Minerua dicitur, quia nihil excellentius eſt ingenio, quo reguntur uniuerſa. hæc penè totidem uerbis Iſidorus. Sed enim & Ariſtoteles, & Phornutus, alijq́, Mineruam ferunt tibias inueniſſe. quas & abieciſſe, propter oris deformitatẽ, dum eas inflaret, ſeq́ eſſet in aquis intuita. hinc Ouidius ait,

B *I procul hinc, dixit, non eſt mihi tibia tanti,*

Vt uidit uultus Pallas in amne ſuos. id quod repetit & Claudianus, ne alios commemorem. Sed & aliarum bonarum artium eam inuentricẽ tradunt, unde illi facta cognomina, ἐργάνης, & alia, ut paulo pòſt dicemus. Scribit Proclus, & repetit Ficinus, auream fuiſſe apud Ægyptios Mineruæ epigraphen, id eſt inſcriptionem in eius templis: Ego ſum quæ ſunt, quæ erunt, & quæ fuerunt: uelũ meum reuelauit nemo: quem ego fructum peperi, Sol eſt natus. Multa ſuper hac re dicunt Platonici, qui Mineruã ſeu Pallada intellectilem prouidentiã eſſe prodiderunt, ac diuinitatem, ſapienter ſimul atq; potenter (ut aiunt ipſi) cœleſtia exornantem, & quę ſub cœlo ſunt producentem. Sed hæc nõ noſtri inſtituti ſunt. A' Minerua Minerual formatur, quod & Mineruale dicitur, ut placet aliquibus, præmiũ quod magiſtris exhibetur, hoc eſt græcè δίδακτρον. id in III de Re ruſt. oſtendit Varro. Meminit & Hieronymus in epiſtola Pauli ad Epheſios, innuunt Horat. & Ouid. ut notat Politianus. A' Minerua quoq; Mineruij uerſus, & Mineruium, id eſt Mineruæ templum, cuius meminit P. Victor in nona urbis regione. Fuit & Mineruium oppidum uetuſtum, de quo T. Liuius in V. Dec. Eſt & recens in agro Bononienſ. unde eſt ridiculum in uulgi ſermone, in eo uerſari. Sed ut à Minerua Mineruiũ, ita ἀπὸ τῆς ἀθηνᾶς Athenæum deducitur, pro loco ubi homines literati cõueniunt, & de literarum

ac diſciplinarum ſtudijs agunt, græcis, quorum eſt frequens uocabulum: ſed & latinis. Locus præterea Romæ fuit, ubi diſcentes ſe exercebant, ut ait Dion hiſtor. ubi etiam recitabantur uerſus & orationes, & cætera. Eius loci meminere & ueteres Horatiani interpretes, item Lampridius, & Hieronymus. Locus eſt in ſecundo Herodiani, de quo plerique dubitant, ubi ait ille & græcè & latinè à Politiano: Commodi interfecti corpus uehiculo delatum, furtim miſſum in Ariſtæum. quidam emendant, Athenæum, coniectura ducti, quòd Ariſtæum in urbe non fuiſſe legant. Mineruam ait in primo Diod. aerem uocatam, & Iouis filiam dici, & uirginem fuiſſe, quoniam aer ipſe non corrumpatur, & ſublimiorem locum teneat, quapropter ex uertice Iouis nata dicitur. Porphyrius philoſophus Mineruam uirtutem ſolis exiſtimabat, quæ humanis mentibus prudentiam ſubminiſtraret. ideóque ex capite Iouis prognata, id eſt de ſumma ætheris parte edita ferebatur, unde ſit ſolis origo. Eadem Macrobius repetit. Sanè Heſiodus in Theogon. μῆτιν, hoc eſt conſilium, ſiue prudentiam, Mineruæ matrem cecinit, quod & Phornutus refert. nam Metin cum deuoraſſet Iupiter, inde mox deam ipſam Mineruam concepit, ac genuit: quamuis etiam in fine poematis, id eſt Theogoniæ, alteram ex paterno capite ortam Mineruam fingat. Copioſe uerò hanc fabulam eſt interpretatus Chryſippus, ille Stoicorũ ſcriptor acerrimus, quem tamen Cl. Galenus impugnat, non ut medicus, ſed ut philoſophus acutiſſimus, lib. tertio de Hippocratis & Platonis decretis: quę breuitatis cauſa ipſe prętermiſi. Sed enim & de Meti meminere etiam Chriſtiani ſcriptores, dum rident gentiũ ineptias, & fabulamenta, ut Clemens, & Epiphanius, uiri cùm doctrina, tum ſanctitate inſignes. Epiphanius enim, dum contra Hæreticos ſcribit, & Gnoſticos præcipuè, inter cætera ita ſcribit: Introducunt, inquit, poetæ Iouem, ſuam filiam μῆτιν deuoraſſe: infantem autem nemo utique deuorarit, uelut ſanctus Clemens turpes deorum græcorum actiones irridens dixit. nam Metin deuorans, non infantem deuorare potuit, ſed propriam genituram: & cætera, quæ abominanda Gnoſtici illi hæretici peragebant, quæ præfato pudore uir ſanctus exequitur. Mineruæ autem nomine M. Cicero quinque nominat in tertio de Nat. deorum. Primam, quam Apollinis matrem dixit: ſecundam, ortam Nilo, quam Ægyptij Saitæ colebant: tertiam, illam quam Ioue generatam, in Ioue dictum eſt: quartam, & Ioue natam, & Polyphe Oceani filia, quam Arcades Coreſiam nominabant, & quadrigarum inuentricem ferebant: quintam, Pallantis, quæ patrem dicitur interemiſſe, uirginitatem ſuam uiolare conantem, cui & pinnarum talaria effingebant. Hæc ex Cicerone. Arnobius quoque

quinque

A quincꝫ commemorat, ex quibus prima non uirgo, ſed ex Vulcano Apollinis procreatrix: Nili altera proles, & quæ eſſe perhibetur Sais: Saturni tertia eſt, & quæ uſum excogitauit armorum: Iouis quarta progenies, quam Meſſenij Coryphaſiam nuncupant: & quę Corypallantem occidit patrem, inceſtorum appetitorem, eſt quinta. hac parte Arnobij codex deprauatus eſt, quare uide quæ paulo pòſt in Coryphaſia dicam. Effingebatur uerò Minerua uarijs etiam modis, uultu in primis uirili & truculento, teſte Phornuto. Alij armis inſignem, oculis toruam, & glaucis, cum haſta prælonga, & cryſtallino clypeo effecere: omniáꝗ hæc myſticè, prudentis ac ſapientis dicunt ſignificare naturam. Pauſanias uerò in Attica, ſimulachrum Mineruæ in hunc propè modum effictum deſcribit: Simulachrum, inquit, ex auro & ebore conſtat, media eius galea ſphingis ſpecies appoſita, utraque uerò galeæ parte gryphes ſunt exculpti. Simulachrum ſtat, ueſte podere, id eſt ad talos demiſſa: Meduſæ capite in eius pectore ebore inſerto, & Victoria magnitudine quatuor cubitorum. in manu eſt haſta, ad pedes ſcutum iacet, iuxta haſtam draco, & cætera. Huius quidem ſtatuæ ſic uidetur Plinius meminiſſe, libro XXXIIII. Phidias, inquit, præter Iouem Olympium, quem nemo æmulatur, fecit & ex ebore æquè B Mineruam Athenis, quæ eſt in Parthenone aſtans. Alio modo ab Apuleio libro decimo deſcribitur. Capite, inquit, galeam gerens, contectam oleagina corona, clypeum attollens, haſtam quatiens. Legimus & Mineruam ſæpius ſtantem, ſed & ſedentem, cuius & Euſtathius meminit. Perinam enim ſcribit, mulierem quandam Ægypti, ipſam ſedentem contexuiſſe: unde, ait, Mineruæ ſedentis ſtatua fieri cœpta eſt. Notiſſimum eſt illud, eam peplo ornatam, frequenter effictam fuiſſe: & pleruncꝫ cum noctua, ut ſæpe uidemus, nunc ad pedes, nunc in capite: ſed & cum dracone. Quare cum in exilium iret Demoſthenes, dixiſſe fertur, Mineruam tribus immanibus oblectari feris, noctua, dracone, populo: miror non etiam gallo dixiſſe, quippe Pauſania tradente, in Eleorum arce galeæ Mineruæ gallus inſidebat, quòd gallus pugnax auis ſit. quinimmo & ſimulachrum eius legimus, quod cornicē pręferebat. Notiora uerò ſunt, quàm ut pluribus explicem, Gorgona & ægida illi attribui. & in ipſa quidem ægide caput erat Gorgonis, linguam exerens: ideo quòd linguæ uſus, id eſt ſermonis, in omni re præſtet, atcꝫ excellat. Si tamen plura uelis, lege in VIII. Æn. Verg. ibi:

Aegidaꝗ horrificam turbatæ Palladis arma,
Certatim ſquammis ſerpentum, auroꝗ polibat,
Connexosꝗ angues, ipſamꝗ in pectore diuæ
Gorgona, deſecto uertentem lumina collo.

rr 3 Nec

Nec eo loco Seruium legere pigeat. Sanè olea Mineruæ attribui-tur, propterea quòd ſemper uiret, & neſcio quid glaucedinis habeat. & oleum, quod nihil contineat humidi admixtum, ſed ſemper ſincerum & ἀκήραιον perſeuerat: ſic & uirginitas, ut Phurnutus ait. Sunt qui huic deæ oleæ ſertum aſſignent, quod hæc arbor pacis ſit ſymbolum. nam & ideo arma inferri dicuntur, ut poſtea in pace uiuatur. Scribit Plinius: Athenis quoq;, inquit, olea durare traditur in certamine edito à Minerua, de quo ipſius & Neptuni certamine non modo Muſæ & græcæ & latinæ, ſed & utraq; hiſtoria, plurima prodidere. Certè illud Pauſanias tradit, oleam arſiſſe, cum Medorum incendio urbs Athenarum cõflagrauit: & exuſtam, eodem die in duorum cubitorum proceritatem germinaſſe. Illud etiam mirum ſcribit Plin. in oppido Troadis circa ſimulachrum Mineruæ, in eodem relicta ſacrificia non putreſcere. Sed iam his ſic expoſitis, cognomina interpretari aggredior. A

Pallas Minerua in primis dicta eſt, uel à Pallante gigante occiſo, ut ſcribit Seruius: uel quod in Pallante palude orta eſt, ut Feſtus: uel ἀπὸ τοῦ πάλλειν τὸ δόρυ, id eſt, à uibranda & concutienda haſta: uel à ſaliendo, & ſaltando in bello, ut Plato ait. nam uel ſe, uel aliquid à terra attollere, ſeu manibus quippiam efferre, πάλλειν & πάλλεσθαι dicitur, hoc eſt uibrare, agitare, & ſaltare. Alij à Pallante patre dictam uolunt, quem illa interemerit, uirginitatem ſuam uitiare conantem. Sed an geminos patres Minerua habuit? Arcades quidem fabulantur, Mineruam adhuc paruulam ab Ioue miſſam ad Pallantem Lycaonis filium, ut cum eius filia in eius ædibus educaretur: ubi cum adoleuiſſet Minerua, educatoris filiam in deorum numero cooptauit, uictoriamq;, id eſt νίκην uocauit, ſe uerò ab educatoris nomine Pallada dixit. Auctores Alicarn. Dionyſius & Pauſanias, ut etiam in Victoria repetam. A' Pallade Palladion uocabatur, hoc eſt Palladis ſimulachrum: quod alij unum è cœlo lapſum, apud Athenas tantum fuiſſe, ut ait Seruius: alij duo uolunt, Troianum & Athenienſe. de Troiano Vergilius in ſecundo Æn. B

Omnis ſpes Danaûm, & cœpti fiducia belli,
Palladis auxilijs ſemper ſtetit, impius ex quo
Tydides, ſed enim ſcelerumq; inuentor Vlyſſes,
Fatale aggreſſi ſacrato euellere templo
Palladium, cæſis ſummæ cuſtodibus arcis,
Diripuere ſacram effigiem, manibusq; cruentis
Virgineas auſi diuæ contingere uittas: &c.

Palladium demum Romam delatum ferunt, qua de re præter Seruium, Dionyſ. Alicarn. multa, inter quæ & hoc: Poſtea, inquit, capta urbe inferiore, Sican dicunt,

A can dicunt, dominum arcis factum, ſuſtuliſſe ex adytis & magnorum deorum ſacra, & quod adhuc ſupererat Palladium. nam alterum quidem Vlyſſem & Diomedem, noctu ingreſſos Ilion, furto abſtuliſſe aiunt: profectum deinde ex urbe Æneam, ſacra ipſa ſecum ferentem in Italiam adueniſſe. Arctinus autem poeta, datum eſſe dixit Dardano ab Ioue Palladium unum, fuiſſéq; ipſum in Ilio, donec urbs capta eſt, abſconditúmq; in loco inacceſſo: exemplum autem eius ita adornatum, ut nihil ab exemplari differre uideretur, ad fallendos inſidiatores, in aperto fuiſſe poſitum, idq; Achiuos per inſidias ſurripuiſſe. Hæc Alicarnaſ. quibus manifeſtè uidemus Seruium deceptum, quæ de Mamurio confingit. Illud item de Palladio in Parallelis, quòd Ilus captus ſit oculis, quòd Palladium ex incendio ſuſtuliſſet, id quod deinde & Metello accidit eadem cauſa. minime enim licebat Palladium mortalium oculis conſpici. & hæc ille ex Dercyllo, & Ariſtide Mileſio recitat. Scribit & Strabo in ſexto, in Ilio cum Caſſandra uiolaretur in templo, Palladium ſeſe auertiſſe: quo loco idem de Palladio & alia ſubdit, tum Romæ, tum Lauinij, & Luceriæ, &c. Scribit & Varro in libris quos de familijs Troianis ſcripſit, Nautiorum familiam Romæ fuiſſe, quæ Palladium cuſtodiret, & ſacra retineret: ex quo
B Nautes apud Vergilium inducitur in quinto Æneid. Fuit & Athenis locus quidam iudiciorum, Palladium nuncupatus, de quo Demoſthenes in oratione κατ᾽ ἀριστοκράτους: Alter, inquit, iudiciorum locus in Palladio erat, ubi de cæde præter uoluntatem, uimq; ui repellendo illata quærebatur, &c. Meminit et, ſi ſatis recordor, Pauſ. in Attica. Pollux quoq;: Euerſa, inquit, Troia à græcis, Athenas Palladium fuiſſe delatum. Phaleri uerò habitatores, qui portus eſt iuxta Pireæum, illos eſſe hoſtes arbitrati, in mare præcipites dedere. Acamas etiam dixerat græcos fuiſſe homines, qui Palladis ſimulachrum attulerant: occiſos itaq; oraculum uocauit ἀγνώστους, id eſt ignotos, quòd cum eſſent amici conterraneíq;, tanquam ignoti periere. qua ex re in eo loco ob rei memoriam Palladium ſacrum, & tribunal conſtructum fuit, ubi de cæde non uoluntaria ius diceretur: quoniam Phalerei non nocendi, ſed iuuandæ gratia patriæ, imprudenter tanquam hoſtes interfeciſſent. plura de hoc iudicij foro Pauſ. in Attica, quo loco Demophõtem primùm pœnas luiſſe prodidit, quod cum Phalereis Argiuos pepulerit: intereáq; Athenienſem quendam incautum à Demophontis equo prouolutum, calcatúmq; interiſſe, atq; ideo Demophontẽ pœnas dediſſe. Sed iam plura de Palladio, quàm putaram.

Parthenos Minerua, id eſt uirgo, Athenis in arce, id eſt Acropoli culta eſt ſumma religione, unde & in ea templum Parthenon eſt di-

ctum. Hinc & ſæpe legas in Parthenone apud ſcriptores, etſi pa- A
rum quandoq; emendatè. Iuno quoque aliquando πάρθενος nun-
cupata eſt, ut ſuo loco diximus. Sed enim à Partheno Minerua,
herba Perdicion, id eſt, quæ Vrceolaris herba à noſtris uoca-
tur, Parthenium appellata eſt. Vernula, ſcribit Plinius, charus Pe-
ricli Athenienſium principi, cum is in arce templum ædificaret,
repſiſſetq; ſuper altitudinem faſtigij, & inde cecidiſſet, hac her-
ba dicitur ſanatus, monſtrata Pericli in ſomno à Minerua: quare
uocari parthenium cœpta eſt, aſſignatúrque ei deæ. hæc ex Pli-
nij uerbis.

Tritonia, uel Tritonis Minerua cognominata, ut notiſſimũ eſt.
Pauſanias in Bœot. Triton torrens eſt, inquit, haud magnus, pro-
pe Alalcomenas in Bœotia, uerſus Libyam fluens, & ex Tritone
palude in mare fertur, ubi tradunt educatam Mineruam, & non
in Lybia. Noſter hic tamen Mela à Tritone Libyca dictam pu-
tat, his uerbis Libyam deſcribens: Super hunc ſinum, inquit, in-
gens palus amnem Tritona recipit, ipſa Tritonis: unde & Miner-
uæ cognomen inditum eſt, ut incolæ arbitrantur, ibi genitæ: fa-
ciuntq; ei fabulæ aliquam fidem, quòd quem natalem eius putant,
ludicris uirginum inter ſe decertantium celebrant. hæc Mela. Idem B
tradit & Herodotus, ut mox oſtendã: ſed & Lucanus poeta in no-
no, his uerſibus canit:

Torrentem Tritonos adit illæſa paludem,
Hanc (ut fama) deus, quem toto littore pontus
Audit, uentoſa perflantem littora concha:
Hanc & Pallas amat, patrio quòd uertice nata
Terrarum primam Libyen (nam proxima cœlo eſt,
Vt probat ipſe calor) tetigit, ſtagniq; quieta
Vultus uidit aqua, poſuitq; in margine plantas,
Et ſe dilecta Tritonida dixit ab unda.

Idem affirmat Iſaacius Lycophronis interpres, idem fabuloſe in-
nuit Æſchylus. uel quòd ab Ioue genita, & apud Tritonem edu-
cata fuerit. uel dicta, ut Sthenæ placuit, quòd τριτόμηνις, id eſt
tertio die menſis genita fuerit: hinc etiam apud Athenienſes terti-
us menſis dies Mineruæ fuit conſecratus. uel quòd tertia nata ſit
ex Ioue, poſt Apollinem & Dianam. uel quòd ex Iouis capite edi-
ta ſit. Bœotiorum enim lingua, uel Æolicorum, τριτὼμ, uel τρι-
τὼ caput dicitur. uel quòd eadem ſit quæ & Luna, quæ tertia à coi-
tu die apparere incipit. uel quòd nihil ab aere differat, qui ter-
tium eſt elementum. Quapropter & Diodorus in primo ait, Mi-
neruam

A neruam aeriã nominari. Euſeb. in Præparatione euang. & ipſe Tritoniam aera uocauit: qui quòd ter in anno mutetur, tres quoq; habere dicitur qualitates, caliditatem, frigiditatem, & tẽperiem: ideo Tritonia appellata. nam τρίτον tertiũ dicimus. Democritus quoq; philoſophus Pallada ideo Tritonida cognominatã prodidit, quòd tria hæc mortalibus fuerit elargita, βουλεύειν καλῶς, κρίνειν ὀρθῶς, καὶ πράττειν δικαίως. hoc eſt, bene conſulere, rectè iudicare, & iuſtè facere. Notãt Apollonij interpretes in primo Argonaut. tres fuiſſe Tritonis nomine: unam aiunt hanc in Bœotia, alteram in Theſſalia, tertiam in Libya. Pauſan. uerò in Arcad. à ſuprà recitatis aliam affert opinionem. Scribit enim, Alipherenſes in Arcadia (uetuſtum eſt id oppidum) maximè Pallada uenerari, atq; apud ſe genitã & educatã iactare, ex eoq; Lecheatæ Iouis aram extruxiſſe, utpote qui Pallada ibi ediderit, fontemq; Tritonidem appellaſſe, ſibiq; cætera uendicaſſe quæ de Tritone feruntur. Simulachrum etiam Mineruæ æreum fuiſſe apud eos, ab Hypatodoro fabrefactum: celebritatemq; ibi habitam, in qua & Myiagro rem ſacrã agebant, quem deum in primo Syntagmate deſcripſi. Scribit in quarto Herodotus, Libycos dicere ſolitos, Mineruam Neptuni filiam & paludis Tritonidos: quæ cum neſcio qua cauſa à patre reprehenſa
B fuiſſet, ipſam ſe Ioui donaſſe, Iouem filiam aſciuiſſe. quo loco idem ſcriptor exequitur & diem feſtum, & celebritatem, quam propterea puellæ celebrabant, certamine quodam cruento: in quo quæ morerentur, non uirgines reputabantur, & una inter eas ipſo certamine celebrabatur, ornabaturq;. Sed enim nequid omittam, & dea hæc Tritogenia nuncupata eſt, de qua Sex. Pompeius: Tritogenia à ripa Tritonis fluminis dicta, quòd ibi primitus ſit uiſa. Diodorus uerò, Tritogeniã ideo ab Ægyptijs uocatam ait, propter tria anni tempora, uer, æſtatem, & hyemem. Tres enim Ægyptij anni partes faciebant. Sed & triplicem Mineruam præferunt, quæ in Cratylum Platonis Procli ſcholia circunferuntur: primam πηγαίαν & νοερὰν, ſecundam ἀρχικὴν, tertiam ἀπόλυτον. quo loco multa, quæ ad antiquæ philoſophiæ & theologiæ myſteria pertinent, explicantur. Nunc nos reliqua proſequamur. Apollonij interpretes in quarto, poſtquam de Tritone Libyæ uel Bœotiæ alijs cõſentanea ſcripſiſſent, tum & hoc ſubiungunt, οἱ δὲ, τὸ τρεῖν ἤγουν τὸ φοβεῖσθαι τοῖς ἐναντίοις παρέχουσα. Hoc eſt: Alij, quòd hæc faciat cõtrarijs τρεῖν, id eſt timere. id quod et Seruius in II. Æn. Tritonia, inquit, aut quaſi terribilis, ἀπὸ τοῦ τρεῖν, quod eſt timere: aut ſecundũ Ircanum, &c. Heſychius etiam, τριτογένειαν καὶ τριτογενῆ Mineruam cognomine ſignificare ait, ἀπὸ τοῦ τρεῖν ἐγγεννᾶν τοῖς πολεμίοις, hoc eſt, ab eo quòd pugnantes timere faciat. & hoc & plura Phurnutus ſcribit:

ſcribit:à quo & illud,eam dictam etiam ἀτριτώνην,quaſi nō teratur A ullo labore.alij ad triplicē philoſophię ſpeculationē pertinere aiunt. Plutar. tamen in Iſide & Oſiride, Pythagoricos ſcribit numeros & figuras honorare ſolitos nominibus deorū. Triangulū enim æquilaterum,Mineruam appellarunt Coryphagenem,& Tritogenean, quod τρισὶ καθέτοισιν ἀπὸ τριῶν γωνιῶν ἀγομέναις διαιρεῖται: hoc eſt, Tribus lineis ad perpendiculum ductis,à tribus angulis diuiditur.

στρατεῖα,id eſt militaris Minerua cognominata,quòd bello & militiæ præeſſet.unde etiam dictus Iupiter Stratius apud Herodotū, ut in Ioue dictum eſt.Lucianus in Dialogis meretricijs, Stratiæ Minerue,id eſt militaris meminit.ἀστρατείαν etiā eandem nuncupatā legimus à Lacedæmonijs, cuius deæ templum fuit in Laconia: ideo ſic nominatum, quòd illic Amazones ulterius, cum in Græcia pugnarent,non prodiuere.hanc uerò potius Dianam Pauſ.ait.

ἄρεια, id eſt Martia Minerua ab antiquis culta fuit,quòd dux & gubernatrix exiſtimaretur bellorum,& iuſtitiæ defenſatrix, ut ſcribit Phurnutus.Proditū eſt,cū Oreſtes poſt matris cædē iudiciū ſubijſſet,in Ariopago cauſam dixiſſe:quo in loco Oreſtes abſolutus à parricidio,Martię Mineruæ arā conſecrauit, ut in Attica Pauſ.ſcribit: Ariopagus, inquit, id eſt Martis uicus ea cauſa dictus eſt,quòd ibi ἄρης,id eſt Mars condemnatus fuerit,cū Alirrhotion occidiſſet. B quo loco etiā Oreſtes, quòd matrem interfecerat,iudicatus eſt: qui ut ſententię pœnam effugeret, aram Mineruæ inſtituit, quæ ἀρείας ἀθηνᾶς βωμὸς uocata fuit. Huic porrò deæ ex manubijs Marathonijs ædem Athenienſes conſtruxere.

Hippia,id eſt equeſtris Minerua,ut Phurnutus ait,item Pauſ. in Attica, nec quidem ſemel: item Arpocration. ſic uerò nuncupata, quod currum inſtruxerit prima. hanc Iſæus rhetor & Mnaſeas Neptuni filiā fuiſſe tradiderunt,ac Polyphes Oceanitidis.δάμνιππον etiam uocatam ſcribit Phurnutus,quaſi dicas equidomitricem.

Sthenias Minerua,hoc eſt robuſta,colebatur apud Trœzenios. ferunt enim,cum inter Mineruā & Neptunū cōtentio eſſet, utrius ea foret regio,Iupiter ſtatuit,ut amborum eſſet urbs cōmunis. hinc porrò factum eſt, ut Pallas & Sthenias & Polias cognominaretur: hoc eſt, & robuſta,& ciuilis : Neptunus uerò ut rex appellaretur. hinc etiā in Trœzeniorum nummis altera parte fuit Neptuni fuſcina,ſeu tridens:altera uerò os Mineruæ,ut à nobis alibi relatum eſt.

Glaucopis Athena,hoc eſt glauca oculos,uel cæſia Minerua,cognominata fuit non modo à poetis & ſcriptoribus, ſed & in ſimulachris ita effingebatur. Scribit enim Pauſ. in Attica, ſupra Ceramicum & porticum regiā appellatā,tēplum fuiſſe Vulcani, cum Palladis ſimulachro, cui glauci erant oculi, iuxta Libycorum fabulā, qui Pallada

A Pallada ex Tritonide & Neptuno natā ferunt: & ideo glaucos oculos habere, ut etiā Neptunus habet. Alij ſunt qui autumant, quod τῆς γλαύκης, id eſt noctuæ oculos haberet, quæ auis etiam ei (ut dictum eſt) aſcribebatur: ideo γλαυκῶπις eſt appellata. Alij putant ideo uocatam, quòd uirtus illuſtris ſit, & conſpicua. Diodorus Siculus ab Ægyptijs ea cauſa Glaucopin appellatam prodit, non ea (inquit) quā Græci putant, quòd glaucos habeat oculos: ſed quòd aer, quem Pallada antiqui credebant, glauci ſit coloris. Scribit Gellius ſic uocatam, nō tam quòd glaucos, id eſt cæſios oculos haberet, ꝙ quòd horrēdo ac formidoloſo eſſet aſpectu. unde & glauci, id eſt cæſij leones & βασιλικοὶ traduntur, quod & Phurnutus ait. Sunt & qui dracones eadē ratione Glaucopas nuncupent. Eſt & apud Stephanū in Alcomenio, ex Alcomene & Athenaide Hippobotæ filia Glaucopus, à quo Glaucopion, & Glaucopis. Cæſia porrò à ueteribus dicta Minerua eſt, quaſi Cœlia, ut docet Gellius in ſecundo. Auctor Priapeiorum Flauam appellauit, illo Scazonte,

Minerua flauo lumine eſt, Venus pœto. Naſo in eleg.

Quid ſi præcipiat flauæ Venus arma Mineruæ?

Ventilet accenſas flaua Minerua faces. Idem in Arte:

Si pœta eſt, Veneri ſimilis: ſi flaua, Mineruæ. Quidam putant

B inepte à capillorum colore flauam Mineruam dici. Sed de flauo & glauco colore uide Gelliū: & ſi libet, noſtrū Thileſium. Sed enim & Minerua ab oculorum truculēto aſpectu, & acri intuitu γοργωπὸς eſt cognominata, ut grammatici obſeruant, ἀπὸ τοῦ γοργοῦ ὠπὸς, id eſt, à terribili acri'ue aſpectu.

Poliuchos Minerua cognominata, cuius ædes, ut Pauſ. ſcribit, in arce fuit Spartanorum. πολιοῦχοι enim communi genere, ut Suidas ait, dicuntur, qui ciuitatibus imperant, eiſq; moderantur: nos, deos tutelares dicere poſſumus, ſeu cuſtodes. Hinc & Iupiter etiam hoc cognomine uocatus eſt, ut dictum eſt. Hinc Vitellius Cæſar patinam ſuam (ut ait Tranquillus) ob immenſam magnitudinem clypeū Mineruæ, ægida Poliuchi dictitabat. Poliuchi cùm alij, tum in primo Herodotus meminit. Valla tutelarem interpretatus eſt.

Chalciœcus Minerua à Lacedæmonijs cognominata, cuius (ut Pauſ. in Lacon. ait) ſimulachrū æneum Gitiadas uir indigena confecit, ſimul'q; in eandem uerſus edidit. Suidas, Chalciœcum Mineruam appellatam à Spartanis ait, quòd οἶκον χαλκοῦν, hoc eſt quòd ædem æream haberet: uel quod Chalcidenſes ex Eubœa exules eam conſtruxerant. Meminit in primo Thucydides, nec ſemel Plutarch. diuerſis in locis, itē in Pauſaniæ uita Æmilius Probus, & Stobæus ex Chryſermo, in ſecundo hiſtor. ſed & Ælianus in Varia hiſtor. & Titus Liuius, & Apuleius. Sunt qui Polyuchon & Chalciœ-

Calciœcum eandem faciãt. Mirum & adhuc eſſe aliquos, qui apud Liuium Chalcionem legendum putent, & Chalcioniam apud Thucydidem latinũ. Fuit & Minerua Chalcidica in urbe Roma, in nona regione, ſi uera P. Victor prodit. Quidam nunc D. Marię eſſe arbitrantur, quod templum ab ea nomen adhuc ſeruat. quidam Mineruium. meminit, ni fallor, & Dion in hiſt. lib. LI. A

Hellotis Minerua nuncupata, quòd cum Dorienſes Corinthum urbem cæpiſſent, arderentq́ duæ ſorores, Eurytion & Hellotis, in Palladis templũ confugerũt, ubi & interierũt. mox ſubſecuta peſte oraculũ redditũ eſt, expiandos ſororũ manes arſarũ. quare ceſſante peſtilentia, templum Mineruæ Hellotidi conſtruxerunt, & Hellotia celebritas inſtituta eſt. Alij ab ἕλος, id eſt palude, quaſi paluſtrem dicas. alij ab ἑλεῖν, id eſt capere, ab equo uidelicet Pegaſo, cui Pallas primũ frenum impoſuerit. plura his legas in cõmentarijs Pindari, in Olymp. Fuerunt & Hellotides coronę ambitus ingẽtis è myrro, ab Europa dictę, quam Corinthij Hellotida appellabãt. hinc & Hellotis Minerua: Athenæus auctor.

κορυφαγένη ἀθηνᾶ, Coryphagenæ Minerua à Plut. dicitur in lib. de Iſi & Oſiri, quod è Iouis capite orta putaretur. & ut ait poeta,

Quæ de patrio uertice nata dea eſt. & Lucanus,

Hanc & Pallas amat, patrio quæ uertice nata eſt. Fabulantur uerò, Vulcanum ſecuri patris caput aperuiſſe, quod & Lucianus in Dialogis ridet, & Pindarus in Olymp. in Diagoræ Rhodij hymno: Cum, inquit, Vulcani inſtrumẽto, id eſt ęrea bipenne Pallas ex uertice patris prorumpens uehementer exclamauit, ita ut cœlum & tellus formidarent. quam fabulam pleriq; in allegoriam conferunt. Illud nunc tantum, quod idem tradit Plut. Pythagorici numeros & eorum figuras deorum appellationibus honeſtare ſolebant: nam triangulum æquilaterum uocabant ἀθηνᾶν κορυφαγένην, & τριτογένειαν, quoniam à tribus lineis ad perpendiculum ductis ex tribus angulis deducitur. Poetæ quoq; fabulantur, in Mineruæ natiuitate aureos hymbres pluiſſe. hinc illud Claudiani: B

Auratos Rhodijs hymbres, naſcente Minerua,
Induxiſſe Iouem perhibent.

Coryphaſia etiam Minerua appellata eſt à Coryphaſio promontorio, in quo Pylos urbs condita fuit, ut Pauſ. tradit. Stephanus tamen, Coryphaſion regiunculam Laconicã ſcribit, Pylo proximam. de Coryphaſia Minerua ſic in IIII. prodit Arnobius: Quid, inquit, arbitramur fore? deſiſtet'ne illa Mineruã ſe dicere, cui Coryphaſiæ nomen eſt, uel ex Coryphæ matris ſigno, uel quòd è uertice ſummo Iouis parmam ferens emicuit, atq; armorũ accincta terroribus, &c.

Idem:

A Idem: Iouis (inquit) quarta progenies, quã Meſſenij Coryphaſiam nuncupant. ex his Arnobij uerbis corrigere facile poſſumus locum apud M. Tullium in III. de Nat. deorum, ubi quartam cõmemorat Mineruã, ut non Polyphe eius mater, ſed Coryphe legatur. et ibidẽ pro Coreſia, Coryphaſiam legendum: tametſi etiã Coreſiam Palladа legamus, ut paulo pòſt dicam ex Stephano. De Polyphe non me præterit, quod ſuprà ex Iſæo & Mnaſea relatum eſt, ex qua & Neptuno orta dicitur Minerua.

Lyndia Minerua cognominata fuit in Rhodo inſula, ab urbe Lyndo. de hac Diod. Siculus inter cętera tradit, Danaum cum filiabus Lyndum appuliſſe ex Ægypto, extructoq́ Mineruæ templo ſtatuam deæ ingentem dicaſſe. paulo pòſt ſubdit: Cadmus Mineruam Lyndiam muneribus ornauit, in quibus olla fuit ænea, admodum conſpicua, uetuſto more fabrefacta. in ea literis Phœniceis tunc primum in Græciam delatis inſcriptum erat, Rhodum uaſtatum iri à ſerpentibus. lege Bibliothecam Diodori. Meminit & Strabo lib. XIIII.

Capania nominata Minerua, ut Pauſanias tradit, Argis in gymnaſio Cylabare, ubi eius fuit ſimulachrum: aut à Capaneo dicta, aut à curru qui κάπανα à Theſſalis dicebatur.

B Ophthalmitis, quæ & Optiletis, hoc eſt, ocularis Minerua, à Lacedæmonijs culta fuit. cuius ædem à Lycurgo conſtructam, prodit Pauſanias, cum ipſi Lycurgo oculorum alter ab Alcandro erutus fuiſſet, dum in Alpion locum confugiſſet: cui opem ferentibus Lacedæmonijs, reliquum ſeruauit. Plutarch. cùm in Lycurgi uita, tum in Apophtheg. Ophthalmidis non meminit, ſed Optileten uocat. nam (inquit) apud illius regionis Doricos oculi ὀπτίλοι dicuntur. ſed enim baculo Alcander Lycurgo oculum eruit, ut idem ſcribit Plutarchus, & à populo Lycurgo traditus, ut de eo ſupplicium ſumeret. Sed Lycurgus nullo alio ſupplicio Alcandrum affecit: tantum ſibi miniſtrare & famulari coegit, & ex inſolenti ac immani manſuetum probumq́ reddidit.

ὀξυδερκοῦς ἀθανᾶς, id eſt acutè uidentis Mineruæ templum à Diomede poſitum fuiſſe, ſcribit Pauſan. cum ad Troiam pugnanti procul ab oculis Pallas caliginem depuliſſet, & inde factam appellationem, ab acutè ſcilicet uidendo.

Cypariſſia Pallas in Aſopi urbis Laconiæ arce templum habuit, ut Pauſanias ſcribit. idem & in Cypariſſijs cultam, & templum habuiſſe, tradit in Meſſen. Stephanus uerò: Cypariſſea, inquit, Triphyliæ urbs, quæ & Eranna uocabatur, unde gentile nomen Cypariſſeus, & κυπαρίσσια Minerua.

ss Alea

Alea Pallas cognominata fuit, quam Peloponnenſes ſumma ue- A neratione colebant, ut in Lacon. ſcribit Pauſ. ad quam Leotychides rex pulſus confugit, ob rem auarè adminiſtratam contra Alebadas. Meminit & Xenophon libro VI. Hellenicon. ſed & Aleę uetuſtiſſimum templum Tegeates Aleus ędificauit: quo igni abſumpto, alterum Tegeatæ Scopæ Parij opera omnium magnificentiſſimum reſtituerunt. ab Alea Pallade, & Alæa feſta dicta fuere. Mineruæ etiã Aleæ meminit Herodotus, qui hiſtoriam narrat, ut Lacedæmonij cum oraculi ambage perſuaſi in Tegeatas, bellum intuliſſent, uicti & capti plerique, compedes quos tulerant contra Tegeatas, pertulerunt, ac demum Herodoti quoque tempore in huius deæ templo ſuſpenſi pendebãt. Eleam etiam Mineruam legimus apud Strabonem, & Domitium in Syluis Statij,

Aut Eleæ lucis uidit Tegeæa ſacerdos. & idem Statius in quarto Thebaidos,

Templumque Eleæ nemorale Mineruæ. Licet perperam plerique legant Altæ.

μητὴρ, id eſt mater Minerua, & culta & uocata à mulieribus Elæis: quę cum uiderent regionem deſertam, ab hac dea impetrarũt, ut unico concubitu uirorum conciperent. quod cum obtinuiſſent, deam ipſam Matrem nuncuparunt, & eidem templum poſuerunt: B auctor Pauſ. in Eliacis.

Telchinia Pallas, ut eſt apud Pauſan. à Telchinis cognominata creditur, qui è Cypro uenientes, Taumeſſi partem incoluerunt in Bœotia, templumque de ſuo nomine deæ Palladi conſtruxerunt. Nicolaus uerò in libro τῶν ἐθῶν, id eſt conſuetudinum: Telchines, inquit, homines nuncupati ex Creta fuerunt, ſed & in Cypro habitarunt, unde in Rhodum migrarunt, primique eam inſulam detinuerunt. inuidi autem & faſcinantes erant, artificesque exiſtentes priſcorum opera imitabantur, Palladis Telchiniæ ſimulachrum primi erexerunt: ut ſi quis dicat βασκάνου ἀθηνᾶς, id eſt faſcinatricis Mineruæ. hoc idem repetit Stobæus in ſermone de Inuidia.

βουδεία ἀθηνᾶ, Budea Minerua ab urbe Magneſiæ dicta, quæ à quopiam Budeo condita fuit: licet & alia Budæa Phrygiæ fuerit. meminit Stephanus. Alij putant, quòd cum humana prudentia excogitarit, boum opera humũ colere, inde factum nomen. atque ideo eadem ratione Boarmia à Bœotijs dicta fuit, quòd ſcilicet aptarit aratro boues: quod & apud Phauorinum legimus.

Achea Pallas cognominata, cuius templum, ut Ariſtoteles ſcribit, in Italia apud Daunios Apulię populos, in quo antiquitus fuiſſe tradit cùm alia, tum ſecures & enſes, cæteraque Diomedis eiuſque

ſociorum

A ſociorum arma. huius templi cuſtodes canes fuiſſe perhibentur, qui Græcis adeuntibus blandirentur, cæteris mortalibus agreſtes & feri. Accolę longis ac pullis utebantur ueſtibus, propterea quòd cum Diomedes eò delatus eſt, cum captiuis Troianis, loci opportunitate captus, è naui deſcendens ad ſpeculanda loca, relictæ in nauium ſtatione mulieres captiuæ Troianæ, ne in Græciam ſeruitum ducerentur Græcorum uxoribus, naues incenderunt, & propterea ibi conſtitiſſe ferunt eo utentes habitu.

Panachæis Minerua in Achaia culta fuit, cuius templum commune Achęis omnibus fuit, ut in Achaicis Pauſan. prodit.

Pallenis Minerua, cuius Herodotus libro primo meminit, cum de Piſiſtrati Athenarum tyranni reditu agit, in quo Amphilytus Acarnan uates, ornatus pompa ſacerdotali, ita Piſiſtrato cecinit:

Eſt nummus proiectus, item ſunt retia tenta,
Nocte meant thynni, claro ſub ſidere lunæ.

quod interpretans Piſiſtratus, in urbem reuerſus eſt. lege Herodotum. Meminit & Palladis quoque quæ in Pallenide coleretur, Euripides in Heraclidarum tragœdia. De Pallene Diana ſuo loco agemus. Fuit & παλληνία Minerua in Chalcide, ut ſcribit Hе-
B ſychius.

χαλινῖτις, hoc eſt Frenatrix Minerua, uel ut Domitius interpretatur, Frenalis, dicta ἀπὸ τοῦ χαλινοῦ, id eſt freno. Colebatur uerò à Corinthijs. nam Bellerophonti opem deam tuliſſe aiũt, eiq́ꝫ equum Pegaſum, quem & infrenauerat, præbuit: huius deæ ſimulachrum ligneum fuit, ut Pauſ. ait, præter faciem, manusq́ꝫ, & imos pedes, qui ex lapide candido conſtabant.

Scirias Minerua, quæ & Sciras eſt cognominata, à Sciro uate Dodonæo dicta eſt, qui uetuſtiſſimum eius deæ templum condidit: idem & loco in Attica nomen dedit. Scirus autem hic uates eo prælio cecidit, quo Eleuſinij aduerſus Erechtheum regem depugnarunt. eo enim tempore ex Dodona uenerat, ſepultusq́ꝫ eſt prope torrentem, qui & ipſe à Sciro appellatus eſt, ut Pauſan. ſcribit. Stephanus tamen, Scirum quidem Atticæ locum tradit, & Scironidas petras, à Scirone: uel potius à loco ipſo. locus autem à Sciro heroe. Porrò in hoc loco, ait, meretrices proſtare ſolebant. Similiter & Sciraphion locus, ubi κυβισαὶ, id eſt aleatores conueniebant: & σκιροφόρος, quod ἀκόλαστον ſignificat, id eſt prodigum & κυβευτὴν, ab his qui in Sciro uerſabantur. Heſychius uerò: Sciras, inquit, Minerua. Sciron aiunt Neptuni filium uxorem duxiſſe Salamina Aſopi. Strabo quoque in IX. de Attica loquens, & eius partibus & locis: Nam, inquit, à quorundam uocabulis heroum Sci-

ras & Cychria dicebatur, unde & Minerua Sciras appellatur. Et **A** locus alter Atticæ Scira, σκίρα: & Epiſcirosis, ἐπισκίρωσις, quoddam ſacrificandi genus: & menſis Scirophorion. Illud certe obſeruaui, diſtinctè qui græcè hæc nomina ſcripſerunt, hæc per ſimplex ἰῶτα, illa per diphthongum ει notaſſe: quamuis Stephanus & alij quidam confundant. Ergo illud rectè, qui Heſychium exſcripſit, σκιῤῥων.* Sed quod ſequitur, malè, ἀργήτης. ibi enim, ut etiam notat aſteriſcus, legendũ eſt ἀργέστης, qui uentus eſt notiſſimus, ut cum Strabone alij declarant, qui de uentis ſcripſerunt: & ipſe in Æolo, hoc eſt Syntagmate Neptuni retuli. Porrò & Scirrhada legimus, ut apud Arpocrationem: ἀθηνᾶν, inquit, σκιῤῥάδα τιμῶσι ἀθηναῖοι, Mineruam Scirrhada colunt Athenienſes.

Apaturias Pallas, id eſt deceptrix, ſeorſum à Venere nuncupata eſt. Scribit enim Pauſanias, Æthram compreſſam à Neptuno, quo in loco Apaturiæ Mineruæ templum, ab ea conſtructum: & pro Sphæria inſulam Hieram uocauit, ſtatutumq́ eſt, ut Trœzeniorum uirgines ante nuptias zonam huic deæ ſoluerent. De Apaturijs celebritate in Venere plenius egimus.

Hygeia, id eſt ὑγεία Minerua ab Athenienſibus culta, cuius ſtatua in acropoli ænea ſpectabatur, à Pericle poſita, quod ei in ſom- **B** nijs dea oſtendiſſet, quomodo ſanaretur artifex tantum non conclamatus, qui in propylæorum conſtructione ex alto ceciderat. Memini ſuprà ex Plinio, in Partheno. Huius deæ meminit & Lycurgus orator, in oratione περὶ τῆς ἱερείας. meminit & Pauſanias in Attica. item Val. Arpocration. Fuit & altera Hygiæ Mineruæ ſtatua in populo Atticæ Acharnis, quam Soſpitem interpretatus eſt Domitius. Porrò de Hygia Æſculapij alibi, hoc eſt, & cum patre, & ſuo loco dictum.

Ilias Minerua cognominata eſt in Daulia, cuius templo canes alebantur: quibus id erat inſtituti ac moris, ut aduenientibus Græcis blandirentur: barbaris uerò ſi aduenirent, latratu infeſti erant. Scribit Dion Chryſoſtomus in libro de bello Troiano, cum Vlyſſes legatus de pace ad Troianos miſſus fuiſſet, græcos à Troia abituros ſpopondiſſe, ſe Mineruæ relicturos maximam ac pulcherrimam oblationem, cum hac inſcriptione, Hilaſterion, id eſt ſacrum, Achiui Palladi Iliadi. ἱλαστήριον uerò καθάρσιον θυσιαστήριον, id eſt expiatorium, ſeu propiatorium, purgatorium ſacrificium. Mineruæ etiam in Ilio meminit Xenophon, ſtatim in principio Hellenicôn.

Singa Palladis nomen apud Phœnices, cuius nominis ſimulachrum Thebis Cadmus conſtituit, ut Pauſan. docet.

Craſtia Minerua templũ habuit apud Sybaritas, de quo ſic Hero

dotus

A dotus in V. Propè (inquit) Craſtin, Dorieum capta Sybari extruxiſſe aiunt templum Mineruæ, Craſtiæ cognomine.

Laphrya Pallas cognominata legitur, ut notat in Lycophronem Iſaacius, quòd ex bello ſpolia ducat: quaſi dicas, Laphyria, quando ita græcè ſpolia dicuntur. de Laphrya Diana ſuo loco agemus.

Pylætis Minerua cognominata eſt, quòd in portis urbium appingeretur. quin etiam & in ædium ianuis, ueluti in ſuburbijs Mars: ea ſcilicet ratione ſignificantes, in urbe & ædibus prudentia opus eſſe: foris uerò ut quæ eſſent, defenderentur armis, belloq́ꝫ.

Aethyia Minerua cognominata, quaſi αἴθυια, id eſt mergus dicas: quòd cum prudentia nauigare oporteat, mergi exemplo. Mineruæ Æthyiæ meminit in Attica Pauſ. Cum, inquit, ab Apollinis & Dianæ Agreſtis templo deſcendis, Pandionis heroum, ideſt Pandionis herois templum occurrit, quem eo loco ſepultum iam diximus, quem Mineruæ Æthyiæ ſcopulum uocant. quo loco in græco & latino codice hoc nomen perperam ſcribitur. in græco enim ἤθυια, in latino uerò ethyſia legitur: cum in utroq́ꝫ Æthyia legēdum ſit. Rectius alio loco Pauſan. de eodem heroo Pandionis loquens:
B Ibi, inquit, Pandionem aduerſa ualetudine extinctum, cui in Megaride tumulus ad mare adiacet, quem Athenis αἰθυίας σκόπελον, id eſt mergi ſcopulum, uel (ut uertit Domitius) Gauiæ ſcopulum nuncupant.

Endarthyia, hoc eſt ἐνδαρθυία, hoc nomine culta à Megarenſibus, ut ſcribit Heſychius, quoniam Minerua in αἴθυιαν, id eſt in mergum conuerſa, ſub alis Cecropa occuluit, & in Megaram deduxit. hinc illi eſt cognomen: quod exiſtimaui cum ſuperiore conuenire. Sed cum Phauorinus idem ijſdem uerbis referat, ut ipſum eſt apud utrunq́ꝫ, ipſe quoq́ꝫ retuli.

ἐργάνη Pallas cognominata, ut Theophilus ait, ex eo quòd ſit præſes muliebrium operum: Operaria latinè dici poteſt. Meminit Artemidorus lib. II. de Inſomnijs, & Arpocration. Ælianus & Pauſ. hoc nomine tradunt primùm ab Athenienſibus nuncupatam. Diod. Siculus eo nomine uocatam ait, quòd plura inſtrumenta inuenerit ad diuerſas artes. eadem ratione & Mechanitis Minerua cognominata putatur, quòd excogitarit artes. hinc eſt etiam in prouerbijs græcis, σὺν ἀθηνᾷ. Illud quoq́ꝫ obſeruat Heſychius, quod etiam ἐργάτις à Samijs ſit dicta.

σάλπιγγος ἀθηνᾶς, hoc eſt tubicinis Mineruæ cognomen Pauſan. commemorat: cuius templum Hegeleum poſuiſſe ait, qui Tiſ-

 ſeni, ſeu

ſeni, ſeu Tyrſeni potius filius fuit. Porrò ipſe Tyſſenus, Herculis A
& puellæ Lydiæ filius, qui primus tubam inuenit, unde & Latini Tyrrhenorum inuentum tubam tradunt, qui aliquando à græcis Tyrſeni appellati ſunt. qua ex re Hegeleus à tuba Mineruam Salpinga uocauit. Lege apud Pauſaniam plura in Corinth. Heſychius & Phauorinus Salpingis Mineruæ templum aiunt apud Argiuos fuiſſe.

γιγαντοφόντιδα etiam uocatam legimus Mineruam, hoc eſt Giganticidam, ut Phurnutus ait, id etiam in allegoriam transferens.

νίκη ἀθηνᾶ, id eſt Victoria Minerua Athenis colebatur, cuius meminit Lycurgus orator in ea oratione, quæ inſcripta eſt *περὶ ἱερείας*. Huius deæ ſimulachrum ſine alis erat, hoc eſt *ἄπτερον*, in dextera malum habens granatum: ſiniſtra uerò *κράτος*, id eſt galeam, ut quidam interpretantur. ita uerò culta fuit in acropoli, id eſt Athenarum arce, ut in primo de Acropoli Heliodorus ſcribit, & Arpocration repetit. De Victoria quæ ſine alis, id eſt *ἄπτερα* ab Athenienſibus colebatur, actum eſt: & cum de Victoria ageremus, diuerſa recenſuimus. Fuit & in arce Megarenſium *νίκης ἀθηνᾶς* ſacellum, et aliud item *αἰαντίδος*, ab Aiace dictum, ut Pauſ. ſcribit. Meminit & *νίκης* Phurnutus. Extat in Hiſpania marmoreum hac inſcriptione, Palladi Victrici ſacrum: hic hoſtium reliquias profligauit B
Cato, ubi ſacellum miro artificio conditum, & æream Palladis effigiem reliquit.

πολιὰς ἀθηνᾶ, quaſi tu dicas, ciuilis uel urbana Minerua, dicta (ut innuit Pauſanias in Attica) quòd in acropoli eſſet, quem locum eo tempore *πόλιν*, id eſt urbem appellabant. Phurnutus autem non tantum Poliada, ſed etiam *ἐρυσίπολιν* nominatam ait. Ferunt uerò tum primum hoc cognomine dictam Mineruam, cum (ut antè diximus) iam Iupiter ſtatuiſſet, ut promiſcuè Neptunus et Minerua Atticæ præſiderent. unde ab urbe ipſa Poliada uocarunt, & Stheniada: ſed Neptunum *βασιλέα*, id eſt regem. unde & nummi eorum fuſcinam, ſeu tridentem altera parte, & altera Mineruæ os habebant: quãuis alios auctores ſecutus ſuprà, idẽ de Trœzenijs tradiderim. ſcribit Strabo lib. IX. Poliadis Mineruę templum in ſaxo uetuſtum fuiſſe, in quo lucis inextinctæ lychnus erat. idem Parthenon, quod Ictinũ condidiſſe ferunt. hinc ab aliquibus Ictini domina Pallas uocata eſt. Sed enim Pauſanias in Attica de Poliade & lychno alia. Callimachum enim, non Ictinum ait, qui marmor primus ſecuerit, unde illi nomen *κακιζότεχνον* inditum. Scribit Heſychius, *οἰκουρὸν ὄφιν*, Poliadis Mineruæ cuſtodem draconem uocatum. & hic quidem unũ, alij uerò duos aiunt in Erechthei templo: et hunc acropoleos, id eſt arcis cuſtodem, cui ex melle placentam offerebant. Poliadis

A Mineruæ peplum primos contexuiſſe legimus, Acceſeum Pataren-ſem, & Heliconem Caryſtium: de quibus in Prouerbijs legitur & hiſtoria. duas uirgines uocatas Canephoras, quaſi dicas Ciſtophoras, huic deæ quotannis ſtatuebant, quæ inſeruirent, de quibus plura Pauſan. Sed & alibi gentium alia fuiſſe Poliadis Mineruæ templa legimus, inter quę illud quod Polieũ ab ea nuncupabatur, apud Ilium. Fuit & Tegeatis Poliatidos Palladis templum, in quod ſemel in anno ſacerdos ingrediebatur. lege in Arcad. Pauſan.

Alipheræa Minerua cognominata eſt, ut Stephanus & Polybius ſcribunt. ἀλίφηρα urbs fuit Arcadiæ: hæc (ut Polybius tradit) in ſummitate collis arcem, & æneam Mineruæ ſtatuam longe à cæteris ſpecie ac magnitudine differentem habuit, quæ à quo, aut cuius ſumptibus, quo'ue tempore erecta fuerit, etiam apud eius loci incolas in dubio fuit. hoc inter omnes idem auctor conſtare ait, opus eſſe inter omnia opera Hecatodori et Soſtrati excellentiſſimum. hinc ergo ἀλιφειραῖα nuncupata.

Itonia, & Itonias, & Itonis Minerua, ut notat Stephanus, & ſi Feſto ſtandum, Itonida: qui ſcribit, Itonida Minerua à loco appellata. Itonea uerò à T. Liuio, qui in VI. libro IIII Dec. ſcribit, Ibi ſtatua regis Antiochi in templo poſita Mineruæ Itonææ iram accendit. Cal-
B limachus in Cereris hymno,

ἦνθον ἰτωνιάδος μιν ἀθαναίας ἐπ' ἄεθλα
ὀρμενίδαι καλέοντες: id eſt,

Cumq; ad Itoniados certamina Palladis ipſum
Ormenidæ inuitãt. Et Apollonius in primo Argon. ἔργον ἀθηναίης ἰτωνίδος, hoc eſt, opus Palladis Itonidis. quo loco interpretes, Itoniæ Mineruę ſcribunt templũ fuiſſe in Coronia Bœotię, de qua nõ intelligit Apollonius: ſed potius de Theſſalica Itonia, cuius meminerit Hecatæus in primo hiſtor. Strabo: Bœotij, qui uenerant ex Theſſalia, expugnata Coronæa, Itoniæ Mineruæ templum in plano condiderunt, eodem quo Theſſalicum nomine. Armenidas uerò in Thebaicis ſcripſit, Itonon Amphictyonis filium in Theſſalia natum fuiſſe, à quo ſit ἴτων ciuitas, & ἰτωνὶς ἀθηνᾶ, id eſt Itonis Minerua. Meminit & Alexander in primo Caricorum commentariorum, item Stephanus & Suidas. Pauſ. in Attica, ubi de Pyrrhi regis uictoria contra Antigonum agit, ſcribit, inter Lariſſam & Pheras Itoniæ Mineruæ poſitum fuiſſe templum. Citatur hoc epigramma Pyrrhi apud Plutarch. item in uita Pyrrhi:

Hæc tibi dona refert clypeos Itonia Pallas,
Aeacides Pyrrhus, quos audax Galata in armis,
Et magnæ Antigoni bello amiſere cateruæ,
Quæ quondam Aeacidis armorum gloria parta eſt.

Sic uerſu quidem heroico Domitius uertit, quod eſt elegiaco ſcri- A
ptum græcè,

τοὺς θυρεοὺς ὁ μολοσσὸς ἰτωνίδι δῶρον ἀθανᾷ,
πυῤῥὸς ἀπὸ θρασέων ἐκρέμασεν γαλατᾶν.
πάντα τὸν ἀντιγόνου καθελὼν στρατόν. οὐ μέγα θαῦμα,
αἰχμηταὶ καὶ νῦν, καὶ πάρος, αἰακίδαι.

Papinius etiam in extremo ſecundo Thebaid. de Minerua loquens, *Siue Aonia diuertis Itone Læta choris.* Quo loco Placidus: Itone ciuitas Bœotiæ Mineruæ ſacrata. ut ipſe alibi ait, *Ducit Itonæos & Alalcomenæa Mineruæ Agmina.* Bacchylides Mineruã Itoniã dicit. ab Itone ergo Mineruã oppido cognominauit, quod eſt in Macedonia, ubi eius antiqua fuit ædes, uicina Bœotiæ, in qua regnauit Anthonous Herculis filius, & Paphies.

Ithomia Pallas, ab urbe Theſſalica Ithome, cuius & meminit Homerus, ut docet Strabo libro IX. qui & Curalium fluuium ſcribit labentem *παρὰ τὸ τῆς ἰθωμίας ἀθηνᾶς ἱερὸν*, id eſt, præter Ithomiæ Mineruæ templum, Peneum ingredi. Legimus & montem Ithomen, ut in Ithomate Ioue docuimus. quare apud Catullum quidam ita legunt:

Quod tibi ſi ſancti conceſſerit incola Ithomi.

quod tamen non recipit amicus noſtras, pro Ithomi reponens Hy- B
metti. Idem Catullus eodem poemate,

Vnigenamq; ſimul cultricem montis Ithomi.

nonnulli tamen Ithyni legunt. De Ictino quidem bis Strabo meminit: ſed in carmine ſyllaba contumax repugnat. quare res ampliãda, ut Ictini lychnus ſit asbeſtos. Mirum eſt uiros alioqui doctos, Itoniam & Ithomiam confundere, cum diuerſæ ſint, ut eſt à me oſtenſum. Bembus quidem apud Catullum ubique Itoni legit, in Dialogo ad Herculem Strozam: & duplicem facit, citato ſuper hoc ex lauacro Palladis carmine Callimachi.

ζωστηρία ἀθηνᾶ, Zoſteria Minerua cognominata, cuius meminit Heſychius. Pauſanias uerò in Bœot. ait, Amphitryonem ſtatuas duas erexiſſe ligneas, cum aduerſus Eubœos & Chalcodontem pugnaturus arma indueret, quod ueteres *ζώσασθαι*, arma induere dicerent. & Homerum ait, Agamemnona Marti ſimilem zona armorum, &c. Stephanus uerò in libro de Vrbibus, *ζωστῆρα* Atticæ eſſe Iſthmum ſcribit, ubi ferunt Latonam zonam ſoluiſſe, cum in paludem deſcendiſſet, ut lauaretur: quo in loco piſcatores ſacra Latonæ & Dianæ faciebant, & Apollini Zoſterio. Tum & hoc ſubdit, quod in Locris Epicnemidijs etiam Minerua coleretur Zoſteria.

θαλλοφόρος ἀθηνᾶ, hoc eſt, Ramifera Minerua eſt cognominata, à ramis oliuæ, puto. huius in Sympoſio meminit Xenophon,

A phon, qui in eius celebritate ſenes ait uenuſtos eligi.

ἀλαλκομενὴς ἀθηνᾶ, ab Alalcomeneo dicta, ut eſt apud Stephanum, qui eius deæ ſtatuam erexit: non autem, ut Ariſtarchus putauit, παρὰ τὸ ἀλαλκεῖν, id eſt auxiliari. Alalceis enim uocaretur, quam tamen ſententiam ſequitur Phurnutus, qui eandem etiam appellatam ait ἀγεληΐδα, ἀπὸ τοῦ ἄγειν τοὺς λαοὺς, hoc eſt ab agendo populos: uel ab ἀγελαίους, id eſt armentis boum, quæ illi ſacrificabant, ut indomita: uel ut alij tradunt, Agelea dicta eſt quaſi ἄγουσα λείαν, hoc eſt agens prædam. meminit Herodotus libr. IX. & Homerus cùm alibi, tum in quarto Iliad. πρώτη δὲ Διὸς θυγάτηρ ἀγελείη. hoc eſt, Prima autem Iouis filia Agelea. Sanè idem Alalcomenus & urbem à ſuo nomine dixit Alalcomenen, de qua intellexit Statius libro Thebaid. VII.

Ducit Itonæos, & Alalcomenæa Mineruæ Agmina. quo loco Lutatius Placidus grammaticus ita caſtigatè legendus: Alalcomena ciuitas eſt Bœotiæ, in qua regnauit Herculis filius. hinc Bacchylides grecus poeta fuit, quem imitatus eſt Horatius, &c. in qua nata eſt Alcmena Herculis mater, & in qua etiam colebatur Minerua.

Alcides Minerua cognominata à Macedonibus. T. Liuius lib. ſecundo quintæ Dec. de Perſe rege bellum aduerſus Romanos ſuſci-
B piente: Ipſe, inquit, centum hoſtijs ſacrificio regaliter Mineruæ, quam uocant Alciden, confecto, cum purpuratorum & ſatellitum manu profectus Citium eſt, id Macedoniæ oppidum eſt.

Catuleana Minerua dicta, de qua Plin. XXXIIII. Nat. hiſt. de Euphranoris Alexādro, id eſt Paride agens. huius eſt, ait, Minerua Romæ, quæ dicitur Catuleana, infra Capitolium à. Q. Lutatio Catulo dicata. Sunt qui libentius Catulianam legant.

Muſica Minerua etiam appellata fuit, de qua idem Plin. eodem libro XXXIIII. cap. VIII. Demetrius, inquit, fecit Mineruam quæ Muſica appellatur, quoniam dracones in Gorgone eius, ad ictus citharæ tinnitu reſonabant.

Captam Mineruam quoq; cognominatam legimus à Romanis, cuius delubrum fuit ad Cœlij montis radices: quæ cur ita uocaretur, uarias in III. Faſt. Ouid. opiniones recitat. ita enim canit;

Cœlius ex alto qua mons deſcendit in æquum,
Hic ubi non plana eſt, ſed propè plana uia eſt.
Parua licet uideas Captæ delubra Mineruæ,
Quæ dea natali cœpit habere ſuo.
Nominis in dubio cauſa eſt. Capitale uocamus
Ingenium ſollers, ingenioſa dea eſt.
An quia de capitis fertur ſine matre paterni

Vertice cum clypeo proſiluiſſe ſuo. A
An quia perdomitis ad nos captiua Phaliſcis
Venit, & hoc ſigno ſyllaba prima docet.
An quod habet legem, capitis quæ pendere pœnas
Ex illo iubeat furta reperta loco.
A quacunque trahas ratione uocabula, Pallas,
Pro ducibus noſtris ægida ſemper habe.

Addit & his aliam grammaticus Marſus ſuam opinionẽ, captamque Mineruã fortè uocari poſſe ille exiſtimat, quòd captus locus ex Feſti ſententia, ad ſacrificandum legitimè conſtitutus diceretur.

Nerine etiã Minerua, uel Neriene dicta fuit, ſi Porphyrioni Horatiano interpreti ſtamus: qua de re in Marte ſatis ſcripſimus.

Oleria Minerua appellata eſt, & Oleria feſta, ab urbe Olero, quę in Creta fuit, ut Stephanus meminit.

ἀνεμῶτις ἀθηνᾶ, id eſt Anemotis Minerua, hoc eſt uentoſa, colebatur in ciuitate Methone, ubi & templum & ſimulachrũ habuit, quod Diomedes dicaſſe fertur, ut Pauſ. docet: dicta, quòd ibi dea moleſtum uentum ſedarit.

Cydonia Minerua, cognominata quidem de nomine urbis Cretenſis: templum uerò à Clymeno Herculis Idæi nepote erectũ fuit, B ut apud eundem Pauſaniam legimus.

ἀκρία Pallas dicta eſt Argis, ut Heſychius ſcribit, quod ἐπί τινος ἄκρας, id eſt quadam montis ſummitate conſtituta eſſet, à qua & Acriſius eſt denominatus. Eſt autem & Iuno, & Diana, & Venus eodem nomine Argis nuncupatæ, quod pari modo in eadem ſummitate, id eſt ἐπ' ἄκρῳ ſint poſitæ.

Colocaſiæ Mineruæ templum fuit in Sicyone, ut eſt in III apud Athenæum, quo loco de ciborio & colocaſia agit, ex Nicandri Georgico.

ἐπιπυργῖτις ἀθηνᾶ, hoc eſt turrium præſes Minerua, ſic uocata & culta in Abderis, ut Heſychius ſcribit. ἐπιπυργιδίαν Pauſanias uocat in Corinth.

ἀτρυτώνη ἀθηνα, hoc eſt Illaborioſa, & infatigabilis ullo labore, ut Phurnutus, uel inuulnerabilis in bello Minerua: Heſychius & Phauorinus. Sed & Phlyenſes Myrinuſij, ut Pauſ. ſcribit in Attica, Mineruam τιθρώνην colebant. interpretatur Domitius, Almam.

Pœonia Minerua, id eſt Medica cognominata, cuius cùm alibi ſimulachra, tum in primis in Attica Pauſ. commemorat, ut quidem apud Oropios in ara Amphiarai, item in Ceramico unà cum Apolline Muſageta.

Aſia Minerua, id eſt ἀσία ἀθηνᾶ, cuius templum Pauſ. ait fuiſſe in

A ruderibus,conſtructum uerò à Caſtore et Polluce ex Colchis reuerſis.nam & apud Colchos eodem nomine templum fuerat.

Hippolaitis Minerua dicta fuit, ut idem Pauſanias tradit,ab urbe Hippola,cuius ruinæ extabant Pauſaniæ tempore. urbis meminit & Stephanus.

Promachorma Minerua cognominata, quę in monte Buporthmo templum habuit in inſula Trierana,ut in Corinth. Pauſ. ſcribit.

κελεύθείας ἀθηνᾶς,hoc eſt adhortantis Mineruæ ſimulachrū confecit Vlyſſes,poſtquam curſu ſuperauit procos:Pauſanias.

Agoræa Minerua, id eſt forenſis, à Lacedæmonijs culta. Idem Pauſanias.

Neduſia Minerua dicta, teſtibus Suida & Stephano, à loco uel urbe Laconiæ. Strabo quoq; tum libro octauo, tum XI. Neduſiæ Mineruæ meminit, quam à Nedonte loco nomen habere ait. ſed duplex quidem templum Neduſiæ his uerbis idem Strabo facit: Præter Pheras autem, inquit, Nedon amnis per Laconicum labitur agrum,alter à fluuio Neda: Neduſiæ uerò Palladis cognomento inſignem templum habet. Eſt etiā in Pœaſſa Neduſæ Palladis ſacellum nobile, à Nedonte loco nomen aſſecutæ. hæc quidem in octauo.in XI uerò ita:Inter autem ædem & Pœaſſæ parietina,Nedu
B ſiæ Mineruæ ſacellum eſt, quod Neſtor ſecundum eius à Troia reditum ædificauit.

Ambulia Minerua:uide in Ambulio Ioue.

Parię,id eſt παρείας Mineruæ ſimulachrum ſub diuo in Laconia deſcribit Pauſanias. Paniæ uerò in gymnaſio Cylabare poſita fuit, auctore eodem.

Axiopœna Minerua ab Hercule cognominata, cum ſe ultus fuiſſet de Hippocoonte & filijs,qui illum expiare abnuerāt, & Oeonum interfeciſſent, ipſe Palladis Axiopœnæ templum in rei memoriam conſtruxit.antiqui enim ποινὰς ultiones uocare, ut & nos,conſueuere.uide noſtrum Herculem,uel Pauſaniam,qui hiſtoriam pluribus exequitur.

Cyriſtis Minerua à Strabone cōmemoratur lib.XVI.dicta à regione Cyriſtica,quę Antiochenſium agrum attingit,à ſeptentrione uerò Amanū montem.Huius regionis Tyndarus ciuitas fuit,Cyriſticæ regionis arx.atq; inde Cyriſtis Minerua ἀθηνᾶ κυρισ͂ις appellata.Porrò & κυῤῥισ͂ις Minerua à Cyrrho Syrię urbe nuncupata,quę tamen eadem eſt,niſi quòd differunt græca exemplaria,ſcriptura.

σωτεῖρα,id eſt ſeruatrix Minerua cognominata, teſte Heſychio. Soteræ Palladi & Neptuno,ait Pauſanias, Vlyſſem in uertice montis Borei,reuerſum à bello Troiano,templum cōdidiſſe.Sotera Pallas etiam

las etiam à Galeno, aliiſq; antiquis medicis, antidotus quædam cognominata eſt. Legimus in Palladis Soteræ, quæ etiam Soteris dicitur, templo compedes, quibus uincti Lacedæmonii fuiſſent, ſuſpenſos fuiſſe: licet in exemplari Bapt. Leonis, pro Soteræ, ſolertis legatur. A

Sunias Minerua frequenti cognomine fuit apud Græcos, denominata à promontorio Atticæ regionis. de qua ſic Pauſan. in Græcia, quæ ad continentem è regione Cycladum inſularum & maris Ægæi adiacet, Sunium prominet, Atticæ promontorium: quod ſimulac pernauigaueris, & portus & Palladis Suniadis delubrum in promontorii uertice exiſtit.

ληΐστις, id eſt prædatrix Minerua nuncupata fuit, quoniã præeſſe credebatur prædæ, quę ληῒς græcè dicitur. Phurnutus: Vel potius, ait, quòd ſeruatrix bonorum ſit, & populorum. ac ciuitatis quidem, & domus, & totius uitæ præſidem poetæ fecere prudentiam: atq; ob hanc cauſam & ἐρυσίπολις & πολιὰς etiam cognominata eſt, hoc eſt protectrix urbium.

ἀηδὼν, Aedon, id eſt luſcinia, Minerua à Pamphyliis nuncupata, ut ſcribit Heſychius & Phauorinus.

Narcæa Pallas cognominata eſt à Narcæo, Dionyſii & Phiſcoæ filio: qui deuictis finitimis eſt magnam adeptus potentiam, & deæ templum de ſuo nomine erexit, ut eſt à Pauſania proditum. B

ἀρσενόθυμος ἀθηνῆ, ſic à Græcis cognominata Minerua, quòd non muliebriter, ſed uiriliter iraſcatur, uiriliq; ſit animo: ut in primis in eo hymno legimus, qui ipſi deæ Polymiti à gentilibus canebatur:

ἀρσενόθυμε, φέρασπι, μεγασθενὲς, ὀμβριμοπάτρη,
παλλὰς τριτογένεια, &c.

Quæ omnia uides eſſe deæ epitheta.

Cranea Minerua, cuius in Phocaicis Pauſ. meminit. eius enim celebre fuit templum, XX ſtadiis tantum diſtans ab Elatea.

Dymæa & Lariſea Pallas, apud Achæos fuiſſe dicitur. hæc ita nuncupata, quod Dymæa urbs diſtet CCC ſtadiis à Lariſo fluuio. lege Pauſaniam.

Coreſia Minerua, de qua Cicero libro tertio de Nat. deorum: Quarta, inquit, Minerua Ioue nata, & Polyphe Oceani filia, quam Arcades Coreſiam nominant, & quadrigarum inuentricem ferunt. Stephanus uerò ait, Corion locum eſſe in Creta, ἀπὸ κόρης τινός. unde ſit ciuis Coreſius, & palus Coreſia, καὶ ἀθηνᾶς ἱερὸν κορησίας, & Mineruæ templum Coreſiæ, quam potius deductam ait à κόρη, quàm à Corio: unde rectius fiat Corieus.

Agraule

A Agraule Minerua, Euſebius in quarto. Agraulos filia Cecropis fuit, & Mineruæ cognomen: Arpocration. Sanè latini uidentur legiſſe Aglaurum, ut apud Ouidium in Metamorph. Populus etiam Athenis tribus Erechtheidos fuit ἀγραυλὴ, teſte Stephano: qui & ſine α aliquando ἀγρυλὴ uocatur. Porrò etiam tres Cecropis filiæ dictæ ſunt à rebus, quæ augere faciant fructus, πάνδροσος, ἕρση, ἄγραυλος. & priores quidem à rore dictæ, tertia uerò à ruſticatione.

Lemnia Minerua Athenis cognominata, ut Pauſanias ſcribit, quòd à Lemnijs conſecrata fuerit: Ex omnibus, inquit, Phidiæ operibus potiſſimùm ſpectabatur Palladis ſtatua, quę à conſecrationis auctoribus Lemnia appellatur. Calydoniæ Mineruæ tanta fuit religio, ut capitalem fraudem auſi, aut pecunia iudicati, qui ad illam confugiſſent, noxa pecuniaq́ exoluerentur. quod idem præſtabatur Pergami in Aſia, ſi quis ad Æſculapij ædem cōfugiſſet, ut Polyhiſtor ſcribit Alexander.

Onca, hoc eſt ὄγκα ἀθηνᾶ, dicta apud Phœnices, ut Stephanus ſcribit. unde Oncææ dictæ ſunt Thebarum portæ. Citat Stephanus Euphorionem. Heſychius quoque Oncæ Mineruæ meminit, aitq́
B & portas Ogygias, id eſt Thebanas ſignificare. alibi tamē ὄγγαμ Mineruam ait Thebis cognomen habere à loco, cum ὄγκαμ ſit legendum. Fit enim ualde uериſimile, Cadmum ex Phœnicia hoc Mineruæ nomen in Bœotiam attuliſſe. Sedenim & Pindari interpres in Olymp. in hymno ad Theronem, ſuper ea uerba Pindari, quibus ait Mineruam continenter amare Semelen: Pallas ut dea indigena amat Semelen. Cadmus enim ſtatuam ei erexerat, Oncis Bœotiæ uico, ubi & Oncæa Minerua colebatur. Cæterum legimus etiam in Æſchyli tragœdia, quæ ſeptem duces ad Thebas inſcribitur, Ongeas quaſdam Thebis denominatas fuiſſe portas, à Palladis cognomine Ongeæ iuxtà ædificato templo, ſic appellatas. Onga autem apud Phœnicen dicta eſt Minerua, à quibus Cadmus traxit originem. hinc uidemus Onca & Onga dici.

ἀρακυνθὶς ἀθηνᾶ, Aracinthis Minerua cognominata, teſte Stephano, ab Aracintho monte Bœotiæ, meminit & Rhianus poeta in Fama,

κλῦθι μοι εὐχάδωμ ἀρακυνθιὰς εὐπατόρεια. hoc eſt,

Audi me felix Aracinthias ab Ioue nata.

ἀστυρὶς ἀθηνᾶ, Aſtyris Minerua colebatur, teſte Stephano, in Aſtyra urbe Phœniciæ, uerſus Rhodon. Aſtyrena uerò Diana in Italia colebatur, ut idem ibidem teſtatur, & Strabo: ut plenius in Diana dicendum.

ἀσησία

ἀσσησία ἀθηνᾶ, Aſſeſia Minerua, de qua Herodotus in primo. A
Fuit uerò Aſſeſus terræ Mileſiæ ciuitas, ut Stephanus ſcribit, ex Theopompi libro XXIIII. Herodotus: Vbi Aſiæ Ionia bello ab Alyatte rege uexata, & ſegetes incenſæ, fanum Aſſeſiæ Mineruæ incendio eſt conflagratum.

μονογενής, quę & μονογένεια ἀθηνᾶ dicitur, Vnigena Minerua à noſtris dicta, quod ex ſolo Ioue nata eſt. Catullus,

Vnigenamq́ue ſimul cultricem montis Ithomi.

Gorgona Mineruam Cyrenenſes, ut Græci grammatici notant: ſed & hoc nomine eam Romani inuocabant. M. Tullius ad Equites: Teq́ue, inquit, Tritonia armipotens Gorgona Pallas Minerua, &c. De Gorgonum uerò ſororum fabula, non eſt meum hoc loco plurima quæ traduntur hic, congerere, præcipuè cum gręcis latiniſq́ue poetis ſcriptoribus deſcriptæ legantur.

λαοσσόος ἀθηνᾶ, hoc eſt, Seruatrix populorum Minerua cognominata, ut Phurnutus & Heſychius notant. Theocriti interpres in IIII Edyllio ait, λαοσσόος γὰρ ἡ ἀθηνᾶ, quæ populum ſequatur, uel ſeruans. σόβον quidem malum genium, id eſt cacodæmona ſignificat, uel qui inuitus ſeruat.

Ciſſea cognominata Pallas, cuius delubrum fuit celebre in arce B
Epidauri, ut eſt apud Pauſaniam.

ταυροβόλος ἡ ἀθηνᾶ dicta eſt, teſte Suida in Andro. nam cum Anius dediſſet taurum Atridis, iuſſit, ut ubicunque è naui exirent, Mineruam conſecrarent. & ita cum nauigaſſent, in Andro conſtituerunt.

Scillutiæ Mineruæ templum, ſcribit in VIII Strabo, ad Scilluntem inter illuſtria numeratum fuiſſe: unde σκιλλουντία ἀθηνᾶ.

Sais Minerua dicta. Strabo in XVII: Sais inferioris regionis Ægypti metropolis, ubi Minerua colebatur, in cuius templo Pſammetichi ſepultura fuit. Meminit & Herodotus in ſecundo. Propertius:

Mercurio Sais fertur Bœbeidos undis
Virgineum primo compoſuiſſe latus.

Dicitur & Saites Minerua. Scribit Stobæus in ſermone qui de Legibus & conſuetudinibus inſcribitur, quòd in Sai urbe Ægyptia colebatur Minerua, quæ & Iſis credebatur: ideoq́ue Sphinges pro eius templis apponebantur, quoniam ſacra deorum myſtica eſſe, & ænigmatica conuenit.

Sicyonia Pallas, cuius templum apud Sicyonios conſtruxit Epopeus Sicyonius, de Thebanis uictor. Ferunt, cum is perfecto templo deam rogaſſet, ſi gratum id haberet, aliquo oſtenderet ſigno,

A ret ſigno: tum in eo loco oleum copioſe fluxiſſe.

Auxiliarem Mineruam, id eſt *αὐξιλιάρην* coluere Romani, quòd Plutarchus oſtendit, & Clitonymus in libro rerum Italicarum, qui ad illius *αὐξιλιαρίας* ædem Caſſium Brutum confugiſſe produnt: tandemq́; ibi fame necatum, inſepultumq́; iacuiſſe.

προναίας ἀθηνᾶς τέμενος, uel ut Herodotus *προνοίης ἀθηναίης ἱρὸν*, hoc eſt (ut Valla aliquãdo eſt interpretatus) fanũ Protemplaris Mineruæ, fuit apud Delphos, quod poſt Herodotum Heſychius etiam confirmat. Pauſanias quoq; in Bœoticis, Mineruæ & Mercurij protemplares, id eſt *προνάους* uocat, qui eſſent in templo Apollinis Iſmenij: quorum alterum Phidias, alterum Scopas feciſſe dicuntur. Ad hęc legimus apud Phurnutum & *πρόνοιαν*, id eſt prouidentiam appellatam Mineruam. quin etiam & *προνοίας ἀθηνᾶς*, id eſt Mineruæ prouidentiæ apud antiquos templa erigebantur.

μαγαρσία ἀθηνᾶ, Magarſia Pallas, uocata ab ingenti tumulo in Cilicia, ut ait Stephanus, apud urbem Mallon. Arrianus in ſecundo de Alexandri hiſtor. Alexander, inquit, Magarſum profectus, Mineruæ Magarſidi ſacrificauit.

μυγισία ἀθηνᾶ, καὶ μυγισαΐς, id eſt Mygiſia Pallas, uel Mygiſais, uocata eſt à Mygiſis urbe Cariæ, cuius Hecatæus meminit in quar-

B to Genealogiarum.

ἀλκιμάχα ἀθηνᾶ cognominata in bello, à uirtute uidelicet. meminit Suidas. unde illud, *νηὸν ὑπωροφίας παλλάδος ἀλκιμάχας*. hoc eſt, templum ſubtectæ Palladis Alcimachæ.

σταθμία quoq; cognominata Minerua, à Stathmios, quę uox multa ſignificat, ſed in primis ſtationem, ſtatiua, ſtabulum, libram, alia: Heſychius.

παραπεπλεγμένη, ἢ ἀναπεπλεγμένη ἀθηνᾶ, teſte Polluce in ſecundo, uocata eſt, ubi de tonſoribus agit, id eſt Minerua circumamicta, uel redimita. cognominata quoq;, ut Phurnutus ſcribit *δορυκέντειρα*, quòd haſta ferire & ſtimulare diceretur. Et quòd cum Victoria aſſiſtrice Gigantes uicerit, *γιγαντοφόντης* nuncupatur, eodem Phurnuto auctore.

εὔπηχυν ἀθηνᾶν, hoc eſt boni cubiti, & perinde fortis, Mineruã uocat Rhianus poeta græcus, cum canit, *μνᾶτο δ' εὔπηχυν ἀθήνην*, Ambitq́; Eupechyn Athenan.

Legimus præterea & alia nonnulla Mineruæ cognomina, apud Heſychium pręcipuè, & Phauorinũ, aliosq́; grẹcos ſcriptores, quæ omnia colligere difficile eſt. nam & *νηίθ* Minerua ab Ægyptijs, ut Plato ait, dicta eſt. Heſychius, *νηίθη*. item *ἡφαιστία*, Hephęſtia, id eſt Vulcania, *κυνάδρη, ἰλλεσίη*, & quæ Bombylia dicebat̃ à Bœotijs. Agripha etiam,

pha etiam, item ἱππηλατεία uocata, & Mænalis à Pauſania dicitur A Minerua.

Armipotens, & Armiſona uocatur à poetis. Vergilius,
Tum numina ſancta precamur Palladis armiſonæ, &c.
Cicero ad Equites: Teq́; inquit, Tritonia armipotens. &c.

SYNTAGMATIS VNDECIMI FINIS.

Hiſtoriæ Deorum Gentilium

DE DIANA, LVNA, HECATE, ISIDE, AD ILLVST. AC DOCTISS. HERCVLEM BENTIVOLVM, SYNTAGMA XII.

Memini illuſt. ac doctiſs. Hercules Bentiuole, ſuperioribus noſtris his libris tibi me pollicitum fuiſſe hoc de Diana Syntagma, quod in præſentia nomen utcunq; exoluo. Tu maiora uolenti, quàm uires & ualetudo præſtare ualeant, faue, ut ſoles. Vale.

A DIANA dicta eſt, ſi Macrobio ſtamus, ab Iana, D litera addita. Iana enim Luna eſt, etiã Varroni in libro de Re ruſtica. alij à Διὸς, hoc eſt Ioue, quaſi Iouiana: Iouis enim filia. quidam & dictam credidere quaſi deuianam, quoniam uenantes per deuia & ſyluas deuiare ſoleant, captantes feras. alij Diuianam uocant: hinc & Dianius locus, Dianæ conſecratus dicebatur. eſt & Dianaria herba, quæ græcè eſt artemiſia, ut eſt apud Vegetiũ in mulomedicina. ἄρτεμις enim græcè diana, ut notũ eſt, nuncupata, ut Plato docet, διὰ τὸ ἀρτεμὲς καὶ τὸν κόσμον, διὰ τὴν τῆς παρθενίας ἐπιθυμίαν: hoc eſt, propter integritatẽ & modeſtiam, propter uirginitatis deſiderium. uel forſitan quaſi ἀρετῆς ἱστωρὰ, id eſt uirtutis inſpectrix & conſcia. uel dicta eſt ἄρτεμις, quaſi ἄροτον μισησάσης, id eſt quòd arationem uel coitum uiri & mulieris odio habeat. Strabo uerò in XIIII ſcribit, ἡ ἄρτεμις ἀπὸ τοῦ ἀρτεμέας ποιεῖν: hoc eſt, Artemis dicta quòd integros faciat. unde etiã Phornutus ait, huius
B rei cauſa καθ' εὐφημισμὸν Artemin quidẽ ἀπὸ τοῦ ἀρτεμέας, ὅ ἐστιν ὑγιεῖς denominari. Macrobius tamen ad Lunã reſpiciens, ait, ἄρτεμις quaſi ἀεροτόμη, quòd ſcilicet aera ſecet. Dianas tres cõnumerat M. Cicero in tertio de Nat. deor. primã Iouis & Proſerpinę filiam, quę pennatum Cupidinẽ genuiſſe dicitur: ſecundam notiorem ait, quã Ioue tertio & Latona natam accepimus: tertiæ pater Vpis fuiſſe traditur, mater Glauce, eam ſæpe Græci Vpin paterno nomine appellant. hæc ille. Sed & Latini Opin prima producta, quaſi Vpin, ſi nõ mentimur, uocãt. βένδις uerò Diana dicitur à Thracibus, ut Strabo & Phauorinus tradunt. eadem & βούβαλος, ut Heſychius tradit. ab Athenienſibus, βενδιδία uocatur eius deæ celebritas. Tarentini autem Dianam Angeli nomine nuncupabant, ut idem ſcribit Heſychius. à Perſis uerò ζαρῆτις, id eſt, Zaretis: Arſilache, ſeu Orſilache, à populis Tauricæ regionis, ut Ammianus prodit. αὐδὼ eſt à Chal-

dæis Luna nūcupata, ut notat Harpocration. Aſteroarche, ab Afri A
canis Carthaginenſibus, ut Herodianus prodit in hiſtoria. Exiſti-
marūt Dianam etiam antiqui furorem immittere. atq; ideo in poe-
tica Horatius Iracundam nominat: & in Partu uirginis Actius Sa-
nazarius lib. tertio,

Cedet & infeſtæ uiolentior ira Dianæ,

dixit, cum furentis morbum deſcriberet. unde etiam ἀρτεμιδοβλή-
τους græci dicūt, et σεληνοβλήτους, ut docet Macrob. Scribit Seruius,
Virbij numen coniunctū Dianę, cultū fuiſſe antiquis apud Ariciā.
id quod cùm alij, tum uatum maximus Vergil. in Æn. octauo ceci-
nit: & Seruius idē copioſe exponit, totamq; ibidē Hippolyti fabulā
explicat. Fuit & Virbij cliuus prope Romam, ut Perſius ſexta Saty-
ra innuit, & Probus ſeu Cornutus interpretatur, qui & ipſe de Vir
bio paucis multa executus eſt. Scribit Sex. Pompeius, quòd iuueni
lia fingebant Dianæ ſimulachra, quia ea ætas fortis eſt ad toleran-
dam uiam. Diana enim, ait, uiarum putabatur dea. Sed enim Dia-
næ imagines uario modo effingebantur. nam aliter ut uenationum
dea, aliter ut quieta & pacifica, aliter ut Luna. prima, nympharum
habitu ſuccincta, arcu & pharetra & iaculis armata: altera, ut uir-
go ſtans. Pauſ. in Cypſelo, id eſt arca, in qua Cypſelus conditus fuit, B
inter cætera Dianam alatam inſculptam fuiſſe ſcribit, quæ altera
leonem, altera pantheram teneret: cauſam ſe ignorare, ipſe fatetur.
poſtrema bigis uecta, nunc uaccis, nunc equis bicoloribus trahen-
tibus. Claudianus quidē graphicè Dianam his uerſibus deſcribit:

At Triuiæ lenis ſpecies, & multus in ore
Frater erat, Phœbiq; genas, & lumina Phœbi
Eſſe putes, ſolusq; dabat diſcrimina ſexus.
Brachia nuda nitent, leuibus proiecerat auris
Indociles errare comas, arcuq; remiſſo
Ocia neruus agit. pendent poſt terga ſagittæ,
Criſpatur gemino ueſtis Cortynia cinctu,
Poplite fuſa tenus. motoq; in ſtamine Delos
Errat, & aurato trahitur circumflua ponto.

Porro Dianæ coronam ex heliochryſo attribuêre ſcriptores, quia
puella quædam Eteſia eo flore eam coronare ſolita eſſet. Porrò ut
Feſtus ſcribit, Hecate Diana & Luna & Proſerpina eadem putaba
tur. Idem tradit Iſidorus, qui & eas effingit ita,

Quando etenim luna eſt, ſubluſtri ſplendet amictu:
Cum ſuccincta iacit calamos, Latonia uirgo eſt:
Cum ſubnixa ſedet ſolio, Plutonia coniux. Vnde & eas nos ſimul
deſcribemus, Proſerpina excepta.

LVNA

A LVNA à lucẽdo nominata eſt, ait M. Cicero. Luna uerò, ait M. Varro, quòd ſola lucet noctu: itaq; ea dicta Noctiluca, in Palatio: nam ibi noctu lucet templum. uel Luna ſic dicta eſt, quòd luce luceat aliena, hoc eſt Solis: græcè eadem fermè ratione σελήνη uocata, παρὰ τὸ σέλας καὶ νεόν, id eſt, à nouo lumine. Id cùm alij oſtendunt, tum maximè Cleomedes. Nam, inquit, quòd lucem ſemper nouam habeat, σελήνη eſt nuncupata: & quòd ſacra Dianæ adeuntibus præſtet faces, ſanè & σελασφόρος, item & φωσφόρος, id eſt ſplendida, & lucifera etiam appellata eſt. Item quòd noctu in primis cernatur, νυχία, et νυκτιπόλος, ut Phurnutus meminit, hoc eſt Nocturna, & Noctiluca. Ouid. XV Metamorph.

Nec par, aut eadem nocturnæ forma Dianæ. Horatius,

Ritè creſcentem face Noctilucam.

Luna Endymionem amaſſe fabulis traditur, paſtorem, ut poetæ canunt: quare id fictum, cùm alij, tum in primis Plinius in ſecundo Nat. hiſt. & Alexander Aphrodiſeus in Probl. exponunt, & interpretatur idem etiam Arati interpres. ita enim: Endymionẽ, inquit, paſtorem Luna amaſſe dicitur, ſeu quòd primus hominum curſum Lunæ inuenerit: unde multos annos dormiſſe dictus eſt, quoniam nihil aliud in uita, niſi ei rei ſtuduit, ſicut Mnaſeas in primo libro de B Europa tradidit. ſiue quòd Endymionem amaſſe fertur: quia nocturni roris humor, qui ſiderum eſt, ipſius quoq; Lunæ, animandis herbarum ſuccis inſudatur, & paſtoralibus profit ſucceſſibus. id uerò contigiſſe tradunt in monte Latmo, unde Latmius Endymion ipſe dictus eſt. Luna, ut idem ait interpres Arati, bigas dicitur habere, ſiue propter uelocitatem, ſiue pro eo quòd nocte & die apparet. ideo unum equum album, & alium nigrum habere dicitur. Porrò & interdum boum bigis etiam uehi fertur, propter Lunæ cornua. Feſtus hac de re ita: Mulus, inquit, uehiculo Lunæ adhibebatur, quòd tam ea ſterilis ſit, quàm mulus. uel quòd, ut mulus non ſuo genere & naturæ, ſed equis creet: ſic ea Solis, non ſuo fulgore luceat. Sanè & tibi hoc loco illud non reticuerim, Lunam marẽ & fœminam exiſtimatã; atq; in primis ab Ægyptijs, ut apud Euſebiũ & Diodorũ obſeruamus. unde & Orpheus in hymno ad lunam cecinit, θῆλυς τε καὶ ἄρσην: hoc eſt, & fœmina, maſq;. Sed quod utroq; ſexu dei exiſtimarentur, Seruius docet in ſecundo Æneid. cõment. & Macrob. in Saturn. ex Caluo Leuino, & Ariſtophane, ut in Venere Barbata & maſcula docuimus. Porrò ſicut Luna, ita & Lunus deus, & uocabatur & colebatur: ut autor eſt Ælius Spartianus de Caracalla Imperatore. ait enim, ipſum dei Luni templum acceſſiſſe, quẽ deum miro cultu & ueneratione Careni colebant, adeò ut qui Lunam fœmineo genere & nomine putaret nuncupandam, is addi

ctus mulieribus ſemper inſeruiret. Qui uerò marem deum eſſe cre- A
deret, is dominaretur uxori, neque ullas muliebres pateretur inſidias. Hinc licet Græci, uel Ægyptij eo genere quo fœminam hominem, etiã Lunã deum dicebãt, myſticè tamẽ deũ intelligebant. Proditũ quoque eſt à Philochoro in Atthide, Veneri, quæ Luna eadem ratione putabatur, mulieres uirili ueſte, uiros muliebri ſacra feciſſe, id ipſum quod & Macrob. prodidit. Theon in cõmentarijs in Aratum, cum multa dixiſſet, quo modo à Sole Luna lumen acciperet, illud etiam ſubintulit: Ideo à tragicis, ait, Solis filia Luna uocata eſt. Heſiodus, Solem & Lunam Theiæ filios cecinit. Poetarum communis opinio eſt, ut Iouis & Latonę Apollo & Diana filij dicantur: & ille Latoius, & hæc Latonia dicatur. Luna à Scythis μίσπλη, teſte Heſychio, dicebatur.

Benden Lunã & Dianam uocabãt Thraces, teſte Palęphato, Suida & Phauorino. unde dicta ſacra Bendidia, etiam ab Athenienſibus celebrata. Deam hanc eandem Thraces ijdem βύβατορ uocabant Heſychio auctore. βένδης uerò cognominata eſt δίλογχος, à Cratino poeta in fabula Thracum, ſiue quòd ea dea duos honores ſortita eſt, cœleſtem ſcilicet & terreſtrem: λόγχον enim ſortem uocant. uel quòd duas lanceas, id eſt λόγχας, cum eſſet uenatrix, ferre conſueuerat. Sunt qui dicant, quòd duo lumina habeat: proprium quidem Lunæ, & Solis. hæc quidem Heſychius. Sed & de Bendidijs Plato, & in x Strabo, meminere. Xenophon libro ſecundo Hellanicon, βενδίδειον uocare uidetur Munychiæ Dianæ templum. Hinc eſt quòd ego libentius lib. VIII. Decad. IIII. T. Liuij legam (ubi paſſim legitur, Romanorum primum agmen extra ſaltum circa templum Mendidium caſtra loco aperto poſuit) Bendidion: conſentientibus etiam quibuſdam antiquis codicibus. nam & Mendidia apud Strabonem corruptè legitur, ut ante me Politianus etiam annotauit. Quidam & κυβήκην nominant: quanquam etiam ſunt qui Cybecan matrem deûm uocarint, alij Venerem, ut alibi oſtendimus. B

Hecate, Diana, & Luna, à pleriſque eædem exiſtimatæ. At ego quæ à plurimis tum græcis, tum latinis afferuntur, hic ſub compendio, quantum memorię ſuccurrerit, tibi ſubſignabo. Hecate primũ, ſic nuncupata, quod ἑκὰς, id eſt longè radios iaciat, ut iam in Apolline attigimus. Heſiodus in Theogonia, Hecaten ait non eſſe Proſerpinam, ſed aliam, Aſteries Latonæ ſororis filiam, & Perſei uxorem. quo loco notat Scholiaſtes, ideo eam ab Heſiodo laudari, utpotè Bœotio. in ea enim regione Hecate colebatur, cui Iupiter uim ac poteſtatem in omnia conceſſit elementa, unde & exiſtimatur nuncupata. nam ἑκατὸν centũ ſignificat, quo numero Graij

aliquan-

A aliquando infinitum deſignant numerum: quia Hecate infinitas habere poteſtates crederetur. Ouid. in Metamorph.
Ibat ad antiquas Hecates Perſeidos aras. Perſeis uerò appellatur, quod Perſei filia fuerit, & Aſteries, ut ait Heſiodus in Theog. ideo ſic & eã uocat Apollonius in Argon. ſic & Statius in Theb. & eorum comment. Muſæus tamen Iouis & Aſteries filiam ait, quam cum amaret, compreſſit, & compreſſam Perſeo tradidit, ex qua ſola nata ſit Hecate, quæ ideo μουνογενὴς ab Heſiodo uocatur, & ab Apollonio in tertio Argon. quoniam unigeniti ſine fratribus plus honoris aſſequuntur, ut ait idem Heſiodi Scholiaſtes, & ſint etiam ditiores, &c. Pherecydes uerò Ariſtæi Pæonis filiam ſcripſit. Verùm in his quæ Orphica dicuntur, Cereris filia dicitur,
καὶ τότε δὴ ἑκάτην δηὼ τέκεν εὐπατέρειαν, hoc eſt, Tunc Hecaten peperit Ceres è patre magno. Theocriti quoq; cõmentatores in ſecundo Edyllio, inter cætera, quæ multa de Hecate ſcribũt, Iouẽ tradũt Cereri mixtũ, Hecaten genuiſſe, robore & magnitudine præcellentem, quã ſub terras pater miſit, ad Perſephonẽ inquirendã: & nunc eam uocari Artemin, & Phylaca, & Daduchon, & Phoſphoron, & Chthoniã. Illi ijdẽ interpretes nõ multo pòſt, alios aiũt dicere, Hecaten
B filiã fuiſſe Pherę, filiæ Æoli & Iouis, quæ à matre in triuijs abiecta fuerit, et à paſtoribus Pheretis ſuſcepta, et enutrita in triuijs: propterea dea exiſtimata fuit, quę et ante portas, ut ait Æſchylus, ſtatuebatˇ. unde ego facile crediderim, Prothyręã denominatã, de qua agemus: & πρόπυλαιν, cuius meminit Heſychius. Pauſ. uerò Propylæã Dianã in Attica in primis appellatã docet. Sed enim porrò Bacchylides Hecaten Noctis filiam prodidit: ἑκάτα δαδοφόρε νυκτὸς μεγαλοκόλπου θύγατερ, Hecate facifere noctis & magnigremij filia. Ab Orpheo uerò ταρταρόπαις ἑκάτη, hoc eſt Tartari filia dicta eſt. Sed ſimul hoc loco libet ex Gręcis commentarijs Hecates & Circes originem afferre. Circẽ igitur quidam Æetæ ſororem, quidam filiam dixere. hanc quidẽ Dionyſius Mileſius in primo Argon. filiam Æetæ & Hecates Perſeos, ſororẽ uerò Medeę tradidit. Soli enim ferũt filios fuiſſe duos in illis locis Scythiæ, quibus nomina fuere Perſeus & Æetes. hos autẽ tenuiſſe eam regionẽ, & quidẽ Æetem Colchos & Mæotas, Perſea Tauricę imperaſſe, & indigenam duxiſſe uxorẽ, ex eaq; filiam natam, cui nomen Hecate, quæ in uenationibus eſſet fortis & uirilis: & prima dicitur inueniſſe mortiferas ac uenenatas radices, & uenenorum peritiſſimam fuiſſe, & earum rerum quæ medendi uim haberent. patrem uerò hæc ueneno ſuſtulit, in Colchosq; profecta Æetæ patris ſui fratri nupſit: id quod antè Apollonij interpretes, Diodorus etiam ſcriptum reliquit: ex qua natæ ſint Circe & Medea. Circe uerò Medea ſenior, matrẽ ijs artibus ſu-

perauit, ei nihilominus obſequens. Sed iam potius cætera de Heca- A
te ſequamur. A' poetis hæc etiam Triformis nominata, & Terge-mina. Vergilius:

Tergeminamq́; Hecaten, tria Virginis ora Dianæ. Claud.

Ecce procul ternis Hecate uariata figuris. Ouid.

Ora uides Hecates in treis uergentia partes. Idem:

Tuq́; triceps Hecate. Quidam ad Lunæ triplicem naturam & formã referunt, hoc eſt, cum falcata eſt in cornua, & ſynodica, & cũ media orbis parte διχότομος, & ἀμφικύρτης diuiſa & gibboſa, & πανσέληνη, hoc eſt plena, ut res eſt nota. Alij referũt ad id quod ſcribit in Argon. Orpheus, quòd triceps ſit Hecate. dextrum enim caput equi habere fingit, ſiniſtrũ canis, mediũ hominis agreſtis: unde & τρίμορφον Cornutus, & τριοσοκέφαλον eam uocauit. Artemidorus lib. ſecũdo de Inſomniorũ iudicio, τριπρόσωπον eadẽ ratione dixit. ijſdem etiã nominibus Chariclides uſus eſt apud Athenęũ in ſeptimo. ſcribit Pauſ. Hecatẽ Æginetas maximè coluiſſe, cuius ſacra ſe ab Orpheo habuiſſe iactabant, intra cuius deæ ſeptũ ædis ξόανον, id eſt ſimulachrũ fuit una facie, Myrionis opus. Verùm Alcamenes, ut Pauſaniæ uidetur, triformẽ fecit Hecatẽ, quam ait ἐπιπυργιδίαν uocabant, &c. Sed enim & Athenis locus fuiſſe fert̃, qui Trigla dicebatur, ubi erat anathema, id eſt oblatio Hecates deæ Triglanthynę, B
quæ & τρίγλινος dicta eſt. plura Athenæus, qui & τρίγλαν ait huic deæ conſecratam, quod & Phurnutus. trigla uerò piſcis notiſſimus eſt. Illud porrò etiam notandũ, morem fuiſſe, ut ſingulis menſibus locupletes Hecatæ ſacrificarent, paneſq́; & alia in triuijs ponerent, quæ mox ab inopib. & egenis raperent̃, quæ Hecates cœna dicebatur: auctores, Athenæus & Suidas. Ad quam conſuetudinẽ alludit in primo νεκρικῶν dialogo Lucianus, ubi & de ouo luſtrali etiam fit mentio: cuius & Apuleius, Ouid. Iuuenalis, alij meminere. quin & hanc deam ueneficijs quidã præpoſuere, ut docet Phurnutus. Sed & luctu & mœroribus eam gaudere: unde & illi tetra & horrida ſacra impendebant, nempe humanas hoſtias, illicq́; ſanguine humano litabant: id quod alibi retuli. Sanè in Scholijs græcis in Platonis Cratylũ, quæ Procli nomine circumferunt̃, id aſſerit̃, quod Hecate & Diana eadẽ ſit, idq́; ex Orphei ſententia, cuius hi citantur uerſus,

ἤδ' ἄρα δ' ἑκάτη παιδὸς μέλη αὖθις λιποῦσα,
λητοῦς εὐπλοκάμοιο κόρη προσεβήσατ' ὄλυμπον, & reliqua: ne tam multa gręca inculcẽ, quod tamen hac tẽpeſtate pleriq́; libenter uſurpant: quàm rectè, illi uiderint. Huic deæ & canes antiqui tribuebãt. Theocritus in Pharmaceutria, τᾶ χθονίᾳ δ' ἑκάτα, τὰν ϰ͵ σκύλακες τρομέοντι. hoc eſt, Terreſtri Hecatę, quã & catuli metuũt. Tibullus: *Sola feros Hecates perdomuiſſe canes.* Adnotãt Theocriti expoſito

res,

A res, à Theocrito id dictũ, quoniã catuli auferrẽt Hecatæ cœnã. Scribit Sophron, & itẽ Lycophron, à Diana canes iugulari. quin & ſpeluncã fuiſſe Hecates in Zerantho, Lycophron hoc ſenario cecinit, ζηράνθον ἄντρον τῆς κυνοσφάγου θεᾶς: hoc eſt, Zeranthon eſt antrũ Caniſuorę deę. Zerãthion uerò antrũ in Samothracia Lycophron fuiſſe putauit. Nicandri interpres tamẽ in Thracia, ad quercus Orphei fuiſſe putauit. Stephan. ζήρυνθος, ait, ciuitas et antrũ Hecates in Thracia: & Lycophronis citat ſenariũ. hinc & Zerinthia Venus dicta, ut Suidas docet, & nos alibi, hoc eſt in Venere, ꝓdidimus. Verũ enim uerò ſi eadẽ Hecate & Diana ſit, nõ mirũ illi attribui canes, ut uenatrici. hinc Liuius Andronicus in hymno, ut eſt apud Terentianum, *Dirige odoriſequos ad certa cubilia canes:* uerſus eſt miurus. Verg. *Notior ut iam ſit canibus non Delia noſtris.* Porrò ait etiã Phurnutus, canes ideo Triuię ſacratos, quod illi iugulari ſolerent. Alij, propter uenationẽ. quidam etiam attribuunt, quòd & Proſerpina putetur, cui canes, id eſt Furiæ aſcriberentur. Horat. in Serm. Viderat infernas errare canes. Vel quòd, ut ait poeta Vergilius, *Nocturnis Hecate triuijs ululata per urbes.* Ad hæc ſcribit Heſychius, ſimulachrum Hecates canẽ fuiſſe, uel quòd ei immolarẽtur canes: uel quòd ipſam nõnulli cum capite canino, hoc eſt, κυνοκέφαλον
B effingerent. Alibi idem auctor ait ἄφραττον Hecaten uocatam, & ab Athenienſibus Zean: in Mileto uerò ὑπολαμπτεῖραν, quòd ſubter ſplẽdeat. In Stratoniceorũ quocꝫ regione Staginis ſummo cõuentu & celebritate culta fuit Hecate, ut Strabo ait in quartodecimo. Suidas etiã Hecates phantaſma, ſeu ſpectrum, ſecus deſcribit quàm Orpheus: hoc eſt ingens, ſed cũ capite humano. Porrò Hecate lignũ etiam uocabatur in cuſtodijs, ad quod delinquentes ac noxij ligabant, flagellabanturq́. Sed nimius tibi uideri poſſim, ſi de Hecate quæcunqꝫ notaui, aſcribere uoluero. quare ad alia iam tranſeamus.

βριμὼ, Brimo Hecate dea dicitur, cuius in tertio Argon. meminit Apollonius Rhodius, ubi inuocatã ait ſepties, eiq́ꝫ hæc epitheta aſcribit, κουροτρόφον, νυκτιπόλον, et χθονίαν. quo loco interpretes ſcribũt, ſepties quidẽ inuocari, ideo ꝙ pharmacides, id eſt ueneficæ mulieres Hecaten ita inuocẽt. Appellat̃ uerò βριμὼ, propter horrorẽ dæmonis, et uiſiones atqꝫ ſpectra, quę Hecatæa dicunt̃. Sępe etiã ſpeciẽ mutare ferunt̃, unde & Empuſa uocat̃, de qua nunc ſtatim agemus. Sum admiratus his diebus, uirum multæ lectionis, in ingenti & copioſo Opere ſcripſiſſe, βριμὼ & ὀβριμὼ nomina eſſe Cereris potius quàm Proſerpinæ, ſeu Hecates, cũ de hoc uel doceri potuiſſet à Io. Zeze in cõment. Heſiodi, & Phauorino, qui & fabulã recitat Mercurij amantis: qui cum in uenationem deſcendiſſet, uoluerit puellæ uiolentiam inferre. illa uerò in eum commota, & comminata, illum

perterruerit: unde ſit appellata βριμώ. βριμᾶσθαι enim eſt iraſci, ac mi- A
nari. Vel dicitur βριμὼ, παρὰ τὸ βρόμον, τὸ τοῦ πυρὸς ψόφον: hoc eſt, à cre-
pitu, ac ignis ſtrepitu. Quin βρι particula eſt intentiua, ut βριήπυος &
ὄβριμος ἄρης, id eſt latè perſtrepens & potens Mars. Porro & Bri-
zò dea fuit, quę uaticinĳs per ſomnia præeſſe putabat̃, ut alibi retuli.
Empuſa dæmonis nomẽ. Heſychius: Spectrũ, inquit, ſeu phaſma
ſpecie dæmonis ab Hecate immiſſum, & ut nõnulli putãt, uno pede
utens. Sed tamen Ariſtophanes Empuſam ſubinde mutari in alias
formas dixit, & eius interpres repetit. id quod & apud Lucianũ in
Cõment. de Saltationib. traditur, cuius hæc ſunt uerba: Videbis igi
tur ipſos eodẽ in tẽpore ſubitò in aliã transmutari ſpeciẽ, atq; ipſum
referre Protheũ. Quin & Empuſam exemplũ cõferre oportet, quę
ſeſe in innumerabiles uertit formas. Noſtro hoc tẽpore, quibus hoc
phantaſma muliebre apparuerit, audiuimus. Legi qui putarẽt, illud
regis Dauidis meridianũ dæmoniũ, huiuſcemodi terriculamentũ
ſignificare. Sanè Empuſa etiã aliquando numero pluriũ proferri ui
demus, ut in hoc Dionyſĳ, ubi de hiaſpide loquit̃, ἐχθρὴν ἐμπούσῃσι
καὶ ἄλλοις εἰδώλοισι: hoc eſt, Empuſis inimicã, alĳſq; etiã ſimulachris.
Quidã cum Hecate Empuſam ſtatuunt, id quod & Ariſtophanes
alicubi ſignificare uidet̃. Putat dictã Euſtathius, quod uno incedat B
pede: alĳ duos quidẽ illi attribuũt, ſed ferreũ alterũ, ut in Ranis Ari-
ſtophanes. Sunt qui aſininũ tribuunt. Alia perplura legimus de hu-
iuſmodi phantaſmatibus, quę nunc tantũ inſinuaſſe ſufficiat. Id unũ
nõ reticuerim, quod in quarto ſcribit Philoſtratus in uita Apollonĳ
Tyanei, qui ait ex ipſius Apollonĳ ſententia, Empuſas etiã Lamias
uocari, & Mormolycias. quo loco et lepidiſſimã narrat hiſtoriã Me
nippi Lycĳ, qui Corinthi à Lamia amaret̃: ubi de Lamĳs et huiuſmo
di terriculamentis lectu digna & cognitu leges. De Lamĳs Plut. &
Dion Chryſoſt. in Libyca fabula, qui eas deſcribũt: unde ſuã deflexit
Lamiã uir doctiſſ. Politianus. Porrò & Thebani Veneris Lamiæ
tẽplum erexerũt, de nomine Lamiæ amicæ regis Demetrĳ. Lamia
etiã propriũ nymphę nomen, Sibyllæ matris: item nobilis familiæ, à
Lamo ſcilicet. Sed de Lamĳs alio loco copioſius dicã. Sanè & De-
moſth. Empuſæ meminit, & Arpocration rhetor, itẽ Euſebius con
tra Hieroclẽ, & in Apollonĳ Rhodĳ cõmentarĳs de Empuſa & He
cate multa. Fuit et Empanda dicta paganorũ dea quędã, teſte Feſto.
Titanis Diana cognominata, ut notatũ legimus in cõmentarĳs
in Nicandrum. Orpheus etiam in hymno,
τιτανὶς, βρομία, μεγαλώνυμε, τοξότι σεμνή. ubi obſeruandũ eſt, etiã ip-
ſam uocari Bromian, ut Bacchus Bromius. Ennius apud Varronẽ,
Titanis Triuia dederit ſtirpẽ Liberũ. Titanis uerò dicta, quòd eam
genuit unus ex Titanibus, ut in Plauto. Latona etiã Titanis, ut ſcri-
bit Ma

A bit Manilius. uocatur & Titania, ut Sol Titan. Ouidius:

Dumq́; ibi perluitur calida Titania lympha.

ἀγροτόρα ἄρτεμις, ut Pollux in quinto, Venatrix Diana eſt, licet alij Agreſtẽ tranſtulerint: & Domitius apud Pauſ. Agrariam. Heſychius quidem montanã interpretatus eſt, id eſt, ὀρείαν ἄρτεμιν. Sed & Pollux, ut ſuprà, ſic nuncupat à montibus. Quin & ὀρεσίφοιτος, id eſt, quæ in mõtib. uerſetur, Phornuto uocatur. eadẽ etiã ἀγρολέτειρα Agroletera dicta eſt, & Agroeles. Alij quidẽ exiſtimãt, quòd Agræ fuerit regiuncula terræ Atticæ propè Neſſum amnẽ, unde nomen dea acceperit: & templum, ubi ferunt Dianã primam uenationem exercuiſſe, cum ex Delo illuc ueniſſet, cuius deę ſtatua arcũ tenebat. Pauſ. Agroteræ meminit, & Artemidorus lib. II. Onirocriticon. Sanè cum uenationi Diana præeſſe crederet̃, etiã ideo appellata fuit θηροφόνος, & θηροκτόνος, hoc eſt Fericida. quinetiã hac eadem ratione Iul. Pollux lib. V. ſic nominatã ait: ἀγροτόρα ἄρτεμις, id eſt uenatrix, & κυνηγετάτη, hoc eſt uenatoria: & φιλόθηρος, id eſt ſectatrix ferarum: & ὀρεία, id eſt montana, ἀπὸ τῶν ὀρῶν, id eſt à montibus: & Idea, ab Ida: & δίκτυννα, à retibus: & ἑκηβόλος, ἀπὸ τοῦ τὰ θηρία βάλλειν, id eſt

B quòd feras iaculetur: & multa alia nomina ἀπὸ θήρας, id eſt à uenatione deducta, quorum & nos hoc ipſo Syntagmate meminerimus, prout ſe nobis obtulerint. Legimus & Agoream Dianam nuncupatam. Agroteram & Agoream in Olympijs memorat Pauſanias. Lucifera Diana dicta eſt, ut in ſecundo de Nat. deorum ſcribit Cic. φωσφόρος à Græcis, ut eſt apud Phurnutum. σελασφόρος etiã à græcis, quòd in Attica Pauſ. obſeruauimus. Eadẽ & Selaſia, id eſt σελασία nuncupata, à loco Laconicæ regionis, ut Heſychius notat.

Hypomelathia Diana nuncupata eſt, ut docet Heſychius.

Euporia, εὐπορία Diana in Rhodo, idem auctor: hoc eſt, facilis tranſitus.

Anaitis Diana quæ diceretur, uide in Venere, quæ & Anætis aliquando uocatur.

Parthenie Diana cognominata, propterea quòd ipſa uirgo ſit exiſtimata à gentibus: uel ut alij magis credũt, à mõte Arcadiæ Parthenio, in quo uenationibus idoneo uerſaretur. uel à fluuio Parthenio, qui mediam perlabitur urbem Amatriatam: ſic dictus, quòd Diana uirgo ibi uenaret̃. Stephanus auctor. de quo Val. Flaccus in quinto, Et ſatis tibi Tiphi negatũ Parthenium. Callimachus in hymno, ἄρτεμι παρθενίη τιτυόκτονε χρύσεα μέν τοι: id eſt, Parthenie Tityoctone cui aurea zona refulget.

Pheræa Diana nominata ab Argiuis, qui eam ex Pheris Theſſalica urbe in ſuam aduexerunt, ut Pauſ. ſcribit. Sedenim & Heſychius Pheræan cultam prodidit Athenis, deam hoſpitalem creditam, &

ab ali-

ab aliquibus Hecaten. Callimachus in Dianæ hymno propè finem A
meminit, & quæ in ipſum Scholia leguntur,

πότνια μουνιχίη λιμενοσκόπε χαῖρε φεραία. id eſt,

Munichie & portus cuſtos ueneranda Pheræa.

Ecbateria Diana in Siphno inſula, & culta & nuncupata, ait Heſychius.

Derrhiatis Diana cognominata, ut Pauſanias ſcribit, à Derrhio non procul à Taygeto, cuius ſimulachrum ſub diuo conſtitutũ ait. huius deę templum etiam Stephanus commemorat. ait enim Derrham, non Derrhium, locum eſſe Laconiæ: unde ſit nomen gentile Derrhæus, uel Derrheates. unde Derrheatidis Dianæ templum.

Daphnea Diana nuncupata, cuius ſacellũ Pauſanias ſcribit fuiſſe in finibus Spartiatarum. Strabo libro octauo, cum de Alpheonia Diana egiſſet: Ab Olympia, inquit, ſtadijs LXXX diſtans, huic deæ in Olympia annuus conuentus celebratur: ſicuti & Elaphiæ, & Daphneæ. Tota enim hæc regio templorum Dianæ, Veneri & Nymphis dicatorum, refertiſſima eſt.

χησίας Diana nuncupata à Callimacho in hymno ad deã ipſam, à Cheſio oppido Ioniæ, ut Stephanus ait: ut uerò Scholiaſtes, ita appellata à promontorio Sami.

Lucina Diana, quæ parientibus fauere credebatur. Vergilius: B

Caſta faue Lucina, tuus iam regnat Apollo.

Varia tamen apud auctores ſententia. Quidam enim Iunonem, ut eſt in Iunone dictum: quidam Dianam. Catullus in ſeculari carmine ad Dianam, ſic iſta iungit:

Tu Lucina dolentibus, Iuno dicta puerperis.

Et ſimiliter M. Cic. lib. ſecundo de Nat. deorum. cuius uerba placet hic ſubſignare, ne ea ſepius citare oporteat: Luna, inquit, à lucendo nominata ſit. eadem enim eſt Lucina. itaq; ut apud Græcos Dianam, eamq́; Luciferam, ſic apud noſtros Iunonem Lucinam in pariendo inuocant. quæ eadem Diana Omniuaga dicitur, nõ à uenando, ſed quòd inter ſeptem numeretur, tanquam à uagantibus Diana dicta, quia noctu quaſi diem efficeret. Adhibetur autem ad partus, quòd ij matureſcunt aut ſeptem nonnunquã, aut (ut plerunq;) nouem Lunæ curſibus: qui quia menſa ſpacia cõficiunt, menſes nominantur. Concinneq́;, ut multa, Timęus, qui cum in hiſtoria dixiſſet, qua nocte natus Alexãder eſſet, eadem Dianæ Epheſiæ templũ deflagrauiſſe: adiunxit, minimè eſſe mirandũ, quòd Diana cũ in partu Olympiadis adeſſe uoluiſſet, abfuiſſet domo. Hactenus Cic. Macrobius quoq; ultimo Sat. lib ait, Lunam humidã & aperire & relaxare. ſubdit: Hinc eſt quòd Diana, quę Luna eſt, ἄρτεμις dicit̃, quaſi ἀερότεμις, hoc eſt aerem ſecans. Lucina à parturientibus inuocatur,

A catur,quia proprium eius munus eſt,diſtendere rimas corporis,& meatibus uiam dare, quod accelerãdo partui ſalutare eſt. & hoc eſt quod elegãter poeta Timotheus expreſſit, *διὰ λαμπρὸν πόλον ἄστρων, διά τ' ὠκυτόκοιο σελάνας*. hoc eſt, Per ſplendidum polum aſtros, perq́ accelerantẽ partum Lunæ. Sed iam de Lucina, reliquum inſtituti reddo. Dicta eſt Lucina,ut Ouidius in Faſtis docet,

Gratia Lucinæ dedit hæc tibi nomina lucus,
Aut quia principium tu dea lucis habes.
Parce precor grauidis facilis Lucina puellis,
Maturumq́ utero molliter aufer onus.

Reliquum de Lucina ex Iunone repete. nam Ilithyian ſtatim tibi aſcribam,quæ apud Græcos Lucina eſt.

Ilithyia Diana à pleriſq; exiſtimata, ut ſcribit Phurnutus. Hinc Horatius in carmine ſeculari,

Rite maturos aperire partus,
Lenis Ilithyia tuere matres,
Siue tu Lucina probas uocari, *Seu genialis.* Vergilius:
Caſta faue Lucina,tuus iam regnat Apollo. Ouidius:
B *Præpoſitam timidis parientibus Ilithyiam.*

Vnde Ariſtys puella apud Theocrit. in Daphnide, *χαλεπὸν βέλος εἰλειθυίας*, difficile telum Ilithyiæ. Quare *μογοστόκος* etiam dicta eſt, ut notat Heſychius. utitur item Theocritus. hæc & *βολωσία* diceba tur,ut græci grãmatici obſeruant. Huic deæ dictamus, ſeu dictamnus(utroq; enim modo appellatur hæc herba)fuit dicata, quòd ualde ſit odorata,et propterea ad facilem partum ualere traditur. quin ea Ilithyia ideo coronabatur,ut apud Theonem in Arati commentarijs legimus, & Phornutũ. Idem & Zenodotus Mallotes, & ſuo carmine innuit Euphorion. Orpheus in primo hymno, quo loco & *προθυραίαν*, quaſi ianuæ præpoſitam, & uitæ ianitricem inuocat, eiq; deæ de ſtyrace ſuffimentum adolet. At quod Diana Ilithyia & Prothyræa eadem ſit,ille idem Orpheus,in eodem hymno ita cecinit,

ἄρτεμις εἰλείθυια, καὶ ἡ σεμνὴ προθυραία: hoc eſt, Ilithyia, Diana, & caſta Prothyræa. Sanè & hymno qui *κοινὸς* inſcriptus eſt, Prothyræa Hecate cognominatur, *χαῖρ' ἑκάτη προθυραία μεγασθενάς*: hoc eſt, Salue Hecate Prothyræa ualde potens. Redeo ad Ilithyian, quam Pauſanias in Attica ait templũ Athenis habuiſſe: exiſtimatamq́; ex Hyperboreis ad Latonam parturientem in Delum ueniſſe,& inde ad alias gentes manaſſe, ſub ſpecie lupæ ex Hyperboreis, ſcribit in hiſt. animalium philoſophus. Homerus autem in hymno ad Apollinem, cecinit Irin miſſam dearum iuſſu, inſcia Iunone,ad Ilithyiam, ut labo

ut laboranti iam per nouem dies Latonæ opem ferret: atq; ita illius A
aduẽtu Latonam partu leuatam. Huic propterea Deliaci in primis ſacrificabant, hymnosq́; canebãt ab Olene uate cõditos. Eadẽq; de cauſa in Attica terra Ilithyia inter deas γενετυλλίδας collocabatur, quę deæ generationi præeſſe putabant. & ideo etiã Venus Genetyllis dicta eſt, ut ſuo loco dicemus. Cretenſes uerò, qui Gnoſſiũ agrũ colebant, in Amniſo genitam Ilithyiam arbitrabantur, Iunonis filiã. quin & Heſychius Ilithyian, Amneſian etiã uocatã ait. Idem Pauſ. auctor eſt, apud Athenienſes inſtitutũ fuiſſe, ut Ilithyiæ ſimulachra ad imos uſq; tegerent pedes. Fuit & Ilithyiæ apud Æginenſes templũ peruetuſtũ, cuius ſimulachrũ ita fuit effictũ, ut à capite ad pedes tenuiſſimo eſſet panno contectũ, & manũ alterũ in rectũ porrigeret, altera facem teneret accenſam: ea ratione, quòd partus dolores igni æquent: uel potius, quòd in lucẽ partus efferre crederet. Diodorus Siculus, quo loco Cretenſium res tractat, diuerſam Dianam & Lucinam facit. Lucinæ, inquit, data eſt parturientium cura, officiumq́; eorum quę parturientes perferunt: unde & in partus diſcrimine & difficultate mulieres hanc præcipuè deam inuocant. ad Dianã uerò tradũt infantiũ ac ciborũ curã pertinere: & reliqua quæ idẽ ſcriptor executus eſt. Homerus etiam diuerſam à Diana facit, & à Iunone, B
cũ Latonæ partũ in hymno Apollinis deſcribit. Pindarus quidẽ in Pythicis & ipſe diſtinguere uidet, cum Æſculapij matrẽ aureis ſagittis Dianæ perdomitã canit, anteq; cũ Ilithyia opus perficeret. idem in Nemeis Ilithyiam inuocat, in Soſigenis pueri Æginetæ hymno, eamq́; Parcarũ ait aſſiſtricẽ, filiãq; Iunonis. Diodorus quoq; Siculus Lucinã, id eſt Ilithyiã, Iunonis filiã ſcribit. itẽ Heſiodus, qui de Iunone loquens canit, ἣ δ' ἥβην καὶ ἄρηα καὶ εἰλείθυιαν ἔτικτεν. hoc eſt, Hęc Heben peperit, Martẽq;, atq; Ilithyiã. Idẽ Pindarus in Olymp. ἐλευθὼ Ilithyiam uocauit, cum eam & Parcas Apollo iubet aſſiſtere Euadnę parturiẽti. De eadẽ Eleutho meminit & Phurnutus, & Heſychius his uerbis: Eleutho una eſt Ilithyiarũ, & Cereris cognomen apud Tarẽtinos, & Syracuſanos. Ilithyian ſunt qui εὔλιναν appellẽt, ceu cũ Parcis ſit, ut Pauſ. ait. Ilithyię templũ in foro, et ſtatuã habuiſſe Tegeatas, idem Pauſ. ſcribit, quę ἐγγόνασις ex hiſtoria uocabatur, quaſi ingeniculata, ut pariẽtes ſolent. Nam cũ Nauplio filiã pręcipitandã in mare Haleus dediſſet, illa interea genibus incũbens, puerũ enixa eſt, ubi delubrũ mox conſtructũ. Dicta uerò eſt Ilithyia ἀπὸ τοῦ εἰλίπτεσθαι, hoc eſt ab euoluẽdo. Eleutho uerò, παρὰ τὸ εἰς τικτούσας ἐλεύθειν: hoc eſt, quòd ad parturiẽtes accedat. Sanè numero pluriũ Suidas Ilithyias protulit, deas pariẽtibus aſſiſtentes: idẽ & Phurnutus, qui ideo plures Ilithyias & Amores fuiſſe ſcribit, quòd uarij ſint mulierũ partus, & amantiũ deſideria. Sed Heſychius ait, Ilithyias interdum

A dum deas ſignificare,aliquando dolores.Singulariter uerò poeta Iunonem in Argis poſuit.Porrò & λοχία Diana etiam dicta fuit,à partu leuando ſcilicet,ut Artemidorus libro ſecundo,cap.XXV docet.

Acrea Diana ab Heſychio appellata ſcribit̃,quòd ἄκρον mōs apud Argiuos fuit,in quo Dianæ templũ conſtruxit Melampus,cũ Prœtidas purgauit, eius rei gratia: Sophocles in Iphigenia. Sedenim & in eodem loco etiam Pallas & Iuno & Venus colebantur,quę eodẽ etiam nomine appellantur,ut in Pallade ſcripſimus.

Coryphæa Diana,à κορυφῆ,id eſt ſummitate ſeu apice nũcupata. nam apud Epidaurios in ſummo montis templum habuit, auctor Pauſ.& propterea Coryphęa nuncupata,cuius Teleſilla in ſuis poematibus meminit, ut in Poetis ſcripſimus.auctor Pauſ.in Corinth.

Epiſcopos Diana, hoc eſt, ſpeculatrix cognominata, cuius templum in Elide fuit,Ariſtarchium uocatũ:quod cum expilaſſet Sambycus, & per annũ cruciatus eſſet, in tormentis mortuus eſt. unde prouerbium,Sambyco grauiora pati:ut Plutarchus in Græcorum problematib. pluribus prodit.

Dictynna Diana cognominata,eadem apud Cretenſes exiſtimatur,quæ apud Æginetas Aphæa,ἀπὸ τῆς ἀφίσεως,id eſt deiectu nun

B cupata. Dictynna igit̃, quæ & Britomartis, hoc eſt dulcis uirgo,eſt interpretata,Iouis & Charmes filia fuit, & Dianæ ualde chara: quæ Minoem regem amantem fugiens,ut Pauſ.ait,ſe in retia, quæ piſcibus capiendis erant extenta, proiecit. mox à Diana dea facta,à Cretenſibus colebatur. Fabula elegantiſſimè in Ciri poemate Vergiliano à Charme ipſa recitatur:ad quam legendam te inuito,ne tot hoc loco uerſus aduocem.ſimul enim & de ea opiniones quæ feruntur, infelix Charme attigit. Sed & Dictynnam ſibi Æginetæ apparuiſſe aſſeuerabant.Dicta uerò à retibus, quę grecè δίκτυα dicuntur. Illud obſeruaui,apud quoſdam non Britomartem , ſed Critomartin appellari:quos crediderim in mendoſos codices impegiſſe. Diodorus Siculus hanc fabulã ſic fermè recitat : Britomartẽ, inquit,etiam Dictynnam dicunt,in Creta genitam,ex Ioue & Charme filia Eubuli,Cereris filij. Hæc retia ad uenandum inuenit,ex quo & Dictynna eſt cognominata. utebatur uerò conſuetudine Dianæ:quæ res cauſam præbuit,ut quidam Dictynnam & Dianam eandem eſſe exiſtimarent,quam deam ſacris templisq; Cretenſes coluere. Qui autem Dictynnam à rebus piſcatorijs,quas fugerat,Minoe inſequẽte concubitus gratia, denominatam uolunt, procul à uero eſſe uidentur, non enim credendum,deam Ioue natam,ad tantam egeſtatem compulſam:nec Minoa regem iuſtiſſimũ,tam impiũ fuiſſe.hæc ferè Diodorus ex Cretenſiũ theologia. Quidã Dictynnã dictã non è piſcatorum retibus, ſed uenatorũ potius,rati ſunt: quod & magis uериſimi

uu le uide-

le uidetur, cum Dianam ſignificet, uel Dianę comitem. Græcus Pin A
dari interpres in Pythiorum principio tradit, Apolline & Diana
ex Latona natis, hanc in Dictynio Cretæ monte habitaſſe, illum in
Lycia. Sanè Phauorinus & Dianam Britomartin uocatã ait: citatq́
Callimachi illud, ἐλλάφονον βριτόμαρτιν ἐΰσκοπον. Subdit & poſtea
oraculum Ioui datum, quòd naſciturus eſſet ex Hecate, qui eum re-
gno eijceret. Pariente autem Hecate, aſſiſtentes puellas exclamaſſe,
βριτόν, id eſt bonum: hinc dicta eſt Britomartis. Phurnutus lib. de
Deor. nat. ait Dictynnam dici ἀπὸ τοῦ βάλλειν δεῦρο τὰς ἀκτῖνας: hoc
eſt, ab iaciendo huc radios. δίκειν γὰρ, τὸ βάλλειν: δίκειν enim iacere
eſt. uel ἀπὸ τοῦ διϊκνεῖσθαι τὴν δύναμιν αὐτῆς εἰς πάντα τὰ ἐπὶ τῆς γῆς:
hoc eſt, quòd eius poteſtas pertranſeat omnia quæ in terra ſunt.
hęc tantum Phurnutus. Crebra uerò tum græcis tum latinis ſcri
ptoribus huius deæ mentio. Tibullus,

Perq́ ſuas impunè ſinit Dictynna ſagittas. Lutatius, ſeu Lactanti
us grãmaticus cõmentario IX. Theb. Dictynna, inquit, ob id dicta
Diana Britomartis filia, uirgo Cretenſis Dianę, à retibus piſcatorũ,
(quæ græcè δίκτυα nominantur) à quibus huius corpus inuentum
extractum eſt. Inſula tamen Creta peſtilentia laborauit, quam eua-
dere penitus nequiuiſſent, niſi templum Dianæ inſtituiſſent, eamq́ B
Dictynnam uocaſſent à retibus. Statius,

Per te maternos mitis Dictynna labores.

Orthias Diana cognominata, in primis à Lacedæmonijs, cui &
aram ſtatuerant, ad quã (ut in Laconicis ſcribit Plut.) pueri Spartia
tæ cæſi totum diem, ad mortẽ uſq́ interdũ uerbera tolerabant. Pau
ſanias uerò, Limnæum locum fuiſſe prodit, in quo Dianæ Orthiæ
ſacellum fuit, ubi antiquitus homines ex oraculo ſorte ducti macta-
bantur. quam rem ut diram, Lycurgus in puerorum flagella & uer
bera commutauit, unde ara humano quidẽ ſanguine cõſpergebat̃.
hoc ſimulachrum ex Taurica, ut alibi diximus, Iphigenia & Oreſtes
deportarunt. Hæc & Lygodeſmos dicit̃, quod Lygi plantæ genere
ſimulachrum inuolutum rectum fuerit. eſt autem λύγος uitex, ut
notum ex Dioſc. Plin. & alijs. Orthię Dianæ & Orpheus in hym
nis meminit, & ego in primo de Poet. hiſtoria. Orthian ſcribit Heſy
chius denominatã, ab Arcadię regione, ubi eius templũ erectũ fuit.
Sanè & Orthian & orthrian inuenimus: ſed hanc à matutino tem-
pore, illã quòd recta eſſet. de Orthoſia uerò Diana alio loco agam.

Brauronia Diana cognominata, à Braurone Atticæ populo, ut
ſcribit Stephanus. Brauron uerò heros fuit, unde loco nomẽ. Brau-
roniæ Dianæ fanum Athenis fuit in arce, cuius ſimulachrum Pra-
xitelis opus fuit, ut ait Pauſanias. Brauroniæ Strabo meminit, &
Valer. Harpocration, & Herodotus. Apud Heſychium legimus,

βραυρῶ

A βραυρώνια celebritatem eſſe Dianæ, in Attica, in qua de capra ſacra fierent: ubi & Rhapſodi primùm Homeri Iliada concinuere.

Triuia Diana dicta eſt, quod in triuijs coleretur, ut ait M. Varro. Græci τριόδον, & τριοδίτην eadem ratione uocant. Ex noſtris quidam Triuiam appellatam tradunt, quòd in cœlo, in terra, & apud inferos eius ſit poteſtas. Phurnutus uerò τριοδῖτιν, καὶ τῶν τριόδων ἐπόπτιν cognominatam ait, à triplici eius mutatione, dum per cœli ſigna graditur. In commentarijs Theocriti etiam illud legimus, Hecaten Iouis & Phereæ, Æoli filiæ, filiam fuiſſe, quæ in triuijs à matre abiecta fuerit, & à Pheretis paſtoribus & ſuſcepta & nutrita fuerit. atque ideo & in triuijs culta & nuncupata: quòd in Hecate pluribus à nobis oſtenſum eſt. Varro: Diana ab eo Triuia dicta, quòd in triuio ponitur ferè in oppidis græcis: uel quòd una dicitur eſſe, quæ in cœlo tribus uijs mouetur, in altitudinem & latitudinem & longitudinem. Interpres item Arati, latinus, cur Triuia dicta ſit, pluribus ediſſerit. Cleomedes uerò in ſecundo de Mundo, triformem Dianam ideo ab antiquis exiſtimatam ſcribit, quod tres ſint Lunæ effigies, falcata,
B biſſecta, & plena: & propterea ait Dianam triformem. Horatius, Ter uocata audis, adimisq́ letho Diua triformis. At quare triformis dicta, ex Orpheo & alijs ſuprà plura attulimus. De Triuia, id eſt Proſerpina, Vergil. Iam ſubeunt Triuiæ lucos. &c. Pro Luna. Catullus:

Vt Triuiam furtim ſub Latmia ſaxa relegans,
Dulcis amor gyro deuocet aerio. *Idem:* Tu potẽs Triuia & notho es dicta lumine Luna. Chariclides apud Athenæum in ſeptimo ait, δέσποιν' ἑκάτη, τριοδῖτι, τρίμορφε, τριπρόσωπε, &c. Vide quę in Hecate multa ſcripſi, & ſi libet, huc confer.

Enhodia, hoc eſt ἐνοδία ἄρτεμις eſt cognominata: hoc eſt, uiarum dea, ut Feſtus docet. unde & eam uirginem eſſe putabãt, quòd uia nihil pariat. id quod & diuus Auguſtinus tradit, & Arati interpres in Luna. Enhodiæ Dianæ & Artemidorus libro ſecundo Onirocriticon meminit. Scribit Phurnutus, non aliã ob cauſam ἐνοδίαν dici, quam qua Apollo Agyieus, de quo in Apolline ægimus. Sanè & de ἐνοδίῳ Mercurio iam actum eſt.

Leucophryne Diana apud Magnetes quidem maximè culta, ſed cuius etiam apud Athenienſes ſimulachrum eſſet, quòd à Themiſtoclis liberis poſitum ferunt, ut in Attica docet Pauſanias. Magneſijs enim Themiſtocles Perſarũ regis beneficio imperauit, inde eſt dea Athenas aduecta.

Aphęa Diana dicta, cuius in Ægina templũ fuit, ut ait Pauſanias: & iam etiam in Dictynna dictum eſt. nam apud Æginenſes Aphæa

fuit, qualis apud Cretenſes Dictynna, & Britomartis. Aphææ & A
Heſychius meminit.

Saronis Diana cognominata eſt, quod eius deę templum Saron in mare conſtruxit. Verùm cum aliquando ceruam inſectaretur, in aqua ſummerſus eſt, ibidemq́ue ſepultus: qua ex re ille & mari & deæ cognomentum, ut ferunt, dedit. Pauſanias auctor. Euſtathius tamen Saronicum ſinum uel à flumine, uel à uenatore dictum prodit, qui feram inſequens in mare decidit: uel ἀπὸ τοῦ σύρεσθαι, quòd Scylla Niſi illic tracta ſit. uel quòd olim querno nemore redimitus ſinus Saronicus eſſet, ita appellante antiqua Græcia quercum, Plin. auctore. Heſychius uerò Saroniam deam uocat, ſed rem parum exprimit.

Laphria Diana nuncupata, cuius in primis templum Patris urbe Achaiæ fuit, ut Pauſ. pluribus ſcribit. eius ſtatua in modum uenantis ex ebore confecta fuit, & auro, quam Menęchmus & Suidas Naupactij confecerant. Patrenſes ab Auguſto ex pręda Calydonia accęperũt. cognominata uerò à Laphrio uiro Phocenſe, qui eam in Calydone erexerat. Sunt qui appellatam malint, quòd ipſius deæ ira aduerſus Ceneum ſingulis annis ἐλαφροτέρα fieret, id eſt leuior ac facilior. Dum Laphriæ Patrenſes ſacra facerent in pyra, quæ cir- B
ca aram ſtructa erat, uarias feras & aues inijciebãt. Fuit & Laphria Mineruæ epitheton, ut apud Lycophronem ſcribit Iſaacius. Porrò quidam nõ à Laphrio denominatam tradũt, ſed per ſyncopen quaſi λαφυρίαν, quòd ut hæc, id eſt Minerua ex bello ſpolia, ita Diana ferat capita, & ferarum ſpolia. Legimus & Miſian Dianam apud Pauſ. & eius ſacellũ fuiſſe in Laconicis. Alibi tamẽ & Hieriam uocatam ait: nam apud Oreſtaſium, templũ hoc nomine habuiſſe tradit.

Epheſia Diana ab urbe cognominata. Epheſię Dianæ templum ſcribit Pauſ. in Achaicis ſtruxerunt Crœſus, homo indigena, & Epheſus, Iſtri fluminis filius: à quo & urbs & templũ nomẽ obtinuit. alij tamen Amazonas ſtruxiſſe tradunt, ut Pindarus & Dionyſius Afer, & Strabo, alijq́ue. Theophilus autem cum de Epheſo agit, primum quidẽ ab Epheſo quodam dictam ait, ibi qui cauponam exercebat, id eſt καπηλεύοντος. Tum ſubdit: uel dicta ab Epheſo Lydes Amazonis, quæ primà Dianã uenerata eſt, & Epheſiam cognominauit. aliqui dicunt, cum Theſeus & Hercules propter Hippolytæ baltheum depugnarẽt, uſq́ue in Lydiam eas inſecuti ſunt, ad templũ Dianæ, quam δεὸν ἐφεῖναι αὐτοῖς τὴν σωτηρίαν, à qua re eſt Epheſus uocata, & dea ipſa Epheſia. Sed hæc fabuloſa: & his ſi plura cupis, lege Euſtathij cõmentaria in Dionyſium, ubi de trunco ſeu ſtipite ulmi agit: & Callimachi hymnũ in Dianam, ubi Amazones templum ſtruxere. nunc ad hiſtoriã ueniã. Templum Epheſiæ Dianæ Amazones

A zones primùm incendiſſe,ſcriptum inuenimus, Syluio Poſthumo regnante. rurſus uerò incenſum, quo tempore Socrates uenenum ebibit. hoc Bap. Leo lib. ſeptimo. Plinius uerò ait, Dianæ templum CC & XX annis factum à tota Aſia. totius templi longitudo fuit pedum CCCCXXV. latitudo, CCXX. columnæ, CXXVII. à ſingulis regibus factæ, LX pedum. ex ijs XXXVI cælatæ, una à Scopa, operi præfuit Cteſiphon. Heroſtratus templum id incēdit, ut ob aliquod ſaltem facinus nominaretur. id cum ea nocte fieri contigiſſet, qua Olympias Alexandrum peperit, græcę adulationi locum fecit ut diceret, deſertum à dea templū, ut parturienti aſſiſteret Olympiadi, & Magnus naſceretur Alexander. Strabo lib. quartodecimo: Dianæ Epheſiæ templum, ait, primus Archiphron mirè fabricatus eſt, poſtea maius fecit illo. ſed cum Heroſtratus quidam id incendio cōſumpſiſſet, aliud præſtantius conſtruxerunt, mulierum ornamentis, & multis opibus ad id collatis, refectisq́ prioribus columnis, quarum rerum teſtimonio ſunt decreta tunc facta, quæ Artemidorus dixit Timæum Taurominitanum hiſtoricum ignoraſſe. & paulo pòſt ſubiungit, ab eodem Timæo proditum, Dinocratem architectum templum cōſummaſſe, eum qui Alexandriā eſt in Ægypto

B architectatus. Tectum, inquit Plin. Epheſiæ Dianæ ſcanditur uite una Cypria, quoniam ibi ad præcipuam altitudinem exeunt. Arrianus in primo hiſt. Alexandri beneficia cōmemorat in Dianæ Epheſiæ honorem collata. De hoc Dianæ Epheſiæ etiam templo, Lucas in Apoſtolicis actionibus multa: unde D. Paulo à Demetrio negotium factitatū. quo loco Lucas & Theophylactus in prologo epiſtolę Pauli ad Epheſios νεωκόρον Dianā Epheſi dixerūt, hoc eſt ædituā, & ut Latinus interpres exponit, cultricē. Porro in Dianæ Epheſiæ annuo feſto iuuenes primo flore ætatis, & uirgines cultu nobili, ad templum cum pompa procedere ſolebant, feſtumq́ diem agere, & ſponſalia mutuò inire. Sedenim ut Heſychius notat, Epheſij Eluſiam Dianam uocabant.

Caryatis Diana, ſic cognominata, ut Pauſ. ſcribit in Lacon. à loco Dianę & Nympharum ſacro. Caryatidis uerò Dianę ſimulachrum ſub diuo fuit, quo in loco annuas choreas Lacænæ uirgines agebāt. Loci meminit Theopompus & Stephanus. Heſychius uerò & loci, & celebritatis, & templi: Dianæ uerò Caryatidis, & celebritatis, Diomedes grammaticus & Probus meminere. itemq́ Theocriti cōmentatores, ubi agūt de Bucolici carminis inuentione: Quo tempore, tradūt, Xerxes in Gręciā aduentaret, omnes deſerta Laconia, metu barbarorū perterriti, in diuerſas partes fugêre: & cū uirgines timore latêrēt, ex hoc eueniſſe, ut eo die quo ſolitus erat chorus uirginū Dianę Caryatidi hymnum canere, nemo ad ſolenne ſacrū inueniretur.

niretur. tunc itaq; paſtores ex rure in urbem conuenerunt, & ne A
ritus ſacrorum interrumperetur, paſtorali carmine cōpoſito deæ honorem celebrauerunt, unde etiam βουκολισμὸς dictus. hæc illi ferme. Alia quę de huius carminis inuentione ferunt, & fortaſſe potiora, non noſtræ rei propoſitæ faciunt. Apud Caryum uel oppidum, ut quidam, uel χωρίον, id eſt regiunculam, Caſtor & Pollux ſaltationis genus inuenere, quo poſtea in Dianæ honorem uſæ ſunt Caryatides uirgines, unde & Græcis frequens uerbum καρυατίζειν.

Lye Diana nuncupata à Siculis, ut amicus noſter multæ lectionis, ſcribit, quoniam ea dea Siculos lienis morbo laborantes liberauit. quare factum eſt, ut ruſtica turba theatrum ingreſſa, uictoriam caneret, quam Hiero de Syracuſanis obtinuerat. hæc ille, & plura. Diomedes & Probus hoc Dianæ cognomentum non à liene deductum ſignificant, ſed potius (ut elicimus) à uerbo græco λύω, ſoluo & libero. Diomedis uerba: Antequam Hiero Syracuſas expugnaret, morbo Sicilia laborabat (uel, ut Probus ait, lue pecora interibāt) uarijs & aſſiduis ceremonijs Dianā placantes, finem malis inuenerūt, eandē Lyen cognominauerunt, quaſi ſolutricē malorū, &c. Liuius lib. quinto, V. Decad. Luam deam cōmemorat: neſcio an eadem ſit cum Diana. ita enim ille: Edito ludicro omnis generis, clypeiſq; ęreis in naues impoſitis, cætera omnis generis arma cu B
mulata in ingentem aceruū, precatus Martē, Mineruam, Luamq; matrem, & cæteros deos, quibus ſpolia hoſtiū dicare ius faſq; eſt.

Taurica, Thoātea, uel Thoantis, Oreſtea, Faſcelis, Aricina, & Nemorenſis, cognomina ſunt Dianæ, quæ ſimul enarranda mihi uidētur, ꝙ ex eadē pene fabula deſumpta uidentur: quę fabula licet à pluribus tradat̄, ego hic ex Seruij Grāmatici ſecundo et ſexto Æn. commentario ſub compendio recitabo. Cum græci, inquit, in Aulidē ueniſſent, Agamemnon Dianæ ceruū occidit ignarus. unde irata dea, flatus uentorū remouit. quamobrē cum nec nauigare poſſent, et peſtilentia laborarent, oracula conſulta dixerunt, Agamemnonio ſanguine Dianā eſſe placandā. Ergo cum ab Vlyſſe per nuptiarū ſimulationē adducta Iphigenia in eo eſſet ut immolaretur, numinis miſeratione ſublata eſt, cerua ſuppoſita: & translata ad Tauricā regionem, regi Thoanti tradita, ſacerdoſq; facta Dianę: cum ſecundū ſtatutam conſuetudinē humano ſanguine numē placaret, agnouit fratrem Oreſtē: qui accepto oraculo, carendi furoris cauſa cum amico Pylade Colchos petierat. & cum is occiſo Thoante ſimulachrum ſuſtuliſſet, abſconditum faſce lignorum, unde & Faſcelis dicitur, (non tantū à face, cum qua pingitur, propter quod & Lucifera Diana, & φωσφόρος, & σελασφόρος dicitur) Ariciam detulit. Sed cum poſtea Romanis ſacrorum crudelitas diſpliceret, quanquam ſerui immolarentur,

A rentur, ad Laconas eſt Diana translata, ubi ſacrificij cõſuetudo adoleſcentulorũ uerberibus ſeruabatur, qui uocabantur *βωμονῖκαι*: quia aris ſuperpoſiti contendebant, qui plura poſſent uerbera ſuſtinere. Licet nonnihil aliter in tragœdia Iphigeniæ in Tauris Euripides fabulam recitet, non enim occiſum Thoantem ait, ſed à Minerua monitum, ut impunè cum ſimulachro Oreſten & Iphigeniam in Atticam abire permitteret. At uerò in ſexto Seruius, de ramo aureo agens: Licet (inquit) qui de ſacris Proſerpinæ ſcripſiſſe dicuntur, quiddam eſſe myſticum affirment, publica tamẽ opinio hoc habet: Oreſtes poſt occiſum regẽ Thoantẽ in regione Taurica, cũ ſorore Iphigenia fugit, & Dianæ ſimulachrũ inde ſublatum haud longè ab Aricia collocauit. in huius templo poſt mutatũ ritum ſacrificiorũ, fuit arbor quædam, de qua infringi ramũ non licebat. dabatur autẽ fugitiuis poteſtas, ut ſi quis ex ea arbore ramũ effringere potuiſſet, cum fugitiuo eius tẽpli ſacerdote monomachia pugnaret. nam fugitiuus illic erat ſacerdos, ad priſtinæ imaginem fugæ. dimicandi autẽ dabatur facultas, quaſi ad priſtini ſacrificij reparationem. hæc Seruius. Sed nos iam ſeorſum hæc ipſa cognomina interpretemur.

B Taurica igitur Diana ideo uocata, ut ex his quæ hic, & in Tauropolo ſcripſimus, uidiſti, & prẹterea ex Diod. Siculo. Scribit Ammianus Marcellinus in hiſt. à Tauricis populis Dianam nuncupari Arſilachen, ſeu Orſilachen. Thoantias autem, & Thoantea, à rege ab Oreſte interfecto dicta. Silius,

Mille Thoanteæ ſedes Faſcellina diuæ. Ouidius item,

Quiq; Thoanteæ Taurica ſacra deæ. Val. Flaccus in octauo,

Illa Thoanteæ tranſit deflexa Dianæ.

Oreſtea uerò uocata ab Oreſte. Ouidius:

Sacraq; Oreſteæ gemitu queſtuq; Dianæ. Idem,

Cultaq; Oreſteæ Taurica terra deæ.

Faſcelis, et interdũ Facelis Diana uocata fuit, ut ex Seruio diximus: & Facelina quoq;, ut Prob. ait. Appellata uerò uel à faſce, uel à face. uel ἀπὸ τῦ φακέλου, id eſt à lignorũ onere ac faſce: atq; ideo nũc prima producta, nũc correpta enunciatur, ut ex his quæ ſubdã uerſibus, facile cognoſcere datur. Silius: *Mille Thoanteæ ſedes Faſcellina diuæ.* quanquã Silij hoc carmen quidã ſic interpolant, Sedes Facelina Dianæ, propter illud Lucilij ex tertio Satyrarum, *Et ſæpe quod antè Optaſti, freta Meſſanæ & Rhegyna uidebis Mœnia, tum Liparas Facelinæ templa Dianæ.* quod ideo dictũ uidetur, non tantum propter id quod paulo antè ex Seruio recitauimus, quòd Oreſtes apud Ariciam Dianæ ſimulachrum collocauit: ſed ob id, quod Varro lib. Diuinarũ, & Cato de Originibus

uu 4 tradunt,

tradunt, quòd Oreſtes à nece matris dicitur purgatus apud Rhegium, quod à Taurica (ut puto) Taurocinum dictum eſt: & Rheginos, Taurocinos uocauit Cato in tertio de Originibus. nam eò (ut Probus etiam ſcribit) Oreſtem cum Iphigenia atq; Pylade dicunt materna nece expiatum ueniſſe: & diutius ibi uiſum eſſe ex arbore ſuſpenſum enſem, quem abiens Oreſtes reliquiſſe dicitur: cuius enſis & Cato & Varro meminerunt. Scribit etiam Donatus, quo tempore Oreſtes è Scythia cum Pylade fuerat reuerſus, ſurrepto numinis ſimulachro, & lato in faſce lignorũ, Faſcelidem Dianam nuncupatam eſſe. atq; adhuc de Faſcelide, de qua & Hyginus in Aſtronom. poet. Nunc de Aricina & Nemorenſi Diana agamus. ſic igitur culta & nuncupata à nemore Aricino, non multum à Roma diſtante. Suetonius Tranquillus in Caligula: Nemorenſi regi, quod multis iam annis potiretur ſacerdotio, ualidiorem aduerſariũ ſubornauit. Quod ideo ab ipſo dictũ eſt, quòd ut Strabo ait, qui ibi primus hoſtiã mactabat ſacerdos, rex appellabatur: ſerui de honore certabant fugitiui: ſingulisq; annis ei qui renuerat ſacerdotium, certandũ erat cum alĳs, uictor ſuccedebat, & hi appellabant̃ reges Nemorenſes. Strabo, καθίσαται γὰρ ἱερεὺς ὁ γενηθεὶς αὐτόχειρ τοῦ ἱερωμένου, πρότερον δραπέτης ἀνήρ. ξιφήρης οὖν ἐστιν, ἀεὶ περισκοπῶν τὰς ἐπιθέσεις ἕτοιμος ἀμύνεσθαι: Qui enim uictimæ mactator prius extiterit, ſacerdos inſtituit̃, fugitiuus quidam uir gladiũ tenẽs, & inſultus ſemper circumſpectãs, ad tutandũ ſtrenuè eſt paratus. Pauſanias quoq; in ſecundo eadem penè ait, ubi de Æſculapio agit, qui Hippolytum uitæ reſtituit. ait enim, ipſum poſt uitam reſtitutam in Italiam ueniſſe, Aricinisq; imperaſſe, & ibi nemus Dianæ conſecraſſe, ubi etiã Pauſaniæ tempore ſingularia fiebant certamina, & uictor ſacerdotium obtinebat: certamen libero nulli proponebatur, ſed ſeruis tantum fugitiuis. hæc fermè Pauſ. Hinc igitur in Faſtis, regnum hoc ſacerdotium uocat Ouidius. & in Arte:

Ecce ſuburbanæ templum nemorale Dianæ,
Partaq; per gladios regna nocente manu. Item Martialis in IX.
Qua Triuiæ nemoroſa petit dum regna uiator. Val. Flaccus:
Soliq; immitis Aricia regi. Silius:
Quiq; immite nemus Triuiæ. Lucanus in tertio:
Qua ſublime nemus, Scythicæ qua regna Dianæ. Idem in ſexto,
Parua Mycenææ quantum ſacrata Dianæ
Diſtat ab excelſa nemoralis Aricia Roma.

Dicta autẽ Mycenæa Diana, à Mycene græca urbe, ex qua Iphigenia illi mactanda, eius facta fuerat ſacerdos, & cum fratre eius ſimulachrum aſportauerat. Scythica etiã dicta, propterea quòd Tauri

populi

A populi in Scythia fuerant, unde eſt ablata. ſic poſt Lucanum, Solinus: Ariciæ Oreſtes oraculo monitus, ſimulachrum Scythicæ Dianæ de Taurica extulerat, quod priuſquam Argos peteret, conſecrauit. Sanè cum ſacrum nemoralis Dianę inſtaret, id eſt, Idus Sextiles, ab urbe facibus accenſis in nemus Aricinum diſcurrebatur. Propertius in ſecundo,

Cum uidet accenſis deuotam currere tedis
In nemus, & Triuiæ lumina ferre deæ. Ouidius in Faſtis,
Sæpe potens uoti frontem redimita coronis
Fœmina, lucentes portat ab urbe faces:

De Diana loquens Aricina. Papinius in Syluis:

Iamq́; dies aderat, profugis cum regibus altum
Fumat Aricinum Triuiæ nemus, & face multa
Conſcius Hippolytæ ſplendet lacus.

Porro & Nemidis etiam Dianæ templum fuit in Græcia, ut in octauo ſcribit Strabo.

Iphigeniam Dianam cognominatam lego à Diodoro, Heſychio, & Pauſania in ſecundo: quam ut eandem eſſe crederem cum Tau-
B ropolo Diana, fabulæ quæ diuerſæ traduntur, faciunt. Herodotus quippe in quarto, de Tauris populis agens, & eorum moribus: Ita uirgini, inquit, naufragos immolant, & quoſcunq; Græcos illuc delatos, hoc modo. poſtquam preces peregerint, hominis caput claua feriunt, truncum corpus proturbant è rupe, ut fertur. Eſt enim in prærupta rupe templum poſitum. caput cruci affigi quidam, truncum ſepeliri humo, tradunt. Dæmonem, cui immolant, aiunt Iphigeniam Agamemnonis. hæc quidem fermè Herodotus. Sed ut rem proſequamur: Iphigenia, ut Phœdimus ait, Dianæ miſeratione in urſam conuerſa fuit, cum in Aulide mactanda eſſet: uel in taurum, ut Nicander ſcribit. Sunt qui in anum, uel in ceruam. Lycophronis uerò interpres Iſaacius, rem hanc ita prodit: Cum, inquit, Iphigenia ad aras mactanda ſtaret, urſa, uel cerua, uel anus, uel taurus per medias cucurrit Græcorum copias. qua re uiſa, uates ſic iuſſit, quodcunque illud fuerat, mactandum eſſe: Iphigenia autem quæ mactanda fuerat, in Scythiam delata, ubi Dianæ templum erat, & urbs, in qua Græci immolabantur, qui fortè illuc perueniſſent. quod tandiu obſeruatum eſt, donec Oreſtes cum Iphigenia ſurrepto Dianę ſimulachro, quod è cœlo cecidiſſe credebat, in Atticam deuenere, ubi ab Oreſte, Palladis iuſſu & Iphigeniæ, templum Tauropoli Dianæ cognominatæ conſtructũ fuit. Hæc fermè Iſaacius. Fabulam quoq; Euripides in tragœdia Iphigeniæ in tauris copioſe exequitur. Tauropoliæ Dianæ meminit & Diod. lib. V.

Idem

Idē & Tauropolia ſacrificia Dianæ & Martis apud Amazonas uo- A
cari ſcribit. Strabo quoq; lib. quartodecimo, ait in Icaria inſula tem-
plum Dianæ fuiſſe, quod Tauropolium à dea diceretur, id quod in
XVI repetit: ubi fuit & oraculum. T. Liuius libro quarto, V Decad.
Amphipolim cum iam fama pugnæ perueniſſet, cōcurſusq; matro
narum in templum Dianæ, quam Tauropolon uocāt, ad opem ex-
poſcendam fieret, &c. ταυροπόλια, ait Heſychius eſſe, quæ in cele-
britatem Dianæ deferuntur. Phauorinus uerò, Tauropolon (in-
quit) Dianam dixerunt, quoniam ut taurus περιέλθοι omnia: uel
quòd taurum Neptunus immiſerit Hippolyto, furente œſtro per
omnem ferè terram: uel quòd Iphigenia è Scythia fugiens, in At-
tica ſimulachrum Dianæ conſtituerit, & tauropolon Dianam ap-
pellauit. Dionyſius Afer in ſitu Orbis, non à gente tantum, ſed à
tauro, Tauropolon Dianam denominatam ait: quia, ut Euſta-
thius, ea regio armentis abundet, quibus præſit dea: ſeu, quia Dia-
na Luna credatur. quare & Tauropus dicta eſt, quòd ſit ut taurus
aſpectu. Sanè Heſychius non modò Tauropolam Dianam, ſed
& Mineruam uocat. ταυρῶ quoque idem, in Tauris regione Dia-
nam nuncupatam fuiſſe ait. Sed & Taurica dea, & Taurica ſacra, ab B
eadem regione appellantur, ut paulò pòſt dicemus.

Munichia Diana Athenis culta, ut Pauſ. in Attica oſtendit. me-
minit eius Callimachus in hymno, ubi interpres Scholiaſtes, Muni
chiam ait partem portus Pireæi eſſe,

πότνια μουνιχίη λιμενοσκόπε χαῖρε.

Munichia ô cuſtos portus ſalue ueneranda.

De Munichio uerò loco maritimo plura Strabo. meminit & De-
moſthenes pro Cteſiphonte. Hellanicus uerò in ſecundo Atthi-
dos, Munichiam ait appellatam eſſe à Munichio rege, Pentaclei
filio, qui & Dianæ Munichiæ templum erexit, in quo cum Athe-
nienſes urſam Dianæ ſacram interfeciſſent, fames facta eſt: qua
tum demum eos liberatum iri prædixit oraculum, cum eorum
quiſpiam deæ filiam ſacrificaſſet. id quod Embarus ea conditio-
ne pollicitus eſt, ſi ſacerdotium in ſua familia perpetuò perman-
ſiſſet, & gentilitium fieret. quod cum annuiſſent, exornatam filiam
immolauit: qua ex re factum in eos eſt prouerbium, qui inſani ac
uecordes ſunt, ἔμβαρός εἰμι, id eſt, Embarus ſum. plura in pro-
uerbijs Eraſmus. Ab hoc facto, ſcribit Arpocration, mos ino-
leuit, ut inde uirgines Dianæ Munichiæ & Brauroniæ conſecra-
rentur ante nuptias, quæ puellæ ἄρκτοι, id eſt urſæ ab eis uocaren-
tur: à quibus & uerbum quoque deductum ἀρκτεῦσαι, quo uer-
bo uſus eſt Lyſias & Euripides. ἀρκτεῦσαι autem δεκατεύειν, id
eſt decimare ſignificat. Alij hiſtoriam aliter recitant. Puellas enim
tradunt

A tradunt ornatas ueſte crocota, nec decimo anno grandiores, nec quinto minores, immolari ſolere. nam cum aliquando urſam cicurem in Attica, quæ cum hominibus uerſabatur, fratres quidam interemiſſent, quod ſororem ſuam petulantius colludentem intereміſſet, Dianæ ira peſtilentia in Attica graſſari cœpit. unde oraculum conſultum, reſponſumq́ eſt redditum, tum peſtilentiam deſituram, ſi uirgines aliquas Dianę mactarent pro urſa. indeq́ factum uerbum quod diximus ἀρκτεύειν. Pollux uerò libro quinto, ἀρκτεύεσθαι, ait, τὰς παρθένους ἔλεγεν ὁ δῆμος ὁ ἀττικός: decimari uerò uirgines dicebat populus Atticus. quem locum parum expreſſit, qui Pollucem niſus eſt latinæ conſuetudini tradere. A' Munichia & Munichion menſis Athenienſium dicitur, in quo Munichia celebritas agebatur, ut in noſtro ſcripſimus de Annis & menſibus, &c. Huius præterea hiſtoriæ & menſis meminit Sophiſtes Libanius in ea declamatione, qua Dianam laudat: quam eſt operæprecium legere, quoties de Diana hiſtoriam amplius noſſe uolueris. multa enim in ea narrat parum protrita latinis.

Alphæa Diana, culta & nominata ab Eleis, ut docet Pauſ. Aiunt enim, Alpheũ Dianæ amore captum, eam precibus ad nuptias de-
B flectere nequiuiſſe. quare ad inſidias conuerſus, noctu ei uim inferre tentauit, unà cum nymphis eius comitibus. quas inſidias Diana cum ſenſiſſet, luto ſibi ac Nymphis faciẽ illeuit. ingreſſus Alpheus, quænam Diana eſſet, minimè diſcernere potuit: quare illuſus, abſceſſit. hinc Letrinæi Dianam Alpheam nominarunt: quam aliqui Alpheniam dixere: bene, an male, nõ ſtatuo. Elæi uerò Elaphiæam dixerunt, uel à ceruis, ut Pauſanias exiſtimat: uel ab indigena muliere, quam ferunt Dianæ fuiſſe nutricem. ἐλαφηβόλος etiam Diana nuncupabatur, ab ictu ceruorum, & nece: ſicuti & à cæteris feris, quæ ab ipſa in uenatione occiderẽtur, θηροκτόνος appellata fuit. Dicebatur & Elaphibolia, quo nomine culta eſt à Phocenſibus. de qua hæc legitur hiſtoria, quòd cum Phocenſes à Theſſalis obſiderentur, ſuaſu Daiphanti principis pyram conſtruxere, ut ſi quid durius accidiſſet, bona in ea omnia imponerẽt unà cum mulieribus, id unanimiter comprobantibus. qua pyra conſtructa, in hoſtes exiuere, & uictoriã obtinentes, anniuerſarium Elaphiboliæ Dianæ Phocenſes inſtituerunt, ut Pauſanias pluribus recitat. hinc factũ prouerbium, φωκέων ἀπόνοια, id eſt Phocenſiũ deſperatio, de his qui magno animo ardua & ſuprà uires aggrediuntur. hiſtoriæ præterea Plut. & Stephanus meminere. Sanè Alphæa Diana ἀλφειώη etiã dicitur, ut apud Pindarũ notant interpretes in Pythijs: quo loco ποταμίαν ἀρτέμιδα, id eſt fluuialẽ Dianã Pindarus uocauit, ob eandẽ cauſam. Alphee & Elaphiæ meminit & Strabo libro VIII. quo tamen loco Alpheo-

Alpheonia uertit latinus interpres, cuius lucum ait ad oſtium Alphei fuiſſe, & templum, & quæ in eo picturæ. A

Cnagiam Dianam coluere Lacedæmonij, à Spartano Cnagio cognominatam, qui in bello apud Aphidnas geſto captus à Caſtore & Polluce, & Cretenſibus uenditus, cum Dianæ ſimulachro in patriam aufugit: unde nomen dea ſortita eſt. Pauſ. in Laconicis: tametſi aliam ipſe hiſtoriam libentius ſequatur, quæ nihil ad rem noſtrã.

Triclaria Diana in Achaia culta, in cuius feſto peruigilium celebrabatur quotannis, in eoq; hominum fiebat immolatio, quæ inde ſumpſit initium. nam cum in eius templo Menippus & Cometho nimia uicti cupidine coiuiſſent, irata dea id piaculum exegit. Longa eſt apud Pauſaniam in Achaicis hiſtoria. De Triglantina in Hecate egimus.

Pitho Diana cognominata eſt etiam, quod cum Picus meus apud Hermolaum lib. XXXIIII Nat. hiſt. legiſſet, qui id tantum innuit, ipſe quid afferret amplius nõ habuit. ego in Corinthiacis, hoc eſt libro ſecundo Pauſ. comperi, cuius hæc ſunt uerba à me expoſita: Sacellum, inquit, Dianæ cognomine πειθοῦς, Hypermeſtra conſtituit, cum patrem in iudicio uiciſſet, quod iudicium Lyncei cauſa effugit. de Pitho uerò, id eſt Suada dea, quæ ſuadendi dea eſt, plura B collegit Politianus, & ego nonnulla in Poetices hiſtoria, & in hoc etiam ubi de ſingularibus deis egi.

Icaria Diana in inſula Icaro colebatur, ubi deæ celebre templum fuit. Scatebat uerò capreis & leporibus præpinguibus hæc inſula, quas feras qui capere ac uenari cuperet, impetrata à ſacerdotibus uenia, uenatores quotquot uellent ex ijs capiebant: ſi ueniam non impetraſſent, uacui à uenatione, & inanes redire dicebantur, atq; ut audaciores mulctabantur.

Didyma Diana à Pindaro cognominata in Pythijs, illo carmine, παρθένῳ χερὶ διδύμα: quod & comment. obſeruant. Didyma uerò, ut reor, quia cum Apolline ex Latona genita. δίδυμοι enim gemini dicuntur, ut noſti.

παιδοτρόφος, hoc eſt puerorum nutrix Diana appellata eſt, ut Diodorus notat: quod ad eam infantium ac ciborum, quos ea ætas poſtulat, officium pertinere putarent antiqui: qua, inquit, ex cauſa παιδοτρόφος uocabatur. cuius deæ templum apud Coronem fuit, ut in Meſſenijs ſcripſit Pauſanias.

Pellenea Diana cognominata à Pellene urbe notiſſ. de hac in Arati uita ſcribit Plut. eius ſimulachrũ per alia tempora intactum manſiſſe: & cum à ſacerdote motũ de loco afferretur, aſpectum ita perſtringere conſueuiſſe, ut à nullo contrà aſpici poſſet, ſed ab eo oculos cuncti auerterent: nec hominibus modò uiſum horrori eſſet, ſed propin-

A propinquas quoq; arbores, cum portabatur, infœcūdas redderet, et immaturos fœtus excuteret. quod cum Arati tēpore ſacerdos ex trà tuliſſet, & ad Ætolos conuertiſſet, ſic omnes conſternauit, ut ne mente quidē conſiſterent. Fuit & in Attica Pallenidis Mineruæ fanum, ut in primo Herodotus ſcribit, cum de Piſiſtrati reditu agit.

Hemereſia Diana appellata fuit, quoniā apud Clitorios Melampus quibuſdam ſacris & expiationibus Prœtidas in Dianæ templo inſania ac furore ſanauit: id quod pluribus in ſecundo de Poetarum hiſtoria ſumus executi. Diana autem ideo cognominata, à manſuetudine, quam ἡμερησίαν Clitorij ipſi nuncupant. Hiſtoria in Arcadicis à Pauſ. exponitur.

πολυθύσανος Diana etiam uocata, & ut quidam etiā putant Proſerpina, quæ & ita in ſacris inuocabantur, πολυθύσανε ἄρτεμι, πολυθύσανε κόρα. tametſi quidam hoc loco κόραν nō Proſerpinam, ſed ſimpliciter puellam interpretantur, de Diana. Sic autem nuncupata à fimbrijs, quibus uteretur: uel quòd multis ex locis audiretur, ut uenatrix: uel quòd multo canum latratu frequentaretur, uel à multis ſacrificijs: auctor Heſychius.

εὐκλεία, Euclea Diana Thebis culta, cui & templum poſitum, ubi

B ſimulachrum fuit à Scopa factū, ut in Bœot. ſcribit Pauſ. quo loco ſepultas ait Androclian & Alcidan, Antipœni filias, cuius & hiſtoriam enarrat. Ante huius deæ ædem leonem ex marmore factum, poſitum fuiſſe ferunt. Miratus ſum Domitium in Attica, quam ex Pauſ. in latinum conuertit, quid eo loco ſibi uellet: Longè poſterius templū, inquit, εὐκλείας ἀνάθημα: ipſe de ſuo addidit, quā Romani Iuſtam appellant, &c. alij latinè Celebrem interpretati ſunt. Eucleæ meminit & Sophocles. eiuſdem Eucleæ apud Bœotios & Locros ara & ſtatua in foro dicata fuit. hæc in primis Diana credita: ab alijs Herculis & Myrtus filia. quę cum uirgo interijſſet, meruit ut ei nubentes, priuſq; conuenirent, rem ſacram facerent, ut in Ariſtide pluribus ſcribit Plutarchus.

Calliſtes Dianæ ædes fuit in ſummo tumulo, ubi ſepulta erat Calliſto. unde factum eſt deæ cognomen, ut eſt apud Pauſ. in Arcad.

Auentina Diana cognominata, quòd in Auētino monte Romæ in primis coleret. quę & Auentinēſis etiā à Val. Maximo appellata eſt, cū ait: Quiſquis Auentinenſi Dianæ immolaſſet, &c. nam Ser. Tullio regnante, à Latinis templū ibi conditū fuit, teſte Liuio. Sex. Pomp. Seruorū, inquit, dies feſtus exiſtimatus Idib. Aug. quòd eo die Ser. Tullius natus ſerua, ædem Dianæ dicauerit in Auentino: cuius tutelæ ſunt cerui, à quorum celeritate fugitiuos uocent Ceruos. Dionyſius tamen Alicarnaſ. uidetur Ancum Martium huius templi auctorē facere. de Anco enim inter cætera ita: Poſt quę Rex

pecunijs quas contulerant urbes eæ omnes, extruxit Dianæ fanum A in maximo Romæ collium Auentino collocatum, legesq́ in baſe ærea conſcripſit. Decipiuntur, qui Ouidij illud interpretantur de Diana, quod eſt:

Luna regit menſes, huius quoq; tempora menſis
Finit, Auentino Luna colenda iugo.

Nam diuerſum hoc fuit à Diana Auẽtina, ubi nunc eſt ędes Sanctæ Sabinæ. Liuius autẽ de æde Lunę: Atrox, inquit, cum uento tempeſtas forẽ ex æde Lunæ, qua in Auentino eſt, raptam tulit. in ſummo enim dorſo Auentini Lunæ ædes fuit. In ueſtibulo huius templi ex uetuſto ritu boum cornua affigebantur, cum in cęteris Dianæ templis ceruorũ cornua. Cauſam Plut. in quæſtionibus Romanis quærit, & recitat: Ferunt, inquit, in Sabinis Antroni Coratio bouem inſigni ſpecie ac magnitudine natã fuiſſe. à uate deinde quodam monitum, ſi quis eam bouem in Auentino Dianæ immolaſſet, factum iri eius qui rem diuinam feciſſet ciuitatem totius Italię imperio potituram. hominem re credita, ut bouem immolaret, ſtatim Romam ueniſſe. ſeruum interim Seruio regi clam rem omnem indicaſſe. illũ è ueſtigio Cornelio ſacerdoti imperaſſe, ut Antroni, anteq́ is rem diuinam faceret, in Tiberi ſe ablueret, ritè præciperet: (ſic enim B eos qui litare uellent, facere conſueſſe:) Antronem cupidè profectũ lauiſſe, Seruium interim occupaſſe, ac Dianæ bouem immolaſſe, & coruua templo affixiſſe. hoc Iuba monumẽtis mandauit, & Varro: niſi, quod Antronis nomen Varro non prodidit: nec à Cornelio ſacerdote, ſed ab ædituo deceptum fuiſſe Sabinum dicit. Auentinæ Dianæ & Propertius in quarto meminit:

Phyllis Auentinæ quædam eſt uicina Dianæ. Martialis,
Laudat Auentinæ uicinus ſura Dianæ.

Aſtratea Diana ſacellum habuit in agro urbis Pyrrhichi, ideóq́ ibi poſitum, quòd inde Amazones contra Græcos pręliantes ulterius non proceſſerunt, ut & uox indicat. Eodem etiam loco Amazonius Apollo cultus: auctor Pauſanias.

Iſſoria Diana Teuthrane & culta & dicta, urbe Laconica, à Teuthrante condita: Pauſ. ubi Dianæ Iſſoriæ & Æginææ templa fuere. Iſſoria, inquit Heſychius, Diana, & celebritas & locus in Sparta. meminit & Stephanus in ἴσσωρ. Anyſidora uerò, alibi dicta.

φιλομεῖραξ, hoc eſt, adoleſcentũ amatrix Diana cognominata, cuius ſacellum fuit, ut ſcribit Pauſ. in uia Siope euntibus ex gymnaſio ad balnea, apud Elienſes.

Cordaces Dianæ templũ diſtabat, ut eſt apud Pauſ. per ſtadium à ſepulchro procorũ Hippodamiæ. ſic autẽ uocata fuit, à ſaltationis genere, quod Pelopis ſocij propè deam ibi exiſtentem duxere, ἐπινίκια ca-

A νικα canentes: hoc eſt, uictoriæ carmina. Quod autem ſaltationis genus eſſet κόρδαξ, probè, ut puto, docuimus in primo de Hiſtoria poetarum, itemq́ꝫ quæ eſſent Epinicia.

Pyronia Diana dicta, cuius templum fuit in Arcadię monte Crathide: unde ad Lernæa ſacra antiquis temporibus ignem ſumere ſolebant. à quo igne, ut reor, dea ipſa Pyronia nuncupata eſt.

Cedreatis Diana, ab Orchomenijs ideo ſic uocata fuit, ut Pauſ. auctor eſt, quòd eius ſimulachrum in ingenti eſſet cedro erectum. Conſiderandum uerò, apud Heſychium in uocabulo κέλαβις, an legendum ſit κεδρεατίδος, an δρεατίδος ἀρτέμιδος.

Heurippa à Pheneatis in Arcadia Diana cognominata, ut Pauſ. ſcribit: cui templum ab Vlyſſe poſitum fuiſſe exiſtimãt, quòd uidelicet amiſſos equos in eo loco inueniſſet, qua ex re & cognomẽ factũ, παρὰ τὸ εὕρειν τοὺς ἵππους. Nuncupata etiam εὐπορία à Rhodijs, ut notat Heſychius, quaſi boni tranſitus.

Hymnia Diana ab ὕμνοις, id eſt laudibus appellata: cuius templũ fuit in Orchomeniorum regione, parte læua montium Achiſiorũ. uide hiſtoriam apud Pauſ. in Arcad. ubi & cultum, & ſacerdotum ritum planè perſcribit.

B Æthiopia Diana cognominata, teſte Stephano, qui & eius uarias opiniones recenſet. Quidam enim ſic appellatam putant à regiuncula quadam Lydiæ αἰθιόπιον nomine, ubi coleretur. alij, quòd cum apud Æthiopas uerſaretur, eam Apollo abduxerit. nonnulli παρὰ τὸ αἴθειν, ab ardore uidelicet, quòd Luna ſit, ut Callimachus ait. quidam, quòd ea Hecate ſit, quæ facibus uti putabatur, ut Eratoſthenes prodidit.

Perſia, quæ & Perſea, ſeu Perſica Diana nuncupata, de qua ſic Diodorus: Colitur, inquit, & à Perſis plurimùm Diana, cui myſteria inſtituerunt Barbari: quæ, ut ait, ad ſuum uſqꝫ tempus Perſea dicebantur. Sed enim dea hęc trans Euphraten colebatur ſumma religione & cultu, cui ſacrę paſcebantur boues, nullo cuſtode. Erant uerò tantummodo ſigno deæ notatæ, hoc eſt face, uel lampade. Harum unius miraculum Plut. in Lucullo perſcribit, quæ illi ſacrificanti obtulit. Legimus, quòd in Caſtabalis Perſicæ Dianæ fanum fuit tantæ religionis, quòd ibi dicatæ uirgines (ſi credere dignùm eſt) ſuper prunas nudis pedibus ambularent, nullo nocumento. id quod tamen dæmonum illuſione ad montem Soractis Hirpinæ quædam familiæ ad Feroniæ templum contigiſſe ſolitũ, tradunt auctores: Plin. Solinus, Seruius, alij. Pauſ. miraculũ hoc à ſe uiſum tradit. Deam uerò ait Lydis celebratiſſimã, Perſicam fuiſſe, cuius celeberrima templa fuiſſe præcipue in Hierocæſarea & Hypepis, in quibus ſacella cum ara, cum quodam cinere haud ſueto: ubi cum res diuina

 fiebat,

fiebat, ſacerdos cum lignis ingrediebatur, quæ aræ ſupponebat, & A capiti Tiaram, & manu librum tenens, legebat barbaras quaſdam ſuas precationes.

Phyllida Dianam Callixenus apud Athenæū appellare uidetur: ſed quamobrem, non ſanè compertum habeo. Sunt qui à folijs arborum, quod ea dea, hoc eſt Luna, etiam poteſtatem habeat eorum propter humorē. Cum ego nihil ab antiquis didicerim, quiſq; quā uelit ſibi rationem uel afferat, uel confingat.

Corythallian etiam Dianā apud Athenæū in quarto appellatam inuenio: ad cuius templum pueri mares à nutricibus deferebantur. quidam ſic appellatam arbitrantur, quòd *κόρους* pueros dictos uidemus. ſunt qui *κορυθάλλην* laurum nuncupent.

Amphipyron quoq; cognominari uidemus Dianam à Sophocle in Trachinijs, ea uidelicet cauſa, quod utraq; manu facem preferret. eadem & Hecate exiſtimatur.

ἰοχέαιρα, hoc eſt, ſagittis gaudens Diana, à Græcis cognominata eſt, uel quòd dea bellica ſit: unde & Polemarchi Athenienſium, qui principes erant belli, ſacris Dianæ & Martis Enyalij præerant: unde armigeram ab Ouidio nuncupatam exiſtimarim in Metam. propter arma uenationis. uel quòd uenationibus dea gauderet: B quare & Venationum præſidem ueteres putabāt. id quod ex eius pleriſq; cognominibus Phurnutus in libro de Deorū natura oſtendit. Hoc uerò *ἰοχεαίρας* epitheto, Orpheū & Homerum ſecuti pleriq; alij poetæ uſi ſunt.

κυνηγέτην, id eſt Venatricem: & *θηροκτόνον*, id eſt Fericidam: & *ἐλαφηβόλον*, id eſt Ceruicidam: & *ὀρεσίφοιτιν*, id eſt monticolam Dianam nuncupatam ait Phurnutus. Suidas etiam, & *ἐλλόφονον* dictam ait, quòd ſcilicet ceruos uenari crederetur, quos Græci *ἔλλους καὶ ἐλάφους* nuncupant. Theophilus Elaphebolon, à ceruorum inſectatione dictam putat. Meminit Orpheus in hymnis. eadem ratione & Elephia nominatur, cuius & Strabo meminit libro octauo. De Elaphibolia iam actum eſt. Heſychius etiam à feris cædendis, Dianam cognominatam ſcribit *θηροφόνον καὶ θηροκτόνον*. Dianæ præterea canes ſacri fuere, quod Phurnutus ait.

Lycæa Diana, eſt à lupis cognominata, à Trœzenijs, cuius ædes ab Hippolyto poſita narratur, quòd inde lupos depulerit: auctor Pauſanias.

Pergæa Diana uocata eſt, ab oppido Pamphyliæ Perga, de qua ſic Mela Pomponius: Inter eos, inquit, Perga eſt oppidum: & Dianæ, quam ab oppido Pergæam uocant, templum. meminit & Strabo libro XIIII. Hanc eandem Stephanus Pergaſiam uocat.

Elimai-

A Elymaitis Diana, ſic nuncupata, teſte Porphyrio, & Hieronymo, quòd Elymais regio eſſet ultima Perſarum ad orientem, ubi templũ fuit ditiſſimum Dianæ Elymaitidis: quod cum Antiochus Epiphanes ſpoliare conatus fuiſſet, à templi cuſtodibus, & uicinis circùm gentibus oppreſſus traditur, panicisꝗ quibuſdã terroribus in amẽtiam uerſus, demũ morbo interijt. & hoc ei accidiſſe cõmemorant Polybius & Diodorus, quòd templum uiolare ac diripere conatus ſit. Strabo quidẽ apud Elymæos Palladis ac Dianę templum cõmemorat, quod Azara diceretur, ex quo decẽ milia talentorum ablata ſint. hanc uerò hiſtoriam recitat Appianus in Syriaco: & non Dianæ, ſed Veneris templum Elymææ prodidit. ait enim, miſſum Popiliũ cum literis, ut nuciaret Antiocho, ne pugnaret in Ptolemæos: Antiochũ deliberandi tempus popoſciſſe. Popilium, uirga circulũ duxiſſe, & dixiſſe: intra hũc delibera. Rex ſtupefactus, ſtatim abitionem parauit, Venerisꝗ Elymeæ templum ſpoliauit. tum demũ ex ualetudine tabeſcens, mortẽ obijt, nouem annorũ filiũ relinquens.

Amarynthis Diana, quam & Amaryſiã uocari putamus, de qua Pauſ. in Attica: Athmonenſes, inquit, Dianam Amaryſiam colunt. cuius cauſam cum perquirerem, nihil apud interpretes certi compe-
B rire potui. Ego uerò, ait Pauſ. ita coniectura colligo: Amarynthus in Eubœa eſt, ubi hanc Amaryſiam colunt. nec minore pompa q̃ Eubœi, eundem diem Athenienſes celebrant: unde apud Athmonenſes hoc nomen extitiſſe arbitror. hæc ille. Porrò & Steph. Amarynthum Eubœę inſulam prodit, à uenatore Amaryntho nuncupatam: unde fiat gentile Amarynthium, & Amaryſium. citatꝗ Pauſ. Vnde eſt Amaryſia Diana, quæ & à noſtris aliquando Amaruſia dicta eſt. Strabo uerò libro nono, Amarynthum ait uicum fuiſſe apud Eretriam, unde Amarynthia Diana. Fuiſſe autẽ apud priſcos Eretrienſes celebres, colligit ex columnæ uetuſtæ teſtimonio, quã in Dianæ Amarynthiæ templo antiquitus illi erexerant, cuius etiam inſcriptionem adſcribit. Huius deæ & T. Liuius lib. quinto Decad. quartæ ita meminit: Sacrum, inquit, anniuerſarium eo fortè tempore Eretriæ Amarynthidis Dianæ erat, quod non popularium modò, ſed Caryſtiorum etiam cœtu celebrabatur. Euphronius apud Phauorinũ ait, quod in Amaryntho Colęnis Diana coleretur, de qua alibi plenius agemus. Porrò & Creſſa, & Creſica etiam cognominata cùm ab alijs, tum Callimacho & Diodoro.

Soluizona Diana, hoc eſt, λυσιζώνη cognominata eſt, de hac Apollonij interpretes: Soluebant, aiunt, primùm parientes zonas, & Dianę dicabant: unde eius etiam Athenis Soluizonæ phanum fuiſſe proditum eſt. Eadem ratione & Ilithyia Lyſizonos nuncupatur, teſte Phurnuto. hinc Theocritus,

ἔνθα γὰρ εἰλείθυιαν ἐβώσατο λυσίζωνον: A

Hic ubi Lucinam uocitabat Lyſizonam. in XVII. Edyll. Orpheus in hymno,

λυσίζωνε, φίλοιστε, κυνήγετε, λυσιμέριμνε. Legimus & græcum epigramma de zona ſoluta. & Catullus noſter de eadem re nec ſemel meminit: ut,

Quod zonam ſoluit diu ligatam.

Latini Virginenſem deā pari ratione uocauere, ut alibi docuimus. Sed & ſoluere pudorem legimus dici, propter uincula caſtitatis, ut Seruius docet in quarto Æn. in eo,

Spemq́ dedit dubiæ, ſoluitq́ pudorem. Quin & Homerus in Odyſſ. λ. λῦσε δέ οἱ ζώνην dixit, id eſt, Soluit autē ei zonā. Sanè ſunt qui zonā tum ſolui tradiderunt, cū primū nuptui puella traderet: quo modo Homerus & Catullus. alij uerò, cum primū puellæ pariūt, id quod Apollonij interpretes: unde & Lyſizonæ Dianæ templū apud Athenienſes. Meminit & Lyſizonę Dianæ Heſychius. Sanè & Latini ita tradunt, ut eſt apud Feſtū: Cingulo noua nupta pręcingebatur, quod uir in lecto ſoluebat, factū ex lana ouis: ut ſicut illa in glomos ſublata coniuncta inter ſe ſit, ſic uir ſuus ſecum cinctus uinctusq́ eſſet, &c. Meminit idem in Cynxia Iunone. B

Cnacalyſia Diana à Caphyaris culta, cognominata uerò à monte Caphyis propinquo, qui Cnacalos uocabatur: auctor Pauſan.

Condyleatis Diana, appellata à Condyleo loco, qui non plus ſtadio diſtat à Caphyis, ut idem ſcribit Pauſ. Huius tamē poſtera ætas cognomen mutauit, & pro Condyleatide ἀπαγχομένη uocitata eſt. nam pueri quidam pro templo ludētes, reſtem fortè inuentā collo imaginis Dianę iniecere. Sed Dianam ferunt ſuſpendiſſe inijciētes. id quod Caphyiatę intelligentes, pueros ipſos quaſi ſacrilegos lapidauere: tum pòſt euenit, ut eorum uxores morbo quodā correptæ abortirentur. Conſultum ſuper hac re oraculum, Pythia reſpondit, pueros ſepeliendos, & quotannis eis ſacra facienda. qua ex re ἀπαγχομένη Diana, id eſt ſtrangulans, pro Condyleatide eſt nuncupata.

Sciaditis Diana à Scia uocitata, qui locus à Megalopoli XIII ſtadijs diſtabat: cuius tēplum Ariſtodemus tyrannus, ut docet Pauſ. condidiſſe dicebatur.

Angitas etiam Dianæ nomen, & fluuij non longè à Pangæo decurrentis, ut Heſychius prodit.

ἡγεμόνη ἄρτεμις: Hegemones Dianæ, id eſt ducis fanum ſtadijs quatuor ab Acaceſio urbe diſtabat, de qua in Mercurio Acaceſio meminimus. nam Dianam Cereris, non Latonæ filiam, Æſchylus fuiſſe ait, Ægyptios imitatus: ut & Pauſ. refert. Porrò hæc de Hegemone Diana hiſtoria prodita eſt. Ariſtomelidas Orchomeniorū,

qui in

A qui in Arcadia fuere, tyrannus, Tegeatidis uirginis à ſe uitiatæ cuſtodiam Chronio cõmiſit: quæ priuſquã ad tyrannũ reduceret, præ metu ac pudore ſibi manus intulit. Chronius per quietem à Diana excitatus, Ariſtomelidan occidit, & Tegeam aufugiens euaſit, atq; ex ea re ducis, id eſt ἡγεμόνης ἀρτέμιδος ædem conſecrauit. Meminit ex Hegemones Dianę Heſychius, qui & Venerẽ hoc eodem nomine fuiſſe ſcribit. Sed enim & apud Lacedemonios fuiſſe legimus δρόμον, id eſt curſus locum, in quo, ait Pauſ. ſua etiã tẽpeſtate adoleſcentes ſeſe curſu exercere ſolebãt. & à curſu diſcedentibus, Dianæ ἡγεμάχης appellatæ templum fuit, quæ ſcilicet ad pugnam deduceret.

Limniatidis Dianæ templum fuit apud Tegeates, ab ea urbe VII ſtadijs procul: decem uerò ab eadem, Cnateidos Dianæ fanum. Sanè hoc nomen apud Cor. Tacitum libro quarto ita legitur: Audite, inquit, dehinc Lacedæmoniorum & Meſſeniorum legationes, de iure templi Dianæ Limenitidis, quod ſuis à maioribus, ſuáq; in terra dicatum, Lacedęmonij firmabant annaliũ memoria, uatumq; carminibus: ſed Macedonis Philippi, cũ quo bellaſſent, armis ademptum, ac pòſt C. Cæſaris & M. Antonij ſententia redditum, contra B Meſſenij ueterem inter Herculis poſteros diuiſionem Peloponneſi protulere: & cætera, quæ ſequuntur, mendoſa, nec ideo aſcripta. At uerò Artemidorus lib. ſecundo, ubi de deis agit, Dianam ait λιμνῆτιν dictam, & piſcatoribus bene ſignificare: à ſtagno uidelicet nuncupata. Porro & alicubi apud Pauſ. me legiſſe recordor, Limnæam etiam Dianam appellatam: nunc locus non ſuccurrit.

Lycaotidis Dianę templum fuit in Lycoa urbe, & eius item deæ æneum ſimulachrum in monte ad meridiem, ut in Arcad. Pauſan.

Chitone Diana ab Atticę populo, uel potius à tunica cognominata, quę gręcè χιτώνη dicit̃. de hac Callimachus in ipſius deę hymno, πότνια πουλυμέλαθρε, πολύπτολι χαῖρε χιτώνη: id eſt,

Vrbibus & domibus multis ueneranda Chitone, Salue.

& item in hymno Iouis meminit. Solebant enim ueteres infantium ueſtes ipſi deæ Dianæ ſuſpendere. Stephanus & Chitonẽ hanc deam, & Chitoniam uocari ait, ex Menippi Byzantij ſententia. Epicharmus in Sphinge, Chitoniæ quis concinat mihi melos. Athenæus lib. quartodecimo, apud Syracuſanos ſcribit peculiares fuiſſe Dianæ Chitonię (ſic enim ipſe legit) ſaltationem, & tibiarum modulum. Porrò, niſi mendũ ſit, Heſychius Dianam & κιθωνίαν uocauit.

Oenoatis, οἰνωάτις Diana etiã cognominata eſt, ut Heſychius ait, ab Oeno Argiua. Oene ciuitas fuit agri Argiui, ut in primo Hecatæus apud Stephanum. Horus uocat Oenoen, unde ſit Oenoatis Diana, quæ à Prœto erecta fuerit.

Stymphalia Diana uocabatur,ut eſt apud Pauſ.à Stymphalo Ar- A
cadię urbe,iuxta cuius deę templi tectum Stymphalides aues fuiſſe fabulãtur.Sed de his auibus in Hercule noſtro plura diximus,& nobis longè plura Pauſ.Stymphaliæ etiã Dianæ Stephanus meminit.

Colęnis Diana cognominata à Colæno uiro,qui,ut Myrrhinuſij tradũt,rex fuit ante Cecropẽ,quod Pauſ.obſeruat.Hellanicus autẽ, Colænum à Mercurio oriundum,ait ex oraculo Colænidis Dianæ templum cõdidiſſe: & Phænodemus in quarto.ſed Euphronius in Amaryntho,Colænida ait fuiſſe appellatã,propterea quòd Agamẽ non ei ſacrificauerit ex cera τρ κόλορ,id eſt hircum ſine cornibus:ita ego interpretor.Metagenes in Auris,meminit Colęnidis:& Ariſtophanes in auibus. unde locus non amplius Colænis,at Diana Acanthia. Meminit & Suidas:qui præterea ſubdit,etiam hoc nomine genus uolucris ſignificari.Fuit & Diana Heſychio Colemis,quæ à Colemo nomen ſortita eſt,niſi perperam legatur.

Coloena,κολοήνη Diana etiã appellata,teſte Strabone in XIII.à lacu in Sardiana regione, qui Gygæus prius, mox κολόη nuncupatus eſt.ibi ſunt Hermi & Cayſtri campi:& templum fuit Diane Coloenes,quod maxima habebatur ueneratione.in eius ſiquidem celebritate ſimiæ ſaltare ferebantur, qua in re ſuam non uult fidem Strabo B
aſtringere.

Opis,ὦπις,ἢ οὖπις,nomen Dianæ apud Græcos,ut teſtantur Callimachus & Macrobius, qui ex Alexandri Ætoli poetæ græci epigrammate,in libro qui inſcribitur Muſæ,hoc carmen citat,

υμνῆσαι ταχέωμ ὦπιμ βεϐητῆραμ ὀϊςῶμ.

Scripſimus & ipſi in primo de Poetarũ hiſtoria, Hypingos, Vpingos,fortaſſe non male uocari cantica & carmina quæ Dianæ dicata fuerant.Dicti uerò Vpingi,ab Vpi,ipſius Dianæ patre,cuius in tertio de Nat.deorũ Cicero meminit. Vnde & Diana ipſa & Vpis, & Opis interdũ uocata eſt,prima producta.Nam Ops Opis, pro Saturni coniuge,prima correpta profertur.Tibullus,

Idææ currus ille ſequatur Opis.

Callimachus in Dianæ hymno,Vpis meminit.

οὖπι ἄνασσα εὐῶπι φαεσφόρε,&c.

hoc eſt, Vpi regina pulchri aſpectus, lucifera,&c.quo loco Gloſſema cauſas, cur Vpis Diana uocẽt,habet.Sed ea præcipua eſt,à trib. puellis hyperboreis, Vpi,Hecaerge,& Loxo:quæ Dianã & Apollinem aluere.à prima Diana nomẽ ſumpſit,& reliquis duab.Apollo. uel Vpis dicta παρὰ τὸ ὀπίζεσθαι,id eſt,à curandis parientibus.Idem Callimachus in hymno Deli, οὖπις, τελόξωτε,κὴ ἐυαίωμ ἑκαέργη:id eſt *Vpiſq;,Loxoq;,& firma ætate Hecaerge.*

Porrò & Palęphatus in libro ἀπίςωμ,Dianã(inquit)Thraces uocãt

Bendi-

A Bendiam, Cretes Dictynnam Lacedæmonij Vpin. Sed Vergilius cùm in quarto Georg. tum & in XI. Æneid. Opin non Dianam, ſed ſociam comitemq; Dianæ facit. ut in illo,

At Triuiæ cuſtos iamdudum in montibus Opis. & paulo poſt,
Opis *ad æthereum pennnis auſertur* Olympum.

Ops uerò pro Rhea dicitur, Saturni coniunx, ut alibi notatum: licet & docti quidã, etiã Opis uocent. Sanè & Hecaerge Diana dicta, quod Pauſ. Herodotus, alijq;, & nos in Olenis uatis uita, de Poetis lib. tertio. retulimus.

Coccoca Diana in Olympicis quare ſit dicta, ignoratur. Pauſan. Eluſia Diana nuncupata ab Epheſijs, ſcribit Heſychius. Me præterit, an eadem ſit quæ Luſia Diana dicitur, de qua in Cerere Luſia actum eſt, & de qua etiam Callimachus meminit in hymno.

Chia Diana, ab inſula Chio uocata, in qua poſita & facta ab Anthermi filijs, eius inſulæ indigenis. de qua ſic Plin. lib. XXXVI. Et in ipſa, inquit, Chio narrata eſt operis eorum Dianæ facies, in ſublimi poſita, cuius uultũ intrantes triſtem, abeuntes exhilaratũ putabant.

Neleidam Dianam nuncupatã legimus apud Mileſios. Sic uerò appellatã exiſtimo, à Neleo, ex cuius filijs longè potentiſſimus fuit B Phrygius. hi autem ſeceſſerant, relicta Mileto, Myuntem. dumq; ibi manerent, Pieria puella uehementer amata à Phrygio impetrauit, ut pax inter eos componeretur, quò Pieria cum puellis comitibus ad Dianæ Neleidis templum impunè quotannis proficiſci poſſet. qua adepta, apud utroſq;, Mileſios ſcilicet et Myuntios, illud inter nubentes emanauit: Sic amer, ut Pieriã amauit Phrygius. quod & in prouerbium deduxit Eraſmus.

Priapinam Dianam cõmemorat Plut. in Lucullo. Scribit enim, poſt illam ingentẽ uictoriã, qua Lucullus Mithridatem omni maritima poteſtate priuauit, creditũ eſſe, cœleſtis numinis ope eam gloriam Pop. Ro. Lucullum peperiſſe. Ferunt enim, ait, Priapinæ Dianæ indignatione tam uaſtam Ponticos tempeſtatem inuaſiſſe, quia hi ſpoliato templo, deæ quoq; ſtatuam abſtulerant.

Delphinia Diana cognominata: repete quæ in Delphinio Apolline copioſe diſſeruimus.

Aſtyrena Diana, ut ſcribit Strabo lib. XIII. nuncupata fuit ab Aſtyra, qui uicus fuit in regione Troiana, & lucus ipſius Dianæ. Sed enim Stephanus Aſtyrenam Dianam uidetur ab Aſtyro Italiæ deducere: & Mineruam Aſtyrida eſſe uult, à Phœniciæ ciuitate circa Rhodum. Ait enim: Aſtyra genere neutro, numero plurali, ciuitas Myſiæ, apud Troada. Dicitur & ſingulari numero, Aſtyron. Fuit & uicus proximus Adramyttio, ut ait Strabo. Fuit & urbs Phœnices circa Rhodum, in qua colebatur Minerua

Aſtyris. Eſt & Bœotiæ, ad Potnias, ut Charax ſcribit in ſecũdo. Eſt A & regio Italiæ, cuius gentile Aſtyrenus, à qua Dianæ Aſtyrenes templum.

Bubaſtis Diana cognominata ab Ægyptijs, unde & urbi nomẽ, ubi conuentus quotannis agebatur in honorem Dianę, ut Herodotus auctor eſt. Stephanus uerò & Strabo: Bubaſtus, inquiũt, ciuitas Ægypti, quam Herodotus Bubaſtin per iota enunciat, unde nomẽ gentile Bubaſtites, & urbs Bubaſtitis. Bubaſtus autem & ciuitas & templum Dianæ, & nomos, id eſt præfectura Bubaſtites. Dicitur & Bubaſtius à Theopompo. Ægyptij uerò Bubaſton æluron, id eſt felem nuncupant. Hæc Stephanus. Ouid. in Metamorph.

Sanctaq́ Bubaſti, uarijsq́ coloribus Apis.

Bubaſtia ſacra etiam Gratius in poemate de Venatione memorat, de lino agens, ita canens:

Vix operata ſuo ſacra ad Bubaſtia lino,
Velatur ſonipes æſtiui turba Canopi.

Panagæa Diana prouerbio dici ſoluta, ut ſcribit in Prouerbijs Eraſmus, de errabundis, ac impenſius peregrinationes amantibus, quod talis Diana fuiſſe dicatur. Sed cur Panagęa uocetur, nõ affert.

Elęa Diana, teſte Strabone libro octauo, nuncupata ab Elos, qui B locus quidam penes Alpheum à quibuſdam dictus eſt. alij urbem Laconicam dixere. Sunt qui maritimũ oppidulum ita appellarunt. quidam circa Elos elorium, ſiue paludem, ubi Dianæ Eleæ templũ ſitum fuit, Arcadiæ ſubiectum. nam Arcades eius ſacerdotium gerebant. Eſt apud Plutarchum in Græcorũ problematis, Dianæ etiam templum inſigne fuiſſe in Elide, quod Ariſtarchium nuncupabant, quod cum Sambicus diripuiſſet, tandem pœnas dedit: unde prouerb. apud Elæos fuit, δεινότερα σαμβίκου παθεῖν, hoc eſt, grauiora Sambico pati: de ijs qui grauia iuſtè patiuntur.

σωτεῖρα Diana cognominata, ſalutarem latinè dicere poſſumus. Domitius tamen in Attica, Soſpitem eleganter uertit. Huius diuerſa ſimulachra & templa legimus: primum apud Trœzenios à Theſeo erectum, ex uictoria Aſterionis Minois filij. ſimulachrum uerò ita deſcribitur, σωτείρας ἀρτέμιδος, id eſt Soſpitæ Dianæ. Cum Mardonij Perſæ exercitus milites agrum Megarenſem populati, Thebas ad Mardonium ducem redire uellent, Dianæ numine noctem interueniſſe, eosq́ locorum itinere ignaros aberraſſe in partes regionis montanas. ubi cum hoſtilem exercitum in proximo eſſe ſuſpicarentur, ſagittas emiſiſſe: quarum repercuſſu, quoniam rupes proxima gemitum edebat, ardentiores, ut aiunt, ad ſagittandum facti ſunt, putantes hoſtium corporibus ſagittas contineri. Interea dies illuxit, hoſtesq́ ſubiere. qui cum armati aduerſus

A inermes ac ſagittis uacuos dimicarent, multos ex his interfecere. cuius rei gratia Dianæ *σωτείρας* ſimulachrum erexerunt. Ibi & duodecim deorum imagines, quæ Praxitelis artificio attribuuntur: Dianam uerò ipſam Strongylion effinxit, auctor Pauſanias. Non ſalutis nomine tantum Dianã, ſed & libertatis legimus. Nam, ut Artemidorus ſcribit in ſecundo, Eleuthera Diana culta fuit à Lycijs, cap. XXXV.

Sarpedoniæ Dianæ, ait Strabo libro quartodecimo, in Cilicia fanum fuiſſe, & oraculum: ubi numine perciti reſponſa dabant.

Orthoſia Diana cognominata, cuius Pindarus in Olymp. meminit, et Heſychius. denominata uerò ab Ortheſio Arcadię monte: uel *παρὰ τὸ ὀρθοῦν*, id eſt ab erigendo & ſubleuando, quòd ſcilicet hæc dea parientibus opem ferat. Meminit prętere a Lycophron, & Phauorinus, interpretesq́ue Pindarici.

Coryphea Diana, ſic cognominata, quòd in montis uertice templum haberet. Sunt qui Coryphæon montem dicant prope Epidaurum, in quo Diana coleretur: auctores Pauſanias & Stephanus. nos quoque in Teleſillæ uita docuimus, quòd Teleſilla de hac B dea carmen ſcripſerit.

Magneſia Diana, nominata ab urbe Magneſię, cuius meminit Victruuius libro tertio, cum de ſacris ædibus agit. ait enim, Pſeudodipteri, cuius formam deſcribit, exemplar Romæ non fuiſſe: ſed Dianæ Magneſię, Hermogenis Alabandi.

χρυσαλάκατον Dianam Homerus, alijq́ue poetæ cognominant: hoc eſt, Colum auream habentem. Vide hymnum Homeri, in Venerem.

χρυσήνιος ἄρτεμις, uocata ab Homero & poetis, quòd conſpicua ſit habenis aureis & pulchris. Iam ſæpius dictum, aurum poni pro pulchro & inſigni: ut Venus aurea, *χρυσηλάκατος ἄρτεμις*, & id genus multa.

Cercæa Diana uocata, quam celebrat in primis Arrianus in hiſtoria Alexandri Macedonis libro ſeptimo. ait enim inter cætera, eius ſimulachrum relatum ex Aſia Athenas, in Græciam, Alexandri iuſſu, quod antea fuerat à Xerxe rege cum alijs plurimis ablatum.

μερόεσσα, Meroeſſa Diana nuncupata: quidam à Meroe deducunt, quæ & urbs & inſula eſt, uel Æthiopica, uel Ægyptiaca. Eſt & Meroe, ut ait Stephanus, ad orientem, non longe à Daphne Antiochiæ, cuius gentile nomen eſt Meroæus, uel Meruſius, nomen iuxta celebritatem. at Theopompus Meruſium in XXXVIIII Philippicorum regiunculam ſcribit eſſe: & qui eam incolunt, ſimiliter Meruſij dicuntur, & inde Meroeſſa Diana. Abeſt autem hic locus à Syracuſis ſtadia LXX. auctor Stephanus.

Gazoria Diana, culta & denominata à Gazoro urbe Macedo- A niæ, ut idem ſcribit Stephanus. Gentile nomen à Gazoro, Gazorius: unde Diana dicta.

ἱππικὴ ἄρτεμις, id eſt Equeſtris Diana, nuncupatur ab interpretibus Pindari in primo Nemeorũ hymno, quo Chromiũ Ætnæum uictorem in Nemeæis celebrat Pindarus. Scribunt quidam ἄρτεμιν τήνδε θεὸν ἱππικήν: quo pacto, paulo antè notauimus & χρυσήνιον ab Homero nuncupari, quòd uidelicet aureas habenas habeat.

Ariſtobula Diana, id eſt optimè conſulens nuncupata. Scribit Plutarchus in uita Themiſtoclis, quòd cum in eum inuidia quadam Athenienſis populus inuectus eſſet, ipſe ut eum ad ſaniorem animum mentemq́ꝫ conuerteret, magis incitaſſe, offendiſſeq́ꝫ, cum Dianæ templum dedicauit, quam Ariſtobulam, id eſt optimè conſulentem appellauit, ut quæ optimè ciuitatis Græcorumq́ꝫ ſaluti conſuluiſſet. Subdit idem pòſt: Fuit in Ariſtobulæ templo Themiſtoclis ſignum, idq́ꝫ ad noſtram uſq́ꝫ permanſit ætatem, &c. hæc Plutarchus. Ariſtobulæ deæ meminit Artemidorus in ſecundo. Sanè & ἀρίστην, & καλλίστην, id eſt optimam pulcherrimamq́ꝫ Dianam cognominatam, ait Pauſanias in Attica.

LATONA.

L A T O N A.

A LATONAM, quę græcè λητὼ dicitur, cũ Diana iunximus, quòd illius & Apollinis mater fuerit. Hæc aũt Cœi filia traditur, unde ab Orpheo in hymnis κοιαντὶς forma patronymica dicta eſt. Διδυματόκος etiã cognominata, hoc eſt Gemellipara, propter Dianã & Apollinẽ liberos. Latonæ gallum gallinaceũ in amore exiſtimatum ab antiquis, ait Ælianus, quòd ei parturiẽti affuerit, & quòd etiã nunc parientibus adſit, eisq; faciles partus efficiat. Culta uerò fuit Latona, cùm à Græcis, tum maximè ab Ægyptijs, cuius & celebre oraculũ in Bute urbe fuiſſe, legimus apud Strabonẽ in ultimo, & Herodotũ in ſecundo, qui & ipſum copioſe deſcribit. Alibi tamẽ ait, Iſin matrẽ Apollinis & Dianę, hoc eſt Hori & Bubaſtis: ſic enim eos Ægyptij uocabãt, ut ſuis locis oſtendimus. Latona uerò eorum nutrix, quo loco & oraculũ ipſum deſcribitur. Prima quoq; Latona cenſetur inter VIII deos, quos ſummo cultu uenerabantur Ægyptij, & primos deos exiſtimabant ante XII. qui & à Græcis & Romanis (ut iam dictum eſt) celebrabantur. Fuerunt & tertij dei nuncupati, qui à XII, qui ſecundi fuerant, procreati putabantur. Nocturna Latona quare cognominata
B ſit, Plutarchus & Euſebius in tertio Præparationis euang. oſtendunt. Apud inſulam Hyperboream, ad Oceanum, ubi natam Latonam ferunt, regia urbs Apollini ſacrata fuit: cuius ciues quòd quotidie cantu deum ipſum colerent, erat eorum nemo non cithariſta: quòd Bap. Leo in ſeptimo Architect. libro recitat. At cætera quę fabuloſa de Latona traduntur, ex poetis leges. Sufficiat hæc tantum dixiſſe pro inſtituto noſtro.

I S I S.

QVONIAM Iſin Diodorus Siculus, & Plutarchus, alijq; eandẽ eſſe cum Luna tradidere, ideo & ipſe in hoc Dianæ Syntagmate conſcribã. Iſin aũt eandẽ cum Luna eſſe docent ſimulachra, ut Plut. ait, quoniã κεραςφόρα, id eſt cornigera, ad Lunæ ſimilitudinem effingebatur: & μελανοστόλος, hoc eſt nigris ueſtibus; quibus occultationem & adumbrationem eius ſignificabant, in quibus deſiderio & amore capta, ſolem ſequi uidetur: hinc quoq; in amatorijs eadem inuocabatur: & ab ea amatoria, ut ait Eudoxus, ſubminiſtrari dicebantur. Sed enim Iſis certe credita eſt Ægypti genius: qui per ſiſtri motum, quod gerere fingebatur in dextra, Nili acceſſum ſignificabat: per ſitulam, quam ſiniſtra retinebat, omnium lacunarum fluentiam oſtendebat, ut in VIII. Æneid. comment. Seruius docet, qui & eam ait terram Ægyptiorum lingua eſſe. Scribit Macrobius in Satur. Iſis, inquit, cuncta religio-

religione celebrabatur, quæ ſit uel terra, uel natura rerum ſubia- A
cens Soli. Hinc eſt, ait, quod continuatis uberibus corpus deæ omne denſetur, quia uel terræ, uel rerum naturæ alimento nutritur uniuerſitas. Sanè huiuſmodi ſimulachrum repertum Romæ fuit, cum ego ibi optimam uitæ meæ partem ingratis contererem. Vidi & nomiſma uetuſtum Hadriani, in cuius tergo hæc ipſa effigies inerat, quod his diebus Saluiatus Cardinalis per Octauium Pantagathum mihi oſtendit. Alij Iſides duas fuiſſe uolunt: id quod Picus meus in ſuis commentarijs ſcriptum reliquit. Sunt qui nauiculam in ſiniſtra illi imponant, eamq́ coronatam abrotano dicant. alij in manu abrotanum ipſum ſtatuunt. Fuerunt qui deam Syriam eandem facerent cum Iſide: ſed ex lib. Luciani de dea Syria, facile redarguuntur. Alij Pallada, plerięq Cererem: quod & in Iſide & Oſiride Plutarchus notat. hinc & Thermophoros cognominata eſt, ut Diod. ſcribit: nam & leges Ægyptijs ſtatuit. Fabulam quidem uulgatam apud poetas de Io, minus hic aſcribo: eam cùm ex Græcis tum Latinis leges, ſed in primis apud Ouid. in Metamorph. & Luciani Dialogis, unde Inachis appellatur, à patre Inacho fluuio. Propertius in primo,

Argus ut ignotis cornibus Inachidos. Idem de ſacris, quæ ſuo B
tempore Romæ agebantur:

Atq; utinam Nilo pereat quæ ſacra tepente
Miſit matronis Inachis Auſonijs. Idem & in ſecundo:

Io uerſa caput primos mugiuerat annos,
Nunc dea, quæ Nili flumina uacca bibit.

Quę ſacra Ouidius in Arte, & Iuuenalis & Ioſephus & alij deteſtantur. Eſt apud Plutarchum proditum, Iſin alios dixiſſe Prometheo natam, alios Mercurio: quorũ hic grammaticam & muſicã, Prometheus uerò ſapientiam & prouidentiã inuenit. In Hermopoli quoq; Iſin muſarũ primã, eandẽq; iuſtitiã & ſapientiã uocarũt Ægyptij. Si uerò de Iſide plura cupis, totũ Plut. librũ de Iſide lege. Sanè Iſis, ut idem Plut. tradit, Myrionymos à nominum diuerſitate nuncupata fuit. σώθις aſtrũ Iſis apud Ægyptios uocari, teſtis eſt Horus: uel Philippus potius, qui eum in græcũ ſermonẽ conuertit. Summatem deã Iſin uocat Apuleius in decimo de Aſino: & eſſe oſtendit unã, diuerſis tamẽ nominibus à diuerſis nuncupari: quã partẽ, ſi modò breuiter ſcire cupis quę dea Iſis ab antiquis crederet, legere ne pigeat. ea ſi non locutionis candore, at certè te eruditione nõ uulgari iuuabit. Scribitur ab Æliano in lib. de Animalibus, Copton urbẽ eſſe Ægyptiam, in qua Iſis coleretur eo cultu, quo aut coniuges, aut liberi à lugentibus afficiuntur. eoq́ loco quo Iſis ſic colitur, pernicioſiſſ. & mortiferos eſſe ſcorpiones, qui morſu ſtatim necẽt: quos ut uitent,

omni

A omni diligentia ac arte ſtudent Ægyptij, & cùm alijs cautionibus, tum ad Iſidis fanum capræ feræ omnibus tegumentis nudæ inter ſcorpiones humi iacentes, ab illorum acerbitate integræ incolumesq́; permanent: ex quo fit, ut Coptitæ eius generis capras fœminas ad diuinitatem & religionem conſecrent, & religioſiſſ. colant, & deæ ipſi Iſidi gratiſſimas putent, mares uerò immolent.

τιθηνὴ, id eſt nutrix Iſis cognominata: & πανδεχὴς, hoc eſt, ſuſceptrix, ut ex Platone Plut. recitat, quòd dea ipſi fœmina, & totius generationis ſuſceptrix crederetur.

Linigera Iſis à noſtris dicta eſt, quod eius ſacerdotes lineas ueſtes induerent. Ouid. *Nũc dea linigera colitur celeberrima turba.* Idẽ,

Vidi ego linigeræ numen uiolaſſe fatentem
Iſidis, Iſiacos ante ſedere focos. Iuuenalis:
Qui grege linigero circundatus, & grege caluo.

Nam Iſin ferunt intellecta Oſiridis nece, caput totondiſſe: qua ex re & eius ſacerdotes caput raſitare ſolebant. Sed de raſitatione capitis ſecundum morẽ Ægyptiorum, aliarumq́; nationũ, Hebræis interdicta, longam annotationem confeci, atq; ideo hic à me prætereunda. Illud etiam ab Æliano proditum legimus, deæ Iſidis ſimulachra B ab Ægyptijs effingi ſolita, ut quodam diademate aſpidum coronarentur: illi uerò Thermotin aſpidem uocabant. Huiuſmodi uetuſtum nomiſma me uidiſſe recolo apud Auguſtinum Muſtium noſtrum. Idem quoq; Ælianus, ubi de uulturibus agit, uulturem Iunoni ſacrum fuiſſe ait apud Ægyptios, & eius uolucris pennis Iſidis caput redimi ſolere, & ueſtibulorum faſtigia exornaſſe.

Iſidis pompam in Metamorph. his uerſibus deſcribit Ouidius,

Inachis ante thorum, pompa comitata ſacrorum
Aut ſtetit, aut uiſa eſt: inerant lunaria fronti
Cornua, cum ſpicis nitido fulgentibus auro,
Et regale decus: cum qua latrator Anubis,
Sanctaq; Bubaſtis, uarijsq; coloribus Apis.
Quiq; premit uocem, digitoq; ſilentia ſuadet.
Siſtraq; erant, nunquamq; ſatis quæſitus Oſiris,
Plenaq; ſomniferis ſerpens peregrina uenenis.

Hactenus Ouid. Sed & Apuleius etiam longo ordine deſcribit. Iſidis quoq; geſta in eius columna breuiſſimè deſcripta Diod. Siculus commemorat: Ego Iſis ſum, Ægypti regina, à Mercurio erudita: quæ ego legibus ſtatui, nullus ſoluet. Ego ſum Oſiridis, ego ſum prima frugum inuentrix. Ego ſum Hori regis mater. Ego ſum in aſtro canis refulgens: mihi Bubaſtia urbs condita eſt: Gaude Ægypte, gaude, quę me nutriſti. Plutarch. quoq; in libro Iſidis & Oſiridis,

Oſiridis, pauimentũ templi Iſidis, inſcriptum his literis refert: Ego A ſum quicquid fuit, eſt, & erit, nec meum peplum mortalium quiſquam retexit. hoc eſt grę cè: ἐγὼ εἰμὶ πᾶν τὸ γεγονὸς, καὶ ὂν, καὶ ἐσόμενον, καὶ τὸν ἐμὸν πέπλον οὐδεὶς τῶν θνητῶν ἀπεκάλυψεν. Scribit & Cornelius Tacitus, Iſin cultam fuiſſe quoque à Sueuorum Germanorum parte, eidemque eos ſacrificaſſe. Tacito ipſi parum compertum, unde origo & cauſa peregrino ſacro. ſignum apud eos ipſius deæ in modum liburnæ nauis figuratum fuit. Putarim ego id ſignificaſſe, quod de Iſidis nauigio in Nauigijs ſcripſimus: tametſi parum, ut dictum eſt, Cornelio compertũ. Sed & Lucianus nauigationi præeſſe facit, in Dialogis deorum.

Atmis Iſis etiam uocata fuit, id quod ex Epiphanij ſcriptis uidemus: Si uerò, inquit, de Iſide ſermonẽ facturus ſum, quæ iam & Atmis & Io appellatur, filia quidem Aſpidis Cappadocis, qui & Inachus uocatus eſt: eius actiones referre erubeſcam. &c. quæ de eius deæ impudentiſſimis ſacris exequitur.

SYNTAGMATIS DVODECIMI FINIS.

Hiſtoriæ Deorum Gentilium

DE VENERE, ADONIDE, VVLCANO, CVPIDINE, GRATIIS, AD C. V. PROSPERVM PASETHVM, SYNTAGMA DECIMVMTERTIVM.

LILLIVS GREG. GYRALDVS
Proſpero Paſetho, V. C. S. P. D.

A *ACcipe & hoc alterum Proſper, V. C. Syntagma, in quo Venerem, Cupidinem, Adonim, Vulcanum, & Charites, qua potuimus breuitate cõplexi ſumus. Iucũda, ut opinor, nec ingrata erit lectio: qua à laboribus publicis Pot. Tribunitiæ, & prælectionibus, poſsis aliquando, tanquam in diuerticulum (ut certè eſt) uoluptatis te recipere. Sit utcunque tamen, eodem animo noſtra accipias, quo tua mihi frequentius exhibes, etſi non pares meas eſſe uires uideo: debes certè animum, nõ exile librare munus. quem ſi cernere queas, dicas, Quàm ſunt imparia uoluntati munera. Sed rectè factum eſt à magnis philoſophis, qui magnanimitatem quidem in magna & ampla dando mentiuntur: ſed ea plerunque bona uoluntas, quæ parua ſunt, maxima eſſe facit. Vale.*

VENVS. ADONIS. VVLCANVS. *CVPIDO. CHARITES.*

B VEnus dea à latinis nuncupata, à græcis ἀφροδίτη, generationis uoluptatiſque dea, & formæ, credita à gentibus: ideoque dicta Venus, quòd ad omnes res ueniat: uel quòd per eam omnia proueniant. hæc fermè Cicero. Varro uerò: Poetæ, inquit, de cœlo quòd ſemen igneum cecidiſſe dicunt in mare, ac natam è ſpumis Venerem, coniunctione ignis & humoris, quam haberent, uim ſignificantes Veneris, à qua ui natis dicta uita, & illud à Lucilio:

Vis eſt uita, uides, quæ nos facere omnia cogit. Veneris antiquum non fuiſſe nomen, Cincius & Varro teſtes ſunt, qui nec græcum eius, nec latinũ ſub regibus fuiſſe, apud Macrobiũ teſtantur: quod

yy mirum

mirum tamen uidetur, cum Aphrodite toties Homero & Heſio- A
do nominetur. Sanè Cic. quatuor Veneres cōmemorat, in tertio
de Nat. deor. Venus, inquit, prima Cœlo & Die nata, cuius in Eli-
de delubrum uidimus. Altera ſpuma procreata, ex qua & Mercu-
rio Cupidinem ſecundum natum accepimus. Tertia Ioue nata, &
Dione, quæ nupſit Vulcano: ſed ex ea & Marte natus Anteros di-
citur. Quarta, Syria Syroq́ concepta, quæ Aſtarte uocatur, quam
Adonidi nupſiſſe traditū eſt. hæc quidem totidem uerbis M. Tul-
lius. Venus à Græcis ἀφροδίτη, & ἀφρογένεια nuncupata eſt, ab
ἀφρῷ, id eſt ſpuma, quòd ex Vrani, id eſt Cœli teſticulis & maris
ſpuma ipſa nata fingať. uide Heſiodi Theogoniā. Alij ἁλιγενῆ, hoc
eſt Saligenā, eadem ratione nuncupant, ut Plut. ait. Sunt qui παρὰ
τὸ ἀφραίνειν, id eſt inſanire dictā arbitrentur: unde Euripidis illud,
τὰ μῶρα γὰρ πάρεστιν ἀφροδίτη βροτοῖς. id eſt, Nam ſtulta proxima
Venus mortalibus: id quod etiam ſubinnuit Phurnutus. Ariſtote-
les ideo Aphroditen appellatam dicit, quòd ſeminis natura ſpu-
moſa ſit, id eſt ἀφρώδης. qua etiam ratione ipſum ſemen album eſt,
ut ſpuma. Sed enim Didymus Aphroditen dictam putauit, παρὰ
τὸ ἁβρὸν τῆς διαίτης, hoc eſt, à mollicie uitæ, media litera in aſpiratā
ueria in compoſitione: id quod & in ſimplicibus aliquando inueni-
mus, ut βρύγες pro φρύγες. Veneris etiam ſimulachra uarijs di- B
uerſisq́ modis antiqui effinxerunt: nunc puellam in concha è ma-
ri exeuntem, hoc eſt Anadyomenen: nunc ut mulierē, manu con-
cham tenentem, roſis floribusq́ coronatam, ponè quam Charites,
& hinc & hinc Cupido & Anteros. Phurnutus illi etiam comites
facit, Mercurium & Pithò, ut paulo pòſt dicā. Curru etiam uectam
aliquādo legimus, colūbis tracto, ut in ſexto facit Apuleius: quod
& Phurnutus interpretatur, propter columbæ puritatem & caſti-
tatem, propterq́ oſcula, ut in Periſteræ puellæ fabula, in hāc auem
conuerſæ, Lactantius grammaticus retulit. Alij cygnis uehi di-
xere, ut Horatius in tertio Odarum, item Ouidius & Statius: hic in
Epithalamio dicens, Amycleos ad frena citauit olores: ille in Met.
Cypron olorinis nondum peruenerat alis. Sed & Philoſtratus in
Cupidinum imagine cum argenteo ſpeculo effinxit, & cum ſanda-
lijs inauratis, cum aureis fibulis. Talem uerò ego aliquando me ui-
diſſe remetior in uetuſtis quibuſdam nomiſmatibus. Idem etiā Phi-
loſtratus in ſecundo libro Imaginum, eam ex ebore in myrtetis ef-
finxit. Plut. autem in præceptis cōnubialibus, Venerem ſcribit te-
ſtudinem pede calcantem Eleis Phidiam effeciſſe, ut domeſticę cu-
ſtodiæ & ſiletij mulieribus ſymbolum eſſet. Idem Plut. in libro de
Iſide & Oſiride, de hac Venere agens, ita interpretatur: quòd uir-
gines cuſtodia indigeant, nuptas uero quòd deceat domus guber-
natio,

A natio,& ſilentiũ. Huiuſce Veneris meminit & Pauſ.in Eliacis lib. ſecundo. Deſcribitur item Venus lib. ſexto & decimo ab Apuleio. Sanè phanum in Saxonia fuit, ubi tale Veneris ſimulachrũ in Saxonum hiſtorijs fuiſſe legi. Stabat dea in curru nuda, myrto capite cincta, ardentem facem pectore, dextera mundi figuram, ſiniſtra mala aurea tria ferebat. pòſt erant nudæ Gratiæ, nexis manibus poma geſtantes, auerſis inuicem uultibus dona conferentes. iugales quadrigæ aderant, gemini cygni, totidemq́ columbæ. At uerò Scopas Pandemion Venerem & popularem uel cõmunem arieti inſidentem finxit. Mercurium etiam aliquando cum Venere erigere conſueuerunt antiqui, quòd orationis ac ſermonis ſuauitate amor, & amoris copula, nuptiæq́ quodãmodo condiri uideantur. Hinc etiam Pitho, id eſt Suadela cũ Gratijs, ut diximus, in eius deę comitatu affingebatur, ut etiam à Phurnuto traditum eſt. ait enim, eas *παρέδρους καὶ συμβώμους*, hoc eſt aſsiſtentes, & in eiſdem aris cum Venere coli. Ceſtum etiam cingulum, ſeu baltheum Veneri attribuerunt antiqui, uariũ & pulcherrimũ, ut poeta Homerus in Iliade deſcribit, de quo et Græci & Latini adeò multa nugati ſunt. Ab hoc & noſtri inceſtum deduxere. ſic uerò uocatus Ceſtus, ueluti *κεκοσμένος*, id eſt ornatus: ſeu *διακεκεντημένος*, ſeu ut uulgata habẽt
B exemplaria, *διακέντιμος*, quòd uim uariam habet & colligandi & conſtringendi. de ceſto & in Cytheræa loquemur. Myrtus etiam Veneri arbor attribuebatur, uel propter quandã amoris conciliationem & naturam: uel quòd planta ſit maritima, unde nata ſit Venus. Roſæ quoq́ illi dabantur, de quibus legitur in poematijs Vergilianis, elegia & Poeta & dea digna. Quin & fabulæ de roſa leguntur, ut in Centuria Miſcellaneorũ annotauit doctè Politianus, ſed & Conſtantinus Cæſ. in Geoponicis. Philyrã etiam Phurnutus ait Veneri aſsignari, quòd appoſita amorẽ inducat, & ad plectendas coronas ſit idonea. quod ex Sapphico Horatij coroborari poteſt,

Diſplicent nexæ philyra coronæ.

Phurnuti tamen codices non Philyra, ſed *φιλύτριαν* habent, uel *φιλυζὴν*: quæ quoniam uoces parum notæ ſunt, ideo ego aliquando *φοίνικα*, id eſt palmã legebã, propter ea uerba Varronis de Ling. Lat. de Venere Victrice, cui coronã & palmã aſsignare uidetur. Nunc nihil ſtatuo, immo illud N. L. quod in iudicijs antiqui ſolebant, aſcribo. Cauebãt etiã ueteres ne Veneri buxum offerrent, ut ſcilicet *πύγμην*, id eſt pugillatũ & palęſtrã Venereã expiarent. Scribit Plato in Sympoſ. & repetit Phurnutus, quod amantũ iuramenta à deis minimè rata eſſe iubentur. quod & poeta Naſo ſcribit, & Tibullus his uerſibus:

Nec iurare time, Veneris periuria uenti
Irrita per terras & freta ſumma ferunt.

Poſtremò ſues & porcos Venus auerſatur, propter ſordes & immunditiam, uel propter Adonidis interitum. tametſi in Theocriti carmine dimetro inducitur Venus apro ignoſcere, qui Adonim puerum interfecerat, quòd is ſe nimio amore necem puero feciſſe iurarit. Phurnutus in Cerere ideo à ſue interemptum Adonim ait, quòd ſegetibus ſemper ſus nocere ſoleat. Euſebius libro tertio Præp. euang. Veneris fabulam ita exponit: Venerem inquit, dicunt generandi uim poſsidere, ſeminis & cupiditatis cauſam, mulierisq; ei formam accommodant, propter generationem. pulchram effingunt, quia Phoſphorus eſt, quæ pulcherrima eſt in cœlo ſtella. illi & Cupido aſsiſtit, propter cupiditatẽ. ubera & partes genitales obteguntur, quia ſeminis & nutritionis hæc membra cauſa ſunt. nata uero è mari perhibetur, quòd elementũ humidũ calidũq; eſt, & motu crebro ſpumas eÿcit, quæ res eſt ſpermatis ſymbolum. Sanè ἀφροδίτης ἥρας, hoc eſt Veneris Iunonis uetus ſacellum in Laconia fuiſſe perhibetur, qua parte Eurotas maxime ſtagnare cõſueuit, ubi matres pro nuptiis filiÿs ſacra facere ſolebant, ut in Lacon. tradit Pauſ. Sed nos ab his ad inſtitutũ iter accedamus. A

Pauſanias in Bœoticis, tria in primis Veneris cognomina enumerat, Vraniæ, Pandemi, Apoſtrophiæ: quarum ſimulachra ait ex lignis nauium Cadmi, Harmoniam Cadmi uxorem conſtituiſſe, de quibus nos hic ſeorſum agemus. B

Vrania, id eſt cœleſtis Venus: quidam ſic appellari autumant ab οὐρανοῦ, id eſt cœlo, ex cuius à Saturno amputatis teſticulis, & in mare deiectis, ut dictum eſt, Venerem natam fabulantur. hinc & Cœligena uocabatur, ut Varro teſtatur. uel ut idem ſubiungit, quòd de cœlo ſemen igneum cecidiſſe in mare dicitur, ac natam è ſpumis Venerem coniunctione ignis & humoris. Aliÿ potius ex puri & ſinceri amoris, quaſi cœleſtis, & à corporis illecebris alieni ſignificatione dictã uolunt. nam Plato, & à Platone aliÿ, duplicẽ Venerẽ conſtituerunt, cœleſtẽ & terreſtrem. De hac ergo Vrania Venere cœleſti, Pauſanias cùm alibi, tum præcipue in Attica & Bœoticis, itẽ Artemidorus lib. ſecũdo Onirocriticon: & Lucianus cùm in Amoribus, tum in meretriciÿs dialogis, ubi ait huic deæ rem ſacrã fieri, & Hortenſi Veneri. Exiſtimat uir doctiſsimus Alciatus, in ſuis in Corneliũ Tacitũ ſcholiÿs, eo loco quo de Paphia Venere agitur, uocem illam Venerianã, & reliqua, ita legi oportere: Vraniam, unde Paphia Venus, inquit, Vraniæ nomen ſumpſit: & Pauſaniã citat. Pauſaniæ uerò uerba hæc in Attica legũtur: Non multũ, inquit, à Vulcani templo Vraniæ Veneris ædes abeſt, Aſſyriÿ primum huius Vraniæ cultũ inſtituerũt, quos Paphiÿ in Cypro imitati ſunt, ac Phœnices, qui Aſcalonẽ in Paleſtina tenent, à Phœnicibus

A nicibus Cytherij edocti,eadẽ ſacra ſuſceperunt,quæ Aegeus Athe
nienſibus tradidit, quod eius deæ ira & ſe liberis caruiſſe (nullum
enim unquã ſuſcepit) & ſororibus male eueniſſe arbitrabatur. Sta
tua quæ Pauſaniæ ætate ſpectabatur,ex Pario erat marmore,opus
Phidiæ. Sequitur eodẽ loco Pauſ.De regione, inquit, quam Hor-
tos appellant, & Veneris templo, nullam ex antiquitate cauſam
cõmemorant,ac ne de Venere quidẽ, quæ iuxta templũ poſita eſt,
quadrangulari forma,quali ſunt Hermæ. epigrãma tamen teſtimo
nium facit, Venerẽ cœleſtẽ maximã eſſe Parcarũ natu. eius autem
ſimulachrũ in Hortis,opus fuit Alcamenis,cui ſacra Nephalia cele-
brabant:ita appellata, quòd ſobrij & abſtemij ea celebrarẽt. Ægy-
ptij quoq; Vraniã Venerem coluere, teſte Æliano, qui de bobus
agẽs ſcribit,in Ægypti uico Schuſſa nũcupato, nõ magno illo qui-
dem,ſed eleganti certè,quiq; in Hermopolitana nomo,id eſt pręfe
ctura cenſebatur, Venerẽ religioſe & ſanctiſs. coli ſolitã,quam Vra
niam appellabant. atq; uaccã etiã ideo uenerabantur, quia affinita-
tem & conuenientiã cum dea ipſa habere exiſtimetur: nam huiuſ-
modi animal tanto impetu in Venerẽ incitatur, ut cum maris mu-
gitum audit,ad coitũ uehementiſsimè inflãmetur: & hæc quidem
Ælianus. nomen quoq; quo uaccam nuncupabant,in Api deo re-
B censui.Porrò ſcribit Heſychius,Scythas Vraniã,id eſt cœleſtẽ Ve-
nerẽ ἀρτιμήασαρ, uel ut alij legunt, ἀρτίμπασαρ uocaſſe.Herodo-
tus uerò tradit in primo,Scythis, qui templũ in Aſcalone Veneris
deprędati fuerant,deæ ira fœmineũ morbũ cum omni poſteritate
immiſſum:qua ex re Enarees,id eſt execrati,cognominati ſunt. Idẽ
Herodotus in Thalia, Vraniam ait ab Arabibus uocari ἀλιλάτ.
quare cõſiderandũ apud eundẽ in primo,an Alilat,an Alytta legen
dum,quo loco ſcribit:Mylitta Venus ab Aſſyrijs nũcupata,ab Ara
bibus Alytta,à Perſis Mitra. Vna Babylonijs hæc lex fuit,execran-
da quidẽ: nam mulieribus omnibus indigenis fuit cõmunis, ut ſe-
mel in uita ad Veneris templũ deſiderent,& cum externis uiris cõ-
ſuetudinem haberent. Deinde & hiſtoriã ſubdit,de diuitibus,quæ
uehiculis illuc deuehebãtur,& alia quæ ridicula mihi uidentur. Sa-
nè & Origenes,ac item Arrianus, Vraniã deam hanc Arabũ fuiſſe
teſtantur.Sed enim & Babylonij Venerẽ Salambonẽ uocabant,ut
eſt à Lampridio proditũ. Omni planctu Syriaci cultus, & iactatio-
ne, Heliogabalus Imperator exhibuit. ζαλαμβὼ, ut Heſychius &
Phauorinus tradunt, Venus à Babylonijs dicitur. Sed & περιβασώ
Venus uocatur:à quibus populis,non prodit idem Heſychius.

πάνδημος ἀφροδίτη, hoc eſt Pandemus & popularis Venus.
Theocritus in Epigrammate ſimul meminit huius Pandemi & V-
raniæ,de Chryſogonæ oblatione,

ἡ κύπρις οὐ πάνδημος, ἱλάσκεο τὴν θεὸν εἰπὼν A
οὐρανίην, ἁγνᾶς ἄνθεμα χρυσογόνας. id eſt, hæc Venus haud Pandemus, diuam dicito placans Vranien, caſtę oblatio Chryſogonæ. Sanè & Pandemos quoſdã dies nũcupatos legimus, quibus mortuis epulas publicè offerebant, unde & illius nomen: de quibus beatus Epiphanius in Ancorato ſuo, libro ſic appellato: Pãdemis, hoc eſt, popularibus diebus, cibaria quidẽ in totũ exurunt, uina uerò libãt, nihil cõmodi mortuis ex hoc afferẽtes, immò potius ſe ipſos lędentes: uerũtamen coguntur à cõſuetudine, cõfiteri mortuorũ reſurrectionem. atq; hæc quidẽ Epiphanius. Diximus hoc nomine Venerem ab Harmonie Cadmi cõnſtitutã. Apollodorus tamen in libro de Deis, Athenis ait ſic uocari, quòd ad forũ antiquũ poſita eſſet, in quo ſoleret πᾶν δῆμος, hoc eſt omnis populus ad cõciones cõuenire, quas ἀγορὰς uocabant. Nicander uerò in tertio Colophoniacôn, apud Athenęũ: Solonẽ ait πάνδημον ἱερὸν deæ Veneris conſtituiſſe ex pecunia proſtitutarũ: qua de re & carmina legunt comici Philemonis. πάνδημον uerò uniuerſalẽ & publicũ ſignificat, ut ſcribit Arpocration. hinc Domitius in Pauſ. Attica, cõmunem Venerem eſt interpretatus. hanc deam Pandemon, Artemidorus in lib. de Somniorũ interpretatione inter νοητοὺς, id eſt intellectiles connumerat. quidã generationi & cõiunctioni attribuunt. Pandemo B
rem ſacrã facit Lucianus in Dialogis amatorijs. Sed & Phurnutus ait: Venus Vrania Pandemus & Pontia uocatur, propterea quòd in cœlo, terra & mari uim habere exiſtimaretur. Hinc deprehendere potes eos hallucinari, qui apud Phurnutũ legunt πανάρτη, pro ποντία. Sed hi in codices inemẽdatos impegêre, ut in pleriſq; alijs.

ἀποστροφία ἀφροδίτη, quam nos uertibilem Venerem dicere poſſumus. hæc tertia eſt, quæ ab Harmonie Cadmi uxore conſtituta fuit. Hæc eadẽ homines à ſceleſtis & impijs operibus, & deſiderijs parũ æquis, maliſq; cogitationibus auertere putabatur: unde & illi nomen inditũ, quod in Bœot. ſcribit Pauſ. Idem tamen in Attica ἐπιστροφίαν nominare uidetur, quã ego Verticordiã latinorũ facile crediderim: tametſi Domitius, Venerẽ curatricẽ interpretatus eſt, niſi forte ipſe ἐπιζοφίαν, non ἐπισοφίαν legere maluerit. Porro quoniam hic de Verticordia meminimus, hic eam tibi ſubſcribemus.

Verticordia Venus. de hac ita Lactãtius Cœlius grãmaticus lib. Theb. v. Habet, inquit, Venus ignes cupiditatis, nunc odij ſecundum fidẽ ſacrorũ, uel precationũ Veneris Verticordiæ pręcipuè, quæ rogat ut amores inijciat, & rurſum ut auferat. Si enim poteſtas eſt dandi, nihilo minus ius eſt tollendi, & amore ſublato aut naturaliter odiũ reſidet, aut mittit. ut Vergil. Quæ mihi reddat eũ, uel eo me ſoluat amantem. atq; hactenus ſuper ea Papinij uerba,

Nec

A *Nec uultu, nec crine prior ſoluiſſe iugalem*
Ceſton, & Idalias procul ablegaſſe uolucres Fertur. Dicta uerò Verticordia uidet, quòd corda ad pudicitiã uerteret. Val. Max. lib. VIII. Cum ſenatus, inquit, libris Sibyllinis per decēuiros inſpectis cēſuiſſet, ut Veneris Verticordiæ ſimulachrũ cōſecraret, quo facilius uirginũ mulierumq; mens à libidine ad pudicitiã conuerteret, & ex omnibus matronis centũ, ex centũ autem decem ſorte ductę, de Sulpitia Seruij Paterculi filia, Q. Fuluij Flacci uxore, ſanctiſsima fœmina, iudiciũ fecerũt, cũctis caſtitate ut præferret. Plinius Sulpitię huius lib. VII. Nat. hiſt. meminit, & huius hiſtorię: ſed Verticordię nõ meminit. Iulius uerò Obſequēs de hac dea his propè uerbis: Ædem, inquit, Veneri Verticordiæ factã, cũ tres uno tempore Veſtales uirgines nobiliſsimæ, cum nonnullis equitib. Romanis inceſti pœnas ſubiere. Verticordiã circũſcribit Ouid. quarto Faſt. lib.

Cumæam ueteres conſuluiſtis anum.
Templa iubet fieri Veneri, quibus ordine factis,
Inde Venus uerſo nomina corde tenet.

Murtia Venus à Romanis colebat, quæ Myrtia prius dicta fuerat, ut eſt apud Plinium, à myrto ſcilicet Veneri dicata: iccirco & B pro uerbena in cōiunctione Sabinorũ & Romanorũ electa fuit. Plinij uerba ſunt ex XV. Nat. hiſt. ut Hermolaus caſtigat. Quin, inquit, & ara uetus fuit Veneri Myrteæ, quã nunc Murtiam uocant. Idem tradit Plut. in cauſis Romanorũ. Murcea uero dea ſecordiæ, fuit alia à Murtia, cuius in quarto de Ciuit. dei D. Auguſtinus meminit: Deã, inquit, Murceã, quæ pręter modũ non moueret, ac faceret hominē (ut ait Pomponius) murcidũ, id eſt nimis deſidioſum & inactuoſum. Feſtus: Murceæ deæ ſacellũ erat ſub monte Auentino, qui antè Murcus uocabatur. T. Liuius lib. primo: Tum quoq; multis milib. Latinorũ in ciuitate acceptis, quibus ut iungeret Palatio Auentinus, ad Murceæ datæ ſedes. P. Victor in XI. regione urbis ædem Murciæ cōſtituit. Apuleius autē lib. VI. Met. cũ dixit Metas Murtias, Veneri dicatas intellexit, teſte Hermolao.

Aſtarte Venus: Aſtarte, ut ſcribit Theophilus, ſimulachrum Veneris, quæ colebatur à Sidonijs, aſtri figura: ipſum uero aſtrum Venerem putant, nomine ἑωσφόρος: & eam quoq; Moabitæ colebant. Theologus uerò ita: τί φήσω πρὸς τοὺς τὴν ἀστάρτην προσκυνοῦντας, ἢ τὸν χαμὸν βδέλυγμα σιδωνίων. id eſt: Quid dicam ad eos, qui ſe ad Aſtarten adoraturi inclinant, uel ad Chamum, abominationem Sidoniorum? Epiphanius contra hæreſes, de Sabellio agens: Adorauerunt, inquit, Beelphegor, & Chamos, & Aſtarten, & Muzuroth, & Neaſtho, & Beelzeboth, & reliqua gentium

ſimulachra. De Aſtarte meminit & Ælianus, qui eam Syriã deã uocauit, id quod & Lucianus de dea Syria, quo libro uarias opiniones recenſet. Artemidorus quoq; Daldianus de Somniorum interpretatione, item Euſebius lib. primo de Præpar. euang. cap. ſecundo. Mar. Tullius. III. de Nat. deor. Tertullianus Septimius in Apolog. & demũ Herm. Barb. in Plin. lib. V. cap. XXV. Quare magis mirum eſt, in Plauti Mercat. cõment. ſcribere, ſe neſcire Aſtarten deam: quam & D. Auguſt. in lib. Iudicũ, Iunonẽ eſſe putauit. Plut. in uita M. Craſsi de prodigijs agens, quæ ipſi acciderunt in Syria, deam hanc ita deſcribit: Venus, inquit, ſeu Iuno, ab incolis dea nuncupata, quæ naſcentibus rebus principia cõferre putatur, haud obſcuris ambagibus dinoſcẽda mõſtrauit. Lucianus Syriam deam & Lunã uidetur exiſtimare. Subdubitare me Herodianus facit, qui in hiſt. Anton. Heliogabalum ait Aſtroarchen deam, Lunã ſcilicet & Vraniã nuncupatã, Romã afferri iuſsiſſe: an Aſtroarche & Aſtarte eadem ſit, qua de re nihil ſtatuo. De dea porrò Syria ſi plura cupis, Luciani libellum legito, & VIII. Metam. Apuleij. Fuit & Aſtarte Æthiopiæ inſula, ut Martianus in Nauigatione, id eſt περίπλῳ ſcribit, & Stephanus.

Anaitis Venus uocata à Perſis, ut in hiſt. ſcribit Agathius, ex Beroſo & Athenocle Symmacho, qui Aſſyriorũ Medorumq; res antiquiſsimas cõſcripſerunt. Strabo lib. XII. de Zela agẽs urbe, olim inſigni & ſacra: In ea, inquit, templũ eſt Anaitidis, quę ab Armenijs colitur. hoc in loco ſacra cum ſanctimonia maxima celebrabantur, & iuſiurandũ de rebus maximis hic fiebat, &c. Idẽ Strabo lib. XV. de Cappadocia agens: Hæc, inquit, ſacra in Anaitidis & Amani delubris fiunt. nam & horũ ibi delubra ſunt, & Amani ſtatua in pompam ducitur. & hæc ſe uidiſſe, ipſe ſcribit Strabo. In græco codice hæc nomina corruptè leguntur, hoc eſt, Naitidis & Omani. huius deæ ſacra Sacarũ dicebãtur, & dies feſtus Saca, quod eo die Cyrus rex Sacas deuicit & deleuit. Scribunt preterea alij, ei deæ antiquos dedicaſſe ex prẹſtãtioribus puellas, quæ ibi proſtarent: quę deinde uelut ſacræ uiris tradebantur, eas accipientibus hilarè maritis. tale quiddã de Lydis etiam prodit Herodotus. Plin. lib. XXXIII. cap. IIII. Aurea ſtatua prima omniũ, nulla inanitate, & antequã ex ære aliqua illo modo fieret, quam uocant Holoſphyraton, in templo Anaitidis poſita dicitur, quod in ſitu terrarum nomine hoc ſignificauimus, numine gentibus ſacratiſsimo. quo loco multa Hermolaus: libentius enim ille legit Anæitis. Sed quid dicam? ille Dianam, nòn Venerem putat. Sed Hermolaus ſecutus Pauſaniam in Laconicis, qui in ancipiti eſſe tradit Cappadoces, & qui Euxinum accolunt, cuius ſit ſimulachrum: & Lydos, quib. eſt ἀρτέμιδος

ἱερὸν

A *ἱερὸν ἀναίτιδος.* Sed & Plut. in uita Artaxerxis ita: (ne te Lapus fallat) Dianæ enim in Ecbatanis, quam Anæitin uocant, ſacerdotem legit, ut caſtam reliquam uitam degeret.

Amathuſia Venus celebri græcis & latinis cognomine uocitata, quæ & interdum Amathuntia dicta eſt. Catullus:

Nam mihi quam dederit duplex Amathuntia curam.

Vergilius in Ciri, uel quiſquis eſt, nam ineptè quidam negant:

Nam te iactari, non eſt Amathuſia noſtri Tam rudis. Amathuſia uero ab inſula, uel urbe potius, in qua ſumma ueneratione colebatur, nuncupata eſt. de qua Vergilius,

Eſt Amathus, eſt celſa mihi Paphos, atq; Cythera.

Catullus in annales Voluſij,

Nunc ô cœruleo creata ponto,
Quæ ſanctum Idalium, Vrios`q; apertos,
Quæq; Ancona, Gnidumq; arundinoſam
Colis, quæq; Amathunta, quæq; Golgos,
Quæq; Dyrrhachium Adriæ tabernam,
Acceptum face, &c. Fuit uerò *ἀμαθοῦς* Cypri ciuitas, ut Stepha-

B nus ſcribit, uetuſtiſsima, in qua Adonis Oſiris uenerabat̃: qui cum Ægyptius eſſet, Cyprij & Phœnices propriũ fecerunt. dicta eſt autem urbs ab Amatho Herculis filio, uel à Cinyræ matre Amathuſa: alij ab Aeriæ filio, ut in Paphia Venere dicam.

Schœnida Venerem cognominatam ſunt qui credant, apud Lycophronẽ, quod obſeruat Hermolaus, à ſchœno, id eſt ſcilla, quæ dentibus prodeſt, & eius cibo accendatur libido, quem ſecutus eſt Cœlius. hinc fortè Schœniculæ, uel ut Feſt. ait, ſcorta plebeia ac uilia, ab unguento, quo utebantur, uiliſsimo. Plaut. in Penulo, Miſero ſchœno delibutas ſchœnicolas ſordidas.

Dione Venus, & Dionæa uocata à matre: res eſt notiſsima. hinc apud Orpheũ in Argon. Arete Alcinoo diſſuadet, ne Medea Colchis poſcẽtibus reddatur: Nam uolẽtibus, inquit, ſoluere amores, hic ualde eſt ſuccenſa Dionæa Aphrodite. *θυμαίνει μάλα γάρ σφι διωναία ἀφροδίτη.* Vergil. Sacra Dionææ matri.

Pythionicæ Veneris templũ & aram cõſtruxit Harpalus Macedo, Alexandri ſatrapa, qui Pythionicen puellã amauit, & mortuæ monumentum *πολυτάλαντον,* hoc eſt ſumptu multorum talentorum cõfecit, ut Poſsidonius ſcribit: ut uerò Theopompus, templũ & aram poſuit cum huiuſmodi inſcriptione, *πυθιονίκης ἀφροδίτης.* Sed de hac Pythionice lõge plura Atheneus lib. Dipnoſoph. XIII.

Cytheræa, Cythereia, & Cytheris Venus, uariatis interdũ nonnihil ſyllabis, cognominata eſt à Cythera, in quam primùm (ut Feſtus

ſtus ſcribit) concha delata eſt. Martialis,

Leuior & conchis Galle Cytheriacis. Pauſ. in Lacon. Cythera inſula eſt è regione Bœarũ, quæ urbs eſt in extremo ſinus Bœotici, ſic uocata à Bœo uno Heraclidarũ, qui eam cõdidit. in ea ergo fuit ſanctiſsimum Vranies templum Veneris, & templorũ omnium quotquot in tota Græcia, uetuſtiſsimum. ipſius uerò deæ ſimulachrũ erat armatũ. Heſiodi quoq; interpres in Theogon. Cythera, inquit, eſt Cypri ciuitas. uocatur autem Cythera, ut Phurnutus ait, παρὰ τὸ κεύθειν καὶ κρύπτειν τὸ αἰσχρόν: hoc eſt, ab occultãdo turpi, ſiue cupidine: uel, inquit, ἐκ τοῦ κύειν, quòd hi prope mare nati ſint, Venus ſcilicet & Cupido. Sed enim & Heſychius: Cythera, inquit, inſula eſt Cretæ, & Theſſaliæ ciuitas. quidã uerò inſulã Promalei aiũt. Promaleũ autem Laconiæ promontoriũ. Cytheræa Venus iuxta Homerũ quidem, non quòd Cytheris appulerit, ſed quòd occuletur, quaſi κευθόμενος. habet enim in ſe ipſa ceſtũ, uinculũ amatoriæ amiciciæ ἐξηρτημένον, id eſt perficiens, & iccirco uariũ: uel, quòd amatores intra ſe amatorios affectus occulunt. hæc Heſychius ferme. Sed de ceſto ſumus etiam antè locuti.

Philomedea Venus frequenti cognomine nuncupata à Græcis poetis, à Cœli, id eſt Vrani pudendis, ex quibus natam putabãt. ea uero τὰ μήδεα græce dicuntur, unde etiã Aphrodite & Aphrogenia, ut iam dictũ eſt. Alij à riſu dictam tradunt, ut Suidas ſcribit. μηδιῶ enim rideo, id quod & Phurnuto placet. Ad hoc alludit noſter Horatius libro primo Carm. B

Siue tu mauis Erycina ridens. quo loco Porphyrion ait, hoc Homeri eſſe, ſecundum illud φιλομειδὴς ἀφροδίτη. Heſiodi tamen interpretes, & Phauorinus, φιλομηδὴς (aiunt) à pudendis Saturni deducit, & Bœotorum more. Nam Heſiodus plerunq; ita locutus eſt, & in hoc nomine penultima per ει diphthongum ſcripſit, & μ duplicauit propter metrum. hic eſt Heſiodi uerſus,

ἠδὲ φιλομμειδέα, ὅτι μηδέων ἐξεφαάνθη. id eſt, Atque Philomedea, quòd ex teſticulis edita eſt.

Epitragiã Venerẽ Plut. in magnis Parallelis ſcribit uocatã, cum Apollo Delphinius Theſeo reſpõdiſſet, nauigaturo in Cretam, ut deligeret ſibi nauigationis ducem Venerẽ, & ad mare caprã imolaret, ſtatim ea in marem eſt mutata. ἀπὸ τοῦ τράγου uidelicet denominata ἐπιτραγία, id eſt ab hirco. id ſexta inſtantis Munichionis, hoc eſt menſis Martij VI. contigiſſe, idem Plut. eſt auctor.

Paſtophoros Veneris epitheton, quaſi dicas ferens thalamum. παστὸς enim thalamum ſignificat. hinc παστοφόρος ἀφροδίτη, quòd παστὸν, id eſt thalamum curet.

ἀνοσία ἀφροδίτη, καὶ ἀνδροφόνος, hoc eſt impia & homicida Venus

A nus cognominata. Nam ut Timæus prodidit, cum in Theſſalia à mulieribus quibuſdã ob zelotypiam Lais occiſa fuiſſet, quòd ſcilicet ab iuuenibus Theſſalis ardentius amaretur, acubus percuſſa ligneis in æde Veneris. unde poſtea factũ eſt, ut ædes ipſa Veneris impię, hoc eſt, ἀνοσίας ἀφροδίτης nuncuparet. Oſtẽdebatur autem apud Peneũ eius ſtatua, hydriã lapideã continens: & hoc carmen,

τῆσδέ ποθ᾽ ἡ μεγάλαυχος ἀνίκητός τε πρὸς ἀλκὴν
ἑλλὰς ἐδουλώθη κάλλεος ἰσοθέου.
λαΐδος, ἣν ἐτέκνωσεν ἔρως, θρέψε δὲ κόρινθος,
κεῖται δ᾽ ἐν κλεινοῖς θετταλικοῖς πεδίοις.

Cuius carminis hic fermè ſenſus, quòd magnifica ac uirtute inuicta Græcia in ſeruitutem redacta ſit, forma diuinæ Laidos, quam Cupido genuit, & nutriuit Corinthus: ea uero iacet in Theſſaliæ inclytis campis. Epigramma non illepidè à Leon. conuerſum eſt,

Inuictos potuit forma quæ uincere Achiuos,
Iſtic eximiæ Laidos eſt tumulus.
Cui patria eſt Ephyre, genitor deus ipſe Cupido,
Theſſaliæ in campis nunc tamen illa iacet.

De Laide hæc & alia apud Athenæũ leges. eadem ferè in ἐρωτικῷ Plut. niſi quòd templũ ait appellatũ ἀνδροφόνου ἀφροδίτης, id eſt homicidæ Veneris. Pauſ.
B autem ipſe in Corinthiacis nonnihil diuerſa ſcribere uidetur. ait enim, in Theſſaliã ab Hippophato, uel Hippoſtrato (ut alij tradũt) amatam, profectam eſſe. Porrò de Laide Ariſtophanis interpres, & Suidas, plura: & nos nonnihil in Melanide. nunc tantum quę ad Veneris cognomen pertinere uidebantur, attulimus.

καλλίπυγος ἀφροδίτη, hoc eſt, ut ſic dicam, Pulchriclunis Venus. Fuit apud Barbaros templum Pulchriclunis Veneris, hac ratione conſtitutũ. Fuerant agreſti cuidã filiæ duæ formoſæ, quæ inter ſe de natium ſeu cluniũ pulchritudine certarent. quæ cum in publicam uiam ueniſſent, adoleſcenti cuipiam inde eunti ſe oſtenderunt, ut is iudicaret, utra eſſet καλλιπυγοτέρα, id eſt pulchriorum natium. Iuuenis utramque accuratè intuens, maiorẽ natu clunium ſpecie præſtare pronunciauit: eiusque ſimul eſt amore correptus. & domũ reuerſus, rem fratri ſignificauit: qui urbe exiens, ad rem huiuſmodi uiſendam prodiuit. hinc & ipſe ſimiliter alterius eſt amore captus: quare ambo fratres ambas ſorores, agreſtes puellas, etiã inuito patre uxores duxere. quæ mox fortunis affluentes, ἱερὸν τῆς ἀφροδίτης καλλιπύγου, id eſt templum Veneris pulchriclunis condidere, propterea quòd puellæ ipſæ à ciuibus Pulchriclunes, hoc eſt καλλίπυγοι dicerentur. hiſtoriam hanc in Poetis ſcenicis attigimus, in Carcini uita. Eandẽ & Athenæus lib. duodecimo Dipnoſoph. ex Cercida Megalopolita in Iambis recenſuit.

Armata

Armata Venus, hoc eſt græcè ἐνόπλιος ἀφροδίτη, quæ ὁπλοφοροῦσα in primo ab Apollonio dicta, & ὁπλισμένη à Pauſania. Armata ergo Venus à Lacedæmonijs culta fuit, de qua ſic in primis Lactantius tradit: Cum, inquit, Meſſenios obſiderent Lacedæmonij, & illi furtim deceptis obſeſſoribus egreſsi, ad diripiendã Lacedæmonem cum cucuriſſent, à Spartanis mulieribus fugati fuſiq́ ſunt. cognitis autem hoſtiũ inſidijs, Lacedæmonij ſequebantur. his armatæ mulieres obuiã longius exiuerunt: quæ cum uiros ſuos cernerent parare ſe ad pugnam, quia putarent Meſſenios eſſe, corpora ſua nudauerunt. at illi uxoribus cognitis, ex aſpectu in libidinẽ concitati, ſicut erant armati, permixti ſunt utriq́ promiſcuè (nec enim uacabat diſcernere) ſic iuuenes ab ijſdem antea miſsi cum uirginibus, ex quibus ſunt Partheni nati: propter huius facti memoriam, ædem Veneri armatæ & ſimulachrũ poſuerunt. hæc Lactantius. meminit & Pauſanias in Laconicis: qui inter cætera ait, Armatæ Veneris delubrũ in templo antiquiſsimo fuiſſe in colle, in quo ſuperædificatũ tabulatum erat Veneris Morphus, de qua in hoc dicturi ſumus. Meminit item armatæ Veneris F. Quintilianus, qui & hoc ait, inde argumenta declamationũ antiquos deſumere ſolitos, cur armata apud Lacedemonios Venus. Legitur hac de re epigramma Auſonij tale: B

Armatam Venerem uidit Lacedæmone Pallas:
Nunc certemus, ait, iudice uel Paride.
Cui Venus, Armatam tu me temeraria temnis?
Quæ, quo te uici tempore, nuda fui. quod epigramma ex græco deſumptum eſt, quod ἀδέσποτον in quarto Græcorum epigrammaton legitur:

παλλὰς τὰν κυθέρειαν ἔνοπλον εἶπεν ἰδοῦσα,
κύπρι, θέλεις οὕτως ἐς κρίσιν ἐρχόμεθα;
ἡ δ' ἁπαλὸν γελάσασα, τί μοι σάκος ἀρτίον αἴρειν,
εἰ γυμνὴ νικῶ, πῶς ὅταν ὅπλα λάβω; Legitur & alterum Iuliani Ægyptij ex hyparchis, cuius ſunt hi duo extremi uerſus,

ὑμεῖς δ' ἐν θαλάμοισι λακωνίδες ὅπλα κυθήρης
ἀζόμεναι παῖδας τίκτετε θαρσαλέους. hoc eſt,

Vos uerò in thalamis Cythereidos arma Lacænæ,
Dum pudet, audacem gignite progeniem.

Barbata Venus, & Maſcula, teſte Macrobio dicebatur, ſuper eo Vergilij uerſu ex ſecundo Æneidos,

Deſcendo, ac ducente deo flammam inter & hoſtes Expedior.

Idq́ Calui ac Leuini auctoritatibus cõprobat, & Ariſtophanis, qui ἀφροδίτυν, non ἀφροδίτην hanc deam appellat, Sed planè & Ariſto teles

A teles primo Elenchorũ idem affirmat, eodem auctore Leuino, ubi de ſolœciſmo agit: hoc idem & Seruius grammaticus oſtendit. Iul. quoq; Firmicus eadem, ut puto, ratione biformem Venerem dixiſſe uiſus eſt, lib. tertio. Quin & alios deos pari modo aliquãdo à ſcriptoribus enunciatos uidemus, hoc eſt mares & fœminas, ut iam in Luno & Luna ſcripſimus. Illud porro ſcribit Suidas, Veneris ſtatuam ideo effingi ſolitam cum pectine & barba, quod Romanis aliquando mulieribus peſtilens irrepſit pruritus, quem græci (ait) κνήφην uocant: quo morbo cum pili deciderent omnes, pectinum non erat uſus: (ut hoc tempore, quo ſcribimus hæc, morbus eſt, quo tam mares quàm fœminæ toto corpore glabri & depiles fiũt, qui morbus in primis ex Venerea contage debacchatur.) Quare mulieres tam deformi ac inuenuſto morbo plurimùm angebãtur. hinc Veneri uota facientes, deæ miſeratione eis pili iterum ſuccreuerunt: & propterea mulieres hac peſte liberatæ, deæ ſimulachrũ cum pectine poſuere: eidemq; deæ ſimul barbam affinxere, ut dea maſcula & fœminea inſtrumenta haberet, ut omnis generationis prȩſes eſſe crederetur. Ideoq; ſuperiora corporis cingulo tenus maris ſpeciem prȩferebat: reliquum uerò, id eſt inferiora fœminæ. Legimus quoq; apud Thuſſas in Ægypto cornutam Venerem cul-
B tam, cui & uacca immolabatur, & in Nitriotica prȩfectura ouis, ut alibi repetam.

Genitrix Venus à Romanis culta, cuius meminit Macrob. Genitricis Veneris templum Cæſar dicauit, ut Suet. ſcribit. Appianus & Dion, item Plin. lib. trigeſimoſexto Nat. hiſt. M. Varro magnificat Archeſilaum, L. Luculli familiarem, cuius proplaſticen pluris uænire ſolitam ab artificibus ipſis, quàm aliorum opera. ab hoc factam Venerem genitricem in foro Cæſaris, & prius quàm abſolueretur, feſtinatione dedicandi poſitam. Idem alibi Plin. eundem tradit Cæſarem Veneri Genitrici thoracem dicaſſe, factũ ex margaritis Britannicis.

Cnidiam Venerem non Cnidij tantum coluere, ſed totus fermè orbis, multaq; eius templa habuere: quorum uetuſtiſsimum Veneris Doritidos cognominatæ, quam Dorida appellat Tatianus Aſſyrius. Secundum Acreæ, recentiſsimum Gnidiæ. Sed Gnidij ipſi Euploeam nominabant. Scribit Athenæus XIII. Dipnoſoph. Praxitelem ſculptorem Gnidiam Venerem effinxiſſe ex forma Phrynes, quam efflictim amabat, atq; etiã in baſi Cupidinis, ſub ſcenam theatri epigrãma inſcripſiſſe. Sed tota Gnidiæ Veneris deſcriptio non aliunde petenda eſt, quam ex Luciani Amoribus, quo loco eius deæ & templũ & lucum & ſtatuam egregiè elegantiſs. ſcriptor eſt executus. Si quem piget illa quærere, hæc ſaltem noſtri Plinij ex

rtigeſimoſexto libro breuiſsimè audiat. Praxitelis, inquit, ætatem A
inter ſtatuarios diximus, qui marmoris gloria ſuperauit etiã ſemet. opera eius ſunt Athenis in Ceramico: ſed ante omnia, & nõ ſolum Praxitelis, uerùm & in toto orbe terrarũ Venus, quã ut uiderent, multi nauigauerunt Gnidum: duas fecerat, ſimulq́ uendebat, alteram uelata ſpecie, quam ob id quidem prętulerunt optione, quorũ cõditio erat, Coi, cum alteram etiam eodem precio detuliſſet, ſeuerum id ac pudicum arbitrantes. Reiectam Gnidij emerunt, immenſa differentia famæ. Voluit eam poſtea à Gnidijs mercari rex Nicomedes, totum æs ciuitatis alienũ, quod erat ingens, diſſoluturũ repromittens. omnia perpeti maluere, nec immeritò: illo enim ſigno Praxiteles nobilitauerat Gnidũ. Aedicula eius tota aperit̃, ut conſpici poſsit undiq́ effigies deæ, fauente ipſa (ut creditur) facto. nec minor ex quacunq́ parte admiratio eſt. Ferunt amore captum quendam, cum delituiſſet noctu, ſimulachro cohæſiſſe, eiusq́ cupiditatis eſſe indicem maculam. Sunt in Gnido & alia ſigna marmorea illuſtriũ artificum, Liber pater Bryaxidis, & alter Scopæ, & Minerua: nec maius aliud Veneris Praxitelicæ ſpecimen, quàm quod inter hæc ſola memoratur. atq́ hæc Plinius, ut cæterorũ plurima mittam. nam nihil omnino notius nec Græcis, nec Latinis. B

Sicyonia Venus, à Sicyonijs & culta & nũcupata, cuius deæ templũ duæ tantũ mulieres ingredi ſolebant, quarũ altera deæ antiſtes erat, tota uita cœlebs: altera & uirgo miniſtra, quæ Lutrophora dicebatur: cæteri omnes pro foribus ſupplicabant. Deæ effigies ſedentis ex auro cõfecta, Canachi opus, altera manu papauerũ capita, altera malũ tenebat, in ſummo capitis uertice poculũ geſtabat. ſacrificia uerò huic deæ ex omni animantiũ genere, præter ſues: ex iunipero ſacrũ adolebat̃, & herba pæderote, quæ fagi habet folia, ſed minora, prini maiora, id eſt ilicis, querna ſpecie, altera parte ſubnigra, altera ſubalbida, qualia uidelicet populnea. hęc Pauſ. & Leõ.

κωλιὰς ἀφροδίτη, hoc eſt, Colias Venus à græcis, ſed in primis ab Atticis colebatur, de qua hæc ferè à Pauſ. in Attica: Colias, inquit, promontoriũ Atticæ, xx. ſtad. ab urbe diſtans, quò Medorum diſiectam claſſem maris æſtus detulit, ubi Coliados Veneris templum, & dearũ quæ Genetyllides uocabantur, fuit. ab his nihil differre uidentur deæ illæ, quę à Phocaenſibus in Ionia Gennaides appellabantur. Arpocration quoq́ deam à promontorio denominatam ſcribit, quod ſit ex metaphora κῶλον, id eſt membri nuncupatum. huius Demoſthenes in Neæræ oratione meminit. Ariſtophanis uerò interpretes Venerem Coliada ideo cognominatam ferunt, ab adoleſcente quopiã Attico, qui à prædonibus captus, Veneris auxilio ab eorum manibus liberatus eſt. Prædonũ enim prin-

cipis

cipis uxor,uel ut alij ſcribunt,filia,eius amore correpta, cum impune abire permiſit.Hinc Coliada Venerem à κώλοις, id eſt membris ſolutis nuncupauit.Sunt qui tradant Coliada locum fuiſſe ſic uocatum,quòd membrorum effigiem præ ſe ferret.Non deſunt qui putent,ab Ione ſacrificante appellatã, quòd cum ſacram rem faceret, eam hoſtiæ partem coruus abripuit,quę Cole dicitur:& in eum locum depoſuit,qui Colias poſtea eſt appellatus. Lucianus in Amoribus nomen à promontorio deducit.Idem Strabo, & Heſychius, & Stephanus,qui κωλιὰς ita appellatum ait, quòd ſimilis locus ſit hominis κώλῳ, id eſt membro. Fuit & ibidem Cereris templum πολύςυλον, id eſt multis columnis ornatum.

ἐξώπολις ἀφροδίτη, hoc eſt,extra urbem poſita Venus.hęc Athenis fuit,ut teſtatur Plin.lib.trigeſimoſexto,his uerbis: Alcamenen Athenienſem,quod certum eſt,Phidias docuit,in primis nobilem, cuius opera Athenienſes cõplura in ædibus ſacris poſuere:præclaramq; Veneris imaginem extra muros, quæ appellatur Aphrodite Exopolis.

Hortenſis Venus, uel potius in hortis poſita.græcè enim ἐν κήποις ἀφροδίτη. Lucianus in primo de Imaginibus,& item ſecundo: Illud eſt,inquit, Veneri Gnidiæ,atq; ei quæ eſt ἐν κήποις. Idem Lucianus in dialogis meretricijs,Mater & Muſarium: Pandemo, inquit, Veneri capiã candidã: Vraniæ uerò, id eſt cœleſti, & ei quæ in hortis, τῇ ἐν κήποις, utriq; iuuencã. Sic autem à loco,ut eſt apud Pauſaniã in Attica, qui ſe nullam eius templi cauſam edidiciſſe ait. Sed nec de Venere quidem, quæ iuxta templum poſita fuit, quadrangulari figura,&c.Ego putauerim ideo Venerem eam habuiſſe cognominis ratione, quòd, ut ait in primo de Re ruſtica Varro, Venus ſit hortis prępoſita, propter generationem. Quin & Næuius,ut eſt apud Feſtũ,Venerem pro oleribus poſuit, ut Cererem pro pane,& Neptunum pro piſcibus:dicens coquus, Edi Neptunum, Cererẽ,Venerem. Sed & Varro in lib.de Ling. lat. Vinalia, ait,ruſtica dicuntur ante diem duodecimũ Kl. ſeptemb.quod tum Veneri dedicata ædes,& horti eius tutelæ aſsignantur,ac tum ſunt feriati olitores.

Praxis Venus cognomine,ab actione uidelicet denominata,cuius ædes in Attica fuit, teſte Pauſ. poſt Bacchi templum,& ſimulachrum ex ebore.

ἑλικώπις ἀφροδίτη, ſic appellata Venus à nigris oculis, ut apud Pindarum in Pyth. obſeruant interpretes,in eius hymni initio, qui Xenocrati Agrigentino uictori canit, ſuper ea uerba, ἑλικώπιδος ἀφροδίτης. frequens omnino græcis poetis epitheton: ſicut etiam illud ἑλικοβλέφαρος, quòd à ſupercilijs pulchris & arcuatis, teſte

Heſiodi commentatore ſuper illud Theogoniæ,
καὶ θέμιν αἰδοίην, ἑλικοβλέφαρόν τ' ἀφροδίτην,
Et pudibunda Themis, curuis cilijsq; Aphrodite.
Curuis autem, id eſt pulchris, uel à parte totũ: uel ſumpta metaphora à uitibus, in quibus helices & capreoli. Eſt & apud Homerum.

Nicophorus Venus, id eſt uictoriã ferens colebatur, teſte Pauſ. in Corinth. quam ferunt ab Hypermeſtra dicatam. nam illa cum patris imperiũ contempſiſſet, à patre fuit ad Lycei forum citata. putabat quippe eius ſalutem nõ modo periculoſam, ſed & infamem ſibi futuram. qua ex re ab Argiuis abſoluta, *νικοφόρον ἀφροδίτην*, id eſt Venerem uictoriam afferentem, denominatam dedicauit. Eadem Hypermeſtra & Dianæ cognomine Pithus, id eſt Suadelæ, ſimulachrum eandem ob cauſam dicauit, quòd ſcilicet Lynceum ſeruauerit, contra patrẽ Danaũ. De Nicophoro uerò Ioue, ſuo loco ſcripſi.

Cataſcopia Venus culta à Græcis hac ratione fuit, quod in quo loco ſe Hippolytus exercere conſueuerat, Phædra illum ſpectare & uidere poterat. quare cum ibi conſtructum templum fuiſſet, ab ea ſpeculatione Venus Cataſcopia appellata eſt. auctor Pauſ.

Morpho eſt Venus cognominata apud Lacædemonios. uetuſtiſſimum in colle ædificatum templũ fuerat, in quo ſuperconſtructum tabulatum, Morphus Veneris ſacellum: cuius ſimulachrum fuit ſedens, in capite tegumentũ habens, & ad pedes pedicas. Sunt qui hiſtoriam in Tyndarum referant, qui uinculis eiuſmodi mulierum conſtantiã ac ſtabilitatem aſſimularet. nam quod Veneri ipſi Tyndarus uincula pedibus iniecerit, ut filiarum opprobria ulciſceretur, parũ à ſcriptoribus probatur. Pauſ. Morpho hanc armatam legimus, ut ſuprà oſtendimus. Quin etiã cæteros deos deasq; lanceam tenentes effingebant ijdem, ſignificantes, omnes eſſe bellica uirtute præditos, atq; itidem eſſe debere ciues in ſua R. P.

Migonitis Venus cognominata in Migonio, loco maritimo Laconiæ, ut ait Pauſ. ubi templum Veneris fuiſſe ſcribit, quod ab Alexandro Paride factum tradunt. prope hoc templũ Menelaus poſt Troiam captã annis VIII, Thetidi ac Praxidicæ erexit ſimulachra.

Symmachia Venus ideo appellata, quòd in bello etiam auxiliatrix ſit. hanc Mantinenſes ſummo honôre coluere, ut in Arcad. Pauſ. prodit, & quod in Actiaco bello Romanis affuerit.

Byblia Venus nuncupata, de qua Lucianus in eo qui eſt de dea Syria, ita meminit: Vidi, inquit, in urbe Bybli templum ingens deæ Veneris, cognomine Bybliæ, in quo & ritus & cerimonias in Adonim peragũt. ubi & fabulæ reliquũ exequitur: ne ego longior ſim.

Elephantina Venus ab urbe Ægyptia denominata, ut putatur. Deſcribitur Elephantina Venus à Philoſtrato in ſecundo de Imaginibus.

A ginibus,item ritus & ſacra,tum etiam habitus illius, & puellæ molles,quæ illi deſeruiunt,& ſacra canunt,tum præterea & alia multa.

Architis Venus apud Aſſyrios culta,ut Macrobius teſtatur,quę olim magna ueneratione uiguit:mox à Phœnicibus culta,unà cum Adonide, quem quotannis lugeri etiam ſacra Hebræorũ teſtis eſt hiſtoria,quo in loco multa Hieronymus.Simulachrum huius deæ in monte Libano fingebatur,capite obnupto,ſpecie triſtis, faciem manu læua intra amictum ſuſtinens,lachrymæ uiſione conſpicientium manare credebantur.quòd uerò in Libano culta fuerit,docet etiam Muſæus in poematio Herus & Leandri,& Lucianus de dea Syria.quo loco inter cætera fluuium ait ex monte Libano in mare deferri,fluuio nomen Adonis,qui quotãnis cruore infectus in mare exit:ipſumq́ mare,quà lapſus eſt,purpureum reddit.eo tempore Adonim ab Apro ſaucium fuiſſe, indigenæ autumant. Cætera apud Lucianum lege.de Adonide uerò ſeorſum ægimus.

Erycina Venus cognominata ab Eryce mõte Siciliæ, in quo Æneas matri templum conſtruxerat,ut Verg.canit,

Erycino in uertice ſedem Fundabat Veneri Idaliæ.

Polybius in primo,in Erycis uertice planiciem fuiſſe ſcribit, ubi Erycinę Veneris templum,quod ſine controuerſia omnium Siciliæ B templorum locupletiſsimum atq́ ornatiſsimum fuit. Diod.Siculus Erycem ait Veneris & Butæ filium fuiſſe,qui monti,ut etiã Seruius teſtatur,nomen dederit,& matri templũ, quod tamen Æneæ adſcribit Vergilius.De hoc templo plura Diod.qui inter cętera & hoc ait, quòd à primordio eius templi nunquam per tot ſæcula imminuta ſit gloria,ſed ſemper aucta.nam pręter ea quę Eryx ipſe, & Æneas,Siculi ipſi & Athenięſes deinde,ac demùm Romani multo honore & cultu illud honeſtarunt:& cætera, quæ idem ſcriptor exequitur.nõnulla etiam M. Cicero in Verrinis, deq́ Venerijs illi ſacratis.Fuit & Romæ Veneris Erycinæ templũ, ut Strabo in ſexto teſtatur,eius & Ouidius in Faſtis & Amoribus meminit.Liuius inquit lib.ſecũdo,tertiæ Decad. Tum ædes uotę Veneri Erycinæ, ædemq́ Fab. Max. dictator uouit: quia ita ex fatalibus libris edictum fuerat, ut is uoueret, cuius maximũ imperium in ciuitate eſſet. Idem libro tertio: Interea duumuiri creati, Q. Fab. Max. & Attilius Craſſus,ædibus dedicandis, Menti Attilius,Fabius Veneri Erycinæ:utraq́ in Capitolio eſt, canali uno diſcretæ. Altera fuit Romę Venus Erycina ad portam Collinã, quam eodem Liuio auctore lib.decimo, quartæ Decad.eodem anno quo Aquileia colonia Latina in agro Gallorum eſt deducta: L.Portius, L. F.Licinus duumuir dedicauit: uota erat ab Coſ. L. Portio, Liguſtino bello. De hac Ouidius,

Templa frequentari Collinæ proxima portæ A
Nunc decet, à Siculo nomina rege tenet.

Fuit præterea & Pſophide Arcadię Erycinæ Veneris templum, ut Pauſ. docet: quo argumento utitur, eam urbẽ à Sicula muliere nomen habuiſſe, quæ ibi Erycinã Venerem erexit. Erycinæ frequens eſt mentio. Catullus,

Spinoſas Erycina ſerens in pectora curas. Horatius,

Siue tu mauis Erycina ridens, &c.

Argynnis Venus cognominata eſt, ab Argynno pueri nomine, de quo apud Athenæũ lib. decimotertio legimus, quòd puer fuerit ab Agamemnone rege amatus, qui cum frequentius nataret in flumine Cephiſo, perijt. quo in loco eum ſepeliuit Agamemnon, ibidemq; Veneris Argynnidos templum conſtruxit. quam fabulã etiã inter Poetas retulimus. hinc illud Propertij ſanius intelligitur,

Sunt Agamemnonias teſtantia littora curas,
Qua notat Argynni pœna natantis aquas.

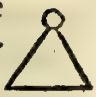
Steph. quoq; in lib. De urbibus, ἄργεννον ait filium fuiſſe Leuconis Athamantis, qui fuit Siſyphi, qui fuit Æoli, Bœotium puerum, amatum ab Agamemnone: qui cum in fluuium Cephiſum ingreſſus eſſet, interierit: à quo Argennida Venerem denominauit. Dicitur & Argynnis. Ariſtophanes tamen ἀργύννιδος cum diphthongo protulit. hæc quidẽ Stephanus. Qua ex re eorum falſum eſſe patet figmentum, qui confingunt, Argynnum Dianæ indignatione ſummerſum, quòd in eius contemptũ eſſet auſus fretum ingredi, quod dea æſtuoſum feciſſet, ob interemptam ceruam, ſepultum in inſula Arginuſis. Et propterea Propertianum uerſiculum ita legunt, B

Qua notat Argynni pœna minantis aquæ.

Plutarchus in eo qui inſcribitur, ὅτι ἄλογα λόγῳ χρῆται, id eſt, quòd ratione irrationabilia utãtur, huius hiſtorię meminit: ſed pueri nomen Argæũ, non Argynnũ facit. uel altera, non eadẽ eſt fabula. Porrò & Herodotus Arginuſſam ait, cœleſtẽ Venerẽ à Scythis uocari. Argẽ paſſam legit tamen Origenes lib. ſexto, ex eodem Herodoto, ut alibi oſtẽdi.

Victricem Venerem cultam à Romanis legimus, cuius ædem (ſi recte remetior) Porphyrion fuiſſe ait in theatro Pompeij. meminit Plut. in ipſius Pompeij uita. Plinius libro octauo, de elephantis: Pompeij, inquit, altero conſulatu, dedicatione templi Veneris Victricis, pugnauere in circo XX. aut ut quidam tradunt, XVII. & cætera pulchrè. Superioribus annis Romæ effoſſum fuit marmoris fruſtum, in quo inſcriptum erat, Veneris Victricis. Non equidem auſim ſtatuere, an græcè hæc ſit dicta Nicophoros Aphrodite. Vidi in uetuſto Imp. Numeriani nomiſmate, in cuius tergo erat inſcriptio,

A ſcriptio, Veneri Victrici. Erat uerò imago ſtolata, quæ dextra Victoriolam porrigebat, ſiniſtra neſcio quid hac forma Cælius noſter putabat umbilicum eſſe, qua ſpecie apud Paphũ colebatur, teſte Tacito, ut docui alibi. Ego ſpeculũ eſſe arbitrabar, quo de ſpeculo ſuprà ſum locutus. Varro quoq;, ſi modo ad rem facit, de Ling. lat. Hinc comicos Victrix Venus: uidelicet ne hęc non quòd uincere uelit Venus, ſed quòd uincere ipſa uictoria, ab eo quod ſuperati uincuntur. utriq; teſtis poeſis, quod & Victoria & Venus dicitur Cœligena.

Melanis, quæ & Melænis, Venus cognominata fuit ideo, ut tradit Pauſ. in Arcad. quòd hominibus non omnino diurni concubitus, ut belluis, ſed nocturni & abditi ut plurimum conueniant. Colebatur uerò in primis à Corinthijs. Tradunt deam hanc per quietem Laidi nunciaſſe, futurum eſſe ut aliquando talentorum non paruam copiam compararet: id quod & nõ multo pòſt euenit. Lege Athenæum, qui adeò eam formoſam ait fuiſſe, ut pictores eam adirent, quo uel eius pectus & mammas imitarentur. Pauſ. uerò in Corinth. ait, Cranion cupreſſorũ nemus ante urbem fuiſſe, in quo Bellerophontis lucus, & Veneris Melanidos templum, ac Laidis monumentum, inſculpta leæna, quæ prioribus pedibus arietem
B complecteretur. qua de re etiam Alciati extat epigramma, quod hic libenter aſcripſi:

Quis tumulus? cuia urna? Ephyrææ eſt Laidos. & non
Erubuit tantum perdere Parca decus?
Nulla fuit tum forma, illam iam carpſerat ætas,
Iam ſpeculum Veneri cauta dicarat anus.
Quid ſcalptus ſibi uult aries, quem parte leæna
Vnguibus apprenſum poſteriore tenet?
Non aliter captos quòd & ipſa teneret amantes:
Vir gregis eſt aries, clune tenetur amans. Subiungit & hoc idem Athenæus, alterum eſſe in Theſſalia Laidis monumentum. ipſam enim in Theſſaliam acceſsiſſe ait, amore Hippoſtrati captam. Quidam nõ Hippoſtrati, ſed Eurylochi, ſiue Ariſtonici ſcripſerunt. alij Hippophati, quæ inuidia ac zelotypia à Theſſalis mulieribus occiſa, ut in Anoſia Venere relatũ eſt. Sed de Laide ſatis. Scribit idem Pauſ. in Bœoticis, Theſpijs fuiſſe Melænidis Veneris templum.

Dexicreontis Venus in Samo colebatur, ſic ab euentu nuncupata. nam Dexicreon quidam circulator, id eſt ἀγύρτης & mendicus, Samias mulieres luxu ac petulantia perditas, ſacris quibuſdã ac piaminibus expurgauit: unde Dexicreontis Venus denominata. alij Dexicreontem Nauclerum quempiam fuiſſe tradunt, qui cum ne-

gotiandi gratia in Cyprum perueniſſet, & onus in nauim eſſet impoſiturus, Venus iuſsit ut aquam tantūmodo in nauim ipſe inferret, ſtatimq; orã ſolueret. Ille uerò deæ paruit, aquã intulit. cumq; ſumma tranquillitate nauigaret, reliquis mercatoribus ſitientibus propter æſtum, unus ipſe aqua abundabat, qua cæteris æſtuantibus ſiti diuendita, magnam argenti copiam coegit: qua & ſtatuam deæ erexit, quam de ſuo nomine Dexicreontis Venerem appellauit. Plut. auctor. in Quæſtionibus. A

Zerynthia Venus appellata eſt, ut Suidas ait, & Zerynthion & Zerynthon antrũ, in quo canes ſacrificabãtur, ubi & Corybantum & Hecates myſteria agebãtur, ut in Hecate copioſius retulimus, ex Lycophrone, & eius interprete Iſaacio, itemq; ex Stephano. Theophilus tamen & Phauorinus, Zerinphan Venerẽ & ζηρίνφιον antrum uocãt. Puto autem mendum ſubeſſe. Sunt & Zerynthia littora apud Ouid. de Triſtibus primo,

Inde leui uento Zerynthia littora nacta

Threijciam tetigit feſſa carina Samon. Alĳ licet aliter legant. Ouidio cõſentit Phauorinus. nam Zerinthiũ Thraciæ aſcribit. Sanè & apud Heſychium lego Zerenen, hoc eſt, ζειρήνην Venerem in Macedonia uocari.

λαδωγενὴς ἀφροδίτη, Heſychius & Phauorinus tradunt Venerem nuncupatam Ladogenen, quòd prope Ladonem fluuium in Arcadia natà eſt. B

Nephthe ab Ægyptĳs Venus uocatur, quam & finem, ſeu mortem, alĳ Victoriam nuncupant, de qua Plut. in eo qui inſcribitur de Iſide & Oſiride: quam & quinto loco natam ait, & cum Typhone coli. Heſychius tamen Venerem ait ἀθώρ ab Ægyptĳs uocari: unde Athyr menſis, qui in noſtrum nouembrem fermè cadit. Eſt apud Epiphanium lib. tertio aduerſus Hæreſes, Senephthe: putarim ego legendum Se Nephthe: Alĳ, inquit, Tithrambo, Hecate n interpretãtes: alĳ Senephthy, alĳ Thormutidi ſacra faciũt, alĳ Iſidi.

Libitina Venus à latinis exiſtimata fuit, ea quæ ſepulchris præeſſet, ut copioſè docuimus in noſtris Sepulchralibus. Sed & hoc loco repetenda, & addenda quædam. Hæc quidem dea & ingredientibus in uitam, & egredientibus præeſſe iudicabatur. unde etiam ἐπιτύμβια Delphis cognominata: cuius etiã fuit ſtatua, ut ex Plut. docuimus. neſcio uerò an hæc eadem ſit, quam M. Varro Libentinam Venerem uocaſſe uidetur, à Libendo denominatam. Meminit & Cicero de Nat. deor. Veneri Libentinæ lucus Romæ fuit, ut Feſtus ait. Fuit & Lubentia, cuius Plautus bis, ut puto, meminit: item Gellius in Atticis noct. & Apuleius. Sed & Horatius Libitinã uitare dixit, pro mortem effugere, ut & eius interpretes teſtantur.

Hinc

A Hinc libitinarij, de quibus in Sepulchralibus actum eſt. Seneca in ſexto de Beneficijs, ait uota Libitinariorum, pro eo quod illi multos deſiderent mori. Ab hac dea Libitinenſis porta Romæ appellata fuit, cuius Lampridius meminit in Commodo.

Baſilis Venus à Tarantinis uocata fuit, ut ait Heſychius. unde & luſus quoddam genus, quo ij qui reges ac milites imitabantur, utebantur: id eſt, cum ducta ſorte aliquis rex creatur, & imperat ei qui deinde ſimili ſorte & ipſe rex imperat, quod luſus genus inter Iuſtiniani leges quidam trahere niſi ſunt, ut titulo de ludo aleę, &c. nam Regindalia eſſe exiſtimatur, quę βασιλίνδα græcè à Polluce, Suida, alijs dicta eſt. Etſi amicus meus Rhindalcha, à diſtortis naribus, quaſi Rhinochalca, libentius legere conſueuerit: & neſcio quo pacto ad cottabum transferre uoluerit. Cum priore ſentit Alciatus.

ἵφιππος ἀφροδίτη, id eſt Equeſtris Venus, ab antiquis effingebatur. nam Veneris filius Æneas, cum occaſum uerſus nauigaſſet, equum mox conſcendit, & hac ſtatua matrem deûm honorauit, ut Suidas ſcribit.

Elimæa Venus: Appianus in hiſt. Syriaca. uide in Diana Elimaitide, ex Hieronymo, & alijs. Fuit & Pyrenæa Venus, cuius templũ B in Galliæ deſcriptione Strabo cõmemorat lib. quarto, à Pyrenæis montibus, ut uidetur, nũcupata. quin idẽ Strabo Aphrodiſiũ memorat Veneris Pyrenææ promontoriũ. meminit & Ptolemæus.

πόρνη ἀφροδίτη, id eſt meretrix Venus cognominata fuit ab Abydenis, ut Pamphilus & Clearchus in mythicis tradunt. Nam cum Abydena ciuitas fortè in ſeruitutẽ incidiſſet, meretricum arte liberata fuit. quare factum eſt, ut ciues in rei memoriam & monumentum, conſtruxerint fanum πόρνης ἀφροδίτης. Pluribus ab Athenæo res expoſita eſt, lib. decimotertio. Cur non potius Meretrix Venus, quòd hæc prima, ut in hiſtoria ſacra continetur, artem meretriciã inſtituit, auctorq́ue mulieribus in Cypro fuit, uti uulgo corporum quęſtum facerent, ut Lactantius & Seruius ſcribunt. D. uerò Aurelius: Tres (inquit) Veneres: una uirginum, quæ etiam Veſta eſt: alia coniugatarum: alia meretricum, cui etiam Phœnices donum dabant de proſtitutione filiarum, antequam iungerent eas uiris. Iuſtinus & Lactantius Cyprias uirgines hoc facere fermè ſcribunt. idem & Seruius. Strabo, Armenias & Aſſyrios. Herodotus, Lydos. Angilas & hoc in Africa factitaſſe, Solinus & Mela ſunt auctores. qua enim nocte nuberent, fœminas proſtituebant: quod & legimus quoſdam hoc tempore facere, in Hiſpanis, Luſitanis' ue nauigationibus. Scribit Iuſtinus, Locrenſes bello preſſos uouiſſe, feſto Veneris filias proſtituturos, ſi uictores fierẽt: id quod & alios feciſſe mihi uideor legiſſe. Adeò gentes ante lucem editam, in tene-

bris

bris cæcutiebant, ſtultaq́ deis ſuis uota faciebant. A

Sycenſis Venus: Sycæ, quæ Punica ciuitas fuit, fanum Veneris fuiſſe proditum eſt, in quod ſe matronæ cōferebant, atq́ inde procedentes quæſtum dotis corporis iniuria contrahebant, honeſta nimirum tum inhoneſto uinculo coniugia iuncturæ. hoc fermè ex uerbis Val. Max. in ſecundo.

ἑταίρα ἀφροδίτη, id eſt Amica Venus ab Athenienſibus colebatur, ut Apollodorus ſcribit. meminit & Heſychius. Sic uerò appellata, quòd amicos & amicas coniungeret. Eualces uerò in Epheſiacis prodidit, in Samo templa ædificata Veneri Hetæræ, quod & Athenęus repetit in Cœnis. De Ioue Hetærio, ſuo loco ſcripſimus. Sanè, ἑταίρα uocabulum eſt, quod tam in bonam quàm in malam partem accipimus, ita ut ſodalem & meretricem ſignificet. Sanè græci πώλους amicas nominant. nam meretrices πώλους Veneris nuncupant, ut Heſychius notat. Nos pullos, pueros etiam uocamus. Feſtus: Pullus Iouis uocabatur Q. Fabius, cui Eburno cognomen erat, propter candorē, quòd eius natis fulmine icta erat. Antiqui puerum, quem quis amabat, pullum eius dicebant.

Idalia, & Acidalia Venus uocata: Idalia, ab Idalio Cypri nemore, de quo Verg. primo Æn. & Seruius, & Plinius. Acidalia uerò, ut Seruius in eo Vergilij, At memor ille matris Acidalię. Acidalia, B inquit, Venus dicitur, uel quia inijcit curas, quas Græci ἀκίδας dicunt: uel certe à fonte Acidalio, qui eſt in Orchomeno Bœotiæ ciuitate, in quo ſe Gratiæ lauant.

Golgia Venus, uocata fuit à ciuitate Cypri, ſic à Golgo Adonidis & Veneris filio appellata, ubi colebatur Venus. Meminit in decimoquinto Edyllio Theocritus,

δέσποιν' ἣ γόλγον τε καὶ ἰδάλιον ἐφίλασας,
αἰπεινάν τ' ἔρυκα. id eſt,

O dea quæ Golgon colis, Idaliosq́ receſſus,
Sublimemq́ Erycem. Quo in loco hæc eadem fermè interpretes. Stephanus uerò: Golgi, id eſt Golgoi, inquit, ciuitas Cypri, à Golgo duce Sicyoniorum coloniæ. Dicitur & Golgon neutro genere, unde eſt Golgia Venus. gentile nomen Golgius, Golgia, & Golgeis Ionicè. Catullus Golgos numero plurium uſus eſt. tametſi ex noſtris quidam Colchos ſcribere maluerunt, quos tamen in Plinij caſtigationibus Hermolaus docere potuiſſet. Catullus,

Quæq́ regis Golgos, quæq́ Idalium frondoſam.

Meminit & Lycophron in Caſſandra.

Pelagia Venus dicta, ut Artemidorus libro ſecundo de Inſomnijs ait, quam Marinam dicere poſſumus. unde etiā ἐπιποντία, teſte Heſychio, & Phauorino, dicitur. quin etiam eadem ratione ἀλιγενής

A γενής, quaſi dicas Saligena, uocatur. ad hæc & Hermionij, ut Pauſ. ſcribit, Pontiam & Limeneiam coluere, cui ante nuptias uirgines, & uiduæ, ſi nubebant, ſacra facere conſueuerant.

Cypris Venus frequenti cognomine dicta, ut ait Theophilus, quòd párere faciat, ἡ τὸ κυεῖν παρέχουσα: quòd & Phurnutus innuit, idemq́ue ferè in Homerum grammatici dicunt. hoc eſt, ueluti κυεῖν πορίζουσα. uel quòd in Cypro colebatur, unde & Cypria interdum dicta. Tibullus in ſecundo,

Et fucas concha Cypria uecta tua. Item quòd in Cypro genita, κυπρογενής. uide Heſiodum, & Feſtum. Lactantius uerò Venerem ait in Cypro primum omniũ artem meretriciã inſtituiſſe, mulieribusq́ue ſuaſiſſe, ut corpore quæſtũ facerent, ne ſola uideretur impudica. Seruius item & Iuſtinus ſcribunt, uirgines in Cypro ſtatutis diebus ad maris littus ire ſolitas, ut ex proſtitutione dotalem pecuniam pararent.

Scotia Venus, cuius templũ apud Ægyptios fuit, ut ſcribit Heſychius, à tenebris uidelicet. Venus enim in tenebris & abdito peragenda.

Calua Venus ab euẽtu, culta à Romanis. nam urbe à Gallis occupata, obſeſsi in Capitolio Romani, cũ ex mulierũ capillis tormenta feciſſent, ædẽ Veneri Caluæ cõſecrarunt. Lactantius auctor in primo Diuin. inſtit. Hiſtoriã copioſe Vegetius Renatus in IIII de Re milit. recitat. & Caluã Venerẽ ſub tecto nominare religio fuit.

Aurea Venus cognominata Latinis, & Græcis χρυσῆ, in primis Vergilio, Homeroq́ue, ut notat apud Latinos Seruius, & Euſebius x. Præpar. euãg. Homerus in hymno πολύχρυσον uocat. Pindarus uerò in Pyth. ἀργυρόπεζαν, id eſt argenteos pedes habentem, uel albos & pulchros.

Syria Venus, ut Diodorus Siculus ſcribit, cognominata, cuius uerba ut ſunt à Poggio expoſita, hæc ſunt: Venus in Sicilia commorata eſt circa Erycem, in Cypro circa Cythera ac Paphum, in Aſia autem circa Syriam: ob hasq́ue peregrinationes Venerem tum Erycinam, tum Cytheream, tum Paphiam, tum Syriam incolæ appellarunt. hæc ille. Crediderim ego hanc deã Syriam eſſe. quare ſi uidetur, cum ea, id eſt Aſtarte, coniunge.

Paphia Venus nuncupata, ut Diodorus ait, quòd ipſa peregrinata ſit circa Paphum. Eſt enim Paphus urbs Cypri. Paphum & Palæpaphum Strabo celebrat: Paphum quidem ab Agapenore conditam, Palæpaphum uerò uetuſtiorem, Veneris templo illuſtrem. De Agapenore & Pauſanias in Arcad. qui ipſum Ancæi filium ſcribit, Lycurgi nepotem, qui capto Ilio in Cyprum tempeſtate delatus eſt, & Paphum urbem condidit, & fanum in

B

urbe

urbe opulentiſsimum. Plin. lib. ſecũdo: Celebre fanum habet Veneris Paphos, in cuius quandam aream nõ impluit. De utroq; oppido & fano, poeta in primo Æneid. A

Ipſa Paphum ſublimis abit, ſedesq; reuiſit
Læta ſuas, ubi templum illi, centumq; Sabæo
Thure calent aræ, ſertisq; recentibus halant.

Sunt qui tradant, quòd Aerias uetuſtiſsimũ Paphiæ templum poſuerit, & poſt eum filius Amathus Amathuſiam Venerem denominarit. Sed libet hoc loco aſcribere, quæ Cor. Tacitus de Paphia Venere prodidit, lib. decimooctauo: Haud fuerit, inquit, longũ initia religionis, templi ſitum, formã deæ (neq; enim alibi ſic habetur) paucis diſſerere. Conditorem templi regem Venerianũ, uel Vranum (ut caſtigauit Alciatus) uetus memoria, quidam ipſius deæ nomẽ id perhibent. fama recentior tradit, à Cinara ſacratum templum, deamq; ipſam conceptam mari huc appulſam: ſed ſcientia arteq; haruſpicum acci tum è Cilicia Myram intuliſſe, atq; ita pactum, ut familiæ utriuſq; poſteri cerimonijs præſiderent. mox ne honore nullo regiũ genus peregrinã ſtirpem antecelleret, ipſa quam intulerãt, ſcientia hoſpites ceſſere. tantum Cinarades ſacerdos cõſulitur: hoſtiæ, ut quiſq; uouiſſet, mares deliguntur. certiſsima fides hœdorũ fibris: ſanguinem aræ offundere uetitũ, precibus & igne puro altaria adolent. B nec ullis hymbribus, quanquam in aperto, madeſcunt. ſimulachrũ deæ non effigie humana: continuus orbis, latiore initio, tenuem in ambitum metæ modo exurgens. Et ratio in obſcuro. hactenus Tacitus. Paphus, inquit Phurnutus, peculiare Veneris domicilium, Paphiæ nuncupatæ: fortè per figuram ἔλλειψιν, id eſt defectũ, ἀπὸ τοῦ ἀπαφίσκειν, quòd decipere eſt. habet enim Venus, iuxta Heſiodum, μειδήματά τ' ἐξαπάτας τε: hoc eſt, riſusq;, deceptionesq;. Iuxta uerò Homerum, ſubdola uerba, animum quæ & fallunt ſapientum. hoc eſt, πάρφασιν, ἥτ' ἔκλεψε νόον καίπερ φρονεόντων. Ne mirere, ſi in citando Phurnuto non edita exemplaria plerunque ſequor. nam apud me eſt manu ſcriptus codex, illis & caſtigatior, & locupletior. Illud hoc loco tantum dixerim, hanc orbicularem in metam creſcere: aliam, quam in Venere Vrania retulimus, quadrangularem Hermiæ in morem fuiſſe.

Acræa Venus, cuius in Gnidia facta eſt mentio. Strabo de Cypro loquens, ait Carpaſiam urbem ſtadijs XXX uerſus inſulas Carpaſias eſſe, ubi & mons & promontoriũ. montis ſummitas Olympus dicitur, ubi Veneris Acrææ templum. Fuit & Aſcræa Venus, cuius mentio eſt apud Pauſ. in Corinth. Sunt qui ſcribant, Acrææ Veneris templum mulieres nec uidere, nec adire fas fuiſſe: ſicuti Eunoſti fanum in Tanagra adeò mulieribus interdictum fuit, ut ſi

quo

A quo infortunio aut uaſtitate Tanagræi opprimerentur, diligenter inquirerent, ne qua mulier conſultò aut caſu templo Eunoſti appropinquaſſet.

Apaturias Venus: de hac ita in undecimo ſcribit Strabo, ubi de Phanagoria agit, emporio apud Scythas Mæoticos: Phanagoriæ eſt, inquit, inſigne Veneris Apaturiæ templum. id nomen interpretantur, fabulam quandam afferentes, quòd cùm gigantes Venerem adorti eſſent, illa Hercule inuocato, tamdiu in latebris quibuſdam latitauit, donec ſigillatim Gigantes excipiens dolo Herculi occidendos exhibuit. ἀπατάω quippe eſt fallo, & decipio. hinc eſt ἀπατοῦρον templum ipſum Veneris nuncupatũ, ut prodit Stephanus. hinc & Apaturia celebritas, de qua ſic Euſebius Pamphili in libro de Temporibus: Anno mundi circiter MMMMLXXX. Erechtheidarum imperio deſtructo, Atticorum principium regni ad aliud genus translatum eſt, cum Timœten prouocaſſet ad pugnã Xanthus Bœotius: & Timœte recuſante, Melanthus Pylienſis Andropompi filius ſuſcepiſſet ſingulare certamen, ac deinde regnaſſet. hinc & ἀπατουρίων, id eſt fallaciarum ſolennitas celebrabatur, quia ad Victoriam fraude proceſſerat. Sed hanc hiſtoriam locupletius tibi ex Suida recitabimus. ἀπατούρια, inquit, celebritas
B Athenis celebrabatur, in qua Sitalci Thracum regis filius ciuitati aſcriptus. quatuor autem dierum ea fuit. primam diem δορπίαν appellabant, quod ſodales ad ueſperam in unùm coacti epularentur. ſecundum ἀνάρρυσιν, à ſacrificandò: nam Ioui Sodali & Palladi ſacra faciebant. tertium κουρεῶτιν, id eſt puellarem uocabant, quod ſcilicet pueros & puellas, id eſt κούρους & κούρας ſodalitati aſcriberent. quartus dies ἐπίβδαι dictus eſt. Horum autem dierum feſtorum talis cauſa fuiſſe dicitur. Bellum erat Athenienſibus aduerſus Bœotios de Celænis uico, qui in confinijs erat. Xanthus autẽ Bœotius Thymœten Athenienſium regem prouocauit: quo recuſante, Melanthius Meſſenius à Periclymeno Nelei filio generis originẽ ducens, imperij cauſa pugnare ſuſtinuit. quare cum ſingulari certamine pugnarent, quidam hircina nigra pelle indutus, poſt Xanthij terga Melantho apparuit: ipſum igitur iniquè facere dixit, quod cum comite ueniret. quo dicto, reſpicientem Xanthium interfecit. unde & feſtum ἀπατούρια, hoc eſt deceptoria cognominata fuit: & Dionyſij Melanægidos templum ſtruxerunt, ut in Dionyſij cognominibus recitauimus. Sunt qui Apaturia pro homopaturia dicta eſſe uelint, quòd patres, ut liberos curiæ aſcriberent, conueniẽt: ut a, pro ſimul accipiatur. De Apaturijs Herodotus in primo. meminit & Xenophon in primo Hellinicon, & Tertullianus: ſed plenius Simplicius in Phyſicis Ariſtotelicis, itẽq; Heſychius, alijq;.

Cognominata eſt etiam Pallas hoc nomine, ut in ea dictum eſt. A

Melinæa Venus, dicta eſt à Melina urbe Argiua, ubi colebatur, ut ſcribit Stephanus. Lycophron, τὴν κασανίαν τε μελιναίαν θεὸν: id eſt, hanc Caſtaniamq; Melineam deam.

Cluacina Venus à Romanis culta, dicta (ut Plin. ſcribit lib. decimoquinto) quod cluere antiqui pugnare dicebant. T. Liuius libro tertio: Ac nutricem propè Cluacinæ ad tabernas. licet in hoc loco ſint qui non Cluacinam, ſed Cloacinam legere malint: de qua ſuo loco. Plin. Quippe ita traditur, myrtea uerbena Romanos Sabinosq;, cum propter raptas uirgines dimicare uoluiſſent, depoſitis armis pacificatos, in eo loco qui nunc ſigna Veneris Cluacinæ habet. Cluacinam porro quidam Venerem armatam interpretantur, cuius templum non procul à foro fuit.

Anadyomene Venus cognominata, quæ ex mari exiret. Plin. libro trigeſimoquinto: Venerem exeuntẽ è mari Diuus Auguſtus dedicauit in delubro patris Cæſaris, quæ Anadyomene uocatur, uerſibus græcis tali opere dum laudatur uicto, ſed illuſtrato. huius enim inferiorem partem corruptam qui reficeret, non poterat inueniri. uerùm ipſa iniuria ceſsit in gloriam artificis. Conſenuit hæc tabula carie, aliamq; pro ea Nero in principatu ſubſtituit ſuo, Dorothei manu. hæc Plin. Sed non modò poetæ Anadyomenes meminere, ſed & philoſophi. Plut. & Artemidorus libro ſecundo. B

ἀμβολογήρας ἀφροδίτης, hoc eſt Veneris ſenectam differentis: huius Veneris ſimulachrũ Pauſ. in Lacon. tradit à Spartanis ex oraculo erectum fuiſſe.

Mechanites etiam cognominata, eodem Pauſ. teſte. id nomen ei deæ & operibus eius conuenit: unde & illa Polymechanos cognominata meretrix, à uario concubituum genere. Porrò & Mineruа, eodem Pauſ. auctore, in Arcadia culta eodem nomine fuit, quòd artium & conſiliorum inuentrix fuerit.

Phoſphorus, Veneris ſtella matutina: ἕσπερος, id eſt, Heſper, & Veſper, ueſpertina eadem. Cic. ſecundo de Nat. deor. Apul. Martianus, cæteri. δελέφατ uerò à Chaldæis dicta.

ἄδηκος Venus dicta in Libya, ut Heſychius notat. βαιῶτις autem à Syracuſanis, ἐλείμων in Cypro & Chalcedonia. alicubi & ἐριέυτης. Cyprij uerò Venerem ἔγχειον uocabant, Gnoſſij ἄνθειαν, Syracuſani ἐνδώσω: Carchedonij, id eſt Carthaginenſes ἐπήκοον. μιλίτης etiam alicubi uocata Venus. atq; hæc quidem ferè ab Heſychio & Phauorino. Porrò & ἐρωτοτρόφος ἀφροδίτη etiam cognominata, hoc eſt, Cupidinis nutrix.

Hoſpita etiam Venus, hoc eſt græcè ἀφροδίτη ξείνη, appellata ab Ægyptijs, ut Herodotus ſcribit libro ſecundo. Nam cum de fano

Protei

A Protei ageret,ita propemodum ſcribit:In Protei,inquit,ſauo ædes eſt,quæ Veneris ξείνης, id eſt hoſpitæ appellatur, quam Herodotus ipſe coniectura ductus, exiſtimauit Helenæ Tyndari filiæ,quæ apud Proteum ipſum diuerſata fuerit, & eo nomine uocata. Hiſtoriam totam,ſi libet,lege apud hiſtoricum ipſum.

Momemphita Venus,& præfectura, id eſt nomos apud Ægyptios,de quibus Strabo lib. decimoſeptimo. Huic deæ ſacram uaccam alebant,quemadmodum Memphitæ Apim,& Heliopolitani Mneuin boues,quos pro deis nutriebant.

Æneis preterea Venus, etiã ab Ænea nuncupata eſt, ut Alicarnaſ.Dion.ſcribit in primo hiſt. Frugi demũ Venerẽ dictã inuenimus,ut apud Feſtũ:Fruginal,inquit,templũ Veneris frugi,ut Frugutal Iouis. alĳ licet Frutinal legant,apud Feſtũ, dictum eſſe Veneris templum Frutę. Et hucuſq; de Venere dictum ſit:cui iure Vulcanum & Adonim ſubdidimus, tum Cupidines & Charites ſubiungemus,ut totam tibi Veneris cohortem muneri mittam.

CVPIDO.

VEnerem, & eius cognomina plurima, quàm potuimus
B breuiſsimè deſcripſimus: nunc propoſitũ ſequentes ordinem,Cupidinem,hoc eſt Amorẽ ſubiungemus. Nam Latini,ut ait Seruius,Cupidinem uocant,eo quòd faciat amorem. Sed Vergilius græcos imitatus, uno nomine utrunq; ſignificat. Amorem dixit deum in illo,

Ergo his aligerum dictis affatur amorem. idq; diſcreuit epitheto. Sed cum hæc perpetua non ſit Seruĳ obſeruatio (nam & Propertius ita cecinit,

Quicunq; ille fuit,puerũ qui pinxit Amorẽ) ne in re minime dubia plures afferã:ideoq; nos indiſcretè utroq; nomine hac Syntagmatis parte utemur. M. Cicero primũ in tertio de Nat. deor. tres nomine Cupidinis enumerat,quorũ primus,inquit,Mercurio & Diana prima natus dicit̃,ſecũdus Mercurio & Venere ſecũda:tertius quidẽ(inquit)eſt Anteros,Marte & Venere tertia genitus. hęc Cicero. Plato in Sympoſio ſcribit,Cupidinẽ natũ ex Poro Metidis,id eſt Cõſilĳ filio, & Penia,id eſt inopia:quod pleriq; omnes magno myſterio à Platone confictũ prodidere. quę ſi minus placeant,quę à philoſophis Platonicis tradunt̃, uel prolixiora ſunt, accipe quæ paucis Euſebius piè & religioſe ſcribit. Plato, inquit, in Sympoſio allegoricè pro paradiſo Iouis hortos appellat, pro ſerpente deceptionẽ Penię,quę Poro inſidiata eſt:pro uiro autẽ primo,quẽ Dei cõſilium atq; prouidentia quaſi nuperrimè natũ filium produxit, Cõſilĳ filium Porũ nomine poſuit;& inde natus Cupido, Veneris

obſequentior ſeruus, quia in Veneris natalitio feſto die ortus erat. A
preter Euſebiũ lege & in quarto aduerſus Epicureũ Celſum, Origenem. Sed iam quæ cæteri græci ſcriptores tradunt, afferamus: qui Cupidinem, cuius filius fuerit, uariè enunciant. quidã enim (ut græci tradũt Theocriti expoſitores, alijq́ præterea) ex Chao & terra natum fabulantur, ut Heſiodus. Orpheus item ex Chao primũ apparuiſſe, & Phaneta illum appellare uidetur: Simonides ex Venere & Marte: Acuſilaus, ex Nocte & Æthere: Alcæus, ex Lite & Zephyro: Sappho, ex Venere & Cœlo. Olen Lycius in hymnis, ex Ilithyia, id eſt Lucina natum cecinit. Sed enim quòd Mercurij filius crederetur, Euſebius & alij ideo traditũ aiunt, quòd amandi uis & uirtus orationi attribuitur. Vergilius in primo Æneid. Venerem facit ita Cupidinem alloqui:

Nate meæ uires, mea magna potentia ſolus,

Nate patris ſummi. Vbi Seruius: Nate meæ uires, quia uenerea uoluptas exerceri ſine amore nõ poteſt. aut ſecundũ Simonidem, qui dicit Cupidinem ex Venere tantum eſſe progenitũ: quãquam alij dicant, ex ipſa & Marte: alij, ex ipſa & Vulcano: alij uerò Chaus & primæ rerũ naturæ eum eſſe filium uelint. Heſiodus Erota & Himerum, quo utroq́ nomine Amor ſignificatur, Veneris ſectatores facit. quo loco Scholiaſtes philoſophatur, differentiamq́ inter eos ponit. Erota enim, id eſt Cupidinẽ, ex aſpectu amare: ἵμερον uerò, id eſt deſideriũ poſt aſpectũ deſiderare facere ait. ut ſi pulchrũ, inquit, librũ aſpicias, propter cultũ & literas ames, & poſſidere cupias: ecce hic ἔρως eſt. Sed ἵμερος, poſt poſſeſsionẽ adeptã, illius diſcendi naſcitur deſideriũ, & quæ in eo ſcripta ſunt aſſequendi: & cętera, quæ ille ſcribit. transfert enim Amorem hunc, & Cupidinem, ad cætera quæq́ negotia. Cupidinem Pſychen amaſſe, eamq́ ſibi copulaſſe, fabula narrat, quam lepidiſsimè Apuleius executus eſt in Metam. & Fulgentius in Mythol. ex gręcis auctorib. eſt interpretatus. Meminit & Martianus, qui Pſychen ait Apollinis & Endelechiæ filiam. Plures autem Cupidines antiqui ſcriptores, & poetæ in primis finxere, ut eſt apud Claudianũ in Honorij & Mariæ epithalamio: item apud Papinium, à quo fortè Claudianus deſumpſit. & ante hos Propertius libro ſecundo Eleg. cecinit, B

Obuia, neſcio quot, pueri mihi turba minuta
Venerat, hos uetuit me numerare timor.
Quorum alij faculas, alij retinere ſagittas,
Pars etiam uiſa eſt uincla parare mihi.
Sed nudi fuerant: quorum laſciuior unus, & reliqua. Certè & illo ſuo dicendi filo Apuleius in decimo Cupidines cum matre Vene-

re di-

A re diuerſos & laſciuientes deſcribit. Phurnutus etiam plures ait Cupidines, propter ſcilicet πολυτροπίαν, id eſt morũ uarietatem. Sed in Imaginibus pulcherrimè à Philoſtrato deſcribuntur: Ecce, inquit, ἔρωτες, id eſt Cupidines mala colligunt. quòd uerò multi ſint, ac innumerabiles, ne admireris. Nympharũ enim filij ſunt, mortalium genus moderantes: multiq́ ideo, quòd multa ſint ea quorum mortales amore ducantur. Cœleſtem autẽ Cupidinẽ diuina in cœlo facere tradunt: mox Cupidines ipſos pharetras ac ſagittas aureas habere deſcribit, omnesq́ nudos eſſe, nec quidem coronas in capite habere. ſatis quippe illis coma. Pennas cœruleas ac puniceas habent, nonnulli etiã aureas. Calathos porro habent, in quibus poma deponunt. gemmis ornati ſunt, ſmaragdis, ſardonyce, & margaritis, à Vulcano cõpoſitis. In arbores deuolant, ſine ſcalis, ad poma legenda. Inter hos uerò quatuor formoſiſsimos eſſe ſcribit: duo inuicem malis ſe petunt, duo reliqui ſagittis: nõ iratis quidem uultibus, quòd ita interpretatur. Principium amoris mittere poma, ſagittas uerò Amorem perficere. Addit & idem Philoſtratus luctã ipſorum Cupidinũ, rem utiq́ iocoſam. tum etiã de lepore quædã ſubdit, ut uidelicet cadentia poma ambedunt, & ut inſequãtur Cupidines. Addit præterea de leporis natura multa, & de Venere, quo-
B rum pleraq́ iam in Venere retulimus. Sanè idem ſcriptor alio loco, Cupidines ſcribit frenis cygnos compeſcere, & eos regere: quodq́ dei pueri ſint, qui libenter cum auibus ludant, & per ſtagnãtes aquas eos agant, ac ſi eſſent in hippodromi ſtadio. Sed quo modo Cupido deus pingatur, pulchrè in Elegia à Propertio libro ſecundo deſcribitur, ex qua hi uerſus:

Quicunq; ille fuit, puerum qui pinxit Amorem,
Nonne putas miras hunc habuiſſe manus?
Hic primùm uidit ſine ſenſu uiuere amantes,
Et leuibus curis magna perire bona.
Idem non fruſtra uentoſas addidit alas,
Fecit & humano corde uolare deum.
Scilicet alterna quoniam iactamur in unda,
Noſtraq́; non ullis permanet aura locis.
Et meritò hamatis manus eſt armata ſagittis,
Et pharetra ex humero Gnoſsia utroq́; iacet.
Antè ferit quoniam, tuti quàm cernimus hoſtem,
Nec quiſquam ex illo uulnere ſanus abit. Sic Propertius. Apuleius quoq; Cupidinẽ ſuo illo Mileſio dicendi genere elegãtiſsimè in Aſino deſcribit. Seruius etiã Honoratus in 1 Æneid. Sanè, inquit, Cupidinis nomen ratione nõ caret, nam quia turpitudinis eſt ſtul-

ta cupiditas, puer pingitur: item quia imperfectus eſt in amantibus A ſermo, ſicut in puero: alatus autē ideo, quia nihil amātibus leuius, nihil mutabilius inuenit, ut apud Virgiliū ipſa Didone probatur. Sagittas uerò iccirco geſtare dicitur, quia & ipſe, ut illæ incertæ ue locesq; ſunt. Plutarchus apud Stobæū, Quòd amor nō ſit iudiciū: Quamobrem, inquit, Cupidinē facem geſtare, hoc eſt, πυροφόρον, poetæ tradunt, & plaſtæ ac pictores effingunt: quoniā quod ignis ſplendidū eſt, ſuauiſsimū: quod uerò καυστικόν, id eſt aduſtiuū, moleſtiſsimū. Sed poſtquā hæc attigimus, audiamus & Alexandrum Aphrodiſeum in lib. Problematū (ſint, non ſint eius, quid ad nos?) qui hāc pulcherrimè eſt executus: cuius uerba, ne hic prolixior ſim, meo arbitratu interpolata recitabo. Problematis hoc eſt initium: Cur amantium extremæ partes modò frigidæ ſunt, modò calidæ: cumq; in ſpem & deſperationē cauſam retuliſſet, ſubdit: obq; hanc ipſam cauſam pictores Amorem nunc triſtem pingūt & quieſcentem, nunc uolantem & ridentem. puerū uerò mutabilem, quia cupido uehemens quidem eſt, nō tamen diuturna & perpetua. Item paulo pòſt: Facē uerò habere fingunt, atq; eſſe pinnatū, quia amantiū animi ſuſpenſi tollūtur, ſuntq; mutabiles ceu uolucres. & mox: Tenet autem dextra gladium, uel ut alij habent codices, ſagit- B tam: ſiniſtra uerò pharetram, & quamplurimas ſagittas: quoniam à principio quidem ex uno oculorum radio amor oritur, qui radius ſagittæ ſimilitudinem habet. Quòd autem multas in pharetra ſagittas habere uideatur, quoniam amantes occultos emittunt radios. tum & illud ſequitur: Nudum autem fingunt, quia abſq; medio deſiderium eſt, manifeſtoq; euenit. neque enim ob aliud quiſpiā amat quicquā, neq; clàm, neq; quod ignoret. quocirca & ſtatuarij & artifices nonnūquam nudos deos & reges effingunt, ut eorū adapertas uirtutes, & manifeſtas, nec occultas oſtendant. Porrò non unum Cupidinem, ſed plures eſſe ferunt, quia diuerſi rerum ſunt amores. aliter enim atq; aliter amamus: unde & Plato, multorum capitū eſſe belluam Amorem dixit. hæc quidem ex Aphrodiſeo, meo (ut dixi) arbitratu excerpta. Sed & Phurnutus penè cōſimilia de Cupidine ſcribit. Idem ſcribit & Proclus in Sophiſta Platonis, ubi & illud ait, Cupidinem Sophiſtam etiam appellatum, & magum, dum generatione animas naturalibus rationibus mulcet, & allicit, adeò ut ægrè à generatione amoueantur. Multiceps uerò, quoniam ſibi eſſentias uitasq; multas uendicauit, per quas uarietatem generationis diſponit. Si minus hæc quæ adhuc ſcripſi, de Cupidinis imagine fecerint tibi, quæſo & legas Moſchi pulcherrimum poema quod ἔρως δραπέτης, id eſt Cupido fugitiuus inſcribitur, in quo Venus ipſum, eiusq; naturam oſtendit.

Legi-

A Legitur & Æneę Syluij, qui Pius ſecundus Roman. Pontif. poſtea fuit, elegia, eodem picturæ argumento: itemq́ Marulli epigramma. quæ apud ipſos legas, ne nimius ſim. Fuit & in curia Octauiæ, ut ſcribit Plinius, Cupido fulmen tenens, cuius auctor neſciebatur. id affirmabatur, Alcibiadem fuiſſe principem forma in ea ætate: in cuius clypeo ita erat pictus. & memini hoc argumento ad Cœlium noſtrũ luſiſſe Cynthium. quin & fractum fulmen ipſum tenuiſſe Cupidinem, ſic canente uiro docto,

Aligerum fulmen fregit Deus aliger igne,
Dum demonſtrat uti eſt fortior ignis Amor.

Fuerunt & antiquis celebratæ ſtatuæ Hermerotes, ex Mercurio & Cupidine confectæ: de quibus alibi meminimus. Sed iam de pictura ſatis. Sed enim antiqui in gymnaſijs Cupidinem inter Mercurium & Herculem poſuere, eum amorem ſignificantes, qui ex ratione & uirtute naſceretur. Quinimmo & Samij gymnaſium illi conſtituerunt, teſte Athenæo. Ecloge legitur Auſonij poetæ de Cupidine, ab heroinis patibulo crucis affixo: ut & meminit Lactantius, ſi recte remetior. Verũ iam Amoris nomina interpretemur.
B Ammonius ſanè & Phornutus, alijq́, Cupidinem his tribus nominibus uocatum tradunt, ἔρωτα, πόθον, & ἵμερον. Quos ait Pauſanias in Attica, à Scopa effictos, tam ſpecie inter ſe differentes, quàm operis artificio. ἔρως igitur per omega, ipſum Cupidinem & flagitioſum amorem ſignificat, hoc eſt Amores, ut dicimus, & notant grammatici. ἔρος uero per omicron, pudicum & bonum amorem ſignificat. quod diſcrimen an rectè ſtatuatur, non diſquiro, cum inter legendum apud idoneos auctores non ita ratum offenderim, ut illi præcipiunt. ἔρωτα autem dictum ait Plato, & Phornutus, ab inquiſitione amati. ἔρειν enim pro ζητεῖν, id eſt inquirere, capitur. Plotinus tamen ab aſpectu & uiſione deduxit. ἔρως, ait, quaſi ὅρασις. ad quam rem illud perbellè Propertij deducimus,

Si neſcis, oculi ſunt in amore duces.

Scribit etiam Heſychius, quod ideo Cupido ὀμμάτιος, id eſt oculeus uocatus ſit, quòd ex aſpectu amor concipitur. & in Achillis amoribus ὀμματοπάλογχα dicta ſunt. πόθος uerò deſiderium dictus, quòd amãtes ijs frui deſiderent quæ pulchra uenuſtaq́ uiſa ſunt. Nam (ut noſti) ποθέω eſt deſidero, & cupio rem propriè quæ abſit, nec pręſens ſit. Vnde & quidam inde deductum uolũt πόθον, quia amantes dilectos ſæpe percontentur ac interrogent, πόθεν ἔρχονται, καὶ ποῦ ἦσαν: hoc eſt, unde uel uenerint, uel ubi fuerint.

Scribit & Plin. Scopa fecit Venerē, & Pothon, & Phaethontem, qui Samothraciæ ſanctiſs. cerimonĳs colebantur. Phurnutus & hoc ait, quòd dictus ſit πόθος ab oſculorum imitatione: unde & παππᾶς denominationem habuiſſe ſcribit. A

ἵμερος autem dictus, uel quaſi ἥμερος, id eſt cicur & manſuetus, nec ſyluestris. tales enim Amor, dum ſui cōpos eſt, homines efficit. quin & gentium quidā ſcriptores ἵμερον ipſum Cupidinis fratrem ideo ſcripſere. unde mirum etiam, quoſdā ſine afflatu in prima hoc nomē notare. Vel dictus, ut Phurnutus ait, ἀπὸ τοῦ ἵεσθαι, hoc eſt, ab incitando, quòd feratur ad ea quæ formoſa ſint.

Sed & πτέρως, id eſt, alatus, uel pennatus à Platone in Phœdro uocatur. hinc & Cicero de Nat. deor. eundem latinè pennatū Cupidinem uocat. à Phornuto uerò πτερωτὸς dictus, quaſi dicas uolans & pennatus, quòd ſcilicet leues faciat, & amantiū cogitationes uagas, & in auis modū ipſe ideo uolare uideat. Iuxta quam ſententiā à noſtris Aligerum cognominatum uidemus, ut antè ſcripſimus. *Ergo his aligerū dictis affatur Amorem.* & ab Orpheo πτερόεντα.

Sagittarius etiā, id eſt τοξότης Amor nuncupatus eſt, quòd amore capti ab aſpectu, quaſi uulnere à longe feriantur, neq; audeāt formoſos attingere: uel contrà, quòd ab aſpectu formæ cupitæ uulnerentur. τοξαλκὴς ab Orpheo ideo uocatus. Certè illud admirandum de Cupidinis telo legimus, quod in templo Dianæ apud Epheſum pependiſſe ferunt, nullis penitus laqueis mādatum: quod in ſeptimo de Architectura Bap. Leo recitat. B

Geminus Cupido cognominatus, nō modò ut mater Venus Gemina, qua de re Plato in Sympoſio multa, quod ſcilicet cœleſtis ſit & terrenus: ſed etiā propter geminū ſexū. hinc Seneca in tragœd. *Quam uocat matrem Geminus Cupido.* Quin & alĳ non Geminos, ſed (ut diximus antè) tres & quinq;, & plures.

Tyrannus Cupido à Platone dictus eſt, quòd in generoſos & nobiles animos bacchari & ſæuire, tyrannidemq; exercere uideatur, id quod & Euripides illo uerſiculo, quem & Abderitæ deliri canebant, oſtendit, σὺ δ᾽ ὦ θεῶν τύραννε κ᾽ ἀνθρώπων ἔρως. Id eſt, Tu'q; ô deûm tyranne & hominū Cupido. quin etiā Proclus in Platonis ſophiſta, Amorem magum appellauit, ut ſuprà dictum eſt.

Harpys deus à rapacitate Amor uocatus eſt. hac uoce uſus eſt Parthenius in Crinagora, ἀμφοτέρυς ἐπιβὰς ἅρπυς ἐλκύσατο. Quin etiam fabulę tradunt, Erinnyn furiā ab Amore amatā fuiſſe, ut impotentiam ac impetum ſignificarent inſanè ac deperditè amantiū.

Phanes etiā dictus eſt Amor, quòd ex Chao primus apparuerit, quod Orph. & Lactātius aiūt. Macrob. tamē ſolē Phaneta interpretat, quoniā quotidie φαίνεται νέος, id eſt nouus appareat. meminit & Her-

A & Hermias in Phædro Plat. nec ſemel. Vt illud, *τὸν φάνητα, ὅσπερ ἐστὶ πέρας τῶν νοητῶν*. id eſt, Phaneta, qui eſt finis intelligibiliũ deorũ.

ψίθυρος ἔρως, hoc eſt, nugax & loquax Cupido, Athenis cognominatus cultusq; fuit: & eodem cognomine Venus, ut eſt apud Arpocrationem.

Pharetratus à noſtris Cupido cognominatus eſt. Ouid. in eleg. *Nullus amor tanti eſt, abeas pharetrate Cupido.* Itẽ uulgare illud, *Cæcus & alatus, nudus puer, & pharetratus.* Socrates in Sympoſio Xenophõtis, inter alia multa quę de Amore diſputat, ideo Pharetratum dici ait, quod forma procul inſpecta, amantem quaſi ſagittis quibuſdam feriat.

πανδαμάτωρ ἔρως cognominatus, id eſt omnium domitor, frequens eſt apud Græcos. Hinc notiſsimum eſt diſtichon:

Perſringunt, penetrant, urunt mea ſpicula fulmen,
Scilicet hinc nomen eſt mihi πανδαμάτωρ.

Caunius Cupido uocatus, quòd in Cauno urbe coleretur, ut ait Heſychius. Poſſumus & ab æſtu deriuare, qui fit ex amore. unde & illi ardentes faces attribuebant antiqui: uel quòd Amor *καύνους* homines reddat, id eſt difficiles & malos.

ἀμφιθαλὴς ἔρως, id eſt, undiq; germinãs Cupido dictus, quòd mu-
B tuus ſit & reciprocus amor. Ariſtophanes in Auib. & grãmatici. tametſi *ἀμφιθαλεῖς* etiã dicuntur, quib. uterq; parens adhuc generat.

Sanctus Amor & Cupido à noſtris ſæpe dictus. Tibullus in II.

Sancte ueni dapibus feſtis, ſed pone ſagittas,
Et procul ardentes hinc precor abde faces. Catullus,
Sancte puer, curis hominum qui gaudia miſces.

Idem & Venerem ſanctam ad Mallium uocat,

Quem neq; ſancta Venus molli requieſcere ſomno,
Deſertum in lecto cœlibe perpetitur. Sed de Sancto aliàs plura.

Theſpius præterea Cupido nuncupatus, à Theſpijs, ubi colebatur, ut Strabo in nono, & Ouidius, M. Cic. in Verrem. quinetiã ut eſt apud Athenęum, ex Erexia, Cupidinea, quæ & Theſpia uocata fuere, feſta celebrabant à Theſpijs. de quibus & Plut. in Erotico: ex his enim ſermonis originẽ ſumit. In Helicone, inquit, apud Muſas, ô Flauiane, Theſpijs Erotica agentibus: certamen enim agũt quinquennale, ut quidem Muſis & Cupidini illuſtre & honoratum. Plinius libro trigeſimoſexto: Eiuſdem, inquit, Praxitelis eſt Cupido, obiectus à Cicerone Verri, ille per quem Theſpiæ uiſebantur, nunc in Octauiæ ſcholis poſitus. eiuſdẽ & alter nudus in Pario colonia Propontidis, par Veneri Gnidiæ nobilitate, & iniuria. Adamauit enim eum Alchidas Rhodius, atque in eo quoq; ſimile

amoris

amoris ueſtigium reliquit:ut in Venere retuli. A

Cæcus Cupido fingitur, hoc eſt τυφλὸς. Scribit in decimo Edyllio Theocriti interpres, ſuper ea poetæ uerba, τυφλὸς δ' οὐκ αὐτὸς ὁ πλοῦτος, ἀλλὰ καὶ ὠφρόντιστος ἔρως: hoc eſt, Cæcus nõ modò Plutus, uerùm etiã delirus Amor: Nota, inquit, quòd antiqui duos cæcos dicebãt, Cupidinẽ & Plutũ. nam qui amat, cæcus eſt: Quid faciat, nõ uidet ullus amans. nam deformẽ amat mulierẽ, quæ illi uidetur pulcherrima eſſe. hæc enim eſt cæcitas, ſicut & Amor cæcus. Cæcus ergo amor, cæcos efficiẽs, id eſt τυφλοποιός. facit namq; amantibus, quæ nõ ſunt, pulchra uideri. De Pluto alibi agemus. Plutarchus in libello de Captãda utilitate ab inimico, ait à Platone Amorem cæcum dictum, quòd amãtes in re amata cæcutiant. Sed quòd etiam oculatus dicatur, iam eſt oſtenſum.

Anteros nomen Cupidinis, amorẽ reciprocãtis. Et licet aliàs de Anterote ſcripſerim, & de hoc Cœlij noſtri libellus extet, nolui tamen nõ hic meminiſſe. Hiſtoria apud Pauſ. in Attica legĩt de Timagora & Melete, à quorũ miſerando interitu ſtatua & ara ab Athenienſibus Anteroti poſita: quæ tamen hiſtoria diuerſa uidet ab ea quam pluribus eſt Suidas executus. nam Meletus, nõ Meles, apud eũ legĩt: & amator, nõ amatus. Sed hoc tum in Symbolis Pythagoræ, tum in Poetarũ dialogis planius oſtẽdimus. Eſt & Melanippi & Charitonis alia de Anterote hiſtoria apud eundẽ Suidã, qui ambo mutuo ſe ſunt amore proſecuti, unde ſit ἀντέρωτος nomen. Fuerũt ad hęc in Eleorũ gymnaſio parte quapiã, Amoris & Anterotis imagines: Cupido quidẽ palmæ ramũ manu tenebat, quẽ ab eo auferre Anteros nitebatur. quæ res anſam pręſtitit aliquib. ut nõ reciprocãtis dei, ſed auertẽtis magis crediderint. quos Seruius in quarto comment. Æneid. Virgilianæ ſequi uiſus, ſuper ea poetæ uerba, B

Tum ſi quid non æquo fœdere amantes

Curæ numen habet, iuſtumq;, memorq; precatur. inquit enim: ἀντέρωτα inuocat contrariũ Cupidini, qui amores reſoluit, aut certè cui curæ eſt iniquus amor. Apud Platonem Socrates probroſum Amorẽ criminatur, quem dei, inquit, πνιγμὸν, hoc eſt ſuffocationem ueri amoris nuncupant: quem Proclus eſt interpretatus aliter, quàm à me exponitur, diuinum ſcilicet amorem, animas à corporibus abſtrahentem. Anterotis porro meminit & Cicero de Nat. deorũ, ut ſuprà dictum eſt. Porphyrius quoq; philoſophus de Anterote apologum ſic propemodum recitat: Cum, inquit, Cupido infans parum coaleſceret, Venus Themin deam conſuluit. quæ Veneri reſponſum dedit, Cupidini Anterota neceſſarium eſſe, qui rependat uices, ut mutuam uiciſſim dent operam. Cui Venus acquieſcens, Anterora, quaſi Anticupidinem dicas, genuit:

quo

A quo uixdũ nato, Cupido adoleſcere cœpit, & alas pennasq́; explicare. quin quoties præſens Anteros adeſſet, Cupido formoſior & procerior: abſente illo, cõtrà accidere uidebatur. Aliqui, inter quos Alciatus, Anterota amorem uirtutis eſſe exiſtimarunt, ipſumq́; ſuperare Cupidinem. unde eſt carmen illud,

Aligerum, aligeroq́; inimicum pinxit amori,
Arcu arcum, atq́; ignes igne domans Nemeſis:
Vtq́; alijs fecit, patiatur. at hic puer olim,
Intrepidus geſtans tela miſer lachrimat.
Ter ſpuit inq́; ſinus imos (res mira) crematur
Igne ignis, furias odit Amoris Amor.

Atq́; hactenus de Cupidine. nunc ſubſcribemus Adonin, & Gratias, quas Veneris & Amoris comites putauere gentes.

ADONIS.

ADonis, qui & Adon, deus à diuerſis nationibus cultus, ea ratione Veneri eſt à nobis coniunctus, quoniam (ut ſcribit Seruius) eum Veneri ita ueteres iungebant, ut Dianæ Virbium, Atyn Cybeli. Adoneus uerò etiam à
B Plauto in Menech. dictus: ſed ab Auſonio duob. in locis Bacchus dictus, de quo plura in eius dei Syntagmate diximus. Fuit uerò Adonis Cynaræ Cypriorum regis filius, & eius filiæ Myrrhæ, cuius fabulam lepidiſsimè deſcriptã apud Ouid. uideto in Metamorph. cuius allegoriam in tertio Mythologicon Placiades Fulgentius exponit. Fabulantur prɇterea, ut Phurnutus ſcribit & interpretatur, Adonim ſex menſes apud Proſerpinã, & ſex alios apud Venerem fuiſſe: idq́; interpretantur quidam de frumentis & frugibus in terra ſatis, quarũ rerum Adonis ſymbolum eſſe exiſtimabatur, ut etiã in cõmentarijs in Theocritum legitur. Dictũ Adonim Phurnutus ait, ἀπὸ τοῦ ἁδεῖν τοῖς ἀνθρώποις, id eſt, ab eo quod hominibus canat. Adonis apud Phœnices Gingres dictus, ut Democlides apud Athenæũ ſcribit in quarto. unde ſunt Gingræ, & Gingrinæ tibiæ, quarũ etiã Feſtus meminit. uide etiã Pollucẽ lib. IIII. Idem Adonis Thamuz, uel ut D. Hieronymus, Thamus ab Hebrɇis uocatus eſt, In cõmẽt. in Iezechielẽ: Quin Thamus, inquit, mẽſe Iunio amaſius Veneris pulcherrimus iuuenis occiſus, & deinceps reuixiſſe narratur. eundẽ Iuniũ mẽſem eodẽ appellãt nomine, & anniuerſariã ei celebrãt ſolennitatẽ, in qua plangit̃ quaſi mortuus, & poſtea reuiuiſcẽs canit̃. hɇc Hieronymus. à Perſis ἀβωβάς, à Cyprijs uerò γάβαντα, uel (ut ſcribit Heſychius) πυγμαίων, immo etiam φερεκλέα uocatũ legimus. Sũt qui duos Adonidis nomine fuiſſe putẽt, Cypriũ alterũ, alterũ Bybliũ: qui, ut in pleriſq́; deis gentiliũ fit, cõfundunt.

Stepha-

Stephanus in libro de Vrbibus: Amathus, inquit, Cypri ciuitas ue- A
tuſtiſsima, in qua Adonis Oſiris colebatur, qui cum Ægyptius eſ-
ſet, Cyprij & Phœnices proprium fecerunt. De ſacris Adonidis, &
fletu, etiam mentio eſt in ſacris Hebræorum literis, quo in loco plu
ra D. Hieronymus, nec minus Macrobius in primo Sat. ſed longe
plura Lucianus in libro de dea Syria: qui copioſe eos ſacrorũ ritus
uel deſcribit, uel potius ridet. Gratius poeta in lib. de Venatione,

Flet adhuc, & porrò flebit Adonim, Victa Venus.

Hinc & Orpheus in hymno ab honore lachrymarũ, qui illi impen-
debatur, δακρυότιμον nũcupat. Meminit & fletus huiuſmodi cùm
alibi Theocritus, tum in Edyll. XXIII. quod Adonidis epitaphiũ
inſcribitur. Adonia autẽ ea celebritas à Græcis uocabatur, de qua
in hiſtorijs proditum, quòd cum Athenis mulieres ea agerent, ur-
be tota ſimulachra erigebantur, circumq́; ſepulchra & paſsim ex-
audiebantur fœminei planctus, quæ res ſiniſtrum augurium Athe
nienſium claſsi in Siciliã proficiſcenti feciſſe exitus oſtendit, ut plu-
ribus Plutarchus in Alcibiade & Nicia docuit. De Adonijs & Am
mianus Marcellinus lib. XXII. hiſt. Euenerat, inquit, ijſdem die-
bus annuo curſu completo, Adonia ritu ueteri celebrari. Adonidis
etiam templum inſigne Strabo lib. decimoſexto deſcribit. Adoni-
dis uerò horti frequenti prouerbio celebrantur, de florentibus & B
infructuoſis, cuius prouerbij etiam philoſophi, Plato in Phœdro,
& Ariſtoteles meminerunt. Praxilla poetria græca Adonidis leui-
tatẽ notauit in illo, cum ait, ipſum apud inferos interrogatũ, Quæ
pucherrima apud ſuperos uidiſſet? reſpondiſſe ait, ſolem, cucume
res, poma. De Adonide, & eius hortis, Pauſanias meminit. Heſychi
us item alterum prouerbium commemorat, quod eſt, οὐδὲν ἱερόν,
hoc eſt, nihil ſacrum: quod ab Hercule tractum eſt, qui cum primũ
uidiſſet Adonim, dixerit, Nihil ſacrum. uide prꝗter Heſychium, &
Eraſmum. Euſebius in Præpar. euang. & D. Auguſtinus in Ciuit.
Dei, ſcribũt, antiquos allegoricè per Adonim ſignificaſſe tum per-
fectos fructus, tum deciduos flores. Adonim interemptũ fabulæ
ferũt, apri dente inuidia Martis immiſſo. unde & Venus ſuem ſem
per eſt abominata, ut in Venere attigimus. Eſt in fabulis proditũ,
Adonim à Venere inter lactucæ folia occultatum fuiſſe. Vnde eſt
illud docti uiri carmen:

Inguina dente fero ſuffoſſum Cypris Adonin
Lactucæ folijs condidit exanimem.
Hinc genitali aruo tantum lactuca reſiſtit,
Quantum eruca ſalax uix ſtimulare poteſt.

Sed quod Adonis à Venere in lactucis ſit occultatus, alij de Phao-
ne Lesbio tradidere, ut planius in Hiſtoria poetarũ, in Sappho pro
didi.

A didi. Scribit Phurnutus in Cerere, Adonim ideo à ſue ſublatũ fuiſſe, quòd ſegetibus ſemper ſus noceat, & eas uaſtare ſoleat. Seu huius animalis dens uomeris dentem ſignificat, quo ſub terra cõduntur ſemina. Sanè legimus in XV Edyllio Theocriti, quòd ſit τριφίλητος Adonis cognominatus: quæ uerba ab interprete ita exponunt, quod à tribus deis Adonis amatus fuerit, Ioue, Venere, Proſerpina. alij tamen τριφίλητος interpretantur pro πολυφίλητος. hęc enim particula τρὶς tam græcis quàm latinis in compoſitione ſæpe auget. ſic etiam apud Homerum ἀσπασίη τριφίλητος dictum eſt.

Riſi apud uirum doctum, Adonin poſitum pro Veneris cognomine. quis unquam legit Venerẽ hoc nomine cognominatã? Numen quidem legimus Adonim Veneri iunctũ, ut Dianæ Virbiũ, ut Matri deûm Atyn, Mineruæ Erichthoniũ. Hyginus quoq; ſcribit in Aſtron. poetico, Venerem cum Proſerpina ad iudicium Iouis ueniſſe, cui earum Adonim concederet: quibus Calliopen à Ioue datam iudicẽ, quæ Muſa Orphei mater fuit. itaq; Calliopen iudicaſſe, uti dimidiam partem anni earum unaquęq; poſsideret. Venerem autem indignatam, quòd nõ ſibi proprium conceſsiſſet, obieciſſe omnibus quæ in Thracia eſſent mulieribus, Orpheum, ut ſibi quæq; appeteret, membraq; eius diſcerperent. Extat demũ Orphei hymnus, quem ille Adonidi cum ſuffimento aromatũ concinuit, in quo myſticè de Adonide multa. B Sanè Lucianus Adonis etiam fluuij nomen eſſe ait, de quo & mira narrat. Eſt etiã hoc nomine piſcis, cuius in primis Aelianus meminit, qui & exocœton eũ uocari ait, quod extra mare in arida cubet: Adonin uerò dici, quòd nunc humi, nunc in mari degat, ſic, ut Adonis à deabus, terreſtri altera, marina altera fuit amatus.

VVLCANVS.

VVlcanus deus exiſtimatus à gentibus, à Græcis ἥφαιστος appellatus, quaſi φάεος ἵστωρ, id eſt luminis præſes, addita η, ut Socrates apud Platonẽ exponit. uel ut Phurnutus ait, ἀπὸ τοῦ ἧφθαι, id eſt ab incedendo. Noſtri antiquitus Volcanum appellabant, quaſi Volicanum, ut Seruius ſcribit. Varro: Ab ignis iam maiore, inquit, ui ac uiolentia Volcanus dictus. Vulcanũ ex ſola Iunone natũ canit Heſiodus, hoc carmine: *Iuno Vulcanum nulli commixta in amore Edidit.* quem multi ſecuti ſunt, inter quos Apollonius Rhodius in primo, quod eius planius oſtendunt interpretes. idẽ & Ouidius. Lucianus in eo qui eſt de Sacrificijs: De Iunone, inquit, ferunt, nẽpe hãc citra uirilem congreſſum ſubuẽtaneo cõceptu grauidã, puerũ edidiſſe Vulcanum,

atque eum quidem non admodum fortunatum, uerùm excuſorem, A
& fabrum ærarium, quique perpetuò tum igni tum in fumo uerſetur, ac ſcintillis oppletum: quippe cuius ars in fornacibus exerceatur. Tum autem, ne pedibus quidem integris. claudicare enim è ruina, cum à Ioue pręceps datus eſſet è cœlo. Quod ni Lemnij pro ſua bonitate, eum dum adhuc ferret in aere, ſuſcepiſſent, perierat Vulcanus. Hactenus Lucianus. at Iſidorus: Ideo, inquit, fabrorũ fornacis Vulcanum auctorem fuiſſe dicunt, quia ſine igne nullum metalli genus fundi extendique poteſt. Sed enim Homerus Vulcanum ex Ioue & Iunone natũ ſcribit, quas opiniones Phurnutus de Nat. deorum explicat, & allegorias interpretatur. Vulcani plures fuere, ut notat M. Cicero in tertio de Nat. deorũ. primus Cœlo natus, ex quo & Minerua Apollinem, eum cuius in tutela Athenas antiqui hiſtorici eſſe uoluerunt. Secundus Nilo natus, Opas, ut Ægyptij appellant, quem cuſtodem eſſe Ægypti uolunt. Tertius ex tertio Ioue & Iunone, qui Lemni fabricæ traditur pręfuiſſe. Quartus Mænalio natus, qui tenuit inſulas prope Siciliam, quæ Vulcaniæ nominantur. Seruius libro octauo Æneid. Vulcanus, inquit, quaſi Volicanus dicitur, quòd per aerem uolet. Ignis enim è nubibus naſcitur. unde Homerus dicit eum de aere pręcipitatũ in terras, quòd omne fulmen de aere cadit: quod quia crebrò in Lemnũ inſulam ia- B
citur, ideo in eam dicitur cecidiſſe. Claudus autem dicitur, quia per naturam nunquam rectus eſt ignis. Phurnutus & alias rationes affert, cur claudus dicatur. At Ægyptiorũ ſacerdotes, teſte Diodoro, affirmant Vulcanũ primum regnaſſe in Ægypto, ignisque inuentorem, quo beneficio Ægyptij ducẽ eum conſtituerunt. cum enim arbor ictu fulminis in montibus cõflagraſſet, ligna propinqua hyberno tempore à flamma ſunt cõprehenſa. qua ex re Vulcanũ calore lætatum, deficiente igne illi materiã addidiſſe ferunt, & eo modo alijs etiã ignem oſtendiſſe, tanquã à ſe inuentũ. Lucretius tamẽ poeta fortuitò hoc accidiſſe canit. Euſebius quidẽ in Pręp. euang. ignis uirtutẽ Vulcanũ appellatã dicit, & in forma hominis ei ſimulachrũ conſtitutũ, in cuius capite pileus eſſet cæruleus, cœleſtis ſymbolũ uolutionis. ubi integer ſincerusque ignis inuenit: nam qui è cœlo in terram delapſus eſt, cum imbecillior ſit, materiaque indigeat, claudicans fingitur. Vulcani uerò uxor Venus dicta eſt. Cincius tamen uetus rerum Romanarũ ſcriptor apud Macrobium, Maiam dixit. Piſo uerò nõ Maiam, ſed Maieſtã ait. Quidam alij Gratiarũ unam illi attribuunt. nam, inquiunt, quæ arte fiunt, gratiã habere oportet (ut alibi etiã diximus) & Venerem quandã, ut ait Phurnutus. Sed ut notat Strab. in primo, quæ perfecta & ad excellentiam fieri dicebantur, Vulcani opus, ut etiã Mineruæ, & Gratiarũ, Muſarumque.
Illud

A Illud etiã ſubdit Phurnutus, quòd ideo Mars dicitur Vulcani uxorem adulterio cognouiſſe, quia ferrum & æs igne domantur. ferũt præterea fabulæ, cum Mineruam in capite geſtaret Iupiter, Vulcano uſum fuiſſe ad ipſam edendam, ut etiã in Dialogis ante Phurnutum Lucianus ſcripſit. Sed iam cognomina & reliqua ſubiũgamus.

Lemnius deus Vulcanus dictus eſt. Vergilius in octauo,

Hæc pater Aeolijs properat dum Lemnius oris. Ouid.

Lemnius extemplò ualuas patefecit eburnas. Lemnius autẽ dictus, quoniam in Lemnum inſulam cecidit, à Iunone propter deformitatem deiectus. alij ab Ioue dicunt, ut Phurnutus: quem aerem eſſe conſtat, ex quo fulmina procreantur. Ideo autem Vulcanus de femore Iunonis fingitur procreatus, quòd fulmina de imo aere naſcantur. quod & Lucanus innuit:

Fulminibus terræ propior ſuccenditur aer,

Pacem ſumma tenent. Hac eadem ratione Ouid. Vulcanũ Iunonigenam uocauit. Ex Iunone enim uel mythicè, uel phyſicè gigni uidetur. Scribit Seruius, Vulcanũ è cœlo in Lemnum cecidiſſe: idq́ fingi ea ratione, quia Vulcanus uidetur eſſe fulminis ignis, qui crebro in Lemno inſula cadit. Quod uerò ibi colatur, notum eſt. Vn-
B de illud in Priapeijs,

Tutela Lemni diſpares mouet greſſus. Item,

Tardo gratior æſtuoſa Lemnos. Et illud,

Vulcanum tellus Hypſipylæa colit. Quia, ut notũ eſt, in Lemno regnauit Hyſipyle: Statius, & Ouid. alij. Lemniaca etiã ſtirps dicitur Vulcanus, ab eodem Ouidio in Metamorph. Philoſtratus in Heroicis de Philoctete, Lemnia gleba liberato: In Lemnũ, inquit, cecidiſſe Vulcanus dicitur: Gleba quidẽ ipſa Lemnia inſanos expellit morbos, ſanguinis profluuiũ ſiſtit, hydris ſerpentibus occurrit, eorumq́ morſib. Galenus de ſimplic. medica. Vulcanũ ait in Lemnũ ideo exiſtimatũ in fabulis decidiſſe, quòd eius terra exuſta eſſe uideatur, in eaq́ parte nihil naſci niſi terrã, quæ Lemnia uocatur à medicis: quæ quòd exempta ſigillo ſignetur, græcè Sphragis, à noſtris ſigillata uocatur. Dioſcorides ſignari ſigno capræ, & appellari ait Sphragida ægos, id eſt, capræ ſigillũ. Galenus uerò ait: Sphragis uocatur, quòd Dianæ ſignũ habeat à ſacerdote impreſſum. tum etiam oppidũ propè, quod legitur Hephæſtiada nuncupatũ, quòd in eum locum Vulcanus ceciderit.

Mulciber Vulcanus, ut ait Feſtus, dictus eſt à mulcendo, id eſt molliendo ferro. uocatur & Mulcifer, eadem cauſa. Lucanus in primo, Ora ferox Siculę laxauit Mulcifer Aetnæ. quin etiã eundem fabricæ Ferrariæ prẹſidem fecere, illicq́ feſta, quæ Chalcea dicebãtur

ab Athenieſibus,inſtituta:de quibus & Pollux in ſeptimo. hinc & A
ductor Ferreus uocari uidetur in Priapeis,

Ductor ferreus inſularis,æque

Laternæ uideor fricare cornu. Plautus in Amphitry. Quò ambulas tu,qui Volcanũ in cornu cõcluſum geris? alij licet nõ ductor, ſed uectes legant,à uecte laternę Phari. Ego quid ſentiam in re tam obſcœna,cur afferã nulla eſt cauſa. Sedenim & Vulcanalia Romani celebrabant,eiq́ tum feriæ,ut ait Varro, & eo die populus pro ſe in ignem animalia mittebant. Sextili uerò menſe agebantur, ut alibi docuimus: quo tempore Plinius Secũdus,altero Plinio teſte, lucubrare incipiebat. Finxere quidã poetæ officinã habere, hanc autem tum in Lemno,tum in Vulcanijs inſulis,alijsq́ locis, in quibus ignis æſtuare ſolet.

Ætnæus deus dictus eſt Vulcanus: quin & nunc uulgo Ætna mons,Mongibelus uocatur,quaſi Mulciber: quoniã ſic Vulcanus appellatur,ut modò dictũ eſt. Sanè non omittenda hiſtoria, uel potius dæmonis illuſio, quæ à pleriſq́ prodita eſt, de templo Vulcani in Ætna,quod circunſeptũ fuiſſe ferunt, & arbores inibi cõſecratas. In eo ignis fuit perpetuus, & inextinguibilis. Canes ad templi & luci cuſtodiã aſtitiſſe,qui adeuntibus caſtè & religioſe blandiendo aſſociantes comitabantur,uti dei familiaribus. In ſceleſtos uerò B & contaminatos,ſi uel templũ,uel lucũ ingredi uellent, irruebant, & mordicus eos appetentes lacerabant,cæteris allatrabant.

Ignipotens etiam appellatus eſt Vulcanus,à Verg. in octauo,& alijs, uel quia ipſe ignis, uel eius inuentor: uel iuxta fabulas, quod cum Cyclopibus,Bronte,Sterope,& Pyracmone,ſeu Arge,fulmina Ioui fabricet,& deorum arma, ut Homerus, Heſiodus, Vergilius,cæteri: unde hoc,

Ignipotens cœlo deſcendit ab alto.

Ferrum exercebant uaſto Cyclopes in antro,

Brontesq́,Steropesq́,& nudus membra Pyracmon.

Phthas Vulcanus nũcupatus ab Ægyptijs,ut De myſterijs Iamblichus oſtendit. Sunt & qui à Memphiticis Aphthas appellatum ſcribant. Ego certè illud apud Ciceronem lib. tertio de Nat. deorũ, quod ſuprà citaui, Secundus Nilo natus Opas, ut Ægyptij appellant: Phthas legendũ crediderim. Prouerbium fuit apud antiquos, ἀφθᾶς σοι λελάληκεν, hoc eſt, Vulcanus tibi uaticinatus eſt,ut docet Suidas. Illud hoc loco notant grammatici, ita dici Aphthas pro Phthas,ut etiam aſtachys pro ſtachys, & alia nonnulla, A adiecta.

ἐλωὸς Vulcanus à Dorienſibus dictus eſt,ut ait Heſychius.

κυλλοποδίων, teſte Theophilo, cognominatus eſt Vulcanus, quòd claudus eſſet. id enim κύλλος ſignificat. Eadem ratione & χωλοίπους.

A λοίπες, ut notant Nicandri interpretes in Theriacis, qui & ipſum ideo χαλαίποδα, & κυλλοίποδα cognominatũ tradunt. à Catullo Tardipes ideo uocatus,

Scripta tardipedi Deo daturum.

Quare uerò claudus dicatur, iam ſuprà dictum eſt.

ἀμφιγυήεις quoq; Vulcanus appellatus, in primis ab Heſiodo in Theogonia, item in Ergis, id eſt claudus utroq; pede: ubi de Pandora agit. Item ab Homero in fine primi Iliad. quod & Cyrillus contra Iulianum in tertio notat.

Leguntur in Vulcanũ hymni duo, alter Orphei, Homeri alter. in hoc κλυτόμητις, & κλυτοτέχνης cognominatur, hoc eſt inclyti conſilij & artis, quodq; cum Minerua homines ex antris eduxit, ut in domibus habitarent: in illo diuerſis & uarijs nominibus inuocatur, κρατερόχειρ, id eſt manu potens, & τεχνοδίαιτος.

PANDORAM non quidem deam legimus, ſed tamẽ à deo Vulcano Iouis iuſſu factã. nam ut Hyginus prodit, cũ Prometheus primus homines ex luto finxiſſet, poſtea iuſſu Iouis Vulcanus mulierem finxit. cui Minerua animã dedit, cæteriq; dei alius aliud donũ dederũt: ob idq; Pandorã nominarũt. Scribit Heſiodus, mulierem B fuiſſe formiſiſs. & à deis hæc habuiſſe munera, ſapientiã à Minerua, decorẽ à Venere, muſicã ab Apolline, à Mercurio eloquentiã. hæc ab Ioue in terrã demiſſa fingitur, ut homines falleret ac deciperet: & Epimetheo fatuo Promethei fratri in uxorẽ eſt data. hanc igitur omnibus formæ, cultus, ingenij, linguæq; dotibus cumulatã, Iupiter cum pyxide pulcherrima illa quidẽ, ſed intus omne calamitatũ genus abſcõdente, ad Prometheũ miſit: qui recuſauit munus, & fratrẽ monuit, ut ſi quid ei muneris mitteret, dum ipſe abeſſet, ne reciperet. Mox cũ Pãdora redijſſet, Epimetheo perſuaſit, pyxideq; illi dono dedit. quã ſimulac aperuiſſet, omnia intus mala abſcõdita & calamitates euolarũt: ſed ſola ſpes in pyxidis fundo remãſit. ad quã rem ſcriptores alludunt, & Eraſmus in prouerbio perſtringit, Malo accepto ſtultus ſapit. Sunt qui hanc primã mulierũ fuiſſe tradãt, ut Pauſ. in Att. Ariſtophanes tamen Pandoram pro terra cæpiſſe uidetur, quòd ex terra uidelicet omnia dona proueniant. Tertullianus Septimius in lib. de Coronis, ait Pandoram fœminarum primam coronatã fuiſſe à Charitibus, cum ab omnibus muneraretur: unde eſt appellata Pandora. De Pandora & Irenæus, uir ſanctiſs. & doctiſs. nec ſemel lib. ſecundo aduerſus Hęreſes, & in primis ubi de Paulo Apoſtolo agit. Palæphatus lib. Incredibilium, Pandoræ fabulã ſic interpretatur, quòd ex terra ipſa cum formata eſſet, alijs fœminis ſimilẽ formã dederit, quòd uidelicet diues mulier fuerit,

quæ ſeſe exornare ſoleret, quoties ex ædib. prodiret: eoq́ ſe pigmẽ- A
to ornabat, quod è terra confectũ erat. atq́ hæc quidẽ de Pandora.

Admonuit me, quod ſuprà de Pandora ſcripſi, ut & hoc loco aliquid de Prometheo & Epimetheo fratribus, Iapeti filijs, ſcribã. & licet Heſiodus eos cõmemoret in Re ruſtica, nihilominus mihi potius uiſum eſt ambos fratres ex Claudiani carminibus deſcribere. Atq́ de Prometheo quidem in quarto Panegyrico conſulatus Honorij Auguſti, ita ille canit:

Diſce orbis, quòd quiſq́ ſibi quum conderet artus
Noſtros, æthereis miſcens terrena Prometheus,
Sinceram patri mentem furatus Olympo,
Continuit clauſtris, indignantemq́ reuinxit.
Et quum non aliter poſſent mortalia fingi,
Adiunxit geminas: illæ cum corpore lapſæ
Intereunt: hæc ſola manet, buſtoq́ ſuperſtes
Euolat. hanc alta capitis fundauit in arce,
Mandatricem operum, proſpecturamq́ labori.
Illas inferius collo, præceptaq́ ſummæ
Paſſuras dominæ, digna ſtatione locauit.
Quippe opifex ueritus confundere ſacra profanis,
Diſtribuit partes animæ, ſedesq́ remouit.
Iram ſanguinei regio ſub pectore cordis
Protegit imbutam flammis, auidamq́ nocendi,
Præcipitemq́, ſui rabie ſuccenſa tumeſcit,
Contrahitur tepefacta metu: quumq́ omnia ſecum
Duceret, & requiem membris ueſana negaret,
Inuenit pulmonis opem, madidumq́ fluenti
Præbuit, ut tumidæ ruerent in mollia fibræ.
At ſibi cuncta petens, nil collatura cupido,
In iecur, & tractus imos compulſa receſſit:
Quæ uelut immanes reſerat dum bellua rictus,
Expleri paſciq́ nequit, nunc uerbere curas
Torquet auaritiæ, ſtimulis nunc flagrat amorum,
Nunc gaudet, nunc mœſta dolet, ſatiataq́ rurſus
Exoritur, cæſaq́ redit pollentius hydra.

De Epimetheo uerò alibi idem poeta Claudianus his uerſib. canit,

Namq́ ferunt geminos uno de ſemine fratres
Iapetionidas, generis primordia noſtri,
Diſsimili finxiſſe manu: quoſcunq́ Prometheus

Excoluit,

A *Excoluit, multumq́; innexuit æthera limo,*
Hi longè uentura notant, dubijsq́; parati
Caſibus, occurrunt fibro meliore politi.
Deteriore luto prauus quos condidit auctor,
Quem meritò Graij perhibent Epimethea uates,
Et nihil ætherei ſparſit per membra uigoris,
Hi pecudum ritu non impendentia uitant,
Nec res antè uident, accepta clade queruntur,
Et ſerò tranſacta gemunt, &c.

Potuiſſem & longe plura de his fratribus afferre, quæ conſultò prætermiſi: nam & Phurnutus totam fabulam Promethei, & allegoriam eſt executus apud græcos. Sed & Fulgentius in Mythologico, qui non ab aquila eius iecur corrodi, ſed à uulture, idq́; perbellè interpretatus eſt: cui & Petronius Arbiter in his hendecaſyllabis congruit,

Cui uultur iecur ultimum pererrat,
Et pectus trahit, intimasq́; fibras,
Non eſt, quem tepidi uocant Poetæ,
Sed cordis mala, liuor atq́; luxus.

B Quin & Seruius grammaticus in ſexta Ecloga totam hanc fabulam recitat, & interpretatur. Diximus præterea in Syntagmate de Sacrificijs, quo pacto Prometheus Iouem in parte ſacrificiorũ eluſit. oſſa enim pelle contecta, Ioui propoſuit: quod Lucianus, & Hyginus pluribus tradidere. Sed iam ſatis, ne te & me his nugis onerem.

CHARITES. GRATIAE.

GRatiæ, quas græci Charites uocant, tametſi à me pluribus ſunt deſcriptæ in libello, Quomodo ingrati crimen effugiamus, pro inſtituto tamen & hoc loco nonnulla referenda ſunt. Hæ quidem ab aliquibus Iouis & Eurynomes filiæ dictæ ſunt, ab alijs Eurymeduſæ, uel Eurydomenes: ab alijs Euanthes. Sunt qui Iunonis filias dicant, quidam Liberi patris & Veneris tradidere, nonnulli comites. Orpheus in hymnis ad ipſas, quem concinuit cum thymiamate ſtyracis, eas Iouis & Eunomies filias ait. Antimachus Ægles & Solis filias exiſtimauit: quidam Eteoclis. & ideo in primis à Theocrito Eteocleæ uocantur in XVI poemate, quod χάριτες inſcribitur. atq́; omnia hæc ab ipſo Gratiarum effectu nomina conficta eſſe ui-

demus,ut græca eorum nominum interpretatione liquet. Pindari A
tamen expoſitores Eteocleas Gratias dictas fabuloſe uolunt,ab E-
teocle Cephiſi filio:qui primus,teſte Heſiodo, Gratijs ſacra fecerit.
Pauſ.in Bœot. Eteoclen ſcribit Andrei & Enippes ex Leuconoe
genitæ filium,Cephiſi tamen creditum, primum Gratijs ſacrificaſ-
ſe.Strabo Eteoclen Orchomeniorum regem primum ſcribit Gra-
tiarum templum extruxiſſe,eumq́ propterea celebrat,quòd in ac-
cipiendis & erogandis gratijs,fuerit ſuapte natura propēſus. Con-
ſtantinus Cæſar libro Geoponicon undecimo: Eteoclis, inquit, fi-
liæ Charites ſaltantes ad æmulationem dearum, in puteum, extra
choream euolutæ,delapſæ ſunt. Sed Tellus earum cladem miſera-
ta, plantas uirides produxit, quæ hominibus iucundæ, & earum
inducunt memoriam: & duplici nomine nuncupatæ, Cypariſsi
ſcilicet, & Charites. & quidem Cypariſsi, quòd ſimiles & pari-
ant ferantq́ ramos & fructus: Charites uerò & Gratiæ, propter
delectationem, quòd ipſum etiam apud Heronem in libris de Re
ruſtica Didymus ſcriptum reliquit. Ergo Charites,ut etiam Phor
nutus ait, ἀπὸ τῆς χαρᾶς dictæ ſunt,hoc eſt à lætitia. Sed & no-
tiſsimo græcorū adagio ταῖς χάρισι σπένδειν, id eſt Gratijs ſacrifi-
care, ij iubētur, qui triſtes & ſoliciti ſunt. Quinimmo & Charitam
Venerē Plin. XXXV. cap.x.dixit,pro ea quę picturis & imaginib. B
eſt uenuſtatis gratia. Gratias aliqui duas,alij tres, quatuor alij eſſe
dixerūt.Duę Gratiæ ferunt̄,quoniā promereri hos decet,alios gra
tias referre cōuenit:hoc eſt,dare & reddere beneficiū.& ut prouer
bium monet, χάρις χάριν τίκτει, Gratiā Gratia parit. Quin & Lace
dęmonios duas coluiſſe legimus,Clytā uel Clyto,& Phaennā, Tay
getæ filias. Athenieſes eas Auxò & Hegemona uocitarūt:quarū u-
trarumq́ nomina, ſi noſtro ſermone referre uelimus, ex ijs planè
elucere uideas,qualis futura ſit gratia. Alij tres eſſe putauere,quòd
cum fœnore referenda ſit gratia.hinc illa auerſa fingitur, quæ pro-
meretur: ne uidelicet beneficium cum exhibes, remunerationem
ſpectes, ſed tantum ad promerendum. quæ autem referunt, duæ
ſunt,quæ ſe recto lumine intuentur,quòd diligens & accurata eſſe
debet remuneratio,& duplicata.ſic exponit Fulgentius,quòd om-
nis gratia cum exit,exilis,cum redit, onerata eſſe debet. Extant ha-
rum ſigna complura uetuſta,quorum unum fuit Romę in ædibus
Columnenſium, cum epigrammate non illepido, quod etiam ha-
betur & legitur. Quòd quatuor eſſe ab aliquibus traditur, Horas
reſpiciunt,& καιροὺς, qui dicuntur & à noſtris tempora & partes
anni. Atq́ ea etiam ratione coronatas, unam floribus fructibusq́
terræ,alteram ſpicis & frumento, tertiam uuis pampinisq́ & po-
mis,ultimam oliuis,cæterisq́ ſimilibus. Hinc apud antiquos Apol
lo fin-

A lo fingebatur manu dextera Gratias geſtare, quòd eæ anni partes è ſole proueniant. Macrobius putat, ideo Apollinem dextera Gratias geſtaſſe, ſiniſtra arcum & ſagittas, quòd ad noxam ſit pigrior deus, & promptior ad ſalutem. Libet hoc loco altius aliquanto repetere, quæ de Horis annotaui. Horas Homerus ait cœli portis præeſſe, curamq́ habere ut modò ſerenum, modò nubilum ſit. à quibus uideri poſſunt quatuor anni tempora, Horæ appellata, nõ Græcis modò, ſed & Latinis. Horat. de Ioue: Varijſq́ mundum Temperat horis. Ouidius Homerum imitatus, cum Iano foribus cœli aſcripſit, ita Iano loquente primo libro Faſtorum,

Præſideo foribus cœli, cum mitibus Horis. Hinc, ut Scholiaſtes Heſiodi ſcribit, ἀπὸ τοῦ ὠρεύειν, quod eſt cuſtodire, dicuntur. Credebantur enim non modo Iouis aulæ cuſtodes eſſe, ſed & hominum acta obſeruare: unde & ὦρος cuſtos dicitur. Plato in Cratylo: Horæ, inquit, Attica & priſca uoce dicendæ. Horæ nanque dicuntur διὰ τοῦ ὁρίζειν, id eſt propterea quòd terminent hyemem & æſtatẽ & flatus, & qui ſunt ex terra fructus. Macrobius uerò Horas dictas ait, quòd Horus Apollo & ſol dicatur. Orpheus in hymno,

ὧραι θυγατέρες θέμιδος καὶ ζηνὸς ἄνακτος,
εὐνομίη τε, δίκη τε, καὶ εἰρήνη πολύολβε, εἰαριναί: hoc eſt,

B *Sunt Horæ natæ Themidis, ſummiq́ Tonantis,*
Eunomieq́, Diceq́, Irene & ualde beata, Vernantes. Idem ait & Heſiodus. Sed quã Eunomien uocat Orpheus, ipſe Eurynomẽ, ab ampla ſcilicet diſtributiõe. Dice ab iuſticia, Irene à pace dicta. quin & Horę pro deis cultæ, & eis tẽpla à gentib. cõſtructa, apud Pauſ. legimus. Olen uerò uates antiquiſsimus à Xantho, ab Horis Iunonẽ enutritã, ſuis carminib. prodidit. P. Ouid. noſter lib. Met. II. Horas Solis aſſeclas cum alijs tẽporis partibus facit. ita enim canit:

A dextra læuaq́ Dies, & Menſis, & Annus,
Seculaq́, & poſitæ ſpacijs æqualibus Horæ.

Idem uerò in Faſt. lib. quinto, Floræ Horas comites facit. ita enim Flora ipſa ait:

Conueniunt pictis incinctæ ueſtibus Horæ,
Inq́ leues calathos munera noſtra legunt.

Sed enim de Horis, quibus nox & dies diſtinguunt, in libro de Annis menſibus, &c. plenius diximus. Nunc illud tantum, Horas pleroſq́ à Gratijs diuerſas facere. in primiſq́ Diodorus eſt Siculus, qui ita in Cretenſium Theologia: Ex Ioue, inquit, Cretes natam uolunt Venerem, Gratias, Lucinam, Dianam: & eas quas dicunt Horas, Eunomiam, Iuſticiã, Pacem, Pallada, Muſas. Idem paulo pòſt: Gratijs, inquit, Iupiter dedit, quæ ad oris ſpeciem, ac partium cor-

poris

poris formam, decoremq́ ſpectent, inſuper & beneficij & gratiæ A
retributionem. tum etiam illud ſubiungit: Earum quas Horas appellant, datum eſt ſuum cuique munus, ad uitæ cultum, & mortalium commoditatem. nihil eſt enim ad uitæ hominum felicitatem comparandam utilius, aptiusq́, quàm ἐυνομία, δίκη, & εἰρήνη: id eſt, lex, iuſtitia, & pax. has Horas in Apollinis hymno Homerus, cum Gratijs choreas ducere canit, coram Ioue. Athenienſes, cum Horis ſacra facerent, carnes non aſſabant, ſed elixabant, ut Philochorus ſcribit: deas uidelicet rogantes, ut æſtus ſiccitatesq́ auerterent: id quod & ſacrum ipſum indicabat. Ipſarum imagines Philoſtratus Lemnius exequitur in Imaginibus. Cætera quæ de Gratijs reſtāt, iam proferamus. Eleos Gratias ita formaſſe legimus, ut una roſam, altera talos, tertia myrti ramum manu præferret: quòd ſcilicet Gratia hilaris, amabilis, reciproca, hoc eſt ultro citróq́ collata & uirens eſſe debet. Gratiæ nudæ, id eſt γυμναὶ χάριτες, etiam prouerbio dicuntur: quia manifeſta & clara debet eſſe uel gratia, uel retributio. id quod Stoici pluribus contendebant, ipſiq́ in libellis tum Ad ingratum, tum in eo, Quomodo ingrati crimen ſit effugiēdum, oſtendimus. Sanè & Iamblichus apud Stobæū: Gratias, inquit, principes ingenuè proferant non tantum ex dolio, id eſt, ἐκ πίθου effundentes, ut poetæ dicunt: nec eas ex eiuſmodi alijs in- B
ſtrumentis introcluſas: at nudas & reuelatas, atque ab externo aliquo uelamine erga ſe inuicem habentes: & cætera. De capſulis, ſeu arculis Gratiarum, copioſe alibi ſcripſi. Quidam tamen Gratias perſpicuis ueſtibus ac ſplendidis indutas ſcripſere, quòd talis eſſe debet remuneratio: quin eas ideo Horatius ſolutis zonis cecinit. uel ut eius ueteres interpretes Acron & Porphyrion exponunt, ea uidelicet ratione, quòd inter ſe amici animos ſolutos ac nudos habere debent. παρθένοι, id eſt uirgines ac puellæ Gratiæ uocantur, & alacres ac ridentes, quòd gratiam nulla fraude, nullo dolo, ſed mundam ac puram eſſe conuenit. Decentes Gratiæ ab Horatio cognominatæ ſunt, in illo,

Iunctæq́ nymphis Gratiæ decentes.

Mercurium inſuper ueteres Gratiarum ducem conſtituerunt, id profectò innuentes, quòd non temerè, ſed cum delectu gratificari debemus: quod alibi docui ex uarijs ſcriptoribus. Quare autē Prœtidas dixerit Heſychius Charites, & εὐδαλαγῖνας, haud facilè dixerim. Veluti facilimū illud, τρίζυγοι χάριτες, hoc eſt, Trijuges Gratiæ. Orchomeniæ ſorores appellant, quòd apud Orchomenū Bœotiæ colerentur: atq́ in eo lymphis ſe perfundere dictæ.

καλλιπάρθενοι χάριτες, id eſt pulchrigenæ, ab Heſiodo in Theog. alijsq́ nuncupatæ. Gratiarum uerò nomina uaria traduntur. Cly-

tan,

A tan, uel Clyto, & Phaenam Lacedæmoniorum diximus, Auxo & Hegemona Athenienſium. Heſiodus Euphroſynen, Aglaian, & Thalian. Homerus, Paſitheam unam Gratiarum facit, quem ſecutus eſt Papinius libro ſecundo Theb.

Non hoc Paſitheæ blandarum prima ſororum.

Quo loco Lactant. Paſitheã unã eſſe inquit Gratiarũ. Sed poſtquã incidimus in Paſitheæ mentionẽ, de ea hoc loco nonnihil agamus.

Mneſimachus comicus poeta, Paſitheam putauit Charitis ſororem, uxoris Vulcani in Lemno, atque à Somno amatam: qui & ipſe ea cauſa fertur in Lemno habitaſſe. Paſitheæ quidem & Homerus in Iliad. meminit. Hanc quidam Euphroſynam eſſe exiſtimant. Heſiodus autem eam Nereidum unam facit, dictam quòd omnibus eſſet admirabilis, uel quòd ad eam omnes properarent: hoc eſt, ὅτι παρὰ πᾶσι θαυμάζεται, ἢ εἰς ἣν πάντες θέουσι.

Fuit & Paſithoa nymphæ nomen, Oceani & Tethyos filiæ. Sed & Paſitheam quidam Cybelen uocari autumant, quaſi πᾶσι θεοῖς μητέρα, id eſt omnibus Deis matrem: illud ex Galliambo Catulli allegantes, Trepidantem eam recepit dea Paſithea ſinu. Porrò & Suidas tres ſcribit ſorores, filias Leontis fuiſſe: Paſitheam, Theopen, & Eubulen. Leos Orphei filium habuit Cylanthum,
B & filias tres, quas cum Attica laboraret peſtilentia, uel potius fame, (ἐλίμωξε enim legitur, non ἐλοίμωξε) in eius rei piaculum Leos, uel Leon (uariant enim græcorum exemplaria) filias proprias mactauit, & inde mox eſt ciuitas liberata: locus Leocorion, à patre & puellis, in Ceramico uocitatus eſt. Hiſtoriæ meminit Strabo, ſed puellarum nomina non attulit. Item in Attica Pauſanias. Sed & M. ipſe Cicero libro de Natura deorum tertio: Denique, ait, in Ceramico eſt delubrum Athenis, quod λεωκόριον nominatur. & ita caſtigatè legendum. Locus eſt corruptus apud D. Hieronymum in Iouinianum, quem ipſe emendare non auſim. Sed ut ad rem redeam. Scribunt nõnulli Paſitheam unam Gratiarum, quæ tres ſunt: ἀγλαΐα una, quæ nobis dici poteſt Maieſtas, ſeu uenuſtas, honeſtas ue: Euphroſyna alia, quæ hilaritas, iucunditas, lætitiaq́: Thalia tertia, feſtiuitas, lepiditas ue, ac concinnitas. Obſeruant quidam Græci, inter quos Proclus, quod θαλεια cum diphthongo ſcripta Muſæ nomen eſt, & conuiuij epitheton: θαλια uerò per iota ſimplex, Gratiæ nomen, & nymphæ Nereidos. Sed hanc aliqui Paſitheam, quaſi dixeris undiq́ diuinam, quæ ſcilicet maieſtatem, hilaritatemq́ ac lepiditatem in ſeſe, & alias quoq́ complicet. Hermeſianax & Proclus, Pitho unam ex Gratijs dixerunt. Sappho, ut legitur in Scholijs in Heſiodum, Pitho ait filiam Veneris: quo loco in ἔργοις ſcribit Pandoram à Gratijs & Pitho ornari.

ornari. Porrò quoniam ſtatim ab initio dixi, Eurynomen ab aliquibus matrem exiſtimatam Gratiarum, eam Phigalei Arcades non matrem, ſed Gratiarum unam, immo Dianæ cognomen putant, ut in Arcadicis Pauſanias tradit, Oceani filiam, cuius & in Iliade ab Homero fit mentio, quæ unà cum Thetide Vulcanum excepit abiectum. ipſum Homerũ lege in ſexto Iliad. Scribit etiam Phurnutus, Gratiarum unam Vulcano coniunctam: ea fortaſſe, inquit, de cauſa, quòd quæ arte fiunt, opera ἐπὶ χάριτι dicuntur. Vnde apud Plinium, Venerem, quam Charita dicunt, legimus: quod alibi etiam dixi. Eurynomes meminit & Apollonius in Argonauticis. Demum omnem Gratiarum allegoriam ſi fortaſsis noſſe uelis, noſtrum libellum legito, Quomodo quis ingrati crimen effugiat: in quo præterea de Gratijs multa, ut meus eſt mos, colligere ſtudui. A

Epigramma, cuius ſuprà memini, aſcripſi, ſi minus eius tibi præſto ſit exemplum:

Sunt nudæ Charites, niueo de marmore: at illas
Diua Columna ſuis ædibus intus habet.
Par tribus eſt facies, qualem decet eſſe ſororum:
Par tribus eſt ætas, par quoq; forma tribus.
Grata Thalia tamen geminæ conuerſa ſorori,
Implicat alternè brachia blanda ſoror.
Euphroſynen dextra ſtupeo, Aglaianq; ſiniſtra
Miror, & implicitis brachia nexa modis.
Iuppiter eſt genitor, peperit de ſemine cœli
Eunomia, & Veneris turba miniſtra fuit.
Inde alitur nudus placida ſub matre Cupido,
Inde uoluptates, inde alimenta Dei.

CHARITES.

SYNTAGMATIS DECIMI-TERTII FINIS.

Hiſtoriæ Deorum Gentilium

DE CERERE, ET TRIPTOLEMO, SYNTAGMA XIIII.

LILIVS GREG. GYRALDVS Nuncio Tradotio ſuo, S. P. D.

A *CVM optimam ætatis meæ partem in urbe Roma famulando gratis conſumpſerim, nullumq́ inde ſeruitij fructum retulerim, præter inanem qualiſcunq; nominis uel dignitatis honorem, & articulorum totius corporis imbecillitatē, ut uides, qua ita affligor, ut non modo è cubiculo, ſed nec etiam è cubili exire, aut pedem efferre detur: quare hac aduerſa uictus fortuna, tandem æger, & annis grauis, in patriam me contuli: qualiter uerò hic fuerim acceptus, tibi non dixerim, qui & memor es diuini illius oraculi, οὐδεὶς προφήτης δεκτὸς, &c. quiq́; ob tuam erga me beneuolentiam, omnia mea probè noſti. Tu enim quod potes, ipſe manum tuam mihi ad qualeſcunq; meas nugas deſcribendas præſtas: nam cum tantis ac talibus moleſtijs afficiar, quomodocunq; poſſum me ſuſtento: & non ceſſo, quin quotidie, cum nonnihil remittunt dolores, aliquid mediter, & componam. ut in præſentia, qui ſub tuo nomine hoc ipſum Syntagma de Cerere edere conſtitui, ut in uulgus appareat. Tu, quæ tua eſt, præcipua uirtus γραμματέως ὀξυγράφου, hoc ipſum cum cæteris exſcribas, ut ſtudioſis ſimul adoleſcentibus nonnihil opis afferamus. Vale.*

B

CERES. TRIPTOLEMVS.

CERES dea à gerendis frugibus dicta, ait M. Cicero in ſecundo de Nat. deorum, tanquã Geres: caſuq́; prima litera itidem mutata, ut à græcis. nam ab illis quoq; *Δημήτηρ*, quaſi *γημήτηρ* nominata, hoc eſt terra mater. Varro à creando deduxit, quē (ut uidemus) Seruius ſequitur in primo Georg. Fulgentius noua quadam opinione nuncupari putat, quod Græcè gaudium dicatur: & ideo frumenti eſſe deam, quòd gaudij cauſam afferat. Ergo à *χαρὰ* ille deduxit, ſatis durè, ne incon-

ditè dicam. Sed enim δημήτηρ à Platone in Cratylo dicitur, quaſi διδοῦσα μήτηρ, hoc eſt, dans mater, ab ipſa uidelicet alimentorum exhibitione. eadẽ etiam Doricè δαμάτηρ, ut eſt in primis apud Theocritum, à δᾶ, quæ & δῆ dicit̃, hoc eſt terra. Sanè Orpheus & poetæ plerique δηὼ nuncupant, unde δηοῖς Proſerpina dicitur ab Ouidio, & Auſonio, ut in Proſerpina dicam. δηὼ uerò dici uidetur ἀπὸ τοῦ δήειν, id eſt ab inueniendo, uel quòd ipſa inuenerit, uel per ipſam nos pabula inuenerimus. dea enim frugum eſt. Leguntur Scholia in Cratylum Platonis ex Proclo, in quibus de Cerere dupliciter agitur. nam ex Orpheo Rhea dicitur: ex Heſiodo uerò Rheæ filia, ut ex Ouidio etiam in ſexto Faſt. & Diodoro. Sed plura in ſcholijs habentur, quibus planè conſonãt Theologi. Sanè & Arnobius uir eruditiſſ. in quinto aduerſus Gentes, Cererẽ matrẽ Iouis dicit, id eſt Rheã, his uerbis: Quondã, inquit, Dieſpiter cum in Cererẽ matrẽ libidinibus improbis atque incõceſſis cupiditatibus æſtuaret (nam genetrix hęc Iouis regioni eius ab accolis traditur) nec tamen auderet id quod procaci appetitione conceperat, apertiſſ. ui petere, & ingenioſas cõminiſcitur captiones, quibus nihil tale metuentẽ caſtitate imminueret genitricẽ, fit ex deo taurus, & ſub pecoris ſpecie ſubſeſſoris animũ atque audaciã celans, in ſecurã & neſciã repẽtina immittitur ui furens, agit inceſtus res ſuas, et prodita per libidinẽ fraude, intellectus & cognitus, euolat. At uerò Cererem cum Veſta deſcribit Phurnutus, terramque ſignificare diuerſimodè oſtendit. In huius quoque deæ honorem ieiunia antiqui inſtituerunt: quin in eius celebritate ieiunium indicebatur, uel ab ea inſtituta fuere: uel ea cauſa, ut ab eius inuentis abſtinerent: uel quòd in penuria quadam, quo ſementem facere poſſent homines, abſtinuiſſe dicuntur, in ipſius deæ honorem: & propterea eo tempore eius quoque celebritas agebatur. alij propter filiæ deperditæ memoriam inſtituta ieiunia aſſerunt, atque ideo uerno mox tempore cum luſu & lætitia uirides herbas eidem offerebant, quaſi quod filiam mater inueniſſet. Nuptias Cereris antiqui, ut Seruius in primo Georg. & Macrob. tradunt, celebrabant ſine uino, & Orci nuptiæ dicebãtur. id etiã innuit Plautus in Aulul. Cererin' Strobile has facturi nuptias? Qui? ait Strobilus. Sta. reſpondet, Quia temeti nihil allatũ intelligo. Ita quoque græci ἑστίᾳ θύουσι, id eſt Veſtæ ſacrificabant. plura tamen de hoc Cereris ſacro in Sacrificijs agam. Varijs dein etiã modis Ceres fingebat̃. nã modò ſpicea corona ornata erat, ut in quarto Faſt. canit Ouid.

Impoſuitque ſuæ ſpicea ſerta comæ: nunc mœſta cũ lampade, ſeu face deſcribitur. Sed & papauer illi attribuitur, unà cũ ſpicis: quod & Euſebius. unde eſt illud Vergilij, Cereale papauer. interdum etiam matronali habitu, cum ſpicarum & papauerũ manipulo: qualem

A lem me ueterem uidiſſe recordor, dum Romæ agerem. Riſum uix cõtinui, cum apud neſcio quem legi, Cereris effigiem in boue ſedentem cum ligone & ſeminũ calatho, aſſiſtẽtibus agricolis, alijsq́ꝫ. Scribit uerò Pauſanias in Arcad. in Elaio Arcadiæ monte ante ſpeluncam, aram Cereris fuiſſe, cui imponere conſueuerant ex domeſticis arboribus fructus, tum fauos & lanam ſuccidam, & huiuſmodi alia oleo conſperſa. ſimulachrum ligneum erat, lapidi inſidens, mulieri ſimile cætera, præter caput equinum, altera manu delphinum, altera columbam tenens. in capite illius & draconum & aliarum ferarum imagines additæ, ueſtis ad pedes demiſſa. hoc uerò ſimulachrum igni ferunt non obnoxium fuiſſe. Idem ſcribit Pauſan. Æſchylum Ægyptios imitatum ſcripſiſſe, Dianam natam ex Cerere, non ex Latona. Illud præterea traditur, quòd Iaſius, uel Iaſion (utroq́ꝫ enim modo legimus) amatus fuerit à Cerere, ex quorum concubitu Plutus natus, diuitiarum deus, de quo in Plutone agam. Iaſij meminit Heſiodus in Theog. ubi interpres Zezes grãmaticus fabulam & allegoriam explicat. Iaſiona enim agricolam, Cererem uerò terram interpretatur, quæ in Tripolo, id eſt fertili loco, cauſa B ſit diuitiarum. & Hyginus in Aſtron. & Diod. Siculus, item Iſaacius & Euſtathius. Ouid. in tertio eleg.

Viderat Iaſium Cretæa diua ſub Ida,
Figentem certa terga ferina manu. Idem nono Metamorph.
Queritur caneſcere mitis Iaſiona Ceres, &c. Sed nos inſtitutũ ne deſeramus, huiusq́ꝫ deæ cognomina explicemus.

Ennæa Ceres, quę & Ennẽſis dicitur, ab Enna Siciliæ urbe nũcupata eſt, ubi ſummo honore colebatur. Cicero in Verrem cùm alibi, tum luculentiſſimè in ſexta Actione, & in ſeptima his uerbis: Ennææ Cereris ſimulachrum tale fuit, ut homines cum uiderent, aut ipſam uidere ſe Cererem, aut effigiem Cereris non humana manu factam eſſe, ſed cœlo delapſam arbitrarentur. Meminit & Strabo. Carmen eſt in Priapeis,

Ennææ Cererem nurus frequentant. tametſi Ætnææ pleriq́ꝫ legunt, ut etiam Ætnæa Ceres appelletur. Ennææ Cereris & Lactantius Diuin. inſt. lib. ſecũdo quoq́ꝫ meminit. & itẽ Claudianus,
Ennææ Cereri proles optata uirebat Vnica. Silius Italicus libro primo,
Nec Cerere Ennæa, Phario nec uicta colore.

Catinenſis etiã Ceres dicta, ab oppido Sicilię Ætnę propinquo, ut oſtendit Lactantius, ad cuius templum uiris accedere nõ licebat. ſacra quoq́ꝫ illi per mulieres miniſtrabantur, & per uirgines perfici ſolita erãt: eiusq́ꝫ deæ ſimulachrũ nõ modo tangere, ſed ne uidere quidem maribus licebat, ut Alexander ſcribit. At nos cætera dẽ

Ennenſi ſequamur. Valer. Max. in primo tradit, cum Gracchano interitu pollutum eſſet pulcherrimum in urbe templum, Romani moniti Sibyllinis libris, ut uetuſtiſſimam Cererē placarēt, Ætnam, (quòd ſacra eius inde etiam orta credebant) XV uiros ad eam propitiandam miſerunt. Idem & Lactantius tradit: idem & Cicero de ſignis. Quidam tamen Ennam, non Ætnam potius ſcribunt, etſi Strabo oppidum Ætnam quoq; ad radices montis Ætnæ conſtituat. Sacra quidem Cereris ex Græcia translata, ait Feſtus. Cicero pro Cornel. Sacra Cereris per græcas ſemper curata ſunt ſacerdotes. & ibidem: Sacerdos illa quæ græcum illud ſacrum monſtraret. Arnobius uerò lib. II. aduerſum Gentes: Sacra, inquit, Cereris matris nō quod uobis incognita eſſent aſcita, paulo antè obtentum eſt ut græca dicantur, nouitatem ipſam teſtificante cognomine, &c. A

Flaua Ceres cognominata eſt ſæpe à latinis, à maturæ ſegetis colore. Tibullus in primo,

Flaua Ceres, tibi ſit noſtro de rure corona
Spicea. Ouid. tertio Eleg.
Flaua Ceres tenues ſpicis redimita capillos, &c. quam elegiam totam, ſi uacat, legas. Verg. etiam primo Georg. eadem uidetur ratione rubicundam appellaſſe, B
At rubicunda Ceres, inquit, *medio ſuccidītur æſtu.*

Quidam hanc Chloen Cererem græcis appellatam putāt. Pauſ. in Attica, huius cognominis cauſam à ſacerdotibus petendam ait. hāc Sophocles in Oedipo Epicolono appellaſſe uidet̃ Euchloen, cuius & pagum commemorat, ad quem Antigone & Iſmene Oedipi filię iuerant, ad accipiendas aquas pro patre expiando. τὰ δ᾽ εὐχλόου δήμητρος εἰς ἐπόψιον πάγον μολοῦσαι. id eſt, Hæc uerò Euchleæ Cereris in ſpectabilem pagum profectæ.

Hermionenſis Ceres cognominata ab Hermione ciuitate, ex qua etiam fuit Laſus antiquus poeta, qui (ut Athenæus in decimo ſcribit) hymnū ἄσιγμον, hoc eſt ſine litera σ, in Cererē Hermionenſem concinuit, cuius initium fuit hoc, ut Heraclides Ponticus in tertio de muſica prodidit: Δήμητραν μέλπω, κόραν τε κλυμένοιο ἄλοχον. hoc eſt, Cererem cano, Proſerpinamq; Plutonis coniugem.

πάμπανον Ceres in urbe Heraclea uocabat̃, ut ſcribit Heſychius.

ἀνησίδωρα δημήτηρ, id eſt, ut Domitius interpretatur in Pauſ. Attica, Ceres frugifera: quo etiam epitheto poetæ noſtri eam appellant, ut Ouid. Eadem & ἀναξίδωρα, ſi Heſychio ſemper ſtandū. eadē & ζήδωρος, & βιόδωρος, ut eſt apud Artemidorum in ſecundo de interpretatione inſomniorum, quę à uitæ muneribus ſunt deducta cognomina. Quidā tamen potius ζείδωρον cum diphthongo in prima ſyllaba notant, & à ζεία frumenti ſpecie deriuant, quam ex no-

ſtris

A ſtris quidam & ſemen uocant, ex quo optima conficiat alica. Hinc & fœcundam interpretantur. Eadem Ceres & φερέσβιος à ferenda uita cognominata, ut idem Artemidorus ſcribit. quanquã & prædicta nomina Telluri conuenire poſſunt, eodem auctore. quin & Homerus ita cecinit,

καὶ θνητοῖσι βροτοῖσιν ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν. Heſiodus,

καρπὸν δ' ἔφερε ζείδωρος ἄρουρα,

Fructumq́ ferat fœcundius aruum. quod & notat grammaticus Zezes, qui ἀπὸ τοῦ ζέεσθαι, id eſt caleſcere à ſole, denominari eam potius putat.

πολυφόρβη Δημήτηρ ab Heſiodo in Theogonia uocatur, quo loco eam canit ex Ioue Perſephonem concepiſſe. πολυφόρβαν uerò exponit Scholiaſtes, quòd omnia nutriat, hoc eſt, πάντα τρέφουσαν.

Proſtaſia Ceres nuncupata, colebatur in agro Sicyonio cum Proſerpina in Pyrgo nemore. Hic per ſe uiri feſta celebrabant, ut prodidit Pauſanias, ueluti νυμφῶνα per ſe mulieres: quo in loco ſtatuę erant Cereris, Proſerpinæ, & Bacchi.

Pelaſgis Ceres cognominata à Pelaſgo Dryopæ filio, qui (ut Pauſanias ait in Corinth.) ei deæ templum condidit, deq́ ſuo nomine
B nuncupauit. Sedenim & Argiui ipſi tradũt, Pelaſgum Cererem Argo profectam hoſpitio ſuſcepiſſe, ibiq́ à Chryſanthide filia didiciſſe: quod in Attica idem prodit Pauſanias.

κυρία Δημήτηρ, Cyria Ceres à Cnidijs uocata, quaſi uitæ domina, id eſt τοῦ ζῆν κυρία: Cœlius. ſed & Δέσποινα ab Arcadibus dicta, ut putat Pauſ. quę uox dominam etiam ſignificat, & reginam. Sed hoc in Proſerpina melius conſiderandum.

ἐν ἕλει, quaſi dicas in palude, Cereris templum & lucus fuit in Arcadia, quinq́ tantum à Megapoli ſtadijs diſtans, quò ingredi ſolis fas erat mulieribus, ut ait Pauſan.

ποτηφόρος Δημήτηρ, hoc eſt poculifera Ceres, quæ in Achaia colebatur κατὰ τὴν ἀνθέων χώραν, ut in ſecundo Achaicon Autocrates prodidit, & repetit Athenæus. Sanè Nicander in Alexiph. Cererẽ canit poſt raptam Proſerpinam, potionem cyceonem ſibi ieiunæ paraſſe in oppido Hippothoontis, qua potione guttur madefecit, ad Threſſæ Iambes cantus. quo loco multa Scholiaſtes græcus in hunc fermè modũ: Ceres, inquit, rapta filia, ieiuna illam perquirẽs, huc illuc uagabatur, donec hoſpitio ſuſcepta eſt à Metanira uxore Hippothoontis, Neptuni & Alopes Cercyonis filiæ. Metanira igitur deæ menſam apparauit, uinumq́: quod aſpernata dea, ob amiſſam filiam, potionem ſibi cyceonem è farina iuſſit afferri, quam & hauſit. ſed Metanirę ancilla Iambe deam mœrentem cernẽs, ridiculos quoſdam uerſus meditata, ut exhilararet Cererem, cecinit, qui

iambicis numeris cōditi fuere: unde uolunt Iambi nomen fluxiſſe. A
hæc uerò Iambe Echus filia fuit, & Panos, Thracia genere. Non ſum neſcius aliter ab alijs hanc fabulam recitari, & nomina etiam uaria eſſe, quos ego in Poetis ſecutus ſum.

Caberiam Cererem cognominatam tradit Pauſ. in Bœot. quo loco de Cabiris agit. Apud Dircem fontem Cereris & Proſerpinæ lucus fuit, quem ingredi nemo poterat, niſi eius myſterijs initiati ac inſtincti. Sed & nos ſeorſum de Cabiris, Telchinibus, Corybantibus ſuo loco tractauimus, ubi etiam de Cerere nonnihil. Alij à loco appellatam tradunt.

Styritis Ceres appellata fuit à Stiris urbe Phocidis, ut Pauſ. ſcribit, in qua celebre templum habuit.

Mileſia Ceres, de qua Lactantius in ſecundo. Nam cum, inquit, ab Alexandro Mileti ciuitas capta eſſet, ac milites ad Cererem Mileſiam ſpoliandam irrupiſſent, omnium oculos repētè obiectus fulgor ignis perſtrinxit.

Rharias Ceres nūcupata, teſte Stephano & Suida, à Rhario campo Eleuſis Atticæ regionis. fuit enim Rharius pater Celei, qui genuit Triptolemum ex Meganira, uel Metanira: utrunq; enim legimus. à quo campus Rharius, in quo campo, ut Pauſ. ait, primum B
ſemina iacta fuerunt, ibiq; primùm fruges prouenere, & perinde Rharia Ceres appellata: id quod planius in Triptolemo referendum eſt.

Pylagora Ceres cognominata, teſte Strabone lib. nono, à Pylis, quæ & Thermopylæ dicuntur, ubi VII ciuitatum conuentus Amphictyonum bis in anno fiebat, primo uere & autumno, & à loco conuentus ipſe Pylea dicebatur: & legatus qui conuentum indicebat Pylagoras, quòd ſcilicet conuocaret ad Pylas, Cereri autem Pylagoræ immolabant. ſedenim & in eodem Thermopylarū loco anguſto XV ſtadiorum, ubi uicus nomine Anchela, templum fuiſſe ſcribit Herodotus libro ſeptimo, Cereris Amphictyonidis, & ſedilia Amphictyonum, & Amphictyonis delubrum.

Homoloia Ceres cognomine dicta, & à Thebanis culta, ut pluribus oſtendimus in Ioue Homoloio. Repete quæ illic ſcripſimus ex diuerſis auctoribus.

ἀλιτηρία δημήτηρ, Aliteria Ceres, ut in Ioue Aliterio diximus, quod in publica fame ſeruaret molitores, ne farina diriperetur. παρὰ τὸ ἀλίω, molo, & erro: tametſi & Aliterius etiam in malam partem legamus, hoc eſt, pro ſceleſto & impio. Sed Plut. plura, ut etiam in Ioue dictum.

Tedifera Ceres, quę & gręcè δᾳδοῦχος appellata eſt, propterea quòd cū filiam Proſerpinā raptā quæreret facibus accēſis ex Enna,

uel ex

A uel ex Ætna orbem circuiſſe dicta eſt, ut fabula eſt notiſſima græcis & latinis ſcriptoribus, quam & alibi attigimus. Vnde eſt illud,

Et per tediferæ myſtica ſacra deæ. De hac re & Fulgentius in Mythologico. Hanc etiã Proſerpinã mater Ceres cum lampadibus raptã quærere dicitur. unde & lampadũ dies Cereri dedicatus eſt, illa uidelicet ratione, quòd hoc tẽpore cum lampadibus, id eſt cum Solis feruore ſeges ad metendũ cum gaudio requiratur. Sed de his daduchis uaria traduntur. Quidã in Prometheis celebritatibus, ut Hyginus, & Ariſtophanis interpres: alij in Vulcanalibus, ut Herodotus in octauo, & eiuſdem interpres. longe his plura tradunt à Beroaldo, & auctore prouerb. Eraſmo, & nos præterea in Sacrificijs.

Spicifera eſt Ceres cognominata. Manlius lib. II Aſtronomicôn, *Spiciferæ eſt uirgo Cereris.* Sic etiam Germanicus Cæſ. in Arateo carmine. Sanè Ceres ſpicea corona ab antiquis ornabatur. Ouidius in Faſtis de Cerere,

Impoſuitq́ſ ſuæ ſpicea ſerta comæ. Tibullus,

Flaua Ceres tibi ſit noſtro de rure corona Spicea.

Euſeb. III. Præparationis euãg. Spicas ait & papauer Cereri aſcribi.

B Achęa Ceres appellata eſt, ut Suidas ait, ab eo luctu & anxietate, id eſt ἄχυς, quem habuit dum κόρην, id eſt Proſerpinam inquireret. Sed & Achęas ſolicitudines dictas, tradit Heſychius. Herodotus in Terpſichore, id eſt in V. Gephyręos ait Athenas commigraſſe, cum Bœotijs ſuſpecti eſſent: Vbi, inquit, ſeorſum tẽpla conſtruxerũt religuis, cùm alia quædã, tum Cereris Achæę, & templũ & orgia. Plut. quoq; in Iſidis & Oſirid. lib. Et Bœotij, inquit, Achæę Cereris μέγαρα, id eſt ædes mouent, eamq́ſ feſtiuitatem ἐπαχθῆ nominant, à quęſtu uidelicet & gemitu deæ, ob raptum filiæ Proſerpinæ.

ἐπιπολὰ Ceres ſic conſtituta in Lacedæmone colitur, ut Heſychius annotauit. in Corintho uerò ἐποικιδία, hoc eſt, quę rem domeſticam curet. Eadem & ἰυάνασσα dicitur, hoc eſt bona regina.

ἐπωπὶς Ceres dicta eſt à Sicyonijs, ut ait Heſychius. ſed & ἐπωπὶς, quòd ſcilicet proſpiceret, & præſideret.

Eualoſia Ceres, hoc eſt εὐαλωσία nuncupata, quòd magnas τὰς ἅλως, id eſt areas faciat, & repleat: Heſychius. cognominatur item ἀλωὶς, καὶ ἀλωὰς δημήτηρ, ut in cõment. Theocriti ſuper ea uerba, παρὰ δάματρος ἀλωάδος. Ab hac dicta τὰ ἀλῶα agricolarum feſtiuitas, quæ Athenis teſte Philochoro ab agricolis celebrabatur, ut in Syntagmate de Sacrificijs dicetur.

Ompnia, id eſt ὀμπνία Ceres dicta eſt, ut Heſychius ſcribit, quoniam ὄμπνειος fructũ ſignificat Cerealiũ ac frumentariorũ. itẽ λειμῶνα, id eſt campũ, uel pratũ. In ſcholijs in Alexiph. Nicandri, Ceres Ompnia uocatur, ἀπὸ τῆς ὀμπνης, id eſt à nutrimento. unde etiam

Omphalos dictus, id eſt umbilicus, quòd inde embryo nutriatur. A

Situs, id eſt σίτυς Cereris ara fuit. σιτῶ enim uocabant, à cibarijs uidelicet. Vnde & ſitarchia iurecōſultis, alijſq; uel ut Atheneus ait, quòd σίτυ, id eſt frumēti & fertilitatis poteſtatē haberet. Hoc uerò nomine à Syracuſanis culta Ceres fuit. ijdem etiam Simalida. Porrò & Megalarti & Megalomazi Cereris ſtatua fuit apud Bœotiæ ſcolium, quod ibi præſtantes panes fierent.

Mallophorus, μαλλόφορος, uel μηλόφορος Ceres, id eſt lanifera, cognomē eſt in Megaride, quod ea cauſa uidetur eſſe inditū, quòd apud eos primùm oues nutrire cœperint. lanā enim μαλλὸν Græci uocant. Quidā ſolo λ ſcribūt, qui & rectius facere uidētur. Pauſ. in Attica: Ad nauale uerò, quod tēpore etiā noſtro Niſęa appellāt, ubi deſcēdis, fanū Cereris μαλαφόρυ, de qua cognominatione cùm alia referūt, tum illud. Maiores rē pecuariā cū exercerēt, nominarūt Cererē μηλοφόρον, quaſi ouibus feracē. hęc Pauſ. Diximus uerò, μῆλον græcè & malū & ouē in Hercule ſignificare. quare hic nō repetēdū.

Amæa Ceres eſt nuncupata à Trœzenijs, ut Didymus ſcribit: Proſerpina uerò Azeſia. unde prouerbiū, Amæa Azeſiam acceſſit: cuius prouerbij Plut. & alij meminere. fabula aūt Proſerpinæ à Plutone raptæ, & à matre Cerere perquiſitæ. Illud mirum, quod ſcribit Heſychius, Cererem Azeſiam uocatam, ἀπὸ τοῦ ἀζαίνειν τοὺς καρπούς, B hoc eſt, à deſiccandis fructibus. Sed & ἄμμας Ceres dicta, ut oſtendit Heſychius. ait enim, hoc nomine dici nutricē Dianę, & matrem, & Rheam & Cererem.

θεσμοφόρος καὶ θεσμοθέτης Δημήτηρ, hoc eſt, legifera Ceres & uocata & culta fuit. Vergilius,

Mactant lectas de more bidentes

Legiferæ Cereri. quod & Seruius non inſcitè annotauit. nam ait: Leges enim dicit Ceres ipſa inueniſſe. nam & ſacra ipſius Theſmophoria uocant. Sed hoc ideo fingitur, quia ante inuentū frumentū à Cerere, paſſim homines ſine lege uagabantur, qua feritas interrupta eſt, inuento uſu frumentorum, poſtquam ex agrorum diuiſione nata ſunt iura. Hinc poeta,

Prima Ceres unco terram dimouit aratro,

Prima dedit fruges, alimentaq; mitia terris,

Prima dedit leges, Cereris ſunt omnia munus. Theſmophoræ uerò Cereris cum primis mentio apud Herodotum, & Orpheum in Argon. Scribit in Bœot. Pauſ. huius deę ædes fuiſſe Cadmi domicili ū, & nepotū. Hac eadem Theſmophoræ nomēclatura Iſis uocata eſt, ut nec ſemel eſt Diodorus teſtatus, quę leges Ægyptijs ſtatuiſſe fert, quibus æquè omnibus iuſtitia ſeruaret. nam eandē apud Ægyptios Iſin & Cererē, & lunā apud Græcos pleriq; putāt, ut alibi pluribus

A ribus oſtendemus. Theſmophoria uerò feſta apud Athenienſes celebrabantur, ut eſt à Plutarcho traditum, in quibus Ægyptiorum more mulieres à cibis abſtinebant, humiq́ iacebant. meminere horum ſacrorum cùm poetæ alij, tum Ouid. x. Metamorph.

Feſta piæ Cereris celebrabant annua matres,
Illa quibus niuea uelatæ corpora ueſte,
Primitias frugum dant ſpicea ſerta ſuarum,
Perq́ nouem noctes Venerem, tactusq́ uiriles
In uetitis numerant. Plinius Natural. hiſtor. libro XXIIII. Non multum, ait, à ſalice uitiliũ uſu diſtat uitex, foliorum quoq́ aſpectu, niſi odore gratior eſſet: ſed Græci λύγον uocãt: alij ἄγνον, quoniam matronæ in Theſmophorijs Athenienſium caſtitatem cuſtodientes, ijs folijs cubitus ſibi ſternunt. Ælianus auctor eſt, hagnon hanc ſerpentibus aduerſari, ita ſcribens: In Atheniẽſium Theſmophorijs Atticæ mulieres hagni folijs cubilia ſubſternunt, quòd ſerpentibus ſit infeſta, & quòd exiſtimetur ab Veneris appetitione prohibere, unde nomẽ hagnos traxiſſe uidetur. Sed de ijs ſacris aliàs. Nec illud te lateat uolo, Theſmophoron quoq́ uocatum Dionyſium, ab Orpheo in hymnis. Sed & Stephanus ſcribit, etiam θεσμοφόρον Iouem
B cultum fuiſſe. ait enim, apud Drymian urbem templum uetuſtiſſimum fuiſſe Διὸς θεσμοφόρου.

Thermeſia Ceres cognominata, cuius deæ ædes fuit in finibus Hermionidis, ad mare, ut ſcribit Pauſanias.

Chthonia Ceres appellata eſt ab Argiua puella Chthonia, quam ipſa dea Ceres ex Argolide ſecum Hermionem duxit, conflagrata domo, & Colonte, puellæ Chthoniȩ patre, à quo dea ipſa ſpreta fuerat. Ab hac igitur Chthonia, ait Pauſ. in ciuitate Hermione Cereris Chthoniæ templum conditum fuit, & ſacra Chthonia, quæ ſumma celebritate agebant. Sanè & Auguſt. in quarto de Ciuit. dei. Cererẽ quoq́ terram à gẽtibus exiſtimatã ſcribit: hoc ideo, quia Chthonia terreſtrem ſignificat. Porro non ignorandũ, deos deasq́ cognominari Chthonios, qui terreſtribus præſunt, de quibus ſuo loco agemus. Sunt & dei Hypochthonij. Chthonia præterea ſacra ab Hermionenſibus celebrabant æſtiuo tẽpore, in quibus coronabant comoſandalo, ſic nũcupato flore, quẽ facili cõiectura ex colore & magnitudine Pauſ. ipſe hyacinthũ florem eſſe putat. Apud hoc Chthoniȩ Cereris templum fuit deæ Echus porticus, quæ mediocriter clamanti ter reſponſabat. Scribit Ariſtocles poeta in epigrammate, quòd in ſacrificio Chthoniæ Hermionenſis, à uetula imbecilli ad aram ex armento bos immolandus cornibus adducebatur, quem bouem decem alioqui uiri robuſti ac fortes attrahere non poterant. Ex noſtris quidam aliter recitant, bouem in templum tra-

ctum præferocẽ à multis,inter quos & uetula,& præcluſis foribus, A
nullo negocio à uetula confici: inde altera adducta ſimiliter confici,
& tres & quatuor,omnesq́ pariter cadere.

Myſia Ceres cognominata,unde & Myſeion tẽplum Cereris dictum,quod LIX ſtadijs à Pallene diſtabat,Achaiæ ciuitate.conditũ aũt fuerat à Myſio quopiã Argiuo, ut eſt à Pauſ. proditũ. At Phurnutus: Myſia,inquit, Ceres ab aliquibus dicta eſt, propterea q̃ *μυσιᾶν* ſignificat ſatiare. unde etiã ait conſentaneum eſſe,inde myſteria deduci,quę in huius deæ celebritatibus inducebant̃,de quibus alibi planius agendum. Myſiæ Cereris ſacrũ tale legimus. In eo ſeptẽ operabantur dies,tertia à templo exactis uiris,canibus etiã maribus pulſis,ſolæ mulieres peragebant. Alexander de Myſorũ quidem continentia ac religione plura. Strabo lib. VII, qui & eos ab eſu animaliũ abſtinere conſueuiſſe prodit,& à deis & ſacris *θεωσεβεῖς*,& *καπνοβάτας* ait appellatos,hoc eſt deorum cultores, & ut ſic dicam, funambulos,& quòd lacte ueſcerentur *γαλακτοφάγους*.

Erinnyis eſt cognominata Ceres à Thalphuſijs, ut Antimachus poeta in Thebaide cecinit, & Pauſ. oſtendit.nam cum Ceres filiam quęreret,Neptunus eius amore incenſus,eam inſequebatur: dea ut effugeret,in equã conuerſa,inter Oncei equas uerſabatur.quod aduertens Neptunus,& ipſe in equũ ſe cõuertit,eam'q́ inijt. dea in furias acta,Erinnyis ideo nomẽ ſortita eſt,quòd ſcilicet Arcades *ἐριννύειν* dicant furore agi, atq́ indignari. Lycophron quoq́ in Alexandra eodẽ nomine nuncupat,& Callimachus: quo tamẽ Lycophronis loco,Iſaacius interpres alias attulit deriuationes, *παρὰ τὸ ἀρὰς ἀνύειν*, id eſt quòd diras uel imprecationes exequatur. uel *παρὰ τὸ ἐν ἔρᾳ ἤτοι ἐν τῇ γῇ ναίειν*: hoc eſt,quòd in era,id eſt in terra habitet.uel quòd in furiã mutata,à Neptuno cõpreſſa fuerit,Arionem'q́ equum pepererit. Fabulam in Georgicis Vergilij recitat Probus grammaticus. innuit Ouidius in Metamorph. libro ſexto, B

Et te flaua comas,frugum mitiſſima mater,
Senſit equum. Lactant. etiã grãmaticus VI. Theb. cõment. Neptunus,inquit,pater quorundã equorũ fertur,Pegaſi ex Meduſa,Arionis ex Cerere. licet in uulgatis exẽplarib. ex Aere legat̃, pro Cerere.

Luſia Ceres ab ijſdẽ Thalphuſijs nuncupata. nam ferunt in Ladone amne,poſt Neptuni congreſſum, ſe Cererẽ lauiſſe, ex qua re *λουσία* cognomẽ factum eſt ei.uide Pauſ.in Arcad. Sed & Dianã Luſiã uocatam legimus. Polybius lib. IIII, Ætolos ait cum exercitu uerſus Luſas iuiſſe. ubi cum tẽplo Dianæ appropinquaſſent, quod eſt inter Clitorium & Cynetam, quod uelut aſylum à Græcis habebatur, populari greges & armenta deæ, omnes'q́ fani diuitias expilare uoluiſſe: & reliqua,ne modum excedam.

Melæne

A Melæne Ceres, id eſt nigra, cognominata: cuius antrum in monte Eluio ferunt, in quo colebatur, quod nõ plus xxx ſtadijs à Phigalia diſtabat. ex hac ergo Cerere Melæna, & Neptuno, tradũt Phigalei nõ equum genitum, ſed quam Arcades dominã, id eſt δέσποιναν uocabant. Sic aũt Melænen uocatã aiunt, quòd nigra ueſte fuerit induta, ob indignationẽ cõtra Iouẽ, de rapta Proſerpina. poſt eius enim raptũ in antro ita delituit, uti ne deis quidẽ ubi lateret, eſſet compertũ. Sed cum Pan in Arcadia, cùm in alijs montibus uenaretur, tum etiã in Eluio, in huius antro Cererẽ atra ueſte indutam conſpexit, eamq́ rem Ioui detulit. Iupiter porro ad Cererẽ Parcas dimiſit, quarum oratione perſuaſa Ceres, cum ueſte atra & mœrorẽ depoſuit. rem pluribus exponit Pauſ. hinc & Leucippos uocata cùm ab alijs, tum à Pindaro, quòd poſt inuentã filiã albis equis ad Iouem aſcendit. hinc etiã εὑρητη nuncupata eſt poſt filiæ inuentionẽ, unde & nomen illi: cuius etiã delubrum apud Hercynũ amnẽ fuiſſe tradunt.

καρποφόρυς, hoc eſt fructiferas, appellant Tegeatæ Cererem & Proſerpinã, quarũ ædes & ſtatuas ijdem habuere, ut eſt apud Pauſ. Sed & Ceres ἀγλαόκαρπος nuncupata eſt, ut eſt apud Orpheum.
B & ab eo alij uſurparunt, quòd latos & pulchros ferat fructus.

Eleuſinia Ceres, dicimus et Eleuſinias deas numero plurali, ut eſt apud Macrobiũ in ſomnio Scipionis, ubi Numenij hiſtoriã recitat. Eleuſinię Cereris Phurnutus exponit interpretationẽ paucis, & ad eam Orpheus hymnũ cõcinuit. Eleuſis, ut Suidas ait, Atticæ ciuitas fuit, ab Eleuſinio Mercurij filio & Daeræ, uel ut Pauſ. ait, Ogygis denominata. Stephanus uerò populũ Hippothoontis tribus exiſtimat, unde eſt Cereris & Proſerpinę Eleuſiniæ templũ & nomẽ deductũ. quin & quòd ſimul eadẽ ara colerent, ὁμωφόμους Græci nuncupabãt, ut ſcribit Heſychius. Fuit & ſub Cithærone apud Nyſæos Cereris Eleuſinię templũ antiquiſſimũ, et Proſerpinę, ut in Ariſtide Plut. oſtendit. Verùm & in Sicilia Diana Eleuſinia, & Iupiter colebatur, ut Heſychius tradit: & apud Iones quoq́. Scribit Diod. Siculus in primo, Erechtheũ Ægyptiũ in maxima annonę penuria Athenienſib. frumenta attuliſſe: quo beneficio affecti, eum regẽ ſibi Athenienſes elegerunt. ille aſſumpto imperio, cerimonias & myſteria Eleuſinię Cereris ab Ægyptijs trãſlata Athenienſes docuit. Addit & alia idẽ ſcriptor, ut hoc manifeſtius oſtendat, ueluti Eumolpidas ab Ægyptijs ſacerdotibus traductos eſſe, & à paſtophoris Ceryces, id eſt præcones. Tanti autem primis illis temporibus Eleuſinia ſacra exiſtimabantur, ut illis initiari Hercules præoptauerit. quam rem tamen minimè eſt aſſecutus, ut ait Pauſ. id enim Eumolpi legibus prohibebatur: nam initiari tantum indigenis licebat. atq́ ea de cauſa Eleuſinia minora inſtituta fuere in Herculis gratiam, quo ſcilicet ille

cet ille initiaretur. Eumolpus quidẽ, non ille Thrax celebratiſſimus, ut ſcribit Hiſter, ſed alius, Herculem ſacris initiauit, qui à Lycophrone μόση uocatus eſt. Eleuſiniæ quidem Cereris templum, apud Eleuſin Atticam urbem fuiſſe memoratur, ut Pauſ. Strabo, & cæteri teſtantur. Claudianus poeta, A

Sanctasq́ faces extollit Eleuſis. Vergilius Eleuſinam matrem uocauit in illo,

Tardaq́ Eleuſinæ matris uoluentia plauſtra. quo loco multa Seruius. In Eleuſi ſacra arcana & myſteria celebrabantur, quæ ſomno ſe monitum ne explicaret, Pauſ. aſſeruit. & philoſophus Numenius in ſomnis eſt prohibitus, ut in Pythagoræ Symbolis docuimus. Adeò autem ſecreta atq́ arcana fuere, ut uulgò prouerbium iactaretur in ſecretos & tacitos, ἀπληκοὶ τὰ ἐλδυσίνια. Facibus uerò & tedis myſteria agebantur accenſis, Cererem repræſentantes, quę raptam filiam anxia quæſiſſet, impoſito calatho cum ſacris abditis, in curru Ciſtophoris uirginibus unà prodeuntibus. De quibus & Claudianus ita in raptu Proſerpinæ:

Iam mihi cernuntur trepidis delubra moueri
Sedibus, & claram diſpergere lumine lucem,
Aduentum teſtata dei: iam magnus ab imis B
Auditur fremitus terris, templumq́ remugit
Cecropidum, ſanctasq́ faces extollit Eleuſis.
Angues Triptolemi ſtrident, & ſquammea curuis
Colla leuant attrita iugis, lapſuq́ ſereno
Erecti roſeas tendunt ad carmina criſtas.

In his ſacris & agon celebris agebatur, cuius & Pindarus in Iſthm. nec ſemel commentatores eius meminere, in quo uictores hordeacea corona ornabantur. hinc & Actæa Ceres, eadem ſacrorum cauſa interdum nuncupata eſt. ex quo illud eſt Papinij,

Tuq́ Actæa Ceres, curſu cui ſemper anhelo
Votiuam taciti laſſamus lampada myſtæ.

Sanè Heſychius ait, quod myſticè etiã Ceres eſt appellata ἀχθεία, niſi fortè ſatius legeret ἀτθεία. Porrò etiã à multis quęri uideo, qualia eſſent ſacra Eleuſinia: quod minus mirũ ſit, cũ arcana eſſent, et abdita, nec uulgari fas eſſet, ut Pauſaniæ & Numenij exemplo docui. Sed quæ notaui, tibi afferam. Verba hæc ſunt D. Greg. Nazianzeni in ſermone ſolennitatis Epiphaniorum: Neq́ nobis, inquit, uirgo aliqua rapitur, nec Ceres uagatur, nec Celeos aliquos inducit, & Triptolemos, & dracones, & hæc quidẽ facit, & hæc patitur. pudet enim me, per diem dare noctis ſacrificium, & pudorem facere myſteriorum. nouit hęc Eleuſis, & qui tacendas res & ſilentio dignas ſpectãt. hæc ille. Sed his longè plura

A plura leges apud Arnobium in quinto, ubi & hoc legimus: In iſtius inquiſitionis errore Eleuſinios etiã peruehitur fines. Pagi iſtud nomen eſt, regione in Attica conſtituti. qui illud temporis has partes incolebant, Terrigenę, quibus nomina hæc fuerunt, Baubo mulier, Triptolemus, capellarum Diſaules cuſtos, Euboleus porcorum, gregis lanicij Eumolpus, à quo & gens fluit Eumolpidarum, & ducitur clarum illud apud Cecropios nomẽ, & qui poſtea floruerunt caduceatores, hierophantę atq; præcones. his ſubdit multa de Baubone, deq; eius potione cyceone, deq; corporis parte nudata, ut deã exhilararet. Addit & ſuper his carmina, & cætera Eleuſiniorũ arcana, quæ inde ſumere in promptu eſt. Et perinde ad myſteria redeo, quę maiora erãt & minora, ut ſuprà meminimus, & Plut. oſtẽdit, diuerſo tempore actitata. Hæc ciſtis opertis deferebantur: unde, quæ illa puellæ deferebant, dictæ ſunt Canephoræ, id eſt ciſtiferę. in altera ciſtarum flores inerant, in altera ſpicæ: per illos uer, per has æſtatem ſignificabãt. Theodoritus, in his muliebrium naturã deferri ſolitam ſcribit: alij alia tradunt. Sanè & hæc myſteria, Orgia etiam interdum dicta ſunt: tametſi uocabulũ hoc ad Bacchi ſacra magis conueniat, quæ (ut Seruius, & grammatici pleriq; obſeruant) ad omnia

B ferè reliqua ſacra referuntur. Sed certe Catullus in hoc ſignificatu cepiſſe uidetur, ſic enim canit:

Pars obſcura cauis celebrabant orgia ciſtis,
Orgia quæ fruſtra cupiunt audire profani.

Sed tamen etiam in his myſterijs Iacchus, id eſt Dionyſius unà agebatur, ut palàm Plut. docet, & nos alibi pluribus. & id faſcino, id eſt uirili membro, & uanno ſignificabatur. unde eſt illud Vergilij,

Et myſtica uannus Iacchi. Iſtiuſmodi ſacris intereſſe profanis & peregrinis nõ licebat. in quibus illud præcinebatur, ἑκὰς ἑκὰς ὅστις ἀλιτρός: id eſt, Procul procul quiſq; profanus. Porro ſi plura cupis de myſterijs & Orgijs, legas Clemẽtis Alexãdrei, uiri admirãdi προτρεπτικὸν πρὸς ἕλληνας, citatũ etiã ab Euſebio in II. Præparationis euãg. in quo agit περὶ τῶν ἀποῤῥήτων τελετῶν, καὶ κρυφίων μυστηρίων τῆς πολυθέου πλάνης: hoc eſt, de arcanis ſacrorum & abditis myſterijs erroris cultus multorum deorum. Sed caue ne te fallat latina Trapezuntij, uel Cretenſis potius interpretatio.

Chamyna, uel Chanyna Ceres cognominata fuit ab Eleis, cuius uaria fertur hiſtoria. quidam enim antiquũ nomen deducunt ἀπὸ τοῦ χανεῖν, uel potius χαίνειν, id eſt hiſcere & hiare, quòd hiaſſe terrã eo loco, quo Plutonis currus exijt, & rurſus coijſſe dicĩt: ſunt qui Chamynum, uirum Piſæum Pantaleonti tyranno aduerſarium, ab Eleis occiſum ferant, cuius ex opibus templum deæ conſtructum fuerit. Quidam, alioqui utraq; eruditi lingua, nõ Chamynam, ut ego apud

Pauſ.

Pauſ.& legunt & ſcribunt,ſed Chanynam:parum memores, huius A
deæ eodem libro ἠλιακῶν ſecundo mentionem factam. deinde quo
pacto à Chamyno Chanyna deduci poteſt?nimirũ χανεῖν uerbum
his erroris anſam dedit.

Patrenſis Ceres colebatur apud Patras urbem Achaiæ, de qua Pauſ.in Achaicis ait, quod in eius tẽplo ex ſpeculo oracula dabant. Fons enim pro tẽplo fuit, ex quo ægrotantibus ſalutẽ,uel mortem, oraculũ ſignificabat. Speculũ funiculo alligatũ, libramento quodã in fontẽ immittebat,ita ut uix aquã attingeret:mox ſacris quibuſdã confectis,in ſpeculo uel uicturum,uel interiturũ conſpici dicebant.

Africana Ceres ſummo cultu & cõtinentia celebrata à uiduis mulieribus,de qua ſic Tertullianus lib.II.ad uxorẽ:Cęterũ,inquit,Africanæ Cereri uiduas aſſiſtere ſcimus,duriſſ.quidem obliuione matrimonij allectas,in æternũ uiris,nõ modò toro decedunt.Sed et alias eis utiq; ridentibus loco ſuo inſinuant,adempto omni cõtactu,uſq; ad oſculum filiorum.& tamen durante uſu perſeuerant in tali uiduitatis diſciplina,quæ pietatis etiã ſanctæ ſolatia excludit.Itẽ alibi:Fœminas uerò Cereris Africanæ, cui etiã & ſponte abdicato matrimonio adſeneſcunt. Exinde quo pacto maſculorum uſq; ad oſcula fi- B
liorum inuenit diabolus poſt luxuriam caſtitatis perditricem.

Libyſſa Ceres.Libycus campus in agro Argeo appellatus, quòd in eo primum fruges ex Libya allatæ ſunt, quam ob cauſam etiam Ceres ob Argeis Libyſſa uocata eſt.hæc Feſtus.

Deſerta Ceres cognominata pro tẽpore & loco, uel quoniã deſerta à filia:utrumq; oſtendit poeta.nam de primo,lib.II.Æneid.ait, *Templũq; uetuſtũ Deſertæ Cereris.* de altero uerò primo Georg. *Nec repetita ſequi curet Proſerpina matrem.* alias Seruius etiam recitat opiniones.

Mycaleſſia Ceres appellata,φ in Mycaleſſo Bœotię urbe coleret, cuius templum Hercules noctu & aperiebat & claudebat, ut Pauſ. ſcribit,et nos in Herculis uita retulimus.Alij à mari Mycaleſſẽ denominatã putant. Fama fuit,facile fructus legi,ſtatuto tempore,ſi ante hanc deam primitiæ deponerent, & toto anni tẽpore durare. Pauſ.

Montana Ceres,id eſt ὀρεία δημήτηρ,in Phrygia colebatur,prope fluuium Sangarion:ut Hermogenes in his quæ de Phrygia ſcripſit, teſtatum reliquit,apud interpretes Apollonij libro ſecundo.

Ceres & Proſerpina magnæ deæ uocatæ fuerunt,ut docet Pauſ. qui & illas δέσποινας ab Eleis ait appellari. Heſychius uerò & ipſe Cererem alijs etiam nominibus nuncupat, ut φιλευσκίς, & φισόργις. De Eriſichthone uerò Theſſalo, qui cum Cereris lucũ ſuccidiſſet, in eam miſer famẽ deuenit,ut proprijs membris non abſtinuerit,fabulam Ouid.in VIII.Metam.enarrat.

TRIPTOLEMVS.

A TRIPTOLEMVM Cereri ſubdidimus, ueteres imitati, qui idem fecere, ut Phurnutus & Ouid. in Faſtis, & in Metam. De Triptolemo uerò uariè traditur. Siquidem Argiui, qui de uetuſtate cum Athenienſibus certabãt, ut cum Phrygibus Ægyptij, Pelaſgum apud ſe tradunt, Cererem Argos poſt raptam Proſerpinã profectã, hoſpitio ſuſcepiſſe, ubi Chryſanthis de filia eam certiorẽ fecit. mox Trochilũ Cereris ſacerdotẽ, ob Agenoris odiũ ex Argis in Atticã aufugiſſe, ibiq́; uxorẽ duxiſſe Eleuſinen, ex qua Eubuleũ Triptolemũq́; liberos ſuſcepiſſe ferunt. & hæc quidẽ Argiui. Athenienſes uerò Triptolemũ Celei filiũ, primum mitiores fructus coluiſſe contendunt. Muſæus poeta (ſi hæc quoq; Muſęi poemata credẽda ſunt) Triptolemũ Oceano Terraq́; genitũ cecinit. Sed Orphei uerſibus proditum eſt, Eubuleũ & Triptolemũ patre Dyſaule fuiſſe ortos (ſedenim hi uerſus Orphei non eſſe uidentur.) quibus duobus, quoniã filię raptũ indicarunt, Ceres frugum ſationẽ dederit. Chœrilus Athenienſis poeta, fabulam Alopem docuit, in qua ait, Cercyonẽ ac Triptolemũ fratres ex Amphi-
B ctyonis filia genitos, quorũ alterum Rharo: alterũ, id eſt Cercyonẽ Neptuno peperit. & quidẽ adhuc ex Pauſ. Porrò & Suidas ita: Rharus, inquit, filium habuit Celeum, ex quo genitus Triptolemus. Sed cum Rharus errantem Cererem, ac Proſerpinam quærentẽ hoſpitio ſuſcepiſſet, in huius beneficij gratiã Ceres Rhari nepotẽ Triptolemũ frumenti culturã edocuit. hinc Rharius campus, in quo Pauſ. ſcribit primum ſemina iacta fuiſſe, ibiq́; primum fruges proueniſſe. Rharium quidẽ campum in Eleuſine Stephanus reponit, unde etiã ſit Ceres Rharia appellata. Seruius lib. primo Georg. Eleuſin, ait, ciuitas eſt Atticæ prouinciæ, nõ longe ab Athenis, in qua cum regnaret Celeus, & Cererem filiã quærentem liberaliſſimè hoſpitio ſuſcepiſſet, illa pro munere oſtendit ei omne genus agriculturę. filium etiam eius Triptolemũ recens natum per noctem igne fouit, & per diem diuino lacte nutriuit, & cum alatis ſerpentibus ſuperpoſitum per totũ orbem miſit, ad uſum frumentorũ hominibus indicandũ:

Angues Triptolemi ſtrident, & ſquammea curuis
Colla leuant aſtricta iugis, lapſuq; ſereno
Erecti, roſeas tendũt ad carmina criſtas.

Idem & Io. Zezes grammaticus in cõment. in Heſiodi opera & dies, qui & allegoriã fabulæ explicat. Phurnutus Triptolemum Eleuſinium ait à Cerere edoctũ ſerendi rationem, per orbem terrarum monſtraſſe, uectum Cereris curru ab alatis ſerpentibus: Triptolemumq́; nuncupatũ, quaſi qui tereret hordeum, ὁ τρίψας τὰς ὄλας. ὄλαι enim hordea ſignificant.

Scribit

Scribit præterea Hyginus, quo tẽpore Carnabuta rex Getarũ erat, A
Cererẽ ſua beneficia largitam eſſe hominibus: Triptolemũq́, cuius ipſa fuerat nutrix, in curru draconũ collocatũ (qui primus hominũ una rota dicitur uſus, ne curſu moraretur) iuſſiſſe omnium nationũ agros circumeuntẽ ſemina partiri, quo facilius ipſi poſteriq́ eorum à fero uictu ſegregarentur. qui cum perueniſſet ad eum Getarum regem, ab eo primũ hoſpitaliter acceptus: deinde non ut beneficus aduena & innocens, ſed ut crudeliſſimus hoſtis inſidijs captus, aliorum dum paratus eſt producere, ſuam penè perdidit uitam. Cernabutæ enim iuſſu, cum draco unus eorum eſſet interfectus, ne cum Triptolemus ſenſiſſet inſidias parari, currus præſidium ſibi conſtituere ſperaret, Cererem ferunt eò ueniſſe, & erepto adoleſcenti curru, dracone altero ſubiecto, reddidiſſe, regemq́ pro cœpto maleficio pœna non mediocri affeciſſe.

SYNTAGMATIS DECIMI QVARTI FINIS.

De Dæmonibus, Genijs, La-ribus, caeterisque, ac de Pane, Themide, et Lamiis, &c. ad Socinum Bentium Medicum et Philosophum, Syntagma XV.

Diſertiſsime mi Socine Benti,
Antiſtes ſapientiæ, & peritus
Artis Pergameæ, ſimulq; Coæ:
Conſcripſi tibi Dæmonas Pelaſgi
Quos dicunt, Genios uocant Latini,
Ipſos multiplici ſubinde uoce,
Et Manes, Lemuresq; nuncupantes,
Et Faunos, Inuos, Lares, Penates,
Et quæ nomina colligo hoc libello.
Quæ ſi non fuerint bene explicata,
Tu, qui me Stygio additum tyranno
Suſtentas medica frequenter arte,
Ignoſcas rogo, deinq; me tuere.
Sic ſint proſpera cuncta, liberiq;
Maiores referant, auum, patremq;.

LILIVS GREG. GYRALDVS Socino Bentio, Medico & Philoſopho, S. P. D.

A *CVM permulta me Socine Benti aliàs ſemper deterruerũt, quo minus uobis magnis Philoſophis mea ſcripta legenda mitterẽ: tum illud, quòd uos uideã aliud dicendi genus amplecti, quàm ij faciant qui manſuetiores Muſas conſectantur. Nihil enim uos, niſi quod ratio ipſa & natura ſuis legibus præſcripſerit, cõplectimini: noſtrũ uerò totum ſcribendi genus in ueriſimili perſuaſione cõſiſtit, & ueterũ ac probatorũ auctoritatibus innititur, plerũq; hoc uel illud pro re et tẽpore probantes, Academicorũ more, ut lector quã uelit cunq; partẽ, ſententiãq; apprehẽdere poſsit. Quare cum ſuperioribus diebus meũ hoc inſtitutum ſecutus, de Dæmonibus, cæteriſq; eiuſmodi à gẽtibus deis habitis Syntagma confeciſsem, uiſum eſt mihi hanc omnem partem legendam tibi mittere, ut cum tibi de his, in tuis ſubtilioribus lucubrationibus agendum contigerit, uno intuitu collecta poſses conſpicere, & decerpta melius ac enucleatius tractata conſcribere. Accipe igitur mi Socine, hoc noſtrum, qualecunq; eſt: ut uel hac ſaltem ratio*

ne & exiguo hoc munere intelligas, quòd præ me feram grati animi ſi- A
gnificationem, ob tot, tantaq́ue in me ac meos collata beneficia, utcunq́ue
ſeruatam. Accipe inquam, ea lege, ut legas, & legendo ita caſti-
ges, ut mea tua eſſe uideantur. Vale.

DAEMONES, ET CAETERI.

DAEMONIS uocabulũ apud ueteres latè deſumptum eſſe uidemus. nam & pro deis ipſis ſupremis, & pro cœleſtibus atq́ue aereis perſæpe obſeruauimus. Nos primùm de nomine agemus: deinde appellationes, ut inſtitutum eſt noſtrum, exponemus. Mittam nunc illa philoſophis & theologis, qui ſint, non ſint, diſputant. Nos Chriſtianam pietatem ſectantes, nihil dubitamus. Dæmones igitur uocabulum putat in Cratylo Plato, ex Heſiodi ſententia, quaſi δαήμονας dici, hoc B
eſt prudentes ac ſcientes, iuxta antiquum Græcorum ſermonem: quo fit (ait Socrates) ut Heſiodus, cæteriq́ue poetæ permulti præclarè loquantur, quicunq́ue aiunt, quòd poſtquã bonus aliquis uita functus eſt, maximã dignitatẽ præmiumq́ue ſortitur, fitq́ue Dęmon ſecundum ſapientię cognomentũ. ita & ipſe aſſero, dæmona, id eſt ſapientem, omnẽ eſſe hominẽ quicũq́ue ſit bonus: eumq́ue Dæmonicũ eſſe, id eſt, ſapientem & felicem, uiuentem atq́ue defunctum, rectéq́ue Dæmonem nuncupari. hæc fermè Socrates, ſeu potius Plato. Poſſidonius in lib. de Heroibus & dæmonibus, quia ex ætherea ſubſtantia partita atq́ue diuiſa qualitas illis eſt, ἀπὸ τοῦ δαίειν, hoc eſt urere, ſeu ἀπὸ τοῦ δαιομένου, hoc eſt, μεριζομένου, id eſt diuiſo et partito, eos denominatos tradit. quod & Macrob. repetit in Sat. Euſebius nec Platonis, nec Poſſidonij ſententiam ſuſcipit, & Dæmonas ait dici παρὰ τοῦ δαιμαίνω, quod exterreo & pauefacio ſignificat. Pluribus tamen exemplis Steuchus Eugubinas, amicus meus, aſtruere nititur, hoc uocabulum in linguam græcam ex hebræa migraſſe, à Shadaim: prioreq́ue ablata ſyllaba, Daimones fieri. De dæmonum uerò natura nihil ego ſtatuo: ſed nec loquar quidem, niſi quæ pia decernit religio, & patrum ſententia, quæ malos omnes dæmones ſtatuit: nec mihi hoc loco dicendum, quæ cùm alij prodiderunt, tum Proclus in Cratylo, & alibi de formarum & figurarum uarietate deorum & dæmonum, quæ hominibus ſæpiſſimè uiſæ dicuntur. nam & noſtri, ſpe

A ſtri, ſpectra & ſimulachra aerea eſſe docent. Plato in Philoſopho, ſeu Epinomide, cum de ſupremis deis locutus eſſet, ita ſubiungit: Deinceps uerò ſub his dæmones, genus aereum, in tertia mediaq́ꝫ regione, qui interpretationis cauſa ſunt, collocatos fatendum, orationibus colere gratia laudabilis interceſſionis interpretationiſq́ꝫ debemus, & reliqua. Idem in Sympoſio, dæmones inter deos & homines reponit. In Cratylo, ut dictum eſt, ex Heſiodi ſententia homines in deos relatos ſtatuit, & dæmonas uocat. Ita enim canit Heſiodus,

ἀέρα θ' ἑσσάμενοι πάντῃ φοιτῶντες ἐπ' αἶαν. hoc eſt,

Aeraq́ꝫ induti tota tellure uagantur.

Variè tamen in Timæo ſtatuere uidetur: & Apuleius nonnihil interdum à Platone euariare uidetur, ut pòſt docebimus: Hierocles item in aureo commentario, aurei Pythagoræ carminis. angelos enim, & heroes, & genios ſtatuit, mox deorum filios Heroas appellat. at uerò Orpheus in hymnis, dæmona inter cætera uocat ipſum *ζῆνα μέγαν πολύπλαγκτον*: id eſt, Iouem magnũ multiſtrepum. In poemate uerò ad Muſæum, dæmonas ita diſtinxit, in dæmonas cœleſtes, aereos, aqueos, terreſtres, infernos, id eſt ſubterraneos & circuitores, ſeu uagos. Hoc eſt, *δαίμονας οὐρανίους, καὶ ἠερίους, καὶ ἐνύδρους, καὶ χθονίους, καὶ ὑποχθονίους, ἰδὲ πυριφοίτους*, uel ut alij legunt, *περιφοίτους*. Sed & Chalcidius in Platonis Timęum, Dæmonas ait cùm ætherios eſſe, tum aerios, tum terreſtres: & cætera fermè quæ Platonici reliqui. Alij dæmonas ita diſtinguere maluerunt, in fabuloſos, poeticos, & naturales: alij in angelos bonos & malos, ut Numenius & Proclus, Porphyriuſq́ꝫ: ſanius hi quidem, ſed uiderint

B tamen, ne in uanas gentium ſuperſtitiones prolabantur. Philon autem hebræus in libro de Mundo, ab his diuerſa ſentit: qua in re & illum nonnihil errare noſtris quibuſdam uiſum eſt. libet hoc loco Iſidori uerba ex VIII Etymol. aſcribere: Dæmonas, inquit, à græcis dictos aiunt, quaſi *δαήμονας*, id eſt peritos, ac rerum præſcios. præſciunt enim futurorum multa: unde & ſolent reſponſa aliqua dare. Illis quidem ineſt rerum cognitio pluſquam infirmitatis eſt humanæ, partim ſubtilioris ſenſus acumine, partim experientia longiſſimæ uitæ, partim per dei iuſſum angelicà reuelatione. Hi corporum aeriorum natura uigent. ante tranſgreſſionem quidem cœleſtia corpora gerebant: lapſi uerò, in aeriam qualitatem conuerſi ſunt: nec aeris illius puriora ſpacia, ſed iſta caliginoſa tenere permiſſi ſunt, qui eis quaſi carcer eſt uſq́ꝫ ad tempus iudicij. Hi ſunt præuaricatores angeli, quorum diabolus princeps eſt: & cætera, quæ idem Iſidorus exequitur. Sed enim commune eſt græcis & latinis uocabulum Angelorum, qui Malachim ab Hebræis dicuntur. Exiſtima-

ſtimauit Philon eoſdem angelos Hebræis eſſe, qui gentium philoſo A
phis ſunt dæmones. At nos plura mittamus, qui deos gentiũ referre
& ridere tantummodo uolumus, ne & nos fortaſſis in abſonam ali
quam gentilitatis opinionem incauti decidamus: à qua re maximè
abhorremus, id tantum animo fixum ratumq́ habentes, quòd Dei
optimi maximi & ſeruatoris noſtri religione permiſſum eſt, & pla-
citum: nec ſecus quicquam, unquam, ut à principio profeſſi ſumus:
etiam ſi quid ignoratione & imprudentia lingua peccaret, nec id
animo ſentire, nec eloqui certum decretumq́ habemus. Dæmones
igitur à latinis Genij uocantur, de quibus hic agendum.

GENIVS.

GENIVS, ut D. Auguſtinus lib. ſeptimo ex Varronis ſen-
tentia ait, deus eſt, qui præpoſitus eſſe, ac uim habere
omnium rerum gignendarum credebatur: quo modo
uidetur Cebes Thebanus philoſophus in tabula ſuum
poſuiſſe ſenem dæmona, id eſt Genium, in primi circuitus porta.
ſed & alio modo Genius dicitur, deus naturæ cuiuſq;. Plutarchus B
Genium eſſe ſcribit, qui unicuiq; mortalium inſit. Vide ipſius Pro-
blemata. Cenſorinus, Genium deum ait, cuius in tutela, ut quiſq; na
tus uiuit: ſiue etiam, quòd ut generamur curat: ſiue, quòd unà gigni
tur nobiſcum: ſiue etiam, quòd nos genitos ſuſcipiat ac tueatur. Cer
tè à gignendo Genius appellatur. Feſtus, Genium eſſe ſcribit,
qui uim obtinet rerum omnium gerendarum. Aufuſtius ait: Geni
us eſt deorum filius, & parens hominum, ex quo homines gignun-
tur: propterea Genius meus nominatur, quia me genuit. Alij Geni
um eſſe putauerunt uniuſcuiuſq; loci deum. Seruius ita tradit, Geni
um numen eſſe, quod nobis naſcentibus datur. Vergilius,
Incertus Geniumne loci, famulumne parentis
Eſſe putem. de ſerpente loquens. Hinc Perſius:
Pinge duos angues. Serpentis etenim imagine Genius interdum
effingebatur, interdum puerili uel iuuenili forma: interdum etiam
ſenis, ut apud Cebetem. Coronabatur uerò platani folijs, ut-
poté arboris genialis. Albius Tibullus poeta ita ſuis uerſibus e-
xornat:

Ipſe ſuos adſit Genius uiſurus honores,
Cui decorent ſanctas florea ſerta comas.
Illius è puro deſtillent tempora nardo,
Atq; ſatur libo ſit, madeatq; mero. In uetuſtis nonnullis mo-
netis Traiani, & Adriani, aliorumq́ principum, Genius pateram
dextra

A dextra ſupra aram porricere, quæ ara eſſet ſertis ornata: læua uerò manu propendulum flagellum, uel ſimile quiddam tenere uidebatur. Sedenim & in alijs Adriani inſcriptionibus, talem epigraphen comperi: GEN. P. R. hoc eſt, Genio populi Romani. ubi imago cernebatur hominis militaris, cum ueſte ad cruris medium circumuoluta: dextera pateram in morem ſacrificantis habebat, læua cornucopiæ. ſed pro Principis arbitrio. Vnde & nos antiquarijs, & harum rerum ſtudioſis, nomiſmata mittamus. Genio res ſacra fiebat mero ac floribus. Perſius,

Funde merum Genio. Horat. in Epiſtolis,

Floribus et uino Genium memorem breuis horæ. Genius in Aulular. Plauti ita inquit: Huic filia una eſt, ea mihi quotidie thure, aut uino, aut aliquo ſemper ſupplicat. Quid uerò cauſæ fuerit, ut merum Genio funderetur, nec hoſtia faciendum antiqui putarent, Varro cauſam explicat in eo libro cui titulus eſt Articulus, ſiue de numeris: & Cenſorinus. Id moris, inquiunt, inſtitutiq; maiores noſtri tenuerunt, ut cum die natali munus annale Genio ſoluerent, manum à cæde ac ſanguine abſtinerent, ne die qua ipſi lucem accepiſſent, alijs demerent. Deniq; Delij Apollinis γενήτορ☉ aram, ut Timæus auctor eſt, & Cloacius, nemo hoſtiam cædit. hæc illi. Addit & Cenſorinus, quod Genio facto neminē oportebat antè guſtare, quam eum qui feciſſet. Horatius tamen ad Ælium Lami

B am lib. tertio Carm. ita canit,

Cras Genium mero Curabis & porco bimeſtri. quo loco uictima adhibetur. Quidam præterea Genium omnium gignendarum rerum deum exiſtimarunt. Genius, ait Cenſorinus, ita nobis aſſiduus obſeruator appoſitus eſt, ut ne puncto quidem temporis longius abſcedat, ſed ab utero matris acceptos, ad extremum uitæ diem comitetur. Arrianus de Epicteto: Vt cuſtodem, ait, adhibuit unicuiq; proprium dæmona, & tradidit ei cuſtodiendum, cuſtodem peruigilem & incorruptum, &c. Marcellinus lib. hiſtor. XXI. Quod interdum affuiſſe ſibi ſquallidus exiſtimabatur, & putabatur Genius eſſe quidam, tutelæ ſalutis appoſitus, eum reliquiſſe mundo citius digreſſum. Ferunt enim theologi, in lucem editis hominibus cunctis, ſalua firmitate fatali, eiuſmodi quædam uelut actus rectura numina ſociari, admodum tamen pauciſſimis uiſa, quos multiplices auxere uirtutes: & cætera, quæ durus quidem ſcriptor, ſed doctus tamen, exequitur. Alij demum Genios elementa dixerunt: alij duodecim ſigna cœleſtia, cum Sole & Luna. Quidam tres illos deos Capitolinos, Iouem, Iunonem, Mineruam putauere. Sed hæc ſunt à curioſis perquiſita: nos ad

DD 3 reliqua

reliqua deſcendamus. Euclides Socraticus philoſophus, duplicem A
omnibus Genium attributum putauit. Empedocles quoq; & Me-
nander, duos ſimiliter Genios, protinus ut in lucem quis editus eſt,
dari putarunt. Menandri hi ſunt ſenarij,
ἅπαντι δαίμων ἀνδρὶ τῷ γενομένῳ,
ἅπαντος ἐςὶ μυςαγωγὸς τοῦ βίου. Idem apud Lucillium in lib. Sa-
tyrarum nono licere cognoſci, ait Cenſorinus: bonum hunc, ma-
lum illum (ut reor) exiſtimans. Malum deum ſuum iratum uocat
Terentius: bonum deum propitium ſuum Næuius uocauit, quo
uidelicet modo noſtri bonum & malum angelum & cuſtodem
appellare conſueuere. Græci *ἀγαθὸν θεὸν*, & *ἀγαθὸν δαίμονα*. ma-
lum uerò, *ἀλάστορα, παλαμναῖον*, & *κακοδαίμονα*. Hinc Valer. Ma-
ximus libro primo de Caſſio Parmenſi, qui exiſtimauit ad ſe ue-
nire hominem ingentis magnitudinis, coloris nigri, ſquallida bar-
ba, & capillo demiſſo: interrogatumq; quisnam eſſet, reſpondiſſe,
κακοδαίμονα. Ita & Plut. de Bruto, in eius uita, cum ei ſimiliter appa
ruiſſet, Tuus ſum (inquit) Brute Genius malus, id eſt *δαίμων κακός*.
meminit & Appianus, & Florus. Plut. in eo qui *περὶ εὐθυμίας*, id eſt
de animi trãquillitate inſcribitur. Idem de duobus Genijs affirmat.
Scribit Cenſorinus, à nonnullis binos Genios in his duntaxat do-
mibus, quæ maritę eſſent, colendos creditum eſſe. Seruius gramma B
ticus ſuper ea Vergilij uerba, Quiſq; ſuos patimur manes: Cum (in
quit) naſcimur, duos Genios ſortimur: unus eſt qui hortatur ad bo
na, alter qui deprauat ad mala. nec incongruè dicuntur Genij, quia
cũ unuſquiſq; genitus fuerit, ei ſtatim obſeruatores deputant: qui-
bus aſſiſtẽtibus poſt mortẽ, aut aſſerimur in meliorẽ uitam, aut con
demnamur in deteriorem: per quos aut uacationẽ meremur, aut re
ditum in corpora. ergo Vergilius Manes, Genios dixit, quos cum
uita ſortimur. Alij Iunonem & Genium ſingulis dederunt, quod
pluribus ex diuerſis auctoribus oſtendit Politianus. Sed & cætera
de Genijs proſequamur. Martianus lib. ſecundo de nuptijs Mercu
rij & Philolog. ita ſcribit: Sed quoniã, inquit, unicuiq; ſuperiorum
deorum ſinguli quiq; deſeruiunt, & illorum arbitrio, iſtorumq; co
mitatur (id eſt cœlitum & ſecundorũ deorum) & generalis omniũ
præſul, & ſpecialis ſingulis mortalibus Genius admouetur, quẽ eti
am prẹſtitẽ, quod prẹſit gerũdis omnibus, uocauerũt. nam et popu
li Genio, cum generalis poſcit, ſupplicãt: & unuſquiſq; gubernato-
ri proprio dependit obſequiũ. Ideoq; Genius dicit, quoniã cũ quis
hominũ genitus fuerit, mox eidem copulatur. hic tutelator, fidiſſi-
musq; germanus, animos omniũ mẽteſq; cuſtodit. et quoniã cogi-
tationum arcana ſapere annunciat poteſtati, etiam Angelus poterit
nuncu-

A nuncupari. hos omnes græci Dæmonas dicunt, ἀπὸ τοῦ δαήμονας εἶν. Latini Medioximos uocitarunt, qui quidem omnes minus luci dæ ſplendidæq́ naturæ, quàm illi cœleſtes, ſunt: nec tamen ita ſunt corpulenti, ut hominum capiantur obtutu. hæc fermè Martianus. Hinc & Tertullianus, ut puto, & deum, & hos ſpiritus, corporeos aliquo modo exiſtimauit. Sed nos præterea ſequamur. Apuleius in libro de Deo Socratis, Dæmonibus hanc definitionem attribuit, quem etiam ſecutus eſt D. Auguſtinus. Dæmones ſunt, inquit, genere animalia, ingenio rationabilia, animo paſſiua, corpore aerea, tempore æterna. quam deſcriptionē cum planius explicaſſet, monſtraſſetq́ hominis animā adhuc in corpore poſitam dæmona nuncupari, ideóq́ etiam dici εὐδαίμονας eos qui beati forent, & quibus bonus contigiſſet Genius: tum de Genijs quædam locutus ſubiungit, eos abiuratis corporibus ſuis Lemures, Laruas, Lareſq́ uocari, ut etiam in deis Manibus dicturi ſumus. Idem Apuleius præterea in libro de dogmate Platonis: Dæmones, inquit, quos Genios & Lares poſſumus nuncupare, miniſtros deorum arbitrantur, cuſtodeſq́ hominum & interpretes, ſi quid à deis uelint. Sed de cuſtodibus paulo ſuprà actum eſt. Alij nonnulli extitere, qui Genios animas quorumcunq́ rationales interpretati ſunt: quo modo & per
B Genium alicuius iurare intelligunt, quod maximum fuit apud ueteres iuramentum, per principis Genium iurare, ut planè Iuriſconſulti & Tertullianus oſtendunt. Suet. Tranquillus in Caligula ait, multos à Caligula ſupplicio affectos, qui per eius Genium peierauerant. Lactantius Firmianus libro II. Diuin. inſt. de dæmonibus agens: Geniorum, inquit, ſibi nomē aſſumunt, ſic enim latino ſermone dæmones interpretantur. Hos utiq́ Hermes Triſmegiſtus ἀγγέλους πονηρούς, hoc eſt angelos malignos uocauit. Aliquādo tamen etiam ſimplici uoce dicūtur πονηροί: ut CHRISTVS Dominus ad patrem in prece quotidiana appellat. Sunt etiam in genere angelorum, quos δυνάμεις, hoc eſt uirtutes, uel poteſtates, Magi & ſapientes Chaldæorum appellant: inter quos, ut M. Pſellus tradit, κοσμαγοὶ repoſiti ſunt, quaſi tu dicas mundū agentes. Sunt item qui ἀμείλικτοι, hoc eſt qui mulceri non permittunt animas illecebris & affectibus. Porrò Genius Genio alius alij præſtare creditus eſt, uirtute, ſapientia, uiribus. unde eſt illud apud Plut. de Octauio Auguſti & M. Antonij Genijs, quorū alterius, id eſt, M. Antonij, reformidabat alterum, hoc eſt, Octauij Auguſti. Sed nec humiliora omittamus. Genius Natalis deus nuncupari uidetur à Tibullo poeta. nam cum de Genio loqueretur, ita Elegiam ad Cherinthum claudit,

At tu Natalis quoniam deus omnia ſentis,

Annue, quid refert clam'ue palam'ue roget. A

Demum à Genio Genialis dies uocatur, quoniam in die natali lætitiæ & hilaritati operam in primis dabant antiqui, & Genio indulgebant. unde & cum naturæ obſequimur, indulgere Genio: & è contrario, defraudare Genium dicere conſueuimus. ut illud, Genialis agatur iſte dies: quòd ſcilicet, ut Laberius mimographus dicit, Genius generis deus ſit, uentri qui pareat. Ad hæc, quoniam naturæ deus exiſtimabatur Genius, Genialis lectus maritalis eſt appellatus, in quo opera detur generandis liberis. Sext. Pompeius: Genialis, inquit, lectus qui nuptijs ſternitur, in honore Genij. Catullus in Epithal. Pelei & Thetidis:

Puluinar uerò diuæ Geniale locatur
Aedibus in medijs.

Solemus quoq; dicere non modò homines natos bono uel malo Genio, ſed & urbes, & res cæteras: quin etiã libros. & propter id Val. Martialis non inconcinnè cecinit,

Victurus Genium debet habere liber.

Quare iam ſatis de Genijs. deinceps Penates, & Lares, cæteramq; turbam eiuſmodi deorum interpremur.

PENATES.

PENATES dei qui dicebantur à Latinis, quo nomine à Græcis appellarentur, non ſatis conſtat. Dionyſius Alicarn. in primo hiſtor. à diuerſis eos ſcribit diuerſis nominibus in græcam linguam conuerſos eſſe. Alij, inquit, patrios appellant, id eſt, πατρῴους: alij γενεθλίους. Fuere qui κτησίους, quiq; μειλιχίους. quidam & ἑρκείους, alij & ἐφεστίους: & horum unuſquiſque ſecundum quod aliquid eos contingeret, uidetur nomen dediſſe. Sed enim Caſſius Hemina, Samothracas deos eoſdem exiſtimauit, qui & Penates, & Magni dei: quod & Macrobius refert. Sed de Samothracibus idem qui ſuprà Dionyſius Alicarn. plura in eodem primo hiſtor. ex Calliſtrato uetuſto ſcriptore, itemq; ex Satyro, & Arctino poeta prodidit, & nos in Cabiris nonnihil. Varro humanarum libro ſecundo, Dardanum refert deos Penates ex Samothrace in Phrygiam, & Æneam ex Phrygia in Italiam detuliſſe. Alij Tarquinium Demarathi Corinthij filium, Samothracis religionibus myſticè imbutum, uno templo, ac ſub eodem Samothracas deos coniunxiſſe uolunt. Scribit Varro de Ling. lat. quod terra & cœlum, ut Samothracum initia docent, ſunt dei magni: & hi quos dixi, multis nominibus. nam neq; quas Samothracia ante B

portas

A portas ſtatuit, duas uiriles ſpecies æneas, dei Magni: neq; ut uulgus putat, hi Samothraces dei, qui Caſtor & Pollux. Sic hi mas & fœmina, & hi quos augurum libri ſcriptos habent, ſic diuipotes ſunt pro illo, qui Samothraces θεοὶ δυνατοί, hæc duo Cœlum & Terra, quòd anima & corpus, humidum & frigidum. hæc uerò de Samothracibus. Redeo ad Penates. Idem Varro, ut eſt apud Arnobium: Penates, ait, qui introrſus atq; in intimis penetralibus cœli deos eſſe cenſet, quos loquimur, nec eorum numerum nec nomina ſciri. hos Conſentes & Complices Hetruſci aiunt, & nominant: quòd unà oriantur, & unà occidant, ſex mares, & totidem fœminas, nominibus ignotis, & miſerationis parciſſimæ, ſed eos ſummi Iouis conſiliarios ac principes exiſtimari. Nec defuerunt qui ſcriberent, Iouem, Iunonem, ac Mineruam, deos Penates exiſtere, ſine quibus uiuere ac ſapere nequeamus, ſed qui penitus nos regant, ratione, calore ac ſpiritu. Hyginus patrios deos Penates, id eſt, θεοὺς πατρῴους uocari tradidit: atq; ideo à Vergilio dictum,

Dei patrij ſeruate domum. Item,

Patrijq; Penates.

B Nigidius libro decimonono de Deis requirit, num dei Penates eſſent Troianorum, Apollo & Neptunus, qui muros ei urbi feciſſe dicuntur: & num eos in Italiam Æneas adduxerit. idem & Cor. Labeo in libro de Deis penatibus prodidit. Sunt tamen qui diuerſos faciunt. Sed & θεοὺς μεγάλους, id eſt magnos deos apud Vergilium, Penates deos Macrobius interpretatur: alij alia, quæ ab eodem Macrobio traduntur. Idem tamen Nigidius rurſus, ut refert Arnobius in tertio aduerſus Gentes, in libro ſexto exponit, & decimo, diſciplinas Hetruſcas ſequens, genera eſſe Penatium quatuor, & eſſe Iouis ex his alios, alios Neptuni, inferorum tertios, mortalium hominum quartos dixit. Cæſius & ipſe aſſequens, Fortunam arbitratur, & Cererem, Genium Iouialem, ac Palem: ſed non illam fœminam, quam uulgaritas accipit, ſed maſculini neſcio quem generis miniſtrum Iouis, ac uillicum. De figura uerò eorum & forma, Timæus quidem hiſtoricus ſcribit, eos lituos ferreos & æreos, & Troianum uas quoddam fictile fuiſſe, eaq; in occultis & reconditis Lauini iacuiſſe ſacra. Audiuiſſe uerò ſe dicit ab incolis. hinc Varro de lingua Latina: Oppidum quod primum conditum in Latio, ſtirpis Romanæ Lauinium: nam ibi dei Penates noſtri. Subdit Dionyſius, immo Lapus in eius interpretatione (ea enim uerba adeò mihi confuſa uidentur, ut per defectum græci codicis coactus ſim ea interpolata hic afferre.) ait igitur, in templo obſcuro & humili, quod erat non procul à foro Romano, duas duorum Troianorum imagines ſe uidiſſe, duorum iuuenum

num ſedentium, habentiumq́ pila in manibus, uetera eius artis opera, quibus eſſet inſcriptio, D. PENATES. Similesq́ uetuſtis in templis pleriſq; conſpici iuuenes militari habitu, cultuq́. addo ego, etiam in nomiſmatibus quibuſdam antiquis adhuc huiuſmodi imagines conſpici. Porrò Macrobius, ædem deorum Penatium in ea parte Palatini montis fuiſſe ait, quæ Boream ſpectans, Velia dicebatur. Liuius item in V. Decad. ſcribit: Ædes deorum Penatium in Velia de cœlo tacta eſt. Penates autem dicti ſunt, ut M. Cicero dicit, à penu, ſiue ab eo quòd penitus inſident, ex quo etiam penetrales dicebantur. hinc & Feſtus ait, Penetralia eſſe Penatium deorum ſacraria. Vergilius, A

Aeternumq́; adytis effert penetralibus ignem.

Hinc & dei Penetrales dicti. Catullus:

Pubes græca Penetrales deſeruiſſe deos.

Macrobius Penates ſic uocatos arbitratus eſt, quòd per eos penitus ſpiremus, per quos & corpus habeamus, & per quos rationem animi poſſideamus. Seruius gammaticus in eos Vergilij uerſus,

Aedibus in medijs, nudoq́; ſub ætheris axe,

Ingens ara fuit, &c. Penates ait omnes deos eſſe, qui domi coluntur, unde & pro domibus ipſis ſæpe ponuntur. Sanè legimus & publicorum & priuatorum penatium mentionem à ſcriptoribus habitam, ut à Liuio in tertio: quin & cœli, terræ, urbium & ædium penates dictos annotauimus. Penatis etiam ſingulari numero Labeo Antiſtius dici putauit, quia pluraliter Penates dicantur: cum & proportio etiam patiatur Penas dici, ut Optimas, Primas, Antias. Sed hæc nihil, uel parum, ad inſtitutum: ut hoc ad curioſitatem pertinet, Hirundinũ genus deis penatibus & Veneri, quę ipſa quoq; è numero Penatium putabatur, charum exiſtimatũ eſſe ab antiquis, ut eſt apud Ælianum. B

LARES.

LARES ſunt dei domeſtici: unde & Lares pro ædibus ipſis, ut etiam Penates dicti. hinc & Lar familiaris, qui ab antiquis, teſte Plauto, in canis figura efformabatur. Plutarchus in Problemat. Cur, inquit, Laribus, quos propriè Præſtites uocant, canis aſſiſtit, ipſi aũt Lares canũ ueſtibus ueſtiuntur. idẽ & Macrobius ſcribit. Cauſam exponit Plut. Atq; ideo ualde cõſiderandum puto, quid tandem ſibi Cornutus ſeu Probus grammaticus in Perſij Satyris uoluerit, cum ſcribit: Succinctis Laribus, inquit, quia Gabino habitu cynomia, id eſt canina pelle dei

Penates

A penates formabantur, obuoluti toga ſupra humerum ſiniſtrum, & ſub dextro. Larium mater Mania putata eſt, ut Varro & Macrobius ſcribunt. Ouidius in Faſtis, Lares Mercurij & Laræ nymphæ, quæ & Muta dicta eſt, filios ait: Lactantius & Auſonius, Larundæ. De Lara uerò, ſiue Larunda, hæc fabula narratur, quòd nympha hæc Tiberiona fuerit, cui ab Ioue lingua ſit abſciſſa, quòd Iuturnæ cum Ioue coitum Iunoni indicaſſet. hanc Mercurio iuſſit, ut ad inferos deferret. inter eundum, forma puellæ illectus Mercurius, rem cum ea habuit: unde nati ſunt gemini Lares. Scribit Arnobius, Lares uicorum atq; itinerum deos eſſe, ex eo quòd Græci uicos cognominant Lauras. Nigidius, modò tectorum domuumq́; cuſtodes, modò Curetas illos qui occultaſſe perhibentur Iouis æribus aliquando uagitum, indigetes Samothracios, ut eſt apud Arnobium. Varro nunc Manes ait, unde & eorum mater Mania: nunc aerios ait deos, & heroas: nunc laruas Lares dicit, quaſi quoſdam genios defunctorum. quin & quod Lares uicos & compita ſeruarent, in quorum honorem ludi compitalicij celebrabantur. Pilæ, ait Feſtus, effigies uiriles & muliebres ex lana, Compitalibus ſuſpendebantur in compitis: & hunc diem feſtum eſſe B deorum inferorum, quos uocant Lares, putarunt: quibus tot pilæ, quot capita ſeruorum: tot effigies, quot eſſent liberi, ponebantur, ut uiuis parcerent, & eſſent ijs pilis & ſimulachris contenti. hæc Feſtus. Macrobius uerò primo Saturn. planius de his agit, de compitalibus agens: Reſtituti ludi, inquit, à Tarquinio Superbo Laribus ac Maniæ, ex reſponſo Apollinis: quo præceptum eſt, ut capitibus pro capitibus ſupplicaretur. idq́; aliquandiu obſeruatum pro familiarum ſoſpitate, ut pueri mactarentur Maniæ deæ, matri Larium, quod ſacrificij genus Iun. Brutus Cos. pulſo Tarquinio aliter conſtituit celebrandum. nam capitibus allij & papaueris ſupplicari iuſſit, ut reſponſo Apollinis ſatisfieret de nomine capitum, remoto ſcilicet ſcelere infauſtæ ſacrificationis. factumq́; eſt, ut effigies Maniæ ſuſpenſæ pro ſingulorum foribus, periculum ſi quando immineret familijs, expiarent: ludoſq́; ex uijs compitorum, in quibus agitabantur, Compitalia appellauerunt. Hactenus Macrobius. Fuit Larium ædes Romę uia ſacra, teſte Solino. quidã & in campo Martio ab Æmilio Rugillo prætore dicatam alteram ſtatuunt. P. uerò Victor uicum etiam Romæ Larium fuiſſe ruralium prodit. Sed & Lares familiares fuerunt, ut ex Plauti Aulul. palàm fit, qui & domeſtici dicebantur. Inuenio & hoſtiles Lares appellatos, quòd ab his hoſtes arcerentur, ut Alexand. ait. Solebant uerò pueri, cum bullas deponerent, Laribus eas ſuſpendere. unde eſt illud Perſij,

Bullaq; ſuccinctis Laribus donata pependit. Meminit & Porphyrion,

rion, & Cornutus ſeu Probus, grammatici. Propertius lib. quarto: A

Mox ubi bulla rudi demiſſa eſt aurea collo,

Matris & ante deos libera ſumpta toga. Inde uerò Lares domi coli cœptos ait Seruius, quòd apud antiquos mortui domi ſepeliebantur, quos ut deos domeſticos uenerabantur, ut in Sepulchralibus oſtendimus. Fuerunt & Lares præſtites nuncupati, Ouidio & Plutarcho teſtibus: licet in latino codice Plutarchi perperàm Præſides pro Præſtites legatur. nam in Græco rectè habet. Lares etiã coronari ſolitos legimus. Plin. Et iam tunc coronæ deorum honos erant, & Larium publicorum priuatorumq́ꝫ, & ſepulchrorum, & manium. Quin Plautus in Aulul. Larem familiarem loquentem facit, thure, uino, coronis ſibi quotidie ſacrificari. Ouidius etiam in Faſtis,

Lucifero ſubeunte lares delubra tulerunt,

Hic ubi ſit clara multa corona manu. Iuuenalis in XII,

Laribusq́ꝫ paternis

Thura dabo, atq́ꝫ omnes uiolæ iactabo colores.

Afferebantur & illis frugum primitiæ, quod Horatius aliĳq́ꝫ poetæ ſignificant, ſed ante alios Tibullus iſtis carminibus in primo, cùm B his inquit,

Vos quoq́ꝫ felices quondam, nunc pauperis agri

Cuſtodes, fertis munera ueſtra Lares: tum illis maximè,

Sed patrĳ ſeruate Lares, aluiſtis & ĳdem,

Curſarem ueſtros cum tener ante pedes.

Neu pudeat priſco uos eſſe è ſtipite factos:

Sic ueteres ſedes incoluiſtis aui.

Tunc melius tenuere fidem, cum paupere cultu,

Stabat in exigua ligneus æde deus.

His placatus erat, ſeu quis libauerat uuam,

Seu dederat ſanctæ ſpicea ſerta comæ.

Atq́ꝫ aliquis uoti compos liba ipſa ferebat,

Poſtq́ꝫ comes purum filia parua fauum.

At nobis ærata Lares depellite tela,

Hoſtiaq́ꝫ è plena myſtica porcus hara.

Hunc pura cum ueſte ſequar, myrtoq́ꝫ caniſtra

Vincta geram, myrto uinctus & ipſe caput. Hæc Tibullus. Propertius libro quartò,

Parua ſaginati luſtrabant compita porci. Nam Compitalia in Larium honorẽ inſtituta & celebrata eſſe, etiã alibi dicetur. Fuerunt & Lares nuncupati Permarini, quorum eſt mentio apud Tit.

Liuium

A Liuium x.lib.IIII.Dec.quibus Laribus ædem uouerat L. Æmilius Regillus,in bello contra Antiochum regem,prælio nauali,quę XL. pòſt annis dicata fuerit. Qui uerò eſſent Lares Permarini, à doctis ambigi uideo, nec de his certi quippiam comperi. tantum ariolor, quod ut in domibus publicis priuatisq́ꝫ ac compitis Lares antiqui, ita etiam nauibus ſuos Lares attribuiſſent, unde ſint Permarini Lares. Sed enim et à Laribus Lararia uocata ſunt,ædiculę,ubi Lares & dei priuatim colerentur, quorum mentio ab Helio Lampridio in Alexandro. Lararium tamen non uidetur ſatis antiquum: in ędium enim deſcriptione à Victruuio nō reponit. Scribit Lampridius, Alexandrũ Mammææ Seuerũ in Larario ſuo habuiſſe CHRISTVM & Abramum, Orpheum & Apollonium. Fuere inter literatos, qui Lararia hęc exiſtimarint ſalutatoria cubicula appellari à Plinio. atq; duo habuiſſe ueteres Lararia, in quorum altero deos immortales, deis immortalibus progenitos: in altero diuos, qui ex hominibus in deorum numerũ relati fuiſſent, uenerarentur: quos utroſq; deos, pro ut ferebat occaſio, & ſalutabant, & floribus thureq́ꝫ & cætero thymiamate, & interdũ quoq; uictimis, alijsq́ꝫ rebus ſibi ſuisq́ꝫ propitios faciebant. Sunt demum qui ſcribant, huiuſmodi deos La-
B res apud Ægyptios quatuor fuiſſe, quorum hæc nomina, Dymon, Tychis, Heros, & Anachis. Exiſtimo hęc nomina corruptè legi, pro Dynamis, Tyche, Eros, Anance: id eſt, Vis, Fortuna, Amor, Neceſſitas. Porrò à Laribus laruæ dicunt, ut nõnulli uolũt, noxiæ inferorũ umbræ. Plaut. in Amph. Nã hæc quidẽ ædepol laruarũ plena ſunt. & alibi, Laruæ ſenẽ agitãt. unde laruatus, fures. Sed & larua perſona eſt, ut notiſſimũ eſt. Sed de laruis plenius agendũ in deis Manib.

Sed iam omnem hanc dæmonum ſcenam patefaciamus, eosq́ꝫ è latebris ſuis eruamus, atq; è terra in primis: hoc eſt, quos dicunt græci χθονίους, ἐπιχθονίους, ὑποχθονίους, & καταχθονίους: noſtri uerò tum terreſtres, tum ſubterraneos, & inferos. Epichthonios tamen Heſiodus cœleſtes intellexiſſe uidetur, id eſt ὑπουρανίους, ſi Proclo interpreti ſtandum: quanquam uarius eſt alibi. hos & Animales deos, & mortales uocatos aliquando uidemus. De animalibus deis Ariſtoteles in primis ſcripſiſſe traditur, ut Seruius grammaticus obſeruauit. Labeo & ipſe libros ſcripſit de deis Animalibus, in quibus ait eſſe quædam ſacra, quibus animæ humanæ uertantur in deos, qui appellantur animales, quod de animalibus fiant. Hi autem ſunt dei Penates & Vitales. ſic quidem Labeo. Sed Chthonios deos Artemidorus in libris Onirocriticon memorat, eorumq́ꝫ diuiſionẽ & nomina oſtendit. Quin & Hippocrates medicinæ princeps, in ſuis quibuſdam opuſculis Chthonijs & Hypochthonijs deis uota & ſacra ad expiationem facienda præcipit.

Auctores item qui de re ruſt. ſcripſerunt, ut magicos & ſuperſti- A
tioſos cæteros mittam. Prolixior enim ſim, ſi omnes hic complecti uelim: cum nonnulla tamen ſparſim hoc ipſo libro dicenda ſint, cum ſe obtulerint. Tales uerò fuere Satyri, Satyriſci, Panes, Paniſci, Syluani, Sileni, Fatui, Fatuelli, Fatuæ, Fatuellæ. Connumerantur & inter hos Ephialtæ, & Hyphialtæ: id eſt Incubi, & Succubi. Ephialtæ, qui & Epialtæ: publica hos perſuaſio, ut Macrobius ait, opinatur quieſcentes inuadere, & pondere ſuo preſſos ac ſentientes grauare. Medici uerò morbum eſſe aiunt, qui quieſcentes inuadit. Ephialtes autem dictus ἀπὸ τοῦ ἐφάλλεσθαι, quòd homines inuadat & premat. Alij ab Ephialte quodam dictum uolunt, de quo Homerus libro Odyſſ. undecimo. Themiſon uerò in ſecundo Epiſtolarum πνιγαλίωνα & πνίγμωνα dicit, ἀπὸ τοῦ πνίγειν, id eſt à ſuffocãdo. Fit autem hic morbus, cum redundans caput infeſtat euaporatio, ex uoracitate & cruditate. plura leges apud Cælium Aurelianum Siccenſem, qui latinè Incubonem uocari ait. Idem & Scribonius. Sed nos cætera ſequamur. Fuit item Pales, fuit & Faula, quam Verrius ſcortum Herculis fuiſſe ſcribit, ut eſt apud Lactantium, & Auguſtinum in VI de ciuitate Dei, & Macrobium in B
Saturn. Hanc Plutarch. Phabolam, ſeu Flauiam nuncupat, ut in noſtro Hercule ſcripſimus. Sed enim hos deos, deasq́ue, ſic colligit Martianus in Nuptijs: Panes, Fauni, Fines, Satyri, Syluani, Nymphæ, Fatui, Fatuæq́ue, uel Fantuæ, uel etiam Fanæ, à quibus fana dicta, quòd ſoleant diuinare. Hi & hæ omnes poſt prolixum tempus moriebantur, ut homines: ſed tamen ut præſciendi & incurſandi & nocendi haberent præſentiſſimam poteſtatem. unde ſunt qui eiuſmodi terriculamentis agerentur, à græcis νυμφόληπτοι, & à Latinis lymphati nuncupati. hinc & Panici terrores, de quibus paulo pòſt, hoc eſt in Pane agemus.

Satyri dicti ſunt, ut Macrobius docet, ueluti Sathuni, quòd ſint in libidinem proni, παρὰ τὴν σάθην, quod membrum uirile declarat. hos petulcos in libidinem fuiſſe, etiam D. Hieronymus in Pauli Thebæi uitą teſtatur, & Euſebius in III. Præparationis euangel. eos omnem uenercam uirtutem oſtendere ait. Satyros, ait Phurnutus, ſymbolum eſſe ἐκστάσεως, id eſt mentis exceſſus. dictos uerò ἀπὸ τοῦ σεσηρέναι, id eſt quòd ora aperiant. hos & Scirtos, id eſt σκιρτοὺς, ἀπὸ τοῦ σκαίρειν, hoc eſt à ſaliendo nominauit. idem & σκευίδας, ἀπὸ τοῦ σκύζειν, quod eſt furere & ſæuire, appellauit: unde & ſæuus apud nos deduci poteſt. Mela Pomponius, & Plinius in V. Nat. hiſtor. hos animalia eſſe dixerunt quadrupedia, in ſubſolanis Indorum montibus, perniciſiſſima, humana effigie. Solinus in ſimiarum genere reponit. A' Satyris, poematis genus uarium & maledicum,

A cum,& petulans denominatum eſt, archææ Comediæ charactere compoſitum. Olim hæc ex uarijs poematibus conſtabat: quo genere apud latinos ſcripſerunt, Pacuuius, Ennius, & Varro Menippeas. Nonnunquam interpoſita ſoluta oratione, ut ſunt fragmenta quæ extant Petronij Arbitri. Lucilius uerò uerſu hexametro aliud genus induxit, & eum ſecuti Horatius, Perſius & Iuuenalis, et Turnus,& noſtro tempore Philelphus:& uernacula Muſa Lud. noſter Arioſtus, & Hercules Bentiuolus, alij. Satyra non à Satyris,ſed à ſatyra lance,quæ referta uarijs multisq́ primitijs,deis inferebatur: cuius lancis Vergilius meminerit. ſiue dicta à quodam genere farciminis,ut ait Varro, & Diomedes. alij à lege Satyra, cuius legis Lucilius meminit,

Per ſatyram ædilem factum qui legibus ſoluat. Sed hæc non huius inſtituti ſunt. Plura Diomedes & Feſtus grammatici,& demum per ſatyrã Eraſmus, & ipſe in VI de Poetarum hiſtoria dialogo tradidi. De Pane & eius cognominibus, ſeorſum agam.

Fauni, à fando dicti. Fauni, inquit Varro, dei Latinorum, ita ut Faunus & Fauna ſint in his uerſibus, quos uocant Saturnios. in ſyl-
B ueſtribus locis traditum eſt ſolitos fari, quo fando Faunos dictos. Hinc illud,

Verſus quos olim Fauni uatesq́; canebant. uel Fauni, à Fauno Pici filio dicti: de quo Vergilius in ſeptimo,

Hunc Fauno, & nympha genitũ Laurente Marica, Accepimus. quo loco hæc propemodum Seruius: Quidam deus eſt Fatuellus, huius uxor eſt Fatua: ijdem ſunt Faunus & Fauna. dicti autem ſunt à uaticinando, id eſt fando. unde & Fatuos dicimus, inconſideratè loquentes. Ergo poeta Faunæ & Fatuæ nomen quaſi aſperum fugit, & Maricam dixit. Idem tamen Seruius paulopòſt, ἀπὸ τῆς φωνῆς dictum Faunum ſcribit, quòd uoce, nõ ſignis futura oſtenderet. Extat carmen Horatij libro III. Carminum, ad Faunum:

Faune Nympharum fugientum amator, &c. ubi inter cętera Porphyrion ait, Faunum exiſtimatum inferum ac peſtilentem deum fuiſſe. De Fauno uerò Lactantius ita ſcribit in primo: Sic, inquit, ante Pompilium Faunus in Latio, qui & Saturno auo nefaria ſacra conſtituit, & Picum patrem inter deos honorauit, & ſororem ſuam Faunam, eandemq́ coniugem ſacrauit: quam C. Baſſus Fatuam nominatam tradit, quòd mulieribus fata canere conſueuiſſet, ut Faunus uiris. Eandem Varro putauit Bonam deam, ut alio loco oſtendi. Scribit Iſidorus Hiſpalenſis præſul: Fatuos, id eſt mente captos, origine quidam dici putant à miratoribus Fatuæ Fauni uxoris fatidicæ: eosq́ primum Fatuos appellatos, quòd præter modum obſtupefacti, uaticinium illius ad amentiam uſq́ ad-

mirarentur. Sanè Romæ in inſula Tiberina Fauni ædes fuit, cuius A Ouid. meminit in Faſt.

Idibus agreſtis fumant altaria Fauni,

Hic ubi diſcretas inſula rumpit aquas. Idem & Victruuius tradit. Probus Faunum tradit ædificia lucosq́ numinibus conſecraſſe, & ab eo Fana dicta. Liuius auctor eſt, Cn. Domitium Aenobarbum, & C. Scribonium æediles, ex mulctatitia pecunia in inſula ædem Fauno feciſſe. Libet his noſtris addere, quæ Pomponius Lætus ſcribit: Faunus, inquit, antiquiſſimus omnium regum in Latio fuit, qui Aboriginibus imperauit, homines more ferarum uiuentes in mitiorem uitam redegit, lucos ſacrauit, locis & urbibus nomina dedit, ædificia erexit, templa ædificauit: quæ ideo à Fauno fana dicuntur, quòd pontifices ſacrificando illic fantur. Faunus in Latio cultus deorum inſtituiſſe fertur. Quidam ſcribũt, ante Faunum Ianum imperaſſe, & cultum deorum demonſtraſſe. Fauni ſoror Fatua, uaticinatrix: ab ea uates, fatuarij dicuntur. Hæc traditur mulierum caſtiſſima, ideo eam Romani Bonam deam appellauere: cuius templum fuit in ſaxo Auẽtini montis, unde ingreſſus maribus prohibebatur, & ei feminę tantum ſacrificabant. Et ha B ctenus Pomponius Lætus.

Syluanus: Syluani à ſyluis ubi uerſabantur denominati ſunt, & Monticolæ & Syluestres cognominati. Syluanus deus, qui Cypariſſum puerum amaſſe perhibetur. Puer hic Cypariſſus manſuetiſſimam ceruam habebat, quã cum Syluanus ignarus occidiſſet, puer eſt dolore extinctus, quem deus amator in cupreſſum arborem eius nominis uertit, & eam pro ſolatio portaſſe dicitur. Vnde poeta in Georg.

Et teneram ab radice ferens Syluane cupreſſum.

Et Gratius in lib. Cynegeticôn,

Et inculto Syluanus termite gaudens.

Hanc ita fabulam Seruius in Georgius In Æneid. uerò ſuper hos uerſus,

Syluano fama eſt ueteres ſacraſſe Pelaſgos,

Aruorum pecorisq́ deo, lucumq́, diemq́.

ſic ſcribit: Publica cæremoniarum opinio hoc habet, pecorum & agrorum deum eſſe Syluanum: prudentiores tamen dicunt, eſſe ὑλικὸν θεὸν, hoc eſt deum τῆς ὕλης. Hyle autem eſt fex omnium elementorum, id eſt, ignis ſordidior & aer, item aqua & terra ſordidior, unde cuncta procreantur: quam græci ὕλην, latini materiam appellarũt. unde Syluani nomen factum eſt. Eſt apud Ælianum de hiſtor. animalium, Crathin Sybaritam concubuiſſe cum capra, & inde

A inde natum puerum,qui caprina haberet crura, & humanam faciem, qui fuerit in deorum numerum relatus, & Syluanus deus appellatus. fabulam Ælianus pluribus eſt executus. Viſum eſt ex re aſcribere, quæ ex Varrone deſumpſit D. Auguſtinus libro ſexto de Ciuitate Dei: Mulieri, inquit, fœtæ poſt partum tres deos cuſtodes Varro commemorat adhiberi, ne Syluanus deus per noctem ingrediatur, & uexet, Eorumq́ cuſtodum ſignificandorum cauſa tres homines nocte circumire limina domus: & primò limen ferire ſecuri, poſtea pilo, tertiò deuerrere ſcopis, ut his datis culturæ ſignis, deus Syluanus prohibeatur intrare: quia neque arbores cæduntur ac putantur ſine ferro, neque far conficitur ſine pilo, neq; fruges coaceruantur ſine ſcopis. Ab his autem tribus rebus tres nuncupatos deos: Intercidonem, à ſecuris interciſione: Pilunum, à pilo: Deuerram, à ſcopis. quibus deis cuſtodibus, contra uim dei Syluani fœta cõſeruatur. Hæc D. Auguſtinus. qui & in XV de horum dæmonum laſciuia ſic propemodum ſcribit: Et quoniam, inquit, creberrima fama eſt, multiq́ ſe eſſe expertos, uel ab eis qui experti eſſent, de quorum fide dubitandum nõ eſt, audiſſe confirmant, Syluanos & Inuos, quos uulgò Incubos uocant, improbos ſæpe extitiſſe mulieribus, & earum appetiſſe & peregiſſe con-
B cubitum: & quoſdam dæmones, quos Duſios Galli nuncupant, hanc aſſiduè immundiciam & tentare & efficere, plures, talesq́ aſſeuerant, ut hoc negare impudentiæ uideatur. Hæc quidem Aurelius Auguſtinus, quæ & ab Iſidoro in VIII, ſunt repetita. Cæterùm ne plura ego eiuſmodi inculcem, unius Pici libros lege uel de Rerum prænotione, uel de Strigibus, in quibus plurima exempla collegit. Porrò Fauni, Satyri & Panes cognominati ſunt ſemicapri & capripedes, à forma, de qua pluribus in Pane agam. Vocati etiam ſunt à fiſtula Cicuticines. Geſtare etiam dicebantur ferulas, unde Narthecophori & Feruliferi dicti. Quin & lilijs coronabantur, item ex harundine & ferula, ut Lutatius notat. Eoſdem ex Acheruntia populo & marathro ſerta geſtaſſe legimus. Nec illud te fugiat, prouectioris ætatis Satyros, Pauſania teſte, Silenos nuncupatos fuiſſe: dictos, ut Phurnutus ait, ἀπὸ τοῦ σιλαίνειν, id eſt ab irridendo, & oculis præcipuè. Euſebius III Præparationis euangelicæ, Silenum ait ſpiritalis motus ſymbolum fuiſſe, qui non parum uniuerſo conducit, cuius caput propter caniciem candore fulgens cœleſtis motus: cæſaries uerò, quæ inferioribus imaginis partibus apponitur, craſſitudinem terreſtris aeris ſignificat. & paulò poſt irridens ſubiungit: Cur ſi motus ſpiritalis Silenus eſt, & motiuam uirtutẽ ſignificat, tum cœleſtem candorem capitis, tum aeriã

& craſſiorem prolixitate ac denſitate barbæ,& cætera. Illud te hoc A loco latere nolim, quod eſt à Tertulliano nec ſemel proditum,& in primis aduerſus Hermogenẽ,ubi ſic ait: Niſi ſi Heleno illi apud Midam regem adſeueranti,de alio orbe credendum eſt,auctore Theopompo. Idem in libro de Pallio: Vt,inquit,Silenus penes aures Midæ,aptas ſanè grandioribus fabulis,& cætera. Sed & Maximus Tyrius in ſermone XXX ita ait,Silenum ebriũ laqueis & uinculis conſtrictum,Midę prædixiſſe uaria & diuerſa. unde facile uidere poſſumus,poetam Vergilium argumentũ ſuæ Eclogæ Sileni deſumpſiſſe. Plut. in conſolatione Apollonij: Ferunt,inquit, Silenum iam captum poſt uenationem,percontanti, quid'nam eſſet hominibus optimum,quid'que omnium maximè optabile? primùm quidem nihil uoluiſſe dicere,ſed ſilentium tenuiſſe. mox ita locutum: Naſci hominibus non omnium omnino optimum, nec optimæ eſt particeps naturæ. optimum eſt enim omnibus,non naſci. ſed poſt hoc eſt ſcilicet, genitos quàm celerrimè interire: quod & Plut. refert, & Ariſtotelem ait in Eudemo tradidiſſe, ipſius etiam uerba apponens. Sed mehercule Plinius in ſeptimi lib. Nat. hiſtor. præfatione, paucioribus hanc ipſam ſententiam explicat. Multi, inquit, extitere, qui non naſci optimũ cenſerent, aut quàm ocyſſimè aboleri. id quod & B Lactantius Firmianus teſtatur. Sed de hoc iam ſatis. Reliqua de Silenis,& alijs quæ propoſui,ſubiungam. Mirabile illud in Pariorum lapidicinis proditum eſt, gleba lapidis unius cuneis diuidentium ſoluta,imaginem Sileni intus extitiſſe, ut Plinius ſcribit. Sileni à Catullo Nyſigeni cognominati ſunt,cum ait,

Cum thiaſo Satyrorum & Nyſigenis Silenis.

Cuſtos & famulus Bacchi ab Horatio dicitur,in Poet.

An cuſtos famulusque dei Silenus alumni.

Silenus Alcibiadis prouerbium fuit, de quo habes in Prouerbijs.

σαυάδαι,& σαῦδοι Sileni à Macedonibus appellabantur,ut Amerias apud Heſychium & Phauorinum teſtatur. Sunt & qui πάρεδροι, id eſt aſſiſtentes dæmones dicti,qualis qui Socrati aſſiſtebat, de quo Plutarchus & Apuleius peculiari libro ſcripſerunt, alijque. & item qualis Simoni Samaritæ mago, ut Euſebius notat. Ophioneum uerò dæmonem Pherecydes prodidit, principem eorum fuiſſe, qui de cœlo lapſi ſunt: quod & Platonicus Ficinus repetit in commentario Apologiæ Platonis pro Socrate. Sunt & Onoſceli, qui dicuntur, aſininis cruribus, unde & illis nomen: qui et ſeſe mares exhibere, interdum'que & leonis, uel canis, uel alterius animalis ſpecie apparere feruntur. Hos eruditi quidam dæmones aiunt, in aquoſa & arida, corporibus areſcentibus frequentes

A quentes apparere. Porrò ὀνόχηλον, Onochelon illudentes gentes, Chriſtum D. N. uocabant, & pingebant: ut Tertullianus, Suidas, alij tradunt. Sanè & in hoc genere dæmonum Iſodætes fuit, cuius Hyperides orator in Phrynis oratione meminit, & Arpocration, & Suidas: ſed & ab his Phauorinus. Erat autem hoſpitalis dæmon Iſodætes, cui popularia ſacra quædam muliebria peragi ſolebant. Fuere & qui κόβαλοι dicebantur, qui circa Dionyſium eſſe credebantur, eodem Arpocratione teſte, cum cæteris: Heſychio præterea, & Philochoro. Quin & Ariſtoteles in libro de Animalibus, Otum hoc nomine, hoc eſt κόβαλον, nominauit.

Fuit & Chryſios dæmon, quem quidam & Plutum nuncuparunt, & barbara Chaldæorum uoce Mammona, ut in Pluto dicam. Eurynomus etiam dæmonis nomen, de quo ex Delphicis interpretibus Pauſanias ſcribit, ipſum infernum fuiſſe dæmonem, qui mortuorum carnes abſumeret, ſic ut oſſa ſolummodo relinquerentur. Effingebatur uerò horrida ac terrifica ſpecie, exertis dentibus, in uulturij pelle ſedens, colore inter cæruleum, nigrumq́ꝫ, qualis eſt muſculorum color. μορμόνας à Græcis uocari ſcribit Heſychius, errantes & uagantes dæmones. Conſide-
B randum utique, an Mormolycias potius legendum ſit. nam Philoſtratus in Apollonij Tyanei uita tradit, Empuſas & Lamias Mormolycias etiam nuncupari. Sed enim & μορμολύκιον, uel μορμολύκιον (utrunque enim legimus, pro larua & perſona ſumitur. Quin etiam μορμὼ, pro deformi & monſtroſa muliere à Theocrito uſurpatur: pro larua uerò, apud Ariſtophanem grammatici interpretantur. In Zoroaſtris oraculis, ſeu Symbolis, illud notandum eſt, dæmones uocari Terreſtres canes, hoc eſt, κύνας χθονίους, ut M. Pſellus interpretatur: Ex terræ, inquit, gremijs proſiliunt κύνες χθόνιοι, nunquam uerum corpus homini demonſtrantes. Idem Zoroaſter & θῆρας χθονὸς, id eſt terræ feras appellauit. & alibi manifeſtè dæmonẽ Terræum uocauit, ut cum dixit: Cum uideris uenientem δαίμονα πρόσγειον, ſacrifica lapidem μνούζιριν incantans. quibus in locis ipſe mihi Pſellus pleraq; uidetur non à ſuperſtitione aliena afferre. Eſt uerò apud Perſas Mnuzirin lapis, ut idem Pſellus ſignificat, uim habens euocandi maiorem dæmona alterũ. Soradij apud Indos dæmones crediti fuere, qui οἰνοποιοὶ græcè dici poſſunt, à noſtris uini fictores. Lybantes nomen dæmonis, urbẽ Temeſen infeſtantis: qui ab Euthymo uictus, niger & lupina pelle amictus apparuit, ut ſcribit Pauſan. Sed uereor ne nimius ſim, ſi hic plures colligere uelim, cum toto hoc opere, ut res feret, de his dæmonibus agendum ſit. Id tantum in præſentia non prætermittam,

tam, quod idem M. Pſellus in peculiari de Dæmonibus libro, ex ſententia magi cuiuſdam Marci, ſex eorum eſſe genera prodidit: quorum primum uocatum ait barbara uoce Leliureon, in ſublimiori parte aeris agentem: alterum, in proxima eiuſdem aeris parte nobis propinqua: tertium, terreum genus eſſe: quartum, aqueum & marinum, quod in aquis maximè uerſetur: quintum, ſubterraneum, quod in uiſceribus terræ degat: ſextum, tenebroſum, quod omnino lucem refugit. Scribit præterea de his alia multa, quæ hoc loco referre non precium ſit magnum operæ. Quare porrò ſit in uniuerſum hoc omne dæmonū genus, docet in primis Euſebius de Præparatione euang. & Aur. Auguſtinus, cùm in Dei ciuit. tum in eo maximè qui eſt de Poteſtate dæmonum. A

Lamię quoq; in hoc dæmonū genere cēſentur, quas & Mormolycias & Empuſas aliquando dictas iam docui, & Striges à noſtris. Lamiæ ſint, nec ne, à me ne petas: tantum lecta recitabo, fides ſit (ut ait Plinius) penes ſcriptores. Duris Libycorum libro ſecundo, & Suidas & Phauorinus, Lamiam mulierem formoſam fuiſſe tradunt, Beli & Libyes filiam, quā Iupiter adamauit, & ex ea filium ſuſcepit: ſed Iuno præ zelotypia filium perdidit: & Lamia præ mœrore deformata, alienos infantes rapere ac perdere dicitur. plura Phauorinus, & Ariſtophanis interpres meminit, & Alciatus in Parergis libro octauo. Dion quoq;, qui Libycam ſcripſit hiſtoriam, de Lamijs in hunc propè modum prodidit: Haud longe à littore maris curuum eſſe locum, arenoſum, mari perſimilem, in quo littora magna exiſtunt, & arenoſi aggeres in mari, circumuicina uerò omnia deſerta ferè manent. At ſi ibi fortè naufragi eiecti fuerint, feræ apparentes eos omnes qui uel peragrant, uel aberrant, rapiunt: quarum natura & corporis figura talis habetur. Facies eſt mulieris, & formoſæ quidem, ubera & pectora longè pulcherrima, quæ neque melius pictor poſſit effingere: color ſplendidiſſimus, gratia quædam & uenuſtas ab oculis, & manſuetudo in animum incidit, quoties aliquis eam ſpectarit. reliqua pars corporis dura, & infrangibilis, ob ſquammas confertas. inferiora ſunt ſerpentis, ut ima pars in caput deſinat ſerpentis, & quidem ualde horrentis. hæ feræ alas non habent, quemadmodum Sphinges. neq; enim loquuntur, ut illę: neq; aliam uocē emittunt, ſed ſolum ſibila acutiſſima, quemadmodū dracones. terreſtriū omnium hæ uelociſſimæ, ut nullū poſſit eas animal effugere. Cætera quidē animalia uiribus expugnant homines, hæ ſolum fraude ac deceptione. pectora aperiūt, & ubera oſtentant: eum uerò qui aſpexerit, ueneficijs quibuſdam cogunt ad confabulationis deſiderium, & hi quidem ueluti ad mulieres accedunt, B

dunt,

A dunt, illæ intrepidæ manent, deorſum in humum ſæpe reſpicientes, ornatum ac pudorē mulieris imitantes. atq; ita eum qui propius acceſſerit, rapiunt: namq; manus ſunt ferarū, quas aliquantiſper occultant: cæterum ſerpens mordens ueneno interficit, cadauer ipſum comedunt ſerpens, & quod reliquum eſt feræ. atque hactenus Dion fermè de Lamijs feris. quibus uidemus eos & falli, & fallere, qui equinos Lamijs pedes attribuunt. Has & propheta Hieremias uidetur agnoſcere, cum ait: Sed & Lamiæ nudauerat mammas, &c. quanquam locus hic ab Hebræis aliter effertur. D. Hieronymus quædam ibi ſubinnuit. Porrò & Eſaias Lamiæ cubile dixit. Hebræorum nonnulli Lamias, furias interpretantur. Scribit Picus, quoſdam dæmonas incubos eſſe interpretatos, exiſtimaſſeq; ſuperiores partes habere humana ſpecie, inferiores belluinas. Lamias ineptè à laniando dictas putauit Iſidorus. Hebræi Lamiam Lilith uocant, de qua monſtra confingunt. Lamiæ præterea piſcis genus, cuius Nicander in Gloſſis meminit, qui etiam Carcharia appelletur. piſcis huius, Ariſtoteles, Plinius & Athenæus meminere. Audio & hodie uocari à Maſſilienſibus Lamiam, & ingentis in-
B terdum magnitudinis inueniri, integroſq; homines ab ea uoratos aliquando repertos. Sed hæc non noſtri inſtituti ſunt. Cæterum Philoſtratus et ipſe multa in Apollonij uita de Lamia prodidit, quę Menapum formoſum iuuenem amare ſe ſimulabat, & quo modo larua ea eſſe in conuiuio ab Apollonio ſit deprehenſa. Lamias præterea puerorum eſſe terriculamenta, uel ex Apuleio ſatis conſtat. Sunt qui Striges putent, quę infantium in cunis ſanguinem ſugunt. quin & Horatius in Poetica ideo dixit,

Neu pranſæ Lamiæ uiuum puerum extrahat aluo.

De Lamijs & Plato meminit in Politicis. Lamia etiam proprium nomen: ut Lamia Sibyllæ mater, quod in ſecundo de Hiſtoria poetarum oſtendimus. de qua præterea Plutarchus in eo, Quod oracula defecerunt, ita ſcribit: Poſtquam, inquit, ſedimus in petra, quæ in foro eſt, in qua fertur prima Sibylla ſediſſe, ab Helicone deſcendens, quæ à Muſis fuerat educata. Quidam uerò tradunt, illam ad Meleona ueniſſe, filiam Lamiæ, Neptuni filiæ. & hæc quidem Plutarchus: qui alibi Lamiam quoque mulierem ſcribit amatam à Demetrio rege, ciuitatis perniciem à Comicis poetis dictam. eam & Athenæus commemorat in Diphnoſoph. Fuere & ciuitates aliquot Lamię nomine, de quibus pręter cæteros Stephanus in libro de Vrbibus, unde & Lamiacus ſinus. Fuit & Romæ Lamiarū nobilis familia, à M. Cicerone & Horatio in primis celebrata: ſed quæ nihil ad Lamias iſtas faciat. Poſtremò & in hiſtorijs legimus, à Probo

Cæſare

Cæſare multas Lamias in ſpectaculo inductas ac exhibitas fuiſſe. A
Hactenus de Lamijs.

THEMIS.

THEMIS dea, quæ Latinè fas dici poteſt, Cœli filia fuit. hinc ab Orpheo οὐρανόπαις cognominata eſt. Hanc græci fabulantur, Iouis nuptias fugientẽ, in Macedonia ab eo apud Ichnas, ut mox dicam, compreſſam fuiſſe. eandem alteram Iouis coniugẽ, ait Heſiodus in Theogonia. Ex hac natæ ſunt in primis Iuſtitia, Lex, & Pax: hoc eſt, δίκη, εὐνομία, καὶ εἰρήνη. id quod etiam Pindarus in Olymp. in eo hymno qui Xenophonti Corinthio ſtadij curſori inſcribitur. Themin deam, teſte Feſto, antiqui putabant eam eſſe, quę hominibus præciperet id petere, quod fas eſſet: illamq́ id eſſe exiſtimabãt, quod fas ſit. nam θέμις apud Græcos fas ſignificat. Ammiani certè uerba legũtur lib. XXI, cognitione digna, quæ ideo hic aſcripſi: Elementorum omnium ſpiritus, utpote perennium corporũ, præſentienti motu ſemper & ubiq́ uigens ex his quæ per diſciplinas uarias affectamus, participat nobiſcũ munera diuinandi: & ſubſtantiales poteſtates ritu diuerſo placatæ, uelut ex perpetuis fontium uenis uaticina mortalitati ſuppeditant uer- B ba, quibus numen præeſſe dicitur Themidis. quam ex eo quod fixa fatali lege decreta præſcire fas ſit in poſterũ, quæ tethimena ſermo græcus appellat: ita cognominatam, in cubili, ſolioq́ Iouis uigoris uiuifici, Theologi ueteres collocarunt. Themis hoc modo deſcribitur à Phurnuto, dea, quæ efficit ut pacta & conuentiones inter nos fiant, & ſeruentur. hoc concinnius græcè dicitur, θέμις δὲ, ἡ τοῦ συντίθεσθαί τι μεταξὺ ἡμῶν, καὶ φυλάττεσθαι. Alij uerò, Themin dicũt deorum eſſe: iuſtitiam, hoc eſt δίκην, hominũ. qua de re plura Phauorinus. nam δίκη iudicat homines: Themis uerò qua dei iudicant, & ipſa hominum fora ſoluit. Quidam & Themidis ſimulachrũ his afferri conſueuiſſe, qui antiquitus cõcionabantur, apud quod ſederent, & uerba facerent: id innuentes, iuſta atq́ æqua ea eſſe debere, quæ dicerentur ab ijs qui publicè ius dicerent. Certè & Ariſtides in oratione pro concordia, Rhodienſibus cõciones, inquit, ſenatumq́ deorũ antiquiſſima Themis cogit, &c. Deã hanc tẽplum habuiſſe, innuit in Metam. Ouid. in Bœot. iuxta Cephiſum, inibiq́ & oraculum habuiſſe, ad quod Deucalion & Pyrrha poſt diluuiũ pro reparatiõe humani generis citatũ adiuere. Orpheus in eius hymno, eam hominib. primũ oracula edidiſſe ait apud Delphos, et Pytho regnaſſe. Themis igĩt ante Apollinẽ in Delphis oracula reddidit. Quin illud obſeruatũ eſt, Neptunũ ac Terrã antè etiam reſpõſa dediſſe: & per ſe quidẽ Terrã, Neptunũ uerò Pyrconẽ habuiſſe, qui ſubſeruie-

bat: tum

A battum poſt hos Themidi datum oraculum, demum Apollini. Euripides in fabula Iphigeniæ in Tauris, chorum inducit laudantem Apollinem his uerbis propemodum: Apollo, inquit, Themin terrę filiam repulit à ſacratis oraculis, nocturna ipſa Tellus edebat oracula, quæ pleriſque mortalibus & priora & futura, & quæcunꝗ euentura erant, ſomni per obſcura terræ cubitus dicebant, & cætera. Hanc uerò deam peculiari hymno celebrat Orpheus, cum thuris ſuffimento. Homerus autē in Apollinis hymno, Themidem ait Apollini nectar & ambroſiam propinaſſe. Qui in Pindarum ſcholia ſcripſerũt, inter multa quæ in Pythijs tradunt, & hoc aiunt: Pana oracula dediſſe Arcadibus: mox in id oraculum ueniſſe, in quo primum Nox oracula dabat, dein Themis. & demum regnante Pythone, Dionyſius primus in tripode reſponſa reddidit: mox Pythone occiſo, Apollo dedit Pythius, & uocatum Pythium oraculum, & Pythia uates, & Pythicum certamen, ut in Apolline pluribus oſtendi. De Themide crebra mentio apud auctores, Pindarum, Strabonem, Hyginum, & Arati expoſitorem. Catullus, *Huc*, inquit, *addunt diui quàm plurima, quæ Themis olim*

B *Antiquis ſolita eſt munera ferre pijs.*

Ab hac et nymphas quaſdam legimus denominatas, Themiſtiadas. Sanè eruditorum quidam Themides duas ſtatuerunt, uetuſtiorem quidem alteram, alteram uerò Euandri matrem, quæ & Nicoſtrata & Carmentis dicta eſt, de qua Euſebius in III. Præparationis euang. Themis, inquit, quæ latinè Carmenta uocata eſt, uaticinandi uirtus, eo quòd ſtatuta unicuiꝗ pręcinat. priorē Themin αἰδοίην uocat Heſiodus in Theogonia, id eſt pudore dignam, uel pudibundam, in illo,

καὶ θέμιν αἰδοίην, ἑλικοβλέφαρόν τ' ἀφροδίτην. hoc eſt,

Et pudibunda Themis, curuicilijsꝗ Aphrodite.

Carmentis, quæ & Carmenta, & Nicoſtrata, & Themis dicta fuit, & in primis à Romanis culta, & Euandri mater credita. de hac Dionyſius Alicarn. in primo hiſtor. ait, Euandro & Carmenti quotannis ſacra facta fuiſſe, Carmenti quidem ſub Capitolio ad Carmentalem portam, Euandro uerò in Auentino, à porta Trigemina nõ procul. Romani ad hæc Carmentis uel ſorores, uel comites, Porrimã & Poſtuertam, ut deas coluerunt, & illis rem diuinam faciebant, ut Ouid. in primis oſtendit in Faſtis. Sed Gellius lib. & cap. XVI. ſic ſcribit: Difficilis partus auertendi gratia aras ſtatutas fuiſſe Romæ duabus Carmentibus, quarum altera Poſtuerta nominata eſt, Proſa altera, à recti peruerſiꝗ partus et poteſtate et nomine. Ex quibus cõſiderandũ, an rectius Proſa, an Porrima legatur. Nec minus etiã illud notandũ, Carmentas numero pluriũ efferri, ut modò

dicebam

dicebã ex Gellio. Auguſtinus quoq; in quarto de Ciuit. dei lib. Ac A
ſit alius, inquit, ſed ipſe ſcilicet Iupiter in deabus illis, quæ fata naſcentibus canunt, & uocantur Carmentes. Plut. uerò in Quæſtionibus, de æde Carmentæ, ubi & Carmentalia menſe Ianuario celebrabantur. Martianus uerò: Alij, inquit, huius generis homines in diuinandi uſum & præſcientiam procreati, ut Carmentis in Arcadia. hæc & ab oraculis θεσπιῳδὸς græcè dicta, teſte Dionyſio, latinè Carmentis. hinc & Ouidius in Faſtis,

Ipſa mone, quæ nomen habes de carmine ductum. εὔβουλος, hoc eſt cõſiliatrix, uel bene conſulens, Themis à Pindaro cognominata eſt. Orpheus uerò ad Muſæum, ſacram inſpectricem hominum, id eſt Hieroſcopon nuncupauit: hoc eſt, θέμιν τ' ἱεροσκόπον ἀνθρώπων. Idem & ad Naturam canens hymnum, eodem uocauit nomine.

ἰχναία θέμις cognominata eſt, teſte Strabone, ab Ichnis græca urbe, non longe à Phyllo, ubi & Phyllæus Apollo appellatus. Stephanus urbem ait Macedoniæ Ichnæ, quæ ab Eratoſthene ἄχναι uocetur. Philetas aliam dicit, quæ per a ſcribitur. Themis autem cum ab Ioue perſequeretur, deprehenſa fuit in locis, ubi impreſſa fuerant eius pedum ueſtigia. unde locus ab inſequendo κατ' ἴχνας, id eſt per ueſtigia dictus, quod Themis ipſa Ichnæa. Huius nominis Ichnææ B
meminit & Lycophron in Alexandra, & illius interpres Iſaacius.

Themiſtys, uel Themiſtis dea uidetur poni à M. Tullio in ea oratione, quæ eſt in L. Piſonem, pro dea iuſtitiæ: quo loco Piſonem irridet Cicero, qui Cn. Cottam, L. Piſonẽ, Craſſum, triumphi auidos uituperabat. & reprehendere ſolitus erat: Tu tantis, inquit, nationibus ſubactis, tantis rebus geſtis, minime fructum laborum tuorũ, præmia periculorum, uirtutis inſignia cõtemnere debuiſti: neq; uerò contempſiſti, licet Themiſte ſapientior, &c. Quidam hoc loco libentius Themite, uel Themide legunt. Themitos enim aliquando apud græcos, pro Themidos ſcriptum legimus. In commentarijs à Phauorino collectis, obſeruamus iuxta Doricos, Themis Themidos dici, & Themitos, unde eſt θέμιζον, & ἀθέμιζον, id eſt fas & nefas, adiecto σ. θέμιστος, à quo formatur proprium nomen Themiſtius, & ἀθεμίστια, iniuſtitia, apud Homerum in Odyſſ. At uerò Strabo lib. ſeptimo, ubi de Tomaris agit, ita fermè ſcribit: Apud Homerũ, ait, melius eſſe τομάρους, quàm Themiſtas ſcribendũ. nullo enim modo à poeta dici Themiſtas oracula, ſed conſilia & decreta ciuilia, & legum ſanctiones: hoc eſt, ut græcè ait, πολιτεύματα καὶ νομοθετήματα. & paulo pòſt ſubdit: Simplicius apud Homerum capere oportet Themiſtas abuſiuè conſilia, & ipſa diuinationis imperia & conſultationes, ipſáq; uaticinia, quemadmodũ & decreta, quod ita græcè rectius: ὅμηρος δ' ἁπλούστερον δεῖ δέχεσθαι θέμιστας καταχρηστικῶς,

καὶ βου-

A καὶ βουλὰς, τὰ προστάγματα, καὶ τὰ βουλήματα τὰ μαντικὰ, καθάπερ καὶ τὰ νόμιμα. Alij apud M. Ciceronem Themiſta legendum putant, pro Themi. nam Themis, aiunt, Themin facit, & Themiſta, in caſu quarto, à quo rectus formatur Themiſta Themiſtæ, & ius ac iuſtitiam ſignificare contendunt, eandemq́ue conſiliorum oraculorumq́ue præſidem eſſe: & propterea Homerum θεμιστεύειν dicere, quod uaticinari & oracula dare ſignificat: pro eo quod eſt leges ferre, & iura reddere, quod & Budæus obſeruauit.

PAN.

PAN Deus paſtoralis, Inuus à Latinis dictus, teſte Liuio & Macrobio. Hunc deum Arcades colebant, appellantes τὸν τῆς ὕλης κύριον, non ſyluarum dominum, ſed uniuerſæ ſubſtantiæ materialis dominatorem ſignificantes, ut ait Macrobius: cuius materiæ uis uniuerſorum corporum, ſeu illa diuina, ſiue terrena ſit, componit eſſentiam. Scribit Probus in comment. Georg. Vergilij, in eo uerſu, Pan ouium cuſtos:
B Pana, inquit, Inuum latini interpretantur, cuius ex Arcadia religionem Italiæ fertur intuliſſe Euander. Sed creditur, propter duo argumenta, ſub eius nomine & uocabulo Iupiter coli, id eſt, mundus: quorum unum eſt, quod πᾶν græcè ſignificat omne, id eſt, uniuerſam naturam: alterum, quòd hinuli pellis qua tegitur uarietas maculis imitatur ſtellas. Pan, Phurnutus ait, ideò dictus, quòd uniuerſi Deus ipſe putaretur. nam pars eius inferior hirſuta ac piloſa, hircinaq́ue, quod terræ aſperitati conuenit: ſuperior uerò pars hominis eſt, quòd in æthere ſit ἡγεμονικὸν mundi, quod utiq́ue rationale eſt: & cætera, quæ ille exponit. Verſari etiam Pana tradidere in deſertis, ſolitarijsq́ue locis, per id maximè eius ſolitudinem ſignificabant. Vnus enim, & unigenitus mundus eſt. Quin etiam ἐπίσκοπον, id eſt ſpeculatorem pecudum & armentorum dixere, eaq́ue fortaſſe cauſa cornua etiã illi & fiſſas ungulas addidere. & fortè ob geminas auriculas, quidam & hunc Priapum putauerũt. Huius dei ſimulachrũ caprina facie effingebant, rubro colore, hirtis cornibus, pectore ſideribus radiante, infima ſui parte hiſpida, & caprino pede: altera manu fiſtulam tenebat, altera pedum incuruum. Pan quoq́ue, Seruius inquit, etiam Faunus appellatus eſt. Vergilius in ſexto: Caſtrũ Inui. Inui, inquit, id eſt Panos, qui illic colebat. Inuus aũt latinè, appellatur græcè πᾶν. Item ἐφιάλτης græcè, latinè Incubus. itẽ Faunus, id eſt Fatuus, & Fatuellus. Dicitur uerò ab ineũdo paſſim cum omnibus animalibus. In Bucolicis tamen idẽ ita ſcribit: Pan deus ru-

ſticus, in naturæ ſimilitudinem formatus: unde & πᾶν dictus eſt, A id eſt omne. habet enim cornua in radiorum ſolis & lunæ cornuum ſimilitudinem. Rubet eius facies, ad ætheris imitationem. in pectore uerò nebridem habet ſtellatam, ad ſtellarum imaginem. Pars eius inferior hiſpida eſt, propter arbores, uirgulta, feras. Caprinos pedes habet, ut oſtendat terræ ſoliditatem. Fiſtulam ſeptem calamorum habet, propter harmoniam cœli, in qua ſeptem ſoni ſunt, & ſeptem diſcrimina uocum. Rhabdon habet, ſeu uirgam, id eſt pedum recuruum: hoc eſt, baculum, propter annum, qui in ſe recurrit, quia hic totius naturæ deus eſt. A poetis fingitur, cum Amore deo luctatus, & ab eo uictus: quia, ut legimus, omnia uincit amor. Laſciuum etiam, & libidinoſum hunc ipſum deum induxerunt, propter copiam ſpermaticarum rationum, & quæ commixtione ipſarum fiunt. Hinc & ipſum nymphas inſequi dicunt. Sed & formoſos pueros, ut eſt apud Theocritum. Deſcribitur quoque his uerſibus à poeta Silio libro Punicorum decimotertio,

Pan Ioue miſſus erat, ſeruari tecta uolente
Troia: pendenti ſimilis Pan ſemper, & uno
Vix ulla inſcribens terræ ueſtigia cornu. B
Dextera laſciuit cæſa Tegeatide capra,
Verbera lenta mouens feſta per compita cauda,
Cingit acuta comas, & opacat tempora pinus.
Ac parua erumpunt rubicunda cornua fronte.
Stant aures, ſummoq; cadit barba hiſpida mento.
Paſtorale deo baculum, pellisq; ſiniſtrum
Velat grata latus, teneræ de corpore damæ:
Nulla in præruptum tam prona & inhoſpita cautes,
In qua non librans corpus, ſimilisq; uolanti,
Cornipedem tulerit præciſa per auia plantam.
Interdum inflexus medio naſcentia tergo
Reſpicit, arridens hirtæ ludibria caudæ.
Obtendensq; manum, ſolem inferueſcere fronti
Arcet, & umbrato perluſtrat paſcua uiſu.
Hic poſtquam mandata Dei perfecta, malamq;
Sedauit rabiem, & permulſit corda furentum,
Arcadiæ uolucris ſaltus, & amata reuiſit
Mænala, ubi argutis longè de uertice ſacro
Dulce ſonat calamis, ducit ſtabula omnia cantu.

hactenus

A hactenus conſul & poeta Silius. Pan ergo, ut cætera expediam, ſecundum fabulas amaſſe Syringam nympham dicitur: quã cum ſequeretur, illa, implorato Terræ auxilio, in calamum conuerſa eſt: quem Pan ad ſolatium amoris incidit, & ſibi fiſtulam fecit. Extat apud Theocritum Panos fiſtula, miro carminum artificio confecta: quæ obſcuriſſima cum ſit, & ænigmati pené par, expoſita eſt ab Io. Pediaſimo Chartophylace, quam etiam in latinum conuertit non infeliciter amicus meus A. Thileſius. Sed & huius dei amor & deliciæ Echo creditur, quæ nullius oculis eſt obnoxia, quod ſignificare ait Macrobius harmoniam cœli: quam & deam poetæ dixere, de qua non ſolum ueteres græci & latini plerique luſerunt, ſed noſtri etiam temporis poetæ. Vnum tantum Auſonij epigramma de Echus imagine, quod illius naturam exprimit, hoc loco afferam, quod eſt:

Vane quid affectas faciem mihi ponere pictor,
Ignotamq; oculis ſollicitare deam?
Aeris & linguæ ſum filia, mater inanis
Indicij, uocem quæ ſine mente gero.
B *Extremos pereunte modos à fine reducens,*
Ludificata ſequor uerba aliena meis.
Auribus in ueſtris habito penetrabilis Echo:
At ſi uis ſimilem pingere, pinge ſonum.

De Echo & in Symbolis nonnihil dictum eſt. Pinum quoq; arborem Pani attribuit Conſtantinus in lib. XI. Geoponicôn, ubi & fabulam exequitur Pitys puellæ, in hanc arborem mutatæ: aliter licet Phurnutus tradat. Sed enim Euſebius quoq; in III Præparationis euangel. Pana uniuerſi ſymbolum eſſe affirmari ait, cornua ei data propter ſolem & lunam: uariam pantheræ pellem, propter uarietatem cœleſtium, quod & Phurnutus repetit. Quidam porrò tradiderunt, Pana Iouis & ὕβρεως, id Contumeliæ filium. alij Mercurij & Penelopes. alij Penelopes quidem, & omnium procorum, & inde illi nomen Pan; ut Duris Samius prodidit. Epimenides uerò, Iouis & Calliſtus Pana & Arcada filios geminos ait. Ariſtippus in Arcadico, uel quia fortè mundus à uentis omnibus perfletur, uel fortè etiam ob Emmelecam agreſtem, & auſteram; quæ minus demonſtrari poſſit.

ἄγριος θεὸς Pan deus appellatus fuit, id eſt agreſtis deus, propterea quòd puerorum amator fuerit exiſtimatus. eaq; ratione illum pudendis arrectis effingebant, & cornutum, & à pudendis infrà hircinum hiſpidumq;, qua de re in ſecundo de Poetis, in Thamyri-

dis uita ſcripſimus. Idem & ἀγρεὺς ab Athenieſibus uocatus, ut ſcri A
bit Apollodorus apud Heſychium.

βιαρκεύς, Biarceus Panos cognomen eſt, teſte Suida, quaſi uitæ neceſſaria curans. Vtitur Archias in epigram.

ἐφιάλτης, Ephialtes, qui et Epialtes, id eſt incubus, dictus eſt Pan, teſte Artemidoro in ſecũdo Onirocriticon. licet Æginita Paulus, & alij, pro morbo capiant, quo ingrauari neſcio quo pacto uidemur ſemiſomnes: qua de re plenius ſuprà ſum locutus.

λυτήριος, Lyterius Pan dictus fuit, cuius ſacellum apud Trœzenios celebre fuit. ſic uerò appellatus, quòd per quietem Trœzeniorum principibus famis, qua urgebantur, Pan liberationem ſolutionemq́ docuerit. auctor Pauſ. in Corinth.

Mendes nomẽ Panos apud Aegyptios, qui ſub hirci effigie colebatur. lege Herodotum, Suidam & Diodorum. unde etiam populi Mendeſij, & Panopolitani. Legimus & hunc deum unum ex VIII deis fuiſſe apud Ægyptios, qui XII priores fuerant apud Herodotum. Legimus & mulieres cum hircis coijſſe.

Lycæus Pan cognominatus. Vergil.

Panos de more Lycæi. In Lycæo, inquit Placidus Cælius grammaticus, templum fuit Panos, in quo natus aſſeritur. Pauſ. uerò in Arcad. in monte Lycæo & templum & lucum, & hippodromum B ac ſtadium fuiſſe eius numini dicatum, unde illi nomen. Iuſtinus uerò ex Trogo lib. XLIII. Lycæum quidem ait dici Pana, à Romanis uerò Lupercum. ita enim ſcribit: In Palatini radicibus templum Lycæo, quem græci Pana, Romani Lupercum appellant, conſtituit, ipſum dei ſimulachrum nudum, caprina pelle amictum eſt: quo habitu nunc Romæ Lupercalibus decurritur. Hæc Iuſtinus.

κεροβάτης, Cerobates cognominatus, teſte Heſychio, ſiue quòd cornua habebat, quaſi κερατιβάτης: uel quòd baſin haberet corneam, id eſt pedes.

Arcadius deus Pan uocatus eſt. Propertius,

Arcadio pinus amata deo.

nam pinea corona utebatur. Ouid. in Faſtis,

Pan tibi, qui pinu tempora nexa geris. Thileſ. tamen harundine, id eſt ſyringa, Pana coronari putauit. Vergilius,

Pan deus Arcadiæ. Ouid.

Faunus in Arcadia templa Lycæus habet. nam ut ſuprà dictum eſt, Pan etiam Faunus dictus eſt. Idem Ouid.

Pana deum ueteres pecudis coluiſſe feruntur
Arcades, Arcadijs plurimus ille iugis.

Capripes Pan cognominatus à poetis, à græcis αἰγομέλης, & αἰγίπαν, &

A πᾶν,& numero plurium Ægipanes. Propertius in tertio,
Capripedes calamo Panes hiante canent. Hyginus de Capricorno: Huius, inquit, effigies ſimilis eſt Ægipani. Sed hæc notiora, tantum innuiſſe ſufficiat. Dicitur & ſemicaper deus, ab Ouid. in Faſtis, & Metamorph. ut eſt in illo,

Sunt oculis nymphæ, ſemicaper'ue deus.

Mænalius etiam cognominatus, à monte Arcadiæ notiſſimo, in quo, ut Pauſ. ſcribit, auditus eſt ſæpe ſibilans.

Tegeæus quoque dictus, à Tegea Arcadiæ. Vergil.

Adſis ô Tegeæe fauens. Propert. *Et calami Pan Tegeæe tui.*

Lampeus Pan in Arcadia uocatus, à Lampo monte, uel potius parte montis Erymanthi, ut Pauſ. ſcribit, Pani dicato.

ἁλιπλαγκτὸν etiam cognominatum legimus, quaſi dicas Saliuagum Pana, quòd coleretur in promontorijs, quæ mari alluuntur, quod notant grammatici.

σινόεις, id eſt Sinois Pan nuncupatus, à Synoe nympha, à qua Pan educatus fuit, ut Pauſ. docet in Arcad. Colebatur autem iuxta Megalopolin.

Scoletas Pan, à Scoleta Arcadiæ colle denominatus, eodem auctore Pauſ.

B Nomius præterea Pan ſeorſum ab Apolline cognominatus, à montibus Nomijs, de quibus idem Pauſ. In his montibus ad dextram Lycoſuræ Panis Nomij templũ ſpectabatur, locumque ipſum Melpæa à cantus ſuauitate fiſtulæ uocabant.

συρικτὴς porrò Pan, id eſt fiſtulator nuncupatus, ut ex Phurnuto didicimus: etſi uulgati codices συρτὸν habeant, id quod uiam fecit doctis quibuſdam hallucinandi, ut locum Phurnuti malè reponerent. A' fiſtula igitur Syrictes cognominatus eſt. Iouis & Oeneidos nymphæ filium idem facit, alij Vlyſſis & Penelopes, alij Ætheris & Oeneidos, uel Nereidos, quidã Cœli & Terræ. Sed quòd retulimus, eum natum ex Mercurio & Penelope, fabulæ ferunt, Mercurium in hircum mutatum, & amatum fuiſſe à Penelope, quę cum eo cõcumbens Pana pepererit, & ipſe Pan propterea hircipes fuit. Plato Pana ſermonem interpretatur, ideoque Mercurij filius fingitur, quòd & ſermo biformis ſit, uerus ſcilicet, & falſus. Mox & ſubdit: Pan Æpolus biformis, Mercurij filius dictus, in ſuperioribus partibus læuis ac delicatus, ex inferioribus aſper & hircinus. Alij demum Pana uocatum tradunt, quòd τῆς ὥρας, id eſt Horę ſit ſignum, hoc eſt uniuerſi, & ideo propriè Pan nuncupatus eſt. Sunt & alia quędam de Pane in commentarijs in Theocritum, præcipuè in primo Edyllio, et itẽ alia à Phurnuto in lib. de Nat. deor. Adhęc Pindari interpretes in Pyth. exordio, Pana tradunt oracula primũ

dediſſe Arcadibus. Idem & Pauſanias prodit. Sed id ait factum ex A
ſacello quopiam, in quod per gradus aliquot aſcendebatur: nymphamq́ue Erato ea oracula edere ſolitam, quæ Erato non Muſa fuerit, ſed nympha, quæ Arcados Calliſtus filij conſuetudine uteretur. In Parthenio Arcadiæ monte Panos templum fuit, in quo locus dictus Aula, quod uelut aſylum animalibus fuit. eò enim adire non audebant nec leones, nec lupi, dum ea conſectarentur, ſed protinus ſubſiſtebant, ipſaq́ue animalia relinquebant: id quod & in Dianæ Ætoliæ luco factum fuiſſe fabulantur. Illud quoque de Pane Ægyptij ſacerdotes & poetę quidam prodidere, ipſum deum ſe in flumen deieciſſe, in piſcem mutatum poſteriore parte corporis, altera uerò hirci: quo tempore dei quidam in Ægypto propter ſubitum aduentum Typhonis ſe in uarias figuras transformarunt, Mercurius in ibin: Apollo in auem threiciam, id eſt gruem: Diana in catum, id eſt felem. idem ſcribit Manilius, & Hyginus in Aſtronomico poetico: qui & hoc refert, Cum Iupiter (inquit) Titanas oppugnaret, primùm obieciſſe hoſtibus timorem, qui Panicus appellatur, ut ait Eratoſthenes. Panicus quidem terror à Pane deo dictus eſt, qui & numero plurium aliquando πανικὰ dicuntur, quorum B
& M. Cicero meminit in Epiſtolis cùm familiaribus, tum ad Atticum. Nam cum Gigantes contra Iouem & deos pugnarent, hic terror eis obiectus eſt. ad quam rem alludit Orpheus in hymno Panos, quem illi deo cum uariarum rerum ſuffimento concinuit, hoc uerſu,

πανικὸν ἐκπέμπων οἶστρον ἐς τέρματα γαίης: hoc eſt,

Terrarum in fines immittens panicon œſtrum.

Panicos etiam terrores Phurnutus dici ſcribit, de repentinis, & ſine ratione factis. Ita enim nonnunquam greges ac armenta pauere uidentur, cum ſonitus aliquis'ue ſtrepitus ſurgit in ſyluis, aut è ſpeluncis, aut ex terræ cauernis. de his & Pauſ. in Phocaic. Hic terror, inquit, panicus Gallos inuaſit, qui Breno duce Delphos prædaturi acceſſerant. Terrores quippe nulla certa cauſa exiſtentes, à Pane oriri produntur. hinc & poeta Silius lib. XIII. Punicorum, deſcribit Hannibalem deterritum hoc Panos terrore, cum ad urbis mœnia acceſſiſſet, eam expugnaturus: ut paulo antè allatis poetæ carminibus oſtendi. Plutarchus quoque in libro de Iſide & Oſiride: Poſt, inquit, Oſiridem à Typhone cæteriſq́ue coniuratis occiſum, Panes ac Satyri, qui Chemin inhabitabant, id ſenſerũt, deq́ue eo quod geſtum fuerat, turbas & tumultus facere cœperunt. quare factum eſt, ut repentini terrores, Panici deinceps appellarentur. ipſum lege Plutarchum. Porrò & Politianus totum XXXVIII Miſcellaneorũ caput

A hac de re confecit. Sed & Theon in Arati comment. ἦχον, id eſt ſonitum hunc cochlea factum ſcribit. Plutarchus etiam in eo Quod oracula defecerunt, prodit, de Panis interitu, qui Tiberij Cæſ. tempore accidit: exiſtimatumq́ fuiſſe ab eius tēporis philoſophis, eum Pana interijſſe, qui ex Mercurio & Penelope natus eſſet. id quod & Euſebius de Pręparatione euang. repetit. Legimus porrò Numam Pompilium, dum Inuo, id eſt Pani ſacrificaret, fagineum ramum geſtaſſe, intonſis crinibus obuolutum.

SYNTAGMATIS DECIMI-
QVINTI FINIS.

De Fortuna, multiplicique

EIVS IMAGINE ET COGNOMINE, AD V. C. ALEX. GVARINVM, SYNTAGMA XVI.

Ingens Herculei decus ſenatus,
Idemq́; Aoniæ pater cateruæ,
Vnus nam pote ſuſtinere curas
Magni principis, & præeſſe rebus.
Idem & Rhetoricos doces colores,
Et priſcos ſimul explicas poetas.
Quare, quem tibi dedico libellum,
Quo Fortuna dea eſt relata paucis,
A' tot ſi liceat uacare curis,
Hunc lima expolias ſeueriore,
Induce Lydio rogamus,
Ne fallax dea ludat hinc & inde.

LILIVS GREG. GYRALDVS
Alexandro Guarino S. P. D.

A *ECCVM tibi de Fortuna libellũ, Alexãder Varine, uir doctiſſime, quẽ cõtractioribus his brumæ diebus confeci. & ea de cauſa potiſſimum tibi à me dono datur, ut teſtis ſit noſtræ inter nos beneuolentiæ, à primis uſq; adoleſcentiæ noſtræ annis initæ, cum ſub ſanctiſſimo uiro ac doctiſſimo parente tuo, Bap. Guarino, bonis literis & moribus operam utriq; daremus. Cuius ego uiri memoria, hac infirma ualetudine & ætate adhuc recreor. & licet ego longo tempore peregrè profectus, à patria procul, uarijs Italiæ urbibus abfuerim, nihilominus cum ſeſe occaſio offerebat, noſtrûm uterq; mutuam inter nos operã dabat. Sed hæc omnibus notiora. In hoc certè libello uidebis, quantas Fortuna uires ſibi uendicet, in primis cum de nobis utranq; paginam faciat. Tute certè uirtute tua fultum, ac prudẽtia cognoſces, trophæum tibi de Fortuna & quidem illuſtre erexiſſe. Me uerò uarijs ac miris exemplis à Fortuna exagitatum, demum manicis compedibusq́; uinctum, in triumpho ductũ, omnibus amiſſis cùm Fortunæ bonis, tum amicis, ita ut penè deſtitutus uidear: nec niſi unus aut alter amplius mihi ſupereſt amicus. Sed querelas mittamus. Tu interea ſumas hoc qualecunq; eſt libelli, & boni æquiq; conſulas. Nam ſi paria meritis referre non poſſum, grati tamen animi ſignificationem hoc libello teſtatam relinquam. Vale.*

FORTVNA. A

FORTVNAM, Alexãder Guarine uir doctiſſime (ut probè tenes) deam gentes credidere. hinc illud Iuuenalis,

Sed te Nos facimus Fortuna deam, cœloq́ʒ locamus. Plaut. in Pſeud. Centũ doctûm hominum conſilia hæc deuincit dea Fortuna, atqʒ hoc uerũ eſt: perinde ut quiſqʒ Fortuna utitur, ita præcellit, atqʒ exinde ſapere eum omnes dicimus. Speuſippus philoſophus Fortunam definiuit, motum ab occulto in occultum eſſe. Anaxagoras & Democritus, Stoicorumq́ʒ nonnulli, Fortunam exiſtimarunt eſſe cauſam humanę rationi minimè manifeſtam: at Plato ipſe σύμπτωμα φύσεως, ἢ προαιρέσεως eſſe ſtatuit: hoc eſt, Symptoma uel accidens naturæ, uel electionis, & cauſam eorum quę ſecundum aliquod accidens fiunt. cui nõ diſſentit Ariſtoteles. Proclus in Platonis Timæo, dæmonis poteſtatem putat, cauſas inter ſe diuulſas congregantem. M. Cicero de Diuinat. Quid eſt enim, ait, aliud ſors, quid fortuna, quid caſus, quid euentus, niſi cum ſic aliquid cecidit, ſic euenit, ut uel non cadere atque euenire, uel aliter cadere atque euenire poterit? Vnde & alij ita definiere: Fortuna eſt accidentium rerum ſubitus ac inopinatus euentus. Græcè uerò Fortuna τύχη dicitur. Pauſanias in Meſſeniac. Fortunæ, id eſt τύχης mentionem apud Græcos primùm ait carmine feciſſe Homerum, qui in hymno ad Cererem, quem in præſenti non habemus, alias Oceani filias enumerans, cum puella Proſerpiua ludentes, & Tychen quoqʒ ipſam, ut unam ex Oceani filiabus, his uerſibus cecinit, B

λευκίππη, φαινώ τε, καὶ ἠλέκτρη, καὶ ἰάνθη,
μηλόβασίς τε, τυχή τε, καὶ ὠκυρόη καλυκῶπις. id eſt,

Leucippe, Phænoq́ʒ, & Electra, & Ianthe,
Melobaſisq́ʒ, Tycheq́ʒ, & Ocyroe *pulchriocula.*

& nihil ille de Tyche, id eſt Fortuna amplius. At uerò Bupalus, qui templa conſtruere, et animalia optimè effingere nouerat, omnium primus Fortunæ ſtatuam Smyrnæis effecit, polum capite ſuſtinentis, manuq́ʒ Amaltheæ cornu. Poſt hæc & Pindarus deam ipſam celebrauit, eamq́ʒ Pherepolon nominauit. hæc fermè ex Pauſania. quem quis mirari poſſit ita dixiſſe, cum ante Homerum eius Orpheus meminerit in hymno, quem Fortunæ cum thuris, id eſt Libani thymiamate concinuit. Fuit adhæc & Ægeræ, quæ urbs prius Hypereſia uocabatur, Fortunæ ſimulachrum ferentis ſimiliter cornucopiæ; iuxta quam Cupido erat alatus. Qua ex re ſignificari putat

Pauſanias,

A Pauſanias, quòd ea etiam quæ ad amorem pertinent, fortuna magis quàm pulchritudine & forma rectè ſoleant mortalibus ſuccedere. Effingebatur quidem Fortuna, teſte Lactantio libro tertio, cum Cornucopiæ, & gubernaculo, tanquam opes tribuere putaretur, & humanarum rerum regimen obtinere. Hinc & philoſophi, eodem auctore, eius ſexum mutantes, deum uocabant: & eandem modò fortunam, modò naturam nominabant: quo loco & alia multa de Fortuna diſſerit. Eandem, ut Euſebius ſcribit, in pila ſedentem ueteres effingebant, & alas addebant. Ideo Horatius de Fortuna ita cecinit: Nunc tibi, nunc mihi benigna, laudo manentem, ſi celeres quatit pennas. Thebanus Cebes in Tabula ita effinxit: Sed mulier, inquit, illa quæ'nam eſt? quæ uelut cæca atque inſana, ſuper lapide quodam rotundo conſiſtere uidetur? Fortuna, inquit, uocatur. ea autem non ſolum cæca, ſed inſana etiam, & ſurda eſt. Quæ'nam huius ſunt partes? Obambulat, inquit, quócunque gentium, & alijs quidem facultates eripit, alijs tradit: ab eiſq; rurſus aufert quæ tradiderat, atque alijs temerè tribuit. unde hoc argumento facile declaratur, cur in rotundo lapide conſiſtat: & cætera, quæ non illepidè ſubdit ille. Artemidorus Daldianus in libro Onicrocriticon, Fortunam ſeden-
B tem ſupra cylindrum aliquando, aliquando comptam ornatamq;, aliquando incomptam ſordidamq; deſcribit: & cum gubernaculo, ut iam diximus. talemq; ſæpe nos in uetuſtis nomiſmatibus, ſignisq; marmoreis uidimus. Iuuenem alibi idem Artemidorus mulierem Fortunam deſcribit: cuius uerba, quoniam & ad alios deos faciunt, hic ſubdidi: Mercurius, inquit, iuuenis & adoleſcens, Hercules iuuenculus, Iupiter uir, ſenex Saturnus, Dioſcuri Gemini adoleſcentes: Spes uirgo, Diana & Minerua. Spes quidem ridens, Diana caſta facie, Minerua Gorgon intuens: Fortuna mulier iuuenis, uetus Veſta: Parcæ tres mulieres ueſtitæ, nudæ Horæ, lauantes Nymphæ. Hoc totum ille. Alij inter maris undas uelificantem finxere Fortunam: alij in ſaxi uertice, montis'ue cacumine, uentis omnibus expoſitam. Plerique rotæ inſiſtentem effinxere. Certè Apelles cum Fortunam ipſe ſedentem pinxiſſet, interrogatus cur id feciſſet, Quia nunquam ſtetit, reſpondit. Apud uerò Scythas ſine pedibus fingebatur, ut manus tantum & pennas haberet. Fuere & qui uitream, propter fragilitatem, uocauere. Hebræorum uerò prophetes Eſaias, Fortunæ menſam poni ſolitam cecinit, ut eſt interpretatus D. Hieronymus: Qui ponitis, inquit, menſam Fortunæ, & libatis ſuper eam. uel ut LXX. exponunt: Qui paratis Fortunæ menſam, & impletis dæmoni pocu-

lum, uel mixtam potionem. quo loco Hieronymus: In urbibus, A
ait, omnibus, & maximè in Ægypto, ueterem fuiſſe cõſuetudinem, ut ultimo die anni & menſis, eorum qui extremus eſt, ponant menſam refertam uarij generis epulis, & poculum mulſo mixtum, præteriti anni & futuri fertilitatem auſpicantes. Pauſanias in Achaicis, ait Pindaro ſe fidem habere canenti, Fortunam Parcarum unam eſſe, præſtantiſſimamque ſororum. Idem in Bœot. Fortunę ſacellum fuiſſe, in quo ipſius deæ ſimulachrum eſſet, Plutum diuitiarum deum puerum tenentis. id quod innuere uidetur, fortunam ipſam diuitiarum eſſe matrem atque nutricem. huius quidem ſimulachri manus & faciem Xenophon Athenienſis, reliqua Calliſtonicus indigena effinxerat. CL. Galenus in ſuaſoria (ſi legitimus liber eſt) Fortunæ, inquit, indicare nequitiam cum antiqui uellent, illam uel pingentes, uel fingentes, fœminæ ſpecie formabant: non contenti, gubernaculum illi attribuebant: tametſi fœminea leuitas ſatis erat. orbem pedibus ſuppoſuerunt: tum etiam & cæcam, ut eius inconſtantiam indicarent. Hæc ille fermè, & cætera quæ ſequuntur. Non defuere & qui noſtro tempore non inſulſe Fortunam in equo
uelociſſimo conſtituêre, & currentẽ eam Fatum arcu intento inſe- B
qui: Fortunæ inſtabilitatem pernicitatemque ſignificãtes, eamque fatiui ſemper agi. Sedenim de equeſtri Fortuna in hoc, ſuo loco agã.

Fuere & qui eandem duplici facie formauere, nigra altera, altera alba, bonam malamque ſignificantes. alij eandem cum Occaſione effinxere, hoc eſt capillatam fronte, occipitio caluam, alatam pedibus, pilæque inſiſtentem, manu nouaculam tenentẽ, ut eam effinximus primo Syntagmate. Sed & Sophocles in Antigon.

φρόνει βεβηὼς ἂν νῦν ἐπὶ ξυροῦ τύχης: hoc eſt,

Sæpe denuò nunc poſitus in nouacula fortunæ.

Sed nimius ſim, ſi uelim quæ legi, ſimul nunc cuncta cõplecti. Sed D. Auguſtinum par ſit audire, ita in ſeptimo de Ciuitate Dei ſcribentem: Fortunam certe deam, inquit, antiqui dixere, non rationabili diſpoſitione, ſed ut temerè acciderit, ſua cuique dona conferre. De hac Saluſtius: Sed profectò fortuna in omni re dominatur, ea res cunctas ex libidine magis quàm ex uerò celebrat, obſcuratque. Seneca tamẽ, ut Stoicus, in Epiſtolis inquit: Nihil neque boni, neque mali dare poteſt Fortuna. ualentior enim omni Fortuna eſt animus, qui in utranque partem res ſuas ducit, beatæque ac miſeræ uitę ſibi cauſa eſt. atque ideo illud ab Iuuenale ſcribi putarim,

Nullum numen abeſt, ſi ſit Prudentia: ſed te
Nos facimus Fortuna deam, cœloque locamus. Et ut inquit Pauſan.

Nihil ſine fortuna fit: hoc eſt, μηδὲν ἄνευ τύχης. Certè Plinius de For

tuna

A tuna ita argutè exclamat: Toto, inquit, mundo,& locis omnibus, omnibusq́ horis, omnium uocibus Fortuna ſola inuocatur, & una nominatur, una accuſatur, una agitur rea, una cogitatur, ſola laudatur, ſola arguitur, & conuicijs colitur, uolubilisq́, à pleriſque uerò & cæca exiſtimata, uaga, inconſtans, incerta, uaria, indignorumq́ fautrix: huic omnia expenſa, huic omnia feruntur accepta, & in tota ratione mortalium ſola utranque paginam facit: adeoq́ obnoxiæ ſumus ſortis, ut Sors ipſa pro deo ſit, qua deus probatur incerta. hæc Plinius. At cur non & Pacuuianos uerſus hoc loco aſcribimus, præſertim Fortunam commentantes, quos & ad Herennium Gallio, uel quiſquis ille fuit qui ad eum Rhetorica ſcripſit, attulit? hi uerò ſunt:

Fortunam inſanam eſſe & cæcam, & brutam perhibent philoſophi,
Saxoq́ inſtare globoſo prædicant uolubili.
Ideo quò ſaxum inpulerit ſors, eò cadere fortunam autumant.
Cæcam ob eam rem iterant, quia nihil cernat, quò ſeſe applicet.
Inſanam autem aiunt, quia atrox, incerta, inſtabilisq́ ſit.
B *Brutam, quia dignum atq́ indignum nequeat internoſcere.*
Sunt autem alij philoſophi, qui contrà Fortunam negant
Miſeriam eſſe ullam, ſed temeritate omnia regi, id magis
Veriſimile aiunt, quod uſus reapſe experiundo edocet,
Velut Oreſtes *modò fuit rex, modò mendicus factus eſt.*
Naufragio res contigit: nempe ergo haud fortuna obtigit.

& hæc Pacuuius. Hinc, opinor, illud inter adagia connumeratur, Fortuna Euripus: de inconſtantia, & uarietate rerum. Extat quoque uel Vergilij, uel alterius de Fortuna Aſclepiadeum. item & alterum Annæi Senecæ, quibus dea hæc præclarè deſcribitur. Nihil præterea uetat, quæ de eadem argutè quidem & doctè, ut ſolet, durè licet atque incomptè, ſcribit Martianus, afferre: Tunc etiam, inquit, omnium garrula puellarum, & contrario ſemper fluibunda luxu, leuitate pernix deſultoria geſtiebat, quam alij Fortem aſſerunt, Nemeſimq́ nonnulli, Tycheaq́ quamplures, aut Nortiam. Hæc autem quoniam gremio largiore totius orbis ornamenta portabat, & alijs impertiens, repentinis motibus conferebat, rapiens his comas pueriliter, caput illis uirga comminuens, eiſdemq́ quibus fuerat eblandita ictibus crebris uerticem, complicatis in condylos digitis uulnerabat. dein & paulo pòſt ſubdit: Hæc mox ut facta conſpexit omnia quæ gerebantur, in Iouis conſiſtorio ſubnotari, ad eorum libros & pugillarem paginam cucurrit, & licentiore quadam fiducia, quæ conſpexerat inopinata deſcriptione corripuit, ut quędam repentè prorumpentia, uelut rerum ſeriem per-

turbaret: alia uerò, quæ cauſarum ratio proſpecta uulgauerat, quo A niam facere improuiſa non poterat, ſuis tamen operibus arrogabat. atq; hactenus Martianus, de nomine, ui & poteſtate Fortunæ, eiusq; natura, eruditè, ſi minus eleganter, perſcripſit. Quare iam ſatis de hac. nam de Fortuna multorum uerſus afferre poſſem, ut Beroaldi, & Baptiſtæ Carmelitæ. Sed & ego paſtorali ac bucolico quodam meo poemate adoleſcens ſatis multa luſi: quibus omnibus miſſis, noſtrum proſequamur inſtitutum. Multis eſt Fortuna cognominibus nuncupata. nam Bona Fortuna Romæ in Capitolio culta fuit, Mala in Exquilijs: de hac Cicero, de illa Plinius meminere. hæc græcè κακὴ τύχη: illa εὐτύχη, uel quod magis eſt in uſu, ἀγαθὴ τύχη uocata eſt, ut uel in Cebetis tabula uidetur. Hæc & proſpera dicta, & ſecunda, & læta: ut illa, triſtis, ſiniſtra, & læua. Agathes quidem Tyches ſtatua Athenis fuit apud Prytaneum, quam miro exemplo adoleſcens deperibat adeò, ut eò demum uæſaniæ peruenerit, ut ſibi ipſi manum conſciuerit. Vidi antiquam Bonę Fortunę imaginē cum hac inſcriptione, ΑΓΑΘΗΙ ΤΥΧΗΙ. Erat autem in ſolio ſedens mulier ſtolata, ſubtriſtis, cuius dexteræ dextram iungere uidebatur adoleſcentula egregia forma ac liberali, quæ ante illam ſtabat. Poſt uerò matronam ſedentem, puellula quædam manum ſupra ſcabellum tenere, & inniti uidebatur. B Huius picturæ interpretationem eſſe arbitror, ut anus illa in ſcabello ſedens præteritam Fortunam ſignificet, atq; ideo ſubtriſtis: formoſa uerò adoleſentula, quæ dextram dextræ iungit, præſentem Fortunam denotat. at puellula, quæ pòſt matronæ ſcabellum attingere uidetur, futuri temporis Fortunā præſefert, ut pote quæ ad maturam ætatem nondum peruenit: ſed eiuſmodi inſcriptio in græcis uetuſtis marmoribus frequens reperitur. Memini quoq; me uidere pulchram mulierem cum Cornucopię. quin etiam caduceum uidi, in cuius uertice alatus pileus erat, & utrinq; duo cornucopiæ, caduceum ipſum complectebantur: idq; ſignificare, eloquentiæ & doctrinæ comitem eſſe bonam fortunam, credebatur.

Aurea Fortuna in primis etiam nuncupata. hanc in cubiculis Imperatorum haberi ſolitam legimus. hæc & morituro ipſo præſente, transferebatur ad ſucceſſorem: unde factum eſt, ut auream alicui Fortunam dicamus. Hanc uerò & Regiam Spartianus in Seuero nuncupauit.

Præneſtina Fortuna appellata, & Præneſtinæ ſortes, de quibus hic agendum ex M. Cic. uerbis: Numerium Suffuſtium, uel Suffuſium, ut Præneſtinorū monumēta declarant, uirum admodum clarum fuiſſe accepimus. hic cum aſſiduis inſomnijs, etiamq; minacibus, iuberetur certo in loco ſilicem excidere, perterritus dicitur ſic,

ut age-

A ut agere id incœperit ridentibus ciuibus. Sed præfracto ſaxo, erupiſſe ſortes, quæ in robore forent inſculptę, priſcarum literarum notis. Quin eodem quoque tempore mel ex olea fluxiſſe tradunt. & haruſpicum monitionibus factum, uti ex eadem olea fieret arcula, & in ea reconditas ſortes: ad quas præmonente Fortuna Romani Pont. accedebant, & pueri manu commixtas educere ſolebant. ac talis quidem Præneſtinarum ſortium origo traditur. Fani pulchritudo & uetuſtas harum ſortium, etiamnum tempore Ciceronis nomen retinebat. Carneadem Clitomachus ſcribit dicere ſolitum, nuſquam ſe fortunatiorem, quàm Præneſtæ, uidiſſe Fortunam. Idem Cicero libro ſecundo de Diuin. prodidit. Legitur & hodie antiquum epigramma de Fortuna, quę Præneſtæ dicata fuerit, cuius hi primi uerſus,

Tu quæ Tarpeio coleris uicina tonanti,
Votorum uindex ſemper Fortuna meorum,
Accipe quæ pietas ponit tibi dura merenti, &c. Lucanus in ſecundo,
Vidit Fortuna colonos Præneſtina ſuos. Ouidius,
Et Præneſtinæ mœnia ſacra deæ. Silius:
B *Sacriſq; dicatum Fortunæ Præneſte iugis.* Statius in Syluis,
Et Præneſtinæ poterant migrare ſorores.

Ideo uerò ſorores à Statio dictæ, quòd Præneſtę coleretur, ſub duarum ſororum effigie: hoc eſt, bonæ malæq; Fortunæ. Suet. Tranquillus in Domit. Satis læta, inquit, fœlicemq; ſortem, Præneſtina Fortuna per nouennium dedit, inſequenti anno triſtiſſimam reddidit. Habet, inquit Strabo lib. V, Præneſte Fortunæ templum illuſtre, unde certa eduntur oracula.

Nortiam etiam Fortunam uocatam legimus, ut ex citatis Martiani uerbis patet. Porrò et Sutrinorum deam Nortiã, ex Tertulliano, in deis Topicis iam dictum eſt. Eſt uerò Sutriũ, notiſſima urbs Hetruſca. Sed et T. Liuius lib. VII ab V. C. Volſcinijs, inquit, clauos indices numeri annorum fixos in templo Nortiæ Hetruſcę deæ comparere, diligens taliũ monumentorũ auctor Cincius affirmat. Quare cum ita ſit, neſcio unde in mentem uenerit literatis quibuſdam, ut deã hanc Horchiã potius quàm Nortiã appellandã ſcripſerint. Fuit & Nurſia dea Volſcinenſium, niſi nos fallant Tertulliani codices in Apologetico. Nortiæ meminit & Iuuenalis in X. Nortia Thuſco fauiſſet. licet codices & interpretes euariare uideantur. quidam enim non Nortiam, ſed Nurſiam, alij & Murciam legendum putant.

Equeſtris Fortuna cognominata & culta in urbe fuit, cuius ædes à Fuluio Flacco poſita fuit, ut Valerius Maximus & Lactantius

tius ſcribunt. Liuius IIII. Dec. libro decimo, hiſtoriam eſt executus: A Cum enim Fuluius Flaccus Celtiberos in Hiſpania fudit, ędem Fortunæ equeſtri, Iouiq́ue Opt. Max. ludosq́ue uouit. hinc detractis frenis equis, ut maiore ui atq; impetu in hoſtes incurrerent equites Romani: quare uictoriam obtinuit. Idem Liuius lib. ſecundo quintæ Decad. Q. inquit, Fuluius Flaccus Cenſor ædem Fortunę equeſtri, quam proconſul in Hiſpania dimicans cum Celtiberorũ legionibus uouerat, annos ſex poſtquam uouerat dedicauit: & ſcenicos ludos per quatriduum, unum diem in circo fecit. eo uerò ſtudio faciebat, ne ullum Romę amplius, aut magnificentius templum eſſet: magnum ornamentum ſe templo ratus adiecturum, ſi tegulę marmoreæ eſſent. profectus in Brutios, Iunonis Laciniæ ad partẽ dimidiam detexit: id ſatis fore ratus ad tegendum, quod ædificaretur, &c. Fortunę equeſtris ædem Syſtylon ad theatrum lapideum, Victruuius in tertio fuiſſe ſcribit. Quare id mihi mirum uidetur, quod ait Corn. Tacitus in tertio, Romæ Fortunam equeſtrem non fuiſſe. Cum enim, inquit, equites Romani pro ualetudine Auguſtę donum uouiſſent equeſtri Fortunę, & eius cognominis nullum tum Romę eſſet, illud Antium miſerunt, ubi eo nomine colebatur. Tantum hoc monere uolui, cum Tacitus aliàs diligentiſſimus antiquitatis fuerit. B

Breuis Fortuna, quę & Parua dicebatur. Huius ędes fuit Romę à Seruio Tullio rege extructa, ut Plutarchus in Quęſtionibus Romanis exponit. In hac æde ſignum ſua prętexta ornatum dicaſſe ferunt, & longo tempore incorruptum manſiſſe.

Dubia etiam Fortuna cognominata, cuius uicus in Auentino, hoc eſt, in XIII urbis regione, ut P. Victor tradit.

Propria, uel priuata Fortuna, hoc eſt, ἰδία, cognominata à Romanis fuit, de qua ſic Plutarchus: Idię, hoc eſt, priuatę Fortunę delubrũ in Palatio fuit.

Virgo Fortuna, hoc eſt πάρθενος appellata fuit, eodem Plut. auctore, cuius ad fontem muſcoſum fanum fuit. de hac intelligit Arnobius lib. ſecundo aduerſus Gentes, cum ait, Puellarum togulas ad uirginalem defertis Fortunam.

εὐελπίδος τύχης, id eſt Bonæ ſpei Fortunę in magno angiportu ædem fuiſſe, idem qui ſuprà Plutarchus meminit, & in Quæſtionibus, ubi interpres Bene ſperans expoſuit.

Maſculæ quoq; Fortunæ, id eſt ἄῤῥενος τύχης ædiculam Romę fuiſſe, idem prodit Plut. prope Veneris templũ. qui et hoc ibidẽ ait: Ad hæc, inquit, & ſexcẽta alia honorifica Fortunę cognomina, quorum Seruius rex bonam partẽ dicauit. Fuit & Fortunæ thalamus, cuius loci idem Plut. meminit: Quid eſt, inquit, quòd portam unam

θυρίδα,

A θυρίδα,id eſt feneſtram appellãt,apud quam Fortunę thalamus qui dicitur,poſitus eſt. Problema eſt XXXV.

Cæca Fortuna cognominata fuit, ut ex Pacuuiano uerſu recitauimus. Cicero in Philip. Deinde obſecro uos P. C. quis hæc ueſtrûm non uidet, quod Fortuna ipſa, quæ dicitur cæca, uidit? Idem in libro de Amicitia: Non enim ſolum ipſa Fortuna cæca eſt, ſed eos etiam plerunq; efficit cæcos, quos complexa eſt. Sed non modo à Latinis cæca dicta eſt Fortuna, uerùm etiam à Græcis. Hinc Cebes: τυχὴ, inquit, non ſolum τυφλὴ, id eſt cæca, ſed & inſana, & ſurda. hoc eſt, ἀλλὰ καὶ μαινομένη, καὶ κωφή. Sed & Martialis cæcam nuncupat, & Plinius. D. uerò Auguſtinus: Vt quid, inquit, colitur, quæ ita cæca eſt? Quo eodem capite, hoc eſt XVIII. quarti libri de Ciuit. Dei, multa deam ipſam irridens attulit. Porrò & eadem cauſa Apuleius exoculatam Fortunam uocauit. Nunc quis nos uetet, multa de Fortuna breuibus concludere? Libanius rhetor Chriſtianorum hoſtis, Fortunæ occultas inſidias ſignificare uolens, ὑφάλους Fortunæ dixit. Eſt uerò Hyphalus, ſaxum ſub ſalo occultum & cæcum, quæ Vergilius cæca ſaxa & latentia appellauit.

B εὔριπος τύχη, id eſt Fortuna Euripus, æſtuans. Fuerunt plures Fortunæ ædes Romæ, ut Malæ & deteſtatæ in Exquilijs, Fortunæ Fortis in ripa Tiberina, Equeſtris iuxta theatrum. Fuit & templum Fortunæ breuis, hoc eſt paruæ, quæ & Puſilla ab aliquibus dicta eſt. Fuit & παρθένου, hoc eſt uirginis Fortunæ. Aliud Primigenię, aliud Obſequentis ad Capenam portam. Fuit & Priuatæ, & Viſcatæ, & Publicæ, & Virilis, & Bene ſperantis, id eſt εὐέλπιδος: & ἀποτρόπαιον, id eſt auertentis: & blandæ, hoc eſt μειλιχίας, licet μιλίας in græco Plutarchi codice legatur: item Fortunæ dubiæ in Auentino, & Mammoſę in duodecima regione, & Barbatæ, & Muliebris, quibus ferè omnibus Seruius Tullius rex principiũ dedit, quod à Fortuna ipſe ex ſeruo in regnum eſſet euectus: idem præterea rex proſpiciens Fortunam ipſam in rerum occaſionibus plurimum momenti habere in utranq; partem, quod Plutarchus & Plinius ſcribunt. de quibus omnibus, & de alijs nonnullis, pro ut uel rei uel memorię ratio ſuppeditarit, agemus. Ad hæc legimus, ædem Fortunæ in aurea domo ſtruxiſſe principẽ Neronem, ex puro candido ac lucido lapide, adeò ut etiam nullis adopertis foribus intus eſſe lux incluſa uideretur, ut pluribus paulo pòſt.

Occaſionem poſſemus & hoc loco aſcribere, ſed eam primo Syntagmate deſcripſimus: qua occaſione & quidam Caluam Fortunam dixere.

αὐτοματία τύχη, id eſt Spontanea, uel ultronea Fortuna appellata, &

ta, & culta à Siculis. nam cum Timoleon ex Sicilia tyrannos eiecisſet, ideoq́ ipſi multi inuiderent, quòd ſcilicet ab omnibus laudaretur, ipſe, ut inuidiam declinaret, Fortunæ, quam αὐτοματίαν uocant, templum erexit: faſſus, neq; ui, neq; prudentia ſua, ſed Fortunæ auxilio illa ſe perfeciſſe. Auctores, Plutarchus & Æmil. Probus. αὐτόματα enim ea græcè dicuntur, quæ ſponte ſua mouentur & fiunt, ut machinæ quædam. A

Seiæ Fortunæ ædem ſcribit lib. trigeſimo Plinius, fuiſſe à Nerone conſtructam, quam Seiam appellatione dicebat. An uerò hæc Seia eſſet, quam Auguſtinus ex Varrone ait præpoſitam, quàm diu ſegetes ſub terra eſſent, cuius & Macrobius in Ferijs meminit, & Plinius idem XVIII libro, ut antè docuimus, id eſt in primo Syntagmate, non planè conuenit: etſi quidam, qui ſe bene Romanas antiquitates docuiſſe arbitrantur, eandem faciant. nam locus Plinij, unde illi ſunt decepti, ita legendus eſt capite uigeſimoſecundo libri trigeſimiſexti: Nerone principe, in Cappadocia repertus eſt lapis duricia marmoris, candidus, atque translucens, etiam qua parte fuluæ inciderant uenæ, ex argumento Phengites appellatus: hoc conſtruxerat ædem Fortunæ, quam Seiam appellatione dicebat, à Seruio rege ſacratam, aurea domo complexus. quare etiam foribus opertis interdiu claritas ibi diurna erat, haud alio quàm ſpecularium modo, tanquam incluſa luce, non tranſmiſſa. hæc Plinius. Sanè locum hunc Hermolaus ita caſtigat: Ædem Fortunæ, quam Sellam appellant: Vetuſti, inquit, codices ædem Fortunæ, quam Seiani appellatione dicebat, hoc eſt, Nero princeps. De Seiana Fortuna & equo, Gellius & Suetonius. Oſtenditur & nunc Seiani antrum in ora Campaniæ, haud procul Pauſilypo. Cæterum de equo Seiani plura in Prouerbijs leguntur. B

Publica Fortuna Romæ culta in ualle Quirini, quę inter Exquilias fuit, & Quirinalem collem. meminit Ouidius Faſtor. quarto,

Qui dicit, quondam ſacrata eſt ualle Quirini,
Hac Fortuna die publica, uerus erit.

P. Victor uidetur In colle legere, non In ualle.

Viſcata, hoc eſt, ἰξευτηρία Fortuna, ab antiquis nominata fuit, cuius Romæ ædem fuiſſe accepimus: uti ab ea nos capiamur. hinc & à Seneca dictum, Viſcata eſſe beneficia. Huius uerò Hixeuteriæ Fortunæ meminit Plutarchus in Quæſtionibus Romanorum, cuius hæc ſunt uerba à me expreſſa: Tum Fortunæ ἰξευτηρίας templum eſt, quam Viſcatã nominant. Vnde mirũ mihi uidetur, quòd in libro de Fortuna Romanorum, Budæus potius uiſcatricẽ, quàm uiſcatam tranſtulerit: quod nomen etſi ridiculũ uidetur, ut ait Plut.

A non ab re tamen, ſi per translationem dicas, tenaciter attrahentis quicquid illi hæſerit.

Virilis Fortuna, hoc eſt ἀνδρίας τύχη, culta & cognominata fuit, ut Plutarchus ſcribit de Fortuna Romanorum, Ancum Martium Romanorum regem uirilis Fortunæ templum erexiſſe: quòd ad uictoriam plurimum Fortuna conferat. Dionyſius uerò Alicarn. libro Hiſtoriarum quarto, ait Seruiū Tullium ſuperatis Hetruſcis, cum quibus XX annis continenter pugnauerat, rebus compoſitis duo tēpla Fortunę cōſtruxiſſe, qua per omne uitæ tēpus uiſus erat uti proſpera: alterum in foro boario, alterū ad ripas Tiberis, ei quā Virilem appellauit. De ſacro autē Virilis Fortunę, Ouid. IIII. Faſt.

Diſcite nunc quare Fortunæ thura uirili

Detis eò, gelida qui locus humet aqua. In hoc uerò templū uentitare ſolitas mulieres legimus, quæ nuptui dabantur: & corpore nudato, ne quo uitio aut labe eſſent affectæ, explorabātur. Scribit Plutarchus, Seruium regem Fortunę regnum acceptū retuliſſe. quin uulgo etiam prędicabat, cōſuetudinē ſibi eſſe cum Fortuna, eamq́; per feneſtram quandam ad ſe delabi in cubiculum ſolitam. & ſubdit: ab ipſo rege in Capitolio fanum conſtructum Fortunæ Primi-

B geniæ, quam πρωτογένειαν Græci uocant, de qua illud eſſe, quod modò recitabam, crediderim,

Tu quæ Tarpeio coleris uicina Tonanti.

Fuit & in colle Quirinali, de qua T. Liuius libro quarto de bello Maced. Ædes, inquit, Fortunæ Primigeniæ in colle Quirinali dedicauit Q. Martius Hala Duumuir ad ipſum creatus, uouerat eam X annis antè Punico bello P. Sempronius Sophus, locauerat idem Cenſor. Meminit & in quinto Decad. libro tertio, in æde Primigeniæ Fortunæ, quæ in colle eſt, duo diuerſa prodigia: palmam in area enatam, & ſanguinem interdiu pluiſſe. Plutarchus Primigeniam ait Fortunam Romani coluerunt. cauſam hanc affert: An, inquit, Seruio ex Serua nato Romæ ſumma cum laude & ſplendore imperari contigit, ut plerique ex Romanis exiſtimant? An illud magis, quòd Fortuna urbi & imperium & originem præſtitit. An altior quædam (inquit) ratio, & magis à natura, ex media deprompta philoſophia: Fortunam ſcilicet rerum omnium principium eſſe: Naturam uerò κατὰ τύχην, id eſt ſecundum Fortunam conſiſtere.

Malam etiam Fortunam quidam uocauere, cuius ædem in Exquilijs Romæ fuiſſe, apud mihi ſuſpectum ſcriptorem legi.

Fortem Fortunam, quam φορτικὴν τύχην græci uocant, Romani coluere, & à Tullio rege primum dedicatam fuiſſe legimus: tum & ab alijs poſtea. Fuit uerò iuxta fluuium in hortis à Cæſare

populo

populo relictis, ut Plutarchus ſcribit. Sed longè ante hanc eius cel A lam, T. Liuius libro ſeptimo tertiæ Decad. Romæ, inquit, intra cellam ædis Fortis Fortunæ de capite ſignum, quod in corona erat, in manu ſponte ſua prolapſum. Idem T. Liuius libro x. ab V. C. Papyrium, ait, poſt triumphum de reliquo ære, quod in ærarium intulerat, ædem Fortis Fortunæ de manubijs faciendã locaſſe, prope ædem eidem deæ ab rege Seruio Tullio dedicatam. qua de re & Varro de Ling. lat. Dies, inquit, Fortis Fortunæ ſecundum Tiberim extra urbem Romam dedicauit. Donatus in Phormione Terentij: Fortuna, inquit, dicta eſt res incerta: Fors Fortuna, euentus Fortunæ bonus. Idem & paulo pòſt: Aliud Fortuna eſt, aliud Fors Fortuna. nam Fors Fortuna eſt, cuius diem feſtum colunt, qui in arte aliqua uiuunt. huius ædes trans Tiberim eſt. dies autem Fortis Fortunæ feſtus octauo Calend. Quintiles agebatur, ut in antiquis Faſtis, & apud Ouid. notauimus, cuius hi uerſus in ſexto Faſtorum leguntur:

Quàm citò uenerunt Fortunæ Fortis honores,
Poſt ſeptem luces Iunius actus erit.
Ite deam læti Fortem celebrate Quirites, B
In Tyberis ripa munera regis habet.

Apud Non. Marcellum Actius poeta in Actyanacte, Fortunam à Forte diſtinguit. ita enim dicit, Quo captus modo Fortuna'ne an Forte reperiatur. Catullus ſeorſum enunciat:

Agnoſcam, cum te reducem Fors proſpera ſiſtet.

M. Tullius in L. Piſonem: Sed omitto ut ſit factus uterque noſtrûm. Sit ſanè Fors domina campi. magnificentius eſt dicere, quemadmodum geſſerimus conſulatum. Tibullus, Fors iuuat audentes. Sed enim hic Tibullus ad prouerbium reſpicit, quod eſt, Fortes Fortuna: de quo Cicero ſecundo Tuſc. Fortes enim non modò Fortuna adiuuat, ut eſt in ueteri prouerbio, ſed multo magis ratio. Ouidius ſecundo Faſtorum,

Audentes Forsque Deusque iuuat.

T. Liuius: Fortes Fortunam adiuuare aiebant. Eſt & in Vergilij carminibus.

Redux etiam à Romanis cognominata, & à Domitiano Cæſ. in primis: unde Martialis in octauo,

Hic ubi Fortunæ Reduci fulgentia latè
Templa nitent. Claudianus item,

Aurea Fortunæ reduci ſi templa priores
Ob reditum uouere ducum, non dignius unquam
Hæc dea pro meritis amplas ſibi poſceret ædes, &c.

Multa

A Multa præterea extant nomiſmata, illa quidẽ uetuſta, diuerſorum Cæſarũ, in quibus & imago eſt, & inſcriptio REDVCIS Fortunæ.

NEMESIS Rhamnuſia & Adraſtia, eadem diuerſis de cauſis ſic appellata, ideo & nos ſimul deſcribemus. Plato in quarto de Legibus Dialogo, pulcherrimè deam Nemeſin, quæ quid quemque facere deceat, oſtendit, ita deſcribit: Omnibus, inquit, præpoſita eſt Nemeſis, iudicij angelus, omnium huiuſmodi conſideratrix, quo loco Platonici interpretes multa ſubtiliter de hac dea. Sed & Ammianus Marcellinus his uerbis: Dea eſt ultrix facinorum impiorum, bonorumq́ præmiatrix, arbitra rerum, regina cauſarũ, quam theologi ueteres fingentes Iuſtitiæ filiam, ex abdita quadam æternitate tradebant, omnia deſpectare terrena. Quę uerba ex Orphei ad Nemeſin hymno deſumpta uidentur. Proclus uerò in Heſiodum, Iuſtitię nunciam, non filiam ſcribit. quod & Plato, ut modò relatum, teſtatur: licet Ficinus, Iudicium pro Iuſtitia repoſuerit. Pennas ideo huic deę fabuloſa uetuſtas aptauit, ut adeſſe uelocitate uolucri cunctis exiſtimaretur. Eidem gubernaculum dedit, & rotam ſubdidit, ut uniuerſitatem regere per elementa diſcurrens omnia non ignoraretur. Macrobius uerò, Nemeſin cõtra ſuperbiam coli, eſſeq́ So-
B lis poteſtatẽ arbitratus eſt. cuius hæc natura ſit, ut fulgentia obſcuret, & quæ ſunt in obſcuro illuminet: ſic etiã Nemeſis, nunc erectas mentiũ humanarũ ceruices opprimere, & eneruare uidetur: nunc bonos ab imo ſuſcitãs, ad bene uiuendũ extollit. Nemeſis uerò dicitur ἀπὸ τῆς ἑκάστῳ διανεμήσεως, id eſt à diſtributione quæ unicuiq; fit. hoc Ariſtoteles, qui & in tertio ad Eudemũ alia plura. Orpheus etiam deę hymnũ compoſuit. Heſychius Bonã Fortunã, hoc eſt ἀγαθὴν τύχην, Nemeſin interpretatur: & Themin, id eſt fas. Plin. in XI. poſt aurem dextram, ait locum eſſe Nemeſeos, quæ dea latinum nomen ne in Capitolio quidem inuenit. Idem lib. XXVIII: Alij, inquit, Græcam Nemeſin inuocantes, cuius ob id Romæ ſimulachrum in Capitolio eſt, quamuis latinum nomen non ſit. Hinc noſtrum illud eſt ad Cœlium,

Quæ nec adhuc Latium nomen ſortita, rependat
Diua mihi pœnas, &c. Nemeſeos ſimulachrum Pompon. Mela, alijq́, in Rhamnunte Atticæ pago fuiſſe tradunt, opus Agoracriti, uel Phidiæ. Heſychius: In Rhamnunte, inquit, Atticæ pago Nemeſeos erecta fuit ſtatua δεκάπηχυ, id eſt decem cubitorum, unius lapidis, id eſt ὁλόλιθον opus Phidiæ, in manu habens mali ramum. de hac eadem ſic Strabo lib. IX. Rhamnus Nemeſeos ſtatuam habet, quod Diodoti opus pleriq; dicunt: aliqui uerò Agoracriti Parij, quæ ex magnitudine pulchritudineq́ perfecta magis ac

magis eſt, & cum Phidiæ operibus æmulatione contendit. Pli- A
nius uerò de Agoracrito Pario & Alcamene Atheniẽſe agens: Cer-
tauere, inquit, inter ſe ambo Phidiæ diſcipuli, in Venere facienda:
uicitq́ue Alcamenes non opere, ſed ciuitatis ſuffragijs, contra pere-
grinum ſuo fauentis. quare Agoracritus ea lege ſignum ſuum uen-
didiſſe, ne Athenis eſſet, & appellaſſe Nemeſin. Id poſitum eſt in
Rhamnunte pago Atticæ, quod M. Varro omnibus ſignis prætu-
lit. Auſonius in Moſella,

Et Latiæ Nemeſis non cognita linguæ.

Sed ſcribentem præſtat audire Pauſaniam hac de re in Attica: A'
Marathone, inquit, ſtadijs XL. Littorali uia ad Oropum euntibus,
Rhamnus decurrit. domicilia incolarum ad mare poſita ſunt. pau-
lo inter continentem Nemeſeos fanum eſt, quæ dea ſuper cæteros
deos aduerſus ſuperbos inexorabilis eſt: ut Barbaris quoq;, qui in
Marathona uenerant, huius deæ ira multũ obſtitiſſe uideatur. nam
Athenarum opes aduerſus ſe contemnentes, iam tum Parium mar
mor acceperant, quod ad trophæum erigendum uehebant. id mar
mor Phidias excidit in deæ huius ſtatuã. corona capiti appoſita eſt,
qua & cerui & Fortunæ (ſi Domitium interpretẽ ſequamur: ſi uerò
græcum codicem, Victoriæ) parua ſigna continebantur. in manu B
altera erat ramus *μηλίας*, id eſt ex malo arbore: uel *μελίας*, id eſt ex
fraxino. uariant enim exemplaria: & perinde qui interpretati ſunt,
ancipites fuere. Sed tamẽ & Eudemus huic imagini in Veneris ſpe-
cie formatæ, in dextra mali ramum dedit. ſic & Suidas. in læua uerò
phiala, in qua Æthiopes effícti erant. cuius rei cauſam neq; ego (ait
Pauſanias) cõiectura per me aſſequi potui: neq; eorũ opinio, qui ſe
id ſcire putant, mihi probabilis uiſa eſt. Græcum extat tetraſtichon
inter græca Epigrammata, de hac ipſa Nemeſi, quod ab Auſonio
Gallo eſt ita traductum:

Me lapidem quondam Perſæ aduexere, trophæum
Vt fierem bello, nunc ego ſum Nemeſis.
At ſicut Græcis uictoribus aſto trophæum,
Punio ſic Perſas uaniloquos Nemeſis.

Quod ſi græcè mauis, ita habe:

καὶ με λίθον πέρσαι δεῦρ᾽ ἤγαγον, ὄφρα τρόπαιον
στήσωνται νίκας, εἰμὶ δὲ νῦν νέμεσις.
ἀμφοτέροις δ᾽ ἕστηκα, καὶ ἑλλήνεσι τρόπαιον
νίκας, καὶ πέρσαις, τοῦ πολέμου νέμεσις.

Legitur præterea & finis epigrammatis Theæteti,

Sum Victoria certè

Nunc

A *Nunc ego Erechthidis Aſsyrijs Nemeſis.*

Extat & diſtichon, quo Nemeſis effingitur cum freno & menſura cubiti: quo ſignificatur, nihil ſine menſura & freno agi oportere. Ipſum tale eſt,

ἡ νέμεσις προλέγω τῷ πήχει, τῷ τε χαλινῷ,

μήτ' ἄμετρόν τι ποιεῖν, μήτ' ἀχάλινα λέγειν. hoc eſt:

Prædico hac Nemeſis norma ſimul, hiſq́; lupatis,

Non effrena loqui, & nil fieri abſq́; modo.

Scio ab alijs aliter expreſſum. Ego non elegantiam, ſed fidem ſum ſecutus. Sed redeo ad Pauſaniã, qui & hoc ſubdit: Neq; hoc Nemeſis ſimulachrum, neq; aliquod aliud antiquum alas habebat, ſed poſtea apud Smyrnęos ſimulachra alata fuerunt: & niſi Nemeſi alę additæ, ueluti & Cupidini: quia huius deæ numē in his potiſſimum apparere autumant, qui amore capti ſunt, ut in Ægereæ Fortunæ imagine ſuprà diximus. hinc Catulli illud:

Ne pœnas Nemeſis repoſcat à te,

Eſt uehemens dea, lædere hanc caueto.

Et in Narciſſi fabula etiam oſtendit Ouid. Sunt qui Nemeſin Fortunam faciant, ut ex Marcellino ſuprà dictum eſt. Sic & Claudianus contra Alaricum, Rhamnuſiam:

B

Sed dea quæ nimijs obſtat Rhamnuſia uotis,

Ingemuit, flexitq́; rotam.

Non deſunt qui apud Heſiodum iuſtitiam interpretentur, cum cecinit, αἰδὼς καὶ νέμεσις. id eſt, Et Pudor & Nemeſis homines reliquerunt, & ad immortalium cœtus aſcenderunt. ad quæ uerba, illa Iuuenalis in ſexta referuntur,

Paulatim deinde ad ſuperos Aſtræa receſsit,

Hac comite, id eſt pudicitia, qui uerus pudor eſt:

Atq́; duæ pariter fugere ſorores. Sed cur & Pomponij Lęti de Nemeſi dea, uerba ex Capitolino & Ammiano interpolata, non recitē? Is igitur lib. I I. Romani, inquit, profecturi ab bellum, Nemeſi ſacrificabant, & munus gladiatorium edebant: quod non ſine ratione factum arbitramur. Virgo & Victrix Nemeſis numen fuit, quo qui malefactis delinquebant, puniebantur: unde uictores Nemeſin non fruſtra inuocabant. Romani enim ſemper iuſta mouere arma: cæteræ nationes odio & maleuolentia, liuoreq́;, quòd imperiũ tantę urbis iuſtitia ageretur, tela in populum Romanum capiebant.

Nemeſis, quam pleriq; exiſtimauere eſſe uim Fortunæ, alij filiam Iuſtitiæ, alij uim quandam eſſe inter cœleſtes diſcurrentem, prima rerum ſemina, quæ fatorum & ſortium uires temperat atque emen

HH 2 dat, re-

dat, rebus humanis trutinam adhibens, è cœloq́ue terrena deſpe- A ctans, nocentes punit, bonis præmia largitur: & cum ſit uelociſſima, quia diu non permittit impios præeſſe atq; graſſari, alata fingitur à ueteribus: & eius pedibus ſupponitur rota, cum citiſſimè diſcurrat. Sed tandem multitudine ſcelerum indignata, oculos iam diu ab rebus humanis auertit, & cum genitrice in remotiore parte cœli ultra terrarum regiones non reditura, renaſcentem orbem expectat. eadem Adraſtia & Rhamnuſia appellata, ut mox dicemus. Nunc & aliquid de Nemeſis fabula afferamus. Nemeſin Oceani filiã & Noctis, canit in Theogonia Heſiodus. Nemeſin uerò Iouem amaſſe perhibent. Cum ea auerſaretur, dolis illam aggreſſus eſt, ut tradidimus in Caſtoribus: non opus eſt ut repetam. Demetrius Scepſius exiſtimauit Nemeſim Dianam eſſe, ut Suidas teſtis eſt. Legi poſtremò qui Nemeſia, id eſt νεμέσια apud Demoſthenẽ interpretentur, parentationũ ſacra. Ego uerò non Nemeſia, ſed νεκύσια legerem libentius, de quibus in noſtris Sepulchralibus ægi pridem. Scribit Phurnutus, quod Nemeſis ὄπις etiam dicitur, ἀπὸ τοῦ λανθάνειν ὄπισθεν, quòd ſcilicet occultet retro, & conſeruet quæ à nobis facta ſunt punitione digna.

Adraſtea uerò nuncupata, uel ἀπὸ τοῦ ἀστεργητικοῦ μοίρου, ἢ δρασμοῦ. uel ut ait Phurnutus, παρὰ τὸ ἀεὶ δρᾶν, quaſi ἀειδραστία, quòd ni- B hil eam impediat, nihil fruſtetur, nihil ea infectum relinquat. uel ut Pauſanias ait ἀπὸ Ἀδράστου, quod ſcilicet nemo nocens meritam pœnam unquam effugerit, etiam ſi aliquando ſerius aſſequitur. Antimachus poeta ab Adraſto denominatam his uerſibus ait:

Eſt dea quam Nemeſin dicunt, dea magna, potensq́ue,
Quæ bona cœleſtum conſenſu cuncta deorum
Poſsidet, huic primus ſacratam condidit aram
Fluminis Aeſapi gelidas Adraſtus ad undas.
Hic ubi nunc coliturq́ue, atq; Adraſtea uocatur.

Quam ſententiam Strabo ſecutus eſt lib. XIII. Alij ab Adraſto Myſo, ut Pauſanias docet, dictam exiſtimant. Meminit & huius Adraſteæ Zenobius in Prouerb. ſeu Zenodotus, & Vergilius in Ciri, ubi Charme nutrix loquitur,

Vt ſcelere infando, quod nec ſinat Adraſtea,
Lædere utrunq; uno ſtudeas errore parentem.

Sunt qui tradant, in eo loco, ubi Ægialeus Adraſti filius occiſus fuit, Adraſteæ ædem conditã. Diogenes apud Stephanum ait, Adraſteam dictam eſſe ab eius nominis nympha, quæ ex Oreſtiadum

numero

A numero una fuit. Fuit & in Troiæ regione locus Adraſtia nuncupatus,ab Adraſtia filia Meliſſi, quæ ibi regnauit, ut Charax prodit libro ſecundo Hellanicorum. Fuere, ut in Græcis Pauſaniæ commentarijs comperi,qui diuerſam Adraſteam facerent à Nemeſi:ut Euripides in Rheſo tragœdia, qui eam Iouis filiam: O Adraſtea, inquit, Iouis filia, amoue dictorum inuidiam. Menander tamen & Nicoſtratus,& Antimachus, alijq; eandem putarunt. Martianus de Adraſtia ita quidem ſcribit: In ſenatu Iouis quædam fœmina Adraſtia dicebatur, urnam cœlitem ſuperamq; ſortem irreuocabili raptus celeritate torquebat, excipiebatq; ex uolubili orbe decidentes ſphæras,peplo inflexi pectoris, εἱμαρμένη. A' Platone de Adraſtia nonnihil Plotinus euariat,in libro de Prouidentia.

Rhamnuſia etiam,ut docuimus, à pago Atticæ regionis nuncupata eſt Nemeſis:ut illud,

Aſſenſit precibus Rhamnuſia iuſtis. Lucanus,

Et tumidis infecta colit qua numina Rhamnes. Claudianus,

Sed dea quæ nimijs obſtat Rhamnuſia uotis

Ingemuit,flexitq; rotam.

Repete quę in Nemeſi ſcripſimus. Dicitur & Rhamnuſis,forma pa-

B tronymica. Ouid. in XIIII,

Memoremq; time Rhamnuſidis iram.

Rhamnus autem,ut Stephanus ſcribit, populus eſt Atticæ in Æantide tribu: dictus, quòd ibi rhamnus plurima proueniat. eſt enim rhamnus inter ruborum genera, ut notiſſimum eſt. Ferunt enim, teſte Suida, primùm Veneris habitu erectam fuiſſe a b Erechtheo, qui Nemeſin matrem habuiſſe fertur: atq; ideo, quòd Veneris ſpecie poſita fuiſſet,ramum ex malo arbore manu tenebat.

Muliebris Fortuna etiam cognominata apud Romanos, id eſt γυναικεία τύχη,ut Plut. ſcribit: cuius ſimulachrum, ut in quarto de Ciuitat. dei Auguſtinus ſcribit, à matronis dedicatum fuit, & eo nomine appellatum: quod etiam locutum eſſe, memoriæ eſt commendatum,atq; dixiſſe non ſemel,ſed iterum,propter quod eam ritè matronæ dicauerunt. Id uerò hiſtorici in Volumniæ & Veturiæ honorem ac memoriam dedicatum prodidere, quæ anno poſt adeptam libertatem XVIII,cum Coriolanus exul bellum patriæ intuliſſet,nec armis reſiſti poſſet,nec precibus,mulierum tamē lachrymis placatus eſt, ideoq; templum extructum Fortunę muliebri,uia Latina, quarto ab urbe lapide: quod cum dicaretur, bis locutum eſſe ſimulachrum ferunt: auctores,Liuius, Val. Alicarnaſſ. Plin. de uiris illuſt. Plutarchus quoq; de Fortuna Romanorum, ait,in huius

templi dedicatione ſimulachrum ita locutum: Piè me urbis lege A mulieres urbanæ erexere. hoc eſt, ut ille græcè, ὁσίως με πόλεως νόμῳ γυναῖκες ἀσαὶ καθιδρύσασθαι. Dionyſius uerò Alicarn. in octauo ita ſcribit, ὁσίῳ πόλεως νόμῳ γυναῖκες γαμεταὶ δεδώκατέ με: hoc eſt, Sancta ciuitatis lege fœminæ nuptæ me dicaſtis. quo loco hiſtoriam hanc omnem, & quo die ei ſacram rem facerent matronæ Romanæ, plenè exequitur. Sanè ex Latinis quidam ſic afferunt hanc deæ uocem, Ritè me matronæ uidiſtis, ritèq; dedicaſtis. Sed & Lactantius in ſecundo affirmat, non ſemel, hoc Fortunæ ſimulachrum locutum fuiſſe. Addit & Feſtus, huius Fortunæ ſignum nefas eſſe attingi, niſi ab ea quæ ſemel nupſit.

Obſequens Fortuna, eodem Plutarcho auctore, cognominata, quaſi dicas indulgens: uel ut alij interpretantur, Clemens. In inſcriptionibus antiquis legi hanc epigraphen, & adhuc legi Comi: Fortunę Obſequenti Ord. Comenſ. Voto Pro Salute Ciuiū Suſcepto. Obſequentis Fortunæ uicum P. Victor collocat in prima regione urbis, in ſecunda uerò uicum commemorat Fortunæ Reſpicientis: adeò mihi ſapientes inſaniſſe interdum uidentur antiqui, qui Fortunam cæcam fingerent aliquando præteritos reſpicere, & non B potius Dei prouidentiā. Sed & ædem huius Reſpicientis Fortunæ in colle legimus fuiſſe Palatino: ni fortè antiquarij decepti, pro uico ædem ſcripſerint. Idem quidem P. Victor ædem etiam Rhamnuſię in Palatio conſtituit.

Mammoſa à Romanis etiam nuncupata eſt Fortuna, ob ubertatem, ut puto, & fœcunditatem. Nam & eius ædem non longe à capite Vię noue reponit P. Victor, qui & uicum Mammoſæ Fortunæ conſtituit in duodecima regione urbis, quam Piſcinam publicam uocat.

Antiatem deam Fortunam uocamus. Horatius,

O *diua gratum quæ regis Antium.*

Quo loco Porphyrio ait, Antij templum Fortunę donis fuiſſe opulentiſſimum. hinc noſtro Hendecaſyllabo & nos ad Saluiatum:

Et uirtute tua deæ Antiatis

Conatus ſuperare & hinc & inde. Item ad Eremitam,

Sed nunc diua agitatus Antiate.

Suetonius Antianam dicere uidetur, uel potius Antiatenam. Codices enim uariare uidemus in Caligula: Monuerunt, inquit, & Antiatinæ Fortunæ, ut à Caſſio caueret. Scribit Macrobius, ſe apud Antium uidiſſe promoueri ſimulachra Fortunarum, ad danda reſponſa. Id uerò quod in Rudente Plautus ait, Vtinā nunc Fortuna

A tuna Anatina uterer: ab anate aue deſumptum eſt, quæ exit ex aqua non madefacta. quod idem poeta declarat. nam ſubdit: Vt cum exiſſem ex aqua, arerem tamen. Sed hic Plautinus iocus eſt, non deæ cognomen. Atque hactenus de Fortuna, á ſene parum firmo tibi habe, Guarine doctiſſime: nec munus, ſed uoluntatem, rogo, metire.

SYNTAGMATIS DECIMI-SEXTI FINIS.

Ampliſsimo patri ac illuſtriſs.

PRINCIPI, EPISCOPO PORTVENSI, CAR. SALVIATO, LILIVS GREG. GYRALDVS, OBSEQVENTISS. SERVVLVS, S. P. D.

A *EGo equidem ſemper cum probatis doctrina & uitæ integritate uiris ita ſenſi, & credidi, Deum Opt. Max. publicè coli debere, & expedire, publicis patrum cerimonijs & inſtitutis: priuatim uerò pura tantum mente, ac incontaminata: nec plus ſapere quenquam ſibi arrogare, quàm decreta & maiorum inſtituta per tot iam ſecula per manus ſubinde tradita permittũt. Quod cum pleriq; aliàs, tum hac in primis noſtrorum temporum fece ſeruare contempſerunt, in uarias ſectas, falſaq; & impia dogmata inciderunt, turbasq; plurimas & diſsidia in populis concitauerunt. qua ex re præter diſſenſiones paſsim & uulgo diſſeminatas, pacis quoq; tranquillitatem & bonorum ciuium ocium ac quietem interturbant, ſic ut indies magis magisq; ſeditiones & ſchiſmata fieri uideamus: ut nunc bella pluſquam ciuilia, & cognatas acies mittam. Sed iſta, quæ magis deflere & deplorare, quàm corrigere & emendare poſſumus, ipſi his moderanda & emendanda in præſentia mittamus, quibus hoc munus incumbit.*
B *Quin illud nos potius rideamus (ſi uacat) exortas nunc quoq; nouas eſſe in re literaria hæreſes, quæ non minus adoleſcentum animos & ingenia exagitant, & quidem præclara & liberalia. Inter hos uerò quidam ſunt, qui ſic palàm dictitant: Nihil omnino latinè ſcribendum eſſe, cum ſatis ſuperq; ab antiquis omnia & ſcripta & pertractata ſint: & deſperandum eſſe, his demum diebus quenquã contingere poſſe ad eam dicendi & ſcribendi felicitatem, in qua antiqui excelluere. Alij ſunt qui hoc non omnino probant, & ſcribendum quidem aiunt, ſed eo duntaxat ſermone, qui uernaculus Hetruſcorũ eſt, quemq; alij ex regulis & arte cõſtare, alij natiuum tantum & genuinum ſibi & ſuæ nationi affirmant. atq; ideo nõ modo hiſtorias, ſed & diſciplinas, & ſi Deis placet, philoſophiam & res ſacras, ac religionis myſteria in uulgarem & uernaculam linguam & conſuetudinem conuertunt. Quibus utriſq;, ſi corporis mihi uires, uel manus ſaltem ſuppeterẽt (ita enim mihi hac de re inſtructa & parata eſt ſupellex) ſperarem me ſolidis & indiſsolubilibus argumentis, ualidisq; ſenten-*

tijs reſpondere poſſe, eorumq́; ita diluere ac infirmare commenta, & plane cauillos, ut uel pleroſq; ſententiam mutare compellerem, uel ſaltem iuuentutem non deterrerent à linguæ latinæ & græcæ uſu, quo minus earum perennibus, conſuetisq́; ſtudijs operam nauarent. Sed non diffido alios, & me longe doctiores, & magis firma corporis ualetudine futuros, qui peruerſis ac præpoſteris opinionibus ſint reſponſuri, & in bonam uiam reuocaturi: ut nonnihil certè iam præſtitit Barthol. Riccius, in ſuis de Imitatione libris. Quare nunc ego his miſſis, ad te de uarijs & multiplicibus ſacrificiorum gentium cerimonijs (quæ aliàs magis animi gratia, quàm ingenij uiribus à me collecta ſunt) mittere conſtitui, ea in primis ratione, ut noſtri adoleſcentes his nugis potius oblectentur, & erudiantur, quàm tanto cum periculo uelint uel de religione & ſacris rebus loqui, uel uulgari ſermone pluſquam expediat ſtudia ſua prouehere. Accipe uerò Saluiate maxime, maior future, reddita ſi ſint merenti præmia: accipe inquam hæc noſtra qualiacunq;. & licet ſint te minimè digna, at certè tibi ſunt à me debita, cui quotidiana tua ſunt, nec uulgaria beneficia: id quod expreſſius his hendecaſyllabis ſum teſtatus:

Debebam tibi Saluiate præſul,
Vitæ quod ſupereſt mihi imbecillis,
Quòd uictu & lare me foues benignus:
Sed cum muneribus nouis ſubinde,
Nunquam deſinis optimè mereri,
Me ingratum uideo interire coges,
Et tu munificentior fereris.

Vale: & quod facis, cadentem ſubleua.

DE SACRIFICIIS,

SYNTAGMA XVII.

AD ILLVST. CARD. SALVIATVM.

DISTICHON PRO Argumento.

Monſtrat ubi, per quos, quæ, quomodo, quando, Libellus,
Sacra ſuis Gentes exibuere deis.

A QVoniam deorum nomina & cognomina, eorumq́ imagines, quantum imbecillæ uires corporis & ingenij tulere, ſuperioribus tractatibus ſum complexus, in hoc de Sacrificijs in uniuerſum & per partes acturus, multa mihi prefandum duco, ut rem tibi totam maiore luce expediam: atq́ adeò in primis de templis, & ſacris ædibus, de aris & ſimulachris, de ſacerdotibus & celebritatibus, eiuſmodiq́ cæteris breuiter collecta exponam. Sic uerò exordiar.

Quis eſt qui neget, templa eſſe, ut ſic loquar, deorũ diuerſoria? ad quæ dei ipſi precibus ac mortaliũ uotis exorati, diuertere quodammodo ſoliti putẽtur? Nam ſi quidem regibus & principibus, magniſq́ uiris alijs apud nos fortè hoſpitaturis, in eorum gratiam domos noſtras exornare ſolemus, ut maiore illos ac ſplendidiore
B quàm poſſumus adparatu ſuſcipiamus: quid deis tandem immortalibus facere debemus, quos ad ſacrificia & preces noſtras inuocamus, & pręſentes adeſſe cupimus? Et quanquã Zenonis dogma fuiſſe legamus, ἱερὰ θεῶν μὴ οἰκοδομεῖν, hoc eſt, templa deorum nõ ędificanda: & barbaros quoſdam dicere ſolitos accepimus, eos impiè facere, qui deos ædium & parietũ ſeptis includerent, cum deis ipſis omnia ſint patentia, mundusq́ ipſe, & omne hoc totum illis pro templo ſit (id quod Perſæ credebant, ut in hoc planius oſtendam: Carmeli quoq́ incolæ nullum dei ſui templum habuere, nec Germani illi antiquiores, ſed illi in monte tantummodo aras habuere, hi lucos & nemora deorum ſuorum nominibus appellata:) nihilominus Romanos uidemus, & Græcos, cæteraſq́ minus barbaras ac feras nationes, maximam circa deorum ſuorum templa & fana curã diligentiamq́ ſemper adhibuiſſe. Quare qui primi deis apud hos templa ſtruxerint, uariè proditũ inuenimus. Cum enim primum homines (ut ait Tranquillus, & repetit Iſidorus) exuta fe-

ritate rationem uitæ habere cœpiſſent, ſeq; ac deos ſuos noſſe, cul- A tum modicum ac ſermonem neceſſarium commenti ſibi, utriuſq; magnificentiam ad religionem deorum ſuorum excogitauerunt. Igitur ut templa illi domibus pulchriora, & ſimulachra corporibus ampliora faciebant: ita eloquio etiam quaſi auguſtiore honorandos deos putauere, laudeſq; eorum & uerbis illuſtrioribus, & iucundioribus numeris extulerunt. atque hactenus ex Tranquillo Iſidorus. Sunt tamen qui in Italia Ianum patrem primum templa ſtruxiſſe tradiderunt, ideoq; ueteri inſtituto in ſacrificijs Ianum latini perpetuò præfari ſolebant, ut in Iano dictum eſt. Alij Faunum, & ab eo fana appellata, ut Probus ſcribit. Martianus à Fana, quæ & Fatuella diceretur. quidam Iouem apud Cretenſes primùm templa dicaſſe ferunt, atque ob id inter deos primum ipſum locum fuiſſe ſortitum. Lactantius Cretenſium antiquiſsimum regem Meliſſeum tradit: quin & Seruius ex Saluſtio, Cretenſibus religionem attribuit. Phœnices Vſonem quempiam, primum ſimulachra igni & uento ſtatuiſſe, & templa poſuiſſe prædicant. Phoroneum alij, aut Meropem, uel Æacum Iouis filium tradunt, ut Varro in Admirandis ait: quod & Arnobius in ſexto. Sunt qui Dionyſium, cum Indos debellaſſet, templa ſtruxiſſe, religionumq; cultus inceptaſſe prodant. alij Cecropem primùm in Atti- B ca, Opi deæ ſtatuiſſe putant. Iſidorus uerò hunc ipſum Cecropem ait Iouem primùm appellaſſe apud Græcos, & ſimulachra reperiſſe, aras ſtatuiſſe, uictimas immolaſſe, ut alibi dixi. Alij nonnulli, ut aduerſus Iulianum Cæſarem ſcribit Gregorius Nazianzenus, Thraces uolunt cerimonias inueniſſe: immolare uerò, Chaldæos: uel ut alij dicunt, Cyprios. Nonnulli Arcadas Ioui templa conſtruxiſſe affirmant. Ægyptij Iſin ferunt, quæ ſit legifera uocata, Ioui & Iunoni parentibus templa & ſacerdotes inſtituiſſe. Sunt qui Phryges dicant, qui deæ Phrygiæ Cybeli ſacra & templa dicarint. Porrò plerique ex ſepulchris initium templa ſumpſiſſe arbitrati ſunt, ut in Sepulchralibus his uerbis oſtẽdimus: Fuit inquam uſq; adeò ſepulchrorum antiquis cura, ut non aliunde templorum & ſacrarum ædium originem deductam, diligentiſsimi ſcriptores tradant, Euſebius & Lactantius. qua de re & Clemens Alexandreus in Protreptico ſic ſcriptũ reliquit: Superſtitio, inquit, templa condere perſuaſit. quæ enim prius hominum ſepulchra fuerunt, magnificentius condita, templorum appellatione uocata ſunt. nam apud Lariſſeam ciuitatem, in arce, in templo Palladis, Acriſij ſepulchrum fuit, quod nunc ſacrarij loco celebratur: in arce quoque Athenienſi, ut eſt ab Antiocho in nono Hiſtoriarum ſcriptum, Cecropis ſepulchrum fuit: in templo uerò Palladis quam Poliadæ

A græci appellant, iacet Erichthonius. Iſmarus autem Eumolpi atq; Dairæ filius, in Eleuſine unà cum Celei natabus ſepultus: & reliqua, quæ multa Clemens colligit, & poſt eum Euſebius in Prępar. euang. quæ in Latinis codicibus non habentur, atq; ideo ex græcis repetenda. eadem & in ſexto Arnobius. Cæterum ex Hetruſcorũ diſciplina ueteres, ut puto, moniti, non deis omnibus, omni loco, templa ponenda cenſuere. Nam qui pacis, qui pudicitiæ, qui bonis artibus præeſſent dei, eos intra mœnia collocandos putauerunt: qui uerò uoluptatibus, rixis, incendijs, ut Venus, Mars, Vulcanus, eos excludere ex urbibus ſolebant. tametſi hoc non ita ratum fuiſſe ſemper, ex hiſtorijs uidemus. Veſtam autem, Iouem & Mineruam, quos deos tutores urbium ait Plato, in ipſarum medio, & arcium locabant. Victruuius: Ædibus, inquit, ſacris, quorum deorum maximè in tutela uidetur ciuitas eſſe, ut Ioui & Iunoni & Mineruæ, in excelſiſsimo loco, unde mœnium maxima pars conſpiciatur, areæ diſtribuantur. Neptunum ad maris littus ſtatuebant, Ianum in excelſis montibus, quanquam & in foro. Æſculapium Romani in inſula Tiberina repoſuerunt, quòd ægroti maximè aqua indigeant. alibi tamen extra urbem templa habuit, ut ait Plutarchus, quòd ibi aer ſit ſalubrior. Video præterea uarias B etiam templorum formas ab antiquis deſcriptas. nam Solis quidem ædem, Liberiq; patris, rotundam ueteres probarunt: Iouis uerò templa, quòd omnium rerum ſemina is deus patefacere credebatur, tecto eſſe oportere aiebat Varro perforato. Ædem Veſtæ, quam cum terra eandem putabant, rotundam, ad pilæ ſimilitudinem formabant. Cœlitibus, & ſuperis alijs, à terra templa extare uolebant: inferis deis ſub terra, Chthonijs & terreſtribus media ponebant ſæpius. Sed de templorum & ſacrarum ædium ſitu, ſi plura cupis, Victruuium legito libro primo, & item tertio & quarto, cuius inter cætera hęc ſunt uerba: Ioui Fulguri, & Cœlo, & Soli & Lunæ, ædificia ſub diuo, hypæthraq; conſtruuntur: horum enim deorum & ſpecies & effectus in aperto mundo atque lucenti præſentes uidemus. Mineruæ & Marti & Herculi ædes Doricæ fient. his enim deis propter uirtutem ſine delicijs ædificia conſtitui decet: Veneri, Floræ, Proſerpinæ, Fontium nymphis, Corinthio genere conſtitutæ aptas uidebuntur habere proprietates, quòd his deis propter teneritatem graciliora & florida, folijsq; & uolutis ornata opera facta, augere uidebuntur iuſtum decorem. Iunoni, Dianæ, Libero patri, cæteriſq; deis, qui eadem ſunt ſimilitudine, ſi ædes Ionicæ conſtituentur, habita erit ratio mediocritatis, quod ab ſeuero more Doricorum, & à teneritate

Corinthiorum temperabitur earum proprietatis inſtitutio. Mercurio uerò in foro, aut etiam ut Iſidi & Serapidi, in emporio: Apollini, patriq́ Libero, ſecundum theatrum: Herculi, in quibus ciuitatibus non ſunt gymnaſia, neque amphitheatra, ad circum: Marti extra urbem, ſeu ad campum: itemq́ Veneri, ad portum. Id autem etiam Hetruſcis aruſpicibus diſciplinarum ſcriptis ita eſt dedicatum, extra murum Veneris, Vulcani, Martis fana ideo collocari, uti non inſueſcat in urbe adoleſcentibus, ſeu matribus familiarum Venerea libido, Vulcaniq́ ui è mœnibus religionibus & ſacrificijs euocata, ab timore incendiorum ædificia uideantur liberari. Martis uerò diuinitas cum eſſet extra mœnia dedicata, non erat inter ciues armigera diſſenſio. Sed ab hoſtibus ea defenſa, à belli periculo conſeruabat. Eadem ratione & Bellonæ ædes extra urbem fuit, ubi Senatus dabatur fortibus ducibus, & qui ſtrenuam operam nauaſſent. Cereri item extra urbem, loco quo non ſemper homines, niſi per ſacrificium neceſſe haberent adire, cum religione caſtè ſanctisq́ moribus is locus tueri deberet. Porrò ut plurimum templa ad orientem ſolem conſtruere ſolitos ueteres, ſcribit Lucianus. Sed quam in partem precantes obuerti ſolerent, & alibi retuli, & in hoc infrà repetam. Templa uerò à contemplatu dicta ſunt. Sed Varro templum dictum ait, à tuendo. Templum tribus modis dicitur, à natura, ab auſpicio, à ſimilitudine. à natura, in cœlo: ab auſpicijs, in terra: à ſimilitudine, ſub terra. in cœlo, ut, A B

Contremuit templum magni Iouis altitonantis:

item, magna templa cœlitum. in terra, ut, Scrupea ſaxa Bacchi templa. ſub terra, ut, Acheruſia templa alta Orci ſaluete. quanquam etiam Victruuio, nec uno in loco, templum pro tecti parte & trabe quapiam ſumatur. Dicuntur & ædes templa, & in plurali ſacræ ædes. tametſi etiam contra ſuperſtitioſas grammaticorum obſeruationes, & ſacra ædes in ſingulari apud idoneos auctores inuenimus, & ſimpliciter ædes pro domo: id quod & antea alij notarunt. Ab æde æædituus, ille qui ædes ſacras curat, & tuetur: non æditumus, ut ait Varro, quamuis æditimum aliqui dixerint.

Templi partes quatuor dicebantur, ſiniſtra ab oriente, dextra ab occidente, antica ad meridiem, poſtica ad ſeptentrionem.

Varia uerò de mundi dextera & ſiniſtra à philoſophis traduntur, & ab auguribus, quæ haud noſtro inſtituto conueniunt. Teſca etiam, loca quædam agreſtia alicuius dei. Actius: Lemnia quiſquis es tu mortalis, qui in deſerta & Teſca te apportes loca. dicta, quòd myſteria ibi fiant, aut tuentur: unde prius Tueſca, poſt teſca facta, ait Varro. Teſqua nunc fermè dicuntur. Teſqua tamen Feſtus

A ſtus ait, loca eſſe augurio deſignata. Cicero aſperà ait eſſe, & difficilia. Sed & templa fana dicta ſunt, quòd (ut inquit Varro) Pōtifices in ſacrādo fati ſint, fanū. hinc profanū eſt, quod ante fanū, id eſt, coniunctum fano. hinc profanatum, quod in ſacrario pollutū. Liuius libro decimo primæ Dec. Inq; ea pugna Iouis Statoris ædē uotam, ut Romulus antè uouerat: ſed fanum tantum, id eſt locus templo effatus, iam ſacratus fuerat. & Feſtus à fando fana deducit, quòd fando conſecrantur. uel à fauno dicuntur, qui primus (ut Probus ait) Fana condidit. Martianus tamen fana dicta ait à Fatuis, quæ & Fantuæ, & Fanæ dicuntur, deis ſylueſtribus, à quibus (inquit) fana dicta. Sanè Græci & ipſi templum ἱερὸν & νεὼς dicunt, ſed & ναὸς: de quo Clinias ait, quod aliquando ἔνναιον diceretur, διὰ τὸ ἐνναίειν ἐν αὐτῷ τοὺς θεοὺς: hoc eſt, quòd in ipſo dei habitarent. Notat & Pollux templum à Græcis dici σηκὸς, & τέμενος, aliiſq; nominibus. Sed enim & plerunq; templa ab ipſis deorum nominibus appellata inuenimus, ut ab Iunone ἡραῖον, à Diana ἀρτεμίσιον, à Venere ἀφροδίσιον, à Marte ἀρεῖον, ab heroibus ἡρῷον, & eiuſmodi alia. Obſeruamus uerò & lucos apud deorum templa conſecrari ſolitos. Quin & lucos quidā dictos putauere, quòd ibi lumina fierent religionis cauſa, à lucendo uidelicet. Alij per contrarium dictum arbitrantur, quòd minime luceat, propter arborum umbras
B opacas. Sed quòd luci numinibus ſacrati eſſent, non modo gentium hiſtoria, uerùm & ſacra declarat. Scribit Tacitus, Germanos ueteres alia nulla deorum templa habuiſſe, quàm lucos nemoráq; deorum ſuorum nominibus appellata. Notat & Seruius, Manes & heroum animas, qui Lares uitales dicerentur, lucos tenere. hinc & Vergilius in ſexto dicit,

Nulli certa domus, lucis habitamus opacis.

Nec aliter lucos unquam poſuit Poeta, ſine conſecratione. Lucos quoque collucare Romanó more oportere, docet M. Cato de Re. ruſtica, formulamq; aſcribit: Porco, inquit, piaculo facito, ſic uerba concipito, Si Deus, ſi Dea, & reliqua: &c.

Aſylum etiam templi quoddam genus fuit, ex quo nullus poſſet extrahi. Dictum Aſylum, ait Seruius, quaſi Aſyrtum. Hoc autem non fuit in omnibus templis, niſi quibus conſecrationis lege conceſſum eſſet. Liuius etiam templum Apollinis Delij Aſylum fuiſſe ſcribit. Primò uerò apud Athenienſes ſtatutum eſt ab Herculis filijs, quos inſequebantur hi qui fuerant à patre oppreſsi, ſicut docet in ſept. Theb. Statius:

Fama eſt defenſos acie poſt buſta paterni

Numinis, Herculeos ſedem fundaſſe nepotes. A

Hoc aſylum etiam Romulus imitatus eſt. Verg. VIII. Æneid.

Hinc lucum, quem Romulus acer Aſylum, &c. Item,

Et iam porticibus uacuis Iunonis Aſylo, &c.

Sed de Aſylo hoc, & qua urbis Romæ parte, alibi plura notaui. Nunc cætera ſubdam. Quoniam uerò, ut dictum eſt, inde extrahi non poterant confugientes, propterea etiam græci ἀσύλους homines dicebant, à uiolentia tutos, & ſacroſanctos: quales tribunos plebis, & pontifices. hinc & ἀσυλία ἀνδϱιάς, ſtatua ad quam confugientes tuti fuerant: ut Cæſarum, quod uel ex Iureconſultis liquet, ne hiſtoricos, aliosq́ ſcriptores nunc commemorem. Dicunt & græci ἀσυλεὶ uice aduerbij, hoc eſt tutò, uel unde quis auferri nefas ſit, ut in Aſylo poſitus. Sic & Aſylia, hoc eſt immunitas dicta, quæ ex ſacris ædibus & aris, ſtatuisq́ principum habetur. Quin & delubrum etiam aliquando pro templo ſumptum eſt. Vergilius,

Principiò delubra adeunt. Idem,

Nos delubra deûm, miſeri quibus ultimus eſſet,
Ille dies, feſta uelamus fronde per urbem.

Scribit Varro libro octauo Diuinarũ, Delubrum alios exiſtimare, in quo præter ædem ſit area aſſumpta deûm cauſa, ut fuit in circo Flaminio Iouis Statoris: alios, in quo loco dei ſimulachrum dedicatum ſit. & adiecit: Sicut locum in quo figerent candelam, candelabrum appellatum: ita in quo deum ponerent, nominatum delubrum. hæc ex Varrone Macrobius. Seruius tamen, à diluendo delubrum dictum putat, libro ſecundo Æneidos. ait enim: Delubrum dicitur, quod uno tecto plura amplectitur numina, quia uno tecto diluitur: ut eſt Capitolium, in quo eſt Iupiter, Iuno, Minerua. alij dicunt delubrum eſſe locum ante templum, ubi aqua currit à diluendo. licet alio loco idem dicat, delubrum ligneum ſimulachrum à libro, hoc eſt, raſo ligno, quod ξόανον græcè dicitur. Dicuntur & templa ſacraria. Vergilius, B

Et diri ſacraria Ditis.

Seruius tamen ait, Sacrarium propriè locum eſſe in templo, in quo ſacra reponantur: ſicuti Donarium, ubi oblata imponuntur. Vocantur & Sacella, diminutiua forma, ut notum eſt. Vergilius,

Faciles nymphæ riſere ſacello.

Bidental dicebant antiqui, quoddam templum, quòd in eo bidentibus hoſtijs ſacrificaret̃, ut ait Feſtus. meminit Horat. in poetica,

Minxerit in patrios cineres, an triſte bidental

Moue-

A *Mouerit inceſtus.* Perſius, *Euitandumq́; Bidental.*

Ita uerò inſtitutum bidental traditur. Locum fulmine tactum acri ſtudio procurabãt maiores, ſacerdotemq́; adhibebant, & fulminis ueſtigia diſperſa colligebant: ſacriſq́; ibi peractis ara conſtruebatur, in qua de bidente rem diuinam faciebant, & locus Bidental uocabatur, quod uiolaſſe piaculum fuit. Fauiſſæ etiam, ut Feſtus ait, locus appellabatur, in quo erat aqua circa templa. Sunt qui putant, Fauiſſas fuiſſe in Capitolio cellis ciſterniſq́; ſimiles, ubi reponi erant ſolita ea quæ in templo uetuſtate erant facta inutilia. idem fermè tradit Gellius libro ſecundo, capite decimo, ex Varronis ſententia. Solebant porrò ueteres ſua templa inaugurare, id eſt ſuis augurijs ſanctiora reddere: & ſimiliter profana facere, id eſt exaugurare. utrunque clarè oſtendit T. Liuius libro primo ab Vrbe cond. Et ut libera, ait, à cæteris religionibus area eſſet tota Iouis templiq́; eius, quod inædificaretur, exaugurare fana ſacellaq́; ſtatuit, quæ aliquot ibi à Tatio rege primùm in ipſo diſcrimine aduerſus Romulum pugnæ uota, conſecrata, inaugurataq́; poſtea fuerant, inter principia condendi huius operis mouiſſe numina ad indicandam tanti imperij molem traditur deos. Nam cum omnium ſacellorũ exaugurationes admitterent aues, in Termini fano non
B addixere, & reliqua. Nunc & illud addendum, quod Seruius ſcribit: Nouimus, inquit, deis ſuperis & inferis aras conſecratas. Altaria uerò eſſe ſuperorum tantum deorum, quæ ab altitudine cõſtat eſſe denominata. Ara, inquit Varro de Lingua latina, quòd areæ in urbe puræ ſint: à quo poteſt etiam ara deûm eſſe, quòd pura. niſi potius, ait, ab ardore, ad quem ut ſit, fit ara. Idem tamen Varro libro quinto Diuinarum dicit, aras primùm anſas dictas, quod eſſet neceſſarium à ſacrificantibus teneri: hanc opinionem Macrobius eſt ſecutus, Vergilijq́; etiam auctoritate comprobat. At uero Iſidorus: Aram, ait, à quibuſdam uocatam, quòd ibi incenſæ uictimæ ardeant. Alij ab imprecationibus, quas Græci ἀρὰς dicunt. Lactantius grãmaticus libro Thebaid. ſeptimo, tria fuiſſe in ſacrificijs loca ait, per quæ expiationẽ facerent, ſcrobiculo facto inferis, aris terreſtribus, cœleſtibus extructis focis. unde denominata etiam ſunt altaria, ad quæ cum ſacrificabant, manus in altum porrigebant. At uerò philoſophus Porphyrius: Aras, inquit, & templa ſtatuebant cœleſtibus, terreſtribus (hoc eſt Chthonijs) eſcharas, id eſt focos: ſic & heroibus. Subterraneis autem, id eſt ὑποχθονίοις deis foſſas, ſcrobes'ue, & quæ à græcis dicuntur μέγαρα. Mundo & nymphis, cæteriſq́; huiuſmodi, antra dicarunt. Vnde eſt Homeri in decimotertio Odyſſ. antrum Nympharum,

quod

quod præclarè ipſe eſt Porphyrius interpretatus. Ergo ſuperis A deis, ut etiã Feſtus tradit, à terra exaltatis aris: terreſtibus, in terra: inferis, ſub effoſſa terra, ſacra facere conſueuerunt ueteres. Id quod apud Indos diu fuiſſe ſeruatum legimus, ut terreſtribus deis in cauernis & ſpecubus, Soli in ſublimi ſacrum facerent. Sanè quoniam βωμὸς græcè ara dicitur, bomolochi inde dicti primùm quidam, qui è ſacrificio epulas petebant. & quia nugaces ij fuerant, uocabulum deflexum eſt ad ſcurras, & paraſitos. Porro nonnunquam ſine ara in nudo ſolo & pauimento ſacra peregiſſe Græcos compertum eſt. Eumæus apud Homerum, ſuper eſcharam uictimam fecit. Arabes arulam ſuper aram conſtituebant, Soliq́; in illa immolare & thura adolere ſolebant. has enim ad normam quadratas fuiſſe accepimus: ſed & rotundas ipſi uidimus. Super aras uerò ſacra facturi, ceſpitem ex gramine, ſiue uerbenas apponere ſoliti fuerant. Verbenæ enim in omnibus ferè ſacris fauſtæ habitæ: has ex ſacro loco decerpere oportebat. Ipſas etiam aras, quoniam & hæ peculiares deis fuere, ut etiam uictimæ, ſuorum numinum frondibus ornare par fuit: ut Ioui æſculo, Apollini lauro, Mineruæ olea, Veneri myrto, Herculi populo, Baccho hedera: ſed & pampinis interdum, quin & ramis ficulneis plerunque. his B enim deus ipſe, deuictis hoſtibus triumphaſſe fabulatur: Pani pino, cupreſſo Syluano & Diti, uel ſi quæ aliæ alijs deis conueniebant. tametſi ad aram maximam Herculi ſacra qui faciebant, ſola lauro coronari ſoliti à quibuſdam traduntur. qui tamen Vergilij auctoritate conuincuntur, qui ita in octauo cecinit,

Herculea bicolor cum populus umbra
Velauitq́; comas, folijsq́; innexa pependit. & paulo pòſt,
Populeis adſunt euincti tempora ramis.

Thraces & Iudæi pro lege habebant, in omnibus ſacris hedera coronari: Capadoces, ambroſia. Apud Ægyptios uitibus hedera præferebatur. Druidæ Gallorum nullum ſacrum ſine roboris uel quercus fronde, & uiſco conficiebant. Thraces non ſolum coronati, ſed ſcuta & gladios hedera ornati, in ſolemnibus libabant. Abrotonum Iſidi ſacris dicatum: Iſiaci tamen abſinthij marini ramum uirgultis cæteris præferebant. Ægyptij in Iouis pompa & magi myrica, Hermionenſes hiacyntho in ſacris coronabantur: Parthi ex diuerſo gramine coronata agna, odores incendebant. Ferunt Ægyptios agroſti herba, id eſt gramine manibus decerpto, adoraſſe, & papyri flore deos coronaſſe: eorum tamen rex Ptolemæus Heliochryſo deos ipſe coronabat. Veſpaſianus coronas ex cynnamomo interraſili auro ſępe templis dicauit: apud alios autẽ fagi cortex religio-

A religioſus fuit: non ſic Thebis & Athenis. Namq; in Palladis templo haud facile quiſquam hederam inuenit: ea uerò hedera quæ fert racemos labruſcæ modo, quam & ſmilacē nominant, & arbores quæ nec ſeruntur, nec fructum ferunt, infauſtæ omnibus habebantur ſacris, & damnatæ religionis. Apud Perſas non modò qui ſacrificabat, ſed & hoſtia, & qui ſacris intererant, feſta ornabantur fronde. Indis contrà: namque ex his coronatus ſacrificabat nemo.

Sed poſtquam de ſacris ædibus & templis, ariſq;, & cæteris ſcripſimus, nunc congruè ſimulachra & ſtatuas ſubiungemus, & qui eas primi in templis ſtatuerint, diuiſue dicauerint, diſquiremus: hoc licet uariè tradatur. Quidam enim Telchines apud Rhodum deorum ſtatuas primùm feciſſe uolunt: quidam Hetruſcos, ſeu Tyrrhenos prædicant. Alij Cadmum Agenoris filium apud Græcos tradidere. Sunt qui Armodij & Ariſtogitonis primas ſtatuas poſitas prodant, qui tyrannidem ex Athenarum urbe ſuſtuliſſent. Alij Ægyptios tradunt, quod eorum reges id primi moliti ſint: Seſoſtris, Amaſis, Rhapſinates, Simandius. Diophantes Lacedæmonius, qui Antiquitatum libros quatuordecim ſcripſit, Syrophanem ait Ægyptium, hominem locupletiſsimum, filio ſu-
B perſtitem, eius deſiderio ſimulachrum domi conſtituiſſe, ad quod familiares confugerent, cum domini iracundiam furoremq; uitarent: quo modo ueniam ab hero conſecuti, herilis filij ſimulachrum defuncti floribus & coronis ac ſertis, alijſq; rebus ornabant. Sed quid multa hac de re colligimus? Veſanam ac ſtultam Semiramidis ambitionem apud ſcriptores notaui, quæ ad montem Mediæ, qui Bagiſthenes diceretur, ſuam in petra effigiem decem & ſeptem ſtadiorum inſculpi iuſſerit, quam centum uiri donis ac muneribus uenerarentur aſsiduè, ut ſacerdotes.

Cætera hoc loco quæ de ſimulachris apud Euſebium, Athanaſium, Porphyrium, Plinium, & alios legimus, miſſa facio, ut ſacrificia exequamur, quod noſtrum eſt inſtitutum: tantummodo unum hoc breuiſsimè addam, ſimulachra, ſeu ſigna illa & ſtatuas appellemus, antiqui ex uaria materia factitauere, cæra, ſale, uitro, omnis generis marmore, creta, argilla, auro, argento, ære, ferro, chalybe, plumbo, ſtanno, gemmis, lapillis: item & ex uarij generis ligno, ut ex Plinio, Solino, Plutarcho, Pauſania, Euſebio, aliiſq; obſeruamus.

Sed non ex omni quidem ligno ſimulachra ueteres factitaſſe, obſeruauimus: ut & Pauſanias obſeruat, qui ſe ait animaduertiſſe, has tantum arbores ſumi ſolitas, ebenũ, cupreſſum, cedrum, quercum,

cum, ſmilacem, loton, buxum. his radicem oliuæ in minoribus ſimulachris addidit Theophraſtus: Plinius uitem, qui in Populonia, ait, ex ea Iouis ſimulachrum uetuſtiſsimum tot æuis incorruptum ſe uidiſſe. Sed cum non ex omni ligno Mercurius, ut etiam in prouerbio dicitur, fieret, pręcipuè tamen ex thyia, quam Trogetem uocauit Homerus, fieri ſolebat. Atque hactenus de ſimulachris. A

Nunc, ut rem totam complectar, ſacerdotum & ſacricolarum nomina breuiſsimè tibi commemorabo, quæ cùm apud Romanos, tum apud Græcos uaria diuerſaq; fuere. Verùm audiendus prius eſt Plato, qui in eo qui Ciuilis, uel de regno Dialogus inſcribitur, ita ſtatuit: Sacerdotum, inquit, genus eſſe, ut intelligat doceatq; quo pacto donaria deis & ſacra ſint offerenda: item qua ratione uouendum ſit, quid'ue boni ſit à deis petendum, non enim omnia à deis temerè petenda: qua de re & gentes & noſtri plura diſſeruere, quæ huius non ſunt inſtituti. Sacerdotum igitur nomina multa apud Græcos fuere, de quibus iam ſparſim toto opere meminimus, & Iulius Pollux in Onomaſtico libro primo & octauo, hæc fermè collegit: ἱερεῖς, νεωκόροι, ζακόροι, θύται, τελεσταὶ, ἱερουργοὶ, καθάρται, θεουργοί: & quibus nominibus uſi ſunt poetæ, θυηπόλοι. Sunt item qui in uaticinijs, & deorum oraculis reddendis fuere, προφῆται, ὑποφῆται, μάντεις, θεομάντεις, χρησμῳδοί, χρησμολόγοι, παναγεῖς, πυρφόροι. Sunt præterea ὑπηρέται, ὀργεῶνες, τριττύαρχοι, χαλαζοφύλακες, θυσκόοι, alijq;. B

Nunc quoque de latinis noſtro more breuiter ſcribamus, Chriſtianorum & Hebræorum nomina miſſa facientes, ut profeſsi ſumus, ne miſceamus ſacra profanis, primumq; de pontificibus agamus. Pontifices, qui à Plutarcho in Numa γεφυροποιοὶ græcè dicuntur, creduntur apud Romanos primùm è patricijs, à Numa Pompilio ſecundo rege conſtituti, & quatuor ab initio creati: & pòſt cum plebis poteſtas creuiſſet, quatuor alij ex plebe creari cœperunt. M. Valerio & Q. Apuleio Coss. Inter hos qui minores appellabantur, unus erat maximus & re & nomine. hic ſacra omnia exſcripta habebat, & obſignata: hoſtias, dies, ad quæ templa res diuina eſſet facienda, cætera denique ſacra tum publica tum priuata. Pontificum uerò Max. electio ipſis Pontificibus pertinebat. Erat quidem Pont. max. iudex ac uindex contumaciæ priuatorum magiſtratuum: minorum uerò Pontificũ maximus is dicebatur, qui primus in id collegium ueniſſet: & minimus uocabatur, qui nouiſsimus. Pontifex uerò unde ſit dictus, uariè tradit̃. plurimi à ponte faciendo, in primiſq; ſublicio: quibus & grẹca uox cõſentit.

A tit, γεφυροποιός. hoc Varro, Alicarn. Plut. alij. Scæuola uerò, quem pleriq; ſequuntur, à poſſe & faciẽdo deduxit. Rex ſacrorum, qui & Rex ſacrificulus dictus eſt, à Romanis inſtitutus, Iunio Bruto & M. Valerio primis Coss. cũ Roma reges exacti fuiſſent, ut Plut. in Quæſtionibus tradit, propter ſacra quędam, quę per regem tantũmodo celebrari decebat. Rex tamen iſte Pont. Maximo ſubiectus erat. Huius uxor Regina ſacrorum appellabatur: quæ quoties ſacra faceret, ex malo punica uirgam, quam Inarculum uocabant, inſulę loco deferebat. Hęc eadem Calend. omnibus Iunoni porcum, uel agnum in regia mactabat. Cætera quæ regi pertinerent, haud ſatis mihi adhuc comperta habentur. Athenienſes certe & ipſi βασιλία, id eſt Regem ſacrorum habebant, hac eadem religione ac poteſtate, qui ſacris præerant Eleuſinijs, Lenæis, & quæ ad lampada fiebant, & alia quædam.

Flamines quidam à Romulo primùm, quidam à Numa tres inſtitutos dixerũt: potior tamen eorum uidetur eſſe ſententia, qui à Romulo primùm Dialem & Martialem flamines inſtitutos tradidere: mox, ut Varro aſſerit, Numa ſingulis deis flamines fecit, à quibus etiam deis nominauit, ut Dialis, Martialis, Quirinalis. & deinde aucta urbe, Viminalis, Vulcanalis, Carmentalis, Falacer, ſeu Falacris, Palatualis, Furinalis, Pomonalis, & cæteri uſque ad XV numerum. Inter hos maximæ dignationis fuit Flamen Dialis, cum cæteri diſcrimina ſuæ maieſtatis haberent. minimæ uerò dignationis, Pomonalis flamen fuit, quòd Pomona leuiſſimo fructui agrorum præſideret, id eſt pomis, ut ait Feſtus. Dicti autem flamines, à geſtatione pileorum, quaſi pileamines. quidam ab inſulis, quas flammas appellabant: uel à flammeis, notiſſ. uelaminis genere, quod parum conſtat. Alij à filo lanæ, quo caput præcinctum habebant. Alij à filo quidem dictum: nam per ęſtatem, cum propter æſtum galerum geſtare non poſſent, lini filis caput amiciebũt. Nudo quippe capite ſub dio eſſe, flamini fuit religio. Hoc autem geſtaminis genus etiam Apex dicebatur. Lucanus in primo,

Et tollens apicem generoſo uertice flamen. meminit & Vergilius VIII. & Seruius & Feſtus, & Auguſtinus II. de Ciuit. Dei: Nam etiam, inquit, flamines inſtituerunt, quod ſacerdotum genus adeò in Romanis ſacris, teſtante apice, excelluit, ut tres ſolùm flamines haberentur. Val. Max. Sulpitio inter ſacrificandum apex prolapſus eſt. Flamen Dialis inſigni ueſte, & curuli ſella utebat̃, & albo galero. Flamini Diali iurare non licebat, iniurato credi oportebat: cui enim ſacra credita eſſent, ei fidem non habere, nefas exiſtimabant. hinc ex edicto prætoris uerba illa quæ legunt̃: Sacerdotẽ Veſtalem & flaminem Dialem in omni mea iuriſdictione iurare non cogam.

KK Iidem

Iidem ſingulis idibus Ioui bouem mactabāt. ſub diuo ungi, uel ſine A
interula eſſe, equo uehi, noctem ab urbe abeſſe non licebat. Dialem
coniuge defuncta Flaminio abire, bis connubio iungi nefas. Frumentum, farinam, carnem crudam, capram, equum tangere non licebat. Fabam nec tangere, aut nominare fas fuit. Tibias funebres audire, hederam attingere, aut annulum cum gemma, uel nodum habere, piaculum fuit. alia ſunt multa apud auctores, Plutarchum, Gellium, & Feſtum, quæ Flaminibus religioſa erant: ſed mihi ſuperuacanea uiſa ſunt, ut hoc loco recitem. Fuerūt præterea qui Curiales Flamines dicerentur. Sed Impp. & Cæſarum temporibus, qui in diuorum numerum redacti fuiſſent, noui Flamines creati fuerunt: ut C. Cæſ. dictatori, lege Antoniana, à M. Ant. lata, quod M. Ciceronem ſecūda Philipp. indignè tuliſſe uidemus. & pòſt alij, ut Auguſt. Antonianus, Marcianus, Ælianus, quod in hiſtorijs obſeruamus. fuit quoqꝫ apud Romanos lex, ſi Flamen ſacrum ritè nō perægiſſet, aut aliquo modo inſigniter deliquiſſet, ut Flaminio deijceretur: quo modo multos deiectos, hiſtoria docet. Sedenim & ſi maximæ auctoritatis fuere Flamines, Pont. tamē Maximo dicto audientes fuere, ut cum L. Metellus Pont. Max. non eſt paſſus Poſth. Flaminem Martialem Cos. à ſacris diſcedere. & P. Licinius, & ipſe Pont. Max. Q. B
Fabium Pictorem, Præt. Flaminem Quirinalem non permiſit ire in Sardiniam. Aliæ ſunt hiſtoriæ. Porrò Flaminum miniſtri Flaminij dicti ſunt, & miniſtræ Flaminulæ. Flaminum uerò uxores, Flaminicæ dicebantur. hæ ita unius uiri uxores, uti Flamines unius uxoris uiri, id eſt monogami fuerunt. Omnium porrò rerum ſacrarum adminiſtri, Camilli antiquo Hetruſcorum uocabulo dicebantur, ut plenius in Mercurio dictum eſt.

DE POTITIIS ET PINARIIS.

Pinarius et Potitius duo ſenes fuerunt, quibus Hercules apud regem Euandrum oſtendit, qualiter ſe coli uellet, ſcilicet ut manè & ueſperi ei ſacrificaretur. Ab his factum eſt, ut Romæ Pinarij & Potitij Herculis ſacerdotes appellarentur. Perfecto itaqꝫ primo matutino ſacrificio, cum circa ſolis occaſum eſſent ſacra repetenda, Potitius prior aduenit, qui à potando, id eſt ποτίζειν, uel à πότος, ſeu πότιμος dictus fuit. Pinarius poſtea, extis iam redditis aduenit. quare iratus Hercules ſtatuit, ut Pinariorum familia tantum miniſtra eſſet epulantibus Potitijs, & complentibus ſacra. unde etiam Pinarij dicti ſunt ἀπὸ τῆς πείνης, id eſt à fame: nam ſenem illum Pinarium conſtat alio nomine fuiſſe nuncupatum. hinc eſt, quod Vergilius tantum Potitij commemorationem facit,

Primusqꝫ Potitius ibat. Hiſtoriam T. Liuius in primo exequitur. Hoc modo hæ duæ familiæ, longo tempore Herculi rem ſacram fecere,

A cere, donec auctore Appio Claudio gens Potitia, ſacra Herculis in mancipia tranſtuliſſet, qua tempeſtate XII familiæ eius fuerant, pu beres omnes ad XXX, intra annum cum ſtirpe extincti ſunt. Poſtea empti de publico ſerui, officium exercuerunt. hiſtoriã hanc aliquan to ſecus Feſtus recitat. ait enim, Appium Claudium L. millia æris grauis his dediſſe, ſi ſeruos publicos edocerent ritum ſacrificandi: quo facto, Potitij cum eſſent ex familia numero XII, omnes interierunt intra diem XXX.

ARVALES Fratres. Acca Laurentia Romuli nutrix, conſueuerat pro agris ſemel in anno ſacrificare, XII eius filijs ſacrificium præcedentibus. unde cum unus mortuus eſſet, propter nutricis gratiã Romulus in uicem defuncti ſe ſuccedere pollicitus eſt. unde & ritus proceſſit, cũ XII deinceps ſacrificare, & Aruales dici fratres: ſicut Rutilium Geminum in libris Pontificalibus memoraſſe, ait Ful gentius ad Chalcidium. Varro, Aruales fratres propterea dictos ſcribit, ut fruges ferant arua. Romulo uerò in eo ſacro Accam Lau rentiam dediſſe ferunt ſpiceam coronam, quæ uitta alba colligata fuit: id quod & Plin. teſtatur.

Augures, & eorum collegium, ſummo in honore habitos legimus, non modò apud Romanos, ſed & apud Græcos, & Barbaros B pleroſq;. nam Chaldæos primùm, & Piſidas, ac Cilices, dein Hetru ſcos & Græcos, mox Latinos & Romanos augurandi diſciplina excelluiſſe accepimus. & Augures quidẽ tres prius Romæ fuere, propter tres ipſius tribus, Luceres, Rhamnenſes, Tacienſes: mox uno addito, quatuor extiterunt. Sed cum poſt plebs admiſſa eſſet in par tem honorum urbis, quinq; plebei Augures creati, et patricij quatuor, atque ita nouem numero fuere, idq; M. Val. & Q. Apuleio Coss. Romani igitur nihil niſi auguratò inchoabãt. Locum uerò au gurij ita fuiſſe legimus: Templũ augur cõſtituebat, uerſus orientem ſedebat, capite uelato erat: lituum, id eſt, incuruũ baculum dextera manu tenebat, quo in cœlo regiones diuidebat, & quæ auguria ueniebant prædicebat. Si læua fuiſſent, qua parte eſt ſeptentrio, felicia pronunciabat: illa pars propter altitudinẽ proſpera putabatur. A dextera parte meridies, parum fauſta & infelix credebatur, quia lo cus eſt depreſſus. plura Liuius lib. primo, Dionyſius Alicarn. lib. ſe cũdo, Plut. in probl. & in Vitis, Val. Maximus, M. Tullius de Diui natione, Varro, & alij. Illud non ignorandum, quod Plut. notat in Cauſis: quòd ubi ſacerdotes in iudicium acti, aut damnati forent, al ter ſubſtituebatur: Augures uerò nõ ita. nam quamdiu uiueret, eodem ordine perſiſtebant. cauſam ibidem aſcribit.

Salios XII Marti Gradiuo, ut ait Liuius in primo, legit Numa Pompilius, dicti uerò, uel à ſalio uiro quopiam Samothrace, uel

KK 2 Manti-

Mantineo: uel potius à ſaliendo, id eſt ſaltando, id quod in comitijs A facere quotannis Salij ſolebant. Sanè non Romani ſolum in ſacris quibuſdam ſaltationibus & hyporchematibus utebantur, ſed aliæ omnes fermè nationes. nam ut ſcribit Athenæus, & Lucianus, deis peculiares ſuæ fuerunt ſaltationes. quin nulla ſacra in Delo fiebant, quibus nō eſſet adhibita ſaltatio: nec ab Orpheo ac Muſęo ulla inſtituta ſacra fuiſſe conſtat, ſine ſaltatione. Indi manè & ueſperi cum ſaltatione Solem ſalutabant. Longus ſim, ſi uelim omnes recenſere.

Salij igitur, ut ad Romanos redeam, uerſicoloribus tunicis ornati, per urbem tripudiantes, carmina Saliaria appellata canentes pergebant, ſuccincti æneis baltheis, togis nexis fibulis, quas trabeas uocabant, in capite pileos geſtabant dictos apices, accincti gladijs, dextera lanceam aut uirgam ferebant, læua peltam Thraciam, quòd Ancyle dicebatur: hoc eſt, circum anciſum, id cœlo lapſum in Numæ regiam exiſtimatum, ad cuius formam XII numero ſumma arte confecit Mamurius artifex, nulla alia mercede ex opere contentus, niſi quòd in fine ſacri, Mamurij nomen accineretur. Lege cautum erat, ut Salij liberi eſſent, & indigenæ, & quorum uterqꝫ parens uiueret, & cuiuſcunqꝫ Fortunæ pauperes, aut diuites. Proditum hiſtoria eſt, Tullium Hoſtiliū regem numerum duplicaſſe, & eorum perinde collegium adauctum. hæc ex T. Liuio in primo ab B V. C. Plut. in Numa, Val. Maximo in primo, Dionyſ. Alicarn. in ſecundo, item & grammaticis Seruio & Acrone, alijsqꝫ.

Fœciales, & Patres Patratos ideo ſimul cōſcribimus, quòd Pater patratus ex Fœcialibus unus id muneris obire ſolebat. aliqui tamē ſeorſum deſcribunt. Plut. quidē in cauſis Ro. Patrem patratum maximum haberi Fœcialiū ſacerdotū ait, qui fœderibus faciendis pręerant: & ille pater, & hi filij dicebantur. hos quoqꝫ Plut. ſuo tempore apud Imperatores in precio fuiſſe ait. Fœciales autem dicti, quòd fidei publicæ inter populos præeſſent: uel à fœdere faciendo, ſeu feriendo. Pater uerò patratus, à patrando dictus, id eſt à ſanciendo fœdere, in quo tantum præeſſe putabatur. Per hos ergo fiebat, ut iuſtum conciperet̄ bellū, & ut fœdere fides pacis conſtitueretur. hoc inſtituiſſe dicit̄ Numa, cū indicendū eſſet bellū Fidenatibus, quod ſcribit Pomp. cum tamen eorū uſum apud Liuiū non uideamus ante Hoſtilij tēpora fuiſſe. Plinius tamē, ſeu quicunqꝫ alius fuit qui de Viris illuſt. ſcripſit, Ancum Martiū ait ius fœciale, quo legati ad res repetendas uterent̄, ab Equicolis tranſtuliſſe, quod prius (ut ferūt) Heſſus excogitauit. Mittebant̄ autē Fœciales, priuſqꝫ bellū conciperet̄, ad res repetendas: & ſi non impetrabant, bellū poſtea indicebatur. Nam unus fœcialium, qui patrem patratum faciebat, ex ipſis fœcialibus electum, ſacris ueſtibus ornatus ad auctores iniuriarū procedebat:

A cedebat,& priuſquam urbem intraret, ianitorem, uel alium quempiam obuiũ alloquebatᷓ imprecationibus quibuſdã. inde in forum pergebat,& cur ueniſſet ediſſerebat: tempus ad conſultandum dies aliquot,ut alibi dicam,dabat.ſi per hos dies res infecta eſſet,deis cœleſtibus manibus'qꝫ inuocatis abibat, ad ſenatũ'qꝫ omnia referebat: ſenatus,quod iuſtum pium'qꝫ foret,ſtatuebat,Fœcialem'qꝫ ut bellũ indiceret, dimittebat.Quibus uteretur uerbis,& qua cærimonia,à me alibi relatum eſt. Fœcialiũ ſacra uiolare nefas erat. Fabius cum uiolaſſet,urbs ideo à Gallis capta credita.Nonius Marcellus:Fœciales,inquit,apud ueteres Rom. erãt,qui ſancto legatorum officio ab his qui aduerſum Po.Ro.aut rapinis aut iniurijs hoſtili mente commouerant pignora, facto fœdere iurè repetebant: nec bella indicebantur, quæ pia uocabant, priuſquam fuiſſet quid Fœcialibus denunciatum. Varro de uita Pop.Ro. lib. ſecundo: Itaqꝫ bella & tardè & nulla licentia ſuſcipiebant,quòd bellum nullum niſi pium putabant geri oportere. priuſquam indicerent bellum, ijs à quibus iniurias factas ſciebant,Fœciales legatos repetitum mittebant quatuor,quos oratores uocabant. alia præterea Nonius & Feſtus tradunt.nos hæc pro re ſatis.

B De Gallis Magnę matris Ideæ,cum ſatis ſuper'qꝫ in ipſius deę deſcriptione,de'qꝫ omni eius ferè cærimoniarum ritu dixerim,non eſt cur hoc loco plura repetam.

Duumuiri ſacrorum à Tarquinio Superbo inſtituti fuerunt,qui ſoli ſacros libros inſpicerẽt,& carmina Sibyllina: deinde cum plebs creandos eſſe ex ſuis inſtaret, ex patricijs & plebeis X creati ſunt,& inde XV, qui eos libros inſpicerent: atqꝫ ita ad XV uiros ſacrum deuenit, quibus & aliquando data cura corrigendorum faſtorum. Sed ſi de his plura cupis, poſt cæteros noſtrum ſecundum de Hiſt. poetarum dialogum, ſi uacabit, legito, quo loco de Sibyllis abunde ſcripſimus.

De ſeptemuiris Epulonũ ſic à Pomponio ſcriptum inuenimus: Veteres (inquit) Pontifices, ut ait Cic. in III de Oratore, propter multitudinem ſacrificiorum tres epulones eſſe uoluerunt, ut ludorum epulare ſacrificiũ facerent.Id ſacerdotiũ antiquũ fuiſſe conſtat: ſed de ætate nondum mihi planè compertum. Epulonum numerus auctus fuit,duo'qꝫ tribus additi,adeò ut quinqꝫ fierent epulones aliquo tempore: ſed poſtea theatraliũ ludorũ atqꝫ Circenſium ambitione ad VII uſqꝫ producti. Excuſabatur ſeptemuir Epulonum filia à Veſtali uocatione. Eſt Romæ pyramis Ceſtij, in qua ita inſcriptum:Opus abſolutũ diebus CXXX. ex Teſtam. C. Cæſtij Corn. Tri.pl.Septẽ Viri Epulonũ. Epolonos,ait Feſtus, dicebãt antiqui, quos nunc epulones dicimus. Datũ eſt autẽ his nomẽ,quòd epulas

indicendi, Ioui cæteriſq; deis poteſtatem haberet. unde etiam ſacre A menſæ dicebantur, de quibus Arnobius in ſecundo: Sacras, inquit, facitis menſas ſalinorum appoſitu, & ſimulachris deorum.

Titij ſodales ſacerdotes extra urbem habitabant, & in tugurijs certa auguria ſeruabant, quoniam ad id deputati à Pont. erant. nomen inditum eſt ab auibus, ut Varro ait, quas in augurijs certis obſeruare ſolebant. horum meminit & Lucanus,

Et doctus uolucres augur ſeruare ſiniſtras,
Septemuirq; epulis feſtus, Titijq; ſodales.

De Lupercis, copioſe paulo pòſt in Lupercalibus agemus: item de Popis, alijſq;.

Tutulos, ait Varro in Põtificalibus, ſacerdotes dici breuiũ deorum. Numa uerò Pompilius, & ipſe de pontificalibus ſcribens, Tutulum dici ait pallium, quo ſacerdotes caput tectabant, cum ad ſacrificium acceſſiſſent. ſicut & Vergilius ait,

Et capita ante aras Phrygio uelatus amictu.

Lege ad Chalcidium Plac. Fulgentium.

Curionem etiam Romani interdum pro ſacerdote poſuere. Curiones, inquit Varro, dicti ſunt à curijs, qui faciunt ut in his ſacra fiant. Feſtus: Curionum æs, ait, dicebatur, quod Curioni dabatur ob ſacerdotium curionatus. Arnobius lib. primo aduerſus Gentes: Iu B piter ille Capitolinus huiumodi poteſtatem dedit, Curionem aũt Põtificem maximum, quinimo Dialem, quod eius eſt, flamine iſto iure donauit. & Ouid. in Faſtis,

Curio legitimis tunc Fornacalia uerbis
Maximus indixit. Curia etiam aliquãdo pro templo ſumitur. id oſtendit Ouid. qui locum ubi Cæſar occiſus eſt, nunc templum, nunc curiam appellauit. Sed certè curia ſacrata fuit. Videtur Dion. Alicarn. in II. hos deſignare, cũ ait: Duces curiarũ factos eſſe ſacrificulos à Romulo imitato Grecorũ conſuetudinẽ, apud quos inſtituta fuere prytanea, in quibus ſacra fiebãt ab ijs qui prytanes dicebãt.

Cupentus porrò lingua Sabinorũ ſacerdos uocabatur, quod notat Seruius. hinc Vergilius lib. Æn. XII. uidetur nomen deduxiſſe, cum cecinit,

Nec Di texere cupentum.

Poſtremò quoniam Orgeones, & Chalazophylaces, & Pyrphoros ſuprà memorauimus, & latinis parũ noti uidenẽ, hoc loco exponam. Orgeones ergo dicebanẽ ſacerdotes, qui deorũ honori, aut heroum conueniebant: ab Orgijs, ut putatur, dicti: id eſt, ſacris myſterijs. uel à uerbo ὀργιάζω, id eſt ſacrifico, & ſacra inſtituo: uel quia inter ſacrificandũ ὀρέγουσι τὼ χεῖρε, id eſt porrigãt & extendãt ambas manus. Putãt alij, quod in Orgadibus, id eſt terris alicui deo ſacris, uel lu-

A uel lucis rem diuinam facerent. hi & Orgiaſtæ dicuntur.

χαλαζοφύλακας uerò ſacerdotes à græcis dicebantur, qui grandines cum inſtarent, ſpecularentur. hi enim agni uel pulli ſacrificio auertere credebantur. Sed ſi agnus uel pullus abfuiſſet, digitum graphio ſtilóue feriebant, atq; inde fuſo ſanguine litabant. hos autem à Cleone inſtitutos legimus.

πυρφόροι, id eſt igniferi, ſacerdotes fuere, qui ante alios ignem in ſacrificijs inferebant. hi etiam in prima acie prodire cum face & corona ſolebant, nec à quoquam uiolari fas erat, ut fœciales apud Latinos. horum meminit & Pollux.

Paſtophori etiam apud Ægyptios & Græcos ſacerdotes leguntur, dicti uel à παςῷ, id eſt thalamo: uel à ueſte, ſeu uelo. Apuleius ſic Iſidis ſacerdotes uocat. Sed & Venus Paſthophoros uocata eſt, ut ſuo loco à nobis proditum eſt.

His ita de templis, aris, & ſacerdotibus, pręmiſſis, eam tibi ſententiam primùm ſubſignabo, quam de deorum hominum'ue honore ac cultu protulit apud Alexandrum Calliſthenes Olynthius, auditor & propinquus Ariſtotelis. Cum enim Anaxarchum, ſuadente Alexandro audiuiſſet, ut diuinos honores oblatos ſuſciperet: tum mox ille, pulcherrimam diſtinctionem diuinorum humanorum'q;

B honorum fecit, itaq; definijt: Ad deos (inquit) Alexander, pertinent templa, ſtatuæ, luci, ſacrificia, libationes, diuini item hymni: laudes uerò hominum ſunt. & quidem ſalutari homines à ſalutantibus, & oſculari mos eſt: diuinitas autem, quoniam in cœleſtibus ſedem habet, neq; fas eſt ut à mortalibus contingatur, propterea adorationibus ſacrificijs'q; colitur. Deis præterea, ait, chori & pæanes, cæteraq; id genus cōcinuntur: neq; enim mirum uideatur, quod alij alijs honores & cultus ſuperis inſtituti ſint, cum & heroum quoq; honores à deorum cultu differant. non itaq; decet hæc confundi, & mortalem quempiam per honorum excellentiam humanum ſuprà modum extolli. peſſimè enim id fieri uidemus, ſi deis & hominibus par honor afferatur. Atq; hæc quidem apud Arrianum philoſophus Calliſthenes diſſeruit. Erant ergo, ut uides, apud gentes diſtincti honores & cultus: alij quidem deis, alij heroibus, & item alij hominibus. nam heroibus mos fuit rem ſacram ad occidentem uerſus fieri, deis uerò ad orientem; ut Pindari græcus interpres notat, & ipſe in hoc alibi pluribus oſtendi.

Nunc uerò attende, quæ uaria obſeruauerim de ſacrificiorum uocabulis, ne de re inſtituta, aliqua tibi (prout facultas tulerit) prætermiſiſſe uideri poſſim. Neque enim ego nunc rem ad Platonis legem redigo, qui in Legum libro octauo, ſingulos deos ſingulis anni diebus, totidem'q; ſacra fieri mãdauit, ut unus aliquis ſem

per ex magiſtratibus deorum alicui, aut dæmonũ pro ciuitate, pro A
ſeipſis, pro rebus ſuis ſacrificaret. Sed ad inſtituta ut plurimũ Romanorum & græcorum deduco. Erat ergo ſacrificiũ, quodcunq; erga deos officiũ, quod ritè rei diuinæ faciendæ cauſa impendebatur. unde & Sacrificare uerbũ, quod (ut inquit Socrates in Euthyphrone) eſt munera deis offerre: ut uouere, à deis petere. Heraclitus uerò ſacrificia medicamenta nuncupabat, quod à morbis animũ expurgare poſſent. Sacrificiũ, inquit Iſidorus, eſt uictima, & quęcunq; in ara cremãtur, ſeu ponuntur. omne aũt quod deo datur, aut dedicatur, aut cõſecratur: quod dedicatur, dicendo datur, unde & appellatur. Hinc errant, qui conſecrationẽ, dedicationem putant ſignificare. Immolatio ab antiquis dicta à mola, de qua ſuo loco agemus: uel, ut putat Iſidorus, quòd in mole altaris poſita uictima cæderet. unde & mactatio poſt immolationẽ erat, ut paulo pòſt oſtendã. Sed enim appellamus & ſacrificium, ſacrum: ut ſacra facere. ut & illud quod dicitur, inter ſacrum & ſaxum, et rem ſacrã, & rem diuinã, et alia, de quibus ſparſim ſuis locis agemus. Sunt & ſacrificia alia publica, quæ pro populo fiebant: quę & popularia ſacra dicta ſunt, ut ait Labeo, quæ omnes ciues faciebant. hæc & certis famılijs attributa fuerant, ut Fornacalia, Palilia, Laralia, ut ait Feſtus. Alia erant priuata, quæ B
pro ſingulis hominibus & familijs agebant, ut Varro & Feſtus docent. Fuerunt itẽ ſacra quæ Peregrina dicebantur, de quibus Sex. Pomp. Peregrina, inquit, ſacra appellabantur, quę aut euocatis deis in oppugnandis urbibus Romam fuerant delata, aut quæ ob quaſdam religiones per pacẽ erant petita, ut ex Phrygia Matris Magnę, ex Græcia Cereris, Epidauro Æſculapij, quę colebãtur eorum more à quibus ſunt accepta. Itẽ alia ſtata erant ſacrificia, quę certis diebus fiebant, quę & Stata ſacra dicebantur, ut in primis apud poetas uidemus. Cato in ea quam ſcripſit de Lucio Vecturio, de ſacrilegio cõmiſſo, cum ei equum ademit: Quod, inquit, tu quantum in te fuit, ſacra ſtata, ſolennia, ſancta deſeruiſti. Feſtus, Macrob. & Lactantius grãmaticus. Alia erant Solennia, quæ omnibus annis præſtari ſolerent, ut ijdem tradunt. Hæc eadem & Anniuerſaria dicebãt, quę annua ſacra à Vergilio in VIII. Æn. dicta ſunt. quo loco ſic Seruius: Annua, inquit, quæ differre nefas: Anniuerſaria ideo non differuntur, quia nec iterari poſſunt. nam Calendaria, ſi qua fuerint ratione dilata, poſſunt repeti, nec piaculũ eorum intermiſſione cõmittitur. Cærimoniæ uerò ſunt, ritus ſacrificiorum, à populis Italiæ dictæ: uel à carendo, ut alij putant. Vnde Val. Max. immò M. Tullius, in ea oratione quæ de Aruſpicum reſponſis inſcribitur, nam ex ea ſunt uerba deſumpta: Maiores ſtatas ſolemneſq; cerimonias, pontificum ſcientia: bene gerendarũ rerum auctoritatem, augurũ obſer-

A uatione: Apollinis prædictiones, uatum libris: portentorũ depulſa, Hetruſca diſciplina explicari uoluerũt. priſco etiam inſtituto rebus diuinis opera datur, cum aliquid cõmendandũ eſt, precatione: cum expoſcendum, uoto: cum exoluendum, gratulatione: cum inquirendum, extis, uel ſortibus: impertito cum ſolemni ritu peragendum ſacrificio, quo etiam oſtentorũ ac fulgurum denunciationes procurantur. Quæ uerba ſi quis rectè perpendat, totam fermè rationẽ uotorum & ſacrificiorum comprehendunt, atq; ideo à me hic tibi ſunt recitata. Illud etiã ſanè ſignificandum duco, quòd denariæ quædam dicebantur cerimoniæ, & tricenariæ, quibus ſacra adituris decem cõtinuis rebus, uel triginta certis quibuſdam rebus carendũ erat, ut Feſtus notat. Græci quoq;, ut ex Polluce, aliïsq; colligimus, uariis uocabulis rem diuinã uocitabant: inter quæ hæ ſunt. θυσία, quam Porphyrius, & grãmatici quidam dictam exiſtimãt quòd mortaliũ primi ex cõbuſtis arboribus thymiaſin, id eſt euaporationẽ & ſuffitum deis impendere ſolerẽt, & à thymiaſi thyſiam deriuatã uolunt: hinc & Orpheus hymnos deis cum thymiamate & ſuffitu cecinit. Quidã à θύω, hoc eſt ſacrifico deducunt, unde etiã thus. Sanè quidam thure primùm ſacrificari cœptũ prodiderunt. Libanũ quippe puerum legimus ſacrificiis deditum, inuidia interemptũ, in cogno-
B minẽ plantã deûm miſeratione mutatum, qui græcè λίβανος, id eſt thus dicitur. hinc & δενδρολίβανος, ipſa thuris planta. Hiſtoriã latius explicat in Geoponico Heron, ſeu Conſtantinus. Arnobius tamen negat, apud uetuſtiſſ. thus in ſacris fuiſſe, quod alibi dicã. A Thyſia, Buthyſia deducitur, quam uocẽ & latini uſurpant, ut Tranquillus in Nerone. Eſt & uerbum βουθυτεῖν, id eſt bouẽ immolare, uel maiore uti ſacrificio. quo uerbo Ariſtophanes in Pluto uſus eſt. Grãmatici à βου particula intentiua deriuãt, ut βούλιμον, βούσυκον, βούπειναν, cum magnã famem, ficum & ſitim ſignificare uolunt. Athyſia etiã Acapnathyſia Luciano dicitũ, & Athenæo, quæ ſine fumo ſunt ſacrificia, & perinde exigua: qualia ſunt inopum, quibus nõ eſſet uictimarum copia. Dicunt & ſacrificia Orgia, quæ (ut Seruius ſcribit) omnia apud Græcos ſacra ſignificãt, ut cærimoniæ apud Latinos. ſed abuſiuè, inquit, ſacra Liberi Orgia dicebantur, dicta ἀπὸ τῆς ὀργῆς, id eſt à furore: uel ἀπὸ τῶν ὀρῶν, id eſt à montibus: nam præcipuè in montibus celebrabantur. Vergilius,

Qualis commotis excita ſacris
Thyas, ubi audito ſtimulant Trieterica Baccho
Orgia, nocturnusq; uocat clamore Cithæron.

Græci quidã Orgia dicta tradunt ἀπὸ τοῦ εἴργειν, id eſt ab arcendo, quòd à ſacris profani arceri debeant. hinc ὀργιάζω, & ὀργιάζομαι, rem diuinam facio: & ἐξοργιάζω, expio, & ad ſacra ſuſcipienda præparo. Sacrificium præ-

terea

terea ἱερουργία dicitur, τέλος & τελετὴ, & numero plurali τὰ τέλη. A
unde & τελεία ἱερὰ, ſacra eximia, & quæ ampliora ſunt, & ſanctiora appellabantur. τελετὴ quoq;, pro myſtica & ſacra celebritate. quidam utrunq; ἀπὸ τοῦ τελεῖν deriuant, quod perficere ac impendere ſignificat, quod in ſacris multa impenduntur ac profundũtur. hinc & τελετάρχης is dicitur, qui religionis alicuius eſt cõditor, quo nomine CHRISTVS à Dionyſio uocatur. hinc et τελεστήριον, locus ubi myſteria & ſacra peraguntur. hinc Polyteles, qui multa: & Euteles, qui bene & frugaliter expendunt. Vocatur item ſacrificiũ θῦμα, θυηλὴ, ἱερουργεῖον, alijsq; multis nominib. ut quę deis propria & peculiaria, ut παμύλια Oſiridis, θεσμοφόρια & Demetria Cereris, & Aphrodiſia Veneris, Dionyſia Bacchi, Panathenæa Mineruæ, cæteraq; quæ his Syntagmatibus cõmemoraui. Atq; hæc quidẽ de Græcis. Illud uerò à latinis quibuſdã traditum inuenimus, uictimã ab hoſtia differre: idq; uolũt ab Ouid. in Faſtis ſignificatũ his duob. uerſibus,

Victima, quæ cecidit dextra uictrice, uocatur:
Hoſtibus à uictis, (uel ut in alijs legitur, *domitis*) *Hoſtia nomen habet.*

Quod diſcrimen cùm alij, tum in primis Iſidorus & Seruius uidentur agnoſcere, ſed ab auctoribus certè confunduntur. Feſtus alicubi hoſtiã ab antiquo uerbo hoſtio deriuat, quod eſt ferio. licet idem alibi ita ſcribat: Hoſtia ſacrificium, quod Laribus immolabãt, B
quòd ab illis Hoſtes arceri putabant. Cæſar de bello Gallico: Hoſtiæ omnibus locis immolabantur. Hoſtiæ, ait Iſidorus, apud Veteres dicebantur ſacrificia, quæ fiebant antequam ad hoſtem pergerent: Victimæ uerò ſacrificia, quæ poſt uictoriam deuictis hoſtibus immolabantur. & erant uictimę maiora ſacrificia, quàm hoſtiæ. Alij uictimam dictam putauerunt, quòd ui ictus percuſſa cadebat: uel quod uincta ad aras ducebatur. hæc Iſidorus. Athenæus porrò lib. Dipnoſoph. VIII. plura ex pluribus auctoribus exequitur, cur & quomodo ſacrificia inſtituta ſint. Qui uerò primus animal occiderit, Hyperbius dicit, Martis filius: qui boues, Prometheus. Sed certè de Prometheo hæc apud Hyginũ in Aſtronomico poetico leguntur: Antiqui, inquit, cum maxima cęrimonia deorũ immortaliũ ſacrificia adminiſtrarent, ſoliti erant totas hoſtias in ſacrificiorũ conſumere flamma. itaq; cum propter ſumptus magnitudinem ſacrificia pauperibus nõ contingerent, Prometheus, qui propter excellentiam ingenij mirã, homines finxiſſe exiſtimatur, recuſatione dicitur ab Ioue impetraſſe, ut partem hoſtię in ignem conijcerent, partẽ in ſuo cõſumerẽt uſu: idq; poſtea cõſuetudo firmauit. quod cum facile à deo, nõ ut ab homine auaro impetraſſet, ipſe Prometheus immolauit tauros duos: quorũ primùm iocinora cum in ara poſuiſſet, reliquam carnẽ ex utroq; tauro in unũ compoſitã, corio bubulo texit:
oſſa

A oſſa autem,quę circũ fuerunt,reliqua pelle contecta,in medio collo cauit,& Ioui fecit poteſtatẽ,ut quam uellet earũ cõſumeret partem. Iupiter autem etſi non pro diuina fecit cogitatione, nec ut deum decebat,omnia qui debuit antè prouidere,ſed quoniam credere inſtituimus hiſtorijs, deceptus à Prometheo, utrunq; putans eſſe taurum,delegit oſſa pro ſua dimidia parte. itaq; poſtea in ſolemnibus & religioſis ſacrificijs carne hoſtiarum conſumpta, reliquam, quæ pars fuit deorum,eodem igne comburunt.hæc Hyginus in Aſtronomico poetico,& multo ante Hyginum Heſiodus in Theogonia. ex quorũ uerbis facile intelligas, quod ſcribit Lucianus in dialogo Iouis & Promethei,cum ait: Nam quibus me ipſum decepiſti in diſtributione carnium,oſſa pinguedine obducta modò apponens,& meliorem partẽ tibi ipſi reſeruans: & cætera. Legimus tamen primos Athenienſes bobus in cibis non abſtinuiſſe, ut Theon prodit. id etiã Pauſ.tradit in Eliacis,ueteres ſolitos fuiſſe hoſtiam,per quam aliquis iuraſſet, non amplius inter edulia & cibaria homini apponere. unde Homerus præconẽ inducit,aprum in mare proieciſſe, per quem Agamemnon iurauerat, Bryſeida ſui eſſe lecti expertẽ. Sa-
B nè notandum eſt,antiquos totam uictimam prius incendiſſe, ut ſuprà oſtenſum eſt. unde illa ſunt adhuc uocabula, Holocautoma, & Holocauſtoma,& Holocauſton. de quibus ſic etiã Iſidorus:Holocauſtum,inquit,ſacrificiũ illud,quod totum igne conſumitur,dum offertur. Antiqui enim, dum maxima ſacrificia adminiſtrare ſolebant,hoſtias totas in ſacrorum conſumere flamma ſolebant.Sed reliqua proſequamur de Hoſtijs.

Præcidaneæ hoſtiæ dicebantˉ,quę ante ſolemnia ſacrificia pridie mactabantˉ.Feſtus:Præcidaneã porcam dicebant,quàm immolare antè erãt ſoliti,quàm nouã frugẽ inciderent. Idẽ,Præcidanea agna uocabatur,quæ ante alias cędebatur.Item porca,quę Cereri mactabatur,ab eo qui mortuo iuſta non feciſſet:id eſt,glebã nõ inieciſſet. Cato quoq; de Re ruſtica:Thure,uino,Iano,Ioui, Iunoni præfato: priuſquam porcam fœminam prędicaneã immolari præcipit. quo facto,ſubdit poſtea,Porcam pręcidaneã immolato,&c.Sed hac de re audiendus eſt Gellius:Præcidaneæ,inquit,hoſtiæ dicuntur,quę ante ſacrificia ſolemnia pridie cędebantur. Porca etiam pręcidanea appellata,quam piaculi gratia ante fruges nouas fieri cœptas immolari Cereri mos fuit,ſi qui familiã funeſtam aut nõ purgauerant: aut aliter eam rem, quàm oportuerat, procurauerant. Sed porcam & hoſtias quaſdam appellari uulgo, notum eſt. Ferias præcidaneas dici,id opinor à uulgo remotum eſt,propter ea uerba Attei Capitonis ex lib.quinto, quos de pontificio iure compoſuit: Coruncanio Pont.max.feriæ præcidaneæ in atrum diem inauguratæ ſunt. Col-

legium

legium decreuit, non habendum religioni, quin eo die feriæ præ- A cidaneæ eſſent. hæc Gellius. Videndum an recte apud Feſtum Præſa porca dicatur, pro præcidanea. Feſti hæc ſunt uerba: Præſa porca dicitur, ut ait Veranius, quę familiæ purgandę gratia Cereri immolabatur, quod pars quædam eius ſacrificij fit in conſpectu mortui, eius cuius funus inſtituebatur. Dicebatur etiã hoc genere ſacri Piaculus Porcus, ut docui alibi ex Catone de Re Ruſt.

Succidaneæ hoſtiæ dicebantur, e litera per morem compoſiti uocabuli in i literam commutata, ut idem Gellius ſcribit: id quod & in Præcidaneis accidiſſe uidemus. nam quaſi ſuccedaneæ & præcidaneæ appellatæ ſunt. Et ſuccedaneæ quidem dictæ, ſi primis hoſtijs litatum non erat, aliæ poſt eaſdem ductæ hoſtiæ cædebantur, quæ quaſi prioribus iam cæſis, luendi piaculi gratia ſubdebantur & ſuccedebant, ob id ſuccidaneæ nominatæ, litera i tractim, hoc eſt producte pronunciata. Audio, inquit Gellius, quoſdam eam literam in hac uoce barbare corripere. Idem Gellius S.C. affert, quod factũ fuit M. Ant. A. Poſthumio Coss. tale, quod C. Iulius L. F. pont. nunciauit in ſacrario in regia haſtas Martias mouiſſe. De ea re ita cenſuerunt, ut M. Ant. Cos. hoſtijs maioribus Ioui B & Marti procuraret, quod cæteris deis, quibus uideretur, placandis, uti procuraſſet, ſatis habendum cenſuerunt: ſi quid ſuccidaneis opus eſſet, Robigus accederet. Hactenus S.C. Plautus in comœdia Epidicus inſcripta, Men' piacularem oportet fieri ob ſtultitiam tuam, ut meum tergum ſtultitiæ tuæ ſubdas ſuccidaneum. Illud de ſuccidaneis ſcribit Seruius in VIII. Æneid. commen. In omnibus, inquit, ſacris fœminini generis plus ualere uictimas: denique ſi per marem litare non poterat, ſuccidanea dabatur fœmina: ſi autem per fœminam non litaſſent, ſuccidanea adhiberi non poterat. Videtur Vergilius in III. Æneid. ſuccidaneum ſacrificium innuere, cum ait:

Rurſum in ſeceſſu longo, ſub rupe cauata,
Arboribus clauſi circum atq; horrentibus umbris,
Inſtruimus menſas, aris'q; reponimus ignem. quo loco Seruius: Sane ſciendum, inquit, iterationem hanc fieri ſecundum ritum ſacrorum. nam diſplicuiſſe prima, ex prodigijs indicatur. quidam etiã has auctas hoſtias dixerunt: quoniam cum primis hoſtijs non litatum eſſet, tunc & aliæ addebantur, quoad litatum eſſet. Suet. circa Peruſiam ſacrificio nõ litante, augeri hoſtias imperauit. Legimus quoq;, Paulum Æmilium ſacrificantem non litaſſe, uſq; ad XX hoſtiam. in XX uero prima apparuiſſe ſigna, quæ uictoriam pollicebantur. hinc & apud græcos prouerbium factum, δεύτερων ἀμεινόνων, quod in ſacrificijs ſecunda meliora ſint. nam ut dictũ eſt, ſi priora non bona apparuiſ-

A apparuiſſent,ad ſecunda conuertebãtur meliora. meminere & Plato & Heſychius.

Eximiæ hoſtiæ. Eximij, ait Macrobius, in ſacrificijs uocabulum,non poeticum epitheton, ut aliqui putant, ſed ſacerdotale nomen eſt. Veratius, uel Veranius, ut aliqui legunt, in pontificalibus quæſtionibus docet,Eximias dictas hoſtias, quæ ad ſacrificium deſtinatæ eximebantur è grege: uel quòd eximia ſpecie,quaſi offerendæ numinibus eligerentur. hinc Vergilius ait,

Quattuor eximios præſtanti corpore tauros. quo in loco ait Macrobius,Eximios,quòd eximuntur:quòd uerò lecti,pręſtantes corpore dictum eſt. Donatus quoq; : Eximia pecora dicuntur, quæ à grege excepta ſunt ad uſus dominorum ſuorum, ut uberius paſcantur.Sed propriè eximij ſunt porci maiores,qui ad ſacrificandum excepti,liberius paſcuntur.Etenim boues qui ad hoc electi ſunt,egregij,uel eximij dicuntur:& oues lectæ. ut Vergilius,

Mactant lectas de more bidentes. Idem,

Quattuor eximios præſtanti corpore tauros. hæc Donatus.

Ambiguæ oues in ſacris quæ dicerentur, Bebius Macer, qui Fa-
B ſtos dierum ſcripſit,oſtendit. ait enim, Iunoni eas quæ geminas parerent, oues ſacrificari cũ duobus agnis, altrinſecus alligatis:& has ambiguas uocatas,quaſi ex utraq; parte agnos habentes. quã ſententiam eſt ſecutus Placiades Fulgentius ad Chalcidiũ. Varro tamen de Ling. lat. Abigenam bouem dictã ait apud Augures, quam circùm aliæ hoſtiæ conſtituebantur. Videtur innuere, quòd circum agerent:ut Ambuſtũ,inquit,quod circũ uſtũ eſt:& Abagiũ,q̊d adagiũ dicit̃,litera mutata. Idẽ Varro alibi,Aruigẽ in hoſtijs ſcribit,quę cornua habeãt,&quorũ exta ueru coquant̃,quod aliàs planius dixi.

Haruga, uel ut alij, Aruga, ſine afflatu,ab ara,hoſtia eſt, auctore Donato. alij ab hara,in qua includebatur. apud Feſtum tamen legimus:Hariunga dicebatur hoſtia,cuius adhærẽtia inſpiciebant̃ exta.

Cauiares hoſtiæ dicebant̃,ait Feſtus, quod Cauiariæ,id eſt, pars hoſtiæ cauda tenus duceretur,& ponebatur in ſacrificio pro collegio pontificum quinto quoq; anno.

Prodigiæ hoſtiæ dicebantur,quæ conſumebantur, ut Veranius & Feſtus ſcribunt. unde & prodigi dicti. Prodigialis uerò Iupiter etiam legitur,cui Plautus mola ſalſa & thure comprecari ait.

Bidentes hoſtiæ quæ dicerent̃, uariè proditum eſt. quidam oues tantum,alij & uerres,alij alia. de quibus ſic Seruius apud Macr. lib. VI. Sat. De bidentiũ, inquit, numero dentium, quẽ grãmaticus ille opinatus eſt,reprehendendus à me non eſt,cum ipſe iam riſeris:uerum procurãdũ mihi eſt, ne illud obrepat, quod bidẽtes epitheton ſit ouium,cum Pomponius egregius Attellanarum poeta in Gallis

tranſalpinis hoc ſcripſerit: Mars tibi uoueo facturũ, ſi unquam rediero, bidente uerre. P. uerò Nigidius in lib. quẽ de extis cõpoſuit, Bidentes appellari ait, non oues ſolas, ſed omnes beſtias bimas: neque tamẽ dixit, cur ita appellentur. Sed in cõmentarijs ad ius pontificum pertinentibus legi Bidenes primò dictas, d litera ex ſuperfluo, ut ſæpe aſſolet, interiecta: ſicut pro reire redire, & cætera. hinc idem, ut putatur, Seruius lib. quarto Æn. ſuper eos uerſus, A

Principiò delubra adeunt, pacemque per aras
Exquirunt, mactant lectas de more bidentes. Bidentes autem, inquit, dictæ ſunt hoſtiæ, quaſi biennes, quia neque minores aut maiores licebat hoſtias dare. ſunt enim in beſtijs, uel ut alij legũt, ouibus, duo eminentiores dentes inter octo, qui non niſi circa bimatum apparent, nec in omnibus, ſed in his quæ aptæ ſacrificijs inueniuntur. Proſequitur Seruius apud Macr. Ergo bidennes primũ dictę ſunt, quaſi biennes: & longo uſu loquendi corrupta eſt uox, & ex bidennibus bidẽtes dictę. Hyginus tamẽ, qui ius pontificũ nõ ignorauit, in quarto lib. quos de Vergilio fecit, Bidentes appellari ſcripſit hoſtias, quæ per ætatẽ duos dentes altiores haberẽt, per quos ex minore in maiorẽ tranſcendiſſe cõſtaret ætatem. hoc idem quod Macrobius, Gel. antè dixerat lib. Noct. Attic. XVI. ubi etiã fatui atque arrogantis grãmatici rident inſolentiam, putantes de ouibus tantum dici bidentes, propter eos Vergilij uerſus in VII. ut puto Æn. Centũ lanigeras mactabat ritè bidentes, hoc idem quod Gellius & Macr. Non. Marcellus tradit de proprietalibus rerum. B

Fuerunt & Ambaruales hoſtiæ, de quibus paulo pòſt in Ambaruali ſacro, & Amburbio agemus.

Sed reliqua de hoſtijs breuiter afferamus. Trebatius lib. primo de religionibus, Hoſtiarum in primis genera duo fuiſſe docuit: alterum, in quo uoluntas Dei per exta diſquirebatur: alterum, quo ſola anima deo ſacrabatur. unde & animales hoſtias uocabant, id quod retrò copioſius oſtendam. In his ipſis hoſtijs, uel animalibus, uel cõſultatorijs, ut ait Macrob. quædam fuere, quæ Iniuges hoſtiæ uocabantur: id eſt, quæ nunquam domitæ ac iugo ſubditæ fuerunt. Harum & Vergilius meminit,

Nunc grege de intacto ſeptem mactare iuuencos
Præſtiterit, totidem lectas de more bidentes.

Et ut iniuges euidentius exprimeret, adiecit,

Et intacta totidem ceruice iuuencas. Manilius Chreſtus in lib. quẽ de Deorum hymnis ſcripſit, ait Mineruæ iniuges boues ſacrificari ſolitas, id eſt, iugũ quæ nunquam tulerunt: illa uidelicet cauſa, quòd & uirginitas iugũ neſciat maritale, & uirtus nunquam ſit iugo premẽti ſubiecta. Idem quod & Placiades Fulgẽtius repetit, in eo quẽ ſcripſit libro ad

A bro ad Chalcidium. Cætera quæ de hoſtijs dici poſſent, ſuis locis in Deis aſcripſimus. Quare iam par eſt, ut tranſeamus ad ſacrificiorũ & celebritatũ pleraq; nomina, quorũ apud auctores frequens eſt mentio, ut noſtro ſtudio harum rerum ſtudioſis inquirendi laborem in tui gratiam adimamus, atq; ab Amburbio exordiemur.

Igitur Amburbium, quod & Amburbale ſacrum dicebatur, ſacrificiũ fuit, quoties urbs luſtrabat͂. id uerò fuit mos fieri, cum prodigium aliquod urbi minari uideretur, & tædis aut uictimis expiari conueniret, nõnunquam & ſulphure & aqua. Sed & ouis combuſtis urbem uel totam, uel partem luſtrabant: unde etiam Nouendiale ſacrũ inſtitutũ fuit, quod dupliciter actũ apud Romanos obſeruauimus. uno modo, cũ defunctis parentabãt, ſeq; luſtrabant, ut in Sepulchralib. docui: altero, cũ prodigiũ aliquod accidiſſet, quod nouendiali ſacro expiare ſolebãt, ut eſt frequenter cùm apud alios, tum maximè apud Liuium obſeruatũ. ita uerò perficiebat͂, ut uideo doctis placere. Nouem dies aſſiduè deis ſacrum faciebant, quod ſacrum indici ſolebat uel à Pon. Maximo, uel à Prætore urbano, ex ſenatus decreto. Fuerunt & Nonalia ſacra, quæ nonis celebrarentur: unde & appellata, ut M. Varro meminit.

B Solitaurilia ſacra fuere, quę ſingulo perfecto luſtro per Cenſores celebrari mos fuit, ad luſtrandam urbem, ſue, oue, & tauro: aut uerre, ariete & tauro: qui circum urbem ducebantur, tum'q; multa religione luſtrum condebatur. ut ferè ſint, qualia ζιάκτηρα à græcis fieri conſueuere. M. Cato de Re ruſt. Agrum luſtrare ſic oportet, Imperans ſolitaurilia circumagi cum diuis uolẽtibus, quod'q; bene eueniat, mando tibi Mani, ut illa ſolitaurilia, fundũ, agrũ, terram'q; meã quota ex parte, ſiue circumagi, ſiue circumferenda cenſeas, uti cures luſtrare: & cętera. Feſtus: Solitaurilia hoſtiarũ trium diuerſi generis immolationẽ ſignant, tauri, arietis, uerris, q̊d omnes integri ſolidi'q; corporis ſint: ſolũ enim lingua Oſcorũ ſignificat totum, & ſolidũ. hæc Feſtus. ſed & Græci ὅλον dicũt totum, & integrũ. Porrò de ſolitaurilibus meminit Liuius, Aſconius, Quintilianus, alij'q;.

Ambaruale ſacrũ, ad arua & ſegetes luſtrãdas, multa prece & cerimonia celebrabat͂. Pomp. Feſtus apud Macrobium: Ambarualis hoſtia, ait, quæ rei diuinæ cauſa circum arua ducitur, ab his qui pro frugibus faciunt. quod uolunt Vergilium in apotheoſi Daphnidis ſignificaſſe, cum ait,

Et cum luſtrabimus agros. & in primo Georg.

Ter'q; nouas circum felix eat hoſtia fruges. Ambaruale, ait Seruius, ſacrificium, quod arua ambiat uictima: ſicut Amburbale, uel Amburbium ſacrificium, quòd urbem circuit & ambit uictima. Dictum uerò ab am, antiqua particula, quæ circũ ſignificat: ut Ambur

bia etiam, b litera interpoſita ad conſonantiam, ut etiam Ambio & A
Ambitus. Porro Ambaruale ſacrũ, niſi de porca fœcunda & gra
uida, aut uitula fieri cõſueuerat. Fuit autem Ambaruale ſacrum, ut
modò dicebam, cum arua & ſegetes ſolemni uictima luſtrabantur.
eam uictimam maturis frugibus ter circum arua ducere conueniebat, ut in Cereris ſacris infrà dicam, omneſq; pòſt clamantes ſequebantur: ex quibus unus querna corona ornatus cum ſolemni ſaltatione, compoſito carmine Cereri decantabat laudes. ac poſtquã uino & lacte libaſſet, antequam fruges meterent, porcam Cereri immolabant: quę, ut dictum eſt, præcidanea dicebatur. Agri præterea ita quoq; plerunq; luſtrabantur. Iunoni & Iano uina prius libabant, mox Martem patrẽ aduocabant, ut ſciens uolenſq; propitius adeſſet ſibi & familię. mox peracto ſacro, agrum luſtrabãt: id quod M. Cato de re Ruſt. plenius eſt executus. Græcos quoq; urbes luſtraſſe accepimus, edoctos ab Epimenide Cretenſi, binis ouibus nigri & candidi uelleris, dimiſſis ex urbe pago'ue quò ire uellẽt, liberè ſequẽtibus eas cuſtodibus: qui ubicunq; procubuiſſent, illas propitio deo immolabant. At uerò Galli hominẽ ſaginatum per annũ, feſto die extra urbis pomœrium lapidibus obruebant: itaq; luſtrari urbem putabant. Hinc etiam annotamus, anathemata à græcis B
dici ſacros eiuſmodi homines, qui ad urbium luſtrationem expiationem'ue deis manibus & inferis deuoti mactabantur, ſi qua lues aut calamitas ingrueret, quam tali hominum internecione Deis placatis ſedatum iri putabant. ad quæ ſacra Diuus Paulus alludens, ad Romanos ſcribit: Optarem ego ipſe anathema eſſe. id eſt, quod græci dicunt ἀναθεματίζεσθαι, hoc eſt execrari & exterminari à Chriſto, modo ſic illis proſim. Certe & D. Hieronymus notat uocem hanc anathema propriam eſſe Iudæorum, & pro corporali occidione & deteſtatione, ſeu execratione deſumi. Vtitur hac uoce & alibi D. Paulus, hoc eſt ad Corinthios & Galatas: item & in libris Moſis. Non me præterit & quę ab alijs ſcribuntur, qui modò pro ſeiunctione quadã & deuotione ſumunt, modò pro oblatione, & ijs donarijs quæ deis tholis & templis offeruntur, ἀπὸ τοῦ ἀναθῆναι dicta, hoc eſt à ſeponendo, uel ſuſpendendo. Hinc Prudentius contra Marcionem,

Organa, & externi laudant anathemata regni. Sed illud gręci per ε, à uerbo ἀνατίθεμαι, id eſt execror, hoc per η ſcribũt. Certè & LXXII interpretes in Deuteronomio, & alibi hac uoce uſi ſunt. Eſt & uulgata Pythagorę ſentẽtia apud Stobæũ, θυηπολίαι μὲν ἀφρόνων πυρὸς τροφὴ, τὰ δ' ἀναθήματα ἱεροσύλων χορηγία. hoc eſt, Sacrificia imprudẽtum, ignis alimentũ: anathemata uerò, id eſt oblationes ſacrilegorũ, impẽſa et chori inductio. Sed ad noſtra redeamus. Si oues luſtrarẽt,

alia

A alia à ſupradictis ratio fuit. nam paſtor ſummo diluculo aqua oues inſpergebat,& ſulphure,herbaq́; ſabina,& lauro,igne ſuccenſis,circumcirca ouilia ſuffibat, cumq́; ſacro carmine milio & libo cũ lacte & ſapa Pali deæ ſacra faciebat. Hoc ſuffimento pecora piari,& morbos depelli,et tabem putabãt.Scribit in Hippia maiore Plato,quòd qui expiabant antiqui,Macariæ Herculis filiæ ſacram rem faciebãt, atq; in primis pro re profana. Si uerò exercitus luſtrandus eſſet apud Romanos,in cãpo Martio exercitus inſtruebãt,& ſue,aut hirco,oue & tauro luſtrabatur.Milites ipſi lauro coronati, rem diuinã faciebant,ſub diuo: & hunc luſtrandi morem Seruium regem primum inſtituiſſe ferũt,& Armiluſtrum nuncupaſſe: in hoc illud maximè obſeruare conſueuiſſe accepimus,ut ij qui hoſtias ducerẽt, bonis & fauſtis nominibus appellati eligerentur. ex hac enim re certa omina,proſperi uel ſiniſtri euentus ueteres captabant: quę ſuperſtitio & noſtros pleroſq; hodie quoq; inquinat. Alij hanc exercitus luſtrationem ita peragebant,ſuem,ouem,taurum, qui puri eſſent,ter circum acies inſtructas præcedente pompa ducebant,Martiq́; deo immolabant. Aliæ porro luſtrationes non Romani modò, & Græci,ſed & Hebræi,Ægyptij,& Perſę,aliæq́; nationes:quę tamen om-
B nes ad eaſdem referri queunt, niſi pro regionis & loci uel inſtituto & conſuetudine,uel rerum copia.

Luſtralia ſacra appellabantur,quæ quinto quoq; anno, id eſt luſtro peragebãt. aliquando tamen luſtralia, pinguia ſignificat, quo modo interpretatur Lactantius grãmaticus lib. ſecundo Thebaid. in Noctis hymno,

Luſtraliaq; exta

Lacte nouo perfuſus edet Vulcanius ignis. Luſtralia,inquit,pinguia:nec poſſumus quinquennalia accipere, cum conſtet anniuerſarium ſacrum dicatum fuiſſe. Luſtralia ergo pecora ſunt, quæ per quinquennale tẽpus deuota ſacrificijs nutriuntur, & ideo pinguia. Seruius quoq; VIII Æneid. ſuper ea uerba,

Veſcitur Aeneas ſimul,& Troiana iuuentus

Perpetui tergo bouis, & luſtralibus extis. Luſtralibus, inquit, aut pinguibus, moris enim fuerat cõpleto luſtro pingues uictimas offerre cenſores: aut certe de quinquennali boue, id eſt perfectæ ætatis. nam & Homerus *βοῦν πενταέτηρον* dixit. Sanè luſtratio quę fiebat poſt funus,præclarè tribus uerſibus à poeta in ſexto Æn. exprimitur,poſt iuſta Miſeno peracta.Idem inquit,

Ter ſocios pura circumtulit unda,
Spargens rore leui,& ramo fœlicis oliuæ,
Luſtrauitq; uiros, dixitq; nouiſſima uerba. in quibus uerſibus nihil eſt otioſum,ſed omnia ex priſca religione deſumpta.nam cum

omnis expiatio,ſeu expurgatio ad ſuperos pertinere crederet̃ terna A rium numerũ ſuperis ſacrum adhibuit. Quin & uerbo apto luſtrationi uſus eſt,quod eſt Circumfero, unde & Plautus,Pro laruato te circumferã:id eſt,purgabo. codices uulgati non pro laruato habẽt, ſed pro Cerito. Imò & ipſa luſtratio,ut Seruius docet,à circumlatione dicta,uel tædæ,uel uictimę,in quibuſdã uel ſulphuris. Iuuenalis:

Cuperent luſtrari,ſi qua darentur
Sulphura cum tædis,aut ſi foret humida laurus. Tum & aquam ſpargit poeta, quæ ſordes abluat, ramo felicis & feſtæ oliuæ: licet lauro potius id fieri ſoleret,ut dicit Donatus, & conſentit Seruius, ſed Vergil. mutauit propter Auguſtũ: nam quo die natus erat Auguſtus, nata in palatio laurus erat,ex qua triũphantes coronabant̃. & ideo ne luſtratione lugubri uideretur adhibere, mutauit in felicẽ oliuam. Sanè & aqua marina purgationes factas apud antiquos, & hodie fieri à Mauris, alijsq́ multis audiui. De mari Proclus, ut alio loco dictum, & M. Cicero de parricidis agens,in culeo inſutis: Non ſic in flumen abijcere,ne cũ delati eſſent in mare,ipſum polluerent: quò cætera quæ uiolata ſunt,expiari putãtur. Meminit & Ariſtophanis interpres. Nam, inquit, moris fuit expurgare profanatos,ſi ad mare deferantur, & abluantur. At res hæc notior eſt. hinc etiam illud Catulli ad Gellium, B

Suſcipit ô Gelli,quantum non ultima Tethys,
Nec genitor Nympharum abluit Oceanus. Inſani quoq; homines expiantur porco in primis. Id etiã Plautus in Menech. oſtendit. Nũc ipſo naturæ deo mihi reſponde adoleſcens, quibus hic precijs Porci ueniunt,ſacres,ſinceri? numum à me accipe: iube te piari De mea pecunia:nã equidẽ inſanũ eſſe te certò ſcio. & paulo pòſt:Hercle certò non ſanus ſatis. & mox:Iube,ſi ſapis,porculum afferri tibi. Ad hoc facit illud Horatij in Sermonibus:

Immolet æquis Hic porcũ Laribus. idem et Varro confirmat libro ſecundo de Re ruſt. Illud etiam fuit purgationis genus per Oſcilla,cuius meminit Vergilius in ſecundo Georg.

Oſcilla ex alta ſuſpendunt mollia pinu. de quibus copioſe in primis Hyginus & Seruius. Oſcilla uerò ab ore cillendo, id eſt mouendo dicta,ſi Seruio ſtamus. alij ab oſculo diminutiuum uolunt oſcillum,ut à baculo bacillũ. Santra tamen uetus ſcriptor:Oſcilla,ait, quod oſcillant, id eſt,inclinant, præcipitesq́ in os ferantur. at uerò Cornificius: Oſcellãtes, inquit,ab eo quod os celare ſint ſoliti perſonis,propter uerecũdiã,qui eo genere luſus utebant̃. Cauſa autẽ eius iactationis prodit̃,ut Feſtus ſcribit,quòd Latinus rex prælio, quod ei fuit aduerſus Mezentium Ceritum regem,nuſquam apparuerit, iudicatusq́ eſt Iupiter factus Latiaris: itaq; per ſex eos dies feriatos

tur cœ-

A liberos,ſeruosq́ requirere eũ non ſolũ in terris,ſed etiã qua uideretur cœlum poſſe adiri per oſcillationem,uelut imaginem quandam uitæ humanæ,in qua altiſſima interdum ad infimum,infima ad ſummum efferuntur. Nec deſunt,qui exemplum Græcorũ Italicos ſecutos putent, quod illi quoq́, ut interfecto Icaro Erigone filia eius dolore impulſa ſuſpendio perierit: quas neces ut expiarent Attici, oraculo moniti, Oſcillorum celebritatem inſtituerunt, ut Seruius & Hyginus, & in Aratum Grammatici pluribus retulerunt. Prudentioribus tamen placuiſſe legimus, ſacra Liberi patris ad animæ purgationem pertinere. hinc & ei deo Myſtica uannus Iacchi: nam uanno & cribro fit granorum purgatio. Omnis autem purgatio,aut per aquas, aut per ignem fit,aut per aerem, ſicut & in ſexto canit poeta:

Aliæ panduntur inanes
Suſpenſæ ad uentos, alij ſub gurgite uaſto,
Infectum eluitur ſcelus, aut exuritur igni. qua de re alibi nõnihil retuli, & ibi plura Seruius. In purgationibus præterea notamus oua adhiberi ſolita,& ſulphura,tedas,lauros, & ſimilia, ut ex Plinio, Iuuenale,Ouidio,Apuleio,poetis cæteris colligimus. Fuit & expia-
B tionis apud Græcos alia ratio in peſtilentia,aut fame,aliáue calamitate,maiori'ue aliquo diſcrimine,qua hominẽ abiectum perquirebãt, quẽ caricis,placentis,caſeoq́ alliciebãt, eum ſepties uirgis quibuſdã ad pudenda uerberabant, tum demũ fouea confoſſa cremabant,cineres in mare proijciebant:eo ſacro arbitrati urbem expurgari,Catharmon id appellantes.Meminit Iſaacius apud Lycophronẽ,item Hipponax in Iambis. Quidam & Anathema uocant, ut paulo antè oſtendi. Apollonius uerò Tyaneus, ut eſt apud Philoſtratũ & Euſebium, non minus tetra expiatione uſus in Epheſi peſtilentia eſt. nam mendicum ſenem lapidibus obrui præcepit,ut eam auerteret. Hiſtoria eſt nota. hanc fermè expiationem,ſeu deuotionem potius, feciſſe Abderitanos certis diebus, innuit Ouidius in Ibin:

Aut te deuoueat certis Abdera diebus,
Saxaq́ deuotum grandine plura petat. Morem inſuper fuiſſe legimus expiandi purgãdiq́ claſſem, id quod & in libro de Nauigijs ſcripſimus. In littorè maris altaria poſita marinis undis alluebãtur, omnisq́ circumſtabat multitudo linguis fauens.tum ſacerdotes in mari ſtantes, ſacrum faciebant,terq́ per claſſem ſcaphis circumuecti,ſacra piamina ferebant, ducibus & nauarchis unà annauigantibus, ipſáq́ piamina attollentibus, ut ab exercitu totaq́ claſſe infelicia cuncta auerterentur, ac depellerentur. Alium puerorum expiandi morem antiquis fuiſſe,demonſtrat Perſius Satyra ſecunda:

Ecce auia,aut metuens matertera cunis,

Exemit puerum, frontemq́ atq́ uda labella A
Infami digito & luſtralibus ante ſaliuis
Expiat, arentes oculos inhibere perita. Sed & Græci ſolebant pro infantibus ſacrificare, quinta à partu die, quã rem in Truculẽto Plaut. argutiſſimè his Dinarchi uerbis oſtẽdit: Quin deis, inquit, ho die ſacrificare pro puero uolo aſcititio. Addit Phroneſiũ meretrix, Immo hercle uerò quinto die, quod fieri oportet, cenſeo. Hunc aũt morem expiandi Plato in Theæteto dilucidè declarat, quo loco ſic Socrates loquitur: Hãc prolem, ut uidetur, qualiſcũq; ſit, uix demũ genuimus: poſt partum uerò, ut moris eſt, quinta die ab eius natali, ſolennia celebrantes, circulo curſim circumferre debemus, præcauentes ne nos fallat, ſi fortaſſe educationi digna non ſit, ſed inanis ac falſa: num cenſes natum tuum omnino alendũ, nec ullo modo abijciendum? an fortè reprobatũ uidens primogenitũ tuum, non moleſtè feres de medio tolli? hactenus apud Plat. Socrates. Quibus uerbis planũ uidemus, quod obſcurũ apud Plautũ uidebat. Sed et fuit noſtris, hoc eſt latinis luſtricus dies, quo luſtrare infantes ſole bant antiqui, & nomina imponere fœminis quidẽ VIII, maribus IX die, ut Macrob. Feſtus & Plut. oſtendunt: unde etiã dea Nundina à nono die dicta, ut alibi docui. Sed & Hebræi peritomẽ, id eſt circũciſionem ſuã, VIII die ut plurimũ, ut nos ſanctã abſolutionẽ, quòd græcè baptiſma appellamus, facere cõſueuerunt. Porrò expiatio, ſeu purgatio de nece hominis, quę fiebat priſcis, ſcribit à Pauſ. in Attica: Cum, inquit, Theſeus Pallãtis filios interfeciſſet, Trœzena profectus eſt purgationis cauſa: hoc eſt, τούτους κτείνας, ἐς τροιζῆνα ἔρχεται καθαρσίων ἕνεκα. ne fortè te decipiat Domitij interpretatio. Meminit item alterius eiuſdẽ Theſei purgationis, ob cædẽ quã de latronibus fecerat, à Phytali nepotibus. Item in Corinth. narrat Apollinis & Dianæ expiationem, de Pythonis morte. de his etiam ſæpe apud auctores leges: ut apud Herodotũ in primo de Adraſto, qui ea cauſa ad Crœſum regẽ iuerat, ut expiaretur, & incautè regis filium interemit. Nota eſt hiſtoria. nihil omnino notius apud auctores, ſi quis nece aliqua pollutus eſſet, bis ſepties ſe inundationibus ueſtesq; aqua abluere ſolebat: unde etiam ſæpe legimus huiuſmodi expiationes apud flumina factas. Fuit & in hoc genere expiaminũ, ut Varro de Ling. lat. docet, piacularis hoſtia, cum quid cum piaculo factũ eſſet. Varronis uerba: Prætor, inquit, qui tum factus eſt, ſi imprudens fecit, piaculari hoſtia facta piatur. Dicimus & piaculare ſacrũ, & piaculare ſacrificium: utrunq; apud Liuium legimus. hinc & Piacularis Romæ porta appellata fuit, propter piacula quæ ibi fiebant: uel ut Cloacius ait, quòd piaculum ibi ſolueretur piandi, uel propiciandi cauſa. Lege Feſtum, à quo & illud proditum eſt: Piatrix dicebatur

(B in the right margin beside the line "nono die dicta, ut alibi docui. Sed & Hebræi peritomẽ, id eſt circũ-")

A batur ſacerdos, quæ expiare erat ſolita: quam quidem alij uocabant ſimulatricem, alij ſagam, alij expiatricem. & Piamenta etiã dicebantur, quibus in expiando utebantur, ſiue purgamenta. Demùm Epimenides Phæſto urbe Cretenſi oriundus, expiationũ carmina compoſuit, & de his librum uerſibus edidit, ut in decimo Strabo, aliíq; prodidere. Sed iam nos nonnihil de celebritatibus & feſtis tum Romanorum, tum Græcorum afferamus.

DE CELEBRITATIBVS, ET FESTIS.

SED & nonnihil iam de Romanorum & Græcorum celebritatibus & feſtis afferamus, ut intactum tibi nihil mittamus. incipiámq; à Latinis ferijs, de quibus ita Plin. Ferijs Latinis, ait, in Capitolio quadrigas certaſſe, uictorẽ abſinthium bibiſſe, quod eo maiores arbitrarentur ſanitatem honorificè dari. Latinas uerò ferias, inquit Varro, à Latinis populis dici, quibus ex Albano monte carnẽ petere cum Romanis ius erat. Plu-
B ra de his in Ioue ſcripſi. Arnobius lib. ſecundo, ubi de Cerimoniarũ mutatione agit: In Albano, inquit, antiquitus mõte nullos alios licebat, quàm niuei tauros candoris immolare, nónne iſtum morẽ religionémq; mutaſtis, atq; ut rufulos liceret dari ſenatus conſtitutum ſanctione? De hoc ſacro & Alicarnaſ. plura. hoc autem Latinarum ſacrificium, Latiar uocabatur, ut Macrob. ait in Sat. M. Cicero ad Q. Fratrẽ: De noſtra, ait, Tullia ſpero cũ Craſſipede nos confeciſſe: dies erant duo, qui poſt Latinas erant religioſi, cęterum confectum erat, Latiar erat exiturus ad VIII idus Aprilis, ſponſalia Craſſipedi præbui. Sicut uerò Latiar dicebatur, ita & Palatiar, ſacrificium quod in Palatio fiebat: Feſtus. Alij Palatuar legunt, unde & Palatualis flamen, qui ei deo conſtitutus erat, in cuius tutela Palatium eſſe credebatur.

Palilia, uel Parilia, Palis deæ ſolemnitas, dies urbis Romæ natalis fuit, XII Kal. Maij, ut planius infrà oſtendã, & in primo quoq; libro ubi de Pale actum eſt.

Matralia, Matris Matutæ, Iunio menſe peragebantur. de his in noſtris Faſtis ſum locutus. in his liba ruſticana ſumebantur, nec ad ea ſacra ancillis accedere licebat. Matronalia uerò Kalen. Mart. agebantur, ut Horat. Ouidius, & Acron oſtendunt, & Plut. & Feſtus. Fuerunt & Meditrinalia, à dea Meditrina: de qua ſuo loco ex Varrone & Feſto actum eſt.

Megaleſia, Magnæ matri non. Aprilis agebantur: Ouid. Varro ait, quod ipſa accerſita ex libris Sibyllinis ab Attalo rege Pergami

prope

propè murum Megaleſion,in templum eius deę, unde aduecta Ro A
mam: quod copioſius traditum eſt in ipſa dea.

Opalia, deæ Opi menſe Decembri fiebant: Varro,Macrob.Cæ
tera in Opis deſcriptione repete.

Angeronalia quę eſſent,in ipſa dea Angerona explicui, ubi & de Conſentijs.

Quinquatria,quę & Quinquatrus,Mineruę dies,xv.Kal.April.

Minuſculæ uerò idus Iul. Feſtus. Sunt qui Munuſculæ legant, à muneribus.

Cerealia: uide retro,ubi de Cerere agemus.

Populifugia menſe Iunio à Romanis celebrabãtur,ut docet Macrobius. Varro: Iunio,inquit,mẽſe dies Populifugia,uidetur denominatus,quòd eo die repentè tumultu fugerit populus.non multo enim pòſt hic dies, quàm deceſſus Gallorũ ex urbe & qui tum ſub urbe populi, ut Ficuliates, ac Fidenates, & finitimi alij, contra nos cõiurauerunt.aliquot huius diei ueſtigia fugę in ſacris apparent, de quibus rebus antiquitatum libri plura referunt,ait Varro.

Fornacalia xii.Kal.Mar.à Fornace dea,de qua in primo actũ eſt.

Hilaria lætitiæ celebritas, viii. Kal. April. Vide noſtros Faſtos. horum meminit Macrobius, & Vopiſcus in Aureliano.

Lemuria ſacra,ſedandis Lemuribus Remi,menſe Maio celebrata,ut Ouid.& Porphyrion tradunt,& ego alibi plura. B

Quirinalia,xii.Kalend. Maij, quæ & feriæ Quirini dictæ. Ouidius & Varro.

Regifugium,vi.Kal. Aprilis.ſacrum uerò vi.Kalen. Iulij: Ouid.

Terminalia,menſe Februario: de quibus alibi, hoc eſt in Termino,plura.

Feralia dicta,cum ferebant epulas ad ſepulchra: Varro,& plura infrà,cum de inferorũ ſacris agemus,ubi etiam de Februis,& alijs.

Liberalia, quæ & Bacchanalia, & Dionyſia: Feſt. Macrob. hæc & Orgia dicta fuere. Sanè Liberalia & Bacchanalia nõ eodem tempore fiebant.nam Liberalibus togæ pueris dabantur, xvi Kal. April.ut Ouid.in iii.Faſtorũ, & ipſe in meo Calendario notaui.Horum M. Cicero nec ſemel meminit ad Atticum, & alibi: Liberalia, inquit Varro, dicta,quòd per totum oppidum eo die ſederẽt ſacerdotes liberi,et anus hędera coronatę cum libis & foculo pro empto re ſacrificarẽt. Bacchanalia uerò ſingulis menſibus agebantur,quę ſublata fuerũt à Poſthumio Cos.propter dedecus. Porrò in Græcis inuenio,Dionyſia tripliciter Athenis celebrata fuiſſe:prima quidem per agros,menſe Poſideone: altera Lenæa, eo menſe qui ideo Lenæon dictus eſt, de quo in noſtro de Annis & temporibus, &c. tertia Dionyſia,menſe Elapheboliõe celebrabantur.

Equiria

A Equiria, ab equorum curſu dicta, ait Varro: hæc Ouid. duplicia commemorat, in Martio ſcilicet, & Aprili.

Compitalia, ut Feſtus ait, feſta quæ in compitis agebantur. Varro, Laribus compitalia diem attributum ait, ubi uiæ cōpetunt, compita: & tum ibi ſacrificabatur, quotannisq; is dies concipiebatur, ideoq; inter cōceptiuos dies relatus. hinc & ludi compitalitij nuncupati, de quibus in Laribus actum eſt abunde.

Conſualia, Conſo deo celebrata, dicta quòd cum feriæ publicę ei deo in circo ad aram eius ab ſacerdotibus fierēt, & ludi illi, uirgines Sabinæ raptæ fuere, XVII. Kal. Septem. In Conſo plura dicta ſunt.

Furinalia, ſeu Furnalia, deæ Furinæ feſta, ut in primo dictum.

Vulcanalia menſe Sextili agebantur. uide Vulcanum.

Vortumnalia, à Vortumno dicta, cuius feriæ, ait Varro, menſe Octobri. & hoc lege in Vertumno.

Apollinares ludi prius incerto tēpore celebrati, poſt à Licinio Varo Præt. lege lata, IIII. Non. Quintilis celebrati, boue aurato, capris duabus albis auratis: Macrob. & Seruius in VI. Æn. Hos ludos Laureatū populo ſpectaſſe, Feſtus ſcribit, ſtipe data pro cuiuſq; copia.

Caprotinæ Non. Quintil. dictæ, quòd eo die in Latio Iunoni Caprotinæ mulieres ſacrificabant, & ſub caprifico faciebant, ipſius ar-
B boris lac offerentes. quin & è caprifico uirgam adhibebant, ut ait Varro. Plura ſunt à me in Iunone relata. Ancillarum hic dies feſtus fuit, Caprificia nuncupata, ab arbore caprifico, ſub qua ſacrum fiebat. plura Macrobius: Plutarchus tum in Romulo, tum in Camillo, & item in Parallelis. Plinius uerò initium Caprificiorū Vulcano ſacrum fuiſſe ait, ita ſcribens: Vindemiæ mellis Attici ſignum dedere Caprificiorum diem, Vulcano ſacrum. Pleriq; putant, Caniculares dies Caprifici dies eſſe. Notius uerò eſt, hunc diē ob Ouid. in Arte notatum eſſe, in illo,

Porrige & ancillæ, qua pœnas luce pependit
Luſa maritali Gallica ueſte manus.

Laurentinalia, X. Kal. Ian. celebrabantur, ut docui in Faſtis. M. Cicero ad Brutū: In eoq; ſum maiorū exemplum ſecutus, qui hunc honorē mulieri Laurentiæ tribuerūt, cuius uos pontifices ad aram in Velabro ſacrificiū facere ſoletis. alij Laurentalia libentius legunt, de quibus & Feſtus. Varro: Ferię publicę Laurentinę, is dies, quē diem quidā in ſcribendo Laurentalia appellant, ab Acca Laurentia nominatus, cui ſacerdotes noſtri publicè parentant ſexto die qui Acca dicitur, &c. Porrò & quidam Larentalia abſq; u in prima ſyllaba enunciant, alij duas faciunt, quod planius in Flora notauimus.

Faunalia, in quibus Fauni ſacrum Non. Decemb. celebrabāt. Horat. in Odis, & eius interpretes: plura ipſe in Dæmonibus.

Merca

Mercatorum dies feſtus idus Mart. ut Feſtus ſcribit. Idem & ſeruorum dies feſtus, idus Sextilis. A

Agonalia inferius à me cõmemoranda, ariete agebantur, V. Idib. Ian. Numa Pompilio auctore. de his & Ouid. Hæc & Agonia dicuntur, & duplicia erant: altera quidem Ian. altera XII Kalend. Maias celebrata, ut planius in Calendario oſtendi.

Carmentalia à Carmenti dicta, ut ſuo loco oſtenſum eſt. hæc uerò annis ſingulis à matribusfamilias XVIII. Kalend. Feb. fiebant: in quibus aliquid ſcorteum, aut ſua morte peremptum attuliſſe, piaculum fuit.

Robigalia VII. Kalen. Maias, ut in Faſtis notauimus, celebrabantur. alij licet VI. Kal. ſcribant. De Robigo deo in primo abunde dictum eſt, atq; ideo hic repetere ſuperuacaneum eſt. Oue & cane Robigo deo ſacrum agebatur, ut infrà oſtendã. Floralia quo pacto, quáue cerimonia celebrarentur, in deæ Floræ deſcriptione copioſe diſſerui. hæc uerò IIII. Kalend. Maij agebantur. quidam tamen VI Non. Maij. ſcribunt.

Fordicidia, inquit Varro, à fordis bobus dicta ſunt. Bos forda, quæ fert in uentre, quòd ea die publicè immolabantur boues prægnantes in curijs. Complures à fordis cędendis, Fordicidia dicta autumant. hæc & Fordicalia dicta fuere, & XVII. Kalend. Maias celebrabantur. Feſt. & Ouidius. B

Lupercalia Romanorum celebritas, XV. Kalend. Mart. (licet aliter alij ſcribant) celebrabantur. in his capræ candidæ immolabantur, uel ut alij tradunt, canes. Februatus is dies, teſte Varrone & Cenſorino, dicebatur. Februalia ſacra ad expiandos manes fiebant, græcè λυκαῖα dicta, à Pane Lycæo, deo Arcadico, qua de re in eius deſcriptione plura dixi. nunc illud tantum: Hæc ſacra à Lupercis celebrabantur, quorum uaria fertur inſtitutio, ut à Plut. in Romulo pluribus traditur. Magis illa recepta eſt, quæ de Euandro Arcade rege proditur, qui ex Arcadia profugus, in Latio Palatium tenuerit, nudosq; ibi iuuenes hoc ſacrum per ludum & laſciuiã primùm agere inſtituerit, quam & Iuſtinus commemorat ex Trogo. Quidã fabuloſe in Herculem & Faunum referunt, ut in Faſtis Ouid. Alij in Romulum & Remum, qui cum Quintilijs & Fabijs in lucta cum eſſent, abactores pecorum, ut erant nudi, inſectati ſunt: & recuperata præda, id ſacrum inſtituerunt. quod idem recitat Ouid. Sunt qui tradant, quod Romulus Remusq; Amulio cæſo fœdati cruore uultus, nudatis gladijs & ſuccinctis ueſtibus, ab Alba ad Ruminalem ficum uſq; cucurrerint. Varia quoq; de nomine traduntur. Pleriq; enim à lupis, qui λύκοι græcè dicuntur, nomen deducunt, quòd ſcilicet lupi arceantur à ſtabulis. alij à lupa nõ miti, quæ abiectis infantibus

A tibus pepercerit: unde & Luperca dea eſt auctore appellata Varrone, ut ſcribit Arnobius. Iuſtinus uerò ex Trogo lib. XLIII. Lycæū, ait, quē Græci Pana, Romani Lupercū appellant, qua de re plenius in Pane dixi. Alij tradūt, quod ludicrū ipſum, ſeu templū Lupercal diceret in ſpecu ſub mōte Palatino, quod & poeta innuit, cum ait,

Et gelida monſtrat ſub rupe Lupercal. Ouidius de Romuli lupa nutrice,

Illa loco nomen fecit, locus ille Lupercal,

Magna dati nutrix præmia nomen habet. Lupercal, ait Liuius, ludicrū in monte Palatino. Quare & ego ad Riccium in Hendec. cum me ludis & ſpectaculis intereſſe ob infirmā ualetudinem non poſſe dixiſſem:

Hinc qua me ratione cogitare

Putas, perpetuò eſſe me grabato

Damnatum, atq; triennium iacere. & paulo pòſt,

Nec quos ferre ſolet iocos Lupercal. Nec deſunt, qui auctore Fabio, Lupercal dicāt uocatū eſſe, quaſi luere, id eſt purgare per caprā. nam ut iam dictum, de capra in primis ſacrum fiebat. ſedenim ea Lupercis fuit præcipua ueneratio, ut quæ minus fœcūdæ mulieres haberent, minusq; fœtus ederent, ad lupercos confugere ſolerēt, qui

B capris direptis tergoribus, eisq; ſuccincti, circum antiquū oppidū, hoc eſt Palatium diſcurſabant, loris corijs ue occurrentes, uerbera incutientes. His fœminæ ultro obuiā prodibant, facilē eo uerbere partum ſibi ſperantes. Hinc Ouid. in Faſtis,

Excipe fœcundæ patienter uerbera dextræ,

Iam ſocer optatum nomen habebit aui. Et Propertius,

Verbera pellitus ſetoſa mouebat arator

Vnde licens Fabius ſacra Lupercus habet. plura Plut. in cauſis Romanis. Iuuenalis in molles & pathicos,

Nec prodeſt agili palmas præbere Luperco. Diu uerò Lupercorum ſuperſtitio Romæ durauit. Nam & Iul. Cęſaris temporibus fuit, cum M. Anton. in his uoluit regiū diadema illi imponere. hiſtoria eſt nota. plura Plut. in M. Anton. & Cæſaris uita. Id moris in Lupercalibus ſeruabant, ut nobiles adoleſcentes ſibi faciem ſanguine inficerent, & alij occurrerēt cum lana, lacte madida, id tabū abſtergentes, Romulū ſcilicet & Remū imitantes. nōnunq̄ & laruis perſonisq; obtecti id ſacrū peragebāt, quo pacto & nos eo anni tempore perſonis inducti curſitātes inſanire ſolemus. Scribit Feſtus, Fabiani & Quintiliani appellabant Luperci, à Fabio & Quintilio, eorū præpoſitis. Ouid. tamē in ſecundo Faſt. Fabios Remi ait ſocios, et Quintilios Romuli: qui dum ſacrificarent Fauno, cæſa capella, & à paſtoribus nunciatum eſſet, pecora parte diuerſa abacta, in hoſtes exiuerunt.

runt. & prior Remus recepta præda cum Fabijs rediens, exta & ui- A
ſcera capellæ immolatæ abſumpſit, & oſſa tantummodo Romulo ſeruauit. Quare cōmotus Romulus indoluit, quòd Quintilij ſui neglecti fuiſſent, & tantum Fabijs licuiſſet: à qua, aiunt, licentia Licentes Fabij poſthac appellati fuere, & in Lupercalibus principes habiti. hinc illud Propertij paulo antè citatum,

Vnde licens Fabius ſacra Lupercus habet. & Ouid. de Romulo,

Riſit, & indoluit Fabios potuiſſe, Remumq;

Vincere, Quintilios non potuiſſe ſuos. Sed tamen ſi quis Licens pro licētioſo interpretabit̃, me iudice, nō inſulſè expoſuerit. Sunt quoq; qui Licēs illud apud Propertium, Lyceus legāt. & certe ego uetuſta uidi exemplaria, quæ eam lectionem adhuc conſeruent.

Lucaria feſta dicebantur, quæ in luco à Romanis celebrabantur, qui lucus permagnus erat inter uiā ſalariā & Tiberim, pro eo quòd uicti à Gallis fugientes è prælio, ibi ſeſe occultauerunt: Feſtus. Lucar uerò æs dicebatur, quod ex lucis captabatur. alij erogationem quæ in lucis fiebat: & lucaris pecunia, quę in luco erat data. Plut. tamē in Probl. Lucar præmium fuiſſe ſcribit, quod in ſpectaculis impendebatur. Lucaris meminit Cor. Tacitus, libro primo.

Fontanalia, quo anni tempore fierent, ut mihi incompertum eſt, ita Varrone & Feſto teſtibus deſcribunt̃. quorū hic: Fontanalia, ait, B
fontiū ſacra, unde & Romę Fontanalis porta. ille uerò, à Fonte dici tradit, quòd eo die feriæ ab eo, cum in fontes coronas iaciebant, & puteos coronabant.

Tubiluſtria, quæ & Luſtria dicta fuere, celebritas fuit apud Romanos, qua tubæ ſacrorum in atrio Saturio expiabant̃, menſe Martio. Varro auctor. id ſacrum agna fiebat, teſte Feſto. Tubiluſtria, ut Ouid. oſtendit XIII. Kal. Iunij peragebantur:

Proxima Vulcani lux eſt, quam luſtria dicunt:

Luſtrantur puræ, quas facit ille, tubæ.

Armiluſtrum, et Armiluſtria uocata, ut Varro & Feſtus tradūt: in quibus Ancylia per urbem deferebantur. Armiluſtrum alibi ſcripſi à Seruio Tullio inſtitutū. alij tamē à Numa tradunt. Aquilicia quoq; ſacra à Romanis fieri ſolita legimus. Cum in magna ſiccitate aqua eſſet euocāda, quod cùm alibi, tū præcipuè apud Tertullianū eſt uidere, qui ait ea Ioui immolari, in Apologetico. Hinc & ſacerdotes, qui à Ioue aquā eliciebant, Aquilices dicebātur, eodem aduerſus Martionē autore. De Nudipedalibus uerò ſacris, cum & per uota fiebant, uel populo denunciarentur, alibi memini me ſcripſiſſe.

Vinalia duplicia fuere, ut Varro, Plin. Feſtuſq; oſtendūt: altera uinis deguſtandis, IX. Kal. Mart. cum uina pura eſſe putabant̃, quo die Ioui nouum uinū libare mos fuit, quod ex dolio hauriebatur in

uaſe: al-

A uaſe:altera uinalia fuere,in quibus Flamen Dialis uindemiã auſpica
batur:maturis uuis,uinum legere,et uindemiã fieri iubebat:quibus
diebus agnã immolabat,interq; cæſa & porrecta uinũ legebat:quo
tẽpore & ex fano Veneris uinũ affatim effundebant.fuit etiã ueteri
lege ſancitũ, ut Flamẽ Martialis diceret diem ueteri uino libãdo me
dicaminis cauſa.inde uſurpatũ uerbũ,Nouũ uetus uinũ bibo,nouo
ueteri morbo medeor. Vnde meditrinæ nomẽ deæ,cuius ſacra Me
ditrinalia,& dies Meditrinalis, ut alibi diximus. In primitijs etiã po
morũ noua uetera eſſe dicebãt, & alia exoptabant noua ominis cau
ſa.Fuerunt & Ruſtica uinalia XII. Kal.Sept.ut Varro ait:uel XIIII,
ut ex Feſto & ueteribus Faſtis in noſtro de Annis & mẽſibus cæte
riſq; docuimus:quo die Veneri ędes dicata fuit,& horti eius tutelę
aſſignati, & tum fuere olitores feriati. de his Varro in primo de Re
ruſt.ita tradit:Mineruã & Venerẽ uenerari oportere,quarũ unius
procuratio oleri,alterius hortorũ: quo nomine ruſtica uinalia inſti
tuta.Sed quod hortis pręeſſe Venus putaret̃,plura in Hortenſi Ve
nere dixi.hæ quidẽ uinaliorum feriæ,ſedandis & leniẽdis tẽpeſtati
bus ſolennes habebant̃ His etiã nouum uinum in urbem ferre,& in
uinarijs cellis condere moris fuit. Sed & apud Thuſculanos cau
B tum lege fuit, ne quis nouum uinum anteq̃ uinalia calarent̃, in urbẽ
inueheret. quin & hodie in conſuetudine eſt in Latio, in oppidiſq;
urbẽ proximis, ne quis uindemiã inchoet, niſi publico edicto pro
mulgato, quo uindemia indicit̃. Porrò & Romanis uino & nouis
frugibus ueſci nõ licebat,priuſq̃ ſacerdos primitias libaſſet: Græcis
ante uernũ æquinoctium uitẽ incidere,ante autumnale uuam guſta
re nefas habebat̃. ſed & *προτρυγία* celebritas Dionyſio peragebat̃,
et Neptuno,ut ſcribit Heſychius.Nos interpretari poſſumus,Ante
uindemia.hinc et ſtella Protrygitis,de qua alibi ex Critolao actũ eſt.

Septimontiũ feſtum Romanorum inueni nuncupatũ, cum ſepti
mus collis urbi eſſet additus: in cuius celebritate in locis ſeptem ſa
crum factũ fuiſſe, teſtis eſt Varro, Palatio,Suburra,Velia,Faguta
li,Cœlio, Oppio,& Ceſpio. quo die per urbem uehiculis uehi, cri
minoſum habitum fuit,Plura affert Plut.in Cauſis Romanis.

Chariſtia Romani græca uoce feſtum uocauere, quo cognati &
conſanguinei conuenire ſolebant,& inuicem mutua dona dare. O
uid.in Faſtis,

Proxima cognati dixere Chariſtia patres,

Et uenit ad ſocios turba propinqua deos. hæc autem fiebant XI
Kal.Mart. Val.Max.lib.ſecundo:Cõuiuium,inquit,ſolenne maio
res noſtri inſtituerunt, idq; Chariſtia appellauerunt (etſi aliqui Eu
chariſtia legunt,qua uoce noſtri altaris ſacrificium & corporis Do
mini nuncuparunt) Subdit Val. Præter cognatos & affines ne

mo interponebať, ut ſi qua inter neceſſarias perſonas querela eſſet A
orta, apud ſacra menſæ & inter hilaritatē animorum, fautoribus cō
cordiæ adhibitis tolleretur. Sed iam & græca ſacra, & celebritates,
quantum pro tēpore ſuccurrerint, tibi commemorabo, in primiſq;
ab Hecatombe exordiar.

Hecatombe celebre Gręcorum ſacrificium fuit, qua uoce & Lati
nos interdum uſos uidemus. Iul. Capitolinus: Tantum, inquit, ſanè
lætitiæ in Balbino, qui plus timebat, ut Hecatomben faceret, quod
tale ſacrificium eſt. Centum arę uno loco cōſtruuntur ceſpititiæ, ad
eas centum ſues, centum oues mactabātur: inde ſi Imperatoris ſacri
ficium fieret, centū leones (uel ut aliqui legunt, oues, quod parum
mihi placet) centum aquilæ, & cætera huiuſmodi animalia centena
feriebantur: quod quidem etiam Græci quondam feciſſe dicuntur,
cum peſtilentia laborarent, & à multis Imperatoribus id celebra-
tum conſtat. hæc fermè Capitolinus. Igitur fuit hoc ſacrum inter-
dum centum boum: ſed & ouium interdum, & caprarum, & ſuum.
Fuerunt & qui ex omni genere hoc ſacrū peragerent, qui etiam σύ-
σκιον, id eſt opacum & umbroſum nuncuparunt. Sunt qui centum
pedum uictimarum dixerint. ab hoc & Hecatombęus menſis à La- B
cedęmonijs, in quo & feſta Hiacynthia fiebant. quo de menſe certio
ra attulimus ex uarijs auctoribus in noſtro de Annis menſibus &
cæteris. Hinc et Iupiter & Apollo Hecatombęus dicti, & Hecatom
bæa celebritas. Sunt qui Hecatomben ita deſcribant, ſacrificium
non ſimplex, nec uulgare, ſed ſumptuoſum & ſplendidum, utpote
quod ex centum uictimis conſtaret: ut etiam χιλιώμβη, ex mille bo-
bus, ſeu uictimis. Alij abuſiuè dictum putāt, ut finitum pro infinito
numero ponant, ut cum dicimus ἑκατόνζυγα ναῦν, hoc eſt multorū
iugorum nauem. Inuenimus & βούπρωρον ſacrificium quoddam, ex
centum ouibus & boue uno. Alij & βουάρχην dicunt, ut notat Heſy-
chius. Sanè quidam non à uictimarū numero, ſed quod centum
Peloponneſi urbes id ſacrum facerent: ut Hecatombe à ſacrifican-
tium numero dicatur, non hoſtiarū. Hac quoq; ratione qua Heca-
tombe dicitur, & εἰκοσίβοια, & poeticè ἐεικοσίβοια ſacrificia, ex XX
bobus dicuntur.

βουφονία feſtiuitas quædam fuit apud Athenienſes, quæ in Dijpo
leis, id eſt Iouis Polei honore agebatur. in his bos mactabatur ab eo
qui ex re βουφόνος, id eſt bouicida dicebatur: qua de re in Ioue Polieo
ſatis multa attuli. Sacrum iſtud ob uetuſtatem deſitū, nomen tantū
modo retinuit. Siquidē cum prius bos cæderet, mox popanon pro
boue offerebāt: popanon ipſum, id eſt placentā nuncupātes bouē,
ut ex Heſychio didicimus. De Buphonijs uerò meminit in Nebulis
Ariſtoph. καὶ κηκείδου, καὶ βουφονίων. Et Cecidæ, inquit, & Buphonio
rum.

A rum. de Cecida in Poetis ægimus, qui Dithyramborũ poeta fuit. de Buphono uerò plura in Attica Pauſ.

διιπόλια peruetuſta Athenis celebritas fuit: ſic uocata, quòd Ioui Polieo perageretur, ut alibi ſcripſi. Sed quoniam, ut dixi, peruetuſta fuit: hinc Ariſtophanes pro priſco & obſoleto *διιπολιώδη* poſuit, ut obſeruant grammatici.

μηλοσφαγίαι ſacrificia apud Græcos fuere, quæ ab ouibus iugulandis nuncupata fuere. *μῆλα* quippe, ut notum eſt, pecora dicuntur. Heſychius auctor.

Hyſteria ſacra, quæ de ſue fiebant, ut in Veneris ſacrificijs planius tradetur.

Anthiſteria celebritas, quæ in Anthiſterione menſe agebantur: in qua, ut à Latinis in Saturnalibus, ſerui conuiuijs liberalib. excipiebantur. quibus peractis prouerbiũ emanauit, Ite foras Cares (id eſt *κάρες θύραζε*, quaſi dicat, ſerui) non amplius Anthiſteria, ut etiam in Annis et menſibus noſtris dictũ. Fuit et prouerbium alterũ, *ἡ κισσὸς μετ' ἀνθεστήρια*, hoc eſt, hedera poſt Anthiſteria: cum ſerius quippiã fit, & poſt tẽpus. Exiſtimãt enim plerique, Dionyſio Anthiſteria dicata fuiſſe, in quibus & *κιττοφόροι*, id eſt hederigeri introducebant. hęc & Pythœgia, & alijs nominib. appellata fuerũt. Ambroſia quoque

B Dionyſij feſtũ, apud Iones in primis, quę Lenæa & Choę dicebant.

Antheſphoria feſtiuitas fuiſſe tradit, quæ in Proſerpinæ honorè fiebat, ſic uerò appellata à legendis floribus. nam cum à Dite eſt rapta, floribus legendis intenta erat: ut ex Ouid. & Claudiani carminibus liquet in primis. quinimmo etiam *θεογαμία* eidem, hoc eſt nuptiarum celebritas, cum Diti nupſit, celebrabatur.

Gamelia ſolennitas nuptialis, & menſis Gamelion, in quo Iuno Gamelia culta. Gamelia uerò menſe Ianuario celebrabantur, quod planè oſtenſum eſt in noſtro de Annis & menſibus, &c.

Anacalypteria, *ἀνακαλυπτήρια* dies feſtus fuit poſt nuptias, cum ſponſa reuelabatur, ut ab omnibus conſpiceretur: tametſi munera etiam ſignificant, quę eodem die ſponſæ exhibebantur: non his diſſimilia, quæ Repotia à noſtris dicta ſunt.

ἁλῶα, τὰ, numero plurium, ut ferè cætera, feſtiuitas fuit agricolarum Athenis, quæ ſubuectis ex agris frugibus in honorẽ Cereris & Bacchi celebrabatur, ut Philochorus prodit. ſic uerò dicta, quòd in areis, quæ græcè *ἅλως* dicuntur, præcipuè moras traherent homines. unde & Cererem *ἀλωάδα* nuncupatam legimus, quę & *ἀλωὶς*, & Euhaloſia cognominata, ut in Cerere planius diximus.

Elaphebolia feſta celebrabantur menſe Februario ab Æthenienbus, in quibus cerui Dianæ Elaphebolíæ ſacrificabantur: unde & menſis ipſe Elaphebolion dictus.

Theoxenia celebritas & ſacrificiũ, quod omnibus ſimul deis ex- A hibebatur: Pollux & Heſychius auctores. Sed plura leges in commentarijs Pindaricis, qui ea inſtituta tradũt à Dioſcuris, à deorum hoſpitalitate & commercio appellata. in his uerò quoniam & ludi agebantur, præmium uictorum chlæna, ſeu chlamys erat.

Apaturia feſtiuitas fuit apud Athenienſ. meminit Xenophon in primo Hellenicon: quanq̃ et alibi agerẽt. hãc quatriduò celebrari ſolitã, ꝓditũ legimus. Quomodo uerò inſtituta fuerit, in Venere tradidimus: inde repete. Apaturia etiã inter ꝓuerbia memorat Eraſmus: ꝓfectus ad Apaturia redijt Thergeliõe, id eſt Aprili: licet ipſe Maio interpretatus ſit. hiſtoriã in fabula Acharn. Sitalcis Thraciæ regis filij, qui in ea, id eſt Apaturijs urbe donatus fuit, irridet. In his prima dies δόρπεια, altera ἀνάῤῥησις, tertia κουρεῶτις, extrema ἐπίβδα dicebãt.

ἐμπλοκία celebritas fuit apud Atheniẽſes, in qua mulieres plexis capillis procedere ſolebant: Heſychius. Cotyttia feſta barbarica fuerunt, quorum meminit Horat. & Verg. in poematijs, quę à Cotytto dea denominata: de qua in ipſa dea etiam egimus. De Bendidijs quoq; ſacris ibidem meminimus, & item in Bende Diana.

Pammilia celebritas etiam fuit, de qua in Oſiri actum eſt.

ἀνάκεια ſolẽnitas fuit, quæ in honore Caſtoris & Pollucis fiebat. nam Anaces ipſi dicti ſunt, ut in noſtris Nauigijs, & in Dioſcuris B tradidimus, & in ἄναξ Apollo.

διαβατήρια, τὰ, ſacrificia dicebãt, quæ in tranſitu aliquo fiebãt, παρὰ τὸ διαβαίνω, id eſt tranſeo. eadem forma Diabateria dicta ſunt, qua etiam Niceteria. Plut. in Lucullo, ἔθυσε τῷ εὐφράτῃ διαβατήρια: Sacrificauit, inquit, Euphrati diabateria, hoc eſt, ſacra pro tranſitu.

Nephalia apud Gręcos fuiſſe ſacrificia legimus, quę ſine uino celebrarent, ut docet Iul. Pollux: unde & uerbũ νηφαλιεύειν, hoc eſt eiuſmodi ſacris uti. Suidas ait, apud Atheniẽſes Nephalia exhibita fuiſſe Mnemoſynæ, Aurorę, Soli, Lunæ, Veneri Vraniæ, & nymphis. in hoc autem ſacrificio non uinum, ſed aquã mulſam libabant. Pauſ. tamen ait, Eleos thure, cum tritico melle ſubacto, additis oleæ ramis, aras ſuffire ſolitos, & uti uino: ſolis autẽ nymphis, καὶ ταῖς δεσποίναις, id eſt Cereri & Proſerpinę, uinum minime libarẽ cõſueuiſſe, nec ad aram omnium deorum. uerùm de Cereris ſacris alibi plenius ægi. Sunt & qui hoc ſacrum Dionyſio interdũ, & Erechthei filiabus exhibitum tradant, ut teſtatur Philochorus. Sanè hoc ſacrificij genus ἄοινον etiã appellabatur, hoc eſt abſq; uino: ut ẽ cõtrario οἰνόσπονδον, in quo uinum libatur. Fuerunt præterea Nephalia ligna arida, quæ in ſacrificijs prima incendebant, ut etiam ἄκαπνα, id eſt, nõ fumida.

Helenophoria feſtum apud Athenienſes, in quo myſteria agebantur, ſic appellata ab Helenis, id eſt ciſtis, quæ uimine contextæ

erant: ut

A erant:ut Iul.Pollux in ultimo docet. habebãt uerò anſas ſalignas. ſimiles & nos hodie habemus in domeſticis uſibus. De Myſterijs uerò alibi plura,& de Eleuſinijs diximus.

Oſchophoria celebritas,ſeu feſtũ Athenis fuit,cuius apud auctores,& in primis Plut. crebra eſt mẽtio.In Oſchophorijs pueri ingenui pubeſcẽtes eligebant,qui ferrent ὄσχας,id eſt ramos ac palmites cum ſuis racemis,in templũ Mineruę Sciriados. Fuit & Athenis locus Oſchophorion nũcupatus, à Phalero nõ procul,ubi Mineruæ templũ fuit. Heſych. & Nicãdri interpres in Alexiph. ab his Oſchophorica carmina dicta,quorũ in primo de Hiſt.poetarum ægimus.

Pyanepſia celebritas apud Athenięſes, à pyanis fabis nuncupata, dicata Apollini: hæc uerò Panopſia à cæteris græcis dicebantur, & in Octobri menſe agebant:qui ideo Pyanepſion uocabatur, ut planius oſtendi in lib. de Annis & menſibus ac cæteris.in Pyanepſiorũ celebritate,ut Suidas ait, ireſione fuit ramus oleę implexus lanis,ob uios undiq; fructus habẽs, qui olim ponebatur ante ianuã in honorem Apollinis.hũc ferebat puer,& affigebat foribus Apollinis. Variè autẽ inſtitutum ferunt. ſed eorum præcipua eſt ſententia, qui in Theſeum referũt. Multi decipiuntur in hac hiſtoria recẽſenda, qui parum accuratè eam ex Plutarcho,Suida,& alijs animaduertunt.

B ἐξιτήρια feſta dicebantur, cum primitiæ deis offerebantur, ut Grammatici tradunt.

Metagetnia feſtiuitas in honorem Apollinis Metagetnij celebrabatur, ſecundo Græcorum menſe,ut alibi pluribus docui.Fuerunt & ſacra Carnia,Carnio Apollini dicata, ut in Apollinis cognominibus planius eſt patefactum.

Boedromia celebritas apud Athenięſes fuit:hęc excurſioni cuidã ſimilis erat,et mẽſi Boedromioni nomẽ dedit,qui in ſextilẽ,id eſt Auguſtũ noſtrũ coincidit,ut oſtẽſum eſt in lib. de Annis et mẽſib. cæteriſq;:quo loco hiſtoriã ſumus executi,quare inſtituta,et unde dicta.

Munychia ſacra Dianę fuere,quæ in mẽſe Munychione agebant, qui noſtro Martio conuenit,ut ex Græcis ſcriptoribus palàm eſt.

Thargelia feſtus dies apud Athenienſes fuit,Apollini & Dianę ſacer,à quo menſis Aprilis denominatus,ut in Annis & menſib. cæteriſq; copioſius proditũ eſt. in hoc uerò menſe duos homines immolabant,unũ pro maribus,alterũ pro fœminis.hos Pharmacos,id eſt medicos uocabãt, & ſaginatos in cuſtodia publica aſſeruabãt.eſt uerò Thargelos olla quędã,in qua antiqui fructuũ primitias coquebãt. Miror uiros quoſdã doctos Thargeliona februariũ potius q̃ Aprilem putaſſe : ut minus his ſuccenſendum ſit, qui Maium tradidere.

Scira, σκίρα celebritas fuit peculiaris Athenienſium, in qua umbracula & ſcenæ fiebant, quæ eo nomine dicerentur, ferè ut

ſimilis eſſet Scenophegię Hebræorum. Certè à ſcenis ultimus Athe A
nienſium menſis, id eſt Maius, Scirophorion nuncupatus fuit, ut co
pioſe monſtrauimus in Annis & menſibus. Porrò hi falli uidentur,
qui in Martium referunt.

Plynteria feſta erant Cereris, qui dies inter nefaſtos repoſiti fuerunt. Scribit Pollux libro octauo, in Plynterijs à Solone permiſſum tria iurare numina, Iceſion, Catharſion, & Hecaeſterion, quæ ſunt Iouis cognomina: hoc eſt, ſupplicem, expiatorem, & depulſorem. Xenophon libro primo Hellenicon tradit, in Plynterijs Mineruæ templum etiam claudi ſolere, & aliquid omnino facere piaculum fuiſſe, in ſumma etiam neceſſitate.

οἰνιςήϱια, Oeniſteria, quaſi dicas latinè Vinalia, celebritas fuit, quam Athenis pubeſcentes Ephebi peragebant, antequam lanuginem comam'ue attonderent. Herculi uerò uini certam menſuram inferebant, & libabant, hiſq; qui conuenerant propinabant. meminere Pollux & Heſychius.

θεοίνια, Theœnia apud Athenienſes Bacchi ſacrificia dicebantur, & deus ipſe *θεοίνιος*, ut notat Heſychius: nos Thyonæum & Thyonianum uocamus, uario licet etymo, ut dictum eſt alibi.

Trieterica feſta Bacchi notiſſ. quæ latinè Triennalia dici poſſunt, Latinis & Græcis æquè uſurpata. B

Aletides ſacrificia quædã Athenienſium, pro Icaro & Erigone, quæ oſcillis agebantur: de quibus iam ægimus. Cum enim, ut inquit Hyginus, in finibus Athenienſium multæ uirgines ſine cauſa ſuſpendio ſibi mortem conſciſcerent, propter Erigonem, habito ab Apolline oraculo ſacrificium ſolenne inſtituerunt, quod publicè priuatimq; faciebant, & id Aletides appellabant, quòd Erigone cum cane ignota & ſolitaria patrem Icarum mendica perſecuta ſit, quas græci *ἀλητίδας* nominant: & *ἀλήτης*, mendicus, uagus, & erro dicitur.

εἰσιτήϱια dies celebris & feſtus Athenis fuit, in quo omnes qui in magiſtratu erant, procedebant, unde & nomen fuit. Hanc uerò anni primam diem Athenienſes exiſtimabant. meminit Demoſthenes in oratione *περὶ παραπρεσβείας*.

Encænia, orum, feſtum dedicationis, puta templi, quo modo noſtri accipiunt: & Hieronymus & Auguſtinus, & cæteri, Euangelicum exponunt. unde *ἐγκαινίζω*, innouo.

χύτροι, Chytri feſtũ fuit apud Athenienſes percelebre, in quo omne ſeminũ genus in olla coquere ſolebãt, Dionyſio et Mercurio operantes, ut Theopompus ſcribit. principiũ huius ſacri à Deucalione uſq; per manus traditũ fuit. Ferunt enim illũ, & qui cum eo fuerant, ſemina ita coxiſſe in olla, unde feſtum exortũ & appellatũ eſt. nam

chytra

A chytra ollam ſignificat. nec ex coctis quicquã guſtabant, ſed Dionyſio & Mercurio Chthonijs offerebant pro mortuis. Sunt qui hoc eodẽ peracta die affirment, quo & Choes agebantur, idq́ue XIII decembris. Lege Suidam. Chytra etiã baſij genus, ut in Annotationibus ſcripſi. Chytrinda uerò cõuiualis ludus fuit, ut tradit Heſychius, qui puerorũ luſum eſſe ait. Ex his quiſpiã ſedet in medio, quẽ circũ circa pueri concurſantes, illũ eò uſque uerſant, donec ille aliquẽ apprehendat ex eis, qui deinde ſedere cogat̃. Meminit Pollux, & Suidas.

Lampadum dies, qui et τὰ ἐπὶ λαμπάδι, hoc eſt feſtum quod ad lampada fiebat. De hoc uerò ita legimus, quòd lampadũ celebritas triplex fuerit apud Athenienſes, ἀθηναῖα, ἡφαιστεῖα, & προμήθεια: hoc eſt, Mineruæ, Vulcani, & Promethei. citat Iſtrum Suidas, qui perſcripſerit, Athenienſes cum ſacra facerẽt, Vulcano lampada excogitaſſe, & ob eius rei memoriam perpetuos illi deo ludos cõſecraſſe, in quibus ſemper eſſet lampadum uſus: ut quoque gratias referrent prudentiſſ. artium inuentrici Mineruæ, & item Prometheo, primo ſuprema literarum memoria artium uariarũ inter homines propagatori. ſanxeruntq́ue, ut pariter in illorum ſacris eadem lampade poB ſteri uterentur: ſed hac de re plura Eraſmus in Prouerb.

Monophagorum celebritas fuit apud Æginenſes, quam copioſe deſcribit in Quæſtionibus græcis Plut. ait enim, cum in bellũ Troianum profecti eſſent multi Æginetæ, pauci tamen diuerſis de cauſis inde rediere. quare, inquit, clam quiſque domi ſuæ comiter excipiẽtes, ipſimet in cõuiuijs miniſtrabant, nec alienum quenq̃ admittebant. hoc igitur imitantes, Neptuno rem diuinam facere ſolebant, & thyaſos exercebant, XVI dies ſilentio inter ſe cõuiuia celebrantes, ſolemne feſtum dirimebant. & ex eo μονοφάγοι appellabant̃, hoc eſt ſolitariè ueſcentes. Monophagi etiã apud Athenæum dicti, qui ſeorſum ab alijs eſitarẽt: quo more ueteres, diuerſo à Romanis, qui unà cum amicis palàm diſcumbebant. unde cœna dicta, διὰ τὴν κοινωνίαν. hinc Iuuenalis Satyricè carpit,

Quis, inquit, *fercula ſeptem Secretò cœnauit auus?*

Epheſtria Thebis feſtà fuerunt, ob Tireſiam conſtituta, in quibus ipſius ſimulachrũ uirilibus ueſtimentis exuebatur, & muliebribus induebatur: moxq́ue illis ademptis, iterum uirilia imponebãt, alludentes ad ipſius Tireſiæ fabulam, de qua poetæ & Græci & Latini adeò multa. dicta uerò ſunt ἐφέστρια ἀπὸ τοῦ ἐφεστρίδος, id eſt à ſuperiore ueſte, qua induebatur.

Aſcolia feſta fuiſſe legimus apud Atticos, quibus inter utres ſaltantes bacchabantur, unde & ab utribus nomina ſumpſere. Meminit poeta Vergilius in Georg. cum ait:

Unctos ſalire per utres. Quam rem hic parcius attigi, quoniam in quar

in quarto de Poetarum hiſtoria Dialogo fuſius expoſui. A

Fuerunt & quæ ὠμοφαγία dicebãtur, de quibus poſt græcos Arnobius lib. V. aduerſus Gentes: Bacchanalia etiã, inquit, prętermittemus inania, quibus nomen Omophagijs græcũ eſt, in quibus furore mẽtito, & ſequeſtrata pectoris ſanitate circumplicatis uos anguibus, atq; ut uos plenos dei numine ac maieſtate doceatis, caprorũ reclamantium uiſcera cruentatis oribus diſſipatis. hæc ille. Omophagia autem dicta, quaſi dicamus crudiuora.

Hiacynthia in Laconia celebrabantur, in Apollinis honorem, ob Hiacynthũ puerum ab eo amatũ, cuius fabulã Ouid. in Metam. copioſe exequit: ut nunc grãmaticos mittã inter cætera, & hoc Ouid. *Annua prælata redeunt Hiacynthia pompa.* τρικτύα, quæ τρίττυα interdũ legimus (niſi nos ſcriptura fallat, uel diuerſa ſignificent, nam & τρίκτειρα etiã offendimus) ſacrificia dicebant dei Enyalij, id eſt Martis, quę trib. animalib. cũ teſticulis, id eſt nõ caſtratis fiebãt, ut obſeruat Heſychius: uel ut alij tradũt, his tribus, ſue, ariete, tauro, id eſt, κάπρῳ, κριῷ, ταύρῳ. ferè Romanis Solitaurilib. ſimilia, ut iam dictũ eſt.

δωδεκάδες, hoc eſt duodenaria ſacrificia, à græcis nuncupata, quæ ex duodecim animalibus fiebant. Fuit & feſtũ apud Athenienſes, quod δωδεκάτην uocabant: quod & χόας, ut Heſychius notat, B appellabant. meminimus & nos in Faſtis. Dicebatur & δωδεκαΐς, ut quidam putant, à duodecim menſibus.

Theophania celebritas fuit, quæ Delphis agebatur, cuius Herodotus in primo meminit. De noſtris uerò Theophanijs hic nihil agendum, quæ & Epiphania dicuntur.

Diaſia etiã Milichij Iouis feſta fuere, Athenis celebrata, ut Suidas & Lucianus in Charidemo docẽt. meminit & Ariſtoph. dicta ἀπὸ τοῦ διαφυγεῖν αὐτοὺς εὐχαῖς τὰς ἄτας. Scribit Heſychius, Diaſia celebritatẽ fuiſſe Athenis, quæ cum quadã triſtitia agerẽt. De Eleutherijs ſacris in Ioue Eleutherio copioſe dixi. itẽ de Dijpolijs ſacris ibidẽ.

ἀβώμια ſacra fuerunt apud Græcos, quæ in altari peragi non ſolebant, ſed in plano ſolo, uel pauimento.

ὑπεκαύστρια, Hypecauſtria, ut ſcribit Plut. in Quæſtionibus, apud ſolos Mineruæ ſacrificantes uocabant, quòd ibi multa ſacra & myſteria fierent ad uertenda mala.

Diamaſtigoſis ſolennitas facit maxima apud Lacedæmonios, cuius cùm alij meminere, tum Tertull. in Apologet. et in lib. ad Martyres: Nam, inquit, hodie apud Lacedæmonios ſolẽnitas maxima eſt Diamaſtigoſis, id eſt flagellatio, in quo ſacro ante arã nobiles quoq; adoleſcẽtes flagellis affligunt, aſtantib. parẽtibus & propinquis, & uti perſeuerẽt adhortantibus. qua de re & ego alibi, & Philoſtratus in uita Tyanei Apollon. & Nazianz. Greg. & Lucian. in Anacharſi.

Panathe

A Panathenæa Athenarum, & Mineruæ in primis feſta, quę ſingulis quinq; annis celebrabantur: quæ & Magna ſacra appellabant. primus Erechtonius, Vulcani & Minerue filius ea inſtituit. Poſtea Theſeus cum in unum cōgregaſſet tribus, unamq́; urbem feciſſet: in hac celebritate neq; ſenes, neq; ignobiles, neq; uiri certabant, ſed pueri tantum: uictori ex olea corona præmium dabatur. Hæc partim ex Ariſtophanis cōmentarijs, partim ex Suida, alijsq́;.

Panhellenia ſacra totius Græcię, Panionia totius Ioniæ, uti etiam Panbœotia, de quibus Strabo, Suidas, Arpocration, & alij pleriq;.

Sed infiniti penè ſit laboris, omnia ſacrorū genera recenſere, quę ante ueram Chriſti lucē, tenebris illuſa antiquitas peragere ſolebat. Quare ad publica alia quædam me accingam, ut hac te rerum uarietate nonnihil oblectem, ſi minus lepore ac facundia ex ingenij & uirium imbecillitate queam.

SVPPLICATIONES. LECTISTERNIA.

FVERVNT ad hæc quæ ſacrificijs cōiungerentur, & quę inter ea cōmemorari non ab re fuerit, ſupplicationes & lectiſternia, quæ ad templa & puluinaria deorū, uel ob
B lætitiā, uel ad auertendam deorum iram peragerentur: in quibus plerunq; ſenatores ac patricij cum cōiugibus et liberis, ad delubra & aras procedebant, nonnunquā omnes tribus & ordines etiam Pont. Maximo præeunte: ſed & alijs perſæpe modis. In his enim & pueri ingenui, & libertini, ac itē uirgines omnes coronati, & laureā præferentes, cum pompa thenſas & fercula deûm deferentes, tum & ſacro carmine ſupplicare, & deûm pacem expoſcere ſolebant. Lectiſternia uerò & puluinaria iuxta deorū aras ſtatuebant, cum alijs ornamētis: quin & frondes uirentes & odoriferę, ac flores omnis generis, & uerbenæ ante deûm ædes & in ipſis tēplis ſternebantur. has ſupplicationes & huiuſmodi cætera à Po. Ro. frequenter celebratas in hiſtorijs legimus, nunc tot dierum numero, nunc demum ad L. uſq; diem comperio. Illud autem obſeruatum ab antiquis uidemus, ut quoties ſupplicationes aut lectiſternia indicerentur, à iurgijs & litibus abſtinerent, & uinctis uincula demerent. Scribit etiam Feſtus, quòd ædiles per ſupplicationes muratā addebant ad puluinaria. Fuit autem murata, potio quæ in ſacris adhiberi ſolita fuit. quin & in XII, tabulis cauebatur, ne mortuo traderetur: quod & Varro primo Antiquitatum libro ſcripſit. Supplicationes Vergilius eo loco in quarto innuit:

Simul diuûm templis indicit honorem. quo loco ait Seruius, Iuſſit fieri ſupplicationes. & mox: Feriæ, inquit, legitimę ſunt aut in-

dictæ. Indici autē dicuntur, quia paupertas maiorum ex collatione A ſacrificabāt: aut certe de bonis damnatorū, unde & ſupplicia dicuntur. idem & Iſidorus in ſexto, & meminit Feſtus: Supplicationes, quæ ſunt de bonis paſſorum ſupplicia. Saluſtius: In ſupplicijs deorum magnifici. hinc & Sacrum dictum, uenerabile, & execrabile: quia ſacrę res de bonis execrandorum fiebant. Iſidorus lib. quinto: Supplicium, inquit, propriè dicit͞, non qui quoquo modo punitur, ſed ita damnatur, ut bona eius cōſecrentur, & in publicum redigantur. nam ſupplicia dicebantur ſupplicamenta. & ſuppliciū dicitur, de cuius damnatione delibatur aliquid deo: unde & ſupplicare. Idē & in fine ſexti lib. Etymol. Nec hic te lateat uolo, quoties apud antiquos aliquid conſecrabatur de bonis alicuius condemnati, qua religionis cerimonia id fieri ſoleret. Coss. id, aut Imperatorum iuſſu fiebat: foculum accendi uidebatur, ubi præco cum tibicine uerbis priſcis & ſolemnibus, præeunte Pont. Max. carmē maledicum uelato capite ſacrum perficiebat. Id'ꝗ iuſſu populi fieri conuocata concione mos fuit. aliàs irritam fieri conſecrationē cenſebatur. Deuotiones uerò & euocationes paulo pòſt etiā exequemur. Nunc quoniam de Lectiſternijs meminimus, quorum crebra eſt mentio, & in his pleroſꝗ falli uidemus, hic ex Liuio pauca aſcribenda. Is lib. V. ab V. C. ita prodit: Grauis, inquit, peſtilēſ'ꝗ omnibus animalibus æſtas B excepit urbem, cum inſanabili pernicie: quando nec cauſa, nec finis inueniebatur, libri Sibyllini ex S. C. aditi ſunt. Duumuiri ſacris faciundis, Lectiſternia tunc primum in urbe Romana facta per dies VIII. Apollinem, Latonam'ꝗ & Dianam, Herculem, Mercurium, atꝗ Neptunū, Tribus quæ ampliſſimæ tum apparari poterāt, ſtratis lectis placauere: priuatim quoꝗ id ſacrum celebratum eſt tota urbe, patentibus ianuis, promiſcuo'ꝗ uſu rerum omnium in propatulo poſito, notos ignotoſ'ꝗ paſſim aduenas in hoſpitium ductos ferunt, & cum inimicis quoꝗ benignè & comiter ſermones habitos, iurgijs & litibus temperatum, uinctis quoꝗ dempta in eos dies uincula: religioni deinde fuiſſe, quibus eam opem tuliſſent, uinciri. Quidā putant, epulum Ioui in Capitolio lectiſternium dici: quod parum probatur. Lectiſternia, inquit Seruius in XII. Æn. dicunt͞, ubi in templo homines ſedere cōſueuerunt. Notamus lectiſternium in Capitolio ſic celebrari ſolitum: ſtratis tribus lectis conuiuium tribus deis apponebatur, Ioui, Iunoni, & Mineruę. Ioui ſimulachrum in lectulo reponebat͞, Iuno uerò et Minerua in ſellis, ea ratione quā alibi retuli. ſic appoſitis epulis, nō dei, ſed VII ipſi epulones celebrabant. T. Liuius lib. VII. ab V. C. Eo nihil dignum memoria actum, niſi quod pacis deum expoſcendæ cauſa tertio tum poſt conditam urbem lectiſternium fuit.

Expoſi

A Expoſitis ſupplicationibus,& lectiſternijs, iam deorum Euocationes,urbiumq; Deuotiones,& ſeſe pro patria deuouẽtium ritus, quibusq; hęc cærimonijs fierẽt,apud Romanos in primis,oſtendã. Verrius Flaccus auctores ponit, quibus credat, in oppugnationibus ante omnia ſolitum à Romanis ſacerdotibus euocari deum, cuius in tutela id oppidum eſſet. Problema etiam legimus Plutarchi, cuius hoc eſt lemma: Cur deum illum, cuius in tutela urbem eſſe dicunt,ſiue maſculus is eſt,ſeu fœmina,& quærere & nominare nefas eſſet:hoc enim ita eſſe,religione confirmant: Valerium Soranũ male perijſſe dicentes, quòd numinis nomen efferre auſus eſſet. An quod Latinorum quidam monumentis tradiderunt, euocationes quaſdam ac deorum ueneficia eſſe putauerunt:quibus quoniam ipſi hoſtium deos euocare, & ad ſe traducere conſueuiſſent, ne idem ipſi paterentur, magnopere uerebantur. quemadmodum Tyrij ſtatuis uincula inijciunt, & reliqua. Alibi quoq; recitauimus, à Lacedæmonijs Martem catenatum, ne à ſe uocaretur: & νίκην ἄπτερον, id eſt ſine alis Victoriam,ne ab Athenienſibus aufugeret.

Sed iam nos harum utranq;,id eſt euocationis & deuotionis,recitemus Macrobij uerbis ex lib. III. Saturn. Conſtat, inquit,om-
B nes urbes in alicuius dei tutela eſſe: moremq; Romanorum arcanum & multis ignotum fuiſſe, ut cum obſiderent urbem hoſtium, eamq; iam capi poſſe confiderent, certo carmine euocarent Tutelares deos, quod aut aliter urbem capi poſſe non crederent: aut etiam ſi poſſet, nefas exiſtimarent deos habere captiuos. nam propterea ipſi Romani & deum, in cuius tutela urbs Roma eſſet, & ipſius urbis Latinum nomen ignotum eſſe uoluerunt. Sed Dei quidem nomen nonnullis antiquorum licet inter ſe diſſidentium libris inſitum,& ideo uetuſtas res perſequentibus,quicquid de hoc putatur,innotuit. Alij Iouem crediderunt, alij Lunam. Sunt qui Angeronam, quæ digito ad os admoto ſilentium denunciat. Alij autem, quorum mihi fides uidetur firmior, Opem Conſiuam eſſe dixerunt. Ipſius uerò urbis nomen etiam doctiſſimis ignoratum eſt, cauentibus Romanis,ne quod ſæpe aduerſus urbes hoſtium feciſſe ſe nouerant, idem ipſi quoq; hoſtili euocatione paterentur, ſi tutelæ ſuæ nomen diuulgaretur. Mox idem ſcriptor ſubdit,ex lib. quinto Rerum reconditarum Sammonici Sereni,euocationis & deuotionis formulam, quam ex Furij uetuſtiſſimo libro ille excerpſit. Eſt autem hoc carmen, quo Dei euocabantur: Si deus, ſi dea eſt,cuius populus ciuitasq; Carthaginenſis eſt in tutela, teq; Maxime, ille qui urbis huius, populiq; tutelam recepiſti, precor, uenerorq;, ueniamq; à uobis peto, ut uos populum ciuitatemq; Carthaginenſem deſeratis, loca, templa, ſacra, urbemq; eorum relin-

quatis, abſq; his abeatis, eiq; populo ciuitatiq; metum, formidi- A
nem, obliuionem inijciatis, proditiq; Romam ad meosq; uenia-
tis, noſtraq; uobis loca, templa, ſacra, urbs, acceptior probatiorq;
ſit. mihi quoq; Populoq; Romano, militibusq; meis præpoſiti ſi-
tis, ut ſciamus, intelligamusq;. Si ita feceritis, uoueo uobis templa
ludosq; facturum. Subiungit idem in eadem uerba hoſtias fieri o-
portere, auctoritatemq; uideri extorum, ut ea promitterent futu-
ra. At uerò Liuius in V. ab V. C. Dictator Camillus, ait, ita è Veijs
deos euocauit: Tuo, inquit, ductu Apollo Pythice, tuoq; numine
inſtinctus, pergo ad delendam urbem Veios, tibiq; hinc decimam
partem prædæ uoueo. te ſimul Iuno regina, quæ nunc Veios colis,
precor, ut nos uictores in noſtram tuamq; mox futuram urbem
ſequare, ubi & dignum amplitudine tua templum accipies. hæc Li
uius. Deuotio uerò urbiũ & exercitus ita fieri ſolebat. Poſt deo
rum euocationẽ, ea uerò à Dictatore, uel Cos. uel Prætore, uel Im-
peratore fiebat, his propè uerbis. Dis pater, ſiue Iouis manes, ſi
ue quo alio nomine fas eſt nominare, ut omnes illam urbem Cartha
ginem, exercitumq;, quem ego me ſentio dicere, fuga, formidine,
terrore compleatis, quiq; aduerſus legiones, exercitumq; noſtrum
arma telaq; ferent, uti uos eos exercitus, eos hoſtes, eosq; homi- B
nes, urbes, agrosq; eorum, & qui in his locis regionibusq;, agris
urbibusq; habitant, abducatis, lumine ſupero priuetis, exercitumq;
hoſtium, urbes agrosq; eorum, quos me ſentio dicere, uti uos eas
urbes agrosq;, capita ætatesq; eorum deuotas conſecratasq; ha-
beatis, illis legibus, quibus quandoq; ſunt maximè hoſtes deuoti,
eosq; ego uicarios pro mea fide magiſtratuq; meo, & pro populo
Romano, exercitibus, legionibusq; noſtris do, deuoueo, ut me me-
amq; fidem, imperiumq;, legiones exercitumq; noſtrum, qui in his
rebus gerundis ſunt, bene ſaluos ſinatis eſſe. ſi hæc ita faxitis, ut ego
ſciam, ſentiã, intelligam, tunc quiſquis uotum hoc faxit, ubi faxit, re-
ctè factum eſto, ouibus atris tribus. Cum Tellurem dicebat, mani-
bus terram tangebat: cum Iouem dicebat, manus ad cœlum tolle-
bat: cum uotum recipere dicebat, manibus pectus tangebat. hæc ex
Macrobio. In hiſtorijs autẽ legimus, huiuſmodi deuotiones factas
non modo in Italia, ſed & extrà: quinimmo & poetam Vergilium
ſub poetico quodam inuolucro has innuiſſe, docti uiri obſeruant.
ut cum cecinit,

Exceſſere omnes adytis, ariſq; relictis,
Dei quibus imperium hoc ſteterat. & item cum ait,
Ferus omnia Iuppiter Argos
Tranſtulit. Deuotiones etiam ſingularium perſonarum factas.
ex hiſtorijs obſeruauimus, ut cũ ſe duo Decij, pater & filius pro po

puli

A puli Rom. uictoria deuouerunt: & Q. Curtius. Sed & apud Grę cos Codrus pro Athenienſibus, & Menœceus pro Thebis ſe deuõ uerunt, itemq́ pro Celænęis Anchurus. Vnam ego uel alterã ex latinis afferam, in primisq́ ex Liuio, qui lib. octauo ab V. C. ita ſcribit: Cum collegam litaſſe Decius intellexiſſet, ſibiq́ omnia læta, niſi quod caput iecinoris à familiari parte cæſum aruſpex oſtendiſſet, alioqui acceptam deis hoſtiam eſſe: Atqui, inquit, bene habet, ſi à collega litatum eſt. tum inſtructo exercitu, M. Valerium Pont. magna uoce inclamauit: Deorum, inquit, ope Valeri opus eſt: agedum Pont. publicus Pop. Ro. præi uerba, quibus me pro legionibus deuoueam. Pont. eum togam prætextam ſumere iuſſit, & uelato capite, manu ſubter togam ad mentum exerta, ſuper telum ſubiectum pedibus ſtantem, ſic dicẽs: Iane, Iupiter, Mars pater, Quirine, Bellona, Lares, Diui Nouenſiles, Dei Indigetes, Diui quorum eſt poteſtas noſtrorum hoſtiumq́, Deiq́ Manes, uos precor, ueneror, ueniã peto, feroq́, uti pop. Ro. Quiritium uim uictoriamq́ proſperetis, hoſteſq́ Po. Ro. Quiritiũ terrore, formidine, morte q́ afficiatis: ſicut uerbis nuncupaui, ita pro Rep. Quiritium, exercitu, legionibus, auxilijs, Pop. Ro. Quirit. legiones, auxiliaq́ hoſtium, mecum Deiſq́ Manibus Tellurią́ deuoueo. hactenus deuotio.

B Subdit Liuius: Mox incinctũ cinctu Gabino, armatum in equũ inſiluiſſe, pugnaſſe acerrimè, tandem confoſſum, inter confertiſſ. hoſtium ſtragẽ, ſuis uictoriam reliquiſſe. Porrò nec illud te ignorare oportet, quod hiſtoriæ ſuæ adijciẽdum Liuius putauit. Licere Coſ. Dictatoriq́ & Præto. cũ legiones hoſtiũ deuoueat, non utiq́ ſe, ſed quem uelit ex legione Romana ſcriptum ciuem deuouere: ſi is homo, qui deuotus eſt, moritur, probè factum uideri: ni moritur, tum ſignum VII pedes altum, aut maius in terram defodi, & piaculum hoſtia cædi. ubi illud ſignum defoſſum erit, eò magiſtratũ Ro. deſcendere fas non eſt. ſin autẽ ſeſe deuouere nolet, ſicuti Decius deuouit, ni morit̃, neq́ ſuum neq́ publicum diuinum purè faciet. Qui ſeſe deuouerit, Vulcano arma, ſiue cui alij diuo uouere uolet, ſiue hoſtia, ſiue quo alio uolet, ius eſto. telo, ſuper quod ſtans Coſ. precatus eſt, hoſtem potiri fas non eſt. ſi potiatur, Marti uouet, auribus piaculum fieri. hæc Liuius. Sunt qui hæc extrema Liuij uerba emendent, Solitaurilibus piaculũ fieri. Extant & aliorum ſuper hoc opiniones, quæ nec mihi dignæ uiſæ ſunt ut referant̃. De ſolitaurilibus uerò paulo ſuprà dictum eſt. Fuerunt nec multum abſimiles deuotionibus Execrationes, quæ uerbis quibuſdã diris, ac imprecationibus, quapiamq́ cęrimonia fieri ſolebant, diuerſæ quidem diuerſis locis. hanc unã ego in præſentia ex Salluſtij Catilinario, pro exẽplo adducã. Fuere, inquit, ea tẽpeſtate qui Catilinã oratione habita dicerent,

rent, cum ad iuſiurandum populares ſceleris ſui adigeret, humani A
corporis ſanguinẽ uino permixtum in pateris circũtuliſſe. inde cum
poſt execrationem omnes deguſtauiſſent, (ſicuti in ſolẽnibus ſacris
fieri cõſueuit) aperuiſſe conſilium ſuum, atq; eo dictam rem feciſſe,
quo inter ſe magis fidi forent, alius alij. Hæc Salluſtius. M. Cicero
pro Sextio: Exierunt malis ominibus atque execrationibus duo
Vulturij paludati. Extat execratio, quæ Diræ inſcribitur, in Vergilianis poematijs, non inelegans, dignáq; ut cum eis aſcribatur.
Scribit T. Liuius de bell. Pun. libro VI. Acarnanes à XXV, ad XL
annos coniuraſſe, niſi uictores, ſe non redituros: qui uictus acie exceſſiſſet, eum ne quis urbe, tecto, menſa, lare, reciperet: diram execrationem in populares, obteſtationemq; quàm ſanctiſſ. potuerunt
aduerſus hoſpites compoſuerunt. Similis execratio & obteſtatio
in Paulum à Iudæis facta legitur, in Actis Apoſtolicis. Inuenimus
& execrabile carmen dictum, apud Liuium in primo de bell. Macedonico: Præeuntibus, inquit, execrabile carmen ſacerdotibus. Hinc
& publicæ dicebãtur execrationes, ut Athenis fuiſſe ait Cic. lib. III.
de Off. ſi quis uiam erranti non monſtraſſet. De Diris porrò, quę dicebantur, in Furijs egimus. B

Sed & par uidetur, ut formulam quoq; ceremoniarum Fœcialium et Patris patrati hoc loco aſcribam, idq; breuius quàm potero,
magisq; diſtinctè. nam de utriſq; ſuo loco actum eſt. Forma igitur feriendi per Fœcialem fœderis huiuſcemodi fuit, ut ex Liuio accepimus. Fœcialis regem Tullium ita rogauit: Iubes'ne me Rex cum Patre patrato populi Albani fœdus ferire? iubente rege: Sagmina, inquit, te Rex poſco. Rex ait, Puram tollito. Fœcialis ex arce graminis
herbam puram attulit, poſtea Regem interrogauit: Rex, facis'ne tu
me regium nuncium Pop. Ro. Quiritium'ue. Rex reſpõdit, Quod
ſine fraude mea Po. Ro. Quiritium'ue fiat, facio. fit ergo tũc fœdus,
multisq; id uerbis peragit, legibus inde recitatis: Audi, inquit, Iupiter, audi Pater patrate Po. Albani, audi popule Albane, audi, ut illa
palàm prima poſtrema'ue ex illis tabulis cæra'ue recitata ſunt, ſine
dolo malo, utiq; ea hodie rectiſſimè intellecta ſunt, hic illis legibus
Po. Ro. prior non deficiet: ſi prior defecerit publico conſilio, dolo
malo, in illa die Iupiter ita Po. Ro. ferito, ut ego hunc porcum hodie feriam: tantoq; magis ferito, quanto magis potes, pollesq;. Vbi
id dixit, porcum ſaxo ſilice percuſſit. Eodẽ modo pars altera ſuum
ſacerdotem, ſuumq; dictatorem peregit. Et hæc quidem formula
Romanorũ & Latinorũ. Sed alia fuit apud Græcos, quæ uel ex
unius Homeri III. Iliad. rhapſodia luculentiſſimè deſcribitur. nã cũ
Menelaus & Paris ſingulari certamine rẽ cõfecturi eſſent, iuramentum primũ deſcribit inter Græcos & Troianos ſancitũ. Mox in caſtra Pria-

A ſtra Priamus & Antenor deſcenderũt, ubi Agamemnon & Vlyſſes etiam ipſi aſtitere. Præcones uerò cratere uinum miſcuere, & manibus aquam dederunt. Tum rex Agamemnon enſe agnorum pilos incidens, fœdus ſanxit, & præcones Græci & Troiani utriq; ſuis diſtribuere. inde paſſis manibus ad cœlum locutus eſt Agamemnon: Iupiter pater max. optime, qui in Ida coleris, tuq; Sol qui cuncta uides, cunctaq; audis, uos Fluuij ac Tellus, & qui ſubter punitis homines qui periuria iurant, uos omnes teſtes ſunto, ſeruanto iuramenta, ſi quidem Menelaum interfecerit Alexander, Helena ipſe & eius opibus potiatur: ſi uerò Menelaus Alexandrũ, ut Troiani cum Helena omnia reſtituant, & Græcos debito afficiant honore, eorumq; poſteros. ſi uerò Priamus & filij abnuerint, eo caſu iuſta arma mouebo, nec abſcedam niſi cõfecto bello. quibus dictis, agnos enſe iugulauit, & palpitantes humi depoſuit, & uinum ex cratere poculis exhauſerunt, reliquum & ſacrum perfecerunt: & reliqua. At uerò cum Fœcialis bellum indicit, hac cærimonia utebatur. Fœcialis haſtam ferratam præuſtam, aut ſagmineam ad fines eorum quibus bellum indicebat, deferebat, nec minus puberibus tribus præſentibus adijciebat: Quod populi priſcorum Latinorum, hominesue priſci Latini aduerſus Po. Rom. Quiritium fecerunt, deliquerunt, B quòd Po. Ro. bellũ cum priſcis Latinis fieret, ob eam rẽ ego Po. q; Ro. populo priſcorum Latinorum hominibusq; Latinis bellum indico, facioq;. ubi dixerat, haſtam in fines eorũ emittebat, ex quo bellum iuſtum eſſe intelligebatur. Cincius in lib. tertio de Re milit. Fœcialem Po. Ro. bellum indicentem hoſtibus, telumq; in agrum eorum iacientem, hiſce uerbis uti ſcripſit: Quòd populus Hermundulus: & cætera, ut ſuprà. uide Gellium lib. XVI. cap. IIII.

Patris autem Patrati opera & auctoritas exigebatur ad patrandum, id eſt ſanciendum iuramentũ, ubi Fœciales de fœderibus conuenerant. Creauit quidem M. Valer. primus Fœcialis Sp. Fuſium primum Patrem patratum eo bello, quod Tullius Hoſtil. cum priſcis Latinis geſſit, uerbena caput capilloſq; cingens: alias præterea partes ſcilicet repetendi Patri patrato dedit Ancus Martius, eum morem ab antiquiſſima Equicolorum gente repetens. eius rei formula antiquiſſima eſt huiuſmodi: Legatus, idemq; Pater patratus, ubi ad fines eorum uenit, antè res repetũt, capite uelato filo: lanæ id uelamen eſt. Audi Iupiter, inquit, audite fines cuiuſcunque ſint gentis, numina audiant fas, ego ſum publicus nuncius Pop. Romani, piè iuſteq; legatus uenio, uerbis meis fides ſit. Peragit deinde poſtulata, inde Iouem teſtem facit: Si ego iniuſtè impieq; illos homines, illaſq; res dedier Pop. Romano mihiq; expoſco, tum patria compote me nunquam ſinas eſſe. hæc, cum fines ſupra ſcandit: hæc, qui-

cunctꝙ ei primus uir obuius fuerit: hæc portam ingrediens, hæc foꝛrum ingreſſus, paucis uerbis carminis concipiendiꝙ iuſiurandi mutatis. Si non reddebantur quæ expoſcebat, diebus tribus & XXX (tot enim ſolennes erant) peractis, bellum ita indicebat: Audi Iupiter, & tu Iuno, ac Quirine, Deiꝙ omnes cœleſtes, uos terreſtres, uoſꝙ inferni audite: ego uos teſtor, populumꝙ illum (quicũꝙ eſt, nominabat) iniuſtum eſſe, neꝙ ius perſoluere. Sed de iſtis rebus in patria maiores natu conſulemus, quo pacto ius noſtrum adipiſcamur. Cum his nuncijs Romam ad conſulendum redibat. Confeſtim Rex, Dictator, Cos. ſiue quis alius ſenatum habere poſſet, ex his fermè Patres uerbis conſulebat: Quarum rerum, litium, cauſarum, condixit Pater patratus Pop. Ro. Quiritium, Patri patrato priſcorũ Latinorum, hominibuſꝙ priſcis Latinis, quas res nec dederunt, nec fecerunt, nec ſoluerunt, quas res fieri, dari, ſolui oportuit, dic (ei dicebat, quem primum ſentẽtiam rogabat) quid cenſes? tum ille, Puro pioꝙ duello quærendas cenſeo. eorum qui aderant, in eandem ſententiam ibant. Bellum erat conſenſu fieri ſolitum, ac Fœcialis iniectu haſtæ, ut dictum eſt, bellum indicebat. Hanc repetendi cærimoniam clarigationem dictam, Seruius oſtendit & libro nono & X. Æn. Nam cum Vergilius dixiſſet, A

Et iaculum intorquens dimitit in auras. Ibi ait Seruius, Hoc de Romanorum ſolennitate tractum eſt. cum enim uellẽt bellum indicere, Pater patratus, hoc eſt primus Fœcialium, proficiſcebatur ad hoſtium fines, & præfatus quædam ſolennia, clara uoce dicebat, ſe bellum indicere propter certas cauſas, aut quia ſocios læſerant, aut quia nec abrepta animalia, nec noxios reddiderant. & hæc Clarigatio dicebat, à claritate uocis. poſt clarigationẽ haſta in eorũ fines emiſſa, indicebat pugnę principiũ. quod locupletius repetit in X. ibi, B

Tum certare odijs, & res rapuiſſe licebit. ubi inter cætera & hoc ſubdit idem Seruius: Clarigatio autẽ dicta eſt, aut à clara uoce, qua utebatur Pater patratus: aut ἀπὸ τῆς κλήρου, hoc eſt à ſorte. nam per bellicam ſortem inuadebant agros hoſtium. unde & κληρόνομοι dicuntur, qui iure ſortiuntur bona defuncti, id eſt legitimi hæredes. Hinc & Arnobius lib. ſecundo contra Gentes: Cum paratis bella, ſignum monſtratis ex arce, aut fœcialia iura tractatis per clarigationem repetitas res raptas. Sed iam de his hactenus.

Nec poſtremò ab inſtituto noſtro alienũ uidetur, cõdendę urbis ritũ cærimoniamue aſcribere, quã & M. Portius Cato in Originũ libris eſt executus. Conditores enim ciuitatũ tantũ in dexterã uaccã intrinſecus iungebant, & cincti ritu Gabino, ſeu Sabino, hoc eſt, togę parte caput uelati, parte ſuccincti, tenebant ſtiuam incuruam, ut glebæ omnes intrinſecus caderent. & ita ſulco ducto, loca muro

rum de

A rum deſignabant, et aratrum ſuſpendentes circa loca portarũ: unde territorium dictum eſt, quaſi terribouium, hoc eſt tritum bobus & aratro. Idem repetit Seruius lib. v. Æn. Varro quoq; in his qui ſunt de ling. Lat. Oppida, inquit, condebant in Latio Hetruſco ritu: id eſt, iunctis bobus tauro & uacca, interiore aratro circumagebãt ſulcum. hoc faciebant religionis cauſa, die auſpicato, &c.

Fuit & Farreatio, ſeu confarreatio, genus ſacrificij, quod inter uirum & uxorem fiebat, in ſignum coniunctionis inter eos: dictum à farreo libi genere, quod ex farre fieri ſolebat, ut ait Feſtus. uel à uerbo, ut quidam putant, Cõfarreo, quod non eſt in uſu. unde quoque diffarreatio, in ſignum diſſolutionis connubij. Plinius libro decimooctauo: Quin, inquit, & in ſacris nihil religioſius confarreationis uinculo erat, nouæq; nuptæ farreum præferebant. Cor. Tacitus libro quarto: Nam patricios confarreatis parentibus genitos tres ſimul nominari, ex quibus unus legeretur uetuſto more, neq; adeſſe, ut olim eam copiam, omiſſa confarreandi aſſuetudine, aut inter paucos retenta.

Operæprecium me facturum putaui, ſi quædam altius de ſacrificijs repetam, quæ per te curioſos lectores iugi mea lectione nonnihil detineãt. Et perinde à Proclo philoſopho exordiar, philoſopho
B non minus Academico quàm Peripatetico. is in libro de Sacrificijs, ita propemodum ſcribit: Sacerdotes per mutuam rerum cognationem & ſympathiã in unum conducebant, & per repugnantiã repellebant, purificantes quæ oportebat, ſulphure atq; bitumine, aquam aſpergentes marinam. Sulphur enim purificat propter odoris acumen, aqua uerò marina propter igneam portionem. atq; ijdem animalia deis in deorum cultu congrua adhibebant, cæteraq; ſimiliter. quamobrem alijs atq; ſimilibus recipientes, primùm potentias dæmonũ cognouerũt, uidelicet eas eſſe proximas rebus actionibusq; naturalibus, atq; per hęc naturalia quibus propinquãt, in præſentiã conuocarunt: deinde à dæmonibus ad ipſas deorũ uires actionesq; proceſſerunt, partim quidem à docentibus dæmonibus addiſcentes, partim uerò induſtria propria interpretantes quæ conuenirent ſymbola, in propriam deorum intelligentiam aſcenderunt. ac denique poſthabitis naturalibus rebus, actionibusq;, ac magna ex parte dæmonibus, in deorum ſe conſortium receperunt. Et hæc ferme Proclus: quo libro multa ea de re comminiſcitur, quæ ego, ut ſuperſtitioſa nimis prętereo. Sed Porphyrius Tyrius philoſophus, ipſe primos ſcribit qui deis ſacrificare cœperunt, non animalia, ſed herbas primùm floresq;, deinde & arbores ſacrificaſſe, aromataq; ſuffumigaſſe. Quin & Lycurgus ex herbis, & ijs rebus quæ parabiles eſſent, ſacrificia inſtituiſſe dicitur, ne quando ex diffi-

cultate ſacra omitterentur, uel differre neceſſe eſſet. ſed & Cecropem legimus Iouem ὕπατον nuncupaſſe, eiq; nihil omnino animatum ſacrificaſſe, ſed pemmata, ſeu bellaria indigena. ea autem Athenienſes πελάνους uocitabant, ut Pauſanias ſcribit in Arcad. πέλανος uerò, ut Didymus ait, placenta fuit ex flore farinæ confecta, ſacrificijs accommodata: quæ ſic appellabantur ἀπὸ τοῦ πεπλατύνθαι, uel διὰ τὸ φανὸν εἶναι. Euripides in Oreſte, ἀφρώδη πέλανον dixit, ſpumam circa Oreſtis furentis os concretam. Cõmentatores in primo Apollonij Argon. panes interpretari uidentur parum mundos, nec planè confectos. Sed & lachrymæ quoq; aridæ & coactæ, & thuris & gummi, πέλανοι dicuntur, ut Suidas ait: & obolus, qui mercedis cauſa uatibus dabatur. Inuenimus etiam morem fuiſſe Iliacis temporibus, ut nec thure, nec coſto, ſed cedri & citri fumo deos adolere ſolerent. quoſdam & rore marino, & iunipero: alios βραθὺ quapiam herba ſacrificaſſe legimus. Pythagoram etiam animatis rarius ſacrificaſſe, qui eius uitam perſcripſere, prodiderunt. Qui uerò primi animalibus ueſci cœperunt, id frugum penuria feciſſe, ait Porphyrius. Tribus autem de cauſis deis ſacrificandum cenſuere theologi gentium, ut ueneremur, ut gratias referamus, ut ab ipſis neceſſaria petamus, & mala propellamus. Ad hæc autem perficienda uotum animi ſatis eſſe exiſtimabant: cui & addi poſſe cre- B debãt quædam ex frugibus munuſcula. Animalia uerò mactare nefas ducebant: etſi id licuiſſe uidemus per Hebræorum leges.

Theologi igitur qui dicebantur apud gentes, Deo nihil quod ex materia eſſet, offerendum ſtatuebant, quod ipſi Deo ab omni prorſus materia ſecreto, ſubitò non fieret impurum: quapropter neque ei ſermo uocalis ſatis accommodatus eſſe uidetur, neque etiam ex animo ſermo intimus, propterea quòd animi quadam inquinatus affectione putaretur: ſed puro ſilentio, puroq; animi affectu Deum illi colendum arbitrabantur. quem Ægyptij, ut Iamblichus ſcribit, Icton, & primum exemplar appellabant: qua de re & in Pythagoræ Symbolis ſuper ipſius ſilentio plura ſcripſimus. Porphyrius quoque, oportere ait coniunctos ſimilesq; Deo iam effectos homines, ad Deum mentis ectaſin, ac eleuationem, uelut ſacram quandam uictimam dedicare, quæ quidem ipſamet diuina laus eſt & ſalus: in qua Dei contemplatione, omnis affectus ex parte ſacrificium uerè compleri ac perfici aſſeruit. Filijs autem Dei, quos & deos intelligibiles uocabat, laudes iam ex ipſo quoque ſermone adhibendas cenſebat, atque unicuique ipſorum iuſtam primitiarum oblationem faciendam, ex ijs rebus quas ipſi mortalibus largiri dicebantur, uel quæ eos nutrire & conſeruare putabantur. Sic agricolæ primitias earum frugum quas colligebant, offerebant. Quare ex

antiquis

A antiquis pleriq; diſputabant, non deberi animalia mactari, quin etiã & ab eorum eſu abſtinendũ eſſe. ſic peripateticus Dicæarchus, antiquos Græcos prodit nullũ animal occidiſſe, ut qui proximè deis geniti eſſent, & perinde natura optimi, adeò ut eorũ ætas aurea uocaretur. Sic & gymnoſophiſtę, præter reliquã temperantiã atq; ſanctimoniam quam habuiſſe teſtãtur auctores, Bardeſanes, Porphyrius, & Philoſtratus, alij́q; animalibus abſtinebant: ſic & Eſſæi, gens ſancta exiſtimata apud Hebręos, ut Philon, Ioſephus, Egeſippus & Euſebius produnt, multis animalibus abſtinebant. antiqui præterea Ægyptiorũ ſacerdotes, ut Chæremon Stoicus, Porphyrius & Hieronymus tradunt, animalibus plurimum abſtinebãt. quin etiã multa uelut diuina uenerabantur. Sed quid multa congero? Iniquè fert Porphyrius, ſuo tempore multos etiam philoſophiæ ſtudioſos, gloriam potius inanem, quàm diuinitatẽ colentes, ante ſtatuas prouolui, eaq; obire ſacra, quæ minimè illos deceret. Sedenim ego nõ hæc in manus ſumpſi, ut rectè nec ne id factũ eſſet monſtrarẽ, ſed ut gentium potius ſuperſtitionem multiplicẽ oſtenderem: & ut ea uolentibus uel expendere uel redarguere, ad manus paruo labore præſtò
B forent. Et licet ante me hac eadem de re quidam ſcripſerint, ita tamen conciſe ac ieiunè id tractarunt, ut non multa ex ijs poſſis excerpere. in ijs etiam pleraq; offendi, quæ longè ſecus ſint, quàm ab eis prodantur. Nec quiſquã me hoc ſcripſiſſe putet detrahendi ſtudio. nam & ideo ipſorum nomina conticui, errata tantum caſtigaui. Sic mecũ agat alius, ſum etenim homo. Quare iam inſtitutũ exordiar.

Et antequam ad ſacrificia particularia deueniam, prius quædam in uniuerſum afferam, quæ ad præſentem tractationem cõueniunt: in primiſq; illud quod Plutarch. Numæ Pompilio aſcribit, ut deos adoraturi ſedeant, quod & uice prouerbij uſurpatur. Significat uerò uota certa concipere oportere, & in ea quę optima ſunt perſiſtere ac perſeuerare. quidam tamen alium putãt habere ſenſum, quod eos qui ſacris operantur, oporteat non obiter, ac uelut aliud agentet hoc facere, ſed uacuos ac totos rei diuinæ uacare, ac intentos eſſe. Vnde cum Pontifex ſacra aggrediebatur, præcones clamabant, Hoc age: quod planius in Symbolis Pythagorę dixi. Sanè nec deis omnibus eadem conueniebant, nec uni omnia ſacra, ut cum alij, tum Euſebius & Lactantius, & in primis Nazianzenus Gregor. aduerſus Iulianum Cæſ. Nec eodem, inquit, modo, ut ſacerdotibus uidetur. nam alicubi, ut apud Lindios, pium eſt Buphagum, id eſt Herculem execrari, quod in dei cedere honorem creditur, ſi in eum multa conuicia dicantur: uel apud Tauros hoſpitum mactatio, uel apud Lacedæmonios puerorum ſuper altare flagellatio: uel Phrygibus pium eſt, ſub tibiarum cantu concidi, aut ſaltationi.

tationibus effœminari, ſic ut alijs puerorum turpis amor, nonnul- A
lis etiam ſcortari: aut quæcunque habent myſteria, ne ſigillatim cuncta enumerem. Quare nunc præſtat audire Apollinis oraculum de cultu & ſacrificijs deorum, quod Porphyrius in lib. Reſponſorum, & Euſebius in quarto Præparationis euang. aſcripſerunt, uarijs de cauſis. hoc autem latinè expreſſum tale eſt:

Hæc age, qui nutu diuorum ingreſſus amice es,
Huius iter uitæ: mactanda eſt hoſtia cunctis
Multa deis, ſeu qui terram, ſeu qui mare uaſtum,
Aera ſeu qui habitant, latum ſeu qui æthera, ſeu qui
Alta colunt cœli, ſeu qui infima regna barathri.
Quæ quibus obſeruanda modis ſint, ſingula dicam:
Tu memori commiſſa animo mea dicta teneto.
Terna quidem diuis cœleſtibus hoſtia, & ipſa
Candida mactanda eſt: terna & terreſtribus, atque
Alta eadem. gaudent porrò, & capiuntur apertis
Terreſtres aris: foueas cum numina contrà
Expoſcant atro imbutas inferna cruore,
Nec placeat niſi quæ terræ mandetur humata B
Victima. mel uerò Nymphæ, atque liquentia uina,
Offerri lætantur. at ignem accendier aris,
Quæ circum uolitant terram, ſibi numina quærunt,
Imponique atrum corpus, tum thura, ſimulque
Inijcier ſalſas fruges, & dulcia liba.
Hæc facito. uerùm quibus eſt data cura profundi,
His ipſo ſemper fer ſacra in littore, totum
Porriceque in fluctus animal. cœleſtibus autem
Extremas reddes partes, atque igne cremabis.
Quod ſupereſt, propone tibi, dapibusque reſerua,
Sudet odoratis craſſisque uaporibus aer. Et hoc quidem oraculũ ita Porphyrius eſt interpretatus. Cum igitur terreſtres & inferni dei ſint, atras illis quadrupedes offerendas Deus iubet. modus aũt differt. Nam terreſtribus ſuper aras, infernis uerò in ſcrobibus & foueis mactandas eſſe uictimas præcipit: aereis autẽ uolatilia dicit offerenda, corporibus holocauſtis & ſanguine ad arã circumfuſo. Volatilia etiam deis marinis, ſed uina in fluctus porricere mandat. ita omnibus deis, præterquam terreſtribus, uolatilia immolari poterant: ſed marinis ſolummodo nigri coloris uolatilia. Quare cæteris alba offerenda ſunt, cœleſtibus uerò & æthereis beſtiarum, quas albas

A eſſe præcipit, & conſeruandas extremitates, reliquas autem partes comedendas. ex his enim ſolūmodo comedere oportebat, ex alijs uero minimè: ita quadrupedes & terreſtres terreſtribus ſacrificanda fuerant: ſimile etenim ſimili gaudet. Sus porro, terreſtre animal eſt, & idcirco Cereri gratiſſimum. Atra uerò, quia & terra naturaliter tenebroſa & opaca. Tres autem ſimul, quoniam terreſtris corporis tria ſunt ſymbola. & ſuper aras terreſtribus, quoniam ſuper terram uerſantur. Cæteris deis idcirco uolatilia ſunt offerenda, quoniam uniuerſa mouentur: in motu enim ſemper maris aqua eſt. eius atræ ſunt hoſtiæ, quoniam & cęruleus color eſt aquarum. Alba uerò aereis: lucis enim aer ſuſceptibilis. Cœleſtibus autem & æthereis extremitates conſecrandas iubet, quoniam læuiores reliquo corpore ſunt. Quorum ſacrificijs communicare fas erat: quia cum cæteri dei arcere mala ſolere putarent, cœleſtes bona mortalibus largiri credebāt. Hæc ferè ex Porphyrio & Euſebio. Fuit etiā Pythagoreorū uel ſymbolum, uel ænigma, Superis impari numero ſacrificandum, pari autē inferis, ut alibi diximus. Sanè & Lucianus in eo qui eſt de Sacrificijs, uaria eſſe ſacrificia prodit, pro etiam perſonę ſacrificantis qualitate: Agricola, inquit, de boue rem B diuinam facit, opilio de agno, æpolus de capra. eſt qui thus, qui liba & placenta offert. Et ſi pauper ſit, deis litat, dextram tantummodo exoſculans. At uerò cum immolant, primò uictimam ſertis coronant, explorantq́ antè num legitima ſit, & apta, ne fortè ſacrificēt quæ religio non admittat: tum ad aram deducunt, & ante dei ſimulachra iugulabant, uoce conueniente & tibijs, & ſacris. Sed enim Valerius Max. Plutarchus & Seruius, alijq́ ſcribunt, apud antiquos non ſolum publicè, ſed & priuatim nihil gerebatur, niſi auſpicio prius ſumpto: quo ex more, plerunque & ſacrificia captatis augurijs peragebantur. Sed in ſacrificijs ritè celebrandis maiorem nullam cærimoniam fuiſſe uidemus, quàm nihil ſibi conſcire, bonos ac pios eſſe. unde Plautus in Rudente, Arcturum cœleſte ſidus inducit dicentem:

Atq́ hoc ſceleſti in animum inducunt ſuum,
Iouem ſe placare poſſe omnibus hoſtijs:
Et operam & ſumptum perduunt. atq́ id ideo
Fit, quia nihil ei acceptum eſt à periurijs.
Supplicij facilius ſi qui pius eſt à deis ſupplicans,
Quàm qui ſceleſtus eſt, inueniet ueniam ſibi.
Idcirco moneo uos ego hæc, qui eſtis boni,
Quiq́ ætatem agitis cum pietate & cum fide.

Retinete

Retinete porrò poſt factum ut lætemini. hæc quidem Arcturus, A uel Plautus potius: quibus planè cognoſcimus, bonos ac pios eſſe debere, qui deis immortalibus eſſent ſacra miniſtraturi. Dein ut hæc ritè peragerentur, obſeruatio penes Pontifices fuit. Qui duo in primis hoſtiarum genera eſſe ſtatuerunt: unum, in quo deûm uoluntas per exta diſquirebatur: alterum, in quo ſola anima deis ſacrabatur. unde & aruſpices, has Animales hoſtias uocabant. Vtrunque hoc hoſtiarum genus ſacrorum peritiſſimus Vergilius ſuo carmine oſtendit, & primo quidem illud quo uoluntas numinum per exta monſtrabatur:

Mactat, inquit, *lectas de more bidentes.* Et mox:

In pecudumque recluſis
Pectoribus inhians ſpirantia conſulit exta.

Alterum illud, in quo hoſtia animalis dicebatur, quoniam eius tantum anima ſacrabatur, ſignificat, cum inducit Entellum uictorem Eryci mactare taurũ. nam ut explicaret animalis hoſtiæ cauſas, ipſo animæ uſus eſt nomine:

Hanc tibi Eryx meliorem animam pro morte Daretis, Perſoluo. quod uerbum, ut etiam Macrobius notat, pertinebat ad nuncupata uota. Animalem hoſtiam idem poeta in illo ſignificat, B

Sanguine quærendi reditus, animaque litandum Argolica. nam & animam, id eſt hoſtiæ nomen poſuit: & litare, quod ſignificat ſacrificio facto numen placare & impetrare, ut planius infrà oſtendam. Sanè & Seruius lib. III. Æneid. ait: Animales hoſtiæ hæ ſunt, quæ tantum immolantur. Alibi ſanguinẽ in aras tantum fundi ſolitum, oſtendit Vergilius: ut,

Sanguinis & ſacri pateras. & alibi corporis partem: ut,

Extaque ſalſos Porriciam in fluctus. alibi integras uictimas: ut,

Et ſolida imponit taurorum uiſcera flammis. quod grecè ſacrificium holocauſtoma, & holocauſtum, & holocautoma uocatum uidemus: quòd uidelicet tota igni abſumeretur. Obſeruabant præterea antiqui in ſacrificijs, ut antè aduerſos deos placarent, & poſtea propitios inuocarent, quod Vergilium ſeruaſſe Grammatici notant. ut in illo,

Nigram Hyemi pecudem, Zephyris felicibus albam. Sic etiam Dido in IIII Æneid. nuptura primùm Cererẽ placat, quæ nuptias eſt execrata, propter filiæ raptum: & Apollinem, qui uxoris expers fuit. placat Liberum patrẽ, qui niſi raptam habere potuit coniugem: ſic Iunonem conciliat, cui uincla iugalia curæ, & matrimoniorum dea & regina. Lege, & Vergilij uerſus perpende, uidebis ipſum ſacrorum diligentiſſimum ac peritiſſimum. Vt me plerunque,

pudeat,

A pudeat, pigeatq́;, nos in noſtris ſacris adeò cõniuere, ne cæcutire di cam. Sed præſtat aliena & uetera recenſere, quàm noſtra noſtris fruſtra & ſurdis exprobrare.

Victimæ antiquis hæ frequentes fuere, ouis, ſus, bos, capra, gal lina, & anſer: quas cum immolabant, niſi puræ integræq́; fuiſſent, & lectæ ad rem diuinam, minus proficere putabant. Fuit quidem priſcis opinio, ut ex hœdis potius & agnis hoſtiæ fierent, quàm ex cæteris: quia hæ mites & cicures eſſent. nam gallinacei, ſues, & tau ri, animo magis abundare uidentur. Ideo etiam ouilli pecoris ho ſtiam maximã, non ab amplitudine, ſed quia animi eſſe placidioris uiderent, pontifices dixerunt. Sunt igitur qui ſcribant, ſex tantum animalium genera in ſacrificijs ueteres adhibuiſſe: quorum ſenten tiam nos nec approbamus, nec refellimus. nam apud auctores plu ra inuenimus, ſed uarijs in locis & ritibus. Aiunt ergo illi uete res, altiles duas afferri ſolitas, gallinã & anſerem: licet Ariſtopha nes in Auibus, omnibus fermè deis ſuas aues attribuat: quadrupe dia quatuor, ouem, ſuem, capram, bouem. at qui anguſtiori forent patrimonio, nec qui bouem poſſent ſacrificio inferre, farinacea ex maſſa hunc conficiebant, & bouis uice immolabant: unde & ſepti mus bos eſt dictus. Sanè in ſacris plerunq́; ſimulata pro ueris acci piebantur. hinc cum de ijs animalibus, quæ inuẽtu difficilia eſſent, B ſacrificium faciendum foret, ea de pane, uel de cæra effingebantur, immò etiam de aliqua alia re. hinc Vergilius,

Sparſerat & latices ſimulatos fontis Auerni.

nam & in templo Iſidis aqua ſparſa de Nilo dicebatur. Idem obſer uat Seruius ſecundo Æneid. comment. unde in Priapeis Ariſtago ras uillicus,

De cera facta dat tibi poma deus.

Id quod & Grçcos factitaſſe notaui. nam Cyziceni nigram bouem quotannis cum immolare ſolerent, & obſidione preſsi talem inue nire non poſſent, frumentaceam effinxere, eoq́; pacto ſacrum per fecere. Athenięſes quoq́; in Iouis Milichij id aliquãdo effecere, ut ex Thucydide in Ioue retulimus. Sed ut ſequar de uictimis, Phi lo Hebræorum doctiſs. quandoq́; ſolum Moſem quinq́; pura in ſtituiſſe in ſacrificijs tradit: ex auicio quidem genere duo, colum bas & turtures: ex quadrupedibus tria, ouem, bouem, capram. & ſicut Hebræi ſue abſtinebãt, ita gentes ex eo maximè rem diuinam fecere. Ægyptij Lunę & Libero ſuem immolabãt, reliquis deis bo ues, uitulosq́; & anſeres: capras uerò & hircos nõ attingebant. con tra Britanni nec leporem, nec gallinam, nec anſerem quidem ad e pulas adhibebant, nec deis etiam ſacrificabant. Romani Pontifices

certè maximam hoſtiam, ut dixi, ouilli pecoris dicebāt, non ab amplitudine corporis, ſed ab animo & natura placidiore, ut inquit Feſtus. Fuerunt porro & aliæ uictimæ, ſed diuerſarum nationum, & gentium. nam ut canit Ouidius,

Placat equo Perſis radijs Hyperiona cinctum,
Ne detur celeri uictima tarda deo.

Palumbos etiam in ſacrificijs adhibitos legimus. hinc Plautus in Penul. Nos palumbem ad aram uſq; duximus. Sed inſtitutum proſequamur. Eligebantur ergo hoſtiæ, & ex grege ſecernebantur, quæ ideo & lectæ & eximiæ dicebantur. atq; hæ quidem maiores, & huberius depaſtæ, nō claudæ, nō morboſæ, non alio quouis modo uitioſæ: futura enim cognoſci antiqui non poſſe exiſtimabant, niſi ex ſacra uictima, quæ preterea fixam aurem, uel caudam aculeatam, aut linguam nigram nō haberent. Et quoniam ſic uictimæ eximebantur, & ſeligebantur, factum eſt ut etiam Legere uerbum ſacrorum diceretur. Numa Pompilius, deos fruge coli, et mola ſalſa ſupplicari inſtituit: unde & immolo uerbum pro ſacrifico deductum creditur. quæ quidem mola ex farre ſale & aqua componebatur, ſine qua mola nullum ſacrificium ratum fieri cenſuit. atq; id far niſi toſtum fuiſſet, ad rem diuinam non eſſe purum ſtatuit. ideo & fornacalia, & religioſas ferias, quibus far in Fornacibus torrebāt, obſeruari iuſsit. quin & Fornax dea, ut in primo Syntagmate dictum eſt: quòd farris genus ador & adoreum dicebatur, et uulgò ſemen, ut Iſidorus ait, etiam dictum: & Edor quondam appellatum, ab edendo, quia eo primo uſi ſunt homines: ſiue quia in ſacrificijs ipſius generis panes ad aras offerebantur. unde & Adorea ſacrificia ait dici: quanquam Adorea pro gloria & uictoria etiam capitur. farina præterea, ex qua mola cōficiebatur, horna: hoc eſt, huius anni eſſe debebat. Græci uerò ὀλοχύτας molas ex hordeo & ſale in ſacris confectas adhibebant. Homerus ὀλοχύτας προβάλοντο, id eſt, molas porriciebant. hoc Homeri interpretes & Phauorinus tradunt. Greci ergo non far, ſed hordei primitias, libaq; & placentas ex hordeo offerri, hordeumq; ſale inſperſum in primis aræ infundi, ſatius duxere: ſine quo, ſaluis cærimonijs, nullum ſacrum fieri fas putabatur. Hinc etiam qui eiuſmodi primitias colligebāt, apud Opuntios, ut Plut. notat, Crithologis fecere nomen. Megaris uerò, dum ad Terei ſepulchrum ſacrum fiebat, pro hordeo calculis utebantur. Dianæ autem Propyleæ Eleuſiniæ mulieres nullā, niſi ex ibi nato hordeo, molam cōficere fas fuit. Sed & proprij quibuſdam deis panes erant dicati, de quorum nōnullis Athenæus & Pollux lib. ſexto, ut ſunt Obeliophori in Bacchi celebritatibus: Pelani omnibus deis communes, quos paulo ſuprà ſcripſi. Bos etiam placen-

A placentæ nomẽ,cornuta Apollini,Dianæ,Hecatæ, & Lunæ attributa.Popana etiam,& Prothymata, in ſacris, & Æſculapio in primis,ut docet in Pluto Ariſtophanes,adhibebantur: Melittuta uerò Trophonio. Ariſter etiam,& Hygiea, molæ ſpecies traduntur. Sed in Fornacalibus, qui non fuerant feriati, quiq; in ſua tribu, ut erat conſtitutum, ſacrum non feciſſent, in Quirinalibus ſacrificio expiare cogebantur: idcirco Quirinalia ſtultorum ferias dictas inuenimus. Omnibus quoq; ferè deis,ut pòſt oſtendemus, ſuæ uictimæ & ſua ſacra conſtituta fuere,quæ pręterire & tranſgredi fas non erat. Namq; aliena hoſtia, alius deus placari non credebatur. quippe non eadem Ioui & Neptuno, Iunoni & Cereri uictima aſſignabatur,ut paulo pòſt patebit.Sed nec hoc perpetuò ratum, & ubiq;. Neptuno plerique de nigro tauro rem ſacram faciebant. Trœzenij de fructuũ primitijs, Græci aliquot de cruribus taurorum: Vlyſſes ariete,apro & tauro litauit.Athenis autem, licet octauo die cuiuſq; menſis Neptuno ſacrum fieret, non tamen de tauro ſemper: neq; Apollini ſemper de tauro Græci,ſed multiplicis generis uictima ſacrificabãt.nanq; Homero teſte,unus tauro,alius ariete,aliquis hirco,ſacrũ fecit.ex bobus uerò,uitulis & pecudib.laudatiſsimæ uitulæ ad deorũ placamẽta habebãtur. Idcirco Ioui à flami

B ne omnib.idibus bos cãdidus,& ex agro Faliſco, aut Meuania immolabatur: illos enim ad ſacra ſaginabãt,& deorũ ſupplicijs ſeruabãt.Bos autẽ qui iugo ſubactus fuiſſet, purus non putabãt. Fœtus bouis triceſimo die,pecudis ſeptimo,ſuis uerò decimo à partu,idonei ſacris,ac puri putabantur.Creditum quoq;,bouem quinquennalem inſignem Ioui uictimam eſſe,& pecudes bimas ſacrificio maturas.Solonis quidẽ lege dę boue nulli deo ſacrificari licebat, quia animal putaretur innocuum,& colonum. Tantę autem uenerationis ueteribus fuit,ut æquè capitale cenſerent bouem, ac ciuem,necaſſe.Ægyptij boues ruffas Typhoni mactare ſoliti fuere. Arabes, pingues ac ſaginatos camelos in ara Ignoti Dei ſacrificabãt: nuptu ræ uirgines camelis deos propitiabant. Heroibus tauro, capro, & ariete litabant.Sunt qui tradant,Pythagoram præter ſua inſtituta, bouem quandoq; Muſis, & Ioui gallum album immolaſſe: quòd uix crediderim,propter ea quæ de eo in Symbolis retuli. Romani magna religione hoſtias explorabant,itemq; magna ſuperſtitione Ægyptij,ut in ſequentibus oſtendemus.Græci, an tauri puri eſſent farina,an capri ciceribus,capræ uerò aqua frigida explorabãt: ſi enim hæc guſtare noluiſſent, id ſacrum minus deis gratum arbitrabantur. Vlceroſam quoq; uictimam ueteres reijciebãt.quin & ulceroſos augures de cœlo ſeruare minimè fas fuiſſe, notaui: quòd ulcus pollutio, ac corporis diminutio quædam cenſeatur,ut Plut.

ſcribit. Ad hæc & Ruminales hoſtias, niſi bidẽtes eſſent, omnes A nõ puras eſſe affirmabant. Sed hoc locupletius declarauimus, dum de hoſtijs bidentibus locuti ſumus.

Proditum uerò memoriæ eſt, à ſuilli pecoris genere immolandi initium Romæ primum factum, eo argumento, quòd ſus fœderibus & ſponſalibus adhiberetur. Hinc & Varro lib. ſecundo de Re ruſt. Porci, inquit, qui à partu decimo die habentur puri, & ab eo appellãtur ab antiquis ſacres, quod tum ad ſacrificia idonei primũ dicuntur. itaq; apud Plautum in Menechmis, eum inſanũ putat, qui ut pietur in oppido Epidamno, interrogat, Quanti hi porci ſunt ſacres? Idem Plautus in Rud. Sunt domi agni, & porci ſacres. hinc etiam ſunt Nefrendes ſues, de quibus ſic Fulgentius ad Chalcidium: Diophantus Lacedęmonius, qui de ſacris deorum ſcripſit, ait, apud Athenas Marti ſolere ſacrificari ſacrum quod ἑκατονφόνευμα appellabatur. Si quis enim centum hoſtes interfeciſſet, Marti de homine ſacrificabat apud inſulam Lemnum, quod ſacrificatum eſt à duobus Cretẽſibus, & uno Locro, ſicut Soſicrates ſcribit. Sed poſteaquam hoc Athenienſibus diſplicuit, cœperunt afferre porcum caſtratum, quem Nephrendem uocabant, quaſi ſine renibus. Et apud Romanos ſcribit Sicinium Dentatum centies & uicies pugnaſſe ſingulari certamine, cicatrices habuiſſe ſupra quadra- B ginquinque, poſt tergum nullam. coronas accepiſſe uigintiſex, armillas CXL. & iſtum primum ſacrum feciſſe Marti. hactenus Fulgentius. Sed de Dentato, quãquam parum ad rem facit, Plinius & Solinus, alijq; nonnihil euariant. Nefrendes, ſcribit Feſtus, arietes dixerunt, quòd dentibus frendere non poſſunt. alij dicunt, Nefrendes infantes eſſe nondum frẽdentes, id eſt frangentes. Liuius: Quẽ ego nefrendem alui, lacteam immulgens opem. Sunt qui Nefrendes teſticulos dici putent, quos Lanuuini appellant nebrundines, Græci νίφρους, Præneſtini nefrones. hæc Feſtus: qui quamuis Nefrendes arietes dicat, Varro tamen Fulgentio ſuffragatur, ut qui porcos ſcribat ſignificare, qui lactentis nomine amiſſo, nondum fabam frendere, id eſt frangere poſſunt. Sed & in initiationibus Cereris ſus mactabatur. Et quamuis in ſacris ipſius deæ uinum adhibere nefas eſſet, in hoc tamen ſacro de uino libaſſe, pontificales libri non uetabant: quam quidem ſuem immolari ab eo qui mortuo iuſta feciſſet, crimen admitti putabatur. Deorum quoque matri nullum ſacrum, niſi de porca fieri, quidam prodidere: & luſtrari exercitum. Scribit Ælianus, Ægyptijs perſuaſum eſſe, ſues Soli & Lunæ inimiciſs. eſſe, & ſemel tantum cum feſtos dies agũt, eos Lunæ ſingulis annis dicaſſe: aliàs uerò nunquam nec huic ipſi, nec cuiquam deorum ſacrificaſſe: id propterea facientes, quia exe-

crandos

A crandos & deteſtandos exiſtimabant, ut Iudæi quoq;. quod & pluribus Plut. in Sympoſiacis eſt executus. Subdit etiam Ælianus, in myſterijs Athenienſes ſues immolaſſe, propter perniciem quam ſegetibus ſues inferunt. Eudoxus uerò ait, Ægyptios ab immolandis ſuibus abſtinuiſſe, quòd poſtquam ſementem feciſſent, eorum greges ad proterendã & proculcandã frugũ ſationem, & depellendam in altiorem humũ, & humidiorem, immittere ſolerent, ut hac quaſi occatione obducta terra ſemina, ab auibus minus infeſtarentur. hæc fermè Ælianus. In Myſia præterea Abretani Iouis templũ fuit, in quo ſues comeſſe aut mactaſſe ſcelus erat: idẽ & apud Phœnicas, quibus per omne tempus, ut Iudæis etiam, ſuibus abſtinere per leges cautum fuerat. proditum tamen eſt, in Theſſalia Veneris fanum fuiſſe, & aliud in Sida Pamphyliæ, & in Aſpendo, & Argis, in celebritate quæ Hyſteria dicebatur, in quibus præter inſtituta moresq; aliorum ſues mactare licebat, cum in cæteris nullo modo fas eſſet. Ariſtophanes tamen in fabulis, ſuum plerunq; & porcorum ſacrificium commemorat. Notat & Galenus in commentarijs Chirurgiæ Hipp. γλυκεῖαν à græcis uocari ſuem, uel porcum in ſacrificio, blanda ſcilicet uoce: ut quoq; ſimiam καλλίαν, eadem ratione. atque hac in re Callimachi uerſus citat. Solum apud Thuſſas B in Ægypto, ubi Venus cornuta colebatur, uacca illi immolabatur, & in Nitriotica prefectura ouis. Aſtris porrò & Stellis legimus uolucres dicatas, anſeres Iſidi, Lunæ taurum, Iunoni agnum, Veneri columbam. Græci Mineruæ iuuencam ſæpe indomitam auratis cornibus mactarunt. Victimas quoque de piſcibus aliquando legimus factas. Bœotij, ut ſcribit Athenæus, Copaidas anguillas, à lacu ſic uocatas, coronatas, molaq; perfuſas deis immolabant. Idem & piſcatores ſcribit ex thynnis, quem maximum cepiſſent, Neptuno immolare ſolitos, & ſacra ea Thynnæ appellaſſe. Mnaſeas etiam Atergatidis deæ ſacra piſcibus fieri prodidit, cùm ueris & coctis, tum ſimulatis ex auro & argento. Phaſelitæ quoq; in Lycia piſcium ſalſamenta quotannis patrio ritu deis ſuis offerre ſolebant, idq; ſacrum inſtitutum, quod Lacius Argiuus à paſtore Cylabra campum emiſſe ad ædificandam urbem piſcium ſalſamentis fertur, potius quàm farina, uel melle. Quin etiã & aruſpicinam Lycios exercuiſſe, Athenæus ex Polycharmo prodit, ex piſcibus & futura prædixiſſe. Porrò & mullum piſcem, id eſt triglam, ut alibi dixi, Proſerpinæ, ac item Dianæ ſacrarunt antiqui, & citharon Apollini, Mercurio bocas, Libero patri cittulum, apuam Veneri, Neptuno pompilum: quem & ſacrum piſcem quidam uocauere, ut pluribus Athenæus expoſuit, & Aelianus. Porro & id obſeruauimus, mullum barbatulum non attingi à ſacrificantibus

ſacerdotibus, nec à fœmina Argolica Iunonis ſacerdote. Sed nec A muſtelam ſacerdotes eſitãt, ut idem ait Aelianus, quòd ore pariat. Caius Caligula eò ueſaniæ proceſsiſſe traditur, ut ſibi tanquam numini ſacro phaſianos, phœnicopteros & pauones mactari iuſſerit. Sed hæc portenta ſacrorum mittamus, cætera dicamus. Vinum in pleriſq; omnibus ſacris penè libabatur. In nuptijs Cereris, ut alibi dictum, non adhibebatur. Vinum nouũ Baccho dare fas fuit, frugum primitiæ Cereri. ſed hæc guſtare, aut ueſci his prius quàm ſacerdotes, minimè fas fuit. Scribit Feſtus, Sacrima appellatum muſtum, quod Libero patri ſacrificabant pro uineis & uaſis & ipſo uino conſeruandis: ſic ut pręmeſſum de ſpicis, quas primùm meſſuiſſent, Cereri ſacrificabant. In ſacris uerò deæ Ruminæ inferre uinũ expiatione dignum fuit: quippe illi ſacrum facientes, hoſtiæ lac, nõ uinum ſpargebant. Et in ſacris Bonæ deæ, quam Florã perperam quidam uocant, cum uinũ libabant, lac eſſe dicebant. Veſtæ quoq; non uino, ſed de Numico flumine, ut ait Seruius, libabant: quibus diebus, menſe Iunio molæ frumentariæ, & aſini ſertis & pane coronabantur. Ad huius templum iuxta forum, niſi nudo pede accedere nõ conueniebat: ſicut in æde Dianæ apud Cretenſes, quam Britomartin nominabant, de qua in Dictynna abunde locuti ſumus. Proditum quoque memoriæ eſt, Romulum nunquam uino in ſacris, ſed lacte libaſſe. Quin etiam Athenienſes Mnemoſynę, Auro- B ræ, Soli, Lunæ, Vraniæ, & Nymphis non uino, ſed aqua melle diluta ſacrificaſſe, ut in ſacris Nephalijs iam dictum. Vbi autem in ſacris uina libare deis neceſſe fuit, ex græca & imputata uite, ſeu fulmine tacta, aut quæ uulneratis pedibus calcata, uel immũdicie polluta fuerat, aut iuxta quam homo laqueo pependerat, quæq; circumciſis uinaceis profluxerat, uina libare deis infauſtum erat, ſed ex ijs tantum uitibus uuiſq; fertilibus laticis, qualẽ, ut canit Poeta,

Pateris libamus, & auro,
Inflauit cum pinguis ebur Tyrrhenus ad aras,
Lancibus & pandis fumantia reddimus exta.

Pythagoræ quoque Symbolum fuit, Ne deis libaris ex imputatis uitibus: ut planè ibi expoſui. uinum uerò antequam funderet ſacerdos, prius ſimpullo ligneo propinabat, uel fictili, quod & ſimpuuium uocatum uideo. Iuuenalis Satyra VI,

Simpuuium ridere Numæ, nigrumq; catinum.

Hinc ſimpullatrices mulieres ſacris deditæ, ut Feſtus ait. erat autẽ ſimpullum, in ſacrificij apparatu haud cyatho diſsimile. Huius meminit Cicero in tertio de Legibus, & Plinius libro trigeſimoquinto. Vocatur etiam Sympinium. Arnobius, agens de uino in ſacrificijs:

A ficijs:Date quæſo,inquit,deis immortalib.ut bibant, ſcyphos, brias,pateras, ſympiniaq; depromite. Idem paulo poſt: Operæpreciumm eſt etiam uerba ipſa depromere, quibus cum uinū datur,uti ac ſupplicare conſuetudo fuit: Mactus hic uino inferio eſto. Inferio,inquit Trebatius,uerbum ea cauſa additum, eaq; ratione profertur, ne uinum omne omnino quod in cellis atque apothecis eſt conditum,ex quibus illud quod effunditur promptum eſt, eſſe ſacrum incipiat, & ex uſibus eripiatur humanis. Addito ergo hoc uerbo, ſolum erit quod inferetur ſacrum, nec religione obligabitur:ut inferium uidelicet uinum dicatur ſacrum, quod deis infertur. Sanè & Varro,Depeſta, ait, dicta etiam nunc in diebus ſacris Sabinis uaſa uinaria, in mēſa deorum ſunt poſita. Apud antiquos ſcriptores græcos inueni appellari poculi genus Depeſtam,quare uel inde radices in agrum Sabinum & Romanum ſunt profectæ: quòd uinum dabant ut minutatim funderent,à guttis Guttum appellarunt:quòd ſumebant minutatim, à ſumendo ſimpullū nominauere. In huiuſce locum in conuiuijs è Græcia ſucceſsit Epichyſis, & cyathus, in ſacrificijs remanſit Guttus & Simpullum. hæc Varro. Sed & hodie guttum habemus in conuiuijs,Gottum tota Venetia nuncupātes. Epichyſi utitur & Plautus in Rudēte: Præterea, inquit, ſinus, epichyſis, cantharus, gaulus, cyathus. Sanè græci B σπονδεῖα uaſa dicebant, à σπένδω, id eſt ſacrifico dicta, in quibus deis uina libabant. σπονδεῖς uerò,huiuſmodi ſacerdotes uocabantur. Et quoniam in ſacris moroſa & cunctabunda uoce utebantur, inde ſpondæus pes,ſacris maximè aptus dictus eſt: & οἰνόσπονδα, cum uino ſacrificia peracta. Thaſij uino libaneo odore thuris deis prolibabāt. & apud Aſopū in æde Eumenidū mulſo libare, & pro coronis,floribus uti permiſſum fuit. Sanè Seleucus apud Atheneū libro ſecundo, negat ueteres uini copiam, aut deliciarum quippiam in ſacrificijs inferre ſolitos,cum tamen θοίνας,& θαλίας,& μέθας deis impenderent: & quidem θοίνας, quòd uino uterentur: θαλίας, quòd ueſcerentur: μέθας uerò,quòd μετὰ τὸ θύειν, poſt ſacrificia hilares fierent. Epicharmus etiam apud eundem corruptos mores notat,ac mutatam, frugalem illam in ſacris obſeruantiam. Ex ſacrificio, inquit, epulum, ex epulo facta eſt potatio, ex potatione comus, ex como facta eſt θυανία, id eſt ludus: ex θυανία iudicium, ex iudicio condemnatio, ex condemnatione compedes, ſphacelus, & mulctatio. Hæc ille. Quid, inquam, ſi hoc tempore uiueret Epicharmus, de noſtris nunc ſacris diceret? Nundinas, non ſacra appellaret. Sed nos noſtra mittamus, uetera ſequamur.

Victimæ pleruncꝫ maiores auratis cornibus procedebant, mi- A nores coronatæ offerebantur, ut planius non multo pòſt dicam. Obſeruabant etiam, ut ſi uinum hoſtiæ infundendũ foret, molam aut fruges in caput ſpargerent, ordine prępoſtero: ſi uerò cum hoſtia ad aras ducebatur, uehementius fuiſſet reluctata, inuitacꝫ altaribus admoueretur, uel ſi aufugiſſet, uel percuſſa mugitum dediſſet: aut in aliam corporis partem, quàm oporteret, cecidiſſet: piaculare ſacrum, & triſte auſpicium facere credebatur, quaſi quòd inuitis Deis offerri uideretur. quæ uerò fugiſſet hoſtia, ubicunque eam nacti fuiſſent, mactari oportebat, ne maius piaculum fieret. Iones tamen contra inſtituta morescꝫ ſacrorum, tunc maximè hoſtiã litare, & deis gratam fieri putabant: cum inter immolandum taurus mugitum dediſſet. Exiſtimatum etiã antiquis eſt, funeſtam familiam, ſeu hominem funere pollutum, nec publica ſacra facere, nec ædes deorum dedicare poſſe, niſi in lemuralibus & parentalibus, ut ſuo loco dicemus. Notauimus ſuprà in Succidaneis, fœmininas hoſtias potiores apud Romanos fuiſſe. apud Ægyptios tamen uetitum fuit, fœminam hoſtiam immolare. Barbaris quoque circa montem Caucaſum, & apud Derbices Perſicam gentem, fœminam uictimã fuiſſe, aut eius carnibus ueſci, ſub graui documẽto uetabatur. Si tamen primis hoſtijs non litaſſent, aut primũ ſacrum B negligentia uel caſu non rectè initum, aut curatum foret, illud denuò augeri, & uictimas ſuccedere ad expiandos deos permittebatur, donec ritè perlitatum eſſet. Illud non omiſerim, Romanos conſueuiſſe pro rebus quas citò expedire uolebant, ætate grandioribus hoſtijs: ubi uerò rem augere uellent, ſeu produci, iuniore uictima ſacrificaſſe. Nec unam unquam hoſtiam duobus deis, aut incertis, ſed certo immolare ſolitos: quia utri deo res diuina facienda eſſet, facile ut dinoſceretur: ſuperiscꝫ deis impares & albas, inferis uerò pares & nigras obtuliſſe. Veteres etiam illud obſeruabant, ut ſi pro infantibus immolandum foret, non grãdis, ſed minor hoſtia mactaretur: obſeruatumcꝫ eſt in deorũ Maniũ ſacris, auerſa ac triſtia auſpicia, & dira magis fauſta eſſe. Itacꝫ in his non litare potius, quàm litare eſt. Animalia præterea ſacrificijs congrua, integra atcꝫ inſecta, quæ à græcis ἄρτια & ἄτομα dicebantur, legebantur: καὶ μὴ ἔμπηρα, hoc eſt, non curta, ſeu mutila. nam & Solon philoſophus dicere ſolebat, ἔμπηρα ὠφελῆ. Sacrificiorum etiam quædam ἐπίθετα, hoc eſt adiecta, ſeu appoſita dicta legi, quorũ in Areopagitico meminit Iſocrates: quæ non erant indigena & patria. Fuere & quæ Dorophorica, & quæ Apolytrotica, quæcꝫ Apoplectica, atcꝫ Athyta nuncupata fuere. Item quæ δυσίκθυτα, hoc eſt, in quibus non erat litatum, uel quæ dira ſacra ab aliquibus dicuntur.

Porrò

A Porrò ſicut hoſtiæ puræ ac integræ parandæ fuerant, ſic & ſacerdotes, qui ſacra facturi erant, niſi tales fuiſſent, & ipſi à ſacris arcebantur. Id Plinius in ſeptimo declarat, de M. Sergio agens. & Seneca libro quarto Declam. de Metello loquens, & Dionyſ. Alicarn. libro ſecundo hiſt. quo loco agit de ſacerdotibus à Romulo conſtitutis.

Par etiam fuerit ritus & cerimonias ſubſignare. nam ſingulis ferè deis ſua ſacra inſtituta fuere, quæ tranſgredi aut prȩterire nefas ducebatur. neq; deos omneis eiſdem ſemper ſacris, ſed alios aliȷs ritibus, cerimonȷsq; placari, toto hoc de Deis opere docui: quæ tamen in omni ſacrificio ſolennia ſeruari in uniuerſum ſolita, quas'ue cærimonias cuſtodiri, hic tibi collecta perſcribam.

Sacerdos in omnibus ſacrificȷs ritè celebrãdis, antequã deis immolaret, aut rem diuinam faceret, quibuſdam ſe prius ſacris præparabat. unde Græcis uerbũ frequens ἐξοργιάζω, quod eſt, ad cultum ſacrorum ſe expiare. Inter hæc erat corporis ablutio. unde & Æneas ex ritu deos precaturus, ait in ſecundo Æneid.

Donec me flumine uiuo Abluero.

Tum etiam à Venere abſtinebat, ut ad celebranda ſacra lautus ac mundus accederet. Legimus Numam Pompilium, cum pro frugi-
B bus faceret, eſu carniũ & Venere abſtinuiſſe: & Iulianũ Cæſarem, & ſi Procopio credimus, Iuſtinianũ, oleribus leguminibusq; contentum ſæpe cœnitaſſe, ob religionem. eos item qui initiãdi eſſent Iſidis ſacris, dies X parcere carnibus & uino. Quin & Ægyptios feſtis quibuſdã diebus ieiunia ſeruaſſe: id quod & Hebræos adhuc obſeruare animaduertimus. Aquæ quidem aſperſione corporis labem tolli, & caſtimoniam præſtari putabant, præterq; Myſos & Eſſæos, aliosq; qui ob religionem animantibus abſtinebant, ut ſuprà dictum eſt: cœlibemq; uitam agebant, qui Abȷ & Anymphi dicti fuere. Conſtat ſacerdotes Matris deûm Samia teſta ſibi uirilia amputaſſe, atq; illos qui maxima ſacra obibant, ut in caſta religione manerent, & procul à mulierum cõtagio uitam agerent, herbis quibuſdam euirari, & uirilitatẽ amittere: utq; nulla niſi ſacrorum maneret cura, nudiq; & uacui religioni ac pietati intenderent, cunctarũ ſe rerum dominio abdicare. quod iure pontificio ueteri caueri quidã putant, illis uerbis: Ad diuos adeunto caſtè, pietatem adhibento, opes amouento. qui ſecus faxit, Deus ipſe uindex erit. Quam caſtimoniã apud exteros quoq; ſeruatã notauimus. Quippe in Theſmophorȷs, matronæ Athenienſes ut Venerem cohiberent, folȷs uiticis cubilia ſubſternebant. nõnulli garo ex piſciculis, qui ſquamã non haberẽt (quòd incendia libidinũ reprimere feruntur, & irritos conatus facere uenereos) in ſacris uſi fuere: quòd Ageſi-

Ageſilaus putabat, deos non minus religioſis operibus, quàm ſacrificijs caſtis delectari: quod & Rex & poeta Iudæus ante illum monuerat. Legimus præterea, hierophantas Athenienſium poſtquam in ſacerdotium cooptati erant, ut caſtè ſanctèq; ſacrum facerent, cicutę ſorbitione ſe caſtrauiſſe: Ægyptios uerò ſacerdotes negotijs omiſsis, mulieribus nunquam indulſiſſe, carnibusq; & uino abſtinuiſſe. Itemq; Gymnoſophiſtas adeò abſtinentiæ ſtudioſos fuiſſe, ut pomis ſolum oriza & farina alerentur. In Creta quoq;, ut Euripides teſtatur, quos uocabant Iouis prophetas, non modò carnibus, ſed ne coctis quidem ueſci ſolitos fuiſſe: & Indorum Magos proditum eſt, qui ad ſolis ſacerdotium promoti fuerant, carnibus abſtinuiſſe, & nunquam ſub tecto fuiſſe, ſed lineis uelatos ſub diuo uitam ægiſſe. Quin etiam obſeruatum antiquis inuenimus, ut qui rem diuinam facturus eſſet, ad ſuas leuandas culpas, ſe in primis reum dicere ſolitũ, & noxæ pœnituiſſe, & admiſſa faſſum, uultusq; ſummiſiſſe, & ad omnem modeſtiam finxiſſe: quod utinam & hodie perſeueraret in noſtris, inter quos pleriq; nulla reuerentia ac modeſtia ſacra obeunt. Sed & ueſtibus ſacerdotes amicti erant ſacris, ut ex Romanis hiſtorijs didicimus, ne nunc Hebræos afferamus. Sed & Platonis uerbis uidemus: Nam, inquit, in ſacrificijs & celebritatib. pulchra ueſte, aureisq; coronis ornatus ſacerdos rem diuinam facit. Sacerdos autem qui uictimã faciebat, pura in ueſte, & candida, plerunq; intextili tela, nec maioris operis quàm menſtruæ, nonnunquam in purpura & auro: triumphales uiri, & qui ampliſsimos honores adepti fuiſſent, in triumphi ornatu, aut in prætexta, lotis manibus, & fronde coronati, ſancti & uenerabiles, nudis pedibus, & tonſa coma ad rem diuinam accedebant. idq; iam à Pythagora traditum, ſed à Iudæis Lacedæmonij obſeruarũt, qui nudis pedibus adorandum ſacrificandumq; cenſuerunt. Sed de nudipedalibus in Annotationibus dictum eſt. Pura autem & religioſa ueſtis dicebatur, ut Feſtus ait, & Seruius, qua rem diuinam facturi feſto utebantur die. ea quidẽ erat ſoluta omni uinculo, nullis maculis nec aliquo ſquallore obſita, nec funeſta, aut fulgurita. Caper & Hyginus in illos Vergilij,

Fontemq; ignemq; ferebant
Velati lino, & uerbena tempora uincti:

Quo loco non lino, ſed limo legendum aiunt. Limũ enim ueſtem fuiſſe dicunt, in extremo ſui purpuram limam, id eſt flexuoſam habentẽ, unde nomen accepit. Sanè Ægyptij laneas ueſtes in deorũ templa non inferebant: hinc & linigeri dicti. Sic ergo inſtructus ſacerdos ipſe, uel præco publicus, ſacra pręcedẽs clamabat: Hoc age. ac uoce populum excitabat, uirgaq; turbã ſummouebat, quæ commenta-

A mentaculum dicebatur: & ſilentium indicebat, ne mala aliqua uox obſtreperet, ne'ue quid triſte audiretur, & ſacris fauere, & attentos eſſe iubebat. hinc Vergilius ait in tertio, Fida ſilentia ſacris. Vnde & græcè myſteria dicta, ab occludendo ore, id eſt, μύειν τὸ στόμα, licet aliter Phurnutus putet, ut in Myſia Cerere retuli. Hinc etiam dicere ſolebant, Paſcito linguam, teſte Feſto. De ſilentio plura dixi in Symbolis Pythagoræ. Secluſa ſacra dicebantur, quæ Græcis dicebantur myſteria, ut docet Feſtus. Initiationes uocat Cicero, Liuius, aliјꝗ. Sunt & qui opertanea ſacra huc transferant, quorum & Plinius meminit, in quibus gallinæ nigræ non uidebantur puræ. Dici uero uidentur opertanea, quod ſeorſum ab hominum cõſpectu & in operto fierent: uel quòd myſtica eſſent, & ἀπόῤῥητα. In deorum ergo ſacrificiјs taciturnitate ac ſilentio opus fuit, & ut intentis eſſent animis. Si enim opus facientem ſacerdos inter ſacra uidere contigiſſet, temerari & pollui putabatur. Ideo ei cuſtos dabatur, qui ſacra inſpiceret: & alter, qui linguis fauere iuberet. Propterea etiam & mali ominis uerba uitabantur. hinc Seruius libro quarto: Mactat, ait, uerbum ſacrorum fuiſſe κατ' εὐφημισμὸν, id eſt per bonũ omen dictum, ut adolere. Nam mactare proprie eſt, magis augere. Vergilius,

B *Mactant lectas de more bidentes.*

Quoties enim aut thus, aut uinum ſuper uictimam fundebatur, dicebant, Mactus eſt taurus, thure, uel uino: hoc eſt, cumulata eſt hoſtia, & magis aucta: id quod & Iſidorus libro decimo ſcriptum reliquit. Apud Græcos autem ad ſacrificium acceſſurus ſacerdos, hoc primum præfari ſolitus fuit, τίς τῇδε; hoc eſt, Quis hic? Qui uerò intererant ſacris, referebant, πολλοὶ κἀγαθοί, quod eſt dicere, multi & boni. Quin & illud etiam in ſacris dictum obſeruant ſcriptores, quod & legitur apud Callimachum in hymnis, ἑκὰς ἑκὰς ὅστις ἀλιτρός. Quod & ſimiliter Vergilius uſurpauit, cum ait:

Procul hinc procul eſte profani.

Nam polluti homicidio, aut humano infecti ſanguine, cæteriꝗ eiuſmodi, à ſacris arcebantur: ne'ue aras contingerent, aut ſacrificio intereſſent, publicis legibus prohibebantur. Sanè apud Græcos legimus, ſacra quædã ἀβέβηλα nuncupata, in quibus intereſſe ꝓfanis haud fas fuerat: uti βέβηλα, ad quę etiã profani admitebant. & quia à quibuſdam ſacris mulieres innuptas, aut ſeruitio preſſos, uel ęre coemptos abeſſe oportebat, ideo in ſacrorũ apparatu lictor præfari ſolebat: Hoſtis uictus, mulier uirgo exeſto. At in Chæronea ſacerdos lorũ tenẽs pro ædib. ſacris Matutæ, id eſt Leucotheę, clamitabat: Seruum nõ ingredi, nõ ſeruã, nõ Ætolum, nõ Ætolam.

ijs enim ſacrificio adeſſe eo loci nõ licebat. Apud Magos qui eſſent A lentiginoſi, tanquam deis inuiſi, ab aris ſummouebantur. Item qui elati reuixerant, quibusq; uiuentibus exequiæ factæ fuiſſent, uelut profani, à ſacris propellebantur. Apud Germanos, ijs qui ſcutum amiſiſſent in acie, ſacris intereſſe haud licebat: & apud Ægyptios, ſubulcis omnibus templa interdicta fuere. Item menſtruatis Hebræis, & fœtis, poſt XL diem, & qui impetigine deformes eſſent. Apud Scythas quoque, qui hoſtem nullum interfeciſſent in acie, in ſolennibus libare non poterant: reliqui initiati intereſſe ſacris nõ prohibebantur. Romani ſacerdotes cum adorarent, rem diuinam facturi, capita uelabant: Græci aperto erant capite. Sanè quòd Romani uelarent capita, prçter Vergiliũ & Plutarchum in Cauſis, ita Feſtus: Saturnij, inquit, dicebantur, qui caſtrum in cliuo Capitolino incolebãt, ubi ara dicata ei deo ante bellum Troianum uidetur, quia apud eam ſupplicant apertis capitibus. Nam Italici, auctore Ænea, uelabant capita: quòd is cum rem diuinam faceret in littore Laurentis agri Veneri matri, ne ab Vlyſſe cognitus, interrumperet ſacrificium, caput adoperuit, atque ita conſpectum hoſtis uitauit. hoc idem Plut. pluribus, & alia. Seruius uerò non Vlyſſem, ſed Diomedem ait, iuſſum Palladium reddere: qui cum implere pararet, Æneam ſacrificantem inuenit. hinc Nautes Palladium accepit, atque inde mos uelandi capitis. id quod Helenus Æneæ prçdicit libro tertio Aeneid. B

Purpureo uelare comas adopertus amictu.

Macrob. autem in tertio Sat. ex Balbi ſententia, apud aram Maximam obſeruatũ ait, ne lectiſterniũ fieret: ubi etiã aperto capite omnes ſacra feciſſe tradit. quod fiebat, ne quis dei habitũ imitaretur: nam ibi ipſe operto capite erat. Varro ait, Græcum hunc fuiſſe morem, ut ſcilicet græco ritu ſacrificaretur in ara Maxima. hoc & amplius addit C. Baſſus, idcirco hoc factum fuiſſe, quia ara Maxima ante aduentũ Aeneæ in Italia conſtituta eſt, qui hunc ritũ uelandi capitis inuenit, ut ſuprà dictũ eſt. Scribit Numa in Pontificalibus, Tutulũ uocari pallium, quo ſacerdotes caput tectabant, cum ad ſacrificiũ acceſsiſſent. hoc idem ad Chalcidiũ Fulgentius. Vergilius:

Et capita ante aras Phrygio uelatus amictu.

Quare uerò Saturno aperto capite ſacra fierent, ut ueritatis cultori, & honori, pluribus Plut. in Quæſtionibus. licet ſint qui ſcribãt, ne ſacerdotis animus à ſacris auerteretur, quod & ſuprà tactum. Dexteram dein ad os ferebat, ſeq; in orbem circumagebat, ut erat à Numa inſtitutũ: de qua in ſacris, quæ diuerſimodè fiebat, uertigine, locupletius in Symbolis diſſerui. Tibicines præterea & citharœdi in ſacrificijs adhibebantur, qui præcinerent, monerentq; ne

aliud

A aliud ageretur, ne'ue exaudiretur: quibus & iis fuit in æde ueſcendi, id quod priſca religione ſeruatum eſt. Tibiæ uerò quibus in ſacris utebantur, ex buxo fuerant: quæ autem in ludis, ex tibiæ aſininæ oſſe, aut ex argento confectæ erant. Sed de multiplici tibiarum genere, in Poetarum hiſtoria ſcripſi, cum de ſcena agerem. Ægyptij in ſacris non tibias, ſed cantus adhibuere. Hoſtia ergo ſi maior erat, auratis cornibus plerunque immolabatur. S. C. extat de ludis Apollinaribus primùm faciẽdis, quod Macrobius recitat primo Sat. In quo Decemuiri præceptum fuit, ut græco ritu hoſtijs ſacrum facerent, Apollini boue aurato, & capris duabus albis auratis: Latonę boue fœmina aurata. ludos in circo, populus coronatus ſpectare iuſſus eſt. hinc Ouidius ait,

Indutaq; cornibus auro Victima, uota facit. & alio loco,

Blandis indutæ cornibus aurum
Conciderant ictæ niuea ceruice iuuencæ.

Iuuenal. Frontemq; coruſcat, dixit: propter ſcilicet cornua aurata. Aſcanius in decimo Æneid. apud Vergilium,

Et ſtatuam ante aras aurata fronte iuuencum
Candentem, pariterq; caput cum matre ferentem,
Iam cornu petat, &c.

Quo loco Seruius: Quæ Ioui conueniret uictima, perbellè exponit. B Si minor hoſtia eſſet immolanda, illius dei fronde coronabatur, cui ſacra fiebant: laneaq; infula & candida uitta circundata, ante aras nullo uinculo ligata ſiſtebatur. neq; enim in ſacris uinctum quid eſſe debet, ut notat in tertio Æneid. Seruius. licet Iuuenalis in duodecimo ita ſcribat:

Sed procul extenſum petulans quatit hoſtia funem,
Tarpeio ſeruata Ioui, frontemq; coruſcat:
Quippe ferox uitulus templis maturus & aræ,
Spargendusq; mero, &c.

Et Iſidorus ab aliquibus uictimam uocatam tradit, quòd uincta ad aras ducebatur, ut ſuprà dictum eſt. Sed hoc ad ferociam uictimæ dictum eſt, dum duceretur: uel ut alij exponunt, referentes ad tempus ante ſacrificium, quo ligatæ fuerant. Scribit enim Seruius, in ratione ſacrorum, quod par eſt & animæ & corporis cauſa. nam plerunq; quæ non poſſunt circa animam, fiunt circa corpus: ut eſt ſoluere, uel ligare, cum non poſsit anima per ſe, ex cognatione poteſt. ergo Helenus apud Poetam benè,

Vittasq; reſoluit Sacrati capitis. Item illud,

Vnum exuta pedem uinclis in ueſte recincta.

Quoties quoque uictima reluctabatur, ut dixi ſuprà, oſtendebat

PP ſe im-

ſe improbari. unde aptè Vergilius in decimo, A

Et ſtatuam ante aras aurata, &c. & alibi,

Et ductus cornu ſtabit ſacer hircus ad aram. Lucanus,

Diſcuſſa fugit ab ara Taurus.

Hinc & Ammian. hiſt. libro XXXIIII. Abunde ratus poſt hæc Iulianus proſperitates ſimiles aduentare, complures hoſtias Marti parabat Vltori: & ex tauris pulcherrimis decem, ad hoc perductis, nondum aris admoti uoluntate ſua nouem procubuere triſtiſsimi: decimus uerò, qui diffractis uinculis lapſus, ægrè reductus eſt, mactatus ominoſa ſigna monſtrauit. Contrà uerò apud Senonas: nam lucum ſacrum uenerabantur, quem niſi uinculo ligatus ingredi nemo poterat. qui ſi fortè prolapſus corruiſſet, attolli minime licebat, ſed per humum reptare conueniebat. In Scythia quoq; Marti ſacrũ fieri ſolebat, in quo uictima primis pedibus ligata ad aram ſiſtebatur, cui laqueum collo injciebant, ac baculo circumducto ſtrangulabant, ſine precatione & uotis.

Sed & aqua in ſacris adhibebatur. nam & expurgari adeuntes ad ſacra ſolitos aquæ inſperſionibus legimus: in qua torrem ex altari, ubi rem diuinam feciſſent, prius extinxiſſent, quæ Chernips diceretur. Scribit Seruius in quarto Æneid. quòd qui ſuperis ſacrificabant, abluebantur. Vergilius, B

Donec me flumine uiuo Abluero.

Qui uerò deis inferis, aſpergebantur: ut illud,

Spargens rore leui, &c.

Aquam autem Romani de fonte Iuturnæ, qui circa Numicum labitur, in omnibus ſacris adhibebant, ut in XII. Seruius ſcribit, inſpergebantq;. Eam uerò aquam ſuper terram poſuiſſe, piaculum ac triſte omen erat. Ideo uas lato ore, & fundo anguſto, in quo hauriretur, ne ſtare poſſet, in ſacris adhibebant: quod uas, Donatus & Seruius futile uocant. & de eodem ita Lactantius lib. octauo Theb. Futile, inquit, uas eſt quoddam lato ore, fundo anguſto: quo utebantur in ſacris deæ Veſtę, quia aqua ad ſacra in terra non ponebatur: quod ſi factum eſſet, piaculum erat. unde excogitatũ eſt uas, quod ſtare non poſſet, ſed ſi poſitum eſſet, ſtatim funderetur. unde & homo commiſſa non retinens, futilis dicitur: & contrà non futilis, bonus conſilijs. Licet quidam eruditi, hoc uas cadum etiam & ſcyphũ dixerũt: illudq; manibus tenere oportebat, quòd quidem Flaminicæ uirgines ſacrorum miniſtræ, aut Veſtalium famulæ, & nonnunquam pueri flaminum miniſtri, quos Camillos appellabant, ut dictum eſt alibi, patrimi & matrimi omnes coronati tenebant manibus. Ex hac Iuturnæ aqua ægros curari, & bonæ ualetudini reſtitui, ex Varrone alibi recitaui. Apud Athenienſes uerò aqua ſumebatur

A batur ex Callirrhoe fonte, magnæ religionis in maximis ſacris, & ſponſalitijs cærimonijs: in quibus aliam adhibere, nephas habebatur. In Delij Apollinis templo præcipua aqua fuiſſe fertur, ſacrificantium uſui accõmoda: quam ad alios uſus hauſiſſe, magni criminis inſtar erat. Græci in ſacrificijs & expiaminibus, Eleutheri aquam frequentes adhibebant. Trœzenij, ex Hippocrene: Perſici reges ex Choaſpe, quam peregrè profecturi ſecum etiam ferebant: Arabum reges ex Euleo, qui ortus à Medis, præcipuo nitore fluit. Præ cæteris uerò Ægyptij, tanti Nili aquam fecere, ut cum hydria ad templum humeris ferebatur, omnes procumberent: & ſublatis manibus, deis gratias agerent, nimirũ cum & fluuium ipſum deum exiſtimarent, Iouẽ etiã ipſum appellantes, ut in Ioue traditum eſt. Ferunt & Babylonios reges ex Nilo & Iſtro aquas inter gazas condere aſſueuiſſe, ut hoc argumentũ ſuæ magnitudinis oſtenderent, cum per tot ſpacia terrarũ, totq́ inuias regiones aduеherent. Mox ſacerdos Romanus, lanea infula uelatus, & fronde coronatus, puraq́ ueſte indutus, arã manibus tenens (nam niſi manu teneretur, non litari putabatur) ſacra peragebat. Vergilius quarto Æneid.

Talibus orantem dictis, araſq́ tenentem
Audijt omnipotens. Idem libro ſexto,
B *Talibus orabat dictis, araſq́ tenebat.*

aram tamen tangere pellex, lege Numæ uetabatur: ſi tetigiſſet, ſolutis crinibus agnum cædere iubebatur, tum ſacerdos uerſus ad orientem, (matutinum quippe tempus ſacrificijs idoneum exiſtimabant antiqui: nam deos tunc aſsidere templis & matutinis ſalutationibus adeſſe opinabantur: Magorum Perſarum exemplo, quibus mos fuit primo ſemper diluculo deis canere hymnos, laudeſq́, Solemq́ oriẽtem uenerari) meditato & ſolenni precationis carmine, uerbis priſcis ex annaliũ uetuſtate erutis, numina & deos precatus, uota effundebat: quam precationem plerunq́ ter repetebat. Indi uerò & Gymnoſophiſtæ in meridie, & ubi multum diei proceſſerat, immolare deis ſolebant. Meridialem, inquit Feſtus, ueteres hoſtiam atram appellabant, quam meridie immolabant.

Triſmegiſtus Mercurius cenſuit, ut adorantes medio die ſe conuerterent ad auſtrum, occiduo ad occaſum: ſi uerò primùm oriretur Sol, in ortum. Fuit & Apollonij Tyanei opinio, ſummo diluculo cũ deis uerſari: procedente mox die, de deis loqui oportere. Moſes autem & Hebræi occidentem Solem ſpectare conſueuerunt. Alibi à me eſt obſeruatũ ex Græcis in Pindarum commentarijs, ad orientem deis ſacra fieri, heroibus uerò ad occidentẽ. Porphyrius quidem philoſophus, templorum ſtatuas & ingreſſus orientẽ ſpectare debere ſtatuit, uti adeuntes in occaſum conuerſi, & in ſimula-

crorum ora, id eſt, ἀντιπρόσωποι, preces effunderent. Lucianus A etiam templa condi ad ſolem orientem ueteres conſueuiſſe aſſerit. hinc Vitruuius libro quarto de ſacrarum ædium poſitione idem ſcribit, uti ædis ſignum quod erit in cella collocatum, ſpectet aduespertinam cœli regionem. Sed enim infula, quam dixi, ex lana alba & cocco fuit, inſtar faſciæ, plerunque lata, nonnunquam tortilis & rotunda: ex qua uittæ, quæ & Teniæ dicebãtur, hinc & inde diffluebant. Sanè piaculum incepto ſacro committebatur, ſi aliquo modo ſacrificium interrumperetur. quod Vergilius in tertio Æneid. de Heleno oſtendit, cum ait,

Ne qua inter ſanctos ignes in honore deorum,
Hoſtilis facies occurrat. Idem & octauo,
Audax quos rumpere Pallas
Sacra uetat, raptoque uolat telo.

Vbi Seruius: Cum ludi Circenſes Apollini celebrarentur, & Annibal annunciatus eſſet circa portam Collinam ingruere, omnes raptis armis concurrunt. reuerſi poſtea, cum piaculum formidarent, inuenerũt ſaltantem in circo ſenem quendam, qui cum interrogatus dixiſſet, ſe non interrupiſſe ſaltationem, ductum eſt hoc in prouerbiũ: Salua res eſt ſaltante ſene. quod tamen in tertio Æneid. nonnihil euariat: atque item Feſtus, qui ſenem illum Pomponiũ ap- B pellat. Porro & intermiſsione piaculum committebatur, quod alibi notaui, ut in eo Poetæ,

Annua quæ differre nefas.

ubi piaculum fieri ait intermiſsione anniuerſariorum. Sed ſacrificiorum reliqua afferamus.

Principium precationis à Iano & Veſta fieri ſolebat, quæ in omnibus ſacris pręcipua numina habebantur: de quibus ſuis locis abunde ſum locutus. In uotis enim nuncupandis perpetuam hi meruere pręfationem. Et de Iano quidem Fabius Pictor libro primo: Vinum, inquit, & far primus illos docuit Ianus, ad ſacrificia & religionem magis, quàm ad eſum & potum. primus enim aras & pomœria & ſacra docuit, & ob id illi in omni ſacrificio perpetua præfatio præmittitur, farque illi ac uinum primò prælibatur. Illos tamen qui ad aram Maximã ſacrũ faciebant, alium quàm Herculem deum aduocare non decebat. Cui uerò deo ſacrum fuerat conſtitutum, id moris fuit, ut poſt ipſum reliqui inuocarentur, ut uolentes & propitij uotis & precationib. adeſſent. Domitianus tamen Mineruam genitricem, & Ant. Heliogabalus ſuum deum præponi mandauerunt. In Peloponneſo Meliſſa nympha, quæ uſum mellis illis dediſſe credita eſt, in ſacrorum pręfatione adhibebatur. Sanè & cuique Deo ſua carmina, ſuæque precationes, quas ſacricola-

rum

A rum ſimplicitas nunc orationes & collectas uocat, inſtitutæ erant, quæ conceptis uerbis efferebantur,& ne quid prępoſterè fortaſſe diceretur, aliquis præire ſolitus fuit. id quod ex ſcriptoribus, & in primis Liuio ſæpe notauimus. Sanè alij aliter has preces offerebant,& propterea particulam aſcribam ex Arnobij libro ſecundo,aduerſus Gentes:Necq́, inquit,quod Magi ſpondent commendatitias habere preces,quibus emollitæ neſcio quę poteſtates,uias faciles præbeant,ad cœlum contendentibus ſubuolare:necq́ quod Hetruria libris in Acheronticis pollicetur,certorum animaliũ ſanguine numinibus certis dato diuinas animas fieri, & ab legibus mortalitatis abduci, &c. Qui hoc loco Acherontici libri, Aruntij dicuntur à Seruio,ut in Tagete dictum eſt. Precibus peractis, & ritè deis deprecatis, ſacerdos qui rem diuinã faciebat, ſe ad dexteram uoluere, & circumuertere ſolebat,manumq́, priore digito in dictum pollicem reſidente,ori admouere: deinde ſedere, uelut deis ratas preces habentibus.Galli uerò,ſe ad læuã uertere putarũt religioſius eſſe.Sed plura de hac in ſacris uertigine,in Symbolis Pythagoræ recitaui. Græci poſt effuſas preces, manus oſculabantur: quod honoris etiam gratia factitatum, apud Homerum & alios obſeruaui,id quod nunc eſt in frequenti non ſacrorum modò, ſed & profanorum etiam uſu. Certè & uictrices imperatorũ dexte

B ras milites deoſculari, ob fortia aliqua facinora ſolitos legimus. Illud præterea quocq́ annotaui Romanos factitaſſe, ut fanum aliquod prętereuntes, manum labris & ori admouerent, tanquam deos uenerarentur,quod Deo maximè ſilentium conueniat. Vinum antequam ſacrificulus ſimpullo circumferret, ut aſtantes pariter libarent,tum ſetas inter cornua uictimę manu exerptas,tanquã prima libamina in ignem mittebat.id quod & Vergilius non ignorauit,cum cecinit in ſexto Æneid.

Et ſummas carpens media inter cornua ſetas
Ignibus imponit ſacris.

Mox uictimarius obliquum cultrum ferreũ, oblongum, id eſt ſeceſpitam, à fronte ad caudã uictimæ ducere,& ſe ad orientẽ uertere ſolebat,quod in ſacrificio habebãt primũ.hinc ait Verg.in XII,

Illi ad ſurgentis conuerſi lumina ſolis,
Dant fruges manibus ſalſas,& tempora ferro
Summa notant pecudum,paterisq́ altaria libant:

& cætera, quæ cum ſumma ſacri cærimonia à Poeta dicuntur.Eſt autem ſeceſpita, gladius manubrio eburneo rotundo ſolido, iuncto ad capulum auro argẽtocq́,fixus clauis æneis, ęre Cyprio,quo flamines, flaminisq́ uirgines, pontificesq́ ad ſacrificia utebantur.

Suet.in Tib.Nam & inter pontifices ſacrificanti ſimul, pro ſeceſpi- A
ta plumbeum cultrum ſubijciendum curauit.Dicta autem ſeceſpi-ta,à ſecando:auctor Feſtus. Hinc etiã ſeciuum libum dictum fuit, quod eodem teſte,ſeceſpita ſecaretur. Alij ſeceſpitam ſecurim,alij dolabram æneam & cultellum putauere. quin & ſcena ſecuris, an dolabra fuerit,ambigitur:quam Cincius in lib.qui eſt de uerbis priſcis, dolabram dixit pontificiam. Liuius in Lydio: Corruit quaſi ictus ſcena,haud multo ſecus. quibus uerbis uidetur ſcena & ſeceſpita eadem fermè eſſe,niſi codices mẽtiantur. Erat apud Delphos hoc in more,ut cultro quo deis immolabant, de nocentibus etiam ſupplicium ſumerent.Perſæ & Cappadoces non gladio,ſed ſtipite hoſtias mactabant.Romani etiam interdum malleo. Apud Homerum etiam querno trunco.adeò uaria ſacrificandi religio fuit gentibus. Quod uerò ſuprà primum in ſacrificio haberi diximus, id ita intelligebamus:primam ſacrificij partem fuiſſe deis libare,ſecundam immolare,tertiam reddere,quartam litare. Sanè nec hoc loco prętereundum eſt,libare & litare uerba eſſe ſacrorũ, & utrunque à Græcis deſumptum, à λείβω uidelicet, & λιτομεῖν. his tamen ut latini noſtri ſunt uſi, in hoc differunt, quod libare, utcunque ſacrificare eſt,immo leuiter & modeſtè tangere, ut ferè in ſacrificijs ſolemus.hinc & ad alia transfertur. Vergilius,

Oſcula libauit natæ. B

Litare uerò eſt ritè ſacrificare,& impetrare:id quod ex auctoribus facilè colligimus. Plinius lib. octauo de uitulo: Quamobrem, inquit, uictimarum probatio in uitulo, ut articulum ſuffraginis contingat,breuiore non litat. Hoc quoque notatum, uitulos ad aras humeris hominum illatos non ferè litare,ſicut nec claudicante, nec aliena hoſtia deos placari,nec trahere ſe ab aris. Suet. Tranquillus in Cæſare: Dein pluribus hoſtijs cæſis cum litare non poſſet, introijt curiam ſpreta religione. Vergilius,

Sacriſque litatis Indulge hoſpitio.

Lucanus Hetruſcum Aruntem inducit:

Neque enim tibi ſumme litauit
Iupiter hoc ſacrum. Martialis,

Non quæcunque cadit hoſtia cæſa litat.

Plautus in Pœn. Si Hercule iſtuc unquam factum eſt, tum me Iupiter faciat,ut ſemper ſacrificem, nec unquam litem. Nihil enim ſacris mancum,ut antè dictum eſt, nihil monſtroſum conueniebat. nam ſi uiſcera pallere,tetriſque maculis ſuffuſa apparuiſſent, ſi iecur tabidum, ſi pulmonum fibræ defuiſſent, ſi ſine corde uel præcordijs uictima, non litandum ueteres gentium ſacerdotes exiſtimarunt.

A runt. Hinc ſuccidaneæ hoſtiæ, de quibus iam actum eſt: unde & litatio dicta, & perlito uerbum. T. Liuius libro primo, V. Decad. Quòd caput iecinori defuiſſet, tribus bubus perlitaſſe nequiuit, ſenatus maioribus hoſtijs uſque ad litationem ſacrificari iuſsit. Præter libo & lito, ſunt & alia uerba, quibus in ſacris ueteres utebantur: ut lego, unde & lectæ hoſtiæ. quod & ideo Seruius ait uerbum eſſe ſacrorum: & immolo, à mola, qua hoſtia inſpergebatur, ut iam dictum: & ſimiliter macto, & adoleo. Operor item eſt uerbum ſacrorum, unde operata iuuentus à Vergilio, & operatus in herbis. Sunt & alia penè innumerabilia: ſed nos potius de Sacrificijs ſermonem cœptum continuemus. In quocunque ſacro id fieri mos fuit, ut faces adhiberentur ex tedæ ligno, quas faces niſi mares ferre fas fuit, aliàs neminem: & igne accenſo ſuper aras (neque enim ſine igne ullum ſacrificium fieri licebat) tum uictimam immolare ſuccinctos miniſtros ſacerdos iubebat: qui uictimarij & cultrarij à nonnullis, & popæ dicti ſunt. Quidam & agones uocant. Lactantius in quarto Theb. Sacerdotum, inquit, conſuetudo talis eſt, ut aut ipſi percutiant uictimas, & Agones appellantur: aut ſic tenentes cultrum, alter impingat. ideo dicit Statius,

In uulnus cecidere greges.

Quin & uictimatores dicuntur: de quibus Vergilius,

B *Supponunt alij cultros.*

Hi autem uictimam ſupra uerticem, plerunque infra iugulum feriebant, idq; pro dei uel animalis ratione. Indi quidem non iugulare, ſed precluſo ſpiritu uictimam necare aſſueuerunt, ne quid de ſacro deperiret, ne'ue quid mancum deo offerre uiderentur. Græcis autem id moris fuit, ut in primo Apollonij interpretes docent, ſi cœleſtibus deis uictimam immolarent, ſic hoſtiæ caput ſtatuere, ut cœlum ſpectaret: ſi uerò inferis, ut deſpiceret terram. Porrò miniſtris quidẽ, niſi iuſsi eſſent, mactare non licebat. ideo ſuccincti nutum imperium'ue expectantes, Agon', id eſt Ago'ne, dicebant. Seneca libro tertio Partitionum: Belle, inquit, deridebat hæc Aſinius Pollio: Filius, inquit, ceruicem porrigat, carnifex manum porrigat: deinde reſpiciat ad patrem, & dicat, Agon': quod fieri ſolet in uictimis. hæc Seneca. Sed & Ouidius primo Faſtorum, pulchrè his uerſibus oſtendit:

Nominis eſſe poteſt ſuccinctus cauſa miniſter,
Hoſtia cœlitibus quo feriente cadit.
Qui calido ſtrictos tincturus ſanguine cultros,
Semper agat ne rogat, nec niſi iuſſus agit.
Pars quia non ueniant pecudes, ſed agantur, ab actu

PP 4 Nomen

Nomen Agonalem credit habere diem.
Vel quia præuiſos in aqua timet hoſtia cultros,
A pecoris lux eſt ipſa notata metu. A

hoc eſt, ἀπὸ τῆς ἀγωνίας. Varro quoque ab hac uoce Agon dictos ait dies Agonales. Succinctos etiam hos ait, unde & Agonalia, quæ ſtatiuæ feriæ fuerunt, quibus Iano V. Id. Ianuarij aries mactabatur. Sanè Agonia, quæ & Agonalia dicta fuere, ſacrificia fuerũt, quæ in Agonibus, id eſt montibus fiebãt. Agonus mons Quirinalis, & porta Agonenſis, porta Collina: Pompeius auctor. Varro à Salijs dici ait Agonia, qui Agonenſes dicerentur. Agonia quidem priora Ianuario menſe fiebant, altera uerò Aprili, ut oſtendimus in Faſtis. Porro & Agonius deus, præſes rebus agendis fuit, ut Feſtus docet. Sed quod uictimarij ſuccincti dicantur, prĝter iam dicta & Propertius innuit, cum ait,

Succinctiq; calent ad noua ſacra popæ.

Suet. in Caligula: Aſtãte, inquit, Caligula unus poparũ. Ælius Spartianus: Percuſsit hoſtiam popa, nomine Antonius. Tranſiuit & nomen hoc, ut ſacerdos quoq;, in nomen proprium. M. Cic. in oratione pro Milone, Licinij Popæ meminit. hæc & in antiquitatibus uidi, eiuſmodi popas uictimarios ſuccinctos: inter quos his diebus, unum peruetuſtum ex ære, quem è ruinis prope uiam Flaminiam B effoſſum oſtendit mihi Franciſcus Fantinus, noſtræ ciuitatis Canonicus. Apud Delphos Hoſioter is dicebatur, qui hoſtiam immolaret, ut Plut. ſcribit. Quinq; autẽ Hoſioteres ſacri erãt, & cum prophetis multa agebant, & ſimul ſacris operabantur, ſeq; ex Deucalionis genere ortos arbitrabantur. Nicolaus Damaſcenus in gentium Synagoga, quod & Stobæus repetit in Sermone de iuſtitia: In Pædalijs, inquit, gente Indica, non qui ſacerdos eſſet, ſed qui in præſentia haberetur prudentiſs. hoſtiam mactabat: nec à deis niſi iuſtitiam rogabat. Sed redeo ad inſtitutum. Interim cæſa uictima alij uaſa, ut cruorem exciperent, cadenti hoſtiæ ſupponebant, quæ proprie σφάγια dicebantur græcè: alij uictimam decoriabãt, aliáq; peragebant. mox aruſpex, flamen, aut ſacerdos cultro ferreo uiſcera & exta rimabatur, & extiſpiciũ fiebat, hoc eſt, per exta deos conſulebat, & an perlitatum eſſet attentè explorabat, & tunc exta reddi dicebantur, cum probata aræ ſupponebantur, ut notat Seruius. Vergilius ſecundo Georg.

Lancibus & pandis fumantia reddimus exta.

Sunt autem exta, quæ numero plurium tantũ dicuntur, licet & extum legatur apud auctores, Celſum & Plin. quę in uictimis interiora extant, ut cor, pulmo, lien, & iecur, quoniam ſuper interiora inteſtina extent. Plin. uno nomine præcordia dici exta, libro trigeſimo

Nat.

A Nat.hiſt.dixit.Feſtus:Exta(ait)dicta,quòd ea deis proſecetur,quę maxime extant,emineantq́;. Ab extis diuinationem etiam M. Cic. lib.ſecundo de Nat.deor.factam fuiſſe oſtendit. Idem & in primo de diuinat.hinc uocati extiſpices, diuinatores per exta, ac ſacerdotes. Idem Cic. ſecūdo de Diuinat. Artificioſa diuinationis illa ferè genera ponebas extiſpicum.Non.Marcellus Varronem citat:& licet plerę́q; nationes extiſpice & aruſpice uterentur, apud Galatas tamen non aruſpex, ſed philoſophus aderat, ſine quo apud eos ſacrum non fiebat.Luſitani,ut ſcribit Strabo in tertio,exta inſpectantes,nihil concidebant,ex lateribus fibras proſpiciebant,& contrectantes uentura coniectabant:ex inteſtinis quoq; hominum maximè captiuorum diuinationes captare ſolebant,ſagis uelantes.inde ubi plaga infligebatur,ab inteſtinis ſub aruſpice primùm ad hominis caſum uaticinabātur. Veteres quoq; Gręci hœdorum,agnorū, uitulorumq́; inſpectis inteſtinis, futura prędicabant.& hoc quidē Pauſ. Cyprij etiam ex ſuum inteſtinis & extis ariolabantur: ſolus Thraſyllus canum extis uaticinabatur, quod ex eius ſimulachro, quod in Olympia fuit, colligebatur, ad cuius humerum dextrum obrepere uidebatur muſtelus, & canis hoſtia bifariam ſectus, iecurq́; oſtendens penes ipſum iacebat. Obſeruabant & flammam aruſpices,quæ ex crematis uictimis edebatur, ut ſcribit Didymus.
B Item bilem,quomodo humorem eiacularetur. Veſicam præterea, ore lana colligato igni imponebant:& quo illa pacto diſrumperetur,& quam in partem lotium fudiſſet, adnotare conſueuere.Colligebātur porrò & ex hoſtiarum cruda, uaticinia.nam igni inflexa difficultatem rei indicabat,uel belli: extenſa & deorſum corruens, cladem futuram. Si uerò in altum erecta fuiſſet, uictoriæ indicia prę ſe ferebat.Scribit Lactantius in quinto Theb.comment.ſuper ea uerba,

Et in nullis ſpirat deus integer extis,

Fuit, inquit, quoddam in extis ſignum, quod Deus appellabatur: quod ſi integrum apparuiſſet, propitium numen oſtendebat: ſin uerò dimidium,iratum ſignificabat numen,aut certè non pręſens. hæc autem Proſecta exta dicebantur,ut idem ait Lactantius, cum reddebantur inſpecta.uerbo ſacrificantium uſus eſt poeta:particulæ enim minutæ membrorum omnium proſecta dicūtur in ſacris, quæ inferuntur aris.Lucanus:

Si pectora pleno
Sæpe dedi,laui calido proſecta cerebro. Statius,
Vbi aduerſo dederat proſecta tonanti.

Nonius uerò ait:Proſecta, exta quæ aris dabātur,ex fibris pecudū diſſecta.Licinius Macer in Ornithogonia,

Vulga-

Vulgari toſta uapore,
Cum uirgis proſecta ferunt.
Val. Flaccus tertio Argonaut.
Tunc piceæ mactantur oues, proſectaq́; partim
Pectora per medios, partim gerit obuius Idmon.

Hæ quidem ſacrificiorum particulæ uidentur etiã pręſiciæ, à præſecando dici. de quibus Arnobius lib. ſeptimo, ridens antiquorum ſuperſtitioſa ſacrificia, his uerbis agit: Quòd ſi omnes has partes, quas pręſicias dicitis, accipere dei amant, ſuntq́ illis gratæ, uel uoluptatis alicuius, uel dulcedinis ſenſu, &c. Sed præſtat hoc loco pleraq́ eiuſmodi nomina uſurpata in gentium ſacris ſemel cõmemorare, quæ idem Arnobius his uerbis colligit. nam cum de totis & integris uictimis egiſſet, ridens: Quid, inquit, ſibi reliqua hæc uolunt, Magorum cohærentia diſciplinis, quæ in ſacrorum reconditis legibus pontificalia reſtituêre myſteria, & rebus inſeruere diuinis? Quid, inquam, ſibi hæc uolunt, Apexabo, iſsicia, ſilicernia, longauo, quæ ſunt nomina & farciminũ genera, hircino alia ſanguine, comminutis alia inculcata pulmonibus? quid tędæ, quid nęniæ, quid offæ? non uulgi, ſed quibus eſt nomen appellatioq́ penitæ: ex quibus quod primũ eſt, in exiguas aruina eſt miculas, at illa minutim inſecta de more: quod in ſecundo ſitum eſt, inteſtini eſt porrectio, per quã proluuies editur, ſuccis perexiccata uitalibus? offa autem penita eſt, cum particula uiſceris cauda pecoris amputata. quid polimnia, quid omenta, quid palaſea, ſiue ut quidam cognominant, plaſea? ex quibus eſt nomen omenti pars quædam, quo receptacula uentrium circumretita finiuntur. Vobis cauda eſt, plaſea ſiligine & ſanguine delibuta. Polimnia porrò ſunt ea, quæ nos proles uerecundius dicimus, à uulgaribus autem aſſolent cognomine teſtium nuncupari. Quid fitilla, quid frumen, quid africia, quid gratilla, catumeum, conſpoliũ, cucubula? ex quibus duo quæ prima ſunt, pultium nomina, ſed genere & qualitate diuerſa: ſeries uerò quæ ſequitur, liborum ſignificantias continet. & ipſis enim non eſt una, eademq́ formatio: nõ enim placet carnem ſtrebulam nominare, quæ taurorum è coxendicibus demitur, pulpamenta non aſſa, quæ in uerubus exta ſunt, animata prius & torrefacta carbonibus: non ſalſamina denique, quæ ſunt una commixtio, quadrimis copulata de frugibus: non ſimiliter fendicas, quæ & ipſæ ſunt diræ, quas plebis oratio illa ſolet, cum eloquitur, nuncupare: non ratione eadem ĕrumnãs, quæ ſunt prima in gurgulionibus capita, quæ deijcere cibos & referre naturæ ſtruminatoribus, ſæculis, non magmenta, non augmina, non mille ſpecies uelamen ſanguinũ, uel fitillarũ, quibus nomina indidiſtis obſcura, uulgoq́

ut

A ut eſſent auguſtiora feciſtis. Idē paulo pòſt: Quæ cauſa, quæ ratio eſt, ut caro ſtrebula ſeparatim, ruma, cauda, & plaſea ſeparatim, irę ſolæ, nomenq́ ſolū augmentorū adijciatˀ in cauſam? Tum ſubiūgit exclamās: O deorū magnitudo mirabilis. ô nullis hominū cōprehē ſa, nullis intellecta naturis: ſiquidē, ut proſint, teſticulis pecudū redimuntˀ, & rumis: neq́ prius iras atq́ animos ponūt, niſi ſibi adolę ri paratas conſpexerint nænias, offasq́ redēptas. hactenus ex Arnobio. Ad reliqua ſacrorum redeo. Sanè ars aruſpicina hoc etiam habebat, ut & thuris motus, & crepitus, & fumi agitatio & flexus, aruſpex ipſe colligeret: quoniam hæc primum ſigna aut teſtabantur extorum promiſsis, ſi bona fuiſſent: aut ſi contrà, refringebantur, ut teſtatur liber de Thuris ſignis. hæc Lactantius in quarto Theb. Illud etiam obſeruandum, quod pluribus contendit Arnobius, thus in ſacris non eſſe rem uetuſtam, ſed nouellam. nam neque, ait, temporibus (ut perhibetur) heroicis quid'nam eſſet thus ſcitum eſt, neque genitrix & mater ſuperſtitionis Hetruria opinionem eius nouit, aut famam. Mox neque Romulum nouiſſe, neque Numam, oſtendit: quòd ex Apuleio ipſe etiam alibi docui. Extis porro inſpectis, ex omni uiſcere & membro primitias partesq́ deſectas farina farris inuoluêre, & in calathis ſacrificanti B offerebant: & tunc hoſtia perfecta dicebatur. Has ſacerdos aris imponens accenſis, igne comburebat. hoc enim in omni ſacrificio ſeruabatur, ut de ſingulis oblatis, aut deo immolatis particulas tanquam libamina adolerent: in ignem mittebant, addito igni thurę & coſto, alijsq́ odoramentis, prout ſacrum ferebat, & ritus. Illud etiam notauimus, quòd in maritimis ſacrificijs exta in fluctus iactabantur. unde illud,

Porricit in fluctus. Silius in XVII,

Cui numen pelagi placauerat hoſtia taurus,
Iactaq́ cæruleis innabant fluctibus exta.

Sanè exta ueru aſſa apponebantur. At uerò arietis, non ueru cocta, ſed elixa in olla apponebantur, aliàs ritu prępoſtero ſacrum peractū cenſebatur. Varro de Ling. latina: Hæc ſunt, ait, quorum in ſacrificijs exta in ueru coquuntˀ, quas & Actius ſcribit, & in Pontificijs libris uidemus. Scribit Arnobius in ſecundo, ubi de cærimoniarum mutatione agit: Cum, inquit, Romulo Pompilioq́ regnātibus, percocta planè ac madida cremarētur deis exta, nōne rege ſub Tullo ſemicruda cæpiſtis, & leuiter cremata porricere priſca obſeruatione cōtempta? tantū Arnob. At uerò in hoſtijs eā dicabant Aruigē, quæ cornua habeat: quoniā is cui oui mari teſticuli dēpti, & ideo ut natura uerſa ueruex declinatˀ: ſed etiā coxas cū inguinibus cniſſa, quam & cniſſarion dicebant, id eſt adipe operientes

tes comburebant. κνίσσα enim propriè in ſacrificijs nidor, euapo- A
ratio & aruina dicitur. Hinc Lucianus de Sacrificijs, ἀναφερομένην κνίσσαν, id eſt inſurgentem nidorem, uel aſcendentem dixit: quod & κνισσάριον uocatur. cenſebatur enim hęc pars precioſa pręcipuè, & propter inceſſum, & quia inde ſemen genitale deducitur. Sic uictimarum quidem uiſcera, licet nunquam abluta, elixa per ſeſe fiebant: uinumq́ꝫ aris poſtea fundebatur, & tunc Porrici hoſtia dicebatur, de quo uerbo in ſacris uſurpato Macrobius in Sat. Ex quo emanauit illud, Inter cæſa & porrecta. M. Tullius ad Atticum: Ne quid, inquit, inter cæſa & porrecta, ut aiunt, oneris mihi addatur, aut temporis. meminit & Varro de Ling. lat. & ego de Annis menſibus, &c. & Eraſmus in prouerbijs. Ex reliquis autem hoſtiæ partibus ſeu membris cœnam apparabant, quibus qui ſacris interfuiſſent, ueſci licebat. De quibus ex legis præſcripto ad domeſticos portiunculam afferre, & impartiri fas fuit: extraneos adhibere nefas fuit, id quod & Hebræis præceptum erat. Veſcebantur uerò ſtantes cum panibus rotundis, in deorum honore adhibitis. nam in ſacris ædibus ſimul epulari & ſacrum fieri obſeruatum eſt: menſæ enim in templis ararum uicem præbebant. Sed quoniam niſi peracto ſacrificio eo ueſci licebat, illud ideo prouerbio iactatum eſt, Haud immolata ſacra ſæpe deuorat: in intemperantes, & uentri deditos. quales apud Hebræos fuere Heli filij, quo- B
rum nota eſt hiſtoria. At Ægyptij ſacerdotes immolata uictima caput abſcindebant, illudq́ꝫ diris & carminibus execrati, in flumen dejiciebant, cum ſolenni precatione, ut ſi quid aduerſi eis immineret, in caput illud redundaret. Sed plenius de omni hoc ſacrificandi ritu Aegyptiorum paulo pòſt agam. Apud Græcos ex cæſa uictima nonnunquam, capite & uentre excepto, cætera dabantur deis, lingua uerò præconibus. Deis, qui iucundi ab aliquibus, ab alijs placidi & mites latinè nuncupati ſunt, à græcis θεοὶ μειλίχιοι, ſacra nocturna fieri ſolebant apud Myoneã urbem in montis excelſi uertice, in quibus omnes hoſtiarum carnes ante ſolis exortum abſumi oportebat. Nunc & ex qua materia in ſacris ignis faciendus eſſet, aliquid dicendum eſt. Nam & in hoc religioſam uetuſtatem fuiſſe uidemus. In ſacris ignem ex olea, lauro, uel craſsioris corticis quercu, aut cuius caudex cauus fungoſusq́ꝫ foret, accendere, uel adolere nefas fuit. Hæc etenim ligna ominoſa ſunt, & deteſtata: quem ignem in ſacris ſubdita face accendebant, eum partim ex fumo quos globos uolueret, quantum'ue ſe attolleret, ut paulo antè dicebam: partim ex flamma, ſi lucidior, aut obtuſior, & qua ſpecie foret, ij qui Capnomantes dicebantur, plerunq́ꝫ obſeruabant. ſuperſtitioſum id quidem. Si
autem

A autem extincto & mortuo carbone ſacrificaretur, neglectæ religionis ſignum, & pernicioſum putabatur. Perſis ligna arida dempto cortice ſacrificio apponere mos fuit, oleumq́ꝫ ſuperfundere, & pinguem aruinam. Et hoc locupletius, ubi de Perſarum inſtituto ſeorſum agam. Elienſes alba populo in ſacris Iouis ſemper uſi fuere, ex quo Hercules Ioui ſacrificanti eam attulit. apud Siculos in colle Vulcanio iuxta ſtagnum, dum ſacrum fieret, ſarmentorum faſces ſuper aras ſua ſponte ignem concepiſſe, & nullo flante anhelitu incendium feciſſe fabulati ſunt. ſicut de Seleuco proditum eſt, qui cum Ioui in Pella uictimam immolaret, ligna aris impoſita ultro arſerunt: & de Egnatia nympha inter nymphas iam rettuli. Seruius in XII. Æneid. ſuper ea poetæ uerba,

Qui fœdera fulmine ſancit.

poſt alia, Certe (inquit) quia apud maiores aræ non incendebantur, ſed ignem diuinum precibus eliciebant, qui incendebant altaria. Vt minus mirum ſit, quod de Ioue Elicio legimus. Sanè & ad facienda fœdera, ut Seruius idem docet, aqua & ignis adhibebantur. Vnde & contrà, quos arcere uolebant à conſortio, eis aqua & igni interdicere ſolebant: id eſt rebus, quibus conſortia copulabantur. Sed & in captandis augurijs ſacerdotes prius & aruſpi-
B ces, qui nunc (inquit Plutarchus in Problem.) augures, luminaria ſemper aperta habere uoluerunt, nec operculo impoſito claudi. rationem pluribus ille & cauſam affert. Apud Scythas uerò, cum ſacrum Marti fieret, hoſtiarum carnes oſſibus ipſarum adurebantur. Luſitani ignitis lapidibus ſacrificiorum carnes coquere ſolebãt: ijdem ex immolata hoſtia, ut paulo antè dixi, nihil concidebant, ſed extis tantummodo perſpectis, uaticinabantur. Iaſides licet ex omni incenderent aras, ſpinas tamen aſparagi, aut ſtramina in ſacris cremare nefas habebant. Thiſetæ, & Argyni, oſſa uictimæ tantum in ignem mittebant, & deflagrabant, ipſi carnibus ueſcebantur. Sanè ſolebant partes de immolatis uictimis dare præſentibus, & abſentibus mittere, quæ μερίδες à Græcis dicebantur, & Miſſa interdum à Latinis. Strobula, inquit Feſtus, Vmbrorum lingua appellabantur partes carnium ſacrificatarum. Non hoc loco reticuerim, quod eſt ab Iſidoro proditum libro XI. Sacra ſpina eſt, inquit, una pars ſpinæ, quam græci ὀστοῦν ἱερὸν uocant, id eſt os ſacrum, quoniam primum infante concepto naſcitur, ideoq́ꝫ & hoſtia id primum deis ſuis dabatur, unde & ſacra ſpina dicitur. hæc ille. Apud Lacedæmonios in publica uiſceratione primi Reges fuere, quibus duplum quàm cæteris dabatur, priuilegioq́ꝫ honoris præter libamina immolatorum quoque animalium coria. Delphis id moris fuit, ut immolantes uictimas, excluſis cæteris, ueſcerentur, ad

quam extraneos admittere nefas erat: contrà in ſacris Hecates, qui A ſacrum fecerat, de ſacrificio ueſci non licebat, quod & Plutarchus in Sympoſiacis teſtatur. De cœna quæ huic deæ in triuijs apponebatur à gentibus, ſuo loco, hoc eſt in Hecate planè ſcripſi. In epulo Iouis, quod in Capitolio ſeptemuiri Epulonum celebrabant, Iupiter in lectulum, Iuno & Minerua in ſellas ad cœnam inuitabantur: ex quo illud colligit Valerius Maximus, quòd uiri antiquitus in lectulis duntaxat, mulieres uerò in ſellis diſcumberent. Porrò inter ueſcendum uictimarum carnes, laudes deis canere tam Latini quam Græci ſolebant, his quibus ſacrificium factum fuiſſet, quod apud Vergilium de Hercule diligenter obſeruatum uidemus. nam & pſallere in numerum, & hymnos canere, chorumq́ agere apud auctores ueteres conſueuiſſe annotamus: tum etiam ſaltantes à læua dextrorſum, mox à dextera læuorſum choream ducebant. Erant & diuerſa hymnorum genera, de quibus in primo de Poetica & poetarum hiſtoria Dialogo pluribus ægimus, quæ hic non eſt ut repetamus: illic enim ex græcis & latinis ſcriptoribus recenſuimus. Scribit Plutarchus, ſuo tempore Romanos peractis uotis deos deuenerari, & in templis ſedere ac permanere conſueuiſſe. Re demum diuina, & cærimonijs peractis, ſacerdos ILICET procla- B mabat, quaſi eos diceret iam abire licere, qui ſacris interfuiſſent. Græcis uerò & Ægyptijs id cõcinebatur, quod Apuleius oſtendit in ſua Metamorphoſi, λαοῖς ἄφεσις, hoc eſt populis miſſio. unde & noſtri, Miſſam hoſtiam eſſe concinunt. Atq; hactenus quidem de ſacrificijs in uniuerſum.

DE INFERORVM
SACRIFICIIS.

CAETERVM hac parte huius Syntagmatis de Inferorũ uictimis ac ſacrificijs agere propoſui, tametſi in noſtro de Sepulchralibus & uario ſepeliendi ritu pleraq; ſum complexus: Operis tamen ratio requirit, ne eam hoc loco intactam relinquamus. atq; ab hoc exordiar: Antiquorum fuiſſe ſententiam, uiuos ſuperorum deorum eſſe, mortuos ad deos Inferos pertinere. iuxta quam opinionem locutus eſt Poeta libro undecimo Æneid.

Nos iuuenem exanimem, & nil iam cœleſtibus ullis
Debentem, uano mœſti comitamur honore. & idem in XII,
Vos ò mihi manes
Eſte boni, quoniam ſuperis auerſa uoluntas.

Superis ſiquidẽ omnia deberi putabãt antiqui, donec uiuerẽt: ideo, quia

A quia (ut dicunt phyſici) cum homo naſcitur, ſortitur à Sole ſpiri-
tum, à Luna corpus, à Marte ſanguinem, à Mercurio ingenium, à
Ioue deſiderium, à Venere cupiditatem, à Saturno humorem, quę
omnia ſingulis extinctos reddere exiſtimabant. At nos hæc mitta-
mus, qui Deo tantū debemus quicquid ſumus: rideamusq́ꝫ has ſa-
pientum ineptias, & uanam religionem. Romanis conſuetudo
fuit, ut polluti funere, non ſacrificarent ſuperis. Si tamen continge-
ret, ut uno eodemq́ꝫ tempore & funeſtaretur quis, & cogeretur
dare operā ſacrificijs, laborabat ille, ut antè ſacra compleret, quàm
funus agnoſceret. Vnde & Horatius Puluillus in Capitolij dedica-
tione, cum ab inimicis filius extinctus nunciaretur, ait, Cadauer ſit:
nec uoluit funus agnoſcere, donec templum dicaſſet, ne ſacrum in-
termitteret. Iuxta quem morem & alias habemus hiſtorias. Sed &
poeta Maro ita Æneam inducit,

Aeneas, inquit, quanquam ſocijs dare tempus humandis
Præcipitant curæ, turbataq́ꝫ funere mens eſt,
Vota deûm primo uictor ſoluebat eoo. Quin etiam qui de pie-
tatis generibus ſcripſerunt, primum locum in ſepultura eſſe uolue-
B runt. Vnde cum pontificibus nefas eſſet cadauer uidere, magis ta-
men nefas fuit, ſi uiſum inſepultum reliquiſſent. Vnde etiam genus
ſepulturæ fuit, pulueris uel glebæ iniectio, ut in Sepulchralibus co-
pioſe rettuli. Verumenimuero iam ſacra defunctorum inſtituta
exponere exordiar. Scribunt interpretes Apollonij in primo Ar-
gon. cum ſepulchrum Dolopis Mercurij filij interpretantur, quòd
mortuis in occaſu ſolis iuſta peragebant, cœleſtibus uerò in ſolis or
tu: Entomaq́ꝫ mortuis iugulari, quibus capita amputarentur. alij ἔν-
τομα dicunt, quòd quę generare non poterant, mortuis ac inferis di
carentur: ueluti deis cœleſtibus, quæ eſſent cum teſticulis & colea-
ta: hoc eſt, ἄγονα τοῖς ἀγόνοις, ἔνορχα δὲ τοῖς οὐρανίοις. Itaq́ꝫ uictima-
rum capita ſtatuebant, ut ea in terrā conuerſa haberent. Sed iam
par eſt, ut ſacrum deis infernis apponam, quod à peritiſſimo ſacra-
rum cærimoniarum uate libro ſexto Æneid. deſcriptum eſt, ita e-
nim ille:

Quattuor hic primum nigrantes terga iuuencos
Conſtituit, frontiq́ꝫ inuergit uina ſacerdos,
Et ſummas carpens media inter cornua ſetas,
Ignibus imponit ſacris libamina, prima
Voce uocans Hecaten, cœloq́ꝫ hereboq́ꝫ potentem:
Supponunt alij cultros, tepidumq́ꝫ cruorem
Suſcipiunt pateris: ipſe atri uelleris agnam
Aeneas matri Emenidum, magnæq́ꝫ ſorori

Enſe ferit, ſterilemq́ tibi Proſerpina uaccam: A
Tum Stygio regi nocturnas inchoat aras,
Et ſolida imponit taurorum uiſcera flammis,
Pingue ſuperq́ oleum fundens ardentibus extis.

Atq́ hæc quidem poeta, in quibus illud in primis obſeruandum uidetur, ipſum poetam uſum eſſe ſummo artificio & uerborum proprietate. primùm atri coloris iuuencos, tum uina inuergit ex ritu ſacrorum: quippe fundo, uergo, & inuergo, uerba in ſacris fuerunt. de quibus ſic obſeruāt periti, ut Fundere, ſit ſupina manu libare, ut in quarto Æneid.

Media inter cornua fundit,

quod fiebat in ſacris ſuperûm: Vergere uerò, ſeu Inuergere, eſt conuerſa in ſiniſtram partem manu ita fundere, ut patera conuerteretur: quod in infernis fiebat, qua infuſione ſi uictima non ſtupuiſſet, apertè probabatur. Statius libro ſexto Theb.

Spumantesq́ mero pateræ uerguntur, & atri
Sanguinis, & rapti gratiſſima cymbia lactis.

Tum & illud etiam notandum, ex cærimoniarum inſtituto, quod ait, & ſummas ſetas inter uictimæ cornua carpſit, & igni impoſuit: quod etiam antè annotaui. Illud quoq́ nō prętereundum, quod B ait, Voce uocans Hecaten: quod propriè dictū eſt uoce, nō uerbo, & quibuſdam myſticis ſonis. nam in huiuſmodi ſacris uariè nomina inuocabantur, quod apertè Lucanus expreſſit: ut,

Latratus habet illa canum, gemitusq́ luporum,
Quod ſtrident, ululantq́ feræ, quod ſibilat anguis,
Exprimit & planctus, fractæq́ tonitrua nubis:
Tot rerum uox una fuit.

Sed & illud non ſimpliciter à Vergilio dictum, Supponunt cultros alij: ex eadem diſciplina prolatum eſt. nam dum uictimas cæderēt, ſeceſpitam, id eſt cultrum ſuperponebāt. ſicut & illud, Inchoat aras: quod, ut Seruius ait, uerbum ſacrorum fuit, et perficere denotabat.

Sanè in fine ſacrorum illud etiam dicere alta uoce ſolebant, SALVE AETERNVM, VALE AETERNVM. quod & poeta Vergilius in Pallantis funere Æneam protuliſſe ait,

Salue æternùm mihi maxime Palla,
Aeternúmq́ uale.

De quibus uerbis Varro in Logiſtoricis ait, ideo mortuis Salue & Vale dici, non quòd ualere, aut ſalui eſſe poſſint: ſed quòd ab ijs recedimus, eos amplius nunquam uiſuri. Hinc etiam ortum ait Seruius, ut etiam maledicti ſignificationem interdum Vale obtineant. ut Terentius, Valeant qui inter nos diſſidium uolunt: hoc eſt, ita à

A ita à nobis diſcedant, ut nunquam ad noſtrum reuertantur aſpectum. Ergo ea ratione Vale mortuis dicebatur, quaſi à nobis recedentibus. Porro & Statius lib. V. Theb. Archemori exequias deſcribit, qui item in quarto Tireſiam inducit ferale ſacrum facere. ita enim canit:

Tum fera cæruleis intexit cornua ſertis,
Ipſe manu tractans, notæq; in limine ſyluæ.
Principiò largos nouies tellure cauata,
Inclinat Bacchi latices, & munera uerni
Lactis, & Actæos hymbres, ſuadumq; cruorem,
Manibus aggeritur, quantum bibit arida tellus.
Trunca dehinc nemora aduoluit, mœſtusq; ſacerdos
Treis Hecatæ, totidemq; ſatis Acheronte nefaſto
Virginibus iubet eſſe focos. tibi rector Auerni,
Quanquam infoſſus humo, ſuperat tamen agger in aruis
Pineus, hunc iuxta cumulo minor ara profundæ
Erigitur Cereri, frondes atq; omne cupreſſus
Intexit plorata latus, iamq; ardua ferro
Signati capita, & frugum libamine puro
B *In uulnus cecidere greges.*

Quo loco Lactantius quædam his ſacris cõuenientia, quæ ipſe miſſa facio. Item quæ Silius Italicus libro XIII Punicorum, ubi Scipionem inducit ſimiliter patri apud Auernum huiuſmodi ferale ſacrũ peragere, Autonoe Grynea phœbade monente. Ita enim canit, ne Græcos nunc inculcem:

Inducit iuuenem, ferroq; cauare refoſſam
Ocyus urget humum, atq; arcanum murmur anhelans,
Ordine mactari pecudes iubet. acer operto
Ante omnes taurus regi: tum proxima diuæ
Cæditur Enneæ caſta ceruice iuuenca.
Inde tibi Alecto, tibi nunquam læta Megæra
Corpora lanigerûm procumbunt lecta bidentum,
Fundunt mella ſuper, Bacchiq; & lactis honorem. Sed iam ad alia, quæ dicenda reſtant, properemus.

Romæ in campo Martio Terenti locus fuit, ubi Ditis & Proſerpinæ ara fuit. locum quidam dictum uolunt, quòd ibi Tiberis tereret. Quin & ideo Tiberim ipſum Rumonem & Serram uocatum fuiſſe ait Seruius, quaſi ripas ruminãs & exedens. & in aliqua etiam urbis parte Tereotus dictus, eo quòd ripas terat. In hoc ergo loco

Inferis deis ſacra fiebant, & ludi à loco denominati Terentini inſti- A tuti, de quibus plura ſcripſi in noſtro de Annis & menſibus. cum enim multa portenta fierent, & murus & turris qui erant inter portam Collinam & Exquilinam, uel ut alij dicunt Gabiuſam, de cœlo tacta eſſent, ideóq́ decemuiri Sibyllinos libros adijſſent, & renũciatum eſſet, ut Diti patri & Proſerpinę ludi Terentini tribus noctibus in campo Martio fierent, & hoſtiæ furuæ immolarētur: Terentus, inquit Feſtus, locus fuit in campo Martio, quo in loco ara Ditis patris in terra occultabatur. hinc & ludi Terentini. Auſonius poeta,

Trina Terentino celebrata trinoctia ludo.

Stat. Papinius in Syluis,

Aut inſtaurati peccauerit ara Terenti.

De hac etiam ara Val. Max. & Cenſorinus, & alij. ad hanc ter annis ſingulis acceſſum placandis Manibus patêre, id'q́ ideo mundum patêre dicebatur, poſt ſcilicet Vulcanalia, & menſe octobri & nouembri: quod fuit tertio Kalend. ſeptemb. & quarto non. octobris, & tertio Idus nouemb. id quod etiam ex Feſto alibi recitaui. Cum autem in Italia humanis capitibus prius Ditem placarent, mox ab Her B cule moniti hominum ſimulachra pro uictimis dederunt. Obſeruatum quoq́ fuit, ut ſterilibus iuuencis & pecudibus, ac uino & melle, lacte & ſanguine Diti ſacra fierent. tametſi in inferijs uina Numæ lege libare uetitum fuerit aliquando, iuxta illud, Vino rogum ne reſpergito: Et aras quidem Inferorum, quę plerunq́ geminæ fuerunt & pares, quas nigris uittis aut cæruleis ornabant, & cupreſſo: cumq́ pecudes immolarent, ſpirantem cruorem in effoſſam terram mittere ſolebant, & uinum & lac & mel unà infundebant, ſeu potius (ut dictum eſt) inuergebant, uiſcera'q́ cæſæ uictimæ ter circum aras ducebant, igne accenſo. Hoc piaculari ſacro inferos euocari arbitrabantur. Inualuerat etiam mos, ut infernis deis ſacra facturi pares uictimas, easq́ ſiniſtra immolarent: & cum manes expiandi eſſent, pocula libarent, aut in ſepulchrum conuerſa manu inuergerent. In his ſacris litaſſe, piaculum fuit. Nigras, ut dictum eſt, hoſtias immolabant, & uina ſpargebant: quin etiam & uaſa in ignem immittere ſolebant, & uiſcera igni impoſita oleo conſpergebant, ut facilius cremarentur. Nam cum Diti ſacra exhibebant, omnia ſimul in eis abſumi & perdere uolebant. Ligna è ſepulchris eruta atro igni apponebant. Neque oriente luce ac ſole, ut deis ſuperis, ſed uel noctu, uel poſt meridiem, decreſcente die, hoſtiam mactare fas fuit, capite eius ita conſtituto, ut terram, non cœlum ſpectaret, quod & iam antè dictum eſt. Nec in huiuſmodi inferorum ſacris corpus abluebat, qui ſacrum peragebat: ſed lotione omiſ-

A ne omiſſa, ramo tantummodo leuiter inſpergebatur. Eſt Fabij Seruiliani Pontificis Maximi diſciplina traditum, ut atro die manibus parentare non liceret, ne infeſti Manes fierent: quia atro die nec Ianum, nec Veſtam præfari licebat. Fuit etiam illud parentationis genus à pontificibus ſancitum, quod fuit per iniectionem pulueris, aut glebæ, quo cadauer inhumatum expiabatur: qua de re ſuprà, & in Sepulchralibus abunde. quo loco & de Libitina & libitinarijs, deq; Epitymbia Venere, omniq; ſepeliendi ritu ſcripſimus: quæ inde, ſi uacat, repetenda ſunt. Fuerunt & apud Romanos defunctorum piamina, Februa appellata, quòd Sabinorum lingua februum purgamentum ſignificaret: uel, ut alij uolunt, à feruore, quoniam adolendo & flammis feruentibus fierent. Vnde & Februarius menſis, de quo abundè dixi in libro de Annis mẽſibus, &c. eo enim menſe populus februabatur, id eſt purgabatur. per XII enim dies februa celebrabantur: hisq; diebus pro impetranda mortuorum animabus quiete, omnis populus piaculis ſacrificijsq; circa ſepulchra accenſis facibus cæreisq; intentus erat. hæc Feſtus. Fuit & antiquis ſilicernium, ut Donatus ſcribit. Cœna & deis manibus inferebatur. uel quod eam ſilentes cernant B umbræ, id eſt umbræ poſſideant: uel quòd qui inferunt, cernant, ſed non deguſtent. nam de his quæ libantur inferis, quiſquis ederit, uel biberit, funeſtabatur: aliter licet Feſtus & Nonius tradant. hic quidem, funebre conuiuium ſilicernium ait: ille, farciminis genus, quo funeſta familia purgabatur. Silicernij meminit Terentius, Cecilius, & Varro. Legimus apud Eleos, Plutonis templum fuiſſe, quod ſemel tantum patefieri ſolebat: & quamuis pateret, nulli tamen introire licebat. Sicyonij quoque ſemel quotannis Eumenidum, propè Aſopum fluuium, diem & ſacrum peragebant. Ad hæc & Græcis id moris fuit, ut paucis à morte diebus feralia ſacra impenderent. idq; obſeruatum, ut corpore reliquo cremato, plerunque digitum, membrum'ue, aut capillos ſeponerent, quibus tanquam cadaueri iuſta perſoluerent, ac parentarent. Fuit & ἐγκνισμα apud Argiuos ſacrificij genus, quod defunctis exhibebatur. nam cum aliquis cognatorum, aut familiarium defunctus fuiſſet, ſtatim poſt luctum Apollini ſacrificabant; poſt uerò trigeſimum diem Mercurio. mortuorum enim corpora ut à Tellure, ſic animas à Mercurio ſuſcipi putabant. Apollinis autem ſacerdoti hordeum dantes, carnem pro eodem accipiebant, ignemq; quaſi pollutum extinguentes, & rurſus accendentes, carnem coquebant: quod ſacrum Encniſma appellabant. Plutarchus auctor in Prob. Philoſtratus in heroicis, in Neptolemo ſacrũ et inferias ſcribit, quas Theſſali ad Achillis ſepulchrum peragebant: quas ut legas moneo.

Ego, ne in immenſum creſcat Opus, huiuſcemodi multa prætereo, A & præcipuè ex poetis, Homero, Apollonio, alijs. Porrò uaria ac diuerſa parentationum genera apud diuerſas nationes fuere, ut copioſè oſtendi in Sepulchralibus. Hic addã, quæ in illo nos tum præteriere. Platæenſes manibus peremptorum ciuium dabant inferias, præcedente tibicine, uehicula lauro & myrto fuſca cum coronis ſequebantur, tum lactis uini & olei libationes ſuccedebant. mox Princeps indutus purpuram, ſeruis eiectis, taurum ante pyram immolabat: Iouemq́ ac Mercurium deueneratus, eorum matres qui pro patria occubuiſſent, ad cœnæ epulas conuocabat, cratere libans uinum, idq́ ſe defunctorum Manibus propinare affirmabat, atq; ita apud eos fiebat expiatio. Longior ſim, ſi in perſoluẽdis inferijs funerum propria cuiuſq; nationis aut gentis inſtituta, cærimoniasq́ perſequi uelim. Lemuria, quæ ab aliquibus Lemuralia dicuntur, Romani deis inferis inſtituerunt, ad placandos in primis Remi manes. Vnde & quidã Lemuria, quaſi Remuria dicta putauere, ut ait Porphyrion. Sed ipſe de Lemuribus in Dæmonum Syntagmate diſſerui. Nunc id tantũ addam, quòd dum celebrabant inferię, deorum ædes clauſæ iacebant. In Lemuralibus quidem fabam noctu iacere ſolebant, Lemures ſe ex domo eijcere clamantes: quam tamen fabam nigram eſſe oportebat, ipſamq́ lotis manibus & pede nudo B per ora uerſare, & poſt terga reijcere, ærisq́ tinnitũ facere, utq; Lemures fabis redempti domo abirent, nouies orare: idq́ Maio menſe tribus noctibus fieri, donec ſolutis religione animis, Manes expiatos ducerent. In parentalibus aſſumere fabas, uſus obtinuit: ſicut in peruigilijs cicer, & ad ferales cœnas, lentesq́ & offas ad ſepulchra illorũ ferre, quibus parentare ius erat, quæ & feralia à ferendis epulis dicta putantur, ut ait Feſtus: ſeu à ferendis pecudibus, quas in defunctorum ſepulchris ſuper nuda ſilice apponebant. in his cœnis præter legumina & apium quoque apponi ſolitum obſeruaui, quòd contra ebrietatem facere exiſtimetur. Ouidius certè oſtendit ſacra feralia & parentalia non multum precioſa requirere, ita enim ait:

Eſt honor & tumulis animas placare paternas,
Paruaq́; in extructas munera ferre pyras.
Parua petunt Manes, pietas pro diuite grata eſt
Munere, non auidos Styx habet ima deos.
Tegula porrectis ſatis eſt uallata coronis,
Et ſparſæ fruges, paruaq́; mica ſalis.
Inq́; mero mollita Ceres, uiolæq́; ſolutæ,
Hæc habeat media teſta relicta uia. Et idem mox:

Hanc

A *Hanc quia iuſta ferunt dixere Feralia lucem,*
Vltima placandis Manibus illa dies.

Sed quoniã feralia prima breui hoc loco effertur, ego piaculare poſui eo libentius, quòd bene doctus amicus aſſeruit codicẽ ſe uidiſſe, qui ita habet. Præterea in funeralibus libatio duabus rebus expediebatur, ut ſcribunt Lactantius & Seruius. unde Vergilius ait,
Duo lacte nouo, duo ſanguine ſacro:
quod alterum eorum alimonium ſit uitę retinendę, alterum uirium continendarum, quia uita hominum his rebus uiuatur. eamq́ꝫ propterea ſepulturæ cõmendare ſolebant, ut ſocietate parta curationis lucis amiſſæ poſteritas defectionis honoretur. Vnde & flores ſparguntur in honorem mortuorum. Vergilius,
Purpureos ſpargam flores.
Quin & defunctorum umbris, coronis, frugibus ſparſis, micis ſalis, uino, uiolis, & floribus, ut etiam Ouidius in Faſt. teſtatur: ſed et epulis, ut dictum eſt.

His à me ſic expoſitis, uideor operæprecium facturus, ſi ſeorſum aliqua aſcripſero, ut quàm uariæ fuerint & diuerſæ gentiũ cærimoniæ in ſuis placandis & adorãdis numinibus, intelligas. Atqꝫ ab Æ-
B gyptijs exordiar: de noſtris enim, id eſt Chriſtianorũ, & de Hebręorum ſacrificijs, à principio libri ſum profeſſus, me nihil niſi parergôs allaturum.

Igitur Ægyptiorũ mos fuit, antiſtitem in ſuis ſacris Pontificẽ habere, apud quem reliqui ſacerdotes initiarẽtur, non ſigillatim cuiqꝫ deorum quos Ægyptus colebat, ſed ſimul & gregatim. primus uero eorum Pontifex dicebatur, quem penes ſumma fuit rerum ſacrarum. is ubi defunctus erat, in demortui loco filius ſurrogabatur. id quod etiam Hebræis diuina lege præceptum fuit. Ægyptij ergo ſacerdotes, cùm alias hoſtias, tum boues explorabãt, an eſſent idonei ad ſacrificia, qua lingua eſſent, quos pilos in cauda haberent, & alia inſuper quædã ſigna obſeruabãt, ut Herodotus ſcribit: quę ſi affuiſſent, et munda eſſent, cannabo alligabãt cornua, & ſphragitide terra ſigillum imprimebãt. alijs enim uictimis, niſi prius ſic ſignatis, in re diuina qui uterentur, pœna capitis tenebantur. Talem uerò ſacrificandi ritum habebãt. Pyra ante aram ſtatuebatur, in qua immolata hoſtia adolebatur: dein libato uino ſupra pecudem contra templum deo inuocato, cui ſacrum fiebat, & uictimę caput auferebant, illudqꝫ in forum deferebant. ubi ſi negociatores externi, in primisq́ꝫ Græci affuiſſent, illis uendebant: ſin minus, in flumen abijciebãt. caputqꝫ ipſum his potiſſimum uerbis execrabãtur: Si quid fortè eſſet, quod uel ſacrificãtibus, uel Ægypto nociturum eſſet, ut id omne in caput ipſum conuerteretur. hic quidem mos Ægyptiorum fuit, hic ritus,

ritus, ut de capite ſacrificatæ uictimæ ne ederent. Habebant & A
hoc inſtituti Ægyptij, ut ieiunarent, ut noſtri & Hebræi, pridie ce-
lebritatis, aut feſti, ἐν προεορτίῳ, ut græci dicunt: & ubi obdormiuiſ-
ſent, bouem immolabant, eamq́ corio exuebant, & tota aluo eua-
cuabant, & expurgabant: inteſtina intra uentrem cum adipe relin-
quebant, crura truncabant, & extremos lumbos armosq́ ac ceruí-
cem. his peractis, reliquum bouis corpus ſtipabant panibus puris,
& melle, & uua paſſa, & ficis & thure, myrrhaq́ & alijs odoramen-
tis. ubi hæc feciſſent, ac inferſiſſent, adolebant: multumq́ olei & uini
infundentes, ieiuni perſeuerantes antequam rem diuinam facerent,
dum adolebatur ſacrificium, uerberabantur omnes (qua de uerbe-
ratione ſtatim agam) poſtea epulabantur, & ex reliquijs dapes ſtrue-
bantur, proponebanturq́. Sciendum tamen, Ægyptios ex nulla a-
lia pecude ſacra feciſſe, præterquam ſue, boue, uacca, uitulo, & an-
ſere. Flagellatio uerò, ſeu uerberatio, quam Ægyptij facere poſt ſa-
crificium ſoliti fuerant, ab Herodoto libro ſecundo his fermè uer-
bis deſcribitur: In urbe, inquit, Buſiri, quem diem feſtum Iſidi a-
gant, ſuperius à me dictum eſt. Verberabantur enim poſt ſacrifi-
cium cuncti, ſanè multa hominum milia: qua autem cauſa uerberen- B
tur, non eſt mihi fas dicere. hæc Herodotus. Hoc ideo attuli, ut eam
flagellationem agnoſcas, quam hodie inter nos hi qui religioſi Mo-
nachi & confratres dicuntur, facere conſueuerunt, Diſciplinam ap-
pellantes: & ſimul ut Xenophanis phyſici dictum illud melius intel-
ligas, qui cum Ægyptios ita ſe uerberantes ac lugentes in ſuis his ſa-
cris uideret, dixit, Si deos hos eſſe creditis, quibus ſacra facitis, quid
lugetis? Sin autem eos homines putatis, quid eis rem diuinam faci-
tis? Sed & alia quæpiam de Ægyptiorũ ſacris Plutarchus in lib.
Iſid. & Oſirid. affert, quo loco multa, cur lineis ueſtibus uterētur in
ſacris, cur ieiunarent, cur & ſale abſtinerent: ne quæ Diod. & Iambli
chus ſcribunt, inculcem.

Agedum & quæ de Perſarum religione & deis proditum legi-
mus, perſtringamus. Perſæ nec ſtatuas, nec aras erigebant, nec tem-
pla, ut aliàs dixi. ſacrificabant uerò in loco aliquo excelſo, ut uide-
mus etiam Palæſtinos feciſſe: quod ex ſacra Iudæorum hiſtoria
cognoſcimus, & ut in Carmelo deo dictum eſt, ne hic multa conge-
ram. Cœlum Perſæ, ait Strabo, Iouem putabant: quem ut He-
rodotus & Origenes teſtantur, cœli circulum, uel gyrum uocabāt,
ut in Iouis Syntagmate oſtendi. Solem colebant, quē Mithran nun
cupabant: de quo quàm multa tradantur, in Apolline eſt à nobis re-
latum. Colebant item Lunam, et Venerem, & Ignem, & Tellurē, &
Ventos, & Aquā. ſacrificabāt inquā in loco aliquo excelſo, & mun-
do, cum imprecationibus, coronatāq́ hoſtiā mactabāt. cũ uerò Ma

gus,

Magus, qui ſacrificio præerat, membratim carnes in ſingulos quoſque diuiſiſſet, abibant omnes, nulla deis parte relicta: nonnihil hac in re à Græcis & Hebræis differentes, qui pro re & inſtituto aliquando totam uictimam adurebant, (quod noſtri à Græcis holocauſtum dicunt) & nonnunquam diſtribuebant, uel epulabantur, ut oſtenſum eſt. Sed illud ita Perſę agebant, quod deos exiſtimarent nihil præterea uelle, præter animæ hoſtiam. Aliqui, ut docet Strabo, præcordiorum partem igni imponebant. Sedenim igni & aquæ præſertim rem ſacram faciebant: igni quidem, arida ligna imponentes cortice adempto, & aruina ſuperinie cta, & adipe, deinde infuſo oleo ſuccendebant, nihil inſpirantes, ſed uentilantes: illud interea identidē repetentes, φαγέτω πῦρ κύριε. Quòd ſi quis inſpiraſſet, aut mortuum quicquā cœnum'ue in ſacrum ignem immiſiſſet, morte plectebatur. tanta adeò ueneratione ſacrum ignem proſequebantur. Aquæ uerò ſacra hoc modo peragebant. ad lacum, uel flumen, uel fontem accedebant, & ſcrobem faciebant, ibiq; hoſtiam iugulabant, cauentes ne quid proximè aquam ſanguine contingeretur: ac ſi id accideret, omnia polluerentur. poſtea immolatis carnibus ſuper myrto lauroq; impoſitis, eas Magi uirgis ſubtilibus cre-
B mabant, & imprecationibus quibuſdam factis, oleum lacte & melle mixtum inſpergebant, non in ignem, neq; in aquam, ſed ſuper terram: imprecationes per multum tempus faciebant, faſciculum uirgarum tenuium ex myrica tenentes. atq; hoc de Perſarum inſtitutis legi. Sedenim in Cappadocia, ubi maxima fuit magorum multitudo, qui ab igne Pyrethi uocabantur, & permulta Perſarum deorum fana, non cultro, ſed ſtipite quodam mactabant, tanquam malleo uerberantes. Fuerunt autem Pyrethia ſepta quædam ingentia, in quorum medio ara erat, in ea Magi cinerem multum & ignem inextinguibilem ſeruabant, quò quotidie ingreſſi imprecationes faciebant, per horam ferè ante ignem, uirgarum faſciculum tenentes, & τιάρας περικείμενοι πιλωτάς: hoc eſt, ut Gregor. Tifernas eſt interpretatus, Filtraceis infulis uelati, ex utraq; parte dependentibus, adeò ut uittæ labra contegerēt. hæc in Anaitidis & Amani delubris fiebant. nam & horum ibi delubra fuerāt: & Amani quidem ſtatua in pompa deducebatur. Atq; de his iam ſatis. Nec hoc loco mittemus ſacra quæ deæ Syriæ, ſeu illa Atergatis, ſeu Aſtarte, ſeu quæcunq; alia illa fuerit, quæ in Hieropoli urbe fiebant. Cum primū igitur uir quiſpiam illuc ueniſſet, caput & ſupercilia tondebat: mox ouem mactabat, & in fruſta concidens conuiuabatur. Ouis uellus humi ſternebat, & ſuper eo genibus flexis procumbēs, pedes & caput ſuo ipſius capite imponebat: & precibus petebat, ut ſacrificiū numini acceptū eſſet, ſeq; eis in poſterū maiora daturum pollicebatur. his

peractis,

peractis, caput & ſociorum coronabat, & proficiſcebatur, toto itinere frigida lauans & bibens, humiq́ cubans. neq́ lectum fas conſcendere, donec iter perfectum eſſet. Qui autem ita peregrinantur, à certis in urbibus aſſignatis hoſpitium aſſumebant: qui doctores ab Aſſyrijs uocabantur, quoniam omina & oracula illis interpretabantur. Addit & Lucianus alia quædam ſacra, & eorum ritus, quæ ridenda potius quàm referenda mihi uiſa ſunt. Tum & illud quoq́, omnes compungi & inuri notis quibuſdam, alios quidem in manus uolam, & in ceruice, alios ſtygmatis inuſtos, &c. quæ multa Lucianus refert. A

Quamuis in ſuperioribus, dum ſacrificandi ordinem in uniuerſum deſcripſimus, de omni fermè Romanorum cærimonia pro uirili attigimus: nihilominus nunc quoq́ uiſum eſt ſtudioſis talium rerum conducere, ſeorſumq́ eadem propè petere, & omiſſa quædam addere. Incipiam uerò ab hoc, quòd in pontificum libris cautum fuiſſe legimus, quod & M. Tullio uiſum fuit in libro ſecundo de Legibus repetere. hoc illud eſt: Ad diuos adeunto caſtè, pietatem adhibento, opes amouento: qui ſecus faxit, Deus ipſe uindex erit. Separatim nemo habeſſit deos, néue nouos: ſed ne aduenas, niſi publicè adſcitos, priuatim colunto. Conſtructa à patribus delubra habento. Lucos in agris habento: & Larum ſedes, ritus familiæ patrumq́ ſeruanto. Diuos, & eos qui cœleſtes ſemper habiti, colunto: & ollos, quos in cœlum merita uocauerint, Herculem, Liberum, Æſculapium, Caſtorem, Pollucem, Quirinum: aſt olla, propter quæ datur homini aſcenſus in cœlum, mentem, uirtutem, pietatem, fidem, earumq́ laudum delubra ſunto: Nec ulla uitiorum ſacra ſolennia obeunto. Ferijs iurgia amouento, eaſq́ in famulis operibus patratis habento. itaq́, ut ita cadat, in annuis anfractibus deſcriptum eſto. Certaſq́ fruges, certaſq́ baccas ſacerdotes publicè libāto. Hoc certis ſacrificijs ac diebus, itemq́ alios addes. Vbertatem lactis fœtuſq́ ſeruanto: idq́ ne committi poſſit ad eam rationem, curſus annuos ſacerdos finiunto: quęq́ cuiq́ diuo decorę grataq́ ſint hoſtiæ, prouidento. Diuiſq́ alijs alij ſacerdotes, omnibus pontifices, ſingulis flamines ſunto. Virgines Veſtales in urbe cuſtodiunto ignem foci publici ſempiternum. Quoq́ & priuatim, & publicè modo, rituq́ fiat, diſcunto ignari à publicis ſacerdotibus. Eorum autem genera ſunto duo: unum quod præſit cærimonijs & ſacris, alterum quod interpretetur fatidicorū & uatum effata incognita: cum Senatus populuſq́ aſciuerit, interpretes autem Iouis Opt. Max. publici augures ſignis & auſpicijs poſtea uidento, diſciplinam tenento. Sacerdotes uineta uirgetaq́, & ſalutem populi auguranto: Quiq́ agent rem duelli, quiq́ populare auſpicium præmonento, B

A mento, olliq; obtemperanto: Diuorumq; iras prouidento, ollisq; parento: Cœliq; fulgura regionibus ratis temperanto: urbemq; & agros, & templa liberata & effata habento. Quæq; augur iniuſta, nefaſta, uitioſa, dira defixerit, irrita infectaq; ſunto. Quiq; non paruerit, capitale eſto. Fœderum, pacis, belli, induciarum, oratores, fœciales, iudices ne ſunto. Bella, diſceptatio, prodigia, portenta ad Hetruſcos & aruſpices, ſi ſenatus iuſſerit, deferunto: Hetruriæq; principes diſciplinam docento. Quibus diuis creuerit, procuranto: ijdemq; fulgura atq; oſtenta pianto. Nocturna mulierum ſacrificia ne ſunto, præter olla quæ pro populo ritè fient: Ne'ue initianto, niſi ut aſſolet, Cereri græco ſacro. Sacrum commiſſum, quod neq; expiari poterit, impiè commiſſum eſt: quod expiari poterit, publici ſacerdotes expianto. Ludis publicis, quod ſine curriculo, & ſine certatione corporum fiat, popularem lætitiam in cantu & fidibus & tibijs moderanto, eamq; cum diuûm honore iungunto. Ex patrijs ritibus optima colunto, præter Ideæ matris famulos, eosq; iuſtis diebus, ne quis ſtipem cogito. Sacrum, ſacro'ue commendatum qui clepſerit, rapſeritq;, patricida eſto. Periurij pœna diuina, exitium: humana, dedecus. Inceſtum pontifices ſupre-
B mo ſupplicio ſanciunto. Impius ne audeto placare donis iram deorum. Sanctè uota reddunto. Pœna uiolati iuris eſto. Quocirca ne quis agrum conſecrato. Auri, argenti, eboris ſacrandi modus eſto. Sacra priuata perpetua manento. Deorum Manium iura ſancta ſunto. Hos leto dato diuos habento. ſumptũ in ollos, luctumq; minuunto. Et hactenus ex Pontificum lib. M. Cicero, ex quibus Romanæ religionis & cultus ſummam percipimus. Nihilominus ſeorſum alia ſubiungemus. Scribit ita Lactantius in tertio Commentariorum in Thebaid.

Primo inter, &c. Primò, inquit, eſt ſanguine libare, deinde immolare, tertiò reddere, quartò litare. Dionyſius uerò Alicarnaſſ. in ſeptimo Hiſtor. ita clarius: Poſt pompam, inquit, Coss. & ſacerdotes quibus licebat, & aruſpices, lotis manibus ſe ſacra & pura circumpurgantes aqua, fruges Cereales capitibus uictimarum inſpergentes, poſtea precibus uotisq; nuncupatis immolare miniſtros iubebant. Horum uerò alij quidem ſupra hoſtiam ſtantes, rectè tempora feriebant: alij cadentibus ſupponebãt ſphagidas, id eſt cultros. & poſt hæc eas excoriantes, & membratim diuidentes, primitias ex omni uiſcere, quos ex omni alio membro excipiebãt, quas farris farina inuoluentes afferebant ſacrificantibus in caniſtris, qui eas aris imponentes ſuccendebant, & uinum infundebant aduerſum purificata. Hæc fermè Dionyſ. qui & hæc ipſa propè eadem Græcorũ fuiſſe, ex Homero pluribus oſtendit. Sanè quoniã de ca

niſtro & hic & alibi in ſacris meminimus, ſciendum, quod in ipſo ſa A
crificio caniſtrum deferebatur cum hordeo, corona & cultro, & igne. id quod feſtiuè licet Ariſtophanes in Pacis fabula rideat, iuxta tamen ſacrorum ritum exequitur. Sed inſtitutū ſequamur. Igitur ab Ioue exordiemur.

Triumphantes Ioui Capitolino candidum taurum auratis cornibus mactabant. Seruius in decimo Æneid. ſuper ea Aſcanij facta Ioui uota,

Et ſtatuam ante aras aurata fronte iuuencum
Candentem, pariterq; caput cum matre ferentem. Iuuencum, inquit, ſecundum Romanas cærimonias dixit. Ioui enim de tauro non immolabatur, niſi cum triumphi nomine, de ſue, uel tauro fiebat: quod tamen ideo admiſſum fuit, quia non tantum Ioui, ſed alijs deis, qui bello prẹerant, ſacrificabatur. Hæc Seruius. hinc Iuuenalis,
Duc in Capitolia magnum,
Cretatumq; bouem. id eſt, album. Seneca in Medea,
Primus ſceptriferis colla tonantibus
Taurus celſa ferat tergora candido. Tonantibus, inquit, Ioui & B
Iunoni. Atteius Capito, antiquitatum diligentiſſ. ſcriptor: Ioui, inquit, tauro, uerre, ariete immolari non licet. Labeo libro LXXVIII affirmat, niſi Neptuno, Apollini & Marti taurum non immolari. Sed & principio anni Coſs. iniuges iuuencos mactabant, cum conſulatum inibant. Quot uerò idib. Idulis, hoc eſt, agna alba à Flamine Ioui, ut inquit Feſtus, cædebatur. Ouid.
Idibus alba Ioui grandior agna cadit. Kal. febr. Ioui tonanti bidens uictima fiebat: Idibus uerò Ianuarij, ueruex. Legi & qui Flaminis uxorem ſcribat, omnibus nundinis Ioui arietem mactaſſe. Prodigiali Ioui mola ſalſa & thure ſacrificabatur. Varia certe plerunq; uictima Ioui offerebatur, pro cognominis diuerſitate. aliter enim Elicio, aliter Fulminatori, uel Tonanti. Ioui præterea in ueſte candida ſacrificabatur.

Iunoni de tauro albo antiqui rem ſacram faciebant, ſed de iuuenca potius docti autumant. Seneca in Medea,
Lucinam niuei fœmina corporis intentata Iugo placet.
Id eſt, iniugis: ubi fœmina pro uacca ſumitur. ſic & Vergilius,
Vritq; uidendo Fœmina. Iuuenalis tamen,
Niueam Reginæ ducimus agnam, dixit. Sed & Ælianus ſcribit, quòd cum Samijs aurum furto ſublatum ouis inueniſſet, Mandrabulus Samius Iunoni ouem cōſecrauit. Pauo inſuper, & anſer huic deẹ dicati. De pauone fabula apud Ouid. in Met. & Athenæū. De anſere, T. Liuius in Capitolina obſidione, indicat. Tametſi Martia-

lis libro

A lis libro nono, Velium Domitiani comitē inducat, Marti anſerem uouiſſe: qua de re eius pulchrum legimus epigramma,

Dum comes Arctoi, etc. In omnibus etiā Kal. Regina ſacrorū, id eſt regis ſacrorum uxor, porcam uel agnam Iunoni immolabat: eidē mulieres Kal. Martijs flores & coronas offerebant. Caprotinæ etiam huic deæ dicatæ fuerunt, itemq́ caprificia ſacra ancillarum, de quibus antè planè bis actum eſt.

Neptuno Taurum nigrum ſacrificabant. Vergilius,

Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo. Homerus in Odyſſ. ταύρυς παμμέλανας, hoc eſt, tauros ualde nigros. quo loco interpres: Tauros, inquit, propter maris uiolentiā: nigros uerò, propter aquæ colorē, ex maris ꝓfundo. Idē ferè ſcribit Phurnutus, ut in Neptuno rettulimus. apud quē et illud legimus, καὶ θύυσι αὐτῷ ἀσφαλάκυς πολλαχοῦ: id eſt, Eidem deo ſacrificāt aſphalacos ubiq;. quidā talpas interpretati ſunt, quaſi quòd ἀσφαλῶς, tutò terræ fundamenta & ędificia cōſiſtere faceret, unde et Aſphalius ipſe cognominatus ſit, ut pluribus in Neptuno oſtēdi. Pindarus in Olymp. ταῦρον ἀργὸν illi aſcribit: quidā albū interpretant̄, propter maris ſpumas: alij non albū, ſed florentē, ſeu nitentē, aut procerū interpretant̄. Ego ue locē expono: nā & ſic canes cognominatos uidemus. Sed de hac uo

B ce cùm alibi, tum in Argiphonte Mercurio plura dixi. Quare quicunq́ Neptuno candidos tauros attribuunt, hi in ſacrificijs parum antiquitatis ſcij eſſe uidentur. Sanè & Pindari interpretes Neptuno nigros tauros mactari prodiderunt. Sed & Tempeſtati nigram pecudem Maro attribuit. ait enim,

Nigram hyemi pecudem, zephyris felicibus albam. Porrò & hoc in noſtris Nauigijs obſeruauimus, ueteres mare ingreſſuros, Neptuno & fluctibus ſacra feciſſe: & plerunq́ hoſtiā ipſam, nonnunq́ cruda exta proieciſſe. quod & Scipionem, cum nauim in Africā cōſcenſurus eſſet, feciſſe, teſtis eſt Liuius. Ridiculum eſt quod Baptiſta Leo ſcribit lib. ſeptimo, ex ſophiſta Ph. In Iſthmo ſolitos Neptuno & Soli formicas immolare.

Plutoni, hoc eſt Diti patri de nigra pecude rem diuinā faciebant, eidemq́ pocula mixta mero & lacte libabant. Tibullus:

Interea nigras pecudes promittite Diti,
Et niuei lactis pocula mixta mero. Horat. lib. ſecundo Carm.

Non ſi tricenis, quotquot eunt dies,
Amice places illachrymabilem
Plutona tauris. Vergilius in ſexto Æneid.

Tum Stygio regi nocturnas inchoat aras,
Et ſolida imponit taurorum uiſcera flammis,

Pingue ſuperq́; oleum fundens ardentibus extis. Obſeruant periti A ſacrorum,& cum his grammatici,quòd ſterilibus pecudibus,& iuuencis,ac uino,melle,lacte,ſanguine,Diti ſacra fieri ſunt ſolita:quanquam Numæ legibus deis inferis uina libare uetitum eſſet.ita enim ille ſtatuit: Vino rogũ ne reſpergito. Sed aliud eſt Diti rem ſacram facere,aliud rogum reſpergere.

Dionyſio,hoc eſt Baccho,hircum,ſeu caprum mactabant,quòd hoc animalis genus maximè uites rodat.unde illud eſt,

Vite caper morſa Bacchi mactatus ad aras
Dicitur ultoris,etc. Vergilius in Georg.ſecundo,
Baccho caper omnibus aris
Cæditur, & ueteres ineunt proſcenia ludi. & mox idem,
Ergo ritè ſuum Baccho dicemus honorem,
Carminibus patrijs,lanceſq́; & liba feremus,
Et ductus cornu ſtabit ſacer hircus ad aram,
Pinguiaq́; in uerubus torrebimus exta colurnis.
Hinc etiam Prudentius contra Symmachum,
His nunc promeritis Baccho caper omnibus aris
Cæditur,& uirides diſcindunt ore chelydros. Ouid.in Faſtis,
Rode caper uites: tamen hinc cum ſtabis ad aras, B
*In tua quod ſpargi cornua poſſit erit.*qua de re & græcum legimus Eueni carmen,quod an Ouidius æmulatus ſit,an græcus Euenus Ouidiũ,eruditi quidã ambigunt.Politianus tamen à græco latinum deſumptũ affirmat, nec tranſmarinã illã græci poetæ Venerẽ Ouidiũ attigiſſe. Euenũ poetã certè antiquiorẽ Ouidio,in Poetarũ hiſtoria receſui. Sed & Phurnutus hunc ſacrificãdi morẽ deſcribit, & interpretat.cũ in Attica agricolę utres diſpergere ſolerẽt, ſaltãtes inter eos:quẽ ritũ elegantiſſ.eſt in Georg. Vergilius executus. quæ celebritas ab utrib.ἀσκωλία dicebat,unde & uerbũ ἀσκωλιάζειν,qua de re in Mecœnatis uita in Hiſt.poetarum diſſerui.His addit Phurnutus,Phallos, & Phallogogia. Sedenim & Tibullus in VII primi lib.Eleg.de Bacchi & Oſiridis ſacris elegãtiſſimè luſit. Martio etiã menſe liba & mella Baccho offerebant, quod idẽ Tibullus oſtẽdit,
*Sic,*inquit,*uenias hodierne tibi dum thuris honores,*
Libaq́; Moſopio dulcia melle feras. Sanè æquè græcis ac latinis Trieterica Bacchi ſacra dicuntur,hoc eſt Triennalia. Ouid.
Ibat ut Aonio referens Trieterica Baccho. Idem in Metamorph.
Tempus erat,quo ſacra ſolent Trieterica Bacchi
Sithoniæ celebrare nurus,nox conſcia ſacris,
Nocte ſonat Rhodope tinnitibus æris acuti. & Vergilius,

Bacchatur,

A *Bacchatur, qualis commotis excita ſacris,*
Thyas, ubi audito ſtimulant Trieterica Baccho Orgia. & Statius,
Da Paruenium Trieteride multa Inſtaurare diem.

Apollo, qui & Phœbus à græcis & latinis, à Perſis Mithra dictus eſt, tauro in primis placabatur. unde poeta Vergilius,
Taurum Neptuno, taurum tibi pulcher Apollo. Ludis quoq; Apollinaribus à Romanis, ex carminũ Sibyllinorum religione boue aurato & capris duabus albis auratis, XVIII Auguſti placabat: & Latona, fœmina boue aurata, quod in hoc alibi planius dixi. Alij equo, hoc eſt, celerem deum celeri uictima, tradunt. Lactantius in primo. Ouid. in Faſtis,
Placat equo Perſis, radijs Hyperiona cinctum. Scribit Strabo lib. XI, ubi de Maſſagetis loquitur: Ab ijs ait ſolis uictimam equum mactari. Herodotus etiam à Scythis idem fieri tradit. Philoſtratus uerò in Heroicis, refert Palamedẽ græcis præcepiſſe, ut orienti Soli candidum equum mactarent. Parrhaſij tamen in Arcadia Apollini Epicurio, id eſt auxiliari, aprum ſacrificabant: Apollini Pythio, Pæani, & Agyieo, pro reconciliatione patris & filij, ſacrificium facit Ariſtophanes in Veſpis: quod fabuloſè licet, ex ritu tamẽ ſacrorum
B deſcriptum eſt.

Æſculapio de capra res diuina in primis fiebat, quoniã capra nunquam ſine febre eſſe dicitur: ſalutis uerò deus Æſculapius. Sed & gallus illi immolabatur, ut eſt alibi à me dictum. Sunt qui gallinas ſcribant, & has quidem roſtro nigro, nigriſq; pedibus, & digitis imparibus. Si enim luteo eſſent roſtro, uel pedibus, impuræ putabantur ab aruſpicibus. Et quanquam in ſymbolo Pythagorę, quod eſt, Gallum nutrias, ne tamen ſacrifices, pleraq; attuli de galli gallinacei ſacris: hic tamen quædam, quæ me illic præterierant, ex uaria lectione collecta, aſcripſi. Non tantũ ergo gallus Æſculapio dicatus fuit, & Marti, & Nocti, ſed & Ioui, Cybeli, & Menſi interdum. Eſt & apud Plut. in lib. Iſid. & Oſiridis, ubi de Anubi agit, & Hermanubi: Ad hunc, inquit, inferiora, ſicut ad illum ſuperiora pertinent: quapropter illi candidũ gallum, huic croceũ immolant. Sed Pyrrhus quoq; rex, cum ſplene laborantibus mederetur, albo gallo ſacrum peragebat. Porro non modo Ariſtophanes in Pluto, quo modo ſacra fierent, & ſanarentur ægroti in tẽplo Æſculapij, docet, ſed & Philoſtratus in uita Apollonij Tyanei, & alij pleriq;.

Mercurio, ut alijs deis, cętera immolabãtur: ſed lingua ei dicabat. nam ut in cõmentarijs in Apolloniũ Rhod. legimus, antiquis mos fuit, ut cum cubitũ irent, uinũ libarent, & uictimarũ linguas Mercurio ſacrificarent. idq; naturali ratione factum aiunt: quandoquidem Hermes, id eſt Mercurius, ſermo putabatur, cuius ſit organum ac

inſtrumentũ lingua, quæ decẽter Mercurio, dum ſomnus inſtaret, A ſacrificabatur: quin & ipſe ſomni deus credebatur, ut in eius dei deſcriptione plenius oſtenſum eſt. Huiuſce ritus meminit Apollonius in primo Argon. quin & Homerus ait, γλώσσας ἐν πυρὶ βάλλον, id eſt, linguas in igne iaciebant. Direchidas autem hiſtoriam affert de Alcathoo Pelopis, qui ob necem Chryſippi ex Megaris aufugit, & cum leone certare contigit, linguamq́ue eius conſecrare. Sed & Philochorus in libro περὶ θυσιῶν, linguas ait optimam eſſe corporis partem. Hinc & Homerus dixit, ἀλλ᾽ ἄγε τέμνετε γλώσσας, ſed age cædite linguas, præco: quod eſt, linguis fauete. Maiæ, quæ Mercurij mater fuiſſe perhibetur, Romani menſe Maio ſuem prægnantem immolabant.

Vulcano cum ſacrum fiebat, omnia igne abſumebantur: id quod Proteruiam dicebant, ut alibi planè oſtendi. Nam niſi uictima, & quodcunq́ue ſupereſſet, igni datum fuiſſet, ſacrificium pollui putabatur.

Marti à Romanis October equus immolabatur in campo Martio, Idib. octob. ſumma religione: id quod copioſe in lib. de Annis mẽſibus, &c. docui: Plutarchi quoq́ue codicẽ tũ græcũ tum latinũ caſtigaui. Colebatur & à Carmanis Mars, cui quòd equis carerẽt, eorũq́ue inopia in bello aſinis uterentur, aſinũ ſacrificabãt, ut Strab. in XV ſcribit. id B à Scythis fieri ait Arnobius, Apollod. citãs. Quin etiã inter Carmanos nemo uxorẽ ducebat, niſi prius hoſtis caput amputatũ, ad regẽ detuliſſet. Latini lupũ & picũ Marti dicabant, Luſitani hircũ, Galli Ciſalpini uerrẽ, diuerſo quiq́ue cõſilio & ritu. ita ut Phaſelitæ de piſcibus ſalitis Martirem diuinã facerent, ut etiam in Symbolis prodidi. Illud etiã inſtituti apud Lacedemonios annotatũ legi, cũ ipſi aliquo ſtratagemate uictoria potiti eſſent, Marti bouẽ immolabãt: ſi uerò aperto Marte uiciſſent, gallum. id quod ab eis non ſine ratione fiebat, quòd pluris æſtimabant incruentam uictoriam, quàm cruentam. Iidem porro Marti Enyalio canem mactabant Lacedæmonij, ut ait Pauſ. in Lacon. Scribit enim, ephebos Lacones, cum pugnam eſſent inter ſe inituri, Marti canis catulum immolaſſe, deo ſcilicet ualidiſſimo uictimam ualidiſſimam, & cicurem dicare ſe arbitrantes. Subdit idem, catulos non ſacrificari à Græcis: Colophonijs exceptis, qui catellam nigram nocturno tempore immolabant Triuiæ. Quare mirum eſt, quoſdam Enodio deo ſcripſiſſe potius, cum Mercurius eo cognomine dictus ſit. Sed præter ea quæ hic & alibi ſparſim attuli, nunc breuiter tibi oſtendam, de canibus apud alios ſecus quàm Pauſanias tradit, ſacrificatum fuiſſe. Nam Sabæi & Thraces, ut canit Ouid. canes immolabant:

Exta canum, inquit, Triuiæ uidi libare Sabæos,

Et qui-

A *Et quicunq; tuas accolit Aeme niues.*

Romanos etiam in Lupercalibus canem immolaſſe, iam dictum eſt. Item in expiationibus quibuſdam, & ad placandum caniculæ ſidus, frugibus inimicum, canes ruffæ adhibebantur: quod ſacrum Canarium augurium nuncuparunt. Græci uerò περισκυλακισμὸν uocabant, quod ex catulis ſacrum fieret, ut Plutarchus ſcribit. Durè quidam interpretati ſunt circumcatulationem. Pro frugibus quoq; & pecoribus, ut rubigo auerteretur, lactenti catulo ſacrum conuenire exiſtimabāt: idq; Rubigalibus, ut in primo Syntagmate dictū eſt, & infrà dicetur. Catulos etiam recens editos tam in Adicialibus, quàm deorū cœnis ſæpe adhibitos fuiſſe, Plauti fabulę indicio ſunt. nam catulos lactantes adeò puros putosq; ueteres exiſtimarunt ad cibum, ut etiam placandis numinibus, ut ait Plinius, hoſtiarum uice uterentur. Thraſyllus etiam uates ex canum extis uaticinari ſolitus erat. Sed nec ſementē Latinis adminiſtrari, nec oues tonderi, niſi catulatio, id eſt ex cane ſacrum prius fieret, ullo modo licuit. Quin et apud Bœotios, ait Plutarchus, expiatio fieri ſolebat, cane per medium in duas partes diſſecto † exire idem & Caribus, ut quibus exta canis deis offerre mos fuerit: unde factum ſit prouerbium, Caricum

B ſacrificium. nam pro hirco canem mactabant: auctores Diogenianus, & Heſychius, & Arnobius. Viuas præterea canes cruci affigi à Romanis, atq; inter ædes Iuuentatis & Sumani quotannis anſere inſidente deferri, uulgo proditum fuit, quæ crux ex ſambuco fiebat. Quare cum ex canibus tot ſacra peracta legamus, mirum eſt à Pauſania dici, quæ paulo antè notaui, & quæ Plutarchus omnis antiquitatis diligentiſſimus obſeruator in eo Problem. ſcribit, in quo agit, Quid eſt quod ſacerdotem, id eſt Flaminem Dialem cane & capellæ adeò Romani abſtinere uoluerunt, ut non modò attingere, ſed ne quidem appellare liceret? in quo Problem. cum multa de capra & cane dixiſſet, demum & illud ſubinfert: Et ſi ueteres hoc animal omnino impurum eſſe putauerunt. Cœleſtium enim deorum nulli prorſus canis conſecratus eſt, ſed Chthoniæ Hecatæ cœnæ dimiſſus in triuijs piaculi locum obtinet: & cætera, quæ ſubdit. Quare iam ſatis de ſacris ex cane, harum rerum curioſis attulerim.

Herculi Romę in ara Maxima bos ſacrificabatur, ſumpta conſuetudine, de qua latè T. Liuius, & Ouid. & Dionyſ. Alicarn. Sed & Vergil. lib. Æn. VIII. Apud hanc aram Herculis dum ſacra fiebant, dumq; ſacrificabatur, omnes capitibus apertis, & non uelatis eſſe oportebat, cum cæterorū deorū ferè operto capite ſacra peragerent, quod planius antè rettuli. Sed & ſedentes in his ſacris epulabant, cū in alijs ſtātes id facerēt. Porrò quo modo manè et ueſperi ſacra huic

deo in ara Maxima fierent à Pinarijs & Potitijs, iam ſuprà relatum. A
Scribit Plutarchus in Quæſtion. Cum Herculi res diuina fieret, nullus alius deus uocabatur, nec intra mœnia canis apparebat. qua de re in Herculis uita ſum locutus. Decima præterea Herculi dabatur, ut pluribus idem Plutarchus oſtendit in cauſis Romanis. Sed hac de re audi Varronem: Herculi, inquit, Decima data ab eo eſt, quod ſacrificio quodam fanatur, id eſt, ut fani lege fit: id dicitur pollutum, quod à porriciendo eſt fictum. dum enim ex mercibus libamenta proiecta ſunt Herculi in aram, tum pollutum eſt: at cum profanum dicitur, id eſt proinde ut ſit fani factum. Itaque ubi olim fano conſumebatur omne quod profanum erat, ut etiam fiebat, quod pop. Rom. urbis quotannis faciebat, cum Herculi immolaret publicè iuuencum. hæc Varro. Porrò ab hoc ſacro pollucere uerbum factum eſt, ut idem Varro teſtatur in Satyr. Maiores ſolitos decimam Herculi uouere, nec decem dies intermittere, quum pollucerent. Legimus & M. Craſſum, & Lucullum, & Syllam eiuſmodi decimas Herculi, & pop. Rom. perſoluiſſe. Mulieribus, ſacris adeſſe, & rem diuinam facere ferè deis omnibus licebat: Herculis tamen ſacrificio adeſſe, uel exta tangere, aut ueſci, aræ'ue admouere manus, aut ſolennia uidere, religio fuit. cauſam Plutarchus recenſet. B Apud Lindum Herculi cum conuicijs ſacra agebantur, ut Lactantius Firmianus in primo de Inſtitut. & ipſi in uita Herculis diximus. unde prouerbium, Lindia ſacra. Silius Italicus ſacrum Herculis Gaditani, & eius cærimonias luculenter eſt executus in exordio ſtatim libri tertij Punic. id quod & ipſe in Hercule retuli. Lucianus quoque in fine τῶν ἐρώτων, ſacrum Herculi fieri deſcribit ex pyra ac cenſa, quod in rei memoriam fiebat illius interitus. Plura de Herculis uel ſacris, uel diuerſarum gentium inſtitutis, collegit Alexander libro ſecundo cap. XIIII. Sed cum nõ probet ueterum ſententiam, & quæ prodit pleraq; confundat, & aliter ipſe quædam, quàm ab ipſo traduntur: ea tibi ſuperſedeo aduocare. locum oſtendo: fides ſit penes auctorem, eum ſi legere placuerit.

Ceres dea frugum, cui in primis ſpicas antiqui dicabant, & ex eis coronas. Sed de porca res ſacra fiebat, ut alibi dictum. Huic & frugum primitię offerebantur. Quin & menſe Aprili cum lampadibus & tedis accenſis, ſacerdotes in ueſtibus albis mactata porca ſacrum peragebant. Ouidius,

Prima putatur
Hoſtia ſus meruiſſe mori, quia ſemina pando
Eruerit roſtro, ſpemq; interceperit anni. Idem alibi,
Prima Ceres grauidæ gauiſa eſt ſanguine porcæ,

Vlta

A *Vlta ſuas merita cæde nocentis opes.*

Sanè porcum, uilem admodum apud Platonem Socrates uictimam facere uidetur, in libro de Legibus: In arcanis, inquit, audiendæ ſunt eiuſmodi fabulæ à quàm pauciſſimis, qui quidem non porcum, ſed precioſam quandam raramq; uictimam ſacrificauerint. Idem & Proclus repetit. Cereris nuptiæ ſine uino celebrabantur, & Orci nuptiæ (quod Seruius ſcribit) dicebantur. unde Plautus in Aulular. Cereri n' Strobile hi ſunt facturi nuptias? Qui? quia temeti nihil allatum intelligo. Cereris ſacra hæc Theſmophoria grecè dicebantur, ut pluribus in Theſmophoro Cerere ſcripſi. eadem & δημήτρια. In his ſacris Athenienſes δίωγμα commemorabant, quod demum teſte Heſychio ἀποδίωγμα nuncupatum fuit. hæc ferè deſcribuntur in x Metamorph. ab Ouidio,

Feſta piæ Cereris celebrabant annua matres,
Illa quibus niuea uelatæ corpora ueſte,
Primitias frugum dant ſpicea ſerta ſuarum,
Perq; nouem noctes Venerem, tactusq; uiriles
In uetitis numerant: & reliqua. Idem alibi,

Annua uenerunt Cerealis tempora ſacri,
B *Secubat in uacuo fœmina uirq; thoro.*
Flaua Ceres tenues ſpica redimita capillos,
Cur inhibes ſacris commoda noſtra tuis.

Sed non ſine piaculo præterimus poetæ ex primo Georg. uerſus, ita enim canit,

In primis uenerare deos, atq; annua magnæ
Sacra refer Cereri, lætis operatus in herbis,
Extremæ ſub caſu hyemis, iam uere ſereno,
Tunc agni pingues, & tunc molliſſima uina,
Tunc ſomni dulces, denſæq; in montibus umbræ,
Cuncta tibi Cererem pubes agreſtis adoret,
Cui tu lacte fauos, & miti dilue Baccho,
Terq; nouas circum felix eat hoſtia fruges.
Omnis quam chorus & ſocij comitentur ouantes,
Et Cererem clamore uocent in tecta: neq; ante
Falcem maturis quiſquam ſupponat ariſtis,
Quàm Cereri torta redimitus tempora quercu
Det motus incompoſitos, & carmina dicat.

Quo loco grammaticus Seruius oſtendit, aliud eſſe Cereris ſacrificiū, aliud Orci nuptiæ. in hoc enim uinū nō inferebatur, in illo utiq;. Legimus præterea, ſępe quoq; litatū Cereri lacte, uino & melle, ſine uictima.

uictima. Scribit Phurnutus, primo uere cum primùm herba uiri- A
dis apparere cœpiſſet, tum primum herbam ipſam antiquos ſolitos fuiſſe Cereri dicare. Tum pòſt etiam ſubiungit, de ſue prægnante ſacrificium illi factum, propter terræ fertilitatem, conceptumq́; facilem. Sed & papauer huic deæ offerebatur, quod non ſine ratione factum ait. nam papauer ipſum cum rotundum ſit, & turbinatum, terram ſignificat: eius uerò inæqualitas, ualles ac montes ſignificare uidetur: quæ intra ſunt granula multiplicia, hominumq́; & animalium multitudinem denotāt. Adijcit idem Phurnutus alia quædam, quæ breuitatis cauſa præterij, nec noſtro ſatis conducunt inſtituto. Porrò ut græci *δημήτρια* Cereris ſacra dixere, ſic & latini Cerealia, ut Varro docet. Cereris ſacra ex Græcia, ſcribit Feſtus, multi ex Attica dicunt, propter ſacra Eleuſinia: alij ex Enna Siciliæ urbe, quòd M. Cicero & Val. Max. aſſentiri uidentur, ut copioſe in Ennenſi Cerere docui.

Proſerpinæ ſterilis uictima attributa fuit, quia nec ipſa unquam peperit. Macrob. ex ſentētia Cor. porca. Quidam ſuper hoc et illud Martialis in ſexto interpretantur,

Exoluit uotis hac te ſibi uirgine porca. Certè Vergilius in ſexto cecinit,

Sterilemq́; tibi Proſerpina uaccam. & Aur. Prudentius in primo B
contra Symmachum,

Rapta ad Tartarei thalamum Proſerpina regis,
Placatur uaccæ ſterilis ceruice reſecta.

Mineruæ taurus albus immolabatur interdum. Romæ uerò in Quinquatrijs prima dies ſine cæde & uictima fuit, quòd eo die in lucem deam editam putabant: in cæteris autem uictimas cædere ſolebant. At uerò Tubiluſtrio, qui eorum dies ultimus fuit, & quo tubæ luſtrabātur, de agna res diuina fiebat. Lege Varronem, & alios. Iuuenalis,

Niueam reginæ ducimus agnam,
Par uellus dabitur pugnanti Gorgone Maura: id eſt Palladi, quæ Mauritana Gorgone, capite Meduſæ uſa à poetis fingitur. Athenienſes annua ſolennia Mineruæ tauris & agnis celebrare ſolebāt, ut ait Alexander. In quadam Africæ parte puellæ abſq; uictima, fuſtibus inuicem decertantes, ſacrum Mineruæ peragere ſolebant.

Diana cerua placabatur: hæc enim ei uictima pro Iphigenia data fuiſſe creditur. Et quanquā ex alijs poſſem multa afferre, hoc tamen ſacrum leges in Euripidis tragœdia, quę Iphigenia in Aulide inſcribitur, & quæ in Tauris. Alij licet diuerſa tradant, ut in ipſa dea expoſui, & ut ait poeta,

Quæ

A *Quæ ſemel eſt triplici pro uirgine cæſa Dianæ,*
Nunc quoq; pro nulla uirginitate cadit.

Sabæi uerò & Thraces extis canum, ut paulo antè dixi, Dianam placabant. Ouidius,

Exta canum Triuiæ uidi libare Sabæos,
Et quicunq; tuas accolit Aeme niues.

Idibus Auguſti Romæ facibus accenſis ab urbe in nemus Aricinũ diſcurrebant, in quo nemore Dianæ Nemorenſis appellatę celebrè templũ erat. Quò ego ſępe animi gratia cum amicis ſum profectus, cum Romæ gratis optimam ætatis partem conſumerem. De his ſacris, Idibus (ut dixi) Sextilibus celebratis, ſic ait Propertius:

Cum uidet accenſis deuotum currere tedis
In nemus, & Triuiæ lumina ferre deæ. & Statius in Syluis:
Iamq; dies aderat, profugis cum regibus altum
Fumat Aricinum Triuiæ nemus. & idem paulo poſt,
Omnisq; pudicis
Itala terra focis Hecatæas excolit Idus. Sed hac de feſtiuitate,

B eiusq; certamine plura in deæ cognominibus relata ſunt.

Lunę taurus mactabatur, quia ſimilia uidentur cornua tauro. Lactant. in primo: Iſidi deæ Ægyptiorum, quæ & Luna putabatur, ab aliquibus Ceres, ut in ea actum eſt, anſer mactabatur, iecurq; illi apponebatur, ut Herodotus & Ouid. teſtantur, tametſi Macrobius, alijq; nonnulli aſſerant, Ægyptios thure & precibus deos placaſſe. De Iſidis pompa, & ſacerdotibus linigeris, raſisq; eorum capitibus, aliàs in ipſius deę deſcriptione actum eſt. Sed & Claudianus poeta,

Sic numina Memphis
In uulgus proferre ſolet: penetralibus exit
Effigies, breuis illa quidem, ſed plurimus infrà
Liniger, impoſita ſuſpirans ueſte ſacerdos,
Teſtatur ſudore deam, Nilotica ſiſtris
Ripa ſonat, uariosq; modos Aegyptia ducit
Tibia, ſubmiſſis admugit cornibus Apis. Eadem fermè Apuleius in Aſino aureo: ſed longò plura habes in Plutarchi libro de Iſide & Oſiride.

Hecatę deę, ut iam dictũ eſt, canis immolabat̃, diuerſimodè quidẽ. nõnulli enim Proſerpinã exiſtimantes, ei de cane ſacra faciebant, ut Plut. ſcribit, & Lycophronis interpres, citãs illud Sophronis in Mimis, ὁ γοῦν κύων βαυβύζας λύει τὰ φάσματα: hoc eſt, Canisq; baubãs diſſipat phantaſmata. Quin & Caniuora dea dicta eſt ab ipſo Lycophrone, id eſt κυνοσφάγος θεός, ut in Hecate diximus. Plut. etiã in cauſis:

Cur.

Cur,inquit, Genetæ nuncupatæ ſoli canem Romani immolant. Et A
paulo infrà in eodem ait: Vt igitur Hecatę Græci,ſic Romani Gene
tæ,pro his quæ domi naſcuntur, canem immolant. qua de dea non
multo pòſt ſcribam.

Veneri albas columbas dicabant ueteres, & ideo Æneas apud poetam maternas appellat aues. Rem autem diuinam menſe Aprili apud Romanos Veneri ex roſis & floribus faciebãt mulieres, myrto coronatæ. Et quamuis ſus inuiſus Veneri dicitur, ſues tamen legimus etiam apud Græcos Veneri immolatos, ut eſt apud Athenæũ comprobatũ ex Antiphanis, Callimachi & Zenodoti ſcriptis. Idem præterea Athenæus ait, ab Argiuis ſuem Veneri ſacrificari, cuius ſacrificij celebritas à ſuibus ὑστήρια nuncupabatur. Eſt & græcis prouerbium, ſuem immolauit: hoc eſt, ἀφροδίτῃ ὗν τίθυκεν: ubi quis offert id munus, quod minimè gratum ſit. Inuiſus quippe Veneri ſus propter Adonis necem, ut in eo copioſe traditum. Qua uerò cærimonia Paphiæ Veneri ſacrificaretur, in eius deſcriptione oſtendi. Veneri cornutæ apud Tuſſas gentem Ægyptiam, uaccam immolari ſolitam, iam dictum eſt. Aſtartem cùm alij, tum Theophylactus Venerem interpretatur, in Comment. Oſeæ.

Saturno Romani, ut Macrobius in primo Sat. ſcribit, ſacra facie- B
bant more gręco, capite aperto. Alibi dicit, ritu peregrino, & capite aperto. Sed quanquã hanc rem pluribus ſuo loco ex diuerſis auctoribus explicui, hic etiam nihilominus ex Plutarcho in cauſis Romanorum, breuiter repetam: Quid eſt, inquit, quòd Saturno capite aperto immolant? An quòd uelandi capitis ritum Æneas tradidit? Saturni uerò ſacrificiũ peruetuſtum eſt. An illud potius, quoniam deis cœleſtibus immolantes uelantur: Saturnum uerò terreſtrem & chthonium eſſe arbitrãtur? An quòd ueritas occuli, obſcurarique non poteſt? ueritatis autem parentem ac deum Romani Saturnum habent. Sed enim Feſtus ait, Saturno furuum bouem, id eſt nigrum immolabant. at uerò Cyrenęos euinctos tempora coronis, ex ficu recenti Saturno ſacra feciſſe proditum eſt, mellitasque placentas mutuò miſitaſſe. Aborigenes autem, Italiæ indigenę, humana hoſtia placabant: id quod poſtea ab Hercule in ſimulachra & effigies Argæas immutatum fuit, & luminibus ſplendoribusque celebrata. unde & cærei ideo in Saturnalibus mittebantur, ut Macrobius ſcribit: & ſigilla fictilia paſſim uendebantur, unde etiam Sigillariorum nomen. Sed quòd humana uictima Saturnus placaretur, apud uarias nationes, pluribus Euſebius de Præparatione euang. Clemens, Cyrillus, Plutarchus, aliique permulti prodiderunt. Sed & alij quoque dei, dæmonesque ac heroes: quin & in ſacris Hebræorum literis harum abominationum eſt facta mentio, in quibus & ipſi

A ipſi interdum prolapſi, & proprios etiã filios iugulabant, & in ignes mittebant, ut planè ex lib. Carminum regis Dauidis, & qui in eum commentarios iam trium linguarum condiderunt, colligimus. Carthaginenſes Saturno quidem filios ſacrificabant. unde cum aliquando obſeſſi eſſent ab Agathocle rege, putarũt ſibi Saturnum iratum ea cauſa, quod clam liberorum loco coemptis infantibus, & educatis, illi ſacrificaſſent. quare ut factum expiarent, ducentos nobiliorum ciuium filios publicè immolarunt. Quin etiam cum ad Himeram Gelo Carthaginenſes debellaſſet, pacem & fœdus cum eis hac conditione fieri uoluit, ut inter cætera ſubſcriberent, ne filios ſacrificarent. Nota eſt hiſtoria apud Plut. Sed nefanda & execranda hæc ſacra mittamus.

Rhea, quę & Cybele, & Deorum mater, alijsq́; multis nominibus uocabatur, ſacerdotes caſtratos, qui Galli dicebãtur, habebat, ut in cognominibus iam pluribus eſt declaratum. Deæ huic proprio ſuo ſanguine litabant. Magnæ uerò matri de porca ſacra fiebant. Moretum quoq́;, quod edulij ruſticani genus fuit apud antiquos, eidem offerebant, ut in Faſtis docet Ouid. Moretum carmine Vergilius compoſuit elegantiſſ. ut noſti, quod puer ipſe olim ſum interpretatus. Moretum & Seruius uir longe doctiſſ. teſte Macro-
B bio, cõpoſuit. Sed & Columella lib. de Re ruſt. ultimo, moreti confectionem docuit. Hæc & alia pleraq́; in eo noſtro puerili commentariolo dicebam, quod mihi è manibus extorſit Bernard. Barbuleius, cui plurimum literæ & literati debent, nedum ego, quem fratris loco habeo.

Veſtæ, uel deis ſi quando Veſtales uirgines ſacra libarent, uel rem diuinam facerent, eo cultu ornatuq́; ut erant, & uittatæ peragebant. album tamen præterea ueſtimentum, quod ſuffibulum uocabatur, oblongum & prætextum, & quadrangulum in capite ſumebant, fibulaq́; ſubnectebant: tum caſta mola & ſale tuſo in ollam fictilem miſſo, mox in aquam iniecto, ſacra faciebãt: calicibusq́; fictilibus, quos culullos dicebant, Veſtę & deis libabant. Alexander lib. V. cap. XII. Sed de Veſtalibus in Veſta plura legito, & quę in hoc retuli. Illud hoc loco non omiſerim, quod ab Heſychio ſcriptum eſt, morẽ fuiſſe Græcis, ut Veſtæ primitias facerent. atq́; inde prouerbiũ exortũ, quod prætermiſiſſe miror Eraſmũ, A' Veſta incipiẽs: hoc eſt, ἀφ' ἑστίας ἀρχόμενος. Profertur uerò à curſoribus circa ſacra.

Gynæceę deæ, quam et Plut. in cauſis Romanorũ duobus capitibus nominare uidet: licet in altero, id eſt priore, interpres malè expoſuerit. nam pro Gynæcea Floram repoſuit. in altero uerò Gynæcea pro Geneta legitur: cui lectioni græcus codex ſuffragatur. Nec præterea legimus, quòd de cane fecerint, ut certè Plut. ait. Diuerſa

ergo Gynęcea à Geneta,quã & Geneſiam neſcio qua ratione quidã A dixerint. Et licet de Gynæcea, id eſt Bona dea locutus ſim in Rhea & Magna matre in Saturni Syntagmate,hic tamẽ quæ Plut.in cauſis ſcripſit afferã: Quid eſt,inquit,quod deæ Gynæceæ,quam Bonã deam nominant,omni florum genere ſacrum exornantes mulieres, in domum myrtos non important,præſertim cum ambitioſius cunctis germinum ac florũ uarietatibus uti ſoleant? An illud eſt,quod à fabulatoribus dicitur,Flauij diuinatoris uxorẽ fuiſſe? quę cum uino clam copioſius uteretur, deprehenſa myrteis uirgis ac flagris à uiro cæſa fuiſſe dicitur. Inde factum eſt, ut myrtus in eius ædem non inferatur: uinum tantum, cum mulieres ei libant, lac appellant? An uerò, quod cùm à multis alijs, tum uerò rebus uenereis, caſtæ ac puræ ſacrum illud obeunt. Non ſolum enim uiros excludunt, ſed cum ſolenne ſacrum faciũt, quicquid maſculum eſt, domi exigunt. myrtum igitur quaſi Veneri dicatam,religioſam habẽt. Nam quam nunc Murtiam Venerẽ nominãt, antiquitus(ut uidetur) Myrtiam appellare conſueuerãt. Hactenus Plut. Hoc uerò ſacrum Damium uocabat,teſte Feſto. Plura alibi retuli. Hic illud tantũ,quod Pomp. Lætus de Sacerdotijs ait,aſcribã: Fauni ſoror Fatua,uaticinatrix. ab ea uates Fatuarij dicuntur: hæc traditur mulierum caſtiſſima, ideo eam Romani Bonam deam appellauere. cuius templum eſt in B ſaxo Auentini montis, unde ingreſſus uirorũ prohibetur, & ei fœminæ tantũ ſacrificant. Hæc ille. Illud tamen obſeruandum,quòd non in monte Auentino hæc ſacra, ſed in ædibus uel pontificis, uel alterius probati ciuis & patricij: ut contigit, cum ea Clodius pollue re tentauit,quod planè in eius Deæ deſcriptione tradidi.

Iano ſacra fiebant ex libo, quod ab eo Ianual antiqui dicebant. erat enim placentæ genus. item ex mola, quę farina horna & ſale miſcebatur: interdum uerò thure & mero. Hinc Ouid.

Iane tibi primùm thura merumq; fero.

Sed & ad melioris anni omen ſolebant ueteres Kal. Iani caricas & cariotides & mella tum deo,tum amicis & propinquis elargiri,ut dulces dies anni à dulcibus rebus auſpicarent. Sed & ſtipes & pecunias largiebãtur,id quòd & hoc ipſo tempore ab aliquibus obſeruari uidemus. Huic quoq; Agonalia quidã attribuerũt, de quibus in hoc ipſo antè ſcripſi,quo die Iano aries mactabatur. Ouid.

Ita rex placare ſacrorum

Numina lanigeræ coniuge debet ouis. Notauimus aliàs, in anni exordio,in principio Ianuarij,ſolitos Romanos bene auſpicari. Nunc uiſum eſt addere, quæ Lucianus ſcribit in Pſeudologiſta: In anni (inquit)exordio, nempe die tertia à magna noua luna, cũ Romani pro more maiorum ipſi precationes pro toto anno faciũt, & ſacra

iuxta ce

A iuxta cerimonias ſacrificandi à Numa rege inſtitutas, in eo uidelicet die dei uotis precibusq́ uacet. Meminit & Plin. in Panegyrico, item'q́ hiſtoriographi.

Pales dea paſtorũ, ut primo Syntagmate oſtenſum eſt. Ab hac dea Palilia, quæ & literę immutatione Parilia uocata fuere. hæc XII Kal. Maij celebrabant, qui Romę dies natalis fuit, de quo Genethliacon carmen legitur non illepidum P. Marſi, & aliorum. Variæ uerò eo die fieri ſolebant purgationes, & expiamina, quorum in quarto Faſt. meminit Ouid.

Alma Pales faueas paſtoria ſacra canenti,
Proſequor officio ſi tua facta meo.
Certe ego de uitulo cinerem, ſtipulamq́ fabalem,
Sæpe tuli plena februa toſta manu.
Certe ego tranſilui poſitas ter in ordine flammas,
Virgaq́ rorales laurea miſit aquas. & Propertius,
Annuaq́ accenſo celebrate Parilia fœno. Perſius uerò ait,
Fumoſa Parilia fœno. Fiebant & alia plura à paſtoribus. Ouilia enim, oues & pecudes, purgabãtur fumo ex ſulphure, roſmarinũq́ ac herbam ſabinam & laurum cremabant. Item liba ex milio, & la-
B ctis mulctralia in deæ ipſius honorem offerebant. Tibullus,
Et placidam niueo ſpargere lacte Palem. Ouidius:
Et tepido lacte precare Palem.
At ſi de Pale plura cupis, præter ea quæ in primo lib. dixi, lege Dionyſium Alicar. in primo, & Seruium in Georg. Plutarchum, Varronem, cæteros.

Telluri terræ deæ menſe Aprili Romani bouem fordam, id eſt grauidam mactabant, uaccasq́ prægnantes, ex quibus uitulos à miniſtris exectos maxima uirgo cremabat. Horatius tamen ſecundo Epiſtol. tellurem porco placari ſolitam canit: quo loco Porphyrion ait, porcum pro porca poſitum. Quin & Ouidius ait,

Placentur frugum matres, Tellusq́, Cercsq́,
Farre ſuo, grauidæ uiſceribusq́ ſuis.

Sunt qui nigras uictimas Telluri attributas ſcribant. Et quoniam, inquit Cœlius noſter, terra per inertiam deſidere ac torpere in ſe ipſa dicitur, huius rei gratia putatur à ſedentibus Opi ſacrum fieri conſueuiſſe. ſi quando uerò terra mota eſſet, rituales Hetruſcorum libri ſue fœta oſtentum procurare ſolebant. & Arnobius ridens ſacrificia, ita ſcribit in ſeptimo: Telluri, inquiunt, matri ſcropha ingens immolatur fœta, at Mineruæ uirgini uirgo cæditur uitula, &c.

Pani deo hircus coleatus ſacrificabatur, qui quidẽ hircus ad ſpecum agebatur, in quo Pan ipſe diuerſari putabatur, ut docet Lucia-

nus. Pani uerò Lycæo in Lupercalibus, canis immolabatur, ut ait A Plutarchus, quoniam gregis amicus & cuſtos eſt canis. Alij capram albam dicunt: nonnulli hircum, ex cuius corio Luperci ſacerdotes flagella conficiebant, nudiꝙ per urbem fœminas feriebant, qua de re in Lupercalibus actum eſt.

Syluanum uerò lacte placabant, ut Horatius in eo oſtendit,

Tellurem porco, Syluanum lacte piabant.

Licet & porco interdum placari legerim. Iuuenalis,

Cædere Syluano porcum, quadrante lauari.

M. Cato de Re ruſt. Marti Syluano in ſylua interdius in capita ſingula boum uotum faciebant. nam Martem Syluanum appellarunt. Mulieri ad eam rem diuinam adeſſe nō licebat. Id uerò fiebat ex adore & larido & uino. Vide Catonem.

Priapo naturæ & hortorum deo aſinus hoſtia fuit, propter membri uirilis amplitudinē. Lactantius fabulam narrat, & Ouid. in Faſt.

Cæditur, inquit, *& rigido cuſtodi ruris aſellus.*

Sed non hoc illi perpetuū. nam in Theocriti epigrammatibus, huic deo ab æpolo de uitula fit ſacrum, & de hirſuto hirco, & ſaginato agno. Quare aliud eſt propriū & peculiare ſacrū, aliud pro re & tempore et perſona. Sic in Priapeijs, puer domini florentis agelli, poma B Priapo offert. Sanè Theophylactus in cōmentarijs Oſeæ ait, myſtas initiatos huic deo Priapo ſacrificaſſe, quem Beelphegor dictum ait, qui mares uiderentur fœmellæ fuiſſe, quæ cymbalis utentes, fœmineisꝙ ululatibus triuia circuibant.

Fauno res diuina nonis Decemb. de hœdo & uino fieri ſolebat. Horatius tertio lib. carm. ad Faunum ipſum canit,

Si tener pleno cadit hœdus anno,
Larga nec deſunt Veneris ſodali
Vina crateræ, uetus ara multo
Fumat odore. & mox,
Cum tibi nonæ redeunt decembres.

Hæc uerò celebritas Faunalia dicebatur, ut Acron, Porphyrionꝙ conſentiunt. Alij agno etiam Fauno litatum dixere.

Terminum pluribus in primo Syntagmate ſcripſi: & quanquam ibi de ſacris quæ antiquitus illi inferebantur, pleraꝙ retuli, quæ tamen tūc prǫterijſſe uideri poſſum, hic aſcribā. Ara deo Termino ſtatuebatur à dominis utrinꝙ, lignaꝙ conciſa foco imponebantur, & caniſtro fruges igni inſpergebantur, tum demum puella fauos mellis porrigebat: alij & uina, itaꝙ holocauſtoma fiebat. Obſeruatū eſt, Numam regem ſtatuiſſe, ne ex re animata res ſacra Termino fieret: id quod pluribus Plut. ſcribit, & ante eum Dionyſ. Alicarn. Ouidius

A dius tamen illi agnam & porcam in ſecundo Faſt. immolari prodidit: item Horatius, cum cecinit,

Vel agna feſtis cæſa Terminalibus. Vbi Acron: Terminaliorum inquit diem inſtitutum, ut per epularum feſtiuitatem cæſis agnis fines ſeruari faceret. plura de Terminalibus Feſtus, & Macrobius. Aliud ab his Termini ſacrificium, Aur. Prudentius poeta contra Symmachum attulit. ita enim canit:

Et lapis illic
Si ſtetit antiquus, quem cingere ſueuerat error
Faſceolis, uel gallinæ pulmone rogare,
Frangitur, & nullis uiolatur Terminus extis.

Rubigo deo, qui & genere fœminino Robigo dicebatur, ad arcendam ex ſegetibus robiginem ſacrificium ueteres faciebant, ut in primo Syntagmate ſcriptum eſt. menſe enim Aprili, extis canis & ouis placabant. Ouidius in Faſtis,

Flamen in antiquæ lucum Robiginis ibat,
Exta canis flammis, exta daturus ouis.

Hæc uerò offerebantur cum thure & uino.

Rumina dea, de qua in primo Syntagmate ſcripſi: huius deæ ho-
B ſtię lacte inſpergebantur, nec uinum adhibebatur. Plut. id fieri putauit, propter ficum Ruminalem, ſub qua Romulus rumã, id eſt mammam ſuxit: uel quòd uinũ minus cõuenire exiſtimatur infantibus. Vide Plut. Probl. & quæ alio loco notaui.

Quæ uentis ſacra facta legerim, uide in Æolo: id eſt, in Neptuni Syntagmate.

Nocti deæ gallus ſacrificabatur, & nocturno tempore. Ouidius in Faſtis,

Nocte deæ noctis criſtatus cæditur ales,
Quòd tepidum uigili prouocat ore diem.

Statius uerò Papinius libro ſecundo Theb. nigras ei hoſtias cum lacte offert, in Noctis hymno. ita enim canit,

Nigras tibi nigra litabunt
Electa ceruice greges, luſtraliaq́; exta
Lacte nouo perfuſus edet Vulcanius ignis. Legitur & adhuc hymnus Orphei ad Noctem, cuius ſuffimẽtum faces. eius hoc eſt principium, meis uerbis:

Te Nox ô genitrix hominumq́; deûmq́; canemus,
Nox geneſis cunctis, quam & Cyprin iurè uocemus,
Audi diua, beata, &c.

Fortunæ uirili menſe Aprili thura adolebant, & cum melle papauera, & lacte, quod ſacrum & Veneri commune fuit. Fortunã uerò

Lacedæmonij, ut etiam prouerbio eſt celebratum, admota manu inuocabant: id ſignificantes, ſic quidem deos inuocari debere, ut ſimul & nos quoque noſtram addamus operam, alioqui noſtra fruſtra eſſe uota. A

Enyus, id eſt Bellonæ ſacra non beſtiarum uictima, ſed ſuo ipſorum ſacerdotum cruore peragebantur. gladios enim diſtrictos utraq; manu tenẽtes, humeros ſibi ac lacertos fanatici feriebãt, hocq; ſanguine Deis litari, & crimina expiari arbitrabantur: ita tamen, ut pro ſanguine & uulneribus ſtipes ac pecunias captarent, ut in eius deæ deſcriptione plenius retuli. Atq; hactenus de Gentium ſacrificijs.

FVRIARVM, quas Erinnyias, & Eumenidas, & Semnas deas uocabãt, ſacrum huiuſmodi Sophocles in Oedipo Epicolono fieri docet: Manus ac digitos ex profluente aqua abluebat, qui ſacra facturus: & in cratere anſato, ouis nouellæ uellere obtecto, mellitã aquã ad choas & libamina reponebat, quæ prima aurora ſobrijs humi ter fundebat, terq; inſuper nouem ramos oliuæ ibi deponebat: tum demum preces uerbis conceptis ipſis Furijs effundebat.

Pacis ſacrificium poetarũ feſtiuiſſ. exequitur copioſe Ariſtophanes, in eius deæ nomine fabula. nam cum primum caniſtrum deſcripſiſſet, cum hordeo, ſerto, cultro, & igne: tum ſubdit, qui ſacra faceret, caniſtrum ſumpſiſſe, aram circuiſſe, faculam intinxiſſe, mox preces ipſi deæ effudiſſe: O grauiſſ. regina dea, ueneranda Pax, domina chororum, regina nuptiarum, ſuſcipe ſacrificium noſtrum: & cętera, quę ibi leguntur. poſt uictimam facit ex oue, ſed non ante cõſpectum deæ: quoniã ea non cæde lętatur, nec eius cruẽtabatur ara, at ſeorſum iugulabatur, et pedes offerebãtur, ignisq; ex ſciſſis lignis incendebatur: tum aſſabantur cętera uiſcera, ut iam in alijs diximus, & præcipuè ex Homero diuerſis ex locis. Illud quoq; notamus, nautas ſeruatos ex periculis maritimis, deis marinis ſacrificaſſe: quod notiſſimum eſt ex poetis. Sed & Vergilius, B

Votaq; ſeruati ſoluent in littore nautæ,
Glauco, & Panopeæ, & Inoo Melicertæ.

Sed nihil impedit, quin in hoc de uario ſacrificandi ritu gentium Syntagmate, id aſcribam, quod à me eſt breuiſſ. collectum, & excerptum cùm ex alijs, tum maximè ex his ſcriptoribus, Lactantio Firmiano, Macrobio, Cicerone, Platone in Minoe, Dionyſ. Alicarn. Oroſio, Diod. Siculo, Euſebio, Luciano, Cyrillo, Tertulliano, Plinio, Suetonio, Solino, Mela, Procopio, Alexandro, alijs. Si enim nationum ac gentium ſacra, inſtitutaq; ſacrorum ſcrutari, & Barbaros externosq; ritus receſſere libuerit, quàm impia atq; nefanda eorũ ſa-

A cra inueniemus? Atque ut ab his exordiar, Tauri Scythiæ pro hoſtijs Dianæ aduenas immolabant, præſertimq́ue naufragos: & quos (ut inquit Athanaſius) prouidentia eripuerat, hos ipſi iugulabant. alij poſtquam è bello redierant, captiuos per centurias diuidebant, & ex ſingulis unum ſumentes, tot Marti iugulabant, quot ex unaquaque centuria delegiſſent. Scribit Procopius, apud Thulitas, id eſt Thulæ inſulæ habitatores, ſuo tempore, hoc eſt Iuſtiniani Imperatoris, uictimarum potiſſimam fuiſſe, uirum quempiam, quem primum in prælio cepiſſent, Marti ſacrificaſſe, ut quem deorum maximum ducerent. Sed ea, inquit, eſt apud hos immolandi cõſuetudo, ut non ſolum hoſtiam mactent, ſed in arbore uiuam hanc prius ſuſpendant, indéque inter ſenticeta & uepres proiectam, ſic uarijs ac miſeris modis excruciando conficiunt. Legimus item paucis antè annis, ab Hiſpanis nautis orbem luſtrantibus inſulam repertam, quam ipſi à Carolo Carolinam dixere, in qua frequentes uiſebantur ſtatuæ æneæ ſuorum numinum, quæ intrinſecus cauæ, manibus iunctis paſſiſq́ue fuerant, in quibus infantes & puerulos quos deis illis ſuis immolabant, includere ſolebant, & crudeliſſimè incendebant, in caueis ſtatuarum & ſimulachrorum igne accenſo, & ære calorem concipiente: & hæc quidem hoc tempore: B ut minus mirum uideatur, quod à Moſe & Hebræis prophetis ſcriptum legimus, & in primis in Deuteronomio, capite duodecimo: Omnes abominationes quas auerſatur Dominus, fecerunt, deis ſuis offerentes filios & filias, & comburentes igni. Quo loco interpretes, cùm alia multa tradunt, tum illud, quod ſimulachra illa erant ex ære Cyprio, alijsq́ue metallis ignita, & ſuccenſa. Vt cætera mittam, quę traduntur: ad noſtra redeo. In Aſia Laodicęi Mineruæ uirginem mactabant, Arcades Ioui Lycæo puerum: plerique iuxta Boriſthenem, uæcordi animo homines uictimas dare, & in deorum ſacrificijs humanis oſſibus adolere ſolebant. Blemyę, Cymbri, Galli, Dryidæ, & Germani, ſtatis diebus humanis hoſtijs litare, & captiuorum cruore adolere aras ſolebant: tunc maximè deos propitiari arbitrantes, cum per cruciatum hominem excarnificaſſent: ex pœnis & hominum ſupplicijs diuinationes & auguria captantes. Fuit quoque apud Phœnices & Carthaginenſes, nimis diu obſeruatum, ut infantes qui Principum filij eſſent, ſorte ductos, regio ornatu Saturno immolarent hoſtias: & quem ſors morti deſtinarat, morti ſubtrahere nõ licebat. Quare multorum ciuium largis fletibus deplorata fuere funera. Hinc Imilce Annibalis uxor, cum Aſpar eius eſſet mactandus filius, apud Silium in calce quarti libri Punicorum dolens ait:

Quæ porrò hæc pietas, delubra aſpergere tabo?

Heu primæ ſcelerum cauſæ mortalibus ægris, A
Naturam neſcire deum: iuſta ite precari
Thure pio, cædisq; feros auertite ritus,
Mite & cognatum eſt homini Deus. hactenus oro
Sit ſatis, ante aras cæſos uidiſſe iuuencos.
Aut ſi uelle nefas ſuperos, fixumq;, ſedetq;,
Me me quæ genui, ueſtris abſumite uotis,
Cur ſpoliare iuuat Libycas hac indole terras?

& cætera. Ab iſtis uerò ſacris cum deſiuiſſent, poſtea uicti ab Agathocle, deos propterea ſubiratos arbitrati, quod antè etiã diximus, ut numen placarent, CC nobilium filios mactaſſe feruntur ad aras. Adeò cæca mortalitas, ſub religionis nomine, ad infandas cædes præceps agebatur. Id quod etiã à Rhodijs & Cretenſibus factitatum comperimus, ut hominẽ epulis grauatũ, ac pueros impuberes, feſtis diebus, Saturno & ipſi mactarent. In Chio & Salamine mos per multa ſecula uiguit, ut Diomedi & Dionyſio homines diſcerptos iugularẽt. Eiuſdemq; Dionyſij templũ in Arcadia fuit, in quo puellæ ad aram difflagellabant ad necem: ſicut & Spartæ in ara Orthiæ Dianæ, pueri. Quin etiam alij ingenti ſimulachro uiminibus intexto, & uiuis hominibus oppleto, ac igne ſuccenſo, ipſis fœdum in modum exanimatis, maximũ holocauſtoma deis ſuis offerre putauerunt. Boijs & Celtis, purgato capiti hoſtis capite, caluariam auro cælare, & in eo poculo ſolennibus libare religioſiſſimũ erat. Proditum eſt, Ariſtomenem Meſſenium Ioui, quem Ithomaten appellabant, CCC ſimul homines, in quibus Theopompus fuit, uno ſacrificio mactaſſe: & Lacedæmonios eò ueſaniæ proceſſiſſe, ut Marti humana uictima litarent. Galatæ, & Maſſagetæ, non aliter deos ritè conſuli arbitrabantur, quam iugulato homine apud aras deorum: ex cuius caſu, tum ex membrorum laniatu, & ſanguinis fluxu futura diuinabant. Cymbri noxios homines ſeruatos, ſudibus affixos, deis pro hoſtijs dabant. Galli, præter Heſum & Theutatem, quos deos humano cruore placabant, grauioribus morbis aut periculis affecti, ad placandas deorum aras aut homines immolabant, aut ſe immolaturos uouebant: ad cuius aram etiam grandæuos ætate, uictimarum loco proſecabant. Luſitanis uetus mos fuit, ex hominum inteſtinis exta proſpicere, atq; inde omina & uaticinia captare, abſciſſasq; captiuorum dextras pro munere deis offerre. Thraces Zamolxin, quem maximum ſuũ deum putabant, non alia ratione propitiũ ſibi fieri arbitrabant, quàm ſi ad aram facili lancearum ictu homo cõcideret, eam optimã & deis gratiſſimã uictimam opinati. Germani quoq; ritu barbarico, Mer-

A rico, Mercurio humano cruore litare religioſiſſimum putabāt. Idē etiam feciſſe Senones traditur, qui cæſo publicè homine, infanda ſacra ſtatis diebus celebrabant, his portentis expiari delicta credentes. Perſis etiam, ad habendas ſuis deis gratias, uiuentes iuuenes, eosq́ adhuc ſpirantes ſub terra defodere, aſſuetum fuit: quem etiam morem Græcis inoleuiſſe accepimus, ut in anniuerſaria celebritate Baccho uiuos homines ſacrificarent: quiq́ ita fuiſſet immolatus, maximam inter ſuos probitatis ac religionis laudem ferebat. Longum eſſet exequi, qui Taurorum populorum mores fuerūt, ut apud aram hominem ſiſterent, & poſt ſolennes quaſdam preces hominis, caput eius claua feriebant, cruciq́ illud affigebant: truncum porro corpus ex ingenti rupe in præceps dabant. id quod cum Leucadijs commune fuiſſe quidam tradunt, qui in Apollinis Leucadij ſacro, ad auertendam deorum iram, hominem de montis ſpecula deijcerent, & in mare præcipitem deuoluerent. Fuit & id moris Albanis, ut hominē ſacris initiatum, qui ſanctitate polleret, diu aſſeruatum, & opiparè ſaginatum, apud aras ſiſterent, eumq́ furiali carmine excantatum, deuotumq́, additis quibuſdam precationibus, cum alijs uictimis immolarēt. Tantaq́ animorū fuit in-
B ſipientia, tamq́ præceps libido imperiti uulgi, ante uerbum diuinum corporatum, ut omnes ferè mortales in templis coire, & nefandis libidinibus immiſceri, ac pudēdis genitalibus ſacra facere, quod procreationis ſeminaria forent, nefas non putarent: quod abunde in Venere, & Priapo, alijsq́ deis oſtendi. Quin & Britannis longo tempore morem fuiſſe accepimus, ut coniuges & nurus nudas, & quodam herbarum ſucco delibutas, ad templa ducerent, & ita ſupplicarent, captiuorumq́ ſanguine deis litarent. At uerò Corinthi ſupra mille proſtitutas in templo Veneris aſſiduè degiſſe, & inflammata libidine quæſtui meretricio operam dediſſe, uelut ſacrorum miniſtras deæ famulari ſolitas, memoriæ eſt proditum. Hic tibi mitto ſacratas Lydias & Cyprias libidines. Piget uerò, pudetq́ referre, Romanos rerum dominos, quibus fœdera, leges & ſacra exteris dare nationibus imperium fuit: quanto in errore, & quàm tetra caligine uerſatus fuerit uictor ille gentium populus, & totius dominator Orbis, omni ſuperſtitioni obnoxius: faſcinos & mutinos, nedum Iunones & Genios quotidie ſibi aſciſcendo, & obſcena numina adoptando: qui etiam extraordinaria ſacra, ex fatalibus libris facere coactus, Græcum & Græcam, totidemq́ Gallos in foro boario, ad placandas deorum iras, ſub terras uiuos defodere ueritus non fuerit. licuitq́ illi diu in ſacris hominem interimere, & deis immolare: adeò ut Saturnum & ipſe, & Latialem Iouem, humana placaret hoſtia, cuius ſimulachrum, dum ſacrificarent,

huma-

Hermippus
Hermogenes
Hermolaus Barbarus
Heron
Herodianus
Herodotus
Heſychius
Heſiodus
Hieremias propheta
Hierocles
D.Hieronymus
Hippocrates
Homerus
Horatius
Hyginius
Hyllus
Hyperides
Iamblichus
Ioannes Annius
Ioannes Zezes
Ion
Ioſephus
Irenæus
Iſaacius Zezes
Iſidorus
Iſocrates
Iſſæus
Iſter
Iuba
Iulius Capitolinus
Iulianus Cæſar
Iulius Firmicus
Iulius Modeſtus
Iulius Obſequens
Iulius Pollux
Iulianus Aegyptius
Iuſtinus
Iuuenalis
Labeo
Lactantius
Laertius
Lampridius
Laſus Hermion
Leon philoſoph.
Leonicus
Libanius
Licinius Imbrex
Liuius Andronicus
Liuius Patauinus
Lucanus
Lucas Euangeliſta
Lucianus
Lucilius
Lucretius
Luctatius
Lycurgus orator
Lyſimachus
Lycophron
Macrobius
Manethus
Manilius
Marcellus
Marlianus
Marſilius
Marſus
Martialis
Martianus
Marullus
Maſſurius Sabinus
Maximus Tyrius
Megaſthenes
Menander
Menechmus
Menippus
Merula
Metagenes
Metaſthenes
Methodius
Minutianus
Minutius Fœlix
Mnaſeas
Mneſimachus
Mombritius
Moſes Aegyptius
Muſæus
Myrſilus
Myrtilus
Naugerius
Nazianzenus
Nearchus
Nebumius
Neoptolemus
Neuius
Nicander
Nicanor
Nicephorus
Nicoſtratus
Nigidius
Niſus Chius
Nonius Marcellus
Numenius
Nymphiodorus
Olen Lycius
Origenes
Orpheus
Ouidius
Pacuuius
Palephatus
Pamphus
Paniaſis
Parmeniſcus
Parrhaſius
Parthenius
Paulus Aegineta
Paulus Apoſtolus
Paulus Diaconus
Pauſanias
Pecellides
Pediaſimus
Perſius
Petronius Arbiter
Phauorinus
Phænodemus
Pherecides
Pherenicus
Pheſtus
Philarchus
Philemonax
Philochorus
Philon Byblius
Philoſtratus
Phœdimus
Phornutus
Picus Mirandula
Pindarus
Plato
Plautus
Plinius
Plotinus
Plutarchus
Polemon
Polyanthus
Politianus
Polybius
Polycharmus
Polymantes
S.Pompeius
Pomponius Lætus
Pontanus
Porphyrius philoſoph.
Porphyrion Horat. interpres
Poſidippus
Poſsidonius
Priſcianus
Probus grammat.
Proclus
Procopius
Prodicus
Propertius
Prudentius
Pſellus
Ptolemæus
Pythagoras
Quintilianus
Q.Calaber
Q.Curtius
Rhabanus Hebræus
Rhianus
Riccius
Ruellius
Ruffinus
Sachoniachthon
Saluſtius
Sammonicus Serenus
Santra
Sceptius
Scopas
Sedulius
Sempronius
Seneca
Serenus
Seruius gram.
Sextus Clodius
Sidonius
Silius Italicus
Simonides
Simplicius
Siſides
Socinus
Socrates
Solinus
Sophocles
Sophronius
Soſibius
Soſicrates
Soſtratus
Sozomenus
Spartianus
Speuſippus
Statius
Staphylus
Steſimbrotus
Stephanus
Steſichorus
Steuchus Eugubinus
Stobæus
Strabo
Suetonius
Suidas
Syneſius
Syrianus
Tacitus
Tarquitius
Tarrhæus gram.
Tatianus
Telechides
Teleſarchus
Terentius Comicus
Terentius Varro

CATALOGVS.

Tertullianus
Themiſon
Theocritus
Theodoretus
Theognis
Theon
Theophilactus
Theophilus
Theophraſtus
Theopompus
Thomas Morus
Thucydides
Tibullus
Timæus Tauromin.
Timoſthenes
Timotheus poeta
Timotheus theolog.
Tireſias
Trebatius
Trimatius
Trapezontius
Tyberianus
Tyrius philoſophus
Valerius Antias
Valerius Flacus
Valerius Max.
Valerius Probus
Valerius Soranus
Valturius
Varro
Vegetius
Velleius
Vergilius
Verrius Flaccus
Vibius Sequeſter
P. Victor
Victruuius
Villius
Vlpianus
Vopiſcus
Xanthus Lydius
Xenagoras
Xenophon
Zenobius
Zenodotus
Zezes grammat.
Zoroaſtres

LOCORVM QVAE IN HOC OPERE à Lil. Gyraldo uel citantur, uel exponuntur, Catalogus.

Aeliani 40.a 44.a
68.b 104.b 135.a 230.b
275.b 276.a & b 289.b
301.a & b 308.b 322.b
331.a 392.a 473.b 479.
b 528.b 529.b 535 a 538.
a 611.a 710.b 711.b
Ammiani Marcel
lini 34.a 95.b 98.a 109.
a 153.b 191.a 202.b 225.
b 276.a 328.a 331.b 336.
a 409.a 439.a 491.
b 509.a 566.a 599.b
616.a 639.a 349.a
Angeli Politiani
11.a 44.a 50.a 61. b
131.a 142.a 283.b 514.
b 533.b 600.b 624.b
Antimachi 291. b
355.b 588.b 573.b 643.a
Apollodori 34.a
66.a 200.a 304.b 347
b 349.a 437.a 454.a
536.a 552.a
Apollonij Rho-
dij 30.a 91.a 130.b 137.
a 142.a 148.a 154.a
187.a 200.a & b 202.
a 234.b 235.a 240.a
244.b 245.a 255.a 283.
a 291.a & b 292.a 495.
a 497.b 542.a 583.b
567.b 677.b 308.b 313
a 328.b 336.a 481.b
Appiani 110.b 127.
b 131.b 133.a 519.a 543.
b 551.a 600.a
Apuleij 22.a 24.a
26.a 48.a 62.b 72.a
78.b 102.b 108.a 109.
b 19.b 111.a 114.b 116.
b 121.a 154.b 158.b 160.
b 101.a 224.b 247.b
286.b 294.b 318.b 384.
b 345.a 412.a 416.a
439.b 445.b 448.b
460.b 426.b 467.b
473.b 528.b 529.b 532.b
533.a 537.b 550.b 556.b
558.b 559.b 601.a 612.
b 635.a 665.a
Arati 38.b 81.a
85.b 86 a 101.b 122.a
123.a 241. & 243.b 356.
b 258.b 507.b
Ariſtophanis 42.
b 99.a 138.a 148.b 153.
b 277.b 288.b 314.a
326.a 332.a 349.b 385.a
& b 399.b 499.a & b
522.a 686.b 692.b 711.
a 416.a 417.b 441.a
423.a 542.b 548.a 563.
b 571.b 667.b
Ariſtotelis 63.a
97.a 110.a 115.b 161.b
284.b 286.b 312.b 317.b
459.a 428.b 464.b
476.b 542.b 607.b 612
a 628.a 639.a
Arnobij 13.a 15.a.
14.b. 15.b 28.a 52.b
55.b 56.a & b 59.a 64.
b 66.b 67.b 68.a 69.
a 70.a 71.a 95.a 96.
a 100.a 105.b 108.b
118.b 119.a 158.b 159.b
163.a 168.a 180.b 188.
b 189.a 202.b 208.a 215.
a 216.a 219.b 224. b
248.b 280.a 300.b 302.
a & b 356.b 375.a 379.
b 405.a 406.a 408.
b 409.a 414.a 437.
a 452.a 459.b 465.a
466.b 474.b 603.a
& b 605.a 680.a 682.
a 691.a 634.b 650.a
651.a 664.a & b 679
b 683.a 692.a 712.b
Arpocrationis
106.a 129.b 145.b 189.
b 290.a 312.b 333.b 340
b 396.b 397 a 437.a
425.a 472.b 504.b 512
b 536.a 544.b 563.a
613.a 478.a & b 480.
a 487.a 128.b 417.b
Arriani 80.a 83.
a 88.b 105.a 106.a 108
a 130.a 144.a & b
146.b 152.a 202.b 303.
b 377.a 386.b 400.a
452.b 453.a 455.b 525.
b 535.b 599.b
Artemidori 505.
b 507.b 521.b 525.a
506.a 534.b 536.a 538
a 552.b 556.a 607.
b 622.a 582.b 683.a
79.a 221.b 235.a 250.
a 281.a 334.b 342.b
353.b 377.a 387.a 416.
b 455.a
Athenæi 117.a 121.a
128.a 141.a 165.a 193.
b 668.b 196.b 209.b
231.b 235.a 249.b 267.
b 321.b 331.a 336.a 338.a
386.a & b 387.a 388.b
415.b 435.b 474.a
484.b 496.a & b 505.
b 518.a 521.b 536.a
539.b 541.a & b 543.b
548.a 549.a & b 551.
b 552.a 561.a 563.b 565.
b 615.b 586.a 653.b
711.b 34.b 82.a 86.b
90.a 304.b 334.a
405.a
Auguſtini 7.a 8.a
10.b 12.a 12.b 13.a 18.
b 23.b 24.a 25.a 26.
b 27.a 35.a 37.b 38.
a 39.a 41.b 43.a 45.
b 51.a 52.a 54.b 55.a
& b 56.a & b 58.a &
b 59.a 61.a 64.b 65.
a & b 66.a 67.a &
b 68.a 69.a & b 70.

a &

a & b 72.a 75.a & b 76
a & b 94.a 96.a 106.
a 107.b 113.b 117.b 120
b 162.b 163.a 178.a 189
b 190.a 191.a & b 193
a & b 194.a 197.a 102
a 203.b 210.b 219.a 224
b 226.b 234.b 269.a
272.b 278.b 279.b 290
b 295.a 314.b 336.b
378.a & b 405.b 406
a & b 409.a 461.b
426.b 505.b 537.b 538
a 551.b 566.b 598.a
601.a 608.b 611.a
614.a 618.a 630.b 635.
a 636.a 643.b 659.
b 444.b
Auſonij 48.b 71.
a 57.b 79.a 202.a 219.
b 231.a 249.b 281.b
296.b 301.a 379.a 542
b 561.a 565.a 621.a
580.a 640.a & b 400
a & b. 437.b 440.b
443.a 446.b 448.b
449.a
Bachilidis 282.a 482
a 495.b
Beroſi 83.b 152.a
538.a 458.b
Boccatij 50.a 234.
a 240.b 501.a 301.b
322.a
Catonis Portij 93.
b 121.a 167.b 208.b
293.b 335.a 440.b 448
a 509.b 510.a 653.b
669.b 673.b 734.a
Callimachi 115.b 150
a 219.a 241.b 244.a
305.b 333.a 334.a 342
b 397.a 422.b 499.b
133.a 143.a 158.b 223.
a 237.b 267.b 313.b 315.
b 326 a 328.a 481.b
512.b 588.b 500.a 504.a
506.b 517.b 521.b 522.
b 523 a 717.b
Capitolini 336.b
686.a
Catulli 57.b 64.b
79.b 144.b 175.b 177
a 187.a 189.a & b 190
a 199.b 227.b 247.b
248.a 251.b 252.b 269
a 271.b 283.b 309.a
373.b 378.b 387.a 398.a
441.a 452.a 457.b
460.b 482.a 488.a
500.b 505.b 539.a 548.
a 552.b 563.b 604.a
617.b 591.b 571.a 638.
b 641.a 676.b
Cenſorini 598.b 599
a & b 600.a & b
Ciceronis 7.a bis 12.
a 13.b 14.a 14.b 15.a
& b 17.b bis 19.a 23.b
28.b 35.a 37.b 38.a 39
a 40.a 41.b 43.a 46
a 48.a 51.b 54.a 58.
b 66.b 67.b 69.a 71.b
77.a 79.b 88.b 89.a
& b 95.a 96.a 102.a
106.b 107.b 108.b 109.
a 110.b 113.b 114.b 134
b 152.a 154.b 155.a 157
b 164.b 165.a 166.a
180.b 181.b 191.a 196.
a 204.a 208.a 211.b
212.a 215.a 224.a 244
a 247.a 248.a 264.b
268.a 269.a 270.b 279
b 281.b 286.b 287.b
289.b 292.b 300.a 302
b 313.b 337.b 339.b 346
b 355.a 357.b 361.a 362
a 373.a 378.a & b 384
b 385.a 409.a 410.b
416.a 417.a 436.b
439.a & b 442.b 447
b 448.a & b 450.b
453.a & b 461.b 462
a 419.a & b 428.b
464.b 466.b 475.a
486.b 488.a 490.a
491.b 499.b 500.b 531
b 532.a 538.a 547.b
550.b 556.b 557.b 562.
a 563.b 564.b 604.a
615.b 618.b 624.b 579.
b 581.b 582.a 568.a
570.b 577.b 628.a 632
a & b 633.a 635.a 638.
b 653 a 661.b 663.b
666.b 676.a 680.b
681.b 698 a 712.b
Claudiani 35.b 46
b 54.a 65.b 80.b 151.
a 176.a 186.a 192.b
196.b 227.a 230.a 236.a
245.a 265.a & b 270.b
278.b 281.b 288.a & b
304.a 310.b 316.b 319
b 347.b 386.b 444.b
447.b 421.a 424.b
432.b 435.b 474.b
492.b 496.a 558.b 581
b 590.a 591.a 572.a
638.b 641.b 643.a
687.b
Columellæ 242.b 393
404.b
Cornelij Taciti 9.b
10.a 39.b 48.a 80.a
83.b 108.a & b 146.a
154.a 271.b 378.a 419.
b 521.a 530.a 554.a
634.a 653.b 684.a
701.a
Criniti 18.b 26.b
165.b 320.b
Cypriani 7.b 75.b
76.a 181.a 185.a 219.b
Cyrilli Alexandrini
9.a 39.a 132.a 152.a 347
b 349.b 443.b 571.a
Demoſthenis 115.b
116.b 131.b 136.b 142.a
147.b 310.a 384.b 417
a 437.a 425.a 467.b
469.b 498.b 512.b
544.b 690.b
Diodori Sic. 7.b 8.a
9.a & b 25.a 31.a 33.a
37.a 44.b 85.a 91.b
102.a 105.b 125.a 126.a
133.a 136.a 141.b 144.
a & b 152.a 161.a 169.b
171.a 174.b 187.b 189.
a & b 193.a 200.b 201.
b 202.b 206. a & b 221
b 228.a 242.b 250.b 253
b 265.b 272.a 275.a 278
a 296.a 307.b 308.b 310
b 311.b 313.b 323.b 324.a
333.b 339.a 346.a & b
347.b 371.b 376.b 377.
b 378.b 379.a & b 380.
a 381.b 384.a 388.a 389
a & b 390.a 392.a 395.a
398.a 401.b 402.b 404
a 405.b 410.b 441.b
419.b 427.a 470.b
471.b 473.a 475.a
479.b 493.b 495.b 502
a 503.b 511.b 517.b 519.
a 529.b 547.b 553.b
622.a 580.a 581.b 586.
b 575.b
Diogenis Laertij 23
a 115.b 146.b 166.b 335
a 364.a 455.a 420.b
Diogeniani 50.a 54.
a 286.a
Diomedis gram. 132.
a 507.b 508.a
Dionis 40.a 42.a
43.b 48.a 51.a & b 97
a 110.b 116.a 140.b 146
152.a 321.b 328.a 337.b
441.b 442.a 447.b
466.a 474.a 543.b
Dionyſij Halic. 2.a
19.a 34.b 39.a 58.b 60
a 93.b 94.a 112.a 116.a
120.a 129.b 132.a 160.b
161.a 204.a 219.b 220.
a 246.a 248.a 277.a
324.b 329.a 381.a 441
b 447.a 450.b 468.b
515.b 602.b 617.b 637.
a 661.b 662.b 664.b
679.b
Epiphanij 11.a 12.a
& b 13.a 14.a 16.a 37.b
78.b 97.b 182.b 276.a
321.b 323.b 348.a 373.b
385.b 394.a 451.b 466
b 536.a 537.b 550.b
Euripidis 51.a 146.b
148.a 154.a 173.a 204
a 228.a 277.b 281.a
303.a 350.a 380.b 393.a
440.a 477.a 509.a
511.b 532.a 562.b 167.a
643.a 702.a
Euſebij 2.a 8.a 9.a
bis 9.b 19.a & b 84.a
89.b 97.a 102.a & b
104.a 114.b 132.a 136.a
142.a 149.a 151.a 152.
a & b 161.a 173.b 187.
b 189.b 248.b 254.b
266.b 267.a 272.a & b
279.a 380.b 285.b 286.
a 310.b 347.b 348.b
363.b 381.b 387.b 388.a
389.b 392.a 395.a & b
399.b

399.b 459.b 419.a 426 b 427.a 471.a 487. a 493.b 498.b 527.b 534.a 538.a 553.b 555. a 557.b 566.b 596.b 608.b 611.b 614.a 617.b 625.a 580.b 585. a 691.b 568.b 629.a 650.b 651.a 677.b 704.a

Euſtathij 89.b 121.a 125.a 126.b 141.a 144. a & b 155.b 172.a 240. b 271.b 326.b 353.a 344 a 384.a 403.a 467.b 498.b 506.a & b 512. a 581.b

Fabij Pictoris. 206. a 208.b 209.b 213.b

Feſti 34.b 41.a & b 47.b 48.a & b 55. b 57.b 58.a 59.b 60. b 65.b 67.b 68.a & b 69.a 70.a 71.a 77.b 82.a 93.b 44.b 95.a & b 110.a 113.a 115.a 118.a 119.b 120.a 159.b 162.b 168.a 172.b 177.a 186. b 191.a 192.b 199.a 200.b 201.a 205.a 208 a 209.b 214.a 220.a 221 a & b 224.b 226.b 235.a 244.a 247.b 252.b 268 b 269.a 293.b 295.a 303.b 304.a 305.b 308. a 318.a 338.a 344.a 350.b 362.a & b 364.b 388.b 398.a 408.b 413. b 416.a 440.b 446.a 457.a & b 422.b 464 b 468.b 481.a 484.a 492.b 493.b 537.b 539. b 545.b 550.b 553.a 557 a 565.b 569.b 604. a 605.b 616.a 582.b 592.b 569.b 653.a 654. b 655.a 659.b 666.b 668.a 669.b 670.a 671.b 681.a & b 682.b 684.b 712.b 718.a

L. Flori 58.b 600.a

Fulgentij 21.a 62.b 95.b 181.b 182.b 186.b 189.b 193.a 198.b 215.a 241.a 266.a 284.b 289.a 291.a 301.a 345. a 409.b 411.b 412.a 558.b 565.a 579.b 585. a 571.a 574.b 661.a 671.b 672.b 710.a 718.b

Galeni 42.a 387.a 425.a 428.b 466.b 351.b 410.a 453.b 569. b 630.a

Gellij 27.a 11.a 37. a 38.b 59.b 61.b 65.a 70.b 79.b 114.b 117.b 119.b 120.a 184 b 204 b 205.a 216.a 224.b 225.b 226.b 243.a 285.a 356.a 440.a 444.a 473.a 550.b 617.b 655 a 669.b 670.a 672.a

Gregor. Nazianzeni 63.b 321.a 459. a 590.b 650.b 692.b

Hermetis Triſmegiſti 8.a 22.a 80.b 268. b 347.b 601.b

Herodiani 42.a 92. b 93.a 152.b 192.b 202. b 324.b 466.a 492.a 538.a

Herodoti 8.b 11.a 23.a 25.a 29.b 30.a 58.b 90.a 92.b 106.a 112.b 117.b 127.a & b 128.a 131.a 133.b 134.a & b 144.a 152.a 172. a 206.a 215.b 223.a & b 224.a 226.b 228.a 254.b 275.a 310.b 311. b 312.a 343.b 344.a 364.b 383.b 386.b 387 a 400.a 404.a 416. b 439.a 452.a & b 455 b 470.b 471.a 472. a 473.b 476.a 477. a 479.a 483.a 488.a & b 489.a & b 504.b 515.a 524.a 535.b 338. b 548.b 555.b 556.b 557 a 622.a 584.b 585.b 586.b

Heſychij 6.b 23.a & b 29.a & b 34.a 54.b 60.b 64.a 87.a & b 89.a 106.b 109. b 110.a & b 115.b 116.b 117.a 118.a 119.b 125. a & b 126.b 127.a 130. a 136.a & b 138.a & b 139.b 140.a 141.b 142. a & b 145.a 146.b 148.a 151.a 152.a 153. b 154.a & b 155.b 159 b 171.b 174.b 186.b 187.a & b 193.b 195.b 198.b 199.a & b 207.b 213.b 218.a & b 219.a 222.b 225.a & b 226.a 227.a 234.a 238.a & b 239.b 241.b 242.a 249. a 251.b 268.b 279.b 281.a & b 283.a 286.b 287.b 289.a 296.b 304 b 306.a 308.a 310.a 312.a 314.a & b 317.b 319.a 324.a 325.b 326. a 327.a & b 331.b 332. a 334.a & 335.a 337.b 339.b 341.a & b 342.a 343.b 344.a 353.a & b 355.b 363.b 374.a 378 a 379.a 381.a & b 383 a & b 384.a 385.b 387 a & b 389.a 390.b 391 a 392.a 394.a & b 395 b 396.a & b 397.a & b 400.a 404.a 406 b 411.b 415.a & b 417 b 418.b 440.b 442.a & b 443.a 448.b 450 a 452.a 453.a 458.a & b 459.a 460.a 420 a & b 423.a 425.b 428.b 429.a 471.b 477.b 479.b 480.a & b 482.b 484.b 485 b 486.a 488.a 489.a & b 491.b 495.b 497 a 498.a 499.a & b 501.b 502.a & b 503.a 504.b 506.a 507.b 512 a 515.a 516.b 517.a 520. a & b 521.a & b 523. a 525.a & b 540.a 545 a 550.b 551.a 552.a & b 555.b 556.b 561.b 563. a 565.b 566.b 612.b 613 a 622.a & b 585.b 589. b 592.b 570.b 639.b 671.a 686.b 688.a 689 a 690.a 691.a 692.a

Heſiodi 17.a 38.b 53.b 54.b 62.b 81.a 138.b 142.a b 148.a 155 a 158.b 173.a & b 185 b 218.a 225.b 226.b 227 b 229.b 230.b 235.b 286 a 237.a & b 343.a 244 a 245.a 256.b 255.a 276.b 284.b 286.b 287 b 290.a 291.a & b 296 b 302.b 324.a 325.b 340.a 341.b 351.b 356. a 364.b 403.a 413.a 444.a 445.a 447.a 461.a 462.b 424.a 426.a 428.a 430. b 466.a 494.a & b 495 a. 502.b 532.a 546.a 553 a 554.b 558.a 596.a 597.a 607.b 616.a 580 a 583.a 567.b 570.b 571.a 572.a 574.a 575. b 576.b 577.a 641.b 642.a 669.a 787.b

Higinij 85.a & b 123.a 131.b 143.a 144. b 216.b 230.a 238.a 240.a 241.a & b 242 b 243.a & b 249.a 266.b 277.a 301.a 326 a 328.a 347.b 363.a 414.a 418.b 439.a 603.a 623.a 624.a 581 b 594.a 567.a 573.b 668.b 672.a 676.b 348.b 375.b

Hieremiæ prophetæ locus 615.a

D. Hieronymi 42. a 97.b 113.b 141.a 152 b 153.b 273.b 278.b 320.a 435.b 565.b 566 a 608.b 615.a 577.b 629.b. 674.b

Hippocratis 37.a 347.b 349.b 350.b 353.b 410.a 453.b 421. a 607.b

Homeri 8.b 17.a 21.a 33.b 57.b 82.b 106.a & b 107.a 110. a 127.a 134.b 139.b 155 a 158.a 161.a 171.b 175 a 185.b 199.b 216.b 218.b 220.b 222.b 223.b

225.b 226.b 228.a 230.b b 232.a & b 233.b 234 a 237.a 240.a 243.a 247.a 249.b 251.a & b 252.b 253.b 255.a 265 a 266.b 268.b 277.a 300.a 301.a 304.b 306 b 307.a 308.b & a 312 b 313.a 318.b 324.b 325 a & b 326.a 329.b 335 a & b 338.a 339.b 340 a 341.b 351.b 353.a 354 b 355.b 364.b 376.b 386.b 388.b 399.b 412.a & b 415.a 417.b 418. a 437.b 438.b 439.b 441.a 442.a 443.a & b 445.a 448.b 449 b 461.a 462.b 421.a 422.b 423.b 430.b 432 a & b 433.a & b 482 a & b 483.a 501.b 502 b 518.b 520.a 525.b 533 a 540.a 553.b 554.b 608.a 617.a 618.b 619.a 583.a 567.a 570.b 571 a 577.a 578.a 628.b 655.b 656.a 658.a 669 a 698.b 708.b

Horatij 21.a 27.a 35.b 39.b 40.a 71.a 96 a & b 107.b 110.a 117 b 165.a 170.b 187.a 212 a 213.b 214.a 229.b 248.a 250.a 283.b 292. a 301.a & b 309.a 328. a 330.a & b 360.b 377 b 378.b 393.b 394.b 397.a 402.b 404.b 405.b 411.b 413.b 415. a 445.b 449.b 461. b 465.b 492.a 493.a 497.a 501.a 505.b 352 b 533.b 540.b 548.a 550.b 599.a & b 606. b 609.b 612.b 615.b 575.a 629.a 644.b 654.b 676.b 688.a

Iamblichi 25.a 313 b 326.b 414.b 702.b 570.b

Iſidori 3.a 10.a 95. b 117.b 152.b 182.a 194 a 209.a 221.b 247.a 264.b 288.b 414.b 437 b 492.b 597.b 609.b 611.b 568.a 649.b 650 a 556.b 666.a 668.b

Ioſephi 42.a 528.b

Irenæi 97.b 278.b 571.b

Iſocratis 34.a 249 b 464.b

Iul. Cæſaris 290.a 347.a 668.b 419.b 54.a

Iulij Firmici 191.b 542.a

Iulij Obſequentis 41.b 336.b 537.a

Iulij Pollucis 32.b 34.a & b 38.a 117.a 126.b 127.b 128.a 129 b 148.b 154.a 156.a 156.b 161.a 199.a 233.a 283.a 309.b 310.a 324 b 335.a 386.b 137.a 394.b 411.b 414.a 416 a 454.a 419.a 464 b 469.b 489.b 499. a & b 513.a 551.a 565 b 570.a 658.a 665.a 688.a & b 689.a 690 a 691.a

Iuſtini 40.b 87.a 91.b 142.b 181.a 553. a 622.b 682.b 683.a 82.b

Iuuenalis 8.b 35.a 42.a 44.a 52.a 62.b 196.a 226.a 283.a 295 b 335.a 416.b 445.b 528.b 529.a 606.a 628.a 630.b 633.b 641 b 676.a 683.b 691. b 712.b 719.a & b

Labeonis 25.a 70.a 194.a 204.b 604.b 607.b

Lactantij 7.a 8.b 10.a & b 15.b 22.b 23.b 35.a 37.a & b 39.a 45 b 54.b 55.b 56.b 57. a & b 58.a 60.b 61.a 65.b 66.b 69.a 74.b 75.b 76.a 81.b 83.a 93.b 94.a 96.a 97.a 104.a 112.b 114.a 117 b 120.a 121.b 122.b 123.a 132.b 133.b 134.b 135.a 135.b 138.b 144.b 154.b 165.a 168.b 169 a 171.a 180.b 181.b 190.b 195.a 196.a 197 a 206.a 237.b 264.b 267.b 282.a 319.a 322. a 324.b 347.a 390.a 406.a 411.a 442.b 444.b 445.b 458.b 419.a 542.a 551.b 553. a & b 562.b 601.b 605 a 608.a 609.b 612.b 581.b 582.a 584.a 588. b 629.a 633.b 650.a b

Lampridij 70.a 84.a 92.b 97.a 320.b 321.a

Libanij Sophiſtæ 127.b 513.a 635.a

Lycophronis 128.b 129.a 155.b 168.b 207.b 251.b 284.b 312.a 332.a 417.a 441.b 459.a 421.b 422.b 497.a 506 b 525.a 539.b 552.b 556. a 618.b 590.a

Liuij 26.a 27.a 35. a 37.b 38.a 39.a & b 40.a 42.a 43.a 46.a 47.a 48.a & b 51.b 69.a & b 70.b 75.a & b 77.a 79.b 91.a 107.a & b 108.b 109. b 113.b 114.a & b 119.a 120.a 126.a 128.b 131. b 134.a & b 163.b 164 a & b 165.a & b 166.a 168.b 169.a & b 173.a 177.b 197.a & b 211.a 214.b 219.a 221.a 246. a 248.a 282.a 290.b 333.b 336.b 352.a 378 b 439.b 446.b 447 a 462.a 419.b 435.b 473.b 474.a 481.a 483.a 494.b 508.a 512 a 519.b 537.b 547.b 556.a 604.a & b 607 a 610.a 619.a 633.b 634.a 637.b 638.a 655 a 660.b 661.b 694. b 696.a 697.a 698.a

Lucani 22.b 26.a 48.b 50.a 68.b 95.a 112.b 130.a 135.b 144 a 154.b 165.a 177.b 186.b 192.a 290.a 292 a 296.b 445.b 446.a 419.a 426.b 470.b 474.b 569.a & b 633. a 643.a 659.b 664.a

Luciani 23.b 36.b 50.b 52.b 62.b 87.a 98.b 104.b 110.a 111.a 116.b 134.b 154.a 173 a 184.a 189.a 216.a 227 b 277.b 354.b 361.a 403 a 404.a 411.b 412.a 437.b 442.b 447. a 448.b 453.a 459 a 420.a 472.a 474 b 496.b 499.a 528.a 530.a 534.b 536.b 538 a 543.b 545.a & b 546 b 566.a 588.b 567.b 569.a 573.b 667.b 669 a 692.b 722.a

Lucilij 15.b 35.b 71 a 232.b 306.a 509.b 531 b 600.a

Lucretij 12.b 15.b 26.a 190.a & b 192.b 194.a 196.b 393.b 455 a 568.b

Macrobij 7.a 20. a 27.a 48.a 54.b 55.a 59.a 65.b 67.a & b 68 b 75.b 76.b 77.b 80.b 86.b 96.b 104.b 114 a 117.b 120.a 157.b 163 a & b 165.a 166.b 181 b 182.a & b 183.b 184. a & b 185.a 189.a 194. a 195.b 196.a & b 201 a 203.b 205.a 208.a 208.b 209.a & b 210. b 213.a 222.a 225.b 230 a 234.a 235.a 268.b 272.a 302.a 303.a 304 a & b 305.a 306.a 308.b 310.a 312.b 313.a 316.a 317.a 318.a 322.a 323. b 325.a 327.a 330.a 335. a 339.b 340.b 344. a 348.b 349.a 361.b 374.b 376.a 377.a 379 b 380.b 384.b 385.b 386.b 390.a 391.a 393 a 398.b 399.a 410.b 414.a 416.a 418.a 438.a

438.a & b 441.b 443 b 449.a 451.b 458. b 422.b 431.b 432.a 466.a 491.a & b 492 a 493.b 494.a 500.b 522.b 527.b 531.b 542. b 543.b 547.a 562.b 566.a 596.b 602.b 603 b 604.a & b 605.a & b 608.a & b 619.a 580 b 589.b 568.b 636.a 639.a 644.b 654.b 655.b 671.a & b 672.a & b 673.b 679.b 680 a 681.a & b 695.a 718.b

Manilij 21.b 24.b 28.a 81.b 85.a 585.b

Marſilij Ficini 285.a 297.b 435.b

Martialis 57.a 122 b 177.a 190.b 200.a 210 a 269.a 287.a 323.a 338 b 345.a 352.b 414.a 540.a 635.a 638.b 441 b 445.a 460.b

Maſſurij Sabini 7.a 77.b 162.b

Martiani 17.b 18. b 22.a 24.a 25.a 27.b 37.b 71.b 76.a 78.b 94 a 105.a 119.b 144.b 154.b 158.a 159.a 162 b 163.a 167.a 175.b 177 a 184.a 193.b 206.a 108 b 224.a 265.a 269.b 224.b 226.b 269.b 274 a 284.a 294.a & b 319 b 413.b 416.a 439.b 444.a 444.b 538.a 556.b 558.b 600.b 608. b 618.a 631.b 650 a 653.a

Menandri 52.a 128 b 145.b 202.a 304.b 528.a 343.b 600.a 643.a

Myrtili 356.b

Moſis Aegyptij 4.a & b.9.a 674.b

Neuij 111.a 117.b 126.a 355.b 545.b 600.a

Nicandri 123.b 171.a 183.a 231.b 267.b 268. a 331.a & b 388.b 484 b 511.b 536.a 583.b

Nonij Marcelli 15.b 54.b 65.b 66.a & b 71.a 76.a 295.a 441.a 638.b 663.a 672.b

Oppiani 23.a 267. b 231.a

Ouidij 26.a 27.a 28.b 32.a 33.a 37.b 42 b 43.a & b 52.b 54.a 55.b 57.b 58.a 59.a & b 61.b 70.b 75.a 78 b 80.b 84.b 85.a 89.b 93.b 94.b 95.b 107.a 109.a 114.a & b 116.a 118.b 120.a 126.b 130.a & b 142.b 147.b 159. b 163.a 165.a 166.a 167 b 168.a 175.b 183.a 189 b 190.a & b 192.a & b 196.b 203.b 204.a 165 b 206.a 208.a 210.a 212 a 213.b 216.a 217.b 218 b 219.b 226.b 229.b 231.a & b 232.a 234.b 235.a & b 236.a 238.b 239.a & b 241.b 242. a & b 243.b 244.a & b 245.a & b 246.a & b 247.a 249.a 252 b 254.a & b 267.b 269.b 270.b 275.a 278 b 281.b 283.a 290.a 294.b 295.a 301.a 309 a 310.b 315.b 316.b 322 a 329.a 337.b 339.b 344.b 346.b 351.a & b 353.b 354.b 355.a 362 a 365.a 375.b 376.b 377.b 378.b 380.a 381 a 383.b 388.a & b 393 b 395.b 396.a 397.a & b 398.a 405.a 413.b 414.a 418.a & b 441 b 442.a 446.a 449.a 457.a 461.a & b 462 a 424 a 428.a 430.b 431.b 432.b 435.b 465 b 473 b 483.b 487.a 493.a 495.a 496.a 499.a 501.a & b 509 b 510.b 511.a 516.a 518.a 524.a 528.b 529 a & b 532.b 533.b 537. a 547.b 548.a 550.a 563.a & b 565.a 605. a 606.a 610.a 616.b 617.b 618.a 622.b 623 a 580.a & b 581.b 582 a & b 585.a 587.a 588.b 592.b 593.a 567 b 569.a & b 575.a & b 633.a 636.b 637.a 638.a & b 641.a 643 b 664.b 668.a 677. b 679.b 680.b 681.a & b 682.a & b 683.b & a 684.a 685.b 687 b 692.a 708.a 719.a

Origenis 11.b 12.b 13.b 14.a & b 15.a & b 20.a 40.a 90.b 97 b 106.a 112.b 134.b 144.a 187.a 199.b 206 b 266.b 313.b 320.a 379.a 387.b 401.a 535 b 558.a

Orphei 64.a 68. b 74.b 81.a & b 102 b 125.a 106.a 109.b 110.a 111.a & b 121.a 123.b 127.a 139.a 148 b 154.a 182.a 185.a & b 186.a 190.b 193.a 200.b 204.a 206.a 225 b 227.b 229.a 232.a 234.a 235.b 236.a 238 b 240.a 245.a 247.b 248.b 254.b 255.a 268 a & b 282.a 287.b 288 a 289.a 295.b 388.a 303.b 308.b 310.b 312 b 317.a 318.a 325.a 326.a 328.b 335.a 338 a 339.b 340.a 342.a 348.a 353.a & b 354 a & b 355.b 356.a 396 a 358.a 373.a 377.a 380.a 381.a & b 384. b 387.b 388.a 392.a 393.a 394.a & b 395.a 398.b 399.b 400.a 401.b 403.a 405.b 412.a 415.a 417.b 442.a 443.a & b 448.b 455.b 459 a 460.a 420.b 421.a 423.b 427.b 430.a 431.b 433.b 493.b 495.b 496.a & b 498 b 501.b 504.b 518.b 520.a 539.b 558.a 562 a & b 566.a 597.b 616.b 617.a 618.a 624 b 586.b 589.a & b 593.b 567.a 573.b 575 a & b 628.b

Pacuuij 76.a 226.b 441.a 631.a

Palephati 172.a 231 b 237.b 240.b 242. b 494.a 522.b 571.b

Parthenij 235.b 244.a 301.b 339.a 562.b

Pauli Aeginetæ 622.a

Pauli Apoſtoli 674.b

Pauli Diaconi 425.b

Pauſaniæ 22.b 25 a 25.a 30.a 42.b 46 b 48.a & b 53.a 54. a 62.a 63.a 64.a 67 a 72.a 88.a 89.b 90 a & b 91.a 93.b 97.b 109.b 115.b 119.a 124 a & b 125.a 126.a 127 b 128.a 132.a & b 133 b 134.a 136.b 137.b 138.a & b 139.a & b 140.a & b 141.b 142 b 148.a & b 149.a & b. 150.a & b 153.a & b 154.a 155.a 162 a 170.b 171.a & b 172 a & b 173.a & b 174 b 175.b 183.a 187.b 188.a 189.a 217.b 218 a & b 220.b 221.a 222 a 223.a & b 224.a 225.a 226.a 230.a & b 231.a 235.a 238.b 239.a 240.b 242.a 243.b 244.a & b 245 b 248.b 251.b 252.a & b 255.a 266.a 271 b 277.b 282.a & b 283 a 289.b 290.a 303.b 307.b 308.a 309.b 311 a & b 312.a & b 323. b 324.a & b 326.b 327.a & b 329.a & b

330.a & b 333.b 335. b 339.a 341.a & b 344.a 347.a 348.a 351.b 352.a & b 353.a & b 346.a 361.b 362.a & b 363.a 365.a 376. b 378.a 379.a 380.b 381.a & b 382.a & b 391.b 392.a & b 393.a 397.a & b 398.a 399 a 400.b 402.b 415. b 416.b 418.b 437. a 441.b 442.b 445 a 447.a & b 449.b 452.b 454.a 458.a 461.a 420.a 421.b 424 a 425.a 430.b 432. b 464.b 467.a 468. a & b 469.b 470.a 471.a 472.a & b 473 b 474.b 475.a & b 476.a & b 477.a & b 478.a & b 479.a & b 480.a & b 481.a & b 482.b 484.a & b 485.a & b 486.a & b 487.b 488.b 489.a & b 490.a 492.b 495 b 496.b 499.a & b 500.a 502.a & b 503.a 504.b 505.b 506.a & b 507.a & b 510.b 512 b 513.a & b 514.a & b 515.a & b 516.b 517.a 518.b 519.a 520 b 521.a & b 522.a 526 a 533.a 534.a & b 535.a 536.b 538.b 540.a 541.b 542.a 544.b 545.b 546.a & b 548.a 549.a & b 554.b 556.b 561.b 564.a 566.b 611.b 613.a & b 622.a 623 a 624.a & b 581. a 582.b 583.a & b 584.a 586.b 587.b 588.a & b 589.a 590. a 592.a & b 571.b 574.a 575.b 628.b 630.a & b 640.a 642 b 657. 669.a 678.b 688.b 702.a

Perſij 189.a 677. b 399.a 492.a 599.a 605.b 655.a

Petronij Arbitri 6.b 44.b 45.b 52.b 292.b 573.a

Phauorini 124.b 126.b 134.b 136.a 148 a & b 151.a 153.b 155. b 156.a 161.a 199.b 218 a 225.a 234.a & b 238 a 266.b 268.b 291.a 323.a 326.a 337.a 353. b 384.a & b 385.b 367.a 409.b 417.b 479.b 480.a 491.b 494.a 497.b 504.a 512.a 519.b 525.a & b 540.b 550.a 552.b 556 b 612.b 613.a 614.a

Pherecydis 30.a & b 33.a 92.a 130.b 144.a 225.a 238.a 241.a 292 a 304.b 348.a 385.b 612.b

Philochori 115.b 202.b 267.a 392.b 417 b 420.a

Philoſtrati 37.a 63 a 107.a 124.a & b 134 b 137.b 216.b 231.b 232 a 238.a 239.b 277.a 307.a 335.a 340.a 371 b 374.b 377.a 386.b 396.a 410.b 411.a 413 b 453.b 456.a 461.b 431.a 499.b 532.b 546 b 559.a 613.b 615.b 569.b 576.a 677.b 692.b

Phornuti 6.b 34. a 37.b 74.b 81.b 104 a 105.a 106.a & b 111. a 118.a 121.a & b 123. b 124.a 128.b 132.b 139 b 140.a 141.a 146.b 148.b 154.a & b 155.a 156.a & b 158.a 180. b 181.b 182.b 185.b 186.a 196.b 199.a 200 a 203.b 204.a 206.b 207.b 216.a & b 217.b 221.b 222.a 223.b 225.b 226.a 227.b 229.b 233 b 243.a 265.b 267.a 268.a & b 270.b 278 a 279.a 281.a 284.a 286.a & b 287.a 288. a 289.b 290.a 295.a 296.a 301.a & b 302.a 304.a 305.a & b 306 a & b 308.a 310.b 313 a & b 317.a & b 324 b 325.a & b 330.a 335.a 339.b 340.a 342.b 346.b 348.b 356 a & b 358.a 375.b 374 a & b 376.a & b 379 b 380.a & b 381.a 387 b 388.b 393.b 394.b 395.a & b 398.a 402 a 403.b 404.a 409 b 410.b 411.a & b 412 b 414.a 415.a & b 416.a 418.a 436.b 437 b 443.b 445.a 447 a 450.b 451.a 460. a 420.a 422.a 423.a & b 429.a 432.a 464 b 471.b 472.b 473.a a 476.b 480.a & b 483.a 484.b 486 a 488.a 489.a & b 491.a 493.a 496.a & b 499.b 501.a 502 b 504.a 505.a & b 518. b 519.b 532.a 533.a & b 356.b 340.b 553.a 554.b 559.a 560.b 561 b 562.a 565.a 611.b 616 b 623.b 624.b 588.a 589.b 593.a 567.b 568. a 569.a 574.a

Pindari 37.a 40. b 62.b 82.b 91.a & b 109.b 123.a 125.a & b 126.b 132.b 137. a 140.b 142.b 150. a 161.a 171.b 173.b 222.a 223.a 226.a 233.b 235.b 237.b 251.a 265. b 268.a 296.a 301.b 302.b 310.b 324.b 325. b 334.a 335.a 339.b 340.a 347.b 350.a 351 a & b 364.b 396.b 415.a 443.b 451.a 455.a 420.a & b 474 b 487.b 502.b 506.b 513.b 514.b 525.a 526. a 545.b 553.b 616.b 618 a 589.a 590.b 628.b 630.a

Platonis 6.b 8.a 14.a 22.a 25.b 34.a 38.a 40.a 80.b 116.b 124.b 130.a 131.a 145.b 151.a 158.a 161.b 181.b 123.b 215.a 216.b 234.a 266.b 279.b 285.b 286. a & b 297.b 302.a 312. b 314.b 364.b 395.a 409.b 413.a 436.b 452.a 419.a 428.a 464.b 468.a 491.a 494.b 533.b 534.b 557.b 561.b 562.a 564 b 566 b 596.a 597.a 615.b 623.b 580.a 567.b 575.a 628.a 639.a 658. a 665.b 671.a 675.a 678.a

Plauti 21.a 27.b 35.a 38.a 48.b 67.b 71 a 80.a 82.a 119.b 131 a 148.b 231.b 239.b 279.b 410.b 418.b 438 a 444.a 459.a 538.a 539.b 550.b 565.a 599 a 604.b 605.a 607.b 580.b 570.b 628.a 644 b 670.b 676.a & b 678.a 705.b 710.a 712.a

Plinij 16.b 19.b 20 a 21.a 25.a 26.a 28.b 29.b 39.a 40.a 41.a & b 42.a 51.a 52.a 55.a 59.b 62.b 63.b 65.b 69 b 76.b 77.b 78.a 84 b 106.b 109.a 111.a 118 b 119.b 121.a 125.a 126. a 127.a & b 128.b 131.b 139.b 143.a & b 144. b 145.a 151.b 159.b 162. b 164.b 169.a 173.a 191.b 205.a 208.b 230 a 233.a 246.b 248.a 253 a 269.a & b 274.b 322 a 323.a 326.b 327.b 328.a 337.a 338.b 344.a 349.a 363.a 382.b 386.b 406.a 417.a 448.a 467.a 468.a 470.a 478.b 483.b 493.a 506.a 507.a & b 523.a 537.a & b 538.a

538.a & b 543.b 544
a 545.a 548.b 554.a
556.a 561.a 563.b 606
a 607.a 608.b 612.a
587.a 574.a 630.b 632
a 636.a 639.b 681.b
701.a 712.b
Plotini 643.a
Plutarchi 10.a 12.a
20.a 28.b 23 a 35 a 36.a
37.a 38.a 39.a 42.a &
b 46.b 53.a & b 57.b
69.a 62.b 66.a 67.a
60.a 70.a 71.b 72.a 75
b 77.a 78.a & b 87.b
89.b 95.a 93.b 96.b 104
b 108.b 117.a 119.b 120
a 121.b 122.b 124.a &
b 127.a 129.a 131.b 132
a 134.b 143.b 149.b
160.b 164.a 167.b 168
a 173.b 177.b 178.b 181
b 182.b 183.b 184.a 185
a & b 194.b 195.a &
b 196.a 199.a 204.b
205.b 206.b 210.a &
b 220.b 238.b 246.a
247.b 248.a 251.b 254
a 267.b 268.a 271.a
& b 274.a 278.a 281.a
282.a 283.b 292.b 309
b 314.a 317.b 321.a 323.
b 326.b 332.b 333.a 335
b 334.a 342.b 355.a 364
b 365.a 377.b 381.a
384.b 385.b 389.a 390.
a 391.b 396.b 397.b 398
a 400.a 405.b 410.a
411.b 416.b 417.a 437
a 441.b 450.a 452.
a 453.b 457.b 459.
b 421.a 422.a 423.b
424.b 425.a 426.a &
b 472.a 473.b 474.
a 475.b 481.b 489.a
503.a 504.b 513.b 515.b
516.a 517.b 523.b 524
b 526.a 527.b 528.b 529
b 532.a & b 537.b 538.a
539.a 540.b 541.b 548
b 550.a & b 556.a 560.a
563.b 566.a 598.b 600.a
601.b 604.b 606.b 608
a 612.a & b 615.b 624
b 625.a 585.b 587.a 591
a & b 634.b 635.a 636
a & b 637.a & b 638
a 658.b 659.a 661.b
662.b 681.b 683.b 684
a 688.b 689.a 691.b
718.a & b
Polybij 253.b 331.a
481.a 519.a 547.a 588.b
Pomponij Læti 641
b 610.a 662.b 663.b
Pomponij Melæ 9.
b 126.a 131.b 275.b 318.
a 326.b 330.b 377.a 455
b 470.a 518.b 608.b
Porphyrij 9.a 40
a 57.b 69.a 71.a 96.a
& b 104.a 105.a 130
a & b 182.a 189.b 230
b 233.a & b 237.a 251.a
271.a 272.a 279.b 283.b
300.b 317.b 320.a 351
b 432.a
Prisciani 56.b 60.
b 80.a 244.a 394.a
Probi Gram. 29.b
34.a 44.a 66.a 91.b
92.b 137.a & b 416.b
Procli 6.b 29.a 86
b 102.b 103.a 162.a 185
b 216.b 217.b 228.a 234
237.b 279.b 281.a 286
b 325.a 342.a 387.b
395.b 409.b 418.a 560
b 596.b 451.a 248.a
435.b 639.a
Propertij 37.b 47
b 58.a 93.b 109.a 111.b
113.a 125.a 171.b 196.b
200.a 214.a & b 215.b
218.b 232.a 288.a 308.a
303.b 328.a 351.b 452.a
376.b 457.a 459.b 461
b 516.b 528.b 548 a & b
557.b 558.b 559.b 561.b
605.a & b 622.b 623.a
683.b 684.a 488.b 511.a
Prudentij 97.b 411
b 447.b 574.b 158.a
Quintiliani 11.a
248.a 264.b 542.a
Q. Curtij 144.b 377
a 452.b
Rhabani 3.b 4.a
Rhiani 245.b 333.
b 341.b 487.b 489.b
Ruelli 145.a 264.b
Ruffini 88.b 89.a
272.b 273.b
Senecæ 24.a 44.a
65.b 70.b 108.a 114.b
147.b 163.a 176.a 177
b 196.a 289.b 296.a
& b 377.b 460.b 430.b
551.a 562.b 630.b 631.b
Seruij 7.a 11.b 18.b
21.a 25.a & b 29.a &
b 46.b 54.b 55.a 56
a 58.b 59.a 61.a & b 69
a & b 75.b 76.a 80.a
83.a 92.b 95.b 96.b 97
a 105.b 112.a 117.b 120.a
122.a 137.a 144.b 145.a
151.b 160.a 163.b 168.a
164.b 169.b 170.a 176
b 177.b 180.b 183.a 185
b 186.a & b 193.a & b
198.b 205.b 209.b 210.a
& b 213.a & b 216.a
220.b 224.b 226.a & b
229.a b 230.b 231.a & b
233.b 234.b 237.a 240
a & b 245.b 246.b 251
a 252.a & b 255.a 289
b 291.b 292.a 294.a
296.a 297.a & b 305.b
306.a 330.b 337.b 338
b 354.a 380.b 381.b 394
a 402.b 403.b 404.b
406.b 417.a 436.b
439.b 441.a 456.b
461.a 422 a 426.b
428.a 432.a 433.a
468.a & b 471.b 492
a 493.b 527.b 543.a 551
b 552.b 553.a & b 557.b
558.a 559.b 564.b 565
a 598.b 599.b 606.a
607.b 609.b 619.a 579
b 580.b 586.b 590.a
591.b 592.b 593.b 567.b
568.a 569.a 573.b 653.b
654.b 659.b 666.b 670
b 671.b 672.a 673.b
675.b 676.a b 681.a
694.b 700.a 701.a
706.a 717.a 718.a
Sidonij 362.b
Silij Italici 36.a 39
b 65.b 94.a & b 166.a
170.b 175.a 270.b 281.
b 394.a 457.a 459.b
431.a 509.b 620.b 624
b 581.b 633.b
Simplicij 12.b 13.a
& b 14.a 555.b 618.b
Sinesij 284.a 305
b 432.a
Solini 40.a 41.b
63.b 77.b 131.b 363.a
511.a 605.b
Sophoclis 32.b 33.a
115.b 116.b 124.b 129.a
147.b 233.a 234.a 252
a 290.a 303.b 308.a 327
b 330.a 338.b 437.a
503.a 515.b 518.a 582
b 630.b
Spartiani 128.b 493.b
Statij Papinij 6.b 39
b 46.b 58.a 65.b 68.b
81.a 90.b 122.b 125.b
132.a 133.b 138.a 144.a
153.a 172.a 200.a 217.a
249.b 275.a 281.b 288.b
309.a 311.a 319.b 324.b
337.b 343.a 352.b 355.a
362.a & b 378.b 379.a
411.a 412.b 413.b 393.b
348.a 444.b 445.a
425.b 430.b 431.a 424
b 476.a 482.a 483.a
495.a 504.b 511.a 532
b 536.a 558.b 590.b 577
a 633.b 653.b 675.b
Stephani 83.a 89.a
97.a 108.a 109.b 116
b 125.a & b 127.a 128
b 131.b 132.a & b 133.a
134.b 135.b 136.a b 138.
a 140.a & b 142.a 147
a & b 148.a 149.b
150.a & b 151.a 152.b
153.a 162.a 168.a 171.b
173.a & b 183.a 186.b
187.a 203.a 219.a 222.b
225.a 227.a 239.a 240.
b 241.b 245.b 249.b 251
a 252.b 305.b 306.a 307
b 309.a 311.a 328.b 330
a & b 332.a et b 333.b 335
b 337.a 338.b 340.b 341
a 342.a & b 343.a 351.a
& b 362.a et b 360.b 361
b 362.a & b 363.a & b
364.b 365.a 377.a 392.b

397.a & b 398.b 402 a 413.b 415.b 446.b 452.a & b 459.b 421 b 423.a 473.a 474 b 475.b 476.b 477 b 481.a & b 482.b 483.a 484.a 485.a 486.b 487.b & a 488.a 499.b 500.a 507.b 513.b 516.b 517 b 521.b 522.a 523.b 524.a 525.a & b 538 a 545.a 548.a 555.a 556.a 566.a 584.a 589 b 593.b

Stobæi 52.b 63.a 81.b 122.b 276.b 317. b 321.a 358.a 414.b 473.b 476.b 488.b 560.a 576.a 674.b

Strabonis 8.b 9.b 25.a 30.a & b 31.a 32 a & b 33.a & b 34.a 85.a 87.a & b 88.b 89 b 91.a 92.b 118.a & b 122.a 123.a 126. a 127.b 128.b 131.b 132.b 134.a 134.b 135. a & b 136.a 142.a 143 a 144.b 145.b 146. b 147.a & b 150.a & b 153.a 154.b 155.b 168 b 170.a 171.b 172.a 173 174.b 183.a 186.a 187. a 189.b 198.b 199.a & b 200.b 203.a 206 b 207.a 219.a 222.b 223.b 225.a 226.b 231 a & b 238.a & b 240.b 242.a & b 252. a 253.a & b 267.b 272.b 276.a 284. a 288.a 304.b 310.b 312.b 318.a 319.b 322. a & b 323.a 325.b 329 b 331.a 335.b 337.b 338.a 338.b 341.a & b 342.a & b 343.a & b 351.b 363.a 364. b 376.a 384.a & b 385.b 396.a 402.b 403.a 406.b 417.a 446.b 452.b 456.b 459.b 461.b 469.a 475.a 476.a 477.b 480.b 481.b 482.b 485 a & b 487.b 488.b 491.a & b 494.b 500.a 506.b 512.a & b 513.b 518.b 519.a 522 a 523.b 524.a & b 535 a 538.b 545.a 547.b 551.b 555.a 557.a 563. b 566.b 581.b 584 b 588.a 509.a 639. b 642.b

Suetonij 42.a 43.b 48.a 51.b 108.a 111.a 120.a 211.a 287.b 324.a 325.a 328.a 336.b 389.a 441.b 473.b 510.a 543 b 601.b 633.b 644.b 649.b 667.b 670.b

Suidæ 20.a 22.a 23. b 32.b 33.b 57.a 64.b 82.b 87.b 88.b 104.a 128.b 134.b 138.a 142. a & b 153.a 156.a 165.b 175.b 189.a 209.a 218 b 222.a 272.b 273.a 284.a 287.b 310.a 314 a 319.b 320.b 333.b 340 a 343.a 334.b 377.a 382 a 384.a 385.b 391.a 396 b 397.a 402.b 403.b 410.b 411.a 441.a 441 b 442.a 444.b 452.a 420.b 421.a 427.b 473 b 481.b 485.a 488.b 489.b 494.a 496.b 518.b 522.a 540.b 541 b 543.a 550.a 551.a 555.a 564.a 613.a 614. a 622.a 584.a 585.b 589.b 570.b 689.a 691 a 692.b

Tertuliani 11.a 16 a 17.a 23.a 62.b 76.a 78.b 83.a 95.a 118.b 158.b 173.a 191.b 320.b 327.a 347.b 406.a 410 b 445.b 460.a 419.b 426.b 538.a 555.b 601 a & b 612.a 613.a 592.a 571.b 633.b 684.b 692.b

Theocriti 106.a 161.b 180.b 234.b 243. a 247.a 248.b 250 a & b 277.b 373.b 381 b 396.b 405.a 459.a & b 462.b 432.b 488 a 496.b 501.b 519.b 520 a 534.a 535.b 552.b 564 a 566.a 621.a 623.b 580.a 585.b 567.a 573.b

Theodoreti Episc. 347.b 404.a

Theophylacti 507.b

Theophili 25.b 117 a 152.b 420.b 479.b 550.a 553.a 104.a 384 b 387.b 506.b 537.b

Theophrasti 13.b 50.a 54.a 145.a 417.a

Theopompi 148.b 158.a 183.b 326.b 488 a 507.b 525.b 539.b 690.b

Thucydidis 23.a 34 b 91.a 123.b 145.b 153.a 218.b 242.a 306.b 324 b 331.a 337.a 416.b 473.b 474.a

Tibulli 26.b 42.b 59.a 61.b 118.a 160.a 190.b 196.a 202.a 213 b 257.a 279.b 296.a 305.b 375.b 381.b 386 b 389.a 403.b 405.a 445.b 457.b 458.b 431 b 496.b 504.a 522.b 553.b & a 563.b 598.b 601.b 606.b 582.a 638.b

Valerij Flacci 130 b 131.a 250.b 344 b 406.b 509.b 510.b

Valerij Max. 35.a 41.a & b 43.b 57.a 58 b 69.a 75.a 95.a 126.a 165.b 168.b 172.a 197.a 243.a 248.a 282.a 515.b 537.a 552.a 600.a 582.a 633.b 659.b 662.b 666.b

Valerij Prob. 221.b 364.a 385.a 610.a

Varronis 12.b 18.b 20.a 22.b 23.b 24.a & b 26.b 27.a & b 28.a 38.a 54.b 55.a 56.a & b 57.b 58.b 59.a & b 61.b 64. b 65.a & b 66.a & b 67.a 68.a & b 69.b 71 a & b 76.a & b 79.a & b 82.a 94.a 105.b 107.a 109.a 111.b 113. a 114.a 117.a 118.b 119. b 157.b 159.b 167.b 171. a 177.a 182.a 184.b 190 a 193.a & b 194.b 195. b 196.a 202.a 211.a 213.a & b 214.a & b 215.a 217.a 219.b 224.b 230.b 242.b 244.b 245.b 247.a 248.a 252.b 265 b 269.b 270.a 270.b 272 b 273.a 278.b 279.b 285 a 286.b 295.a 302.a 310 b 317.a 322.a 361.a 364 b 374.a 380.a 391.b 436 b 440.b 444.a 449 a & b 454.b 457.a 422.a & b 435.b 469.a 491.a 493.a 498.b 505 a 509.b 531.b 533.b 534 b 543.b 545.b 550.b 598 b 599.a 602.b 603.a 605 a 609.a 611.a 570.a 638 a 650.a 652.a & b 653 a 654.a & b 655.a & b 659.a 666.b 671.b 671 b 676.b 679.b 680.a & b 681.a & b 683.a 684.a & b 685.a

Vegetij 491.a 553.b

Vergilij 21.a 29.a & b 39.b 45.a & b 46 b 53.b 59.a 61.a 66.a 68 b 75.b 80.a & b 83.a 92 a 96.a & b 97.a 101.b 106.b 120.a 101.b 126.a 130.a & b 137.a 145.a 151.b 160.a 162.b 163.a & b 164.b 168.b 170.a 175.a 180.b 185.b 186.a 190.a 196.b 198.b 200. a 205.a 208.a 209.b 210 a 212.b 214.a 216.b 218 b 221.b 226.a 228.a 229.a & b 230.a 232.a 234.b 536.b 239.b 240.b 243. a 245.b 251.a 252.a 253.a 254.b 255.a 266 b 267.a 269.a 270.a & b 281.b 282.b 283.b 287.a 288.a 289.a & b 291.a & b 292.a & b 293.a 294.a 295.a & b 296.a et b 297.a b 308.a 313.a 328.b 330 b 335.a 337.b 338.b 350.b

350.b 354.b 355.a & b 360.b 363.a 380.b 381.b 386.b 388.b 397.b 402.b 403.b 404.b 405.a & b 412.b 413.b 415.a 416.a 438.a 439 b 440.a & b 441.a 443.b 449.a 451.b 454.b 456.b 422.b 426.b 428.a & b 431 b 433.a 467.b 468.b 490.a 492.a 496.a 497.a 500.b 501.a 505 b 523.a 536.b 539.a & b 542.b 547.a 552.a 554 a 557.b 558.a 564.b 598.b 599.b 603.a 604 a 609.a & b 610.b 612.a 619.a 622.a & b 580.b 582.a 586.b 590 a 591.b 592.b 569.a 570.b 635.a 653.b 654 a & b 655.b 656.b 659.b 660.b 664.ab 666.b 667.b 670.b 671.a 672.a & b 673 b 675.b 676.a 677.a 688.a 691.b 693.b 696 b 700.a & b 706.b 712 b 715.a 716.b 717.a & b 719.a 720.a & b 721 a 722.a 723.b

Verrij Flacci 26.b 56.b 58.a 77.b 182.b 192.a 200.b 269.a 499 b 695.a

P. Victoris 51.b 57 b 58.b 75.a 77.b 93.b 107.a b 111.a 119.b 120 a 163.b 165.b 166.a & b 199.a 211.b 212.a 213.b 220.b 232.a 309.a 446.a 447.a 454.b 457.a 458.b 435.b 474.a

Victruuij 56.a 64.a 114.a 126.a 244.a 446.a 525.b 610.a & b 34.a 651.b 722.a

Vlpiani Iuriſconſulti 417.a 269.a

Vopiſci 680.a

Xenophontis 54.a 106.b 321.b 347.a 453.b 476.a 478.b 482.b 494.b 555.b 563.a 630 a 688.a 145.b

Zenobij 32.b 87.b 442.a 454.a 642.b

Zenodoti 29.b 122.a 501.b

Zezis gram. 123.a 583.a 581.a

Zoroaſtris 84.a

CATALOGI LOCORVM EX AVTORIBVS
uel citatorum, uel explicatorum, Finis.

RERVM ET VERBORVM IN HAC tota Hiſtoria memorabilium Index.

ABadir Deus 60.b
Abæus Apollo 333.b
ἀβαρβαλαῖαι nympha 242.a
Abatos inſula 269.b & 297.a
Abebila ſacra 717.b
Abeona dea 70.b 162.b
Abeſantius Iupiter 133.a
Abidum op. 98.a
Abigena ſacrificia 671.b
Abij 715.a
Ablutio ante ſacrificia 715.a
Abobas deus 565.b
Aboriginum ſacrificia 754.b
Abraxas, ſiue Abraſax deus 97.b
Abretanus Iupiter 154.b eius templum 711.a
Abſinthium in ſacrificijs Iſiacorum 656.b
Abydena op. 551.b
Acacalis nympha 244.
Acaceſium urbs 415.b
Acaceſius Mercurius 415.b.520.b
Acacus 415.b
Acanthia 522.a
Acamarchis nympha 243.a
Acaron deus 63.b
Acaſte nympha 236.b
Acca Laurentia 56.b & 57.a & b 661.a eius feſta 681.b
Accipiter Apollinis auis 301.b
Accius Nauius augur 60
Aceſæus Patarēſis 481.a
Aceſius 93.b 303.b
Aceſta 252.b 254.a
Achæa dea 585.b
Achamoth deus 97.b
Achantus 302.b
Acharnanes Amphilochum adorant 90.b
Acharnis 399.a
Achea 476.b
Achelois. Acheloides 240.a 357.a
Achelous 240.a
Acheron 295.a 297.a
Acherontici libri 96.a 723.a
Acheruſia 290.b palus 297.a
Acheruſia templa 652.b
Achilles à Paride occiſus 337 b.
Achilles Tenē occidit 89
Achillis nomen cur in Tenis non audiatur 89.b
Achillis ſepulchrū 737.b
Acheron deum Cyrenaici inuocant. 63.b
Acidalius fons 552.b
Acidalia Venus. eodem
Acileſina urbs 87.b
Acinacen Scythæ adorāt (98.b
Acinon 32.b
Acorus muſcarū deus 99
Acratophoron uinū 391
Acratophorus 391.b
Acrea Fortuna 173.a Iuno 173.a 503.a Pallas eod. Venus 554.b
Acrea promōtoriū 175.a
Acrephius Apollo 353.b
Atria 484.b
Acriſia 484.b
Acriſius 150. 171.b 484
Acriſij ſepulchrū 650.b
ἄκριον mons 503.a
Actæa 235.b Ceres 350.b
Actæon à canibus laceratus 91.b 137.a 32.a
Acteus 543.a
Acteius 292.b
Actius, Actiacus, Actæus Apol. 328.a
ἀδάδ 6.b 86.a
Adagartis dea 86.a eius ſimulachrum 86.b
Addephagus 455.b
Adeona 70.b 161.b
Adhmete 236.a
Adicialia 749.a
Admetus rex 313.a
Adon, uel Adonis 565.a unde dictus.b
Adonai 401.a apud Hebræos unde deriuetur 5.a 3.a
Adoneus 400.b 491. a 565.a
Adonei duo 565.b
Adonia celebritas 566.a
Adonis Abobas 565.b Byblius eod. b Cyprius eod. b Gabanta 565.b Gingres 565.b Oſiris 566. a Pherecle a 565.b Pugmaion 565.b Thamus 565.b Triphilitos 567.a
Adonis Fl. 567.a 547. a Adonis piſcis 567.a
Adonis numē Veneri iunctum 567.a
Adonidis cum Venere cōbitus 402.a eiuſdem allegoria 565.a b 566 b epitaphium 566.a
Adonidis interitus 534.
Adonidis horti 566.b lachrymæ 566.a luctus 547.a ſacra 548. b 566.a
Adonidis templū 566.a
Adonim cur à ſue ſublatū poetæ fingant 567.a
Adorea ſacrificia 708.b
Adramus deus 87.b Adranum ciuitas 87.b
Adraſtia 238.a 242. b 287.a 639.a 642 b 643.a
Adraſtus 128.a 172.b eius mors 117.a
Adulta Iuno 120.b
Adultus Iupiter 120.b
Aeacus 296.a 650.a
Aeacus pluuiam impetrat 140.b
Aeaci ſacrificium 140.b
Aedes deorum 652.b
Aedituus 652.b
Aedon 486.a
Aega nympha 243.a
Aegæon 232.a et b 243.a
Aegæus 224.a 307. b 309.b
Aegei ſacra 535.a
Aegera op. 628.b
Aegeria 69.b 118.b 246.a
Aegialei mors 642.b
Aegina 140.b 296.a
Aeginææ tēplum 516.b
Aegiochus Iupiter 123.a
Aegipanes 623.a
Aegis 123.a
Aegiſthei fortitudo 122.
Aegiuchus Iupiter 122.b
Aegle nympha 243.a & 243.a 349.b
Aegles filiæ 573.b
Aegletus Apollo 342.b
Aegobolus 395.b
Aegoros 91.b
Aegypti interitus 221.a
Aegyptius Iupiter 124.
Aegyptiorū antiquitas 8
Aegyptiorū dei 88.b 89. a 622.a
Aegyptiorum ſacra & cerimoniæ 656.b
Aegyptiorum ſuperſtitio 99.b theologia 8.a
Aegyptiorum uaſa fictilia 88.b
Aegyrus 235.a
Aelius Pætus 51.b
Aello 291.a
Aemilij pons 232.a
Aenemius Iupiter 142.b
Aeneas à Diomede uulneratus 338.a
Aeneas Iupiter indiges cur dictus 26.a
Aeneas deus 28.a
Aeneis dea 557.a
Aeneius Iupiter 148.a
Aeneſius Iupiter 142.a 147.b 148.a
Aenus mōs 142.a 147.b
Aeole 254.a
Aeolidæ inſulæ 253.b
Aeolus Helenis filius 254.a Hippotæ. eod.
Aeolus cur Thyrenorū rex dicatur 254.a
Aeoli allegoriæ 253.b
Aerariū Romanū cur in æde Sa-

æde Saturni 185.a
Aer deus ſecundũ quoſdam 12.a
aer prima rerum materia 13.a
aeris locus 157.b
aerei genij et heroes 15.a
aerias 554.a
Aeromantia 315.a
Aerope à Marte compreſſa 441.a
Aeropus 442.b
Aeſa Parca 286.a
Aeſculanus 52.a
Aeſculapius 28.a 272.a augur 347.b Cur apud Ro. extra urbem habitet 350.b Cur bacillum nodoſum habeat 350.b Cur fulmine ictus 346.a Cur gallos habeat 350.b Cur in deorũ numerũ relatus 20.b Cur in ſuo tẽplo canes alat 350.b Cur laurum habeat 350.b
Aeſculapius draconis ſpecie 348.b 350.b
æſculapius Hippolytum ad uitã reuocat 510.b
æſculapius imberbis 348
æſculapius Medicinæ inuentor 346.a quando in deorum numerum relatus 347.b & quo modo 349.b & 350 a
æſculapius Romæ cultus 350.a
æſculapius unde dictus 346.b
æſculapij uaria cognomina 350.b αὐγλαὴρ 353 b Aglaopis 353.a ἀπαλεξίκακος 353.b Archagetes 352.a αὐξιθαλὴς 353.b καύσιος 352 b Colatos 353.a Coronides 351.a Cotyleas 353.a b Demænetus 353.a Epidaurius 351 b ἠπιοδότης 353.a Gortynius 353.a Hagnitas 353.a Opifer 353.b παιών 353.a Pergamenus 352.b & Pergameus ibid. Philolaus 352.a Phœbigena 350.b Pœnigena 351.a Salutifer 353.b Triccæus 351.b
Aeſculapij balnea 139.b filiæ 349.b gallus 349 a mors 347.b parẽtes 347.a educatio. ibid.
æſculapij pictura 350.b
æſculapij ſacra 747.b ſimulachra uaria 348.a
æſculapij templũ 487.a 651.a Cur extra urbẽ, & in inſula Tiberina ædificatum 651.a
æſculapij tres 346.b
æſculus Iouis arbor 656.a
Aeſymmetes 382.a
Aeternitas dea 80.b
Aetes 495.b
Aethera quis deum crediderit 13.a
Aetheronia 464.b
Aethiopes canem habẽt pro rege 99.a
æthiopes diem pro deo colunt 98.b
æthiopũ antiquitas 8.b de Dijs opinio 8.b
æthiopum dei 100.a
æthiopum regio ampliſſima 8.b
æthiopũ ſacra omnibus gentibus grata 8.b
æthiopia dea 517.a
Aethna 97.a
Aethon 265.a 344.b 439.a
Aethra à Neptuno compreſſa 478.a
Aethrios Iupiter 118.a
Aethyia 479.a
Aetna mons 570.a
ætnæa dea 581.b
ætnæus Iupiter 150.a
Aetoliæ Dianæ templũ 624.a
ætolorum puellarũ ueſtitus 31.a
Aeuiterni dei cur dicti 26.b
Africanorum dei 83.a
Africia in ſacrificijs 728
Africus uentus 255.b
Agamedes 221.a
Agamemnon ceruũ Dianæ occidit 508.b
Agamemnonis amor in Argynnum 548.a
Agamẽnonis ſcutũ 67.a
Aganippe fons. Aganippides muſæ 362.b
Agapenor 553.b
Agaſicles 311.b
Agatholius 268.a
Agathes Tyches ſtatua 632.a
ἀγαθὸς θεὸς 72.a
Agathyrſus 254.a
Agaue 235.b
Agdeſtis fabula 188.b
ἀγδὶ à Turcis deus uocatus 6.b
Agdiſtis 188.a 189.a
Agdus 183.b
Agelaſtus 267.b 268.a
Ageleta 483.a
Agelia 415.a
Agenor 151.b
Agenoria dea 70.a
Ageſilaus Pluto 267.b
Agla, dei nomen apud Hebræo 5.a
Aglaia 577.a
Aglaurus 487.a
ἄγνοια 50.b
Agno nympha 143.b 244.b
Agon° in ſacrificijs dicendum 725.b
Agonales dies, ſeu Agonalia feſta 70.a 726.a 756.b 682.a
Agonenſis porta 726.a
Agones 725.a
Agonius deus 70.a 726
Agonus mons 726.a
Agoracroti Parij opus 639.b 640.a
Agoræa 485.a 499.b Diana 148.a 420.b Minerua 148.a
Agoræus 420.a Iupiter 148.a Mercurius 148
Agræus Apollo 313.b
Agraule. agraulos 487.
Agreus 91.b & 92.a
Agricolarum feſtiuitas 585.b
Agriculturæ inuentio 593.b
Agripha 489.b & 490.a
Agroeles. Agroletera dea 499.a
Agrorum luſtrationes 673.b 674.a
Agroſtinæ nymphæ 234
Agyeus Apollo 330.a 397.b 505.b Eiuſdem ſacra 747.a
Agyiei dei 330.a
Aidoneus Pluto 267.a 290.b
Aigenetes 306.b
αἰγιφάγος Iupiter 148.
Aius deus 65.a Locutius 79.a Allocutius 165.b
Alabanda ciuitas 89.a
Alabãdus deus 83.b 89.a
Alea feſta 476.a
Alalceis 483.a Alalcomena ciuitas 483.a
Alalcomenes 174.b
Alalcomeneus 483.a
Alaſtor 265.a Iupiter 156.a
Alaſtores 32.a
Albanorum ſacrificandi ritus 763.a
Albionarum lucus 96.a
Albunea dea 96.a
Alcamenes ſtatuarius 640.a eius opus 535.a
Alcandrus 475.b
Alcidas Rhodius 563.b
Alcibiadis clypeus 561.
Alcida 515.b
Alcides 451.a Minerua 483.a
Alcimacha 489.b
Alcimon 456.b
Alcione 241.a
Alcmæon Crotonitates de deo quid ſenſerit 15.a
Alcmæonis ſcelus in matrem 90.b
Alcmena 483.a ab Hercule ſtuprata 459.a
Alcmon 456.b
Alcyone 241.b
Alea 476.a Iuno 72.b
Aleæ templum 476.a

Alecto 288.a & b 289.a
Alectryomantia 315.a
Alectriōis fabula 437.b
Alemannus 83.b
Aleo 247.a
Ἀλήθεια dea 37.a
Alethia 242.a
Aletides ſacrificia 690.
Aleuromantia 314.b
Aleus Tegeates 476 a
Alexãder Magnus 146. eius natiuitas 500.b 507.a
Alexenor 349.b
Alexicacus 303.b 329. b 458.a
Alexianus 92.b
Algazeli liber de Dei uarijs nominibus 5.a
Alibanta 265 b
Alicarnaßus fons 244. a urbs 222.b
Alilat 400.a
Alipes 424.b
Alipheræa 481.a
Aliteria dea 117.584.b
Aliterius Iupiter 117.a
ἀλιτήριοι lei, & ἀλιτηριώδεις 34.b
ἀλλὰ Arabes deum uocant 6.b
Allegorice intelligenda eſſe, quæ de Dijs fingũtur 19.b
Alliope 30.b
Allocutius 165.b
Alloproſallus 441.a
Almon fl. 191. b & 192
Aloa feſtiuitas 585.b
Aloei filij Aloïdæ 216.b 437.b
Alphea dea 513.a
Alphei amor erga Dianam 513.a
Alphenia dea 513.b
Alpheonia 500.a 514.a
Alpheus Fl. 392.a
Altanus uentus 256.a & b.
Altaria deorum tantum ſuperũm 655.b
Altellus Romulus 95.a
Altis lucus 128.b 129.a
Altius Iupiter 128.b
Altor deus 58.b
Alumnus Iupiter 120.b
Alychmius 425.a
Alyſius 377.a Bacchus 381.a Iupiter 124.b eius lucus 122.a
Alytta Venus 535.b
Amæa dea 586.a 281.b
Amalthea 10.a 123.a 129.b 144.a 242.b
Amalthea capra 233.a 242.b
Amaltheæ cornu 23.a 242.b 404.a 628.b pellis 242.b
Amanus deus 84.a 87. b eiuſdem templũ & ſtatua 741.b
Amanus mons 84.a pro deo cultus 98.b
Amani ſtatua 538.b templum. eod.
Amarynthia dea, eiusq; ſacra 519.b
Amarynthis, Amarynthus 519.a
Amaruſia, amaryſia 519
Amaſis Apollinis tẽplũ reſtaurat 310.b
Amata 204.b
Amathũtia Venus 538.a
Amathus inſula 554.a 538. op. 566.a
Amathus Herculis filius 538.b
Amathuſa 538.b Amathuſia dea 554. 539.b
Amathous op. 538.b
Amazones 304.b Amazonius Apol. 341.a 516.b
Amazones Dianæ Epheſiæ templum ædificãt 506.b
Amazonum ſtatuæ 28.b
Ambaruale ſacrũ 673.b
Ambaruales hoſtiæ 672
Ambiguæ oues 671.b
Ambroſia 241.a
Ambroſia feſtiuitas. 687
Ambroſia in ſacrificijs Cappadocum 656.b
Ambulia 251.b 485.b
Ambuliæ Mineruæ ara 140.b
Ambulius Iupiter. Ambulij 140.b 251.b
Amburbale ſacrũ 673.a
Amea Ceres 281.b
Ameles 297.b
Amelita Fl. 297.b
ἀμεργὸν 286.b
Amicitiæ deus 116.b
Amicitiæ ſimulachrũ 73
Amycleus Apollo 331.a
Ammon 100.a Iupiter 143. b rex 144.a 272.a 388.b 390.b
Ammonia dea 174.b
Ammonis cornua 144.b
Ammoniaci lachrymæ 143.b
Amneſia 502.a
Amniſiades nymphæ 239.a
Amniſus ciuitas eod.a
Amor bellua multorum capitum 560.a
Amor cæcus 278.a
Amoris comites 565.a
Amoris pictura ſiue imago 560.a in Eleorum gymnaſio 564.b & 561.a
Ampelus 235.a
Amphiaraus 90. b 314.
Amphiarai ara 484.b
Amphiarai raptus 343.a interitus 311.a templum 99.b eius fons ibidem
Amphictyon rex 392.b eius templum 584.b
Amphictyonum cõuentus 584.b
Amphilyce 307.a
Amphilycus uates 477.
Amphilochus 90.b 91. a eius templum. ibid.
Amphinome 243.a
Amphion 249.a
Amphipyros 518.a
Amphiro 236.b
Amphirrhoe 243.a
Amphithea 254.a
Amphithoe nympha 243.a
Amphitrite 216.a 227. a 229.b 235 b
Amphitryoniades 249. a 452.a
Amphitryonis ſtatuæ 482.b
Amun Iupiter 143.b
Amyclæ opp. 252.a
Amyclæi fratres 249.b 252.a
Anacalypteria ſacra 687.b
Ἀνάκεια celebritas 688.a
Anaces 250.a 632.b 688.b
Anachæ 250.a
Anachis deus 607.b
Anadyomena dea 556.a
Anaitis Venus 87.b
Anætis. anaitis 499.b eiuſdem delubrũ 741. b 538.a
Anance 286.b. 607.b
Anandatus deus. 87.b
Anaphæus Apol. 342.b 306.b
Anapus 245.a
Anarrhuſis 555.b
Ἀνάρρυσις 124.b
Anathemata 674.b
Anaxagoræ de deo opinio. 12.b
Anaxagoræ mors 12.b
Anaximãdri de Deo ſententia 12.a 99.b item Anaximenis 12.a
Ancharia dea 83.a
Anchela 584.b
Ancheſmus mons 139.b
Ancheſmius Iupiter 139
Anchiale nympha 31.b
Anchuri deuotio 697.a fortitudo 122.b
Ancillarum ſacra & dies feſtus 167.a 681.b 745.a
Anculari pro miniſtrare 35.a
Ancile 662.a
Andreus 574.a
Androcles, androcleus, androclia 253.b 254 a 515.b
Androgæus 348.a
Anemotis Minerua 254. a 484.a
Angeli 597.b
Angeronia. angerona dea 70.a 77.b 78. a 76.b

a 76.b 695.b
Angeronæ ſimulachrū 67.a
Angeronalia feſta 57.b 77.b 680.a
Angidiſtis dea 189.a
Angita dea 520.b
Anguillæ natura 53.a
Aniculæ deæ. Aniculi dei 34.b
Anigrides nymphæ 238.b
Anima nil precioſius 122.b
Animæ aereæ 16.a
Animales dei 29.a 607.b item Hoſtiæ 671.b 706.a
Animalia ſacrificijs congrua 709.a 714. b
Animi diuinitas 15.a
Anippe 362.a
Anius 488.b (b
Anna Didonis ſoror 80.
Anna Perenna 80.b
Anna uetula placentas plebi offert. 80.b
Anni noui munera 756.
Anniuerſaria ſacra (b 666.b
Anſer Iunonis auis 744.b
Antæa dea 200.b
Antegartis dea 86.b 87.a
Anteros 532.a 564.a 565.a eius imago 564.b
Anteuerta 67.b
Anthedonius 231.a urinator 231.b
Anthelij dei, uel dæmones 327.a b
Antherus 397.b
Antheſmius Iupiter 139.b
Antheſphoria ſacra 281.a feſtiuitas 687.b a 57.a
Anthia dea 172.a 175.a
Anthias 397.b
Anthinæ ueſtes 398. a
Anthonous 482.a
Antiana dea ſiue Antiatena 644.b
Anticupido 564.b
Antinous ab Hadriano Imp. amatus 97.a
Antinus deus 97.b
Antiochus Epiphanes 82.a Syriæ rex 67.b
Antiochi ſtatua 481.a
Antiochi contra Galatas pugna 48.b
Antiochi numiſmata 48.b
Antiochi ſacrilegium punitum 519.a
Antiopa 357.b
Antiphilus Apellis æmulus 50.a
Antipœni filiæ 515.b
Antiſthenis Athenienſis de deo opinio 13.a
Antiſtij Labeonis lucubrationes 95.b
Antithei mali dei 35.a
Antoninus cōſul Romanus 3.b
Antonij Imperat. moneta 114.a
Antonij pietas 139.b ſtatua 212.a
S. Antonij ſues 338.a
Antra deorum 655.b
Antronis Coratij bos 516 a
Antuchus 92.a
Anubis 426.a & b eiuſdem cultus 99.a
Anxyrus ſiue Anxurus Iupiter 145.a 170.a
Anymphi 715.a
Anyſidora dea 516.b
Aœde 357.b
Aones montes 361.b
Aonia. Aonides Muſæ 361.b
Aoos fluuius. ἄωοι dei 34.b
Aornos 297.b
Apamæus Iupiter 153 b
Aparctias uentus 255.b 256.a & b
Aparnis urbs 402.a
ἀπάτη 50.b
Apaturia feſtiuitas 382.a 478 a 555.a 658.a
Apaturias 478.a
Apaturia Venus 555.a
Apeliotes uentus 255.a 256.a
Apellis Calumnia 50.b eiuſdem Fauor 73.b
Apelles quid de Fortuna ſenſerit 629.b
Apello deus 303.b
Aperca Apollo 344.a
Apeſas, Apeſantius Iupiter 133.a
apex Flaminum 659.b
Apexabo 728.a
Aphæa 503.a
Aphareus 251 a
Aphea 505 b
Apheſius Iupiter 140.b
Apheterij 252.a
Aphetor Apollo 338.a
Aphneus 442.a (b
Aphrattos Hecate 497
Aphrodiſia ſacra 668.a
Aphrodite 540.b 532.a
Aphroditus 182.a
Aphrogenia 540.b inde
Apia Scytharū dea 58.b
Apij uſus in ſacrificijs 738.b
Apis deus 99.b rex 272.b 273.a 274.a 349.b 529.b
Apis Oſiridis anima 274.a
Apis taurus 272.b 273.a 274.b 557.a
Apidis deſcriptio 274.b 275.b
Apis cur poſt mortem Serapis dictus 272.b
Apidis arca 273.a inde
Apidis ſacra à Cambiſe uiolata 276.a
Apollinares ludi 305.a 681.a 719.a 747.a
Apollonij philoſophi natiuitas 153.b
Apollonis 356.b
Apollo 26.b 52.b 83.b 90.b 245 b
Apollo præſes artium 300.a citharœdus 300.a
Apollo cur à Didone placatus 706.b
Apollo cur arcum & ſagittas habeat 303.a cur aureos capillos 339 b cur dextra manu ratias tenere fingatur 303.a 575.a
Apollo cur quatuor auribus & totidem manibus pingatur. 302.a
Apollo cur peſtis & ſalutis autor 301.a 303.a
Apollo cuſtos Soractis 83.a
Apollo Cyrenen rapit 91.b
Apollo deus aſcriptitius 23.b
Apollo deus Maij 24.a
Apollo imberbis 306.b
Apollo in threijciam auem mutatus 624.a
Apollo luporum præſes 307.a pecoris antiſtes 313.a
Apollo ſectator promiſcui coitus 11.b
Apollo Sol 300.b
Apollinis amores 300.b
Apollinis cognomina 300.b Abæus 333.b Aceſius 303.b ἀκερσεκόμης 335.a Acrephius 335.b Acteus 328.a Actius, Actiacus 328.b Aegeletus 342.b Agræus, Agreſtis 313.b ἀγρεύς 91.a Agyieus 330.a 397.b 505.b Aleuromantis 342.a Alexicacus 303.b Amazonius 341.a 516.b Amyclæus 330.b et 331 b Anaphæus 306.b 347.b Anax 688.b Aperca 344.a Aphetor 338.a Archegetes 307.a Arcitenens 306.a Argenetes eod. Argyrotoxus 339.a Ariſteus 91.b Aſtypalæus 343.b Bel 152.b Belus 324.b Boedromius 332.b Carneus 333.a 334.a Carnius 689.b Caßius 343.b

343.b Catabaſius 148
b Cataon 342.b 343.a
κερδῷος 312.a b χαί
τηος 339.b Chruſmius
415.b Chryſæus 343.
a χρυσάωρ, ſiue Chry
ſaorus 340.a χρυσο-
κόμης 339.b χρυσο
χαίτης eod. Cyllæus
343. a κισσεὺς 399.a
Clarius 326.b 333.a
385.b Cœliſpex 232.a
309.a Comæus 328.a
336.a Cõſcenſor 327
a Coryphæus 332. a
Cous 337.b Crinitus
339.b Cumæus 336.a
κουροτρόφος 306.b Cur
ſor 324.b Cynnius 331
b Cynthius 305.b 318
a Cytimus 175.a Cy
tinus 331.b Cyzicenus
336.a Daphnæus 331
b δεικατηφόρος 341.a
Decumanus 341.a De
lius 305.b Delphicus
310.b
Apollinis Delphici ora-
culum de deo 22.a
Apollo Delphinius 309.
b 316.a Delphios 310
a Deradiotes 327. b
Diceus et Dircæus 327
b Didymæus 318. a
Dionyſiodotus 344.a
diuinator 231.b Dyna
ſtas 342. b Ecbaſius
335.b Egretus 342.b
ἐμβάσιος 335.b ἐναωρος
343.b Enholmos 338
b ἐνθουπτος 340.b 343
a Epactius 328.b Epi
baterius 327.a 336.a
Epicurius 304.a 329
b eius ſacra 747.a E-
pidelius 305.b 306.a
Epiſcopos 324.b Epi
tropius 324.b ἐπό-
πτης 139.b ἐπόψιος
139.b Eriſateus 343.b
Erithibius 323.a Eu-
treſites 335. b εὐρύα
λος 343.b
Apollo flens 336.b
Apollinis Genitoris ara
334.b & 335.a 599.a
Apollo Gergithius 337.
a Gernuthius 333.b
Gongoſiros 206. b
344.a Grynæus 338.b
Haleus 335.b Hecabo
lus, ſiue Hecatibolus,
et Hecatibeletes 325.a
Hecaergus 325.b He
catõbæus 125.a 319.a
686.b Heliopolitanus
344.a Helius 343.b
Hermonthites 150.b
Himettius 138.b Hime
rodromus 324.b ὅριος,
ſiue Horus 323.b 575.a
Apollo Soſpitalis 305.a
Hoſpitalis 329.a Hya
cinthides 337.a b Hy
lata 332.a Hyperioni
des 324.a Hyſius 329.
b Iaſonius 336.a Illæ-
us 342.b Intonſus 335.
a Intritus 348.b Iſme
nius 311.b 421.b 489
a Ixius 342.b Lariſſe
nus 147.b 341.a La
thræus 342.a Latoni
us 309.a Latous. La
toius. Latoides eod.
Laureus 331.b Leſche
corius 340.a Leuca-
dius 328.b eius ſacra
763.a Liber pater
300.b Libyſſinus 305
a Libyſtinus 305.a Li
theſius 333.b Loxias
305.a Lucrio 312.b
Lycegenetes 308.a Ly
cius 307.a 308.a Ly
coreus 150.b 364.a
Lycoctõn 308.a Ma
leaticus 324.b Mal-
loeis 324.b Mantous
342.b Marmarinus
342.a Medicus 303.b
323. b Metagetnion
333.a et b Mileſius 318
a Murinus 323.a 338
b. et Myrinus. ibid. Mu
ſagetes 324.b 342.a
484.b Myricæus 330
b & Myricinus. Ibid.
Myſtes 334.b Napæus
234.b 340.b 91.a b
Nomius 313.a Odryſſe
us 343.b Oetoſyrus
344.a Opilio 313.a
Opſophagus 309. a
Orcheſtes 340.a Orus
323.b & 324.a Pæan
303.b Pæonius 304.b
Pagaſæus 325.b Pala
tinus 327.a 336.a Par
rhaſius 329.b Paſpari
os 323.a Paſtoralis 313
a 308.a Pataræus 330
b Patrius 129.b 312.b
φατσίμβροτος 324. b
Phanæus 306.a Phau
ſibrotus 324.b Phila-
lexander 339.a Phile-
ſius 321.b Phœbus 306
b 335.a Phryxius 138.
a Phylleus 341.b 618.
a Phyxius 307.a 340
a Plataniſtius 323.b
Apollo 323. b Polius
341.a Prodigialis 148
b Pronopius 323. a
προόψιος 341.a Pro-
ſtatius 327. b Ptous
312.a Pythius 93.b 310
b 313.b 617.a 747.a
Apollo Rex 326.a Sal-
ganeus 341.b Salutifer
304. b Sauroctonus
323.a Sciallius 344.a
Serrius 343.b Selinunti-
us 341.b Smintheus 322
a 323.a Soractis 270.a
Soſianus 344.a 370.a
Spodius 309.a Stobæ
us 341. b Styracites
342.b Suſianus 344.a
Apollo Tarrheus 341.b
Tegyreius 332.b Tel-
chinius 32.b 174.b 333
b Telmiſſius 340. b
Tembrius 332.a Termi
nalis 323.b Thearius
324.a Thecmius 344
a Themenites 336.b et
Themites 337.a Theſ-
monites, ibid. θεώριος
324.a Theoxenius 329
a Theſſalicus 332. a
Thornax 340.b Thym
bræus 337. b Thyræus
327.a Thyrxeus 327.a
Tilphoſius 341.b Tor
tor 324. a Tragius
342.a Triopius 311.a
τυρβηνὸς 338.a
Apollo Veiouis 119 . b
Verticoſus 332. a Vlius
304. b Zoraſterius
482.b ζωτεάτας 343.
ζωϊληγής 344.a
Apollinis coruus 301.a
gryphes 301.a ignis
207.a laurus 301.b
Apollinis inſignia 301.a
Apollinis nomen 302.a
Apollinis oraculũ 617.
a poteſtas 300.b
Apollinis ſacra 227.a
304.b 305.b 306.b
421.a 737.b 719.a
747.a
Apollinis ſaltatiões 301.
b ſimulachrũ 302.a
Apollinis templum 652.
a aſylum 653.b
Apollinis Tripus 301.b
Apollines quatuor 300.
Apolytrotica ſacra (a
714.b
Apomyius Iupiter 128.a
Apoplectica ſacrificia
714.b
ἀπαρρητοφόρια ſacra
281.a
Appia aqua 28.b
Appia uia 440.b
Appiades 28.b
Aptera urbs 240.b
Aqua pro deo culta 9.b
52.b 98.b
Aqua & igni quibus in-
terdicatur 731.b
Aqua & ignis in fœderi
bus ineundis adhibita
720.a 721.b
Aqua cur ſacris adhibita
720.a 721.a
Aqua purgãdus ſacerdos
ante ſacrificia 715.a
Aqua marina cur ſacrifi
ciis adhibita 701.b
Aqua ſine uino quibus
deis oblata 712.b
Aquila à Thebanis ado-
rata 99.b
Aquila alba 220.b

Aquila Iouis 104.a
Aquila uictoriæ ſignum 448.a
Aquilæ auſpiciũ 104.b
Aquileia colonia Romanorum 547.b
Aquileienſium deus 83.b
Aquilo 256.a
Aquilices ſacerdotes 684.b
Aquilicia ſacra 118.b 684.b
Aquilicus Iupiter 118.b
Aræ cur anſæ dictæ 655.b
Aræ deorum cur in montibus apud quoſdam erectæ 649.b
Aræ deorum unde dictæ 655.b
Aræ manibus ante ſacrificia tenendæ 721.a
Aræthyræa 392.b
Arabes ἀλλὰ deum uocant 6.b
Arabum dei 83.a 99.b 100.a
Arabum regum ſacrificia 721.a
Aracynthis 487.b
Aramanus deus 321.a
Aratri inuentio 141.b
Aratrius Iupiter 141.b
Arbis fl. 149.b (a
Arbitrator Iupiter 120.
Arbius Iupiter 149.b mons 149.b
Arbores à dijs quæ infauſtæ iudicatæ 657.a
Arbores cur ſacrificijs adhibitæ 701.b
Arbores diuerſis deis ſacratæ 656.a
Arbores ex quibus deorum ſimulachra fabre facta 657.b
Arbores pro deis cultæ ab Indis 98.a
Arboreus Iupiter 136.a
Arcas 243.b 424.b 413.b
Arcades 135.b
Arcadum de Eleis uictoria 88.a
Arcens 96.b
Arceſilai de deo opinio 16.a item Archelai 12.b
Archegenetes 306.b 341.a
Archagetes 352.a
Archemori exequiæ 735.a
Archeſilaus 51.a
Archigalli pictura à Tiberio adamata 191.b
Archigalli antiſtites ſacerdotum 191.b
Archigallorum ſacrificia 191.b
Archiphron 507.a
Architis dea 547.a
Arctophylax 243.b
Arctos 243.b
Arculus deus 71.a
Ardali ara 432.b
Ardalides muſæ 364.b
Ardaliotides 365.a
Ardalus 364.b 365.a
Areopagus 437.a 472.a (a
Areopagitæ iudices 437
ἄρης 436.b
Areſthanes paſtor 347.a 352.a
Aretia dea 202.a
Arethuſa 237.a 238.a
Areus 397.b
Argæus natator 548.b
Argenetes 306.b
Argennidas 548.a
Argenpaſa dea 206.b
Argentinus deus 52.a
Argentum deus 52.b
Argentum uiuũ cur uocent Mercuriũ 412.b
Argeſtes 255.a 256.a
Arginuſſa dea 548.b
Argo nauis 326.a 328.b 335.b
Argiletum 210.a 213.b
Argus à Mercurio interfectus 409.a
Argiona Iani uxor 208.b
Argiphontes 417.b 418.a
Argiua Iuno 171.b
Argonautæ 171.a 250.b 328.b
Argos 91.a Argus 417 b eius allegoria 418.a mors 418.a
Argynnis dea 548.a (a
Argynnus natator 548.
Argynorum ſacrificia 731.b
Argyra fons & opp. 243.b nympha 243.b
Argyrotoxus Ap. 339.b
Ariadna 382.a
Ariadnæ chorus 376.b
Aricina dea 508.b 510.
Aricinum nemus 510.a
Aries aurei uelleris 134.a
Aries cur ſignum cœleſte 144.b
Arietes pro deis culti 99.a
Arimanes 268.a 321.a
Arion equus 221.a 588.b
Ariſtæus Iupiter 137.a 466.a 91.a b 272.b homines à peſte liberat 91.b
Ariſtæi fabula 137 a
Ariſtæi quatuor 92.a
Ariſtarchium 503.a 524.b
Ariſtor 709.a
Ariſtobula dea 526.a
Ariſtocliæ hiſtoria 196.b
Ariſtodemus tyrannus 520.b
Ariſtogitonis ſtatuæ 657.a
Ariſtomelidas tyrannus 520.b
Ariſtomenis ſacrificium 761.b
Ariſton Chius eod.
Ariſthonis Stoici de deo opinio 14.b
Ariſtonicus 549.b
Ariſtoteles in multis ſibi ipſi contrarius eſt 14.b
Ariſtotelis de deo opinio 14.b 15.b
Ariſtotelis teſtamentum 146.b
Ariſtys puella 501.b
Arithmantia 315.a
Armiluſtria feſta 684.b
Armiluſtrum 675.a
Armeniorum deus 87.b 684.b
Armodij ſtatua 657.a
Arpocration mẽſis 125.b
Ars pro dea à Gadareis culta 80.a
Arſaphes 390.a & b
Arſiloche 491.b 509.b
Arſinoe 351.a 300.b
ἄρτεμις 492.a 495.a
Artemiſia herba 492.a
Aruales fratres 661.a
Aruga hoſtia 671.b
Aruige 671.b 729.b
Arulæ deorum apud Arabes 656.a
Arungus deus 59.b
Aruntia ſacra 96.a
Aruntij libri 723.a
Aruſpices 706.a
Aruſpicina 729.a. eius primordia 711.b
Aſalaminius 399.b
Aſbamæus Iupiter 153.b
Aſcalaphus 244.b. 283.
Aſcalon lacus 87.a (a
Aſclepiadæ 346.a (b
Aſcodia celebritas 746.
Aſcolia feſta 691.b
Aſcræa Iunonis nutrix 172.a
Aſcræus Iupiter 127.a
Aſcriptitij dij 23.b
Aſculanorum deus 83.a
Aſphaliæus 222.a
Aſphalius 745.a 222.a 218.b
Aſia nympha 236.b 237.a 244.b
Aſinus cur Marti immolatus 419.a
Aſinus cur odio Serapidis ſacerdotibus 276.a
Aſini pro deis culti 99.
Aſius Iupiter 149.b (a
Aſopus 357.a 454.a
Aſporinus mons 203.a
Aſporina dea eod.
Aſſabinus Iupiter 144.b
Aſſentatio 74.a
Aſſeſſus op. 488.a Aſſeſſia dea eod.
Aſſyrij columbam adorant

rant 98.b
Aſſyriorum de deis opinio 100.a
Aſtaroth mater Melchiſedec 98.a
Aſtarte dea 83.a 87.a b 532.a 537.b 538.a 553.b
Aſtarte inſula 538.a
Aſtartæ ſacra 741.b
Aſteria 98.a eius ſacra 305.b
Aſterie 494.b 495.a
Aſteroarche 492.a
Aſteroſcopia 315.a
Aſtra cur pro dijs culta 6.b
Aſtragolomantia 315.a
Aſtræa 38.a b 641.b
Aſtræus mathematicus 38.b 255.a
Aſtratea dea 516.b 341.a
Aſtroarche 87.b 538.a
Aſtronomia 315.a
Aſtycrate 254.a
Aſtyochus 254.a
Aſtypalæus 343.b
Aſtyrena Diana 487.b 523.b
Aſtyris 487.b 523.b
Aſylũ Aeſculapij 487.a Athenienſium 46.b Herculis 653.b Mineruæ 487.a Romuli 46.b 654.a
Aſylum unde dictum 654.a
Aſyla 653.b
Atabyris mons 132.b hoſpes 132.b Iupiter 132.b 135.a
Ate dea 82.b
Atergatis 84.b 711.b 741.b
Atamas 134.a 231.b
Athena dea 243.b
Athenienſes erectis aris dijs incertis, peſte liberantur 23.a
Athenienſium aduerſus Bœotios bellum 555.b
Athenienſium dei 87.b
Athenienſium fames ob urſam interfectam 512.b
Athenienſium iudicia capitalia 437.a
Athenienſium ſuperſtitioſa nimis religio 23.b
ἄθεοι qui dicti 100.b
Atho mons 142.b
Athous Iupiter 142.b
Athra, ſiue Athara 85.a
Athyr menſis 556.b
Athyta ſacrificia 714.b
Atis Cybelis comes 565.a 189.a
Anthlantides 241.a 424.b quid de Dijs ſenſerint 9.a
Atlas mons 10.b rex 230.b 241.a
Anthlantidum theologia 201.b
Athlantis filiæ 241.a
Atmis dea 530.a
Atomi 22.a Atomorum origo, ibidem. ex Atomis dij conſtituti 15.a
Atra hoſtia 721.b
Atri dies 737.a
Atridis taurus 458.b
Atropos parca 284.a & b 286.a
Attes Calai filius 188.a 189.a
M. Attilius 67.b 42.a
Attilij cõſulis Ro. pietas 114.a
Atys 188.b eius allegoria 193.a
Atys flos 186.b
Atys furor 290.a
Auentina dea 515.b
Auentinienſis Diana 515.b
Auentinus mons 10.b
Auernus lacus 297.a
Auerruncare pro auertere 76.a
Auerruncus 59.a b 76.a
Auerſorij dei 34.b
Auiſtupor 403.b
Auium ſacrificia 704.b 705.a
Augilæ Africæ populi quid de dijs ſenſerint 9.a
Augmina 728.b
Augurandi locus apud Rom. 661.b
Auguratus ſacerdotium perpetuum 661.b
Augures, & eorum collegium 661.a
Augures patricij 661.b plebei eod.
Augures Romæ tres 61.
Augurium canarium (b 749.a
Auguria 315.a
Auguſtus Salutis auguria renouat 48.a
Auguſti natiuitas. 675.a
Auguſti Cæſaris numiſmata 110.b
Auguſti ſomnium 110.b
Aula, Panos templum 624.a
Auliſcus 324.a
M. Aurelij mors 191.b
Aurinia dea 83.b
Auris Memoriæ conſecrata 21.a
Gurora 255.a Cephalo amata 355.a
Aurora cur dicta Tithonia 355.a
Aurora Memnonis mater 355.a
Aurora dea 354.a ἐανηφόρος 355.b χρυσόθρονος eod. Crocea. κροκόπεπλος eod. Lampadophora 354.b λαμπροφαής 356.a Lutea 355.a Pallantia 354.b Pudoricolor 355.b Roſcida, & Roſea, ibid.
Aurora unde dicta 354.a
Auroræ equi 354.b
Auroræ hymnus 356.a
Aurum deus 52.b
Auri penuria in Græcia & Italia 331.b
Auſonij error 49.b
Auſpicia 315.a
Auſpicia in ſacrificijs nõ negligenda 705.b
Auſter 256.a
Autonoe 91.b
Autonome 236.a
Autuchus 91.a
Auxilium deus 48.b
Auxeſia dea, eiuſq; ſimulachrum 90.a
Auxo 574.b 577.a
Axieros 30.b
Axiocerſa, Axiocerſos, Axiocerſes 30.b 268.a 282.b
Axiopœna 485.b
Axites 392.a
Axungia 162.b
Azara 519.a
Azeſia 281.b 586.a
ἄζωνοι dei 29.a 18.b

B

Baal deus 152.b
Babactes 395.a
Babylonij cephum adorant 99.b
Babyloniorum regum ſacrificia 721.a
Bacchæ 29.b 376.a 394.a 396.a
Bacchanalia 361.b 374.b 379.b 387.b 680.
βακχεῖα feſta 374.b
Bacchius pes 186.a
Bacchus 100.a 159.a 163.b unde dictus 374.a
Bacchus cur ferulam in manu habeat 359.a cur haſtatus fingatur 374.b cur iam iuuenili iam ſenili ſpecie fingatur 376.a cur imberbis 375.b
Bacchus cur inſidias à Lycurgo pati fingatur 374.b
Bacchus cur nudus 375.b
Bacchus ſacerdos 374.a
Bacchus Tyrrhenis nautis immittit furorem 376.b
Bacchus uinolentiæ pater 11.b
Bacchepæan Dionyſius 380.b
Bacchus Adoneus 565.b

Alyſius

lyſius 377.a 381.a An
thias 397.b Aſalami=
nius 399.b Babactes
393.b Bactes 399.b
Bimater 380.a Briſe=
us 399.a Bromius
395.a 498.b Brunti
nus 399.b Bucerus
388.a Eugenes 388.a
Canens 397.b νυσιεὺς
399.a Corymbifer
383.b Conſitor 397.
b Creßius 382.a Daſy
lius 399.b Dionyſius
376.b Duſarces 389.
a Dyalus 389.a Edoni
us 397.a Elelus 380.
a 395.b Eleutherus
397.a Enorchus 381.
b Enyalius 374.b Eri
bromus 387.b & Eri
bremetes.ibid.& 388.
a Euan 380.a Euerge
tes 397.a Euion 393.
a Fauſterius 386.a
Hebon 301.a Hedereus
399.a Hyeus 384.a
Iacchus myſticus 386
b Ignigena 396.a Iſo
dætes 396.b Lenæus
381.b 399.a Limnæus
397.a Laphyſtius 134
a 397.a Liber pater
377.b 378.a Libera
tor 378.a 377.b Licni
tes 399.b Lyæus 377
a 381.a Lydius 380.
b Lyſius 34.b 381.a
Mænoles 387.b Mæo
nius 380.b Manicos
387.b Martius 374.b
Melpomenos 399.a
Methymnæus 386.a
Milichius 383.b Maro
neus 386.b Morychus
383.a Nyctelius 380.a
397.b Pæan 304.b Pa
redrus 396.b Patrius
399.b Pericionius
398.b Problaſtus 383
a Pyrigenes 396.a Sa
badius 385.a Sabazios
384.a 388.a Sabeius
385.a Sabos 384.a So
ter, Seruator 382.b

Tauriformis 388.a &
Tauricornis.ibi. Thyo
neus 378.b 380.a
Thyrſianactes 392.a
Thriambus 380.a Trie
tericus 398.b Trium=
phator 380.a Vitiſa
tor 397.b a
Bacchus cur dictus Iouis
mens 377.a
Bacchus pugnat pro li=
bertate Bœotiæ 377.b
Bacchi anniuerſaria cele
britas 763.a
Bacchi antrum 376.b
Bacchi apud Phlyenſes
ara 344.a
Bacchi comites 403.a
Bacchi coronæ 376.a
383.b cuſtos & fa=
mulus 612.b educa=
tio 376.b feſtũ apud
Aegyptios 383.b inuẽ
ta 373.b miniſtri &
aſſeclæ 376.a nutrices
374.b origo. ibid.
pietas in patriã 377.b
Bacchi ſacra 397.b 591
a 687.b 690.a 708
b 746.a
Bacchi ſerpentes 373.b
Bacchi ſimulachrũ 374.
b 375.b 398.b 545.b
Bacchi ſtatua 583.a
Bacchi templum 376.b
378.a 651.b
Bacchi tranſitus ad infe=
ros 375.a & b
Bacchi triũphus 376.a
Baccho cur cornua attri
buta 388.a
Baccho uerenda uirilia
oblata 378.b
Bacchi plures 243.a
Bacchilides 92.a 483.a
Bactes 399.b
Bætylos 61.a 60.b
Bagæus Iupiter 153.b
Bahalzebub 271.b a
Balanus 235.a
Bambyce 84.b
Baptæ 283.b
Barbaricæ ueſtes 398.a
Barbelo 97.b
Barullica ſaltatio 301.b

βασιλεία Titeæ filia 201
Baſilides ſacerdos 84.a
Baſilinda ludi 551.a
Baſilis dea 551.a
Baßareus 394.b
Baßarides 376.a 394.b
Baſſaris ueſtis 394.b
Baßianus Antoninus 92
Baubo 591.a
Bebia ſacra 717.b
Bebo 391.b
Bel.Beel.Belus 152.b
271.b a 453.a 458.a
151.b
Belus Hercules 450.b
Iupiter 151.a
Beli oculus 152.a
Beli templum 152.a
Beles Apollo 324.b
Beelphegor 537.b 758.
b 152.b
Beelſames 152.b
Beelzebub 64.a 270.a
Beelzeboth 537.b
Beleizen 92.b
Bellerophon 354.b 477
Bellerophontis lucus
549.a
Belli indicendi formula
699.a 700.a
Belli officinæ quando
primũ inſtitutæ 135.a
Bellona 29.a 309.b
440.a 441.b 444.
b 445.a
Bellona Ma 203.b 446
b Threßa 446.b
Bellonæ ſacerdotes 445
a ſacrificia 455.b
760.a templũ 446.a
Cur extra urbẽ 652.a
Bellonæ uicus 446.a
Bellonarij 445.a
βενδῖς Diana 119.b
Benda.Bendia 494.a
523.a
Bendidia 284.a 494.
a 688.a
Beneficiũ deus 16.b 72
a 100.a
Benigna uirtus 167.a
Bennus 149.b
Berecyndæ dæmones
199.a
Berecynthia mater 190.

a 191.b 196.b 198.b
199.a
Berecynthus caſtellum
198.b ſacerdos eod.
Berennia ueſtalis 204.b
Beroe 236.b
Beſas deus 98.a
Beßas uates 98.a
Bethdagon 86.a
Betilus 61.a
Biarceus 622.a
Bidental 654.b quomo
do inſtitutum 655.a
Bidentes hoſtiæ 671.b
672.b 710.a
Biennius Iupiter 149.b
Biformis 392.a
Bimater 380.a
Biſultor 442.a
Biton 172.a
Boarmia 476.b
Boedromia feſta 333.a
689.b
Beodromion mẽſis 333.a
Beodromius Ap. 332.b
Bœothios 585.b
Bœotia regio 361.b
Bogoſia 501.b
Boiorũ ſacrificia 762.b
Bolina nympha 245.b
Bombylia 489.b
Bomolochi unde dicti
656.a
Bona dea 195.a 194.b
199.a 609.b 610.a
756.a b
Bonæ deæ ſacra 196.a
199.a 712.a à Clo=
dio uiolata 756.b
Bonæ deæ templũ 199.a
610.b
Bonus deus 72.a
Bonus euẽtus 25.a 71.b
Bootes ſidus 277.a
Boreas uẽtus 254.b 255
a 256.a 439.a
Boreæ filij 291.b
Boriſthenis 356.b
Bos ab Heliopolitanis a=
doratur 99.b
Bos miræ magnitudinis
516.a
Bos ſeptimus 707.a
Bos Solonis lege non im
molandus 709.b

Boues deorũ loco 557.a
Botanomantia 315.a
Brachmanæ quid de deo ſenſerint. 15.b
Branchiadon oraculum 322.a
Branchidæ 318.a
Branchus.branchi 321.b 322.a
Brauron heros 504.b
Brauronia dea 504.b
Brauronia feſta 505.a
Briareus 243.b 457.b
Briaxidis opus 544.a
Briga 199.a
Brimo 433.a 497.b
Briſa promontoriũ. Briſæus 398.b
Briſare 399.a
Briſarmatus 443.b
Briſeis 399.a
Briſſea 380.b
Britannorum ritus in ſacrificijs 763.b
Britho 238.a
Britomartis 503.b 712.a unde dicta 504.a
Brizo dea 433.a 498.a
Bromia Diana 395.b 498.b
Bromius 380.a 395.a 498.b
Brumalia feſta 395.b
Bruntinus 399.b
Brutorum moneta 52.a
Bubaſtia ſacra. Bubaſtis 524.a 529.b
Bubaſtitis. bubaſtus 524.a
Bubatis 491.b
Bubona dea 76.a
Bucolici carminis inuentio 507.b & 508.a
Budea 476.b
Bucerus 388.a
Bugenes 388.a
βουλαία Veſta 207.a
Bullæ à pueris Laribus ſuſpenſæ 605.b
Bunæa. Bunæus 173.a
Bupalus 628.b
Buphagus 455.b 703.b
Buphonia feſtiuitas 686
Buphonus 140.a
Bura urbs 452.b Flu. eod.
Buraicus 452.b
Burnus deus 67.b
Buthinas 455.b
Buthyſia ſacrificia 667.
Byblia dea 546.b

C

Cabera Protei filia 30.a 238.a
Caberia Ceres 30.a 584.a
Caberides nymphæ 30.a 238.a earum miracula 30.b
Caberus mons 30.a. Cabiri 29.b 31.a 238.a
Cabirorum ſacra 268.a templum 30.a
Cabirorum iræ 39.a
Cabrus deus 87.b
Caca dea 54.b
Cadauera mortuorum inſpicere pontifici nefas 733.b
Cadmeæ literæ 312.a
Cadmus 373.a 475.a 478.a b 487.b
Cadmus cocus 374.b 375.a
Cadmus Mercurius 422.b
Cadmi bos 242.a
Cadmi domicilium 586.b
Caduceator Merc. 414.b
Caduceatores 414.a
Caducifer 414.a
καικίας uentus 256.a
Cærus deus 48.b 450.a 9.b
Cæſar dictator nouum ſenatum conſtituit 51.a
Cæſar patriæ liberator dictus 51.b
Cæſaris forum 28.b
Caia Cecilia 457.b
Calais 291.b
calathus uas 177.b
Calendaris Iuno 166.b
Caligulæ luxus 712.a
Calypſo nympha 236.b
Callaici 100.a
Callias Perſarum legatus 42.a
Callicarpus 91.b
Callichore 357.b
Callimachus marmorarius 480.b
Callimachi artificium 162.a
Callimachi de deo opinio 100.b
Callinicus 455.a
Calliopea. Calliope 239.a 357.a 359.a & b 360.b 567.a
Calliopes filij 33.b
Calliopes tres 240.a
Callirhoe 236.b 393.a 720.b
Calliſtephani nymphæ 242.a
Calliſtes templum 515.b
Calliſtho nympha 243.b 624.a
Calliſtonicus 630.a
Calphurnia 32.a 333.b
Calumnia dea 520.b eius ara 50.a ſimulachrum 50.a & b
Calydonius 393.a
Calydoniorũ furor 393.a
Cambiſes Apidis ſacra uiolat 276.a Cabirorũ templũ incēdit 30.a
Cameli deis oblati 709.b
Camœnæ 361.a
Camerius Creſcens 191.b
Camerus 302.b
Cameſis. Cameſes 208.b
Camilla ueſtalis 204.b
Camillus 238.a Concordiæ templum ædificat 42.b item Famæ 53.b & Matutæ 77.a
Camillus Merc. 422.a
Camilli res geſtæ 79.b
Camilli 660.b Flaminum miniſtri 720.b
Camireis Iuno 174.b
Canabus Menelai gubernator 89.a
Canabuta rex 594.a
Canace 254.a
Canachus 322.a
Canachi ſtatuarij opus 544.b
Canariũ auguriũ 749.a
Candara op. 173.b
Candaules 134.b 425.b
Candrena Iuno 173.b
Canephoræ uirgines 481.a 591.a
Caniculares dies 681.b
Canini dei 426.b 427.a
Canis albus fidei ſymbolum 40.a
Canis animal uigilantiſſimum 427.a
Canes ab Hecate iugulati 497.a
Canes cruci à Romanis affixi 749.b
Canes cur deis Laribus aſſiſtant 604.b Cur in Aeſculapij tēplo 350.b Cur Marti immolati 439.a Cur Triuiæ ſacrati 497.a
Canes in ſacrificijs quibus deis oblati 748.b 749.a 753.a b & 754.a
Canes in tutela Dianæ 518.b
Canes Iſidis 427.a
Canes populis imperantes ubi 99.a
Canes pro deis culti 99.a
Canes templi cuſtodes 477.a 478.b 570.b
Canum exta 749.a
Canum fides 40.a
Caniuora dea 753.b
Caniſtrum in ſacrificijs adhibitum 760.b 743.b & 744.a
Cannæus Iupiter 147.b
Canobus ciuitas 225.a item Menelai gubernator 225.a item Neptunus 225.a
Canopi ſacerdotes 88.b
Canopius 455.b
Canopus deus 88.b eius ſimulachrum 89.a
Canopus deorum uictor 89.a
Cappadocum ſacrificia 656.b
Capanea 347.b
Capania Minerua 475.a
Capella Amalthea 123.a
Capena porta 81.a 82.a 239.b
Capillaris arbor 205.a

Capita

Capitolinus Iupiter 113.a
Capitoliū Ro. 181.a 273.
Capitolium à Tarquinio factum 61.a à Vitellianis captum 108.a
Capitoliū Capuæ 109 b
Capitolium cur immobile ſaxum dictum 61.a
Capitolium quando ædificatū, captum, incenſum, &c 108.b
Capitolium unde dictum 108.b 109.a
Capitolium Toloſæ 109.b
Capitolij uaria nomina 187.b & 109.a
Capitolini dei 599.b
Capnomantes 730.b
Cappotas Iupiter 140.b
Capta Minerua 483.b
Capra adorata 99.b 528.b
Capreis inſula 240.b
Caprificia 681.b 745.a
Capripes 622.b
Capriuora Iuno 148.b 170.b
Capriuorus Iupiter 148.(a
Caprotina dea 159.b 167.a
Caprotinæ feriæ 681.a 745.a ſiue nonæ 167.b
Caprus 87.b
Capitis uelatio in ſacrificijs unde 718.a & b
Capita uictimarum in fluuios proiecta 730.b
Careus Iupiter 127.a
Cardea dea 59 b 75 a ſiue Cardinea. eod.
Caria 136 b 235.a
Carius gladius 135.a Iupiter 127.a 360.b
Carmanorum ſacrificia 748.b
Carmelus deus 83.b & 84.a & mons 83.b
Carmenta, ſiue Carmentis 617.b
Carmentæ templum 618.a
Carmentalia ſacra 617.b. 616.a 682.a
Carmentalis flamē 559.b
porta Ro. 617.b
Carmentibus duæ aræ cur factæ Ro. 617.b
Carmentis ſorores & comites 617.b
Carna dea 59.a 75.a 327.b eius ſacrificia 75.b
Carnea feſta 334.a & b
Carneadis de fortuna dicterium 633.a
Carneatæ 334.b
Carnei modi 334.a
Carneus Apollo 333.a 334.a
Carnia ſacra 689.b
Carnus 334.a
Carolinæ inſulæ 761.a
Carpaſia op. 554.b (a
Carpathiū pelagus 229.
Carpathius. Carpathos 229.a
Carthaginēſium iuramenta 115.a ſacrifici 755.a 761.b
Carum dea 83.b
Caryatis dea 507.b
Cariſtus 92.a
Caſion mons 135.b
Caſius Iouis hoſpes 135 b
Caſius Iupiter 135 b
Caſio Ioui templum cur dicatum 10.b
Caſmilus 30.b 412 a
Caſſādra uiolatur 469.a
Caſſandræ templum 207 b
Caſsiterides inſulæ 288.a
Caſsius 133.a Apollo 342.b
Caſsij Parmenſis genius 600.a
Caſtalia. Caſtalius fons et urbs 363.b 364.a uirgo 363.b 364.a 309.b
Caſtaliades Muſæ 363 b
Caſtalius Apollinis filius 364.a
Caſtania 556.a
Caſtitas ſacerdotum 715.b
Caſtor 269.b
Caſtoris equi ungulæ 248.b
Caſtor & Pollux 221.b 247.a 326.b 329.a 442.b 485.a 603.a Cur in deorum numerum relati 20.b 240.a
Caſtoris & Pollucis ouū 249.b natiuitas 248.b & 249.a pietas fraterna 251.a ſaltatio 508.a templum 57.b 248.a 247.b
Caſtores Ambulij 251.b Amyclæi 252.a Anachæ 250.a Apheterij 252.a Dioſcuri 248.b Gemini 251.b Laperſæ eod. Oebalij 249.b Pileati 252.b Therapnæi 249.b Tyndaridæ 249.a & 250.a
Caſtores cur albis equis uehantur 247.b
Caſtores unde dicti 248.b
Caſtorum ara 140 b
Caſtratio ſacerdotum 715.b
Caſus Cleomachi 135.b
Caſus quid 628.a
Cataclyſmus 8.b
Catabates Iupiter 119.b 148.b
Cataon Apol. Cataonia 342.b 343.a
Cataſcopia dea 546.a
Catellum emporium 174.b
Catharmon 677.b
Catharſion 690.a
Catinenſis dea 581.b
Catius deus 70.b
Cato iuſsus ire ex Floralibus 57.a
Cato Victoriæ ædem ædificat 447.a
Catonis ſeueritas 57.a
Catoptromantia 315.a
Catuleana 483.b
Catumeum in ſacrificijs 728.b
Cauiares hoſtiæ 671.b
Caunius deus 563.a
Cauſius Aeſcul. 352.b
Cautius deus 70.b
Cayſtri campus 199.b
Cea inſula 137.a
Ceraunius Iupiter 109.
Cecias uentus 255.b
Cecropis 139.a 161.a 650.b religionis et diuini cultus apud Græcos inuentor 10.a
Cecropis filiæ 487.a 202.a 701.a 650.b
Cecropides 416.b
Cedreatis dea 517.a
Cedri fumus in ſacrificijs deorum 702.a
Ceditius tribunus 79.b
Celænis uicus 555.b
Celæno 238.a 241.a 291.a
Celebritas Solis filia 18.a
Celeus 593.b
Celei filiarum ſepulchrū 651.a
Celmis 31.b
Celſus philoſophus 90.b
Celtarum ſacrificia 761.b
Celtiberorum dei, & ſacrificia 100.a
Cenæus Iupiter 147.b
Cenchreæ urbes 225.a
Cenchræus eod.
Ceneus Geta magus 92.b
Centauridæ nymphæ 239.b
Centumpeda 120.b
Cephalena 381.b 147.b & 148.a
Cephalus Aurorā amat 355.a
Cephali fabula 356.a
Cephiſos 356.b
Cephiſus fl. 548 a
Cephus adoratus 99.b
Ceramietæ 136 b
Ceramynthes 458.b
Ceraſtæ 288 a
Ceraunij montes 131.b
Cerberus 244.a 267.a 290.b 266.a 295.b Triceps

ceps 295.b ab inferis trahitur 297.a
Cercæa dea 525.b
Cercæis nympha 236.b
Cerealia ſacra 59.a 680. a. 752.a
Ceremoniæ quid 666. b unde dictæ 7.a
Ceres dea 18.a 28.b 86. b 194.b 206.a Aidonei uxor 267.b 269 b 277 a 281.a & b 280.b 378.a 392.b 449.b 603.b
Ceres cur porcino delectetur ſacrificio 705.a
Ceres unde dicta 579.b 580.a
Ceres pro terra 200.a 587.b
Ceres Proteus dictus 228
Ceres à Metanira hoſpitio ſuſcepta 583.b
Ceres à Romanis placata 582.a
Ceres ab Alexandri militibus ſpoliata 584 b
Ceres ab Argo hoſpitio ſuſcepta 583.b
Ceres ab Iaſone amata 581.a
Ceres cur à Iunone placata 706.b
Ceres dea agricolarum 24.b item dea Auguſti menſis 24.a
Ceres quàm uarie picta 580.b
Ceres Achæa 585 b ἀχθεία 596.b Actæa 590.b Aetnea 581. b Africana 592. a Aliteria 117.a 584.b Amæa 281.b 586.a Anaxidora 582.b Azeſia 586 a βιόδωρος 582.b Caberia 30.a 584.b Carpophora 589.a Catinenſis 581.b Chamyna, & Chanina 591.b Chloe 825.b Chthonia 587.b Cyria 583.b δαμάτηρ 580.a δημήτηρ 579. b 580.a deſerta 592.b Δέσποινα 583. b Ennea 581.b & Ennenſis. it idem Eleuſinia 589.b 176. b 590.a Epipolla 585.b ἐποικίδία 585.b Epopis 585.b Epotis 585.b Erinnyis 588.a Eualoſia 585.b εὐάνασα 585.b Euchloe 582.b εὔρηη 589.a Flaua 582.a Fœcunda 585.a Frugifera 582.b Halois 687. b Hermionenſis 582. b Homoloia 138.a 584.b Legifera 586. b Leucippa 585.a Libyſſa 592.ab Luſia 588.b Magna 592.b Mallophoros 576.a Melæne 589.a Mileſia 584.a Mōtana 392.b Mycaleſia 592.b Myſia 588.a Ompnia 585.b Orea 245.a Pampanos 582 b Patrēſis 592.a Pelaſgis 583.b φερέσβιος 583.a Poculifera 583.b Proſtaſia 583. b Pylagora 584.b Rharias 584.a 593. b Rubicunda 582.b Sinalis 586.a Spicifera 585 a Styrites 584.a Tædifera 584. b Thermeſtia 587.b ζείδωρος & ζέδωρος 582.b Cereris allegoria 581.ab
Cereris antrum 589.a ara 581.a 586.a corona 585.a
Cereris cum Ioue concubitus 583.a
Cereris & Iaſij concubitus 276.b 277.a
Cereris faces 590.a fanum 586.a
Cereris hymnus 268.b 582.b ieiunium 580 b initiationes 710.b
Cereris lucus 584.a 592.b
Cereris mundus 293.b myſteria 283.b natiuitas 221.a nuptiæ 580.b 751.a & b 580 a 581.a potio 583.b
Cereris ſacra 30.a 278. b 378.b 580.b 581. a 669.b 687.b 750.b 751.a & b 753.a. à mulieribus tantum adminiſtrata 581. b. ex Græcia Romam translata 582.a
Cereris ſacerdotes 129. b 233.a ſtatua 282.b ſimulachrum è cœlo lapſum 581.b 583.b 566.a templum 545. a & lucus 583.b 589. ab 652.a
Cereri cur lampadum dies ſacratus 585.a
Ceremis nympha 244.a
Ceritus rex 113.a
Cerebates deus 612.b
Ceruus Dianæ 508.b
Cerites 589.b
Ceſtij pyramis 663.b
Ceſtus Veneri cur attributus 533.a
Cethegus cur Suadæ medulla uocatus 62.a
Cetone 230.b
Chalamis 302.b 421.b
Chalazophylaces ſacerdotes 664.b 665.a
Chalcea feſta 569.b
Chalciœcus 473.b
Chaldæi per uarias regiones ignē circumferunt 88.b
Chaldæorum ſacerdotes quando inſtituti 152.a
Chalcidica Minerua 474.a
Chamos 537.b Phœnicum deus 9.a
Chamynus 591.b
Chamina dea 591.b
Chaos 208.a 293.a 316.a
χάρβας uentus 256.a
Charidotes 424.b
Charillus dux 442.b
Charinus 91.b
Chariſtia feſta 635.b
Charita Venus 574.a 578.a
Charites 199.b 573.b unde dictæ 574.a. Vide Gratias.
Charmon Iupiter 150.a
Charon deus infernus 295.a
Charops 458.b
Charybdis 232.b
Chaurus uentus 256 a & b
Chelidon 86.a
Chelidonias uētus 256.b
Chenoſiris hedera 389.b
Chernips 790.a
Cheron 92.a
Cheronæi Iouis ſceptrū adorant 98.b
Cheronenſium dea 83.b
Cheſia 500.a
χειροτονία 281.a
Coia dea 523.a
Chimarus Fl. 282.a
Chimœtes Athenienſis 382.a
Chiromantia 315.a
Chitone dea 521.b
Chitonia Diana 521.b
Chitra baſij genus 691.a
Chiorū ſacrificia 762.a
Chloe 582.b
Chloris 57.b
Choaſpes aqua Perſarū ſacrificijs adhibita 721.a
Chöes 386.a
Chon 452.b
Chöopotes 386.a
Chorus uētus 255.b 256. a & b
Choſmidetes 459.b
Chriſanthis 593.a
Chriſti nomen unde 2.b
Chriſtianorū prima origo 3.a
Chronius 521.a
Chronius Aetnæus 526.a
Chryſa 300.b 343.a
Chryſanthides 583.b
Chryſes 415.b
Chryſaoreus conuentus 136.b Iupiter 136.a

Chryſao-

Chryſaoris urbs 136.b
Chryſaorus Fl. 203.b Apollo 340.a
Chryſio nympha 236.b
Chryſios dæmon 613.a
Chryſippus 253.b eiuſdem de Deo opinio 13.a
Chryſorapis 415.b
Chthonia dea 194.b 245 a 281.b 495.b 587.b
Chthonia ſacra 587.b
Chthonius 396.b 420.b Iupiter 130.b 268.b
Chthonij dei 607.b
χερχίας uentus 256.a
Chytri feſtum 690.b
Chytrinda ludus 691.a
Cilices montem pro deo uenerantur 98.b Mopſum adorant 90.b
Cylla locus. Cylleus Apollo. Cylleus fl. 343.a mons eod.
Cylli monumentum 343.a
Cicer cur peruigilijs adhibeatur 378.b
Cicero quid de deo ſenſerit 14.b
Cicones 361.b
Ciconia in Concordiæ tutela 44.a
Cicuticines dei 611.b
Ciminius mons 214.b
Cinædion 297.a
Cinara 554.a
Cinarades ſacerdos 554.b
Cinguli ſolutio 162.b
Cinxia dea 159.a 162.b
Circe 75.b 231.a 495.b
Circenſes ludi 219.a 221.b 247.a 344.b 663.b 722.a
Circius uetus 256.a et b
Circumciſionis tempus apud Iudæos unde 678.b
Circus Flaminius 271.a
Circus Maximus 220.a 232.a 269.b
Cirrha 343.a
Ciſſea 488.b
Ciſtophoræ uirgines 590.a
Ciſſus in hæderã conuerſus 383.b
Citheriades 362.a
Cithariſtæ 250.b
Citharœdi cur ſacrificijs adhibiti 718.b
Cithæronia Iuno 149.a 162.a 173.b
Cithæronides nymphæ 174.a 238.b
Citheronius Iupiter 148 b 173.b
Citri fumus in ſacrificijs 702.a
Ciuitatis condendæ ritus 700.b
Clarigatio 700.a & b
Clarius Apoll. 326.b 333.a 385.b
Clarus mons & urbs 326.b
Claudia familia 444.a
Claudiæ uirginis miraculum 197.a 198.a
Claudius imp. Pacis templum ædificat 42.a
Claui fixi indices numeri annorum 633.b
Clauiger 459.a Ianus 212.a
Cleantis Aſſij de deo opinio 13.a
Clearchus 231.b
Clementia 65.b dea 46.b
Cleobis 172.a
Cleodora nympha 361.b
Cleomedes pugil in deorum numerum relatus 89.b
Cleopompus 361.b
Cleoſtratus 138.b
Clio 236.b 357.a 359.a & b 360.b
Clitia 236.b
Clitoniæ ſaltatio 521.b
Cloacina dea 75.b 556.a
Clodius Bonæ deæ ſacra uiolat 196.a
Clotho parca. 284.a & b 286.a
Cluacina dea 556.a 75.b
Cluniater 456.b
Cluſius Ianus 212.a
Clymene 236.b 237.a 268.a
Clymenus 454.a 484.a
Clyta. Clyto 574.b 577.a
Clytophon 265.a
Cnacalyſia. Cnacalos mons 520.b
Cnagia dea 514.a Cnagius Spartanus 514.a
Cnateidos Dianæ fanum 521.a
Cnidia Venus 543.b 545.b
Cniſarion 729.b & κνίσα 730.a 730.a
Coccimò 241.a
Coccoca dea 523.a
Coccyx 161.b
Cocytus Fl. 283.b 297.a 50.a
Codri deuotio pro Athenienſibus 697.a
Cœleſtus deus 83.a
Cœlibari haſta nubentes comabantur 168.a
Cœligena 449.b
Coelum Perſæ Iouem putant 740.b
Cœlum pro deo 6.b 83.a 9.a
Cœlus 180.b 208.b
Cœli filij 10.b
Cœli in ſuas regiones diuiſio 17.b 16.a
Cœli templum 652.b
Cœlij de Equitatione dialogus 30.b
Cœlites dij 23.b
Cœna poſt ſacrificia 730.a
Cœnei fabula 219.b
Colænis Diana 519.b 522.a
Colænus rex 522.a
Colatos 353.a
Colias dea 544.b 545.a promontorium 544.b 545.a
Collina dea 56.a porta 69.b 205.b 726.a 736.a
Colœna dea 522.a
Colocaſia 484.b
Colonatas 397.b
Colophoniorum ſacrificia 748.b
Columba Mercurij auis 301.b
Columba pro dea adorata 98.b
Columbæ cur in tutela Veneris 532.b
Colũbæ fatidicæ 290.b
Columella bellica 446.a
Comæus Apollo 328.a 336.a
Combos 439.a
Comethonis fœda libido ulta 514.a
Cõmitiæ nymphæ 242.b
Communis deus 439.b
Cõmunes dij 29.a 440.
Cõpitalia 606.b 681.a
Compitalicij ludi 605.a 681.a
Complices dei 603.a
Comus 63.a 397.b
Comyrus Iupiter 153.b
Conceptuum dies 113.a
Concordia dea 16.b 28.b 42 b
Concordia inter prima rerum principia numerata 14.a
Concordiæ aues 44.a
Concordiæ diuerſa templa 42.b & 43.a & b
Concordiæ officia & miniſteria 44.b (a
Cõcordiæ ſacrificia 44.
Concordiæ ſignum, ſiue ſimulachrũ 43.b ſymbola 44.b
Condyleatis dea 520.b
Confarreatio 701.a
Confeſſio ante ſacrificium 716.a
Conopeus Hercules 323.
Conopion 455.a (a
Conyſalo. Conyſalus deus 87.b 403.a
Cõiugales dei 175.b 177.b. 178.a
Cõiugij uinculum 701.a
Coniugiorum dei 120.b
Conſentes dei 17.b 24.a 71.b 603.a agricolarum duces 24.b

Conſen-

Conſentia ſacra 24.a
Conſiua dea 201.a
Conſolatrix dea 62.a
Conſualia 219.a & b & 220.a 681.a
Conſilij ſymbolū 220.b
Conſpolium 728.b
Conſtantinus imp. Ro. Cōcordiæ templum reſtaurat 43.b
Cōſulū ſacrificia 744.b
Conſus deus 18.a 232.a 219.a & b Neptunus 216.a
Conſi ara ſub terra 219 b 221.a
Conſi & Neptuni differentia 220.b
Conſuuius Ianus 212.a 213.a
Cōtumelia dea 53.a perdice deſignata 53.a 54.a
Cōuiuia funebria 737.b
Copas 143.a
Copiæ cornu 404.a
Copto op. 528.b
κόρδαξ ſaltatio 517.a
Cordaces deæ templum 516.b
Core 391.b
Coreſia 466.b 475.a palus 486.b
Coreſus ſacerdos 393.a
Corynthiorū ritus in ſacrificijs 763.b
Corion 486.b
Coritiū antrum 364.a
Cornelius Tacitus mendaciorum loquaciſſimus 9.b (a
Cornigera flumina 389.
Cornix cur inuocetur in ſponſalibus 44.a
Cornix in Concordiæ tutela 44.a
Cornopion 455.b
Cornua bouina miræ magnitudinis 516.b
Cornua pro audacia 388 b pro poculis eod.
Cornua uictimarum aurea 714.a 719.a
Cornucopiæ 628.b 629.a
Corolla laureola 448.a
Coronæ deorum 606.a
Coronæ in ſacrificijs dijs impoſitæ 656.b
Coronæ Iouis 105.b
Coronæ templis dicatæ 656.b
Coronæ Muſarum 358.a
Coronides 351.a
Coronis 89.b 241. a 347.a 349.b 351.a
Corporis membra ſingula ſingulis dijs aſcripta 21.a
Corūcanius Pont. 669.b
Coruus Apol. auis. 301.a
Corybantes 30.a 31.a 32 b 33.b 187.a 190.a
Corybantū cæremoniæ 34.a ſiue myſteria 550.a
Coryciæ nymphæ 150.b 238.b ſiue Corycides 364.a
Corycium antrū 238.b
Corymbifer Bacchus 383.b
Corype ciuit. Corypæus Apoll. 332.a
Corypheus mons 525.a Iupiter 109.b 143.a
Coryphæa Diana 503.a 525.a
Coryphagena 474.a
Coryphaſia 466.b 474.b 475.a
Coryphæ 475.a
Corytha 242.a
Corythaix 443.a
Corythallia dea 518.a
Coſcinomātia 314.b 315.
Coſmetas Iupiter 154.a
Coſmi templū Ro. 248.a
Cotyleas. Cotylæus 353.a
Cotys dæmō. Cotyttia feſta 283.b 284.a 688.a
Cotytto dea 283.a 688.a
Cous Apol. 337.b
Crane 75.a Cranea 486.b
Craneum 235 a
Crangus mons 155.b
Cranion cupreſſorum nemus 549.a
Craſtia 478.b
Crathis capram amat 610.b
Crephagene'us 93.a
Cremona exuſta 80.a
Creſica Diana 519.b
Creſius mons 442.a
Creſſa dea 519.b
Creſsius 382.a
Cretes 575.b
Cretenſes cur Telchines dicti 32.b
Cretenſes quomodo Iouem effingant 104.b
Cretenſium ſacrificia 762.a
Creuſia 312.b
Crime 238.a
Crinis ſacerdos 322.a
Criocephali dei 99.a
Criophagus deus 421.b
Criſſa 317.a
Crithologi 708.b
Critomartis 503.b
Crocea dea 355.b
Croceatas Iupiter 149.b
Crocodili pro dijs culti 99.b
Crocodilorū littus 347
Crœſus rex 128.a (b
κρόνια ſacra 184.b
Cronion 128.b
Cruſtumienſiū deus 83.a
Cteſius Iupiter 64.a 128.a
Cuba dea 66.a
Cucubula 718.b
Cuculus Iupiter 161.b
Cultrarij 715.a
Cumæus Apollo 336.a
Cumera uaſculū 422.a
Cunina dea 65.b
Cupētus ſacerdos 664.b
Cupido cur alatus 628. b & 491.b cur cæcus 564.a cur in gymnaſijs inter Mercurium & Herculem poſitus 561.a 564.b
Cupido Veneris filius 85 b 532.a
Cupido Alatus 562.a 559.b 560.b Aliger 562 a Anteros 564 a Caunius 563.a Cœleſtis 559.a Dominator 563 a ἔρως 561.b Fulminās 561.a Geminus 562.b Germinator 563.b Harpys 562. b ἵμερος 562.a Loquax 563.a Manſuetus 562.a Multiceps 560.b Nugator 563.a Oculatus 561.b ὀμματεῖος eod. Pandamator 563.a πανδαμᾶς 562.a Pennatus 562.a 560.b 559.b 491.b Phanes 562.b Pharetratus 562.a 560.b 563.a πτερόεις 562.a πτερωτὸς & πτέρως eod. Sagittarius 562.a Sāctus 653.b Sophiſta 560.b Theſpius 562.b τοξότης & τοξαλκής. 562.a τυφλὸς 564.a Tyrannus 562.b
Cupido Pſychen amat 558.b
Cupidinis allegoria 560 a & b 559.b
Cupidinis gymnaſium 561.a
Cupidinis imago 532.b 559.a & b. nomen unde 559.b parētes 557. b 558.a pharetra & ſagittæ 559.a
Cupidinis telum non ſine miraculo appenſum 561.b
Cupidinis uaria nomina 561 b
Cupidines cur calathos habeant 559.a
Cupidines cygnos frenis compeſcunt 559.b
Cupidines nympharum filij 559.a
Cupidines plures 558.b 559.a 560.b
Cupidines tres 557.b
Cupidinum lucta 559.a
Cupidinea feſta 563.b
Cupra Iuno 175.a
Cupreſſus arbor funebris 265.b Syluani arbor 656.b
Curetæ 31.b 150.a 505.a

Curetes

Curetes 30.b 31.a 190.a
Curetis 163.b 168.b
Curia templum 664.b
Curiales flamines 660.a
Curinus deus 76.a
Curiones ſacerdotes 664.a
Curis dea 167.b haſta Sabinorum 213.b
Curis pater 83.b
Curitis Iuno 213.a
Curius mons 31.a
Currus Mantûs 311.b
Curtij deuotio 697.b
Curtius lacus 270.a
Cutilienſis lacus 242.b
Cyane nympha 245.a
Cybe dea 199.b (b
Cybeca dea 199.b 494.
Cybele 168.a 196.b 200.b 290.b 577.a quomodo effecta 11.b
Cybele Dindymene 187.a
Cybeles deæ allegoria 186.b & 187.a
Cybelis comes 565.a inſania 189.b 650.b 755.a
Cybelus ſacerdos 188.b
Cyclopes 346.a 570.b cur Neptuni filij 216.b
Cydippe 236.b
Cydonia 484.a
Cygni cur Venerem uehant 532.b
Cylanthus 577.b
Cyllene nympha. Cyllenia uia 413.b (b
Cyllenius 8.a 413.b 414
Cyllenij pharetram adorant 98.b
Cyllius 413.b
Cylo Athenienſis 239.a Olympionica 124.a
Cymatolege 235.b
Cymbrorũ ſacrificia 762
Cymo 235.b
Cymodoce 235.b 236.b
Cymonis filiæ pietas 41.b
Cymothoe 235.b 237.a
Cynegetes Iupiter 154.a
Cynethæus Iupiter 153.b
Cynetia dea 195.b
Cynnius Apollo 331.b
Cynocephalus 426.b
Cynocephali dei 99.a
Cynoſarges Hercules 452.a loci nomẽ 452.a templũ 452.b 461.a
Cynoſura 238.a 243.a
Cynoſurius 425.a b Cynoſurus.eod.
Cynthia Diana 305.b 318.a
Cynthius Apollo 305.b 318.a
Cynthius cur aurem uellere dicatur 21.a
Cynthus inſ. 305.b
Cypariſſa 475.b
Cypariſſus à Syluano amatus 610.b
Cypariſſi 574.a
Cypra Iuno 174.a
Cypris dea 553.a
Cyrenaici Acorem adorant 99.b
Cyrene nympha 325. b eius raptus 91.b
Cyrene leonem interficit
Cyrene urbs 91.b (92.a
Cyretia Iuno 168.a
Cyri regis iuramentum
Cyriſtis 485.b (311.b
Cyrites 168.a
Cythera inſula & ciuitas 540.a
Cytheræa Venus 539.b
Cythæron Fl. 239.a
Cytheris 539.b
Cytherius Fl. 242.a
Cytimus Apollo 175.a
Cytinus Apollo 331.b
Cyzicenus Apollo 336.a
Cyzicenorum ſacrificia 707.b
Cyzicorum dea 282.a

D

Daduchos 495.a
Dædalus 149.a 376.b
Dædalia feſta 149.a
Dædalon ſimulachrum 174.a
Dæmon 294.b
Dæmon Socratis 612.b
Dæmõis uocabulũ quàm latè ſumatur 596.a
Dæmones aſsiſtentes hominibus 612.b
Dæmones Cœleſtes 607.b terreſtres canes à quibus dicti 613.b
Dæmones homines in deos relati 597.a
Dæmones Epichthonij 607.b
Dæmones quomodo futura prædicunt 597.b
Dæmones ſapientes dicti antiquitus 596.b 597.b 598.a & inde, eod.
Dæmonũ definitio 601.a diſtinctio 597.a 607.b prima origo 597.b uaria genera 614.a
Dagon 9.a 86.a 141.b & 142.a
Damæus Neptunus 221.a 225.b
Damaſcenæ ueſtes 398.a
Damnameneus 32.b
Damia dea 90.a 199.a eius ſimulachrũ 90.a
S. Damiani templum Romæ 248.a
Damias ſacerdos 199.a
Damiũ ſacrificiũ 199.a
Danaus 307.b
Dapalis Iupiter 121.a 141.a
Daphnæus Apollo 331.b
Daphne 300.b eius fabula 301.b
Daphnea 500.a
Daphnephorus ſacerdos 312.a
Daphnis 244.a
Dardanus 30.b 202.b 241.a
Daſylius Bacchus 399.b
Dauidis regis meridianus dæmon 498.a
Dauidicorũ pſalmorum uerſiculi cur literis ab Hebræis notati 5.b
Daulis nympha 243.b
Dayyan Deus cur dictus
Decaſtores 248.b (5.b
Deceptio 50.b
Deceptoria feſta 555.b
Decima 285.a
Decima Herculis 750.a
Deciorum deuotiones 696.b 697.a
Decumanus Apol. 341.a
Dedicare uictimam quid 666.a
Dedicationis templi feſtum 690.b
Defunctorum memoria unde creuerit 20.b
Deiopeia 237.a
Delephat 556.b
Deli hymnus 241.b
Delius Apollo 305.b 306 a eius templum 721.a & 305.b
Delos inſula 316.b
Delphica ſacrificia 731.b
Delphicũ oraculũ 90.a 304.b 310.b
Delphicus Apollo 310.b
Delphinia dea 523.b 309
Delphinium iudicum (b 309.b 310.a
Delphinius Apollo 309. b 316.a
Delphinius menſis 309.b
Delubrum 654.a
Deluentinus deus 83.a
Demænetus 353.a
Demaroon 459.b
Demaretus Laced. 386.b
Demarchus 143.a
Demetria ſacra 668.a
Demetrius rex Lamiam amat 615.b
Demiurgos deus 97.b
Democriti de deo opinio 12.a (a
Denariæ ceremoniæ 667
Deois Proſerpina 281.b
Depeſta 713.a
Depulſores dei. Depulſoria ſacra 34.a
Derce dea 84.b 85.a
Derceto dea 84.a 85.a
Derrhiatis 500.a
Deſiderij regis decretum 170.b
Deſpœnæ ſtatua 282.b
Deuæ dij 34.b
Deucalion 137.b 138.b
Deucalionis arca 361.b diluuium 239.a 150.b
Deucalionis ſacrificium 690.b (a
Deuerra 69.a 76.b 611
Deuotio urbium & exercitus

citus 696.a
Deuotiones ſingularum perſonarum 696.b
Deuotionis cæremoniæ pro redemptione urbis 695 a
Deus ἀγράμματος 22.a
Deus cur Sembamnmephoras ab Hebreis dictus 4. a & b.
Deus iudex omnium 5.b
Deus iuſtus in omnibus ſuis operibus 5.b
Deus mundi anima 16.a
Deus omnibus bonis abundat 5.b
Deus per modum negandi à quibus definitus 2.a
Deus principio & fine caret 11.b
Deus quid ſit ratione deprehendi nō poſſe 14 a & b 19 a 21.b & 22.a
Deus quid ſit, diuerſimode diſputarunt philoſophi 11.b
Deus ſolus uerus 16 a
Deus ſpeculum in quo cūcta cernuntur 6 b
Deus trinus & unus 2.b
Deus ubiq; præſens 5 b
Deus unicum rerum omnium principium 12.a
Deus unus deuoto animo inuocandus 2. a
Deus unus naturalis, populares multi dij 11 a
Dei forma inuiſibilis 14.b
Dei nomen apud Latinos unde deductum 6.b
Dei nomen cur Iudæi uoce non exprimant 3 a
Dei nomen quatuor literis antiquitus expreſſum à Rhabbeno interpretatur 3.b
Dei nomen Tetragrammaton 4.a 5.b 6.a
Dei nomen diuerſimode à diuerſis gētibus expreſſum 5.a
Dei optimi max. omnipotentia 1.2
Dei opt. max nomina ab effectibus deriuata 4. a 5 a
Dei optimi max. nomina diuerſa explicantur 5.b 6.a
Dei LXXII nomina ex Exodi cap. 14. eliciuntur 5.b
Dei ſubſtantia hominibus incomprehenſibilis 3.b
Deum Iunoni innominabilem nūcupatum 21.b
Dij à Plinio deriſi 19.b
Dei animales 607.b Armati 20.a Chthonij 607.b cōmentitij 19 a communes 29.a 440. a coniugiorum 120.b corporei 15.b
Dij cur cum numarijs loculis ſculpti 20.a
Dij cur ex hominibus antiquitus facti 20.b
Dei cur ſancti dicti 94.a
Dij de pulo es 34.a
Dei diuerſarū urbiū 83.a
Dei ex humanis actionibus 35.a (b
Dei Hypochthonij 607.
Dij iuxta mores inſitos à gentilibus ficti 20.a
Dei lymphati 603.b litorales 227.b
Dij Maiorum gentium 23.b Marini 227 a b Medioximi 479.b
Dij menſium 24.a monogrammi 15.a monticoli 610.b
Dei ob Typhonis aduentum in uarias formas mutati 624.a
Dei patrij 130.a 602.b 602.a ſalutigeri 48.a
Dij ſecundi qui, & quæ eorum officia 23.b
Dij ſemicanes 426.b
Dij ſemper eiuſdem temporis 15.b
Dei Syluestres 610.b Topici 83 a
Dei Tyriorum cathenis cur uincti 99.a
Deorū certamen à Chaldeis inſtitutū 33.b 89.a
Deorum colores & ætates 19.b
Deorum gentilium cultus unde 8.a
Deorum filij qui nam à gentibus dicti 10.b
Deorum genus cur uariatum 53.a
Deorum multitudo apud gentiles unde 2.a
Deorum nomina cur rebus pernicioſis indita 69.a
Deorum imagines brutorum capita habentes 99 a
Deorū imagines quando Romæ fabricatæ primùm 98 a
Deorum miſcellaneorum catalogus 64.b
Deorum nomina in libris pontificalibus ſcripta 55.b
in Deorū nominibus explicandis X modi & figuræ Hebræis 5.b
Deorum omnium diuiſio 17.b
Deorum propria ſacrificia 711.b
Deorum ſecundum Varronem diuiſio 22.b
Deorum ſinguli unde extiterint 11.a
Deorum ſtatuæ quando & à quibus primū factæ 657 a
Deorum templa cur quædam extra urbes poſita 651.a
Deorū tria genera 18.b uaria ſimulachra 100. à dæmone primum expreſſa 11.a 19.a
Deos adoraturi ſedeant 703.b
Deos cur diuerſis formis et ætatib finxerint 19. b. et pulcherrimos eod.
Deos incertos cur Varro nominet 22.b
Deos nullos qui crediderint eſſe 100 b
Dijs certis ſingula hominis mēbra aſcripta 21.a
Dijs incertis aræ cur erectæ 23.a
Dijs cur hominū formas aſcripſerint gentiles 19 b
de Deis quid doctiſſimi quiq; apud ueteres ſtatuerint 7.b
Dexicreon circulator 549.b & nauta.ibid.
Dexicreontis dea 549.b 550.a
Dextra manus fidei ſacrata 21.b 39.b 44 b
Dia 254.a 357.b
Diabateria feſta 683.b
Διαβολή 50.a
Diagoræ impia de Deo opinio 2.b 100.b
Dialecticæ fructus 414.b
Dialis flamē 205.a 422. b 659.a eius inſignia 659.b autoritas. Ibid.
Diamaſtigoſis ſolennitas 692.b
Diana 26.b 87 b 120. b 130.b 159.b 177. b 241.b 330.a 333. a 449.b 472.a Acanthia 522.a Acrea 503.a Acriſia 484. b Aethiopia 392.a 517 b Agorea 148 a 420.b 499.b Agreſtis 479.a 499. b Agroletera, Agroeles, Agrotera 499.a αἰθία 491.b Aetolia 624.a alata 492.b Alphæa 513.a & b Alpheonia 500.a Alphenia 513.b Amarynthia 519.a Amaryſia 519. a & Amaruſia, ibidem. Amphipyros 518.a Anaitis 499.b Anyſidora 516.b Angitas 529 b ἀπαγχομένη 520.b Aphæa 503.a 5?5.b Aricina 510. a & b 508.b Ariſtobula 256 a Armigera 518 a Arſilache 491. b 509.b ἀρτεμις 491 a 500.b Aſteroarche

492.

492.a Aſtirea 487.b
Aſtratea 516.b 341.a
Aſtyrena 523.b Auen
tina 515.b Benda 492
b Bendia 523.a βού-
διος 199.b βούδιος
491.b Bogoſia 501.b
Brauronia 504.b Bri
tomartis 503.b 712.a
Bromia 395.b 498.
b Bubaſtis 524.a Bu-
batos 491.b 494.a
Calliſte 515.b Caryatis
507.b Cedreatis 517.a
Cercæa 525.b Ceruici
da 518.b Chia 523.a
Chiſia 500.a Chitone,
& Chitonia 521.b χιτω-
νέα 521.b Cnagia 514
a Cnacalyſia 520.b
Cnateis 521.a Coccoca
523.a Colæna 522.a
Colænis 519.b 522.a
Colæmis 522.a Condy
leatis 520.b Cordace
516.b Coryphæa 503
a 525.a Corythallia
518.a Creſſa & Creſi
ca 519.b Critomartis
503.b Cybeca 199.b
494.b Cynthia 300.
b 318.a Daphnea 500
a Delphinia 309.b
523.b Derrhiatis 550.
a Dictynna 503.a
523.a Dindyma 514.
b Ecbateria 500.a E-
ditua 507.b Elæa 524
b ἐλαφηβόλος, ſeu Ela
phebolia 515.b 518.b
687.b Elaphia 500.a
Elaphiæa 513.b Ele-
phia 518.b Ellopho-
nos 518.b Eleuthera
525.a Eluſia 507.b 523
a Elymaitis 519.a En
hodia 423.a 505.a E-
pheſia 506.b 507.b
381.a Epheſiæ templũ
à quibus cõditum 506
b & 507.a quando
incenſum 500.b
Diana Epiſcopos 503.a
Equeſtris 256.a Eu-
clea 515.a Euporia
499.b 517.a
Diana Facelina 509.b
510.a Faſcelis 508.b
509.a Fericida 499.
a 518.b Fluuialis 513.b
Gazoria 526.a He-
caerge 523.a 325.b He
gemone 520.b 521.a
Hemereſia 515.a Heu
rippa 517.a Hiera
506.b Hymnia 517.a
Hypomelathia 499.
b Icaria 514.b Idæa
499.a Ilithyia 501.a
ἰοχέαιρα 518.a Iphige
nia 511.a Iſſoria 516.b
Laphria 506.a Lato-
nia 309.a Leucophry
ne 505.b Limnæa 521.
b Limnitis 521.b λοχία
503.a Lucifera 499.
a 508.b Luna 491.
a 492.a Lucina 500
a Luſia 523.a 588.b
Lycæa 518.b Lye 508.
a Lygodeſmos 504.b
Lyſizona 64.b Ma-
gneſia 525.a Meroeßa
525.b Miſia 506.b Mõ
tana 499.a Mõticola
518.b Munichia 494.
b Mycenæa 510.b Mu
nychia 213.b Neleida
523.a Nemidis tem-
plum 511.a Nemoren
ſis 510.a 508.b 753.a
Oenoatis 521.b Omni
uaga 500.b Opis 522.
b Oreſtea 508.b 509.b
Orſilache 491.b 509.
b Orchias 504.b 762.
a Orthoſia 525.a Palle
ne 477.a Pallenis 515.
a Panagea 524.a Par
thenie 499.b Patro-
na 124.a πειθὼ 62.a
514.a 546.a Pellenea
514.b Pergea. Perga-
ſia 518.b Perſea et Perſi
ca 517.b Pherea 499.b
φιλομείραξ 516.b Phly
enſis 344.a Phyllis 518
a πολυθύρανος. 515.a
Priapina 523.b Propy
lea 495.b Prothyræa
501.b Ptoa 312.a Pyro
nia 517.a Saronis 506
a Sarpedonia 525.a
Sciaditis 520.b Scythi
ca 510.b 511.a Selapho
ra 344.a Selaſia 499
b Soluizona 519.b So
ſpita 524.b σωτὴρ
524.b 525.a Specu-
latrix 503.a Stympha
lia 522.a Taurica 508.
a & b 509.b Tauro-
pola 511.b 512.a Tho
antea ſiue Thoãtis 508
b 509.b Titanis 498.
b Triclaria 514.a Tri
clinia 382.b Triuia
505.a 510.b Tyrocto
na 513.b Venatrix
499.a 518.b Vlia
304.b Vpis 491.b
522.b Zaretis 491.b
Diana Alpheum amato-
rem ludit 513. a & b
Diana ad Laconas trãſ-
lata 509.a
Diana cur iuuenculæ for
ma depicta 492.a
Diana cur triformis fin
gatur 505.a
Diana in catum mutata
624.a
Diana infantiũ dea 502.
a. item Nouembris mẽ
ſis 24.a item parturi-
entium 500.b
Diana puerorum nutrix
cur dicta 514.b
Diana uenationis dea
11.b unde dicta 491.a
Dianæ aues 301.b caſti-
tas 629.b ceruus 580.
b comes 565.a coro-
næ 492.b
Dianæ cur canes ſacri
513.b itẽ dictãnus 501
b itẽ uirgines ante nu
ptias ſacratæ 512.b
Dianæ & Lucinæ diſcri
men 502.a
Dianæ facies 523.a
Dianæ infantium ueſtes
oblatæ 521.b
Dianæ ſaltationes 301.b
ſacra 482.b 711.b
752.b 761.a
Dianæ ſagittæ aureæ
502.b
Dianæ ſimulachrum è
cœlo lapſum 511.b
Dianæ ſtatua 499.a
Dianæ templum 651.b
uariæ imagines 492.a
Dianæ uirgines macta-
tæ 513.a
Dianam cur iracundam
eſſe dicant 492.a
Dianæ tres 491.b
Dianaria herba 492.a
Dianius locus 492.a
Diaſares 83.a
Diaſia feſta 692.b
Δικαιοσύνη hymnus ab
Orpheo cõpoſitus 38.a
Dycæus Apol. 327.b
Δίκη dea 38.a
Diceros 401.a
Dicta nympha. Dictæũ
promontorium 122.a
Dictæus Iupiter 121.b
124.b mons 122.a
Dictamus herba cur Dia
næ ſacra 501.b
Dictynna 503.a 523.a
504.b
Dictynius mons 504.a
Dido 151.b Sidonia 152.b
Didyma dea 514.b
Didymæus Apollo unde
dictus 318.a
Didymus Athenienſis
Didymi 318.a (452.a
Dies pro deo cultus 98.b
Diei ſimulachrum 82.a
Dieſpiter 117.b 264.b
580.a
Diffarreatio 701.a
Digiti Mineruæ ſacri
21.b
Diipolia celebritas 140.
a 687.a 692.b
Diluuium Deucalionis
137.b (a
Dimiſſorius Iupiter 140
Dimetria ſacra 751.a
752.a
Dindymene dea 186.a
ſiue Dindymis 187.a
Dinocrates architectus
507.a

Dinon 240.a
Diocletiani nomiſma 146.b & 147.a
Diodoti opus 639.b
Diogenis Apolloniatis de deo ſententia 13.a item Babylonij eod.
Diogenis Smyrnæi de rerum principijs ſententia 14.a
Diomedes 437.b Aeneam uulnerat 338.a
Diomedis arma 476.b & 477.a
Dione 236.b 539.b
Dionæa Venus 539.b
Dionis 117.b
Dionyſia 331.a 668.a 680.b
Dionyſiodotus Apollo 344.a
Dionyſius deus 30.b 83.a 241.b 247.a
Areopagita 6.a
Dionyſius Acrotophorus 391.b Aegobolus 395.b Aeſimnetes 382.a Antherus 397 b Areus 397.b Aualus 400.a Axites 392.a Bacchus 376.b Bacchepæan 380 b Barbatus 372.b Baſſareus 394.b Biformis 392.a Briſæus 398.a Calydonius 393.a Cephalen 381.b Chthonius 396.b Ciſſeus 397 b κισσόβρυος 398.a Colonatas 397.b Comus 397.b Coopotes 386.a Dithyrābus 379.a 380 a Enaſter 400.a Eraphiotes, Erebinthius 383.a ὑγρήπαινος 400 a Eubulus 393.a Floridus 397.b Gorgyæus 397.a Hederaceus 197 b Hedericoma 399.a Hyalicus 397.b Hye 385.b Hygiates 382.b Iyngies 396.b Lampter 391.b Lebenus 409.a Lenæus 372.b Lychnites 399.b Ligyræus 380.b Martius 397.b Maſares 394.b 203.b 397.b Melanægis 382.a 555.b Meliaſtes 389.b Melpomenos 397.b Meſadeus 397.b Miſis 399.b Mitrephorus 391.b Narthecophorus 395.a Naxius 83.b Nyſæus 377.a Omadius 399.b Omphacites 392.b Oreos 398.a Patrius 399.a Phleon 392.a Phlyus 392.b Polites 392.a Protryges 392.b Pſila 397.b Rectus 392.b religionis promotor 650.a Salutaris 382.b Staphilites 392.b Saotas 138.b Sycites 383.b Taurophagus 391.a Theodeſius 400.a Theſmophoros 587.a Trigonus 400.a Vrotalt 399.b Zagreus 396.a
Dionyſius pro ſole 377.
Dionyſij educatores 232.
Dionyſij myſteria 591.a
Dionyſij apud Naxios ſimulachrum 383.b
Dionyſij ſacra nocturna 384.b 394.a 746.a eiuſdem in Arcadia templum & ſacrificia 762.a
Dionyſij tres 372.b quinque 373.a
Diophantus 513.b
Dioſcuri 247.a 252.a 629 b
Dioſcuria feſta 249.a
Diphthera pellis 242.b
Diphyes 161.a
Dipſacus 133.b
Dirce 575.b 584.a
Dircæus Apollo 327.b
Dirphya dea. Dirphyus 173.b
Diſares 83.a
Diſaules paſtor 591.a
Diſcordia dea 18.a 44.b
Diſcordiæ deſcriptiones uariæ 45.a
Diſſona 319.b
Dis cur phaſganijs coronetur 265.b
Dis pater 264.a
Ditis ara Romæ 735.b eiuſdem ſacra 270.a 736.a & b 745.b
Dithyrambus 379.a 380.a
Diuiana 492.a
Diuinitatis cultus, quibus uocabulis appelletur 7.a
Diuinatio per aquam 314.b
Diuipodes dei 28.a
Dius 117.b
Dius fidius 457.b
Doctores Aßyrij 742.a
Dodonæus Iupiter 131.b
Dodonides nymphæ 238 a 241.a
Dolabra 728.a (b
Dolichæus Iupiter 149.
Doliche inſula 150.a
Doliola 297.b
Dolopis ſepulchrū 733.b
Dolichiſtes 150.a
Domatites 224.a
Domiduca dea 159.a 162 b Iuno 76.b
Domiducus deus 76.b
Domitius deus 76.b
Doricorū ſeueritas 651.b
Doris 235.b 227.b 236.a Dorides 235.b
Doritis Venus 543.b
Dorophorica ſacrificia 714.b
Dorpia celebritas 555.a
Dorſanes 453.a
Doto 235.b (b
Draco pro deo cultus 98
Draco taurum genuit 280.b
Dracones Mineruæ templi cuſtodes 480.b
Draconum cantus 483.b natura 349.a
Dridones dei 346.b
Drimachus dux in deorū numerū relatus 90.a
Driopes 153.a
Druidæ uiſcum pro deo uenerantur 98.b
Druidarum ſacrificia 656.b
Dryades 194.b 233.b 235.a
Drymo 236.b
Drymmius Iupiter 515.b
Duellona 444.b
Δουλεία diuis ac ſanctis à à ſcholaſticis theologis aſcribitur 7.b
Duodenaria ſacrificia 692.a
Duſarces 389.a
Duſarus 83.a
Duſij dæmones 611.b
Duūuiri ſacrorū 663.b
Dyalus 389.a
Dymæa Minerua & urbs 486.b
Dymon deus 607.b
Dynamene 235.b
Dynaſtia præfectura 342.b.
Dyſaules 593.a

E

Ebrietatis remedia 374.a 383 b
Ecbateria 500.a
Echecrates 310.b
Echenais nymph. 244.a
Echidna 295.b nympha 244.a
Echo 621.a & b 393.a 397.a
Echus porticus 587.b
Ecphantus Syracuſius quid de deo ſenſerit 15.a
Edonæ 397.a
Edoneæ rapina 280.b
Edonius. Edonides 397.a
Edor 708.b
Educa. Edulica. Eduſa dea 66.a
Egeria dea 160.a
ἔγκνισμα ſacrificium 737.b
Egnatia 246 b
Egretus Apollo 342.b
Ehie, cur Deus ab Hebræis nominatus 5.a
ἱμαρμένη parca 286.b

Eione

Eione 235.b
εἰρήνη, Pax dea 42.a
εἰσιτήρια feſta 690.b
Eli dei nomen apud Hebræos 5.a
El pro Sole 151.b
Elacatæus Iupiter 153.a
Elæa dea 524.b
Elaphebolos 518.b & Elaphibola dea 513.b eiuſdem anniuerſarium 513.b
Elaphebolion menſis 687.b
Elaphebolia ſacra 687.b
Elaphia 500.a
Elaphiæa dea 513.b
Elaphirus Iupiter 154.b
Elecatæus mons 153.a
Electra 236.a 241.a 291.a 628.b
Elei Arcades uincunt 88.a
Elei Iouis ſtatua eburnea 25.b
Eleleus 395.b 380.a 393 (b
Eleleides 396.a
Elementa rerum principia 14.a pro dijs antiquitus culta 12.b 13.b
Eleutherij Iouis templa 145.b & 146.a
Elemẽtorum fex & purgatio 610.b (b
Elephãtina Venus 546.
Elephantini libri 185.a
Elephia dea 518.b
Eleus Iupiter 125.b
Eleuſinia 278.b dea 589.b ſacra 752.a 590.b 591.a 589.b 88.b
Eleuſiniæ deæ 589.b
Eleuſiniorũ arcana 591.
Eleuſinius Mercurij filius 589.b
Eleuſis 399.b 589.b 593.b
Eleutho 502.b
Eleuthera 525.a
Eleutheria aqua Græcorum ſacrificijs adhibita 721.a
Eleutheria ſacra 692.b
Eleutherus 397.a (a
Eleutherius Iupiter 245
Elicius Iupiter 118.b
Elienſiũ ſacrificia 731.a
Eloha, deus à Iudæis uocatus 5.a
Elohim, trinitatẽ in unitate apud Hebræos explicat 5.a
ἐλευθερία 51.b
Eluius mons 589.a
Eluſia dea 507.a 523.a
Elymæa Pallas 519.a Venus 519.a
Elymais regio. Elymaitis dea 519.a
Elymnius Neptun. 219.a
Elytius Neptunus 219.a
Embarus 512.b
Emblotia feſta 688.a
Emiſſarij dei 34.a
Emparida dea 498.b
Empedoclis de deo opiniones 14.a
Empolæus 423.b
Empuſa 613.b 614.a 497.b 498.a
Empuſæ transformatio 498.a
Empuſa unde dicta 498.a
Enæſimus Iupiter 142.a
Enarees 535.b
Enalius dæmon 441.b
Encelade 357.b
Encænia feſta 690.b
Encniſma ſacrificium 737.b
Endarthyia 479.b
Endelechia 558.b
ἐνδυΐδες 242.a
Endymion cur Latmius dictus 493.b cur à Luna amatus fingatur 493.a
Endymionis Piſa 126.b
Endymionis ſomnii interpretatio 493.a
Enenthſeir deus 84.a
Enenthius deus 84.a
Enæſimos Iupiter 148.a
Enhodius. enhodia dea 505.b 423.a
Enholmides uates 338.b
Enholmios Apollo 338.b
Enyalij Martis ſacra 518.a
Enippe 574.a
Ennea dea 581.b
Enneaterides 316.b
Enniſiades nymphæ 242.a
Enoſichthon 222.a
Enodius deus 748.b
Enope 357.b
Enoplia ſaltatio 31.a
Enorchus 382.b
Enoſigæus 225.b
Enſis pro deo cultus 98.b
Enthea dea 190.b
Entochi 28.b
Enyalius Bacchus 374.b 445.a Mars 442.b 441.b
Enyalij ſacrificia 692.a
Enyo 444.b 4[illegible]5.a 240.a 437.b 760.a
Eous 344.b 354.a
Epactius 328.b
Epaluſia 490.a
Epaminondæ tumulus 150.a
Epaphus 151.b 275.b
Ephebus 461.b
Epheſia Diana 506.b 507.a
Epheſtios Iupiter 116.b
Epheſtria feſta 691.b
Epheſus 506.b
Ephialtes 437.b 361.b deus 622.a 619.b morbus 608.a
Ephialtæ 608.a
Ephoricius Iupiter 115.b
Ephydrides nymphæ 235
Ephyre 237.a
Epibaterius Apol. 336.a
Epibemius Iupiter 156.a
Epicarpius Iupiter 154. (b
Epicharmus 52.a
Epichthonij dæmones 607.b
Epichyſis 713.a
Epicurius deus 309.a
Epicuri Athenienſis de deo opinio 15.a 16.b
Epidaurus 351.b et 352.a infructuoſa 90.a
Epidaurij dei 90.a
Epidelius 305.b 306.a
Epidius Rhetor 389.a
Epidotas Iupiter 139.b 232.b
Epies deorum interpres 84.a
Epimedes 453.b & 454.a
Epimenides 32.b philoſophus & ſacerdos 321.b
Epimenidis Cretenſis aræ 22.b
Epimetheus 571.a 572.a & b
Epinicia 442.b
Epiphania feſta 692.a
Epipnos Iupiter 155.b
Epipolla dea 585.b
Epirnutius Iupiter 155.b
Epiſciroſis 478.a
Epiſcopos Diana 503.a
Epiſtatius Iupiter 155.b
Epitragia 540.b
Epitumbia, ſiue Epitymbia 68.a 550.b
Epona dea 63.a
Epopis dea 585.b
Epoptes Neptunus 224. (b
Epotis dea 585.b
Epulones 663.b
Epulonum ſeptemuiri 732.a
Equeſtres ludi 634.a
Equeſtria apud Ro. certamina 219.b
Equiria feſta 681.a
Eraphiotes 401.a 387.b
Erato 359.b 360.b 235.b 357.a 624.a
Erceus Iupiter 130.a
Erebinthius 383.a
Erechtheus rex Aegyp. 589.b 477 b
Erechtæus rex ab Athenienſibus cultus 88.b
Erechtheus Neptunus 225.a eius templum 480.b ſacrificia 90.a
Erechthei filiæ in deorum numerum relatæ 88.b
Erechteidarum imperij deſtructio 555.b
Erechthidæ 88.b
Erechthidis dea 641.a

Erechthion 139.a
Ereſius Neptunus 219.a
Erexia feſta 563.b
Eribremetes 387.b
Eribromus 373.a 387.b
Erichthon Athenienſiũ rex 140.a
Erichthonij ſepulchrum 651.a
Eridanus 201.b 329.b
Eridemius Iupiter 156.a
Erigone 690.b
Erinnyis.Erinnyies 290 a 287.a & b 290.a 583.a 439.a 265.b
Erinnyies σεμναὶ θεαὶ 290.a
Eriſatheus Apol. 343.b
Eriſichthonis fabula 592.b 235.a
Erithybius Apollo 323.a
Erix 547.b
Eros 558.b
Erumnæ ſacrificiorum 728.b
Erycina dea 547.a 548.a
Erythræus 345.a
ἰσὰρ ab Hetruſcis deus uocatus 6.b
Eſcharæ deorum 655.b
Eſſei 703.a
Eſus 419.b
Eteocles 573.b 574.a
Eteocleæ Gratiæ 574.a
Eteſia 492.b
Eteſiæ uenti 256.b
Etnæus 30.a
Eua à ſerpente decepta 394.a
Eua apud Hebræos quid ſignificet 394.a
Euagora 236.a
Eualoſia dea 585.b
Euamerion deus 93.b
Euan 380.a pro Baccho 393.b
Euan hedera 394.a (b
Euanemus Iupiter 140.
Euander Pani ſacrificia inſtituit 619.b
Euandri boues 328.a
Euantes 573.b 394.a
Euantiæ ſorores 362.a
Euarne 236.a
Eubœa Iunonis nutrix 172.a
Euboleus paſtor 591.a
Eubolei ſues 280.b
Eubule 577.a
Eubuleus 247.a 593.a
Eubulus 268.a 393.a
Eubulius Pluto 268.a
Euchloa dea 582.b
Euclea dea 515.a
Euclees 348.a
Eucrate 235.b
εὐδαιμονία dea 50.b
Eudanemi ara 88.b
Eudemus 640.b
Eudora 241.a 236.b
Eudore 235.b
Eueclus 314.b
Euentus quid 628.a
Euergetes 397.a 266.b
Eugion mẽbrana 176.a
Euhaloſia 687.b
Euhemeri de deo opinio 100.b & error 2.a
Euhodius 423.a
Euhius 393.b 375.a
Euion 386.a 393.a
Euleus Fl. 721.a
Eulimene 235.b
Eumæi ſacrificiũ 656.a
Eumelus 247.a
Eumenes rex 128.b
Eumenides 71.b 287.a & b Furiæ 289.b
Eumenidum fanũ 289.b 713.b ſacerdotes 290.a feſta 737.b ſacrificia 760.a faces 289.b
Eumolpus 591.a 333.a
Eunece 235.b
Eunica nympha 243.a 557.b
Eunomia 575.b
Eunoſti fanum 554.b
Euocationes deorum 695.a inferorum 736.b
Euocationis formula 695.b 666.a
Eupechys 489.b
Eupheme 363.a
Euphranor 71.b
Euphrates Flu. 85.b
Euphroſyne 577.a
Euploea 543.b
Eupompe 236.a
Euporia 499.b
Eurycleas 348.a 314.a
Euripus 635.b
Euronotus uentus 256.a
Europa 244.b 236.b à Ioue rapta 373.a
Europæ filij 296.a
Europæi 296.a
Europia Iuno 174.b
Eurotas Fl. 353.b
Eurus uentus 255.a
Euryale 239.b
Eurybœa 437.a
Euryclia 314.a
Eurydice 171.b
Eurydomene 573.b
Eurylochus 549.b
Eurymeduſa 572.b
Eurynomus dæmon 613.a
Eurynome 236.b 578.a
Eurypylus 382.a 92.b
Eurytion 474.a
εὐσέβεια 7.a
Euteles 668.a
Euterpe 359.a & b 360.b 419.b 357.a
Euthymus dæmonũ expugnator 613.b
Eutocus 92.a
Eutreſites Apollo 335.b
Euxippe 335.b
Execrabile carmẽ 698.a
Execrationes 697.b 698.a
Execrationis diræ formula 698.a
Eximiæ hoſtiæ 671.a
Exitiria feſta 689.b
Expiationes apud Græcos quibus ceremonijs factæ 677.b a
Expiationes infantum 678.a
Expiationes ob necem hominis 678.b
Expiationes in ſalutem urbis 677.b
Expiationes Platæenſium 738.a
Expiationes 676.b uide Luſtrationes
Expiationum carmina 679.a
Expiator Iupiter 127.b
Exquiliæ 736.a
Exta 726.b 727.a 706.a 672.b
Exta proſecta 727.b
Exta ueru aſſata 729.b
Exta in mare cur proijciebantur 729.b
Extiſpiciũ 315.a 726.b
Extiſpices 727.a

F

Faba nigra in ſacrificijs adhibita 738.a
Fabæ in parentalibus 738.b
Fabiani 683.b
Fabius Pictor Salutis depingit ædem 48.a
Fabius Seruilianus pont. 737.a
Fabulinus deus 66.b
Facelina dea 509.b
Faces ſacrificijs adhibitæ 725.a
Fageus lucus 119.b
Fagus arbor Ioui ſacra 119.b
Fagutal ſacrum 119.b
Fagutalis Iupiter 119.b
Falacer deus 82.a flamẽ 659.b
Fallacia dea 50.b
Fallaciarum ſolennitas 555.a
Fama dea 53.a b
Famæ ædes à Naſone deſcriptæ 54.a 53.b
Familiaris Deus 18.a
Fanæ deæ 608.b
Fantuæ 653.a 608.b
Fanũ unde dictum 653.a 610.a
Fana deorum 653.a
Farcimina ſacrificijs adhibita 728.a
Farreatio 701.a
Faſcelis 508.b 510.b 509.b
Faſces laureati 448.a
Faſcinus 405.b
Faſtorum libri 43.a
Fatuus deus 619.b
Fatua dea 653.a 194.b 409.b

Fatua

Fatua cur Bona dea ab alijs dicta 610.a
Fatua Fauni ſoror 756.b
Fatuæ 608.a & b
Fatuarij uates 610.a
Fatuella 650.a
Fatuellæ 608.a
Fatuelus deus 409.b
Fatuelli 608.a (619.b
Fatui 608.a & b
Fatum 286.a & b unde dictum 286.b
Fauiſſæ 655.a
Faula dea 608.a ſcortum Herculis 608.a 56.b 58.a
Fauna 409.a b. 650.a 194.b
Faunæ pudicitia 195.b 196.a
Faunalia ſacra 681.b 758.b
Faunus 118.b 650.a 83.b 619.b Lycæus 622.b
Faunus rex 610.a
Faunus ædificia & lucos deis conſecrat 610.a
Fauni templũ Ro. 610.a ſacrificia 758.b
Fauni 608.b unde dicti 409.a
Fauola 58.a
Fauonius 57.a 255.b 256.a
Fauor dea 18.a 73.b 74.a 18.a
Fauores dij 17.b
Fauſtulus paſtor 56.b et 57.b
Febris dea 69.a
Februla dea 167.a
Februalis Iuno 159.a & b 167.a
Februata dea 167.a
Februa ſacrificia 737.a item Februalia 682.b
Februatus dies 682.b
Februarius menſis nomẽ unde accipiat 737.a
Februus deus 270.b
Feles pro deis cultæ 99.b
Fellenus deus 83.b
Fendicæ 728.b
Feralia feſta 680.b
Ferentina dea 97.b
Feretrius Iupiter 111.a
Ferialia ſacra 737.b 738.a
Feronia urbs 170.a dea 169.b 170.a 96.a 517.b
Feroniæ fons 170.a
Ferri fabrica excogitata 32.b
Feruliferi dei 611.b
Feſſonia dea 72.a
Ficulna 405.a
Fides 16.b dea 27.b ſanctiſſime à Romanis culta 39.a (a
Fides cana cur dicta 40.
Fidei templum 39.a ſimulachrum 38.a ſacrificia 39.a ſymbolum b
Fidei dextra manus conſecrata 21.b
Fidei apud Perſas teſtimonium 44.b
Fidius deus 93.b 117.b 457.b 116.a eius ſimulachrum 116.b
Filiæ pietas in parentes 41.a
Fines dei 608.b
Fiſtularum inuentio 187.b
Fitilla in ſacrificijs, & Fitillæ 728.b
Flagella Lupercorum ex quo corio 758.a
Flagellatio poſt ſacrificia 740.a 760.a
Flamines deorum 659.a Curiales 660.a
Flamines unde dicti 659.b
Flaminia uia 270.a
Flaminius Camillus 422.
Flaminij 660.b
Flaminij circus 114.a
Flaminulæ 660.b
Flaminũ lex 660.a uxores 660.b numerus 659.b
Flaminum apices 659.b
Flauia dea 608.b (a
Flauius Appij ſcriba 43.
Flauius diuinator 756.a
Flora meretrix & dea 56.b 195.a & 57.a 25.a & b
Floræ templũ 57.b 651 b ſimulachrum 57.b
Floræ deæ comites 575.b
Floralia ſacra 682.a 25. a 56.b 57.a
Flores ſacrificijs adhibitæ 701.b & 702.a
Flores in mortuorum honorem cur ſpargãtur 739.a
Florida Iuno 175.b
Flumina cur cornua habere dicantur 389.a
Fluoia 159.a Iuno 171.b
Fluuiales dij 18.b
Fluuij à quibus adorati 98.b
Fluuiorum filij 10.b
Fluuionia dea 159.b
Foci deorum 655.b
Fœciales ſacerdotes 662.b 663.a unde dicti 662.b
Fœcialiũ munus 662.b
Fœcialium cerimoniarum formula 698.b 699.a
Fœcialium ſacra uiolare nefas 663.a
Fœciale ius 700.b
Fœderis feriendi formula 698.b 115.a
Fœlicitas dea 50.b 75.a eius templum 51.a ſimulachrum 51.a & b
Fontanalia. Fontanalis porca 684.b
Fontani dij 18.b
Forculus deus 75.a 327 b
Formicæ alatæ 233.a
Formicæ in ſacrificijs Neptuno & Soli oblatæ 745.b
Formido 67.a
Fornacalia ſacra 708.a 709.a 680.a 666.b
Fornacanus 56.a
Fornax dea 708.b 55.b
Fors 631.b 27.b
Fors fortuna Romæ culta 637.b 638.a
Fors à Fortuna qua ratione differat 638.a
Fortis fortunæ feſta 638.a
Forticidia feſta 682.a
Forulus deus 75.a
Fortuna 18.a. 74.a & b 27.b 628.a
Fortuna Acrea 173.a Antiana 644.b Aurea 632.b Breuis 634.b 635.b Calua 635.b equeſtris 633.b 634.a 635.b Eurypus 635.b Hixeuteria 636.b Idia 634 b Mãmoſa 635. b 644.b Maſcula 634.b Muliebris 635. b Nortia 633.b Obſequens 644.a Parua 634.b 635.b Pherepolos 628.b Praneſtina 632.b Primogenia 635.b 637.a & b Priuata 635 b Publica 635.b Regia 632.b Seia, et eius templũ 636 a 55.a Spontanea 635. b Virginalis 634.b 635.b Virilis 634.b 635.b 637.a Viſcata 635.b 636.b
Fortuna una ex parcis 630.a
Fortuna cur dea fingatur 630.b
Fortuna bona & mala à Rom. culta 632.a
Fortuna mater diuitiarum 630.a
Fortuna quàm uarijs modis expreſſa 628.b 629.a & b
Fortuna cæca, inſana & ſurda 629.a 631.b 635.a
Fortuna cur mas interdum fingatur 629.a Cur nunc nigra, nunc alba 630.b
Fortuna cur rotæ aſſimilata 629.a
Fortuna cur equo inſidens ab aliquibus fingatur

tur 639.a
Fortuna & Fors quomodo differant 638.a & b
Fortuna quomodo ab Aegyptijs culta 630.a
Fortunæ ſacellum 630.a templũ apud Prænestinos 633.b
Fortunæ templum in aurea domo ædificatum 635.b 636.a
Fortunæ ædes Romæ plures 635.b
Fortunæ ſtatuam quis primus fecerit 628.b
Fortunæ ſimulachrum 47.b 628.b 629.b 628.a
Fortunæ uaria cognomina 632.a
Fortunæ Barbatæ templum 635.b itẽ Auertẽtis 635.b blandæ 635.b bene ſperantis 635.b
Fortunæ bonæ imago 632.b. eius explicatio. ibid.
Fortunæ Dubiæ uicus 634.b eius templum 635.b item Fortis 635.b (b
Fortunæ Hyplalus 635.
Fortunæ malæ templum 637.b & Maſculæ 634.b Mammoſæ templum & uicus 644.b
Fortunæ muliebris ſimulachrum 47.b quoties hominis uoces ediderit 644.a
Fortunæ Obſequẽtis templum 635.b
Fortunæ priuatæ templum 634.b & Reſpicientis 644.a Virginis 634.b
Fortunæ uirilis ſacra 637.a 759.b
Fortunæ hymnus 628.b menſa 628.b thalamus 634.b
Fortunæ deſcriptio 630 a 631.a & b
Fortunæ uis & poteſtas 631.a incõſtãtia 629.a 630.b 631.a
Fortunæ & occaſionis affinitas 630.b
Fortunæ & Veneris cõmune ſacrum 759.b
Foſſæ deorum 655.b
Fraus dea 50.a 18.a 50.b
Frondes arborum ſacrificijs adhibitæ 656.b & 657.a
Frons Genio ſacrata 21.a
Fructeſa dea 58.a
Fruginal dea 557.a
Frugutal deus 557.a
Frumen in ſacrificijs 728.b
Frutinal dea 557.a
Fulgentij ſcripta qualia 215.a
Fulgora dea 70.b ſiue Fulgura 163.a
Fugitiua hoſtia 714.a
Fugitiuus Iupiter 137.b
Fuluius Nobilior ædem Herculi ædificat 456.a
Fũdere in ſacrificijs quid 734.a
Funere polluti ad ſacrificia nõ admittendi 733.a
Fura 294.b
Furiæ 437.a 287.a cur uirgines eſſe fingãtur 287.b cur à Græcis Erinnyes uocatæ 287.b
Furiæ Eumenides 289.b ὀφιοπλόκαμοι 288.a Palæſtinæ 290.a Perſephones 288.a Serpẽticomæ 288.a ultrices malorum 289.b
Furiarũ templum 290.b ſacrificia 760.a hymni 289.a
Furiarum allegoria 288 b 289.a
Furina dea 294.b 292 b 71.b eius lucus 71.a 293.a fanum 293.a
Furinalis flamen 71.b 659.b
Furnalia ſacra 681.a 71.b
Furor Harpyiarũ frater 292.b
Furoris deæ imago 45.b
Furti inuentum 411.a & b
Futile, uas ſacrificantum 720.b
Futinus 406.b

G

Gabanta deus 565.b
Gabina dea 175.a
Gabinus ritus ac ueſtitus 697.b 700.b 604.b
Gabiuſa 736.a
Gadarei artem pro deo colunt 80.a
Gaditanus 459.b
Gagnæus uentus 254.b
Gagates lapis 104.b
Galatarum ſacrificia 762.b
Galatea 235.b
Galaxaure 236.b
Galiancones 410.a 424.a
Galene 235.b
Galeota 340.b
Gallicus uentus 256.a
Gallus Fl. 202.b 192.b
Gallus auis, Perſarum rex 99.a
Gallus quorũ ſacrificijs adhibitus 747.b 349. a 437.b 748.b 467.b
Galli ſacerdotes 191.a 192.b 663.b caſtrati 755.a
Gallinæ nigræ impuræ 717.a
Gamelius Iupiter 141.a 161.a
Gamelia Iuno 160.b 161.a 141.a
Gamelia ſolẽnitas 687.b
Gamelion menſis 161.a
Ganymedes 461. 462.a
Garbinus uentus 255.b 256.b
Gatis regina 86.b
Gauiæ ſcopulus 479.b
Gazoria dea 526.a
Gegania ueſtalis 204.b
Gelo Carthaginenſes debellat 755.a
Gemellipara 527.a
Gemini ſignum cœleſte 251.b
Geneſia dea 195.b 756.a
Geneta 755.b (a
Genethlius Iupiter 141.
Genethlij dei 130.a
Genetyllis 502.a
Genetyllides 544.b
Genetæus Iupiter 130.b
Genius 18.a 26.b 294.b 598. a una dedicatur 598.b 601. b 160.a 599.b
Genius Iouialis 603.b
Genius principis 601.b
Genius deorum filius 598.b
Genius homini duplex attributus 600. a et b
Genius perpetuus hominis cuſtos 599.b 600.b
Genius ſerpentis imaginæ figuratus 598.b
Genius cur uino madefactus 599.a
Genij boni ac mali diſcretio 600.a
Genij animæ 601.a
Genij deorum miniſtri 601.a
Genij forma & effigies 599.a 598.b
Genij uirtute inter ſe differunt 601.b
Genij aërei 16.a
Genij diuerſorum locorum 83.a
Genij ſacrificia 599.a
Genij munus annale 599.b
Genij corona 598.b
Genio frõs cõſecrata 21.a
Genio indulgere, & Genium defraudare quid 602.a
per Geniũ iurare, maximũ iuramentũ 601.b
Genialis dies 602.a lectus 602.a
Genitrix dea 542.b
Genua miſericordiæ conſecrata 21.b

Geomantia 315.a
Geometriæ origo 411.a
Gerania mons 239.a
Geraſia 291.a
Gergithius 336.a
Germanorum nomẽ unde 83.b
Germanorũ ueterũ dei 99.b 83.b deq; dijs opinio 10.a
Germanorum priſcorũ ſacrificia qualia 762.b & 763.a (b
Germanicus Cæſar 274.
Gerũthius Apollo 333.b
Geryon 295.b
Geryonis boues 196.a
Getæ Zamolxin adorãt 90.b
Gigantes 447.a ab Hercule occiſi 555.a
Gigantũ pugna cõtra Iouẽ 624.b 104.b 296.b
Gigantophontis 489.b 480.a
Gingræ tibiæ. Gingrinæ fiſtulæ 565.b
Gingres deus 565.b
Gitiadas 472.b
Gladius pro deo cultus 98.b 439.a
Glauce 235.b 238.a
Glaucia 241.a
Glauconome 236.a
Glaucopion 473.a
Glaucopus 473.a 472.b
Glaucus 227.b 347.b deus 231.a & b piſcator 231.a
Glaucus qua ratione ad uitam reuocatus 348.b 349.a
Glyphiæ nymphæ 242.a
Gnidia Venus 563.b
Gnoſtici hæretici 466.b
Golgia dea. Golgus dux 552.b
Gõgoſirus 344.a 206.b
Goniades nymphæ 242.
Gordiani imp. moneta 114.a 36.b (a
Gorgon Minerua 488.a
Gorgones 239.b 240.a 445.a
Gorgonum ſororum fabula 488.a
Gorgyeus 397.a
Gortynius 353.a
Græa 230.b
Grææ nymphæ 240.a
Græcus, uentus 255.b 256.b
Græcorum religio unde 10.a
Græcorũ ſacrificia 721.a 725.b
Græcorum ritus in dando iuramento 115.b
Græcoſtaſis 43.a
Gragus Iupiter 155.b
Granius 108.b
Gratiæ 105.a 62.a 172.b 303.a 199.b 573.b unde dictæ 574.a quot. 574.b
Gratiæ Eteocleæ 574.a Orchomeniæ 576.b Pulchrigenæ 576.b Trijuges 576.b Veneris comites 533.a
Gratiæ quomodo pingẽdæ 574.b 576.a cur uirgines 576.b nudæ 533 a ſolutis zonis 576.b
Gratias cur alij duas, alij tres fingant 574.b
Gratiarũ nomina 576.b mater 578.a fons 552.b templum 574.a ſacra 524.a
Gratiarúm capſulæ et arculæ 576.b coronæ 574.b ſaltatio 576.a
Gratiarum ſigna apud Romanos 574.b
Gratiarum dux cur Mercurius 576.b
Gratiarũ allegoria 578.
Gratiarũ deſcriptio 578 a & b Vide Charites
Gradiuus Mars 440.a
Gratilla in ſacrificijs 728.b
Grynea urbs 338.a 339.a
Grynæus Apollo 338.b
Grynæum nemus 338.b
Guttus 713.a
Gygæus lacus 522.a
Gyges 134.b
Gylius 453.b
Gymnoſophiſtæ 703.a eorundem caſtitas 716.a
Gymnoſophiſtarum ſacrificia 721.b
Gynecea dea 195.a & b eius ſacra 755.b
Gynæcothœa 442.b
Gyrapſius 155.b
H
Hades 264.b 266.b 267.a 264.a
Hædera in Palladis templo nulla 657.a
Hæmera 352.a
Hadrianus Cæſar 97.a
Hadriani imp. nomiſma 528.a 217.a
Hagnitas 353.a
Hal, deus 151.b
Haleſus mons 221.a
Haleus 502.b Apollo 335.b
Halimede 235.b
Halirrhotius 437.a 27.b
Hamadryades 238.a 235.a 233.b
Hammon 388.b 458.a Iupiter 143.b
Hannibalis cõtra Romanos iuramẽtum 115.a
Hannum cur quidam deum uocent 5.b
Harinuga hoſtia 671.b
Harmonia Martis filia 437.a & Veneris 373.b
Harpa falx 418.b
Harpa Mineruæ auis 301.b
Harpalus Macedo 539.b
Harpedophorus 418.b
Harpocrates ſilentij deus 77.b & 78.a & 79.a
Harpocratis ſtatua 273.a eiuſdem ſacrificia 78.b
Harpyiæ 291.a 292.a Importunæ 292.b Luctificæ 292.b pulchricomæ 291.a
Harpyiarum allegoria 291.b
Harpys deus 562.b
Haruga hoſtia 671.b
Haruſpicina 315.a eius inuentio 95.a & b
Haſtæ olim regum inſignia 98.a
Heba 437.b 460.b 461.a & b
Hebes 161.a
Hebona 391.a 380.b
Hebræi quàm multis nominibus Deum appellitent 5.a
Hebræi cur dei nomen uoce non exprimant 3.a
Hebræorum deus 22.b
Hecaerge 522.b 523.a
Hecaerges Diana 325.b
Hecaergus Apoll. 325.b
Hecale anus 142.a
Hecaleſius Iupiter 142.a
Hecaſterion 690.a
Hecate 194.b 208.b 281.b 286.b 492.b 494.b 505.a 517.b 518.a 734.b 550.b unde dicta 494.b
Hecates natiuitas 495.b
Hecate Aphatos 497.b Brimo 497.b Caniuora 497.a Empuſa 497.b Luna 325.b Prothyræa 501.b Triformis 496.a Zea 497.b
Hecate cur infinitas poteſtates habere dicatur 495.a 494.b
Hecates templum 136.b ſacrificia 496.a & b 732.a 753.b
Hecate cur ſepties inuocata 497.b
Hecates inuenta 495.b
Hecate à Ioue uitiata 495.a
Hecate capite canino efficta 497.a
Hecates canes 496.b & 497.a 493.b
Hecate, lignum tormentorum 497.b
Hecates antrum 497.a cœna 496.b myſteria

ria 550.a
Hecates Triglanthynæ ſacrificia 496.b
Hecates phãtaſma 497. b 498.a
Hecatiria ſacra & ſupplicationes 514.a
Hecaton ſol 325.b
Hecatodori opus 481.a
Hecatombæus Apol. 125 a 319.a Iupiter.eod.
Hecatombæon menſis 319.a 125.a 685.a
Hecatombæa celebritas 319.a 685.a 171.b
Hecatomphonia ſacra 149.b
Hecatoneſus 325.b
Hedera in ſacrificijs Thracum & Iudæorum 656.b
Hedera Baccho ſacra 656.a 383.b
Hederæ natura & uirtus 374.b
Hederaceus Dionyſ. 397 b & Hedereus 399.a
Hegelæus 479.b
Hegemon 577.a 574.b
Hegemone dea 520.b 521.a (251.a
Helena 248.b 249.a
Helenæ rapina 141.a (b
Helenophoria feſta 688
Heliades nymphæ 239.b 343.b
Helice 238.a 357.b 243.a
Helicon Caryſthius 481.a
Helicon ſtatuarius 361.b
Heliconiades 361.b
Heliconius Iupiter 138.b Neptunus 138.b 223.a
Hellenius Iupiter 140.b
Helleſpõtias uẽtus 256.b
Helliotides coronæ 474
Hello Harpyia 291.a (a
Hellotia feſta 474.a
Hellotis 474.a
Heliogabalus imp. Ro. 92.b
Heliogabalus Phœnicum deus 92.b & 93.a
Heliogabalo deo templũ Romæ ſacratum 92.b & 93.a
Heliopolitani bouem adorant 99.b
Heliopolites Iupiter 104.b Apollo 344.a
Helius 151.b Apollo 343
Hemereſia dea 515.a (a
ἡμίθεοι 25.a
Heous 354.a
Hepheſtia 489.b 254.a
Hepheſtias 569.b
Hepius medicus 346.b
Heptapole 357.a
Heptapylos 138.a
Hera, terra 25.b
Heraclas 97.b
Heraclides de deo quid ſenſerit 16.b 12.b 15.b
Heræus 392.a
Herbæ cur ſacrificijs adhibitæ 701.b
Herceus Iupiter 124.b 133.a 130.a 129.b
Hercei dei 130.a
Hercules 27.b 28.a 32.b 90.b 196.a 158.b 159 a 267.a 269.b 353.b 386.b
Hercules multi 450.b
Hercules Addephagus 455.b Aegyptius 455.b 452.b Alexicacus 458. b Alcides 451.a Amphitryoniades 452.a Argiuus 453.a Aſtrologus 457.a Hercules Belus 450.a Briareus 457.b Buphagus 455 b Buraicus 452.b Buthinas 455.b
Hercules Callinicus 455.a χαλκεοκάρδιος 459.a Charops 458.b Ceramyntes 458.b Chon 452.b Choſmidetes 459.b Clauiger 459.a Cluniater 456 b Conopæus 323.a Conopion 455.a. et Canopius, ibid. Cuſtos 457. a Cynoſarges 452.a
Hercules Dorſanes 453. a Falſipares 452.a Gaditanus 459.b Gallicus 453.b Gylius 453.b
Hercules Hippodotes 458.a
Hercules Idæus 453.b Index 455.a Inuictus 454.b Ipoctonus 323 a Ipoctonius 455.a
Hercules Lacertoſus 456.a Lindius eod.
Hercules Maciſtus 459. b Malica 459.a Manticlus 458.a Melampygos 456.a & b Melchratus 459.a Melitis 458.b Melius 454 a Menytes 458.b Monecus 456.b Muſagetes 456.a Muſarũ comes.eod. Nemæus 460
Hercules Oetæus 459.b Ogmion 453.a. & eius ſimulachrũ. ibid. Oliuarius 458.b 232.a Olympius 459.b
Hercules Palæmon 458. b Pamphagus 455.b Philopotis 455.b Phyllites 459.b Polyphron 459.b Polyphagus 455.b Pomarius 454 b Prodicus 453. b Promachus 458.a Rhinocoluſtes 458.a
Hercules Sanctus 93.b 457.a Sandes 458.b Seruator 452.b
Hercules Tauricida 459 a Thaſius 452.b Thebanus 459.b 452.a Tirynthius 451.b 455 b Triueſper 459.a Triumphalis 454.b 456 b Tyrius 459.b 450.b
Hercules Victor 454.b
Hercules ærumnoſus à Pœnis fictus 11.b
Hercules boũ fur 456.a
Hercules cur leonis pelle indutus 450.b (555.a
Hercules Giganticida
Hercules à Diogora irriſus 451.b
Hercules cuſtos tẽpli Cereris 592.b
Hercules cur in deorũ numerum relatus 20.b
Hercules & Mars communem habẽt ſtellã 439.b
Hercules pro Sole 450.b
Herculis ueſtitus 398.a Cerberus 290.b claua 450.b 422.a malum 454.a
Herculis in Thraciã tranſitus 228.b
Herculis quercus 127.b
Herculis decima 750.a
Herculis aſylũ 46.b 653
Herculis inuẽta 120.a (b
Herculis Olympia 129.a
Herculis furor 288.b
Herculis cũ Apolline certamen 450.a
Herculis cum Ioue pugna 129.a
Herculis columnæ 458.a
Herculis fuga 340.b
Herculis è terris tranſitus 46.b
Herculis ad inferos deſcenſus 295.b (b
Herculis allegoria 450.
Herculis templum 651.b 652.a 455.a ſacellum 63.b 454.b
Herculis ſimulachrũ ſua ſpõte aliò trãslatũ 453.
Herculis Alexicaci (a ſimulachrum 458.b
Herculis ſimulachrũ apud Celtas 453.a Promachi 458.a
Herculis ſignũ miraculo ſe ſudat. 70.a Herculis aræ 461.a 452.a 451 b 456.a
Herculis ſacerdotes 660
Herculis æditùus 56.b (b
Herculis ſacrificia 93.b 171.a 690.a 590.a 589.b 656.b 749.b à muſcis impedita 128.a
Herculis inuocatio apud aram Maximã 722.b
Herculis Ferrariæ ducis clementia 46.b
Herculi cur populus arbor ſacer 451.b (b
Hercynnæ ſacrificia 134
Hercynus amnis 589.a
Herebi filij 284.b 285.a

Heres Martea dea 82.a
Hereſides nymphæ 239.
Hermanubis 426.b (b
Hermæ 416.b 417.a
Penteliciani 417.a
Hermerotes 28.b (b
Hermes Chthonius 420
Hermetis Triſmegiſti de Deo opinio 22.a
Hermione 161.b
Hermionenſis dea 582.b
Hermionenſis deæ ſacrificia 587.b
Hermionenſium ſacrificia 656.b
Hermionenſium contentio de finibus 323.b
Hermis uicus 140.b
Hermocopidæ 416.b
Hermonthis. Hermonthites Apollo & Iupiter 150.b
Hermopis 426.b
Herodes Atticus 277.b
Heroes aerei 16.a
Heroes unde dicti 25.a
Heros deus 607.b
Heroſtratus 507.a
Herſilia 444.b Romuli uxor 70.a
Heſiodus quàm diu ante Herodotũ fuerit 11.a
Heſiodi poetæ mors 153.a
Heſper ſtella 556.b
Heſperidũ horti 349.a
Heſus 442.b 419.b 762.b
ἑταίρα, Hetera dea 552.b
Hetæria, ſiue Hetæridia ſacrificia 117.a
Hetærius Iupiter 117.a
Heteremeri 251.a
Hetruſci augures 661.b aruſpicinæ inuentores 95.b
Hetruſcorum de deo opinio 22.b
Hetruſcorum dei 95.a
Hetruſci αἰσὰρ deum appellant 6.b
Hetruſcorum diſciplina 17.b 667.a
Hetruſcorum concilia 214.b
Heurippa. 517.a
Hiacynthus 63.a in ſacrificijs Hermionenſium 656.b
Hiacynthia feſta 636.b 692.a
Hyades ſeptem 238.a
Hyas 241.a
Hiceteſius Iupiter 154.a
Hiera Diana 506.b
Hiera inſ. 478.a
Hierapolis dea 84.b
Hiero Syciliæ tyrannus deum ſibi definiri cupit 17.a
Hierocæſarea 517.b
Hieroſcopon 618.a
Hieroſolymitani templi uaſa 42.a
Hilaria feſta 274.a ſacra 68.a
Hilaſterium 478.b
Hilotes Lacedæmoniorũ 218.b
Himeros Cupidinis frater 562.a 558.b
Hippa Iuno 394.ab
Hippades ſacrificia, & ſtatuæ 28.b
Hippaſi Metapontini de deo opinio 12.b
Hippia 472.b Iuno 221 a b Minerua 221.a
Hippius, equeſtris 221.a b 220.b Neptunus 223 a 221.b Mars 221.a
Hippo 63.a 236.b
Hippocoon 171.a 353.b
Hippocoontes 216.a
Hippocrates medicus 346.a
Hippocratia feſta 219.b
Hippocrene fons 721.a 362.b & Hippocrenæ Muſæ 362.b
Hippocronius Neptunus 222.a
Hippodamiæ procorum ſepultura 516.b
Hippodotes 458.a
Hippola op. 485.a
Hippolaitis 485.a (b
Hippolytæ baltheus 506
Hippolytus 347.b 348. a 546.a 492.a
Hippolyti conſeptum 327.a
Hippolytus ad uitam reuocatur 510.b
Hippona 62.b 63.a cur cœlo indigna 27.a
Hippophatus 541.b 549.b
Hippoſtratus 541.b 549.b
Hippotes 254.a
Hippotades 252.b 254.a
Hippothoe 235.b
Hippothoros cantus 441.a
Hircus adoratus 99.b
Hirpini 314.b Sorani 270.a
Hirundines in tutela Veneris et Penatũ 604.b
Hiſteria ſacra 687.a
Hodius 423.a 422.b
Hœdinis carnibus cur dei præcipuè delectentur 707.a
Holocauſtum quid 669 b 706.b
Holocauſtoma. Holocautoma eod.
Holmos quid 338.b
Holophyraton 538.b
Homæomeriæ rerũ principia 12.b
Homerus quàm diu ante Herodotum fuerit 11.a
Homerus unde traduxerit ea quæ de Dijs diuerſis ſcripſit 8.b
Homeri rhapſodi 505.a
Hominis formatio 571.a imperfecta 62.b
Hominis ſingula membra ſingulis dijs attributa 21.a
Homines immolati dijs 761.a
Homines cur in deorum numerũ antiquitus relati 20.b
Homoginus Iupiter 141.a
Homoloia dea 584.b Ceres 138.a porta apud Thebas 138.a
Homoloides portæ 138.a
Homoloius 138.a
Homonœa 64.a
Homopaturia feſta 555.b
Honor 116.b 45.b 16.b
Honoris templum 46.a ſimulachrum quomodo effingendum 46.a
Honoris ſacrificia 36.a
Hoploſmia dea 172.b Iuno 127.a
Hoploſmius Iupiter 127.a
Hora Quirini 70.b
Horæ deæ 172.b 461.b 575.b nudæ 629.b ſolis aſſeclæ 575.b
Horæ cœli portis cur præeſſe fingãtur 575.a
Horæ Floræ comites 575.b
Horæ à Gratijs diuerſæ 575.b
Horarum munus 576.a ſacra 576.a imagines 576.a
Horatius Puluillus 733.a
Horchia dea 633.b
Horda bubulcus 322.a
Hordeum cur deis oblatum 708.b
Horius Iupiter 61.b
Horos 301.b
Horta dea 70.a
Hortenſia Venus 534.b
Hortenſis dea 545.a
Horus 100.a 301.b 403 b Apollo 323.b 575.a
Horus Arueris 323.b Perfectus 323.b
Horus Iſidis filius 323.b
Hori ſacerdotes 323.b
Hoſioter 726.b
Hoſpita Venus 556.b
Hoſpitalis Iupiter 130.b & 131.a
Hoſpitalis teſſera 131.a
Hoſpitalitatis ſymbola 131.a
Hoſpitũ mactatio 703.b
Hoſpitibus aræ ab Athenienſibus erectæ 23.b
Hoſtia quid differat à uictima 668.a
Hoſtiæ humanæ à quibus oblatæ 761.b

Hoſtiarum duo genera 672.b
Hoſtilia curia 51.a
Hoſtilina dea 56.b
Hoſtimentum 56.b
Hoſtorium 56.b
Hyacinthia feſta 337.b 331.a
Hyacinthides Apollo 337.b
Hyacinthinæ ueſtes 398.a
Hyas.Hyades 241.a 385.(b
Hyalicus 397.b
Hyantiæ ſorores 362.a
Hydra 244.a
Hydrargyron 413.a
Hydraulica muſica 362.
Hydromantia 314.b (b
Hye deus 23.b
Hyegia Pallas 354.a
Hyes.Hyeus 384.a 385.b
Hygeia dea 48.a 353.b 349.b 415.b 478.b
Hygeia cur Mercurio coniuncta 423.b
Hygeiæ ſimulachrum 48.a 353.b
Hygia 90.b
Hygiea 709.a 48.b
Hygiates 382.b
Hylatas Apollo 332.b
Hyla urbs 332.b
Hylæ raptus 243.a
Hyle ſex elementorum 610.b Hymen.Hymenæa.Hymenæus 348.a 65.a 175.b 176.b unde dictus 176.a
Hymenæus puellas liberat 177.a
Hymenæus cur in nuptijs inuocetur 176.b
Hymenæi raptus 176.b
Hymettius Apollo.138.b Iupiter 118.a
Hymettus mons 118.a
Hymni deorum 732.a
Hymnia Diana 517.a
Hymniades 234.a
Hynnareus Iupiter 142.a
Hynnarius mons 142.b
Hypatenſes Riſum uenerantur 72.a
Hypatodori opus 471.a
Hypatos mons 139.a Iupiter eod.
Hypecauſtria ſacra 692(b
Hypelipnus 375.b
Hyperbius 668.b
Hyperdexia Minerua. Hyperdexius Iupiter 125.a
ὑπερδουλεία Virgini matri à ſcholaſticis Theologis aſcribitur 7.b
Hypereſia opp. 628.b
Hyperion 324.a 300.b 201.b
Hyperionides 324.a
Hypermeſtra 514.a 546.a
Hyphalus 635.a
Hyphialtæ 608.a
Hypingia carmina 522.b
Hypochthonij dei 587.b 607.b
Hypolinnius 375.b
Hypomelathia 499.b
Hypophetæ 151.a
Hypſipyle 300.b 569.b 379.a
Hypſiſta porta 138.a
Hypſiſtius Iupiter 138.a
Hyſiris 390.b
Hyſius Apollo 329.b
Hyſtera dea 97.b
Hyſteria celebritas 711.a

I

Iacchus 396.a 374.a 399.b
Iacchus myſticus 386.b 387.a
Iacchi myſteria 591.b
Iadalboth deus 97.b
Iaioth deus 97.b
Ialyſſus 300.b
Iamba Metaniræ ancilla 583.b 584.a
Iambici uerſus origo 584.a
Iana Luna 492.a
Ianera nympha 236.b
Ianiculus collis 206.a
Ianiculi oppidi exordiũ 208.b
Ianiſcus 349.b
Ianthe 236.a 628.b
Ianthinæ ueſtes 398.a
Ianus 17.b 26.b 68.a 184.a 202.a 224.b 327.b 575.a Latij rex 208.b & deus ibid.
Ianus Clauiger 212.a 459.a Cluſius 212.a Conſuuius 212.a 213.a Curiatius 162.b
Ianus cur biceps 209.b 210.a 208.b 213.a
Ianus Iunonius 211.a 213 a Matutinus 213.b Pater 440.a 213.b Patulcius 212.a προπάτωρ 213.b quadriceps 208.b quadrifrõs 210 a 211.a 213.b Quirinus pater 213.a Vertunus 213.b
Ianus templorum in Italia primus ædificator 650.a (a
Ianus æris ſignator 185.
Ianus deorum cultũ primus inuenit 610.a
Ianus Carnæ uim infert 75.a
Ianus lapidibus obruitur 210.b
Iani inuenta 722.b numeri 208.b & 209.a ortus 210.b
Iani teſtudo 211.a
Iani pictura 208.b 209.a templa 651.a 209.b 210.b
Iani templũ quoties Ro. clauſum 212.b
Iani templum aperiendi & claudendi uariæ rationes 212.b 213.a
Iani ſtatua 20.b ſacrificia 756.b feſta 78.a
Iani duodecim aræ 213.a 12.a 211.a
Iani nomen cur in omnibus ſacrificijs inuocetur 650.a 722.b
Iano Semoni templum dicatum 27.a
Iano primus menſis dicatus 213.b
Ianitores terreſtres 18.b
Ianual 756.b
Ianuarij ſimulachrum 209.a
Ianualis porta 209.b
Iao deus 97.b
Iapetus 244.b
Iapyx uetus 255.b 256.a
Iaſiana 30.b
Iaſides quomodo rem diuinam faciant 731.b
Iaſis nympha 239.a
Iaſius 454.a 32.b 90.b 278.a 276.b
Iaſon 195.b 335.b 349 b 277.a à Cerere amatus 581.a
Iaſonis allegoria 581.b
Iaſonius Apollo 336.a
Ibis Lunæ auis 301.b in tutela Thoth 419.a
Icaria dea 514.b
Icelos 431.b
Iceſion 690.a
Iceſius Iupiter 154.a
Ichnæa dea 618.a
Icmæus Iupiter 137.a 91
Ichthyomantia 315.a (b
Ithyphallus cur in hortis poſitus 404.b
Ida 251.a mons 196.b 122.a et b Matri deũm dicatus 32.b nympha 242.b
Ida fulminatur 251.a
Idalia 547.a 552.b
Idas 32.b 454.a
Ide nympha 238.a
Idæa dea 186.a Idea Mater 196.b Romam transfertur 197.b
Idææ templũ dedicatur 198.a
Idææ matris famuli 191.a
Idæus Hercules 453.b Iupiter 122.b & a
Idæi dactyli 31.a 37.b 200.b 403.a 453.b unde dicti 32.b quot. eod. unde orti 31.b
Idolorũ cultus unde 8.a
Idololatriæ origo 11.a
Idothea 228.a
Idyia 236.b
Iehoua nomen apud ueteres Hebræos quã figura expreſſum 3.b

Ieiunium ante ſacrificia 715.a 740.a
Ieiunia in laudem Cereris 580.b
Ignigena 396.a
Ignis pro deo cultus 98.b 9.b 51.b
Ignis perpetuus apud Perſas 207.a item Athenis 206.b apud Romanos etiam 205.b
Ignis Veſtæ extinctus 207.a
Ignis cur in omni ſacrificio 725.a 729.a & b
Ignis in ſacrificijs ex qua faciendus materia 730.b
Ignis à Chaldeis per uarias regiones circũfertur 88.b
Igniſpicina 314.b
Ignorantia dea 50.b
Ignoti dei ara 709.b & 23.a
Iheſus cur Chriſtus dictus 2.b
Iheſu nomine omnis poteſtas & uirtus diuina exprimitur 6.a
Iheuhe, cur Hebræis nefas ore pronũciari 3.a
Ilaira 251.a
Ilias Minerua 478.b
Iliſsides, & Iliſsiades muſæ 362.b
Iliſſus fl. & op. 362.b
Ilithyia 501.a unde dicta 502.b
Ilithyia Lyſizonos 519.b Parcarum ſocia 502.b
Ilithyiæ plures 502.b
Ilithyiæ Dianæ templũ 501.b & ſtatua 502.b ſimulachra 502.a
Ilæus Apollo 342.b
Ilus cur oculis captus 469.a
Imagines deorum à dæmone primũ expreſſæ 11.a
Imagines deorũ Romæ quando factæ 98.a
Imarmena parca 286.b
Imbraſia 171.a
Imbraſus fl. 171.a
Immolare quid 666.a
Imprudentiæ ara 50.a
Impulſor Iupiter 120.b
Inachis 528.a 529.b
Inachus 10.b 218.a 275.b
Inarculum 659.a
Inaugurationes templorum 655.a
Incubus deus 619.b 611.a 622.a
Incubi 608.a
Index Hercules 455.a
Indigetes dei 26.a
Indorum dei 98.b
Indorum ſacrificia 725.b
Infantum expiationes 678.a
Inferio 713.a
Infernus Iupiter 265.a
Inferorum dij 18.b
Infinitum 13.b unum omnium principiũ 13.b 12.a
Infula lanea ſacerdotum Roman. 721.a 722.a
Inguina Veneri ſacrata 21.a
Initiationes ſacrorum 717.a
Inimicitiæ inter uniuerſi principia numerata 14.a
Iniuges hoſtiæ 672.b
Ino 232.a 231.b Dionyſij nutrix 376.b
Inopia dea 80.a
Inſania 288.b
Inſidia dea 50.b
Inſomnia 62.b
Inſulæ nouæ à Carolo V. repertæ 761.a
Intercido deus 76.a 611.a
Interduca dea 162.b
Intonſus Apollo 335.a
Inuergere, in ſacrificijs quid 734.a
Inuentor Iupiter 120.a
Inuidia dea 48.b 50.b 52.b 62.a eius ſimulachrum 52.b
Inuidiæ domus à Naſone deſcripta 53.a
Inuidiæ cur anguilla dicata 53.a
Inuocationis ſanctorum differentia 7.b
Inuus deus 619.b
Inui dei 611.a
Io Argiua 275.b
dea 80.b
Io Inachi filia 418.a
Io Gargetti filius 239.a
Iobacchus 393.b
Iocaſtes. Iocaſtus 253.b 254.a
Ion Eleuſinius 333.a
Ionides nymphæ 239.a
Iones 312.b
Ioſeph 273.a
Iphigenia 508.a 510.a & b 504.b in urſam conuerſa 511.b
Iphigenia Diana 511.a
Iphthe 254.a
Ipoctonius 455.a
Ipoctonus Hercules 323.a
Ipnuſia, Ipnutis Iuno 173.b
Irea 241.b
Irene 575.b
Iris 409.b 428.a 291 a & b
Iridis ſorores 291.a
Irmenſeul Saxonũ deus 98.b
Iſchys 351.a
Iſiacorum ſacra 656.b
Iſis dea 73.a 99.b 271.a 272.b 426.a 650.b prima à gentilibus iudicata 8.b
Iſis Aegypti genius 527
Iſis 527.b eius ſimulachrum ibid. & 528.a
Iſis Atmis 530.a Inachis 528.a Io 530.a Linigera 529.a Myrionymos 528.b Nutrix 529.a πανδεχὴς 529.a Summate 528.b Theſmophora 586.b 528.a τιθηνὴ 529.a
Iſis à Germanis culta 530.a
Iſides duæ 528.a
Iſidis parentes 528.b eius templum 652.a 150.b
Iſidis templi pauimentũ 530.a
Iſidis ſacerdotes 665.a cur raſi 529.a
Iſidis imago 186.a ſimulachra apud Aegyptios 529.b
Iſidis ſacra 390.a 711.b impudentiſsima 530.a
Iſidis geſta 529.b naufragium 530.a pompa 529.b
Iſidis canes 427.a
Iſmari ſepulchrũ 651.a
Iſmenius Apollo 311.b 421.b 489.a
Iſmenides nymphæ 238.b
Iſmenus Apol. filius 311.b
Iſmenus collis 311.b
Inachus 530.a
Iſodætes 396.b 263.b dæmon 613.a
Iſodæmees matris templum 199.b
Iſodroma dea 199.b
Iſsitia dea 728.a
Iſſoria dea 516.b
Iſthmia uictoria 222.b
Iſthmij ludi 222.b
Iſthmius Neptunus 222.b
Iſthmus op. 222.b
Iſtri aqua ſacrificijs adhibita 721.a
Ithome Iouis nutrix. 132.a Ithomia 482.a
Ithomus rex 132.a
Itonæa 481.a
Itonia & Itonis 481.a
Ithyphalli 375.b
Ithyphallus deus 404.b
Ithyphalli origo 405.a ſimulachrum 405.a
Itomaia feſta 132.a
Itomitis Iupiter 132.a
Itonia 482.b
Iudei cur Dei nomen uoce non exprimant 3.a
Iugatius deus 76.b
Iuba rex in deorum numerum relatus 95.a
Iudæorũ de Deo opinio 9.b

Iuga, ſiue Iugalis dea 160
Iugarius uicus 160.b (a
Iunonigena 569.a
Iulia Mammea 51.a
Iuliani Cæſaris conſuetu
do 409.a
Iuno 26.b 83.b 206.a
243.b 245.b 269.b
316.a 397.b 603.a
unde dicta 25.a
Iuno Acrea 173.a 503.a
Acriſia 484.b ἀἰδαὲ
159.b Aeria 159.a
157.b Adulta 162.a
110.b 149.a 177.b A-
lea 172 b Iuno Ammo-
nia 174.b Anthia 172
a 175.a Argiua 171.b
172.a βυλέθυς 159.b
Bona 163.b βοῶπις
174.b Bunæa 173.a
Calendaris 166.b Ca
mireis 174.b Candre
na 173.b Capriuora
148.b 170.b Capro
tina 159.b 167.b χή-
ρα 162.a Cinxia 159
a & b 162.b Cithero
nia 173.b 162.a 149
a coronata 158.b Cu-
pra 175.a Curetis, Cu
ris 167.a b Curitis 213
a Cypra. 174.b Cyre
tia 167.a Dirphya
173.b Domiduca. 76.
b 159.a 162.b
Enia 445.a Europia
174.b Februalis 167.
a 159.a Februata 167
a Februla.eod.a Fero-
nia 139.b Florida 275.
b 172.a Fluuionia
159.b Fluonia 172.b
159.a Fulgura 163.a
Gabina 175.a Gamelia
160.b & 161.a 687
b 141.a γενέθλιος 160
a Haſtata 167.b ἥρα
158.a b 157.b Hippa
394.b Hippia 221.a
Hoſpitalis 18.a Ho-
ploſmia 172.b 127.a
Imbraſia 171.a Infer
na 159.b Interduca
159.a 162.b Ipnuſia
173.b ἰτέα 159.b Iu
ga 160.a Iugalis. eod.
Lacinia 167.b λευλιό
λενος 173.a Lucetia
159.a & b Lucina 159
a & b 163.b. 500.b
Magna 163.a Matro
na 163.b Matuta 166
b μεγάλη 163.a Mo
neta 165.a Natalis
160.a Nouella 166.b
Nubens 162.a 149.a
Nuptialis 160.b 161.
a Opigena 160.a Par
thenos 173.b 162.a
470.a Pelaſga 171.b
Perfecta 161.a Phary
gæa 173.a Populona
159.a 163.a Populo
nia 163.a 71.a Profer
pina 265.a Proſymna
172.a recta & ſtans
149.a Regina 175.b
163.b Rheſcynthia 331
b 175.a Samia 171.a
172.a Sedens 149.a
Socigena 163.a Soro
ria 162.a 159.a Soſpi
ta 166.b 146.b Sty
gia 281.b Telea 161.b
173.b 141.b 177.b
162.a 160.b Telchi-
nia 333.b 174.b 32.b
Tettbla 174.b Tropæa
167.b 132.b uidua 162
a Virgo 170.a 162.a
Virginalis 173.b Vn
xia 159.a 162.b Zelo
typa 614.a Zeuxidia
167.b ζυγία 160.b
Iuno pro aere 13.a
158.b
Iuno ſingulis hominibus
antiquitus data 600.b
Iuno brachiorum dea
21.a
Iuno quibus conciliãda
706.b
Iuno cur nuptijs præeſſe
dicatur 159.a
Iuno cur Iouis coniunx
fingatur 158.a
Iuno Ioui irata 149.a
Iuno cur à Ioue catenis
uincta dicatur 158.a
Iunonis nomen unde
83.b
Iunonis uaria nomina
157.b
Iunonis nutrices 172.a
educatio 162.a domus
17.b & 18.a templũ
140.a 447.b 651.b
684.a
Iunonis Lucinæ pictura
160.a ſimulachrum
158.a ſedentis ſimula-
chrum 162.a
Iunonis ſtatuæ 149.a
Iunonis Iugæ ara 160.a
Iunonis ſacrificia 744.
b 711.b 671.b
Iunonis caput cur uultu
reis pennis ornatum
529.b
Iunonis & Iouis concu-
bitus 161.b
Iunonis zelotypia
402.a
Iunonis & Neptuni de
agro Argiuo conten-
tio 218.a
Iunonis aues 301.b calcei
158.b flos 158.b
Iunonia roſa 158.b
Iunonius Ianus 213.a
211.a
Iupiter 26.b 30.b 100.
a 206.a 269.b 273
a 385.b 603.a
Iupiter Abretanus 154.
b Adultus 177.b 141
b 120.b Aegiuchus
122.b Aegyptius 124
b Aetnæus 150.a
Aeneius 148.a Ae-
neſius 147.b 148.
a 142.a Aethiops
155.b Aethrios 118.a
110.b Agoræus 420.
b 148.a αἰγιφάγος
148.a Alaſtor 156.a
ἀλάςτωρ 124.b Al-
mus & Alumnus 120.
b Alterius 117.a Al-
tius 128.b Alyſius 124
b Ambulius 251.b A-
micabilis 116.b Am-
mon 143.b Amun 143
b Ancheſmius 139.b
Antheſmius, eod. ἀντί
πατρος 106.a Anxy-
rus, ſiue Anxurus 145
a 170.a Apamæus 153
b Apeſantius 133.a A-
pheſius 140.b 133.b
Apomyius 127.a 64.
a Aquilicus 118.b Ara
trius 141.b Arbius
149.b Arbitrator 120
a Arboreus 136.a ἀρχι
κέραυνος 109.b ἀργι
κέραυνος 109.b Ari-
ſtæus 91.a 137.a Aſ-
bamæus 153.b Aſcræus
107.a Aſius 149.b
Aſſabinus 144.b Ata
byrius 132.b 133.a
135.a Athous 142.b
Iupiter Babylonius 151.a
Bagæus 151.b βαρυσ-
πής 111.a Beelſames
152.b Belus 151.a Bi
ennius 149.b βρον-
ταῖος 111.a βυλαῖος
155.b
Iupiter Cannæus 147.b
Capitolinus 108.b
109.a 100.b 113.a
Cappotas 140.b Ca-
priuorus 148.a Ca-
ræus 127.a Carios
127.a Caſius 135.b Ca
tæbates 148.b 119.b
Cenæus 147.a Centũ-
peda 120.b κερατοφό
ρος 144.a Ceraunius
109.b Charmon 150
a Chryſaoreus 136.a
κτήσιος 128.a Chtho-
nius 136.b 268.b Ci-
theronius 148.b 173.
b Ciuilis 139.b Co-
gnatus 141.a Comy-
rus 153.b Conſangui
neus 142.b Conuiua
lis 141.a 121.b Corni
ger 144.a Corypha
us 109.b 143.a Coſ-
metes 154.a Crocea-
tes 149.b Cteſius 128
a Cuculus 161.b Cu-
ſtos 139.b 108.a Cy-
negetes 154.a Cyne-
theus 153.b

Iupiter Dapalis 141.a
121.a Depulſorius
156.a Deſcenſor 148.
b Διὸς 121.b Dictæ-
us 121.b 124.b Die
ſpiter 127.b Diiouis
117.b Dimiſſorius
140.b Diues 125.a
Dodonæus 131.b Do-
lichæus 149.b Do-
loſus 156.a Drym-
nius 155.b
Iupiter ἐκιλίδης 156.a
ἐλαπειναστὴς 141.a
Elacatæus 153.a E-
laphrus 154.b Eleu
therius 145.a Ele-
us 125.a Elicius 118.
b ἐλευθέριος 145.a
Enæmius 142.b Enæ
ſimus 142.a 148.a
ἐπάκριος 154.b E-
pheſtius 116.b Epho
ricius 115.b ἐπιβήμιος
156.a ἐπικάρπιος
154.b Epidotas 139.b
ἔπιπνος 155.b Epir-
nutius 155.b ἐπισκά-
ριος 155.b ἐπιστατήρι
ος 155.b ἐπόψιος 156.
a ἐπόπτης 139.a Erce
us 130.a ἐρίγδουπος
111.a ἐριδήμιος 156.
b ἕρρος 156.a ἔρυ-
μος 156.a Euanemus
140.b εὐφήμιος 156.a
ἐξακεστήριος 115.b Ex
piator 127.b ἔυπνος
155.b ἐυρυόπης 111.a
σύφημος 156.a
Iupiter Fagutalis 119.b
Feretrius 111.a Fi-
dei ſponſor 116.a Fo
renſis 148.a Fructifer
154.b Fugitiuus 137.
b Frugutal 557.a Ful
gurator 110.a Fulmi-
nator 109.b 115.b
fur 156.a
Iupiter γαμήλιος 141.a
161.a Genetæus 130.b
Genethlius 141.a 160
a Genitor 106.a Gen
tilis 141.a Gragus
155.b Gyrapſius 155.b
Iupiter Hecaleſius 142.a
Hecatombeus 686.b
125.a Heliconius 138.
b Heliopolites 104.
b Hellenius 140.b
Herceus 124.b 129.
b 313.a Hermonthi-
tes 150.b Hetærius
117.a Hiecetesius
154.a Homogynus
141.a Homoloius 138.
a Hoploſmius 127.a
172.b Horius 61.b
Hoſpitalis 130.b &
131.a Hymettius 118
a 138.b Hynnare-
us 142.b Hypatus
139.a Hyperdexius
125.a
Iupiter Iceſius 154.a
Icmæus 91.b 137.a
Idæus 122.a & b Im-
perator 154.a 155.b
107.b Impulſor 120.
b inculpatus 156.
a Infernus 265.a
270.b innoxius 118.
a Inuentor 120.a in
uictus 107.b ἰθωμά
της 132.a 762.b
Iupiter Labradeus 135.a
Laphyſtius 134.b
397.a Lapideus 114.
b Laprius 154.b La-
riſſeus 147.a Latia-
lis 112.b Latiaris 676
b Liberalis 145.a Li
berator 145.a 146.a
156.a Lucetius 117.b
lucis pater 117.b Lu-
ctator 129.a Leuceus
118.a Lycæus 142.b
Lycoræus 150.b 309.
a Lyſiphobos 381.a
Iupiter Ma 203.a Mema
ctes 129.b Maius 120.a
Maleæus 150.b Man-
dragoras 154.b μαι-
ριτᾶιος 156.a Mar-
nas 153.b Martius
129.a μαζεὺς 156.b
Mechaneus 153.a Me-
dineus 155.b Meliſſeus
129.a Meſſapeeus 148
b Meſertios 130.a Mili
chius 123.b Militaris
127.a Mitis 148.a
μοιραγέτης 124.b Mo
loſſus 132.a Morius
127.b Muſcarius eod.
Iupiter Nemeetes 152.b
153.a νεφεληγερέτης
155.a Niceus 107.b
Nicephorius 128.b Ni
cophorus 546.a Ni
ger 270.b Nilus
124.b 125.a Nomius
137.a Nubicoga 155.a
Nuptialis 141.a
Iupiter Oculatus 156.a
Officioſus 148.a O-
lympius 125.a Ombri
us 118.a Omnipotens
106.b Opitulus 120.b
Optimus Max. 109.b
106.b opulentus 18.a
128.a ὅριος 151.a ὅρκι-
ος 115.b ὀρσοκτύπος
111.a
Iupiter Palæſtes 129.
a Palamnæus 156.a
Pallantius 156.a Pa-
linneos 155.b πανκρα
τὴς ζεὺς 106.b Pan-
hellenius 140.a Pa-
nomphæus 317.b 126.b
Panoptis 156.a παν-
τοκράτωρ 106.b papa
106.a Papæus 106.
a Parens magnus 24.
b pater 105.b patri-
us 130.a Patrous
124.b 106.a Par-
uus 119.b & 120.a
Parnethius 138.b Per-
fectus 141.b Phra-
trius 124.b 130.a Phi-
lius 116.b Phrygius
153.b Phyſicus 126.b
Phytalmios 29.a Phy-
xius 137.b Piſæus 126.
b Piſtor 114.a Piſtius
94.a 116.a 114.a
Pluſius 125.a Pluuius
118.a & b Plutonius
268.b Poleus 686.
b Polieus 139.b Poli-
uchus 473.b Præda
tor 120.a Princeps
154.a Prodigialis 671
b 119.b 148.b Promã
theus 155.b Promiſcu-
us 156.a Puluereus
147.a Quæſtuarius
128.b
Iupiter rex 106.b Re-
gnator 155.b Ruminus
120.b
Iupiter Sabazius 385.a
Salaminius 154.a Se-
maleus 138.b Sanctus
116.a Sangus. eod. San
guineus 148.a Saotas
138.b Sardeſſius 139.a
Scotinas 140.b Scylli-
us 150.a ſecũdanus 18.
a Serenator 110.b Ser
uator 145.a & 146.a
141.b 156.a Soſipolis
88.b 147.a Soter 146
b 145.a
Iupiter Spectator 139.b
Splãchnotomos 141.a
Stabilitor 120.b Stan-
nius 163.b Statiuus
127.b Stator 113.b Sthe
nius 124.a 217.b Stra
tius 472.a 127.b Sty-
gius 270.b Supinalis
120.b Supremus 139.
a Tabyrius 133.a τα-
λᾶιος 551.b Tamy-
næus 150.a Taramis
154.b Tarantæus
136.b Tarpeius 109.
a Tarſos 125.a τελά-
ος 141.b 177.b Temi
lius 149.b Terminalis
151.a τερψικέραυνος
109.b θαλάσσιος 156.
a Theſmophoros 587
a Tigillus 120.b Tma
rios 151.a ſiue Toma-
rios 151.a Tonans 110
b 113.b Trioculus
139.a Triphylius 135
b Tropæuchus 132.b
Trophæus 168.b Tro
phonius 134.a
Iupiter Vedius 119.b
Velſurus 155.a Vena-
tor 153.b Verax 148.
a Victor 107.a Vimi
neus 119.b Vltor 121
a Vrios 155.b 107.b

Iupiter Xenius 130.b ὑψιμέδων 155.b ὕψιστος 138.a ζεὺς ſiue ζῆν 121.b ζητὴς 156.a ζωογόνος 29.a
Iupiter unde dictus 102.a 105.b 106.a
Iupiter infans à Meliſſei filijs nutritus 10.a
Iupiter cur ab apibus dicatur nutritus 129.b
Iupiter cur quatuor auribus à Lacedæmonijs depictus 104.b
Iupiter cur auribus careat apud Cretenſes 104.b
Iupiter an pater Martis 457.b
Iupiter ſectator promiſcui coitus 11.b
Iupiter amat Lamiam 614.a
Iupiter M tin deuorat 466.a
Iupiter Nemeſin amat 642.a
Iupiter cur Muſarũ parens dicatur 358.b
Iupiter ſecundus pro Neptuno 217.a
Iupiter tertius pro Plutone 217.a
I piter pro aere 107.a
Iupiter in cygnum conuerſus 248.b 249.a
Iupiter cœli deus 13.a
Iupiter deus capitis 21.a (b
Iupiter cõiugij deus 160
Iupiter omnes alios deos ſub ſe complectitur 106.a
Iupiter cur inter deos primum locum habeat 650.a
Iupiter mutatus in ſtellam 249.a
Iupiter ſtella 107.a
Iupiter amicitiæ præſes 116.b urbis 139.b totius naturæ 105.a
Iupiter præeſt Iulio 14.a
Iupiter in Sicilia cultus 589.b
Iupiter ſibiipſi fana & aras inſtituit 10.b
Iouialis Genius 603.b
Iouis natiuitas 13.a
Iouis nomẽ unde deriuatum 3.a
Iouis nomen decẽ monaſyllabis pronunciatum 121.b
Iouis nomina diuerſa apud Græcos, ad longũ recitantur 121.b
Iouis filij 18.a 285.a 11.a
Iouis pulli 552.b
Iouis ambitio 10.b
Iouis pugna cum Hercule 129.a item contra Gigantes 104.b
Iouis in uarias formas mutatio 105.b
Iouis cum Alcmena concubitus 459.a cum Cerere 583.a cum Hecate 495.a cum Iuturna 605.a cum Iunone 161.b
Iouis templa 651.a & b cur diuerſis locis 10.b
Iouis Aegyptij pompa 331.a
Iouis Abretani templum 711.a
Iouis Attabirij fanum 10.b
Iouis Capitolini ſacrificia 744.a (b
Iouis Dodonæi fons 131.
Iouis Fidei ſponſoris templum 116.a
Iouis Fulminantis templum 651.b
Iouis imperatoris templum 107.b eius ſigna 108.a
Iouis inuicti feſta & ſacrificia 107.b
Iouis Labradei fons 135.a
Iouis Latialis ſacra 763.b
Iouis Lecheatæ ara 471.a
Iouis Milichij feſta 692.b
Iouis Olympij ſtatua 467.a
Iouis Optimi Maximum templa Romæ 106.b
Iouis Piſtoris ara 114.a
Iouis Pluuij ſimulachrũ 118.a
Iouis prodigialis ſacrificia 744.b
Iouis Seruatoris templum & ara 108.b
Iouis Sodalis ſacra 55.b
Iouis Statoris templum 633.a 654.b
Iouis Sthlenij ara 324.a
Iouis Stygij ſacra 170.b
Iouis Tonantis templa 111.a 110.b item ſtatua 111.a ſacrificia 744.b
Iouis Victoris templum 107.a
Iouis Vrij templum 108.a
Ioui pro cognominis uarietate uaria oblata ſacrificia 744.b
Iouis ſimulachrũ 658.a quomodo effictũ 104.a b 105.a cur ab Aegyptijs arietina facie 144.a
Iouis ſacrificia 112.b 545.a 106.b apud Elienſes 731.a
Iouis uictimæ 719.b
Iouis laudes 102.b
Iouis prophetæ 716.a
Iouis tintinabulum 111.a
Iouis epulum 732.a 694.b
Iouis ſceptrum 105.a adoratur Chæronæis 98.b
Iouis femur 373.b
Iouis domus 17.b
Iouis aula 251.a
Iouis horti 557.b
Iouis canes 291.b
Iouis conſiſtorium 631.b
Iouis conſiliarij 42.a 603.a
Iouis fons miraculoſus 143.a
Iouis coronæ ex qua arbore factæ 105.b
Ioui quando taurus oblatus 744.a
Ioues tres ſecũdum theologos 102.a
Ioues CCC à gentilibus ficti 2.a 102.a
Iuramenta amantum irrita 533.b
Iuramentum Cyri regis 321.b
Iuramẽtũ Socratis 296.b & Zenonis, ibidem Tarquinij 116.a
Iuramentum per Genios maximum 601.b
Iuramẽti ſanctitas 97.a
Iuramenti ceremoniæ et formula apud Carthaginenſes 115.a apud diuerſos eod.b
Iuramenti formula apud Romanos 115.a
Iuramenti monumẽtum apud Ro. poſitũ 94.a
Iuramenta Epirotarum 129.a
Iuris ciuilis inuentio 43.a
Ius Inachidis cuſtos 417.b
Iuſta 515.b
Iuſtitia dea 38.a cur manſuetudinis mater fingatur eod.b
Iuſtitia cur Iouis famula fingatur 105.a
Iuſtitiæ deæ ſimulachrũ 38.b
Iuſtitiæ hymni ab Orpheo compoſiti 38.a
Iuturna 69.b 208.b 245.b 292.a 605.a
Iuturnæ fons 245.b 270.b
Iuuenci iniuges quando & à quibus mactandi 744.b
Iuuenta dea 461.b 462.a non cedit Ioui 60.b
Iuuentas dea 61.b

Iuuentatis ædes 269.b
Iuuẽtutis templũ 462.b
Iynx auis cur Baccho di
cata 396.b filia Echus
397.a
Iyngies 396.b
Ixius Apollo 342.b

L

Laa opp. 251.b
Labeo Antiſtius iuriſpe
ritus 95.b
Labicana uia 69.b
Labith horchia, dea
206.a
Labiti 206.a
Labradeus 132.b et 133.a
Iupiter 134.b
Labradæo Ioui cur fanũ
dicatum 10.b
Labrandenus Iupiter
134.b
Labranda uicus 135.a
Lacedæmon 241.b
Lacedæmonij Iouẽ quo=
medo pingant 104.a
Lacedæmoniorum dij
20.a
Lacertoſus Herc. 456.a
Lacheſis parca 284.a et
b 286.a
Lacinia Iuno 168.b
169.a
Lacinius latro ab Hercu
le interfectus 168.b
Lacius Argiuus 711.b
Lactans deus 56.a
Lactucina dea 56.a
Lacturnus deus 56.b
Ladogene dea 550.b
Lætitiæ celebritas 680.a
Lagetas 268.a
Laginia dea 83.b
Lais ab zelotypiam occi
ſa 541.a
Laidis meretricis ſom=
nium 549.a item eius
monumentum 549.a
et epitaphiũ, ib. 541.a
Lalemus 177.a
Lalyſus 302.b
Lamia 498.b 613.b
Lamia dea 90.a Sibyl
læ mater 615.b
Lamia piſcis 615.a.
Lamia à Demetrio ama
ta 615.b
Lamiæ 614.a 615.a
Lamiæ ciuitates 615.b
Lamiæ deſcriptio 614.b
& 615.a
Lamiæ pulchritudo &
uenuſtas 614.a & b
Lamiarum apud Roma
nos familia 615.b
Lamiacus ſinus 615.b
Lamotyria feſta 391.b
Lampado 241.a
Lampadophoros 354.b
Lampadum dies 585.a
691.a
Lampadum uſus 691.a
Lampetia 349.b
Lampeus deus 623.a
Lampus 354.b 345.a
Lãpſacenus deus 406.b
Lanificij inuẽtio 465.b
Lanuuini 710.a
Laomedea 236.a
Laperſe 251.b
Laphria 506.a & b
Laphrius Phocẽſis 506.
Laphrya 479.a
Laphyſtiæ 397.a
Laphyſtius collis 134.a
deus 83.b 137.b
Bacchus 397.a 134.a
Iupiter 133.b 134.a
397.a eius lucus
134.a
Lapideus Iupiter 114.b
Lapis Cretæ rex 114.b
Laprius 133.a Iupi=
ter 154.b
Laprio Ioui cur fanum
ſacratum 10.b
Lara nympha 605.a
Laralia ſacrificia 666.a
Lararia 607.a
Larentia 56.b 57.b
Lar 18.a Lar familia
ris 294.b militaris
17.b
Lar omnium cunctalis
18.a
Laris familiaris effigies
604.b
Lares 17.b 295.a 601.
a 604.b cur in do=
mibus culti 606.a
Lares Aegyptiorũ 607.
Lares domorum 294.a
ſiue Domeſtici 605.b
Lares familiares 605.b
gemini 605.a hoſtiles
eod.b
Lares nauium 607.a
Lares permarini 606.b
607.a
Lares præſtites 604.b
606.a
Lares uicorum & itine=
rum dei 605.a
Lares uitales 653.b
Larum ædes 69.a
Larium parentes 605.a
Larium coronæ 606.a
ludi & feſta 605.a ſa=
crificia 606.b tem=
plum apud Ro. 605.b
Larium ruralium uicus
605.b
Laribus bullæ à pueris
ſuſpendebantur 605.a
Lariſſa ciuitas 92.a
Cyrenes ſoror 92.a
Lariſſeus Apollo 147.b
341.a Iupiter 147.a
Lariſſus Fl. 486.b
Larnaſſus 361.b
Laruæ 293.b 294.b
295.a 601.a aereæ
16.a inferorum um-
bræ 607.b
Larunda dea 605.a
Laſtaurus 391.a
Lateranus deus 711.a
Latialis Iupiter 112.b
ſacrificia 123.a
Latiar Latinorum ſolen
ne 113.a 679.b
Latiaris Iupiter 113.a
Latina uia 47.a
Latinæ feriæ 112.b 113.
a 679.a
Latinus rex 113.a
Latinorum deus 83.b
Latium 181.b
Latoides 309.a
Latoius 309.a 494.a
Latona 257.a 269.b
304.a 306.b 316.a
330.a 335.b 338.a
492.b ποιαντὶς 257.
a Gemellipara 257.a
Nocturna 527.a Tita
nis 498.b
Latona in lupam conuer
ſa 308.a
Latonæ gallus cur ſacra
tus 527.a
Latonæ partus 502.a ſa
cra 482.b 719.a ſacri
ficia 747.a zona
482.b
Latonia Diana 309.a
494.a
Latonigena 309.a
Latonius 309.a
Latous Apollo 309.a
Latræus Apollo 342.b
λατρεία 7.b
Lauatores 71.b
Lauerna dea 71.a
Lauernalis porta 71.a
Lauerniones 71.b
Laureatæ literæ 448.a
Laureati faſces 448.a
Laurentalia feſta 57.b
681.b
Laurentia 57.b Fauſtu
li uxor 56.b
Laurentina 406.a
Laurentinalia 681.b
Laureola corolla 448.a
Laurus Apollinis 301.b
656.a in tutela Ae-
ſculapij 350.b
Laurus in Palatio nata
676.a
Laurus in ſacrificijs cur
locum habeat 730.b
Laurus uictoriæ ſignum
448.a
Lautia dea 131.b
Leagora 236.a
Learchus 231.b
Lebadij Trophonium
adorant 90.b
Lebenus 400.a
Lecanomantia 314.b
315.a
Lecheatæ ara 471.a
λεχέρνα ſacrificiũ 171.b
Lecta ſacrificia 708.
a ſiue Lectæ hoſtiæ
725.a
Lectiſternia deorũ 693.
b 694.b
Lectiſternia quomodo
Romæ facta 694.a b

Leda 247.a 248.b
Leges ad deorum cultũ promulgatæ 742.a & b
Legum antiquitas 31.b
Legum inuentio 586.b
Lelegeides nymphæ 242.a
Lelíureos dæmon ubi 614.a
Lema, oculorum morbus 184.a
Lemanus lacus 83.b
Lemnia gleba 569.b
Lemnius deus 569.a
Lemnus mater deorum 203.a
Lemniorum deus 83.b
Lemoniades nymphæ 234.a
Lemuralia ſacrificia 738.a
Lemures 294.a & b 601.a
Lemuria ſacra 680.b 294.b 738.a
Lenæ 376.a
Lenæa 687.a
Lenæon menſis 381.b 395.b
Lenæus Dionyſius 372.b 381.b
Lentiginoſi deis inuiſi 718.a
Leo pro deo adoratus 99.b
Leochares 139.b 303.b
Leocorios 577.b
Leocritus 146.a
Leon 577.b
Leonis filiæ 199.b
Leontis filiæ 577.a
Leontius ſtatuarius 327.b
Leontopolitani leonem adorant 99.b
Leopatra 253.b
Leotychides 476.a
Lepidus Fœlicitatis templum ædificat 51.a
Leporis ſacellum apud Sicyonios 61.b
Leptynis 268.b
Lerna 282.a
Lernæa ſacra 317.a
Leſchecorius Ap. 340.a
Leſtrygones cur Neptuni filij fingantur 216.b
λύτειραι ſacerdotes 290.a
Lethe Fl. 297.b
Lethæus amnis 297.b
λυτὼ 257.a
Leuana dea 65.b
Leuantes uentus 255.b
Leucadius Apol. 328.b
eius ſacrum 763.a
Leuceus Iupiter 118.a
Leucippe 628.b Leucippos 589.a
Leucippi de Deo opinio 14.a
Leucippidum amatores 251.a
Leuconeos Iuno 173.a
Leuconotus 255.a 256.a
Leucophryne 505.b
Leucoſia 240.a
Leucothea 96.a 231.b 232.a 717.b
Leucotheæ imago 232.a
Leucothoe 77.a
Lex diuina & naturalis 13.a
Libanus mons 547.a
Libare 724.a
Libentina dea 67.a 550.b
Libentinæ lucus 550.b
Libera 378.a
Liberæ raptus 281.b ſacrificia 378.b
Liberalia feſta 680.b
Libri elephantini 185.a
Libri lintei 165.b
Liber pater 26.b 28.a 374.b uide Bacchum & Dionyſium.
Liber pater à Iudæis cultus 9.b quæ feſta quosq; ritus inſtituerit 9.b
Liber pater, deus agricolarum 24.b Panhellinos 140.b
Liber pro Sole 385.a
Liberi patris ſacra 677.a 378.b ſimulachrum 98.b 398.b ſtatuæ 399.a 544.a templũ 651.b 652.a
Libertas dea 51.a
Libertatis atrium 51.b templum eod.
Libertatis dij apud Græcos 51.b
Libertatis notæ 51.b
Libethra ciuitas 363.a
Libethrides muſæ 363.a
Libethridum ſpelunca 363.a
Libetrius mons 363.a
Libitina 68.a pro morte 550.b
Libitina Venus 550.b
Libitinarij 550.b
Libitinenſis porta Rom. 551.a
Libonotus uentus 156.a
Libs uentus 255.b 266.b
Liborum formatio in ſacrificijs 728.b
Libycus campus 592.b
Libyſſa Ceres 592.b
Libyſſatides nymphæ 242.a
Libyſtinus 305.a
Licentes Fabij 684.a
Licnites 399.b
Ligea 236.b
Ligia 240.a
Ligiæ Muſæ 364.b
Ligius cantus 364.b
Ligna quæ ſacrificijs deſtinata 730.b et 731.a
Ligyreus Dionyſius 380.b
Lilith monſtrum 615.a
Lilium flos Iunonis 158.b
Limentinus deus 75.a 327.b
Limnades nymphæ 234.b
Limnæa dea 521.b
Lymnæus 397.a 504.b
Limneæ nymphæ 234.b
Limoniades horæ 234.a
Limniatidis templum 521.a
Limnis uicus 397.a
Limnitis dea 521.b
Limus, ueſtis 716.b
Lindia ſacra 456.a 750.b
Lindius 456.a
Lingua corporis pars optima 748.a
Linigera 529.a
Linigeri ſacerdot. 716.b
Liparus 253.a
Liris Fl. 96.b
Lis & inimicitia uniuerſi principia 14.a
Litare 724.a Litatio 725.a
Literæ Cadmeæ 312.a
Litheſius Apollo 333.b
λιθοβολία feſta 90.a
Liuia Tiberij Cæſaris mater 43.b
Liuor 50.b 62.a
Locutius deus 79.a
Longauo 728.a
Longus uicus Ro. 69.a
Lotus nympha 244.b
Loxias 305.a
Loxo 522.b
Lua dea 508.b
Lubentina dea 67.b
Lubentia dea 550.b
Lucar 684.a
Lucaria feſta 684.a
Luceres 661.b
Lucetia Iuno 159.a & b
Lucetius Iupiter 117.b 118.a
Lucifer 82.b
Lucina dea 65.a 159.a & b 163.b 236.b 279.b 500.b parturientium dea 500.b 502.a unde dicta (a 501.a
Lucina Soluizona 570.
Lucinæ & Dianæ differentia 502.a
Lucos cur dijs ſacrarint gentiles 653.b
Lucrij dei 52.b
Lucrio 423.b Apollo 312.b
Lucullus 51.a
Ludi Scenici 198.b
Ludius Elotas 164.b
Luna dea 8.b 26.b 29.a 68.a 99.b 316.a

316.a 440.a 491.a 492. a & b 193.a 538.a dux agricolarum 24.b
Luna Hecatibolos 325.a
Luna mas & fœmina 493.b
Luna octauus deus 14.b
Luna cur, & à quibus pro dea culta 6.b 9.b 98.b 12.b
Luna cur bigas habere fingatur 493.b
Luna cur Endymionē amaſſe fingatur 493.a
Luna cur Solis filia 494.a
Luna unde dicta 492.b 500.b
Lunæ auis 301.b
Lunæ cur uacca aſcribatur 319.a
Lunæ diuinitas 15.a
Lunæ equi 493.b
Lunæ in fratrem pietas 201.b
Lunæ ſacrificia 711.b 753.b templum 516.a 651.b
Lunæ tres effigies 505.b
Lunæ uaria nomina 493.a
Lunæ uehiculum cur à mula trahatur 493.b
Lunus deus 93.a 493.b
Lupa Romuli nutrix 57.b
Luperca dea 683.a
Lupercal 683.a
Lupercalia 143.b 167.a 622.b 683.b 749.a 758.a
Lupercus deus 622.b
Luperci 682.b
Lupercorum ſacerdotū flagella 758.a
Lupus adoratus 99.b
Lupi in tutela Apollinis 307.a 308.a & Martis ibidem 438.a
Lupus Marti immolabatur 748.b
Lupus interfectus multarum calamitatū cauſa 512.b 513.a
Lupi iuxta legem occidendi 308.a
Lupi Sicyonios uaſtant 307.b
Lupi ſimulachrum cur in Delphicum templū poſitum 308.b
Luſia Diana 523.a 588.b
Luſiades nymphæ 239.b
Luſitanorum ſacrificandi ratio 727.a 731.b 762.b
Luſtralia ſacra 675.b
Luſtratio agrorū 441.a 673.b exercitus 675.a ouium 674.b 675.a poſt funus 675.b urbis 673.a 674.a infantum 678.a nauium 677.b 678.a puerorum 677.b
Luſtria 684.b
Luſtricus dies 69.a
Luſtrum quando condebatur 673.b
Lutea dea 355.a
Lutrophora 544.b
Luxuria dea 80.a
Lyæus 380.a Bacchus 381.a
Lybantes dæmon 613.b
Lybici dei 83.b
Lyæus 386.a
Lycæa certamen 142.b & 143.a
Lycæus deus 622.a Iupiter 142.b
Lycæus mōs 143.a 244.b 622.b
Lycæi forum 546.a templum Romæ 621.b
Lycaon 142.b in lupum uerſus 142.b
Lycaonia 350.a
Lycium ſacrum 307.b
Lycius 307.b Pandionis filius 307.b
Lycobantes 308.b
Lycophos 307.a
Lycopolitani lupum adorant 99.b
Lycorea uicus 150.b urbs 150.b
Lycores 364.a
Lycoreus rex 150.b Apollo 150.b Iupiter 150.b 309.a
Lycorias 236.b
Lycurgus Baccho inſidiatur 374.b
Lycurgus oculo orbatur 475.b
Lycurgus riſus ſimulachrum erigit 72.a
Lycurgi leges 169.b ſacrificia 701.b
Lycus 32.a 241.b 307.b
Lydia puella 480.a
Lydiæ Muſæ 360.b
Lye dea 508.a
Lyeus 377.a
Lygodeſmos 504.b
Lympha dea 25.a 18.a
Lymphati dei 608.b
Lynceus 251.a
Lynceus ſeruatus 546.a
Lyſæus 399.b
Lyſianaſſa 236.a
Lyſius 381.a Bacchus 34.b
Lyſij de Deo opinio 13.b
Lyſij dæmones 34.b ſacerdotes 381.a
Lyſimachus rex cur cornutus 388.b
Lyſiphobos Iupit. 381.a
Lyſizonos 519.b Diana 64.b
Lyſizonæ templū 520.a
Lyſſa dea 288.b
Lyterius deus 622.a

M

Mā Bellona 203.b 446.b Iupiter 203.a Rhea 203.a 397.b 446.b
Macæus Iupiter 156.a
Macareus 254.a
Macaria 51.a
Macariæ ſacra 675.a
Macarus 356.b
Machaon 347.b
Machaones 349.b
Maciſtus 459.b
μακώμ Dei nomen 5.b
Mænades 29.b 376.a 387.b
Mæmactes Iupiter 129.b
Mænalis 490.a
Mænalius 568.a 623.a
Mænalus mons 72.a
Mæon rex 365.a
Mæonides Muſæ 365.a
Mæonius Bacchus 380.b
Mænoles 387.b
Maeſtro uentus 255.b
Magarſia 489.a
Magi 741.b
Magi deorum ſuorum nomina fingunt 35.a
Magi ἐρεὶν deum uocant 6.b
Magorum de Deo opinio 98.b
Magorum Perſarū mos 721.b
Magiſter, uentus 256.b
Magmenta 728.b
Magna dea 592.b
Magna mater 193.a 201.a eius ſacra 755.a templum 193.b
Magna Mineruæ ſacra 693.a
Magneſia dea 525.b
Magneſia op. 525.b
Magni dei 602.b 603.a & b
Magni ludi 219.a
Maia dea 194.a 241.a 409.a 568.b
Maiæ ſacrificia 748.a
Maieſta dea 568.b
Maio menſe nuptias celebrare non conceſſum 444.b
Maiorum gentiū dij 23.b
Maijugena 424.b
Maiumna 57.a
Maius Iupiter 120.a
Mala Punica concordiæ ſymbola 44.a
Malachim 597.b
Malea promontorium 150.b 324.b
Maleæus Iupiter 150.b

Maleates 324.b
Maleaticus Apol. 324.b
Maleus rex 324.b
Malica 459.a
Malis nympha 243.a
Malloentis Apollinis feſtum 324.a
Mallophorus 586.a
Mamers 436.b 440.b
Mammon 271.a 278.b 613.a
Mamurius 469.a 662.a
Mana 294.b
Manalis lapis 293.a b
Manaſsis ſtatua quinque formis 211.a
Mandrabulus Samius 744.b
Mandragoras Iupiter 154.b
Mandragoritis Venus 154.b
Manes 18.a dei inferi 293.a 294.a 295.a 600.b 653.b
Manium deorum ſacra 714.b
Mania Larium mater 604.b
Maniæ deæ ſacra & ludi 605.b
Maniæ 289.b 293.b
Maniarum templum 289.b
Maniolæ 293.b
Manlius ædem Concordiæ uouit 43.a
Manlij Capitolini domus 165.a
Mannus Germanorum deus 83.b
Manſuetudo dea 38.b
Manticlus 458.a
Manto 311.b Tireſiæ filia 326.b
Mantus currus, lapis 311.b
Mantous Apollo 342.b
Mantuona 294.b
Manturna dea 77.a
Manus dextra cur à ſacerdotibus ad os poſita 718.b
Maphronius 46.b
Marathon. taurus 309.b
Marcellus tempeſtatis tẽplum ædificat 81.a
Marcelli theatrũ 210.a
Mardonius Perſa 30.a 524.b deletur 146.a
Maris filij qui dicantur 11.a
Marica dea 83.b 609.b
Marianorum arx. 69.a
Marini dij 18.b 227.b cur ſenes & canes finguntur 227.b
Marmarinus Apo. 342.a
Marmeſſus 441.a b
Marnas Iupiter 153.b
Marona 386.b
Maronæus 386.b
Marpeſſa 300.b 442.b
Marphorij ſignũ 114.b
Mars 17.b 26.b 29.a 98.b 269.b 440.a
Mars Adamaſtus 444.a Alloproſallus 441.a Aphneus 442.a Armiger, & Armipotẽs, 443.a
Mars Bellipotens & Belliger 443.a Biſultor 442.a βριήπιος 443.b Briſarmatus eod. Cæcus 442.a καρτερόχειρ 444.a catenatus 695.a χαλκάσπις ἄρης 443.b χρυσοπήληξ 443.b Communis deus 439.b Corythaix 443.a
Mars δορυσθενὴς 444.a Enyalius 441.b 442.b 445.a 518.a 748.b Geticus 442.b 443.a Gradiuus 440.a Gynæcotheas 442.b
Mars αἱμοχαρὴς 443.a Heſus 419.b 442.b Hippius 221.a ὑπερμεγέθης 444.a
Mars Mamers 440.b
Marmeſſus 441.b μεγαθενὴς 444.a
Mars Odryſius 442.b 443.a ὀλετὴρ 443.a ὀμβριμόθυμος 443.a οὖλος 443.a
Mars pellitus 444.a φέρασπις 443.b Picus 113.b Quirinus 440.a 441.b
Mars Saliſubſulus 441.a Spartanus 437.a Sylueſtris 440.b 441.a
Mars τειχεσιπλήτης 444.a Theritas 442.b Thracius 437.a 492.b Thurius 441.a Tyrannus 442.a
Mars Vlius 304.b Vltor 121.a 441.b 720.a 442.a
Mars cur catenis uinctus 449.b
Mars cur dicatur adulterium cõmiſiſſe cũ Vulcani uxore 569.a
Mars cur inter deos communes numeratus 29.a
Mars cur Pater dictus 440.a
Mars cur tam ſanctè à Romanis cultus 437.b
Mars deus cincturæ 21.a
Mars deus ſanguinarius 11.b deorum maximus 761.a
Mars & Hercules communem habent ſtellam 439.b
Mars Parca 285.b
Mars præeſt Octobri 24.a
Mars pro bello 439.a
Mars pro ingenio & ui naturæ 439.a
Mars quibus placandus ſacrificijs 48.a
Mars quomodo ſolius Iunonis filius 437.b 440.b
Mars uulneratur à Diomede 437.b
Mars unde dictus 436.b
Martis equi 438.b
Martis imago quomodo expreſſa apud Rom. 437.b
Martis lucus 96.b pagus 437.a patria 437.a ſacrificia 710.a 731.b 748.b
Martis ſimulachrũ 99.a 438.a 439.a
Martis ſtatua apud Tegeates 442.b
Martis ſtella 439.b
Martis templum 112.a 293.b 440.a 651.b 652.a
Martis uicus 472.b
Martis uincula 437.b
Marti cur canes immolati 439.a cur aſinus, ibid. cur gallus ſacer 437.b cur uultur 439.a
Marſias Fl. pro deo habitus 98.b 187.b 189.b 377.b
Marſpiter 440.a
Martea Heres dea 82.a
Martia Minerua 129.a 472.a
Martia Parca 285.b
Martialis flamen 68.b 659.a
Martialis flaminis munus 685.a
Martio menſe nubere nefas 444.b
Martius Iupiter 129.a
Martius lupus 438.a
Martius uates 305.a
Maſares 203.b 397.b 394.b
Maſſagetæ de dijs quid ſenſerint 98.b
Maſtaura urbs 203.a
Mater deûm 29.a ſiue Magna mater 58.b 59.a 86.b 163.b 186.a 188.b 189.a 191.a 193.a 446.a Cybeca 484.a
Mater deûm ex Peſsinũte Romam uocata 447.b
Matris magnæ antiſtites cur Meliſſæ dicantur 10.a
Matris deûm aues 301.b ſacra 33.b feſta 192.a 710.b ſimulachrũ 58.b
Materæ deæ 28.a
Mathmon 278.b

Matrimo-

Matrimonij uinculum 701.a
Matralia feſta 679.b
Matronalia feſta 679.b
Matteres Gallorum tela 18.b
Matura dea 77.a
Matuta dea 77.a 166.b 231.b 717.b cur Mater appellata 77.b
Matutæ Matris feſta 679.b
Matutæ templum 166.b
Matutinũ tempus ſacrificijs deſtinatum 721.b
Matutinus deus 213.b
Mauritanorum dij 83.a 95.a
Mauors 436.b 442.a
Maxima ara 718.b 722 b 749.b 750.a
Meandrus fl. pro deo ueneratus 98.b
Mechaneus Iupiter 153.a
Mechanitis 479.b 556 b
Medea 195.b 495.b eius filij 400.b
Medineus Iupiter 155.b
Medioximi 27.b 439.b 601.a
Meditrina 68.b 685.a
Meditrinalia feſta 68.b 679.b 685.a
Mediusfidius 457.b
Meduſa 216.a 239.b 588.b
Meduſæum monſtrum 296.a
Megalcõis ancillæ 356.b
Megaleſius 32.a
Megaleſia ludi 198.a 679.b
Meganira 584.a
Megæra dea 288.b unde dicta 289.a
Mel cur ſacrificijs adhibitum 712.b
Mellis inuentio 183.b uſus unde 31.b quando repertus 233.b 91.a
Melæ fl. 437.a
Melanægis 382.a
Melaneidos templum 555.b
Melænidis tẽpla 549.b
Melampus 247.a 404 a 503.a 515.a
Melampygus 456.b
Melanis & Melænis dea 549.a
Melanthus Meſſenius 382.a Pylienſis 555.a & b
Melchiſedec 97.b
Melchratus 459.a
Melene dea 589.a
Meleon 615.b
Meleti hiſtoria 564.a
Melete 357.b
Meliæ nymphæ 129.b
Meliaſtes 380.b
Meliaſtarum fons 380.b
Melicerta 231.b
Melina op. 556.a
Meliæ nymphæ 237.b
Melinæa dea 556.a
Melinoe nympha 245.a
Meliſſa Magnæ matris ſacerdos 10.a 129.b
Meliſſa nympha 722.b
Meliſſæ nymphæ 129.b 233.a 234.a 233.b 242.b
Meliſſæ oraculum 233.b
Meliſſeus rex 650.a primus apud Græcos ſacra inſtituit 10.a
Meliſſei filiæ 242.b
Meliſſæus Iupiter 129.a
Meliſſus quid de Deo ſenſerit 13.b
Melitæ 235.b
Melitis 458.b
Melitta 233.b
Melittuta 709.a
Melius 454.a
Mellona dea 55.b
Melobosis 236.b 628.b
Melpæa 623.b
Melpomene 240.a 357 a 359.a & b 360.b
Melpomenos 397.b
Memacterion Græcorũ menſis 129.b
Memnon 354.b
Memnonis filij 456.b
Memnonis mater, pro Aurora 355.a
Memnonius 99.b
Memoriæ auris cõſecrata 21.a
Memphis 272.b
Memphitæ uaccam adorant 99.b
Mena dea 68.a
Menalippe 216.a
Menapus iuuenis formoſiſsimus 615.b
Mendeſij capram & hircum adorant 99.b 622.a
Mendes deus 622.a
Mendidium templum 494.b
Mendidia 494.b
Menechmus 506.a
Menelaus 546.b
Menelai reditus in Græciam 64.a
Meneſtho nympha 236.b
Meneſtratus 138.b
Mens 16.b dea 37.b deus iuxta Thaletẽ 11.b
Mens ignea mundi anima 12.a
Mens infinita deus 12.b
Mentis deæ ſimulachrũ 38.a
Mentis diuinitas 16.a uide Ratio
Mẽtis templũ Ro. 547.b
Menippe 236.a
Menippi fœda libido ulta 514.a
Menippi Lycij hiſtoria 498.b
Menites 458.b
Menſæ ſacræ 664.a
Menſibus ſingulis ſinguli dij aſcripti 24.a
Menœcei deuotio 697.a
Menophanes 306.a
Menſtruatis templa interdicta 718.a
Mentuza 166.b
Menuthis 150.b
Mephitis dea 80.a
Mercatorum dies feſtus 682.a
Mercatorum locus Ro. 212.a
Mercurius 26.b 52.b 90.b 269.b
Mercurius Acaceſius 520.b 415.b Aegyptius 419.b Agonius 420.b Agoreus 148.a 420.a Albicubitus 425.a Albus 425.a Ales & Alipes 424.b Alychmius 425.a Anagonius 420.b Anubis 426.a Arcas 414.a & 413.b 424.b Argicida 417.b 418.a Atlantiades 424.b
Mercurius Barbatus 424.b 420.a καδμίλος 422.a Cadmus 422.b Caducifer & Caduceator 414.a Camillus 422.a Candaulas 425.b Caſmilus 422.a Cauponator 423.b κερδέμπορος 423.b Charidotes 424.b Chthonius 420.b κλέπτης 411.a 423.b Communis 411.b Cyllenius 413.b 414.a Cyllius 413.b Cynoſurius 425.a & b
Mercurius Dolius 411.a 423.b Emiſsarius 420 b Empolæus 423.b Enhodius 423.a Ennius 425.b ἐριούνιος 423.a Eucolos 425.b
Mercurius Forẽſis 420.a & b Fur 423.b 424.b Hilaris 425.a Hodius 423.a Harpedophorus 418.b Ianitor 420.b.
Mercurij inuenta 419.b
Mercurius Internuncius 421.b Litoralis 425.b Logius 425.b loquax 425.a Lucrio 423.b
Mercurius Maijugena 424.b Maleuolus 416 a Mercatorius 423.b Miniſter 415.a 422.a Negociator 423.b Nonius eod. & 424.a Nonacriates 421.b Nuptialis 425.b
Mercurius Parammon 424.a

424.a Perſeus 425.b Poſygius 422.a Præſtigiator 423.b Profanus 417.b Promachus 458.a Pronaus 421.b Propugnator 421.b Propylæus 421.b Protemplaris 421.b 489.a Quadratus 416.a Quæſtor animarum 420.b Quæſtuoſus 423.b
Mercurius Seruator 423.a Strophæus 418.b Suſurro 424.b Tegeæus & Tegeaticus 424.b Terminalis 425.b Terrenus 420.b Thoth 419.a Triceps 417.a Triſmegiſtus 409.b 427.b
Mercurius Volucer 424.b Vuoda 425.b
Mercurius à paſtoribus cur cultus 412.b
Mercurius adoleſcens 629.b
Mercurius ambit uxorē 224.a
Mercurius Arietem ferens 421.b
Mercurius cur arietem ſibi adiungat 412.b
Mercurius cur Alatus dicatur 408.b 412.a
Mercurius cur ante ianuas ponatur 418.b
Mercurius cur dux Gratiarum 576.b
Mercurius cur Maiæ & Iouis filius fingatur 409.b
Mercurius cur Nuncius 409.a
Mercurius cur Veneris ſtatuæ antiquitus coniunctus 533.a
Mercurius cur uiuum argentū appelletur 412.b
Mercurius deus furti 411.a
Mercurius in hircū mutatus 623.b item in ibin 624.a
Mercurius deus Iunij mēſis 24.a
Mercurius liberat Martem ex uinculis 437.b
Mercurius literarū inuentor 410.b 411.a
mercatorū deus 410.b
Mercurius nō ex quouis ligno fabricatur 658.a
Mercurius ouium cuſtos 422.b pedum deus 21.a præco deorū 414.a & nuncius 415.a
Mercurius quibus ſacrificijs placādus 747.b
Mercurius ſomni deus 430.a 748.a
Mercurius unde dictus 408.b
Mercurij animantis fabula 497.b
Mercurij auiculæ 301.b
Mercurij gallus 412.b
Mercurij imago 410.b 412.a inuenta 409.a & b 410.b 411.b natiuitas 241.a nuptiæ 159.a
Mercurij ſacra 410.b 419.b 421.a 737.b
Mercurij ſors 411.b
Mercurij ſtatua 311.b 416.b
ad Mercurij ſtatuam cur lapides accumulati 412.b
Mercurij templū 652.a
Mercurij uirga 412.b 414.b 415.a
Mercurio cur carmē bucolicū cōſecratū 424.a
Mercurio cur Hygeia coniuncta 423.a
Mercurij tres 417.a quatuor 409.b quinq; 409.a
Mercurialis ſtatua 98.b & 99.a
Mercuriales ſtatuæ in bibliothecas poſitæ 417.a
Meretriciæ artes quādo inuentæ 551.b 553.a
Meretricum arte Abydena ciuitas liberata 551.b
Merides 731.b
Meridiana hoſtia 721.b
Meridiei ſimulachrum 82.a
Merionis inſcriptio 28.b
Merlinus 10.b
Meroë op. 525.b
Meroeſſa 525.b
Merope 241.a
Merops 650.a
Meſe, Meſes uentus 256.a b
Meſſagetarum ſacrificia 762.b
Meſſapeeus Iupiter 148.b
Meſſias cur Chriſtus dictus 3.a 4.b
Metabus 422.b
Metagetnia feſtiuitas 689.b (b
Metanœa dea 49.b 50.b
Metanira 583.b 584.a
Metagetnion Apo. 333.a
Methymnus deus 386.a
Metis 466.a 236.b
Metopoſcopia 315.a
Metragyrtes dea 199.a
Metragyrte ſtatua 199.b (b
Metres 151.b
Mezentius 113.a
Miagri ſacrificia 63.b
Midas rex 122.b 202.b
Midæ aures 612.a
Migonitis dea 546.b
Migonius 546.b
Milaſan 91.a
Mileſia Ceres 584.a
Mileſium oraculum 318.a & b
Milichius Iupiter 123.b 383.b
Militaris Iupiter 127.a
Miloſphagia feſta 687.a
Mimallones 376.a
Mimon 32.a (b
Mineruale præmiū 465.b
Minerua 26.b 83.b 90.b 102.277.269.b 447.a 449.b 603.a 629.b
Minerua Aedon 486.a aeria 472.a 484.b Aethyia 479.a Aegeleta 483.a Agorea 148.a 485.a Agraule 487.a Agripha 489.b 490.a Alalcomenea 483.a Alcides 483.a Alipherea 481.a Alma 484.b Ambulia 140.b 485.b Anemotis 254.b 484.a Aracynthis 487.b Armipotens, & Armiſona 490.a Aſia 484.b Aſſeſſia 487.b Aſtyris 487.b 523.b Axiopœna, Auxiliaris 489.a Boarmia 476.b Bombylia 489.b Boopis 174.b Budea 476.b
Minerua Cæſia 472.b Calydonia 487.a Capania 475.a Capta 483.b Catuleana 483.b Chalcidica 474.a Chalciœcus 473.b Chalinitis 477.b Circumamicta 489.b Ciſſea 488.b Ciuilis 472.b 480.b Colocaſia 484.b Coreſia 466.b 486.b Coryphagene 474.a Coryphaſia 467.a 474.b Cranea 486.b Craſtia 478.b Cidonia 484.a Cipariſſa 475.b Cyriſtis 485.b
Minerua Dymæa 486.b Endarthyia 479.b ἱππαλὄγιος 490.a Epipyrgidia 484.b Equeſtris 472.b Eryſipolis 480.b 486.a Eupechis 489.b
Minerua Flaua 473.a Forenſis 485.a Frenatrix 477.b Gigantophontis 480.a 489.b Glaucopis 472.b 473.a Gorgon 488.a Gorgopos 473.b
Minerua Hellotis 474.a Hepheſtia 489.b Hippia 221.a 472.b Hippolaitis 484.b Hygeia 478.b Hyperdexia 125.a
Minerua Ilias 478.b Infatigabilis 484.b Inulnerabilis 484.b Itonia, uel

nia uel Itonis 481.a
Minerua Lariſea 486.b λιγγὶς 486.a Lemnia 487.a Luna 465 a Lyndia 475.a Mænalis 490.a Magarſia 489.a Martia 129.a 472.a
Minerua Martio præeſt 24.a
Minerua Mechanitis 479.b 556.b Medica 119.b 484.b μυΐεγ. 476.a Militaris 472 a Muſica 483.b
Minerua Narcæa 486. b Neduſia 485.a νηΐθ & νηΐθη 489.b
Minerua Neptuni filia 471.a Nerine & Neriene 484.a
Minerua Ocularis 475 b Oleria 484.a Onca 487.a Onga 487.b Operaria 479.b Ophthalmitis 475.b Optiletis 475.b
Minerua Pallenis 477.a Panachæis 477.a par ca 285.b Paria 485. b Parthenos 469.b Phratria 130.a Pharatria 124.b Pæonia 484.b Polias 140.a 206.b 472.b 480.b 481.a 486.a Polis 480.b Poliuchos 473 b Promachorma 485 a Protēplaris 489.a Prouidentia 489.a Pylætis 479.a
Minerua Ramifera 482 b Redimita 489.b Robuſta 472.b
Minerua Sais, uel Saites 488.b Salpinx 480.a Scilletia 150.b Scillutia 488.b Scirias 477.b Scirrhas 478.a Seruatrix 146 b 485.b 488.a Soſpita 478.b Sotera 146.b 166.b 485.b Stathmia 489.b Sthenias 472.b Stracea 472.a Stratia eod. Sunias 486.a
Minerua Taurobolos 488.b Tauropola 512 a θαλλόφορος 482 b Tritogenia 471.b Tritonia 470.a 471 a Tubicen 479.b Turrium præſes 484 b Tutelaris 473.b
Minerua Ventoſa 484. a Victoria 480.a Vnigena 488.a Vrbana 217.a 480.b Vulcania 489.b
Minerua Zoſteria 482.b
Minerua à Phidia ſculpta 206.b
Minerua an geminos patres habuerit 468.b
Minerua cur dea artium 465.a cur ex Iouis cerebro nata dicatur 465.a cur gallum & draconē ſub capite habeat 467.b cur noctuæ oculos habere fingatur 473.a
Minerua oculorum dea 21.a item olei 25.a
Minerua pro aëre 466 a pro memoria 465.a
Minerua tibias cur abiecerit 465.a
Minerua triplex 471.b unde dicta 464.a
Mineruæ adhortantis ſimulachrum 485.a
Mineruæ allegoria 465 b & 466.a
Mineruæ ænea ſtatua 478.b 480.b 481.a
Mineruæ aues 301.b
Mineruæ cella 67.b
Mineruæ cur olea aſſignata 468.a
Mineruæ clypeus 473.b
Mineruæ cum Neptuno diſceptatio 217.a 472.b
Mineruæ digiti conſecrati 21.b
Mineruæ domus 18.a
Mineruæ feſta 693.a filij 33.b inuenta 465. a 479.b 691.a natiuitas 13.a 474.b
Mineruæ os 480.b apud Trœzenios 472.a
Mineruæ patria 171.b
Mineruæ ſacrificia 90.a 672.b 711.b 752.b
Mineruæ ſedentis ſtatua 467.b
Mineruæ ſimulachrum æreum 471.a
Mineruæ ſtatua 311.b 544.a
Mineruæ ſtatuæ in bibliothecas poſitæ 417.a
Mineruæ templum 187. b 465.b 651.a 651. b 690.a 465.b
Mineruæ uariæ effigies 467.a
Mineruæ quinq; 466.b
Minos 296.a 503.b
Minores dij 23.b
Minotaurus 304.b
Minorum gentium dij 23.b
Mintha nympha 244.b Plutonis concubina 267.b
Minturnenſium dei 83.b 96.b
Minuti dij 23.b
Minuſcula ſacra 680.a
Minuſcularij dij 23.b
Minutia porta Rom. 670.a
Minutius deus Rom. 69.b
Minutij ſacellum 70.a
Miohobarbus 400.b
Mionæa urbs 124.a
Miricæ oracula 332.a
Miſcellaneorum deorum catalogus 64 b
Miſericordia dea 46.b
Miſericordiæ genua conſecrata 21.b
Miſericordiæ templum, aſylum Rom. 46.b
Miſia Diana 506.b
Miſſa 731.b unde dicta 732.a
Mitra dea 535.b
Mithras deus 319.a 747.a 740.b
Mitran ut deum Perſæ colunt 9.b
Mitræ ſacra 320.a 321. b & a ſpecus 320.a templum 321.b
Mitrephorus 591.b
Mitriaca ſacra 320.a 321.a
Mixarchageua 251.b
Mixobarbaræ ſtatuæ 400.b
Mixobarbus 400.b
Mnaſeæ 30.b
Mneme 357.b
Mnemoſynides Muſæ 364.a
Mnemoſyne 281.b 358. a cur Muſarum mater fingatur 358.b
Mnemoſyne fons 358.b
Mneuis bos 276.a 557.a
Mnuziris lapis 613.b
μοιραγέτυς Iupiter 124.b
Mola 725.a
Mola ſalſa in ſacrificijs 671.b 708.a
Molion 133.a
Molobobar 154.b
Moloſſia feſta 132.a
Moloſſus Iupiter 132.a
Moloſſus pes 132.a
Molpadia dea 83.b
Momemphis 150.b
Momemphita dea 557.a
Momus 62.a
Mongibelus 570.a
Monialium uirginum origo 205.a
Monada deum putauit Philolaus 12.b
Moneta Iuno 165.a
Monœcus 456.b
Monogrammi dij 15.a
Monophagi 691.b
Monophagorum celebritas 691.b
Montes pro deis à quibus uenerati 98.b
Monticolæ dei 610.b
Montium filij 10.b
Mopſus 87.a 90.b 326.b
Moretum 755.a
Moria olea 127.b

Moria ſacra 127.b
Morius Iupiter 127.b
Mormolyciæ 498.b
Mormolycij dæmones 613.b 614.a
Mormones dæmones 613.a
Morphea 431.b
Morpho dea 546.a
Morphus Veneris fil. 542.a
Mors 62.b deus 67.a uel dea 68.a
Mortis hymnus 68.b templum eod.
Morta 285.a
Morychus 383.a
Moſchopeli ſententia de Dei uocabulo 6.b
Moſes cur cornutus 388.b
Motacilla 397.a
Mugitus animalium ſacrificandorum infauſtus 714.a
Mulciber 18.a 569.b
Mulus cur in uehiculo lunæ 493.b
Mundus antiquitus pro deo cultus 11.b
Mundus Cereris 293.b
Mundus quid iuxta Varronem 16.a quid Platoni 38.a
Mundi anima 12.a
Munuſculæ ſacra 680.a
Munuſcularij dij 23.b
Munychiæ templum 494.b
Munychius rex 512.b
Munychion mẽſis 513.a
Munychia ſacra 689.b
Murata potio 691.b
Murcea, ſiue Murcia dea 69.b 537.a 633.b 756.a
Murcus 537.b
Mures pro deis adorantur 322.b
Murinus Apollo 323.a 338.a
Muſæ Apollinis filiæ 356.b Aganippides 362.b Aonides 361.b Ardalides eod. Camœnæ 364.b Caſtalides 363.b χρυσάμπυκες 364.b Citheriades 362.a Corycides 363.a Heliconiades 361.b Hiātiæ ſorores 362.a Hippocrenæ 362.b Libethrides 363.a Ligiæ 364.b Lydiæ 360.b Mæonides 365.a Mnemoſynides 364.a Olympiades 364.b Parnaſſides 361.b Pateides 364.b Pegaſides 362.b Pierides 362.a Pimpliæ 363.b Theſpiades 362.b
Muſæ cur uirgines 361.a & Apollinis comites 358.b
Muſæ nouem 27.b
Muſæ nymphæ 234.a
Muſarum coronæ 358.a habitus & ueſtitus 357.b
Muſarum duo genera 356.b
Muſarum inuenta 357.a 359.b
Muſarum lucus 363.a
Muſarum numerus 356.a & b 357.a & b officia 360.a 359.b parentes 356.b 328.a
Muſarum ſacrificia 432.b
Muſagetes Apollo 341.b 456.a
Muſcarius Iupiter 128.a
Muſcarum deus 63.b & 499.b
Muſica Hydraulica 362.b
Muſicæ origo 411.a
Muſtela cur à ſacerdotibus non edatur 712.a
Muſtum ſacrificatum deis 712.a
Muta dea 605.a
Mutinus. Muto. Mutoniatus. Mutunus 406.a
Muzuroth. 537.b
Mycaleſſia 592.b
Mycaleſides nymphæ 241.b
Mycaleſus mons 241.b
Mycene urbs 510.b
Mycenæa dea 510.b
Mygdonia mater 200.b
Mygiſia 489.a
Myiagrus ſcriptor 64.a
Myiagrus deus 36.a & b 64.a 128.a eius ſacra 471.a
Myiodes deus 63.b 64.a
Mylitta dea 535.b
Myonia op. 365.a
Myrica in ſacrificijs Aegyptiorum 656.b
Myricæ rami 331.a
Myricæus Apollo 330.b & Myricinus & Myrinus 338.a
Myrionis opus 496.a
Myrionymos 528.b
Myris fons 338.b
Myrrha 565.b
Myrtia Venus 537.a 756.a
Myrtus cur in tutela Veneris 533.b 537.b 656.a
Myrtus in ſacrificijs 756.a
Myſeion 588.a
Myſia Ceres 588.a
Myſius Argiuus 588.a
Myſteria unde dicta ſacra 717.a
Myſtes Apollo 334.b

N

Nænia dea 68.a
Næniæ in ſacrificijs 728.a
Neæra 243.a
Naiades nymphæ 233.b 237.a 276.a
Nana 188.b
Nape 317.a
Napææ nymphæ 234.b 233.b
Napæus Apollo 340.b 234.b
Napæus Grammaticus 340.b
Naphthe 426.a 450.a
Narcæa 486.b
Narnienſium deæ 83.a
Narchecophorus 399.b
Nathecophori dei 611.b
Naſcio dea 66.b
Natalis Genius 160.a
Natio dea 66.b
Natales dei 161.a
Natura pro deo habita 13.a
Naturæ quatuor ex quibus omnia conſtant 14.a
Naucelides nymphæ 234.b
Nauis marmorea 350.a
Nauium purgationes 677.b
Nauplio 502.b
Nautiorum familia 469.a
Naxiorum deus 83.b
Nearchus 146.b
Neaſtho 537.b
Neceſſitas diuina, deus 13.a
Neceſſitatis filiæ 286.a
Neceſſitatis ſacellum 72.a
Necyſia ſacra 642.a
Necromantia, ſiue Necyomantia 315.a
Necys 438.a
Neda 244.b 143.b Iouis nutrix 132.a
Neduſia 485.a
Nefrendis. Nefrendes ſues 710.a b
Nebumij epiſtolæ arcanæ ad filium 3.b
Neleis 523.a
Nemea 133.b 152.b
Nemæus Hercules 460.a 153.a Iupiter, & Nemeætes 152.b 153.a
Nemertes 236.a
Nemeſis 631.b 40.b 248.b 287.a an Diana 642.a
Nemeſis fabula 642.a
Nemeſis à Ioue amata 642.a
Nemeſis pennas habere cur fingatur 639.a
Nemeſis cum Pudore uolitat in cœlum 54.b

Neme

Nemeſis deſcriptio 640 a & b 641.a eiuſdē officia 639.a 641.a
Nemeſis cur Adraſtia uocata 642.b cur ὄπις etiam 642.a
Nemeſis Græca 639.b Rhamnuſia cur uocata 643.a
Nemeſis dea Iuſtitiæ 641.b
Nemeſis fanum 640.a 639.b ſtatua 639.b ſimulachrū in Attica 639.b 640.a & b ſacra 642.a
Nemeſis aduerſus ſuperbos inexorabilis 369.a 340.a
Nemeſi bellantes ſacrificabant 641.b
Nemeſtrinus 56.b
Nemidis templum 511.a
Nemorenſis dea 508.a 510.a
Nephalia ſacra 535.a 688.b ligna ſacrificijs adhibita eod.
Nephelomantia 315.a
Nephthe dea 550.b
Nereis 577.b
Nereides nymphæ 235.b 233.b quinquaginta 235.b
Nereus 227.b 229.b deus marinus 235.b
Neriene 484.a 444.a
Nerinæ nymphæ 235.b 484.a
Nerio Martis uxor 444.a
Nerita dea 18.a
Neronis Cæſaris numiſmata 108.b
Nerones unde dicti 444.a
Neruæ imperatoris moneta 158.a
Neſæa 235.b 236.b
Neton 438.a
Neumis 276.a
Neuri enſem pro deo colunt 98.b
Neptunus 13.b 18.a 26 b 139.a 241.b 243.b unde dictus 224.a
Neptunus Aegæus 225.a ἀγλαοτρίαινας 217.b ἀλικλύων 225.a Aſphalius 745.a 222.a Aſphaliæus 222.a Canobus 225.a Cenchreus 225.a cæruleis iubis 225.b Conſus 219 a κρηνοῦχος 226.a Cubicularis 224.a Damæus 221.a 225.b Domatites 224.a Elymnius 219.a Elytius 219 a ἐννοσίδης 226.b Ennoſichthon 222.a Epoptes 224.a equeſter 219.b 221.b 232.a equorum domitor 221.b Erechthæus 225.a Ereſius 219.a εὐέμπιος 226.b ἱερήπυλος 226 b εὐρυβίας 226.a εὐρυσθενὴς 226.b εὐρυμεδόντης. εὐρυμέδων 226.b εὐτριαίνης 217.b
Neptunus γαιήοχος & θεμελιοῦχος 226.a Heliconius 138.b 223.a Hippius 220.b 221.a b 223.a 225.b Hippocurius 222.a Hippocronius 222.a Inſpector 225.a Iſthmius 222.b Liberator 224.a Liquidus 215.b Littoralis 222.b Metapontius 219.a μυκέτας 217 b Nympharum actor 226.a Niſyreus 223.b νυμφαγέτης 226.a Oncheſtius 218.a ὀρσοτρίαινας 217.b
Neptunus Pater 440.a Pelagæus 222.a 226.a Pelanius 225.a Petreus 223.a 225.b Phytalios 223.b Phytalmius 223.b Portunus 224.a Prodigiorum pater 216.a 11.a Proſclyſtius 218.a
Neptunus Reboās 226.a rex 472.b 480.b robuſtus 226.b
Neptunus Samius 222.b Seruator 224.a Tænarius 218.b Tauriceps, ταυρεῖος, ταῦρος 218.a Tenedius 219.a Terræquaſſator 220. 225.b Thageſmana 206.b θαγυμαῖος 226 b τριαινοῦχος. τριαινοκράτωρ 217.b Tutelaris 222.a 225.a
Neptunus pectoris deus 21.a
Neptunus Februario præeſt 24.a
Neptunus cur tridente pingatur 215.b 216.b 217.b
Neptunus ſecundus Iupiter 217.a
Neptunus aquæ ſymbolum 215.a
Neptunus in equum mutatus 221.a
Neptunus Ponti rex 218.b
Neptuni nomen unde 215.a
Neptuni amores 216.a
Neptuni ſomnus 223.a
Neptuni fuſcina & ſceptrum apud Trœzenios 472.b
Neptuni in Aeolum ira 218.b
Neptuni & Iunonis diſceptatio de agro Argiuo 218.a
Neptuni & Palladis certamen 217.a 472.b
Neptuni equus 221.b
Neptuni cum Aetra concubitus 478.a
Neptuni filij 216.a qui dicantur 11.a
Neptuni fanum 219.a 222.b 91.a 216.b 218 b 651.a
Neptuni uariæ picturæ 216.b
Neptuni Aegæi templū 225.a Aſphalij 222.a 218.b Epoptis 225 a Erechtæi 225.b Heliconij feſta 223.a
Neptuni ſacrificia 217.b 219.a 222.b 691.b 709.a 745.a 711.b oracula 616.b
Neptuno cur niger taurus ſacrificandus 745.a
Neptuno cur fuſcina attribuatur 217.b
Neptuno fundamenta cōſecrata 226.a
Neptunalia feſta 217.a
Nicanor 146.b 348.b
Nicephorius Iupiter 128.b
Nicephorius lucus 128.b
Niceteria ſacrificia 688.b
Niceus Iupiter 107.b
Nicias nigras oues ignoto deo ſacrificari iubet 23.a
Nicomedes quanti Veneris picturam coemere uoluerit 544.a
Nicon 438.a 32.a
Nicophoros Aphrodite 548.b Iupiter 546.a Venus eod.
Nicoſtrata 617.b
Nilus 357.a deus 273.a b Iupiter 124.b 125 a Oſiris 390.a
Nili aqua Aegyptiorum ſacrificijs adhibita 721.a
Niſyreus Neptunus 223.b
Niſyros 223.b
Nixi dei, 67.b
Noa 213.b
Noæ. Noachus 202.a 213.b
Noctua cur Baccho inimica 374.a
Noctua in tutela Mineruæ 473.a
Noctuæ oua reddunt homines abſtemios 374.a
Nodinus deus, & Nodotus 56.a
Nomina infantibus nono demum die impoſita 69.a

ta 69.a
Nominum XII, & XLII literarum interpretatio 4.a
Nomion 300.b
Nomius 91.b 92.a 308.a 423.b 424.a 623.a
Apollo 313.a
Iupiter 137.a
Nonacria op. 421.b
Nonacrites 417.a 421.b
Nona 285.a
Nonæ Caprotinæ 167.b
Noricorum dei 83.a
Nortia dea 83.b 631.b 633.b
Notus uentus 254.b 255.a 256.a
Noua uia 65.a 79.b
Noualia ſacra 673.a
Nouella dea 166.b
Nouendiale ſacrum 673.a
Nouenſiles dij 18.a 27.b
Nox dea 62.a & b 81.a
Noctis imago 81.b
Noctis filij 284.b 285.a ſymbolum 81.b ſacrificia 759.b
Noctis oracula 617.a
Noctiluca 493.a
Nocturnus deus 82.a
Nudipedales ſacerdotes 716.b
Nudipedalia ſacra 684.b
Numa Pompilius 246.a Termino ſacellum erigit 60.a
Numæ Pompilij actus 18.b fortitudo 519.a leges 112.a 721.b religio 78.a
Numeria dea 70.b
Numeriani imp. nomiſma 548.b.36.b
Numerum ineffabilem quendam deũ eſſe 12.b
Numicus Fl. 245.b
Numidarum dei 100.a
Numuſcularij dij 23.b
Nun deus 97.b
Nundina dea 68.b 678.b
Nuptiarum dei 175.b & 177.b & 178.a 161.a 120.b
Nuptiarum celebritas 687.b
Nurſia dea 633.b 83.a
Nychia 243.a
Nyctea 241.b
Nyctelius 380.a 393.b 395.b 397.b
Nycteus 265.a
Nymphæ 18.a 90.b cœleſtes 233.b 234.a conuallium & ſaltuum 234.b Fluuiatiles 233.b fontium 233.b lacuſtres 233.b 234.b marinæ 233.b montium 233.b pratenſes 234.a ſyluarum 233.b ſtagnales 233.b terreſtres 233.b 234.a οὐρανίαι 233.b
Nymphæ cur ſalaces dictæ 226.b
Nymphæ, nouæ ſponſæ 233.a
Nympharum uocabulũ 233.a
Nympharum uaria genera 233.b
Nympharum antrum 655.b
Nymphæa lauacra 234.a
Nyſa op. 376.b mons 241.b 377.a
Nyſæ urbes 377.a
Nyſæ ſpecus 373.b
Nyſæus 377.a 380.a
Nyſelides nymphæ 241.b 377.b
Nyſiades 384.a nymphæ 241.b 377.b
Nyſigeni dei 612.b
Nyſius 375.a 377.a
Nyſius mons 398.a
Nyſo 236.a

O

Obeliophori 708.b
Occaſio dea 48.b 53.a 635.b
Occaſionis deſcriptio 49.a
Occator deus 55.b
Oceanus deus 227.b βαθυδίνης 228.a ἀκαλαρρείτας 227.b Tauriceps, & ταυρόκρανος 228.a
Oceani filiæ 628.b
Oceaninæ nymphæ & Oceanitides 362.a & b
ὠκεανὸς deus 227.b
Ochus 437.b 276.a
Occiduus uentus 256.b
Ocyrrhoe 346.b 628.b 236.b
October equus 748.a
Ocypete 291.a
Odryſius 442.b 443.a
Odryſſæus Apollo 343.b
Oebalij fratres 249.b
Oene ciuitas 521.b
Oeni mors 485.b
Oeniſteria ſacra 690.a
Oenoatis dea 521.b
Oenomaus 241.b
Oenomai domus fulmine icta 109.b
Oenotria à Saturno uitiata 185.b 210.b
Oenophorum cur in Bacchi templo poſitum 19.b
Oeta mons 459.b
Oetæ incendium 460.b
Oetæus 459.b
Oetoſyrus Apoll. 343.b 344.b
Offa in ſacrificijs 728.a
Ogenus deus 64.b
Ogmios 453.a
Ogoas deus 91.a
Ogygia 400.b Ogygiæ portæ 487.a
Olea Ioui ſacrata 105.b
Olea Mineruæ 656.a 468.a
Olea in ſacrificijs frequens 730.b
Oleæ arboris raritas 90.a
Oleæ & quercus affinitas 105.b
Olei confectio quando inuenta 91.a
Olen uates 575.b 502.a
Olenus 243.a
Olenij fabula 382.b
Oleria Minerua 484.a eius feſta eod.
Ollaris deus, prouerb. 29.b
Olitorum dies feſtus 545.b
Oliuarius 458.b
Oliuæ Academiæ Athenienſis 127.b
Olympiades muſæ 364.b
Olympias uentus 255.b 256.a & b
Olympica certamina 525.b 126.a 129.a 454.a
Olympus mons 364.b 354.b
Olympus præfectus 126.a
Olympius Iupiter. 125.b 126.a eius templa 126.a
Omadius 399.b
Ombrius Iupiter 118.a
Omenta in ſacrificijs 728.b
Omniuaga 500.b
ὁμοχέται θεοὶ 34.b
ὁμόνοια dea 42.b
Omophagia feſta 692.a
Omphacites 392.b
Ompnia 585.b
Onca 487.a
Oncæa Minerua 487.b
Oncææ portæ 487.a
Oncei equæ 588.b
Oncheſtius deus 218.a
Oncheſtum ſacrum 218.a
Onga Minerua 487.b
Onirocriſis 315.b
Oniromantia 315.b
Onocephali dei 99.a
Onchelos 613.a
Onoſcelia 63.a
Onoſceli dæmones 612.b
Opalia ſacra 201.a 680.a
Opas 568.a 570.b
Operor 725.a
Opheltes 153.a
Ophioneus dæmonum prin-

princeps 612.b
Ophthalmitis 475.b
Opertanei dij 17.b
Opertanea ſacra 717.a
Opigena 159.b
Opima ſpolia 111.b
Opinationis imago 37.a
Opimius Cõcordiæ templum reſtaurat 43.a
Opinionis figura 37.a
Ops, uel Opis dea 55.b 58.b 114.b 181.b 186.a 194.b 200.b 242.b 269.b 286.b 237.a 491.b (a
Ops Cõſiua 695.b 201.
mater 58.b 201.b
Rhea 523.a Saturni uxor 522.b
Opis Diana 522.b
Ops non Diana, ſed eius comes 523.a
Opis templum 650.b
ſacrificia 757.b
Opitulus Iupiter 120.b
Opſophagus 309.a
Optiletis 475.b
Opulentus Iupiter 128.a
Oracula ex tripode 617.a
Oraculorũ omniũ origo & incrementa 616.b
Oratal 400.a
Orationes ſacrificijs adhibitæ 723.a
Orbona 69.a
Orcheſtes Apol. 340.a
Orchia lex 268.b
Orchius 268.b
ὅρκιος Iupiter 115.b
Orchomeniæ ſorores 576.b
Orchomeniorum deus 83.b
Orcinius libertus 269.a
Orcus rex 267.a deus 26.b 117.b 279.a pro Plutone 268.b
Orcus Quietalis 69.b 270.b
Orci nuptiæ 580.b 751.a & b
Orci ædes Romæ 92.b
Orci galea 239.b 266.b
Orea 235.a Ceres 245.a
Oreades nymphæ 233.b 234.a 398.a
Oreos 398.a
Oreſtaſium 506.b
Oreſtea dea 508.b 509.b
Oreſtes 508.b 509.a 510.a 437.a 504.b inſania liberatur 140.b & 141.a
Oreſtes ſubit iudicium 472.a
Oreſtiades 238.a 642.b nymphæ 234.a
Orgeones ſacerdotes 664.b
Orgia 7.b 664.b myſteria 591.a feſta 680 b 306.a ſacrificia 667.b 380.b 387.b
Orgiaſtæ ſacerd. 665.a
Oriceates deus 402.b
Orion 348.a
ὅριος ζεὺς 151.a
Ormenus 32.a
Ormiſdates deus 321.a
Ornea ſacra 406.b
Orneates 406.b
Ornithiæ uenti 256.b
ὀρνιθίας uentus 256.a
Orodemniades nymphæ 234.a
Oromagdan deus 321.a
Oromazon deus 321.a & b
Oropea ciuitas 332.a
Orpheus 177.a 250.b
Orphei quercus 497.a
Orphei religio 7.a mors 361.b oſſa 363.a
Orphei ſacra antiquiſſima 11.a
Orphne nympha 244.b
Orphneus 265.a
ὁροὴ Magis Deus 6.b
Orſilache dea 509.b 591.b
Orthana 87.b 403.a
Ortheſius mons 525.a
Orthias 504.b
Orthoſia dea 525.a
Orthus canis 244.a
Ortygia ſacra 305.b
Orus Apol. 324.a
Os ſacrum 731.b
Oſchophoria celebritas 689.a
Oſchophorica carmina 689.a
Oſcilla 676.b
Oſcillorum celebritas 677.a
Oſculatio manuum in ſacrificijs unde 723.a
Oſiris 78.a 99.b 152.a 272.a 274.a 319.b 388.a 400.b 426.a 452.b 538.b primus apud gentiles Deus iudicatus 8.b
Oſiris frater et uir Iſidis 390.a
Oſiris pro Dionyſio 389.b
Oſiris à Typhone occiſus 275.a 390.a
Oſiris Adonis 566.a Nilus 390.a
Oſiris pro Sole 389.b
Oſiridis nomina diuerſa 390.b
Oſiridis uita et facta omnia 390.b inuẽta 339.a & b
Oſiridis planta 389.b
Oſiridis pudenda 404.a
Oſiridis imago 390.b
ſepultura 296.b
Oſiridis defuncti anima 274.a 275.a
Oſſifraga Mineruæ auis 301.b
Oſſilago dea 68.a
Oſſipagina dea 159.b
Oſtro uentus 256.a
Otriculanorum dei 83.a
Otus 361.b 613.a
Oua in purgationibus adhibita 677.a
Ouilia ſacra 757.a
Ouilli pecoris hoſtia cur tam frequens 707.a
Ouiũ luſtrationes 674.b 675.a
Oxylus 235.a
Oxyrhynchus piſcis pro deo cultus 99.a
οὐρανὸς Atlantidum deus 9.a

P

Pactolides nymphæ 234.b
Pæan 303.b 304.a 309.a 362.a 747.a
Pæon 32.b 90.b 353.a 453.b medicus 461.a
Pæones diſcum pro ſole colunt 99.a
Pæonia 90.b
Pæonius 304.b
Pagaſeus Apol. 325.b
Pagaſis templum 326.a
Palæmon 224.b 231.b 232.a Hercules 458.b
Palæſtæ 290.a
Palæſtes Iupiter 129.a
Palæſtinæ deæ 290.a
Palæſtra Mercurij filia 411.a
Palæſtræ inuẽtum 411.a
Palamedes 307.a
Palamedis imago 340.a
Palamnæus 156.a
Palamnæi 32.a
Palaſea in ſacrificijs 728.b
Palatiar 679.b
Palatina regio 120.a
Palatina Venus 328.a
Palatinus Apollo 328.a 336.a
Palatium 69.a
Palatualis flamen 659.b
Palea 203.a
Pales dea 18.a 59.a 603.b 608.a
Palis deæ ſolennitas 679.b
Palici 98.b
Palicorum ara 97.a
Palicus deus 96.b
Palilia, feſta 59.a ſiue ſacrificia 666.a 679.b 757.a
Palimneus Iupiter 155.b
Paliſcus deus 96.b
Palladium 468.b iudiciorum locus 469.b

Palladiũ à Nautiorum famil a cuſtoditũ 469.a
Palladium Athenienſe 468.b Troianum, ibidem, & 718.a
Palladiũ ex incendio ereptum 469.a
Palladium Romam delatum 468.b 469.a
Pallantia 354.b
Pallantius Iupiter 156.a
Pallena ciuitas 229.a
Pallenis 477.a
Pallenidis Mineruæ fanum 515.a
Pallor deus 74.b
Pallas 28.b 243.b 465.b Achæa 467.b Acrea 503.a Alcimacha 989.b Alea 476.a Ambulia 231.b Apaturia 468.a 556.a
Pallas bellica dea 445.a
Pallas Chalciœcus 311.a Elimea 519.a faſcinatrix 476.b Gorgo. 240.a Hygiea 354.a Iſtini domina 480.b Ithomia 482.a Laphrya 479.a Magarſia 489.a Mygiſia 489.a Polias 650.b Singa 478.b Sicyonia 488.b Telchinia 476 a Vide Minerua
Pallas cur Minerua dicta 468.a
Palladis & Neptuni certamen 217.a
Palladis pictura 467.b ſacra 555.b templum 89.b 519.a 650.b
Pallena Diana 477.a
Pallenius 229.a
Palmaris dea 448.b
Palmicũ auguriũ 315.b
Palmytius deus 89.a
Palumbarum ſacrificia 708.a
Panbœotia ſacra 693.a
Pammelos 390.b
Pammiles deus 406.b
Pamila 390.a
Pamiliorum celebritas 390.b
Pammylia ſacra 406.b 663.a
pamphagus 455.b
pampho 221.a
pan 99.b 143.b 390.b 409.a ἀγρεὺς 622.b Arcadius 622.b Biarceus 622.b Capripes 622.b Cerobates 622.b Ephialtes 622.b Faunus 619.b Fiſtulator 623.b Hircipes 623.b Inuus 619.a Lampeus 623.a Lyceus 622.a Literius 622.a Mænalius 623.a Mendes 622.a Nomius 623.a b Paſtoralis deus 619.a Saltuagus 623.a Scoletas 623.a Semicaper 623.a Sinois 623.a Syrictes 623.b
Pan Trœzenios à fame liberat 622.a
Pan cur à quibuſdã Mercurij filius fingatur 623.b
Pan cur caprina facie 619.b cur cornutus 619.b 620.a
Pan cur deſerta loca inhabitare fingatur 619.b
Pan ex quibus parẽtibus procreatus 621.b 623.b
Pan in piſcem mutatus 624.a
Pan pecoris ſpeculator 619.b
Pan primus oraculorum inuentor 623.b puerorum amator 621.b
Pan deus quibus ſacrificijs placandus 757.b
Pan quomodo depictus 619.b
Pan ſubſtantiæ materialis dominator 619.a
Pan Syringam amat 620.a
Pan uenator 589.a
Pan unde dictus 619.a & b
Panos fiſtula 621.a eius in Arcadia templum 624.a interitus 625.a
Panos templum animalium aſylum 624.a
Panos uaria nomina 619.b
Pani pinus arbor attributa 621.b
Panes 376.a 608.a & b
Panacea 90.b 149.b 353.b
Panachæis 477.a
Panagæa 524.a
Panara urbs 136.a
Panathea 317.b
Panathenæa feſta 464.b ſacra 668.a 693.a
Panchæa 136.a
Panda dea 71.a
Pandemos 535.b & 536.a
Pandora 201.b 571.a b unde dicta 571.b
Pandionis templum 479.a
Pandroſa 414.a
Panes deis cur oblati 708.b
Panhellenia ſacra 693.a
Panhellenius Iupiter 140.a
Panicus terror 624.a 608.b
Paniſci 608.a
Panionia feſta 223.b
Panomphæus Iupiter 317.b 126.b
Panope 235.b
Panopolitani populi 622.a
Panopſia celebritas 689.a
Panoptis Iupiter 156.a
Pantheus 400.b
Pantica dea 71.a
Papa Iupiter 106.a
Papæus Iupiter 106.a
Papauer Cereri cur offeratur 752.a
Paphia Venus 534.b 754.a
Paphie 482.a
Paphiorum dea 83.b
Paphus urbs 555.b
Pappa 189.a
Paradiſus 557.b
Parãmon 424.a
Paraſiticæ artis inuentio 116.b
Paraſtatæ ara 454.a
Parcæ 40.a 284.a & b 286.a
Parcæ Conuertibiles 287.a Lanificæ 287.a Neceſſitatis filiæ 286.a ἀμετάτρεπτοι 287.a πεπρωμένη 287.a Tetricæ 287.a
Parcarum dux Iupiter 124.b
Parcæ quot 124.b 629.b
Parcarum generatio & ortus 284.b & 285.a
Parcarum manes 286.b
Paredrus Bacchus 396.b
παρήγορος dea 62.a
Parentare quando liceat 737.a
Parentationes 737.a
Parentationum ſacra 642.a
in Parentalibus fabæ nigræ uſus unde 378.b
Parentationes Platæenſium 738.a
Parentationum diuerſa genera 738.a
Paria 485.b
Paria ſerpens 349.a
Parilia ſacra 59.a 679.b 757.a
Paris Achillem occidit 337.b
Parmenidis Eleatis de Deo opinio 13.b item de Ente liber 13.b
Parnaſſides Muſæ 361.b
Parnaſſus mons 150.b 361.b
Parnethius Iupiter 138.b
Parrhaſius Apollo 329.b

Parrhaſij picturæ 191.b
Parthenia inſula 173.b 241.a 499.b
Parthenij 542.a
Parthenium herba 470.a
Parthenius Fl. 171.b
Parthenius mons 173.b 614.a
Parthenope 240.a
Parthenos dea 173.b Minerua 469.b
Parthorum ſacrificia 656.b
Paſithea dea 199.b 235.b 577.a
Paſithoe 236.b 577.a & b
Paſparius Apollo 323.a
Paſſalus 456.b
Paſtophoros 540.b
Paſtophori ſacerdotes 665.a
Paſtoricia ars à quo inuenta 91.a
Patalena dea 56.a
Patareus 308.a Apollo 330.b
Pateidæ Muſæ 364.b
Patella dea 56.a
Patellana dea 56.a
Patellarij 27.b
Patæci dij 29.b
Pater patratus unde dictus 662.b 699.b 700.a & b
Patrenſis Ceres 592.a
Patrij dei 130.a
S.Patricij puteus 134.b
Patrous Apollo 312.b Iupiter 106.a 124.a
Pattaici dij 29.b
Patulcius Ianus 212.a
Pauentia dea 66.b
Paulus Aemylius 91.a
Pauo Iunonis auis 744.b
Pauor 18.a 288.b deus 74.b
Paupertas dea 80.a 288.a
Pax dea 42.a 28.b
Pacis ara apud Athenienſes 42.a eiuſdem ſacrificia 760.a ſymbola 42.b templum Ro. 42.a ſimulachrũ 47.b
Pacis templum incendio conſumptum 42.b
Peæon 347.b
Pectus Neptuno conſecratum 21.a
Pecunia ærea 52.a
Pecunia dea 52.a
Pecuniæ obediunt omnia 52.b
Pedes Mercurio ſacrati 21.a
Pedile 241.a
Pegaſides Muſæ 362.b
Pegaſus equus 354.b 362.b 474.a 477.b 538.b
Pelageus 222.a
Pelagia dea 552.b
Pelani panes 708.b placentæ genus 139.a
Pelanius 225.a
Pelaſgi quales deos coluerint 23.b
Pelaſga Iuno 171.b
Pelaſgis dea 583.a
Peleus 91.b
Pelei et Thetidis nuptiæ 45.b
Pellenea dea 514.b
Pellenia dea 70.a 72.a
Pelopis ſociorum ſaltatio 516.b
Peluſium 135.b
Penates 17.b 24.a 130.a 602.b
Penates hirundine delectantur 604.b
Penates Lauinięſes 603.b Troianorum eod.
Penates pro domibus 604.b
Penates unde dicti 604.a
Penatis numero ſingulari 604.b
Penatiũ formã hominib. parum cognita 603.b
Penatium quatuor genera 603.b
Penatium templum Ro. 604.a ſacrificia 205.a
Penelope 409.a eiuſdẽ cum Mercurio concubitus 623.b
Penelopes fabula 54.b
Peneſtinæ deæ 290.b
Penetrales dei 130.a 604.a
Penetralia deorũ 604.a
Peneus fluuius 92.b
Peniæ deceptio 557.b
πεντάγωνον 48.b
Pēteliciani Hermæ 417.b
Pephredo 240.a
Peplos 355.b
Perdicion herba 470.a
Perdix contumeliæ ſimulachrum 53.a 54.a
Peregrina ſacra quæ 666.b
Perenna dea 80.b
Perſica dea 64.b
Perga op. 518.b
Pergameus Aeſcul. 352.b
Pergaſia dea 518.b
Periboea 254.a
Pericionius 398.b
Perina 467.b
Periphallia celebritas 404.a
Periſteræ puellæ fabula 532.b
Perithous deuoratur 267.a
Perlito 725.a
Perſæ, gallum auem habent pro rege 99.a
Perſæ σύρν Deum uocant 6.b
Perſarum dei 87.b 98.b eorundem de Deis ſententia 9.b 100.a
Perſarum religiõ, ſacrificia, ceremoniæ, etc. 740.b 741.a & b
Perſarum ſacrificia 731.a 763.a
Perſarum regum ſacrificia 721.a
Perſea dea 517.b
Perſeis nympha 236.b 495.a
Perſeus 130.b 266.b 495.b Meduſæ caput amputat 239.b
Perſeus Mercurius 425.b
Perſei arboris uſus 78.b
Perſephaſſa 279.b
Perſephone 288.a 388.a 583.a
Perſicæ Dianæ fanum 517.b
Pertunda dea 64.b
Peſinus emporiũ 189.a
Peſſinuntia dea 186.a 202.a
Peſſinũtiæ deæ cultus origo 202.b
Peſtis ab Ariſteo ſedata 91.b
Peſte Athenienſes quomodo liberati 23.a
Peta dea 55.b
Petra Theſſaliæ locus 221.b
Petrea nympha 236.b
Petræus Neptunus 223.a 225.b
Petrei campi 221.b 223.a
Petroeſſa 317.a
Phabola dea 608.b
Phædra 546.a
Phaenna 574.b 577.a
Phæno 628.b
Phaethon 329.b 354.b ſtella 107.a 154.b
Phaethõtiades nymphæ 239.b 329.b
Phaetontiades 343.b
Phalacrus 253.b
Phalagræus 229.a
Phallagogia feſta 404.a
Phallicum carmen 404.b
Phallus. Phalli 404.a
Phallophoria celebritas 390.b
Phallouitroboli 404.a
Phamea 131.b
Phanaces 400.b
Phanæus mons 306.a Apollo eod.
Phanæus rex 306.a
Phanæi Ap. fanũ 306.a
Phanagoria emporium 555.a
Phanes 562.b 563.a 403.a 558.a ſol 562.b

Phantaſus 431.b
Phaon Leſbius 566.b
Pharetra, pro deo adorata 98.b
Pharigea 173.a
Pharius deus 228.a 229.a
Pharmaci 689.b
Pharygis opp. 173.a
Phaſelitarum deus 87.b ſacrificia 87.b 711.b
Phaſiane dea 202.b
Phauſterius 386.a
Phegor 152.b
Phengites 636.a
Pheræa 495.b 499.b
Pherecydis de deo ſententia 12.b
Phereclea 565.b
Pheremon 253.b 254.a
Pherepapha 280.a
Pherepatta 392.b
Pherephatta 280.a
Pherephattæ rapina 281.a
Pherephattia ſacra 281.a
Pherepolos 628.b
Pheretis paſtores 505.a
Pherſephona 280.a
Pheruſa 235.b
Phiala, locus 274.b
Phidiæ ſtatua eburnea 125.b
Phidiæ pictura 203.a
Phidiæ opera 467.b 487.a 489.a 532.b 535.a 639.b
Phigalia 391.b
Philalexander Apollo. 339.a
Philandrus 244.b
Philenion 401.a
Phileſia 322.a
Phileſium oraculum 322.a
Phileſius Apollo cur dictus 321.b 322.a
Philius Iupiter 116.b
Philogæus 345.a
Philolaus 352.a
Philolai de deo ſentẽtia 12.b
Philomedea dea 540.a & b
Philomela 243.a 252.a
Philomelus 277.a
Philon Byblius 9.a
Philopotis 455.b
Philoſophorum diuerſorum uariæ de Deo ſententiæ 11.b item de rerum principijs 16.b
Philoctetes 335.b
Philotis ancilla 167.a
Philyra cur Veneri aßignata 533.b
Phinidæ 348.a
Phlæan 392.b
Phlegethon 293.a 297.b
Phlegia 347.a 351.a 352.a
Phlegon 434.b 345.a
Phleon 392.a
Phliaſius menſis 392.b
Phlogius 439.a
Phlyuſa 392.b
φόβος deus 67.a 438.b 439.a
Phœbus 306.b
Phocenſium deſperatio 513.b
Phœbe 251.a
Phœbas 313.b
Phœbigena 350.b
Phœbus 360.a cur imberbis 375.b quibus ſacrificijs placandus 747.a
Phœnicias 256.a
Phœnix 151.b 254.b
Phœnix uentus 256.a
Phœnices literarum inuentores 358.a
Phœnicum de Deis opinio 8.b 20.a 92.b 99.a eorundem ſacrificia 761.b
Phorcus. Phorcys. Phorcynus 230.b
Phorcyni ſpelũca 230.b
Phormio Lacedæmonius 248.a 453.a
Phoroneus 650.a
Phoronidis carmina 32.b
Phoſphoros 495.a 534.a 556.b
Phratria Minerua 130.a 124.b
Phratrius Iupiter 130.a 124.b
Phrygia mater 198.b 199.a
Phrygius amictus 718.b
Phrygius Iupiter 153.b
Phryne meretrix 543.b
Phryxonides nymphæ 242.b
Phryxus 137.b 134.a
Phryges fluuios adorant 98.b
Phrygum de deo opinio 183.b item de deorum origine 9.b
φθόνος 50.b
Phylacides 244.b
Phylax 495.a
Phileſius 322.a
Phyleto 241.a
Phylleus Apol. 341.b 618.a
Phyllis dea 518.a
Phyllites 459.b
Phyllodoce 236.b
Phyllus op. 341.b
Phylus 392.b
Phyſica ratio multos inuexit deos 17.b
Phyſicus Iupiter 126.b
Phyſiognomia 315.a
Phytalios 223.b
Phytalmios Iupiter 29.a 223.b 224.a
Phyxius Apollo 307.a 340.a Iupiter 137.b
Piaculare ſacrum 678.b
Piacularis porta apud Ro. 678.b
Piaculus porcus 670.a
Piamenta 679.a
Piamina defunctorum 737.a
Piatrix 678.b 679.a
Pica cum Baccho in ſacrificijs oblata 380.b
Picturæ uſus 41.b
Pictura monogramma 15.a
Picunus deus 76.a
Picus Martis auis 748.b
Picus Martius 118.b
Picus Saturni filius 75.b
Pieria à Phrygio adamata 523.a
Pierides 357.b Muſæ 362.a
Pierius 362.a
Pierus Macedo 362.a
Pietas dea 41.a
Pietatis templum 41.b 166.b
Pietas quid 41.b
Pigea 239.a
Pigmaion deus 565.b
Pilæ Laribus deis ſuſpenſæ 605.a
Pileati fratres 247.b
Pileati ſerui 170.a
Pileum libertatis indicium 51.b
Pilumnus, ſiue Pilunus deus 76.a 611.a
Pimpleades 363.b
Pimpleis nympha 357.a
Pimpleus mons 363.b
Pimplia fons 363.b regio eod.
Pimpliæ Muſæ 363.b
Pinarij ſacerdotes 196.b 660.b
Pinguis ara 97.a
Pinus arbor in quorum tutela 621.b
Pipleades 363.b
Piſa Endymionis 126.b
Piſæus Iupiter 126.b
Piſis duodecim deorum ara 25.a
Piſces ſidus 86.a
Piſces ſinguli ſingulis deis oblati 711.b
Piſces pro deis culti 99.a
Piſtius 93.b Iupiter 116.a
Piſtor Iupiter 114.a
Pitaici dei 29.b
Pitho dea 61.b & 62.a 236.a 397.a 577.b
Pithus deæ ſacellum 62.a ſimulachrum 546.a
Pitho Diana 514.a

Vene-

Veneris comes 533.a
Pitys 611.b
Placentæ ſacrificijs adhibitæ 702.a
Plaſea in ſacrificijs 728.b
Platæa Aſopi filia 149.a
Plataniſtius Apollo 324.a
Pluto cur cupreſſo delectetur 265.b cur inferis præeſſe dicatur. eod.a cur phaſganijs coronetur. eod. cur ſceptrum habeat 276.a
Pluto cur dictus Summanus 294.a item terrarum præſes 266.a cur tricerberum habeat eod.
Plutonis currus 265.b equi 265.a galea 266 b ſacra 270.a 745.b templũ apud Eleos 737.b
Plutonis tenebræ quid ſibi uelint 266.a
Plutonis uirga 265.b
Plutoni cur clauis attribuatur 266.a
Plutonius Iupiter 268.b
Putonij lupi 270.a
Plutus 277.a Cæcus 564.a
Plutus cur nunc cæcus, nunc oculatus, iam claudus, iam celer fingatur 277.b
plutus cur ex Cerere & Iaſio natus 277.a 278.a
Plutus cur timidus 277.b
Plutus dæmon 613.a diuitiarum deus 276.b 630.a
Plutus Iaſius 278.a
Pluti & Virtutis comparatio 276.b
Pluti ortus 581.a
Pluuius Iupiter 118.a & b
Plynteria feſta 690.a
Poculorum lex 141.b
Podalyrius 349.b 16.b
Pœna deus 72.a 100.a
Pœnigena 351.a
Pœnitentia dea 50.b
Pœnorum dei 99.b
Pœonia 484.b
Poetæ à Romanis urbe exacti 19.b
Poetæ de dijs multa nugantur 18.b 19.a
Poetarum de Deo opiniones 17.a
Polemarchi 518.a
Polias Minerua 90.a 140.a eius templum 206.b 480.b
Polieus Iupiter 139.b & 140.a
Polieum 481.a
Polites 392.a
Polius Apollo 341.a
Pollux 269.b pugil 247.b
Polluti ad ſacrificia non admiſſi 717.b
Polybotes Gigas 223.b
Polycleti ſtatuarij opus 172.b
Polydeuces 248.b
Polydore 236.b
Polyidus 399.b
Polymechanos 556.b
Polymnia 357.a 358.b & 359.b 360.a
Polimnia in ſacrificijs 728.b
Polyphagus 455.b
Polyphe 475.a
Polyphron 459.b
Polyteles 668.a
Poliuchos 473.b
Pomarius Hercules 454.b
Pomis 188.b
Pomona dea 58.a 75.b 159.b 214.a
Pomonal 58.a
Pomonalis flamen 58.a 659.b
Pompeij Magni ſepultura 135.b
Pompei theatrum 548.b
Ponderum & menſurarum origo 410.b
Ponentes uentus 255.b
Pontifex apud Aegyptios 739.b
Pontifex unde dictus 658.b
Pontifex Max. 658.b & eius officia. ibidem. poteſtas 660.a & b
Pontifices 658.b Minores eod.
Popa 726.a
Popana 709.a
Populifugia 449.a ſacra 680.a
Populona dea 159.a 163.a
Populonia 70.b Iuno 163.a
Populus arbor in tutela Herculis 451.b 656.a
Porcus piaculus 670.a
Porci quando ad ſacrificia puri 710.a
Porphyrij de Deo opinio 19.b
Porrecta hoſtia 730.a
Porrici hoſtiam 730.a
Porrima dea 617.b
Porthmeus 295.b
Portunalia 224.b
Portunnus 214.a 224.a & b 231.b pro Neptuno 232.a
Portuni ædes 232.a ſiue templum 458.b
Porus Conſilij filius 557.b
Poſideum oraculum 318.a
Poſidon 215.b 216.a
Poſthumius Victoriæ tẽplum ædificat 447.a
Poſtulio 270.a
Poſtuerta, ſiue Poſtuorta 67.b 617.b
Poſygius 422.a
Potamides nymphæ 237.b
Pothos 561.b & 562.a
Potitij Herculis ſacerdotes 196.b 660.b 750.a
Potitiorum interitus 661.a
Potniades deæ 29.b equæ eod.
Præcidanea porca 669.b
Præcidaneæ feriæ 669.b hoſtiæ eod.
Præcordia 726.b
Prædæ pars dijs oblata 120.b
Prædator Iupiter 120.a
Præneſtinæ ſorores 633.b
Præſa porca 670.a
Præſiciæ 728.a
Præſtigiatorum ars 411.b
Præſtites dei 604.b
Prætexta Seruij regis 634.b
Praxidice dæmon 64.a eius ſimulachrum 64.a 546.b
Praxiergidæ orgia 64.b
Praxilla poetria 334.a 566.b
Praxis dea 545.b
Praxiteles 57.b 71.b inſignis ſtatuarius 544.a eius opera 563.b 162.a 399.b 504.b 525.a 543.b
Precatio ſacerdotum ſolennis 721.b
Precationes ſacrificijs adhibitæ 722.b 723.a
Preces deæ 74.a
Prema dea 65.a
Præneſtia regio 290.b
Preneſtinæ ſortes 632.b 633.a
Priami fuga 139.a
Priapus 87.b 152.b 244.b 390.b 401.b
Priapus Auiſtupor 403 b 404.b Bacchi comes 403.a Bonus dæmon 304.a Cuſtos ruber 405.a Faſcinus 405.b Genius 304.a hortorũ cuſtos 402.b

Lampſacenus 406.b Mutinus. Muto. Mutoniatus. Mutunus 406 a Orneates 406.b Phallus 404.a σωτὴρ 404.a Spantachius 403.b τεχνίτης 304.a Typhon 405.b
Priapus cur cœlo indignus 27.a
Priapus cur falcem habeat 403.b
Priapus cur Veneris filius 402.b
Priapus in deorũ numerum receptus 402.b
Priapus portus & urbs 402.b
Priapi corona 303.b feſta & feriæ 404.a
Priapi interpretatio & allegoria 402.a
Priapi natiuitas 402.a pictura 402.a 403.b ſacrificia 303.b 406.b 758.a
Priapina 523.b
Primitiæ frugum Cereri oblatæ 712.a
Primitiæ frugũ deis offerendæ 702.b
Problaſtus 383.a
Prodici de deo ſententia 12.b 100.b
Prodicus 453.b
Prodigialis Apollo 148. b Iupiter 119.b 148.b 671.b
Prodromus uẽtus 256.b
Prœti filiæ 348.a
Profani homines ad ſacrificia non admiſſi 718.a
Progameia ſacra 141.b
Progne 252.a
Prognes fabula 243.b
Promachorma 485.a
Promachus 453.a
Prometheus 30.a 244. b 668.b
Prometheus homines fingit 37.b ex luto 551.a
Promantheus Iupiter 155.b
Promethei celebritates 585.a
Promethei fabula 572.a 573.a
Promethei inuenta 528.b 691.a
Promethei ſacrificia 668.b
Pronaus 421.b
Pronoe 236.a
Pronopius Apollo 323.a
Pronuba Iuno. Pronubus 233.a
Propinatio uini ante ſacrificia 712.b
Propylæus 421.b
Prorſa, uel Proſa dea 67.b 617.b
Proſclyſtius Neptunus 218.a
Profecta exta quæ, & cur dicta 727.b
Proſelenides 241.b
Proſerpina dea 56.a 102.a 159.b 233.b 244.b 271.a 194.b 392.b 492.b 580.a 583.a
Proſerpina Antheſphoria 281.a
Proſerpina Axiocerſa 282.b
Proſerpina Azeſia 281. a 586.a Chthonia 281 b Cotytto 283.a Cyzicorũ dea 282.a Deois 281.b Δήωινα 282.b 283.a 282.a Hecate 281.b Iuno 265.a Libera 281.b Locrenſis 282.a Magna dea 592 b Nocturna 283.a νυχία eod. Pherephattia 281.a Plutonis cõiunx 265.a Primogenita 283.a Seruatrix 283. a Sotera 283.a Theogamia 281.a θήρα 283.a
Proſerpina unigena 283.a
Proſerpina dea ueris 183.b
Proſerpina unde dicta 279.a
Proſerpinæ ara apud Romanos 735.b
Proſerpinæ fabula 278.b
Proſerpinæ fanum 282.b
Proſerpinæ feſta 279.a
Proſerpinæ filiæ immolatæ 88.b
Proſerpinæ lucus 584.a
Proſerpinæ mulieres 241.b
Proſerpinæ raptus 114. b 267.a 281.b 282.a 583.b 584.b 585.b 586 a 589.a
Proſerpinæ ſacra 282.a 637.b 711.b 752.a 753.b
Proſerpinæ ſtatua apud Sicyonios 583.a
Proſerpinæ templũ 651 b à Pyrrho ſpoliatum 282.b
Proſerpinæ templum apud Nyſæos 589.b apud Tegeates eod.
Proſerpinæ uaria nomina 280. & 281.a
Proſopoſcopia 315.a
Proſtaſia dea 583.a
Proſtatius Apollo 327.b
Proſumnus 375.a
Proſymna dea 172.a Iunonis nutrix 172.a
Protagoræ Abderitis de dijs ſententia 2.b 14.a
Proteleia ſacra 141.b
Protemplaris 421.b
Protemplaris Minerua 489.a
Proteruia dea 75.b & 748.a
Proteus deus 228.a
Proteus ambiguus 229.b Cœruleus. eod.
Protei allegoriæ 228.a
Protei fanum 557.a
Protei fuga 228.b profectio 229.a
Protei in uarias formas mutatio 228.a
Prothea 300.b
Prothymata 709.a
Prothyrea 495.b & 501.b
Protis 241.a
Proto 235.b
Protogonos 401.b
Protomedea 235.b
Protryges 392.b
Protrygitis ſtella 685.b
προτρυγητῆρες 210.b
Prouentialis uentus 256.a

PROVERBIA.

Adonidis horti 566. b
Amalthææ cornu 242.b
Amæa ad Azeſiam 281.b
Amea Azeſiam acceſſit 586.a
ἀττικοὶ τὰ ἐλευσίνια 590.a
ἀφ' ἑστίας ἀρχόμενος 755.b
ἄξυλος πλοῦτος 278.a
βαδίζειν ἠρῷον ἔμπυος πλεγμένον 165.a
Bos ſeptimus 707.a
Caricum ſacrificium 749.b
κέλμις ἐν σιδήρῳ 33.a
Cicerinum ius 383.a
κοινὸς ἑρμῆς 411.b
κρουνικαὶ λῆμαι 184.a
δευτέρων ἀμεινόνων 670.b
Dij laneos habent pedes 182.b
ἔμβαρός εἰμι 512.b
ἐν ὄλμῳ 338.b
Fortes fortuna adiuuat 638.b
Fortuna Euripus 631.b
Fortuna Muliebris 643.b
Fortuna Redux 638.b
Gallum nutrias, ne ſacrifices

crifices 747.b
Gratia gratiam parit 534.b
Gratijs ſacrificare 574.a
Harpyiæ 292.a
Haud immolata ſacra ſæpe deuorat 730.a
Hedera poſt anthiſteria 687.a
Inter cæſa & porrecta onus non addendum 730.a
Inter ſacrum et ſaxum 666.a
Inus dolores 232.a
Iouem lapidem iurare 115.a
Ite foras Cares 768.a
Ἴθι εἰς κυνοσάργες 452.b
Lac gallinæ 172.a
Laureolam in muſtaceo quærere 448.a
Libethrijs inelegantior 363.b
Malo accepto ſtultus ſapit 571.b
Manum admouenti fortuna eſt imploranda 750.a
Maris puellæ 284.b
Mars tyrannus 442.a
Melius Hercules 454.a
Mercurius infans 417.b
Mercurius nō ex quouis ligno fingitur 653.a
Mitragyrtes, non daduchus 199.b
Momus es 62.b
Narthecophori multi, pauci uero Bacchi 395.a
Nihil ſacrum 566.b
Noui Simonem & Simon me 32.b
Ollaris deus 29.b
Orci galea 266.b
ὗλον ἱερὸν 566.b
Panagæa Diana 524.a
Panici terrores 624.b
Phaſelitarum ſacrificium 87.b
φονέων ἀπόνοια 513.b
Præneſtinæ ſortes 632.b
Profectus ad Apaturia, redit Thargelione 688.a
Proteo mutabilior 229.b
Pſaphonis aues 83.b
Rhadamantheum iudicium 292.b
Salua res eſt ſaltante ſene 722.a
Sambyco grauiora pati 502.a 524.b
Saturniæ lemæ 184.a
σάρωνος ναυτικώτερος 231.a
Seianus equus 636.b
Sic amer, ut Pieriam amauit Phrygius 523.b
Silenus Alcibiadis 612.b
Suem immolauit 754.a
Tænarium malum 218.b
τριέδιος ἄνθρωπος 89.b
τετράωτον ἄκνει 302.a
θεὸς ἡ ἀναίδεια 54.a
τρικέφαλος ἑρμῆς 417.b
Vulcanus tibi uaticinatus eſt 570.b
Prouidentia dea 37.a
Prouidentia diuina. 13.b
Prouidentia ſua Deus regit omnia 2.a
Prouidentiæ templum 316.b 489.a
Prudentiæ uis in rebus humanis 630.b
Prymno 236.a
Prytanea 664.b
Pſalmorum Dauidicorū uerſiculis cur Hebræi literas annectant 5.b
Pſamathe 236.a
Pſammetichi ſepultura 488.b
Pſaphon deus 83.b
Pſaphonis aues 83.b
Pſila 397.b
Pſyche à Cupidine adamata 558.b
Pſyches fabula 224.b
Pſychomantes 314.b
Ptelea 235.a
Pterides nymphæ 239.a & b
Ptoa Diana 312.a
Ptoembari canem pro rege habent 99.a
Ptolemæus Lagi 271.b
Ptous Apollo 312.a
mons 312.a
Pudicitia 16.b
Pudicitia dea 47.a
Pudicitia patricia 47.a
plebeia 47.b
Pudicitiæ ara & ſacrificia 47.a
Pudicitiæ corona quibus dari ſolita eod.
Pudicitiæ ſacellum 47.b
Pudicitiæ ſignum 47.a
Pudicitiæ ſimulachrum 47.a
Pudicitiæ templum eod.
Pudoricolor 355.b
Pudor 641.b cur muliebri forma effictus 54.b item pueri forma 54.b
Pudoris aræ 54.b
Pudoris cum Nemeſi in cœlum uolatus 54.b
Pudoris deſcriptio 54.b
Puellaris dies 555.b
Puerperæ tres cuſtodes adhibitæ 611.a
Pulli Iouis qui 552.b
Pulchriclunis dea 541.b
Puluereus Iupiter 147.a
Pulueris iniectio in parentationibus unde 737.a
Puluinaria 691.b
Pultium genera ſacrificijs adhibita 728.b
Pulynome 236.a
Punica mala concordiæ ſymbola 44.b
Purgamenta 679.a
Purgatio claſſium 677.b
Purgationes 676.a Vide Luſtratio
Purgationes per oſcilla 676.b
Purgationes quibus rebus fieri ſolitæ 677.a
Puta dea 55.b
Pyanepſia celebritas 689.a
Pygmalion 151.b
Pygmeorum imago 29.b
Pylætis 479.a
Pylagora dea 584.a b
Pylagoras eod.
Pylea 584.b
Pylena dea 186.a
Pyrconis oracula 616.b
Pyrenæa Venus 551.a
Pyrethi 207.a 741.b
Pyrethia ſepta 207.a 741.b
Pyreum 207.a
Pyrigenes 396.a
πυργοφόρος dea 200.a
Pyrois 344.b ſtella 439.b
Pyromantes, Pyromantia 314.b
Pyronia dea 517.a
Pyrphlegethon 297.b
Pyrphori ſacerdotes 664.b 665.a
Pyrrhichia ſaltatio 31.a
Pyrrhonis Elięſis de deo opinio 14.b
Pyrrhus Proſerpinæ tēplum ſpoliat 282.b
Pyrſanides 242.a

Pythagoras ſilentij doctor 78.a
Pythagoræ de Deo ſententia 12.a 16.b eiuſdem ſacrificia 702.a 709.b
Pythagoræ ſymbolum 86.b
Pythia 90.a 312.b ludi 315.b 382.b
Pythicum certamen 167.a
Pythionica dea 539.b
Pythionicida 317.a
Pythium oraculum 132.a 233.b 310.b 617.a
Pythius 310.b Apollo 313.b 317.a & b
Pitho dea cur ſeßitare in Periclis labris dicta 62.a
Pytho 317.a ſerpens 315.b 316.a 313.b 339.b
Pythægia ſacra 687.a
Python delphin 309.b
Pythones 314.a
Pythonicæ puellæ ſepulchrum 539.b

Q

Quadrupedū ſacrificia 704.b
Quæſtuarius Iupiter 128.b
Quercus & oleæ affinitas 105.b
Quercus oracula 132.a
Quercus nobilitas 174.a
Querquetulanæ nymphæ 235.a
Querquetularia porta Romæ 235.a
Quies dea 69.b
Quietalis deus 270.b Orcus 69.b
Quinarij numeri diuinitas 413.a
Quinquatria feſta 680.a ſacra 752.b
Quinquennalia ſacra 675.b
Quintilij.Quintiliani 683.b
Quirinalia ſacra 709.a 680.b
Quirinalis collis 167.b
Quirinalis flamen 659.a
Quirinus 17.b deus 83.b 94.b à Romanis cultus 93.b 94.a
Quirinus pacis deus 112.a
Quirinus Mars 441.b
Quirinus pater Ianus dictus 213.a
Quirini templum Rom. 440.b
Quiris haſta 94.b 213.a 440.b
Quirites 94.b

R

Rabies 288.b
Ratio rerum omnium principium 13.a
Rationis diuinitas 15.b
Rediculus deus 82.a
Regifugium 680.b
Regina ſacrorum apud Romanos 659.a
Reginæ ſacrorum ſacrificia 745.a
Regindalia ludi 551.a
Religio unde dicta 7.a
Remi manes 294.b 738.a
Remores 294.b
Remuria ſacra 680.b 738.a
Renes Veneri ſacri 21.a
Repotia 687.b
Reſcynthis dea 175.a
Retia quando inuenta 503.b.
Rex ſacrorum apud Romanos 659.a
Rhabbenus Hebræorum doctor 3.b
Rhacius 326.b 327.a
Rhadamantheum iudicium 296.b
Rhadamanthia iuramenta 296.b
Rhadamanthus 296.a
Rhamnenſes 661.b
Rhamnus pop. 643.b
Rhānuſia 639.a 641.b
Rhamnuſiæ templum 644.b
Rharia dea 584.a 593.b
Rharius campus 584.a 593.b
Rharus 593.b
Rhea dea 31.b 162.a 185.a 189.a 200.b 201.b 245.a 265.a 333.b 580.a
Rhea Ma 203.a 397.b 446.b Cœli filia 144.a
Rhea in Idam ex fuga delata 31.b
Rhea quibus ſacrificijs placanda 755.a
Rhea quomodo effingi ſolita 11.b
Rhea uiolata 33.a
Rheæ comites 32.a
Rheæ cur tympana adhibita 186.a
Rheæ hymnus 193.a miniſtri 32.b ſacrificia 202.a
Rhindalcha 551.a
Rhinocoluſtes 458.a
Rhodea 236.b
Rhodia 357.a
Rhodiorum ſacrificia 762.a
Rhœcus 235.a
Rhopalos 459.a
Rheſcynthia Iuno 331.b
Rheſus 419.b 441.b
Riſus deus 67.a
Riſus encomium 72.a
Riſus ſimulachrum 72.a
Robigalia feſta 25.a 59.b 682.a
Robigo deus 59.b
Robigo deus quibus delectetur ſacrificijs 759.a
Robigus 69.a
Romanæ urbis dies natalis 679.b
Romani cur poetas urbe eiecerint 19.b
Romanorū uana ſuperſtitio 763.b
ROMVLVS Amaſeus 150.a
Romulus 28.a Altellus 95.a iaculator 71.a
Romuli aſylum unde 46.b
Romuli cum Sabinis pugna 212.b
Romuli cum Tatio fœdus 213.a
Romuli ficus 66.a
Romuli nomen unde 94.b
Romuli pietas 113.b ſacrificia 712.a
Roſcida dea 355.b
Roſea dea 355.b
Rubigalia feſta 59.b 682.a
Robigo deus 25.a 59.b quibus ſacrificijs placādus 759.a
Rubigo, pro libidine obſcœna 59.b
Ruma pro mamma 66.a
Rumia dea 65.b
Rumina dea 65.b eius ſacrificia 712.a 759.a
Ruminalis ficus 66.a 94.b 759.b
Ruminales hoſtiæ 710.a
Runcina dea 56.b Runcinus Iupiter 120.b
Rumo Tiberis 735.b
Rurina dea 55.b
Ruſnia dea 55.b
Ruſor deus 58.b
Ruſtica uinalia 685.a

S

Sabadius 385.a
Sabaſiorum ſerpens 392.b
Sabatius 94.a
Sabatius Bacchus 384.a
Iupiter 385.a
Sabazia ſacra 384.a
Sabaziorum myſteria 280.b
Sabeius 385.a
Sabis Arabum deus 145.a pro ſole eod.

Sabinus Sangus 27.a
Sabinorum deus 83.b
Sabinorum dei 93.b
Sabinorū uirgines à Ro. raptæ 220.a
Sabini unde dicti 93.b & 94.b
Sabos 384.a
Sabus deus 94.a & rex. ibid.
Saca feſtus dies 538.b
Sacarum ſacra 538.b
Sacella 654.b
Sacerdotū officia 658.a apud Iudæos cæremoniæ 9.b
Sacerdotum cuſtodes 717.a
Sacerdotum præfationes ante ſacrificia 717.b
Sacerdotum ablutiones 715.a
Sacerdotum Græcorum nomina 653.a
Sacerdotes caſtrati 191.a
Sacerdotes dānati 661.b
Sacerdotes impuri à ſacris arcendi 715.a
Sachoniaton 151.b 60.b
Sacra nocturna 730.b
Sacra ſolennia 666.b
Sacraria deorum 654.b
Sacrificium quid 666.a
Sacrificia cur inſtituta 702.a
Sacrificia deorum propria 711.b
Sacrificia deorum infernaliū 733.b & 734.a
Sacrificia conſulum 744.a b
Sacrificia popularia & publica 666.a
Sacrificia triumphantiū 744.a
Sacrificia ſimulata cur pro ueris oblata 707.b
Sacrificia quæ pura 709.b
Sacrificia diuerſa diuerſis deis offerenda 704 a & b
Sacrificia non interrumpenda 722.a
Sacrificia ſtata 666.b peregrina 666.b priuata eod.
Sacrificia eximia & lecta quæ 708.a
Sacrificia animalium reluctantium & fugientiū dira 720.a 714.a
Sacrificia ex carnibus humanis 761.b
Sacrificia pro ſacrificantis qualitate offerenda 705.a
Sacrificia explorāda antequā offerantur deis 705.b 709.b 739.b
Sacrificia quadrupedum quibus deis offerenda 704.b
Sacrificiorum uaſa 713. a & b
à Sacrificijs qui arcendi 733.a
Sacrificandi ritus unde inoleuerit 8.a
Sacrificare quid 666.a
Sacrima 712.a
Sadai cur Deus nominatus 5.b
Saga 94.b
Sagaritis nympha 245.a
Saggarius fl. 245.a
Sagi Thuſcorum Pontifices & uates 94.b
Sagittandi peritia unde 31.b
Sagmina 94.a
Saites 483.b
Sais 488.b
Sal cur ſacrificijs adhibeatur 708.b & a
Salambona dea 535.b
Salaminia nauis 399.b
Salaminius Iupiter 154. (a
Salaminus 32.b
Salaria uia 71.b
Salatia 224.b 229.b dea 227.a puella 330 b Neptuni uxor 226.b
Salganeus Apollo 341.b
Saliaria carmina 437.b 662.a
Saligena dea 532.a
Salij ſacerdotes Martis 437.b 661.b
Salij unde dicti 441.a 661.b
Saliorum lex 662.a
Saliorum officium, ritus & cerimoniæ 662.a
Saliſubſulus 441.a (a
Salmacis nympha 244.
Salmacidis unda miraculoſa 244.a
Salſamina in ſacrificijs 728.b
Salpinga 480.a
Saltatio ſimiarum 522.b
Saltatio Caſtoris & Pollucis 508.a
Saltatio Clitoniæ Dianæ 521.b
Saltationes poſt ſacrificia 732.a 701.b
Saltationes in deorum ſacrificijs 662.a
Saltationes Indorum 662.a
Saltationes ſociorum Pelopis 516.b
Salus 17.b 27.b 48.b 55.a 515.b
Salutis ædes 48.a effigies 48.a augurium eod.
Salutis feriæ 48.a
Salutaris porta 48.a
Salutatoria cubicula 607.a
Salutigeri dei 48.a
Samaſa 343.b
Sambycus 503.a
Sambycus dat pœnas ſacrilegij 524.b
Samia Iuno 171.b & 172.a 171.a
Samia teſta 715.a
Samiæ nymphæ 241.b
Samius Neptunus 222.b
Sammonicus 108.b
Samothraces dei 602.b 603.a 605.a 247.a
Samothracū ſacra 268.a
Samus inſula 172.a 171.a
Sancire 94.a
Sancus deus 83.b 18.b 93.b & 94.a
Sanga 245.a
Sangarius fl. 198.b 245.a
Sangus deus 93.b Iupiter 116.a
Sangi Genij ſacellum 93.a
Sanguinis effuſio, pro ſacrificio 706.b
Sanchuniaton Theologiam Phœnicum lingua deſcribit 9.a
Sanctus deus 83.b Hercules 93.b
Sanctorum uenerationis differentia 7.b
Sanitatis ſymbolū 48.b
Sao 235.b
Saos 343.b
Saotas Iupiter 138.b
Sarapis 274.b
Sardeſius Iupiter 136.a
Sardinia ab Ariſteo culta 91.b
Sarpedonia dea 525.a
Sarritor deus 55.b
Saron 231.a 376.b
Saronis 506.a
Saronicus ſinus 506.a
Saturnalia ſacra 184.a 181.a 182.a 201.a 687.a
Saturnia regio 181.a
Saturnus 151.b 26.b 18 b 269.b 248.b unde dictus 181.b
Saturnus Cœli filius 180 b deus hyemis 183.b puerorū uorator 31.b
Saturnus cur filios deuorare dicatur 183.a
Saturnus tēporis pater 181.b & cur tempus eſſe fingatur 37.a
Saturnus lapidem deuorat 60.b
Saturnus à Ioue caſtratur 182.a
Saturnus patri pudenda abſcidit 182.a
Saturnus cur à Ioue uinctus & pulſus fingatur 183.a 181.a
Saturnus à Latino ſuſceptus hoſpitio 210.b
Saturnus ἀγκυλομήτης 185.b ἀμίαντος 185.a γενάρχης

γενάρχης 185.a κρόνος 131.b lippus 184.a μεγασθενὴς 185.a Pater 440.a Podagroſus 184.a Sator 184.a Sterculius 183.b 76.b Vitiſator 185.b
Saturni falx 181.b 183.a 32.a filij 33.b 206.a
Saturni lapis qui ab Ope oblatus 114.b
Saturni ærarium 181.b
Saturni nauis 185.a
Saturni teſticuli in mare proiecti 534.b
Saturni templum Romæ 210.b 184.b ara 201.a
Saturni imago 11.b
Saturni uaria ſacra 754.b 718.b 755.a
Saturni feſta 182.b 183.b
Saturni hymnus 185.a
Saturnij 718.a
Saturnius 138.b mons 109.a 181.a
Sator deus 55.b Saturnus 184.a
Satyra unde dicta 609.a
Satyra lex 609.a
Satyræ quomodo antiquitus ſcriptæ 609.a
Satyræ proſa oratione mixtæ 609.a
Satyri 361.b 181.b 608.a & b 376.a unde dicti 608.b
Satyriſci 608.a
Satricum urbs 77.a
Sauroctonos Apollo 323.a
Saxones ligneam columnam olim adorarunt 98.b
Scarabeus in Iouis tutela 148.b
Scarabei pro deo culti 99.b
Scarphe opp. 173.a
Scena 724.a
Scenici ludi 198.b 634.a
Scenophegia 690.a
Schœnis dea 538.b
Schœniculæ 538.b
Schuſſa uicus 535.a
Sciaditis dea 520.b
Sciallius 344.a
Scilletia Mineruа 150.b
Scillutia 488.b
Sciomantia 315.a
Scira celebritas 689.b
Sciraphion 477.b
Scirias 477.b
Sciro uentus 254.b 256.b 255.b
σκιροφόρια ſacra 281.a
Scirophorion menſis 478.a 690.a
Scirrhas 478.a
Scirtus 376.a
Scirus uates 477.b
Scoletas 623.a
Scopas Parius 322.b eius opera 476.a 544.a 439.a
Scotia Venus 553.a
Scotinas Iupiter 140.b
Scrobicula deorum inferûm 655.b
Scrupea templa 652.b
Scuſſa 276.b
Scutum amittentes ad ſacrificia non admiſſi 718.a
Scylla 232.b 392.b
Scylletius mons 150.a
Scyllius Iupiter 150.a
Scyphius equus 221.b 223.a
Scythæ gladium colunt pro Marte 439.a (a
Scythæ inhoſpitales 99.
Scytharum dei 98.b ſacra 731.b
Sebadia 280.b
Seceſpita 723.b 724.a & 734.b
Secluſa ſacra 717.a
Secundanus deus 18.a
Seditio dea 45.a 18.a eius effigies 45.a
Segeſta dea 55.a 254.a
Segetia dea 55.a 48.a
Seia dea 55.a Fortuna 55.a
Seiæ templum 636.a
Seiani antrum 636.b equus eod.
Seirius Apollo 343.b
Selaphora Diana 344.a
Selaſia 499.b
Selech 248.b
Selecti dij qui à Romanis uocati 26.b
Selemnus 243.b
Seleucia urbs quãdo condita 110.a
Selinuntius Apollo 341.b
Semaleus Iupiter 138.b
Semele 194.b 373.a Hyea 384.a Hye 385.b
Semele fulminatur 376.b
Semele ab inferis reuocata 375.b
Sembammemphoras Deus cur ab Hebræis nominatus 4.a & b
Semicanes dei 426.b
Semicaper deus 623.a
Semidei 25.a
Semiramis 152.b à columbis educata 85.a
Semiramidis effigies 657.b
Semnateæ 290.a
Semonia dea 48.a 55.a
Semones, ſemihomines 27.a dij 26.b 62.b
Semoni Iano templum ſacratum 27.a
Sempronius Aſellio 43.b
Sempronius Telluris ædem uouit 58.b
Senephthe 550.b
Senta, uel Sentia dea 65.a
Sentinus deus 65.a
Septemuiri epulonum 663.b 732.a
Septentrio uentus 256.a
Septimius Cornelij Taciti ſuggillator 9.b
Septimontium feſtum 685.b
Sepulchralia unde 20.b
Sepulturæ ratio apud gentiles 650.b
Serapis Aegyptiorũ deus 271.a & b 99.b 390.b
Serapidis origo 273.b uaria nomina 272.a templum 652.a ſacerdotes 276.a oraculum 271.a
Seriades nymphæ 234.b
Serui ad ſacrificia non admiſſi 717.b
Serui Pileati 170.a
Serui raſi in manumiſſione 51.b
Seruorum dies feſtus 515.b 682.a
Seruij Tullij prætexta 634.b
Seruiliani Pontificis diſciplina 737.a
Serpentes pro deis culti 99.a
Serpentis imagine Genius figuratus 597.b
Serra Tiberis 733.b
Strophades inſulæ 291.b
Sibylla 193.b 336.a 96.a
Sibyllæ petra 615.b
Sibyllina carmina 305.a 663.b
Sicilia Cereri ſacrata 281.b
Siciliæ dei 96.b
Siciliæ umbilicus 282.a
Sicinij Dentati res geſtæ 710.a
Sicyonia Pallas 488.b Venus 544.b
Sigaleon ſilentij deus 79.a
Sigilla fictilia in ſacrificijs uendita 754.b
Sigillariorum celebritas 184.b
Signis cœleſtibus ſingulis ſingula hominis mẽbra aſcripta 21.b
Silenus 29.b
Silenus Alcibiadis 612.b
Silenus Bacchi comes 403.a cuſtos & famulus Bacchi 612.b
Silenus coniectus in uincula 612.a
Silenus uaticinatur Midæ regi 612.a
Sileni 376.a 611.b

Sileni effigies 611.b 612.a
Sileni imago in clauſo ſcopulo inuenta 612.b
Sileni Nyſigeni 612.b
Sileni ſymbolum 611.b
Silentium dijs attributū 77.b 78.a
Silentij myſteriū 273.a
Silentium ſacerdotum 717.a
Silicernia 728.a 737.a
Simalis dea 586.a
Simandij ſepulchrum 37.a
Simiarum ſaltatio 522.b
Smintheus 338.b Apollo 322.a
Simonides à mortis periculo liberatur 248.a
Simonidis de Deo opinio 17.a
Simpullatrices. Simpullum 712.b
Simpullo cur propinetur uinum ante ſacrificia 712.b
Simpuuium 712.b
Simulachra deorum unde ducant originem 19.a *à dæmone primū expreſſa* 11.a
Simulachra deorū apud gentiles quando erecta 650.a
Simulachra deorum in primitiua eccleſia nulla 20.a
Simulachra deorum & heroum apud Iudæos *nulla* 9.b
Simulachra deorum ex qua materia conflata 657.b
Simulachra deorum uaria 100.a
Simulachrorum uanitas 20.a
Simulus Meſſenius 420.a
Singa 478.b
Sinoa nympha 623.a
Sinois deus 623.a
Sirene 240.a 234.a
Sirenarū cum Muſis certamen 240.b
Sirenū harmonia 286.a
Siſichthon 225.b
Siſopygis 397.a
Siſyphus 241.b
Sitarchia 586.a
Sithnides nymphæ 239.a
Situs, ara Cereris 536.a
Socigena dea 159.a 163.a
Socratis dæmon 612.b
Socratis iuramentum 296.b
Socratis mors 507.a *teſtamentum* 349.a
Sodalitatis deus 117.a
Sodalis Iupiter 555.b
Sol 26.b 151.b 269.b 304.b 307.a 316.a 339.b 385.b 440.a
Sol *deus* 29.a 86.a *dux agricolarum* 24.b 14.b 8.b 52.b 98.b 99.b 100.a *Perſarum deus* 740.b 319.a 721 b. 9.b
Sol *cur pro* Deo *cultus* 6.b 12.b
Sol *unde dictus* 302. a b
Sol *ignitus lapis* 12.b
Sol, Apollo 300.b *Hecatibolus* 325.a *Horus* 323.b Iouis *oculus* 390 a Liber 385.a *multioculus* 390.b Phanetes 562.b τάλος 343.b
Sol Iouis *filius* 300.a b
Sol *cur leonis uultu fingatur* 319.a
Sol *in Eridano merſus* 201.b
Sol *quomodo et qua imagine à Phœnicibus adoratus* 99.a
Sol *quibus ſacrificijs placandus* 747.a
Solis uaria nomina apud diuerſos 343.b
Solis filiæ 573.b *filij* 33. b 495.b
Solis amor erga lupum unde 308.b
Solis diuinitas 15.a *equi* 344.b 345.a *ſacerdotes* 92.b *templum* 651.b
Solem qua forma Aegyptij *expreſſerint* 390.a
Solem Perſæ *adorant* 9.b
Soles multi 302.b
Solennia ſacra 666.b
Solitaurilia ſacra 441. a 673.b 692.a
Solonis dei 128.a
Solonis lex de boue non immolando 709.b
Soluizona Diana 519.b
Somnus 62.b 430.a *æreus* 433.b Ferreus 433.a
Somnus Irriguus 433.a
Somnus mortis frater 430.b Noctis *filius* 430.b
Somnus ubi habitet 432.b
Somni deſcriptio 431.a
Somni ara 432.b *ſacrificia* 365.a
Somni domus 432.b
Sōni geminæ portæ cur fingātur 431.b 432.a
Somni hymnus 431.b
Somni filij 431.b
Somni cornua 431.a *uirga* 431.a
Somniorum quinq; genera 432.a
Somniorū ulmus 433.a
Sophoclis ſomnium 455.a
Sophroneſtera 309.a
Soractes Apollo 270.a *mons* eod.
Soradij dæmones 613.b
Soranus 270.a *dat pœnas ſuæ loquacitatis* 78.a
Sorani Hirpini 270.a
Sorapis 272.b 273.b
Sororius tigillus 162.b
Soſpitalis deus 305.a
Sors 631.a 628.a
Sors Mercurij *præcipua* 411.b
Sortes 286.a
Soſianus Apollo 344.a
Soſibius rex 271.b
Soſipolis deus 88.a Iupiter 147.a
Soſpita Iuno 165.b Diana 524.b
Soſpitales dei 303.b
Soſtrati opus 481.a
Soter 64.a Iupiter 146.b Bacchus 382.b
Sotera 283.a 524.b *Minerua* 146.b 485. b 166.a
Soteres 250.b
Spantachius 403.b
Spartanarum mulierum egregiè factum 542.a
Speculi inuentio 346.b
ex Speculo *oracula data* 592.a
Spes 16.b 40.a 269. b 629.b
Spei templa 40.a
Spei effigies 40.b
Speo 235.b
Speuſippi de Deo *opinio* 15.a
Sphæria inſ. 478.a
Sphaltes 382.b
Sphragiæ 238.b
Sphragis 569.b
Sphragitis, Sphragitides nymphæ 238.b
Spinæ in ſacris 731.b
Spinenſis deus 56.b
Spintharus Corinthius 311.a
Spio 236.b
Splāchnotomos Iupiter 141.a
Spodius 309.a
Spolia opima Ioui *ſacrata* 111.b
Stabilinus deus 66.b
Stabilitor Iupiter 120.b
Staginis cōuētus 497.b
Stamnius Iupiter 153.b
Stamnos uas 153.b
Staphyla nympha 376.a
Staphilites 392.b
Stata mater dea 82.a
Stata ſacrificia 666.b
Statanus deus 66.b
Statilinus deus 66.b
Statiuæ feriæ 726.a
Stator Iupiter 113.b

Statoris

Statoris Iouis templa diuerſa 113.b & 114.a
Stathmia 489.b
Statuæ deorum ex qua materia à diuerſis factæ 657.b *uide Simulachra*
Statuarum inuentio 235.a
Stellæ pro dijs cultæ 12.a 52.b & cur 6.b
Stellarum diuinitas 15.a & b
Stenias 472.b *Iupiter* 217.b
Sterculius deus 183.b
Sterculus 406.a
Stercutius deus 55.b 76 b 183.b *rex* 76.b
Sterope 300.b 241. a & b
Sterquilinus deus 76.b
Sthenelus 139.a
Sthenius Iupiter 124.a 324.a
Stheno 239.b
Stilbon ſtella 416.a
Stimula dea 70.b
Stobæus Apollo 341.b
Stoicorum de Deo opinio 11.b 15.b 16.b 17.b 57.b
Stonychia 241.a
Stratonicenſes 136.b
Stratia 472.a
Stratiæ templum 472.a
Stratius Iupiter 472.a 127.a b
Stratonicus inſignis Muſicus 89.b
Stratonici de Alabando apophthegma 89.b
de Deo opinio 13.a
Stratonis in Ariſtocliam amor unde 106.b
Strebula 728.b 729.a
Strenia, ſiue Strenua dea 69.b
Striges 615.b 614.a
Strobula 731.b
Strophades 148.a
Strophæus 418.b
Stymphalia dea 522.a
Stymphalides aues quales 522.a
Styracion mons 342.b 486.a
Styracites Apollo 342.b
Styritis dea 584.a
Stygius Iupiter 270.b
Stygiæ aquæ pernicies 32.a
Styx fl. 296.b *palus* 297.a *nympha* 236.b
Suada dea 61.b & 62.a 514.b
Suadæ medulla cur Cethegus uocatus 62.a
Suadela dea 61.b 177.b 120.b *Veneris comes* 533.a
Suadelæ ſacrum 62.a *ſimulachrum* 546.a
Subigus deus 65.a
Subſidiales ſtatuæ 327.a
Subſolanus 255.b 256.a
Subueſperus uentus 256 a & b
Subulcis templa interdicta 718.a
Succidaneæ hoſtiæ 670.a 725.a
Succubi 608.a
Succulæ 241.a
Sus quibus deis mactandus 754.a 710.b 711.a
Sues in deorum ſacrificijs 707.b
Sues cur Venus auerſetur 534.a
Sues quando Romæ deis primum oblati 710.a
Suilla caro quibus non in uſu 711.a
Suum ſacrificia diuerſa 710.b & 711.a
Suidas ſtatuarius 506.a
Sulphur purgationibus adhibitum 677.a 676.a
Sulphur cur ſacrificijs adhibeatur 701.b
Sulpitiæ caſtitas 537.a
Sumanes dei 27.b
Summanus 294.a *Pluto* 269.a
Summates 528.b
Sunias Minerua 486.a
Sunium promontorium 486.a
Supercilia cur in tutela Iunonis 159.b
Supernas uentus 256.a & b
Suſpicio dea 50.b
Superſtitionum origo apud gentiles 19.a
Supinalis Iupiter 120.b
Supplicationum inſtitutio 691.b
Supplicium quid 694.a
Suſianus Apollo 344.a
Suſurna 409.a
Sutrium op. 633.b
Sutrinorum dei 83.a
Syca nympha 376.a
Sycæ ciuitas 552.b
Sycenſis Venus 552.a
Syce 235.a *Sycites* 383.b *Syluanus* 610.b *cur cornua et pedes capri nos habeat* 611.a
Syluani parentes 610.b
Syluani 608.a & b
Syluani ſacrificia uaria 758.a
Syluestres dei 610.b 440.b
Sylutus Poſthumus 507.a
Symmachia dea 546.b
Sympinium 712.b
Synallaxis 239.a
Syria dea 538.a 553.b 546.b 547.a
Syriæ deæ ſacra 741.b
Syrictes deus 623.b
Syri piſcibus abſtinent 85.a & b
σύρυ Perſæ deum uocant 6.b
Syringa nympha 621.a
σύρος uentus 256.a
Syrorum dei 99.b
Syrochus uentus 255.b 256.b
Syſtilon 634.a
Sytha flu. 62.a

T

Tabirius Iupiter 133.a
Tacita dea 77.b 78.a
Taciturnitas quibus dijs attributa 77.b & 78.a
Tædæ in ſacrificijs 728.a
Tænaria feſta 218.b
Tænariſtæ 218.b
Tænarus promontoriũ 218.b 222.a
Tænarius Neptunus 218.b
Tages deus 95.a
Tagetis ſimulachrum 95.a
Talæus Iupiter 155.b
Talos 343.b
Talorum uaticinium 452.b
Tamina urbs. Tamynæus Iupiter 150.a
Tamuti dea 206.b
Tanagra op. 230.b
Tanais dea 87.b *flu.* 88.a
Tanaidis templum 87.b
Tanfana Germanorum dea 83.b
Tangræus 230.b
Tarãtæus Iupiter 136.b
Taranis Iupiter 154.b
Tarpeius mons 109.a
Tarpeia ueſtalis 204.b 109.a
Tarphe opp. 173.a
Tarquinius Priſcus templa Ro. ædificat 60.b
Tarquinij Priſci pietas 109.a 61.a
Tarquinij Superbi religio 106.a
Tarquinij cum Sabinis fœdus 94.a
Tarquinij iuramentum 116.a
Tarquinienſis ager 95.a
Tarrha op. 341.b
Tarrhæus Apollo 341.b
Tarrhæus Grãmaticus 341 b
Tarſos Iupiter 125 a
Tarſus ciuitas 125.a
T. Tatius deorum templa ædificat 75.b 76.a
Tatius Sabinorũ rex 95 a *eiuſdem cum Romulo fœdus* 213.a
Tatienſes 661.b

Tauria feſta 218.a
Taurica dea 508.b 509.b 512.b ſacra 512.b
Tauri ludi 295.a
Tauricornis 388.a
Taurophagus 391.a
Tauropola 511.b 512.a
Tauropolia feſta 512.a
Taurus dei nomine audito furore correptus 22.b
Taurus draconem genuit 280.b
Taurorum pop. ſacrificādi ritus 763.a 761.a
Taygete 241.a
Taygetæ filiæ 574.b
Tedæ in purgationibus 677.a 676.a 728.a
Tedeſcus deus 83.b
Tediſera dea 584.b
Tegeate ab Ariſtomelide uiciata 521.a
Tegeaticus ales 424.b
Tegyra op. 332.b
Tegyreius Apollo 332.b
Telchinia 476.b 174.b Iuno 333.b (a
Telchiniæ nymphæ 238.a 333.b cur dictæ 32.b
Telchines 333.b 657.a unde orti 31.a et b. 32.a Cretenſes dicti 32.b
Telchines quid inuenerint 31.a
Telchines faſcinatores 32.a
Telchine 31.a
Telchinis 174.b Rhodus 32.a
Telchinius Apoll. 333.b 174.b
Telchiona inſula 32.b
Telea dea 173.b Iuno 141.b 161.a
Telegonus 228.b
τέλεια Iunonis ſtatua 162.a
τελετὴ 7.b
τέλετρον poculi genus 141.b
Telemachus 222.b
Telephus 382.b
Telepora 253.b
Teleſillæ poemata 503.a
Teleſphorus uates 93.b
Teleſtho nympha 236.b
Teleſterion 668.a
Teletarchis 668.a
Teleti 668.a
Teleus Iupiter 141.b
Telmiſæi 315.b
Telmiſſius Apoll. 340.b
Telphuſius 341.b
Tellus mater magna 24.b
Telluris templum 58.b
Tellus dea 18.a 26.b 58.a 157.b
Tellumo 58.b
Telluris deæ ſacrificia diuerſa 757.b
Temenus 162.a
Temelius Iupiter 149.b
Tembrius Apollo 332.a
Tempeſtatis ædes 81.a
Templi partes 652.b
Templum quot modis dicatur 652.b
Templa unde dicta 652.a
Templa deorum apud quos nulla 649.b
Templa quādo primum à diuerſis ædificata 650.a
Tēpla ex ſepulchris ædificata 650.b
Templa deorum diuerſoria 649.b
Templa cur orientem reſpiciant 652.a 721.a 722.a
Templa cur interdū extra urbē poſita 651.a
Templa cur in excelſiſſima loca poſita 651.a
Templorū inaugurationes 655.a
Templorum ſitus qualis eſſe debeat 651.b
Tempus dea 80.b
Tenedius Neptun. 219.a
Tenes deus 83.b 89.b
Tenes ab Achille occiditur 89.b
Tenediorum dea 83.b
Tenedos 89.b
Teniæ uittæ 722.a
Theoinus 387.b
Theoinia feſta 387.b
Telchines pop. 476.b
Tereſius 243.b
Terei ſepulchrū 708.b
Terentus 736.a
Terenti locus 735.b
Terentij Varronis de Deo opinio 16.a
Terentini ludi 736.a
Terenuthis 150.b
Tereotus 733.b
Termeſſus fl. 362.b
Terminus deus 60.a 61.a 181.a 461.b
Terminus Ioui non cedit 60.b 61.a
Termini fanum 655.a ſacrificia 60.a & b 758.b
Termini agrorum 60.a & b
Terminalia 60 a & b 61.b 759.a 680.b
Terminalis Iupiter 151.a
τέρμων 61.a
Terpſichore 240.a 359 a & b 360.b 357.a & b
Terra dea 157.b 9.b 52 b 58.a 86.a 98.b 12.b
Terra omniū mater 193 a 58.b uniuerſorum principium 12.b
Terræ filij cur fingātur 11.a
Terræ templa 58.b
Terræ deæ hymnus ab Orpheo ſcriptus 58.a
Terræ deæ oracula 616 b 617.a 58.a 148.b
Terræ diuiſio 16.a
Terræmotus apud Cyllenem 122.b
Terreſtres dij 18.b
Territorium 701.a
Terror 288.b
Teſqua. Teſca 652.b
τεράστιοι θεοὶ 84.b
Teſſera hoſpitalis 131.a
Teſtudines adoratæ 99.b
Tethys 228.a 339.b
Tethla Iuno 174.b
Teucer 154.a
Texturæ inuētio 465.b
Thaautus deus 419.a
Thageſmana 206.b
Thalaſſius 65.a lanificij ſignum 177.a
Thalaſſus 177.a 175.b
Thaletis Mileſij de Deo ſententia 11.b 17.b
Thalia 235.b 257.a 359.a 360.a 577.a & b è Ioue grauida 96.b
Thalia 226.b
Thamyra 177.a
Thamus deus 563.b à mortuis reſuſcitatus 565.b
Thamuz deus 565.b
Thargelia feſta 689.b
Thargelion menſis 689 b 310.a
Thargelos, olla 689.b
Thaumantia 428.a
Thauſtus auis 301.b
Theagenes athleta pro deo cultus 89.b 239.a
Thearius Apollo 324.a
Thebani Amphiaraum adorant 90.b item aquilam 99.b
Thebæ 373.a
Thebæorum dei 93.a
Thecmius 344.a
Theœdynatœ 28.a
Theia 302.b
Theiæ filij 494.a
Thelxinoe 357.b
Thelxiope 357.b
Themenites Apol. 336.b
Themis 80.b 639.b 564.b 616.a 242.b dea legum & iuſticiæ 616.a
Themis σύμβουλος 618.b
Themis nympha 242.b
Themis Cōſiliatrix 618 a Hieroſcopos 618.a Ichnæa 618.a οὐρανόπαις 616.a
Themis à Ioue compreſſa 616.a
Themidis filiæ 575.b
Themidis templum 616 b ara 148.b ſimulachrum

Aa a

chrum 616.b oracula eod.
Themidis deſcriptio 616.b
Themidis nectar 617.a
Themides duæ 617.b
Themiſtiades nymphæ 617.b 239.b
Themiſtys dea 618.b
Themiſtius unde dictus 618.b
Themiſto 236.a
Themiſtocles 386.a
Theocides Athenienſis 386.b
Theocles 306.b
Theodori athei, de dijs opiniones uaniſsimæ 14.a
Theodoti Cyrenaici impia de Deo opinio 2.b 100.b
Theodota 50.a
Theoeæ oracula 144.b
Theogamia celebritas 687.b ſacra 281.a
Theogeton philoſophus 342.a
Theologiæ diuiſio 18.b
Theonia ſacrificia 690.
Theope 577.a
Theophania celebritas 692.b
θεὸς 6.a
Theoſa 244.b
Theoxenia celebritas 688.a
Theoxenia certamina 329.a
Theoxenius Apol. 329.a
Thera 222.a
Theranæi fratres 249.b
Therapnes domus 251.a
Therapnei fratres 249.
Theraſia 222.a (b
Theritas 442.b
Thermophoros 528.a
Thermotis 329.b
Thermopylæ 584.b
Theſeus 124.a 267.a 304.b 209.b
Theſeus accuſatus abſoluitur 309.b 310.a
Theſei de Amazonibus uictoria 333.a
Theſei in Cretam profectio 540.b
Thermeſia dea 587.b
Theſmophora dea 586.b
Theſmophoros Iupiter 587.a Dionyſius eod.
Theſmophoria feſta 586.b 587.a 280.b 751.a
Theſpia ciuitas 363.a
Theſpia feſta 562.b
Theſpiades muſæ 362.b
Thetis 235.b 243.a
Thetidis et Pelei nuptiæ 45.b
Thetidis ſimulachrum 546.b
Thethios 227.b
Theutanes 442.b
Theutates deus 419.a 762.b
Thiodamas 456.a
Thioſa nympha 244.b
Thiſetarum ſacrificia 731.b
Thiſoa nympha 143.b
Thoa 236.b
Thoantea dea 508.b 509.b
Thoantis 508.b 509.b
Thoantis mors 508.b 509.a
Tholeſphorus deus 93.b
Thooſa nympha 230.b
Thornax Apoll. 340.b
Thoth 419.a
θωὺθ ab Aegyptijs deus appellatus 6.a
Thracum religio 7.a
Thracum ſacrificia 656.b 762.b
Thræcia dea 207.b
Thraſceas philoſophus 146.a
Thraſymedes 348.a
Thraſyllus 727.a
Threſſa 453.a 446.b
Threſſæ Iambes cantus 583.b
θρησκεία 7.a
Thronax 161.b
Thulitarum ſacrificia 761.a
Thurides 242.a
Thurius Mars 441.a
Thus cur ſacrificijs adhibeatur 667.a 729.a
Thuris crepitus quid portendat 729.a
Thuſcus uicus Ro. 213.b
Thyades bacchæ 241.b nymphæ 364.a
Thyas 241.b
Thyconus 403.a
Thyæ fanum 254.b
Thyella 291.a
Thyene 241.a
Thyeſtis cum ſorore concubitus 382.b
Thyiæ 376.a
Thymbra campus 337.b 338.a herba & fl. eod.
Thymbræus Apollo 337.b 338.a mons 338.a
Thymœtes 555.a & b
Thymomantes 314.b
Thynnæ ſacra 711.b
Thyon 378.b
Thyoneus 378.b 690.a
Thyoſcopi 314.b
Thyræus Apollo 327.a
Thyrſianactes 392.a
Thyrſus haſta 374.b
Thyrxeus Apoll. 327.a
Thyſia ſacrificia 667.b
Thyſiades nymphæ 241.b
Tiberiades nymphæ 234.b
Tiberinus 10.b (a
Tiberione nympha 605.
Tiberis cur Rumo dictus 735.b
Tiberius Cæſ. concordiæ templum dedicat 43.b
Tiberij Cæſaris ſomniũ 336.b
Tibiæ et Tibicines ſacrificijs cur adhibiti 718.b 719.a
Tibilenus deus 83.a
Tichæ nympha 236.b
Tifernas 741.b
Tigillus Iupiter 120.b & 121.a
Tilphoßius 341.b
Tilphuſa 341.b
Timagoræ hiſtoria 564.a
Timoleon tyrannos ex Sicilia pellit 636.a
Timor deus 67.a
Timoris ſacella 67.a
Timothea 122.b
Tipoplus 357.a
Tireſias 341.b
Tireſiæ fabula 691.b
Tiridates rex 321.b
Tirynthius 451.b Hercules 455.b
Tiſiphone 288.b 289.a
Titan unde dicatur 324.a
Titanes 9.a 255.a 201.b 323.b 403.b 9.a
Titanis 498.a
Titanum ordo 115.b
Titanolites 401.a
Tithea dea 202.a 201.a
Titheæ filij 9.a
Tithonia 355.a
Tithonus 354.b
Tithrambo 550.b
Titiæ ſacrificia 202.a
Titij ſodales, ſacerdotes 664.a & b
Titheus mons 352.a
Titula ancilla 167.a
Tityri 376.a
Tmarios Iupiter 151.a
Tmolus 228.b
Toli ſepulchrum 108.b
Toloſæ Capitolium 109.b
Tomarios Iupiter 151.a
Tomarus mons 151.a 131.b
Tomurus mons 151.a
Topici dei 83.a
Torebia 360.b
Torone 228.b
Toth Mercurius 409.a
Traſceas uentus 256.a
Tragea op. 342.a
Tragius Apollo 342.a
Tramontanus uentus 256.b 255.b
Treglio 246.a
Triambus 380.a
Tribus Romanæ urbis 661.b
Tricca urbs. Triccæus 351.b

Tricenariæ ceremoniæ 667.a
Tricephalus 417.a
Tricerberus Plutonis 266.a
Triclaria dea 514.a
Triclinia Diana 382.b
Tridentifer Neptunus 215.b 216.b 217.b
Triēnalia feſta 690.a b ſacrificia 746.b
Trietericus 398.b
Trieterica feſta 361.b 690.a ſacra 746.b
Trieterides 373.a
Trigemina porta 120.a
Trigla locus 496.a
Triglanthynæ oblationes 496.b
Trinitas ab Hebræis unica uoce expreſſa 4.b 5.a
Trinitatis myſteriū 271.a 427.b
Trinitatis ratio 2.b & 3.a 4.b 5.a
Trioculus Iupiter 139.a
Triopia ciuitas 311.b
Triopius Apollo 311.a
Triopij certamina 311.b
Triopium promontorium 311.b
Triopus 311.b
Triphylia 135.b
Triphylius Iupiter 135.b
Triptolemus 591.a unde dictus 593.b
Triptolemi angues 593.b 590.b
Triptolemi genus et parentes 503.a & b
Tripus Apollinis 391.b
Tripus certantium præmium 301.b
Triſmegiſtus 427.b
Tritogenia 471.b
Triton 232.a 227.b 229 b 237.a 357.a
Triton palus 470.a et b
Triton torrens 470.a & b
Triton Tubicen 230.a
Tritonis deſcriptio 229.
Tritones plures 230.a
Tritonū cateruæ 224.b
Tritonia Pallas 470.b
Tritoniæ nomen unde 471.a
Tritoniæ tres 471.a
Tritopatres 247.a
Triueſper 459.a
Triuia Diana 505.a
Triuiæ cur canes ſacrati 497.a
Triumphantium ſacrificia 744.a
Trochius ſacerdos 593.a
Trœzenia uia 324.a
Trœzeniorum ſacrificia 721.a
Trœzeniorum ſeditio 90.a
Troglodytæ teſtudines adorant 99.b
Tropæa Iuno 168.b
Tropæuchos 163.b
Trophæa Iuno 132.b
Tropæuchus Iupit. 132.b
Trophæus Iupiter 168.b
Trophonius 221.a 409 a 421.a 427.a 90.b
Trophonij Iouis oraculum 134.a Trophonij antrum 358.b
Triphus Apollinis 301.a
Tubæ inuentio 480.a
Tubiluſtria 684.b
Tubiluſtrum 752.b
Tueſca 652.b
Tuiſco deus Germanorum 83.b
Tullus Hoſtilius 74.b 75.a
Turci quomodo deū appellitent 6.b
Turrianus 109.a
Turrita dea 200.a
Turtures cur Furijs dicatæ 289.b
Tutanus deus 54.b & 55.a
Tutela ancilla 167.a
Tutelares dei 55.a 83.a 695.a & b
Tutellena dea 54.b & 55.a
Tutinus 406.b
Tutuli ſacerdotes 664.a
Tutulum 718.b
Tutullina 55.a 54.b
Tyana op. 153.b
Tyberianus poeta 21.a
Tychea 631.b
Tyche 628.b
Tyches ſtatua 632.a
Tychis deus 607.b
Tychon 87.b
Tyndarus. 149.a 248.b
Tindareus ad uitam reuocatur 347.b
Tyndaridæ 247.a 249 a 251.a
Tyndaridarum ſidus 250.a
Tyndarus 546.b
Typhon 85.b 403.b 244.a 391.b fratricida 390.a
Typhon pro Priapo 405.b
Tyrij cur deos ſuos cathenis cingant. 99.a
Tyromantia 315.a
Tyrrheni ἰσσὰρ deum uocant 6.b
Tyſsenus 480.a

V

Vacca à Memphitis adoratur 99.b
Vacca cur in Veneris honorem culta 535.a
Vacuna dea 70.b 449 a & b
Vacunalia ſacra 449.a
Vagitanus deus 65.a
Vale & ſalue cur in ſacrificijs dictum 734.b
Vale maledicti etiā ſignificationem habere 734.b
Valentia dea 83.a
Valerianus 108.b
Valerij Acilij Triumuiri numiſma 36.b
Valerij Sorani mōs 695.
Valetudo dea 18.a
Valiſcorum dei 83.b
Vallonia dea 56.a
Varri amica 271.b
Varronis de deo opinio 16.a
Vaſa ſacrificiorum 713.a & b aquatilia 720.b
Vates uentriloqui 93.b
Vaticanus collis unde dictus 65.a
Vaticanus deus 65.a
Vedius 270.b Iupiter 119.b
Veiupiter 119.b
Velabrum 108.b
Velatio capitis in ſacrificijs unde 718.a & b
Velia 604.a
Velina nympha 242.b
Velinus lacus 242.b
Velleda dea 83.b
Vellus aureum 349.a
Velſurus Iupiter 154.b
Venatio quando inuenta 31.b
Venerianus rex 554.a
Venus 26.b 83.b 87.b 90.b 269.b 28.b 400 a unde dicta 531.b
Venus æſtatis dea 183.b item Aprilis 24.a
Venus generationis & uoluptatis dea 531.b & hortorum 25.a
Venus impudicitiæ dea 11.b item renum & inguinum 21.a
Venus Acrea 503.a 554 b Acriſia 484.b ἀδωνος 556.b Aeneis 557 a Acidalia 552.a Aliat 535.b Alitta 535.b
Venus Amathuntia, & Amathuſia 539.a 554 a Amica 552.a Anadyomene 556.a Anætis 499.b Anaitis 87.b 538.a Anteros 532.a ἄνθεια 556.b Apaturias 555.a Aphrodite 532.a Architis 547.a Argenpaſa 206.b Arginuſa 547.b Argynnis 548.a armata 542.a ἀρτεμύασα 535.b Artimpaſa.eodem. Aſtarte 532.a 537.b ἀθὼρ 550.b Aurea 553.a b 525.b 415.b
Venus βαιῶτις 556.b Barbata 493.b 542.b pecti

pectiuem habẽs 543.a
Baſilis 551.a Biformis
543.a Byblia 546.b
Venus Calua 553.a Cata
ſcopia 546.a Chari-
ta 574.a 578.a
Cloacina 556.a Clua-
cina 75.b 556.a Cnidia
543.b 545.b Cœleſtis
535.a item Terre-
ſtris 534.b Cœligena
534.b 549.a 449.
a & b Colias 544.
b 545.a Commu-
nis 536.a Coniuga-
torum 551.b Cor-
nuta 543.a 711.b
Cupidinis nutrix 556.
b Curatrix 536.b Cybe
ca 494.b 199.b Cy-
pria 553.a Cypris 553.
a Cytheræa 539.b Cy-
thereia et Cytheris. ib.
Venus Dexicreõtis 549
b 550.a Dione 539.b
& Dionæa. ibid. Do-
ritis 543.b ἐγχεῖος
556.b Eleimon 556.b
Elephantina 546.b
Elymæa 519.a 551.b
ἐπίτνοος 556.b Epitra
gia 540.b Epitumbia
550.b Equeſtris 551.a
ἐριέντης 556.b Eryci-
na 547.a 548.a 553.b
Euploea 543.b εὐδώ-
νος 556.b
Venus Frugi 557.a Fru-
ginal 557.a Gene-
tyllis 502.a Geni-
trix 543.b Gnidia 563.
b Golgia 552.b
Venus Hegemone 521.a
Hetæra 552.a Homi-
cida 540.b 541.a Hor
tenſia 534.b Horten-
ſis 545.a Hoſpita
556.b Idalia 552.a Im
pia 540.a 541.a La-
dogene 550.b Liben-
tina 550.b 67.b
Libera 378.a & b
Loquacula 563.a
Venus Mandragoritis
154.b Marica 96.b

Marina 552.b Maſcu-
la 542.b 543.a Me-
chanitis 556.b Mela-
nis & Melænis 549.
a Melinæa 556.a
Meretrix 551.b 556.b
Migonitis 546.b
μιλίτης 556.b Mitra
535.b Momemphita
557.a Morpho 546.
a Murtia 69.b 537.a
756.a Mylitta 535.
b Myrtia 537.a
Nephthe 550.b Nico
phoros 546.a Nu-
gax 563.a
Venus Palatina 328.a
Pandemus 535.b Pa-
phia 553.b 554.a
534.b Paſtophoros
540.b 665.a πειθώ
177.b Pelagia 552.b Pe
ribaſo 235.b Philome-
dea 540.a phoſphorus
556.b Polymechanos
556.b Pontia 536.b Po
pularis 535.b Praxis
64.a 545.b Pulchri-
clunis 541.b Pyrenæa
551.a Pythionica 539.b
quadrangularis 545.b
Venus Sancta 563.b Sa-
lambona 535.b Sali-
gena 532.a Schœnis
539.b Scotia 553.a
ſenectam differẽs 556.
b Sicyonia 544.b Sicẽ
ſis 552.a Symmachia
546.b Suadela 177.
b Syria 553.b
Venus uertibilis 536.b
Verticordia 536.b 537
a Veſta 551.b Victrix
548.b 533.b uirginum
551.b Vrania 534.b
535.a 276.b 545.b
ζαλαμβώ 535.b Zerin
thia 497.b 550.a
Venus extra urbem poſi
ta 545.a
Venus cur cygnis ueha
tur 532.b
Venus cur columbis de-
lectetur 532.b
Venus Dionyſij amore

capta 402.a
Venus ab Adonide com-
preſſa 402.a
Venus à Praxitele ſcul-
pta 543.b 544.a
Venus à Perſis ſanctiſſi-
mè culta 9.b
Venus cur ſues et porcos
auerſetur 534.a
566.b
Venus Theſei dux in Cre
tam proficiſcentis
540.b
Venus cur pede teſtudi-
nem premat 532.b
Veneris natiuitas 531.b
534.a 182.a 558.a
Veneris nomen an anti-
quum 531.b 532.a
Veneris oculi & ſuperci
lia 545.b
Veneris aues hirundines
604.b
Veneris comites 532.b
533.a 565.a 558.b
Veneris currus 532.b
Veneris Morphus 542.a
Veneris palma 533.b ro-
ſæ 533.b ſandalia 62.
b ſtella 556.b zona
540.a fanum 685.a
Veneris ſacellum 96.b
Veneris templa 711.a
546.a 651.b 118.b
763.b 532.a 547.b
498.b
Veneris Libentinæ lucus
550.b
Veneris Migonitidis tẽ-
plum 64.a
Veneris in Theſſalia fa-
num 711.a
Veneris ξένης templum
557.a
Veneris Iunonis ſacellũ
534.a
Veneris & Mercurij
ſtatuæ cur ita multis
in locis coniunctæ
533.a
Veneris ſtatua apud Pe-
neum 541.a
Veneris ſimulachra ua-
ria 532.b in Saxonia
533.a

Veneris ſacrificia 711.b
544.b apud diuerſos
754.a
Veneris et Fortunæ com
mune ſacrum 759.b
Veneris Virilis ſacrifi-
cia 494.a
Veneri cur buxum non
offerant 533.b
Veneri cur ceſtus attri-
butus 533.a
Veneri cur myrti plan-
ta attributa 533.b 537.a
Veneri cur philyra aſſi-
gnata 533.b
Veneri cur uacca ſacra-
ta 535.a
Veneris pictura quanti
æſtimata 544.a
Veneris allegoria 534.a
Veneres tres 551.b qua
tuor 532.a
Venti pro deis culti 98.b
52.b 254.b 9.b
Venti tantum quatuor
à ueteribus numerati
255.a
Venti uarijs ſacrificijs
placati 254.b
Ventis quæ ſacra fieri ſo
lita 759.b
Ventorum ara 255.a
Ventorum omnium no-
mina 255.& 256.a
Ventriloqui uates 93.b
314.b
Verbena in ſacrificijs
deorũ adhibita 656.a
Verberatio poſt ſacrifi-
cia unde 740.a & b
Vergere, in ſacrificijs
quid 734.a
Vergiliæ 241.a
Veritas dea 37.a 116.b
Veritas latẽs luceſcit 37.
Veritatis imago 37.a
Vernula 470.a
Verticordia dea 536.b
537.a
Verrundus deus 76.a
Vertuna dea 70.b
Vertunalia feſta 214.b
Vertumnus rex 214.b
Vertũnus cur cœlo in-
dignus 27.a

Vertunus

Vertunus 70.b 213.b
Ianus 213.b
Vertuni 212.a
Veſicæ auſpicia 727.b
Veſpaſianus pacis tem=plum reſtaurat 42.a
Veſpaſiani imp. numiſ=ma 217.a
Veſper ſtella 556.b
Veſta dea 26.b 27.b 59.a 90.b 186.a 203 b 202.a *præſes* Decem*bris menſis* 24.a *Ia=ni uxor* 206.a
Veſta cōciliatrix 207.a *parca* 285.b *Saturni uxor* 207.b *Tamuti* 206.b *θεαίνια* 207. b *Venus* 551.b
Veſta in ſacrificijs præ-cipuè inuocata 722.b
Veſtæ filij 206.a
Veſtæ ignis perpetuus 205.b *extinctus* 207.a
Veſtæ lucus 79.b *pictu ra* 207.b *templum* 651.a & b
Veſtæ ſacrificium à Cy=ro factum 106.b
Veſtæ ſacrificia 205.a 755.a 712.a 580.b
Veſtales uirgines 204.b 205.a 303.b
Veſtales tres inceſti dam natæ 537.a
Veſtalium uirginum ua=ſa 720.b
Veſtalium ornatus & ce remoniæ 755.b
Veſtalium delinquentiū pœna 205.b
Veſtitus ſacerdotum 716.b
Victima unde dicta 719 b *ab* Hoſtia *quid diffe rat* 668.a
Victima reluctans, dira 719.b
Victimarij 725.a *ſuccin cti* 726.a
Victimarum probatio 724.b
Victimatores 725.a & b
Victoria dea 29.a 11.b 70.b 113.b 440.a 447.a *cur implumis ficta* 449.b (b
Victoria Cœligena 449
Victoria dubia & incli=nans 448.b
Victoria Naphthe 450. a *Palmaris* 448.b *Va cuna* 449.a *Vitula* 448.b *uolucris* 448.b
Victoriæ parētes 447.a
Victoriæ ludi inſtituti 447.b
Victoriæ uaria cognomi na 448.b
Victoriæ templū 197.a 447.b *ſimulachrum* 447.b 448.a *ſtatua in Germania* 447.b
Victua dea 66.b
Viminalis collis 119.b *flamen* 659.b *porta* 68.a
Vimineus Iupiter 119.b
Vindemialis lex 685.b
Vinū ſacrificijs cur adhi bitum 712.a
Vini conficiendi ratio quando inuenta 210.b
Vini propinatio ante ſa crificia 712.b
Vina qua puritate deis offerenda 712.b
Vinalia feſta 545.b *ſa=cra* 684.b 690.a
Vinalia ruſtica 685.a *unde inſtituta* 25.a
Violentiæ ſacellum 72.a
Virbius 387.a 567.a *Dianæ comes* 565.a
Virbij cliuus 492.a
Virbij numē Dianæ con iunctum 492.a
Virgo, ſignum cœleſte 86.b
Virginū certamen cruen tum 471.a
Virginenſis dea 64.b 520.a
Virginiæ Romanæ pudi citia 47.a
Viridanus deus 83.a
Viriplaca dea 28.b 75.a
Virtus 269.b 35.b *un de dicta* 35.b
Virtus dea ſanctiſſimè à Romanis culta 35.a *ua rijs imaginibus anti=quitus expreſſa* 36.b
Virtus Benigna 167.a *maſcula* 36.b
Virtus à fortuna male ha bita 36.b
Virtutis imago qualis 38.b
Virtutis & Pluti compa ratio 276.b
Virtutis templum 46.a 35.a *ante Honoris tem plum ædificatum* 46. a & 36.a
Vis dea 607.b
Viſcerationes 731.b
Viſcus pro numine 98.b
Viſiones per ſomnum 432.a
Vites ſacrificijs Aegy=ptiorum ſemper adhi=bitæ 656.b
Vitta candida ſacerdo=tum 719.b
Vittæ ſacerdotum 722.a
Vittæ nigræ in ſacrificijs deorum inferorum 736.b
Vitunnus deus 65.a
Vitula dea 448.b 449.a
Vitulatio 449.a
Vlceroſa ſacrificia 709.b
Vlceroſi augures 709.b
Vlia 304.b
Vlius 304.b
Vltor Iupiter 121.a
Vlyſſis inſcriptio 28.b
Vlyſſes curſor uelociſſi=mus 485.a
Vnigena dea 283.a
Vnitas intelligibilis ignis 14.a
Vnxia dea 162.b 159.a
Volatiliū ſacrificia 704 b 705.a
Volſinius 214.b
Volumnius Conſul Ro. 47.a
Volumna dea 70.b
Volumnus deus 70.b
Volupia dea 67.a
Voluptiæ ara 77.b
Volutina dea 70.b
Voltumna dea 70.b
Vortūnus 214.a 224.b
Vortumnalia feſta 681.a
Votorum nuncupatio=nes 722.b
Vpingia carmina 522.b
Vpis 491.b *dea* 522.b *Dianæ pater* 522.b
Vragus 269.a
Vrania 358.b & 360.a 236.a b 400.a 357.a 538.a
Vrania Venus 534.b 535.a 276.b 545.b
Vraniæ nymphæ 234.a
Vranus 83.a 180.b 181 a 206.a
Vranus rex 554.a
Vrani pudenda 540.a
Vrbani dij 24.a
Vrbis condendæ ceremo niæ 700.b
Vrceolaris herba 470.a
Vrij Iouis templū 108.a
Vrotalt 400.a
Vſo templorū apud Phœ*nices inuentor* 650.a
Vterini fratres 310.a
Vterus 310.a
Vulcanus 18.a 26.b 83 b 99.b *deus ignis* 13 b *Septembris deus* 24.a
Vulcanus Aegypti rex 568.b *Aetnæus* 570. a *ἀμφιγυήεις* 571. a *κυλλοποδίων* 570 b *Claudicans* 570.b 571.a 563.a et b *Clyto mitis* 571.a *κλυτοτέχνης* 571.a *ἠλωὸς* 570 b *faber* 568.a *Ferre=us ductor* 570.a *Igni potens* 570.a *Lem-nius* 300.b 569. a *Mulciber* 569. b *Phthas* 570.b *Tardi=pes* 571.a *Nili filius* 300.b
Vulcanus mulierem fin=git 571.a
Vulcanus à Momo repre henſus 62.b
*Vulcanus cur fornacem

ſabri inueniſſe dicatur 568.a
Vulcanus cur cœlo eiectus 568.a 569.a
Vulcani nomē unde 567 b eius parentes. ibid. & 568.b
Vulcani deformitas 569.a
Vulcani inuenta 568.b
Vulcani templum 652.a 472.b 534.b ſimulachrum 568.b ſacrificia 748.a arca 382.a lampades 691.a
Vulcani plures 568.a
Vulcania 489.b 681.a 570.a 294.a 585.a 736.a
Vulcanalis flamē 659.b
Vulcaniæ inſulæ 253.b 568.a
Vulſinenſium dei 83.a
Vultur Iunonis auis 529 b Marti dicata 439.a
Vulturna dea 214.b
Vulturnus 208.b 255.b 256.a
Vuoda Mercurius 425.b

X

Xanthus Bœotius 555.a
Xanthe nympha 236.b
Xāthius deus 94.a Bœotius 382.a & eius mors ibid.
Xantho 236.b
Xanthus 575.b 345.a
Xanthus deus 94.a
Xanthus fl. 307.b
Xanthus Sabinorū rex 94.a
Xenia hoſpitalia 131.a
Xenici dij 23.b
Xenius Iupiter 130.b
Xenoclea 45.b
Xenocratis Chalcedonij de dijs opinio 14.b
Xenocratis libri de natura deorum 14.a
Xenophanis apophthegma 740.b
Xenophanis Colophonij de Deo opinio 13.b
Xenophontis Socratici de Deo opinio 14.b
Xerxis naufragiū 224.a
Xerxis tranſitus in Græciam 507.b
Xuthus 253.b 254.a 333.a

Z

Zabius rex 340.b
Zagreus 396.a
Zamolxis deus 90.b 92.b
Zamolxis Pythagoræ diſcipulus 92.b
Zamolxis dei ſacrificia qualia 762.b
Zancle urbs 183.a
Zaretis 491.b
ζάνανες deus Sidoniorū 87.b
Zean 497.b
Zela op. 538.b
Zenonis Cittiei de Deo opinio 13.a
Zenonis philoſophi iuramentum 296.b
Zenonis impietas 649.a
Zephyrus deus 63.a uentus 255.a 256.a 254.b
Zeranthon antrum 497.a
Zerinthia Venus 497.a 550.a
Zerynthion antrū 550.a
Zethus 249.a Boreæ filius 291.b
Zeuſippa 300.b
Zeuxidia Iuno 168.b
Zeuxo 236.b
ζιμὶ deus à quibus appellatus 6.b
Zoana 149.a
ζωγόνοι dei 29.a
Zona Latonæ 482.b Veneris 540.a uirginalis 64.b
Zonæ uirginalis ſolutio 478.a 519.b 520.a 533.a 162.b
Zonæ cœli decem et ſex, 18.b 17.a
Zoraſterij Apollonis ſacra 482.b
Zoroaſter 319.b 320.a 152.b
Zoroaſtris oracula 613.b
Zoſteria 482.b
Zygia dea 160.b

FINIS.

SERIES CHARTARVM.

a a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u x y z
aa bb cc dd ee ff gg hh ii kk ll mm nn oo pp qq rr ss tt uu xx yy zz
AA BB CC DD EE FF GG HH II KK LL MM NN OO
PP QQ RR SS TT VV XX YY ZZ Aaa. Omnes terniones, præter unionem i, & a o z ii FF HH duerniones, & oo qq ss xx CC quaterniones.

BASILEAE, EX OFFICINA IOANNIS
Oporini, Anno Salutis humanæ M D XLVIII,
Menſe Auguſto.

ARION